

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS

PONTIFICATUS ANNO I, CHRISTI 1198.

I.

De legitima sui electione, quæ ut fausta reipublicæque salutaris existat, omnes Deum orare jubet.

(Laterani, v Id. Jan.)

Ineffabilis sapientia Conditoris sic omnia quæ alto consilio simul ab æterno providit, per labentium temporum vices mirabili quadam dispositione dispensat, ut nec error in ordine nec in opere sit defectus; cum, divina Scriptura testante, cuncta fecerit in numero, pondere et mensura. Licet ergo nihil in terra sine certa causa propriaque ratione disponat, imperfectum tamen conditionis humanæ non solum in causis operum deficit perscrutandis, verum etiam in ipsis causarum operibus vix sufficit admirari. Quod utique considerans Apostolus exclamabat: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus!* (Rom. xi, 33.) Quamvis enim universæ viæ Domini misericordia et veritas et omnia opera ejus judicia sunt, testante Propheta; neque adeo tamen successus hominum, humiliationem et exaltationem eorum dextera Domini, licet justa, occulta tamen ratione procurat, ut causa nobis non modici stuporis existat quod in regimine potestatis juniores quandoque senioribus antepone; ut juxta Prophetam, filii nascentur pro patribus, qui super omnem terram principes constituti, Dominici nominis recordentur, sicut de nobis ipsis a Domino factum est et est mirabile in oculis nostris. Sane felicitis memoriæ Celestino patre ac prædecessore nostro VI Id. Jan. viam universæ carnis ingresso et in Lateran. basilica, sicut moris est, honorifice tumulato, fratres nostri, videlicet episcopi, presbyteri et diaconi cardinales et nos ipsi cum eis, simul in unum recessimus, ut tanto licentius et tutius de substitutione pontificalis tractarem, quanto tractatus ipse majorem deliberrandi copiam et amplioris circumspectionis consilium requirebat. Cumque missarum solemnibus in honorem sancti Spiritus celebratis requisitæ fuissent omnium voluntates, ad insufficientiam nostram oculos extenderunt (humano forsân æstimantes arbitrio, in sacculo Benjamin scyphum argenteum invenire), licet plures ex ipsis ætatis,

A ordinis et meriti ratione potuissent ad tantæ dignitatis apicem dignius evocari. Cujus siquidem dignitatis onus cum insufficientia nostra penitus recusaret, utpote nostris debilibus humeris inportabile, sub illius tamen confidentia et exemplo qui infirmitatem beati Petri trina prius negatione probatam, post trinæ confessionis vocem, in gubernatione suarum ovium confirmavit, quod personæ nostræ multiplex imperfectio denegabat, in ipsius contulimus voluntatem, fratrum nostrorum acquiescentes instantiæ, ne reluetatio diuturna dissidii pareret detrimentum aut dispositioni divinæ videretur aliquatenus obviare; sperantes quod ille qui dat omnibus affluenter et non impropere, qui novissimum fratrem, virum utique secundum cor suum in regem de post fetantes assumpsit, de lapidibus suscitabit filium Abrahæ, vocans ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, ut infirma eligens, fortia quæque confundat. Nos igitur ecclesiasticæ provisionis sollicitudinem assumentes et non modicum confidentes de vobis, quos nobis Dominus ad tantæ difficultatis onus levius perferendum sollicitudinis nostræ voluit esse participes, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino quatenus insufficientiam nostram vestris orationibus apud Dominum adjuvetis; et circa commissam nobis et vobis Dominici gregis custodiam diligenter et utiliter vigilantes, defectum nostrum humiliter supplere velitis, et injunctam nobis ecclesiastici oneris gravitatem vigilantissimo studio comportare. Nos enim vos tanquam principalia membra Ecclesiæ honorare intendimus et in necessitatibus vestris, quantum Dominus permiserit, adjuvare.

Datum Laterani, quinto Id. Januarii.

II.

REGI FRANCORUM.

Ut in religione catholica et Romanæ Ecclesiæ observantia permaneat.

In eundem modum illustri Francorum regi, usque ad verbum illud, assumentes ac considerantes quantum regnum Franciæ in Ecclesiæ semper permanserit unitate, tibi tanquam speciali Ecclesiæ Romanæ filio litterarum nostrarum primitias

duximus destinandas; serenitatem regiam rogantes, monentes et exhortantes in Domino, et in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus sanctam Rom. Ecclesiam matrem tuam taliter revereri et honorare procures, ut, inclitæ recordationis L. patris tui vestigia in ipsius devotione sequaris et nobis ad apostolicæ sedis gubernationem, Domino disponente, assumptis humiliter et devote, sicut decet principem Christianum, assistas. Nos enim in his quæ ad honorem tuum spectant, quantum cum Domino possumus, libenter intendimus, et circa personam regiam paternæ gerimus charitatis affectum.

III.

ABBATIBUS, PRIORIBUS ET ALIIS RELIGIOSIS IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS.

Ut pro recens electo pontifice Deum orent.

In eundem modum abbatibus, prioribus, et aliis religiosis in regno Franciæ constitutis, usque ad verbum illud ac considerantes nos ex propria infirmitate deficere, nisi suffragiis vestris et piis precibus apud Dominum adjuvemur, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino quatenus apud eum a quo speramus dirigi gressus nostros assiduis orationibus vestris instetis, ut nos ad laudem nominis sui et Ecclesiæ incrementum, commissam nobis sollicitudinem taliter implere concedat ut et nos retributionis æternæ præmium mereamur et populus nostræ gubernationi commissus in lege mandatorum ejus per nos verbo proficiat et exemplo. Nos enim vos tanquam speciales Ecclesiæ filios, per quos nomen Domini dignius et excellentius prædicatur, tanto amplius intendimus in vestris necessitatibus adjuvare, quanto in majorem Ecclesiæ redundaret injuriam, si jura vestra quorumlibet [temeritate] pateremur occupari.

IV.

PARISIENSI EPISCOPO.

Ut illustrem Francorum regem moneat et inducat ad recipiendam reginam uxorem suam, quam ejecerat.

(Laterani.)

Cum omnia orta occidant, et aucta senescant, ne operum Domini primitiæ penitus deperirent, posuit Deus sementem juxta species suas in aliquibus creatorum; ut quæ secundum cursum temporis descerent, in seipsis in sua semente proficerent et in reparatione sui generis uberius prosilirent. Sic etiam, ne homo ad imaginem Dei factus et tam volucris cæli quam piscibus maris et universis animantibus quæ moventur super terram munere divino prælatus, in sterilem cinerem sterilis ipse rediret, formata muliere in auxilium ejus de latere dormientis, audivit: *Crescite et multiplicamini, et replete terram (Gen. 1, 28)*. Cum ergo ex tunc Adæ posteritas sibi invicem jungi consueverit federe nuptiali, usque adeo in hoc ipsi cooperata est et post lapsum parentis dextera Conditoris, ut juxta illud evangelicum: *Quod Deus con-*

A junxit homo non separet (Matth. xix, 6), non humanæ adinventioni sed divinæ auctoritati potius ascribatur matrimonii sacramentum. Per quod, licet inter homines contrahatur, significatur tamen in Christo conjunctio Ecclesiæ ac animæ fidelis ad ipsum juxta illud Apostoli: *Hoc autem dico magnum sacramentum in Christo et in Ecclesia (Ephes. v, 32)*. Unde, quantum in nobis est, Ecclesiæ filiis debemus summo studio præcavere, ne, si quis impie agens in seipsum partem sui corporis, quia scindere omnino non potest, a se forsitan avellere attentarit, animam suam a divinæ bonitatis amplexibus efficiat alienam et propter hoc totam Ecclesiam tanto amplius sibi reddat offensam, quanto minus provide figuram desponsationis ejus ad Christum, quantum in ipso fuerat, maculavit. Hæc autem non ad instructionem tuam, quem divinæ legis notitiam plenius novimus obtinere, sed ut intentionis nostræ vehementiam exprimamus, præsentibus litteris duximus explicanda. Qui quanto charissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum regem illustrem purius diligimus et speciali quodam privilegio intendimus amplius honorare, tanto infra nos ipsos fortius contristamur quod charissimam in Christo filiam nostram Francorum reginam illustrem, quantum in eo fuit, a se minus licite nixus est amovere. Ad cumulum præterea nostri doloris accedit quod, cum universi progenitores ejus veri fuerint religionis Christianæ cultores (inter quos illustris memoriæ L. quondam rex Franciæ, pater ejus, præ cæteris sui temporis præcipuus divinæ fuit legis amator), regia serenitas, quam ipsi vellemus non minus in observantia mandatorum Domini quam regni hæreditate succedere, contra salutem et famam suam dictam reginam a consortio tori remotam in remotis partibus regni Francorum, licet inter religiosas privatas tamen personas, vitæ suæ cursum implere compellit. Licet autem felicitis recordationis Celestinus papa prædecessor noster apud eum non potuerit obtinere ut reginam ipsam in gratiam et benevolentiam suam receptam ad regni consortium revocaret, nos tamen non de meritis nostris, sed divina potius miseratione sperantes et de puritatis tuæ sollicitudine confidentes, quem litteraturæ, honestatis et consanguinitatis intuitu esse credimus in ejusdem regis oculis gratiosum, precum nostrarum primitiis, per te ipsi ex parte nostra porrectas, ab ipso confidimus tanto libentius admittendas, quanto amplius de ipsius sumus salute solliciti, et per hujus apostolicæ petitionis effectum non tam nostris commodis quam integritati sui nominis consulatur. Rogamus igitur fraternitatem tuam, inonemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eundem regem ex parte nostra diligentius moneas et inducas, et in remissionem ei peccatorum injungas ut prædictam reginam in plenitudinem gratiæ regalis admissam maritali studeat affectione tractare; ut ad mentem reversus, in laudem Domini cum Petro decantet: *Nunc scio vere quia misit Do-*

minus angelum suum, et tulit me de manu Herodis A
(Act. xii, 11), illius scilicet qui sicut olim animam
pueri, ejus hactenus sanguinem sitiēbat. Verendum
siquidem ei credimus, ne, præter offensam divinam
et humanam infamiam, irreparabilem etiam jacturam
incurrat. Cum enim ex ea quam contra interdictum
Ecclesiæ superduxit, legitimam nequeat sobolem
procreare, si forte (quod absit!) unicus ejus filius re-
bus eximeretur humanis, regnum ejus ad extraneos
deveniret. Qui quoniam eidem reginæ sui negavit
corporis potestatem, ipsius promerentibus culpis,
multis angustiis irruentibus, nunquam optata potuit
felicitate gaudere, sed præter alias afflictiones tota
Gallicana provincia famis fuit sterilitate percussa,
et nisi quantocius respiscat, flagellum Dei contra se
potest gravius formidare. Quod si forsā (quod absit!) B
salubribus monitis tuis, quæ sæpius iterari volu-
mus apud ipsum, acquiescere non curarit, quan-
tumcunque nobis molestum existat eum in aliquo
molestare, id non poterimus sicut nec debemus sub
dissimulatione transire. Huic autem studio tanto dil-
igentius debes insistere et intentione omnimoda im-
minere, quanto Creatori amplius tua in hac parte
solicitudine placebit, et gloriosius etiam tibi erit, si
per tuam instantiam fuerit Domino faciente comple-
tum quod non potuit per aliquorum prudentiam seu
diligentiam hactenus adimpleri.

Datum Laterani.

V.

STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO.

De dilatione voti sui pro negotio regni Hungariæ. C

(Laterani.)

Non est dicendus voti transgressor, qui quod
vovit de auctoritate sedis apost. justa tamen ex
causa distulerit adimplere. Sane significavit nobis
chariss. in Christo filius noster Henricus Ungariæ
rex illustris quod, cum in regni turbatione consi-
lium et auxilium tuum sibi senserit hactenus pro-
fuisse, utilitati ejus non modicum derogaret, si
Hierosolymam (sicut ex voto teneris), regno pergeres
impacato. Cum igitur nobis immineat de honore
ipsius regis et statu regni Ungariæ sollicite cogitare,
fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus qua-
tenus non prius iter arripias Hierusalem adeundi
quam regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinæ
faciente Domino restitutum, vel super hoc receperis D
ab apost. sede mandatum.

Datum Laterani.

VI.

EIDEM.

De reformatione monasterii de Telequi.

(Laterani.)

Circa reformationem monasteriorum et augmen-
tum eorum tanto potius tenemur esse solliciti et
ipsorum gravaminibus præcavere, quanto ad nos
specialius pertinet et plantare religionem in Dei Ec-
clesiis et fovere plantatam. Verum ad audientiam
nostram noveris pervenisse quod monasterium de
Telequi ad tantam dissolutionem ordinis et tempo-
ralium rerum exinanitionem per prælatorum est in-

curiam devolutum, ut nec statutus in eo regularis
ordo servetur, nec fratres ibidem ad Dei servitium
deputati congrue possint de ipsius redditibus susten-
tari. Volentes igitur ut idem monasterium in statum
pristinum tuo studio reformetur, illud sollicitudini
tuæ quandiu nobis et successoribus placuerit duxi-
mus committendum: per apostolica tibi scripta
mandantes quatenus taliter ipsius reparationi stu-
deas imminere, ut divini nominis cultus in eo de die
in diem potius augeatur et fratrum necessitatibus
vitæ necessaria congrue ministrentur.

Datum Laterani.

VII.

ABBATI SANCTI MARTINI.

*De conspiratione facta contra Henricum regem Hun-
gariæ.*

(Laterani.)

Ex litteris, quas charissimus in Christo filius
noster Henricus Ungariæ rex illustris ad sedem
apostolicam destinavit, nobis innotuit quod contra
serenitatem regiam cum nobili viro A. duce fratre
ipsius, temere conspirasti, cui etiam adhuc diceris
inhærere. Cum igitur felicitis memoriæ Celestini:
papa prædecessor noster sub pœna excommunica-
tionis universis in Ungaria constitutis curaverit in-
hibere ne dicto duci contra salutem regiam consilium
darent aliquod vel juvamen: nos tibi, quem publica
fama contra ipsius prædecessoris nostri prohibito-
nem, sicut dicitur, venisse demonstrat, salutationis
alloquium denegantes ad nostram duximus præsen-
tiam evocandum, per apostolica tibi scripta man-
dantes quatenus usque ad festum Exaltationis sanctæ
crucis proxime venturum nostro te conspectui re-
præsentes, ad objecta sufficienter et rationabiliter
responsurus. Datum Laterani.

VIII.

FERRARIENSI EPISCOPO.

*De observatione constitutionum factarum ab ipso in
monasterio de Nonantula.*

(Laterani, III Non. Febr.)

Cum Ecclesiæ per orbem usquequaque diffusæ
ab apostolica sede tanquam a suo capite magiste-
rium recipiant et doctrinam et stabilitatis debitiæ
munimine roborentur, expedit nobis, qui ad ipsius
regimen sumus, licet insufficientes, Domino dispo-
nente vocati, ut sic ad universas Ecclesias nostræ
considerationis aciem extendamus earumque com-
modis et profectibus imminere curemus, quod, illo
auxiliante qui est omnium bonorum largitor, debitus
illarum status per aliquorum insolentiam perturbari
non possit nec contrariis casibus subiacere, sed tam
temporalibus quam spiritualibus semper proficiant
instituti. Audientes sane, sicut tuarum nobis tenor
aperuit litterarum, studium et diligentiam quam
circa revelationem Nonantulanensis monasterii,
quod multorum asseritur debitorum onere præ-
gravatum et tam in temporalibus quam in spiritua-
libus non modicum imminutum, impendere pro-
curasti, multa fuimus exultatione repleti; sollicitu-
dinem tuam magnis in Domino laudibus commen-

dantes, quam et ipsius abbatis nuntius in præsencia dilectorum filiorum P. tituli sanctæ Cecilie presbyteri et G. sanctorum Cosmæ et Damiani diaconi cardinalium, quos ei concessimus auditores, laudabiliter commendabat: asserens tamen quod idem abbas contra ordinationem tuam in nullo venerat, aut venire volebat. Nos igitur ratum habentes et firmum quod circa quasi desperatam curationem supradicti monasterii a te laudabiliter statutum esse dignoscitur, præsentium tibi auctoritate mandamus quatenus constitutionem in eodem monasterio per tuam prudentiam factam irrefragabiliter facias observari, contradicteores, sicut expedire videris, ecclesiastica censura compeccens. Verum quia præfatum monasterium de negligentia et gravi culpa præsentis abbatis ad horribilem diminutionem et inopiam asseritur devolutum: ut omnis occasio scandalorum tollatur de medio, et locus ille recepto peroptato reformationis solatio valeat aliquando respirare, volumus atque mandamus ut si prædictus abbas, sicut tuis litteris intimasti, ordinationem tuam impedivit aliquatenus vel turbavit, præsertim cum manifeste sit de dilapidatione suspectus ac etiam difamatus, eum usque ad per-solutionem debiti a monasterio ipso localiter et ab ipsius administratione amoveas et in cella quæ est Paduæ facias in necessitatibus provideri. Quod utique si ipse adimplere forte contempserit, eum ad id, omni contradictione, appellatione et excusatione cessante, per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra compellas: dextrariis autem et aliis equis quos idem abbas habere dignoscitur in manibus tuis receptis et venalitati suppositis, ut de illorum pretio pars debiti, prout expedit, persolvatur. Præterea noveris ad nostram audientiam pervenisse postquam N. Monachus præsentium later ad Romanam Ecclesiam iter arripuit veniendi, prætaxatus abbas in contemptum apostolicæ sedis et nostrum, eum officio beneficioque pro sua voluntate suspendit et administratione quam habebat in cella quæ est apud Ferrariam, eumdem sua temeritate privavit. Quod utique grave admodum et molestum ferentes, fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus quatenus, si verum est quod asseritur, officium et beneficium, necnon et administrationem quam idem monachus prius noscitur habuisse, illi auctoritate nostra restituas et facias pacifica possessione gaudere. In expensis etiam moderatis quas veniendo ad Romanam Ecclesiam fecisse perpenditur, de bonis monasterii eidem facias provideri.

Datum Laterani, III Nonas Februarii

IX.

ILLUSTRI REGI HUNGARIÆ.

De transferendo monasterio quod B. quondam comes de Bichor ædificare incepit, ad loca tutiora.

Eam de serenitate regia fiduciam obtinemus, ut quæ a nobis postulat juste posse credamus et honeste

A compleri. Eapropter, charissime in Christo fili, tuis precibus annuentes, monasterium illud, quod B. quondam comes de Bichor ædificare incepit et morte præventus consummare non potuit, in locum tutiorem et magis idoneum transferendi, si de assensu diocæsani episcopi fieri poterit, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli, etc.

X.

NOBILI VIRO A. DUCI.

De prosecutione voti regis Hungaria patris sui defuncti.

(Laterani, IV Kal. Febr.)

Licet universis liberum sit arbitrium in vovendo nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas; usque adeo tamen solutio necessaria est post votum, ut sine propriæ salutis dispendio alicui resilire non liceat ab his quæ sponte ac solemniter promisit. Accepimus siquidem quod cum inclytæ recordationis B. quondam rex Ungariæ, pater tuus, ageret in extremis et de sua penitus convalescentia desperaret, votum quo voverat Domino Hierosolymitanam provinciam in forti manu et brachio extento, corde tamen humili, et humiliato spiritu, visitare, sub interminatione maledictionis paternæ commisit tuæ fidei exsequendum; et tu intellecta pia voluntate parentis, assumpto crucis signaculo, te id impleturum sine dilatione qualibet promisisti. Verum eodem patre tuo sublato de medio, cum Hierosolymitanum iter te accipere simulasses, assumptæ peregrinationis oblitus quam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum et regnum Hungariæ convertisti aciem bellatorum, et multa contra serenitatem regiam malignorum usus consilio commisisti. Nos autem, quos diebus istis ad pontificatus officium, licet immeritos, Dominus evocavit, tam paci regni Hungariæ quam tuæ volentes saluti consulere, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus, postpositis cæteris sollicitudinibus, usque ad festum Exaltationis sanctæ crucis proxime venturum, debitum acceptæ crucis exsolvens, propositum iter arripias et humiliter prosequaris; ne si onus tibi a patre injunctum et a te sponte susceptum occasione qualibet detrectaris, paternam te reddas successione indignum et hæreditatis emolumento priveris cujus recusaveris onera supportare. Sciturus ex tunc anathematis te vinculo subjacere, et jure quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno ungarie competebat ordine genituræ, privandum, et regnum ipsum ad minorem fratrem tuum appellatione postposita devolvendum.

Datum Laterani, IV Kal. Februarii.

XI.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ ET SUFFRAGANEIS EJUS.
De promotione Domini nostri papæ, et negotio terræ sanctæ.

(Laterani.)

Rex regum et Dominus dominantium qui prodigia facit in cœlo sursum et in terra deorsum, omnipotentiae suæ jugiter operatur indicia, Ecclesiam suam per varias substitutiones pontificum mirabiliter innovans et nova semper prole secundans; et sic senium ejus sua virtute consumens, ut his qui fideliter in ipsius regimine militaverant, ad æternæ felicitatis bravium evocatis, filios suscitet in parentes, et in novam infantiam rubiginem transferat vetustatis. Inter cætera siquidem incomprehensibilia divinæ dispositionis judicia et investigabiles vias ejus maguæ miserationes esse credimus argumentum, quod sic a tædio sollicitudinum et curarum momentaneæ mortis compendio prædecessores pro meritis repensurus absolvit, ut egenum de pulvere suscitatum et pauperem erectum de stercore sedere faciat cum principibus et solum Petri, quo nihil est inter homines gloriosius, obtinere; ut post vespertinos fletus lætitia matutina succedat et Ecclesia super parentis obitu de substitutione filii consoletur; sicut diebus istis de nobis a Domino factum est et est mirabile in oculis nostris. Sane felicitis memoriæ Celestino patre ac prædecessore nostro VI Idus Januarii viam universæ carnis ingresso et in Lateran. basilica honorifice tumulato, tanta fuit inter fratres nostros super pontificis substitutione concordia, ut eo cœlitus ipsorum desideriis aspirante qui facit utraque unum et concurrentes parietes in se angulari lapide copulavit, omnes universaliter unum saperent et idem singulariter postularent, nos in summum pontificem ipso die depositionis ejusdem prædecessoris nostri unanimiter assumentes. Nos autem in eoponentes spem nostram qui beatum Petrum in gubernatione suarum ovium confirmavit et apostolis promissit, dicens : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii, 20), ecclesiasticæ sollicitudinis onus, licet insufficientes, assumpsimus, non de nostris meritis, sed divina potius miseratione sperantes, quæ vocata ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, et perficit laudem ex ore infantium et lactentium. Attendentes igitur quam alto divinitatis consilio Deus Rex noster ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari, solvens in ea septem libri signacula, quem nemo potuit aperire, nisi Leo de tribu Juda, vos, qui terram ipsam suscepistis ab eo spiritualiter gubernandam, specialiter per litterarum nostrarum primitias duximus visitandos; momententes attentius et exhortantes in Domino, ut flagellum, quo vos et in vobis totam Ecclesiam Dominus visitavit, patienter et humiliter supportantes, id nostris et vestris meritis imputetis qui peccatorum nostrorum clamoribus indignationem ejus nun-

A quam desistimus provocare. Certos enim nos prophetica reddit auctoritas quod si ambulassemus in lege Domini et veram spei nostræ fiduciam posuissemus in eo qui respicit terram et facit eam tremere, tangit montes et fumigant, unus nostrum mille et duodena millia hostium effugasset. Ut igitur dolor noster et vester in lætitiâ et tristitia in gaudium convertatur, immolemus Domino super aram cordis intentionem et super altare corporis opera nostra : quæ sua sunt, non quæ nostra quærentes. Nisi enim piis orationibus et nostris et vestris actibus indignatio fuerit divina placata, nec residuum terræ nativitatis ejus tueri poterimus nec insultus hostium sustinere; quinimo residuum locustæ brucus assumet et sient novissima deteriora prioribus. In jejuniis igitur et fletu, et placentu, in operibus pietatis, in charitate non ficta, in corde contrito et humiliato spiritu revertamur ad Dominum Deum nostrum qui pius est et misericors, et præstabilis super malitia : commissos nobis populos verbo pariter et exemplo ad pœnitentiam invitantes, ut nostris operibus et intentione placatus, non det hæreditatem suam in opprobrium et in dominium nationum; ne forte consentiant adversarii nostri et dicant : *Manus nostra excelsa, et non Deus, fecit hæc omnia*. Nos enim propositum gerimus et habemus in votis, quantum ille permiserit a quo speramus dirigi gressus nostros, ad subventionem vestram efficacius laborare et liberationi Hierosolymitanæ provincie, si datum fuerit desuper, sollicitius imminere.

Datum Laterani.

XII.

AD MACUNTINUM ARCHIEPISCOPUM, etc.

(Laterani.)

In eundem fere modum Maguntin. archiepiscopo, et episcopis de regno Alemanniæ in ultramarinis partibus constitutis, usque in finem. Rogamus insuper et fraternitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta mandamus et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus scutum fidei et salutis galeam assumentes, prælium Domini studeatis viriliter et efficaciter præliari, de cœlo auxilium et nostrum etiam subsidium expectantes. Credimus etenim et pro certo tenemus quod si corda vestra pœnitentiæ fuerint medicina purgata et non in multitudine ac fortitudine vestra spem posueritis, sed in Deo, Philisthæos Israelitæ fugabunt et in loricatum Goliath David inermis in funda et lapide prævalebit.

Datum Laterani.

XIII.

DUCI LAVANNIÆ, LANTGRAVIO DURINGIÆ, ET ALIIS DE REGNO ALEMANNIÆ IN ULTRAMARINIS PARTIBUS CONSTITUTIS.

(Laterani.)

Ut sint ferventes in sercizio Jesu Christi.

Quanta sit circa genus humanum benignitas Conditoris, primæ creationis opera et recreationis mi-

racula quæ in fine sæculorum dextera Domini voluit operari, imo etiam universa quæ in cœlo sunt et in terra testantur; cum hominem, ad imaginem suam creatum, divinitatis suæ voluerit esse participem, omnia subjiciens sub pedibus ejus, oves et boves universos, insuper et pecora campi, et tandem, ut ruinam nostram repararet, post lapsum proprio Filio suo non pepercerit, sed pro nobis omnibus tradiderit illum in cruceis altario immolandum et cum iniquis eum permiserit reputari. Unigenitus siquidem Dei Filius, ut hominem perditum ad regna cœlestia revocaret, a dextra Patris in inferiores partes terræ descendens, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens et se usque ad mortem humilians, pro nobis crucis non dubitavit subire tormentum. Quid igitur retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Sane nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas aut gladius ab ipsius nos debet aut poterit charitate divellere, si exuberantiam beneficiorum ejus circa nos misericorditer habitam internæ considerationis oculis attendamus. Quinimo secundum Prophetam calicem salutaris servus accipiet et nomen Domini invocabit. Hoc vos diligentius attendentes, ut illud evangelicum impleretis: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (Matth. xvi, 24)*, assumpto crucis signaculo ad vindicandam injuriam Jesu Christi, Hierosolymam petivistis, ad nationes illas inhumanas et barbaras in digito Dei fortius edomandas, quæ illorum etiam sævitiam (quod peccatis nostris ascribimus) sunt in nos sæviendo transgressæ quibus Propheta impre-
cando declamat: *Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam (Psal. lxxviii, 1)*, etc. usque *sepeliret*. Rogamus igitur discretionem vestram, monemus attentius et hortamur in Domino, et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus assumpti laboris gravitatem studeatis taliter adimplere, prælium Domini præliantes, ut, vestris exigentibus meritis, de cœlo vobis auxilium ministretur. Cum enim, abnegatis desideriis carnis, Domino proposeritis in puritate cordis et corporis militare, cavendum vobis existit ne contra votum a vobis in terra vestræ nativitatis emissum, in terra peregrinationis vestræ, ubi steterunt pedes Domini, per immissionem malorum angelorum consensu pravi operis veniatis et per hoc modicum fermenti totam massam corrumpens, eum vobis reddat offensum sine quo nec residuum terræ nativitatis Domini tueri poteritis, nec ineursus hostium sustinere. In eo igitur et non in vestra multitudine confidentes qui docet manus vestras ad prælium et digitos vestros ad bellum, qui conerit bella, qui currum et exercitum Pharaonis projecit in mare, state in fide, viriliter agite, Philistinorum aciem expugnantes. Nos enim etc. *ut supra*.

Datum Laterani.

(1) Vide infra epist. 62 hujus libri.

XIV.

ELECTO ET DECAN. ET MAG. NICOLAO DE LEVENNES
CAN. CAMERACEN.

Super cognitione causæ quæ inter Præmonstratensem et Prumiensem Ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia.

(Laterani, 11 Non Febr.)

(1) In nostra præsentia constituti dilecti filii magistri Jac. et N, Atrebaten. procuratores Prumiensis Ecclesiæ, ex parte abbatis et conventus de rato litteras exhibentes, contra Præmonstratensem Ecclesiam proposuere querelam, asserentes quod cum causa quæ inter ipsas Ecclesias super possessionibus de Hanapia vertebatur, dilectis filiis G. præposito S. Gereonis, R. et S. magistris Coloniens. ab apostolica sede commissa fuisset; ipsi in possessionem rerum de quibus vertebatur quæstio, Prumiensem Ecclesiam induxerunt, Præmonstraten. vero appellatione interposita recedentes, ipsam non fuerunt infra biennium persecuti. Propter quod Prumienses circa finem biennii confirmationem possessionis suæ a sede apostolica impetrarunt. Elapso vero biennio, ad I. quondam Cameracensem episcopum et dilectum filium abbatem sancti Bartholomæi, pro Præmonstratensi Ecclesia fuit commissio impetrata. Sed memorato episcopo viam universæ carnis ingresso, per ipsos non fuit quæstio terminata. Prædicti autem Prumienses subsequenter a felicis reordinationis Celestino prædecessore nostro ad dilectum filium abbatem sancti Victoris et bonæ memoriæ P. cantorem Parisien. litteras impetrarunt, in quibus continebatur expressum, quod ipsi factum Coloniensium judicium facerent observari. Sed quia prædictus cantor tunc temporis sedem apostolicam personaliter visitabat, in illius mandati non fuit executione processum. Tandem vero Præmonstratenses causam eandem venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis cantori Atrebaten. et abbati sancti Bartholomæi Noviomen. obtinere committi; qui post inhibitionem prædictorum abbatis sancti Victoris et cantoris Parisiensis et post appellationem a procuratore Prumien. Ecclesiæ legitime interpositam, dictos Præmonstraten. causa rei servandæ in possessionem rerum de quibus erat controversia induxerunt. Cæterum dilecti filii abbas Calmoltensis, Gervasius et Robertus canonici et nuntii Præmonstratensis Ecclesiæ, ex parte abbatis et conventus Præmonstratensis, litteris de ratihabitione exhibitis, e contra pro sua Ecclesia proponere curaverunt, quod antequam supradicti iudices Coloniens. sententiam pro Ecclesia Prumien. proferrent eo quod, propter quasdam minas in præsentia judicium factas et eorum officio non repressas, advocatum coram ipsis habere non poterant; et quia ad extraprovinciales iudices trahebantur, ad sedem apostolicam appellarent. Cujus appellationis suffragio illam

dictam dicunt sententiam non tenere: tum quia A
 iidem iudices, lite nondum contestata coram eis,
 absente parte adversa, de proprietate dederunt sen-
 tentiam: tum quia Præmonstraten. ad prosecutionem
 appellationis infra biennium specialem nuntium
 direxerunt. Præterea præfati Cameracensis episco-
 pus et abbas sancti Bartholomæi quibus causa fuerat
 delegata, partibus legitime citatis præsentibusque
 earum procuratoribus legaliter ordinatis, ab eisdem
 Præmonstraten. testes ad infirmendam dictam sen-
 tentiam receperunt. Quorum attestationem episco-
 pus et cantor Atrebaten. et abbas sancti Bartholomæi
 Noviomen. auctoritate suffulti, de mandato aposto-
 lico sententiam Colonien. iudicum revocantes, judi-
 caverunt Præmonstratenses possessionem rerum de
 quibus fuerat litigatum debere, sicut ante litem B
 possederant, quiete et pacifice possidere. Nolentes
 igitur ut ejusdem causæ decisio ulterius prorogetur,
 prædictorum omnium inquisitionem et decisionem
 canonicam vestræ duximus experientiæ committen-
 dam; per apostolica vobis scripta districtè præci-
 piendo mandantes quatenus, partibus ad vestram
 præsentiam convocatis, et inquisita super præmissis
 et aliis omnibus quæ inter se super eodem negotio
 duxerint proponenda diligentius veritate, tam prin-
 cipalem quam incidentes quæstiones, sublato appel-
 lationis obstaculo, sine canonico terminetis, facien-
 tes quod exinde duxeritis statuendum per censuram
 ecclesiasticam inviolabiliter observari. Si qua vero
 partium legitime citata præsentiam vestram adire
 vel iudicio parere contempserit, vos nihilominus, C
 quantum de jure poteritis, et probationes præsentis
 partis recipere et in causæ cognitione ac decisione
 procedere non tardetis. Nullis litteris obstantibus,
 si quæ apparuerint præter assensum partium a sede
 apost. impetratæ. Quod si omnes, etc.

Datum Lateran. 11 Nonas Feb.

XV.

F. BASILICÆ XII APOSTOLORUM ET B. TITULI SANCTI
 PETRI AD VINCULA PRESBYTERIS CARD. AP. SEDIS
 LEGATIS.

*Esper colligationibus factis cum episcopis et consuli-
 bus civitatum Tusciæ.*

(Laterani.)

(2) Cum apostolica sedes quasi lucerna super D
 candelabrum sit disposita nec civitas possit abscondi
 quæ supra montem est constituta, nos qui ei, licet
 immeriti, præsidemus, diligenti debemus cura sata-
 gere quatenus luceat lux nostra coram hominibus,
 ut videntes opera nostra bona glorificent Patrem
 luminum a quo bona cuncta procedunt. Nos enim
 debemus esse sal terræ. Quod si sal evanuerit, in
 quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut foras
 emissum, ab hominibus conculcetur. Absit igitur
 a sedis apostolicæ puritate ut, cum Deus virgam
 peccatoris non dereliquerit super sortem justorum,
 ad colligationes illicitas cum operantibus iniquitatem
 declinet: quin potius dissolvat colligationes impie-

(2) Vide infra epist. 34 et 35 hujus libri.

A
 ctus solvat fasciculos deprimentes. Sane cum dile-
 ctus filius prior sancti Fridiani nobis et fratribus
 nostris tractatum illum quem cum episcopis et con-
 sulibus civitatum Tusciæ habuistis et verbis expo-
 sisset et ostendisset in scriptis, non modica sumus
 admiratione commoti; cum forma colligationis hu-
 jusmodi in plerisque capitibus nec utilitatem conti-
 neat, nec sapiat honestatem. Imo cum ducatus
 Tusciæ ad jus et dominium Ecclesiæ Rom. perti-
 neat, sicut in privilegiis Ecclesiæ Rom. oculata
 fide perspeximus contineri, nullam inter se sub no-
 mine societatis colligationem facere debuissent, nisi
 salvo per omnia jure pariter et auctoritate sacro-
 sanctæ Rom. sedis, quæ disponente Domino cuncto-
 rum fidelium mater est et magistra. Cum et illud
 debuissent attendere quod infirmum erit penitus
 ædificium quod super hoc fundamentum non fuerit
 stabilitum. Quo circa discretionem vestram roga-
 mus attentius et exhortamur in Domino quatenus,
 sicut viri prudentes et providi, ad profectum et ho-
 norem tam Ecclesiæ Rom. quam Tusciæ sollicitius
 intendatis. Et ut vobis nostræ voluntatis propositum
 elucescat, dilecto filio N. latori præsentium super
 his quæ vobis ex parte nostra duxerit proponenda,
 indubitata fide credatis. Nos enim firmum gerimus
 in voto propositum, a quo nec mors nec vita nos
 poterit separare, fideles et devotos Ecclesiæ de
 corde puro, conscientia bona et fide non ficta dili-
 gere et contra malignas opprimentium insolentias
 apostolicæ protectionis clypeo defensare.

Datum Lateran.

XVI.

CAPITULO S. ANASTASIE.

*Ut electus per potentiam laicalem intrusus cassetur,
 et alius de licentia apostolica deligatur.*

(Laterani, VIII Id. Febr.)

Ex illo singularis excellentiæ Privilegio quod uni-
 genitus Dei Filius Jesus Christus apostolorum Prin-
 cipi Petro concessit, sanctorum patrum postmodum
 instituta manarunt, ut majores causæ ad sedem
 apostolicam perferrentur; quatenus quod super eis
 deberet statui, circumspecta ipsius responsio decla-
 raret. Cum igitur in Ecclesia vestra, quæ sub obe-
 dientia sedis apostolicæ perseverans, Græcorum
 hactenus et ritum servavit et linguam, per laicalem
 potentiam præter nostram auctoritatem et electio-
 nem vestram non tam Latinus quam barbarus sit
 intrusus: nos de fratrum nostrorum consilio intru-
 sionem ipsam irritam decernentes, ne diutius
 pastoris solatio vestra careret Ecclesia, vobis hu-
 militer postulantibus secundum statuta canonum et
 antiquam ejusdem Ecclesiæ consuetudinem liberam
 concedimus licentiam eligendi; per apostolica vobis
 scripta mandantes quatenus talem vobis in pastorem
 electione canonica præferatis, qui non minus prodesse
 desideret et noverit quam præesse. Datum La-
 teran. VIII Id. Februarii.

XVII.

A

CAPUANO, REGINENSI, ET PANORMITANO ARCHIEPISCOPIS.
(Laterani, v Id. Febr.)

His scriptum est in eundem fere modum ut supra, usque ad verbum illud eligendi. Unde fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad hoc diligenti sollicitudine laboretis, ut dictus intrusus a memorata removeatur Ecclesia, et ab ipsius capitulo electio possit in ea canonica libere celebrari. Datum Laterani, v Id. Februarii.

XVIII.

ILLUSTRI ROMANORUM IMPERATRICI SEMPER AUGUSTÆ.

Ut in ipsa electione impedimentum non præstet.

(Laterani, v Id. Febr.)

Si creditas tibi regendorum populorum habenas landabiliter moderari desideras et concessam tibi a Domino terrenæ jurisdictionis potentiam benignius exercere, ei necesse habes ut servias, cui servire regnare est, et per quem gressus tui semper in melius dirigentur. Verum si eum tota intentione dilexeris, eam te oportet sollicite venerari et conservare in statum debitæ libertatis, sub cuius capite læva ejus, et quam dextera ejus, sicut in Canticis legitur, amplexatur; cujus zelus comedit eum et injuria non modicum provocat et vindictam. Cum autem ex illo singularis excellentiæ privilegio etc. *fere in eundem modum ut supra usque ad verbum eligendi.* Ideoque serenitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, ac in remissionem tibi injungimus peccatorum quatenus nullius impedimenti obstaculum interponas, quo minus electionem possint canonicam celebrare, cum ad eum solum haberi debeat in electione respectus, cujus ministerio qui assumitur, alligatur. Datum Laterani, v Idus Februarii.

XIX.

PARISIENSI EPISCOPO.

Ut liceat Presbytero Michaeli in sacerdotii officio ministrare, non obstan. quod ad evitandum lepræ periculum, virilia sibi fecit abscindi.

(Laterani, iv Id. Febr.)

(3) Ex parte dilecti filii Michaelis presbyteri fuit in audientia nostra propositum, quod cum sibi sentiret lepræ periculum imminere, de consilio medici virilia sibi fecit abscindi, ut posset a tam gravis infirmitatis vitio liberari; et ut provideremus ei super executione sui officii, a nobis humiliter postulavit. Quoniam igitur canones sanctorum Patrum hujusmodi a sacri altaris administratione non prohibent, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si rei veritas ita se habet et memoratus Michael alias idoneus est, ut sui officii ministerium exsequatur, nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate fretus apostolica liberam ei tribuas facultatem.

Datum Laterani, iv Idus Februarii.

(3) C. Ex parte, De corpore vitiati

XX.

EPISCOPO ET ABBATI S. LUPI TRECENSIS.

Ut recepta a G. presbyt. canonica purgatione de crimine homicidii sibi objecto, ipsum absolvat, si legitimus accusator non comparuerit, et crimen notorium non existit.

(Laterani, iv Non. Febr.)

Accedens ad præsentiam nostram G. presbyterator præsentium tam relatione sua quam litteris quorundam abbatum, nostro apostolatu demonstravit, quod cum inter ipsum et quemdam alium clericum quæstio verteretur, et idem clericus adversarius suus ad diem assignatam sibi ad præsentiam iudicum properaret et fuisset in itinere interemptus, venerabilis frater noster Senonen. archiepiscopus habens eundem Presbyterum inspectum super occisione clerici memorati, licet contra illum nullus apparuerit legitimus accusator et ipse paratus esset canonice suam innocentiam demonstrare, in eum tamen suspensionis officii sententiam promulgavit. Quoniam igitur, sicut justum non est ut culpabiles absolvantur, sic esset a juris tramite alienum, si puniret iudicii severitas innocentes, discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus si contra prædictum presbyterum super homicidio legitimus non comparuerit accusator et crimen notorium non existit, vos ab eo canonica purgatione recepta, latam in eum suspensionis sententiam de auctoritate sedis apostolicæ relaxetis nec permittatis eum super prædicto homicidio ulterius indebite molestari. Si vero de homicidio confessus fuerit legitime vel convictus, vos ei, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, pœnam canonicam infligatis. Quod si ambo, tu frater episcopo, etc.

Datum Laterani, iv Non. Februarii.

XXI.

ARCHIEPISCOPO ET ARCHID. TRANENSI.

Super transactione habita inter episcopum et canonicos Vestanenses, de quadam episcopati capella et rebus aliis.

(Laterani.)

Significantibus dilectis filiis Vestanen. canonicis, nostris est auribus intimatum quod cum Vestanen. episcopus fuisset olim ab ipsis in præsentia Celestini, bonæ memoriæ prædecessoris nostri, super ecclesiastica dilapidatione conventus et de causa ipsa existisset plurimum disceptatum, ad transactionem de utriusque partis assensu postmodum venientes, promisit dictus episcopus thesaurum Ecclesiæ, videlicet capellam episcopalem quinquaginta uncias auri et amplius valentem, et pannos sericos octo, eum privilegio ecclesiasticæ libertatis restituere et quedam alia adimplere, sicut in authentico scripto in præsentia prædicti prædecessoris nostri exinde confecto et auctoritate sedis apostolicæ confirmato plenius continetur. Quam transactionem non curavit prædictus episcopus postmodum observare nec præ-

fatum thesaurum, sicut promiserat, restituere; A imo deteriora prioribus agens, duas ecclesias sancti Joannis et sancti Jacobi, quas dilectus filius Petrus Vestanensis archidiaconus diu in pace possederat, contra tenorem prædictæ transactionis, monasterio Trimitan. dicitur concessisse et clericos suos officiis et beneficiis, prætermissis juris ordine, spoliasset, manibus in eos sæpe violenter injectis. Cumque hæc et alia a prædicto archidiacono coram dilecto filio P. Sanctæ Mariæ in via lata diacono cardinale, tunc apostolicæ sedis legato, proposita fuissent contra episcopum memoratum, et in ejus præsentia utraque parte præsentem causam diutius agitata, ad hanc transactionem voluntarie devenerunt, ut Vestan. Episcopus ante omnia primam transactionem apud sedem apostolicam factam studeret modis omnibus observare et thesaurum memoratum ecclesiæ suæ restituere non differret prædictasque ecclesias Trimitanensibus injuste concessas vel ipse revocaret vel archidiacono prædicto ad eas daret consilium et auxilium revocandas. Res etiam sancti Nicolai idem episcopus B. primicerio et L. sacerdoti dimitteret de cætero procurare, et quartam decimationum fabricis Ecclesiæ deputatam suis usibus de cætero minime applicaret. Quæ si non faceret, foret dictus episcopus divino officio alienus, prout in instrumento coram eodem cardinale confecto apertius continetur. Cum autem nec primam nec secundam transactionem minime præfatum episcopum observare memorato prædecessori nostro ipsi canonici intimassent, addentes etiam quod in cæna Domini Ecclesia Vestanen. dimissa ad Sipontinensem Ecclesiam se ad conficiendum christiæ transulerat, et ibidem illud existente secum in altari Lavellen. episcopo tunc excommunicato confecerat, eum antedictus prædecessor noster pontificali officio et ecclesiastica administratione suspendit, dans ei firmiter in mandatis ut in festo sancti Lucae præteriti anni se suspensum suo conspectui præsentaret, super prædictis criminibus plenarie responsurum. Quod si non faceret sciret in se perpetuæ depositionis sententiam proculdubio proferendam. Episcopus siquidem mandatum apostolicum vilipendens, nec venit nec pro se curavit mittere responsalem, suspensionem apostolicam et prædicti cardinalis interdictum contemnens penitus observare. Proponitur insuper episcopus memoratus de clericis in curia imperiali deposuisse querelas et contra sæpeditum archidiaconum falsas litteras confinxisse, occasione quarum ipsum archidiaconatum beneficio et loco nequiter multo tempore spoliavit. Quoniam igitur hæc non sunt a nobis clausis oculis transeunda, prædictorum inquisitionem vestræ discretionis examini duximus committendam: per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, vocatis ad præsentiam vestram qui fuerint evocandi, inquiratis de præmissis diligentius veritatem, et om-

nia in scriptis fideliter redigentes, nobis eadem vestris signata sigillis mittere non tardetis.

Datum Laterani

XXII.

MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut liceat ei illos in ecclesia sua ad diaconatum et sacerdotium promovere, qui a summo pontifice ordinem susceperunt.

(Laterani, XII Kal. Martii.)

Pastoralis officii debitum nos invitat, et ipse rationis ordo deposcit, ut ea sollicitudine utilitatibus Ecclesiarum intendere debeamus, quod ipsis Ecclesiis ordo debitus conservetur et clerici earum ministerio deputati, sicut ab eis stipendia militiæ clericalis accipiunt, ita eis obsequia militiæ clericalis impendant. Inde est quod, sicut ex tenore tuarum litterarum accepimus, Mediolanensis Ecclesia tam in capite quam in membris, occasione clericorum illorum qui ab ipso Romano pontifice ordinem receperunt, adeo est ministrorum solatio destituta, ut paucos clericos in eadem Ecclesia valeas invenire, quos ad diaconatus et presbyteratus possis officium promovere. Verum quia fraternitas tua suppliciter a nobis expetiit ut ipsius Ecclesiæ necessitatem sollicitudine paterna pensantes, tibi de heremus licentiam indulgere manus posse illis ordinationis imponere, super hoc tuæ fraternitati taliter duximus respondendum quod ipsius Ecclesiæ necessitate pensata, si aliqui fuerint de supradictis clericis, qui ad hoc videantur idonei et spontanea voluntate per tuum ministerium voluerint ad sacros ordines promoveri, eos auctoritate nostra tibi liceat ordinare. Alioquin illos quos ad officium illud magis idoneos ac necessarios fore cognoveris, nobis per tuas litteras significare curabis. Nos enim deliberato consilio respondebimus quid tibi super hoc fuerit faciendum.

Datum Laterani, XII Kal. Martii.

XXIII.

Juramentum fidelitatis exhibitum domino Innocentio, successoribus ejus, et Romanæ Ecclesiæ, a Petro præfecto Urbis, Oddone de Palumbaria, Oddone de Monticillo.

(4) Altera die post consecrationem Domini Innocentii Papæ III, Petrus Urbis præfectus in consistorio Lateranensis palatii publice juravit ei et successoribus suis atque Romanæ Ecclesiæ fidelitatem contra omnem hominem et recepit ab eo investituram præfecturæ permanentem; ac deinde fecit ei ligium hominum inter manus ipsius, qui donavit ei cuppam argenteam in signum gratiæ. Consecratus est autem idem dominus Innocentius Papa III eadem die solemniter in apostolica sede, qua beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus. Eadem die fecerunt ei fidelitatem Oddo de Palumbaria, et Oddo de Monticillo.

(4) Vide infra epist. 577 hujus libri.

XXIV.

A

SPIRENSI, ARGENTINENSI ET WORMATIENSI EPISCOPIS.

Pro liberatione Salernitani archiepiscopi.

Quantæ præsumptionis et temeritatis existat in rectores Ecclesiæ manus injicere violentas in Evangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis affligi asseruit et in apostolorum Principe alibi se perhibuit iterum crucifigi. Hoc etiam poenæ qualitas manifeste declarat, cum excommunicationis sententia in ipso actu feriat delinquentes, si non solum in fratres et coepiscopos nostros, sed etiam in minoris ordinis clericos violentiam præsumperint operari. Ne autem solos violentiæ hujus auctores aliquorum præsumptio crederet esse punitos, facientes et consentientes pari poena plectendos canonica censura condemnat: eos etiam delinquentibus favere interpretans, qui cum possint, manifesto facinori desunt obviare. Quod bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster hactenus diligenter attendens, auctores et fautores captionis et detentionis venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi excommunicationis nuntiasset vinculo innodatos, nisi per imperiales nuntios sæpe fuisset ei ac firmiter repromissum quod idem archiepiscopus sine dilatione qualibet libertati pristinae redderetur. Ne autem detentio ejus nobis de cætero imputetur, si circa liberationem ejus inventi fuerimus negligentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus nobilem virum Wicel. de Berc. ex parte nostra diligentius moneatis ut eundem archiepiscopum a detentionis suæ carcere absolutum ad nos cum honore remittat; nobilitatem ejus gratiarum actionibus prosequentes, quod circa eum spiritum compassionis exhibuit, et quantum licuit, solatium ei humanitatis impendit. Quod si, quod non credimus, ad monitionem vestram et venerabilis fratris nostri Sutrii episcopi, et dilecti filii abbatis sancti Anastasii, quos ad hoc specialiter destinamus, eum dimittere forte noluerit, excommunicatum ipsum publice nuntietis; et si qua forsitan ab aliquibus Ecclesiis beneficia possidet, ea ipsi per censuram ecclesiasticam auferri mandantes, totam terram ejus, imo totam diocesim, in qua idem archiepiscopus detinetur vel ad quam translatus fuerit detinendus, supponatis sententiæ interdicti. Nos enim dilectis filiis capitulo Maguntin. dedimus in mandatis ut sententiam vestram faciant inviolabiliter observari. Volumus autem nihilominus et mandamus ut universis Alemanniæ principibus in remissionem suorum criminum iungatis ut sollicitudinis suæ studium efficaciter interponant, quod eis mediantibus archiepiscopus ipse libere ad nos quantocius revertatur; significantes eis quod si id, quod absit, impletum non fuerit, in totam Alemanniam interdicti cogemur sententiam promulgare. Quod si omnes, etc.

XXV.

SUTRINENSI EPISCOPO ET ABBATI S. ANASTASII.

Pro reconciliatione Philippi ducis Sueviæ et liberatione archiepiscopi Salernitani.

Cum ei simus divina providentia in Ecclesiæ Romanæ regimine substituti, qui a Domino, ut delinquentibus non solum septies, sed et septuagies septies indulgeret audivit, et majus gaudium esse noverimus angelis Dei super conversione peccatoris unius, quam supra nonaginta novem justos, qui non indigent poenitentia, Evangelio protestante, eos qui a se anathematis jugum excutere cupiunt, ut ad ecclesiasticam redeant unitatem, ex pastoralis officii, ad quod vocati sumus, debito recipere benigne tenemur et receptos misericordiæ gremio confovere. Intelleximus siquidem tam per te, frater episcopo, quam per alios quorum relationibus fidem non modicam adhibemus, quod nobilis vir Philippus dux Sueviæ, qui propter invasionem ac detentionem patrimonii beati Petri et nostri excommunicationis fuerat vinculo innodatus, Ecclesiæ reconciliari desiderat et restitui ad ecclesiastica sacramenta, ac super his pro quibus notatus fuerat, satisfactionem omnimodam exhibere. Licet autem superioris sententiam minor relaxare non possit et propter hoc dux ipse ad sedem esset apostolicam destinandus, ut ab ea quæ ipsum vinculis excommunicationis involvit absolutionis beneficium obtineret, sperantes tamen quod per ipsius studium venerabilis frater noster Salernitan. archiepiscopus de longævæ detentionis ergastulis liberetur, laborem itineris ipsi sub ea conditione duximus remittendum, si nostram super hoc, sicut bonæ memoriæ Celestino papæ prædecessori nostro per te, frater episcopo, obtulit, impleverit voluntatem. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eodem archiepiscopo libertati pristinae restituto et recepto a duce juxta formam Ecclesiæ juramento quod super omnibus pro quibus ab Ecclesiæ fuit communiōe amotus, mandatis apostolicis, omni dolo et excusatione postpositis, debeat obedire, munus absolutionis ipsi auctoritate freti apostolica impendatis. Quod si forsitan eundem archiepiscopum vel non potuerit vel noluerit absolvere, seu etiam forte distulerit, ad Ecclesiam Romanam accedat, a nobis juxta Ecclesiæ consuetudinem absolvendus.

XXVI.

EISDEM.

Pro liberatione nobilis mulieris Sibiæ, filii et filiarum ejus, et aliorum captivorum regni Siciliæ detentorum in Teutonia.

Inter cætera quæ Dominus in nobis mirabiliter et misericorditer operatur, magnæ reputandum est miserationis indicium, cum eis poenam accelerat temporalem, quibus ultio debebatur æterna, sicut in regno Siciliæ diebus nostris intelligimus accidisse. Cum enim Siciliæ populus et cæteri de eodem regno effeminati, otio et pace nimia dissoluti, de suis divitiis gloriantes, sese in voluptatibus corpo-

ris lascivius exercerent, ascendit in altum fetor eorum, et traditi sunt ob multitudinem peccatorum suorum in manibus persequentium. Usque adeo autem in eos, quod dolentes dicimus, furor exarsit hostilis, ut quidam eorum turpi morte damnati, in tribulatione cordis et corporis animas exhalarent, quidam membrorum mutilatione deformes fierent, abjectio plebis et ludibrium populorum; majores vero ipsorum compedibus et nobiles manibus ferreis alligati, captivi et exsules in Teutonia macerentur, reliquis hæreditates suas in extraneis transferri videntibus, et domos suas subjici alienis. Verum ne compassionis nostræ solatium, qui patientibus ex susceptæ administrationis debito compati volumus et tenemur, penitus subtrahatur, quibus ipse Dominus jam videtur ex parte placatus, venerabilibus fratribus nostris universis archiepiscopis et dilectis filiis nobilibus viris marchionibus, ducibus, baronibus, et aliis Alemanniæ principibus dedimus in mandatis ut dilectam in Christo filiam nostram nobilem mulierem Sibiliam, filium ac filias ejus, et cæteros de regno Siciliæ, qui in Teutonia detinentur, a detentionis suæ vinculis absolutos, ad nos liberos, excusatione et dilatione cessante, remittant. Inde est quod discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si mandatum nostrum forte non fuerit adimpletum, vos in detentores eorum excommunicationis sententiam proferatis et terras eorum, imo totam diocæsim, in qua nobiles ipsi tenentur vel ad quam fuerint forte translati, interdicto subdatis, neutram relaxaturi sententiam, donec ipsi libertati fuerint pristinae restituti. Dilectis etiam filiis capitulo Magunt. per apostolica scripta præcipiendo mandamus, ut sententiam quam vos propter hoc contigerit promulgare ratam habeant, et faciant inviolabiliter observari.

XXVII.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Carsendino subdiacono domini papæ legato in Exarchatu Raven. et comitatu Brittinorii diligenter assistant.

Nusquam melius ecclesiasticæ consultitur libertati quam ubi Ecclesia Rom. tam in temporalibus quam spiritualibus plenam obtinet potestatem. Cum enim apostolica sedes mater sit Ecclesiarum omnium et magistra, tanto fortius subjectos suæ temporali jurisdictioni populos ab Ecclesiarum et ecclesiasticorum injuriis cohibet, quanto amplius in ejus injuriam et Ecclesiarum omnium præjudicium redundaret, si Ecclesias in ejus patrimonio constitutas non servaret in statu debitæ libertatis. Cum igitur inter cætera quæ nos et fratres nostros inducunt ad Exarchatum Ravennæ, Marchiam et Thusciam ad dominium nostrum, ad quod pertinent, revocemus, securam exinde immunitatem Ecclesiarum vestrarum non modicum attendamus; vos negotium ipsum tanquam speciale ac honori vestro plurimum profuturum deberetis assumere, et ad

A implendum nostræ beneplacitum voluntatis efficaciter laborare. Cum ergo dilecto filio Carsendino subdiacono nostro in Exarchatu Ravennæ et comitatu Brittinorii hujusmodi specialiter injunxerimus legationis officium, sperantes quod ad illud utiliter adimplendum vestro non modicum studio adjuvetur, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus atque præcipimus quatenus ei taliter in his quæ vobis ex parte nostra proposuerit, adesse curetis, ut honori apost. sedis et nostro deferre, et Ecclesiarum vestrarum libertatem videamini utiliter procurare; scituri quod sicut gratum habebimus et acceptum, si studium et diligentiam vestram operis experientia in instanti articulo commendaret, sic moleste feremus, si sollicitudo vestra in hac necessitate reperta fuerit defecisse.

XXVIII.

REMEN. SANCTÆ SABINÆ CARDIN. ET SENONEN. ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO MELDENSI.

Super consolatione comitissæ Campaniæ de morte filii sui.

(Laterani, v Kal. Mart.)

Compati patientibus et dolentibus piuum est condolare; ut qui ex diversis rerum eventibus solam habent dolendi materiam, in fraterna compassione remedium consolationis inveniant et saltem ex humanitatis solatio valeant recreari, dum in eorum restauratione, quæ doloris fomitem subministrant, spes nulla videtur eis penitus superesse. Illis vero præcipue compassionis oportet spiritum adhiberi, quæ pro sexus muliebris fragilitate in adversis facilius emerguntur et difficiles ad consolationem præspiritus infirmitate resurgere majori videntur in his et aliis auxilio et consilio indigere. Cum igitur dilecta in Christo filia, nobilis mulier M. comitissa Campaniæ in morte filii sui bonæ memoriæ comitis Henrici dolorem, nec immerito, cum interna spiritus commotione conceperit et vehementius affligatur, nos mentis afflictione non ficta compatientes eidem, cum mortis hujus dispendium non solum in ejus damnum converti debeat et dolorem, verum etiam in multiplex totius Christianitatis incommodum ex præsentis periculo imminente redundet, fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus quatenus dolorem ipsius piæ consolationis verbis et commonitionibus lenientes, ipsam et possessiones ejus, tanquam dati ei tutores a nobis, ab incursu molestantium auctoritate apostolica defendatis, nullatenus permittentes ut in his quæ ad dotem ejus noveritis pertinere injuria seu violentia ei ab aliquo inferatur, sed possessionem ejusdem dotis ipsi contra quoslibet temerarios præsumptores pacificam conservetis. Si qui vero jamdictæ comitissæ aliquam super his injuriam inferre præsumpserint vel gravamen, vos eos, si necesse fuerit, ut a sua præsumptione desistant, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quod si omnes, etc.

Datum Lateran. v Kal Martii, pont. nostri A
anno 1.

XXIX.

FERENTINATI EPISCOPI.

*Consultatio super causa matrimonii inter L. virum
et P. mulierem, quam primo juraverat, et aliam
postmodum desponsavit.*

(Laterani, v Kal. Mart.)

(5) Sicut ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in conjugem in manu patris ejusdem P. jurantis quod eam ipsi traderet in uxorem, proprio juramento firmavit nec per virum steterit, sed per mulierem potius quo minus matrimonialis inter eos solemnitas sit secuta, quatuor postmodum vel quinque annis elapsis idem L. G. mulierem per verba de presenti, ut ejus consanguinei asserunt, desponsavit; propter quod frater prædictæ P. suam deposuit in tua præsentia quæstionem. Quia vero quid super his agendum sit nostro postulas responso edoceri, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit quod idem L. P. mulierem per verba de futuro, G. vero per verba desponsaverit de presenti, imposita ei pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit, nisi forsitan in juramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in uxorem, præfixerit, nec per eum steterit quin ad statutum terminum matrimonium consummarit, secundum contractum legitimum iudices, et ad illud servandum eum, si opus fuerit, ecclesiastica districtione compellas; nisi forsitan aliud quid obstiterit quod ipsum debeat impedire. Quod si forte per verba sponsalitia de futuro cum utraque contraxit, juramentum primum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas, de secundo ei pœnitentiam injuncturus. Quod si de his tibi non constat ad plenum, tandiu adhuc cogroscas de causa, donec super his sufficientius instruaris. Quod enim in attestationibus, quas ad sedem apostolicam destinasti, de compaternitate habetur, non facit ad causam; cum neuter contractentium sit illa persona, qua mediante inter parentes eorum compaternitas est contracta. Datum Lateran. v Kal. Martii, pontificatus nostri anno primo.

XXX.

CANONICIS ARGENTINEN.

*Super quæstione cujusdam præbendæ, quæ inter
Arnulfum et F. sancti Thomæ præpositum vertitur.*

(Laterani, vi Non. Mart.)

Cum partes inter se super mota quæstione conveniunt, vel altera renuntiat quæstioni, ad hoc solum exigitur officium iudicis, ut quod a partibus fit, faciat inviolabiliter, observari, ne cui compositionem aut cessionem per se factam liceat ulterius prosilire. Sane cum dilecti filii Arnoldus nuntius et concanonicus vester, et F. præpositus sancti Thomæ, ad nostram præsentiam ac-

(5) Cap. Sicut, De sponsal. et matrimoniis

cessissent, super præbenda, de qua per dilectum filium P. tt. sanctæ Cæciliæ presbyterum Car. tunc apostolicæ sedis legatum idem præpositus fuerat investitus, in nostra et fratrum nostrorum audientia disceptarunt. Cumque nos, auditis quæ hinc inde proposita fuerant, de communi consilio fratrum nostrorum sententiam formare ac ferre vellemus, dictus præpositus ad nos humiliter et devote accessit, et jus, si quod sibi competeret in eadem præbenda, in manibus nostris spontaneus resignavit. Nos igitur Ecclesiæ vestræ volentes in posterum paci et tranquillitati consulere, recepta resignatione ipsius, ei super eadem præbenda perpetuum silentium imposuimus, et vos et Ecclesiam vestram ab impetitione ipsius super eam præsentium auctoritate reddimus absolutos. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis infringere etc. Datum Laterani, vi Nonas Martii, pontificatus nostri anno primo.

XXXI.

TERRACONEN. ARCHIEP. ET SACRISTÆ VICENSI.

*De confirmatione R. electi sancti Benedicti de Bages,
et irritatione intrusi per potentiam laicalem.*

(Laterani, vi Non. Mart.)

Ad universalis Ecclesiæ sollicitudinem, licet insufficientes, Domino disponente vocati, de grege nobis commisso sollicitam curam debemus gerere. et tanquam pastores seduli, faciente Domino, providere ne ovis morbo infecta incurabili, oves cæteras suo cogat contagio morbo simili laborare. Nostris siquidem auribus ex multorum relatione ac plurium litteris innotuit prælatorum, quod bonæ memoriæ. quondam abbate sancti Benedicti de Bages de carnis ergastulo sicut Domino placuit, ad meliora vocato, conventus ejusdem monasterii pars major et sanior vota in dilectum filium R. nunc abbatem ejusdem monasterii transtulerunt. Verum suadente illo cujus est proprium pacem turbare, duo ejusdem loci monachi a cæterorum fratrum voluntate unanimi secedentes accersitis sibi sæcularibus viris, B. ipsius monasterii monachum in abbatem non sunt veriti nominare; qui laicali et ipsorum potentia fretus, prædictum R. ad audientiam dilecti filii G. sancti Angeli diaconi cardinalis, qui tunc in partibus illis legationis fungebatur officio, appellavit. Et cum idem cardinalis quæ utraque pars coram ipso proposuit diligentius audivisset et super eisdem inquisisset diligentius veritatem, prædictam electionem sæpenominati R. ratam habuit et eam auctoritate qua fungebatur apostolica confirmavit. Idem quoque cardinalis tranquillitati ejusdem monasterii desiderans providere ac inter fratres materiam extinguere jurgiorum, pro pacis bono præposituram ejusdem monasterii supradicto intruso contulit et eam ab eodem abbate ipsi, quoad viveret, concedi præcepit et juramentum fecit impendi, ne ipsum ab eadem præpositura ullo tempore sine causa rationabili amoveret. Dictus autem præpositus unde humi-

liari debuerat in elationem erectus, obedientiam, quam abbati ex præcepto cardinalis debebat impendere, ipsi exhibere contempsit; imo domos, homines, et cætera bona ejusdem monasterii occupans, ea in usus proprios et illicitos transfundere non veretur, a monastica etiam professione ac fratrum consortio se reddens penitus alienum; nullis quoque beati Benedicti obtemperans institutis, non se tantum, verum etiam totum monasterium dissolutione ac enormitate suæ vitæ gravi compellit infamia laborare. Quia igitur timendum est ne pars corrupta sinceram contaminet, nisi falce fuerit apostolica resecata, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si prædicitæ veritate nituntur, prædictum præpositum ab administratione præposituræ remotum, ut abbati suo existat obediens, sicut debet, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani, vi Nonas Martii.

XXXII.

COLOCEN. ARCHIEPISCOPO.

Confirmatio super quibusdam Ecclesiis præposituræ Colocen. Ecclesiæ de capituli consensu collatis.

(Laterani.)

Justis petentium etc. usque ad verbum illud assensu Ecclesias sancta Mariæ de Joth, sancti Mauritii de Both, et Ecclesiam de Unta, quas præposituræ Colocen. Ecclesiæ de consilio et assensu tui capituli contulisti, sicut provide factum est, et præpositus Colocen. easdem juste possidet et quiete, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Decernimus ergo etc.

Datum Laterani.

XXXIII.

HUG. COMITI ET MARSUCTO PISANIS CANONICIS.

Super quæstione cuiusdam pignoris, quæ inter R. et Gallicianum Pisanos vertitur.

(Laterani.)

Significante dilecto filio Rubeo cive Pisano, ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod cum domum suam cum horto Galliciano Pisano civi pro ducentis quinquaginta duabus libris pignori obligasset et promisisset, cautione præstita juramenti quod nisi domum ipsam statuto inter eos termino recolligeret, eundem creditorem ulterius super ea minime molestaret, infra statutum tempus per certum et fidelem nuntium, prout ei videbatur, creditori mutuam pecuniam remisit: quam idem nuntius, infideliter agens, sicut ei injunctum fuerat, non persolvit. Cumque postmodum prædictus R. ab imperatore captus pariter et detentus, multa pericula sustinuerit et labores, nec dicto G. satisfacere potuerit, ut debebat, nunc per Dei gratiam libertati pristinae restitutus, paratus est pecuniam reddere creditori; licet ipse prorsus eam recusaret re-

cipere, quia ei non fuit statuto termino persoluta. Cum igitur pactum legis commissoriæ sit in pignori-
bus improbatum et, quantum in eo fuit, prædictus Rubeus juramenti debitum adimpleverit, cum per eum quem certum et fidelem nuntium sperabat, pecuniam remisit termino constituto et dum in imperiali fuit captione detentus, satisfacere non potuerit creditori; devotioni vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, prædictum creditorem, ut sorte sua contentus existat, pensionibus præfati pignoris computatis in sortem, et domum ipsam et hortum præfato Rubeo omni postposita dilatione resignet, per censuram ecclesiasticam pacto vel tali juramento nequaquam obstante, admonitione præmissa, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, compellatis.

Datum Laterani.

XXXIV.

POTESTATI ET CONSILIARIIS VITERBIENSIBUS.

Quod in tractatu habito inter ipsos, Perusinos, et rectores Tusciæ sine mandato apostolico non procedant.

(Laterani.)

(6) Dilectis filiis consulibus Perusin. qui nos super tractatu illo consuluerant quem ipsi vobiscum cum rectoribus Tusciæ habuerunt, litteris nostris dedimus in responsis, ut quia tractatus ille, quem rectores inter se inierant, minus debite ad honorem, utilitatem et profectum Ecclesiæ pertinebat, et nos dilectis filiis B. Basilicæ duodecim Apostolorum et P. tituli sancti Petri ad vincula presbyteris cardinalibus, qui tractatum illum nobis plenius expresserunt, nostrum et fratrum nostrorum significaveramus beneplacitum voluntatis, tandiu ipsi consules Perusini supersederent his quæ disposita fuerant consummandis, donec litteras nostras reciperent mandatum super hoc apostolicum plenius continentes. Ideoque sicut Perusinis ipsis per litteras significavimus, ita nunc discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus super tractatu illo nullatenus procedatis prius quam super hoc litteras receperitis speciales nostræ intentionis et propositi expressivas; cum et vos nostrum super hoc debuissetis consulere beneplacitum voluntatis.

Datum Laterani.

XXXV.

P. BASILICÆ XII, APOSTOL. ET B. SANCTI PETRI AD VINCULA PRESBYTERIS CARDINALIBUS, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Super eodem.

(Laterani.)

Super negotio societatis Tusciæ per dilectum filium priorem sancti Fridiani nostram et fratrum nostrorum vobis aperuimus voluntatem; ad cuius executionem negotii vos dare credimus operam efficacem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si rectores Tusciæ ad

(6) Vide supra epist. 15, itemque epistolam sequentem

id exsequendum, quod per dictum priorem vobis significavimus, induxistis, ut Pisani id ipsum pariter recipiant et observent moneatis attentius; et nisi vobis paruerint, interdictum minime relaxetis. Si vero prædicti rectores adhuc non sunt voluntatem nostram, quam per sæpessatum priorem significamus, exsecuti; quia satis videretur austerum, si Pisan. civitas occasione societatis illius quam nos, sicut nostis, conduximus totaliter approbandam, tandiu interdicto ecclesiastico subjaceret, volumus et mandamus ut [ab ejusdem civitatis civibus cautione recepta quod quæ pro honore et exaltatione Ecclesiæ et libertate eorum ordinaverimus suscipiant et observent, interdictum sine dilatione qualibet relaxetis. Si autem super his debitam habere non poteritis cautionem, quia civitas ipsa, sicut dicitur, nunc temporis quasi videtur rectore carere, qui plenam in ea exercere valeat potestatem, spe bonæ promissionis quam nobis [ejusdem civitatis nuntii fecerunt quod nostro Pisani cives debeant parere mandato, honesta sicut videritis occasione concepta, in eadem civitate divina officia appellatione remota detis licentiam celebrandi. Ita tamen quod, si postmodum rectores Thusciæ mandatum nostrum susceperint et servaverint, civitas ipsa interdicto subjaceat, nisi et ipsa celeriter suscipere curavit et servare.

Datum Laterani.

XXXVI.

EPISCOPO ET CAPITULO TRAGURIEN.

Quod B. presbyter non teneatur ad observantiam habitus monachalis, ex eo quod cum gravi ægritudine laboraret, a quodam monacho indutus est habitu monachali.

(Laterani.)

(7) Sicut tenor vestrarum litterarum nobis aperuit, cum P. lator præsentium in sacerdotali esset officio constitutus et tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi nec suis progenitoribus seu fratribus in necessitatibus proprii posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus et maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore et acquisitione honesta suam et suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hæc quod ipse longe a vestra civitate consistens, tam gravi cœpit ægritudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita præsentis; et dum in tali esset articulo constitutus, a quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali et ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum jam esset in principio suæ convalescentiæ, deposuit habitum et de licentia ejusdem loci abbatis monasterium dereliquit; et cupiens progenitorum suorum indigentiam subvenire, a vobis suppliciter postulavit, ut posset, sicut prius, in sacerdotali officio ministrare et vobiscum pariter conversari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum sacro

(7) Cap. *Sicut tenor*, De regularibus.

(8) Cap. *Ad hoc*, De sequestr. possess.

(9) *Strogula*, in tertia Compilat. eod. tit. c. 1.

A apostolicæ sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestræ consultationi taliter duximus respondendum quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut scilicet quisquam sit extra se positus, et de præsentis vita desperet, si tamen eo tempore quo positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat ac per hoc non valeat consentire, præfatum presbyterum denuntietis ab observatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit monachalem.

Datum Laterani.

XXXVII.

MEDIOLAN. ARCHIEPISCOPO.

Super questione quæ inter ipsum et monasterium sancti Donati de Scozula.

(Laterani, vi Non. Mart.)

(8) Ad hoc unxit nos Deus oleo lætitiæ præ consortibus nostris, ut diuigamus justitiam et odiamus iniquitatem: quod tunc laudabiliter adimplemus, cum via regia incedentes non declinamus ad dexteram neque ad sinistram aliquatenus deviamus, sed juste quod justum est persequentes, nec pauperis personam attendimus, nec honoramus vultum potentis quia non est personarum acceptio apud Dominum; dum etiam merita subtili examinatione discutimus et precum attendimus qualitatem, ut cuilibet reddamus jus suum et preces quæ rationi non consonant rationabiliter repellamus. Veniens siquidem ad apostolicam sedem dilectus filius abbas de Scozula (9) nobis et fratribus nostris exposuit quod cum M. quondam Mediolanensis archiepiscopus prædecessor tuus super causa quæ inter ipsum et monasterium sancti Donati de Scozula diutius fuerat agitata, post multas commissiones tandem obtinisset venerabili fratri nostro Veronensi (10) episcopo Romanæ Ecclesiæ card. litteras destinari, et ipse iudex delegatus partibus in sua præsentia constitutis super iudicio possessorio, partim pro monasterio, partim pro archiepiscopo sententiam protulisset, procuratore ipsius monasterii quæstionem de proprietate postmodum intentare volente, pars archiepiscopi dilaciones et inducias sæpius postulavit. Cumque sæpenumero idem archiepiscopus præfatus Veron. per litteras direxisset quod ipsius iudicium nullatenus declinaret, utraque parte apud Novariam coram nuntio ipsius episcopi, qui ad hoc missus fuerat, existente, archiepiscopus jurisdictionem delegati iudicis opposuit expirasse: asserens causam possessionis tantum et non proprietatis fuisse commissam; et quia super possessione pronuntiaverat, semel functus suo officio, super quæstione proprietatis deinceps cognoscere non valebat. Et his allegatis, prædictus archiepiscopus appellavit. Ad hæc pars monasterii contra proposuit quod causa quæ

(10) *Vercellensi*, in tertia Compil. et in decretal. Gregorii IX.

inter archiepiscopum et monasterium vertebatur, fuerat memorato episcopo absolute et indistincte commissa, et sic continentiam causæ dividi non debere dicebat. Adjecit etiam quod cum archiepiscopus toties postulaverit dilationem et locum a iudice, in quo ante illum super illa proprietatis quæstione respondere deberet, eum postea recusare nequivit, vel aliquatenus appellare; præsertim quia absente parte adversa, sicut est prælibatum, ipsemet eundem iudicem postulaverat et in rescripto apostolico fecerat appellationis remedium adhiberi. Has nimirum rationes cum iudex plenius advertisset, actorem legitimam citatione præmissa in possessionem; quæ fuerat per ipsum episcopum eidem archiepiscopo adjudicata, usus consilio virorum prudentium, mitti decrevit; a qua tamen archiepiscopus monasterium postmodum violenter ejecit. Cumque dilectus filius G. tunc prior, nunc vero abbas ejusdem monasterii, et G. nuntius adversæ partis, super hoc ad sedem apostolicam accessissent, bonæ memoriæ G. papa, prædecessor noster, supradictis omnibus per dilectos filios nostros Hug. et sancti Martini presbyterum et G. Sanctæ Mariæ in Aquiro diacon. cardinales, quos eis auditores concesserat, plenius intellectis, per bonæ memoriæ Al. Albanen. episcop. sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causæ possessionis quam proprietatis fuerat iudici delegato commissa, et quod idem iudex ob dictas rationes ab archiepiscopo non potuisset etiam per appellationis obstaculum recusari. Volens igitur idem prædecessor archiepiscopo et abbati sine justitiæ læsione deferre, prælibatam possessionem apud venerabilem fratrem nostrum Vercellen. et bonæ memoriæ Novarien. episcopos pro suæ voluntatis arbitrio sequestrari præcepit; venerabili fratri nostro Regin. et felicis recordationis tunc Mutinen. Episcopis per apostolica scripta præcipiens ut partes ad suam præsentiam convocarent et nullius contradictione vel appellatione tam super principali quam super incidenti obstante, de causa proprietatis infra duos menses plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, et possessionem ei parti postmodum resignarent quæ obtineret de proprietate triumphum. Cumque litteræ ipsæ ad dictos Mutinen. et Regin. episcopos pervenissent, partibus in ipsorum præsentia constitutis, procurator archiepiscopi cautionem obtulit, ut contumaciam, si qua præcesserat, expurgaret: quam procurator monasterii recipere noluit, nisi possessionis sequestratione præmissa, et salvo jure quod ei ex commissione hujusmodi competeat, ut a se tanquam a possessore peteret in iudicio. Cumque procurator archiepiscopi e contrario responderet quod ab eo peti velut a possessore deberet, disceptatione protracta in longum terminus expiravit, infra quem episcopi memorati de proprietate cognoscere debuissent. Cæterum nuntius monasterii iterum ad Ecclesiam Romanam accedens, per archiepiscopum stetit asseruit quod nec possessio sequestrata fuerat, nec

A super proprietate processum in causa. Propter quod dictus prædecessor noster venerabili fratri nostro Bobien. Episcopo per apostolica scripta mandavit ut possessione cum fructibus perceptis ex ipsa monasterio restituta, audirent postmodum si quid haberent partes inter se invicem quæstionis. Qui cum abbatem juxta tenorem mandati apostolici in possessionem, quam Veronen. adjudicaverat, per suum nuntium mandasset induci, Hugo de Camerario ipsum abbatem ex ea violenter ejecit: qui cum suis complicibus tam nuntium episcopi, quam abbatem et monachos armata manu fugavit et navi cujus vehiculo illuc accesserant igne combusta, cellas monasterii deprædatus, convensis pluribus verberatis, domos extra claustrum ambitum constitutas cum quibusdam animalibus et quodam homine non erubuit concremare. Quod postquam ad ejusdem prædecessoris nostri audientiam nuntio ipsius abbatis referente pervenit, venerabili fratri nostro Ferrarien. episcopo districte præcipiendo mandavit quatenus partibus convocatis et possessione cum fructibus a tempore sententiæ per dictum Veronen. prolata perceptis ex ipsa monasterio restituta, de proprietate cognoscerent, et eo in adjudicata sibi possessione indemni servato, quod justum esset statueret et faceret auctoritate apostolica, sublato appellationis obstaculo, firmiter observari. Eos autem qui se apostolicis mandatis opponerent vel monasterium super possessione alterius molestarent, per sententiam excommunicationis appellatione remota compescerent et dictum Hugonem et ejus complices, donec monasterio de ablatis omnibus et illatis injuriis satisfacerent competenter et cum litteris ejus apostolicis se conspectui præsentarent, nuntiaret excommunicatos et faceret ab omnibus evitari; nisi tu, frater archiepiscopo, hanc in ipsos restrictionem, prout tibi mandatum fuerat, exerceret. Dictus vero Ferrarien. receptis super hoc litteris apostolicæ sedis, sicut ex litteris ejus accepimus, admonitione præmissa, in Hugonem de Camerario et complices ejus, te infra statutum terminum eum excommunicare nolente, excommunicationis sententiam promulgavit; et cum tu legitime citatus ab ipso, nec accederes nec sufficientem mitteres responsalem, sed absentiam tuam verbis et litteris excusares, salva quæstione proprietatis, possessionem monasterio restituendam pronuntiavit; et cum abbatem in eam per nuntium suum fecisset induci, idem abbas ab ea dejectus fuit te, frater archiepiscopo, Hugo de Camerario, et dilectis filiis consulibus Mediolanen. mandantibus per violentiam armatorum. Propter quod idem abbas postulabat a nobis ut sententiam restitutionis toties latam pro eo deberemus auctoritate apostolica confirmare et possessione sibi cum fructibus restituta, faceremus eum absque molestatione gaudere. Verum dilectus filius Passaguerra procurator tuus et socii ejus petitionem abbatis non esse admittendam ea præsertim ratione dicebant, quod abbas ipse in litteris quas ad Bobien. et Ferrarien.

episcopus a sede apostolica impetravit, veritatem suppresserat et expresserat falsitatem. Suggesterat enim Veronensem episcopum salva quæstione proprietatis super possessione promulgasse sententiam, cum non nisi causa rei servandæ abbatem decrevisset in possessionem induci. Tacuit etiam veritatem, cum de satisfactione coram dictis Reginen. et Mutinen. episcopis oblata per archiepiscopum nullam fecit apud sedem apostolicam mentionem. Nos igitur super his et aliis quæcunque fuerunt hinc inde proposita, cum fratribus nostris archiepiscopis et episcopis apud sedem apostolicam constitutis consilio maturo, intelligentes quod dictus Veronen. abbatem in possessionem causa rei servandæ solummodo decrevisset induci, sicut erat consentaneum rationi, utpote coram quo super proprietate lis non fuerat contestata, et quod per eundem M. quondam archiepiscopum non stetisset quin satisfactionem infra annum oblatam præstiterit et contumaciam, si qua præcesserat, expurgarit; attendentes etiam abbatem ipsum per suppressionem veritatis et falsitatis expressionem litteras ad Bobien. et Ferrarien. episcopos impetrasse; non sentiantes quia lis coram nobis contestata non fuit, sed respondentes abbati, petitionem ejus juxta formam præscriptam non esse admittendam respondimus et ipsum scriptis carere mandavimus quæ per mendacium impetravit; in eum statum causæ continentiam reducentes, in quo fuerat, cum dictus prædecessor noster causam proprietatis Mutinen. et Regin. commisit, mandato sequestrationis penitus revocato. Sententiam tamen excommunicationis in Hugonem de Camerario et complices ejus prolatam volumus et mandamus usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari; non tam quia fuit a delegato prolata quam quod per delegatum exstitit postmodum confirmata. Ne autem monasterio in suo videamur jure deesse, moderatas expensas, ex quo Veronen. ipsum in possessionem induci decrevit usque ad tempus satisfactionis oblatæ propter hoc factas ipsi restituendas esse censemus et a te sufficientem præberi standi iudicio cautionem. Sententiam autem a dicto Veronen. ex majori parte pro Mediolanen. Ecclesia, partim pro monasterio promulgatam, quæ rationabiliter lata est et ab utraque parte recepta, ratam habemus; et si quid ex his quæ monasterio adjudicata fuerunt ipsi non sunt hactenus resignata, ipsi restitui cum perceptorum fructuum integritate mandamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hujus nostræ diffinitionis paginam infringere, etc.

Datum Laterani, vi Nonas Martii.

XXXVIII.

UNIVERSIS EPISCOPIS PER MARCHIAM CONSTITUTIS.

De confirmatione sententiæ latæ per legatos Ro. curiæ contra Marcovaldum.

Et zizania non avellere ante messem evangelica doctrina præcipimur, et malos usque ad sententiam tolerare canonica institutione monemur. Verum et

(11) Cap. *Cum ecclesiasticæ*, De exceptionib.

A zizania in manipulos colligata comburere debemus post messem, et iniquos post sententiam evitare. Hoc siquidem attendentes, licet Marcovaldus multa contra libertatem ecclesiasticam et Ecclesiæ patrimonium præsumpsisset, eum tamen excommunicare distulimus; ne, si admonitio non præcederet, ad proferendam sententiam non zelo rectitudinis, sed ex odio moveri potius videremur. Cæterum cum dilecti filii nostri C. tituli sancti Laurentii in Lucina et I. tituli sanctæ Priscæ presbyteri Card. apost. sedis legati de mandato nostro Marchiam fuissent ingressi, et dictum Marcovaldum per suas litteras attentius monuissent ut ab Ecclesiarum incendio, villarum et castrorum devastatione, quæ in eorum oculis perpetrabat, desisteret, et exercitum dimitteret, cujus occasione tota fere Marchia vastabatur, nec ipse eorumdem legatorum monitis paruisset, in eum propter contumaciam excommunicationis sententiam protulerunt. Nos igitur, quod ab eisdem card. factum est ratum habentes ac volentes inviolabiliter observari, præsertim cum plura subsint quare fuerit excommunicationis sententia feriendus, utpote qui fidem Ecclesiæ multoties præstitam violavit, qui patrimonium Ecclesiæ invadere ac detinere præsumpsit et illud sæpe commonitus restituere non curavit, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus tam eum quam complices ejus excommunicatos publice nuntietis et faciat per vestras dioceses nuntiari. Nos enim prædecessorum nostrorum statuta sequentes ac attendentes quod magis oporteat Deo servire quam hominibus, omnes qui eidem Marcovaldo fidelitate sunt vel sacramento astricti, apostolica auctoritate a sacramento absolvimus; et ne ipsi fidelitatem observent modis omnibus prohibemus; cum fidelitatem, quam aliqui Christiano principi juraverunt Deo ejusque sanctis adversanti et eorum præcepta calcanti, nulla mandentur auctoritate servare. Omnes autem qui ei post denuntiationem ipsam divina præsumperint officia celebrare, usque ad mandatum nostrum suspensionis præcipimus sententiæ subjacere. Ideoque præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus omnes qui ei juramenti vel fidei tenebantur religione astricti, denuntietis et denuntiari faciat per sedem apostolicam absolutos.

XXXIX.

LAUDEN. EPISCOPO.

Super quæstione cujusdam præbendæ quæ inter Novariense capitulum et Jacobum clericum vertitur.

(Laterani, v Non. Mart.)

(11) Cum ecclesiasticæ provisionis officium ad quod sumus licet immeriti, Domino disponente, vocati, nos juxta verbum Apostoli sapientibus et insipientibus constituerit debitores, sic nos convenit perlatas ad apostolatus nostri notitiam quæstiones subtili indagatione discutere et eas iudicio vel rationabili mediante concordia terminare, et quas per nos non possumus, aliis de auctoritate nostra

committere diffuendas, quod nullus in conspectu A
 aedis apostolicæ sui juris se conqueri valeat sus-
 tinuisse defectum, et nos, sicut ex cura tenemur
 sollicitudinis pastoralis, iusta iudicare et iustitiam
 diligere videamur. Pro quæstione siquidem quæ in-
 ter dilectos filios Novarien. Capitulum et Jacobum
 clericum super præbenda Novariensis Ecclesiæ
 vertebatur, tam nuntii capituli quam idem Jacobus
 ad sedem apostolicam accesserunt; et dum in no-
 stra et fratrum præsentia foret utraque partium
 constituta, pro ipso Jac. taliter fuit in nostro au-
 ditorio allegatum, quod cum olim de mandato bonæ
 memoriæ F. tt. Sancti Marcelli presbyteri card.
 tunc apostolicæ sedis legati de primo tunc vacatura
 in Novariensi Ecclesia præbenda fuerit investitus,
 eidem stallo chori et loco capituli assignatis, et ad B
 eandem postmodum filius dilecti filii Saxonis Vul-
 gamini nobilis civis Romani de auctoritate aposto-
 licæ sedis admissus, qui super possessione et fru-
 ctibus præbendæ ipsius a consanguineis prædicti
 Jacobi molestias sustinuit et pressuras, de quibus
 fructibus inter ipsum Jac. et præfatum nobilem
 amicabilem tandem compositio intervenit, quia super
 præbenda ipsa eidem Jac. silentium fuerat imposi-
 tum, ut de ea movere non posset ulterius quæstio-
 nem, placuit tandem bonæ memoriæ C. prædeces-
 sori nostro, præfati Jacobi consideratis laboribus
 et expensis, præbendam Novariensis Ecclesiæ, quæ
 fuerat magistri B. de Suno, ad preces quorundam
 cardinalium eidem conferre et ipsum de eadem
 manu propria per anulum investire; Novarien. C
 capitulo districtè præcipiendo quatenus ipsum Jac.
 electione, quam de pluribus personis in Novariensi
 Ecclesia in canonicos assumendis, et constitutione,
 quam de fructibus fecerant præbendarum, quæ
 omnia idem prædecessor noster de fratrum consilio
 irritaverat, alienatione etiam, obligatione, vel assi-
 gnatione ejusdem præbendæ nequaquam obstanti-
 bus, in fratrem et canonicum nomine dictæ præ-
 bendæ sine qualibet difficultate postposita appella-
 tione reciperent et eundem in ipsius præbendæ
 possessionem inducerent corporalem; stallum ei in
 choro et locum in capitulo assignantes. Alioquin
 scirent dilecto præposito sancti Gaudentii Nova-
 riensis subdiacon. nostro et R. canonico de Gorgo- D
 zula ab ipso prædecessore nostro datum firmiter in
 mandatis, ut ipsi ea exsequi per restrictionem cano-
 nicam appellatione postposita non tardarent. Quæ
 omnia in ejusdem prædecessoris nostri litteris ma-
 nifeste perspeximus contineri. Cumque dicti cano-
 nici mandata apostolica et præcepta surdis auribus
 pertrauserent, præfati executores auditis quæcun-
 que ex parte canonicorum fuere proposita et in
 scriptis redacta, receptis, post multas admonitiones
 et dilationes postulas ab eis, habito prudentium
 virorum consilio, exceptiones canonicorum non
 esse admittendas decernentes, juxta tenorem man-
 dati apostolici stallum ipsi Jac. in choro et locum
 in capitulo assignarunt; et unus exsecutorum, R.

scilicet de Gorgozula, de mandato et voluntate alte-
 rius eum in corporalem præbendæ possessionem
 induxit, et supradictos canonicos post admonitiones
 plurimas, nisi mandato apostolico infra dies quin-
 decim obedirent, vinculo excommunicationis as-
 trinxit; sicut in instrumentis, quæ nobis exhibuit,
 continetur. E contrario vero Novarien. canonici
 respondententes, exceptiones quamplurimas allegabant,
 quibus ipsum Jac. a perceptione præbendæ repel-
 lere omnimodis intendebant, dicentes quod per
 litteras, quas a prædicto cardinali F. impetraverat
 ipse Jac. de præbenda post appellationem legitime
 interpositam fuerat investitus; et præfatus præde-
 cessor noster quod de eo per cardin. factum fuerat
 irritavit et quod post cassationem factam contra
 prohibitionem apostolicam fructus præbendæ au-
 ctoritate propria invadere non expavit. Insuper
 etiam investituram præbendæ et executionis litte-
 ras a prædecessore nostro per falsam suggestionem
 obtinuit, quia se beneficiatum in alia Ecclesia non
 exposuit, nec dixit quod ad illas duas præbendas,
 quæ in Novariensi vacabant Ecclesia, quarum una
 fuerat magistri R. et alia magistri P. nunc Nova-
 riensis episcopi, tunc canonici, unus sacerdos, et
 alius qui proximo deberet in presbyterum ordinari,
 concessio duobus arbitrio ante generalem illam or-
 dinationem factam, in Novariensi Ecclesia electi
 fuerant concorditer, et admissi. Utrinque præterea
 multa alia fuere proposita, quæ litteris presentibus
 non jussimus admisceri. Volentes igitur cuique
 suam iustitiam conservare illæsam, quia de præ-
 missis nobis certitudo dari non poterat, ut decebat,
 factum ipsum fraternitati tuæ de fratrum nostrorum
 consilio duximus committendum: per apostolica
 tibi scripta mandantes quatenus partibus ad tuam
 præsentiam convocatis, nisi infra duos menses legi-
 time tibi constiterit prædictos sacerdotem et alium
 qui proximo debebat in presbyterum ordinari, ante
 ordinationem illam generalem de sedis apostolicæ
 auctoritate cassatam, ad illas duas præbendas electos
 canonicæ et admissos, auctoritate nostra, sublato
 cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo,
 cæteris exceptionibus non obstantibus, ipsum Jac.
 faciatis præbendæ illius, de qua per præfatum præ-
 decessorem nostrum noscitur investitus, pacifica
 possessione gaudere; præsertim cum exceptionem
 illam, quod præfatus Jac. in alia Ecclesia beneficium
 possideret, ei non possent opponere, qui varia be-
 neficia in diversis Ecclesiis obtinebant. Illos autem
 censura ecclesiastica appellatione postposita com-
 pescatis qui mandatis nostris in hac parte se duxe-
 rint temeritate qualibet opponendos. Quod si legi-
 time vobis constiterit præbendam illam, de qua
 proponitur investitus, alii prius, sicut dictum est,
 canonicæ collatam fuisse, vos ei super eadem præ-
 benda omni contradictione et appellatione cessante
 perpetuum silentium imponatis; attentius provisuri
 quod taliter hac vice mandatum apostolicum exse-
 quamini, quod ad nos ulterius querela eadem non

feratur. Testes autem qui nominati fuerint, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, quo minus testimonium perhibeant veritati, tum ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani v Non. Martii.

XL.

LAUDEN. EPISCOPO.

De questione cujusdam præbendæ quæ inter Novariense capitulum et Albertum Siccum vertitur.

(Laterani, III Non. Mart.)

Cum illius vicem, licet non suffragantibus meritis, geramus in terris de cujus vultu prodit iudicium, et vident oculi æquitatem, si delatas ad nos controversias iudicio justo dirimimus vel mediante concordia terminamus, officii nostri debitam sequimur actionem, et gratum Deo exhibere dignoscimur famulatum. In præsentia siquidem nostra tam dilecti filii nuntii Novarien. capituli quam Jacobus Siccus pro fratre suo Alberto Sicco, super controversia quæ inter ipsos vertebatur de præbenda Novariensis Ecclesiæ, constituti, suas in nostro et fratrum nostrorum proposuerunt auditorio quæstiones. Et primo fuit pro ipso Alberto Sicco taliter allegatum quod cum olim præfatus Jacobus pro fratre suo ad Romanam Ecclesiam accessisset, felicitis recordationis Celestino papæ prædecessori nostro humiliter supplicavit ut bonæ memoriæ tunc Novarien. episcopo daret suis litteris in mandatis, ut si majorem partem canonicorum in Albertum fratrem suum cognosceret consentire, ipsum in fratrem et canonicum ab eis omni contradictione vel appellatione postposita recipi faceret et haberi et præbendam ei, cum se offerret oportunitas, assignaret. Cujus petitioni præfatus prædecessor noster annuit et episcopo, juxta quod postulaverat, suas litteras destinavit; qui visis litteris, et convocato capitulo, cognoscens majorem partem canonicorum in prænominatum Albertum unanimiter consentire, eidem Alb. stallum in choro et locum in capitulo assignavit; qui Alb. in eadem Ecclesia stetit, cantavit et legit, et cum aliis divina officia celebravit. Super electione et institutione cujus taliter facta dilectus filius Obizo de Castello subdiaconus noster Novarien. canonicus ad curiam Romanam accedens, ab eodem prædecessore nostro confirmationem obtinuit; sicut in litteris ejus manifeste perspeximus contineri. Cumque magister Hugo de Racaneto ejusdem Ecclesiæ tunc canonicus, in Calabria factus fuisset episcopus tempore procedenti, ipso Jac. et fratre suo promotionem suam penitus ignorantibus, dilectus filius Jo. Tornielus subdiaconus noster fuit de præbenda præfati Hugonis per prædictum prædecessorem nostrum ad preces imperiales et quorundam cardinalium investitus. Postmodum vero Novariensi episcopo viam universæ carnis ingresso, cum venerabilis frater noster P. Novariensis episcopus, tunc canonicus,

A in ejusdem Ecclesiæ pontificem fuisset assumptus, possessionem præbendæ ipsius præfatus Jacobus credens fratri suo de jure competere, de voluntate et assensu ipsius episcopi et quorundam canonicorum cum quibusdam aliis introivit et anseres et pullos de proventibus ipsius præbendæ acceptos deportavit ad propria, et cum amicis suis sine cujuslibet contradictione comedit. Cum autem præfatus Joannes Tornielus reversus ad propria, super investitura sibi facta præbendæ jam dictæ a sede apostolica litteras reportasset, idem Jacobus pro fratre suo, quia præbenda ipsa primo vacaverat, cum ipso Joan. litigare incœpit; et sic ambo pro facto ipso ad sedem apostolicam accesserunt. Cumque postmodum hæc omnia præfato prædecessori nostro per quosdam cardinales intimata fuissent, ipse deliberato consilio ipsum Jacobum nomine fratris sui de præbenda quæ fuerat magistri P. nunc Novarien. episcopi, tunc canonici, ad majorem ejus quod factum fuerat firmitatem per annulum investivit et litteras super hoc concessit eidem, præsentibus quibusdam Novarien. qui factum ejus conabantur omnimodis impedire; Novariensi capitulo districte præcipiens, ut quod ipse fecerat non præsumerent ratione qualibet immutare. Præterea dilectis filiis Ricardo Hyporien. et magistro Marescolto canonicæ Gualteri præpositis Romanæ Ecclesiæ subdiacon. dedit ipse prædecessor noster firmiter in mandatis, ut Novarien. canonicos ad executionem mandati nostri per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerent. Qui partibus convocatis et rationibus hinc inde auditis, ut investitura ejusdem prædecessoris nostri rata haberetur et firma et inviolabiliter servaretur sententialiter præceperunt; licet præfati canonici illi sententiæ obedire noluerint, et parere. E contra vero nuntii Novarien. Ecclesiæ allegationes prædictas suis allegationibus modis quibus poterant repellebant, dicentes ipsum Alb. post appellationem interpositam ad ipso episcopo institutum et litteras apostolicas veritate tacita impetratas et quod ad suggestionem falsi investituram et executionem ab ipso prædecessore nostro præbendæ obtinuerat memoratæ; quia se habere aliud beneficium in honorabili Ecclesia non exposuit, nec quod esset alius ad eandem præbendam admissus canonicæ intimavit. Dicebant enim ipsi nuntii quod cum in Novarien. Ecclesia duo tantum essent presbyteri et duæ tantum præbendæ vacarent, quarum una fuerat magistri B. de Suno et altera magistri P. nunc Novarien. episcopi, tunc canonici, unus sacerdos et alius qui proximo deberet in presbyterum ordinari, concesso duobus arbitrio in Novarien. Canonicos electi sunt ad illas duas præbendas concorditer et admissi. Allegationes etiam aliæ fuerunt ad utraque partium recitata, quas litteris præsentibus non duximus inserendas. Volentes igitur, prout tenemur, cuique suam justitiam conservare, discretionis tuæ de fratrum nostrorum consilio factum ipsum duximus committendum, per apostolica tibi

scripta mandantes quatenus, convocatis ad præsentiam tuam partibus, si infra duos menses legitime præfatus Alb. in vestra poterit præsentia comprobare se possessionem nominatæ præbendæ, de qua fratrem suum Jac. nomine suo prædecessor noster per annum postmodum investivit, de assensu prædicti episcopi et quorundam canonicorum ante institutionem præfatorum presbyteri et alterius qui proximo debebat in presbyterum ordinari accepisse, vel hoc etiam non probato nisi prælibati canonici legitime demonstraverint institutionem duorum illorum, sacerdotis videlicet et alterius, in præfatis præbendis canonice factam ante generalem illam ordinationem quam prædictus prædecessor irritam censuit et inanem, tu ipsa Alb. aliis exceptionibus non obstantibus facias præbendam eandem sublato contradictionis et appellationis obstaculo pacifice possidere: præsertim cum exceptionem illam, quod dictus Alb. beneficium in alia honorabili Ecclesia possideret, ei non possent opponere qui varia beneficia in diversis Ecclesiis obtinebant. Illos autem censura ecclesiastica sublato appellationis impedimento compescas qui se mandato nostro in hac parte duxerint temeritate qualibet opponendos. Si vero præfatus Alb. legitime non probaverit se possessionem illius præbendæ qualem præscripsimus accepisse et memorati canonici electionem sacerdotis et alterius ad illas præbendas generalem ordinationem canonice probaverint præcessisse, tu ei super eadem præbenda perpetuum silentium contradictione et appellatione cessante imponas; attentius provisurus quod taliter hac vice mandatum apostolicum exsequaris, quod ulterius ad nos querela eadem non feratur. Testes autem qui nominati fuerint, si se gratia, odio vel timore subtraxerint, quod minus testimonium perhibeant veritati, ad id per distractionem ecclesiasticam appellatione remota compellas.

Datum Laterani III Nonas Martii.

XXI.

G. LUNEN. EPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Super concessione et confirmatione Abolen. monasterii, ad Romanam Ecclesiam pertinentis.

(Laterani, xvii Kal. April.)

Ampla divino munere manus apostolicæ sedis hos humiliat, hos exaltat; his superflua subtrahit, aliis necessaria subministrat. Ipsa etenim, tanquam mater omnium generalis, cum personarum merita et temporis et loci qualitatem attendat, hos onerat, hos honorat; imo sæpius honorem oneribus et onus honore compensans et onerat honoratos et oneratos honorat. Hac siquidem ratione inducti specialem gratiam quam ad personam tuam tuis exigentibus meritis et Lunen. Ecclesiam propter te gerimus attendentes ac volentes ipsius Ecclesiæ utilitati consulere, de communi fratrum nostrorum consilio monasterium Abolense, quod ad jurisdictionem sedis apostolicæ pertinebat, cum pertinentiis suis tibi et per te ipsi Ecclesiæ concedimus, confirmamus et

A præsentis scripti privilegio communimus, tam te ipsi prodesse quam præesse volentes; ut honorem quem super hoc tibi exhibemus attendens, onus et provisionem ipsius monasterii taliter exsequaris, quod in temporalibus et spiritualibus per tuum studium, actore Domino, reformetur; nec tu aut successores tui privilegium amittere debeatis, si concessa vobis abusi fueritis potestate. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futuram, etc.

Datum per manum Rainaldi Domini PP. notarii, cancellarii vicem agentis, xvii Kalend. Aprilis, Indict. prima, incarnationis Dominicæ anno 1198, pont. domini Innocentii PP. III anno 1.

XLII.

ABBATI ET CONVENTUI MONASTERII ABOLEN.

Ut episcopo Lunen. debeant obedientiam et reverentiam exhibere.

(Laterani.)

Ampla divino munere manus, etc., ut supra fere in eundem modum usque ad verbum reformetur. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsi tanquam episcopo vestro reverentiam et obedientiam de cætero exhibentes, salubria monita et præcepta ipsius irrefragabiliter ac sine qualibet contradictione servetis.

Datum Laterani.

XLIII.

KNESNEN. ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut impugnatores B. ducis Polonia, nisi ab ipsius molestatione destiterint, ecclesiastica censura percellant.

(Laterani, viii Id. Mart.)

Apostolicæ sedis benignitas, sicut ex debito pastoralis officii ad omnes fideles generaliter affectum charitatis extendit, sic eos, quos circa servitium suum et Christianitatis honorem devotiores invenerit speciali tenetur patrocinio confovere. Unde fidem et devotionem dilecti filii nobilis viri Bolezlai ducis Poloniae sancta Romana Ecclesia, cujus sumus regimini, sicut Domino placuit, deputati, manifestis jamdudum experta indiciiis, merito ipsum brachiis specialis dilectionis amplectitur et in justis petitionibus ejus inveniri gaudet facilis et benigna. Sane cum pluries, sicut accepimus, apostolicum receperit fraternitas vestra mandatum ut memoratum ducem, quem sicut catholicum principem et Ecclesiæ Romanæ filium specialem quadam dilectionis prærogativa complectimur, ab impugnatoribus suis auctoritate curaretis apostolica defensare sibi que contra hostium suorum violentos insultus ecclesiasticæ defensionis clypeum indulgere, nondum tamen, sicut nobis intimatum est, commodum aliquod de litteris apostolicis reportavit, nec prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum jussiones quæ super hoc sæpius emanasse noscuntur effectus est debitus subsecutus. Quare merito de inobedientia potestis et negligentia reprehendi. Quia igitur in eo loco nos clementia divina constituit ut

suam cuilibet debeamus justitiam conservare, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus universis Poloniæ ducibus ex parte nostra curetis districtius inhibere ne præfatum ducem in persona vel rebus offendere præsumant quomodolibet vel turbare, aut ei super his quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis poterit, Deo propitio, adipisci, molestiam inferre audeant indebite vel gravamen. Quod si commonitionibus vestris acquiescere forte noluerint, vos eos ad hoc per excommunicationis sententiam auctoritate nostra sine appellationis obstaculo compellatis. Nos enim sententiam, quam in ipsos propter hoc ratione prævia tuleritis, ratam habebimus ipsamque faciemus, auctore Domino, usque ad satisfactionem congruam firmiter observari. Provideatis autem ut quilibet vestrum tandiu faciat eandem sententiam per suam diœcesim observari, donec mandatum nostrum celebrè fuerit executione completum.

Datum Laterani VIII Idus Martii.

XLIV.

WORMATIEN. EPISCOPO.

Ut festum Conversionis beati Pauli celebret et faciat per suam diœcesim solemniter celebrari.

(Laterani, Non. Mart.)

Cum post evangelicam veritatem Ecclesia Dei apostolica præcipue doctrina resplendeat et beatus Paulus ad instructionem gentium et fidem catholicam propagandam præ cæteris apostolis laborarit, miramur non modicum et movemur, quod, sicut nostris est auribus intimatum, festum Conversionis ejus in diœcesi tua non colitur, licet passionis anniversarium ibi solemniter recolatur; cum non minus conversio ejus, quam passio, sit christicolis omnibus veneranda. In conversione siquidem Saulum ab impugnatione fidelium revocavit dispensatio Jesu Christi; in passione vero Paulum ob prædicationis officium Neronis crudelitas interfecit. Ibi dextera Domini fecit virtutem; hic tyranni gladius intulit passionem. Ibi Dominus animam persecutoris salvavit et corpus; hic servus nequam Apostoli prædicantis corpus sine animæ læsione peremit. Præterea non paucioribus ejus conversio contulit quam passio profuisset; cum plures sint, ad quos prædicationis ejus sonus exiverit quam qui ejus exemplo subierint passionem. Nobis enim vivendo profuit, sibi contulit patiando. Nobis etiam jam conversus ut similes ejus essemus, exceptis vinculis, cupiebat. Sibi autem dissolvi et esse cum Christo affectabat ardentius moriturus. Nec ipsius fuisset passio gloriosa, nisi sancta conversio præcessisset. Cum igitur ob ipsius merita ex antiqua Ecclesiæ institutione festum Conversionis ejus a fidelibus recolatur et turpis sit omnis pars suo toti non congruens nec deceat a capite membra discedere, fraternitatem tuam monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus iuxta consuetudinem aposto-

lica sedis, cujus magisterium imitari teneris, festum Conversionis ejusdem Apostoli et tu ipse observes in posterum et facias per totam Wormacien. diœcesim solemniter celebrari, in honorem ipsius Apostoli divinis laudibus diligentius et sollicitius vacaturus.

Datum Laterani Nonis Martii.

XLV.

UNIVERSIS PRESBYTERIS PER DECANATUM DE SPARNON. IN CARNOTEN. DIŒCESI CONSTITUTIS.

De confirmatione privilegii eidem concessi ab episcopo Carnoten.

Cum prælati Ecclesiarum ad id quod pium et canonicum est, discreta consideratione trahuntur, cum frequenter detur usus proclivior in pejora et libenter audimus et eis in his favorem apostolicum indulgemus. Quoniam igitur ex publico instrumento venerabilis fratris nostri Reginaldi Carnoten. episcopi nobis manifeste innotuit quod ab omnibus violentiis, talleis, et exactionibus vos perpetuo absolvisset, et super hoc suum vobis privilegium indulsisset, ne contra juris ordinem in aliquem vestrum aliquando suspensionis sententiam promulgaret, nec res alicujus vestrum occuparet aliqua ratione, nisi forte decederet intestatus, et hoc idem sit per venerabilem fratrem nostrum Senonen. archiepiscopum et dilectos filios capitulum Carnoten. Ecclesiæ confirmatum, prout in instrumentis eorum noscitur plenius contineri; ad postulationem vestram, ut ab indebito cesset gravamine, robor confirmationis apostolicæ duximus apponendum et ad majorem rei evidentiam ipsius authenticum confirmationi nostræ de verbo ad verbum mandavimus inserendum. *Reginaldus, Dei gratia Carnoten. episcopus omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint, perpetuam in Domino salutem. Cum hucusque nostris et prædecessorum nostrorum episcoporum Carnoten. temporibus presbyteri episcopatus Carnoten. talleis et exactionibus oppressi fuerint indebite et gravati, hoc etiam in oculis omnium videatur omni bono dissonum et saluti animæ contrarium, proborum hominum sano consilio utentes et saluti animæ nostræ providentes, universos presbyteros in decanatu de Sparnone constitutos ab omni vi, violentia, talleis et exactionibus perpetuo absolvimus. Ita etiam quod nullus presbyterorum decanatus de Sparnone, nisi ordine judicario, suspendi poterit, nec res alicujus saisientur, nisi ipsum intestatum (quod absit!) viam universæ carnis ingredi contigerit. Si quis autem huic nostræ constitutioni obviare seu contraire præsumperit, subiaceat excommunicationi. Quod ut ratum firmumque permaneat, præsentem paginam in testimonium fecimus annotari et sigilli nostri auctoritate in testimonium roborari. Datum Carnoti anno gratiæ 1195, x Kalend. Novembris. Hanc ergo constitutionem, et indulgentiam ejus, sicut superius annotata est, ne debeatis ulterius indebite aggravari, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.*

In eundem modum universis presbyteris decanatus Brajolen., universis presbyteris archidiaconatus Pisiacen., universis presbyteris decanatus de Ruportii, universis presbyteris decanatus de Corbavilla, universis presbyteris decanatus de Alneolo, universis presbyteris Dunen. archidiaconatus, universis presbyteris decanatus Particen., universis presbyteris decanatus Drocen., et universis presbyteris decan. Bruerolen.

XLVI.

ARCHIPRESBYTERO ET CANONICIS PERUSINIS.

De confirmatione constitutionis inter semutuo assensu factæ.

(Laterani, Non. Mart.)

Ad tollendas lites illas, quas fratrum, plerumque odium comitatur, per quas etiam quies profectusque claustralium impeditur, speciali sollicitudine intendere nos oportet; quanquam generaliter omnium fidelium amplecti pacem et quærere ex injuncto nobis pastoralis curæ officio tencamur. Ea siquidem consideratione diligenter inducti, cum ad notitiam nostram super observatione ordinis in Ecclesia vestra vobis divinis adinvicem et propter hoc ad sedem apostolicam laborantibus, quæstio pervenisset, dilectum filium G. Sancti Adriani diaconum cardin. vobis designavimus auditorem. Mediante itaque ipsius vigilantia studiosa inter vos super discordia illa per Dei gratiam amicabiliter convenistis, et certam inde constitutionem mutuo consensu formastis, quæ futuris temporibus a vobis et successoribus vestris perpetuo debeat conservari. Eam autem nobis fecimus recitari et auditam auctoritate curavimus apostolica confirmare, rationabilem ipsam et sine pravitate vitio cognoscentes. Unde ad majus indicium firmitatis constitutionem eandem præsentî scripto duximus inserendam. Est ergo in ipsius vestræ compositionis principio constitutum, ut in Ecclesia vestra sint octo regulares canonici et professi, duo alii clerici, qui in subdiaconatus vel acolythatus officio tam interius quam exterius sufficienter deservire: in quorum servitio nullus omnino laicus admittatur. Prædictorum autem octo major archipresbyter erit, alius ordinarius, sequens camerarius fiet; ita quod archipresbyter inter omnes prælationis officium obtinebit, utpote cum sit penes eum omnis circa domum ipsam auctoritas et ipso præsentè cuncta cessent officia, et per eum, cum assensu tamen omnium fratrum vel majoris partis, cum necesse fuerit disponatur. Ordinarius vero claustrum debet ex officio custodire, signare diligenter et auscultare a singulis lectiones: quia nullus debet legere, nisi lectio quæ legenda est prius ab eo fuerit auscultata. Divina officia in Ecclesia temperabit et qua voce utendum sit, servato moderamine, providebit. Religionem faciet observari, vices archipresbyteri in ipsius absentia suppleturus. Excessus quoque, si qui essent (quod absit!), in capitulo referet; et cum consilio fratrum, absente archipresbytero, poenitentiam super

his imponet. Libros debet nihilominus custodire. Hæc omnia quæ præmisimus, si utrumque istorum abesse contigerit, per tertium debet sine recusatone suppleri. Camerarius siquidem omnia debet recipere, et etiam ei convenit resignari quidquid ad manus devenerit aliorum. Ipse vero, quod cuique opus erit, juxta facultates domus provide dispensabit. Mancias et alia quæ fuerint necessario danda intus et foris cum consilio archipresbyteri sine murmure tribuet; quo absente, recipiet hospites et eis hilariter ministrabit. Cum autem fuerit archipresbyter eligendus, eligentur prius a capitulo tres de ipsis fratribus bonæ opinionis et vitæ, quorum unus sit presbyter, alius diaconus, tertius subdiaconus: qui exquisita seorsum et per scripturam fratrum omnium voluntate, illum eligent et in sede constituent in quem majoris et sanioris partis vota concurrent. Quo facto, eidem habenti regulam beati Augustini præ manibus, tribuent omnes obedientiæ manum. Erit autem talis electus, qui vel sit sacerdos vel possit ad sacerdotium promoveri. Ipse vero archipresbyter ordinarius et camerarius, prius tamen assensu fratrum omnium vel sanioris partis requisito, separatim instituet; et ipse camerarius per unamquamque hebdomadam super datis et receptis reddet coram archipresbytero et fratribus in capitulo rationem. Novitios quidem ad regularis ordinis observantias aspirantes archipresbyter cum consilio fratrum vel sanioris partis recipiet. Sublato vero illo quod de professione dicitur, ad mandatum nostrum, cum subintelligatur non positum, et expressum soleat vitium generare. Cæterum novitii claustrum ingressi, in ultimo chori debent per manum archipresbyteri institui ibique debent per octo dierum numerum residere. Postmodum, si sacerdos fuerit, in ultimo sacerdotum stalli; si vero diaconus, in ultimo sui ordinis ponendus erit, et ita de cæteris statuatur. Præterea circa necessitates fratrum ita fuit de consensu mutuo dispositum et statutum ut videlicet quisque canonicorum duas habeat interius breves camisias et duas bracas, sine quibus nunquam jaceat, et unam exteriorem camisiam cum pellicia: quæ duo usque ad talos pertingant. Cortibaldum insuper, subaros quoque in hyeme, sotulares habeant in æstate, caligas tam lineas quam laneas et scafones similiter habeant duplicatos, capas nigras singuli de mantellario habeant, vel nadio, pelles agninas albas. Duobus linteolis in lecto et uno coopertorio sint contenti. Non tamen contra ordinem erit si archipresbyter, sicut aliis plus laborat et plus oneris sustinet, plus consequatur honoris. Camerarius vero, qui nova dat vestimenta canonicis, vetera recipiat in traditione novorum. Sane mensura panis et vini reservanda est archipresbytero et capitulo distinguenda. Scilicet archipresbyter pro duobus canonicis portionem habebit; qui etiam a camerario elemosynam dandam recipiet, habens cum camerario ipse donandi usque ad viginti solidos facultatem. Si e

assensu vero communi vel majoris partis, prædictam ei summam excedere non licebit. Præterea nulli clericorum licitum erit stare in refectorio vel choro præsentem conventu, nisi capa vel toga regulariter induatur; in quibus duobus locis continuum convenit silentium conservari; ad quæ loca ipsis præsentibus nulli patebit laicorum ingressus. Sine licentia quidem archipresbyteri vel ordinarii, si præsentem fuerint, claustrum exire alicui canonico non licebit; quibus absentibus, sufficit tantum ut ab eo qui major erit, licentia requiratur. Nunquam autem licebit alicui canonico scholas adire. Nec in hoc excusabit eum licentia expetita, imo sequetur excommunicatio præsumptam, nec post ad locum suum vel officium admittetur, salva tamen apostolicæ sedis auctoritate. Cæterum cum archipresbyterum vel quemlibet de fratribus ad aliquem locum traxerint negotia certa domus, de manu camerarii expensas recipient; quarum ei residuum (si forte aliquid superfuert) resignabunt. Archipresbyter, cum ad aliquem locum ire voluerit, fratris quem elegerit societatem habebit. De exitu fratrum a claustro quod regula præcipit observetur; ut videlicet ille eat, cui archipresbyter duxerit injungendum. Dictum etiam fuit quod quisque fratrum et etiam camerarius faceret hebdomadam suam, nisi necessitas justa impediat; et tunc officium suum per aliquem de fratribus exsequatur. Ad hæc, servientes laicos, qui sunt vel pro tempore necessarii erunt, removere vel recipere, ad officium camerarii pertinebit; quibus etiam mercedem, præmissa in omnibus auctoritate et consilio archipresbyteri, pro recepto vel recipiendo servitio solvet; et illi devote fratribus servient, qui devotius et cum majori reverentia studebunt, tanquam majori et digniori, archipresbytero famulari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis et confirmationis infringere, etc., usque ad verbum contraire, salva in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani Nonis Martii.

XLVII.

LITTERÆ CONSULEM ET POPULI MONTISBELLI.

De fidelitate Romanæ Ecclesiæ faciendâ.

Sanctissimo patri ac domino I. Dei gratia summo pontifici, Petricius, Azius, Sandonus et Henrigerus consules Montisbelli, cum omni populo ipsius castri, debitam fidelitatem cum omnimoda reverentia. Ea nos vestræ paternitatis beatitudo ex temporum mutatione noverit collegisse quæ profecto vobis gaudium portant cum honore, dummodo ad ipsa clementer oculum elevare dignemini. In archivio igitur sanctæ Romanæ Ecclesiæ credimus ex majorum memoria fore jam antiquatum qualiter ad ejus dominationem castrum nostrum pervenerit; et ideo non est opus insinuare quod luce clarius constat, nec unquam ab aliquo negari poterit quod non fuerit de comitatu comitissæ Mathildis. Sed prævalente

(12) Cap. 2, De spons. et matrim., in tertia compilat.

A adversus Ecclesiam Dei publica olim potestate, dominationem suam in ipso castro Ecclesia non valuit exercere. Nunc vero, quia omnipotens Deus sic disposuit ut tempore vestro filiorum dispersiones ad sinum catholicæ matris redeant, patris imperium per omnia servaturi; hinc est quod unanimes uno voto omnes quærimus et diligenter petimus dominium vestrum, vestræque sanctitati tanto devotius fidelitatem facere cupimus, quanto indubitanter vos credimus spiritum Dei habere atque ideo accepisse potestatem ut omnia in statum rectitudinis vestra sapientia reducat, facta in præsumptoribus vindicta, et ligatis in compedibus qui contra catholicam Romanam Ecclesiam ausi sunt minus justo pugnare. Commendamus itaque misericordiæ vestræ castrum, ecclesias ipsius, clerum et omnem populum: rogantes cum omni humilitate quatenus ad ista, quæ postulamus, mora sublata respondere dignemini. Quod si placet de latere vestro mittere cui vestra debeamus vice intendere, illius concordiam sumus et esse volumus ut facta fidelitate vobis dominationem castri juxta vestrum mandatum assignemus; ea videlicet ratione, ut cum omni integritate tam nova quam vetera nostra jura serventur illæsa, nec aliquando imminui nobis debeant, vel in pejus aliquatenus commutari. Illud attendat sanctitas vestra quod pro fortitudine loci multi nobiscum confœderari cupiunt; sed nulli dare responsum volumus, donec a misericordia vestra nuntium recipiamus.

XLVIII.

MARSICANEN. EPISCOPO.

Super causa matrimonii inter B. virum et O. mulierem, quam prius desponsavit, et aliam duxit postmodum in uxorem.

(Laterani, viii Kal. Mart.)

(19) Significasti nobis per litteras tuas quod cum B. vir O. mulierem prius carnaliter cognitam desponsasset, eam postmodum non cognovit, imo ipsa ad partes alias transeunte, sibi aliam copulavit, ex qua filios et filias jam suscepit. Verum quia eadem O. ad te reversa, vel virum ipsum sibi restitui postulat, vel alii dari licentiam contrahendi, et tu, quid super his fieri debeat, nostris quæris litteris edoceri, fraternitati tuæ taliter respondemus quod si dictus vir eam desponsavit per verba de præsentia, ad ipsam cogendus est de jure redire. Quod si forsitan in desponsatione ipsius verbis usus est de futuro, imposita utrique poenitentia de fide mentita, mulieri eidem nubendi cui voluerit in Domino liberam tribuas facultatem.

Datum Laterani viii Kalend. Martii.

XLIX.

ABBATI ET FRATRIBUS S. PROSPERI REGINEN.

Ut omnes alienationes seu obligationes, quas Guido quondam ipsius monasterii abbas fecerat, irrita sint et inanes.

Officio nostro plurimum expedire dignoscitur

conservationi Ecclesiarum, et maxime earum quæ juris beati Petri existunt, sollicita meditatione intendere; et ne jura earum diminui valeant, vel per occupationem illicitam deperire, vigilem nos convenit curam et sollicitudinem adhibere. Hac itaque ratione inducti et officio nostro, quo specialius monasterio vestro, quod beati Petri juris existit, in suo jure adesse tenemur attentius, provocati, omnes alienationes seu obligationes, quas Guido quondam abbas monasterii vestri post primum juramentum, quod de non alienando in electione sua præstitit, et etiam in schismate de possessionibus prælibati monasterii quocunque titulo fecit in præjudicium ipsius Ecclesiæ, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri, Lucii, et Cœl. prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum irritas et frivolas esse discernimus et auctoritate apostolica viribus penitus carere censemus.

Datum Laterani xv Kalend. Aprilis.

Super hoc etiam scriptum est consulibus Reginen., ut possessionum prædictarum detentores ad restitutionem earum tradita sibi potestate compellant.

L.

ANTIOCHENO PATRIARCHÆ.

Quia Apamien. electum in Tripolitan. Ecclesiam sine licentia domini PP. transtulit, ipse a confirmatione episcoporum a domino PP. suspenditur quousque ab eo aliud statuatur.

(Laterani, xvi Kal. April.)

(13) Cum ex illo generali privilegio, quo beato Petro et per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, canonica postmodum manaverint instituta continentia majores Ecclesiæ causas esse ad sedem apostolicam perferendas; ac per hoc translationes episcoporum sicut depositiones eorum et sedium mutationes ad summum apostolicæ sedis antistitem de jure pertineant, nec super his præter ejus assensum aliquid debeat attentari, miramur non modicum et movemur quod tu, prædecessoris tui exempla secutus, qui motu propriæ voluntatis Mamistan. in Tharsen. dicitur transtulisse, La. quondam Apamien. electum in Tripolitan. Ecclesiam transtulisti, nec tibi sufficit dicti prædecessoris tui præsumptionem solummodo imitari, imo etiam in injuriam nostram, ipsius transgressus excessum, novo quodam mutationis genere parvificasti majorem et magnum quodammodo minorasti, episcopare archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens, cum dictus prædecessor tuus dictum archiepiscopum de Tharsen. Ecclesia in Ecclesiam transtulerit similis dignitatis. Licet enim dictus L. nondum fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat et archiepiscopalia, quantum ei licuerat, ministrarat, sicut ipse nobis relatione innotuit, qui se Valenien. episcopum, cum in nostra esset præsentia constitutus, asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum, quousque super hoc aliud statuamus; sciturus quod hoc nos ab exauditione petitionis, quam pro venerabili fratre nostro archiepiscopo Mamistan. porrexeras revocavit. In cæteris autem, quantum cum honestate potuimus, te curavimus exaudire.

Datum Laterani xvi Kalend. Aprilis.

LI.

DICTO TRIPOLITAN. EPISCOPO.

Quia in Apamien. Ecclesia in archiepiscopum electus, in Tripolitan. se fecit transferri, a pontificali officii executione suspenditur.

(Laterani.)

Cum ex illo, etc., ut supra, usque ad verbum illud movemur quod cum in Apamien. Ecclesia in archiepiscopum fuisses electus et, confirmatione suscepta, quantum tibi licuerat, archiepiscopalia ministrasses, sicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud sedem apostolicam constitutus, venerabilem fratrem nostrum Valenien. episcopum te confessus es confirmasse, in Tripolitanam te transferri fecisti, novo quodam promotionis genere non promotus, sed potius minoratus. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab executione pontificali officii duximus suspendendum, donec super hoc aliud statuamus.

Datum Laterani.

LII.

SUESSION. EPISCOPO.

De concessa sibi licentia recipiendi jus patronatus cujusdam capellæ a P. præposito Compendiensi.

(Laterani, xiii Kal. April.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum illud assensu. Recipiendi appellatione remota jus patronatus a dilecto filio P. præposito Compendien. in capella quam in castro de novo construxit, sicut illud ipse tibi potest juste conferre, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani xiii Kalend. Aprilis.

LIII.

EIDEM.

Ut capellam sibi a præposito Compendien. collatam dedicare valeat et de parochia disponere episcopi Atrebaten.

(Laterani, viii Kal. April.)

Propositum est nobis quod cum in castro Compendien. una tantum parochia fuerit ab antiquo, ea jam in tantum excrevit, quod in tres valet dividi competenter, ex quarum qualibet plures etiam possunt vivere sacerdotes. Propositum est insuper nobis, quod dilectus filius P. præpositus Compendien. capellam quamdam apud idem castrum construxit propriis redditibus et ditavit, quam per te tanquam per diocesanum episcopum petit solemniter dedicari. Unde fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut liceat tibi, sub appellationis ois.

(13) Exstat in tertia collect., lib. 1, tit. v.

culo, secundum Deum et canonica instituta tam de parochia illa disponere quam dedicare capellam, si a venerabili fratre nostro Atrebaten. episcopo, cui super hoc scribimus, licentia fuerit tibi collata.

Datum Laterani viii Kalend. Aprilis.

LIV.

ATREBATEN. EPISCOPO.

Ut si ei constiterit quod parochia castri Compendien. ad episcopum Suessionen. pertineat, disponendi de ipsa liberam ei tribuat facultatem.

(Laterani, viii Kal. April.)

Ex parte venerabilis fratris nostri Suessionen. episcopi apostolicis est auribus intimatum quod cum in castro Compendien. etc., ut supra usque ad verbum illud sacerdotes. Verum cum in eadem parochia una sola sit constructa Ecclesia, et in ea unus solus presbyter institutus, et ad eam non modica conveniat populi multitudo, contingit aliquando quod propter penuriam sacerdotum plerumque parochiani defectum in spiritualibus non modicum patiuntur. Volentes igitur parochianis ipsis in hoc sollicitudine paterna consulere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si parochiam ipsam ad dictum episcopum constiterit pertinere, disponendi de ipsa secundum Deum et canonica instituta liberam ei tribuas auctoritate apostolica, remoto appellationis et contradictionis obstaculo, facultatem.

Datum Laterani viii Kalend. Aprilis.

LV.

BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPO.

De sententia lata pro canonicis Lemovicen. per dominum Cælestinum et de ipsius revocatione, veritate cognita per eundem, et quod dominus Inn. cen. præcipit executioni mandari quod factum est per dominum Cælestinum.

(Laterani, xvii Kal. April.)

Cum felicitis recordationis Cælestinus papa prædecessor noster bonæ memoriæ R. Petragoricen. episcopo dederit in mandatis, ut si S. quondam episcopus et canonici Lemovicen. dilectum filium nostrum Guid. Marnoli presbyterum infra viginti dies post susceptionem litterarum suarum in canonicum et fratrem nollent recipere, ipse sublato appellationis obstaculo id exsequi non tardaret, eisdem canonicis præceptum illius et commonitionem ipsius episcopi contempnentibus, termino viginti dierum elapso, cum dictus episcopus ad Ecclesiam Lemovicen. mandatum præfati prædecessoris nostri executurus accederet, quidam canonici Lemovicen. cum quibusdam clericis et aliorum canonicorum servientibus, et laicorum multitudine juxta portas civitatis suæ, in flum et ejus socios irruentes, in quodam cœmeterio præfatum G. presbyterum et quosdam alios in facie ipsius episcopi nimis turpiter et inhoneste tractarunt et duris verberibus affecerunt, et ablatis eis equitaturis, donec longe a civitate expulerant, ingenti clamore fuerunt ipsos cum lapidibus insecuti, et P. subd. usque ad effusionem sanguinis in capite percusserunt. Episcopus vero reversus ad propria,

A prædictum G. presbyterum de Lemovicen. canonice juxta mandatum apostolicum solemniter investivit; et idem prædecessor noster investituram ipsam ratam et firmam habens, auctoritate curavit apostolica confirmare. Verum cum idem presbyter cum litteris ab eodem prædecessore nostro super investitura concessis ad propria remeasset, Aldovin. Bruschare ipsius Ecclesiæ canonicus contra ipsum a capitulo destinatus, adversus eum multa proponens, a præfato antecessore nostro Ecclesiam ipsam per indulgentiarum sedis apostolicæ ab ipsius impetitione obtinuit prorsus absolvi. Cæterum quoniam idem prædecessor noster postmodum multorum relatione cognovit quod ea quæ contra præfatum presbyterum fuerant allegata a veritate penitus discreparant, venerabili B fratri nostro Bituricen. archiepiscopo sub omni distractione præcepit ut non obstante indulgentia illa vel alia, si quam in ipsius presbyteri præjudicium impetratam esse constaret, universos canonicos Lemovicen. Ecclesiæ publice singulis festivis diebus nuntiaret, omni dilatione, excusatione, contradictione, occasione et appellatione postpositis, tandiu excommunicationis et eorum Ecclesiam interdicti sententiæ subjacere, donec præfatum presbyterum ad canonicam Ecclesiæ suæ, de qua est auctoritate apostolica per supradictum episcopum investitus, admitterent et permetterent illum eam in pace tenere: alioquin illos tam excommunicatos quam ab officiis beneficiisque suspensos, pœnam de contemptu debitam recepturos, ad sedem apostolicam nullius contradictione vel appellatione obstante transmittere non tardaret. Illos vero qui in sæpeditum C presbyterum et prædicti episcopi socios manus temerarias injecerunt tandiu anathemati subjacere et omnium officiorum ac beneficiorum, sublato appellationis diffugio, auctoritate suffultus apostolica, extorres decerneret, donec eidem episcopo, et eorum sociis ab illis foret de illatis injuriis plenarie satisfactum, et cum litteris ipsius archiepiscopi veritatem rei plenarie continentibus venirent ad sedem apostolicam absolvendi. Prædictus autem archiepiscopus eos officio beneficioque suspendit et Ecclesiam Lemovicen. supposuit interdicto: quam sententiam ipsi canonici servare penitus contempserunt. Nos D igitur quod super hoc factum est ratum habentes et firmum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus juxta præscriptam formam ultimam transmissam archiepiscopo memorato, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, in prædicto negotio procedere non omittas; procuratori præfati presbyteri ejus nomine sine cujuslibet interpositione personæ stallum in choro et in capitulo locum assignans. Nullis litteris obstantibus dicto G. præsentem et respondere parato, in harum præjudicium a sede apostolica impetratis.

Datum Laterani xvii Kalend. Aprilis.

LVI.

UBALDO PISANO ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.
De confirmatione Turitanen., Calaritan. et Abonen. provinciarum primatus.

(Laterani.)

Si sua cuique jura illibata servamus et eos qui in Ecclesia Dei pro injuncto sibi officio et devotione sincera plus aliis elaborant, dignæ retributionis vicissitudine diligentius ac specialius honoramus, quod nostrum est juxta commune debitum, sicut debemus, exsequimur et apostolicæ sedis honorem integre custodimus. Proinde cum felicitis memoriæ prædecessor noster Innocentius papa de discordia et guerra, quæ inter Pisan. et Januen. civitates existit, multas hominum clades et Christianorum captivitates innumeras provenisse considerans, utriusque partis salutem tam spiritualiter quam temporaliter paterna sollicitudine studuerit providere atque pro bono pacis et recompensatione episcopatum, quos utique a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus Ecclesiæ Pisanæ concessos in insula Corsicæ a prædecessore tuo bonæ memoriæ archiepiscopo Uberto accepit (14), in Galuren. judicatu duos episcopatus, Gallelin. videlicet et Civitaten. et Populonien. episcopatus, sibi ejusque successoribus et per eos Ecclesiæ Pisan. concesserit et metropolitico jure subjecerit: Nos, qui in sedis apostolicæ administratione, licet indigni, disponente Domino sibi successimus, eandem concessionem, antecessorum nostrorum bonæ memoriæ Adriani, Alexandri, Clementis et Celestini papæ vestigiis inhærentes, auctoritate apostolica confirmamus et ratam manere censemus. Prædecessorum quoque nostrorum vestigiis inhærentes, vobis primatus honorem Turritan. provincie confirmamus. Ad majorem etiam honoris cumulum Pisan. civitatis, ut Pisan. Ecclesia cum universo ejusdem civitatis populo in fidelitate atque devotione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ jugiter perseveret et in ipsa quotidie augmentetur, pro devotione quoque et honestate tua, frater Ubalde Pisane archiepiscopi, personam tuam et per te Pisan. Ecclesiam ampliori munere volumus decorari. Tibi ergo tuisque successoribus primatum super Calaritan. et Arbonen. (15) provincias datum concedimus et auctoritate sedis apostolicæ confirmamus; ita quidem ut eos ad concilium vocandi, excessus eorum corrigendi et in doctrina apostolica confirmandi, atque cætera omnia, quæ ad jus primatus pertinent, in eos exercendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen supradictarum duarum provinciarum archiepiscopos ad concilium non vocabitis Pisas, sine conscientia Rom. pontificis. Super Turritan. vero provinciam, dignitatem primatus, sicut a prædecessoribus nostris Ecclesiæ Pisan. concessum est, ha-

(14) Vide Acta Innocentii II. apud Baron. ad an. 1132, § 6.

(15) Apud Ughellum, *Albanensem*.

(16) Intelligit Urbanum II.

A beatiss. Legationem quoque Sardinie a prædecessore nostro papa Urbano (16) prædecessoribus tuis concessam et felicitis memoriæ Innocentii, et sanctæ recordationis Eugenii atque Anastasii, et Celestini Romanorum pontificum privilegiis in perpetuum roboratam tibi tuisque successoribus præsentis scripti pagina confirmamus, et confirmationem ipsam ratam et inconvulsam perpetuis temporibus decernimus permanere. Denique ut Pisan. civitas, quæ favore cælestis Numinis de inimicis Christiani nominis victoriam frequenter obtinuit et eorum urbes plurimas subjugavit, amplius honoretur, equo albo cum nacho (17) albo in processionibus utendi et crucem, vexillum scilicet Dominicum per subjectas vobis provincias portandi et per spatium illud Wulteran. episcopatus, quo de Pisan. episcopatu ad Populonien. transitur, tibi tuisque successoribus licentiam damus. Pallii quoque usum fraternitati tuæ concedimus, ut videlicet eo secundum consuetudinem Pisan. Ecclesiæ perfruaris et in consecrationibus trium episcoporum in Corsica, Alerien. videlicet, Adracen. et Sagonen. ac prædictorum duorum in Sardinia, et Populonien. episcopi, quorum metropolitanus existit. Si qua igitur in futurum, etc.

Datum Laterani.

LVII.

VICENTIN. EPISCOPO.

Ut feuda et beneficia interfecto-
ribus Vicentin. episcopi
per sententiam sublata non restituantur
eisdem, nec alia conferantur.

(Laterani, XIII Kal. April.)

(18) Ad aures apostolatus nostri pervenit quod cum quidam parochiani tui ausu diabolico bonæ memoriæ I. quondam Vicentin. episcopum prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda et beneficia quæ a Vicentin. Ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerunt cum multa deliberatione sublata. Quia igitur majori etiam sunt animadversione plectendi, nos bonæ memoriæ Celestini papæ prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, tam tibi quam successoribus tuis inibemus (19) ne alicui ex prædictis malefactoribus aut eorum hæredibus prædicta beneficia restituantur ulterius, seu de novo eis alia quælibet conferantur. Si quis autem, quod non credimus, contra hoc aliquid attentaverit, ipsum auctoritate apostolica decernimus officii beneficique sui dignitate carere. Quod si aliquæ litteræ aliquando super hoc apparuerint impetratæ, quæ totius facti non contineant veritatem, illas penitus vacuumus. Volumus etiam ut præsens pagina sub sacristæ Ecclesiæ Vicentin. custodia deponatur, et episcopo Vicentin. qui pro tempore fuerit, annis singulis ostendatur. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani XII Kalend. Aprilis.

(17) Ughell. *novo*.

(18) Cap. *Ad aures*. De pœnis.

(19) In quarta Collectione et apud Gregorium IX legitur, auctoritate apostolica prohibemus.

LVIII.

ZAMOREN. EPISCOPO.

De relaxatione sententiæ quam legatus Ecclesiæ Rom. in ipsum et Ecclesiam tulerat Zamoren.

(Laterani, vii Kal. April.)

Frater debitum officii pastoralis quod nos omnibus constituit debitores, personam tuam tanto amplius diligimus et sincerius amplexamur, quanto amplius es præditus scientia litterarum et tam in canonico quam civili jure peritus. Hoc siquidem attendentes, cum ad sedem apostolicam, dum adhuc bonæ memoriæ Ccl. papa prædecessor noster viveret, accessisses, ab excommunicationis sententia quam dilectus filius noster G. Sancti Angeli diacon. card. in te, dum in partibus Hispaniæ legationis fungeretur officio, tulerat, te et Ecclesiam Zamoren. absolvimus; et pœnam, si quam ex eo quod celebraveras post interdicti et excommunicationis sententiam, quam in te post appellationem interpositam eundem cardinalem tulisse dicebas, merueras, tibi et Ecclesiæ tuæ de sedis apostolicæ benignitate remisimus et cum plenitudine gratiæ nostræ te ad propria duximus remittendum.

Datum Laterani vii Kalend. Aprilis.

LIX.

SANCTÆ Mariæ ET SANCTI PETRI DECANIS, ET W. CANCELLARIO LAUDUNENSI.

De causæ cognitione, quæ inter archidiacon. Laudunen. et magistrum R. Balbum super donatione ecclesiæ de Ascheri.

(Laterani, ix Kal. April.)

Cum accessissent ad apostolicæ sedis præsentiam dilecti filii E. presbyter, et T. Clericus, pro quæstione quæ vertebatur inter dilectos filios H. archidiaconum Laudunen. et magistrum R. Balbum super donatione Ecclesiæ de Ascheri, eis dilectum filium nostrum I. tituli Sancti Stephani in Cælio Monte presbyterum cardin. concessimus auditorem: in cujus fuit præsentia ex parte præfati magistri R. et sacerdotis ab eo præsentati taliter allegatum quod cum Ecclesia prædicta vacaret, cujus donatio dictis R. canonico et H. archidiacono Laudun. pertinebat, archidiaconus eam cuidam puero, nondum vigesimum annum attingenti, contulit, memorato magistro penitus reclamante. Cumque idem magister archidiaconum memoratum rogasset ut in personam idoneam convenirent, ipse archidiaconus propositum mutare nolens, Ecclesiam eandem prælibato F. presbytero contulit, qui in ea posset personaliter deærvire; et ne super hoc in præjudicium suum aliquid fieret, ad sedem apostolicam appellavit. Contra pro parte adversa nuntius respondebat quod præfatus archidiaconus præfatam Ecclesiam, in suo archidiaconatu positam, tanquam ipsius loci archidiaconus et patronus, cuidam subdiacono litteratura et moribus commendando concessit. Et fere super Ecclesia ipsa, quantum est in narratione negotii, una erat partis allegatio utriusque. Cum igitur

(20) Leo I in epist. ad Anastasium Thessalon.

A juxta sacrorum canonum instituta (20), illi sint in domo Domini præferendi qui majoribus studiis et meritis adjuvantur nec infra ætatem legitimam constitutis animarum cura tribui debeat vel committi: discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si legitime vobis constiterit jus patronatus ejusdem Ecclesiæ ad illos duos communiter pertinere, ac præfatum archidiaconum reclamante jam dicto magistro R. Ecclesiam memoratam illi qui nondum ætatis suæ annum vigesimum attingisse proponitur contulisse, vos ejus penitus ordinatione cassata, sæpe nominatam Ecclesiam, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, memorato E. sacerdote, de quo nobis a multis laudabile testimonium perhibetur, si idoneus est, auctoritate apostolica assignetis et faciatis ipsam eandem pacifice possidere, ducentes in statum pristinum quidquid post appellationem ad sedem apostolicam legitime interpositam temere noveritis attentatum; nullis obstantibus litteris, si quæ apparuerint a sede apostolica, præter assensum partium impetratæ.

Datum Laterani ix Kal Aprilis.

LX.

LUCEN. EPISCOPO, ABBATI DE MELON. ET PETRO JOANNI ARCHIDIAC. ASTORICEN.

Super causæ cognitione quæ inter Aurien. episcopum et abbatem Cellæ Novæ vertitur, quem dicebat sibi lege diœcesana subjectum.

(Laterani, vii Kal. April.)

Cum dilecti filii F. Aurien. decanus nuntius venerabilis fratris nostri Aurien. episcopi, et magister Robertus monachus Cellæ novæ et abbas sui nuntius, ad sedem apostolicam accessissent, nos eis dilectum filium P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diacon. card. concessimus auditorem: coram quo fuit ex episcopi parte propositum quod, cum idem episcopus abbatem sibi lege diœcesana subjectum vocasset ad synodum, ipse non solum non accessit ad ipsum, imo etiam Sancti Petri et Sanctæ Columbe prioribus et archipresbytero Cauci in Aurien. diœcesi constitutis prohibuit ne ad ipsius episcopi synodum accedere attentarent, licet etiam vocarentur. Cumque dictus episcopus ut saltem humiliter abbatem ad bonum obedientiæ revocaret et vinceret in bono malum, ipsi mandasset ut cum ad statutum terminum in monasterio exspectaret, licet episcopus illic, juxta quod promiserat, accessisset abbatem non reperit et portas monasterii clausas invenit, nec ad monachos ei aditus est concessus; propter quod abbatem suspendit et monasterium interdixit. Verum cum nec propter hoc abbas ipse a suo contumaciæ proposito resiliiret nec latas in se ac monasterium sententias observaret in eum excommunicationis sententiam promulgavit, quam dictus episcopi nuntius a nobis petit confirmari. Cæterum nuntius partis adversæ petitionem ejus non esse admittendam proposuit; quia licet monasterium ipsum infra metas Aurien. diœcesis sit constructum, liberum tamen sem-

per exstitit, et ab omni jurisdictione ac jugo Aurien. A nostra, per nuntium tuum nobis dirigere festinasti, Ecclesie a tempore sue foundationis exemptum. Præterea si episcopus aliquam in eo quod verum non erat jurisdictionem haberet, quia tamen abbas ab omni gravamine prius ad sedem apostolicam appellarat, sententiam in eum et monasterium postmodum latam, nullam idem nuntius obtinere asseruit firmitatem. Conquestus est etiam idem nuntius ex parte capituli Cellæ novæ quod dictus episcopus abbatem eorum adeo circumvenit, quod contra immunitatem ipsius Ecclesie ipsis nescientibus ei obedientiam repromisit. Nos igitur super prædictis per memoratum cardinalem instructi, quia causa ipsa in nostra non poterat præsentia terminari, ut pote cum nuntius monasterii super procuratione vel ratihabitione litteras non haberet, eam vestro duximus examini committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus si vobis constiterit abbatem ipsum ad sedem apostolicam super hoc antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis et in monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel monasterium esse a jurisdictione ipsius Aurien. exemptum, eo non obstante quod abbas ab episcopo, sicut dicitur, circumventus, præter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit, cum fraus et dolus ei patrocinari non debeant, sententias illas judicetis appellatione remota penitus non tenere: alioquin faciatis eas per censuram ecclesiasticam inviolabiliter usque ad satisfactionem congruam observari. Quod si fors abbas ipse in exemptionis probatione defecerit nec legitima se poterit præscriptione tueri, licet probet se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium ipsum Aurien. judicetis Ecclesie subjacere, in cujus diocesi est fundatum. Similiter eo in appellationis probatione deficiente, si vobis de exemptione vel legitima præscriptione constiterit, tam abbatem quam monasterium ab ejusdem episcopi et Ecclesie ipsius super hoc impetitione penitus absolvatis et faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari, in mandato apostolico, subl. appellationis obstaculo, procedentes. Quod si omnes, etc.

Datum Lateran. vii Kalend. Aprilis.

LXI.

SENONEN. ARCHIEPISCOPO.

De irritatione cujusdam indulgentiæ, quam episcopus Carnoten. a Domino Celestino in ipsius archiepiscopi præjudicium impetrarat.

(Laterani, ix Kal. April.)

(21) Quanto excellentius personam tuam speciali prærogativa meritorum et sacrarum Scripturarum intelligentia divina bonitas illustravit, tanto efficacius in his quæ honestatem seu æquitatem continent tibi favorem apostolicum volumus impertiri et te in justis petitionibus exaudire. Ex continentia siquidem litterarum tuarum, quas audita promotione

(21) Vide infra lib. II, epist. 60, et tertiam Collect. lib. I, tit. IV, cap. 4.

apostolatui nostro patenter innotuit quod venerabilis frater noster Carnoten. episcopus quadam indulgentia quasi a sede apostolica impetrata, quam de conscientia bonæ memoriæ C. prædecessoris nostri vix credimus emanasse, contra te uti præsumit; per quam tibi subtrahitur jurisdictione absolvendi eos qui ab ipso sunt excommunicationis vinculo innodati nisi prius sub examine dilectorum filiorum Columbensis et Sancti Germani de pratis abbatum Discussum fuerit utrum ipsi excommunicati de jure sint absolventi: propter quod honori tuo et dignitati Ecclesie tuæ non modicum præjudicium generatur. Volentes igitur tuis et Ecclesie tuæ gravaminibus prout convenit obviare, præfatam indulgentiam penitus irritantes, nullas vires habere decrevimus quominus in hoc jus metropolitico valeas exercere; dantes prædictis abbatibus firmiter in mandatis ut auctoritate illius indulgentiæ vel aliquarum litterarum super hoc directarum ad eos, procedere de cætero non præsumant.

Datum Laterani ix Kal. Aprilis.

LXII.

ELECTO, DECAN. ET MAGISTRO NICOLAO DE LEVERNES CANON. CAMERACEN.

U. in litteris transmissis eisdem de causæ cognitione quæ inter Præmonstraten. et Prumien. Ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia, subsequens clausula præcedenti clausulæ præponatur.

(Laterani, xiii Kal. April.)

(22) Causam quæ inter Præmonstraten. et Prumien. Ecclesias super possessionibus de Hanapia vertitur, discretioni vestræ commisisse meminimus sine canonico terminandam. Sed quia in litteris illis animadvertimus fuisse insertum quod si alterutra partium legitime citata præsentiam vestram adire vel iudicio parere contemneret, vos nihilominus præsentis partis probationes recipere, et quantum de jure possesitis, in causæ cognitione ac decisione procedere minime tardaretis: Nos volentes ut clausula illa quantum de jure poteritis, quæ antequam de probationum receptione mentio fieret fuerat inserenda, clausulam illam de probatione receptionum præcedat, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem, in eadem causa juxta tenorem litterarum illarum procedere non tardetis; attente proviso ut si litterarum auctoritate priorum in eodem negotio legitime est processum, firmum et stabile perseveret. Alioquin, si occasione clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterutrius partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum. Volentes nihilominus et mandantes ut in decisione ipsius negotii, sicut præmissum est, tam super principali quam super incidentibus quæstionibus appellatione remota canonice procedatis. Nullis obstantibus litteris præter

(22) Cap. Causam quæ. De rescriptis.

assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod A
si omnes, etc.

Datum Lateran. XIII Kalend. Aprilis.

LXIII.

ARMACHANO ARCHIEPISCOPO.

Quod mulieri post partum acturæ gratias non est ec-
clesiæ aditus denegandus.

(Laterani.)

Volens fraternitas tua per responsionem apostolicam edoceri, humiliter a nobis expetiit utrum mulieres statim post partum debeant ecclesias ingredi vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere.

(23) Licet autem, secundum legem Mosaicam, certi dies determinati fuissent quibus mulieres post partum a templi cessarent ingressu: quia tamen lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est: Nos sanctorum Patrum vestigiis inherentes, taliter tibi duximus respondendum quod postquam umbra legis evanuit et illuxit veritas Evangelii, si mulieres post prolem enixam acturæ gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole gravantur nec ecclesiarum aditus est eis aliquatenus denegandus, ne pœnam illis in culpam convertere videamur. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.

Datum Laterani.

LXIV.

AVERSAN. EPISCOPO.

Ut quidquid in Ecclesia vel diœcesi Aversan. in promissionibus vel concessionibus præbendarum et beneficiorum factum est per potentiam laicalem, cassetur.

(Laterani.)

Fratribus et coepiscopis nostris in his quæ rationabiliter et honeste requirunt, apostolicum libenter impertimur assensum et commissarum eis Ecclesiarum necessitatibus utiliter providemus. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes ac sequentes canonum instituta, quidquid in Ecclesia vel diœcesi Aversan. in promissionibus vel concessionibus præbendarum et beneficiorum per laicalem impressionem factum fuit, præsentium auctoritate cassamus et nullam obtinere decernimus firmitatem. Nulli ergo, etc.

LXV.

ABBATI LUCÆ, MAGISTRO GERARDO, G. ARCHIPRESB. SANCTI SEVERINI, PROCURATORIBUS ECCLESIE SALERNITAN., ABBATI BARCH. CAPUTAQUEN. ECCLESIE PRÆCEPTORI.

Ut quidquid in Ecclesia vel diœcesi Salern., archiepiscopo in vinculis, detento, in concessionibus præbendarum, beneficiorum, ecclesiarum attentatum est per potentiam laicalem, cassetur.

(Laterani.)

Incumbit nobis ex officii debito pastoralis ut quæ in ecclesiasticæ libertatis præjudicium attentantur, infringere debeamus et in statum debitum revocare.

(23) Cap. 1, De purificatione post partum.

(24) De obedientiis monasteriorum vide Sirmendū ad Goffrid. lib. iv, epist. 7 (Patrolog. t. CLVII).

Eapropter venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi consulentes honori, quidquid in Ecclesia vel diœcesi Salernitana in concessionibus præbendarum, beneficiorum, Ecclesiarum et aliis ecclesiasticis per Joannem principem et magistrum Gerardum, qui, memorato archiepiscopo detento in vinculis, locum ejus invadere per laicalem potentiam attentarunt, occasione intrusionis factum est vel statutum, præsentium auctoritate cassamus et carere decernimus robore firmitatis.

Datum Laterani.

LXVI.

ABBATI ET MONACHIS DE GALDO.

Ut liceat eis monasterium et habitationem circumpositam ad tutiora loca transferre.

(Laterani.)

Quæ pro religiosorum locorum necessitate petuntur a nobis, animo gratanti concedimus et honesta petentium desideriis favorem apostolicum gratius impertimur. Quia igitur in medio pravæ ac perversæ nationis positi, graves a vicinis vestris molestias et gravamina non modica sustinetis; ac volentes eorum nequitiam fugiendo vitare, licentiam postulastis a nobis ad loca tutiora monasterium et habitationem circumpositam transferendi: vestris precibus inclinati, liberam vobis super hoc concedimus auctoritate apostolica facultatem ut in majori quiete monasticæ professionis officium exsequi valeatis. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani.

LXVII.

PICTAVEN. EPISCOPO.

Super correctione monasterii, tam in capite quam in membris.

(Laterani, pridie Non. April.)

Licet Ecclesiarum omnium cura nobis imminet generaliter, ad illos tamen specialius nos convenit aciem nostræ considerationis extendere, in quibus ab antiquo disciplina constituta dignoscitur ordinis regularis et per aliquorum insufficientiam a religionis observantia proponuntur, quod non convenit, declinasse. Dilectus siquidem filius magister B. prior de Azaico pro se et quibusdam aliis monachis sancti Maxentii in audientia nostra proposuit quod cum olim in eodem monasterio multa inordinata existent, per bonæ memoriæ W. Pictaven. episcopum et dilectum filium N. tunc cleemosynarium Cellen. nunc abbatem Auræ Vall. judices a sede apostolica delegatos fuerunt quædam pro reformatione ipsius monasterii constituta, quæ se dilectus filius abbas ipsius monasterii observaturum præstita fide promisit, sed postmodum non sicut promiserat observavit; imo, quod deterius est, quosdam monachorum juramento, quosdam etiam fide sibi astrinxit, ut in nulla causa adversantes eidem, suæ in omnibus pareant voluntati. Præterea prioratus et obedientias (24) quibus præesse monachi consueverant sibi retinet et appropriat, redditus eorum in usus proprios

expendendo, et cum in iis et multis aliis, prout dicitur, modum religionis excedat, religiosum statum ipsius monasterii minuit et immutat. Adjecit etiam quod idem abbas pluries monachis de seculari potestate minas incutiens et terrores, proposuit coram eis quod prioratibus monasterii faceret per seculari potentiam violentiam irrogari. Postmodum vero prioratus de Azaico, qui conventui in pane quotidiano deservit, fuit a laicis occupatus: quod prædicti monachi ex abbatis voluntate asserunt contigisse. Verum dilectus filius magister W. de Mercato scriptor noster, procurator ejusdem abbatis, non esse vera quæ de jam dicto abbate dicebantur, omnimodis assererat, ac prædictum magistrum B. priorem de Azaico absque abbatis licentia ad sedem apost. accessisse. Quia vero super præmissis non potuimus elicere veritatem, causam ipsam de utriusque partis assensu vestro duximus examini commitendam; per apost. vobis scripta præcipiendo mandantes quatenus ad monasterium ipsum pariter accedentes, inquiratis ab universis et singulis monachis et aliis etiam quos videritis expedire, de præmissis diligentius veritatem et solum Deum habentes præ oculis, quæ tam in capite quam in membris inveneritis corrigenda, auctoritate apost. appellatione postposita corrigatis et statum ipsius monasterii in melius auctore Domino reformetis; ut et sollicitudo vestra appareat commendanda, et idem monasterium regularibus proficiat institutis: præfato abbati districtius inhibentes ne per laicalem potentiam monachos suos vel prioratus monasterii lædere qualibet temeritate præsumat, vel eis per se quominus monasterii justitiam prosequantur molestias irrogare. Volumus enim firmiter et mandamus, ut quæ in eodem monasterio secundum Deum corrigenda vel statuenda duxeritis, facialis auctoritate nostra, sublato contradictionis vel appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Ad hæc, volentes indemnitati prædicti magistri B. qui negotiis monasterii sui accepta licentia a cap. ad sedem noscitur apost. laborasse, sicut convenit, præcaveri, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus si quid super prioratu suo de Azaico, postquam iter arripuit, inveneritis immutatum, auctoritate nostra cessante appellatione in statum debitum reducat. Si vero vobis de illicita juramentorum præstatione constiterit, ea denuntietis auctoritate apost. non tenere. Testes autem, etc., usque ad verbum cogatis. Nullis litteris obstan. præter assensum partium, etc. Quod si omnes, tu, frater episcope, etc.

Datum Laterani pridie Nonas Aprilis.

LXVIII

LAUDEN. EPISCOPO.

Ut litteras cassationis super electione canon. in Ecclesia Novarien. in iudicio non recipiat.

(Laterani.)

Cum Jacobus iudex Novarien. apud sedem apost. (25) Cap. Magno. De voto et voti redemptione.

A constitutus id obtinisset a nobis quod a bonæ memoriæ C. papa prædecessore nostro nunquam moruerat obtinere, scilicet quod causa ipsius sub certa forma tuo committeretur examini sine debito terminanda, receptis litteris super causa ipsa ad dilectum filium Joannem notarium et subdiaconum nostrum accessit, et litteras cassationis super electione canonicorum in Eccl. Novarien. facta sibi petiit transcribendas concedi. Postmodum vero ipsis litteris eidem notario nostro contra promissionem suam minime restitutis, sine licentia nostra, qui ei nec fuimus in aliquo nec esse volumus onerosi, et dicti notarii conscientia minus honeste recessit. Ne igitur dicto notario nostro, imo nobis in ipso impune se gaudeat illusisse, fraternitati tuæ per apostol. scripta mandamus quatenus prædictæ cassationis litteras nec recipias in iudicio, nec in aliquo sine speciali mandato nostro ipsarum auctoritate procedas. Datum Laterani.

LXIX.

TRECEN. EPISCOPO.

Quod liceat ei votum redimere per alium religiosum. (Laterani, Id. Mart.)

(25) Magnæ devotionis indicium et sinceræ in Christo tuæ fidei esse credimus argumentum quod, ut novissima tua Domino consecreres, nec senectutis jam imminentis incommoda nec discrimina viæ, nec dubia fides et constans inconstantia pelagi teruerunt, quin pro salute animæ tuæ ac libertate Trecen. Eccl. et devotione terræ Nativitatis Domini, Hierosolymitanam provinciam disponeres visitare. Cum enim Trecen. Ecclesia, sicut ex tua relatione didicimus, contra ecclesiasticam libertatem indebitis gravaretur angustiis et pressuris nec per alium quam per H. quondam Campaniæ comitem, tum in ultramarinis partibus constitutum, afflictionibus ejusdem Ecclesiæ posse crederes de facili subveniri, confisus de liberalitate ipsius, quem, si ad eum accederes tibi super necessitatibus Eccle. tuæ credebas humiliter provisurum, præter consilium charorum tuorum ad ipsum proposuisti accedere ac in signum peregrinationis et devotionem terræ orientalis crucem Dominicam assumpsisti. Licet autem ut non vacuus in conspectu Domini appareres, sed aliquos tecum manipulos in aream Domini cum exultatione deferres, sermonem ad populum feceris, ut aliqui tecum assumpto crucis signaculo subirent itineris gravitatem, vix unus inter omnes apparuit qui verbum tuum reciperet et impletet. Tu vero, ut laudabile propositum sine clauderes meliori, viam aggressus cum Placentiam pervenisses, super morte ipsius comitis tristes recepisti rumores. Propter familiam tamen dissimulato mœrore progressus in Tusciam, quosdam familiares tuos obvios habuisti, qui te volebant invitum etiam ab itinere revocare, asserentes iter tuum nec tibi nec ultramarinis partibus expedire, cum Gallicanis omnibus exinda redeuntibus, terra illa defensanda in Teutonico-

rum manibus remansisset. Quamvis autem super (26) morte ipsius comitis immensam tristitiam concepisses, et præcipuam intentionem tuam esse conspiceres jam frustratam, noluisti tamen sine consilio apostolicæ sedis, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est et magistra, ad propria remeare. Ingressus igitur postmodum Urbem et in nostra præsentia constitutus, intentionis tuæ propositum ac statum Treacen. Ecclesiæ nobis humiliter expressisti, nostrum et fratrum nostrorum consilium cum devotione requires. Venerabilis etiam frater noster Senonen. archiepiscopus metropolitanus tuus statum Treacen. Ecclesiæ ac dispendium quod ex absentia tua occurrere poterat semel et iterum nobis per suas litteras intimavit. Propter quod disposuimus deliberare cum fratribus nostris an cum eadem Treacen. Ecclesia misericordiam faceremus, te ad gerendam ipsius sollicitudinem remittentes, an, sicut tenebaris ex voto, te iter arreptum perficere pateremur et utrum horum tam salutis tuæ quam terræ orientali potius expediret. Et quidem tria præcipue duximus in hoc negotio attendenda: quid liceat, quid deceat, quid expediat; quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, quid expediat secundum utilitatem. Sane non videbatur licitum ut contra votum et tam laudabile propositum venires, cum vox clamet prophetica: *Vovete, et reddite Domino Deo vestro (Psal. lxxv, 42)*; ut primum ad consilium, secundum vero ad imperium referatur; et in Evangelio: *Reddite quæ sunt Dei, Deo (Math. xxii, 21)*. Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obligaveras in vovendo. Sed nec decere quomodolibet videbatur, cum sit scriptum in Evangelio: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei (Luc. ix, 62)*; et in Genesi uxor Loth, quæ retro respexit, in salis statum legatur fuisse conversa; et in Actibus apostolorum Anania et Saphira, qui abierunt retrorsum, sancto Spiritui mentientes, a conspectu apostolorum principis mortui scribantur successive delati. Præterea non videbatur aliquatenus expedire, cum ex absolute tua, si feret, scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: Ubi est Deus clericorum? et hoc exemplo credentium se ad voti observantiam non teneri, quod viderent per Ecclesiarum rectores apostol. sedis auctoritate deponi per quod grave dispendium terræ orientali contingeret provenire. Quod enim agitur a prælatis facile trahitur a subditis ad exemplum, juxta quod Dominus inquit ad Moysen in Levitico: *Si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, facit delinquere populos (Lev. iv, 3)*. Verum ætatis jam in te senescentis defectus et canities, quæ vix labores et dolores suos tolerare poterit etiam in quiete, in contrarium allegabantur. Ecclesiæ Treacen. suspiria, cui vinculo pastoralis sollicitudinis es alligatus, sine ipsius [f. cujus] assensu votum peregrinationis emitte (26) In tertiæ Collect. audita.

A forsitan non debueras et dicti metropolitani tui, qui nos ut Treacen. Ecclesiæ misereremur sollicitè invitabat, instantia nos in partem contrariam non modicum inducebant. Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum et honestum erat, ex persona voventis minus licitum videbatur: quæ licet penas habeat quibus satagat advolare, ita tamen astrictæ sunt nexibus præsentis, ut liberum non habeant absque ipsius permissione volatum. Cum enim juxta sacrorum canonum instituta clericus absque episcopi sui licentia peregrinari non debeat, et episcopus non minus imo potius sed apostolicæ sit astrictus, videri poterat quod absque ejus generali vel speciali licentia votum peregrinationis, qua te tandiu absentares, emitte non deberes. Minus etiam votum ipsum terræ orientali videbatur expediens, quæ plus pugnatorum subsidium quam clericorum, quos et officium et dissuetudo reddit imbelles, ministerium in instantis articuli necessitate requirit. Quamvis enim orationibus tuis et aliorum terra illa vehementer indigeat; quia tamen jam impletum est verbum Dei dicentis: *Veniet hora, et nunc est, quando neque in monte hoc neque in Hierosolymis adorabitis Patrem (Joan. iv, 21)*, et infra: *Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare (ibid., 23)*; videri poterat quod non minus in Ecclesia tua quam in terra orientali proficeres piis orationibus apud Deum in his quæ pro liberatione ipsius juste ac humiliter postulares. Et utinam cum Moysen posses in montem ascendere, ut te manibus extensis orante, Josue pugnans in solitudine Amalechitas in ore gladii superaret! Credebatur etiam quod terræ orientali magis accederet, si quod in tuis et tuorum clericorum procurationibus fueras impensurus, secundum alicujus religiosi arbitrium, transferretur in subsidium bellatorum. Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quam votum hodie obligat in Ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerre, quædam redderentur Domino, ut primogenita Levitarum, quædam redimerentur, ut aliarum tribuum, quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, quod ove commutabatur; ex hoc attendentes quod votum etiam commutari possit in opus aliud pietatis, præsertim cum bonæ memoriæ Alexand. (27) papa prædecessor noster votum peregrinationis etiam redimi posse vel in aliud commutari responderit requisitus; non curantes quid os iniqua loquentium loquatur, dum tamen non recedamus a tramite veritatis, cum secundum Apostolum gloria nostra sit testimonium conscientiæ nostræ; et scandalum non curantes, præsertim quia non in tenebris sed in luce procedimus; de illius auctoritate securi qui cum audisset a discipulis: *Nonne scis quia Pharisei audit hoc verbo scandalizati sunt?* respondit: *Sinite illos. Cæci sunt et duces cæcorum, et juxta Apostolum: Si hominibus placere, Christi servus non essem:* (27) Cap. 1, De voto et voti redempt.

tibi pro te et sex famulis tuis de communi fratrum nostrorum et tam archiepiscoporum quam episcoporum et aliorum prudentium consilio quos per Dei misericordiam multos nobiscum praesentes habuimus, licentiam concedimus votum peregrinationis taliter commutare, ut omnes expensas quas fueras in eundo, morando et redeundo facturus, alicui religioso committas in necessarios usus terrae illius sine diminutione qualibet transferendas. Sic enim et orientali provinciae, quae plus tuis quam te in articulo necessitatis instantis indiget, tua subventionem proficies, et Trecent. Ecclesiae tua praesentia et regimine utilius providebis; ac per hoc animae tuae salubrius consuletur. Laborem etiam laboribus recompensas, sollicitius instando vigiliis, devotius vacans orationibus et jejuniis fortius te exercens, ac super grege tuo vigilans sollicitudine pastoralis. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate sedis apostolicae faciendam id etiam specialiter nos induxit, quod iter tuum jam non videbatur ultramarinæ provinciae fructuosum, a qua fere omnes Gallici remearant. Et cum pro salute animae tuae ac libertate Trecent. Ecclesiae per dictum comitem assequenda praecipue votum peregrinationis emisseris, eo sublato de medio, quia cessaverunt causae, facilius cessare potuit et effectus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani Idibus Martii.

LXX.

LEODIENSI EPISCOPO, ABBATI DE BRON. [f. S. THUDON.]
ET PRAEPOSITO TRAJECTENSI.

Ut inquirent contra archiepiscopum Trevirensis, super objectis criminibus; et si culpabilis erit, suspendant.

Cum irreprehensibilem deceat esse pontificem et is, cui animarum cura committitur, tanquam lucerna super candelabrum, doctrina et exemplo omnibus debeat elucere; quoties ad apostolus nostri notitiam de fratribus coepiscopis nostris aliqua perferuntur quae modestiam non sapient pastorem et famam boni nominis labefaciant quomodolibet vel denigrent, dolemus admodum et turbamur, et ad ea diligentius indaganda, et animadversione debita corrigenda, apostolicae sollicitudinis intendimus apponere medicinam. Sane cum de venerabili fratre nostro Treveren. archiepiscopo dilectus filius major Treveren. decanus ad apostolicam accedens praesentiam, multa quae a maturitate noscuntur pontificalis officii aliena felicitis recordationis Coelestio papae praedecessori nostro et aliis fratribus suggestisset, licet per eundem praedecessorem nostrum ipse archiepiscopus vocatus fuerit et citatus, ut ad Romanam Ecclesiam de objectis accederet responsurus, venire tamen distulit et neglexit, nec sufficientes curavit dirigere responsales; cum etiam ipse archiepiscopus praedictum decanum ad Romanam Ecclesiam appellaverit et ab eo fuerit appellatus, et ab utroque appellationis prosequendae terminus constitutus. Quia vero saepedictus decanus in exspectando apud nos moram fe-

disse dignoscitur longiorem et pro sua et Ecclesiae Treveren. consequenda diutius justitia laborasse: ne videremur clausis oculis praeterire et hinc de nostri possemus executione officii reprehendi, si super his quae contra praedictum archiepiscopum opponebantur, non faceremus inquirere sollicitius veritatem, et eum de contemptu quem apud sedem apostolicam habere dignoscitur non curarem animadversione debita castigare: inquisitionem ipsius negotii vestrae duximus experientiae committendam, discretioni vestrae per apostolica scripta mandantes quatenus convocatis ad praesentiam vestram partibus et auditis quae contra praedictum archiepiscopum praefatus decanus proponere voluerit et probare, utriusque partis probationes et allegationes vestro sigillo signatas nostro apostolatu transmittatis; praesigentes utrique parti terminum competentem, quo, omni dilatione et excusatione postposita, nostro se curent conspectui praesentare. Si vero supramemoratus archiepiscopus in termino ei a vobis praefixo ad praesentiam nostram personam accedere non curaverit, vos eum ex tunc auctoritate nostra denuntiatis publice, sublato appellationis obstaculo, officio beneficioque suspensum et faciatis latam in eum suspensionis sententiam per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Si autem inter caetera quae jam dictus decanus contra archiepiscopum proposuerit memoratum, legitime probaverit quod ipsum et E. socium, postquam iter arripuerunt ad sedem apostolicam veniendi, jam dictus archiepiscopus exspoliaverit vel fecerit spoliari, vos taliter ablata ipsi decano et socio suo omni postposita faciatis dilatione restitui et ipsum archiepiscopum ab officio pontificali suspensum ad nostram praesentiam dirigatis. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si omnes, tu frater episcopo, etc.

LXXI.

ZAMOREN. EPISCOPO, ABBATI SALTUS NOVAL. ET
PRIORI SANCTI MARCI.

Ut restituta Legionensi Ecclesiae archidiaconatus possessione, causam jure finiant.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Maii.)

Cum, sicut audivimus, inter Legionen. et Lucen. Ecclesias olim super archidiaconatu de Tria Castella in praesentia felicitis recordationis Lucii papae III, praedecessoris nostri, praesentibus nuntiis utriusque partis causa diutius agitata fuisset, tandem Legionen. Ecclesiae fuit adjudicata possessio, datis executoribus qui eam in possessionem illam corporaliter inducere non differrent. Cumque in possessionem praedicta Ecclesia fuisset inducta, venerabilis frater noster Lucensis episcopus partem possessionis illius fructusque perceptos sibi retinere praesumpsit, licet sententiae fuisset insertum quod facta restitutione plenaria, de causa proprietatis Legionen. Ecclesia responderet. Nuper vero idem Lucen. episcopus ad dilectum filium G. Sancti Angeli diacon.

card. tunc apostolicæ sedis legatum accedens, ad A quosdam ignotos et remotos ab Ecclesia Legionen. judices litteras impetravit : ad quorum citationem cum Legionen. nuntii accessissent, latam per Ecclesiam sententiam allegarunt et nolentes, nisi facta restitutione plenaria, respondere, sedem apostolicam appellarunt, ne contra præfatam sententiam posset aliquid attentari. Duo vero ex ipsis iudicibus nihilominus procedentes in causa, possessionem archidiaconatus adjudicare Lucen. Ecclesiæ temere præsumpserunt. Ecclesia vero Lucen. expulsis ministris Legionen. Ecclesiæ, suos ministros et quosdam milites in possessionem induxit, qui recipientes Ecclesias, et pro sua voluntate bona diripientes earum, fructus ex illis injuste percipiunt, canonicos Legionen. ad possessionem nullatenus accedere permittentes. Quia igitur quod per sedem est apostolicam diffinitum, nullius volumus temeritate quassari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si vobis constiterit præfatam Legionen. Ecclesiam auctoritate apostolica fuisse in possessionem inductam, vos amotis detentoribus ejus ipsam Ecclesiam Legionen. non obstante temeritate iudicum prædictorum ab ipso card. delegatorum, per censuram ecclesiasticam in possessionem dicti archidiaconatus plenariam, sicut in authentico instrumento dicti prædecessoris nostri insertum esse vobis constiterit, auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo corporaliter reducetes, causam postmodum audiat et appellatione remota sine debito terminetis. Provideatis quoque sollicitè, ne [latam] a prædicto prædecessore nostro sententiam quilibet temere violare præsumat. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si omnes, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xv Kal. Maii.

LXXII.

ALIFANO EPISCOPO.

Quod clericos præsumentes ipsum ad tribunal sæculare trahere possit per excommunicationis sententiam coercere.

(Romæ.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum illud assensu. Ut clericos tuos, qui contumaces aut inobedientes exstiterint, qui etiam in ecclesiasticis causis et beneficiis conferendis te per appellationem præsumpserint ad iudicium trahere sæculare, nisi ad monitionem tuam ab his præsumptionibus duxerint desistendum, tibi eos liceat per excommunicationis sententiam coercere auctoritate tibi præsentium indulgemus. Præterea, si quid, vacante sede usque ad tempus consecrationis tuæ, in præjudicium tuum fuit in Alifana Ecclesia temere attentatum, liberum tibi sit legitime revocare.

Datum Romæ.

LXXIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS HIEROSOLYMITANI.

Ut Ecclesiæ Tripolitane ecclesiam de Nephin una cum decimis, juxta decretum pontificis resignent.

(Laterani.)

Ea quibus apostolica sedes manum diffinitionis apponit, illius volumus firmitatis stabilitate fulciri, ut nulli liceat in scrupulum quæstionis deducere quod tantæ sedis est auctoritate statutum. Sane venientibus ad præsentiam nostram dilectis filiis nostris S. priore sancti Michaelis et Aimerico canonico Tripolitan. nuntiis ipsius Ecclesiæ Tripolitane et super ecclesia de Nephin. et decimis suis, ac tribus casalibus, quæ occasione litterarum bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri vos occupasse temere assererant, contra vos proponentibus quæstionem, tam ipsis quam nuntiis vestris eis se opponentibus venerabilem fratrem nostrum P. Portuen. episcopum ei dilectos filios Guid. et Sanctæ Mariæ trans Tyberim presbyterum et G. Sancti Angeli diaconum card. concessimus auditores : in quorum præsentia cum ab utraque parte fuisset diutius allegatum et ex fidei relatione nobis super causæ meritis nuda veritas appareret, post deliberationem habitam inter fratres nostros super his diligentem, de consilio eorumdem decrevimus Ecclesiam Tripolitan in eum statum possessionum integre reducendam, quem habuit antequam per venerabilem fratrem nostrum Nazarenum archiepiscopum et dilectum filium abbatem Montis Oliveti destinatum a venerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitano. occasione mandati prædecessoris nostri, prædictarum rerum possessio vobis adjudicata fuisset. Ideoque vobis per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus juxta quod est sententiatum a nobis, possessionem tam Ecclesiæ de Nephinis, quam aliorum quæ superius sunt expressa, cum integritate fructuum ex eis ab illo tempore perceptorum, memoratæ Tripolitan. Ecclesiæ, contradictione, occasione et appellatione cessantibus, pacifice resignantes, nullam ei super eadem possessione violentiam præsumatis aut injuriam irrogare ; ne in causa proprietatis propter rebellionem vestram jacturam possitis incurere graviores. Noveritis autem nos venerabilibus fratribus nostris Tyrensi archiepiscopo et episcopo Sidonien. mandasse ut, si ultra mensem possessionem illam, quod non credimus, contra sententiam nostram præsumpseritis detinere, ipsi vel alter eorum, si ambo nequiverint interesse auctoritate nostra suffulti prædictam Ecclesiam de Nephinis, cum prædictis omnibus, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, Ecclesiæ Tripolitan. assignent et eam in corporalem possessionem omnium prædictorum inducant, quoslibet contraditores, aut nostræ sententiæ obviantes, per severitatem ecclesiasticam appellatione postposita coun-

pescendo. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium a sede apost. impetratis.

Datum Lateran.

LXXIV.

ANAGNINO EPISCOPO.

Quod liceat ei, pro emptione Castri, Ecclesiæ bona cum voluntate capituli pignori supponere.

(Laterani.)

Ad universalis Ecclesiæ regimen Domino disponente vocati, sic Ecclesiarum commpdis et profectibus volumus, prout debemus, efficaciter providere, quod tam in temporalibus quam spiritualibus proficere valeant et statum semper debeant recipere meliorem. Inde est quod cum in desiderio habeas et proposito Anagnin. Ecclesiam juxta officii tui debitum in possessionibus ampliari et justis modis ejus utilitatibus imminere, gratum nobis et acceptum existit et votis tuis super hoc volumus patrocinium apostolicum impertiri. Quia igitur Castrum Acuti pro Ecclesiæ tibi commissæ utilitatibus comparare laboras et tam tuæ quam ipsius Ecclesiæ facultates non sufficiunt ad pretium exsolvendum; ut in præsentis articulo cum toto tuo capitulo, vel majori et saniori parte de possessionibus ipsius Ecclesiæ valeas pignori obligare, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Lateran.

LXXV.

ADEM. PICTAVEN. EPISCOPO.

De confirmatione electionis suæ in episcopum Pictavensem.

(Laterani, viii Id. April.)

Cum justus Dominus justitiam diligit et vultus ejus videat æquitatem, Nos, quos ipse gratuito cælestis gratiæ dono vicarios suos esse voluit et apostolorum Principis successores, sicut ipse ambulavit ambulare oportet, diligentes justitiam et injustitiam persequentes: ne, si in contrarium, quod absit, forte fecerimus, illud nobis valeat coaptari: *Væ qui dicitis bonum malum, et malum bonum, ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras (Isa. v, 20).* Cum enim justitia et judicium sit correctio sedis hujus, quam licet insufficientibus meritis obtinemus, si judicium non fecerimus inter virum et virum, aut si attenderimus in judicio vultum potentis ad injustitiam declinantes, pronuntiabunt labia nostra iniquitatem: quoniam secundum Prophetam pronuntiabant et loquentur iniquitatem omnes qui injustitiam operantur (Psal. xciii, 4), et infructuosæ poterimus ficulneæ comparari, quam evangelicus pater familias succidi mandavit et terram conquestus est inutiliter occupare. Hoc nos et fratres nostri volentes cautius evitari, cum I. Dolen. monachus, charissimi in Christo filii nostri R. illustris regis Angliæ et G. Pictaven. decani ac fautorum ejus procurator, assistentibus sibi subdecano et magistro Vv. de Talebore canonico Pictaven. ex una parte, et dilecti filii Vv. succentor, magister Rai-

PATROL. CCXIV.

A naldus, Joannes Aeris, I. Arnaldi, I. Emen., Joannes Butember. Lucas Montis Maurilii, Guid. Haimo, Henr. et Ric. canonici Pictaven. ex altera, super electione tua ad sedem apostolicam accessissent, audientiam eis in consistorio publico duximus concedendam; ut tanto pluribus judicii veritas innotesceret, quanto causæ meritum ad plurimum notitiam deveniret. Propositum fuit autem pro electione in præsentia nostra, quod bonæ memoriæ Vv. prædecessore tuo viam universæ carnis ingresso, tam personæ quam universi canonici Pictaven. cum de pontificis substitutione tractarent, vota sua in sex de canonicis unanimiter contulerunt, juramento a singulis corporaliter præstito quod eum in quem illi pariter convenirent in electum recipere et obedientiam ei ac reverentiam exhiberent. Cumque infra sex mensium spatium dicti electores inter se convenire minime potuissent, venerabili fratri nostro Burdegalen. archiepiscopo ad capitulum evocato et compromissione in ejus præsentia innovata, dictum archiepiscopum omnes humiliter rogaverunt ut quem illi sex eligerent pro capitulo, reciperet et electionem ejus sine dilatione qualibet approbaret. Electores igitur singuli sub debito olim præstiti juramenti, fide interposita in manu dicti archiepiscopi firmiter promittentes quod secundum Deum, quem de gremio Ecclesiæ pastorali regimini magis idoneum existimarent, eligerent, secedentes in unum, in te concorditer convenerunt; et cum concordiam suam dicto archiepiscopo nuntiassent, ipse quod factum fuerat approbavit. Econtra vero pars adversa proposuit quod revera in sex canonicos fuerat ab omnibus compromissum: ita tamen quod meliorem clericum de gremio Pictaven. Ecclesiæ cum pace ipsius Ecclesiæ ac principis infra certum diem eligerent, ac tandiu electionem quam facerent, occultarent, donec habita pace principis decanus electum in capitulo nominaret. Sed, cum electores ipsi inter se minime convenirent, a compromisso singulos absolverunt. Et licet prima compromissio in dicti metropolitani fuerit postmodum præsentia innovata; quia tamen in die compromissionis, sicut eis injunctum fuerat, nullatenus elegerunt, eorum auctoritas exspiraverat: propter quod ulterius eos nec potuisse nec debuisse procedere asserebat. Fuit etiam ex eadem parte subjunctum quod cum die compromissionis, ut dictum est, non fuisset in electione processum, electores ipsi ad celebrandam electionem diem alterum statuerunt: in quo, quoniam ad capitulum non venerunt, dictus decanus apostolicæ sedis audientiam appellavit. Sed ipsi appellationi minime deferentes, extra civitatem in loco secreto, non vocatis decano et aliis, elegerunt. propter quod decan. et fautores ejus in venerabilem fratrem nostrum Nannetensem episcopum conveniunt. Cæterum pars Ecclesiæ quod, sicut superius est expressum, in electione processerit voluit in continenti probare, decretum producens in medium quorundam etiam ex eis qui videbantur parti alteri

consentire manibus roboratum; et quorundam abbatum proferens litteras, quæ quo decan. cantor, subdecan. et magister Vv. de Talebore in electione ipsa post publicationem ejus se consentire confessi fuerant continebant. Adjecit etiam quod cum electores ipsi die innovatæ compromissionis in te unanimiter convenissent et electio ipsa fuisset per eundem archiepiscopum approbata, archiepiscopus ad capitulum veniens quod factum fuerat, tacito tamen nomine tuo, canonicis intimavit; qui se id gratum habere unanimiter responderunt; et, ut electio non publicaretur eadem die ab archiepiscopo, postulant, dantes ei osculum pacis quod ab electione ipsa nullatenus resilirent, imo eam omnes et singuli defensarent. Quia vero postmodum propter contradictionem comitis infra civitatem Pictaven. te non audebant publice nominare, in locum tutum et idoneum convenerunt, quod in civitate fecerant publicantes. Unde, cum in die innovatæ compromissionis electores convenerint, et nisi per decanum et partem suam stetisset, quod fecerant parati fuerant publicare, ac cum ex litteris eorundem abbatum constiterit quod decan. cantor, subdecan. et magister Vv. de Talebore electioni se post publicationem etiam confessi fuerint consentire, exceptiones ab adversa parte propositas sibi asseruit nullum præjudicium generare. Præterea subdecan. et magister Vv. in ipsa quæstionis examinatione ad fratrum concordiam sunt reversi. Verum Vv. de elemosyna dilecti filii O. Pictaven. comitis procurator præfato I. monacho assistenti proposuit quod, quia electio ipsa post appellationem nec in statuto termino nec assignato loco fuerat celebrata, et quoniam assensus principis non fuerat postulatus in ipsa et persona tua principi erat ex certa ratione suspecta, erat penitus irritanda. Ad quod fuit ex altera parte responsum quod non per eam steterat quo minus certo loco et tempore electio publicata fuisset, quæ ante appellationem fuerat celebrata, et quod assensus principis non erat de consuetudine Pictaven. Ecclesiæ aliquatenus postulandus; qui te et fratres tuos, non ut hostes, sed devotos suos in Pictavia tolerarat. Nos igitur auditis quæ hinc inde proposita fuerant, electionem fuisse canonicam cognoscentes et de persona idonea celebratam, eam de communi fratrum nostrorum consilio per sententiam confirmavimus et te sequente die ministerio proprio in episcopum curavimus consecrare (23). Ne igitur super his aliqua in posterum dubietas oriatur, sententiam ipsam auctoritate apost. confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani VIII Idus Aprilis.

(23) Vide veteres schedas monasterii Coronæ apud Beslyum in Hist. episcoporum. Pictav., num. 67.

(24) Cap. Cum secundum, Apostolum. De præbendis et dignitat.

(25) In tertia Collectione et apud Gregorium IX legitur dil. f. G. lator.

(26) In tertia Collectione et apud Gregorium hæc

LXXVI.

ZAMOREN. EPISCOPO.

Ut sine titulo ordinato clerico provideatur.

(Laterani, III Non. April.)

(24) Cum secundum Apostolum, qui altario servit de altari vivere debeat, et qui ad onus eligitur repelli non debeat a mercede, patet a simili ut clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur, ut ipsa nominis ratio persuadet. Cum enim a *κλήρος*, quod est sors vel hæreditas, clerici appellantur, quia in sua ordinatione vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso, ut vere possint psallere cum Propheta: *Dominus pars hæreditatis meæ* (Psal. xv, 5), dignum est ut Ecclesiæ stipendiis sustententur, in qua et per quam divinis obsequiis ascribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum qui sine certo titulo promoventur, in injuriam ordinantium irritas esse voluerint et inanes, Nos tamen benignius agere cupientes, tandiu per ordinatores vel successores ipsorum provideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur: ne forte claresciant clericorum pauperum, quos in aures Domini Sabaoth credimus introire, indurata facie negligere videamur. Inde est quod, cum dilectus filius Bernardus lator (25) præsentium, a G. bonæ memoriæ prædecessore tuo, sicut asserit, in officium fuerit subdiaconatus nullo præsentante promotus, nec ullum sit ecclesiasticum beneficium assecutus, C fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si eum cum dilectis filiis I. decano, N. magistro scholarum et Helia canonicis Zamoren., quibus examinationem ipsius duximus committendam, idoneum esse repereris (26) et ecclesiastico beneficio non indignum, tandiu ei vitæ necessaria congrue subministres, donec per te in Zamoren. Ecclesia vel in alia fuerit competens beneficium ecclesiasticum assecutus; sciturus pro certo quod si per examinationem illorum fuerit repertus idoneus, et tu ei juxta mandatum nostrum neglexeris providere, cum hoc nobis per eorum litteras innotuerit, ad id exsequendum te per districtiorem ecclesiasticam compellemus; quia sicut nolumus injusta præcipere, sic cum justa præcipimus, volumus efficaciter exaudiri.

Datum Laterani III Nonas Aprilis.

LXXVII.

DECANO ASTORICENSI

Ut sit decessorum suorum jure atque privilegiis contentus nec gravet suum capitulum.

(Laterani, VI Kal. April.)

Dilecti filii capitulum Astoricen. nobis intimare

habentur: *Mandamus qua, si eum dil. f. quibus ex. ip. du. committendam, te citato legitime ut per te ipsum vel idoneum responsalem intersis, et tam super idoneitate personæ, quam etiam super quantitate ac qualitate beneficii proponere tibi liceat quidquid rationabiliter duxeris proponendum, idoneum esse repererint, et eccles., etc.*

curarunt quod cum tu olim ad apostolicam sedem accedens, assereres dignitatem decanatus de novo fuisse in Astoricen. Ecclesia institutam et ideo in ambiguo remanebat quid ad tuum officium pertineret, rescriptum ab eadem sede super hoc reportasti quod in hac ambiguitate Astoricen. Ecclesia consuetudinem suæ metropol. sequeretur, ubi ex speciali consuetudine decanus multis se gaudet privilegiis decoratum. Unde quia eadem Astoricen. Ecclesia dignitatem decanatus a longis a retro temporibus noscitur habuisse, licet qui eo fungebatur honore promoveretur aliquando et destitueretur pro episcopi et capituli voluntate nec decani sed prioris nomine vocaretur, secundum consuetudinem fere omnium Ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vigeat; cum etiam alius decanus ibidem fuerit institutus, decanus re ac nomine appellatus, litteras illas per falsi suggestionem et suppressionem veri asserunt impetratas; nec te debere per illas aliquod commodum reportare, sed carere potius taliter impetratis. Ea propter per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus, si vera sunt quæ dicuntur, eo jure illaque potestate quibus antecessores tuos usos fuisse constiterit, maneat omnino contentus; nec amplius de cætero in præjudicium episcopi vel capituli præsumas exigere; imo, si quid forte amplius recepisti, penitus id in pace dimittas. Quod si forte nostro mandato acquiescere nolueris, noveris nos ven. fratri nostro episcopo et dilectis filiis abbati de Carrazedo et decano Zamoren. injunxisse ut te ad prædicta moneant et inducant, et, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, justitia mediante compellant.

Datum Laterani vi Kalend. Aprilis.

Illis scriptum est super hoc.

LXXVIII.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCO.

Ut a laicis intrusum amoveat, aliumque Pragensem episcopum canonice eligi curet.

(Laterani, vi Id. April.)

Ex parte Pragen. Ecclesiæ in audientia nostra fuit propositum quod cum H. quondam Pragen. episcopus fuisset viam universæ carnis ingressus, D. clericus in eorum Ecclesia præter electionem capituli per laicalem potentiam se intrusit, licet nec mores nec vita ei ad obtinendum tantum officium suffragentur. Volentes igitur eidem Ecclesiæ paterna sollicitudine providere, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus ad locum idoneum evocatis qui propter hoc fuerint evocandi, si tibi constiterit de prædictis, memoratum clericum ab eadem Ecclesia omni contradictione et appellatione postposita prorsus amoveas et ab officio beneficioque suspensum ad nostram non differas præsentiam destinare. Canonici etiam Pragen. eligendi sibi pastorem idoneum juxta formam canonicam concedas auctoritate nostra liberam facultatem.

(27) Cap. Quanto, De officio ordinarii.

tem. Sciturus nos dilecto filio nobili viro duci Bohemiæ per apost. scripta mandasse ut tibi super his viriliter et potenter assistat et prædictam Ecclesiam non patiat ab eodem clerico teneri diutius occupatam.

Datum Laterani vi Idus Aprilis.

Canonici etiam ipsius Eccl. scriptum est ut, illo amoto per archiepiscopum, ad canonicam electionem procedant.

LXXIX.

AUXITAN. ARCHIEPISCO.

Ut clerici qui se a laicis intrudi curant, puniantur.
(Laterani, xv Kal. April.)

Quanto modernis temporibus, inimico humani generis suggerente, malitia hominum solito plus excrevit, tanto sollicitiori diligentia nos providere oportet ut ea quæ in Ecclesia Dei minus ordinate et contra normam ecclesiasticam attentantur, deliberatione provida corrigantur. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri pervenit quod clerici tuæ provinciæ nimis aviditatis fervore succensi, in Ecclesiis, quas propter insufficientiam suam, cum sint minus idonei, per prælatos obtinere non possunt, per sæculares potestates quasi violenter faciunt se intrudi. Unde fit ut Ecclesiæ ipsæ, quæ ad ordinationem prælatorum libere pertinere solebant, laicali servituti subdantur et irreparabile detrimentum incurrant. Nos igitur, prout officii nostri debitum exigit, volentes ipsarum Ecclesiarum gravaminibus providere, talia de cætero fieri auctoritate apost. inhibemus; fraternitati tuæ præsentem pagina indulgentes ut illos, qui hactenus attentarunt talia, vel deinceps attentaverint, possis appellationis sublato diffugio, si prælati eorum post tuam commonitionem id exsequi negligenter omiserint, canonica censura punire et amovere ab ipsis Ecclesiis, si quos inveneris Ecclesias obtentas taliter obtinere.

Datum Laterani xv Kalend. Aprilis.

LXXX.

AUXITAN. ARCHIEPISCOPO.

Ut vagi monachi ad cænobium revocentur.

(Laterani, xiv Kal. April.)

(27) Quanto devotio religiosorum virorum studiosius mandatis divinis inhæret, et Creatori suo placere per opera sanctæ conversationis intendit, tanto humani generis inimicus ad seductionem eorum suæ fraudis malignitate laborat, et variis modis eis præstat materiam excedendi et animas eorum inextricabili laqueo nititur irretire. Ad audientiam siquidem nostram noveris pervenisse quod monachi, canonici et alii regulares in tua provincia constituti, cum deberent potius in claustrum juxta regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientiis et redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principum et potentum discurrere non verentur, et muneribus suis illorum sibi gratiam et

favorem acquirunt, ac de eorum familiaritate confisi, in conventu suo graves dissensiones commovent, et cæterorum humilitatem in spiritu arrogantiae contemnent, mandatis prælatorum suorum inobedientes et contumaces existunt, et contra illorum prohibitionem sæcularium negotiorum sollicitudinibus se immergunt. Quoniam igitur propter hoc ordo religionis non modicum enervatur, fraternitati t. per apost. scripta mandamus quatenus quoscunque tales inveneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, ut proprium suum in manibus prælatorum suorum sine difficultate resignent, convertendum in utilitatem domus secundum abbatis consilium (28) et regularem vitam observent, si prælati eorum post tuam commonitionem id exsequi negligenter omiserunt, per suspensionem officii et beneficii appellatione remota compellas.

Datum Laterani, xiv Kalend. Aprilis.

LXXXI.

AUXITAN. ARCHIEPISCOPO.

Ut hæreticis obsistat et gladio coerceat.

(Laterani, Kal. April.)

Inter cætera quæ naviculam beati Petri fluctuantem in mari concutiunt diversarum turbine procellarum, illud animum nostrum gravius affligit quod licentius et perniciosius solito contra orthodoxæ fidei disciplinam ministri diabolicæ prævaricationis insurgunt, juxta quod beatiss. apostolus Paulus doctor gentium exprimit in eulogio Epistolæ suæ. Simplicium animas miserabiliter illaqueant, et post se trahunt in damnationis interitum; ac superstitionis et fictitiis adventionibus sacrarum Scripturarum intelligentiam pervertentes, Ecclesiæ Catholice unitatem rescindere moluntur. Quoniam autem pestis hujusmodi erroris, sicut ex tua et plurium assertione cognovimus, in partibus Vasconiae ac circum positis terris fortius invalescit, per tuam et aliorum coepiscoporum tuorum industriam huic morbo tanto efficacius volumus obviari, quanto magis est timendum quod pars sincera trabatur, et tali contagione, quæ paulatim velut cancer irrepit, mentes fidelium inquinentur corruptelæ vitio generalis. Ideoque fraternitati tuæ præsentis pagina indulgemus, per apo. scripta firmiter injungentes quatenus ad exstirpandas hæreses universas et eos qui sunt hac fæce polluti de provincie tuæ finibus excludendos modis quibus poteris operam tribuas efficacem; in ipsos et omnes illos, qui cum eis aliquando commercium aut manifestæ suspicionis familiaritatem contraxerint, sublato appellationis obstaculo eccl. districtiois exercendo rigorem et etiam, si necesse fuerit, per principes et populum eosdem facias virtute materialis gladii coerceri.

Datum Laterani Kalend. Aprilis.

(28) In editione Colon. legitur, *secundum arbitrii tui consilium*. Verum præferre maluimus lectionem tertie Collectionis.

LXXXII

AUXITAN. ARCHIEPISCOPO.

Ut habentes plures dignitates, retenta una, reliquas resignare cogantur.

(Laterani, Kal. April.)

Dignitates et cætera beneficia ecclesiastica pia fidei devotione constituta fuerunt, certis assignanda personis, ut per ipsos personas in Ecclesiis devotum servitium jugiter impendatur. Verum quidam, qui rectam et piam ordinationem Ecclesiæ prævaricare minime pertimescunt, in diversis Ecclesiis plures sibi archidiaconatus vel alias dignitates usurpant: propter quod Ecclesiæ debitis defraudantur obsequiis et ex hoc in eis non leve scandalum generatur. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tibi auctoritate præsentium indulgemus quatenus illos, quos plures archidiaconatus, dignitates vel personatus in eadem Ecclesia per totam Auxitan. provinciam habere constiterit, si prælati eorum post tuam commonitionem id exsequi negligenter omiserint, data illis optione quem maluerint retinendi, reliquis possis appellatione remota privare, ipsosque, si super hoc contumaces apparuerint, per censuram ecclesiasticam coercere.

Datum Laterani Kalend. Aprilis.

Scriptum est autem eidem archiepiscopo in eundem modum contra eos qui plures abbatias habent.

LXXXIII.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIAIARUM PRÆLATIS, AD QUOS LITTERÆ ISTE PERVENIUNT.

(Laterani, III. Non. April.)

Ne promotionis nostræ primitias Domino negaremus, cui universa opera nostra consecrare tenemur, statim post electionem nostram tam pauperum quam aliorum apud sedem apostolicam existentium petitionibus intendere cœpimus et eorum negotia pronovere; ne, si otio tanto tempore vacaremus, corpus et animus ex otiositate torperent. Verum, quoniam insolitum fuit hactenus ut sub dimidia bulla ad tot et tam remotas provincias litteræ apostolicæ mitterentur, et ex hoc litteræ ipsæ diutius quam vellemus possent ex alicujus dubitatione suspendi; ut quorum interest parcamus laboribus et expensis, universas litteras, quæ ab electionis nostræ die usque ad solemnitatem consecrationis sub bulla dimidia emanarunt, parem cum illis firmitatem obtinere decernimus quæ in bulla integra diriguntur. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani III Nonas Aprilis.

LXXXIV.

ARCHIEPISCOPO, PRÆPOSITO S. ANDRÆ, ET SCHOLASTICO S. PETRI COLONIEN.

Ut fraudulenta privataque beneficiorum permutatio rescindatur.

(29) Cum universorum fidelium ab ipso Domino Jesu Christo pastoralis nobis sit cura commissa,

(29) Cap. Cum universorum, De rerum permutacione.

sollicitudini nostræ dignoscitur expedire, ut sic debeamus quoslibet in suis rationibus confovere, quod aliorum jura in conspectu Ecclesiæ dispendium non sustineant, sed firma et illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem dilecto filio Gisleberto canonico S. Joannis in Leodio referente quod ipse et Lambertus clericus, ducti quadam animi levitate, de permutatione præbendarum suarum inter se tractare cœpissent, quia utilitatem utriusque imminere credebant, tamen (30) idem L. clericus, occasione dictæ permutationis, præbenda ejusdem G., quam in ecclesia Sanctæ Mariæ Namurcen. habebat, cuidam suo consanguineo assignata, præbendam S. Bartholomæi, quam sæpedito G. repromiserat nequaquam voluit resignare; et sic idem G., ut asserit, sua spe remansit omnino frustratus. Cumque super hoc in præsentia venerabilis fratris nostri Leodien. episcopi fuisset diutius litigatum, tandem idem L. sedem apostolicam appellavit; et cum dictus G. ad nostram præsentiam non sine magno periculo et labore accessisset, idem L. nec venit nec pro se curavit sufficientem mittere responsalem. Cum igitur deceptis et non decipientibus jura subveniant, fraus etiam et dolus nemini debeant patrocinium impertiri; licet ipsi per se de jure non possent ecclesiastica beneficia permutare; ut tamen simplicitati venia tribuatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, ab ipsa Namurcen. præbenda, quam diu dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eandem sublato appellationis obstaculo G. faciatis restitui memorato et eundem ipsius pacifica possessione gaudere nullis litteris, etc. Quod si omnes, tu frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

LXXXV.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISC.

De citatione Passaguerræ causidici ad dicendam causam Romæ.

(Apud S. Petrum, Id. April.)

Benevolentiam, quam circa Mediolanen. Ecclesiam et civitatem gerimus, in minori quondam officio constituti in opere demonstravimus et nostræ intentionis affectum ostendimus in effectu. Nuper etiam divino munere ad summi pontificatus officium evocati, inter ipsa nostræ promotionis exordia volentes Ecclesiæ Mediolanen. deferre, negotium ejus, quod ex majori parte fuerat immutatum, in debitum statum reduximus: in quo usque adeo visi fuimus ejusdem Ecclesiæ justitiæ providere, ut Passaguerra causidicus tuus ad pedes nostros procedens, publice in consistorio acclamaret: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum (Psal. cxviii, 137)*. Cæterum, cum postmodum juxta tenorem pronuntiationis nostræ, dilecto filio abbati de Scozula expensas restitui faceremus, licet frequentes oblocutiones et detractiones ejusdem P. frequenter dissi-

(30) In tertia Collect. et apud Gregor. tandem.

mulassemus, tandem coram fratribus nostris proponere detrahendo præsumpsit quod cum in pronuntiatione nostra injuste gravaremus, ac postmodum iniquitatem iniquitati ac præsumptionem præsumptioni apponens, a nobis illicentatus, imo post interdictum nostrum abscessit. Licet autem et peccatores simus et nati de peccatoribus, illius tamen et vices agimus et locum tenemus qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, qui habet in vestimento et in femore suo scriptum: *Rex regum, et Dominus dominantium (I Tim. vi, 15)*, qui dixit apostolis: *Qui vos spernit, me spernit; et qui me spernit, spernit eum qui me misit (Luc. x, 16)*. Cum ergo juxta canonicas sanctiones quædam sint culpæ in quibus culpa est relaxare vindictam, ne quis hujus temeritatis exemplo præsumat ponere os in cælum, cum ejus lingua transeat super terram, nos utique, non nostram persequentes injuriam, sed zelum exercentes ecclesiasticæ disciplinæ, universa quæ idem P. pro se ac suis a sede apostolica impetravit, præsentium auctoritate cassamus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes et sub obtentu gratiæ nostræ districte præcipientes quatenus ea cassata denunties et carere prorsus robore firmitatis. Ad hæc, districte tibi præcipiendum mandamus ut nisi dictus P. infra quindecim dies post susceptionem præsentium satisfaciendi nobis de tanto excessu in manu tua juratoriam præstiterit cautionem, vel infra quindecim alios dies iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi de tanto nobis satisfactorius excessu, ex tunc eum singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, facias tam per civitatem Mediolanen. quam per totam dioccesim excommunicatum publice nuntiari; taliter super hoc mandatum apostolicum impleturus, ne culpa ipsius in te possit merito retorqueri.

Datum Romæ apud S. Petrum Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

LXXXVI.

ARCHIEPISCOPO SENONEN.

Ut decretum privilegii et exemptionis cleri a talleis et exactionibus observetur.

(Apud S. Petrum, xviii Kal. Maii.)

Apostolicæ sedis requirit auctoritas ut quæ confirmationis ipsius munimine fulciuntur, firma debeant et illibata persistere nec possint alicujus temeritate cassari. Unde, cum venerabilis frater noster episcopus Carnoten. presbyteros in sua diocesi per Carnoten. Pisiacen. et Drocen. archidiaconatus constitutos ab omnibus violentiis, talleis et exactionibus duxerit absolvendos (31), eisdem concedens quod in aliquem ipsorum nullam præter juris ordinem suspensionis sententiam promulgaret nec res alicujus occasione aliqua occuparet, nisi forte decederet intestatus, sicut tam in suo quam tuo authentico perspeximus contineri, et nos, ut ab indebito illorum gravamine conquiescat, duxeri-

(31) Vide supra epist. 45.

mus confirmandum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus idem factum, sicut ratione prævia est statutum, tam nostra quam tua facias auctoritate servari; eundem episcopum, sive alios, si qui forte contra confirmationem nostram temere duxerint veniendum, per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, cessante appellatione, compescens.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xviii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

LXXXVH.

ARCHIEPISCOPO SENONEN.

Ut ipse illos instituat quos Carnotensis instituere recusabat.

(Apud S. Petrum, xviii Kal. Maii.)

Audivimus quod venerabilis frater noster episcopus Carnoten. ita quandoque sequatur motum propriæ voluntatis, quod cum ad vacantes Ecclesias in sua diœcesi personæ idoneæ præsentantur, ipse, licet eis nihil de jure possit objicere, eas tamen instituere contradicit. Cum ergo per te, qui ejus metropolitanus existis, ipsius velimus suppleri defectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si idem episcopus personas idoneas a dilecto filio Pissiacen. archidiacono canonice præsentatas admittere, post trinam commotionem tuam factam diligenter eidem, malitiose forte distulerit, tu nostra fretus auctoritate, sublato appellationis obstaculo, eas instituere non omittas; ita tamen quod nullum ex hoc episcopo in posterum præjudicium generetur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xviii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

LXXXVIII.

RECTORIBUS TUSCIE.

Quod arcem Assisii aliasque terras nolint ab Ecclesia alienare.

(Apud S. Petrum, xvi Kal. Maii.)

Mirari cogimur et moveri quod eo de nobis profana quadam facilitate sentitis quæ filii de patre, Christiani de apostolico sentire non debent: qui licet peccatores simus et nati de peccatoribus, illius tamen vices exercemus in terris qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; qui cum sit Dominus omnium, habens in vestimento et in femore suo scriptum *Rex regum et Dominus dominantium* (32) in nobis honoratur, cum honoramur; et contemnitur, cum contemnimur: ipso testante, qui ait: *Qui vos spernit, me spernit; et qui me spernit, spernit eum qui misit me* (Luc. x, 16). Vos enim non solum sentire sed etiam dicere jam præsumitis quod nos in fraude procedentes et dolo, cum C. quondam duce Spoleti convenimus, sub quodam simulationis velamine satagentes arcem Assisii et aliam terram ad nos fallaciter revocare, ut eam ipsi restituere valeamus: per quod non modicum iurur et scandalum contra Romanam Ecclesiam inter societatem Thuscie suscitastis, sicut ex litteris

A dilectorum filiorum P. Basilicæ xii apostolorum et B. tt. Sancti Petri ad Vincula presbyterorum card. legatorum nostrorum accepimus, qui manifeste fatentur quod ex hoc nota nobis infidelitatis et levitatis ascribitur. Sane, si puritatem intentionis et sollicitudinis diligentiam quam in hoc facto gessimus rectius velitis advertere, liquido videbitis (cum non in tenebris sed in lumine ambulemus) quod patrimonium Ecclesiæ non ad opus alterius, sed ad ejus dominium et profectum Italiæ intendimus perpetuo revocare. Si nobis non creditis, vel operibus credite, quæ manifesta sunt indicia veritatis. Cum enim excommunicationis sententiam latam in præfatum C. confirmaverimus et fecerimus inviolabiliter observari, licet idem C. pro satisfactione nuntios et litteras ad nos frequentius destinavit, vix tandem concessimus ut non nobis sed fratribus nostris ejus nuntii loquerentur; in quorum præsentia jurare quod dictus C. illis mandaverat nec mandatum postea revocaverat ut animam ejus jurarent quod tam de persona quam de terra mandatis nostris omnimodis obediret. Remissum est tandem ad illum, ut adhuc certius nosceretur si quod nuntii sui fecerant ratum haberet et vellet efficaciter adimplere. Quo firmiter promittente, venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum et dilectum filium G. Sancti Adriani diacon. card. Narniam destinavimus; qui publice coram multis episcopis, et consulibus civitatum, assistente populo Narniensi, juramentum ejus super Evangelium, crucem et reliquis corporaliter præstitum receperunt; nec sic eum voluerunt absolvere, nisi prius universam terram, quam ipse tenebat, plenarie restitueret et universos qui ei tenebantur a debito fidelitatis absolveret: quod ipse fideliter adimplevit, restituens civitatem Fulginatam et Interamnem et aliam terram quam ipse tenebat, universos a juramento suæ fidelitatis absolvens et faciens eos nobis hominum exhibere. Cumque nuntios suos cum seneschalco nostro dirigeret, ut nobis arcem Assisii restitueret, contradicentibus Assisinatibus et Perusinis etiam impediementum præstantibus, quod intendebat non potuit adimplere. Ecce culpam aliorum in Rom. Ecclesiam retorquetis et nobis detrahitis, ut eos aliquatenus possitis excusare. Novit ille qui nihil ignorat quod ita se veritas habet et ad hoc intendimus ut quos a jugo duræ conditionis eripimus, sub apostolicæ protectionis dextera tencamus; quæ vere de se dicere potest: *Jugum meum suave est, et onus meum leve* (Matth. xi, 30). Manifestum est hujus veritatis indicium quod contra Marcualdum pro multis incendiis, deprædationibus, vastationibus Ecclesiarum statuimus et jugiter procuramus, sicut vos credimus non latere. Vobis igitur in his, quæ salutem continent et honorem consulere cupientes, mandamus atque præcipimus quatenus omni scrupulo dubitationis et suspitionis seposito, de nobis quæ sinistra sunt non credatis; qui (novit Deus) in puritate procedimus, volentes Ecclesiæ patrimonium

(32) Vide notas ad Agobardum, *Patrol.* t. CIV, col. 75.

ad honorem ipsius et profectum Italiæ non alienis tradere, sed nobis ipsis perpetuo conservare. Quod autem tractatum illum quem præfati cardinales vobiscum habuerant nos et fratres nostri non duximus totaliter approbandum, ex eo tantum noveritis processisse, quod in ipso quædam intelleximus contineri quæ non sapiunt ecclesiasticam honestatem; et sicut jura nostra nobis servari volumus illibata, sic aliorum jura volumus illibata servare. Si vero factum vestrum cupitis apost. protectionis munimine roborari, sine quo validum esse non potest, ne si forte ventus tempestatis insurgat, diruat ædificium quod super arenam invenerit fabricatum, cum eisdem cardinalibus tractatum ipsum ad honorem et profectum Ecclesiæ, commodum et defensionem vestram, taliter moderemini, ut eum honeste possimus et rationabiliter acceptare; ne, si forte secus egeritis, cum tempus tentationis advenerit, sine sedis apostolicæ patrocínio subsistere non possitis et contingat novissima vestra fieri deteriora prioribus, ut gladius vos devoret, quem timetis. Scituri quod interdictum positum in civitate Pisana duximus relaxandum; ita tamen quod cum tractatus ipse juxta consilium nostrum a vobis fuerit moderatus, nisi Pisani pariter in hoc vobiscum convenerint, in eos interdicti sententia revocetur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xvi Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

In eundem fere modum consulibus et populo Perusinis. In eundem modum consulibus et populo Assisinatibus. In eundem fere modum P. Basilicæ XII apostolorum et B. II. Sancti Petri ad Vincula presbyteris cardinalibus.

LXXXIX. ✓

PETRO CANONICO SANCTI HILARII PICTAVEN. NEPOTI QUONDAM MAGISTRI AIMERICI DE PARTINIACO.

Prætenda sui avunculi in ecclesia S. Hilarii Pictaviensis donatur.

(Apud S. Petrum, xv Kal. Maii.)

Plenitudinem potestatis quam ab eo qui est Pater misericordiarum accepimus cum eis debemus potius dispensare cum quibus misericorditer est agendum: qui si forte (quod absit) misericordes, sicut et Pater noster misericors est, in hujus dispensationis officio non essemus, merito nos tangeret inter alios dispensatores Apostolus, de quibus illam quæstionem inducit: *Jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat* (I Cor. iv, 2). Unde tanto cautius agere nos oportet, quanto ea quæ sub hujus considerationis intuitu statuuntur a nobis stabilitate volumus persistere firmiori. Defuncto siquidem nuper in Urbe bonæ memoriæ magistro Aimerico de Partiniaco avunculo tuo, misericordia moti fuimus erga te, quem vidimus omni consilio et auxilio destitutum et audivimus in cancellaria nostra fuisse fideliter conversatum. Unde nos propter hoc ad provisionem tuam vehementius excitati, ad desolationis tuæ remedium præbendam quam idem avunculus tuus in ecclesia S. Hilarii Pictaven. olim habuerat, sicut de plenitudine potestatis nobis con-

cessa licebat, tibi misericorditer duximus concedendam, te per anulum propriis manibus solemniter investientes de ipsa. Ut igitur quod super præbenda ipsa de te factum est robur in posterum obtineat firmitatis, et ne temeritate, cujuslibet valeat immutari, investituram ipsam auctoritate tibi apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocínio communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum xv Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

XC.

G. ARCHIDIACONO CANTORI, ET CANCELLARIO TORNACEN.

De collatione cujusdam præbendæ in Ecclesia Antverpiana.

(Apud S. Petrum, Id. April.)

Sicut ex litteris dilectorum filiorum præpositi et capituli Antverpien. nobis innotuit, cum bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster eis dederit in mandatis ut L. clericum in canonicum Ecclesiæ suæ recipere et in fratrem, stipendium ei ecclesiasticum assignantes, ipsi attendentes quod litteræ illæ fuerant veritate tacita impetratæ, utpote quia idem L. plura habebat ecclesiastica beneficia de quibus honeste poterat sustentari, quorum in ejusdem prædecessoris nostri litteris mentio non fiebat, præbendam vacantem Gulielmo clerico nullum habenti ecclesiasticum beneficium contulere. Verum, dictus Lambertus accedens ad eorum Ecclesiam, in ea nomine dictæ præbendæ per quosdam abbates quos secum duxerat, petiit installari, quod quia obtinere non potuit, tam ipsos præpositum et canonicos quam dictum G. ad sedem apost. appellavit et eos postmodum coram officialibus venerabilis fratris nostri Remensis archiepiscopi vocari fecit ad causam; sed coram eis statuto termino noluit comparere. Cumque post hæc ad dilectos filios sancti Remigii et sancti Nicasii abbates et decanum Remensem idem L. litteras super hoc apostolicas intrasset, et ipsi vices suas dilecto filio nostro magistro Sigerio Cameracen. archidiacono commisissent; quia ipse nec de causa cognoscere nec exceptiones admittere voluit, dictus G. ad apostolicæ sedis audientiam appellavit. Cum autem G. procurator ejus ad nostram præsentiam accessisset, B. clericus ex parte præfati L. se ei adversarium esse proposuit. Unde eis dilectum filium nostrum G. S. Mariæ in Aquiro diaconum cardinal. concessimus auditorem; ex cujus postmodum relatione cognovimus quod cum idem B. pluries vocatus ad causam fuisset, multoties a præsentia dicti cardinal. discessit contumax et tandem a præsentia nostra se penitus absentavit. Ne igitur causa ipsa remaneat diutius indecisa, discretioni vestræ per apostol. scripta mandamus quatenus si vobis constiterit de præmissis, quidquid in ejusdem G. et capituli post appellationem ad nos legitime interpositam præjudicium fuerit forsitan attentatum, in irritum revocantes, quod de ipso G. canonicè factum est, appellatione

remota ratum haberi faciatis et firmum, et mandetis irrevocabiliter observari et dictum L. a molestatione ipsius monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, faciatis eundem G. ipsius præbendæ sicut justum fuerit, pacificæ possessione gaudere. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si omnes, duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

XCI.

EPISCOPO ALIFANO.

Quod pro templi reparatione aliquid locare queat.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Maii.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum illud complere. Sane quia, sicut nobis exponi fecisti, pro reparatione Ecclesiæ tuæ multorum teneris onere debitorum oppressus, nos tuis gravaminibus providere volentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut tenimentum quod Petrus Judicis Gulielmi nunc mortuus olim habuisse proponitur, si absque præjudicio juris alieni fieri potest, sub locatione debita secundum approbatam Ecclesiæ tuæ consuetudinem tibi liceat retinere. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xvii Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

XCII.

DILECTO FILIO FRATRI RAINERIO.

De revocandis incestis nuptiis, et servando fœdere pacis.

(Apud S. Petrum, xvi Kal. Maii.)

Auctor Novi et Veteris Testamenti Dominus Deus noster, ut confunderet fortia, et humilia frequenter elegit in veteri Synagoga, in patriarchas et reges de postfœtantes assumens, et in nova Ecclesia gentium in apostolos eligens piscatores. Qui, cum Ecclesiam sponsum suam prole multiplici fecundavit, ponens filios ejus sicut novellas olivarum in circuitu mensæ suæ, nos, quos ipse, licet immeritos, erexit de stercore et de pulvere suscitavit, et Petri voluit solum obtinere, quamvis majoris auctoritatis viros, utpote cui tanquam capiti universa membra Ecclesiæ obsequuntur; in partes Hispaniarum ad pacem inter principes reformandam et dissolvendas colligationes iniquitatis destinare possemus, tibi tamen exemplo ejus qui elegit humilia, hoc onus sollicitudinis duximus injungendum; ut humiles humiliter foveas et punias fortius contumaces. Sane ad audientiam nostram pervenit quod chariss. in Christo filius noster rex Castellæ illustris regi Legionensi, qui eum secundo gradu consanguinitatis contingit, filiam suam, neptim illius, ne copulare dicamus, supponere incestuose præsumpsit, ponens carnem brachium suum ac credens per ipsum persecutionem effugere imminentem; non attendens quod maledictus homo qui spem suam ponit in homine et quod non est consilium contra Deum. Unde nos eorum utrique dedimus in mandatis ut tam turpem contractum, abominabilem in conspectu Domini et

A judicio fidelium detestandum, omni dilatione et excusatione postpositis, revocent et universas colligationes impietatis dissolvant quas inter se sub hujus incestus specie inierunt. Accepimus etiam quod rex Navarorum treugas cum dicto rege Castellæ initas fregit et castella fidelitatis per violentiam occupavit, propter quod a dilecto filio nostro G. S. angeli diacono cardin. tunc apostol. sedis legato excommunicationis in personam ejus et in terram interdicti promulgata fuit sententia. Ideoque discretioni tuæ per apostol. scripta mandamus quatenus dictos Castellæ et Legionen. reges ad revocandum contractum tam illicitum juxta formam mandati nostri moneas diligentius et inducas; et si super hoc, quod non credimus, fuerint contumaces, in personas eorum excommunicationis et in terram interdicti sententias non differas promulgare; facturus eas usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari. Super eo autem quod de rege Navarræ dictum est, inquiras diligentius veritatem; et si sic inveneris, ut superius est expressum, latam in eum et terram ejus sententiam per totam Hispaniam publicari facias nec eam nisi sufficienti satisfactione recepta relaxes. Quod si forsitan in eum vel regnum ejus dicta non fuit sententia promulgata; nihilominus tamen, si cum Sarracenis contra Christianos et præcipue contra dictum regem Castellæ, sicut dicitur, conjuravit, anathematis eum severitate percillas et terram ejus usque ad dignam satisfactionem subjicias interdicto. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut si dicti Castellæ et Legionen. reges ad mandatum nostrum et commonitionem tuam dictum contractum illicitum retractarint, eos, ut aliter inter se et cum rege Portugalie honeste conveniant et cæteros reges, ut inter se pacis studeant fœdera reformare (super quo te præcipue volumus esse sollicitum) per excommunicationis et interdicti sententiam, appellatione remota, cogere non omittas. Sciturus nos universis archiepiscopis et episcopis Hispaniarum dedisse firmiter in mandatis ut quidquid super prædictis, quidquid etiam contra Sarracenos duxeris statuendum, recipiant humiliter et observent. Nos enim sententiam, quam propter hoc incontumaces duxeris proferendam, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Verum, quoniam sæpeditus cardin. in dictum Legionen. regem et Astoricen. Salamantin. Legionen. et Zamoren. episcopos excommunicationis sententiam promulgavit et terram ipsius regis supposuit interdicto, volumus nihilominus et mandamus ut tam a dicto rege quam episcopis ipsis standi mandatis apostolicis sufficienti cautione recepta, latam in eos excommunicationis et interdicti regni Legionen. sententiam, appellatione postposita, nostra fretus auctoritate relaxes, si cognoveris quod super illicita copula nostris velit obedire mandatis. Quamvis ennu dictos episcopos punire graviter de rigore posseamus, de mansuetudine tamen eos duximus tolerandos.

Venerabilem autem fratrem nostrum Zamoren. A episcopum volumus pro absoluto haberi, utpote cui apud sedem apost. constituto munus fecimus absolutionis impendi (33).

Datum Romæ apud S. Petrum xvi Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

XCIII.

FRATRI RAINERIO.

De eodem fere argumento.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Maii.)

Per alias litteras tibi mandasse meminimus ut ab illustri rege Legion. sufficienti cautione recepta quod apostol. mandatis obediat, si cognoveris quod super incestuosa copula nostro debeat parere mandato, munus ei absolutionis impendas et interdictum promulgatum in terram ipsius apost. fretus auctoritate relaxes. Nos autem id ad majorem cautelam discretioni tuæ duximus committendum, ut tam in absolutione ipsius quam in relaxatione interdicti, sicut videris expedire, procedas.

Datum Romæ apud S. Petrum xi Kalend. Maii, pont. nostri anno primo.

XCIV.

AQUEN. ARCHIEPISCOPO, ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut contra hæreticos commissariis apostolicis auxilio sit.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Maii.)

Cum unus Dominus Jesus Christus unam sibi sponsam, Ecclesiam videlicet ex gentibus congregatam, elegerit, non habentem maculam neque rugam, quæ ipsi tanquam capiti suo in unitate fidei deserviret, miramur plurimum atque dolemus quod quidam tunicam inconsutilem scindere molientes, diversas sibi Ecclesias, imo potius Satanæ Synagogas, conflingunt, doctrinam evangelicam, apostolicam et propheticam depravantes et ad defensionem sui erroris in suæ salutis perniciem pervertentes: qui iniquitatem suam justitiæ specie palliantes, ut salutentur in foro et vocentur ab hominibus Rabbi et soli recta sapere ac juste vivere videantur, magisterium Ecclesiæ Romanæ refugiunt et novis adinventionibus auditorum corda seducunt, trahentes post se simplices et indoctos; ut cæci cæcis ducatum præbentes tam duces quam ducti, imo seductores potius et seducti in perditionis foveam dilabantur. Ipsi etenim, ut occultius virus suæ iniquitatis transfundant in plures, fel draconum in aureo calice Babylonis propinquant, justitiæ vultum prætendunt, et studentes simulatis operibus charitatis, eos amplius circumveniunt quos ad religionis propositum viderint ardentius aspirare; illum sui erroris imitantes magistrum, qui sub umbra dormit in secreto calami et locis humentibus, qui fluvium absorbet et non miratur, habet enim fiduciam quod Jordanis influat in os ejus. Hi sunt sane caupones qui secundum prophetam, aquam vino commiscent, qui tetenderunt arcum et paraverunt sagittas in pharetra, ut

(33) Vide supra epist. 58.

sagittent in obscuro rectos corde, destruere molientes quæ Spiritus sanctus in Scriptura perfecit. Quos Apostolus ad Timotheum prophetico spiritu scribens: *Novissimis, inquit, temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium conscientiam (I Tim. iv, 1, 2); habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; et hos devota (II Tim. III, 5); et infra: Erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur (II Tim. iv, 3, 4).* Inter quos in provincia vestra quosdam, qui Valdenses, Catari, et Paterini dicuntur, et alios quoslibet quibuscunque nominibus appellatos in tantum jam accepimus pullulasse, ut innumeros populos sui erroris laqueis irretierint et fermento corruperint falsitatis. Cum igitur ad capiendas hujusmodi vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineam Domini Sabaoth, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, ut virga Moysi maleficorum phantasmata devoret, dilectum filium fratrem Rainerium, virum probatæ vitæ et conversationis honestæ potentem divino munere in opere et sermone, ac cum eo dilectum filium fratrem Guidonem, virum Deum timentem et studentem operibus charitatis, ad partes ipsas duxerimus destinandos, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et districtè præcipimus quatenus eos benignos recipientes et tractantes affectu, taliter eis contra hæreticos assistatis, ut per ipsos ab errore viæ suæ revocentur ad Dominum; et si qui forte converti non potuerunt, ne pars sincera trahatur, de vestris finibus excludantur: ut terra vestra hujusmodi ministris Satanæ penitus effugatis, verbum prædicationis vestræ gratanter recipiat et ferat fructum temporibus suis. Ad hæc, sub eadem vobis distinctione præcipimus ut omnia quæ idem frater Rainerius contra hæreticos, fautores et defensores eorum duxerit statuenda recipiatis humiliter et inviolabiliter observetis. Nos enim tam ea quæ statuerit contra eos quam sententiam quam in contumaces tulerit faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari. Ad hæc, nobiles viris principibus, comitibus et universis baronibus et magnatibus in vestra provincia constitutis præcipimus mandamus et in remissionem injungimus peccatorum, ut ipsos benigne recipientes pariter et devote, eis contra hæreticos tam viriliter et potenter assistant, ut ad viidictam malefactorum, laudem vero bonorum, potestatem sibi traditam probentur laudabiliter exercere, et si qui hæreticorum ab errore suo commoniti noluerint respiscere, postquam per prædictum fratrem Rainerium fuerint excommunicationis sententia innodati, eorum bona confiscant et de terra sua proscribant, et si post

interdictum ejus in terra ipsorum præsumpserint commorari, gravius animadvertant in eos, sicut decet principes christiannos, ut circa fœderis præcedente cum tubis ac Josue sequente cum populis, utrisque pariter conclamantibus, muri corruant Jericho statque perpetuum anathema; ita quod si quis de illo vel regulam auream furari præsumpserit, cum Achã filio Carmi lapidibus obruatur. De diuus autem dicto fratri R. liberam facultatem ut eos ad id per excommunicationis sententiam et interdictum terræ appellatione remota compellat, nec volumus ipsos ægre ferre aliquatenus vel moleste si eos ad id exsequendum tam districte compelli præcipimus, cum ad nil amplius intendamus uti severitatis judicio, quam ad extirpandos hæreticos, qui non nobis substantiam temporalem sed spirituales vitam subripere moliantur. Nam, qui fidem adimit, vitam furatur. Justus enim ex fide vivit. Scribimus etiam universo populo vestræ provinciæ, ut cum ab eisdem fratribus R. et G. fuerint requisiti, sicut ipsi mandaverint, contra hæreticos accingantur; illis qui pro conversatione fidei christianæ in tanto discrimine quod Ecclesiæ imminet, ipsis astiterint fideliter et devote, illam peccatorum suorum indulgentiam concedentes, quam beati Petri vel Jacobi limina visitantibus indulgemus. Dedimus etiam eidem fratri R. firmiter in mandatis ut omnes qui hæreticis, postquam ab eo excommunicati fuerint, receptaculum præstare et in mercimoniis vel cohabitatione participare præsumpserint, vel eos in sua perversitate fovere, excommunicationis sententiam solemniter non differat promulgare et pari eos cum hæreticis pœnæ subjacere decernat. Nos autem auctore Domino sententiam ipsam usque ad satisfactionem congruam servari sine refragatione qualibet faciemus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xi Kalend. Maii, Pont. nostri anno i.

In eundem modum Narbonen. archiepiscopo et suffraganeis ejus. Scripum etiam super hoc Auxitano archiepiscopo et suffraganeis ejus. Viennen. et suffraganeis Arelaten. et suffraganeis. Ebredunen. et suffraganeis ejus. Terraconen. et suffraganeis ejus. Lugdunen. et suffraganeis ejus; et omnibus principibus, baronibus, comitibus et universis populis D in ipsorum diœcesum provinciis constitutis.

XCV.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIB ET EPISCOPIB, ET ALIIS ECCLESIAIUM, PRÆLATIS.

Ut religiosos nec ipsi perturbent, nec perturbantes ferant.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

(33*) Illis præcipue prælati Ecclesiarum favorem suum debent efficaciter exhibere qui Spiritu Dei ducuntur et vacant assidue operibus charitatis, ne, si forsam eorum non fulciantur auxilio, vel in religione tepescant vel affectum eorum effectus debitis non sequatur. Sane, sicut multorum veridica

(33*) Vide. infra epist. 97, et lib. xi, epist. 104.

A relatione didicimus, hospitale S. Spiritus, quod apud montem Pessulanum dilecti filii fratris Guidonis sollicitudo fundavit, inter cætera novæ plantationis hospitalia et religione fulget et majoris hospitalitatem charitatis exercet, sicut hi qui eorum elemosynas sunt experti, plenius didicere. Ibi enim resciantur famelici, pauperes vestiuntur, necessaria ministrantur infirmis et magis indigentibus major consolatio exhibetur; ita ut magister et fratres ipsius domus non tam receptores dici debeant quam ministri indigentium et illi soli egeant inter pauperes, qui pauperibus necessaria charitative ministrant. Cum igitur dictis fratribus de benignitate sedis apost. duxerimus indulgendum ut in locis, quæ ipsis a fidelibus offerentur, de consensu vestro eis sine præjudicio vicinarum Ecclesiarum cœmeteria ad opus fratrum et familiæ suæ tantum et oratoria fabricent, universitatem vestram rogamus, moneamus et exhortamur in Domino, ac per apost. vobis scripta mandamus quatenus, si qui fidelium in parochiis vestris domos aliquas vel possessiones eis obtulerint devotionis obtentu, eos non impediatis quominus sine præjudicio vicinarum Ecclesiarum et vestro in eis Ecclesias erigant et ad opus fratrum et familiæ suæ tantum cœmeteria construant, imo potius construendi utraque ipsis licentiam concedatis, cum constructa fuerint dedicationem Ecclesiis et cœmeteriis benedictionem sine difficultate qualibet collaturi; et in oratoriis ipsis ad præsentationem eorum sine vestro et vicinarum Ecclesiarum præjudicio sacerdotes idoneos instituere nullatenus differatis, qui correctioni vestræ subjaceant et per vos amoveantur, si ratione suorum excessuum fuerint amovendi. Mandamus præterea vobis ut cum ab eis fueritis requisiti, singuli vestrum de malefactoribus eorum in sua provincia constitutis eis exhiberi faciant justitiæ complementum; malefactores ipsos ad hoc per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, si necesse fuerit, compellentes.

Datum Romæ apud S. Petrum x Kalend. Maii, pont. nostri anno i.

XCVI.

ARCHIEPISCOPO TRANEN. JUVENAT. ET BITONTINO EPISCOPIB.

Ut ablata Ecclesiæ bona restitui curent.

(Apud S. Petrum, xiv Kal. Maii.)

Sicut ex litteris tuis, frater archiepiscopo, et venerabilis fratris nostri Hydrontini archiepiscopi, necnon et conquestione lacrymabili dilectorum filiorum abbatis et fratrum S. Mariæ de Ponte Brundisii nuper accepimus, Nicolaus diaconus, Gaufred. et Unfredus Cattepani fratres ejus, Rogerius filius Gaufridi, Rogerius Pirunteus judex, et Isaac, et filii ejus, Conversan. Nicolaus Veteranus, Ursus, Jacobus, Salvadeu, Andreas presbyteri, Jaconus Riccardi sanctorum, Jaconus, Rogerius de Hydrunto, cum suis complicibus tam clericis quam laicis, eos a monasterio suo per violentiam expulere, res ipsorum

et aliorum etiam sibi commissas exinde asportantes. Cum igitur id monasterium nostri specialiter juris existat, nos ejus oppressioni paterno compatientes affectu fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus quatenus prænominatos diaconum et alios tandiu auctoritate nostra excommunicatos publice nuntietis, donec ablata conquerentibus restituant universa et super tantis excessibus satisfacturi ad plenum nostro se conspectui præsentarint. Volumus etiam ut donec iidem fuerint restituti, in vicinis monasteriis eisdem faciatis in necessariis provideri.

Datum Romæ apud S. Petrum xiv Kalend. Maji.
XCVII.

GUIDONI FUNDATORI HOSPITALIS SANCTI SPIRITUS, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione et privilegiis ejusdem.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Maii.)

(34) Religiosam vitam eligentibus, etc.; usque ad verbum illud annuimus, et præfatum Hospitale S. Spiritus apud Montem Pessulanum constructum, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuantes ut fratres inibi commorantes secundum rationabiles institutiones tuas perpetuo Domino debeant famulari. Præterea quascunque possessiones, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum Hospitale situm est, cum omnibus pertinentiis suis, domos, vineas, terras, hortos et omnia quæ in territorio Montis Pessulani et in locis circum adjacentibus possidetis. Domum quam habetis in Massilia, cum omnibus suis pertinentiis. Domum quam habetis in villa quæ dicitur Amillau, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in loco qui dicitur Clap de mala vetula, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in villa quæ dicitur Mesols, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in burgo Sancti Juliani de Bridi, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in villa quæ dicitur Bragaac, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in argenteria de Chacers, cum omnibus pertinentiis suis. Domum quam habetis in civitate Trecen. cum omnibus pertinentiis suis, et domum quam habetis in urbe Roma juxta S. Mariam Trans Tyberim, cum domo quæ est in loco qui dicitur S. Agatha in introitu urbis Romæ, cum omnibus pertinentiis suis. Statuentes ut omnes domos, quas in præsentiarum juste habetis vel in posterum rationabiliter poteritis adipisci, prædicto hospitali S. Spiritus Montis Pessulani, et procuratores earum tibi filii G. et successoribus tuis perpetuo subjacere debeant et humiliter obedire et correctionem tuam et successorum tuorum recipere humiliter et servare. Liceat insuper vobis in domibus vestris, sine præjudicio

A vicinarum Ecclesiarum, cum consensu diocæsani episcopi construere cœmeteria ad opus fratrum vestrorum et familiæ tantum et oratoria fabricare: in quibus ad præsentationem vestram instituuntur per diocæsanum episcopum capellani, et amoveantur per eum cum deliquerint vel aliter etiam corrigantur. Liceat quoque vobis liberas et absolutas personas e sæculo fugientes, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam in loco vestro professionem, fas sit absque procuratoris sui licentia, etc. Chrisma vero et oleum sanctum, etc., per diocæsanum episcopum sine gravitate et exactione aliqua vobis præcipimus exhiberi. Obeunte vero te nunc ejusdem loci magistro, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, etc. Cunctis autem, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, ix Kalend. Maii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno 1.

XCVIII.

CLUGIEN. (35) EPISCOPO.

Ut ultra antiquum numerum receptis canonicis Ferrariensibus faciat provideri de excrescentibus fructibus.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Maii.)

(36) Cum M. Ferrarien. canonicus, F. W. B. et G. canonicorum Ferrarien. et magister G. Ferrarien. capituli procuratores ad sedem apostolicam accessissent super questione quam de præbendis et redditibus habebant ad invicem, dilectum filium nostrum S. Mariæ in Cosmedin diaconum cardin. eis concessimus audire; coram quo dictus M. pro se et quatuor sociis suis proposuit quod Ferrarien. canonici, ut eo amplius suos redditus augmentarent, quo præventus Ferrarien. Ecclesiæ, qui dividi consueverant inter plures, in usus cederent pauciorum, quatuordecim præbendas tantum, præter id quod mensæ communiter deputarunt, in eadem Ecclesia contra antiquam consuetudinem statuere; postmodum vero contra constitutionem ipsam voluntarie venientes, dictos quinque in canonicos recepere, nullis præbendis assignatis eisdem; et licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis volvere ex superexcrescentibus redditibus providere. Verum dictus magister G., procurator partis adversæ, asseruit quod (37) olim de communi tam canonicorum quam tunc Ferrarien. episcopi voluntate quatuordecim præbendarum numerus in Ferrarien. Ecclesia provida fuerat deliberatione statutus et apostolicæ protectionis præsidio roboratus. Tandem vero cum una in eadem Ecclesia præbenda vacasset, ad multam quorundam instantiam duos ad eam, ac postmodum ad preces venera-

nibus.

(37) In tertia Collect. legitur: Verum dictus magister G. ex adverso proposuit quod.

(34) Vide supra epist. 95.

(35) In tertia Collectione Flugiensi.

(36) Cap. Cum M. Ferrarien., De constitutio-

bilis fratris nostri V. Ferrariensis episcopi dictum M. A et quemdam alium sine præjudicio dictæ constitutionis in canonicos recepere; ita quod ipsi de canonica nihil perciperent, donec primi duo præbendas essent integre assecuti. Cumque per canonicorum industriam procuratum fuerit ut ex possessionibus quas eadem Ecclesia tempore longo possedit plures eis redditus solverentur, superexcrecentes redditus communi mensæ, quæ minus sufficiens fuerat, communiter deputare: quod dicti quinque postmodum petiere contra capituli constitutionem in beneficium assignari. Quia vero super his plena nobis, sicut idem cardin. asseruit, exhiberi non poterat certitudo, causam ipsam tuo duximus examini commitendam; mandantes quatenus cum in constitutione prædicta et confirmatione sedis apost. vel fuerit vel esse debuerit (sicut consuevit), expressum, nisi in tantum excrecerent Ecclesiæ facultates quod pluribus possint sufficere competenter; et cum iidem canonici in derogationem suæ constitutionis ad vacaturas præbendas quatuor receperint ultra numerum constitutum ab antiquis canonicis præbendas cum integritate percipientibus consuetas, superexcrecentes redditus prædictis canonicis appellatione remota facias assignari: ita tamen quod si ex eis pares cum aliis potuerint sortiri præbendas, quod superfuerit in communes canonicorum usus, sive ut prius stauerant sive aliter, prout melius videbitur convertatur, revocatis in irritum omnibus quæcunque ab alterutra partium in præjudicium alterius post motam quæstionem coram episcopo Ferrariensis. circa præbendas vel possessiones fuerint innovata. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum XII Kalend. Maii.

XCIX.

ILLUSTRI REGI PORTUGALICÆ.

Ut centum bizantios et quatuor uncias auri Romanæ Ecclesiæ debitas persolvat.

(Apud S. Petrum, VIII Kal. Maii.)

(38) Serenitatem regiam volumus non latere nos in regestis bonæ memoriæ Lucii II Rom. pontificis reperisse quod recolendæ mem. Alphonsus pater tuus quatuor auri uncias annuatim Romanæ Ecclesiæ constituit censuales, ad quarum solutionem se et hæredes suos in posterum obligavit. Cæterum, cum idem pater tuus usque ad tempora felicitis memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri ducis esset nomine appellatus, ab eodem meruit obtinere ut tam ipse quam ejus hæredes regio nomine vocarentur. Ut autem idem pater tuus sacrosanctam Rom. Ecclesiam matrem suam honore debito præveniret et ut devotionem quam circa ipsam habebat ostenderet in effectu centum bizantios annuatim Romanæ Ecclesiæ constituit censuales: quos post susceptionem regii nominis nec ipse solvit nec tu postmodum solvere curavisti. Cumque id felicitis re-

cordationis Cœlestino papæ prædecessori nostro relatum fuisset, magistro Michaeli tunc Ecclesiæ Rom. notario, quem ad partes Hispaniæ destinaverat, per suas dedit litteras in mandatis, ut te ad exsolvendum censum annum monere diligentius et inducere procuraret, et si opus esset, auctoritate fretus apostolica compellere non differret. Tu autem eidem, prout tibi placuit, respondisti quod dictus pater tuus præfato Alexandro antecessori nostro pro annuali censu decem annorum mille aureos miserat; et cum nondum illi decem anni essent expleti, ipsos centum aureos iterum solvere minime tenebaris, licet illos eidem prædecessori nostro non pro censu, sed ex devotione quam ad eum habebat liberaliter donavisset. Rogamus igitur regiam serenitatem, monemus, consulimus et hortamur, per apostolica scripta mandantes quatenus prædictum censum dilecto filio fratri Rainerio persolvere non postponas. Alioquin noveris nos eidem dedisse firmiter in mandatis ut te ad solutionem illius diligentius moneat et inducat, et, sicut expedire viderit, appellatione remota compellat.

Datum Romæ apud S. Petrum VIII Kalend. Maii, pontificatus nostri anno I.

C.

CAPELLANIS S. JOANNIS DE PERSICETO.

Ut episcopo et archipresbytero non negetur visitationis procuratio.

(Apud S. Petrum, X Kal. Maii.)

Significavit nobis dilectus filius archipresbyter Sancti Joannis de Persiceto quod quia in sententia a bo. memoriæ Cœlest. papæ prædecessore nostro prolata, qua statutum est ut venerabili fratri nostro Bononien. episcopo parochiam suam causa confirmationis puerorum, prædicationis et correctionis annis singulis visitanti procuracionem exhibeat, de vobis non sit mentio specialis, ei non vultis in exhibitione procuracionis ipsius subsidium aliquod exhibere; licet in aliis, quæ dicto episcopo exhibet, et in his quæ apostolicæ sedis legatis impendit, certam ei portionem de consuetudine impendatis. Cum igitur eidem episcopo ob communem profectum diœcesim visitanti communis procuratio debeatur, discretioni vestræ per apostol. scripta mandamus atque præcipimus quatenus dicto archipresbyter. eam portionem in expensis, quas in procuracione ipsius fecerit, impendatis, quam ei consuevistis in aliis etiam exhibere et de subtractis hactenus ei, ut tene mini, satisfacere non tardetis. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro Ferrariensis episcopo dedisse firmiter in mandatis ut vos ad id monitione præmissa, si justum fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum X Kalend. Maii, pontificatus nostri anno I.

Illi scriptum est super hoc.

(38) Vide infra lib. XIV, epist. 99; lib. XV, epist. 24, et Baronium ad an. 1179, § 24.

CI.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI FORIS PORTAM, ET
MAGISTRO BONO SUBDIACON. NOSTRO ARCHIDIACONO
VIENNENSI.

Ut si abbas Casæ Dei jus eligendi abbatem Faverniacensem habet, per ipsum electus confirmetur.

(Laterani.)

Cum dilectus filius abbas Casæ Dei, sicut ex ejus insinuatione didicimus, H. quondam Faverniacen. abbate viam universæ carnis ingresso, prout ad eum de jure spectabat, vellet ipsi monasterio consulere in abbate, dilectum filium M. monachum Casæ Dei priorem Vallistransversæ præfecit eidem cœnobio in pastorem. Cui, cum ad mandatum ipsius abbatis pars monachorum ipsius monasterii, sicut proponitur, debitam impenderet obedientiam et honorem, reliqui tamen, qui Gillebertum nomine, tunc in laicali habitu positum; sibi a prædicto abbate Casæ Dei in abbatem præfici postulavere, institutioni prædictæ, cum obtinere non possent ullatenus quod volebant, nixi sunt contraire, asserentes jus electionis ad Faverniacen. capitulum pertinere, dum tamen in personam quæ esset de Casæ Dei capitulo convenirent. Super quo, cum ab eisdem fuisset ad sedem apostol. appellatum, præfatus G. per laicalem potentiam de administratione abbatæ post appellationem interpositam fuit investitus; et taliter institutus monasterium ipsum detinet occupatum. Cumque memoratus M. ab abbate Casæ Dei institutus, et L. Faverniacen. professus prosecuturi appellationem emissam pro parte Casæ Dei ad sedem apost. accessissent et inter eos et Hugonem, qui procuratorem Favern. capituli se gerebat, tempore felicis record. Cœlest. papæ prædecessoris nostri quæstio fuisset diutius agitata, post promotionem nostram volentes causam ipsam sine debito terminari, eis ven. fratrem nostrum Joannem tt. S. Clementis Viterbien. et Tuscanen. episcopum et dilectum filium G. S. Georgii ad Velum Aureum diacon. cardin. concessimus auditores, In quorum præsentia cum multa fuissent proposita et pro parte Casæ Dei super dubiis probationes oblætæ, quia dictus Hugo, ut legitime posset stare in judicio, mandatum sufficiens inventus est non habere, causa ipsa remansit hactenus indecisa. Ideoque ejusdem causæ cognitionem et decisionem de fratrum nostrorum consilio vestræ discretionis examini plenarie committentes, per apostol. vobis scripta mandamus quatenus partibus ad vestram præsentiam convocatis, si vobis constiterit electionem Faverniacen. abbatis ad abbatem Casæ Dei legitime pertinere, quod per eum super electione jam dicti rationabiliter factum esse noveritis, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis et, prædicto G. vel alio quolibet illicito detentore amoto, faciatis ipsum abbatiam prædictam per censuram eccle. appellatione remota pacifice possidere. Nihilominus quoque volumus et mandamus ut

A monachis Faverniacensibus, tam illis qui abbati Casæ Dei obediunt in hac parte quam aliis de bonis monasterii, donec causa finem debitum sortiatur, faciatis sicut expedit provideri. Si qui vero se temere duxerint opponendos quo minus mandatum apostolicum impleatur, a temeritate sua per censuram eccle. appellatione postposita compescatis. Alioquin causam audiat et eam appellatione reinota sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram eccle. a partibus firmiter observari. Testes autem, etc., eadem distinctione appellatione reinota cogatis. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium a sede apostolica impetratis. Quod si omnes, etc. tu frater archiepiscopo. cum eorum altero, etc.

B Datum Laterani.

CII.

CAPITULO SPOLETANO.

Utrum meretricem ducere possit post mortem uxoris, cui vivente uxore adhæserat.

(Apud S. Petrum, viii Kal. Maii.)

(39) Significastis nobis per litteras vestras quod cum P. civis Spoletanus quamdam mulierem duxisset legitime in uxorem, ea relicta quidam meretrici adhæsit; et cum ab ejus contubernio ad torum non posset legitimum revocari, vos in eum excommunicationis sententiam protulistis. Verum, cum medio tempore uxor ipsius viam fuisset universæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsavit. Propter quod a nobis requiritis quid sit vobis in hoc articulo faciendum. Nos igitur inquisitioni vestræ secundum formam canonicam respondentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, nisi alter eorum in mortem defunctæ uxoris fuerit machinatus vel ea vivente fidem sibi dederint de matrimonio contrahendo, matrimonium illud legitimum judicetis, excommunicato munus absolutionis, si petierit, juxta formam Ecclesiæ impensuri.

Datum Romæ apud S. Petrum viii Kal. Maii.

CIII.

ARCHIEPISCOPO SENONENSI.

Ut compellat decanum et capitulum Laudunense M. Petrum in canonicum recipere.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

D Inter cætera quibus ad universalis Ecclesiæ gubernationem instruimur, ille, cujus gratia non meritum nostrum ad ejusdem regimen nos provexit, mirum et mirabile nobis suæ benignitatis reliquit exemplum: in eo videlicet quod sicut de beato Petro, cujus sumus, licet immeriti, successores, a Domino factum esse videmus, infirma mundi elegit, ut fortia quæque confunderet, misericorditer prævidens quod qui sæcularium pondus ante suam vocationem sustinuerat passionum, fragilitatem humanæ conditionis expertus, fratribus suis melius compatisciret et commodius misereri, dum sibi conscius de se haberet evidens in similibus argumentum. Hæc vero ante nostros oculos proponentes, postquam

(39) Cav. Significastis. De eo qui duxit in matr. quam polt. per adult.

dilectus filius noster magister P. de Cassaneto seriem negotii sui nobis exposuit, paterna super eum moti fuimus pietate; cuius factum, cum ex certitudine rei quam nos, dum olim minori fungeremur officio, tractaveramus, in parte plenioris fidei testimonium adjuvaret, ad succurrendum ei et labores ipsius inutiles relevandos, animi studium sollicitioris assumpsimus; ne miseranda ipsius afflictio, quæ jam ei perplexitatem dubiam minabatur, sedem apostolicam expertem esse solitæ misericordiæ ac remedii debiti causaretur. Tibi siquidem satis credimus esse notum qualiter facta resignatione a dilecto filio Vv. de Bochar quondam canonico Laudunen. de præbenda ejusdem Ecclesiæ, quæ per commutationem præbendarum dilecto filio H. tunc Scillien. canonico a bonæ memoriæ decano Remen. auctoritate apostolica assignari debebat, prædictus magister per venerabilem fratrem nostrum Laudunen. episcopum de præbenda fuit investitus eadem, et tanquam in choro quam in capitulo per dilectos filios decanum et canonicos Laudunen. adhibitis solemnitatibus debitis juxta Laudunen. Ecclesiæ consuetudinem institutus. Super quo, cum inter ipsum et dictum H. controversia suborta fuisset et appellatio ad sedem apostolicam interjecta, licet item magister cum magnis laboribus et expensis ad eandem sedem accedens, post diutinam expectationem, quæ sub intemperie periculosi temporis imminente ipsum tædio multo et diversarum persecutionibus incommoditatum affectum fere usque ad extrema deduxit, suum negotium contra memoratum H. pro suo desiderio complevisset; eo tamen postmodum causa infirmitatis absente, ad instantiam sæpèfati H. tunc ad apostolicam sedem præsentis per bonæ memoriæ C. papam prædecessorem nostrum de fratrum consilio omnia retractata fuere. Sicque ipse magister sua spe frustratus omnino, post destitutionem suam sedem apostolicam fuit iterum adire coactus; nullum sibi videns remedium superesse nisi ejus desolationi multiplici sedes apostolica duceret misericorditer providendum. Propter hæc igitur, et alia multa, quæ causam ejus favorabilem reddiderunt, Nos circa ipsum paternum gerentes affectum, prædictis decano et canonicis Laudunen. mandando districtè præcipimus ut eundem D magistram, qui per dictum episcopum in eorum Ecclesia institutus fuisse dignoscitur, et per ipsos in fratrem admissus, salvo eo quod de præfato H. sedes apostolica sententialiter diffinivit, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, canonicum habeant tam in choro quam in capitulo, et in aliis quæ ad canonicum pertinent, fraternam eum charitate tractantes. Præterea ipsis firmius inhibemus, ne aliquem in canonicum recipere aliquo modo præsumant, donec ante dictus magister præbendæ beneficium in præfata Ecclesia plenarie sit adeptus. Unde fraternitati tuæ per apost. scripta præcipiendo mandamus quatenus si memorati decanus et canonici in mandatum nostrum neglexerint adimplere, tu eos

A ad receptionem ejus, prout dictum est, faciendam, sub appellationis obstaculo, per restrictionem ecclesiasticam, monitione tamen diligenti præmissa, compellere non omittas: quoslibet qui mandato apostolico se duxerint opponendos, eadem censura compercens. Noveris autem quod, quia nolumus ut idem episcopus occasione alicujus promissionis seu cujuslibet auctoritate rescripti a sede apostolica impetrati, ad eludendum mandatum nostrum se valeat excusare, ipsi districtè præcipimus ut donec idem magister in eadem Ecclesia fuerit præbendæ beneficium assecutus, nulli alii præbendam modo quolibet assignare præsumat. Quod si forte præsumperit, id irritum decernimus penitus et inane. Decet enim ut quia præbendam ei quam de jure non potuit assignavit, eam quam de jure potest assignet, ne præbendam illi fraudulenter visus sit assignasse.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum x Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

In eundem fere modum episcopo Laudunensi. In eundem fere modum decano et capitulo Laudunen.

CIV.

ABBATI, ET CONVENTUI S. BENEDICTI IN EDERA.

Ut in alio ordine monachorum legitime ad sacros ordines promotus, ministrare non prohibeatur.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

Accedens ad præsentiam nostram dilectus filius Joannes monachus vester, humiliter nobis exposuit quod, cum olim in minori constitutus ætate se ad vestrum ordinem transtulisset, postmodum infirmitate coactus egrediens, ad aliam religionem de consilio se transtulit saniori, in qua omnes ordines se asserit assumpsisse. Verum quia utrum in illis ordinibus officium suum exsequi debeat, vos audivimus dubitare, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, nisi aliud canonicum impedimentum obsistat, eundem monachum in suo permittatis officio libere ministrare.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum x Kalend. Maii, pont. nostri an. primo.

CV.

ARCHIEP. MONTIS REGALIS.

Ut omnia de bonis Ecclesiæ illicite alienata, revocentur.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Maii.)

Quæ in monasteriorum et religiosorum locorum præjudicium attentantur, in statum convenit debitum revocari; nec firmitatem debent aliquam obtinere quæ in enorme damnum ipsorum minus licite præsumuntur. Eapropter, venerabilis in Christo frater, Ecclesiæ tuæ volentes utilitati consulere, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut quæ in Ecclesia tua et in omnibus pertinentiis ejus illicite alienata inveneris tibi liceat legitime revocare. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum xi Kalend. Maii, etc.

CVI.

EIDEM.

Ne res et bona Ecclesiæ alienentur, præsertim quæ sunt de mensa episcopi.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Maii.)

(40) Possessiones ad mensam tuam vel capituli pertinentes alienare non debes, aut ecclesias in quibus consueverunt monachi ministrare clericis vel laicis assignare personis; ideoque fraternitati tuæ auctoritate præsentium districtius inhibemus ne possessiones, casalia vel ecclesias, quæ non consueverunt in beneficium assignari, alicui petenti concedas, imo potius ecclesiam Sancti Clementis de Messana, quam Gerardo Teutonico et Sancti Sepulcri ecclesiam similiter de Messana, quam Falconi canonico et beneficium quod Thomæ filio I. Ferrarii in grave præjudicium Ecclesiæ tuæ diceris contulisse, ad priores usus non differas, appellatione postposita, revocare.

Datum Romæ, ut supra.

CVII.

WALTERO ROTHOMAGENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut clerici ad residentiam personalem apud suas Ecclesias compellantur.

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii.)

Cum scriptum sit: *Qui non laborat, non manducet* (II Thess. III, 10), incongruum credimus et indignum ut clerici Ecclesiis illis non serviant quarum amplis redditibus sustentantur. Significasti siquidem nobis quod quidam Canonicorum Rothomagen. Ecclesiæ, qui redditus ex ea percipiunt et præbendas, in ipsa residentiam non faciunt quam deberent, propter quod eadem Ecclesia debito fraudatur obsequio servitorum. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, ad faciendam eos residentiam, sicut jus et Ecclesiæ consuetudo deposcit, per censuram ecclesiasticam compellendi liberam tibi concedimus auctoritate apost. facultatem. Nulli ergo omnino hominum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum x Kalend. Maii, pont. nostri anno primo.

CVIII.

EIDEM.

De permutationis cujusdam cum Anglorum rege initæ confirmatione.

(Apud S. Petrum, vi Kal. Maii.)

Cum emergentium litigia quæstionum vix possint sine alterutrius litigantium læsione judicialiter diffiniri; si quando partes inter se super mota quæstione honeste conveniunt, tanto libentius compositioni eorum præsidium apostolicum impartimur, quanto per hoc neutrum lædimus et amplius utrumque juvamus. Intelleximus siquidem tam ex litteris tuis, quam charissimis in Christo filii nostri Ricardi Angliæ regis illustris, et plurium aliorum, quod super viltam Andeliaci cum rupe ac insula mota fuerat, regia serenitas evangelicum illud attendens: *Qui se*

(40) Cap. Possessiones, De rebus ecclesiæ alienandis, vel nov

A *humiliat exaltabitur* (Matth. xxiii, 12), et *Quanto major es, humilia te in omnibus* (Eccli. iii, 20), humiliavit magnificentiã suam, et severitatem regiam passus est emolliri, ut ad honorem ejus cui servire regnare est amicabilem tecum compositionem iniret et in utilitatem Rothomagen. Ecclesiæ molendina quæ habuit apud Rothomagum, cum villis de Diepa et Boteilles et manerio de Lovers, cum omnibus pertinentiis et libertatibus suis et ministerio de Lovers et foresta de Alihermont, sicut in authentico ejusdem regis confecto exinde plenius continetur, tecum perpetuo commutaret. Nos igitur permutationem ipsam, sicut amicabilem facta est, et ab utraque parte recepta et authentico ipsius regis exprimitur auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem hujus nostræ confirmationis evidentiam, authenticum ipsum de verbo ad verbum nostris duximus litteris exprimendum, quod tale est: *Ricardus, Dei gratia rex Angliæ, dux Normanniæ, Aquitaniæ, comes Andegaviæ, archiepiscopus, episcopus, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, justitiariis, senescalcis, vicecomitibus, præpositis, ministris, ballivis et omnibus fidelibus suis, salutem. Cum sacrosancta Ecclesia sponsa sit Regis regum, et unica dilecta illius per quem reges regnant et principes gubernacula possident, tanto amplioem ei volumus devotionem et reverentiam exhibere, quanto certius non regiam tantum sed omnem a Domino Deo esse credimus potestatem. Unde, sicut venerabilis Rothomagen. Ecclesia, quæ inter universas terrarum nostrarum plurima celebritate digoscitur enitere, pro rerum necessitate vel temporum nostris ducit utilitatibus opportuna diligentia consulendum, sic nos ejusdem matris nostræ commodis et augmentis digna compensatione dignum ducimus respondere. Sane villa Andeliaci, et quibusdam aliis adjacentibus locis, quæ erant Rothomagen. Ecclesiæ, minus sufficienter firmatis, inimicis nostris in terram nostram Normanniæ per eadem loca patebat ingressus, per quæ in incendiis et rapinis nec non et aliis hostilitatis sævitiiis in eadem terram nonnunquam licentius grassabantur. Quocirca venerabili patre Waltero archiepiscopo et capitulo Rothomagen. debitum habentibus ad nostra et predictæ terræ nostræ damna respectum facta est hæc permutatio inter Eccle. Rothomag. et archiepiscopum Rotho. Walterum ex una parte, et nos ex altera parte, de manerio de Andeli in hac forma. Scilicet, quod idem archiepiscopus de conscientia et voluntate domini papæ Cælestini III et de assensu capituli Rothomagen. Ecclesiæ et coepiscoporum suorum et cleri ejusdem archiepiscopatus, concessit et in perpetuum quietum clamavit nobis et hæredibus nostris prædictum manerium de Andeli cum novo castello de Rupe et cum foresta et cum aliis omnibus pertinentiis et libertatibus suis, exceptis ecclesiis et præbendis et feodis militum et excepto manerio de Fraxinis cum pertinentiis suis. Quæ omnia idem archiepiscopus Ecclesiæ Rothoma-*

gen. et sibi et successoribus suis retinuit, cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus suis et cum omni integritate sua in perpetuum; ita quod tam milites quam clerici et omnes homines tam de feodis militum quam de præbendis sequentur molendina de Andeli, sicut consueverunt et debent; et moltura erit nostra. Archiepiscopus autem et homines sui de Fraxinis molent ubi idem archiepiscopus volet; et si voluerint molere apud Andeli, dabunt molturas suas, sicut alii ibidem molentes. In escambium autem prædicti manerii de Andeli cum pertinentiis concessimus et in perpetuum quæta clamavimus Ecclesiæ Rothomagen. et prædicto archiepiscopo et successoribus suis omnia molendina quæ nos habuimus Rothomagi, quando hæc permutatio facta fuit, integre cum omni sequela et moltura sua, sine aliquo retenimento eorum quæ ad molendina pertinent vel ad molturam et cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus quas solent et debent habere. Nec alicui alii licebit molendinum facere ibidem ad detrimentum prædictorum molendinorum; et debet archiepiscopus solvere eleemosynas antiquitus statutas de eisdem molendinis. Concessimus etiam eis villam de Diepa et villam de Boteilles cum omnibus pertinentiis et libertatibus et liberis consuetudinibus suis; exceptis eleemosynis constitutis in manerio de Diepa a nobis et antecessoribus nostris; quarum summa est trecentæ et septuaginta duæ libræ, quæ debent solvi per manum prædicti archiepiscopi et successorum suorum his quibus assignatæ sunt. Concessimus etiam eisdem manerium de Loviers cum omnibus pertinentiis et libertatibus et liberis consuetudinibus suis, cum ministerio de Loviers, salvis ad opus nostrum venatione nostra et destructione forestæ: ita tamen quod non sit in reguardo (41). Concessimus etiam eis totam forestam de Aliermont cum seris et omnibus aliis pertinentiis et libertatibus suis, sicut eam habuimus. Hæc autem omnia in escambium prædicti manerii de Andeli cum prædictis pertinentiis data habebunt Ecclesiæ Rothomagen. et prædictus archiepiscopus et successores sui in perpetuum, cum omnibus libertatibus et liberis consuetudinibus suis, sicut prædictum est. Homines autem prædicti archiepiscopi de prædicto escambio habebunt omnes libertates et liberas consuetudines quas habuerunt homines de Andeli dum manerium ipsum esset in manu ipsius archiepiscopi. Hæc etiam omnia, quæ idem archiepiscopus in hoc escambio recepit, warrantizabimus nos et hæredes nostri Ecclesiæ Rothomagen. et prædicto archiepiscopo et successoribus suis in perpetuum contra omnes homines; ita quod si aliquis escambium aliquod est recepturus pro aliquo prædictorum, quæ memoratus archiepiscopus hic recepit, nos vel hæredes nostri faciemus illud escambium, et Ecclesiæ Rothomagen. hæc omnia prædicta in perpetuum pacifice possidebit. Nos autem, quantum rex potest, excommunicamus et concedimus quod incurrat indignationem omnipotentis Dei quicumque contra hoc

(41) Apud Radulfum de Diceto rewarde.

(42) Apud Duchesium Texon.

A factum venerit. Testibus his, Huberto Cantuariensi archiepiscopo, Johanne Wigorniensis, Hugone Coventrensi, Savarico Bathoniensi, Henrico Bajocensi, Garino Ebroicensi, Lisiardo Sagiensi, Willielmo Lezoziensi, Willielmo Constantiensi episcopis, Willielmo Abrincensi electo, R. Sanctæ Trinitatis de Monte Rothomagensis, Regino Sancti Wandregisili, Vistore S. Georgii, Arturo Ulterioris-Portus, Osberto de Prateillis, Hugone de Augo, Guillelmo de Cornavilla abbatibus, Johanne comite Moretonii, Othone comite Pictavensi, Balduino comite de Albemarle, Radulfo comite Augi, Willielmo Marescallo comite de Strigoill, Willielmo filio Radulfi senescalli Normanniæ, Roberto de Torneham senescallo Andeguvensi, Willielmo de Humeto constabulario Normanniæ, Gilberto filio Rensfredi, Hugone Bruno, Gaufrido de Leziniaco, Willielmo de Rupibus, Radulfo camerario de Tancarilla, Willielmo Marcello, Radulfo Teissim (42), Gaufrido de Say, Roberto de Harecourt, et multis aliis. Datum per manum Eustachii electi Helien. tunc agentis vices cancellarii, apud Rothomagum, anno ab Incarnatione Domini 1197, die 16 Octobris, regni nostri anno VIII. Nulli ergo omnino hominum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, vi Kalend. Maii, indictione I, Incarnationis Dominicæ 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno primo.

CIX.

C ATREBATEN., TORNACEN. ET MORINEN. EPISCOPIS, ET ELECTO CAMERAC.

De electionis negotio super electione præpositi Sicilien. terminando.

(Apud S. Petrum.)

(43) Cum illius vicem, licet immeriti, geramus in terris cujus virga regni virga esse dignoscitur æquitatis, delatas ad apostolatus nostri notitiam quæstiones sic nos convenit examinatius diligentius causarum meritis justo iudicio diluere, quod in nostri non appareamus executione officii negligentes et cuique, prout tenemur, suam videamur justitiam conservare. Sane licet tempore felicis record. C. papæ prædecessoris nostri quæstio inter dilectam in Christo filiam nobilem mulierem uxorem quondam Philippi comitis Flandriæ et capitulum Sicilien. Ecclesiæ super electione præpositi fuerit diutius agitata et super causa ipsa rescripta sæpe apost. emanassent; novissime tamen utriusque partis nuntii ad sedem apostolicam accedentes, post ejusdem prædecessoris nostri obitum, suas proponere in nostro auditorio quæstiones. Et primo quidem dilectus filius magister Egidius, præfatæ comitissæ procurator et nuntius, pro ea taliter allegavit: Quod cum obeunte G. quondam Siclin. præposito Sicilien. præpositura vacaret, ipsa, ad quam terra illa jure dotalitii ex dono prædicti com. fuerat devoluta, sicut idem comes a longis retroactis temporibus,

(43) Cap. Cum illius, De sent. et re judicat. in artia Collect.

cum Siclinien. præpositura vacavit, in eadem Ecclesia præpositum dignoscitur elegisse, uti suo jure cupiens, virum idoneum, litteratum, et honestum, qui non habebat alium personatum, magistrum C. (44) in præpositum Siclinien. elegit, et ad Siclinien. Ecclesiam destinavit; rogans et postulans a canonicis Eccles. memoratæ, ut ei jus suum conservantes illæsum illum, quem ad eos destinaverat, recipere in præpositum non differrent. Quem cum in Ecclesia canonici residentes admittere penitus recusassent, ipsa comitissa jus suum et electionem quam fecerat, sub apostolica protectione constituit, et ad Romanam Ecclesiam appellavit. Postea verum tum de communi assensu capituli Ecclesie memoratæ fuerit interposita appellatione prohibuit ne quis ab eis nominaretur in præpositum, nisi communi deliberato consilio, sicut in litteris quorundam canonicorum ejusdem Ecclesie manifeste conspicitur contineri quinque tantum canonicorum dilectum filium Joannem de Bitunia, qui septem alias habere dicitur prælaturas, aliorum assensu minime requisito, qui erant absentes, et qui residentes in eadem Ecclesia erant apud Siclinium non vocatis, nullumque assensum ipsi electioni præbentibus, in præpositum elegere et installavere. Contra ejus installationem ex parte comitissæ iterato fuit ad sedem apostolicam appellatum. Verum cum causa eadem tibi, frater Atrebaten. episcopo, et tuis cœjudicibus fuisset ab apostolica sede commissa et ab examine vestro neutra partium appellasset prædictus Joannes de Bitunia ignorante parte altera nuntium suum latenter ad sedem apostolicam destinavit, et se simplicem clericum, Joannem scilicet de Bitunia dolose faciens appellari et falso significans violentiam per comitissam Siclini. canonicis irrogatam et de interpositis appellationibus ab eadem comitissa mentione non habita, se asserens electum canonicè in præpositum a præfato prædecessore nostro ad venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectos filios decanum et præpositum Suessionen. litteras impetravit (45): quibus datum est in mandatis ut eandem comitissam denunciarent excommunicationis vinculo detineri, et tandiu ab omnibus evitandam, donec Ecclesie Siclinien. et passis injuriam de ablatis omnibus et irrogatis injuriis satisfaceret competenter et de speciali esset mandato sedis ap. absoluta. Qui etiam sollicite providerent, ut si electionem præpositi ad dictos canonicos ex legitimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, sæpe nominatæ nobili et cuilibet laicæ personæ perpetuum silentium imponerent, et facerent præpositum ipsum collatæ sibi canonicè dignitatis, appellatione remota, pacifica possessione gaudere. Judices autem ipsi nulla causæ cognitione præhabita vel etiam citatione præmissa, tenorem mandati apostolici præfate comitissæ cum suis litteris direxerunt; eidem districte man-

A dantes quatenus præposito, Ecclesie et canonicis Siclinien. de illatis injuriis cum plenaria damnorum restitutione satisfaceret competenter; scitura quod, donec quod mandaverat adimpleret et de speciali esset mandato apostolico absoluta, ipsam et officiales suos et alios bonorum Siclin. Eccl. invasores pro excommunicatis haberent. Et vobis fratres Tornacen. et Morinen. episcopi, ut hoc denuntietis omnibus, auctoritate dederunt apostolica in mandatis. Post hæc vero cum præfata comitissa ab eisdem citata iudicibus procuratorem suum ad præfixum sibi locum et terminum destinasset, licet se excommunicatione crederet non teneri, sufficientem tamen obtulit cautionem quod Ecclesie pareret iudicio vel mandato, ut absolutionis beneficium mereretur. Quod cum ab ipsis iudicibus non posset aliquatenus obtinere, et usque ad productiones testium fuisset in causa ipsa processum, et iudices testes ex parte comitissæ productos admittere noluisent, mandato prædecessoris nostri minus rationabiliter inbærentes (in quo continebatur expressum, ut si electionem præpositi ad jam dictos canonicos ex legitimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, prænominatæ nobili et cuilibet laicæ personæ perpetuum silentium imponerent et facerent præpositum ipsum collatæ sibi canonico dignitatis, appellatione remota, pacifica possessione gaudere) procurator ejusdem comitissæ ab eorum manifestis gravaminibus sedem apostolicam appellavit. Ipsi vero iudices nihilominus contra comitissam sententiam protulere; a quorum sententia, sicut et prius, ad Romanam fuit Ecclesiam appellatum. Tandem vero dilectis filiis Sancti Quintini et Moien. decanis et cantori Peronen. fuit causa eadem a sed apost. delegata. Quorum iudicium, quia sicut et primi iudices prædictam comitissam satis dare volentem absolvere et testes suos admittere recusarunt, quia unus ipsorum iudicum advocati adversæ partis patruus vel avunculus dicebatur, et alter, cum causa ipsa sub eorum examine tractaretur, a prædicto Joanne de Bitunia Duacen. præbendæ donationem recepit, procurator sæpe factæ comitissæ penitus recusavit et ab eis tanquam a suspectis ante, post sententiam sedem apostolicam appellavit. Et quoniam priores et posteriores iudices in causa ipsa tam inordinate processerant, postulabat eadem comitissa ut quicquid factum esset per eosdem iudices et in ejus foret præjudicium post appellationem legitime interpositam attentatum irritum fieret et inane; præsertim cum commissio illa ad Suessionen. iudicem veritate nosceretur tæcite impetrata. Contra vero dilectus filius magister Robertus adversæ partis procurator et nuntius respondebat quod cum defuncto G. Siclinien. præposito, fratres ejusdem Ecclesie de successoris electione tractarent, et primo die non potuissent in personam idoneam convenire, tandem prædictum J. de Bitunia in Siclinien. præpositum una-

(44) In edit. Colon. hoc loco ponitur E. sed infra, et in tertia Collect. C.

(45) Vide cap. *Cum jam dudum*, De præb. et dign. Clericor.

nimiter elegerunt et installarunt : ne quid in præjudicium electionis eorum fieret, sedem apostolicam appellantes. Clericus etiam comitissæ, qui præsens aderat, nihilominus Romanam Ecclesiam appellavit. Ipse autem Joannes de Bitunia, electus taliter in præpositum omnium hominum ad præposituram pertinentium in pace recepit homagia, et eodem die fructus præposituræ quiete habuit et sine contradictione percepit. Præfata vero comitissa Flandriæ cum sæpius suas litteras ad Siclinien. capitulum direxisset, ut magistrum C. clericum suum eligerent in præpositum, et non posset ab eis quod postulaverat obtinere, per se et ministros suos ad res canonicorum et illius quem elegerant et ad personas eorum manus extendit, personas male tractavit et bona diripuit violenter. Cum autem ad venerabilem fratrem nostrum Remen. archiepiscopum sanctæ Sabinæ cardin. tanti excessus quæstio devenisset, et eam et fautores ejus excommunicationis sententia innodasset ; quia tandem in manu ejusdem archiepiscopi de illatis injuriis ei ablatis rebus promisit satisfacere competenter, ab excommunicatione exstitit absoluta. Verum quia postmodum non servaverat quod promisit, ab eodem archiepiscopo fuit eadem sententia innodata, de excommunicatione ipsius circumpositis episcopis litteris destinatis. Cumque super his omnibus ad prædictum prædecessorem nostrum quæstio delata fuisset, ipse prædictis Suessionen. iudicibus causam ipsam, ut prædictum est, terminandam commisit : qui, secundum quod in mandatis receperant, procedentes, utriusque partis receptis testibus, cognoscentes jus electionis ad Siclinien. capitulum pertinere, dictam electionem auctoritate apostolica confirmavere et præfata comitissam denunciavere excommunicationis sententiæ subjacere. Cum vero præfata comitissa nuntium ad sedem apostolicam direxisset, et de utriusque partis assensu prædictis Sancti Quintini et Roien. decanis et G. Cantori Peronen. causa eadem fuisset cognoscenda commissa ; ipsi, auditis diligenter quæ hinc inde fuere proposita, de prudentium virorum consilio, prædictorum iudicum sententiam approbavere, eam auctoritate apostolica confirmantes. Propter quod idem magister Robertus cum instantia supplicabat ut quod erat per priores iudices sententiatum et approbatum, nihilominus a secundis nostra quoque confirmaretur auctoritate, et res canonicorum et dicti electi, quas prædicta comitissa per se et fautores suos occupaverat, faceremus cum integritate restitui et de injuriis satisfieri competenter. Nos igitur, quibus ex susceptæ incumbit administrationis officio diligere justitiam et odire iniquitatem, cum fratribus nostris utriusque partis allegationes et rescripta diligentius intuentes, cognovimus evidenter commissionem ad Suessionen. iudices per precum mendacia impetratam, cum ipsius Joannis suppressum fuerit nomen cujuslibet dignitatis et interpositæ appellationis a comitissa vel ab alio nulla in eis mentio haberetur, et mendax precator carere debeat impetratis. Præ-

A terea non est aliqua ratione credendum quod idem prædecessor noster sine causæ cognitione præfata comitissam voluerit excommunicatione notari, vel ei super jure suo perpetuum imponi silentium, cum merita causarum partium assertione pandantur. Item ipsi iudices Suessionen. videntur in rescriptis quæ perspeximus discordare ; cum in litteris quas posterioribus iudicibus direxere, se asserant utriusque partis receptis testibus ad sententiam processisse, et in rescripto prolatae sententiæ se non utrinque, sed ex parte canonicorum recepisse testimonia fateantur. Ex præmissis itaque et aliis rationibus tam priorum quam posteriorum iudicum inordinatas sententias cognoscentes, quidquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum ordinatum dignoscitur vel statutum, de fratrum nostrorum consilio decernimus non tenere ; ad illum statum idem negotium reducentes, quem ante commissionem primam dignoscitur habuisse. Ut autem utrique parti sua debeat justitia respondere, causam ipsam duximus secundum formam canonicam committendam. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum.

CX.

REMEN. ARCHIEPISCOPO, CARDINALI S. SABINÆ.

De eodem argumento.

(Apud S. Petrum, III Kal. Maii.)

Sicut officii nostri delitum et sollicitudo requirit juste prolatas sententias apostolice munimine corroborare, sic ejusdem officii ratione compellimur eas super quibus inordinate processum esse dignoscitur, ad viam rectitudinis revocare, et irritare penitus quæ videntur contra sanctiones canonicas attentata. Sane, cum inter dilectam in Christo filiam nobilem mulierem quondam uxorem Philippi comitis Flandren. et Sicliniense capitulum super electione Siclinien. præpositi olim quæstio suborta fuisset, et super causa ipsa quamplures commissiones a sede apostolica emanassent, novissime utriusque partis nuntiis in nostra et fratrum nostrorum præsentia constitutis, et utriusque partis rescriptis et allegationibus diligenter inspectis, de fratrum nostrorum consilio quidquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum a sede apostolica obtentorum ordinatum dignoscitur vel statutum, decrevimus non tenere ; ad illum statum idem negotium reducentes, quem ante commissionum litteras dignoscitur habuisse. Volentes igitur utrique parti, prout tenemur, in sua justitia providere, causam ipsam de nuntio utriusque partis assensu tuæ duximus experientiam committendam ; per apostolica tibi scripta mandantes quatenus ad tuam præsentiam, partibus convocatis, solum Deum habens præ oculis, qui justitiam diligit et affectat, omni personarum acceptione seposita, audias quæ hinc inde proposita fuerint diligenter, et causam eandem appellatione remota decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam a partibus firmiter observari.

festes cogantur appellatione remota. Nullis litteris A obstantibus præter assensum partium, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum III Kalend. Maii.

CXI.

CANTUARIEN. ARCHIEPISC.

Ne in læsionem aliarum Ecclesiarum novam capellam edificare pergat.

(Apud S. Petrum, VIII Kal. Maii.)

(46) Quanto personam tuam sinceriori charitate diligimus, tanto majori dolore turbamur, quotiens ea de tuis audimus operibus quæ pontificali derogant honestati. Cum enim Cantuarien. Ecclesia, cui præesse dignosceris, inter Anglicanas Ecclesias celebris habeatur et inter alias consueverit religione florere, nos et fratres nostri grave gerimus et molestum quod, sicut dilecti filii nostri prior et conventus ejusdem Ecclesiæ humill nobis conquestione monstrarunt, tu ad ipsius desolationem Ecclesiæ satagis multipliciter et laboras in constructione novæ capellæ de Lambæe, contra prohibitiones felicitis recollectionis Urbani et Clementis Romanorum pontificum bonæ memoriæ B. prædecessori tuo factas (47), post appellationes multiplices ad sedem apostolicam interpositas in magnum Cantuarien. Ecclesiæ præjudicium propria temeritate procedens, et de bonis ejusdem Ecclesiæ canonicos instituens in eadem. A cujus siquidem constructione capellæ, si eam quam debes Roman. Ecclesiæ reverentiam et obedientiam exhiberes, et commissæ tibi Ecclesiæ provisionem et sollicitudinem gereres quam teneris, tibi et honori tuo melius consulens penitus destitisses, nec super eo procedere studuisses quod prædecessori tuo sic districte cognosceres a sede apost. interdictum. Cum igitur diminutionem Cantuariensis Ecclesiæ, sicut nec debemus, nolimus aliquatenus sustinere, prædictorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, de fratrum nostrorum consilio fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus omni mora et excusatione postpositis, etiamsi ab Ecclesia tua absens fueris, aliquatenus non obstante, quidquid post appellationes tam tempore prædecessoris tui quam tuo ad sedem apostolicam interpositas, vel inhibitiones antecessorum nostrorum, in opere actum capellæ dignoscitur memoratæ, infra triginta dies post susceptiorem præsentium tuis expensis non differas demoliri; in irritum prorsus revocans et deducens quicquid de instituendis canonicis vel aliis circa capellam ipsam (48) factum est, vel enormiter innovatum. Clericos præterea qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas divina officia celebrarunt, tandiu ab officio et beneficio teneas pro suspensis, donec super hoc satisfecerint competenter univer-

sis operibus demolitis quæ apud eandem capellam facere præsumpserit, et universa quæ post appellationem in prædictorum fratrum sunt attentata gravamen, de exeniorum videlicet, Ecclesiarum et aliorum invasione, quæ ante appellationem habuerant, in statum pristinum appellatione remota reducas; sententias excommunicationis et interdicti quas in quosdam ipsorum fratrum temere diceris promulgasse publice nuntians non tenere; ac de cætero circa statum ipsius monasterii contra prohibitionem nostram hujus occasione negotii non præsumas aliquid innovare; illicitos invasores villarum, possessionum et reddituum prædictorum fratrum usque ad satisfactionem idoneam vinculo excommunicationis astringens. Si vero, quod non credimus, mandatum nostrum infra statutum terminum neglexeris vel distuleris adimplere, quia justum est ut ei obedientia subtrahatur qui sedi apostolicæ negligit obedire, venerabilibus fratribus nostris suffraganeis tuis per scripta nostra mandamus (49) ut tibi reverentiam seu obedientiam non impendant. Quod si forte ab eis vel eorum aliquo contra prohibitionem nostram tibi feceris aliquam obedientiam et reverentiam exhiberi, scias te ex tunc ab episcopali dignitate suspensum et tandiu ipsi sententiæ subjacere, donec satisfactorus de contemptu, nostro te conspectui repræsentes. Non autem distinguimus utrum in loco a nostris prædecessoribus interdicto vel alio in prædictæ capellæ constructione et canonicorum institutione processeris in Ecclesiæ Cantuarien. præjudicium et gravamen eadem contradictionis causa durante, nisi quod ex hoc magis credimus eidem Ecclesiæ derogari, quod in remotiori loco prior fabrica est translata.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, VIII Kalend. (50) Maii, pontificatus nostri anno primo
Scriptum est super hoc in eadem fere modum universis suffraganeis Cantuarien. Ecclesiæ.

CXII.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

Meretrices ducere in uxorem, pium et meritum est.

(Apud S. Petrum, III Kal. Maii.)

(51) Inter opera charitatis quæ imitanda nobis auctoritate sacræ Paginæ proponuntur, sicut evangelica testatur auctoritas, non minimum est errantem ab erroris sui semita revocare ac præsertim mulieres voluptuose viventes et admittentes indifferenter quoslibet ad commercium carnis, ut caste vivant, ad legitimi tori consortium invitare. Hoc igitur attendentes, præsentium auctoritate statuimus ut omnibus qui publicas mulieres de lupa-

prædictam.

(49) Vide Roger de Hoveden ad an. 1198.

(50) Apud Roger. *Idus.*

(51) In secunda Collectione et apud Gregor. Constitutio ista tribuitur Clementi III.

(46) Vide infra epist. 432, 580 et seqq.

(47) Epistolæ Urbani III et Clementis III, pro hac causa, editæ sunt in chronico Gervasii monachi Cantuar p. 1507, 1528, 1530, 1537, 1542.

(48) Apud Gervasium *perperam.* Apud Hoved

nari extraxerint et duxerint in uxores, quod agunt A
in remissionem proficiat peccatorum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, tertio Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

CXIII.

ABBATI CLUNIACEN.

*Omnes alienationes Balmensium monachorum revocantur, et ipsi Abbati Cluniacensi subji-
ciuntur.*

(Apud S. Petrum.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud assensu. Venditiones et alienationes quæ factæ sunt ab excommunicatis et rebellibus monachis Balmen. Ecclesiæ Cluniacen. apostolica auctoritate subjectis, irritas penitus nuntiamus, districtius inhibentes ne quis eis sub prætextu cujuslibet obligationis aliquid credere vel in aliquo obedire præsumat. Præterea feudatos, qui Balmen. Ecclesiæ fidelitatis juramento tenentur, ab illa fidelitate, quantum ad hoc ut monachos illos contra jurisdictionem Cluniacen. monasterii tueantur, decernimus absolutos. Volumus autem atque præcipimus ut tibi vel nuntiis tuis fidelitas ab eisdem feudatis et obedientia debita nomine Balmen. monasterii impendatur. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXIV.

ARCHIEPISCOPO BISUNTIN. ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Cluniacensibus ad corrigendos Balmenses et subjiciendos auxilio sint.

(Apud S. Petrum.)

Cum Balmen. monasterium cum omnibus pertinentiis suis ex culpa et delicto monachorum ejusdem cœnobii Cluniacen. Ecclesiæ apostolica sit auctoritate subjectum, quia ejusdem monasterii monachi præceptis apostolicis inobedientes et Ecclesiæ Cluniacen. rebelles existunt, dilectis filiis comitibus et baronibus per Bysuntin. provinciam constitutis dedimus nostris litteris in mandatis ut, monachis ipsis rebellibus et excommunicatis exclusis, qui in terris eorum domos habent monasterio Balmen. subjectas, ipsas cum appenditiis suis a Cluniacen. Ecclesia faciant potestate sibi concessa pacifice possideri. Et super hoc venerabili fratri nostro Matisconen. episcopo per scripta nostra mandavimus ut comites et barones ipsos, si mandatum nostrum neglexerint adimplere, ad hoc per excommunicationis sententiam in personas et interdicti in terras eorum de nostra fretus auctoritate, cessante appellatione, compellat. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus sententiam quam dictus Matisconen. episcopus in comites et barones memoratos et terras eorumdem tulerit observetis et faciatis, appellatione remota, per vestras dioceses inviolabiliter observari.

Datum Romæ apud sanctum Petrum.

CXV.

EPISCOPO ET PRIORI S. PETRI MATISCONENSIS.

Ejusdem argumenti.

(Apud S. Petrum.)

In auditam sævitiam Balmen. monachorum, quam

olim in magistrum. O. Ecclesiæ Rom. nuntium præsumpserunt iidem monachi nequiter exercere, discretioni vestræ fore credimus non ignotam, cum ex ipsorum nequitia et poena, quam exinde sustinuisse noscuntur, id jam pervenisse credamus ad exterarum regiones. Sane sacrosancta Romana Ecclesia, quæ Ecclesiarum omnium caput est et magistra, licet semper consueverit, juxta Prophetam, misericordiam et non judicium exercere, tamen quia ex offensa illorum honor prædictæ Ecclesiæ lædebatur, maxime cum factum fuerit in aperto: ne aliis præberetur materia similia perpetrandi et ipsi de impunitate possent quomodolibet gratulari, in ipsos juxta excessum eorum sententiam promulgavit. Cum enim Balmen. monasterium per fratres inibi congregatos odore bonæ opinionis et religionis decore florere debuisset; quia veterem hominem cum suis actibus sequebantur, in peccatis eorum, diabolo sudante, contabuit; unde tam in spiritualibus quam temporalibus miserabiliter fuerat imminutum. Cæterum cum placuit Altissimo ut tantis malis finem imponeret, et locum ipsum ad suum servitium misericorditer revocaret, facies eorumdem fratrum implere ignominiam voluit, ut per hoc suum nomen inquirerent, et ad viam rectitudinis invita etiam remanerent [remearent]. Inde est quod felicis recordationis Eugenius papa prædecessor noster prædictum Balmen. monasterium cum omnibus pertinentiis suis Cluniacen. Eccle. subdidit, et ab ea in perpetuum statuit possidendum: quod tam ipse quam felicis recordationis Urbanus et Celestinus prædecessores nostri privilegiorum suorum munimine confirmarunt. Verum quia ejusdem monasterii monachi venerabilis fratris nostri Bisuntin. archiepiscopi, sicut dicitur, favore subnixi, præceptis apostolicis inobedientes et Ecclesiæ Cluniacen. rebelles existunt, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus quatenus prædictos monachos, si ad commotionem vestram Cluniacen. Ecclesiæ obedire noluerint, auctoritate nostra nuntiis excommunicationis sententiæ subjacere, et faciatis tanquam excommunicatos ab omnibus arctius evitari. Uberius insuper et Leobaudum et alios, si qui forte munus absolutionis obtinere ab apostolica sede, atque Hay. dictum priorem Jusanen. monasterii, quandiu Cluniacen. Ecclesiæ inobedientes exstiterint, sublato appellationis obstaculo, ejusdem excommunicationis vinculo astringatis. Volumus præterea, si quid per eos contra dictorum privilegiorum tenorem in præjudicium Cluniacen. Eccle. a sede apostolica fuerit impetratum quomodolibet, nullius penitus existere firmitatis. Quod si ambo, etc., tu frater episcopo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum.

CXVI.

PRÆPOSITO ET FRATRIBUS S. JUVENCI DE PAPIA.

Ut Carnelum clericum recipiant in canonicum.

(Apud S. Petrum, xiiii Kal. Maii.)

Plerumque contingit ut intentionem suam adin-

ventionibus et suggestionibus falsis ita pallient pe- A
 titores, quod auditor benevolus ad impendendum
 quod postulant seductus, fraudulentis persuasioni-
 bus inclinatur. Verumtamen apostolicæ sedis aū-
 ctoritas, si quando taliter comperit se delusam, in
 auctorum pœnam fraudis et malitiæ suæ cōmmenta
 retorquet et illi paterno affectu providet in cuius
 gravamen credebantur et injuriam introduci. Hoc
 autem ea ratione inducimus, quia vos receptis litte-
 ris et precibus felicitis memoriæ Celestini papæ præ-
 decessoris nostri pro receptione dilecti filii Carneli
 clerici, nuntium proprium ad ipsius præsentiam di-
 rexistis, falso ei per ipsum, ut apparet ex sequenti-
 bus, suggerentes quod Ecclesia vestra, tam onere
 paupertatis quam clericorum numero prægravata, B
 non sufficeret illum admittere, nec posset ei ullatenus
 providere. Cumque per dilectum filium no-
 strum Hug. tit. S. Martini presbyterum cardinalem,
 quem super hoc dederat auditorem, auditis gravami-
 nibus quibus vos premi falso idem nuntius asse-
 rebat, essetis ad tempus a jam dicti petitione clerici
 benignius absoluti, vos in elusionem mandati sui
 sex in vestrum consortium admisistis; nec gravavit
 vos senarius numerus, quos ad interventum apost.
 sedis unius receptio irrationabiliter molestabat.
 Quia igitur ex hoc facto satis manifeste apparet
 quod contra preces apost. sedis doli et astutiæ clypeo
 vos armatis, nolumus quod absolutio memorata
 prædicti clerici receptionem impediatur, quam frau-
 dulenta falsaque suggestio procuravit; cum omnino C
 fuerit suggestioni vestræ contrarium quod per vos
 postmodum in sex canonicorum receptione fecistis.
 Ideoque discretioni vestræ per apostol. scripta man-
 damus atque præcipimus quatenus jamdictum C.
 clericum, non obstante absolute per surreptionem
 obtenta, ob reverentiam beati Petri et nostram,
 sublato cujuslibet contradictionis et appellationis
 obstaculo, in fratrem vestrum et canonicum libera-
 liter assumatis; stallum in choro, locum in capi-
 tulo et beneficium sicut uni ex aliis canonicis ei sine
 difficultate qualibet assignantes. Alioquin noveritis
 nos dilectis filiis magistris M. præposito canonicæ,
 Gualtero subdiacono nostro, Martino et Opizo cano-
 nicis S. Michaelis majoris Papien. nostris litteris
 districtius injunxisse ut inquirant super præmissis D
 diligentius veritatem, et si rem noverint ita esse,
 vos ad receptionem ejus et ad assignationem bene-
 ficii, sublato appellationis obstaculo, ecclesiastica
 districtione compellant: quoslibet, qui mandato
 apostol. se duxerint opponendos, eadem districtione
 compescentes. Non enim est verisimile quod tunc
 unius tantum receptio vestram gravasset Ecclesiam,
 quæ gravata in ampliori numero non apparet.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xiiii Kalend.
 Maii, pontificatus nostri anno primo.

Scriptum est illis super hoc.

CXVII.

BITURICEN. ARCHIEPISCOPO.

*Quod episcopos ad aliam Ecclesiam transferre absque
 licentia papæ non liceat.*

(Apud S. Petrum, v Kal. Maii.)

Ne si universis universa licerent, par videretur
 in singulis jurisdictio singulorum, et ex hoc Petri
 navicula sine remige fluctuaret, Dominus noster
 eam ad humani corporis similitudinem figuravit, po-
 nens Romanam Ecclesiam caput ejus, et ad suum et
 ipsius obsequium cæteras secundum varia officia di-
 gnitatum ei pro membris adaptans; non ut omnia
 membra eumdem actum haberent; sed dum perman-
 nerent in unius corporis unitate, sic ad implendam
 legem Christi alter alterius onera supportaret ut
 capiti suo, in quo est plenitudo sensuum, suis vi-
 cibus deservirent, nec ejus sibi officium alicujus
 præsumptionis audacia usurparent. Hujus autem
 Domini et magistri omnium magisterium sancti Pa-
 tres diligentius attendentes, majores Eccl. causas,
 utpote cessiones episcoporum et sedium transla-
 tiones, sine apost. sedis licentia fieri vetuere (52),
 ut ea quæ sola obtinet plenitudinem potestatis de
 his disponderet nec liceret alicui de episcopatu ad
 episcopatum sine ipsius auctoritate transire. Quod
 venerabilis frater noster Turonen. archiepiscopus
 minus quam honori suo expediret attendens, posuit
 quodammodo sedem suam ad aquilonem, et pacis
 thalamum violavit, magistrum V. de Chymeleio, qui
 in Abrincen. Ecclesia electus fuerat et per metro-
 pol. suum postmodum confirmatus, in ea diutius
 ministraverat, in Andegaven. Ecclesiam transferre
 præsumens, et in ipsa episcopum præter auctorita-
 tem sedis apostolicæ consecrare; cum dubium esse
 non debeat quod post electionem et confirmationem
 episcopatus Abrincen. sacramentali conjugio fuerit
 alligatus, ac propter hoc, secundum Apostoli ver-
 bum, quærere solutionem non debuit, nisi tantum
 ab eo quem illius constat esse vicarium qui dicit
 in Evangelio: *Quod Deus conjunxit, homo non sepa-
 ret.* Unde idem quoque magister de Chymeleio hujus
 non est credendus præsumptionis immunis, qui
 sponte passus est taliter se transferri. Ne igitur
 tanta præsumptio remaneat impunita, et ex hoc ac-
 crescat aliis audacia delinquendi, fraternitati tuæ
 per apostolica scripta mandamus quatenus, licet
 hoc factum videatur esse notorium, quod etiam ip-
 sius archiepiscopi nuntii non præsumpsere in nostra
 præsentia diffiteri, ad abundantiore tamen cautela
 inquisita diligentius veritate, si verum est quod
 asseritur dictum archiepiscopum a confirmatione et
 consecratione episcoporum, memoratum vero V. a
 pontificalis officii executione, donec super hoc
 aliud statuamus, omni contradictione et appellatione
 cessante, auctoritate nostra suspendas. Inquiras
 raterea sollicitius veritatem, si venerabilis frater

(52) Vide Marcan lib. vii De Concordia, c. 26, § 8

noster Rothomagen. archiepiscopus dictum V., ut sic transiret, absolvit; quamvis hoc ipsum non videatur aliqua posse tergiversatione celari, cum ipsius nobis litteræ fuerint presentatæ, per quas eum liberum et absolutum ad regimen Andegaven. Ecclesiæ transmittabat. Et si præmissis veritas suffragatur, eundem archiepiscopum pari pœna cum alio percellere non omittas, ne sit immunis a pœna qui non est alienus a culpa. Sicut enim aliorum jura volumus illibata servare, sic jura nostra nolumus violari; cum charitas exigit ordinata, ut post Deum primo nos ipsos ac deinde proximos diligamus. Illud autem in defensionem erroris et excusationem excusis nemo debet inducere quod sanctæ memoriæ Pelagius papa constituit, inquitur inter cætera: *Si consecrandi episcopi negligentia provenerit ut ultra tres menses Ecclesia viduata consistat, communione prioretur quousque aut loco cedat, aut consecrandus se offerre non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam Ecclesiam, nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat; imò metropolitani sui iudicio cedat; cum recte intelligenti dubium esse non debeat qui in alio casu loquatur; ne forte quod est statutum ad pœnam trahatur ad gratiam, si per hoc metropolitano liceret eum quem electum in episcopum confirmaverat, ut ad majorem episcopatum transiret, absolvere. Sed et hujusmodi cessio, quæ potius est dicenda dejectio, non sit sine Romani pontificis concessa licentia, cujus fines nemini licet excedere: qui per illam constitutionem metropolitani indulsit ut eos qui consecrari contempserint, post præfinitum tempus ex illius constitutionis licentia possint dejicere, ut nusquam de cætero valeant consecrari. Nec dicitur Eccles. viduata, quasi sponsus non habeat; sed quia cum sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Ne vero novum aliquid super hoc statuere videamur, quod contra venerabilem fratrem nostrum patriarcham Antiochenum et L. Tripolitanum dictum episcopum in simili casu sedes statuit apostolica, presentibus litteris fideliter duximus exprimendum Antiocheno patriarchæ, etc. Cum ex illo, etc. *Exstat supra numero 50. L. dicto Tripolitano episcopo. Cum ex illo, etc. Exstat supra numero 51.**

Datum Romæ apud S. Petrum, v Kalend. Maii.

CXXVIII.

EPISCOPO, CANTORI, ET MAGISTRO P. DE CORBOLIQ
PARISIENSIS CANONICO.

Ut Bernardus de Insula in canonicatu Tornacensi per illos defendatur.

(Apud S. Petrum, III Kal. Maii.)

Confirmationis nostræ manum in his quæ per prædecessores nostros non sine maturitate consilii novimus instituta, necnon et ex eorum auctoritate pariter et mandato sortita sunt effectus debiti complementum, non tantum libenter apponimus, verum etiam in eos qui ad institutiones hujusmodi eludendas in contradictionis et rebellionis aculeum eriguntur,

graviter, sicut tenemur, insurgimus ad vindictam; ut sic rebellium et superbiorum contumacitas elidatur et Ecclesiæ Romanæ institutio, submoto cujuslibet temeritatis obstaculo, sua gaudeat libertate. Tenor siquidem litterarum dilecti filii H. decani Parisiensis, quas felicitis recordationis Celestino papæ prædecessori nostro tanquam nobis directas accipimus, nos instruxit, quod mortuo in Urbe bonæ memoriæ magistro Henrico de Sognies, canonico Tornacen. Ecclesiæ, præbendam ejus dilecto filio Bernardo clerico de Insula de sedis apost. benignitate concessit, eumque de ipsa per anulum propria manu investiens, præbendam ipsi confirmavit eandem. Super quo tam venerabili fratri nostro Tornacen. episcopo quam dilectis filiis decano et capitulo Tornacen. districtè præcipiendo mandavit ut factum suum in hac parte irrefragabiliter observantes, præfatum Bernardum in suum canonicum admitterent et in fratrem; inhibens etiam illis ne ad præbendam illam aliquem alium in fratrem assumerent. Scripsit tam præfato decano quam bonæ memoriæ P. cantori Parisiensi cum districtione præcepti, ut eis in hujus mandati executione cessantibus, ipsi auctoritate apostolica suffulti, nonobstante contradictione vel appellatione cujuslibet, quæ præmissa sunt exsequi non tardarent atque ipsum in possessionem præbendæ illius corporaliter inducentes, facerent cum nihilominus possessione quietam et integram fructuum perceptionem gaudere. Eos insuper qui institutioni ejus ac investituræ tam solemniter factæ se ducebant opponendos, per districtionem ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compescentes, si quid forte interim in ipsius clerici præjudicium de illa fuisset præbenda statutum, penitus irritarent. Verum memoratus decanus, sicut et de ipsius rescripti auctoritate licebat, solus executioni horum diligenter insistens, non semel, sed sæpius suis litteris destinatis eo ordine quo decebat, episcopum et capitulum attente commonuit ut præceptum apostolicum quantocius adimplentes, dictum B. qui de præbenda Tornacen. vacante per manum apostolicam, sicut dictum est, investituram acceperat, in choro et in capitulo tam liberaliter quam libenter admitterent, et præbendæ fructus ex integro absque omni difficultate conferrent. Episcopus vero, licet sæpe tam litteris quam viva voce commonitus ab eo, ut decuit, semper exhibuit se rebellem, nullatenus volens institutioni apostolicæ consentire. Sed tamen Parisiis veniens, cum prædictus B. vehementer instaret, presente te, frater episcopo, necnon et dilecto filio abbate sanctæ Genovefæ procuratore ipsius episcopi Tornacensis, cum multis aliis religiosis et honestis personis, post multas altercationes et rationes hinc inde propositas, de communi consilio magistrorum prudentium et jurisperitorum, qui vocati ad litem conveniant decidendam, cum allegationes prædicti episcopi nullam vim aut vigorem haberent, sæpe fatum B. auctoritate apostolica sententialiter in corpora-

lem præbendæ illius possessionem induxit; eo modo laborans quod decanus ipse totumque capitulum Tornacen. eundem clericum in fratrem et canonicum suum communiter receperunt, et adhibitis solemnitatibus quæ debent in admittendis canonicis adhiberi, stallum in choro et locum in capitulo ei libenter assignarunt: ita quod statim et deinceps, sicut et reliqui, juxta consuetudinem Ecclesiæ, plena et integra perceptione fructum est gavisus. Et ut mandatum apostolicum ex ordine compleretur, idem exsecutor quidquid circa Hulvinum ipsius B. adversarium, vel aliam ab episcopo vel quolibet alio forte fuisset in ejus præjudicium attentatum, cum ipso capitulo Tornacen. penitus irritavit; solo episcopo in sua rebellione contumaciter perdurante. Nos igitur quod ab eodem decano auctoritate apostolica provide super his omnibus est statutum, debitum volentes effectum sortiri, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus quatenus si idem episcopus vel Hulvin., sive alius prænominatum B. canonicum Tornacen. super illa præbenda, quam ipse tam solemniter est adeptus, post monitionem vestram duxerint impetendum, aut possessionem præbendæ qualibet occasione turbendam, eos per severitatem districtiōis ecclesiasticæ, omni contradictione et appellatione cessante, compescere nullatenus omitteris; nihilominus facientes ut prænominatus episcopus suum in hoc velit adhibere consensum. Nolumus enim, sicut nec fieri convenit, ut apost. sedis institutio tam solemniter celebrata, et tot tantorumque virorum approbationibus et sententia unanimi roborata, temeritate seu contradictione quorumlibet infirmetur, aut factum, quod de tanti consilii maturitate ac provida consideratione processit, in recidivæ quæstionis scrupulum relabatur. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si omnes, etc., tu frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, III Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

CXIX.

LAMECEN. EPISCOPO, ET G. MONACHO QUONDAM EPISC.
LAMECEN. ET PRIORI DE ECCLESIOLOA.

Ut causam inter Bracarensem archiepiscopum et canonicum S. Martini de Castro, de exemptione institutam, definiant.

(Apud S. Petrum.)

Cum venisset olim ad apostolicam sedem N. canonicus S. Martini de Castro, nobis exposuit quod bonæ memoriæ quondam Bracaren. archiepiscopus de consilio fratrum et canonicorum suorum assensu., illustris quoque Portugal. regis A. et uxoris ejus M. reginæ precibus inclinatus, Ecclesiæ sancti Martini de Castro privilegium exemptionis indulsit, et eam ab omni jure episcopali prorsus absolvit. Propter quod possessionem quamdam in villa de Nolas et duo casalia in terra de Regaldos, ex quibus tantumdem vel eo amplius percipiebat Ecclesia, dictus archiepiscopus in recompensationem accepit,

A sicut in privilegio continetur, quod per sedem apostolicam fuit postmodum confirmatum; ita quod eadem Ecclesia Romanæ certum censum annis singulis exhiberet. Verum e contra venerabilis frater noster archiepiscopus Bracaren. asseruit quod eadem Ecclesia, cum adhuc parochialis existeret, et postmodum cum per J. quondam Bracaren. archiepiscopum facta esset canonica regularis, jura episcopalia Bracaren. Ecclesiæ persolvebat. Tandem vero canonici ejusdem Ecclesiæ dicto archiepiscopo duo casalia conferentes, relaxationem juris episcopalis pro parte quadam impetrarunt ab eo. Sed dissensione postmodum super hoc exorta, fidem canonicis casalibus prædictis receptis, jura episcopalia memorato archiepisc. et successori ejus diutius persolverunt. Adjecit etiam idem archiepiscopus quod ipse ab eadem Ecclesia, sicut ab aliis monasteriis Bracaren. diocesis, jura parochialia et procuraciones annuas aliquandiu recepisset; quæ cum sibi præsumpissent postmodum denegare, post primam, secundam et tertiam commonitionem, suspensionis in priorem et in monasterium interdicti sententiam promulgavit, ac postmodum tam priorem quam conventum, quia sententiam ipsam servare nolebant, excommunicationi subjecit. Cumque postmodum coram dilecto filio G. Sancti Angeli diac. cardinale, qui tunc in partibus illis legationis officio fungebatur, quæstio super hoc fuisset aliquandiu agitata, et tandem venerabili fratri nostro [dilecto filio nostro] priori Sanctæ Crucis ex ipsius delegatione commissa, pars adversa lite pendente ad apostolicam sedem accedens, veritate tacita confirmationem prædicti privilegii impetravit. Allegabat etiam idem archiepiscopus ex privilegio taliter impetrato nullum debere sibi præjudicium generari, et se ante omnia debere restitui, cum eum jure consueto prior et cononici auctoritate propria spoliassent. Quia vero nobis ad plenum non constitit de præmissis, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus quatenus partibus convocatis, audiatis, hinc inde proposita et quod justum fuerit inter eos, appellatione postposita, statuatis et faciatis quod decreveritis auctoritate nostra firmiter observari, Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum,

CXX.

ARCHIEPISCOPO MEDIOLAN.

Ut cancellariam dignitatem in Ecclesia Mediolanensi vacantem subdiacono pontificis conferat.

(Apud S. Petrum.)

In his quæ non solum ad spiritualia, verum etiam ad sæcularia pertinent, te credimus adeo eruditum, ut satis inter bonum et malum discernere debeas et agnoscas quibus inter devotos et fideles tuos ad majoris remunerationis stipendia tenearis. Unde, quod absit! tanto majori appareres reprehensione notandus, si merita tuorum bene viventium absque remuneratione debita sub dissimulationis oculo pertransires, quanto minorum in his excusationem tæ

providentia circumspectionis admittit. Sane si velles etiam, diffiteri non posses quantum dilectus filius Henricus subdiaconus noster pro te tam apud sedem apostolicam quam alias fideliter laboraverit et devote: pro quo tanto confidentius preces nostras pro ipso tibi duximus porrigendas, quanto justiori causa quæ ad id efficaciter nos invitat ipsas credimus adjuvari; cum eas quas tanquam primitias tibi dirigimus, apud te mereri speremus audientiam cum effectu, et si etiam secus eligeres faciendum, nulla rationabilis tibi excusatio superesset, ad provisionem dicti subdiaconi congrua opportunitate se temporis ingerente. Inde est quod cum, sicut audivimus, cancellariæ dignitas per annum et ultra jam in Ecclesia Mediolanen. vacaverit, licet jurisdictio conferendi eam ad nos, juxta Lateranen. statuta concilii, pleno jure sit devoluta, cum nec per te infra sex menses nec per Mediolanen. capitulum infra sex alios fuerit ordinata, nos tamen tibi tanquam fratri charissimo deferre volentes, devotionem quam rogamus affectuosius et monemus, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes quatenus eidem subdiacono, qui tam per se quam per consanguineos suos tibi et Ecclesiæ tuæ plurimum esse poterit fructuosus, et ad ipsius executionem officii probatur idoneus, quem nos etiam quadam prærogativa speciali diligimus, dictam cancellariam sine cujuslibet difficultatis obstaculo, tam nostrarum precum intuitu quam ipsius meritorum et probitatis obtentu non differas assignare; ita ut ipse in hoc bonitatis tuæ dulcedinem valeat experiri, nosque in nostrarum exauditione precum tuæ probare possimus devotionis affectum. Quod si, postquam litteras nostras receperis, ad eludendum mandatum nostrum in præjudicium juris canonici, quod nobis competit ex Lateran. statuto concilii, de ipsa cancellaria, quod non credimus, aliquid duxeris statuendum, nos id irritum decernimus penitus et inane; sicque auctore Domino faciemus idem mandatum efficaciter adimpleri, quod ad consummationem præsentis negotii, quæ de ipso non fide incœpimus, finis congruus subsequatur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXXI.

EPISCOPO ET CLERO PLACENTIN.

Ut Palavicinum compellat ad restituendum ablata cardinali S. Mariæ.

(Apud S. Petrum, xi Kal. Maii.)

(53) Qui monitis acquiescere nolunt, et mandatis apostolicis obedire nec ad obediendum minis etiam inducuntur, canonicæ severitatis in se debent experiri rigorem, ut effectus ab eis obtineat quod intermissio non potuerat obtinere. Sane cum olim consulibus et populo Placentinis dederimus in mandatis ut V. Palavicini filium et socios ac fautores iniquitatis ipsius, commorantes in vestro districtu, ad restitutionem eorum quæ dilecto filio nostro P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diacono cardinali, cum de

(53) Vide infra epist. seq.

A provincia legationis suæ rediret, vioenter abstulerant, tradita sibi potestate compellerent; alioquin Ecclesiam Placentinam subjeceremus Ecclesiæ Ravennati; ac si nec sic mandatis apostolicis obedi-
 B rent, episcopali dignitate tam Placentin. quam Parmen. Ecclesiam privaremus (54): quia quod mandabatur adimplere hactenus distulerunt, ne mendacii arguamur, recedere non possumus a tramite veritatis, aut non concludere in effectu quæ prædiximus comminando. Eapropter eorum contumaciam attendentes, præsentium auctoritate de consilio fratrum nostrorum statuimus ut nisi infra quindecim dies post receptionem præsentium, mandatum quod per alias eis litteras fecimus curaverint adimplere, Ecclesia Placentina Ecclesiæ Ravennati subiaceat
 C et vos venerabili fratri nostro archiepiscopo Ravennati respondeatis et ipsius non præsumatis mandatis et admonitionibus contraire, donec nobis et eidem cardinali plenarie fuerit satisfactum; tam Placentin. quam Parmen. Ecclesiam episcopali dignitate, dante Domino, privaturi, si nec sic nobis fuerit plenarie satisfactum. Ideoque per apostolica vobis scripta mandamus, et districtè præcipimus quatenus eidem archiepiscopo respondere curetis. Alioquin noveritis vos officio beneficioque suspensos. Mandavimus autem eidem archiepiscopo ut vos ad obediendum sibi per censuram ecclesiasticam et aliter, si opus fuerit, appellatione remota compellat. Nos enim sententiam quam in vos, si contumaces fueritis, tulerit ratam habebimus et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Charissimam quoque in Christo filiam nostram C. imperatrici, et tam Francorum quam Anglorum regi, et nobilibus viris T. comiti, et baronibus Campauæ, duci Burgundiæ, ac comiti Maurianen. firmiter præcipiendo mandamus, ut bona mercatorum Placentinorum et Parmensium, quæ deinceps fuerint in terra eorum inventa, tandiu apud se custodia fidei detineant vel faciant in tuto deponi, donec nobis et eidem cardinali fuerit plenarie satisfactum, et ipsi quid de his facere debeant mandatum a nobis receperint speciale. Consules etiam Placentinos, nisi nobis juxta mandatum dilecti filii G., sanctæ Mariæ in Porticu diaconi card. apostolicæ sedis legati, curaverint satisfacere infra terminum quem ipse eis ad satisfaciendum præfixerit, se noverint excommunicationis vinculo innodatos. Mandamus autem rectoribus Lombardiæ ut consules ipsos et potestatem Parmen. ad sua consilia non admittant, imo eos sicut excommunicatos arctius studeant evitare. Scribimus quoque universis archiepiscopis, episcopis, et aliis Ecclesiarum prælati in Lombardia constituti, ut si consules Placentini vel potestas Parmen. in civitates vel quascunque terras Lombardiæ forte devenerint, eis præsentibus in civitatibus vel terris ipsis divina prohibeant officia celebrari. Omnes autem litteras, quæ pro eorum contumacia edomanda de mandato nostro super hoc negotio sunt
 D

(54) Vide infra epist. 340.

confectæ, eidem card. transmittimus, eis, ad quos A diriguntur, nisi infra quindecim dies post susceptionem præsentium nobis juxta formam litterarum quas idem cardinalis ad vos primo detulit, ad plenum satisfactum fuerit, assignandas: ei dantes firmiter in mandatis ut te, frater episcopo, et clericos Placen. ad obediendum memorato archiepiscopo, cui vos ex tunc decernimus usque ad dignam satisfactionem esse subjectos, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Quod si forte cardinalis memoratus in terra non fuerit, venerabilibus fratribus nostris Mediolan. archiepiscopo et episcopo Cuman. executionem hujus apostolici mandati committimus; ut ambo, vel alter eorum, si his exsequendis ambo nequiverint interesse, sicut præmissum est, in ipsius executione apostolica B fretus auctoritate procedat. Illud etiam relinqui nolumus incorrectum, quod interdictum in civitate et diocesi positum non plene, sicut dicitur, observatur, cum auctoritate nostra prolatum fuerit et a nobis postmodum confirmatum. Unde vobis in virtute obedientiæ districte præcipiendo mandamus ut vos illud inviolabiliter observetis et faciatis per vestram diocesim inconcussa servari; eos qui contravenire præsumpserint, officio beneficioque suspensos, ad sedem apostolicam tu, frater episcopo, transmissurus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xi Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

Scriptum est prædictis omnibus super hoc, iuxta C quod in eisdem litteris continetur

CXXII.

EPISC. ET CAPITULO PARMEN.

De eadem re.

(Apud S. Petrum.)

Qui monitis, etc., ut supra in eundem fere modum usque ad verbum illud compellerent. Alioquin Burgum sancti Dominini eximeretur a jurisdictione Parmensis Ecclesiæ, quia ipsi quod mandatur, etc., usque ad verbum illud de consilio fratrum nostrorum Burgum S. Dominini ab Eccle. Parmen. usque ad satisfactionem congruam eximimus potestate, tam vestram quam Placen. Ecclesiam, etc., ut supra usque ad verbum illud satisfactum. Scribimus autem charissimæ in Christo filiæ C. imperatrici, etc., usque ad D verbum illud speciale. Omnes autem litteras quæ pro eorum contumacia, etc., usque ad verbum illud firmiter in mandatis ut clericos in Burgo sancti Dominini constitutos a jugo Ecclesiæ Parmen. absolvat, et publicet tantum Ecclesiæ Romanæ teneri. Quod si forte card. memoratus in terra non, etc., usque ad verbum illud procedat. Ideoque per apostolica vobis scripta mandamus et districte præcipimus quatenus cum idem Burgum sancti Dominini a vestra fuerit jurisdictione exemptum, nullam in ecclesias vel clericos ejus exercere præsumatis de cætero potestatem; sub pœna excommunicationis vobis nihilominus inhibentes ne Huberto Palavicini filio aliquid de proventibus Parmen. Ecclesiæ impendatis, nec

eum vel suos, vel aliquos pro eo patiamini de ipsis aliquam usurpare vel qualemcunque accipere portionem contra quod hactenus egisse dicimini fraudulenter. Illud etiam impunitum relinquere nec possumus nec debemus, quod interdictum in civitate vestra et diocesi positum non plene, sicut dicitur, observatur, præsertim cum auctoritate nostra prolatum fuerit, etc., ut supra usque in finem. Datum, ut supra.

CXXIII.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO.

De eadem re.

(Apud S. Petrum.)

Cum apud sedem apostolicam potestatis resident penitudo, non est admiratione ducendum si, pensatis subditorum meritis, nunc exaltat humiles, nunc deprimit contumaces. Sane cum ipsa mater sit omnium generalis, ut in sublimatione humilium ad obediendum provocet contumaces et in contumacium depressione tam superbis quam humilibus audaciam subtrahat contemnendi, et mansuetos extollit, et deponit supercilium superbiorum. Ideoque Placentinorum contumaciam attendentes, præsentium auctoritate statuimus de fratrum nostrorum consilio et voluntate communi, ut Ecclesia Placentina Ecclesiæ Ravennati subiaceat, et venerabilis frater noster episcopus et clerus Placentin. tibi obedientiam et honorem exhibeant, donec nobis et illecto filio P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diacono cardinali juxta tenorem litterarum, quas eis direximus Placentiam, satisfactionem curaverint plenariam exhibere; auctoritate tibi apostolica indulgentes ut eos ad obediendum tibi et respondendum, sicut superius est expressum, compellendi liberam habeas facultatem. Nos enim sententiam quam in eos propter hoc tuleris ratam habebimus et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum,

CXXIV.

OVETEN. EPISCOPO,

Ut ex collegio canonicorum iterum fiat monasterium,

(Apud S. Petrum, vi Non. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud effectum. Significasti siquidem nobis quod cum in Ecclesia sancti Servandi institutio abbatibus et monachorum ad te de jure pertineat, monasterium ipsum conversum est in canonicam sæcularem et cuidam clerico in beneficium assignatum; quod tu quantum in te fuerat, emendare intendens, monasterium ipsum in priorem religionis statum desideras revocare. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes ut ecclesiam ipsam ad debitum religionis statum reducas, instituendi ibidem abbatem et monachos, sicut ad te pertinet, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, vi Non. Maii.

CXXV.

FRATRI RAINERIO.

Ut curet Ovetensem episcopum a rege Legionen. ejectum restitui.

(Datum, ut supra.)

Cum venerabilis frater noster Oveten. episcopus interdictum, quod in regnum Legionen. apostolicæ sedis auctoritate prolatum fuerat, et ipse servaverit et in sua diœcesi fecerit observari et propter hoc de regno Legionen. exsilium coactus fuerit sustinere, justum non esset aliquatenus vel honestum, si de receptione ipsius in absolutione regis et regni a te vel nullatenus vel nimis tepide tractaretur. Ideoque discretioni tuæ per apost. scripta mandamus quatenus si, juxta formam quam tibi dedimus, regem Legionen. duxeris absolvendum, et debito præstitæ cautionis illi præcipias, antequam interdictum regni relaxes, ut non impediatur quominus dictus episcopus suæ restituatur diœcesi et tam de damnis illatis quam de fructibus inde perceptis recompensationem ei exhibeat competentem et ei faciat ablata cum integritate restitui. Noveris autem nos eidem episcopo de speciali gratia concessisse ut cum regni Legionen. relaxaveris interdictum, latam in suam diœcesim interdicti sententiam et hactenus observatam, per se vel nuntium suum auctoritate nostra cum tuo consilio valeat relaxare. Unde nihilominus volumus et mandamus ut prædictum episcopum non impedias quominus secundum prædictam formam per se vel nuntium suum diœcesim Ovetensem absolvat,

Datum, ut supra.

CXXVI

TERRACONEN. ARCHIEPISC.

Ne intra septennium proxime vacatura beneficia conferantur, sed redditus convertantur in usus creditorum.

(Apud S. Petrum v Kal. Maii.)

Imminet nobis ex susceptæ administrationis officio ut Ecclesiarum profectibus taliter intendere debeamus, quod ipsi in statu debito persistentes, salubribus proficere valeant institutis. Sane ad nostram noveris audientiam pervenisse quod Ecclesia tibi commissa propter beneficia tam mansionariis quam non mansionariis assignata, cum ipsius redditus ad hoc sufficere non valeant, jam fere ad nihilum est redacta. Volentes igitur ejusdem Ecclesie profectibus paterna sollicitudine providere, fraternitati tuæ per apost. scripta præcipiendo mandamus quatenus, si vera sunt quæ dicuntur, de possessionibus ad mensam tuam pertinentibus infra septennium nulli beneficium de novo assignes, nisi necessitas vel Ecclesie utilitas postulaverit, ut per hoc saltem respirare valeat ab onere debitorum.

Datum Romæ apud S. Petrum, v Kalend. Maii.

(55) Cap. *Proposuit*, De concessione præbendæ.

A

CXXVII.

PRÆPOSITO, DECAN. ET CAP. CAMERACEN.

Ut a decessore suo et a se institutum recipiant in canonicum.

(Apud S. Petrum.)

(55) *Proposuit nobis dilectus filius Thebaldus presbyter quod, cum bonæ mem. Celestinus papa prædecessor noster, post preces quas vobis pro receptione ipsius in fratrem et assignatione præbendæ ad donationem vestram spectantis in Ecclesia vestra proximo vacaturæ eidem faciendæ porregerat, mandatum vobis apostolicum destinasset et bonæ mem. decanum Remen. exsecutorem concessisset eidem, decanus ipse vos in executione mandati apostolici contumaces inveniens et rebelles, ipsum de præbenda primo vacatura in Ecclesia vestra, quæ ad donationem capituli pertineret, auctoritate apostolica investivit; vobis præcipiens ut eum in canonicum recipientes et fratrem, ipsi stallum in choro et locum in capitulo conferretis; ecclesiarum vobis introitu interdicto, si quod mandabat differretis infra triduum ad implere. Vos autem nec mandatum ejus exsequi voluistis, nec ab ecclesiarum cessastis ingressu; imo potius in elusionem mandati apostolici, causa diffugii ad eundem decanum appellastis; et cum ipse decanus morte præventus in negotio ipso ulterius non potuisset procedere, et præbenda quæ ad donationem vestram spectabat, in ecclesia Cameracen. vacasset, eam alii assignastis, in eundem presbyterum excommunicationis sententiam promulgantes, quia litteras ejusdem decani sibi in testimonium reservavit. Cum autem propter hoc idem presbyter ad ejusdem prædecessoris nostri presentiam accessisset, sicut ex litteris ejus nobis innotuit, ipse quod ab eodem decano factum fuerat, ratum volens haberi, collationem præbendæ factam a vobis penitus irritavit, et eundem presbyterum ab excommunicationis vinculo absolutum de ipsa manu propria per anulum investivit. Licet autem intentionis nostræ non sit investituras de vacaturis factas, contra canonum instituta ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra jus (56) dispensare; attendentes tamen quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per prædecessorem nostrum fuerat investitus, utpote quæ post cassationem concessionis a vobis factæ intelligebatur vacare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus amoto ab eadem præbenda quolibet detentore eam ipsi T. omni dilatione, excusatione et app. postpositis conferatis et permissatis ab ipso pacifice possideri, ei stallum in choro et locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignantes. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro Cathalanesi episcopo dedisse firmiter in mandatis ut ipse id auctoritate apost. exsequatur; contradictores eccle. censura cessante appellatione percellens, si vos super executione mandati nostri*

(56) In tertia Collect. legitur, *super his*.

desides fueritis vel remissi. Nos enim, sicut nolumus injusta præcipere, sic in iustis præceptis nolumus pati repulsam, qui prompti sumus omnem inobedientiam secundum apost. verbum ulcisci. Nullis litteris, etc., harum tenore tacito, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

In eundem fere modum Cathalanensi episcopo.

CXXVIII.

MATTHÆO ABBATI ET CONVENTUI S. SPIRITUS DE ARENULIS.

Apud S. Petrum, vi Non. Maii.

Sacro-sancta Romæ Eccl., etc., usque ad verbum illud suscipimus. Ad iudicium autem hujus nostræ protectionis paginæ nobis nostrisque successoribus unum Byzantium annis singulis exsolvetis. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vi Nonas Maii.

CXXIX.

OIOMENSI, OSCENSI ET DERTUSEN. EPISCOPIS.

Ut causam archiepiscopi et capituli terraconensis contra monasterium Rivipollense determinent.

(Apud S. Petrum, ii Non. Maii.)

Veniens olim ad apostolicam sedem Willielmus monachus Rivipollensis, causamque inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum et dilectos filios canonicos Terraconen. ex una parte, et monasterium Rivipollen. ex alia, super villa et honore de Centumcellis vertebatur, ad quosdam obtinuit iudices delegari. Verum quoniam ipse in falsitate bullæ nostræ fuit publice deprehensus et suspectus habetur ne præter litteras quas a nobis obtinuit, aliquas alias sub falsa bulla in Hispaniam destinaret, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus quatenus, nullis litteris super hoc impetratis obstantibus et revocato quidquid earum auctoritate est attentatum, audiat causam et eam sine debito terminetis, facientes quod statueritis per censuram eccle. inviolabiliter observari; audituri nihilominus causam quæ inter Terraconen. Eccl. et monasterium Rivipoll. super castro de Analech vertitur et sine canonico decisuri.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ii Nonas Maii, CXXX.

PHILIPPO ILLUSTRIS REGI FRANCIE.

De confirmatione fœderis inter ipsum regem et comitem Flandriæ.

(Apud S. Petrum.)

Licet ex injuncto nobis apostolatus officio cunctorum teneamur providere quieti et pacem inter singulos exoptare, quietem tuam et regni tui tanto specialius conservare volumus et debemus et inter magnificentiam regiam et homines suos firmæ pacis existere fœdera studiosius affectamus, quanto personam tuam specialiori diligimus in Domino charitate, et pacem tuam et regni tui ad Ecclesiæ commodum cognoscimus efficacius redundare. Eapropter chariss. in Christo filii, tuis iustis precibus inclinasti et petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, gratum impertientes assensum, felicitis mem-

A Celestini papæ prædecessoris nostri vestigiis inherentes, compositionem factam inter serenitatem tuam et dilectum filium nostrum Baldwinum comitem Flandriæ pro pace perpetuo servanda, sicut rationabiliter facta est coram viris religiosis et prudentibus et scripto authentico roborata et firmata pluribus juramentis et ab utraque parte recepta auctoritate apost. confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus. Ad majorem autem ipsius facti notitiam, authenticum prædicti comitis de verbo ad verbum præsentibus litteris apponi fecimus et transcribi: cujus tenor talis est (57): *Ego Baldwinus comes Fland. et Hainen., notum facio universis præsentibus pariter et futuri. quod ego concessi et juravi domino meo ligio Philippo illustri regi Franciæ quod omnibus diebus vitæ meæ bona fide et sine fictione ipsum juvabo contra omnes homines qui possunt vivere et mori, præterquam de terra Hainen. contra dominum meum episcopum Lecdicensem, si ipse vellet inquietare regem Franciæ, vel rex Franciæ eum, sive contra dominum imperatorem de eadem terra; neque regi Franciæ de hujusmodi auxilio faciendo unquam deero, quandiu idem dominus meus rex Franciæ veritatem mihi facere voluerit in curia sua, et me facere judicari per eos qui me judicare debent in curia regis Franciæ, et hoc faciam domino meo regi Franciæ assecurari per juramenta viginti hominum meorum de Hainen. quos elegerit rex Franciæ in hunc modum: ipsi jurabunt, et litteras suas patentes regi Franciæ inde dabunt, quod mihi consulent, et volent, et efficient ad posse suum bona fide, ut hanc conventionem teneam domino regi Franciæ integre, et quod si ab hoc resiliere, in captionem domini regis Franciæ, ibunt Parisius infra quadraginta dies postquam id sciverint, vel per se vel per submonitionem regis Franciæ, nisi infra eosdem quadraginta dies regi Franciæ emendatum fuerit; nec de captionem regis Franciæ exhibunt, donec illud sit emendatum; et quotiescunque me continget ab hac conventionem resiliere, toties Parisius in captionem regis Franciæ ire et captionem ei tenere tenebuntur ad eundem modum qui prædictus est. Eandem securitatem faciam fieri Domino regi Franciæ contra omnes homines a quadraginta homin. de terra meâ Fland. quam modo teneo, quos ipse rex Franciæ elegerit. Et quam cito ad me venerit per jus meum terra quam comitissa uxor quondam avunculi mei comitis Fland. Philippi tenet nomine dotalitii, a quadraginta hominum meorum illius terræ, quos rex Franciæ elegerit, eandem securitatem fieri et præstari faciam domino meo regi Franciæ. Et quicumque morientur ex his qui hanc fecerint regi Franciæ securitatem, hæredes eorum eandem securitatem præstare regi Franciæ faciam. Quicumque hominum meorum de utraque terra prædicta hujusmodi securitatem domino regi Franciæ facere noluerint, terras suas eis auferam nec reddam, donec regia Franciæ dictam fecerint securitatem. Et interrim alios ad electionem regis Franciæ faciam regi (a*

(57) A. ta hæc apud Compendium anno 1196, ut patet ex Rigord.

cere illam securitatem. Cæterum dominum Remen. archiepiscopum, et Atrebaten., et Cameracen., et Tornacen., et Morinen. episcopos rogabo, et bona fide requiram quod quotiescunque me a prædictis conventio- nibus resiliere contigerit, toties me excommunicent, et terram meam totam interdicto supponant, non obstante aliqua appellatione, donec id emendatum sit regi Franciæ. Et litteras meas patentes tam archiepis- copo quam dictis episcopis dabo, continentes me his concessisse quod hanc justitiam possint in me exercere, non obstante appellatione, si a dictis con- ventionibus resilio: et efficiam ad posse meum, quod ipsi litteras suas patentes super hoc dabunt regi Franciæ. Ita etiam quod quicumque successerint Re- men. archiepiscopo et memoratis archiepiscopis, ad idem faciendum super me et super terram meam Do- mino regi Franciæ tenebuntur. Dominum papam etiam et alios summos pontifices Domini papæ suc- cessores rogabo per litteras meas patentes, quas tra- dam regi Franciæ, quatenus domino regi Franciæ suas super hoc confirmationis dent litteras, et justitiæ in me et terram meam exercendæ, si ab his resilio. Sciendum præterea quod domino meo Philippo regi Franciæ et hæredi suo quito feudum Bolen. et feudum Gumar. et feudum Osiacti, si quid in illis feudis habeo. Quæ omnia juravi et sigillo meo rata firmavi. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum.

Scriptum est autem super hoc Willelmo, Remen. archiepiscopo et suffraganeis ejus, ut apost. freti au- ctoritate dictam compositionem faciant, sublato cu- tualibet contradictionis et appellationis obstaculo, per excommunicationis in personas et interdicti senten- tiam in terras, inviolabiliter observari.

CXXXI

CISTERCIEN. ET CLAREVALL. ABBATIBUS.

Ut per archiepiscopum Rothomagensem, post inter- positam a Philippo Gallorum rege appellationem, attentata revocent.

(Apud S. Petrum.)

Deferendum regi quasi præcellenti cum in gene- ali testetur Apostolus, illi deferre specialiter volu- mus et deferri desideramus ab aliis quem certis no- yimus argumentis et fidei catholicæ integritate præ- cellere et inter cæteros reges in devotione Rom. Ecclesiæ proposito persistere firmiori. Hinc est quod nos attendentes fidem et devotionem quam charissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris, non solum circa Rom. Eccle- siam, verum etiam circa Ecclesias universas quasi ex liberalitate innata creditur exhibere, de venera- bilis fratris nostri Rothomagen. archiepiscopi di- cretione miramur; quia, sicut audivimus, cum idem rex superfacto Andeliaci ab ipso archiepiscopo tanquam a suspecto iudice appellaret (58), ne aliquid posset in ejus præjudicium generari, nihilominus idem archiepiscopus ipsum infestat ejusque terram in sua provincia constitutam ecclesiastico minatur (58) Vide supra epist. 108,

A supponere interdicto. Unde nos canonum statuta sequentes, si quid post appellationem illam rationa- biliter interpositam in ejus præjudicium fuerit at- tentatum, irritum decernentes penitus et inane, præ- fato archiepiscopo mandavimus, districtius ihiben- tes, ne prædictum regem de cætero propter hoc molestare aut in terram ejus sententiam promulgare præsumat, quandiu coram vobis, qui neutri partium merito debetis esse suspecti, parere voluerit æqui- tati. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si sæpe dictus archiepi- scopus post appellationem illam, eodem rege taliter juri stare parato, in prædictam terram aliquam in gravamen ipsius duxerit sententiam promulgare, vos nostra freti auctoritate illam denuntietis, sub- lato appellationis obstaculo non tenere. Ne vero pro- pter loci distantiam eidem archiepiscopo grave sit ad vestram præsentiam pro consequenda justitia la- borare, præsentium vobis auctoritate mandamus, ut quoties necesse fuerit, ad locum congruum ac- cedatis, et sine personarum acceptione, justitia me- diante, procedere non tardetis. Nullis litteris ob- stantibus, si quæ apparuerint veritate tacita, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum,

CXXXII

ODONI TERDON. EPISCOPO.

Quod omnes religiosos sibi subjectos liceat ad obser- vationem interdicti compellere, salvo privilegio Ro- manorum pontificum.

(Apud S. Petrum.)

Officii nostri debitum et sollicitudo requirit ut fra- tres et coepiscopos nostros in justis debeamus peti- tionibus specialius exaudire nec eorum sententias, quas in contumaces et rebelles duxerint rationabili- ter promulgandas, permittamus temeritate qualibet violari. Cum igitur, sicut tua nobis insinuatio pa- tefecit, multi religioſi tuæ diocesis contra generale interdictum a te positum divina non metuunt officia celebrare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgendum ut liceat tibi omnes tuæ diœ- cesis, salvo privilegio et indulgentiis Rom. ponti- ficum, ad observantiam interdicti a te positi appel- latione remota canonica districtione compellere. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum,

CXXXIII.

GRADENSI PATRIARCHÆ.

Ut decimas a sibi subjectis parochianis recipiat, etsi hactenus sub aliis episcopis habitarunt.

(Apud S. Petrum, iv Non. Maii.)

Si quando a fratribus et coepiscopis nostris a no- bis requiritur quod a tramite rationis non deviet, eorum postulationi facilem nos convenit præbere consensum; ut eo fortius circa injunctum sibi offi- cium intendere valeant et in nostra devotione persi- stere, quo se a nobis benignius ac celerius sense- rint exauditos. Inde est quod cum Ecclesiam sancti Achindani apud Constantinopolim te habere propo-

nas, quidam suffraganeorum tuorum decimas a parochianis ejusdem Ecclesie, qui de tuis partibus ad eandem parochiam sæpe domicilia transferunt, ea occasione instanter requirunt, quia patres eorum, avi sive proavi decimas ipsis aliquando persolverunt, et ad ipsas decimas extorquendas nonnunquam suos vicarios transmittere non formidant: non attendentes quod licet ipsi parochiani eorum aliquando fuerint, ex quo se ad alienam parochiam transtulerunt, manum non licet cuiquam in messem mittere alienam. Ideoque nos indemnitati tue sollicite providere volentes, fraternitati tue presentium auctoritate concedimus ut liceat tibi a parochianis prescripte Ecclesie tue beati Achindani, non obstante quod eorum antecessores predictis suffraganeis tuis, dum in ipsorum parochia remanebant, decimas persolverant, libere decimas percipere et tenere, nihilominus etiam jus contentuale, quod in capellis Ecclesie prenominate tibi de jure competit, sine contradictione cujuslibet de auctoritate nostra valeas exercere. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, 14 Non. Maii, pontificatus nostri anno primo.

CXXXIV.

ABBATI ET CONVENTUI BELLEVILLE.

Quod liceat ipsis, cum consensu episcopi et sine detrimento alterius, oratoria construere.

(Apud S. Petrum, Non. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud effectum. Ut igitur apostolici favoris obtentu religio vestra, Deo dante, grata in spiritualibus et temporalibus recipiat incrementa, statuimus ut vobis de concessione nostra sit licitum in locis in quibus competens fratrum numerus a vobis fuerit institutus, cum assensu diocessani episcopi, sine detrimento juris alterius, oratoria sine cujuslibet contradictione construere, ubi fratribus morantibus cum familiis suis secundum statuta ordinis vestri divina valeant officia ministrari.

atum Romæ apud Sanctum Petrum, Non. Maii, pont. nostri anno primo.

CXXXV.

EISDEM.

De procuratione exhibenda fratribus S. Irenæi.

(Datum, ut supra.)

(59) Quanto Creatori vestro sub religionis habitu astricti estis devotius famulari, tanto sollicitius nos convenit providere ne per immoderati oneris gravitatem aliquatenus possit in vobis monastici profectus ordinis impediri. Accepimus autem vobis significantibus quod ab ipso domus vestre foundationis primordio de fundatoris voluntate processit ut fratribus S. Irenæi procuracionem unam annis singulis liberaliter exhiberet, cum terras vel redditus non teneatis ab eis, propter quos hujusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum et servientium paucitatem domum vestram exhibita procuratio non gravabat, cum fines

(59) Cap. Quanto, De censib.

A levium non excederet expensarum. Sed nunc tantum ibi excrevit numerus servitorum et fratrum quod ad faciendam procuracionem vix modo quatuor marchæ sufficerent, quæ pro una sufficienter fieri consuevit. Ut igitur per apostolicæ sollicitudinis curam vestris possit in parte ista gravaminibus provideri, auctoritate presentium vobis indulgemus ne ultra primam mensuram in procuracione ipsa sitis ulterius predictis fratribus obligati; sed expensis illis quæ sufficere consueverant sint contenti; nisi forte facultates Ecclesie vestre in tantum excreverint, quod sine gravamine, ampliato fratrum numero, ad solvendum debitum procurandi extendi possit quantitas expensarum. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CXXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI VEDASTI,

Statuta et laudabiles canobii istius consuetudines pontifex confirmat et approbat.

(Apud S. Petrum, 11 Non. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque vestris postulacionibus inclinati, rationabiles consuetudines Ecclesie vestre a bonæ memoriæ P. sancti Grisogoni presbytero cardin. tunc legato sedis apostolicæ approbatas, et per M. quondam abbatem sancti Vedasti de consilio majoris et sanioris partis capituli redactas in scriptis, et tam sigilli ipsius quam card. ejusdem munimine roboratas auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti pagina communimus: inhiabentes ne vel tu, filii abbas, vel tuorum quilibet successorum contra eas temere veniat, nec vos, filii monachi, contravenienti aliquatenus pareatis. Adjicimus etiam ut, sicut in instrumento earumdem consuetudinum continetur, curias et domos obedientiarum in quibus monachi consueverunt hactenus ministrare nunquam ulli laico sub quocunque censu temere concedere præsumatis, sed tam res Ecclesie vestre quam obedientiarum ipsius per fratres vestros et monachos custodiantur et fideliter pertractentur. Ad hæc, auctoritate vobis apostolica districtius interdicens, ne obventiones charitatum, annuos etiam redditus refectioi fratrum et pauperum in anniversariis deputatos, in alios usus, nisi evidens Ecclesie necessitas vel utilitas exigat, præter communem assensum vel majoris partis consilii sanioris aliquatenus convertatis; sed tam dictæ obventiones quam et redditus ipsi, per priorem et monachos, quos capitulum ad hoc deputaverit, fideliter reserventur. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, 11 Nonas Maii.

CXXXVII.

GERARDO ABBATI ET CONVENTUI VIRZILIACENSIS

Veteres consuetudines laudabiles approbat, et novis iis privilegia confert,

(Apud S. Petrum.)

Quamvis universa loca religiosa fovere ac diligere teneamur, illis tamen propensioem curam impen-

dere nos oportet quæ specialiter beati Petri juris A existunt et ad nostram nullo mediante provisionem pertinent et tutelam. Inde est quod nos jura monasterii vestri volentes integra conservari et contra molestationes indebitas vos et idem monasterium speciali communire privilegio libertatis ad exemplar felicitis memorie Urbani, Clementis et Celestini prædecessorum nostrorum, auctoritate apostolica prohibemus ne ullus omnino archiepiscopus, episcopus aut alius Ecclesiarum prælatus, nisi de speciali mandato Romani pontificis vel legati ab ipsius latere destinati, in monasterium ipsum, abbatem vel aliquem fratrum vestrorum interdicti, suspensionis vel excommunicationis sententiam promulgare præsumat: quod si fecerit, eam decernimus non tenere. Libertates præterea et immunitates et rationabiles ejusdem monasterii consuetudines hac tenus observatas, tam in animarum cura presbyteris Ecclesiarum Virziliaci, Asconii, Sancti Petri, Castri insule, et Monterione committenda et contrahendis matrimoniis et legitime dirimendis, et excommunicandis vel absolvendis suspendendis, destituendis et restituendis presbyteris, clericis et parochianis Ecclesiarum illarum quam in aliis negotiis et sacramentis ecclesiasticis, ratas esse decernimus et eas auctoritate apostolica vobis vestrisque successoribus confirmamus: districtius prohibentes ne quis possessiones, jura, vel bona prædicti monasterii præter conscientiam sedis apostolicæ, cui specialiter est subjectum, quomolibet alienare vel antiquas et rationabiles ejusdem monasterii consuetudines, et hæcenus observatas violare præsumat: quod si a quoquam fuerit attentatum, omnino statuimus irritandum. Adjicimus etiam ut si Ecclesiarum prælati a vobis canonice tertio requisiti, manifestos malefactores vestros interdiceret et excommunicare neglexerint, licitum sit vobis et successoribus vestris ut eos candelis accensis vice nostra excommunicetis et interdictis nuntietisque excommunicationis et interdicti vinculo innodatos: quos tandiu volumus sicut excommunicatos et interdictos ab omnibus evitari, donec de perpetratis excessibus satisfaciant competenter, et si delicti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicam cum testimonio litterarum abbatis vel capituli veniant absolvendi. Licet insuper vobis, sicut a benigne sedis apost. instantius postulastis, ut in solemnitate quam in translatione beate Mariæ Magdalene infra Quadragesimam annis singulis celebratis, ad gloriam Dei et laudem, ob solemnitatis ipsius reverentiam, *Gloria in excelsis Deo* ad missas de festivitate ipsius in monasteriis vestris solemniter decantetis. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXXXVIII.

EISDEM.

De privilegio in fraudem aliorum, e. quo privilegiati abutuntur, impetrato, revocando.

(Apud S. Petrum.)

Ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod canonici castri Censurii a sede apostolica indulgentiam impetrarunt ne pro injuriis a dominis ejusdem castri vicinis Ecclesiis irrogatis, castrum ipsum subjeci valeat interdicto: cujus libertatis occasione prædicti domini malignandi materiam assumentes, vobis et Ecclesiis vestris damna plurima et injurias intulerunt, de quibus nullam potuistis consequi rationem. Ideoque præsentibus vobis litteris indulgemus, ut prescripta indulgentia in præjudicium justitiæ et juris monasterii vestris nullas vires obtineat in posterum vel effectum

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXXXIX.

GERARDO ABBATI VIRZILIACENSIS,

(Apud S. Petrum, x Kal. Maii).

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud assensu. Devotioni tuæ præsentis pagina indulgemus ut liceat tibi et successoribus tuis homines tuæ subditos potestati civili judicio experiri coram te volentes, lite mota, juris ordine observato, ad iudicium convocare et cogere appellatione remota ad iudicium quod juste tuleris observandum. Nulli ergo etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, x Kalend. Maii.

CXL.

ABBATI ET CONVENTUI VIRZILIACENSIS.

Ne prælati visitantes, multitudinem ministrorum Ecclesias gravent.

(Apud S. Petrum.)

(60) Cum ad quorundam malitiam coercendam in concilio fuerit Lateranensi multa deliberatione statutum ut archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, archipresbyteri etiam et decani certum evectiois numerum et personarum in Ecclesiarum visitationibus non excedant; quia, sicut audivimus, quidam ex prædictis personis id in Ecclesiis vestris nequaquam observant, super eo commoditati vestræ salubriter duximus providendum. Ideoque discretioni vestræ præsentium auctoritate concedimus ut si prænominatæ personæ numerum evectiois et personarum in concilio constitutum, cum Ecclesiis visitant, excedere forte præsumperint, et pro illis procuracionem exegerint, liberum sit vobis auctoritate apostolica denegare. Et si propter hoc in Ecclesiis vestras vel clericos vestros aliquam sententiam promulgaverint, ipsam auctoritate apostolicæ decernimus non tenere. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

(60) Cap. Cum aa quorundam, De excess. Prælat.

CXLI.

EISDEM.

Concordiam super procuratione cum comite Nivernen. approbat.

(Apud S. Petrum.)

(61) Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud justis precibus inclinati, conventionem inter vos ex una parte et dilectos filios nostros nobilem virum Petrum comitem Nivernen. et Agnetem uxorem ipsius ex altera, per sollicitudinem venerabilis fratris nostri O. Hostien. episcopi tunc apost. sedis legati, mediante charissimo in Christo filio nostro Philippo rege Francorum illustri unanimiter factam, super obligatione procurationum, quas ipse comes in Pascha et festivitate sanctæ Mariæ Magdalenæ ab Ecclesia vestra accipere dicebatur, pro mille quincentis marchis argenti facta, sicut in eorundem regis, episcopi, comitis et comitissæ, et bonæ memoriæ archiepiscopi Senonen. et venerabilium fratrum nostrorum Eduen. Lingonen. Antisiodoren. et Nivernen. episcoporum scriptis authenticis et testimoniis pro bono pacis et concordie continetur, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Præterea vobis districtius sub excommunicationis pœna vetamus ne de pecunia ista liceat vobis vel successoribus vestris aliquid relaxare. Decernimus ergo, etc.

Datum Romæ apud sanctum Petrum.

CXLII

SENONEN. ARCHIEPISCOPO, EDUENSI, LINGONENSI, ANTISIODORENSI, ET NIVERNEN. EPISCOPIB.

Ut concordiam, de qua epistola præcedenti, comitis hæredes atque successores observare cogant.

(Apud S. Petrum.)

Vestra novit universitas quæ conventio intervenit inter dilectos filios nostros Girardum abbatem et fratres Virziliacen. et nobilem virum P. comitem Nivernen. atque agnetem uxorem ipsius super obligatione procurationum quas ipse comes a cœnobio Virziliacen. in Pascha et festivitate beatæ Mariæ Magdalenæ recipere dicebatur. Cum igitur compositionem illam ad exemplar felicitis memoriæ Celestini papæ prædecessoris nostri, qui ejus processum plene cognovit, auctoritate apostolica duxerimus confirmandam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus firmiterque præcipimus quatenus si prædicti comes et comitissa vel hæredes eorum ab illa compositione resilierint, et non observaverint eam, quemadmodum in authenticis scriptis venerabilis fratris nostri Octaviani Hostien. episcopi, tunc apostolicæ sedis legati, et charissimi in Christo filii nostri Philippi regis Francorum illustris et eorundem comitis et comitissæ et vestris evidentissime continetur, vos eos auctoritate nostra suffulti ad observationem ejusdem conventionis et singillatim et communiter per excommunicationis

(61) De controversia quæ erat inter comitem Nivernen. et monachos Vezeliac vide. t. III Sincilegii Barberiani, pag. 529 et seqq., 185 et seqq.

A et interdicti sententiam, sublato appellationis impedimento, cogatis. Volumus autem ut sicut vos ad hoc tenemini, ita et vestri successores ad idem in posterum teneantur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum

CXLIII.

ARCHIPRESBYTERO S. ANDRÆ DE PALLIAN.

Ut uxorem, qua maritus ob pravam suspicionem abjecerat, recipere cogat, et clericum de suo crimine gloriantem suspendat.

(Datum, ut supra, iv Id. Maii.)

(62) Quam sit grave crimen in clericis gloriari cum malefecerint et in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane, quod non sine dolore referimus, quod cum Riccius de Gerrone R. filiâ suam cuidam Joanni nomine tradiderit in uxorem, Petrus diaconus Ecclesiæ sancti Petri, filius A. sacerdotis, non erubuit publice profiteri se prædictam feminam carnaliter cognovisse. Unde factum est quod prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter per apostolica tibi scripta mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, omni contradictione et appell. cessante, præfatum clericum ab officio et beneficio suspendere non postponas, compellens virum ut uxorem suam recipiat eique, sicut justum est, officium exhibeat maritalæ.

Datum, ut supra, iv Idus Maii, pontificatus nostri anno primo.

CXLIV.

RIXINEN. ELECTO.

(Apud S. Petrum.)

Si gratis factam tibi a sede apost. gratiam recepisses, nec ejus benignitate fuisses abusus, privilegium forsitan non mereris amittere, dum non abuteris concessa tibi a sede apost. potestate. Cum enim, sicut accepimus, bonæ memoriæ Celestinus papa prædecessor noster tibi misericorditer indulisset ut aliquandiu morareris in scholis, ut paginæ divinæ vacares, beneficii hujus ingratus et indulgentiam ipsam indecenter interpretans, sæcularibus legibus adhæstisti, non attendens quod secundum Apostolum nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Quia igitur abusionem tuam non possumus æquanimiter sustinere, discretionis tuæ per apostol. scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus omni mora et excusatione cessante, ad gerendam sollicitudinem Ecclesiæ tibi creditæ revertaris; aliquem bene instructum in divina pagina, per quem proficere possis, tecum, si volueris, deducturus; ne forte, sicut in annis, ita pariter et in actibus juvenem te ostendas.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

(62) Cap. Quam sit grave, De excessibus rælatorum.

CXLV.

DEZANO, CANTORI, ET J. MORELLI CANONICO XANTONEN.

Et Willielmum scriptorem Papæ curent in canonicatu Pictaviensi pacifice tueri.

(Romæ, ut supra, 11 Non. Maii.)

Nobis nec immerito ad cumulum indignationis accedit quod multi apostolicæ sedis reverentiam minime attendentes, in tantæ rebellionis aculeum eriguntur, quod ad receptionem eorum etiam quos nostris servitiis insistere nobisque familiariter adhærere non dubitant, difficiles se ostendunt, graviterque repugnant, ut mandata apostolica eludantur. Quod tanto nobis cedit ad dedecus tantoque acrius nos commovet contra eos, quanto ignominiosius videretur, si propter remissionem ac tepiditatem nostram eorum infecta negotia remanerent, quibus non solum ad simplices preces nostras, verum etiam nobis tacentibus deberet liberaliter provideri. Sane sicut ex litteris venerabilis fratris nostri episcopi et dilecti filii archidiaconi Engolismæ. accepimus, cum ipsi a bonæ memoriæ Celestino papa prædecessore nostro mandatum apostolicum recepissent ut dilectum filium magistrum Willielmum de Marcheio scriptorem nostrum canonicum instituerent in Ecclesia Pictavensi, contradictores excommunicationis sententia percipientes, iidem mandatum illud fuerunt, prout decuit, executi. Nos autem quod ab eis rationabiliter factum est approbantes, venerabili fratri nostro Pictaven. episcopo, tunc apud sedem apostolicam existenti, viva voce injunximus ut ipsum scriptorem illius canonicæ plena et pacifica faceret possessione gaudere. Ipse vero quod grave gerimus plurimum et molestum propter contradictionem quorundam canonicorum suorum, cum nullum velit in sæe novitatis exordio molestare, id exsequi prætermittit; licet de ipsius scriptoris, ut asseruit, promotione lætetur. Nolentes igitur ut pro quorumlibet contradictione quod apostolica fuit auctoritate statutum, citra perfectionis terminos relinquatur, sed potius celeri compleatur effectu, per apost. vobis scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus prædictum scriptorem nostrum canonicam ipsam, quam auctoritate apostolica est adeptus, faciatis auctoritate nostra, sublato contradictionis, occasionis et appellationis obstaculo, plene et pacifice possidere; quoscuque contradictores vel rebelles inveneritis, per distinctionem eccle. appell. postposita compescentes. Insuper quia prædicti canonici Pictaven. quamdam proposuere ordinationem de canonicis, ut ducitur, se facturos, prænominato Williel. prorsus excluso; nos si quid in elusionem mandati apost. eo non admissio prius fuerit attentatum penitus irritantes, volumus nihilominus et mandamus ut ipsis auctoritate nostra curetis districtius inhibere ne in illa procedere ordinatione præsumant, donec mandatum nostrum (33) Vide lib. II, epist. 144.

A de præfato Willielmo, secundum formam præscriptam fuerit adimpletum: scituri quod, sicut gratum nobis plurimum est acceptum existet, si mandatum nostrum per vos diligenti fuerit executioni mandatum, ita dolebimus nec poterimus in patientia sustinere, si in executione illius negligentes inventi fueritis et remissi. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint harum tenore tacito, etc. Quod si omnes, duo vestrum, etc.

Datum Romæ, ut supra, 11 Non. Maii.

CXLVI.

A. PICTAVEN. ET R. PETRAGORIGEN. EPISCOPIS, ET ARNALDO ARCHIDIACONO PETRAGOR. ECCLESIE.

Ut Caduniense deformatum monasterium instaurent.

(Ut supra, vi Id. Maii.)

B (63) Insinuatio dilecti filii Ay. abbatis Cadunien. nobis exposita patefecit, quod cum ab antiquo abbacia Cadunien. non solum pastorem, sed etiam habitum et regularem observantiam de Cisterciens. ordine suscepisset, tam in temporalibus quam in spiritualibus cœlestium donorum proficiens incrementis, tandem per quosdam indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui cervices suas indomitas ab illo iugo suavi et salutari minus licenter excutere præsumpserunt, ad tantæ desolationis miseriam peccatis exigentibus jam devenit, ut a malitia inhabitantium in ea (sicut testimonio plurimorum didicimus) defectum mineur pariter et ruinam. Volentes igitur tantæ dissolutionis materiam per vestram sollicitudinem amputari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad locum pariter accedentes, quicquid corrigendum inveneritis tam in capite quam in membris, auctoritate freti apostolica, solum Deum habentes præ oculis, corrigatis, et monitione diligenti præmissa, ut ad ordinem Cisterciens. redeant, a quo formam religionis sumpserunt, ad emendationem ipsius loci, tam in capite quam in membris, prout expedire videritis, procedatis; quod statueritis facientes per censuram ecclesiasticam nullius contradictione vel appellatione obstante firmiter observari; sollicitè satagentes ut conspirationes et vitium proprietatis radicatus extirpentur. In quo si quis monachorum moriens fuerit vel fratrum inventus, Christiana careat sepultura. Nullis obstantibus litteris, etc., veritate tacita impetrat. Quod si omnes, etc.

Datum, ut supra, vi Idus Maii.

CXLVII

EPISCOPO, ARCHIDIACONO PETRAGORIGENSI, ET R. ARCHIPRESBYTERO DE MARMUNTES IN PETRAGORIGEN. DIOECESI CONSTITUTIS.

Ut latam contra abbates intrusos sententiam tueantur atque defendant.

(Romæ, ut supra, viii Id. Maii.)

De commisso nobis statu Ecclesiæ nos oportet esse sollicitos; ut si forsitan in ejus corpore sit infectum quidquam morbi contagio quod simplicitate

tem corporis valeat offuscare, illud vel debite correctionis capiat medicinam, vel ne corruptione ipsius pars sincera trahatur, ab unitate corporis penitus amputetur. Sane dilectus filius A. abbas Cadunien. in nostra presentia constitutus nobis exposuit diligenter quod cum Cadunien. cœnobii commissum sibi regimen assumpsisset, ne aliqua de commissis ovibus antiqui hostis versutia ab ovili suo posset surripere, juxta vocem Dominicam ad fratres suos conversus, sæpius hortabatur ut Domino in sanctitate conscientie et justitia coram ipso servire studentes, sectatores essent bonorum operum, et propria, quæ juxta formam sui ordinis eis habere aliquatenus non licebat, ad communem utilitatem Ecclesie resignarent, et ad Cistercien. ordinem, de quo primum patrem acceperunt, voluntate unanimi se transferrent. Cæterum quidam ex ipsis patris sui monita contemnentis et ea quæ salutem propriam continebant, ægro animo sustinentes, in ipsum insurgere præsumpserunt et diabolica instigatione seducti, et patrem et pastorem pariter conspiratione nefaria ab administratione abbatiæ nixi sunt amovere. Tandem vero cum idem abbas ex iniquitate filiorum domui suæ timeret imminere periculum, in quosdam abbates monasterii sui subditos et subjectos simul cum parte altera, cautione juratoria interposita, super querelis suis voluntarie compromisit, tali tamen conditione adjecta, ut cum discretorum virorum consilio et aliorum abbatum filiorum et fratrum Ecclesie Cadunien. querelas ipsas iudicio vel concordia terminarent. Verum cum ad statutum arbitrii diem alterutra partium convenisset, dicto abbate proponente contra monachos et probare parato quod conspirationem fecerant contra ipsum, et ipsi in jure confessis proprium se habere, supradicti arbitri exclusis viris honestis ex consensu partium juxta formam compromissi ad arbitrandum receptis, et non vocatis abbatibus fratribus et filiis ad diem assignatum, sententiam promulgarunt, et ipsos monachos nullam conspirationem fecisse penitus asserentes, de propriis abbati reddendis nihil pronuntiavere. Unde cum idem abbas se multipliciter gravari cognosceret, tum quia probationem suam de conspiratione nolebant admittere et bonos viros et honestas personas excluderant, tum quia de restituendis propriis nullam prorsus fecerant mentionem et abbates fratres et filios ad arbitrandum non convocaverant, tam se quam abbatiam suam apostolicæ protectioni supposuit et a tam manifesto gravamine sedem apostolicam appellavit. Unde proprio nuntio ad sedem apostolicam destinato, bonæ memoriæ Cœlestino prædecessori nostro facti seriem plenius explicavit; qui provida deliberatione Ademaro bonæ memoriæ Petragoricens. episcopo dedit firmiter in mandatis ut personaliter ad cœnobium Cadunien. accedens, quod ibi statuendum seu corrigendum cognosceret, auctoritate apostolica nullius contradictione seu etiam com-

PATROL. CCXIV.

A promissione prorsus obstante, tam in capite quam in membris corrigeret, et extirpatis vitiis, virtutes ibidem inserere laboraret; et si quid post appellationem ad sedem apostolicam interpositam inveniret circa statum ipsius abbatis temeritate qualibet attentatum, illud in irritum revocaret. Cum igitur memoratus episcopus mandatum apostolicum recepisset et juxta formam ipsius ad monasterium Cadunien. accedere festinaret, abbatem de Faesia, quem ejecto pastore proprio præscripti monachi cum abbate de Gundunio in eadem Ecclesia post appellationem ad sedem apostolicam factam præsumptuose intruserant, cassavit penitus et amovit tam ipsum quam abbatem de Gundunio, qui eum intruserat, et fautores et electores ipsius excommunicationis vinculo innodavit. **B** Quam sententiam dicti abbates et monachi observare penitus contempserunt. Unde jamdictus A. Cadunien. abbas compulsus est ad sedem apostolicam laborare. Nos igitur latam a memorato episcopo sententiam in prædictos Faisen. et Gundunien. abbates et alios eorum fautores, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes et firmam, præsentium vobis auctoritate mandamus quatenus ipsam tandiu faciatis auctoritate nostra, nullius contradictione vel appellatione obstante, inviolabiliter observari, donec pastorem suum A. unanimi voluntate recipiant et debitam sibi obedientiam et reverentiam impendentes, de perpetratis excessibus juxta disciplinam sui ordinis satisfecerint competenter; in irritum revocantes quidquid in prædicti abbatis præjudicium post appellationem ad apostolicam sedem objectam constitit immutatum; ipsos monachos auctoritate apostol. compellentes eidem abbati satisfacere in expensis mutuatis, dum ad sedem apostolicam per suos nuntios et etiam in propria persona coactus est laborare. Nullis obstantibus litteris harum tenore, etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, ut supra, viii Idus Maii, pont. nostri anno I.

CXLVIII.

VENERABILIBUS FRATRIBUS ARCHIEPISCOPIS ET EPISCO-
PIS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

(Apud S. Petrum.)

D Cum in Ecclesiis dilectorum filiorum nostrorum abbatis et fratrum Virziliacen. per eos capellanj constituantur, qui debeant ipsis de temporalibus pondere, dignam est et consonum rationi ut sicut ex consuetudine observatur, super his controversia mota ad iudicium ab eisdem fratribus compellantur. Ideoque fraternitati vestræ presentibus litteris inhibemus ne capellanos ipsos, vel eosdem fratres contra tenorem privilegiorum suorum in audientia vestra pro temporalibus subire iudicium compellatis, vel si spontanei accesserint, in præjudicium memoratorum fratrum ullatenus admittatis. Sed si quid super his quæstionis emergat, coram eis secundum ordinem juris experientes suam justitiam consequantur. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum.

CXLIX.

ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarUM
PRÆLATIS, AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

*De immunitate et privilegiis monasterii beatæ Mariæ
Virziliacensis.*

(Apud S. Petrum.)

Licet universa loca religiosa fovere ac diligere teneamur, illis tamen propensio- rem curam impendere nos oportet, quæ specialiter beati Petri juris existunt et ad nostram nullo mediante provisionem pertinent et tutelam. Inde est quod nos jura monasterii beatæ Mariæ Magdalænæ Virziliacensis volentes integra conservari, et contra molestaciones indebitas fratres et idem monasterium speciali commu- nire privilegia libertatis, ad exemplar fe. record. Urbani, Clementis, Cœlestini prædecessorum nostrorum, auctoritate apostol. prohibemus ne quis vestrum in monasterium ipsum, abbatem aut aliquem de fratribus ejusdem monasterii interdicti, suspen- sionis, vel excommunicationis sententiam promul- gare præsumat: quod si fecerit, eam decernimus non tenere. Libertates præterea et immunitates et rationabiles ejusdem monasterii consuetudines hac- tenus observatas, tam in animarum cura presbyteris Ecclesiarum Virziliacensis, Asconii, S. Petri, Castri insulæ et Monterione committenda, et contrahendis matrimoniis et legitime dirimendis, et excom- municandis vel absolvendis, suspendendis, destituen- dis et restituendis presbyteris, clericis et parochianis Ecclesiarum illarum, quam in aliis negotiis et sacra- mentis ecclesiasticis, ratas esse decernimus, et eas a vobis præcipimus inviolabiliter observari. Nihilominus etiam vobis præsentium auctoritate manda- mus quatenus subditos vestros, de quibus ad vos prædictorum fratrum fuerit perlata querela, ad neces- sinitatem satisfactionis debitæ, contradictione et appellatione cessante, per excommunicationis et inter- dicti sententiam compellatis. Alioquin eis aucto- ritate apostolica indulgimus ut eos candelis accensis vice nostra excommunicent, et nuntient excommu- nicationis et interdicti vinculo innodatos: quos tan- diu volumus sicut excommunicatos et interdictos ab omnibus evitari, donec de perpetratis excessibus satis- faciant competenter. Præterea quoniam, ut audi- vimus, parochiani præfati monasterii, qui pro ma- nifestis excessibus a memoratis fratribus quandoque sententiam ecclesiasticæ districtiōis incurrunt, inter- dum ad alia loca se transferunt, ut sic sententiam et justitiam fratrum eludant; districte mandamus atque præcipimus ut eos qui taliter duxerint correc- tionem ecclesiasticam contemnendam, pariter et alios malefactores eorumdem fratrum, qui vel a vo- bis vel ab ipsis aut ab aliis fuerint excommunicationis et interdicti vinculo innodati, cum requisiti fue- ritis, per parochias vestras tandiu sicut excommu- nicatos et interdictos faciatis ab omnibus evitari, donec iidem malefactores satisfacere compellantur

(64) Vide Notas ad Lupum Ferrar. pag. 367, 412, 449. et seq. et in appendice pag. 10.

A [f. satisfecerint competenter]; et si delicti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicam cum testimonio litterarum abbatis vel capituli veniant absolvendi.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CL.

GERARDO ABBATI MONASTERII BEATÆ MARIE MAGDALE-
NÆ VIRZILIACENSIS. EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSEN-
TIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS
IN PERPETUUM.

De eodem argumento.

Religiosis votis annuere et ea operis exhibitione complere, officium nos invitat suscepti regiminis, et ordo exigit rationis. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annui- mus et præfatum monasterium S. Mariæ Magdalænæ Virziliacensis, in quo divino mancipati estis obse- quio, ab illustris memoriæ Gerardo comite ipsius loci fundatore et uxore ejus Bertha beato Petro apostolorum principi propria devotione oblatum, apostolicæ sedis patrocinio communimus et, ad exemplar prædecessorum nostrorum piæ recordationis Leonis, Gregorii, Urbani, Eugenii, Alexan- dri, Lucii, Urbani, Gregorii, Clementis, et Cœlestini Romanorum pontificum (64), statuimus ut idem mo- nasterium in nullo teneatur alicui nisi tantum Rom. Ecclesiæ respondere, et illum vobis in abbatem dari volumus et præponi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti institutionem elegerint et Romanus pontifex providerit ordinandum aut suggestione monachorum ejusdem loci consense- rit ordinatum. Sane consecrationem monasterii vestri et Ecclesiarum quæ sunt in circumadjacenti villa Castri insulæ et Monterione, chrisma, oleum sanctum, benedictionem abbatis, ordinationes monacho- rum et clericorum et cætera ecclesiastica sacra- menta, vobis a quo malueritis catholico episcopo suscipienda concedimus: quia apostolica fultus aucto- ritate quod postulat indulgeat. Ecclesiæ vero ejusdem monasterii per diversas provincias consti- tutæ et earum altaria ab episcopis, in quorum diœcesi sunt, consecrentur, cœmeteria benedicantur, sacerdotes et clerici ordinentur, chrisma et oleum suscipiantur; siquidem gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerint, et ea gratis ac sine pravi- tate voluerint exhibere. Alioquin pro eorum sus- ceptione catholica quem malueritis episcopum adca- tis; qui similiter apostol. fultus auctoritate, quod postulat indulgeat. Porro diœcesano episcopo in monasterio vestro, nisi forte ab abbate fuerit invi- tatus, nec stationes agere nec Missas liceat publicas celebrare, neque ullam in eodem cœnobio et circum- adjacenti villa et in ecclesiis Asconii, Sancti Pe- tri, quæ sunt in radice montis ipsius sitæ, et in ec- clesiis Castri insulæ et Monterione dominationem exercendi vel interdicendi habeat potestatem. Man- suro in perpetuum præterea decreto penitus prohibemus ne abbatem vel monachos persona quælibet

secularis ad curiam suam judicandos vel in causam decendos vocet; nec abbas vel monachi aut eorum homines ab ecclesia cui serviunt judicandi coacti pro susceptione iudicii curias principum adeant aliquorum, neque per alicujus principis potestatem abbas cum hominibus Ecclesiae Virziliacensis, si qua inter eos querela emerit, in causam intret; nec aliquis eos adversus abbatem defendere audeat, vel tueri; nec burgenses vel homines Ecclesiae Virziliacensis praeter abbatem et monachos quisquam principum ad suam curiam judicandos et distringendos puniendosve ire compellat. Ad haec, saepedicto monasterio auctoritate apostolica confirmamus quaecunque praedictorum fundatorum seu quorumcunque fidelium legitima collatione aut aliis justis modis noscitur possidere, et quaecunque juste in futurum et canonice largiente Domino poterit adipisci. Praeterea quieti vestrae providentes, auctoritate apostol. interdicimus et sub excommunicationis vinculo prohibemus, ut infra pertinentias monasterii vestri crucibus determinatas nullus hominum capere, invadere seu bona sua auferre sive assaultum vel quamlibet offensionem facere, neque per alicujus ducis vel comitis auctoritatem quisquam sine licentia vestra in eodem monasterio missas celebrare et oblationes detinere praesumat. Nihilominus quoque praedecessorum nostrorum fe. mem. Urbani, Eugenii, Alexandri, Lucii, Urbani, Gregorii, Clementis et Coelestini Roman. pontificum vestigiis inherentes, statuimus ut in ecclesiis et capellis vestris per diversas provincias constitutis presbyteri a vobis vel fratribus vestris eligantur; ut episcopis, in quorum diocesi sunt, praesententur: a quibus, si idonei fuerint, curam animarum accipiant; ita quidem quod de plebis cura teneantur episcopis respondere; de oblationibus vero, decimis aliisque redditibus, sicut a praedecessoribus nostris vobis concessum fuisse dignoscitur, in curia vestra suam justitiam exsequantur. Quod si facere forte noluerint, subtrahendi eis temporalia ipsa, liberam habeatis auctoritate apostol. facultatem. Sententiam insuper super causa quae inter vos et bonae memoriae Stephanum quondam Eduen. episcopum vertebatur, a domino Urbano praedecessore nostro de communi consilio et assensu fratrum prolatam et a felicis record. Clemente praedecessore nostro postmodum confirmatam, auctoritate apostol. concedimus et praesentis scripti pagina communimus. Quae quidem sententia talis est. Controversiae quae sub examine sedis apostol. terminantur litterarum debent memoriae commendari, ne tractu temporis in recidivae quaestionis scrupulum deducantur. Meminimus autem papae memoriae praedecessorem nostrum Lucium papam venerabilibus fratribus nostris T. Portuen. et N. Albanen. episcopis et nobis adhuc in minori officio constitutis injunxisse ut in causa inter venerabilem fratrem nostrum Eduen. episcopum et monasterium vestrum diutius agitata, testes ipsius

A episcopi audiremus, eo, sicut recollimus, patenter expresso, ut super his articulis in quibus jus episcopale monasterii privilegia excluderent nulla per testes inquisitio haberetur, sed super aliis de quibus ab episcopo quaestio contra monasterium movebatur. Testibus itaque praefato tenore receptis et depositionibus eorum redactis in scriptis, fuit indulta commissio pro aliis testibus producendis, diffinitiva sententia apostol. sedis examini reservata. Proinde postea quae acta sunt sub iudicibus delegatis, tam episcopi quam monasterii procuratoribus statuto termino in nostra praesentia constitutis, post multa hinc inde proposita ab episcopi procuratore quaesivimus ut quidquid peteret, scripturae serie declararet. Qui licet antea per advocatum subjectionem monasterii cum aliis petiisset, tandem libello porrecto confessus est, quod nihil in corpore monasterii vindicaret, sed in ecclesiis in villa circumadjacenti monasterio constitutis, clero et populo earumdem et quibusdam aliis jus episcopale domino suo restitui postulabat: quorum possessionem Eduen. Ecclesiam habuisse et praeter juris ordinem amisisse sufficienter probatum esse testibus asserebat; et ideo attestaciones aperiri cum instantia requirebat. E contra vero Virziliacenses nec litem fuisse super his quae exempta sunt per privilegia contestatam et se libere usos suis privilegiis affirmabant. Nos vero privilegiis monasterii diligenter inspectis, villae circumadjacentis ecclesias scilicet Sancti Petri, Sancti Christophori, Sancti Stephani, Sanctae Marthae, Sanctae Crucis, et Sancti Jacobi, plena et pari cum monasterio gaudere reperimus libertate. Quia ergo, sicut dictum est, nostri non fuit praedecessoris intentio ut super his quae in privilegiis eximuntur vel haberetur quaestio vel testimonium redderetur, attestaciones omnes super his, si quae sunt exhibitae, duximus irritandas. Sane libertatem monasterii ex ipsa procuratoris episcopi confessione tenentes ei privilegiorum claram seriem in aliis, quae licet exempta in quaestionem deducebantur, attentius intuentes, procuratori episcopi de consilio fratrum nostrorum super subjectione monasterii et omnibus quae in privilegiis eximuntur per diffinitivam sententiam silentium perpetuum ita duximus imponendum, ut in ecclesiis supradictis, clero et populo earumdem et villa circumjacenti nihil juris, nihil consuetudinis, nihil omnino quisquam, praeter Romanam Ecclesiam, secundum quod privilegia continent, quae diligenter inspeximus, habeat potestatis. Verumtamen principalem super ipsis privilegiis quaestionem, si ea episcopus non in parte sed totaliter tentaverit improbare, ipsi liberam reservamus. Decernimus ergo, etc., usque ad verbum illud, fatigare, aut de propriis animalibus quae in cellis ejus sunt, decimas exigere, sed omnia etc. salva in omnibus sedis apostolicae auctoritate, et in illis ecclesiis quae exemptae non sunt diocesanorum episcoporum canonica justitia. Ad indicium autem tam jurisdic-

etionis Romanæ Ecclesiæ quam libertatis vestræ. A
libram unam argenti nobis nostrisque successoribus
annis singulis exsolvit. Si qua igitur, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum
Rainaldi domini papæ notarii, vicem agentis can-
cellarii, III Non. Maii, indictione prima, Incarna-
tionis Dominicæ 1198, pontificatus vero domini In-
nocentii papæ tertii anno primo.

CLI.

WILLIELMO REMEN. ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ SABINÆ
CARDINALI.

*Ut electo Cameracen. liceat resignare juri, et ut eli-
gatur alius idoneus a capitulo, intra mensem, vel
instituitur auctoritate apostolica.*

(Romæ, v Idus Maii.)

Cum illos qui ad prælationis officium evocantur
esse deceat sollicitos et attentos, ut tanquam boni
pastores vigilias noctis custodiant super grege
sibi commisso, ne lupus rapiat vel dispergat, qui
propter impedimentum cordis aut corporis ali-
quando ad hujus officii onus electi suam insufficien-
tiam recognoscunt et malunt prælationis officium
resignare quam velint sub eorum regimine gregem
Dominicum deperire, gratum exhibent Domino, si-
cut credimus, famulatum et petitionibus eorum
favor est apostolicus impendendus; quia tutius
est in Ecclesia non præesse quam non prodesse qui
præsunt. Licet autem occulta cordium ille solus in-
telligat qui renum est scrutator et cordium; quia
tamen a nobis tam ex parte tua quam dilecti
filii Cameracen. electi existit postulatum, ut si
idem electus ejuspiam infirmitatis conscius, pro-
pter quam ad regimen ipsius Ecclesiæ insufficiens
dignoscitur, vellet sine pravitate aliqua resignare,
liceret tibi eandem recipere cessionem; volentes,
quantum cum Deo possumus, Cameracen. Eccle-
siæ providere, auctoritate tibi præsentium indulge-
mus, ut si electus ipse propter prædictam causam
sine pravitate renuntiare voluerit, resignationem
ipsius apostolica auctoritate recipias, et ascitis tibi
venerabilibus fratribus nostris Atrebaten. et Ambia-
nien. episcopis canonicos prædictæ Ecclesiæ
studiosius moneas et inducas ut infra mensem post
admonitionem vestram, personam idoneam sibi
communiter juxta sanctionem canonicam eligant
in pastorem. Si vero in electione facienda omnes,
vel major et sanior pars, non potuerint convenire,
ut ab eadem Ecclesia dissensionis in electione
amoveatur materia, per quam jamdudum plurima
sustinuisse dignoscitur detrimenta, ex tunc tu pa-
riter cum prædictis episcopis vel eorum altero, si
ambos habere non poteris, non obstante contradi-
ctione vel appellatione ejuslibet, præficiendi ipsi
Ecclesiæ personam idoneam in pastorem liberam
habeas auctoritate apostolica facultatem. Nulli
ergo, etc.

Datum Romæ, ut supra, v Idus Maii, pontificatus
nostri anno primo.

CLII.

EIDEM.

*Quod novam cathedram ipsi erigere liceat. Cænobita
tamen in illos usus non convertantur, sed cænobita
permaneant.*

(Datum, ut supra.)

Cum ad ecclesiastici honoris augmentum tuam
sollicitam cognoscimus voluntatem, tanto ibi propen-
sarius in Domino congaudemus, quanto personam
tuam sinceris charitatis brachiis amplexamur,
et te tanquam præcipuum Ecclesiæ membrum in
domo Domini desideramus evidentius elucere. Per-
venit siquidem ad audientiam nostram quod cum
ad ampliorem divini cultus et honorem Ecclesiæ
Gallicanæ in castro tuo, quod Mosomum dicitur,
in abbacia ejusdem castri disposuisses novum epi-
scopatum erigere, a felicitis recordationis Cælestino
papa prædecessore nostro super hoc licentiam pos-
tulasti; qui fratrum deliberato consilio, sicut in
ejus litteris continetur, tibi per scripta sua concessit
ut de assensu charissimi in Christo filii nostri
illustris regis Francorum, de consilio etiam vene-
rabilium fratrum nostrorum Atrebaten. et Ambia-
nien. episcoporum, illud apostolica auctoritate
suffultus, nullius contradictione vel appellatione
obstante, in hujusmodi negotio agere procurares
quod ad honorem Dei et Ecclesiæ cognosceres
pertinere; illos ecclesiastica districtione percillens
qui tibi super hoc ducerent temeritate qualibet re-
sistendum. Nos igitur ejusdem prædecessoris nostri
vestigii in hærentes, de fratrum nostrorum consi-
lio, ut in prædicta abbacia, juxta præscriptam tibi
formam a prædecessore nostro episcopatum erigere
valeas, vel si malueris in eodem castro cathedra-
lem Ecclesiam cui præficiatur episcopus fabricare
liberam tibi concedimus auctoritate apostolica fa-
cultatem: ita tamen quod ab eodem monasterio
monachi nullatenus excludantur; ne forte venire
contra sanctiones canonicas videremur, quibus
provida fuit deliberatione statutum, ut quæ semel
Deo dedicata sunt monasteria, semper mancant
monasteria; cum et hodie generaliter statuatur ut
ordo monasticus, qui in aliquo monasterio secun-
dum Deum et beati Benedicti regulam dignoscitur
institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabili-
ter observetur. Si vero prædictorum episcoporum
copiam habere non poteris, tu cum eorum altero
juxta præscriptam formam in ipso negotio proce-
dendi habeas potestatem. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CLIII.

EIDEM.

*Quod ipsi in novo suo episcopatu dignum aliquem vi-
rum præficere liceat.*

(Ut supra, VII Id. Maii.)

Cum in ecclesia Dei ex dispositione divina locum
obtineas digniorem, petitionibus tuis tanto libentius
favorem apostolicum impertimur, quanto eas cre-

dimus ex maturiori deliberatione procedere et personam tuam cognoscimus ad augmentationem ecclesiasticæ dignitatis sollicitius aspirare. Cum igitur tibi tam a felicitis recordationis Cœlestino papa prædecessore nostro quam a nobis de fratrum nostrorum consilio sit indultum ut infra castrum tuum, quod Mosomum dicitur, in abbacia ejusdem castri valeas episcopatum erigere, vel si malueris in eodem castro aliam cathedralem ecclesiam cui præficiatur episcopus, fabricare; ut laudabile tuæ voluntatis propositum melior sequatur effectus et ad exaltationem novi episcopatus studeas affectuosius et intendas, personæ tuæ, quam prærogativa dignitatis honorare volumus speciali, auctoritate præsentium indulgemus ut liceat tibi, quoad vixeris, personaliter in eodem episcopatu, eorum requisito assensu quibus episcopus præsciendus extiterit, nullius contradictione vel appellatione obstante, personam idoneam instituere in pontificem, qui populo sibi commisso præesse valeat et prodesse. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, vii Idus Maii.

CLIV.

MAGISTRO GUISELIN. SUBDIAcono NOSTRO, CANCELLARIO TORNACEN.

Sententia cardinalis Remensis a papa confirmatur.

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum illud effectum. Ad audientiam nostram siquidem te referente pervenit, quod cum felicitis rec. Cœlestinus papa prædecessor noster causam quæ vertebatur inter te et Laurentium clericum de Brugis, super præbenda spectante ad magisterium scholarum Sanctæ Mariæ in Brugis, venerabili fratri nostro Willielmo Remen. archiepiscopo Sanctæ Sabinæ cardinali commisisset sine debito terminandam, ipse, allegationibus utriusque partis auditis et cognitis, de prudentum virorum consilio te ab ipsius impetitione absolvit, super hoc perpetuum silentium imponens eidem. Nos igitur quod per eundem archiepiscopum factum est volentes debitam firmitatem habere, præbendam ipsam, sicut juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum iv Non. Maii.

CLV.

TORNACEN. EPISCOPO.

Ut a decessoribus alienata revocet

(*Ut supra, vi Non. Maii.*)

Cum Ecclesiarum omnium cura nobis imminet pastoralis, sic nos convenit circa utilitatem ipsarum attentius vigilare, ut quæ male ordinata sunt in eis in statum revocentur, auctore Domino, meliorem. Intelleximus siquidem per petitionem ex tua nobis parte porrectam, quod redditus duodecim altarium, qui ad mensam episcopalem specialiter fuerant deputati, quidam prædecessorum tuorum retroacto tempore minus rationabiliter distraxere. Volentes igitur tibi et Ecclesiæ tuæ paterna sollici-

tudine providere, ut redditus illos, qui in præjudicium tuum a mensa episcopali irrationabiliter sunt subtracti, tibi liceat, appellatione remota, legitime revocare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, vi Non. Maii.

CLVI.

CANONICIS ECCLESIE BEATÆ MARIE TORNACEN.

Ut fructus altarium vicariis æqualiter dividantur.

(*Ut supra, viii Id. Maii.*)

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum assensu; ut redditus, qui a diversis donatoribus ad usum vicariorum ecclesiæ vestræ, qui non sunt majoris altaris servitio deputati, per temporum vices proveniunt, colligantur in unum et per ministros vestros inter eosdem vicarios æqualiter dividantur, qui communi assensu capituli, secundum antiquam et rationabilem ecclesiæ vestræ consuetudinem, institui valeant et similiter amoveri, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Decernimus ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, viii Idus Maii.

CLVII.

CANONICIS ET CLERICIS TORNACEN. ECCLESIE.

(*Ut supra, iv Id. Maii.*)

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum postulationibus inclinati, ne coram alio iudice trahamini nisi per appellationem in causam, quandiu sub examine venerabilis fratris nostri episcopi Tornacen. vel dilectorum filiorum decani et capituli vestri stare juri volueritis, præterquam de nostro vel legati nostri mandato, auctoritate vobis præsentium indulgemus. Liceat quoque vobis, cum generale interdictum terræ fuerit, exclusis interdictis et excommunicatis, clausis januis, non pulsatis campanis et suppressa voce, divina officia celebrare. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, iv Idus Maii.

CLVIII.

CANONICIS ECCLESIE BEATÆ MARIE TORNACEN.

Quod fructus majoris altaris possint dividere.

(*Apud S. Petrum.*)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud, assensu, ut redditus qui per temporum vices a diversis personis ad usum vicariorum majoris altaris ecclesiæ vestræ proveniunt, colligantur in unum et per ministros vestros inter vicarios æqualiter dividantur, qui communi assensu capituli, secundum antiquam et rationabilem ecclesiæ vestræ consuetudinem, institui valeant et similiter amoveri, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Decernimus ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CLIX.

CANONICIS ECCLESIE BEATÆ MARIE TORNACEN.

Confirmatio constitutionis cujusdam, super fructibus beneficii Ivonis.

(*Ut supra, ii Kal. Maii.*)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum illud,

vestris postulacionibus gratam convenientiam impendentes, institutionemque quam super fructibus beneficii quod fuit olim Ivonis de vinea, cujus etiam donatio ad vos nullo medio pertinebat, de voluntate et consilio venerabilis fratris nostri Stephani episcopi vestri in Ecclesia vestra fecistis, videlicet ut fructus illi ad agenda communia negotia capituli perpetuo debeant applicari, sicut ipsa institutio rationabiliter facta est et hactenus observata et in authentico exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., *ut supra*, 11 Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

CLX.

ELECTO CAMERACENSI, SANCTI AUBERTI ET SANCTI GILLENI ABBATIBUS.

Ut injustam interdicti sententiam reuocent.

(Apud S. Petrum, 11 Kal. Maii.)

Cum in Ecclesia Dei omnia fieri debeant ordinate, non est a praelatis ecclesiarum ex impetu vel pro quæstu ad sententiam procedendum; sed ad hoc eo majori debent maturitate procedere, quo turpius et absonum magis existit de prolata temere sententia quam de ferenda minus rationabiliter reprehendi: quorum alteri, primo videlicet, pœna ex præsumptione debetur, secundo vero venia pro ignorantia vel diligentia minori donatur. Sane significantibus dilectis filiis abbate et conventu S. Vedasti Atrebaten. didicimus quod si quando inter eos et venerabiles fratres nostros episcopos, et dilectos filios archidiaconos, in quorum parochiis aliqua eorum obedientia vel capella consistit, super aliquo controversia vertitur, vel alicui ipsorum non satisfaciunt juxta desiderium postulantis, ipsi ecclesias eorum in suis parochiis constitutas interdicto subijciunt et interdictum ipsum, nisi placati muneribus, non relaxant. Volentes autem Ecclesie sancti Vedasti paterna sollicitudine providere, eisdem episcopis et archidiaconis per scripta nostra præcipiendo mandavimus ne ejus ecclesias sine manifesta et rationabili causa interdicto supponant, nec occasione sæcularium negotiorum aut quæstionum emergentium, seu causa lucri captandi, capellanos in ejus ecclesiis commorantes impediunt, quominus in ecclesiis suis divina valeant officia celebrare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si præfati episcopi vel archidiaconi forsitan in ecclesias eorundem abbatis et conventus sententiam interdicti minus rationabiliter duxerint promulgandam, vos de sententia ipsa, appellatione postposita, cognoscatis et eam post cognitionem, si talem ipsam inveneritis, auctoritate freti apostolica relaxetis. Nullis litteris, etc. harum tenore tacito.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, 11 Kalend. Maii, pontificatus nostri anno primo.

CLXI.

ATREBATEN. EPISCOPO ET CAMERACEN. ELECTO.

Ut concordia inita et bona fide interuositata transactio observetur.

(Datum, *ut supra*.)

Viris religiosi et his præcipue qui beati Benedicti regulam sunt professi non credimus expedire ut, otio claustrali postposito, contra instituta sui ordinis discurrant per curias sæculares, aut sæcularibus negotiis involvantur. Inde est quod nos dilectorum filiorum abbatis et conventus sancti Vedasti Atrebaten. religioni et honestati consulere cupientes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si nobiles viri comes Aionien. et Betuñen. advocatus a compositionibus quas idem comes cum eisdem fratribus super possessionibus de Haspra. et pater præfati advocati super possessionibus de Saillis et earum appenditiis voluntate propria inierunt temere resilire voluerint, eos ad observationem compositionum ipsarum, sicut sine pravitate factæ sunt et ab utraque parte receptæ, a nobis etiam confirmatæ, monitione præmissa per distinctionem ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris, etc., *ut supra*.

Datum, *ut supra*.

CLXII.

REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTÆ SABINÆ CARDINALI ET ABBATI SANCTI REMIGII ET DECANO REMEN.

Ut Noviomensem episcopum tertia decimarum parte contentum esse et vexatione monasterii S. Vedasti abstinere jubeant.

(Datum, *ut supra*.)

Significantibus nobis dilectis filiis annoate et conventu sancti Vedasti nostro est apostolatui reseratum, quod Martinus quondam ejusdem monasterii abbas tertiam partem decimationis de Moilaivis et de Ernaldmensnil ab R. quondam Noviomen. episcopo recepit ad censum, et ei tantam se redditurum promisit annis singulis pensionem, quod reliquæ duæ tertiæ cum illa tertia vix sufficiunt ad solutionem ipsius. Unde ecclesia beati Vedasti jacturam enormem dicitur incurrisse. Propter quod venerabili fratri nostro Noviomen. episcopo dedimus in mandatis, ut illa tertia parte decimationis prædictæ, sicut justum est, de cætero sit contentus et Ecclesiam ipsam super exactione præmissæ pensionis amodo non molestet. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si supradictus episcopus mandato nostro parere noluerit et præmissis veritas suffragatur, vos auctoritate nostra suffulti memoratum episcopum sua tertia manere contentum et ab ecclesie supradictæ super exactione pensionis illius molestatione cessare, sicut justum est, monitione præmissa per distinctionem ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Si qua vero partium legitime citata etc. facientes quod decreveritis, etc. Nullis litteris, etc., *ut supra*. Quod si omnes, etc., tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum, *ut supra*.

CLXIII

ELECTO CAMERACENSI, SANCTI AUBERTI ET SANCTI GILLENI ABBATIBUS IN CAMERACEN. DIOECESI CONSTITUTIS.

Ut episcopos per censuras compellant monasterium S. Vedasti contra suos adversarios jure tueri.

(Apud S. Petrum.)

Ut loca religiosa et fratres in eis divinis obsequiis deputati violentiæ non subiaceant laicali, sed instituta sui ordinis colant potius in quiete, specialis est eis gratia facienda; ne pro sui juris defectu sæcularibus immisceri negotiis compellantur et ad curias discurrere sæculares. Hac igitur consideratione inducti, dilectis filiis abbati et conventui sancti Vedasti Atrebaten. providere volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus si de malefactoribus suis per diocesanos episcopos justitiam non potuerit obtinere, vos post trinam admonitionem eisdem episcopis factam, malefactores eorundem fratrum ad exhibitionem justitiæ per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis, facientes quod decreveritis per distractionem ecclesiasticam inviolabiliter observari; nec sententiam in eos latam a vobis, nisi damna et injurias passis prius fuerit satisfactum, aliquis audeat relaxare. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut cum ab eodem abbate et fratribus fueritis requisiti, ad eorum monasterium accedentes, quæ corrigenda fuerint in capite vel in membris, auctoritate freti apostolica corrigatis. Nullis litteris, etc., *ut supra*. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum

CLXIV.

GRADEN. PATRIARCHÆ.

Hæc causam archidiaconi Tarvisini contra clericos de Quinto jure definiat.

(*Ut supra*, 14 Id. Maii.)

Constituti in præsentia nostra dilecti filii Jacobus et Olivierius nuntii clericorum plebanatus de Quinto, et dilectus filius archidiaconus Tarvisinus, pro causa quæ inter ipsos ex una parte et archidiaconum memoratum ex alia super jure ipsius archidiaconatus fuerat agitata et tandem ad nos per appellationem delata, diffinitioni ejus contrariis affectibus intendebant, et cum vellent ad invicem litigare, dilect. filium G. SS. Cosmæ et Damiani diaconum card. ipsis concessimus auditorem. Cumque partes in ejus essent præsentia constitutæ, prædicti nuntii pro ipsis et parte sua firmiter asserebant quod causa eadem post tractatum diutinum amicabilem tandem fuerat compositione sopita: quam quidem archidiaconus juramento, episcopus vero sub pœna mille librarum se promiserat firmiter servaturum. Ex adverso autem prædictus archidiaconus proponebat quod cum videret partem adversam sibi super observatione compositionis factæ molestiam irrogare, bonæ mem. Clementi papæ prædecessori nostro suam curavit proponere quæstionem: qui tandem ipsum a præstito juramento post causæ cognitionem absolvit et

A licentiam ei dedit ut archidiaconatus sui jura, non obstante compositione illa, prosequi non cessaret; præsertim cum eam præfatus episcopus non servasset et tam ipse quam plebani socii ejus super hoc contra mandati apostolici formam eum plurimum molestassent. E contra præmissi nuntii affirmabant quod episcopus suus contra compositionem non venerat, imo ipsi archidiacono querenti responderat quod paratus erat facere quod deberet, sicut per instrumentum publicum ostendebatur, et quod archidiaconus contra juramentum licitum ac sponte interpositum nulla debuisset ratione venire. Et si forte sibi esset aliquo modo, quod non credebant, indultum, prius quæ contra compositionis formam præsumperat, emendare penitus tenebatur, quam statueretur aliquid super negotio principali. Cæterum cum in præsentia card. prædicti diutius litigassent, tandem auditis per eum quæ duxerant proponenda, fratrum nostrorum consilio habito diligenti, causam ipsam sub certa forma tuæ fraternitati duximus committendam, per apost. tibi scripta mandantes quatenus utramque partem ad observationem compositionis prædictæ (quam licitam esse comperimus, et ideo juramentum pro ipsius observatione interpositum censuimus fore servandum) non obstante absolute prædictæ, quam credimus per subreptionem obtentam, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo compellere non omittas; in irritum apost. auctoritate reducens si quid contra compositionem prædictam per prædictum archidiaconum cujuslibet auctoritate rescripti noveris immutatum. Si quid vero postmodum inter eos fuerit quæstionis, partibus ad tuam præsentiam convocatis audias et illud appellatione remota debito fine decidas. Volumus præterea nihilominus et mandamus quatenus clericos et laicos, qui occasione quæstionis prædictæ, quam cum archidiacono habuerunt, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sunt vinculo innodati, secundum Ecclesiæ formam absolvas; illos qui ipsis bona sua per violentiam abstulerunt, ad restitutionem eorum, sicut justum fuerit, ecclesiastica censura remota appell. compellens, et non permittas quod ipsis super beneficiis suis gravamen vel aliqua molestia ab aliquo indebite inferatur. Hos vero quos Ecclesiæ violasse et manus in clericos temerarias injectis constiterit, tandiu facias sicut excommunicatos ab omnibus arctius evitari, donec passis injuriam etc., et cum testimonio litterarum, etc.

Datum, *ut supra*, etc., 14 Idus Maii.

CLXV.

ARCHIEPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS, MARCHIONIBUS, COMITIBUS, BARONIBUS, ET ALIIS NOBILIBUS VIRIS, ET UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

Ut commissariis apostolicis contra hæreticos auxilio sint.

(*Ut supra*, 11 Id. Maii.)

Cum ad capiendas vulpes parvulas, quæ demo-

liuntur vineam Domini Sabaoth, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, et hæreticos ab fidelium consortio excludendos, dilectum filium fratrem Rainerium, potentem divino munere in opere et sermone, et cum eo dilectum filium fratrem Guidonem, virum Deum timentem et vacante operibus charitatis, ad partes vestras duxerimus destinandos, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus eos benigne recipientes pariter et devote, contra hæreticos ipsis potenter et viriliter assistatis, eis consilium et auxilium impendentes. Verum quia frater Rainerius pro arduis Ecclesiæ negotiis in Hispaniam de mandato processit apostolico, volumus nihilominus et mandamus ut vos fratres archiepiscopi et episcopi, cum a dicto fratre Guidone fueritis requisiti, in hæreticos, quos ipse vobis nominaverit, spiritualem gladium exeratis; laici vero bona eorum confiscet et eos ejiciant de terra sua et eorum paleas separent a frumento. Omnibus autem qui pro conservatione fidei Christianæ in tanto discrimine quod Ecclesiæ imminet, ipsi astiterint fideliter et devote, illam peccatorum suorum concedimus indulgentiam, quam beati Petri vel Jacobi limina visitantibus indulgemus.

Datum Romæ, etc., ut supra, III Idus Maii

CLXVI.

ABBATI SANCTI VEDASTI.

Approbat ejus voluntatem, quod ex collegio sæculari factum olim cœnobium, ad collegium revocare laboret.

(Id. Maii.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ne refrigescat charitas postulantis ex longioris moræ fastidio vel ex brevi etiam dilatione tepecat. Significasti siquidem nobis quod cum ecclesia Sancti Petri de Castro sita juxta monasterium tuum libera sit, et sicut ipsum monasterium ab episcopali jurisdictione penitus sit exempta, et in ea olim esse consueverint canonici sæculares, prædecessores tui, ut possessiones ipsius in suos usus converterent, ut in ipsa facerent per monachos ministrari indulgentiam a sede apostolica impetrarunt. Verum quoniam in ea minus solemniter Domino deservitur, ad ampliandum ibidem cultum divini nominis canonicos sæculares, prout ibi quondam fuerant, in ea ordinare desideras et eis certos redditus assignare. Eapropter, dilecte in Domino filii, intentionem tuam laudabilem attendentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut de consilio fratrum tuorum vel majoris et sanioris partis in ea canonicos sæculares instituas, et tam de bonis monasterii tui quam de his quæ ibi a fidelibus offerentur redditus eis competentes assignes: ita tamen ut in nullo libertas illa depereat, quam ei prædeces-

(65) Vide lib. II, epist. 82 et seqq.

A sores nostri Romani pontifices contulere. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc. Idibus Maii, pontificatus nostri anno orimo.

CLXVII.

B. MAGISTRO SCHOLARUM ET VALBERTO CANONICO TAVISINIS.

Episcopi trucidatores a solo papa absolvendi, excepto articulo mortis.

(Apud S. Petrum.)

Super eo de quo nos vestra discretio requisivit, videlicet quid faciendum sit de his qui captioni bonæ memoriæ V. Bellunen. episcopi, ex qua dignoscitur a quibusdam aliis crudelissime interemptus, se diabolico instinctu interfuisse fatentur, si ad Ecclesiam redire voluerint, in qua sint forma recipiendi ab ea, vobis taliter respondemus, quod cum tam enorme flagitium debita velimus severitate punire, ne facilitas veniæ incentivum præbeat delinquendi, si communioni fidelium reconciliari desiderant, ad sedem apostolicam veniant absolvendi, nisi forte articulus mortis immineat vel hostilitas impediatur capitalis; quibus in utroque casu, recepta secundum formam Ecclesiæ sufficientissima cautione quod nostris debeant obedire mandatis, absolutionis beneficium nostra auctoritate potestis impendere: ita tamen quod opportunitate recepta, suscepturi mandatum, ad sedem apostolicam accedere non postponant. Provideatis autem attentius ne quid contra præscriptam formam quomodolibet attentetis [attentetur].

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CLXVIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO TURONEN.

Citantur ad audiendum sententiam proferre in causa ipsorum contra Ecclesiam Dolensem.

(65) Licet in Ezechiele legatur: *Animalia ibant et non revertebantur*, tamen sequitur in eodem *Animalia ibant, et revertebantur*. Quamvis autem hæc vocum dissonantia secundum sanum consonet intellectum et varias expositiones habeat mysticas et morales, possunt tamen per animalia munda, quæ ruminant et ungulam findunt, rectores Ecclesiæ non incongrue designari: qui discernendo fingunt ungulam et ruminant meditando: qui dum aliqua statuunt quæ postmodum non retractant, eunt et non revertuntur; cum vero aliquid statuunt quod postmodum revocant consilio saniori, eunt et sicut de animalibus legitur, revertuntur. Utinam autem prædecessores nostri Romani Pontifices in diffinitione illius veteris et nondum inveteratæ, sed prævetustate notissimæ quæstionis, quæ inter Turonen. et Dolen. Ecclesias fuit diutius agitata et adhuc sub judice lis est, animalibus quæ ibant, et non revertebantur, possent secundum formam expositionis suprapositæ comparari; ut quod super ea statuerunt taliter receptum fuisset a partibus et ær-

vatum, quod nec causa ipsa in recidivæ contentio-
nis scrupulum denuo devenisset, nec nos oporteret
super ea cum partibus laborare. Sane quamvis
causa ipsa frequenter fuerit per sedem apostolicam
diffinita, peccatis tamen exigentibus rediit male-
sana cicatrix in vulnus antiquum; hodieque ma-
nent vestigia veteris quæstionis et evidenter appa-
rent et damnis quæ utraque partium ejus occasione
vehementer incurrit, sicut ipsi novistis nec nos
etiam ignoramus. Quod si verum inspicimus et at-
tendimus causas controversiæ diuturnæ, per vos
interdum stetisse videtur quominus legitimum finem
acceperit quæstio toties suscitata. Nam, ut non
longe petamus exemplum, cum bonæ memoriæ Cæ-
lestinus papa prædecessor noster partes ad judi-
cium citavisset, terminum eis certum præfigens, et
eum postmodum de voluntate partium prorogasset,
licet dilectus filius I. Dolen. electus ad sedem apo-
stolicam propter hoc in persona propria non sine
multo gravamine accessisset, tu tamen, frater archie-
piscopo, nec venisti nec misisti ad nos idoneum
responsalem, sed nuntios solummodo minus suffi-
cienter instructos pro sola dilatione petenda. No-
lentes autem dictas ecclesias hujus occasione discor-
diæ non sine magno utriusque dispendio diutius
laborare, festum dedicationis beati Michaelis pro-
ximo futurum pro preemptorio termino vobis et
parti adversæ duximus præfigendum. Ideoque di-
cretionis vestræ per apostolica scripta mandamus
et districte præcipimus quatenus ad prædictum
terminum, quicquid de te, frater archiepiscopo,
quocumque modo contingat, per vos vel procurato-
res idoneos ad sedem apostolicam accedatis, nostræ
dispositionis formam vel justæ diffinitionis senten-
tiam recepturi. Cum enim instantia nostra quoti-
diana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua,
de plenitudine potestatis, quam super omnes Eccle-
sias ab ipso Jesu Christo suscepimus, ea cupimus
consilio saniori disponere, sicut viderimus expe-
dire, quæ ad pacem et utilitatem proveniant Eccle-
siæ utriusque. Alioquin ex tunc in diffinitione ipsius
causæ vel dispositione dante Domino procedemus.

Datum Romæ apud S. Petrum Id. Maii, pont.
nostri anno primo.

CLXIX.

In eumdem fere modum Bituricen. archiepiscopo.

Licet in Ezechiele, etc., usque ad verbum illud, proce-
demus. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scri-
pta præcipiendo mandamus ut supramemoratis archie-
piscopo et capitulo Turonen. ex parte nostra
districte præcipias ut in termino sibi preemptorio
constituto nostro se conspectui repræsentent et
litteras nostræ citationis per tuos nuntios ipsis fa-
cias præsentari.

Datum Romæ, etc., ut supra, xvii., Kalend. Ju-
nii, etc.

(66) Vide infra epist. 354.

CLXX.

ARCHIEPISC. TARENTASIEN. [ET EPISC. AUGUSTEN. ET
ABBATI BONIMONTIS.]

*Committitur eis causa episcopi et capituli Lausan-
nensis.*

Ut supra, Id. Maii.)

(66) Licet injunctæ nobis administrationis offi-
cium profectibus nos admoneat intendere singulo-
rum, et tanquam de commisso nobis grege rationem
Domino reddituri cunctos ea facere exoptemus quæ
ad vitam proficiant sempiternam, fratres tamen et
coepiscopos nostros, qui in partem sunt sollicitu-
dinis evocati, sic vellemus commissi eis officii exe-
cutionem diligenter peragere, quod non lucerna sub
modio sed supra candelabrum posita videretur.
Verum cum de ipsis ea nostris auribus referuntur
quæ in infamiam pontificalis dignitatis redundant,
dolemus admodum et turbamur: quia juxta divinæ
legis sententiam, *si sacerdos, qui est unctus, pecca-
verit, facit delinquere populum*. Olim siquidem cum
venerabilis frater noster Lausannen. episcopus fel-
licis recordationis C. papæ prædecessori nostro a
capitulo suo delatus fuisset in multis, idem præde-
cessor noster venerabili fratri nostro Maurianen.
episcopo et dilectis filiis Bellavallis et de Charitate
abbatibus apostolica auctoritate præcepit ut ad Ec-
clesiam Lausannen. personaliter accedentes, quæ
in eadem tam in capite quam in membris digna cor-
rectione cognoscerent, studerent diligenti sollici-
tudine emendare. Qui cum die statuta Lausannam
accessissent, et fecissent in præfati episcopi et ca-
pituli præsentia commissionis litteras recitari, sicut
in eorum litteris perspeximus contineri, ipsum
episcopum et capitulum ad compositionem ami-
cabilem faciendam inducere studuerunt. Tunc
capitulum duo instrumenta exhibuit; quorum
unum erat sigillatum septem sigillis arbitratorum, in
quos tam canonici quam episcopus compromiserant
memorati; alterum vero erat sigillo jamdicti epi-
scopi consignatum, in quo se fatebatur reatum per-
jurii incurrere, si a facta compositione a jamdictis
arbitris ratione qualibet ab arbitrio resili-
ret. Episcopus autem, in præsentia delegatorum judicum,
quod compositionem illam non tenuerat nec tene-
ret, proposuit: asserens quod canonici antea a
compositione resilierant et emendationem quam
super quibusdam articulis præfati arbitri ei facere
compromiserant nondum potuerat obtinere; et ideo
se non incurrisset reatum perjurii fatebatur quia
canonici prius compositionem infregerant et compo-
sitionis chartam arbitri non curaverant emendare.
Econtra vero canonici respondebant quod nec ipsi
a compositione resilierant nec aliquid arbitri in
compositione promiserant emendare. Licet autem
econtra episcopus se probare promitteret quod di-
cebat, in præsentia tamen ipsorum judicum non
probavit. Cumque præfati canonici super monetæ
diminutione et exactione novi pedagii memoratum

episcopum convenirent, et peterat quid ab artibus A
 preceptum fuerat observari, respondit episcopus
 memoratus quod moneta erat pura, et non emissa,
 nec licuit artibus super hoc aliquid artari, cum
 tanquam dominus moneta si illi ei sit eam per suo
 beneplacito minnere et augere, et iste fuit unus de
 articulis in quibus emendationem arbitrii postula-
 vit. Pedagogium autem a quadraginta annis acceptum
 fuisse asseruit et in gravamen inimicorum suorum
 se illud proposuit statuissse. Cumque adjicerent ca-
 nonici anti-dicti quod præter illa quæ in composi-
 tionis (67) instrumento continebantur, alia vellent
 contra eundem episcopum proponere et probare,
 respondit episcopus quod eos aliquatenus non au-
 dired, quia non tenebatur coram ipsis iudicibus
 respondere, cum litteræ commissionis non ex parte
 capituli, sicut continebatur in eis, sed per falsam
 suggestionem fuerint impetratæ: quia P. de Exchan-
 dens [Ischandens], qui eas impetravit, mandatum
 non habuit ut talia postularet. Ad quod P. ipse
 respondit quod licet cum ad Romanam Ecclesiam
 accessit, non omnibus suum propositum revelaverit
 sed quibusdam, postquam tamen rediit, commis-
 sionis litteras omnibus qui aderant in capitulo leg-
 it et exhibuit et universis ipsæ litteræ placuerunt.
 Et ideo asserebant episcopum debere coram eisdem
 iudicibus respondere; quia ratihabitio retrotrahitur
 et mandato comparatur. Et quoniam eorum judi-
 cium noluit sepefatus episcopus subintrare, licet
 ipsi iudices in eadem Ecclesia multa digna corre-
 ctione cognoscerent, et eam a statu pristino mise-
 rabiliter corruiisse, et bona tam episcopi quam ca-
 pituli viderent plurimum imminuta, in executione
 tamen mandati apostolici ultra procedere noluere,
 negotium ipsum ad Romanam Ecclesiam [Curiam]
 remittentes. Ad hæc, tam litteris capituli Lausannen,
 quam religiosorum abbatum, comitum et baronum
 ejusdem diocesis et aliorum multorum nostro apo-
 stolatui est suggestum quod idem episcopus bona
 ipsius episcopatus dilapidando consumpsit, matri-
 monia non jungenda [conjungenda] conjungit et di-
 vortia celebrat indiscrete; et cum incontinentiæ
 laboret infamia, familiaritatem amplectitur iniquo-
 rum, justitiam denegat postulantibus et quibuslibet
 contumeliose respondet, in se non ostendens man-
 suetudinem pastorem. Præterea contra eundem
 multa alia proferuntur, quæ longum esset litteris
 præsentibus enarrare. Super quibus siquidem omni-
 bus tanto dolemus vehementius et movemur, quanto
 eundem episcopum, tanquam in Romana Ecclesia
 enutritum et ab ea in pontificalis officii dignitatem
 assumptum quantum cum Deo possumus sinceriori
 charitate diligimus, et specialius amplexamur. Quo-
 niam igitur quæ de præmisso episcopo referuntur,
 sub dissimulatione transire non possumus nec de-
 bemus, inquisitionem ipsius negotii de fratrum
 nostrorum consilio vestræ duximus experientiæ
 committendam; per apostolica vobis scripta dis-

(67) In epist. 334, pro compositionis legitur arbitrii.

A tracte præcipientes quatenus ad locum competen-
 ter accedentes et partibus convocatis solum Bon-
 habentes præ oculis, appellatione postposita, antea
 hinc inde proposita; attestaciones et allegaciones
 utriusque partis discussas et examinatas canonice sub
 sigillis vestris nobis dirigere procuretis, præcipiens
 utrique parti terminum competentem, quo sufficiente
 instructæ, ad recipiendam sententiam nostro re-
 conspectui representent. Si vero præfati canonice
 ab accusatione desisterint et probare noluerint quod
 proponunt; vos, si præfatus episcopus super hæc
 fuerit infamie nota respersus, purgationem per
 canonicam indicatis, ut cum tribus episcopis suis,
 si valet, innocentiam purgare non differat; et tam
 si præstiterit, auctoritate apostolica admittentes.
 B cum ab impetitione canonicorum penitus absolvas
 et ab objectis criminibus denuntietis insonsem. Ve-
 rum si se non poterit juxta sanctiones canonicas
 expiare, vos cum suspensum ad nostram presentiam,
 sublato appellationis obstaculo, transmittatis, ut in
 negotio ipso sicut expedire viderimus auctore Do-
 mino procedamus. Attentius provisuri ut mandatum
 apostolicum ita prudenter ac diligenter exsequi ste-
 deatis, ut nos devotionem et sollicitudinem vestram
 possimus merito commendare. Volumus autem ni-
 hilominus et mandamus ut eidem episcopo districtius
 injungatis, ne bona Lausannen. Ecclesie hujus oc-
 casione negotii quomodolibet alienare præsumat, in
 quorum distractione dicitur hactenus satis enor-
 miter excessisse. Si qua vero partium legitime ci-
 tata vestram presentiam adire contempserit, etc.
 C Nullis litteris obstantibus harum tenore tacito, etc.
 Quod si omnes, etc. tu, frater archiepiscopo, cum
 eorum altero, etc.

Datum, etc., ut supra, Id. Maii.

CLXXI.

PHILIPPO ILLUSTRIS FRANCORUM REGI.

Ut repudiata pellice, legitimam uxorem recipiat.

(Ut supra, XVI Kal. Junii.)

Licet dextera Domini suam fecerit in nostra pro-
 motione virtutem, de terra suscitans inopem et de
 stercore erigens pauperem, et illud nos voluerit di-
 gnitatis solium obtinere, ut non solum cum princi-
 pibus, sed de principibus etiam judicemus; cum
 tamen conditionem humilitatis nostræ conspicimus
 et de quo ad quid simus vocati pensamus, præter
 generale debitum pastoralis officii quod singulis nos
 constituit debitores, tibi et regno tuo specialiter
 nos fatemur teneri, in quo nos recolimus in studiis
 litterarum ætatem transegiisse minorem, ac divino
 munere quantæcunque scientiæ donum adeptos, be-
 neficiorum impensam multiplicem suscepisse. Ad
 cumulum autem hujus præcipuæ dilectionis accedit
 progenitorum tuorum grata memoria; quos, sicut
 Christianissimos principes nec ventus turbinis nec
 impetus tempestatis ab Ecclesia Romana potuit
 aliquando separare, quin potius tanto amplius in
 ipsius devotione ferverent, quanto fortius in navi-

culam nostri piscatoris fluctus insurgerent et mare A tumultuosius ventorum incursibus fluctuaret. Unde cum in minori quondam officio constituti serenitatem regiam et regnum Franciæ speciali amplexati fuerimus dilectionis affectu, nunc ad apicem summi pontificatus, licet insufficientes, assumpti, privatis affectibus, communibus supervenientibus causis tam ardentius in regiæ serenitatis dilectione flagramus, ut occasionem nobis precemur a Domino indulgeri per quam affectus interior prodeat in effectum et prærogativa sinceritatis quam ad te gerimus in opere pateat universis. Verum quanto amplius celsitudinem tuam honorare cupimus et ad profectum tuum ardentius aspiramus, tanto magis de tua sumus salute solliciti, et gravius ferimus, si nostræ charitatis affectus circa serenitatem tuam, te præsertim dante materiam, videretur, quod absit, B refrigerescere vel tepere. Sane quantum scandalum sit exortum ex superinductione illius quam post multiplices inhibitiones Ecclesiæ (quarum unam (68) factam per bonæ memoriæ M. sanctor. Joannis et Pauli presbyterum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum et dilectum ffilium C. subdiaconum et notarium nostrum, cum felicitis record. Cælestini papæ prædecessoris nostri litteras in tua fecere præsentia recitari, quæ inhibitionem apertius continebat, ad te novimus pervenisse), et post datas et receptas epistolas venerabilibus fratribus nostris Suessionen. et Noviom. episcopis, nuntiis tuis propter hoc apud sedem apostolicam constitutis superinducere voluisti, tibi credimus ex parte liquere : C in quo ad discretionem veritatis non debet vincere sensualitas rationem. Nosti enim quod morbus iste jam vicina corrumpit, et ad excusandas excusationes in peccatis factus es cæteris excusatio, et in nos et Romanam Ecclesiam detractionem non modicam suscitastis. Quantum autem ex hoc te ipsum læseris ex eo manifeste perpenditur quod omnia tibi contraria successerunt, quæ prius prospera succedebant, nec datum est tibi frui etiam pace diuturna, quin, etsi non corpus, mentem saltem sollicitudo gravis urgeret. Quod tibi esse debet evidens argumentum quod propter hoc divinam indignationem incurris; præsertim cum superinductæ consanguinitas opponatur, charissimæ autem in Christo D filiæ nostræ I. regiæ Franciæ non nisi impedimentum fuisset affinitatis objectum. Ut igitur salutis tuæ consulas et honori, ut nos et Romanam Ecclesiam a labiis iniquis et lingua liberes detractrice, ut Dominum tibi reddas propitium, quem iratum tibi hactenus reddidisti : rogamus serenitatem regiam, monemus et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum per apostolica tibi scripta mandantes quatenus in te ipsum aciem tuæ considerationis reflectens, sic tuos actus dijudices ut ab aliis non debeas judicari. Memor esto conditionis tuæ, et novissima juxta verbum sapien-

tis attendens, quod scandalum in Ecclesia parit, quod nobis detractionem generat, quod in perniciem tuæ salutis vertitur, et in dispendium totius regni redundat, alios simili corrumpens exemplo, corrigas per te ipsum, superinductam de finibus regni Francorum removeas et eam reduces in regnum et reginam appelles ac facias appellari, mandans ei ab omnibus tanquam reginæ deferri, quam a te minus rationabiliter abjecisti. Quod si postmodum usque adeo serenitatem tuam oriens ex alto respexerit et cor tuum lux illa dignata fuerit illustrare quæ illuminat omnem hominem ventem in hunc mundum, ut prædictam reginam (quam ex testimonio plurium, quibus est religionis et dignitatis ratione credendum, miræ sanctitatis et honestatis audivimus esse) retineas in gratia conjugali (præsertim cum vix nobiliorem ducere possis et id tibi plurimum expedire noscatur), in his facilius et ad votum tuum celerius exsequendis quæ serenitati tuæ diebus istis incumbunt, gaudebimus plurimum, et in agendis tibi gratiarum actionibus assurgemus. Quod si forsitan, quod absit, desuper datum non fuerit, sicut de jure tenemur, juris tibi licentiam non negamus, quo minus facta prius restitutione audiamus et exaudiamus quod rationabiliter duxeris proponendum. Si autem, quod non credimus, nec famæ tuæ nec honori consuleres, nec mandatis nostris nec monitis obedires; quantumcunque nobis molestum existeret te in aliquo molestare, contra te tanto amplius moveremur et manum curarem apostolicam aggravare, quanto serenitatem tuam sincerius diligimus, et quos amamus severius arguere intendimus et durius castigare; cum inspirante Domino immutabilem animum et inflexibile propositum habeamus nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio declinandi a semita rectitudinis; sed via regia incedentes, nec ad dexteram declinabimus nec deviabimus ad sinistram; sine personarum acceptione facientes judicium, quia non est personarum acceptio apud Deum. Non ergo posses, quantumcunque confidas de tua potentia, subsistere ante faciem, non dicimus nostram, sed Dei, cujus, licet immeriti, vices exercemus in terris, cum auctore justitiæ, qui est Veritas, pro justitia et veritate pugnante, inimici tui in te ac regnum Franciæ prævalerent, nec valeret temporalis tuus et exiguus potentatus divinæ ac æternæ repugnare omnipotentis majestatis. Facias, fili charissime, de necessitate virtutem, et nobis in hoc, imo Creatori tuo, per quem vivis et regnas, humiliter satisfacias; quatenus et ipsum tibi reddas propitium et nos tibi constituas amplius debitores: sciturus pro certo quod nisi mandatum nostrum hac vice curaveris adimplere, non differemus ulterius quin officii nostri debitum exsequamur.

Datum, etc., ut supra, xvi Kalend. Junii.

(68) Vide Massonum in Annalibus.

CLXXII.

WILLIELMO REMEN. ARCHIEPISCOPO. SANCTÆ SABINÆ
CARDINALI.

*Ut existat conservator privilegiorum Ecclesiæ S.
Germani de Pratis Parisiis.*

(*Ut supra, v Id. Maii.*)

Pia Patrum prædecessorumque nostrorum sollicitudo se circa statum Ecclesiæ in sua integritate servandum mirabiliter exhibuit circumspectam, ut videlicet ipsas, quæ sæcularium turbationum fluctibus concutiuntur assiduis, protectione sedis apost. specialiter præmuniret, et cum ipsa præsens omnibus adesse non possit, per convenientia instrumenta eisdem indulta suæ potentiam auctoritatis extendens, perversorum malitiam coerceret. Sed cum malitia hominum excreverit in immensum, nec modum sibi perversitas eorum effrænata imponat, nos, quos eidem sedi gratia divina præfecit, qui prædecessorum nostrorum mandata seu institutiones solvere non venimus, sed implere, juxta malitiam temporis in his esse rigidiores oportet. Inde siquidem est quod cum Ecclesia Sancti Germani de Pratis Parisiensis, quæ Romanæ sedis filia devota et specialis existit, privilegiorum, indulgentiarum, confirmationum et libertatum plura obtinuerit a Romanis pontificibus instrumenta, quibus prælati Ecclesiarum et quamplures alii minime deferentes, ea infringere ipsisque temere obviare non dubitant, sicque libertatibus sibi concessis uti plene non valeat et in pluribus sustineat detrimentum, te conservatorem eorum quæ ad ipsius Ecclesiæ tranquillitatem a sede apostolica sunt indulta specialiter duximus concedendum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si quos indulgentiis, confirmationibus, privilegiis seu quibuslibet aliis instrumentis apostolicæ sedis, seu aliis immutabilibus a quibuscunque monasterio Sancti Germani de Pratis prævia ratione concessis, per quæ libertas debet ecclesiastica integra conservari, temere iuveneri obviantes, eos per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, quemadmodum videris expedire, a sua temeritate compescere non moreris, ipsiusque jura monasterii Sancti Germani studeas illibata servare. Nullis litteris etc. harum mentione non habita etc.

Datum, etc., *ut supra, v Idus Maii.*

CLXXIII.

ROBERTO ABBATI S. GERM. PARISIEN. EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS, IN PERPETUUM.

Quod eos recipiat sub protectione apostolica, veteraque privilegia, non paucis additis, confirmet.

(*Apud S. Petrum, II Id. Maii A. D. 1198.*)

In eminenti apostolicæ sedis specula ad hoc summus licet immeriti disponente Domino constituti,

A ut justas petitiones debeamus libenter admittere, et eis studeamus effectum utilem indulgere. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus annuentes, monasterium beati Germani de Pratis, in quo divino mancipati estis obsequio, quod proprie beati Petri juris existit, ad exemplar felicis memoriæ Paschalis, Innocentii, Lucii, Eugenii, Anastasii, Alexandri, Lucii, Urbani, Clementis et Cælestini, prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti regulam in eodem monasterio noscitur institutus etc. *usque ad verbum illud* observetur. Præterea quascunque possessiones etc. *usque ad illud* illibata permaneant. Per præsentis itaque privilegii paginam vobis vestrisque successoribus in perpetuum confirmamus ut quæcunque libertas, quæcunque dignitas, privilegio beati Germani, scriptis Childeberti, Clotharii, atque aliorum regum Francorum vestro monasterio collata est, eidem permaneat illibata. Ad hæc, volentes te, dilecte fili Roberte abbas, et monasterium tuum honoris et gratiæ privilegio decorare, ad instar dictorum prædecessorum nostrorum Alexandri et Cælestini usum mitræ et annuli atque sandaliorum tibi et per te successoribus tuis de consueta sedis apostolicæ benignitate duximus indulgendum. Præcipimus autem ut chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, ordinationes et quæcunque vobis ex pontificali sunt ministerio necessaria a nullo catholico episcopo vobis vestrisque successoribus denegentur. Sane missas, ordinationes, stationes, ab omni episcopo vel clero Parisien. Ecclesiæ in eodem monasterio præter voluntatem abbatis vel congregationis fieri prohibemus; nec habeant potestatem aliquid ibi imperandi; sed nec divina officia ipsis interdicere, nec excommunicare nec ad synodum vocare, aut abbatem aut monachos, presbyteros aut clericos ecclesiarum ipsius loci, tribuimus facultatem. Adjicimus (69) etiam ut in parochiis ecclesiis, quas extra burgum beati Germani tenetis, presbyteri per vos eligantur, et episcopo præsententur; quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de plebis cura, de rebus vero temporalibus ad monasterium pertinentibus, vobis respondeant; quod si facere forte noluerint, subtrahendi eis temporalia, quæ a vobis tenent, liberam habeatis auctoritate apostolica facultatem. Auctoritate etiam apostolica statuimus et vobis de consueta clementia et benignitate sedis apostolicæ indulgemus ut nullius legationi, nisi a latere Romani pontificis specialiter fuerit delegatus, subjacere vel subesse amodo debeatis; nec alicui liceat obtentu legationis ab apostolica sibi sede indultæ vos vel successores vestros, seu monaste-

(69) Vide can. iv. Concilii Claramont. in Additione ad lib. vi, De concordia Sacerd. et Imp. cap. 51.

rium vestrum, vel ecclesias quæ infra burgum beati Germani sunt, ulla interdicti vel excommunicationis sententia prægravare, vel super vos aut super dictas ecclesias jurisdictionem aliquam exercere, nisi specialiter hoc fuerit a Romano pontifice illi mandatum. Præterea compositionem quæ inter monasterium vestrum et bonæ memoriæ Guidonem quondam Senonen. archiepiscopum super procurationibus quas a vobis in quibusdam villis petebat, rationabiliter intercessit, sicut provide ac sine pravitate facta est et recepta et hactenus observata, atque in instrumento exinde confecto plenarie continetur, ratam habentes, auctoritate apostolica duximus confirmandam. Ad majorem autem evidentiam compositionis ipsius rescriptum illud de verbo ad verbum huic privilegio duximus inserendum : *In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Guido Dei gratia Senonen. archiepiscopus omnibus ad quos præsentis litteræ pervenerint, in Domino salutem. Notum fieri volumus universis præsentibus pariter et futuris quod discordia quæ erat inter nos et Fulconem abbatem sancti Germani de Pratis et ipsam ecclesiam, de procurationibus quas ab eis petebamus in Emant et Balneolo et Sancto Germano juxta Musteriolum, in præsentia domini Philippi Francorum regis ita terminata est. In hoc siquidem quitavimus Fulconi abbati et Ecclesiæ Sancti Germani in perpetuum procuraciones quas in prædictis locis petebamus ab eis, tali modo quod abbas et successores sui nobis et successoribus nostris vel nostris certis nuntiis pro procuracionibus illis reddent singulis annis octo libras Parisien. apud Emant in octavis Paschæ. Et si nos vel successores nostri venerimus semel in anno ad Emant, vel Balneolum vel ad villam quæ dicitur Sanctus Germanus, abbas et successores sui aut ille qui domum tenebit recipient nos et successores nostros, et vivemus ibi nos et successores nostri nocte una sumptibus nostris propriis; infra quod ille qui domum tenebit non tenebitur aliquid dare nobis vel successoribus nostris, præter hospitium, nisi hoc de gratia facere voluerit. Et si nos vel successores nostri semel recepti fuerimus in uno prædictorum locorum, non tenebuntur monachi recipere nos sive successores nostros in aliquo illorum trium eodem anno. Nos autem fecimus quitari jamdictæ ecclesiæ et abbati medietatem decimæ lanæ a presbyteris qui sunt in ecclesiis sancti Germani per archiepiscopatum Senonen. constitutis, scilicet Emant, Balneolo, villa quæ dicitur Sanctus Germanus juxta Musteriolum, Matriolis; et presbyteri dictarum ecclesiarum aliam medietatem ejusdem decimæ habebunt. Nuntii autem abbati Sancti Germani facient fidelitatem presbyteris qui in dictis ecclesiis erunt, et presbyteri per nuntios suos nuntiis abbatibus, de dicta decima communiter et fideliter quærenda et inter se dividenda. Quod ne valeat alicujus oblivione deleri vel malitiose perverti, sigillo nostro fecimus id confirmari; astantibus Ecclesiæ nostræ personis, Salomone decano,*

Manasse archidiacono, Wilhelmo thesaurario, Caufrido præcentore. Testes hujus rei sunt Stephanus abbas Sanctæ Genovesæ et canonici Hugo, Almaricus, Milo; abbas Sancti Remigii Senonensis, magister Ansellus de cancellaria, Ogerius de Avons. Actum apud Fontem Blaudi anno ab incarnatione Domini 1191. Deinde prohibemus ut monasterii vestri monachos, ubicunque de mandato abbatis habitaverint, nullus præter Rom. pontificem vel legatum ab ejus latere missum absque speciali mandato apostol. sedis, vel præter abbatem, ad quem cura et custodia eorum pertinet, excommunicet aut interdicat. Obeunte vero, etc., usque ad verbum illud eligendum. Electus autem vel a Romano pontifice vel a quo maluerit catholico episcopo munus benedictionis accipiat. Sane novalium, etc., apostolica insuper auctoritate vobis duximus indulgendum, ut infra parochias ecclesiarum ad jamdictum monasterium pertinentium nullus oratorium, capellam, vel ecclesiam ædificare, aut cœmeterium facere, sine diocessani episcopi et vestro consensu audeat; nisi fortè Templarii vel Hospitalarii fuerint, quibus hoc apostolicæ sedis privilegii indultum fuisse noscitur. Paci quoque et tranquillitati vestræ pontificali volentes provisione prospicere, præsentii privilegio duximus statuendum ut si quis terras ad vos de jure spectantes, in quibus portionem habetis vel campos, donatione, aut venditione seu quolibet alio alienationis titulo in aliam ecclesiam vel religiosa loca transtulerit, ecclesiis illis vel locis religiosis ultra annum et diem eas sine assensu vestro non liceat retinere; sed juxta consuetudinem Gallicanarum Ecclesiarum talibus personis pretio seu dono concedant, quæ vobis et monasterio vestro jura vestra cum integritate persolvant. Decernimus ergo, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, 11 Idus Maii, indictione prima, incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno primo.

CLXXIV.

HUGONI ABBATI SANCTI DIONYSII EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Quod eorum jura privilegiaque confirmet.

(Ut supra, 11 Id. Maii.)

Effectum justa postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo postulati rationis : præsertim quando petentium voluntates et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium Sancti Dionysii, quod specialiter beati Petri juris existit, in quo divino estis obsequio mancipati, ad exemplar felicitis recordationis Zachariæ, Stephani, Leonis, Alexandri, Paschalis, Calixti, Innocentii, Eugenii et Lucii, Romanorum pontificum prædecesso

rum nostrorum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti regulam, etc., usque ad verbum observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona, etc. usque ad verbum permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, donationem præbendarum in ecclesia Sancti Pauli. In episcopatu Parisien. ecclesiam Sancti Leodegarii, ecclesiam Sancti Martini in strata, cellam Beatæ Mariæ prope Corbolium super fluvium Essonæ sitam cum appendiciis suis, eccles. de Trembleiaco, monasterium Beatæ Mariæ de Argentolio quod situm est super fluvium Sequanam, cum pertinentiis suis. In archiepiscopatu Rothomagen. ecclesiam S. Petri de Calvomonte cum tribus capellis sibi adjacentibus, scilicet S. Mariæ, Sancti Joannis et capella de Galloel. ecclesias de Cergiaco, quæ nec synodum nec circatam persolvunt. Ecclesiam de Busiaco, ecclesiam de Sagiaco, ecclesiam de Cormeliis, ecclesiam de Caiz, ecclesiam de Monte Gerulfi, ecclesiam de Ablegiis, ecclesiam de Sancto Claro, ecclesiam de Monte Genvoldi. In Normania vero ecclesiam de Mo. Renniaco, ecclesiam de Liliaco, ecclesiam de Floriaco, ecclesiam de Bernevalle, ecclesiam de Sancto Martino, ecclesiam de Fregellis. In episcopatu Carnoten. ecclesiam de Trapis. Concessionem etiam patronatus ecclesiæ Beatæ Mariæ de Medonta cum omnibus possessionibus et appenditiis suis a charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri rege Francorum vobis provide factam, ita quod decedentibus canonicis ejusdem ecclesiæ, loco eorum vestri monachi ordinentur, per quos gratis in eadem ecclesia Deo servitium assidue impendatur. In episcopatu Aurelianen. ecclesiam de Toriaco, campum Manerii, villare Vendrous, villam Mevi, Fiens, Luins. Ad hæc, compositionem illam quam bonæ memoriæ Henr. quondam Sylvanecten. episcopus super diversis querelis quæ inter vos et nobilem virum Williel. de Melloto, tam in talliis quam in corveis et terris censualibus et quibusdam aliis vertebatur, statuit observandam. Concessionem vobis et per vos monasterio vestro factam a bonæ memoriæ Guidone quondam Senonen. archiepiscopo et ejus antecessoribus de ecclesiis de Bella, de Sancto Lupo, de Josanvilla, de Ver. de Firiaco, de Grandipute, de Sancto Audoeno. Præsentationem etiam presbyterorum in eisdem ecclesiis. Concessionem similiter vobis factam a bonæ memoriæ Rog. quondam Cameracen. episcopo et ejus antecessoribus Gualchero, Odone, Nicolao, de ecclesia de Forest, altari de Solemio, altari de Vernuilo cum decimis et omnibus appenditiis eorum. Portionem cujusdam decimæ de Rw. Item compositionem quam jamdictus Sylvanecten. episcopus super controversia quæ in-

ter vos et Albertum de Monte-Omorio de quadam viatura et quibusdam pravis consuetudinibus vertebatur statuit observandam. Concessionem quoque cœnobio vestro factam a venerabili fratre nostro Philippo Belvacen. episcopo, tam de personatu quam de præsentatione in ecclesiis sacerdotum, videlicet ecclesiam Sancti Martini de Colle, ecclesiam de Asneriis, ecclesiam de Villiaco, ecclesiam de Ciris, ecclesiam de Croi, ecclesiam de Morentiaco, ecclesiam de Maffiers, ecclesiam de Nosaico, ecclesiam de Murno et ecclesiam de Buxorta. In pago Meten. cellam novam cum omnibus appenditiis suis, videlicet Hulsperre, Asminge, Emelingas, ecclesiam de Fulcrepa, salinas ac patellas salinarum apud Massaltien. In episcopatu Laudunen. altare de Cadursa, altare de sancto Gaberto, altare de Pirolis, altare de Seiriaco, cum capella sancti Dionysii quæ est apud Ribomontem. In Jusavalle, altare de Sorbeis, altare de Altrepia, altare de Rosbes, altare de Rocheniis, altare de Serenis Fontibus. Ex domo illustris memoriæ Ludovici quondam regis Francorum, quidquid in villa de Trapis habebat, præter annualem hospitationem, quando ibidem jacuerit, et talliam quam apud Gergiacum in Wlconsin. et apud Cormelias vobis donavit. Ex dono bonæ memoriæ Gaufredi Carnoten. episcopi, altaria de Monarvilla et de Tubrido. Ex dono Alvisii bonæ memoriæ quondam Atrebaten. episcopi, altare de Anechin. Ex dono illustris memoriæ Eduar. scilicet et Will. quondam regum Angliæ, Deherstiam super fluvium Sabrina sitam, Tantoniam, Molam cum appenditiis suis. Ad hæc, comitatum Wlcassini, qui juris beati Dionysii est, quem illustris memoriæ Ludovicus quondam rex Francorum per Sugerium quondam abbati Sancti Dionysii in beneficium et feudum suscepisse cognoscitur, quoniam is possidet cujus nomine possidetur, tibi tuisque successoribus confirmamus. Vicariam quoque et omnimodam justitiam ac plenariam libertatem juxta villam Sancti Dionysii sicut subscriptis terminis distinguitur, a fluvio videlicet Sequanæ, a molendino quod vulgo appellatur Bajart usque ad supremum caput villæ quæ vocatur Albervillare, quam præfatus rex juris esse beati Dionysii recognoscens, eidem monasterio restituit, vobis nihilominus confirmamus. Præterea omnimodam potestatem omnemque justitiam et universas consuetudines nundinarum jamdicti ipsius regis liberalitate vobis concessas, ut perpetuis eas quiete obtineatis temporibus, confirmationis nostræ munimine roboramus. Ad hæc, refutationem pravæ consuetudinis quam Burcardus de Monte-Morentiaco in vineis vestris monasterii in Diogilo villa sitis habebat et rotagici terræ suæ. Similiter compositionem initam inter monasterium vestrum et ecclesiam sancti Exuperii Corbolien. in præsentia bonæ memoriæ Joannis quondam Carnoten. episcopi super integritate præbendæ ejusdem ecclesiæ. Ad exemplar insuper felicitis memoriæ Innocentii et Anastasii Ro-

man. pontificum prædecessorum nostrorum, compositionem super controversia, quæ quondam inter monasterium vestrum et monasterium sancti Michaelis vertebatur, sicut in eorundem Romanorum pontificum plenarie [f. privilegiis] continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Has siquidem compositiones omnes seu refutationes, sicut absque pravitæ factæ sunt, receptæ et in scriptis authenticis continentur et etiam hactenus sunt servatæ, apostolico munimine roboramus. Sane novalium vestrorum etc. Liceat quoque vobis clericos etc. Prohibemus insuper etc. Discedentem vero etc. Auctoritate quoque apostolica prohibemus ne aliquis abbas monasterii ipsius terras, redditus ad ipsum spectantes, parentibus suis aut aliis, domos, vel etiam ea quæ de caducis proveniunt, aut ministeria domus, nisi illa tantum quæ sunt servientium clericorum, dare præsumat nec pecuniam ultra centum libras sine assensu totius capituli vel majoris et sanioris partis mutuo suscipere audeat. Nulli quoque monachorum quidquam sine consensu abbatis ab aliquo mutuo recipere liceat. Is autem qui ministerium domus habuerit, ultra centum solidos mutuo non accipiat, præter abbatis consensum. Statuimus etiam ut abbas sigillum proprium habeat, sicut est de consuetudine hactenus observatum. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis sacerdotes eligere et diocæsano episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Justitias etiam aut officia laicorum, quæ bonæ memoriæ W. quondam abbas ejusdem monasterii ad manus suas ab omnibus in burgo Sancti Dionysii commorantibus legitime revocavit, de cætero aliis assignari, regulares etiam consuetudines a prædecessoribus vestris et a vobis hactenus observatas aliqua levitate mutari, nisi de tua sive tuorum fuerit providentia successorum cum consensu capituli vel majoris et sanioris partis, auctoritate apostolica prohibemus. Novas præterea et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis sen decanis vel aliis ecclesiarum prælati omnino vobis fieri prohibemus. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum seu monachorum, qui ad sacros ordines fuerunt promovendi, a quocunque malueritis suscipiatis episcopo; siquidem catholicis fuerit et gratiam apostolicæ sedis habuerit et ea vobis gratis et absque aliqua pravitæ voluerit exhibere. Inhibemus insuper ut infra fines parochialium ecclesiarum vestrarum nullus sine diocæsani episcopi et vestro assensu capellam vel oratorium ædificare præsumat. Salvis privilegiis Romanæ Ecclesiæ, missas sane publicas celebrari aut stationes in eodem monasterio, præter abbatis voluntatem, fieri prohibemus. Sed nec interdiceret nec excommunicare, nec ad synodum vocare vel abbatem vel ipsius loci monachos, epi-

A scopis aut episcoporum ministris permittimus facultatem. Apostolica etiam auctoritate vobis duximus indulgendum ut non nisi legato a latere Romani pontificis destinato, legationis obtentu teneamini respondere. Porro tam tibi quam tuis successoribus licentiam indulgemus, in gravioribus negotiis sedem apostolicam appellare, nec appellantes ante negotii finem læsio ulla contingat, quatenus auctore Deo in sanctæ religionis studiis quieti ac seduli permanere possitis. Cum autem generale interdictum terræ fuerit etc. Sepulturam vero etc. Libertates insuper, dignitates etc. Obeunte vero etc. usque ad verbum eligendum. Electus autem vel a Romano pontifice vel a quo maluerit catholico episcopo munus benedictionis accipiat. Decernimus ergo etc. salva sedis apostolicæ auctoritate, et in prædictis Ecclesiis diocæsanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Datum, ut supra, etc., 11 Idus Maii.

CLXXV.

ABBATI ET CONVENTUI S. DIONYSII.

Ut beneficia nondum vacantia, vel petantur vel etiam conferantur.

(Datum, ut supra.)

Ex parte vestra fuit in audientia nostra propositum quod quidam clerici, quorum vita et conversatio ignoratur, ecclesias, præbendas et beneficia nondum vacantia sibi contra decretum Lateranen. concilii conferri volentes, vestrum monasterium intendunt multipliciter aggravare. Nos igitur volentes eidem cœnobio vestro super his paterna in posterum sollicitudine providere, auctoritate vobis præsentium indulgemus ut, salva sedis apostolicæ auctoritate, a talium impetitione manentis penitus absoluti. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CLXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI CISTERCIEN.

Ut pro se gravissimis omnium Ecclesiarum negotiis occupato Deum orent.

(12 Kal. Junii.)

Dum non solum quid in summo pontifice, verum etiam in quolibet episcopo requiratur advertimus, et gravitatem officii pastoralis et præteriti temporis attendimus libertatem, et fere prorsus in insufficientia nostra deficiamus, et in eo solo cujus vices in terris gerimus confidentes, de nostris meritis non speramus. Quamvis enim variis sumus negotiis occupati, utpote quibus omnium Ecclesiarum sollicitudo semper incumbit, quando tamen in nos ipsos nostræ considerationis aciem reflectentes, dum priorem statum præsentem conferimus et utrumque ad alterum rationis lance pensamus, servos servorum (prout in compendio salutationis litterarum nostrarum apponitur) nos esse agnoscimus; qui non solum de nobis, sed de omnibus omnino fidelibus tenemur Deo reddere rationem. Cumque suscepti regiminis onus quod est debilibus nostris humeris im-portabile cogitamus, illud propheticum posse nobis

credimus coaptari: *Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me* (Psal. lxxviii, 3). Et utinam illud vobis coaptari non valeat: *Exaltatus autem, humiliatus sum et confusus* (Psal. lxxxvii, 16): ne forte simus ex illis, de quibus inquit Scriptura: *Dejecisti eos dum allearentur* (Psal. lxxii, 18). Quem enim sanæ mentis et intelligentiæ plenæ non terreat verbum illud Apostoli ad Timoth. in sua loquentis epistola: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hospitem, doctorem, non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum* (I Tim. iii, 2). Nam, ut difficultatem capitulorum sequentium taceamus, quis se poterit irreprehensibilem exhibere, cum secundum Joannem apostolum, *si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus et veritas in nobis non est* (I Joan. i, 8); cum et de illo qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, dictum fuerit: *Ecce homo vorax, potator vini, publicanorum et peccatorum amicus* (Matth. xi, 19); et alibi seductor et habens dæmonium appellatus fuerit et cum impiis deputatus; cum etiamsi actus nostros in observatione mandatorum suorum ille dirigeret nec nos permetteret declinare ad dexteram vel sinistram, a quo bona cuncta procedunt, refrænare tamen non possemus os iniqua loquentium vel cavere nobis a labiis iniquis et lingua dolosa. Quia igitur non de nostra virtute confidimus, sed de universalis Ecclesiæ prece speramus, universitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur attentius quatenus, præter communem orationem quæ pro nobis fieri consuevit, insufficientiam nostram vestris orationibus specialius adjuvetis, puras manus sine disceptatione levantes ad Deum de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, petentes ut quia non sunt in homine viæ ejus, ipse qui pro nobis factus est homo dirigat gressus nostros in semitis suis, ut vestigia nostra nullatenus moveantur; sed ipse qui dat omnibus affluenter et non impropere, gratiam suam in nobis multiplicet, motus interiores deponens et actus exteriores modificans; quatenus ea semper et meditemur interius et exterius operemur, quæ ad laudem nominis ejus, ad salutem animæ nostræ necnon et profectum totius Ecclesiæ debeant provenire; nec nobis sed sibi det gloriam, qui est gloriosus in sanctis: concedens nobis, per suam misericordiam ineffabilem, quod sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus imo potius consequamur æterna.

Datum, etc., xii Kal. Junii, pont. nostri anno primo.

Scriptum est autem super hoc abbati et conventui Clarevallensi, abbati et conventui S. Victoris Parisiensis, abbati et conventui Præmonstratensi.

CLXXVII.

ARDMACHAN. ARCHIEPISC.

Ut post acceptam episcopi Rathobotensis resignationem, electionem alterius confirmet.

(Romæ, xv Kal. Junii.)

Per alias litteras tuæ fraternitati mandasse meminimus, ut venerabilem fratrem nostrum Rathoboten. (70) episcopum ad recipiendam curam suæ diocesis, quam aliter quam debuerat resignarat, compelleres; et si forsan eam postmodum in tuis manibus auctoritate sedis apostolicæ resignaret, Ecclesiæ ipsi in personam faceres electione canonica provideri. Verum ne personam dilecti filii fratris G. reprobasse forsitan videamur, si idem episcopus resumptam curam pastoralis officii spontaneus voluerit in tuis manibus resignare, et clerici ejusdem Ecclesiæ ipsum in episcopum canonice duxerint eligendum, confirmandi electionem ipsius et eum in episcopum consecrandi tibi licentiam non negamus.

Datum Romæ, etc. xv Kal. Junii.

CLXXVIII

P. PRESBYTERO CANONICO S. MICHAELIS MAJORIS PAPIEN.

Quod confirmetur sententia lata per cardinalem S. Mariæ in causa P. et Jacobi clerici Papiensis.

(Ut supra, xv Kal. Junii.)

Cum tam tu quam dilectus filius Jacobus clericus Papien. pro controversia ecclesiæ sancti Michaelis præbendæ, quæ inter te et ipsum vertebatur, in nostra essetis præsentia constituti, vobis dilectum filium P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum card. concessimus auditorem: ante cujus præsentiam taliter fuit ex parte ipsius J. allegatum, quod olim Streuva quondam præpositus et canonici dictæ Ecclesiæ de communi consensu et voluntate unanimi septem clericos in canonicos elegerunt, inter quos ipse in sexto loco fuit ab eis nominatus canonicè et electus. Cumque procedente tempore duo ex ipsis electis obiissent, et de canonicis ipsius ecclesiæ unus in præpositum fuisset assumptus et duo viam universæ carnis intrassent et primo vacatura præbenda deberet ipsi assignari, et ipse præpositus ad jam vacantem præbendam eum recipere recusaret, ipse cognoscens quod præbendam ipsam tibi conferre volebat, ne tua electio et receptio fieret, sedem apostolicam appellavit et curavit quantum potuit fortius inhibere et ad Romanam accedens Ecclesiam, ad dilectos filios B. majoris Ecclesiæ et magistrum I. Sancti Romani præpositos Papien. litteras impetravit: qui cognito per testes idoneos et quosdam canonicos ecclesiæ memoratæ de electione ipsius, stallum ei in choro et locum in capitulo et refectorio assignarunt. Sed quia in litteris apostolicis de præbenda, quæ jam tibi collata fuerat, mentio non fiebat, iterum ad apostolicam sedem accessit et ad dilectum filium abbatem Sancti Petri in cælo aureo et prædictum præpositum Sancti Ito-

(70) Leg. Rathpoten. ut patet ex Hoved. ad an. 1171.

mani litteras reportavit, ut ipsi causam audirent et eam appell. rem. sine canonico terminarent. Qui utriusque partis rationibus auditis ac testibus quos ipse I. produxerat receptis et attestationibus publicatis, pro eo sententiam promulgarunt; quam postulabat auctoritate apostolica confirmari. E contra vero tu taliter respondebas quod, cum felicis memorie Urbanus papa prædecessor noster duos vellet clericos in præfata Ecclesia ordinare, ipsi ad mandatum apostolicum declinandum sex de nobilibus civitatis Papien. ad vacaturas præbendas, quæ non essent sacerdotales, in clericos nominarunt. Postmodum vero quidam de fratribus ejusdem Ecclesie, consanguineus J. antedicti, præpositum qui tunc erat et quosdam de fratribus rogavit attente ut eum post dictos sex electos in clericum nominarent: qui, pluribus de fratribus irrequisitis qui præsentibus erant, *Fiat*, sicut dicitur, responderunt: pro quo dicebas ejus electionem aliquam non fuisse; quia quamplurimum fratrum præsentium non fuit requisitus assensus, cum electio consensum vel saltem requisitionem fratrum exigat singulorum. Dicebat etiam dilectus filius præpositus tuus in ejusdem cardinalis præsentia constitutus quod a felicis recordationis Cælestino papa prædecessore nostro idem J. per falsam insinuationem et tacitam veritatem ad prædictos præpositos Papien. [commissionem] obtinuit, per quam se non esse cogendum præfato J. respondere in præsentia ipsorum iudicium allegavit; quia pro eodem negotio specialem nuntium ante citationem ad sedem apostol. destinaret, et quoniam ipsi iudices tam ipsam exceptionem quam alias quas proponebat admittere noluerunt, ipse sedem apostolicam appellavit: qui, appellatione contempta, ante litem contestationem pro ipso J. sententiam protulerunt: quam ideo non tenendam dicebat, quia post appellationes legitime interpositas et non servato fuit juris ordine promulgata. Post modicum autem temporis sæpeditus J. contra te, qui tam per præpositum quam canonicis prædictæ Ecclesie vacantem præbendam canonicè fueras assecutus, litteras ad prædictos abbatem et præpositum impetravit: quorum tu nolens iudicium subintrare, quia unus eorum consanguineus erat J. antedicti, et alter super eadem causa tertio iudex fuerat delegatus, sedem apostolicam appellasti: qui, licet morte prædecessoris nostri eorum iudicium expirasset, sententiam tamen contra te protulerunt; quam, sicut post appellationem a suspectis iudicibus et mandato expirato irrationabiliter latam, auctoritate postulabas apostolica infirmari. Prædictus itaque cardinalis, auditis hinc inde propositis et diligenter inspectis de mandato nostro, habito prudentum virorum consilio, cognoscens præfatam electionem contra Lateranen. concilium celebratam, canonicam non fuisse, cum in ea fratrum præsentium assensus non fuerit requisitus, et ideo si quid ex ea vel ob eam factum fuit aliquo modo vel secutum, nullius debebat existere firmi-

tatis, eundem J. nihil juris in præbenda quam postulabat habere sententiando decrevit, et te et Ecclesiam prædictam ab impetitione ipsius occasione electionis prædictæ penitus liberavit. Nos vero ejusdem cardinalis sententiam approbantes, eam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Ut supra xv, Kalend. Junii.

CLXXIX.

ABBATI S. DIONYSII.

De electionis sui in abbatem confirmatione apostolica.

(*Ut supra*, XII Kal. Junii.)

Laudabilis vita in tuo degentium monasterio, quam ille a quo cuncta bona procedunt per morum consonantiam mirabiliter ordinavit, se nobis exhibet plurimum in Domino commendandam; et ex eo quod in ordinationibus Ecclesie tuæ cum maturitatis multæ consilio in voluntate unanimi sit processus, quem in factis suis exsulans tanquam peregrina dissensio cordium non perturbat, vehementer inducimur ut eorum concordie noster concurrat assensus, et quæ rite aguntur favore apostolico prosequentes, apponendo manum nostræ confirmationis, eadem approbemus. Sane per litteras dilectorum filiorum conventus ejusdem monasterii Sancti Dionysii nobis innotuit manifeste quod in electione tua tanta concordia fuerit animorum, ut ab eo qui fidelium mentes unius efficit voluntatis, omnium vota in unum directa fuisse credantur. Unde nos paci et tranquillitati Ecclesie tuæ plurimum congaudentes in Domino eorumque petitioni clementius annuentes, ipsam electionem de te canonicè celebratam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., *ut supra*, XII Kalend. Junii, Pont. nostri anno primo.

CLXXX.

AGRIGENTIN. EPISCOPO.

Quod ipsi liceat monasteria transferre ad loca tutiora.

(*Ut supra*, IV Id. Maii.)

In his quæ pro religionum locorum reparatione requiris a nobis et quæ postulas pro statu ecclesiastico conservando, tanto libentius assensum tibi apostolicum impertimur, quanto ad id amplius pastoralis officii debitum nos inducit. Significasti siquidem nobis quod quædam monasteria in tua diocesi constituta, tempore seditionis inter Saracenos et Christianos exortæ depauperata, quædam negligentia abbatum deserta, quædam vero omnino destructa fuerunt, quæ ad tutiora desideras loca transferre. Insuper in reditu tuo possessiones quasdam et decimas ad mensam clericorum Agrigentinen. Ecclesie pertinentes invenisti alienatas ab ipsa, quas intendis ad usum ipsius de auctoritate sedis apost. revocare. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, fraternitati tuæ auctoritate apost. indulgemus ut monasteria ipsa cum dignitatibus suis ad loca tutiora cum consilio me-

tropolitani tui transferre, possessiones et decimas et alia tam mobilia quam immobilia illicite alienata a mensæ Ecclesiæ, ad eam tibi liceat legitime revocare. Nulli ergo, etc.

Datum, etc. ut supra, iv Idus Maii.

CLXXXI

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. *Indulgetur iis quod sacrum chrisma et oleum atque conservationes ab alio catholico episcopo accipere liceat, si Antisiodorensis gratis impertiri nolit.*

(Ut supra, xvii Kal. Junii.)

Ex multiplicitate querelarum vestrarum, quas adversus fratrem nostrum Antisiodor. episcopum propositas a vobis audivimus, ipsum monasterio vestro usque adeo arbitramini infestum, ut per eum (sicut dicitis) sine difficultate non possitis pontificalia percipere sacramenta. Nos autem, quibus imminet universorum necessitati prospicere, volentes vobis ex ministerio suscepti regiminis providere, ne pro duritia ipsius episcopi defectum in talibus incurratis, præsentî vobis scripto duximus indulgendum ut si memoratus episcopus a vobis humiliter requisitus, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, benedictionem abbatis, et ordinationes monachorum qui fuerint ad ordines promovendi, gratis et sine pravitare vobis indulgere noluerit vel malitiose distulerit, liceat vobis alium, quem malueritis, catholicum adire pontificem qui auctoritate nostra fretus vobis quod postulatur indulgeat. Indulgemus etiam vobis ut, si quando homines monasterii vestri vinculo tenentur excommunicationis astricti, pro eorum absolutione præfatus episcopus vel quilibet alius potestatem non habeat pecuniam extorquendi. Et si in eos, quia propter hoc pecuniam non exsolvunt, ecclesiastica fuerit sententia promulgata, eam decernimus auctoritate apostolica non tenere. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, xvii Kalend. Junii.

CLXXXII.

LINGONEN. EPISCOPO.

Quod controversiam inter ipsum et suum capitulum exortam gravate audierit, et utrique parti certum agendi terminum præfigit

(Datum ut supra.)

Licet juxta testimonium Veritatis necesse sit ut veniant scandala, quia tamen, secundum idem, *Væ homini illi per quem scandalum venit*, dolemus non modicum, cum inter viros ecclesiasticos qui pacem evangelizare tenentur seditionis alicujus materia pullulat, litigiosorum incentiva suberescent; cum in Ecclesiæ corpore omnia debeant in vinculo pacis et unitate tractari. Quamvis autem super quorumlibet ecclesiasticorum virorum discordia plurimum dolcamus, majori tamen dolore concutimur, cum vel pater in filios, vel filii seditionem suscitant in parentem et illos discordia dividit quibus ad unius Ecclesiæ obsequium deputatis deberet esse cor unum et anima una. Sane cum tu Lingonen. Ecclesiæ caput

(71) Vide Gesta abbatum S. Germ. Antis. c. 13.

existas, dilecti autem filii decanus et canonici Lingonen. sint membra ipsius ac tua, tanto vos vellemus adinvicem charitatis vinculo cœnari, ut vicissim vestra onera portaretis et ut membris dolentibus condoleres, et ipsi suis tibi vicibus in unitate spiritus deservirent. Verum, sicut accepimus, inimico homine superseminante zizania, tanta inter vos discordia est suborta, ut dictis canonicis te coram venerabili fratre nostro Lugdunen. archiepiscopo super dilapidatione et insufficientia in causam trahentibus, tu apost. sedis audientiam appellaris, festum beati Lucæ proximo futurum terminum appellationi proseguendæ præfigens; quem iidem canonici ad Dominicam qua cantatur *Jubilatæ Deo* proximo præteritam, sicut eorum continebant litteræ, coarctarunt. Nos igitur utrique partium deferre volentes, ne sub intemperie aeris et caloris distemperantia cogamini ad sedem apostolicam laborare, fraternitati tuæ sub preëmptorio per apostolica scripta mandamus quatenus hinc ad festum beati Michaelis proximo futurum apostolico te conspectui repræsentes, canonicorum responsurus objectis et propositurus si quid proponere volueris contra ipsos; nisi forsân interim inter vos pacis possint fœdera reformari. Scias autem nos partem adversam ad eundem terminum citavisse; ita ut illi quorum nomina per tuas nobis litteras expressisti, personaliter ad nos accedant, his quæ proposueris responsuri. Ad hæc, tibi fortius inhibemus ne occasione hujus discordiæ bona Ecclesiæ tuæ dilapidare præsumas.

Datum ut supra.

CLXXXIII.

ATREBATEN. ET SYLVANECT. EPISCOPIS.

Pia Patrum prædecessorumque nostrorum sollicitudo. *Require superius epistola 72. Et sicut scriptum est pro Ecclesia S. Germani de Pratis, ita scriptum est pro monasterio Sancti Dionysii in Parisiensi diœcesi constituto.*

CLXXXIV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. *Quod excommunicatio episcopi Antisiodorensis injusta et contra juris ordinem inficta, non obtiget.*

(Ut supra, xvii Kal. Junii.)

(71) Gravis ex parte vestra fuit in auditorio nostro querela proposita, quod venerabilis frater noster Antisiodorens. episcopus et presbyteri ejusdem diœcesis homines vestros absque manifesta et rationabili causa, non servato juris ordine, excommunicationi subjiciunt pro suæ arbitrio voluntatis. Volentes igitur gravamini vestro paterna sollicitudine providere, si prædictus episcopus et presbyteri in homines vestros excommunicationis sententiam absque manifesta et rationabili causa et juris ordine non servato duxerint promulgandam, eam decrevimus non tenere et vos auctoritate apostolica divina eis officia celebretis. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra, xvii Kalend. Junii

CLXXXV

EISDEM.

Quod liceat archiepiscopum Senonensem pro justitia adire, si Antisiodorensis eam administrare negligat.

(Datum ut supra)

Cum venerabilis frater noster Antisiodoren. episcopus usque adeo, sicut dicitis, sit vobis infestus, ut de parochianis suis malefactoribus vestris per eum justitiam non possitis habere, nobis imminet providendum ne pro defectu juris monasterium vestrum violentiis pateat et incursum malignorum. Eapropter, dilecti filii, presentibus vobis litteris indulgemus ut ad venerabilem fratrem nostrum Senonen. archiepiscopum pro coercendis ipsis malefactoribus vestris recursum habere possitis, qui defectum ipsius episcopi de auctoritate nostra debeat in hac parte supplere. Nulli ergo, etc.

Datum ut supra.

CLXXXVI.

EPISC. ET DECAN. MATISCON.

Eis committitur causa Ecclesie Eduensis et cœnobii Balmensis.

(Apud S. Petrum, Id. Maii.)

Exposita nobis Eduen. Ecclesie petitio continebat quod, cum olim felicitis recordationis Cœlestino papæ prædecessori nostro deposuissent de Balmen. monachis quæstionem, de terris et Ecclesiis in valle Polliniaci constitutis et idem prædecessor noster causam ipsam venerabili frater Cabilonen. episcopo et dilecto filio abbati de Firmitate commisisset sine debito terminandam, a præfatis tandem monachis fuit ab eisdem iudicibus appellatum. Ille vero qui abbas ipsius monasterii dicebatur, ad prosequendam appellationem accedens, semel se tantum apostolico conspectui præsentavit, et de appellatione facta mentionem faciens, illicentiatu recessit. Cumque nuntius Eduen. Ecclesie ad appellationem prosequendam ad sedem apostolicam destinatus apud eam fuisset longo tempore commoratus, idem prædecessor noster peremptorie citavit monachos antedictos, eis sub excommunicationis pœna præcipiens ut ille qui se gerebat abbatem, cum aliquibus ipsius monasterii monachis in festo beati Lucae proxime præterito ab ejus præsentiam sufficienter instructi accederent, ut Eduen. Ecclesie plenarie responderent et satisfacerent Romanæ Ecclesie de contemptu. Ipsi vero, licet juxta formam mandati apostolici non venissent, quidam tamen monachorum ad Romanam Ecclesiam accesserunt, quos nuntius præfate Eduen. Ecclesie invenit apud sedem apostolicam commorantes, qui de suo negotio dissidentes, ante causæ discussionem, ut magis aggravarent Eduen. Ecclesiam, recesserunt, et ad venerabilem fratrem nostrum Bellic. episcopum et dilectum filium abbatem de Balerna et priorem Boniloci per subreptionem, præfate nuntio Eduen. Ec-

A clesie ignorante, litteras, ut dicitur, reportarunt. Postmodum vero cum præfate nuntio Eduen. Ecclesie se quidam Balmen. monachus opposuisset, eis dilectos filios J. tit. sancti Stephani in Cœlio Monte presbyterum et G. Sancti Adriani diaconum cardinales concessimus auditores. In quorum præsentia cum aliquandiu litigassent et sua scripta eisdem cardinalibus tradidissent, monachus ipse illicentiatu recessit et noluit sententiam expectare. Cum igitur cuique simul in sua justitia debitores et nolimus aliquem de fraude sua commodum reportare, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus convocatis ad vestram præsentiam partibus, si vobis constiterit Eduen. Ecclesiam a præfatis monachis prædictis terris et Ecclesiis præter juris ordinem spoliata, vos ei auctoritate nostra prædictas terras et Ecclesias cum fructibus inde perceptis, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, resignetis; prædictis litteris nequaquam obstantibus, quas etiam morte præfati prædecessoris nostri credimus expirasse. Post restitutionem vero integram ablatorum et expensarum quas canonici Eduen. Ecclesie in appellatione monachorum prosequenda, quam ipsi monachi prosequi non curarunt, se rationabiliter fecisse probabunt, auditis si quid emerit quæstionis et illud sine debito appellatione postposita terminetis. Quod si ambo, etc., tu, frater episcopo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Maii, pontificatus nostri anno primo.

CLXXXVII.

CAPITULO MEDIOLANENSI

Ut præbendam et domum episcopo Terdonensi suo collegæ restituant.

(viii Kal. Junii.)

Sinceritatem eorum qui ferventiores in Ecclesie devotione persistunt, Ecclesia Romana ampliori benignitate consuevit amplecti et juxta meritorum suorum prærogativam eis debiti honoris gratiam impertiri. Insinuavit siquidem nobis venerabilis frater noster O. episcopus Terdonen. quod, cum bonæ memoriæ Cælestinus prædecessor noster eidem per apostolicam indulgentiam concessisset ut beneficia quæ habebat quando fuit ad officium pontificale vocatus, ei liceret usque ad triennium possidere et auctoritate illius indulgentiæ præbendam quam in Ecclesia vestra fuerat assecutus (72) integre possedisset, ita quod in electione archiepiscopi vestri sicut unus canonicorum vocem habuit, et in venditionibus aliisque negotiis Mediolanen. Ecclesie, ipsius tanquam canonici fuit requisitus assensus et in instrumentis etiam manum subscriptionis apposuit: vos, super quo de prudentia vestra miramur, post appellationem ab ipso episcopo ad nos interpositam, ex quo etiam iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, non expectantes terminum in ipsa indulgentia præfinitum, cum ipse, sicut asserit, non

(72) Junge caput Cum pro.. De concess. præb. in tertia Collectione,

renuntiaverit indulgentiæ, in contemptum Ecclesiæ Romanæ præsumpsit de ipsa præbenda in ejus præjudicium ordinare et eam cuidem clerico assignastis, ac domum ejus non estis veriti occupare. Non ergo, si verum est quod asseritur, revocantes in irritum quidquid per vos contra formam præscriptæ indulgentiæ in præjudicium ejus noscitur attentatum; vobis per præsentia scripta mandamus atque præcipimus quatenus tam præbendam quam domum ei restituere minime differatis et antequam præscriptus terminus compleatur, cum interim non intelligatur vacare præbenda, super ipsa nullum ei gravamen vel molestiam irrogetis; sed eum plena et quieta permittatis illius possessione gaudere. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro Vercellen. episcopo dedidisse firmiter in mandatis ut ipse auctoritate nostra sine appellationis obstaculo quæ præmissimus exsequatur.

Datum, etc., viii Kalend. Junii, pontificatus nostri anno primo.

Illi scriptum est super hoc.

CLXXXVIII.

ARCHIEPISCOPO SENONEN.

Ut cogat episcopum Eduensem cum abbate Flaviniac. initam concordiam observare.

(Romæ, xi Kal. Junii.)

Cum olim dilectus fil. G. abbas Flaviniacen. pro injuriis et gravaminibus quæ ipsi ven. fra. noster episcopus Eduen. intulerat, ad sedem apostolicam accessisset et ibidem non sine dispendio, si forte aliquis adversarius appareret, diutius exspectasset, tandem nuntii ejus post moram diutinam advenerunt: qui cum parati fuissent ad invicem litigare, facta compromissione hinc inde legitima in venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum convenerunt, eodem post multam deliberationem arbitrii sententiam proferente, quam ipse episcopus in scriptum de utriusque partis assensu redegit, pœna hinc inde statuta si quis ab arbitrio resiliret, sicut in scripto authentico ejusdem episcopi continetur. Inde est quod eidem episcopo Eduensi mandamus ut sententiam illam arbitrii absque refragatione qualibet studeat observare. Si enim contra eam, quod non credimus, temere ipsum venire contingeret, nullatenus dissimulare possemus quin eum ad observationem illius, vel ad solutionem pœnæ statutæ, prævia ratione cogere invitum. Unde fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus diligenter inquiras utrum prædictum arbitrium a partibus observetur et per quam et ex qua causa stare cognoveris quominus ipsum observetur arbitrium, et secundum formam ipsius fiat restitutio ablatorum, nobis non differas intimare; atque in irritum appellatione postposita revocans si quid in præjudicium ipsius abbas vel Ecclesiæ suæ post iter ad sedem apostolicam arreptum et post appellationem ad sedem apostol. interpositam temere inveneris attentatum, non permittas ipsos indebite molestari. Verum quia ante-

quam idem abbas iter arripuisset ad sedem apostolicam veniendi, tam eum quam obedientes ei excommunicasse prædictus Eduen. episcopus dicebatur et terram ejus supposuisse sententiæ interdicti, licet eadem sententiæ latæ minus legitime viderentur, cum ipse abbas prius ad sedem apost., ut asserit, appellasset, per dictum tamen Ostien. episcopum, ad majorem cautelam, munus ei fecimus absolutionis impendi.

Datum Romæ, etc., xi Kal. Junii.

Scriptum est autem Eduen. episcopo ut ipsam sententiam arbitrii absque refragatione qualibet studeat observare.

CLXXXIX.

HUGONI ABBATI VIRZILIACEN. ECCLESIE.

B Confirmat electionem ipsius, hortaturque ut magno et forti animo tantum opus aggrediatur (Datum ut supra).

Cum status Ecclesiarum et rigor monasticæ ac canonicæ disciplinæ ex majori parte pendeat ex prælatis, utpote qui probitatis vel pravitatis exemplo vel informant subditos vel corrumpunt, cum aliquis ad officium prælationis assumitur, per quem committenda ei Ecclesia spiritualibus possit et temporalibus suscipere incrementum, gaudemus plurimum et electionis canonicæ apostolicum libenter impertimur assensum. Significaverunt si quidem dilecti filii prior et conventus Virziliacen. per litteras suas, et iidem dilecti filii, monachi et nuntii eorum sua nobis relatione monstrarunt quod G. quondam ipsorum abbate viam universæ carnis ingresso, volentes suæ Ecclesiæ filiali sollicitudine providere in te vota sua unanimiter contulerunt, patrem te sibi et fratribus suscitantes, qui eis utilius et melius præsis et prosis, cum te non aliunde vocatum, sed de ipsis eisdem unanimi cognoveris electione assumptum. Circæ commendationem quoque personæ plurimum institerunt, asserentes per eosdem nuntios et litteras quod talis existas qui et temporalia utiliter dispensare noveris et spiritualia laudabiliter ministrare, et per quem possint proficere vita pariter et doctrina. Præterea venerabilis frater noster Senonen. archiepiscopus per litteras suas et electioni canonicæ testimonium perhibuit et personam idoneam esse asseruit ad officium abbatie. Nos igitur super forma electionis nuntiis et litteris ipsorum, super idoneitate vero personæ fidem dicto archiepiscopo adhibentes, quem credimus nihil nobis contra conscientiam suggesturum, quod ad ipsi canonicè factum est auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Hortamur autem ut in eo confidens qui aperit ora mutorum et linguas infantium facit disertas, sollicitudinem, ad quam ipsius es providentia evocatus, assumens, talem te subjectis exhibeas, ut te non tam prælatum quam patrem experiantur, et sic se in bonis a te foveri congaudeant quod circa correctionem excedentium rigorem in te vigere sentiant monasticæ disciplinæ.

Datum ut supra.

CXC.

ARCHIEPISCOPO ET ARCHIDIAC. SENONEN.

*Clericus, qui casu puerum occiderat, absolvitur.**(Datum ut supra.)*

Exposuit nobis dilectus filius M. presbyter de Stabulis, quod cum olim invitatus a quibusdam pueris, de manu unius eorum arcum receperit et sagittam, et eam dirigere voluerit in arborem quæ obstabat, manu errante sagitta eadem discurrens per aerem, puerum quemdam valde distantem modicum vulneravit in capite; propter quod idem puer creditur postmodum exspirasse. Quod cum idem presbyter bonæ memoriæ G. prædecessori tuo, frater archiepiscopi, sponte curasset humiliter confiteri, ipse pœnitentiam et contritionem ipsius attendens, super beneficio Ecclesiæ de Stabulis quam B archidiaconatu tuo, filii archidiacone, adeptus fuerat, misericorditer dispensavit, ut ipsum quoad viveret possideret; mandans eidem ut ad sedem apostolicam accederet, mandatis super officio apostolicis pariturus. Quia vero in hoc non ex voluntate, sicut asserit, sed casu deliquit, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si verum est quod asserit, factam cum eo misericordiam attendentes, quod a dicto archiepiscopo factum est ratum habentes et firmum, eum super beneficio prædicto propter hoc nullatenus molestetis aut patiamini ab illis molestari.

Datum, etc

CXCI.

TRECEN. EPISCOPO.

*Ut plura beneficia habentes, resignare cogantur; et quod clericos suos, quando publica salus postulat, ad majores ordines suscipiendos compellere queat.**(Apud Sanctum Petrum.)*

Injuncti nobis officii ratione compellimur et charitatis debito provocamur fratribus et coepiscopis nostris in suis justis petitionibus favorem apostolicum impertiri; ut qui specialiter in partem nostræ sollicitudinis sunt vocati, tanto commissum sibi officium liberius exsequantur, quanto se et jura sua majori viderint sedis apostolicæ benignitate juvari. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus benigno concurrentes assensu, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Lucii et Clementis Romanorum pontificum auctoritate tibi præsentium indulgemus ut clericos tuæ diocesis, qui contra statuta Lateranen. concilii pravæ cupiditatis ardore plures Ecclesias vel ecclesiastica beneficia detinere contendunt, cum de proventibus unius ipsi congrue valeant sustentari, ad canonicum valeas reducere moderamen. Clericos vero Ecclesiæ tuæ, quos necessitas postulaverit ad sacros ordines promoveri, secundum privilegium M. prædecessori tuo et successoribus tuis a felicitis record. Alexandro papa prædecessore nostro indultum, liceat tibi, si idonei fuerint nec de canonica potuerint institutione repelli, ad eosdem ordines suscipiendos secundum canonum instituta compellere, vel si

A inobedientes fuerint, animadversionis ecclesiasticæ sententia cogere; nisi contra hoc alicui fuerit cedis apostolicæ auctoritate indultum ut ad suscipiendos ordines non cogatur. Et quia Trecen. Ecclesia tuæ provisioni commissa, tuo debet moderamine gubernari nec ullus in messem tibi creditam falcem debet ausu temerario mittere, præsentium auctoritate statuimus ut nulli subditorum tuorum liceat, post appellationem ad te rationabiliter factam, parochianos tuos excommunicatione percellere vel commissas tibi Ecclesias supponere interdicto. Quod si præsumptum fuerit, sententiam decernimus non tenere; et si non præcedente appellatione sententia talis ab aliquo subditorum tuorum fuerit irrationabiliter promulgata, sententiam talem valeas, prout justum fuerit, relaxare. Nullis litteris institutioni canonicæ præjudicium facientibus a sede apostolica immetratis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXCI

SENONEN. ARCHIEPISCOPO ET TRECEN. EPISCOPO

*Ne quid in proprium commodum et successorum detrimentum canonici constituent.**(Datum ut supra.)*

Cum omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, non debent majores minoribus aut seniores junioribus invidere; sed omnes qui in una Ecclesia uni Domino famulantur, pari gaudeant libertate; cum pondus et pondus, menstra et mensura, utrumque abominabile sit apud Deum et evangelicus paterfamilias pari mercede primos vineæ suæ operarios remuneraverit et extremos. Verum ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod dilecti filii Trecen. canonici, propriis inhiantes commodis et aliorum profectibus invidentes, novum fecerunt in Trecen. Ecclesia constitutum, ut eis tam in præsentia sua quam absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem Ecclesia post illam institutionem fuerunt vel de cætero fuerint instituti, redditus ex ea in absentia non percipiant, sed tunc solum cum in ea fuerint residentes; cum secundum Trecen. Ecclesiæ consuetudines omnes in hoc consueverint esse pares. Statuerunt etiam ut cum singulis præbendis annexæ sint vineæ, ipsis suas, dum vixerint, possidentibus, vineæ decedentium ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulos dividantur. Cum igitur quod quisque juris in alterum statuit, ipse debeat uti eodem, et sapientis dicat auctoritas: *Patere legem quam tuleris*, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus antiquos canonicos junioribus et juniores in perceptione fructuum tam præbendarum quam vinearum coæquetis antiquis, secundum priorem consuetudinem usque ad tempus prædictæ institutionis servatam vel secundum rationabilem institutionem deinceps observandam, illos per distractionem eccle. percellentes, si qui duxerint renitendum. Nullis litteris,

etc., harum tenore, etc. Quod si ambo, etc., alter A
vestrum, etc.

Datum, etc.

CXCIII.

TRECEN. EPISCOPO

Initia concordie confirmatio apostolica.

(Apud S. Petrum.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum assensu. Compositionem super abbatia Belliloci quoad vixeris ordinanda, inter te ex una parte et dilectos filios Alesmum abbatem Calmontensem, Robertum et Gervasium canonicos Præmonstraten. nomine abbatis et totius conventus Præmonstraten. apud Ecclesiam Romanam agentes ex altera, per dilectum filium S. tit. Sanctæ Praxedis presbyterum cardinalem de mandato apostolico celebratam, sicut sine pravitate B
qualibet facta est, et ab utraque parte recepta, et in ejusdem cardinalis authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CXCIV.

XANCTONEN. EPISCOPO.

Ut prior de Prato dilapidator deponatur.

(*Ut supra, 11 Id. Maii.*)

Inter ea per quæ status Ecclesiæ vacillat, sapius est causa potior incuria seu perniciose negligentia prælatorum. Nam cum forte caput est languidum, est necesse quod membra langueant: et infecta morbi contagia nec fomentum medendis capiunt nec pristinæ possunt de facili restitui sanitati. Sane dilecti filii pauperes canonici de Prato apostolatui nostro significare curarunt, quod cum Petrus nunc prior ipsorum olim in Grandimonten. Ecclesia sub religionis habitu per annos plurimos permansisset, arctam tandem devitans regulam, ad ollas carniū redire voluit et oblitus voti quod fecerat, ad canonicos se transtulit regulares et in ipsa Ecclesia de Prato voluit eligi in priorem. Cumque domus sibi dominium commissum jam esset a fratribus, debacchatur in gregem subditum nec illorum bona distrahare pertimescit, sed solus fugiens fratrum mensam atque collegium, ab illorum quidem consortio se reddit sæpius alienum. Unde quisque passim ad libitum impune potest excedere et sic perit honestas ordinis, per quam locus olim floruerat, et vilescit quod charum omnibus religionis hospitalitatisque gratia præpellebat. Adjecerunt insuper quod cum domus bona deficerent, plures ibidem canonicare præsumpsit. Laicos etiam contra approbatam Ecclesiæ consuetudinem multos intrudere non expavit; sed quod ab eis fuerat elargitum non transfudit in usus fratrum egentium, sed male acquisita juxta motum propriæ voluntatis expendit. Nolentes igitur ut arbor sterilis occupatam diutius terram detineat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus de veritate prædictorum inquirere non postponas; et si rem noveris ita esse, ipsum ab administratione prioratus amoveas et

prædictis canonicis eligendi personam idoneam auctoritate nostra liberam tribuas facultatem; dictumque priorem, ut ad claustrum prædictum redeat, per censuram ecclesiasticam appellatione cessante compellas; et cum antiqua sit ipsius Ecclesiæ consuetudo et approbata ut in singulis officiis singula: personæ ponantur, quæ ordinanda videris auctoritate nostra disponas. Nullis litteris veritati et justitiæ præ., etc.

Datum ut supra, 11 Idus Maii, etc

CXCV.

XANCTONEN. ET MAC. P. PETRAGORICEN. ARCHIDIAC.

Ejusdem fere argumenti.

(*Ut supra, vi Kal. Junii.*)

Inter ea, ut supra usque ad verbum sanitati. Insinuantibus siquidem nobis dil. filiis monachis de Brantomo nostro fuit apostolatui declaratum, quod cum abbati suo domus dominium, etc., usque ad verbum facultatem; excepto quod ubi superius dictum est canonicare, hic dicitur sine fratrum assensu monachare; et cum antiqua sit ipsius Ecclesiæ, etc., usque in finem ut supra. Nullis litteris, etc., ut supra.

Datum, etc., vi Kalend. Junii.

CXCVI.

ABBATI ET FRATRIBUS PRÆMONSTRATENSIBUS.

Ut disciplina monastica observetur, et quod pontifex eam non velit turbare.

(*Ut supra, v Id. Maii.*)

Usque adeo nos et prædecessores nostros flagrans religionis vestræ fama respersit, ut odore sinceræ opinionis vestræ in Domino delectati, super his quæ a vobis in communi abbatum vestri ordinis capitulo statuuntur, nisi vel honori nostro vel justitiæ apertius obviarent, nullatenus dubitemus quin ad ea secundum Deum et statuta vestra recte ac rationabiliter procedatis. Sane cum prædecessores nostri Romani pontifices ordini vestro privilegium indulserint speciale et speciali semper gratia vos fuerint persecuti, in his quæ ad correctionem fratrum vestrorum pertinent vos non intendimus aggravare quominus in delinquentes exerceatis libere canonicam disciplinam. Præsentatæ siquidem nobis fuerunt ex parte vestra binæ litteræ, a sede apostolica diversis temporibus impetratæ: in quarum primis bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster sententiam quam in Balduinum et Hugonem ejus socium tuleratis ratam habens et volens inviolabiliter observari, vobis mandabat ut neutrum eorum admitteretis ad consortium vestrum, præter mandatum sedis apostolicæ speciale; nisi forsitan tantum ad vos in corde contrito et spiritu humiliato accederent, quod eorum postulatio vobis videretur misericorditer admittenda. In aliis vero universitati vestræ mandavit ut memoratum Balduinum, nulla facta mentione de ordinis disciplina, in vestrum consortium admittere nullatenus differretis. Quia vero, sicut vestræ litteræ continebant, in ejectione prædictorum B. et H. et fautorum eorum exsulavit a vobis scan-

dalum et pax inter vos et concordia plena regnavit; ne ex receptione talium concordia vestra turbetur, quid de his vel aliis, quos secundum statuta vestri ordinis a vestro consortio amovistis vel duxeritis in posterum amovendos, statuendum fuerit vestræ discretioni relinquimus: ne per nos rigor vestri ordinis enervetur. Ad hæc, vobis auctoritate apostolica indulgemus ut si pro receptione alicujus, qui a vobis ejectus fuerit, litteras vobis apostolicas duxerimus destinandas, eum nullatenus recipere teneamini, nisi litteris nostris expressum fuerit, salva ordinis disciplina.

Datum, etc., ut supra, v Idus Maii.

CXCXVII.

P. ABBATI PRÆMONSTRAT. ET EJUSDEM ORDINIS ABBATIBUS.

Confirmatur constitutio quod Præmonstratenses non debeant uti mitra et chirothecis.

(Ut supra, iv Id. Maii.)

Quæ in favorem religionis ad subtrahendam disolutionis materiam sunt provide instituta, firma debent et illibata servari et, ne infringi valeant, apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis quod communi consilio abbatum vestri ordinis statuistis quod nullus abbatum vestrorum mitra vel chirothecis utatur, ne forsitan ex ipsis supercilium elationis assumat, aut sibi videatur sublimis, cum his uti se viderit quæ pontificibus et majoribus Ecclesiarum prælatis a sede apostolica sunt concessa. Nos igitur institutionem ipsam, sicut a vobis provide facta est recepta, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus; statuentes ut si qua forsitan Ecclesia laxioris ordinis vestram voluerit regulam profiteri, hujusmodi pontificalibus, etiamsi ea prius habuerit, ulterius non utatur, imo potius humilitatem servet et in ea statuta vestri ordinis imitetur. Præsenti quoque institutioni adjicimus quod nullus fratrum vestrorum ad apostolicam sedem accedens vel recedens ab ipsa vel alias, incedat in habitu sæculari, nisi evidens hoc necessitas postularit. Inhibemus præterea ne quis contra statuta generalis capituli, sive in habitu sive in uniformitate officii, seu etiam in temporalibus, temere venire præsumat. Quod si quis præsumpserit, regulariter puniatur. Nec aliquis assumat honorem, ad quem fuerit forsitan electus, sine licentia vel præcepto illius cui obedire tenetur, nisi forte ipse sibi eam malitiose præsumpserit denegare, ut tandem pro licentia obtinenda majori liceat supplicari. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., iv Idus Maii.

CXCXVIII.

P. ABBATI PRÆMONSTRAT. ET CÆTERIS EJUSDEM ORDINIS ABBATIBUS.

Confirmatur constitutio quod Præmonstratenses conversas recipere non teneantur, nec bona sua alienare possint.

(Ut supra, iii Id. Maii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum esse-

ctu. Significasti siquidem nobis quod ad implendum illud apostolicum: *Ab omni specie mala abstinete vos* (I Thess. v, 22), ad reprimendum os loquentium iniqua, qui detractionibus gloriantur, et opinionem justorum nituntur multipliciter infamare, olim in communi capitulo statuistis et postmodum sub interminatione gravis pœnæ sæpius innovastis, ut nullam de cætero in sororem recipere teneamini vel conversam, præsertim cum ex hoc aliquando incommoda fueritis multa perpassi. Nos igitur institutionem ipsam, sicut de communi consilio abbatum ad commune capitulum convenientium provide facta fuit, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Ad hæc adjicimus, ne aliquis abbas vel conventus possessiones ecclesiarum vestri ordinis præter assensum generalis capituli vendere audeat vel sine patris abbatis licentia commutare. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., iii Idus Maii.

CXCIX.

DECANO, CANTORI ET MAGISTRO P. CANONICO. REMEN. *Ut ablatum contumeliose equum abbati restitui curent.*

(Romæ, iv Id. Maii.)

Significarunt nobis dilecti filii abbas et fratres Præmonstraten. quod cum dilectus filius Hugo de Petraponte archidiaconus Laudun. in promotione ipsius abbatis palefridum ab eo obtentu cujusdam pravæ consuetudinis exegisset, quia super hoc ei acquiescere recusavit, conversum quemdam ipsius de equitatura cui insedebat deponere, eteam secum abducere per violentiam non expavit. Unde nos eidem archidiacono per litteras nostras mandavimus ut similia de cætero non præsumat, imo de hoc ipso eidem abbati satisfactionem exhibeat competentem. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si dictus archidiaconus ea quæ præmissa sunt adimplere noluerit, tam eum quam alios, qui pro benedicendis, installandis vel deducendis ad sedem tam abbatibus quam aliis ecclesiasticis personis palefridum vel aliud exigere vel extorquere præsumpserint in posterum vel hactenus præsumpserunt, nisi ad commonitionem vestram a sua præsumptione destiterint et de perceptis taliter satisfecerint competenter, excommunicationis censura appellatione postposita percellatis et sicut excommunicatos faciatis ab omnibus arctius evitare. Quod si omnes, duo vestrum, etc.

Datum Romæ, etc., iv Idus Maii.

Scriptum est autem ipsi archidiacono super hoc.

CC.

UNIVERSIS ARCHIEPISCOPIIS ET EPISCOPIIS, IN QUORUM PAROCHIIS GRANGIÆ PRÆMONSTRATEN. ORDINIS SITÆ SUNT.

Ne procuracionis prætextu contra apostolica privilegia Præmonstratenses graventur.

(Romæ, ut supra.)

Si veri Christianæ religionis amatores et cultores essetis, religiosis viris in personis vel rebus nullam molestiam inferretis, quorum potius tenemini gra-

vaminibus obviare. Verum conquerentibus dilectis filiis abbate et fratribus ordinis Præmonstraten., nostris est auribus intimatum quod, licet in eorum privilegiis inhiberetur sit expresse ne quis archiepiscopus vel episcopus, nisi in manifesta necessitate, in eorum grangiis hospitetur, quidam vestrum in singulis grangiis eorundem fratrum in suis diocesisibus constitutis procuraciones exigunt annuatim; quæ si eis aliquando forte negantur, ministri eorum de animalibus eorundem fratrum prædas violenter abducunt, quas vel pignori obligant vel alienant omnino; nec fratribus ipsis restituunt, donec pro requisita procuracione certa pecunia persolvatur; qui, ut avaritiam suam et exactionem excusent, frivolas exigendæ procuracionis causas assignant: vel quod in grangiis ipsis decimæ colligantur: vel quod canonici qui parochialem Ecclesiam in vicinis locis obtinere noscuntur aliquando commorantur in grangiis: vel quod in eis claustrum sororum habetur; quæ potius ex accessu vestro materiam dissolutionis accipiunt, dum confabulantur cum clericis et per officinas discurrunt, quam doctrinam recipiant salutarem. Quia vero causæ hujusmodi frivolæ sunt nec earum occasione fratres ipsos in exhibendis procuracionibus credimus esse cogendos, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus fratres ipsos contra indultam sibi a sede apostolica libertatem nec in prædictis nec in aliis aggravetis, nec exactiones aliquas ipsis imponere præsumatis. Alioquin non poterimus sub dissimulatione transire quin eorum indemnitati contra exactiones vestras paterna sollicitudine consulamus

Datum Romæ, etc., *ut supra*.

CCI.

EPISCOPO, DECANO, ET ARCHIDIACONO SUSSIONEN.

Ut ob turpe et illicitum juramentum puniantur nec tamen servare debeant.

(*Ut supra*, Id. Maii.)

Significavit nobis dilectus filius abbas sancti Eligii Noviomen. quod, cum olim monasterium sancti Eligii abbatis esset regimine destitutum, omnes fratres ipsius monasterii de substituendi abbatis electione tractantes, sacramento firmarunt quod quicumque assumeretur ad officium abbatix, tres tantum obedientias modicas et exiles in manu sua teneret, singulos monachos instituens in singulis reliquarum. Postmodum autem in abbatem assumptus, cum quosdam monachos ratione suorum excessuum a concessis sibi obedientiis intenderet amovere, aliis resistentibus non solum eos obedientiis non privavit, imo potius servato priori juramento in veritatis verbo promisit quod nullum de cætero, nisi de consilio et assensu duorum obedientiariorum et trium vel plurium aliorum, concessa sibi obedientia spoliaret. nec ad venerabilem fratrem nostrum Remen. archiepiscopum sanctæ Sabinæ cardin., nec ad apostolicæ sedis audientiam appellaret super in-

A juriis quæ sibi a monachis inferrentur. Qui tamen postmodum de consilio quorundam monachorum, licet non habito præfato numero, præpositum ejusdem monasterii ab officio suo amovit, in quo minus utiliter ministrabat. Quia igitur hæc sub dissimulatione transire non possumus nec debemus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis constiterit de prædictis, tam abbati quam monachis pœnam debitam infligatis et imposita eis de læsione fidei pœnitentia competenti, quod illicite juravere eos cogatis, appellatione remota, nullatenus observare. Quod si omnes, etc., tu, frater episcopo, etc.

Datum *ut supra*, Idibus Maii.

CCII.

P. ABBATI PRÆMONSTRAT.

Ut dissoluti atque rebelles monachi puniantur serveturque monastica disciplina.

(*Ut supra*, iv Id. Maii.)

Inter cætera desideria cordis nostri et hominis interioris affectus, hoc præter divinam gratiam quæ præcipue affectamus ut temporibus nostris melius religio Christiana proficiat et instituta regularia per nos de die in diem amplius convalescant. Multum enim Christianæ fidei deperiret, si rigor monasticæ ac canonicæ disciplinæ enervaretur per incuriam prælatorum aut dissolveretur, quod absit: per negligentiam nostram, qui tenemur errata corrigere et bene acta fortius roborare. Accepimus siquidem quod cum Petrus Rufus, Rainaldus de Ribemonte, Joannes de Leeris, Arnulfus Delier canonici sancti Martini Laudunen. contra abbatem suum nequiter conjurassent, et eum super dilapidatione domus nisi fuissent multipliciter infamare, qui eam pro majori parte relevaverat ab onere debitorum, detecta eorum malitia per fratres qui exteriores obedientias procurabant, ipsos censuisti per abbatias Præmonstraten. ordinis dividendos. Verum ipsi correctionem tuam nullatenus admittentes, imo iniquitate iniquitati addita hoc fecerunt ut quidam eorum fautores coram te et aliis abbatibus Præmonstraten. ordinis in abbatem suum per violentiam irruentes, manus in eum injicerent violentas et usque ad effusionem sanguinis eum inhoneste ac turpiter pertractarent; qui cum postmodum non invenissent qui eos contra te in hac malitia tueretur, ad te, sicut videbatur, cum humilitate reversi postulatam veniam acceperunt. Sed quidam eorum in priori proposito perdurantes, quibusdam rebus monasterii furto sublati, fugam latenter arripere præsumperunt. Quia vero dubitas ne super receptione talium te aliquatenus molestemus, et propter hoc seriem facti nobis duxisti per tuos nuntios exprimendam, quid de his et similibus sit agendum tuæ discretionis relinquimus; ne per nos religionis vestræ rigor depereat vel in aliquo minoretur.

Datum Romæ *ut supra*. iv Idus Maii.

CCCI.

A

CCIV.

UNIVERSIS ABBATIBUS ET PRÆPOSITIS PRÆMONSTRATEN.
ORDINIS IN SAXONIA ET CONFINIO SAXONIÆ CONSTITUTIS.

Ut omnes abbates atque præpositi Præmonstratenses juxta regulæ constitutionem certis temporibus Præmonstratum veniant, nullo privilegio excusante.

(Romæ, III Id. Maii.)

In eo sumus loco et officio constituti ut viros religiosos manutenere ac defendere teneamur nec patiamur regularia instituta per aliquorum insolentiam enervari. Accepimus siquidem quod a prima plantatione religionis vestræ generalis institutio emanavit ut abbates et præpositi vestri ordinis certis temporibus conveniant Præmonstratum; ut si qua fors vel in institutionibus vestris vel personis fuerint corrigenda, de communi abbatum et præpositorum consilio corrigantur et reformentur in melius quæ visa fuerint reformanda. Verum vos contra hanc tam generalem et necessariam constitutionem temere venientes, ad generale capitulum non acceditis nec vultis communibus institutionibus vestri ordinis obedire, asserentes vos a sede apostolica exemptionis privilegium impetrasse, quod tamen non profertis aliquatenus in commune. Quia igitur hoc in dissolutionem ordinis non est dubium redundare, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus ut, cum in privilegiis generali capitulo Præmonstraten. ab apostolica sede indultis contineatur expresse ne quis ordinem ipsum professus contra communia instituta privilegium impetrare præsumat, vel impetratum audeat retinere, privilegio quod vos a sede Romana obtinuisse asseritis non utamini, imo potius ad commune capitulum statutis temporibus accedatis, ut inde recipiatis correctionem unde formam religionis et ordinis accepistis. Alioquin noveritis nos dilectis filiis abbati Præmonstraten. et cæteris abbatibus ejusdem ordinis in generali capitulo convenientibus Præmonstratum dedisse firmiter in mandatis ut, si ad commotionem ipsorum venire contempseritis Præmonstratum ad generale capitulum celebrandum, vos excommunicationis sententia, appell. re., percellant et faciant sicut excommunicatos ab omnibus arctius evitari. Venerabilibus etiam fratribus archiepiscopis et episcopis in Saxonia et in confinio Saxonix constitutis districte præcipiendo mandavimus, ut si post commotionem vobis factam ab ipsis inventi fueritis contumaces, cum a præfatis abbate et generali capitulo Præmonstraten. super hoc fuerint requisiti, vos excommunicationis censura nihilominus, appellatione remota, percellant et Ecclesias vestras sententiæ interdicti subijcere non postponent.

Datum Romæ, etc., III Idus Maii.

Illis scriptum est super hoc.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET
CÆTERIS ECCLESiarUM PRÆLATIS.

Ut Præmonstratenses monachos ab injuriis et contumeliis defendant.

(Romæ, Id. Maii.)

Non absque dolore cordis et plurima turbatione didicimus quod ita in plerisque partibus ecclesiastica censura dissolvitur et canonicæ sententiæ severitas enervatur, ut viri religiosi et hi maxime qui per sedis apostolicæ privilegia majori donati sunt libertate, passim a malefactoribus suis injurias sustineant et rapinas, dum vix invenitur qui congrua illis protectione subveniat et pro fovenda pauperum innocentia murum se defensionis opponat. Specialiter autem dilecti filii nostri abbas et fratres Præmonstraten. et cæteri ordinem ipsorum professi, tam de frequentibus injuriis suis quam de ipso quotidiano defectu justitiæ conquerentes, universitatem vestram per litteras petierunt apostolicas excitari; ut ita videlicet eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum prompta debeatis magnanimitate consurgere, quod ab angustiis quas sustinent et pressuris vestro possint præsidio respirare. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus illos qui in aliquem de prædictis fratribus instigante diabolo manus violentas injecerint, sive possessiones vel res seu domos Præmonstraten. aut aliorum fratrum ipsius ordinis vel hominum suorum irreverenter invaserint, aut ea quæ prædictis fratribus e testamento decedentium relinquuntur contra justitiam detinuerint, seu in ipsos fratres contra apostolicæ sedis indulta sententiam excommunicationis aut interdicti proferre præsumperint, vel decimas laborum seu nutrimentorum suorum, spretis privilegiis apostolicæ sedis, extorserint: si laici fuerint, publice candelis accensis excommunicationis sententia percellatis; clericos autem, canonicos sive monachos, appellatione remota, ab officio et beneficio suspendatis, neutram relaxaturi sententiam, donec prædictis fratribus plenarie satisfaciant, et hi præcipue qui pro violenta manuum injectione vinculo fuerint anathematis innodati, cum diocesani episcopi litteris ad sedem apostolicam venientes, ab eodem vinculo mereantur absolvi; nisi forte monachi vel canonici regulares per abbates vel priores suos post satisfactionem congruam, secundum ordinis disciplinam fuerint absoluti. Villas autem in quibus bona prædictorum fratrum seu hominum suorum per violentiam detenta fuerint, quandiu ibi sunt, interdicti sententiæ supponatis.

Datum Romæ, etc., Idus Maii, etc.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum pro fratribus militiæ Templi.

CCV.

SYLVANECTEN. EPISCOPO.

Ne alicui dimidia præbenda conferatur nec præbendæ secentur.

(Romæ, vii Kal. Junii.)

Cum in Turonen. concilio inhibita sit sectio præbendarum et de rigore juris redintegrari debeant officia decurtata, vix de tua possumus fraternitate sperare quod præbendam aliquam ad preces nostras conferres alicui, qui ad duplex mandatum bonæ memoriæ Clementis papæ prædecessoris nostri, quod prædicti concilii erat auctoritate munitum, dimidiam præbendam dilecti filii magistri Aimerici noluit aliquatenus integrare, imo vacantem præbendam, de qua juxta tenorem mandati apostolici dimidiæ debueras supplere defectum, alii in contemptum sedis apostolicæ contulisti. Ne igitur quod de prædicto magistro inceptum est, remaneat imperfectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus de præbenda ad donationem tuam spectante, quam primo in Ecclesia tua vacare contigerit, non obstante investitura de non vacante contra statuta Lateranen. concilii facta, ejusdem magistri dimidiam non differas integrare, nec aliquem de cætero ad dimidiam præbendam admittas. Alioquin tandiu te noveris a præbendarum collatione suspensum, donec eidem magistro super integratione dimidiæ fuerit satisfactum. Dilectis etiam filiis canonicis Sylvanecten. districtius inhibemus ne priusquam satisfiat eidem magistro, aliquem in canonicum vel fratrem admittant, etiamsi contra statuta Lateranen. concilii de vacatura fuerit investitus vel stallum in choro vel locum in capitulo vacaturæ nomine assecutus. Nullis, etc., harum mentione, etc.

Datum Romæ, etc., vii Kalend. Junii, etc.

Illis scriptum est super hoc.

CCVI.

ILLUSTRI REGI ANGLIÆ.

Quatuor aureorum annulorum mysterium explicat.

(Apud S. Petrum, iv Kal. Junii.)

(73) Inter opes terrenas quas mortalis oculus concupiscit, quasi chariora desiderat aurum obryzum, et lapides pretiosos. Licet autem his aliisque diutius excellentia regalis abundet, si signum tamen dilectionis et gratiæ, quatuor annulos aureos cum diversis lapidibus pretiosis tuæ magnitudini destinamus; in quibus te volumus spiritualiter intelligere formam et numerum, materiam et colorem, ut mysterium potius quam donum attendas. Rotunditas enim æternitatem significat, quæ initio caret et fine. Habet igitur regalis prudentia quid in annuli forma requirat, ut de terrenis transeat ad cœlestia, de temporalibus ad æterna procedat. Quaternarius autem, qui numerus est quadratus, constantiam mentis insinuat; quæ nec deprimi debet adversis nec prosperis elevari. Quod tunc laudabiliter adimplebit, cum quatuor virtutibus principalibus fuerit

(73) Vide Odoricum Raynaldum ad an. 1198, § 53.

A adornata, videlicet justitia, fortitudine, prudentia, temperantia. Intelligas igitur in primo justitiam quam exerceas in judiciis; in secundo fortitudinem quam exhibeas in adversis; in tertio prudentiam quam observes in dubiis; in quarto temperantiam quam in prosperis non dimittas. Per aurum vero sapientia designatur; quia sicut aurum præminet universis metallis, sic sapientia donis omnibus antecellit, propheta testante, qui ait: *Requiescet super eum spiritus sapientiæ et intellectus, etc. (Isa. x, 2)*. Nihil est quod magis oporteat regem habere. Unde rex ille pacificus Salomon solam a Deo sapientiam postulavit, ut populum sibi commissum sciret provide gubernare. Porro smaragdi viriditas fidem, sapphiri serenitas spem, granati rubicunditas charitatem, topazii claritas operationem significat, de qua Dominus ait: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est (Matth. v, 16)*. Habes igitur in smaragdo quod credas, in sapphiro quod speres, in granato quod diligas, in topatio quod exerceas; ut de virtute in virtutem ascendas, donec Deum deorum videas in Sion.

Datum Romæ apud S. Petrum, iv Kal. Junii.

CCVII.

EPISCOPO LEXOVIEN.

Ut pensiones ad verum moderamen reducantur.

(Romæ, xii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut ad debitum statum reducere possis appellatione postposita pensiones Ecclesiarum tuæ diocesis contra Lateranense concilium augmentatas. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., xii Kalend. Junii, pont. nostri anno primo.

CCVIII.

EIDEM.

Ut frustratoriæ appellationes non recipiantur, et reliquæ debito tempore finiuntur.

(xiii Kal. Junii.)

Licet sit appellantis deferendum ut sacrorum canonum approbant instituta, non tamen usque adeo relinquenda est appellantis effrenata licentia motus judicis evadendi, ut ea quæ correctione indigent in aliorum et appellantium detrimentum remaneant incorrecta vel alterius jus esse diutius oporteat in suspensio, aut ei debeat præjudicium aliquod generari. Sane proposuisti nobis in nostra præsentia constitutus quod cum multi plerumque de tua diocesi adversarios suos sub examine tuo conveniant, iidem ad oppressionem eorum appellationes frustratorias interponunt nec ipsas volunt prosequi ut tenentur. Quocirca fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut, cum a tuis subditis ad sedem apostolicam fuerit appellatum, licitum tibi sit competentem ei terminum ad prosequendam appellationem præfigere; infra quem si contem-

pscribit appellationem prosequi quam emisit, ex tunc A in ipso negotio procedendi appellatione interposita non obstante, nisi appellans [legitimo] impedimento fuerit impeditus, liberam habeas facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., XIII Kal. Junii, etc.

CCIX.

R. ET R. ARCHIDIACON. BAJOCEN. ET H. ARCHIDIACONO
CONSTANTIEN.

De cuiusdam decani audacia coercenda et ne absolvatur, nisi laxis prius satisfecerit.

(Ut supra, v Kal. Junii.)

Querela venerabilis fratris nostri Lexovien. episcopi nobis exposita demonstravit quod minor decanus ven. fratris nostri Rothomagen. archiepiscopi et Simon capellanus ejusdem Ecclesiam Sancti Candidi minus reverenter intrantes, in Lucam presbyterum non tantum manus injecere violentas, verum etiam ad sacra vestimenta manus sacrilegas extendere præsumperunt, atque tam Ecclesiam ipsam quam clericos ejus aliis injuriis intolerabiliter molestantes, eandem parochiam contra justitiam invasere, corpora mortuorum in eorum præjudicium ad suam ecclesiam deferentes. Quia igitur præter hæc enormia dictus decanus quamdam mulierem prægnantem pede taliter dicitur percussisse quod ex eo fecit abortum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis constiterit de præmissis, prædictum decanum ab officio Beneficioque suspensum et capellanum ipsum tandiu appellatione postposita nuntietis ut excommunicatos ab omnibus arctius evitari, donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem apostolicam veniant absolvendi. Nullis litteris, etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum ut supra, v Kalend. Junii.

CCX.

EPISCOPO EBROICEN. ET ARCHIDIACON. LEXOVIEN.

Ut a Rodulpho milite constructam ecclesiam consecrent, dedicentque.

(iv Kal. Junii.)

Dilectus filius nobilis vir Radulphus de Rupetra miles nobis humiliter fecit exponi quod, cum in diversis ecclesiis jus obtineat patronatus, in quadam capella sua de Rupetra, quæ est in suo proprio patrimonio constructa, de auctoritate nostra proposuit canonicos instituere sæculares; ita quod redditus prædictarum ecclesiarum, decedentibus earum prælatis, ad eosdem canonicos devolvantur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super præmissis diligentius veritatem, et prout id secundum Deum videritis adimplendum, ejusdem nobilis propositum effectui mancipare curetis. Quod si ambo, etc., tu frater episcopo, etc.

Datum, etc., iv Kalend. Junii, etc.

(74) Vide infra epist. 250.

CCXI

ILLUSTRI REGI NAVARRÆ.

Ut regi Anglorum quædam castella tradat.

(Datum ut supra.)

(74) Charissimus in Christo filius noster rex Anglorum illustris transmissa nobis conquestione monstravit quod quædam castella, videlicet castrum Sancti Joannis de Pedeportus et de Rochabrun, quæ bonæ memoriæ pater tuus in dotem cum filia sua liberaliter ipsi concessit, pro tua detines voluntate et adhuc ea reddere contradicis. Unde regiam magnitudinem rogamus attentius et hortamur, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus castella illa sine qualibet difficultate restituis conquerenti. Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro archiepiscopo Narbonen. scripsisse ut te ad restitutionem eorum per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, cessante appellatione, justitia mediante compellat.

Datum ut supra.

CCXII.

PRIORI ET CONVENTUI BURGULIEN.

Quod abbas ipsorum et cænobii bona obliare non possit.

(Romæ, III Kal. Junii.)

Quanto per professionem monastici ordinis divinis estis obsequiis fortius obligati, tanto ea sollicitius volumus removere quæ normam religionis et profectus spiritualis in vobis suscitatis dissensionibus poterant facilius impedire. Ideoque volentes quieti vestræ et indemnitati monasterii vestri benignitate apostolica providere, præsentium vobis auctoritate concedimus ut abbas qui pro tempore fuerit, sine majoris et sanioris partis assensu vestrum, nisi manifesta et rationabilis causa emergerit, per quam sine manifesto et gravi monasterii detrimento id evitare non possit, domum vestram gravibus non possit debitis aggravare. Quod si forte tentaverit, ad solvendum ea quæ contra formam nostræ concessionis acceperit, personas seu monasterium vestrum nullatenus eis volumus obligari quibus ante contractum debitum hæc forma nostræ concessionis innotuit. Nulli ergo, etc.

Datum, Romæ, etc., I^{vi} Kal. Junii.

CCXIII.

BRACHAREN. ARCHIEPISC. ET ABBATI DE BURIO

Ut causam Ecclesiæ S. Christinæ de Longos et Hospitaliariorum ratione decimarum audiant.

Ex conquestione dilecti filii P. prælatis ecclesiæ sanctæ Christinæ de Longos nobis innotuit quod; cum Menendus miles quasdam possessiones suas infra parochiam ejusdem ecclesiæ, in quibus prædecessor ipsius P. vineas plantaverat et domos construxerat in expensis Ecclesiæ supradictæ, cum aliis possessionibus suis domui Hospitalis cum ipsius prædecessoris assensu in Ecclesiæ maximum præjudicium contulisset, hac tamen conditione retenta, ut domos

Hospitalis prænominatæ Ecclesiæ de omnibus possessionibus prælibatis deberet persolvere decimas annuatim, Hospitalarii, quamvis decimas ipsas Ecclesiæ diu persolverint sine lite, nunc eas eidem auferunt violenter, fulti potentia laicali. Quia igitur omnibus ad nos clamantibus tenemur justitiam exhibere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus evocatis quos propter hoc noveritis evocandos, causam inter eos audiat et appellatione remota mediante justitia terminetis. Nullis veritati et justitiæ, etc. Quod si ambo, etc. tu, frater archiepiscopo, etc.

Datum.

CCXIV.

BITURICEN. ARCHIEPISCOPO ABBATI S. EPARCHII, ET DECANO PETRAGORICEN.

Ut causam inter episcopum et capitulum Engolismense, super numero canonicorum audiant.

(Romæ, iv Kal. Junii.)

Accedentes ad præsentiam nostram, circa promotionis nostræ primordia, W. presbyter et R. diaconus, nuntii Engolismen. capituli, proposuere firmiter [f. similiter] coram nobis quod venerabilis frater Engolismen. episcopus, cum Ecclesiam ipsam per auctoritatem mandati apostolici ordinasset, gravatam illam attendens sterilitate temporis et longarum turbatione guerrarum, ipsam sufficienter ordinatam fuisse publice recognovit et super hoc promisit testimoniales litteras se daturum et quod eis litteras apostolicas, quarum occasione processerat, resignaret. Innotuit etiam nobis per litteras bonæ mem. Clementis PP. prædecessoris nostri quas in medium produxerunt, quod tempore dilecti filii Jord. tit. Sanctæ Prudentiæ presbyteri cardinalis, cum ibi fungens legationis officio quosdam ad præbendam ipsius Ecclesiæ nominasset, idem episcopus suo testimonio demonstravit Ecclesiam in facto illo multipliciter prægravari, cum esset de personis idoneis sufficienter ornata: a quo tempore non est canonicorum numerus imminutus, sed auctus. Per litteras insuper venerabilis fratris nostri Burdegalen. archiepiscopi ostendebant quod anno præterito, cum dilectus filius Gregorius S. Angeli diac. cardinalis, tunc apost. sedis legatus, de partibus Hispaniæ remearet, hoc idem ei fuit testificatus episcopus, et ex tunc non fuerat canonicorum numerus imminutus. Verum cum episcopus post promissionem factam utrasque litteras denegaret, a capitulo requisitus, canonici contra eum suspicionis materiam conceperunt; præsertim cum ad eorum, sicut dicebant, audientiam pervenisset ipsum cum archidiacono de ordinanda Ecclesia litteras alias a sede apostolica impetrasse; super quo, ab eis sæpe commonitus, exprimere noluit veritatem. Unde cum propter hoc ad sedem apostolicam appellasset, statum Ecclesiæ protectioni apostolicæ supponentes, appellatione facta sæpius innovata, ad proseguendam eam dicebant se præfati nuntii ab eisdem canonicis ad sedem ap. destinatos. Cumque super gravaminibus prædictis et aliis, si quæ idem episcopus post appellationem et iter

A arreptum intulerat, postularent sibi a benignitate sedis apostolicæ remedium adhiberi, dilecti filii cantor, magister Hel. Bran. et Petrus Rossinol. canonici ejusdem Ecclesiæ necnon et ex alia parte dilectus filius J. Morelli procurator ejusdem episcopi advenere: quibus primo dilectos filios, J. tit. Sanctæ Prudentiæ et S. tit. Sanctæ Praxedis presbyteros et G. Sanctæ Mariæ in Aquiro et postmodum P. Sanctæ Mariæ in via lata diaconos cardinales concessimus auditores: in quorum præsentia fuit præmissis ex parte canonicorum adjunctum quod Dominica ultima ante Natale Domini, cum in domo de Corona pro consecratione vener. fratris nostri Petragoricen. episcopi dictus archiepiscopus cum Xanctonen. et dicto Engolismen. episcopis convenisset, ex parte capituli sub eorum testimonio fuit iterum solenniter appellatum et denuntiatum, ante omnem citationem quod nuntios suos jam ad curiam destinasset; ideoque cum hoc audiens episcopus tacuisset, ipsum admisisse appellationem factam merito crediderunt. Addebant insuper quod tam ex parte sua quam Ar. de Mairinac sub persona archidiaconi postmodum primo mandaverat per litteras ad certas causas capitulum convocari, ut videlicet litteras domini papæ continentis auctoritatem quam habebant de Ecclesia ordinanda ostenderent et tractarent de pace Ecclesiæ et cantoris. Die autem statuta, post completorium, claustrum intrarunt et fecerunt litteras, in quibus pendebat sericum, recitari, quas dicebant se a sede apostolica recepisse quarum copiam postulantes canonici habere nullatenus potuerunt; licet personam legentis suspectam esse assererent et nescirent an in bulla vel scriptura vel alio quolibet vitium contingerent. Proposuerunt præterea coram ipsis quod de primis litteris, ordinatione facta per eas, mentionem aliquam non habebant, cum ex hoc, etsi valeret alias, viribus carere deberent: quia in obtentu earum fuerat sedes apostolica circumventa et etiam intervenerat fraus tacendi. Sed super hoc et aliis exceptionibus quas canonici prætendebant fuit eis audientia penitus denegata. Unde cum propter gravamen istud iterum appellasset; et nulla ordinatione seu nominatione sciente capitulo facta, prædicti cantor et P. Rossinol. euntem ad domum suam episcopum sequerentur, ab eo petierunt licentiam ad curiam veniendi, quia timebant eum velle contra Ecclesiam malignari; et in mane, audita missa in majori Ecclesia, iter veniendi ad sedem apostol. in ceperunt. Per hæc quidem et alia multa quæ coram prædictis cardinalibus firmiter proponebant, si quid factum erat postea contra ipsos vel etiam ante, occulte ac sine conscientia sua, postulabant penitus vacuari, propotentes ipsa de jure ullatenus non valere; attendentes quoque quod, quandiu ibi fuerant, communicaverat eis episcopus, nec tunc venerat ad eo un notitiam quod aliquam in eos sententiam promulgasset. Econtra vero præfatus procurator episcopi proponebat quod idem episcopus videns.

tempore suo, propter defectum canonicorum, servitium Ecclesiae deperire, capitulum sæpe monuerat ut cum eo de ordinanda Ecclesia convenirent. Sed canonici lucrum proprium attendentes et præcipue cantor, qui recipiebat de bonis Ecclesiae in maxima quantitate, bonæ voluntati episcopi resistebant. Quod cum ad felicis memoriae Cœlestini papæ prædecessoris nostri notitiam pervenisset, desolationi Ecclesiae paternis voluit affectibus providere, et tam eidem episcopo quam archidiacono dedit firmiter in mandatis ut Ecclesiam tam in canonicis quam aliis ordinarent. Ipsi autem mandato suscepto fecerunt capitulum evocari; et licet scriptum apostolicum coram omnibus legi fecissent, ad faciendam ordinationem capitulum ipsum diligentius præmonendo, noluit tamen ullatenus consentire. Unde cum in defectu canonicorum vellent mandatum apostolicum adimplere, tam cantor quam alii eis devotissime supplicarunt ut quinque cum pace Ecclesiae ordinarent: quorum supplicationibus pro vitando scandalo anuuerunt; sed et duos ad eorum instantiam admiserunt, venerabilem videlicet fratrem nostrum patriarcham Antiochenum et nepotem ejus ab eodem patriarcha vocatum, ut majorem possent institutorum numerum prædicare. Sed ipsi hoc in fraudem factum esse postmodum cognoscentes, dixerunt quod non reputabant sufficienter ordinatam Ecclesiam, imo electionem et nominationem quam fecerant apostolici auctoritate mandati tempore congruo effectui manciparent. Cæterum processu temporis literarum aliarum auctoritas supervenit, ex quibus plenam facultatem habebant Ecclesiam ordinandi: quarum auctoritate vocati canonici et diligenter admoniti ut ordinandi consentirent, assensum præbere nullatenus voluerunt. Unde ipsi cum magistro scholarum et suprascripto I. Morelli, cum Villielmo Arnaldi, et magistro V. Testaldi, et quibusdam aliis canonicis, quorum assensum habebant, ordinationem Ecclesiae de personis idoneis et honestis qui in prima ordinatione electi fuerant secundum facultates Ecclesiae, auctoritate apostolica complevere; ita quod ordinati fuere de canonica per ejusdem episcopi anulum investiti et contradictores excommunicatione notati. Sed instituti statim se et canonicas suas et alia beneficia sub protectione sedis apostolicæ posuere, contra omnem hominem qui eos vellet impetere appellantes. Hæc autem institutio extra matricem Ecclesiam fuit facta, cum eadem esset ob delictum comitis interdicta. Postmodum vero Ecclesia absoluta episcopus in vigilia Circumcisionis capitulum convocavit, et ei cum archidiacono ordinationem factam et excommunicationem latam in contradictores denunciare curavit, et litteras prædecessoris nostri, auctoritatem quam de Ecclesia ordinanda susceperant continentes, fecit ostendi et publice recitari. Sed et sequenti die, videlicet Circumcisionis festo, post celebrationem missæ majoris, institutis præsentibus et procuratoribus absentium, stalla in choro et loca

A in capitulo, præsentibus clero et populo, qui ad festum convenerant, assignarunt et in corporalem præbende possessionem miserunt, quare ipsos institutos asserit possidere. Verum quia canonici excommunicati in Ecclesia celebrabant, institutis accessum ad majus altare, libros et alia ornamenta Ecclesiae prohibentes, in eos fuit excommunicationis iterum lata sententia et Ecclesia supposita interdicto. Sed ipsi nihilominus ibi divina celebrare præsumunt. Cum vero pars canonicorum assertionem suam per instrumenta et testes vellet in continenti probare, et testes ejus essent salvis exceptionibus et jure partis adversæ recepti, et ideo peterent publicatis dictis testium negotium diffiniri, procurator episcopi proponebat se in terra sua quædam capitula probaturum, videlicet quod tempore ordinationis ordinari Ecclesia indigebat, et quod canonici ab episcopo sæpe commoniti, ad ordinandum secum Ecclesiam convenire noluerant, quod episcopus et archidiac. auctoritate ap. ordinaverant Ecclesiam de personis quæ Ecclesiae debeant deservire et de aliis idoneis et honestis, et quod illi qui fuerunt modo ultimo instituti electi fuerant cum quinque primitus ordinatis, et quod tam novis quam antiquis residentibus secundum consuetum cursum Ecclesiae suppetunt facultates, et quod omnes qui modo sunt ibi canonici residentes consuetum numerum non excedunt, et quod facto suo plures de majoribus Ecclesiae consensere; quod et primum et secundum rescriptum fuerit canonicis recitatum, et quod contradictores post excommunicationem divina præsumperunt officia celebrare. Unde, sicut dicebat, sine ipsorum cognitione, absque præjudicio partis sue, causa illa non poterat terminari. Nos igitur eandem vobis de fratrum nostrorum consilio committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis utrinque super præmissis omnibus diligentius veritatem, tam ex attestationibus quas vobis sub bulla nostra transmittimus, quam ex aliis quæ duxerint proponenda. Et si legitimis probationibus vobis constiterit post appellationem rationabiliter interpositam prænominatos episcopum et archidiaconum processisse, quod ab eis factum esse dignoscitur, appel. cessante, decernatis irritum et inane; et nisi vobis constiterit rescriptum apostolicum fuisse subreptum, et præfatos episcopum et archidiaconum contra formam ipsius mandati præter juris ordinem processisse, dummodo suppetant Ecclesiae facultates et institutæ personæ sint utiles et idoneæ, nec excedant numerum consuetum, ordinationem ipsam, omni contradictione et appellatione cessante, auctoritate apostolica confirmetis; et si qui se duxerint opponendos, per censuram ecclesiasticam compescatis; eos qui post excommunicationem divina dicuntur officia celebrasse, cum vobis constiterit, nisi legitima præcesserit appellatio, pœna canonica percipientes; satagentes ut via regia procedatis; ita quod in iudicio vestro

nulla sit personarum acceptio, sed juxta mandatum A Curia clerici, ut et ipsi canonici fierent, litteras divinum juste quod justum est judicetis; ne forte propter defectum justitiæ partes cogantur ulterius laborare. Ad hæc, volumus et mandamus ut tam indulgentiæ quam mandati rescripta faciatis vobis in judicio resignari, ne occasione illorum Ecclesia ulterius prægravetur. Testes autem cogantur. Nullis litteris, etc., si quæ apparuerint præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, etc., iv Kalend. Junii, etc.

CCXV.

EGID. CANONICO VASTINEN

De causa ipsius contra Hugon. et pro ipso judicatur.

(vii Kal. Junii.)

Cum super præbenda Vastinen. Ecclesiæ inter te ex una parte et Hugonem Capusum procuratorem et canonicum Ecclesiæ Vastinen. ex altera quæstio verteretur et propter hoc ad sedem accessissetis apostolicam, in præsentia venerabilis fratris nostri Octaviani Ostien. episcopi, quem vobis dedimus auditorem, pro te fuit taliter allegatum quod a bonæ memoriæ Cælestino papa prædecessore nostro pro tua receptione in Ecclesia Vastinen. rogatorias primum litteras, secundo præceptorias et exsecutorias impetrasti. Sed canonici Ecclesiæ, ut evadere possent apostolicam jussionem, ad Rom. Ecclesiam nuntios destinantur: qui de mandato præmissio tacita veritate, ut a tua de cætero essent impetitione liberi, et infra terminum neminem recipere cogentur, indulgentiam impetrarunt. Tu vero denuo ad eosdem litteras impetrasti, ut elapso spatio indulgentiæ, præbendam tibi conferrent, interim stallum in choro et locum in capitulo sublati appellationis obstaculo assignantes; et super hoc ipso dilecti filii de Domo Dei (75) et de Oliveto abbates et prior Exoldunen. exsecutores fuerunt a sede apostolica deputati. Cumque litteras prædecessoris nostri et exsecutorum qui eis certum diem præfixerant ut mandatum apostolicum adimplerent, priori et canonicis præsentasses, sicut in exsecutorum litteris continetur, nec mandatum prædecessoris nostri exsequi nec litteras recipere voluere, appellationis obstaculum prætententes. Ipsi vero exsecutores juxta tenorem rescripti te investientes de præbenda, stallum in choro tibi et locum in capitulo assignarunt: canonicis comminantes quod nisi præfixo eis tempore mandatum apostolicum adimplerent, eorum extunc contumaciam debita severitate punirent. Cæterum cum nec sic possent a sua pertinacia revocari, elapso tempore constituto excommunicationis in eos sententiam promulgarunt, quam et investituram tibi factam petebas humiliter confirmari. Verum ex adverso fuit ab Ecclesiæ procuratore responsum, quod quando tu præceptorias obstinuisti litteras pro præbenda, Her. et A. de

Curia clerici, ut et ipsi canonici fierent, litteras detulerunt. Videntes ergo canonici quod super trium clericorum receptione plurimum ecclesia gravaretur, quod dictum A. clericum in fratrem reciperent, eidem prædecessori nostro per P. Belin. canonicum et nuntium Ecclesiæ intimarunt, et per indulgentiam, de qua præmissum est, ab impetitione tua et dicti Her. expressis vestris nominibus fuere penitus absoluti. Postea vero tu exsecutorias, ut dictum est, litteras asportasti, quas procurator Ecclesiæ dicebat falsa suggestionem obtentas. Priori etiam memoratæ Ecclesiæ de Vâsten. alias præsentasti; contra quas appellans, cum auctoritate obtentæ indulgentiæ ab impetitione tua sciret suam ecclesiam liberatam, octavas Paschæ appellationi suæ terminum assignavit. Eisdem etiam litteras absente priore quibusdam de canonicis præsentasti; quas, cum eorum non interesset, recipere noluerunt. Post paucos vero dies eorumdem exsecutorum litteras in absentia prioris capitulo præsentasti. Consequenter vero iidem exsecutores ad Ecclesiam venientes domum prioris intrarunt, et quod exsecutores ad hoc dati essent et ordine debito vellent in facto procedere coram paucis canonicis edixerunt. Quibus prior et indulgentiæ beneficium retulit et quod a parte ipsorum erat ad sedem apostolicam appellatum ipsamque appellationem eis præsentibus innovavit. Alter etiam exsecutorum, videlicet abbas de Oliveto, prædecessoris nostri obitum quibusdam de canonicis proponitur nuntiasse. C Unde mandatum ad ipsos emissum cum mandatore dicebant penitus exspirasse, et post prædicta impedimenta exsecutores contradicentibus omnibus canonicis processisse. Ad hæc, proponebat ejusdem Eccl. procurator afflictionem ejus de regum (76) discordia procedentem, et quod nunc viginti quatuor sint in ea canonici, cum non nisi sedecim esse consueverint ab antiquo, nec redditus excreverint augmentato numero personarum. Unde ne ad recipiendum aliquos cogentur suppliciter postulabant. Sane cum a dicto episcopo Ostiensi hæc et similia essent nobis et nostris fratribus enarrata, nos volentes, quantum cum Deo et honestate possumus, facta prædecessoris nostri obtinere debitam firmitatem, illud etiam attendentes quod beneficio indulgentiæ in Ecclesiæ favorem concessæ non sit persequentes litteras in gravamen Ecclesiæ derogatum, cum pro stallo chori et loco capituli nullum præjudicium Ecclesiæ generetur, investituram tibi factam ratam habentes, ita duximus sententialiter statuendum; ut tu sine contradictione vel dilatione qualibet stallum in choro et locum in capitulo consequaris, post triennium ab indulgentiæ tempore numerandum præbendam integram habiturus. Nulli ergo, etc.

Datum, etc. vii Kalend. Junii.

(75) Forte, de Curia Dei, quæ est Abbatia Ordinis Cisterc. in diac. Aurenanensi, mater Oliveti
(76) Id est, Regum Franciæ et Angliæ.

CCXVI.

BESVENSIS ABBATI.

Quod ipsi liceat aliquos ex aliis cœnobiis ad instaurandum suum evocare et ex suo quosdam ad alia remittere.

(vii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut quia Besvensis Ecclesia pro incendio quod sustinuit ad tantam devenit inopiam, ut monachis et confratribus ibi manentibus vitæ saltem necessaria ministrare non potes, liceat tibi aliquos de monachis et confratribus tuis ad obedientias Cluniacenses pro vitæ sustentatione transmittere et aliquos de monachis Cluniacensibus, quos ad hoc magis noveris expedire, ad Ecclesiam tuam pro reformatione et conservatione ordinis sublato appellationis obstaculo convocare, donec Ecclesia tua dante Domino restauretur. Nulli ergo, etc.

vii Kalend. Junii.

CCXVII.

BERGENSI EPISCOPO.

Quod mercatores Ecclesiæ decimas persolvere cogantur.

(Ut supra, viii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum effectum. Sane, sicut ex tua significatione comperimus, mercatores diœcesana tibi lege subjecti, cum eos negotiationis causa in Islandiam transfretare contingit, decimas quas Ecclesia tua percipere ab antiquis temporibus consuevit, contra salutem suam detinent, eas reddere denegantes. Volentes igitur tibi et Ecclesiæ tuæ paterna sollicitudine providere, fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus quatenus mercatores ipsos ad persolvendas consuetas et debitas decimas, si monitione præmissa noluerint, ecclesiastica districtione, subl. appellationis obstaculo, compellendi liberam habeas facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum. ut supra, viii Kalend. Junii

CCXVIII.

ORCHAD. ET ROSMARCHN. EPISCOPIS.

De annatis et decimis promissisque elemosynis Romanæ Ecclesiæ persolvendis.

(vi Kal. Junii.)

Dilectus filius nobilis vir H. Catenensis et Orca-diensis comes nobis significare curavit quod ipse pro redemptione peccatorum suorum a tempore felicis memoriæ Alexandri PP. prædecessoris nostri denarium unum de qualibet domo in comitatu Catenensis habitata annuatim statuit pro elemosyna colligendum, et ob reverentiam beatorum apostolorum Petri et Pauli ad sedem apostolicam dirigere consuevit: quam visitationem nomine elemosynæ annuatim ad opus Romanæ Ecclesiæ colligendam tam suo quam bonæ memoriæ A. olim Catenen. episcopi et aliorum nobilium illarum partium testimonio confirmavit. Cum autem postea memorato A. Catenen. episcopo viam universæ carnis ingresso, venerabilis frater noster J. in eadem Ecclesia fuisset

A in episcopum institutus, prædictam elemosynam irritate præsumens, eam ab his qui sunt in sua diœcesi constituti, auctoritate propria interdixit exsolvi. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si vobis constiterit de prædictis, præfatum Catenensem episcopum, si monitione præmissa hoc facere neglexerit, ad satisfaciendum de elemosynis subtractis hucusque et ne eas reddi de cætero interdicit, sicut justum fuerit auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam compellatis. Quod si ambo, alter vestrum, etc.

vi Kalend. Junii.

CCXIX.

ARCHIEPISC. LUGDUNEN. ET ABBATI ATHANACENSI.

Ut litteræ apostolicæ, quæ subreptitiæ erant impetratæ, revocentur.

(iii Kal. Junii.)

Dilecti filii canonici Matisconenses nobis per suas litteras intimarunt quod, cum olim Valterus de Berziaco eorum concanonicus, tempore bonæ memoriæ Cœlestini PP. prædecessoris nostri, ad sedem apostolicam accessisset, licet fide interposita firmavisset quod contra divisionem terrarum vacantium, quam dilectus filius Anninus ejusdem Ecclesiæ decanus juxta suæ voluntatis arbitrium ordinaret, deberet nullatenus obviare, et tam pro hac quam aliis multis causis perjurii reus existens, pro debitis Ecclesiæ quæ retinuerat violenter et fractura claustris sententia excommunicationis teneretur strictus, per suggestionem falsi, nulla facta super præmissis omnibus monitione, ab eodem prædecessore nostro quamdam obedientiam, quæ præsteria nuncupatur, in salutis suæ perniciem obtinuit sibi dari, tam ab eo quam a nobis confirmatione super hoc impetrata. Quia igitur id in grave præjudicium Ecclesiæ noscitur redundare, cum de proventibus illius præsteriæ illis qui assidue in Ecclesia serviunt memorata consueverint necessaria ministrari: discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si prædictas confirmationis litteras per suppressionem veri et falsi suggestionem, ut supra dictum est, vobis constiterit impetratas, nullatenus permittatis quod dictus Galterus ex his fructum aliquem consequatur; quin potius tam Ecclesiam quam canonicos antedictos ab impetitione ipsius, quantum ad obtinendum præsteriam illam, appellatione remota, penitus absolvatis; cum secundum canonicas sanctiones mendax preator carere debeat impetratis; in statum debitum revocantes si quid post appellationem ad nos legitime interpositam in eorumdem canonicorum præjudicium temere noveritis attentatum, et facientes quod exinde duxeritis statuendum per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Nullis litteris veritati et justitiæ, etc. Quod si ambo, etc., tu frater archiepiscopo, etc.

Datum. etc., iii Kalend. Junii

CCXX.

ABBATI DE JUGO DEI ET PRIORI DE SEILLIN (77).
Ne pro mortuorum sepultura et conjugum copulatione pecunia exigatur.

(11 Kal. Junii.)

(78) Suam nobis dilecti filii parochiani de Villafraanca querimoniam destinarunt quod Dalmasius capellanus eorum pro exsequiis mortuorum et benedictione nubentium minus licite pecuniam ab eis exigit et extorquet: quod si forte cupiditati ejus non fuerit satisfactum, ne possint mortuorum corpora sepeliri vel nubentium benedictio celebrari, fletitia eis impedimenta fraudulenter opponit. Quia igitur exactiones hujusmodi sacrorum canonum obviant institutis; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum capellanum, ut a tanta præsumptione desistat, et etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis attentius et efficaciter inducatis. Quod si forte vestris monitionibus noluerit obedire, ipsi, appellatione remota, pœnam infligatis.

Datum, etc., 11 Kalend. Junii.

CCXXI.

DECANO ULIXBONENSI, PRIORIBUS SANCTI VINCENTII ET DE ALCOBATIA.

Ut causam episcopi Colimbriensis et militum Templi audiant.

(Romæ, XII Kal. Junii.)

Exposuit nobis venerabilis frater noster Colimbrien. episcopus quod, cum causa quæ inter eum et dilectos filios fratres militiæ Templi super ecclesiis de Ega et de Rodina et Palumbario vertebatur, a bonæ memoriæ Lucio papa prædecessore nostro venerabilibus fratribus Bracharen. archiepiscopo et episcopo Portugalen. fuisset a sede apostolica delegata, iudices ipsi partibus convocatis et in eorum præsentia constitutis, sicut in litteris eorum accepimus, dictis fratribus mandaverunt ut de prædictis Ecclesiis vel eidem episcopo vigesimo die post receptionem litterarum ipsorum justitiam exhiberent vel ei tanquam diœcesano suo jura episcopalia in integrum persolvere procurarent; prædictis Ecclesiis interdicto subjectis, et parochianis earum excommunicationis sententia innodatis, nisi dicti fratres mandatis parerent ipsorum, vel iidem parochiani eis non parentibus in prædictis ecclesiis divinis officiis interessent, aut decimas eis, primitias sive mortuaria solverent; vel in ipsis corpora mortuorum sepelirent. Verum prædictis fratribus sententiam eorumdem iudicum nullatenus observantibus, a felicis recordationis Urbano papa prædecessore nostro primo ad Jo. quondam vicedominum Brixien. et magistrum Jo. Bergomen. subdiaconum apostolicæ sedis sub forma prædictis iudicibus delegata, ac deinde ad venerabilem fratrem nostrum Tuden. episcopum et dilectos filios de Reforio et

(77) In tertia Collect. et ap. Gregorium Silla.

(78) Cap. *Suam nobis*, De simonia.

A Alcobatiæ priores fuerunt litteræ impetratæ; quarum auctoritate non fuit usque ad calculum sententiæ diffinitivæ processum, nec interdicti Ecclesiarum aut excommunicationis parochianorum sententia relaxata. Tandem vero cum dilectus filius noster G. Sancti Angeli diaconus cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, intrasset Hispaniam, eandem causam venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio archidiacono Ulixbonen. delegavit; qui priorum iudicum sententiam confirmantes, interdicti et excommunicationis sententias in Ecclesias ipsas et earum parochianos latam a primis iudicibus innovarunt ac postmodum idem cardinalis quod ab eis factum fuerat confirmavit. Quia vero nobis ad plenum non constitit de præmissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus recepta ab eisdem Templariis parendi coram vobis justitiæ legitima cautione, partibus convocatis inquiratis de prædicta sententia diligentius veritatem; et si eam inveneritis juste latam, faciatis mandari executioni et usque ad satisfactionem a partibus per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari: eodem modo per omnia processuri, si forsitan fratres ipsi noluerint quod stent et pareant juri cavere. Alioquin partibus convocatis audiatis causam ex integro, et ipsam appellatione remota, mediante justitia terminetis; non obstante privilegio in præjudicium Colimbrien. Ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, etc., XII Kalend Junii etc.

CCXXII.

ABBATI DE ALCOBATIA F. MENENDI ET P. EXOD. FÖNACHIS ALCOBATIÆ.

Ut fratres S. Crucis reverentiam et episcopalia jura Colimbriensi episcopo suo reddant, et quod matri Ecclesia cathedralis vocetur.

(Romæ, III Kal. Junii.)

(79) Venerabili fratre nostro Colimbriensi episcopo didicimus conquerente quod, cum fratres Sanctæ Crucis monasterium de Arganil sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia jura consueverat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de canonicis suis sine suo consensu ibi facto priore, occasione cujusdam privilegii a bonæ memoriæ Clemente papa prædecessore nostro veritate tacita impetrati, eidem episcopo debitam obedientiam denegat exhibere, inde sumpta occasione quod per matricem Ecclesiam non cathedralem intelligunt, sed Romanam. (80) Quia vero non est nostræ intentionis ut jura fratrum nostrorum temporibus nostris indebite minuantur, causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus si aliud vobis non occurrerit propter quod dictus prior non debeat diœcesano episcopo respondere, eum ad præstandam dicto episcopo debitam reverentiam, sicut prædecessores sui prædecessoribus episcopi præstiterunt,

(79) Cap. *Venerabili*, De verbor. signif.

(80) In tertia collectione: *Unde quia non*.

appellatione remota per censuram ecclesiasticam A
compellatis. Nos enim per matricem Ecclesiam, ca-
thedralem intelligere volumus, non Romanam, non
obstante privilegio in præjudicium Colimbrien. Eccle-
siæ per subreptionem obtento. Quod si omnes, etc.,
duo vestrum, etc.

Datum Romæ, etc., III Kalend. Junii.

CCXXIII.

EPISCOPO ET PRIORI ELBORENSI.

Ejusdem fere argumenti.

(II Id. Maii.)

Innotuit nobis, venerabili fratre nostro Colimbrien.
episcopo conquerente, quod cum olim magna pars
Colimbriensis diœcesis ab inimicis crucis teneretur
invasa, bonæ memoriæ Innocentius papa, prædeces-
sor noster, Lamecensem et Auriensem Ecclesias Colimbriensi, sicut ex privilegio ejus apparet, concessit tandiu detinendas; donec amissam partem diœcesis rehaberet. Cum autem A. quondam rex Portugaliæ diœcesim illam liberasset a manibus (81) paganorum, quamdam partem ipsius dilectis filiis fratribus militiæ Templi, quamdam vero monasterio Sanctæ Crucis motu proprio assignavit, et in prædictis Ecclesiis episcopos obtinuit ordinari. Ne igitur dicta Colimbrien. Ecclesia se doleat suo jure privatam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis illis qui propter hoc fuerint evocandi, audiat quæ hinc inde duxerint proponenda; et quod canonicum fuerit super his appellatione postposita statuatis; facientes quod statueritis firmiter observari, non obstante privilegio vel rescripto in præjudicium Colimbrien. Ecclesiæ per subreptionem obtento. Nullis litteris, veritati et justitiæ, etc. Quod si ambo, etc., tu frater episcopo, etc.

Datum II Idus Maii.

CCXXIV.

DECANO ULIXDONENSI PRIORI ET P. FRODIZ MONACHO
DE ALCOBATIA.

Privilegium in grave detrimentum alterius impetratum revocatur.

(Romæ, III Non. Junii.)

Innotuit nobis (81'), venerabili fratre nostro Colimbrien. episcopo intimante, quod cum M. quondam canonicus Sanctæ Crucis in episcopam, fuisset Colimbrien. assumptus, privilegium quoddam de consilio quorundam canonicorum Ecclesiæ Colimbrien. monasterio Sanctæ Crucis indulsit in non modicum ejusdem Ecclesiæ præjudicium et gravamen. Quia vero nobis non constat de præmissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis inquiratis de præmissis diligentius veritatem; et si privilegium ipsum in grave dispendium Colimbriensis Ecclesiæ videritis redundare, quod illicite factum est, auctoritate apostolica appellatione remota legitime revocetis, non obstante privilegio in præjudicium Colimbriensis Ecclesiæ per subreptionem ab apostolica sede obtento.

Datum Romæ, etc., III Non. Junii.

(81) Id est Saracenorum.

PATROL. CCXIV.

CCXXV.

DE SAZETA ET DE MANZENERA ABBATIBUS ET P. FROD
MONACHO DE ALCOBATIA.

Ut Ecclesia Colimbriensis suo jure et privilegio non spoliatur.

(Romæ, VI Kal. Junii.)

Querelam venerabilis fratris nostri Colimbriensis episcopi ad nos delatam accepimus, quod cum charissimus in Christo filius A. illustris rex Portugaliæ partem territorii Colimbriensis et vicinorum castrorum in loco qui Alathen vocatur et in sua proponitur diœcesi constitutus, jamdudum hominibus dederit incolendum, qui ei de regalibus responderent, fratres monasterii Sanctæ Crucis in locis illis quasdam denuo ecclesias construxerunt et construunt ex quibus episcopalia jura percipiunt et reddere contradicunt; cum in suis privilegiis habeatur quod in illis tantum villis, quas de novo ædificant, episcopalia jura valeant obtinere. Nolentes itaque prædictos fratres aliis injuriosos existere, causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus, partibus convocatis, audiat quæ proponuntur hinc inde et quod canonicum videritis super his appellatione postposita, statuatis, facientes quod statueritis firmiter observari, non obstante privilegio in præjudicium Colimbrien. Ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ, etc., VI Kalend. Junii.

CCXXVI.

DE ALCOBATIA ET DE SEIZA ABBATIBUS, ET PRIORI DE
ALCOBATIA.

Ejusdem argumenti cum præcedenti.

(Id. Maii.)

Exposuit nobis venerabilis frater noster Colimbrien. episcopus, in nostra presentia constitutus, quod Portugallen. Ecclesia flumen Dorii, quod Portugalen. diœcesim a Colimbrien. separat, et ab antiquo fuerat certus terminus utriusque, transgressa, magnam partem Colimbrien. diœcesis occupavit contra compositionem a bonæ memoriæ Bosone quondam cardinale, tunc, apostolicæ sedis legato apud Burgum in concilio factam et per sedem apostol. postmodum confirmatam. Volentes igitur Colimbriensi Ecclesiæ in suo jure adesse, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus venerabilem fratrem nostrum Portugalen. episcopum ad restituendam illam partem diœcesis, quam præter justitiam detinet occupatam, cum fructibus inde perceptis, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione postposita, compellatis. Nullis litteris veritati et just., etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Idibus Maii.

(81') Vide caput *Cum olim propter*, De privil.

CCXXVII.

DE SAZETA ET DE MANZENERA ABBATIBUS, ET F. MEN-
NENDI MONACHO DE ALCOBATIA.

Ejusdem argumenti.

(vi Kal. Junii.)

Insinuavit nobis ven. frat. noster Colimbrien. episcopus quod cum illustris rex Portugaliz fratribus Sancte Crucis apud castrum de Leirena in una tantum Ecclesia jus concesserit patronatus, inconsulto diocesano episcopo in eodem loco construere alias motu proprio presumpserunt, quas et per capellanos conductitios regunt et in nullo pro ipsis volunt diocesano episcopo respondere. Easdem etiam ecclesias privilegiis suis fecerunt inscribi, cum ab episcopali jure nunquam fuerint de consensu episcopi liberatæ; unde totum jus episcopale in oppido nominato sibi presumunt temere vindicare. Quia igitur nobis constare non potuit de premissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, etc., quod justum videritis super his appell. postposita statuatis, etc., non obstante privilegio in præjudicium Colimbriensis Ecclesie per subreptionem obtento. Quod si omnes, etc., duo vestrum.

Datum, etc., vi Kalend. Junii.

CCXXVIII.

ROTHOMAGEN. ARCHIEPISC. ET SUFFRAGANEIS EJUS.
Ab episcopis suis excommunicati non facile sunt ab aliis absolvendi.

(Kal. Junii.)

Ad reprimendam (82) malitiam perversorum poenæ certæ sunt in canonibus institutæ; quas sicut latas interdum a vobis in subditos vultis inviolabiles observari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter observare. Inde est quod universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus sententias, quas venerabilis frater noster Lexoviensis episcopus in subditos suos duxerit canonice promulgandas, et vos ipsi servetis et eas a vestris subditis (83) violari nullatenus permittatis. Tu vero, frater archiepiscopo, cum excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur objectum, si quis excommunicatus ab ipso de injusta tibi excommunicatione conquestus fuerit, ad ipsum, ei quasi coepiscopo deferens, absolvendum secundum Ecclesie formam remittas. Qui si forte noluerit illum absolvere; tu, recepta juratoria cautione, absolutionis ei munus poteris exhibere: ita tamen quod nisi legitime tibi constiterit eum contra justitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi juramenti præcipias ut super eo de quo fuerit excommunicatione notatus eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere forte contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota reducere non omittas.

Datum, etc., Kalend. Junii.

(82) Cap. *Ad reprimendam*. De officio ordinarii.

(83) In tertia Collect. *faciatis inviolabiliter observari*.

A

CCXXIX.

LEXOVIENSI EPISCOPO.

Ne coram suspectis iudicibus, etiam delegatis, respondere teneatur.

(Datum Romæ, ut supra.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, auctoritate tibi presentium indulgemus ut si forte contigerit aliquam causam te vel tuos principaliter contingentem, iudicibus Rothomagen. ex apostolica delegatione ad petitionem partis adversæ committi, coram eis, cum tibi fuerint certa ratione suspecti, respondere minime teneamini, nisi forte in litteris commissoriis hujus indulgentiæ expressa mentio habeatur. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., ut supra.

In eundem modum scriptum est pro Rotnomagen. archiepiscopo.

CCXXX.

REGI ANGLIÆ.

Quæ honeste facere licuit, in iis se regi gratificatum dicit, hortaturque ad pacem servandam cum rege Franciæ.

(Apud S. Petrum, ii Kal. Junii.)

Ecclesiam suam, quam per Salomonem Dominus et amicam et sponsam frequenter appellat, flori liliæ eleganti quadam et quasi expressa similitudine coaptavit. Ait enim: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias* (Cant. 1, 2). Lilium quidem quanto fortiores spinarum sustinet punctiones, tanto viam odoris copiosioris emittit; et quo plus læditur, redolere suavius comprobatur. Unde sibi merito comparatur Ecclesia sponsa Christi; quæ cum tribulationibus multis impetitur, tunc potissimum in soliditate fidei pro tuenda justitia roboratur et in ipsis punctioibus adversitatumque molestiis constantior et firmior invenitur. Nos vero, quos ad ejus regimen quanquam non suffragantibus meritis divina providit dispositio eligi et assumi, illam concepimus firmiter voluntatem, ut neque mors neque vita ab amplexu nos possit seu observatione justitiæ revocare. Sane venientibus ad præsentiam nostram venerabili fratre nostro Lexovien. episcopo et dilecto filio magistro Garnero nuntiis tuis, petitiones quas nobis ex parte regia obtulerunt, sincero affectu, quantum cum Deo et honestate potuimus, curavimus promovere. Rogamus autem et monemus attentius serenitatem regiam, quatenus si forte in aliquo effectus tuo desiderio non respondet, non nostræ unquam duritiæ imputetur, cum honestis et justis petitionibus excellentiæ tuæ benigni semper et faciles proposuerimus inveniri, sed justitiæ potius quam officii nostri debitum certos fines transgredi non permittit, ad quam tenendam firmiter et servandam in suarum primitiis litterarum serenitas regia nos monuit et induxit. Cæterum, super eo quod prædicti tui nuntii postularunt, ut nobilem virum filium ducis Austriæ ad restituendam pecuniam quam pater

suus in periculum animæ suæ a te, dum redires ab obsequio Jesu Christi, pro redemptione tua violenter extorsit, et in ultima voluntate pœnitentia ductus per eundem filium suum tibi restituendam mandavit, auctoritate apostolica cogemus; noveris nos eidem nostris litteris (83) injunxisse ut prædictam pecuniam sine difficultate qualibet restituere non omitat, alioquin venerabili fratri nostro Salzburgen. archiepiscopo litteris nostris injungimus ut ipsum ad restitutionem ejusdem pecuniæ faciendam moneat diligentius et inducat, et per severitatem ecclesiasticam appellatione remota, compellat. Verum quia circa personam nobilis viri ducis Sueviæ quædam audivimus immutata, eidem ad præsens scribere cautela prohibente nequivimus ut juxta postulationem tuam pecuniam quam a te Henricus, quondam imperator, frater ipsius contra Deum et periculum animæ suæ extorserat violenter, dum de transmarinis partibus remeares, deberet tibi restituere; præsertim cum ejusdem fratris sui thesaurus ad eum esset ipso mortuo devolutus, et ipse vel hæres sit, vel tutor hæredis. Verumtamen scribimus (84) venerabili fratri nostro Magdeburgen. archiepiscopo, ut ducem ipsum ad restituendam pecuniam ipsam moneat diligentius et inducat. Alioquin tantam injuriam non poterimus sub dissimulatione transire quin in eundem ducem et terram ejus sine cujuslibet acceptione personæ nostri officii debitum et severitatem curemus ecclesiasticam, sicut justum fuerit, exercere. Insuper scribimus (85), charissimo in Christo filio nostro illustri regi Navarrae ut pecuniam et castella sancti Joannis de Pedeportus et Roccabruna, quæ pater suus tibi cum filia sua concessit in dotem, sine aliqua difficultate restituat, alioquin venerabili fratri nostro Narbonen. archiepiscopo, cui jam alia vice, si bene recolimus, super hoc scripsimus, nostris damus litteris in mandatis ut ipse, eum per censuram ecclesiasticam ad hoc monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, justitia mediante compellat. Ad hæc, cum iidem nuntii a nobis cum instantia postlassent ut charissimum in Christo filium nostrum Philippum illustrem Franciæ regem ad restitutionem castrorum illorum et terræ compellere deberemus, quæ contra protectionem ab apostolica sede tibi concessam invaserat, antequam de peregrinationis obsequio ad propria remeares, dilectus filius magister W. de Sancto Lazaro nuntius ejusdem regis se constanter pro eodem opposuit; illum ad hoc asserens non teneri, cum pactiones et conventiones solemnes, quæ inter vos præcesserant et hinc inde fuerant roboratæ, tua magnificentia non servasset et per te fuissent primitus violatæ; maxime cum sororem ipsius dimiseris et aliam tibi curaveris matrimonio copulari; et quia post arreptum iter Hierosolymam adeundi, cum acquisita quælibet deberetis habere communia, pecuniam a rege Tancredo receptam et

A thesaurum de Cypro habitum tua sibi communicare noluerit magnitudo; imo in transmarinis partibus damna ei plurima et injurias irrogarat, suos milites imo consanguineos (86) ab ipsius devotione et servitio subtrahendo, propter quod non sine confusione sua coactus fuerat ad propria remeare. Adjecit etiam quod ubi restitutus fuisti propriæ libertati, cum eo super omnibus querelis voluntate spontanea transigesti. Quin potius, post pacem adinvicem factam, multa tibi castra de mera liberalitate donavit. E contra vero prædicti nuntii serenitatis tuæ nihilominus proponere constanter curaverunt quod post factus prius initæ et juramento firmatæ societatis, idem rex Franciæ tibi primus injuriam intulisset, apud Messanam videlicet: ubi insurgentibus hominibus Tancredi regis in tuos, de impendendo tibi auxilio requisitus, non solum defecerat, sed etiam propria manu tres de hominibus tuis occiderat cum balista. Post quod factum cum se pœnitentia duci assere-ret, inter vos pacto intercessit: in qua pro decem millibus marchis argenti, quas ei reddere promisisti, prædictus rex a contrahendo cum sorore sua matrimonio te absolvit, et Gisortium cum Wicassino tibi quietum in perpetuum omnino dimisit. Asserebant quoque de thesauro Cypri, et de pecunia a Tancredo habita, præterquam de dote sororis tuæ I, illustris quondam reginæ Siciliæ, eidem regi, sicut de cæteris, ad voluntatem tuam plenissime satisfactum: ita quod cum prædictus rex Franciæ ab orientali terra discederet, sub juramento promisit quod terram magnificentiæ tuæ tibi conservaret integram et illæsam in eo statu in quo fuerat quando Hierosolymitanum iter fueratis aggressi, quosque reversus ad propria moram quadraginta dierum in terra propria peregisses; contra quam promissionem eandem terram et castra non fuerat veritus occupare. Super quibus conventionibus litteras ejusdem regis patentes apud tuam asserebant magnitudinem residere. Conventiones vero quas idem magister V. de Sancto Lazaro, persona tua libertati propriæ restituta, inter te ac prædictum regem ultimo intervenisse retulerat, iidem nuntii tui, si quæ fuerant, asserebant præfatum regem Franciæ primitus violasse; cum etiamsi qua tunc pacta subieras, spoliatus eadem subiisses: propter quæ ad ea dicebant nullatenus te teneri. Licet itaque et hæc et alia multa pars utraque proponeret, quæ pro ipsis facere videbantur; quia tamen causarum merita partium assertione panduntur, et ipsi personam standi in judicio non habebant, non potuimus salva justitia in ipso negotio sine veritatis inquisitione procedere. Nos ergo juxta regiæ petitionis instantiam, propter has et alias necessitates quamplurimas, facultate nobis a Christo concessa, nacta quoque temporis opportunitate condigna, dispositis prius quæ tamen circa Urbem quam circa regnum Siciliæ necnon et

(83) Vide infra epist. 212.

(84) Epistola ad archiep. Magdeburg. exstat infra num. 236.

(85) Vide supra epist. 211.

(86) Intelligit haud dubie Henricum comitem Træscensium.

aliud Ecclesiæ patrimonium fuerint disponenda, licet multæ nobis et magnæ sollicitudines ex diversis causis incumbant, si tamen ille nobis annuerit a quo speramus dirigi gressus nostros, partes vestras, ut tamen nos ad promissionis debitum non ligemus nisi aliud impedimentum occurrat, intendimus visitare; ut super his et aliis, quæ toti Christianitati credimus profutura, deliberatione provida procedamus. Si vero desuper datum non fuerit, per legatos nostros quod justum fuerit, sine personarum acceptione, favente Domino, statuemus. Illud autem serenitatem regiam nolumus ignorare, quod quantumcunque nobis molestum existeret præfatum regem Franciæ ac te ipsum in aliquo molestare, non poterimus aliquatenus sustinere quin vos ad pacem ineundam pariter et servandam per distractionem ecclesiasticam ratione prævia compellamus; non de nostris viribus confidentes, sed de illius omnipotentia cujus vices, licet immeriti, exercemus in terris.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, II Kalend. Junii.

CCXXXI

BITURIGEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut inquirat contra Engolismensem episcopum, dilapidatorem Ecclesiæ suæ.

Grave nobis est admodum et molestum, cum de aliquo fratrum et coepiscoporum nostrorum aliqua in nostro auditorio proponuntur quæ in ipsis episcopale officium et integritatem famæ denigrare videntur; cum semper velimus audire de singulis ea quæ ad perfectam curam pastoris pertinent et ad commissi gregis commodum et salutem. Insinuarunt autem nobis dilecti filii quidam Engolismensis Ecclesiæ canonici, quod venerabilis frater noster I episcopus suus patrimonium episcopatus minus utiliter administrans, dilapidavit multa de bonis mensæ suæ usibus deputatis, et per alienationes illicitas contra juramentum quo tenetur Ecclesiæ, possessiones episcopatus enormiter minuit et consumpsit. Proponebant insuper quod multas Ecclesias post appellationem in synodis sæpius iteratam, præter assensum capituli collegii perpetuo assignavit, cum id canonicis dissonet institutis. Alienata vero et dilapidata et Ecclesias episcopali ordinationi subtractas sub tua reservarunt præsentia exprimenda, ne prolixæ orationis series legenti pariter et scribenti fastidium importarent. Adjecerunt etiam quod sit insufficiens, indiscretus, inutilis, appellationumque contemptor, et quod per suæ simplicitatis negligentiam sub ipsius regimine non solum mensa et Ecclesia sua, verum etiam tota diocesis admodum gravia sustinuit detrimenta. Pauca siquidem de pluribus exprimentes, dixerunt ipsum episcopum indignis et minus idoneis sacros ordines et ecclesiastica beneficia contulisse: ita quod cum olim ordines celebraret et ventum esset ad presbyteros ordinandos, in manuum unctione quidam inter presbyteros con-

(87) Cap. *Ex parte*, De temp. ordi.

A secrandos inventus est pollicem non habere. Minoribus et nondum in sacris ordinibus constitutis animarum curam dicitur commisisse et etiam a pluribus ordinandis suscepisse ante datum ordinem juratoriam cautionem ne post ab eodem beneficium ecclesiasticum contra suam peterent voluntatem. Ad magnam autem indiscretionis suæ et insufficientiæ argumentum constanter fuit in audientia nostra propositum, quod cum olim idem episcopus super ordinanda Ecclesia litteras impetrasset, monachos albos et nigros et priorem de Allavilla canonicum regularem ordinavit in Ecclesia sua canonicos. Quod factum tanquam ridiculosum sedes apostolica, cum ad ejus venisset notitiam, revocavit. Præterea quemdam nepotem suum, qui professus ordinem de Corona, ibi in sacerdotali officio et habitu regulari diu fuerat conversatus, extractum inde canonicavit in ecclesia cathedrali. Sed abbas loci, tanquam discretus et providus, ipsum postmodum revocavit ad claustrum. In solemnitatibus expressis a canone in majori ecclesia non deservit. Confirmat abbates et tractat causas difficiles, sine canonicorum assensu. Presbyteri et clerici per ejus insufficientiam capiuntur. Bona ecclesiastica occupantur et homines sibi et antecessoribus ejus debita et exhibita subtrahunt; et præterea jura, quæ prædecessores sui in civitate hactenus habuerunt, fere permisit penitus deperire. Sententias quoque a sede apostolica confirmatas præsumpsit auct. apostolica [*l. propria*] relaxare et alia multa committere quibus correctionis debitæ manus celeriter convenit adhiberi. Ideoque fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus vocatis ad præsentiam tuam qui fuerint evocandi, inquiras super præmissis omnibus et aliis quæ proposita fuerint, appellatione remota, diligentius veritatem; et quæ inveneris, fideliter redacta in scriptis nobis sigillo tuo signata mittere non postponas; præfigens partibus terminum competentem, quo cum ipso nostro se debeant præsentare conspectui, sententiam auctore Domino receptoræ; attentius provisurus quod mandatum nostrum taliter executioni demandes, quod tua fraternitas merito possit et debeat commendari. Nullis litteris, etc., veritate tacita.

D Datum Romæ apud Sanctum Petrum, III Kalend. Junii.

CCXXXII.

ABBATI ET CONVENTUI CARILOCI.

(Apud S. Petrum.)

(87) Ex parte vestra nostro fuit apostolatui reseratum quod quidam monachus vester se ad nigros monachos transferens, et habitum nigrum ibidem assumens, ad sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus. Unde quia in hoc articulo dubitatis utrum in assumpto taliter ordine debeat ministrare, nos hujusmodi dubietatis scrupulum enodantes, per apostol. vobis scripta mandamus quatenus nisi aliud

canonicum ei videritis obviare, ipsum monachum A officium sacerdotis exsequi libere permittatis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum.

CCXXXIII.

ABBATI UNGIACEN.

In causis Ecclesiæ et cœnobii, Ecclesiæ membra te-
stantur.

(Romæ, Kal. Junii.)

Tunc libentius postulata concedimus, quando quod petitur ab æquitate non deviat, et petentis personæ gravitas morum et vitæ merita suffragantur. Postulasti siquidem a nobis, dilecte fili, de benignitate tibi sedis apostol. indulgeri, ut in causis Ecclesiæ tibi commissæ uti testimonio fratrum tuorum valeas, et eis habeatur fides, sicut consuevit testibus adhiberi. Nos ergo attendentes petitionem B tuam institutis canonicis convenire, quæ in causis civilibus illos testes statuunt assumendos qui negotia ecclesiastica tractaverunt, et de quorum fide non potest aliquatenus dubitari, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut quoties Ecclesiæ tuæ videris expedire, in causis quæ non fuerint criminales, fratres et canonicos Ecclesiæ tuæ inducere possis ut perhibeant testimonium veritati.

Datum Romæ, etc., Kalend. Junii.

CCXXXIV.

EDUEN. EPISCOPO, UNGIACEN. ET SANCTÆ MARGARITÆ ABBATIBUS.

De restaurandis cœnobiis et reformanda monastica disciplina.

(Kal. Junii.)

Licet bonæ memoriæ Clemens et Cœlestinus prædecessores nostri de tuæ, frater episcope, discretionis honestate confisi, sollicitudini tuæ dederint in mandatis ut tui episcopatus loca religiosa, quæ a sui status integritate collapsa cognosceres, et in quibus religionis observantiam attenderes diminutam, pontificali auctoritate corrigere non differres; ut tamen tuæ maturitatis correctio majorem obtineat firmitatem, auctoritatem nostram super hoc et favorem sollicitè postulasti. Nos igitur considerationem tuam dignis laudibus commendantes et volentes abbatium Sancti Joannis Eduensis, quæ in magnam dissolutionem religionis et ordinis collapsa proponitur, per tuæ discretionis industriam correctione debita reformari, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad locum pariter accedentes, de statu monasterii plenam studeatis elicere veritatem et quæcunque in capite vel in membris tam circa spiritualia quam temporalia de jure statuenda et corrigenda videritis, auctoritate freti apostol., sublato appellationis obstaculo, corrigatis et faciatis quod a vobis statutum fuerit sine refragatione servari. Nullis litteris veritatis et justitiæ, etc. Quod si omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum, etc., Kalend. Junii.

(88) Cap. *Dura sæpe*, De falsariis. Vide infra p. st. 262.

CCXXXV.

W. REMEN. ARCHIEPISCOPO, SANCTÆ SABINÆ CARDINALI,
ET SUFFRAGANEIS EJUS

Ut per quosdam falsarios confictas bullas intercipiant.

(Apud S. Petrum, xii Kal. Junii.)

(88) Dura sæpe mandata et institutiones interdum iniquas a sede apostolica emanare multi arguunt et mirantur, et in hoc ei culpam imponunt in quo sinceritas ejus, culpæ prorsus ignara, per innocenciam excusatur. Nos etenim circa majora negotia frequentius occupati et curam universorum ex officio nostro gerentes, per quod sumus omnibus debitores, cum omnibus apud nos instantibus in continenti satisfacere non possimus, quidam eo quod a semita justitiæ oberrantes, aut ultra quam permittit honestas suæ petitionis licentiam extendentes, exaudiri non possunt, in motum propriæ voluntatis irrumpunt; et ad sua ingenia falsitatis et artes perditionis cum animi exquisita malitia recurrentes, per falsæ astutiam speciei candorem puritatis apostolicæ denigrare ac depravare nituntur. Ex cujus falsitatis ingenio quot et quanta mala proveniant, cum per eam et innocentes quandoque damnentur et rei ab objectis criminibus absolvantur nec non et apostolicæ sedis lædatur auctoritas, ipsa rei evidens malitia protestatur. Licet autem hujusmodi falsitas aliquandiu possit cum operibus tenebrarum abscondi, tamen quia per eam beatis apostolis specialiter infertur injuria, ille a quo in persona eorum. Romana Ecclesia auctoritatem super Ecclesias universas accepit (unde et bulla nostra, per quam totius negotia Christianitatis aguntur, capitum ipsorum characterè præsignatur) perniciem tanti sceleris non patitur in tantum præjudicium eorum diutius occultari. Accidit enim nuper in Urbe quod quidam hujusmodi falsitatis astutiam perniciosius exercentes, in suis fuere iniquitatibus deprehensi; ita quod bullas tam sub nomine nostro quam bonæ memoriæ Cælestini PP. prædecessoris nostri, quas falso confinxerant, et quamplures litteras bullis signatas eisdem invenimus apud eos ipsosque captos adhuc in carcere detinemus. Nos autem honori Romanæ Ecclesiæ et utilitati omnium paterna volentes sollicitudine providere, de communi fratrum nostrorum consilio statuimus (89) et sub excommunicationis pœna et suspensionis ordinis et beneficii districtius inhibemus ne quis apud sedem apostolicam de cætero litteras nostras nisi a nobis vel de manibus illorum recipiat qui de mandato nostro sunt ad illud officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis exstiterit (90) ut deceat eum per nuntium litteras nostras recipere, nuntium ipsum ad cancellariam nostram vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem litteras apostolicas juxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor exstiterit, si laicus fuerit, excommuni-

(89) Vide caput *Ad falsariorum*, De falsariis.

(90) In tertia Collect. *tantæ auct. aliquis exstitit.*

ationis subiaceat; si clericus, officii et beneficii sui suspensione damnetur. Verum quia, sicut a falsariis ipsis accepimus, tam ad partes vestras quam ad cæteras regiones per litteras transmissas ab eis suæ iniquitatis falsitas multipliciter est diffusa, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus provinciale concilium evocetis, in quo solemniter et generaliter statuatis ut per singulas parochias publice proponatur quod si quis a sede apostolica litteras impetraverit, quarum tenor possit esse suspectus et eis uti voluerit, ut statutam pœnam evadat, primo fiat collatio de falsa bulla cum vera, et si eam invenerit falsitate notandam, episcopo diocæsano, abbati vel archidiacono loci easdem litteras non differat præsentare; qui, veritate comperta, illum qui tales litteras reportavit, si laicus fuerit, excommunicationi subjiciat; si clericus, eum ab officio beneficioque suspendat. Ad hæc, adjicientes statuimus ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innovari; quod si quis falsas litteras se cognoscit habere, infra quindecim dies litteras illas aut destruat aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit evadere; quam, nisi forsitan in mortis articulo, sine speciali mandato nostro a quocunque nolumus relaxari; nec etiam si præsumpta fuerit contra hoc absolutio, quidquam habeat firmitatis; ne forte post tempora nostra falsitas interim occultata (91) cuiquam valeat præjudicium generare. Cæterum ad majorem illius notitiam falsitatis habendam, ut fieri possit bullæ falsæ cum nostra collatio præsentibus litteris unam de bullis falsis cum vera Bulla duximus appendendam; districtius injungentes ut quascunque litteras inveniritis hac vel alia falsitate notandas, si quid actum fuerit occasione illarum, appellatione postposita irritetis; ita quod hujusmodi falsitas nullo temporis spatio valeat excusari, et portitores earum tandiu faciatis sub arcta custodia detineri donec receperitis super hoc nostræ beneplacitum voluntatis.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xiv Kalend. Junii, pontificatus nostri anno primo.

In eundem modum scriptum est super hoc universis archiepiscopis et eorum suffraganeis singulariter.

CCXXXVI.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISC.

Ut ducem Sueviæ cogat Angliæ regi ablatam pecuniam restituere.

(Apud S. Petrum, 11 Kal. Junii.)

(92) In eo sumus officio, disponente Domino, constituti ut singulorum et omnium salutem consulere debeamus, et universis petentibus, tam majoribus quam minoribus, in executione justitiæ providere. Sane quam potenter et magnifice charissimus in Christo filius noster R., illustris rex Angliæ, se ad obsequium Domini in partibus transmarinis habuc-

(91) In tertia Collect. in tantum occulta.

rit, ita ut nec rebus suis pepercerit, nec personarum, sed se ipsum multis et variis discriminibus pro exaltatione Christiani nominis exposuerit, quamque graves et enormes injurias et jacturas ab H., quondam imperatore, pertulerit; inde revertens, per totum fere orbem fama notissima divulgavit. Quæ res tanto profundius Romanam tangit Ecclesiam, quanto injuriæ et gravamina regi eidem illata in ejus ignominiam et injuriam noscuntur gravius redundare. Quia igitur tam gravem Domino et apostolicæ sedi necnon et ipsi regi injuriam irrogatam salva conscientia dissimulare non possumus nec debemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus nobilem virum ducem Sueviæ, ad cujus manus thesaurus præfati imperatoris pervenit, et patrimonium ejus vel jure successione vel saltem tutelæ nomine noscitur devenisse, diligenter admonere et quam efficacius poteris procures inducere ut eidem regi de ablata pecunia satisfaciat competenter. Alioquin noverit quod nos tantam injuriam non poterimus sub dissimulatione transire, quin in eum et terram ejus nostri officii debitum, sicut justum fuerit, exsequamur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, 11 Kalend. Junii.

CCXXXVII.

TARENTASIEN. ARCHIEPISC.¹

De incendiariis absolvendis.

(Romæ, v Kal. Junii.)

C Inter alias petitiones tuas postulasti nuper a nobis quod circa incendiarios absolvendos, qui non possunt ad sedem apostolicam proficisci, tecum dispensare vellemus ut eis posses absolutionis beneficium impertiri. Nos ergo, quia personam tuam sincera charitate diligimus, auctoritate tibi præsentium duximus indulgendum ut illos incendiarios absolvere tibi liceat usque ad triennium qui propter ægrotudines aut inimicitias capitales se non possunt nostro conspectui præsentare. Appellationibus quoque, quas parochiani tui vel diocæsani episcopi tuum volentes judicium declinare, frustatorie interponunt, nolumus te deferre. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., v Kalend. Junii, pontificatus nostri anno primo.

CCXXXVIII.

EVERARDO NITRIEN. EPISCOPO.

Ut oblata Ecclesiæ bona retineat et de prædiis quæ ipse colit decimas non persolvat.

(Romæ, Kal. Junii.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum assensu, statuimus ut quascunque possessiones, quæcunque bona Ecclesia Nitrien. in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma tibi et per te Ecclesiæ tuæ et illibata permaneant. Prædia quoque ad Ecclesiam

(92) Vide supra epist. 250.

tuam diocesana lege spectantia, quæ propriis laboribus excolis, a solutione decimarum eximimus; nec aliquis de laboribus tuis ausu temerario decimas exigere vel extorquere præsumat. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., Kalend. Junii.

CCXXXIX.

BURGEN. ET PALEN. EPISCOPIS.

Qui spoliatus est, non potest aliis solvere antequam restituatur.

(Romæ, v Kal. Junii.)

(95) Olim vobis dedisse meminimus in mandatis ut venerabilem fratrem nostrum Oveten. episcopum ad debitam restitutionem partis Zamoren. diocesis quam tenebat cum perceptis fructibus cogeretis, si dilectum filium fratrem Rainerium, priusquam super hoc mandatum apostolicum adimpleret, viam ingredi contingeret omnis carnis. Verum quia inanis est actio quam inopia debitoris excludit, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus non prius episcopum ipsum ad restitutionem fructuum compellatis quam ipse fuerit taliter restitutus, ut restituere possit quod percepit de proventibus alienis. Non autem per hoc priorea litteras revocamus; sed eis in sua firmitate manentibus, coactionem ipsius episcopi ad restitutionem fructuum taliter perceptorum differri volumus, donec id valeat adimplere.

Datum Romæ, etc., v Kalend. Junii.

In eundem modum episcopo Palentino et abbati de Spina scriptum est pro restitutione partis Salamantiniæ diocesis detentæ ab eodem episcopo Ovetensi.

CCXL.

LEXOVIEŒ. EPISCOPO.

De officio archiepiscopi ad suum suffraganeum et suffraganei ad suum archiepiscopum.

(Apud S. Petrum.)

Sicut ea quæ pacem et concordiam nutriunt, pura debemus intentione perquirere; ita ex debito sollicitudinis pastoralis illa tenemur ab ecclesiasticis viris studiosius extirpare, quæ seditionem excitant, et scandalum introducunt. Sane cum occasione illius indulgentiæ, quam de benignitate sedis apostolicæ cognoscendi venerabilis frater noster Rothomagen. archiepiscopus per provinciam suam de innovatis post appellationem, appellatione remota facultatem habebat, inter te et ipsum gravis hactenus fuerit discordia excitata, præsertim cum tu ipse per diocesim tuam hanc eandem gratiam de indulto consimili a sede apostolica meruisses, auditis gravaminibus et detrimentis tuæ propter hoc et Rothomagen. Ecclesiæ irrogatis, ad pacem et quietem vestram non potuimus non moveri; maxime cum ex utraque indulgentia non modicum Romanæ Ecclesiæ præjudicium generetur. Ideoque ut per studium nostrum inter vos discordiæ fomes super hoc de cætero penitus extinguatur, prædictam in utroque vestrum indulgentiam de communi fratrum nostrorum consilio penitus vacuantes, statuimus vos esse ulterius

(95) Cap. Olim, De restitutione spoliatorum.

A quoad hunc articulum communi jure contentos. Ad hæc, ne propter hoc tu videaris ab ipsius subjectione subtractus, volumus ut sibi tanquam metropolitano tuo debitam obedientiam exhibeas cum honore; ipse vero, sicut ratio mutæ charitatis exposcit tibi, ut fratri et coepiscopo suo, paternam benignitatem ac dilectionem impendat. Cæterum ut tu ipse non possis vel debeas ab ipso indebite aggravari, de communi fratrum consilio tibi, duximus indulgendum, ut si forte ad dictandam in te vel Ecclesiam tuam sententiam casu aliquo moveatur, trina semper admonitio competenti temporis spatio interjecto canonice antecedit. Et si forte ab imminente duxeris gravamine appellandum, cum appellationis remedium institutum sit ad præsidium oppressorum, nolumus post appellationem emissam vel ante commonitionem expositam, contra personam vel Ecclesiam tuam aliquid attentari. Si vero vel ante commonitionem emissam vel post appellationem rationabiliter interpositam, in te vel Ecclesiam tuam suspensionis, interdicti aut excommunicationis dictus archiepiscopus sententiam promulgaverit, illam decernimus non tenere nec volumus personæ vel Ecclesiæ tuæ gravamen aliquod exinde seu præjudicium generari; nisi forte, quod absit, tantum et talem excessum committeres, propter quem de jure communi tibi provocandi foret interdicta facultas. De personis autem et causis Lexovien. diocesis nihil amplius statuatur vel disponatur, nisi quantum de jure communi sibi dignoscitur esse concessum, liberam tibi tuæ diocesis dispositionem et ordinationem relinquens, appellationis jure ad eum vel ad nos faciendum nullatenus impedito.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, etc.

In eundem fere modum scriptum est archiepiscopo Rothomagensi.

CCXLI.

LEXOVIEŒ. EPISCOPO.

(Kal. Junii.)

Cum occasione illius indulgentiæ quam de benignitate, etc., ut supra usque ad verbum illud contentos. Cæterum ne propter hoc aliæ indulgentiæ, quas habes, videantur quomodolibet revocari; significatione tibi præsentium innotescat, quia nos prædictam tantum indulgentiam, et non alias, revocamus.

Datum, etc., Kalend. Junii.

CCXLII.

NOBILI VIRO FILIO DUCIS AUSTRIÆ.

Imperat ut regi Angliæ ablata a patre, secundam restituat.

(iii Kal. Junii.)

(94) In eo sumus officio, disponente Domino, etc., ut supra usque ad verbum providere. Sane quam graves injurias et jacturas charissimo in Christo filio nostro R. illustri regi Anglorum a crucis obsequio revertenti dux Austriæ pater tuus intulerit, nullum Christiani nominis professorem credimus ignorare. Quæ res tanto profundius Romanam tangit Eccle-

(94) Vide supra epist. 250.

Quanto injuriæ regi eidem illatæ in ejus inju- A
 ram et ignominiam noscuntur gravius redundare,
 cum ipsi regi non dum fuerit satisfactum, licet non
 credamus a tua memoria excidisse quod, divina
 gratia inspirante, prædictus pater tuus suum re-
 cognoscens excessum, ablatam pecuniam ipsi regi
 non solum reddi præceperit, verum etiam a te et
 ab aliis familiaribus suis et fidelibus qui præsentem
 aderant super solutione ipsius pecuniæ præstari fe-
 cerit corporaliter juramentum. Quia igitur tanti ex-
 cessus injuriam clausis oculis præterire non possu-
 mus nec debemus, nobilitatem tuam monemus et
 exhortamur in Domino, atque in remissionem in-
 jungimus peccatorum quatenus tam tuæ quam ani-
 mæ patris tui salutem juxta præstitum a te providens
 juramentum, prænominato regi pecuniam sine diffi- B
 cultate restituas antedictam et de injuriis irrogatis
 satisfactionem congruam non differas exhibere.
 Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro Sal-
 burgen. archiepiscopo dedisse firmiter in mandatis
 ut te ad hæc per excommunicationis sententiam in
 personam et interdicti in terram, contradictionis
 occasione et appellatione cessantibus, monitione
 præmissa, compellere non omittat.

Datum, etc., III Kalend. Junii, pontificatus nostri
 anno primo.

Illi scriptum est super hoc.

CCXLIII.

GARNERO PRIORI LOCHEIEN.

Quod liceat ipsi terrarum quarundam firma retinere, C
 salva capitulo antiqua pensione.

(II Kal. Junii.)

Iustus potentium, etc. usque ad verbum effectu.
 Sane, sicut nobis exponere curavisti, idem priora-
 tus tuus redditus sufficientes, de quibus pro loci et
 prioratus nominis celebritate honeste valeas susten-
 tari, non habet. Verum cum tam apud Corne quam
 Molernum et Murum eadem Ecclesia quædam jura
 et redditus habeat, videlicet hominum et terrarum,
 quæ voluntate prioris et capituli dantur ad firmam
 et de firmariis frequenter ad alios firmarios transfe-
 runt, de illis ipsi Ecclesiæ nullum provenit incre-
 mentum; quæ si apud aliquem perpetuo residerent,
 salva pensione quam capitulum inde percipere con-
 suevit, aliquid emolumentum posset exinde prove-
 nire. Unde nos tam tuis quam Ecclesiæ tuæ volen-
 tes intendere incrementis, duximus statuendum ut
 • completo termino eorum qui prædictos redditus et
 jura ad firmam habere noscuntur, salva consueta
 pensione capitulo ipsi reddenda, tibi et priori, qui
 pro tempore fuerit, ea liceat retinere; nisi forte
 redditus ipsi tantum per meliorationem accreverint,
 ut et ipse census debeat augmentari. Decernimus
 ergo, etc.

Datum II Kalend. Junii.

CCXLIV.

EPISCOPO ET CAPITULO ENGOLISMEN.

Canonici apud Ecclesiam non residentes, non possunt
 infringere quæ iis absentibus recte statuuntur.

(Romæ, VIII Id. Junii.)

Ad audientiam nostram meminimus pervenisse
 quod quidam Ecclesiæ vestræ canonici, licet ibi non
 faciant mansionem, sed in locis aliis majori parte
 anni pro suæ voluntatis arbitrio sine rationabili
 causa morentur vel etiam circumpositas circumveant
 regiones, tamen quoties de terrarum Ecclesiæ dispo-
 sitionibus vel canonicorum receptione tractatur,
 eandem sibi volunt sive in contradictione sive pro-
 curatione terrarum auctoritatem inter cæteros vind-
 dicare quam illi qui circa Ecclesiam continue demo-
 rantur et servitiis divinis assistunt. Unde, quoniam
 plus emolumentum merentur accipere qui plus inve-
 niuntur circa ministerium ecclesiasticum sustinere
 laboris, ad exemplar sanctæ recordationis Gregorii
 papæ prædecessoris nostri, universitati vestræ
 presentibus litteris, indulgemus ut si tales canonici
 nullam rationem canonicam prætendentes, rationa-
 bilibus dispositiones capituli vestri communi judicio
 celebratas, pro eo solo quod præsentem non fuerint,
 attentaverint impugnare vel contradictionem obje-
 cerint: cum talia tractabuntur, objectionem eorum
 vel appellationem, si quam interposuerint, necesse
 non habeatis admittere vel eis terrarum vestrarum
 præposituras committere, quas balias vulgariter ap-
 pellatis, qui noluerint in personis propriis mini-
 strare.

Datum Romæ, etc., VIII Idus Junii.

CCXLV

CANTUARIEN. ARCHIEPISC. ET LINCOLNIEN. ET WIGOR-
 NIEN. EPISCOPIS, ET ABBATI DE THEOCHEIS.

Ut ejecti ex cænobio monachi in pristinum statum
 restituantur..

(Romæ, III Non. Junii.)

Sicut ea quæ a prædecessoribus nostris provida
 fuerunt deliberatione statuta nullatenus irritari vo-
 lumus vel infringi, sic quæ ab eis sunt per subre-
 ptionem obtenta in honestatis ecclesiasticæ detrimen-
 tum, corrigi volumus et in statum redigi meliorem.
 Cum enim, sicut accepimus, in Conventren.
 D Ecclesia fere a prima fundatione Christianæ reli-
 gionis in Anglia ordo fuerit monasticus institutus,
 et in tantum in ea observantia servaverit regularis,
 ut ab apostolica sede privilegiari et ab inclytæ re-
 cordationis regibus Angliæ dotari meruerit et ditari;
 dolemus plurimum quod venerabilis frater noster
 Cestren. episcopus, occasione quarundam littera-
 rum quas a bonæ memoriæ Clemente papa præde-
 cessore nostro ad falsam suggestionem, sicut dicitur,
 impetravit, dilectos filios M. priorem et conventum
 de eodem monasterio violenter ejecit et canonicos
 in eo instituit sæculares. Cum igitur id in mona-
 sticæ religionis injuriam et totius ecclesiasticæ dis-
 ciplinæ redundet opprobrium et vix credere va-
 leamus quod dictus prædecessor noster tanta:

irregularitati, nisi circumventus auctoritatem præstiterit aut favorem, de communi fratrum nostrorum consilio discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientiæ districtæ præcipimus quatenus prædictis litteris vel aliis privilegiis confirmationis, sive indulgentiæ, si quæ appa-
 ruerint a sede apostolica impetratæ, nequaquam obstantibus, absque dilatione qualibet seu causæ cognitione, cum in manifestis ordo judiciarius minime requiratur, amotis ab eodem monasterio sæcularibus clericis qui in eo fuerunt per supradictum episcopum instituti, monasticum ibidem ordinem reformatis, monachos ejectos exinde reducentes in illud, non obstante si dictus episcopus vel pars adversa aut ejus nuntius, ante susceptionem litterarum nostrarum aut post, iter arriperit ad sedem apostolicam veniendi, et I. monacho Cluniacen. vel quolibet alio illicito detentore amoto, dictum M. priorem cum prædictis monachis et alias personas institutis, qui beati Benedicti regulam debeant et desiderant observare. Memoratum vero episcopum et universos detentores et spoliatores bonorum ejusdem Ecclesiæ ad eorum restitutionem et de damnis illatis congruam satisfactionem per censuram ecclesiasticam, cujuslibet appellatione vel contradictione cessante, cogatis. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut omnes donationes Ecclesiarum, infeudationes, locationes et alienationes possessionum ejusdem Ecclesiæ ab eo tempore factas nostra freti auctoritate cassatis; eos qui contra venire præsumpserint, sub lato appellationis obstaculo censura canonica percellentes. Illos autem qui manus violentas in prædictos monachos temere injecerunt, excommunicatos publice nuntietis, et ab omnibus faciatis arctius evitari, donec injuriam passis satisfaciant competenter et cum vestrarum litterarum testimonio ad sedem apostolicam veniant absolvendi. Quod si omnes, etc. Duo vel tres vestrum, etc.

Datum Romæ, III Non. Junii.

CCXLVI.

BURDEGALEN. ARCHIEPISC. SANCTI EPARCHII ET NANTOLIEN. ABBATIBUS.

Committitur causa P. Engolismensis contra Ar. de Mairinac super archidiaconatu Engolismensi.

(Apud S. Petrum, Non. Junii.)

Conquestus est coram nobis dilectus filius P. Engolismen. dictus archidiaconus quod cum venerabilis frater noster Engolismen. episcopus, cujus nepos esse dignoscitur, archidiaconatum vacantem, quam cito de morte bonæ memoriæ I, quondam Engolismen. archidiaconi certus fuit, ei liberaliter contulisset, ex parte illius fuit ad sedem apostolicam appellatum, ne quid contra donationem sibi factam deberet præter juris ordinem immutari. Cum autem postmodum Parisiis disciplinis scholasticis institisset et rediens ad propria, vellet in concessio sibi archidiaconatus officio ministrare, Ar. de Mairinac presbyter, qui ad hoc assumptus fuit (94.) Cap. Cum dilectus, De success. ab intestato.

A in canonicum Ecclesiæ cathedralis ut ibi continue in sacerdotali officio deserviret, non permisit eum prædictum archidiaconatum libere obtinere, licet privilegium donationis ostendere et donum sibi factum vellet tam vivis testibus quam scriptis authenticis declarare. Unde cum vocatus esset a te, frater archiepiscopo, ut super hoc pareret justitiæ, causa dilationis frustratoria, ut dicitur, appellavit. Quia igitur plene de præmissis non potuimus elicere veritatem, de assensu partium causam super his vobis duximus committendam: discretionis vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus partibus convocatis audiatis causam, et ipsam appellatione remota sine debito terminetis, facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam firmiter observari. D Testes appellatione remota cogantur, nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod ad omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, Non. Junii.

CCXLVII.

NIVERNENSI EPISCOPO, ET S. BENIGNI DIVIONENSIS ET THEOLOGI ABBATIBUS.

Committitur iis causa episcopi Eduensis contra abbatem de Buxeria, super testamento et bonis cujusdam defuncti, quem abbas monachum fuisse aiebat.

(Romæ, IV Non. Junii.)

(94.) Cum dilectus filius abbas de Buxeria ad nostram nuper præsentiam accessisset et pro causa quam adversus venerabilem fratrem nostrum episcopum Eduen. habebat, ibidem diutius expectasset, tandem nuntius ejusdem episcopi supervenit. Quibus volentibus adinvicem litigare, venerabilem fratrem nostrum I. Viterbien. episcopum, Sancti Clementis cardin. concessimus auditorem. Ipsi igitur in ejus præsentia constitutis, abbas proposuit antedictus quod cum archipresbyter de Alerio se ac sua ad participationem orationum monasterio de Buxeria pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus suis usui suo simplici reservatis, de manu cujusdam ejusdem cœnobii augmentationem coronæ in signum illius oblationis accepit: et quod hanc concessionem hoc modo fecisset, et non suo nomine sed nomine monasterii possideret et monasterio quidquid acquirebat acquireret, sæpe fuit in communi capitulo protestatus. In hoc etiam publice per viginti annos fere idem archipresbyter nullo contradicente vel reclamante permansit; ita quod per publicam famam id omnibus notum fuerat. Nam abbas de Buxeria, qui pro tempore fuerat, et ipsi monachi rebus ipsius non secus quam aliis rebus propriis monasterii sciente episcopo Eduen. qui pro tempore erat, et in nullo penitus reclamante, publice utebantur. Id autem quod mente compoti dictus archipresbyter fecerat inter vivos, et in ultima voluntate mentesanus, licet æger corpore confirmavit. Cumque idem abbas et monachi res sic legitime datas et alias, quas archipresbytero ipsi concesserant ad utendum, ad suum monasterium reducere vellent, præ-

Actus episcopus eis violentiam inferens, non solum res archipresbyteri, verum etiam res ipsius monasterii occupavit : quas cum in bona pace repeterent, ipse, ut in rebus illis ei posset grassandi materia plenior indulgeri, sedem apostolicam appellavit, in octavis beati Martini proximo præteritis suæ terminum appellationis præfigens. Econtra prædicti nuntius episcopi allegavit quod quando illa donatio facta fuit, archipresbyter erat positus extra mentem ; ita quod cum interrogatus fuisset a monachis, *Vis tu habitum suscipere monachalem ? et respondisset, Volo, statim interrogatus ab alio, Vis tu esse asinus ?* respondit similiter, *Volo* ; sicque prædicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt : quod idem nuntius se obtulit probaturum. Præfatus siquidem abbas cum ad assertionem partis suæ quosdam testes in continenti produceret, nos ipsos recipi fecimus et diligenter audiri ; quorum attestations cum interloquendo decrevissemus publicari debere, quoniam super illis capitulis pars episcopi nolebat testes producere super quibus idem abbas testes produxerat, ipsæque fuissent in publico recitatae, disputatione super attestationsibus ipsis habita diligenti, multa fuere contra dicta testium allegata. Cumque renuntiatum fuisset a partibus, dictus cardin. quæcunque fuerunt hinc inde proposita nobis et fratribus nostris fideliter recitavit. Quibus auditis et cognitis, sufficienter intelleximus esse probatum quod dictus archipresbyter agens in extremis, velut ultimam exprimens voluntatem, asseruit se ac sua manasterio de Buxeria contulisse. Unde cum requisitus esset ut conderet testamentum, respondit se non posse testari, quia se et sua contulerat monasterio sæpedito. Et licet unus solus testis dixerit se vidisse quando præfatus archipresbyt. se et sua obtulit monasterio ; quia tamen alii testes dixerunt se audisse ipsum archipresb. in abbatis præsentia consistentem et quod prædictum est attestantem, non tanquam sufficienter probantes sed tanquam vehementer adminiculantes assertionem abbatis plurimum adjuvabant. Quia vero pars episcopi asserebat se velle probare quod dictus archipresbyter, in extremis laborans, tanquam phreneticus alienatus erat a mente, unde non valuit quod expressit : Nos super his et aliis quæ fuerunt hinc inde proposita cum fratribus nostris diligenti deliberatione præhabita, causam ipsam vobis sub hac forma duximus committendam ; quod nisi prædictus episcopus legitime comprobaverit sæpeditum archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse cum ultimam voluntatem expressit, super impetitione monasterii perpetuum ei silentium impognatur et compellatur restituere monasterio quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri vel etiam monasterii occupavit. Si vero legitime comprobaverit prædictum archipresbyterum quæ super ultima voluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse, ad faciendam ei nomine parochialis Ecclesiæ, cujus administrationem gesserat, dum vixisset, restitutio-

nem bonorum quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnatur, cum idem archipresbyter ab intestato decesserit ; ipsique monasterio super impetitione episcopi silentium imponatur. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc., tu frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, etc., iv Non. Junii.

CCXLVIII.

ABBATI SANCTI EUCARII, DECANO ET I. CANONICO TREVAREN.

Committitur illis causa litigantium super præbenda in collegio Verdunensi.

(Apud S. Petrum, viii Id. Junii.)

Cum P. diaconus ad sedem apostol. accessisset super præbenda Sanctæ Mariæ Magdalenzæ in Verduno, de qua tempore bonæ memoriæ Cælestini PP. prædecessoris nostri per delegatos ab eo executores fuerat investitus, coram dilecto filio nostro P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diacono cardinale, quem sibi et adversario dedimus auditorem, confirmationem volebat apostolicam obtinere. Ut autem rei veritas ipsi cardinali plenius eluceret, progressum sibi negotii curavit, sicut contigerat, aperiri. Idem enim prædecessor noster dilectis filiis præposito, decano et capitulo Sanctæ Mariæ Magdalenzæ mandavit pariter et præcepit ut ipsum P. in fratrem reciperent et canonicum, non obstante promissione alicui facta de beneficio non vacante : cui super hoc ipso decanum Remensem, archidiaconum Cathalaunensem et decanum Montisfalconis executores concessit, si mandato suo capitulum non pareret. Ipso itaque capitulo negligente mandatum apostolicum adimplere, dicto archidiacono Cathalaunen. ante processum negotii sublato de medio, Remen. et Montisfalconis decani ut eum reciperent infra triduum sub pœna suspensionis districtius mandavere. Quibus adhuc cessantibus obedire et sententiam observare, ipse P. ad executores rediens, decanum Remen. reperit exspirasse. Interim vero contigit vacare præbendam in Ecclesia nominata et decanum in Remen. Ecclesia ordinari. Et quia nomen defuncti non fuerat litteris executionis insertum, idem decanus Remen. per litteras, decanus vero Montisfalconis viva voce canonicos monuere ut mandatum apostolicum adimplerent. Sed cum viderent se non posse proficere, ipse decanus Remen. tanquam remotior, alii decano qui erat propinquior, vices suas commisit, ut mandatum apostolicum effectui manciparet ; qui prædictum P. de præbenda, quam vacare diximus, investivit, sibi stallum in choro et locum in capitulo assignando ; contradictores vero et præpositum nominatim excommunicationis nuntiavit sententiæ subjacere. Ipse vero die investituræ possessionem præbendæ habuit : ita quod recepit stipendia et in officio ministravit. Cum autem postea sæpeditus præpositus contra ipsum P. decanum et alios commoveret [f. quæstionem moveret], suamque possessionem faceret perturbari, ipse hoc præ-

sentiens, in præsentia ven. fratris nostri Verdunen. A Testes, etc. cogantur. Quod si omnes, etc., duo episcopi se suaque omnia et specialiter præbendam sibi collatam cum stipendiis ejus, sub apostolica sedis protectione posuit et ad Dominicam qua cantatur *Exsurge*, terminum appellationi suæ præfixit. Exinde ad nostram præsentiam veniens, cum diutius exspectasset, tandem quidam se capituli nomine præsentavit: qui de procuratione sua litteras quasdam ostendens, contra eum proposuit quæ sequuntur: quod scilicet veritate tacita et in excommunicatione positus, litteras impetravit et talibus Romana Ecclesia non consuevit ecclesiastica beneficia impertiri; et quod unus solus de tribus exsecutoribus mandatum apostolicum fuerit executus, propter quod et quoniam exsecutorem ipsum tanquam consanguineum ipsius P. suspectum habebat, ante executionem capitulum ad sedem apostolicam appellavit, et quod ipse P. de non vacante præbenda fuit, quia jam alii ex quo vacaverat collata fuerat, investitus. Cujus objectionibus responsum fuit taliter ex adverso, quod si excommunicatus tunc temporis exstitisset, quod penitus denegabat, hoc ab adversariis, qui ei fere per biennium communicaverant, eumque pro non excommunicato habuerant, non poterat allegari. Exsecutorem autem non solum in executione processisse illa ratione dicebat: quia tam suis quam alterius partibus fungebatur. Appellationem vero capituli nullam dicebat, cum fuisset inhibita in rescripto. Et licet dicatur quod ex secundo delegato et a suspecto iudice liceat appellare, illud tantum in iudiciis et non in exsecutoribus locum habet, a quibus appellari non potest, nisi modum executionis excedant. Quod autem de vacante fuerit investitus et per litteras exsecutoris se probasse dicebat et in partibus illis si opus esset, melius probaturum. Cumque super his et aliis coram eodem cardinale diutius litigassent, tandem habito prudentum consilio ita sententialiter diffinivit, ut si prænominatus P. probare poterit quod priusquam præbenda vacavit, de ea vacante antequam alius fuerit investitus, ipsam de cætero possideat in quiete, nisi contrarium pars adversa probando poterit prævalere; vel quod tunc temporis excommunicatus fuisset et vitatus ab eis quo litteras impetravit. Nos ergo quod a prædicto cardinale rationabiliter factum est ratum habentes, per apostol. vobis scripta mandamus quatenus super præmissis articulis, utrum præbenda tempore investituræ vacaverit et clericus excommunicatus fuerit quando litteras impetravit, et a canonicis evitatus, inquiratis diligentius veritatem et pro varietate probationum latam a cardinale sententiam, auctoritate nostra freti, faciatis appellationem remota inviolabiliter observari. Si vero postquam idem clericus appellationem legitime interposuit et iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi: in ipsius præjudicium factum est aliquid de præbenda, sicut justum fuerit, in irritum revocetis. *N* illis litteris, etc., præter assensum partium, etc.

A Testes, etc. cogantur. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, viii Idus Junii.

CCXLIX.

FRATRI RAINERIO,

Ut Portugali et Castellæ reges percussum et jurejurando confirmatum fœdus servare cogat.

(Datum, ut supra.)

Referente dilecto filio magistro scholarum Bracaren. Ecclesiæ nuntio et clerico charissimi in Christo filii nostri S. illustris regis Portugalensis, nostris est auribus intimatum quod cum inter ipsum et illustrem regem Castellæ pacis fœdera intervenerint et utrinque fuerint juramentis ab ipsis regibus et eorum vassalis corporaliter præstitis confirmata; nunc quidam homines pestilentes, qui gloriantur cum male fecerint et exsultant in rebus pessimis, inter eosdem reges pro dilectione odium seminantes, ad rixas et contentiones eos inducere nequiter elaborant. Quia vero nemini licet juramenta qua honestatem continent violare, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatos reges et eorum homines, ut pacem adinvicem habeant et observent, sicut inter eos apparet per instrumentum publicum convenisse, sollicitè moneas et inducas; et si opus fuerit, per excommunicationis et interdicti sententias ad id eos appellatione remota compellere studeas, sicut videris expedire. Si quid autem contra formam pacis utrinque inveneris attentatum, per tuam sollicitudinem appellatione remota facias emendari.

Datum, etc., ut supra, pontificatus nostri anno primo.

Scriptum est regi Portugalensi super hoc.

CCL.

NEOCASTREN. EPISCOPO

Quod a decessoribus alienata revocare liceat.

(Apud S. Petrum, Non. Junii.)

Significasti nobis per litteras tuas quod bonæ memoriæ G. prædecessor tuus et qui secuti sunt eum usque ad tempora tua (95) ad mensam pontificalem pertinentes in tuum et Ecclesiæ detrimentum quibusdam laicis minus rationabiliter contulerunt, concessionem ipsas instrumentis publicis munientes; et ut auctoritate nostra quod ab eis perperam factum est tibi corrigere liceat suppliciter postulasti. Nos ergo attendentes quod delictum personæ non debet in damnum Ecclesiæ redundare, fraternitati tuæ per apostolicas litteras indulgemus ut quod a jam dictis prædecessoribus tuis usque ad præsens in præjudicium Neocastren. Ecclesiæ minus legitime alienatum est, ad jus ipsius tibi liceat appellatione remota legitime revocare. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Nonis Junii, pontificatus nostri anno primo

(95) Addendum res, vel facultates, vel possessiones.

CCLI.

STRIGONIEN. ARCHIEPISC.

Privilegia Ecclesie Strigon. confirmantur.

(11 Non. Junii.)

Quia te tanquam præcipuum sacrosanctæ Romanæ Ecclesie membrum et venerabilem fratrem diligimus, et totis in Christo visceribus amplexamur, tuis desideriis grato concurrentes assensu, petitiones tuas ea qua decuit affectione recepimus et earum tenore plenius considerato, quantum cum Deo potuimus, curavimus executioni mandare; et devotionis tuæ fervorem, quem ad Romanam Ecclesiam et nos specialiter habere dignosceris, studiosius commendantes, tam privilegia Ecclesie tibi commissæ canonice a prædecessoribus nostris inducta quam etiam indulgentias vel alia quælibet regalia scripta, salvis Romanæ Ecclesie privilegiis et indulgentiis, auctoritate apostolica illibata præcipimus et inconcussa manere. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., 11 Non. Junii.

CCLII

FRATRI JOANNI ET ALIIS FRATRIBUS DOMUS SANCTÆ TRINITATIS CERVIFRIGIDI.

Data iis bona, in pios usus conferenda, auctoritate apostolica confirmantur.

(xvii Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum assensu, personas vestras, cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, etc. usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem domum sanctæ Trinitatis Cervifrigidi, quam charissima in Christo filia M. comitissa Burgundiæ, pro redemptione illorum qui armatura fidei communiti, pro lege Dei se murum defensionis hilariter opponentes, ab inimicis crucis Christi sæpius detinentur et barbaricæ captivitatis jugum in fame et siti omnimodisque laboribus pro Christo sustinere lætantur, vobis charitative contulit, locum quoque de Planels, cum Ecclesia ibidem fundata a nobili viro R. de Planels, ad idem opus vobis collata, domum etiam quam nobilis mulier Maria panateria in Parisien. diœcesi, videlicet in Burgo reginæ, vobis ad hoc idem in perpetuam eleemosynam assignavit, cum omnibus ad ea spectantibus, sicut ipsa juste et pacifice possidetis, vobis et successoribus vestris auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti pagina communimus. Statuimus etiam ut domus vestræ præsentis atque futuræ a statu illo in quo eas deliberatione provida ordinastis, videlicet ad redemptionem captivorum vel ad præservantiam vestri ordinis et institutionis nullius præsumptione temeraria valeant immutari. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., xvii Kalend. Junii, etc.

A

CCLIII.

EPISCOPO ET ARCHIDIAC. ZAMORENSI, ET DIDACO PRIORI DE MOREBOLA.

Ut causam capituli Legionensis contra monasterium Sancti Facundi cognoscant.

(Romæ, 11 Non. Junii.)

Ex parte Legionen. Ecclesie fuit in auditorio nostro propositum quod cum olim inter ipsam et monasterium Sancti Facundi super Ecclesiis de Burgo et Cauto quæstio verteretur, abbas ipsius monasterii lite pendente ad apostolicam sedem accedens, a bonæ memoriæ Cœlest. PP. prædecessore nostro privilegium impetravit; in quo, veritate tacita, prædictas sibi fecit Ecclesias et multas alias confirmari. Sed privilegio ipsi magna pars fratrum nostrorum nec subscribere nec consensum suum voluit adhibere. Volentes igitur eidem Ecclesie in sua justitia non deesse, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, tam super privilegio ipso quam super memoratis Ecclesiis et aliis quæstionibus, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita; et, appellatione remota, usque ad definitivæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis et sigillis vestris impressa ad sedem apostolicam destinatis: statuantes partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Si qua vero partium super principali vel incidenti duxerit appellandum, vos nihilominus, quantum de jure poteritis, servato tamen mandati nostri tenore in ipsius inquisitione negotii procedatis. Quod si omnes, etc., tu, frater, episcopo, etc.

Datum Romæ, etc., 11 Non. Junii, etc.

CCLIV.

ALFONSO AVRIEN. EPISCOPO.

Statutum aliquod novum confirmatur.

(Apud S. Petrum, viii Id. Junii.)

Quæ ad ampliandum cultum divini nominis a prælatis Ecclesiarum provide statuuntur, firma debent et inconcussa servari et ad obtinendum robor perpetuæ firmitatis apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis quod ut in Ecclesia tua solemnius Domino serviretur, de consilio capituli tui sex præbendarum proventus provida deliberatione conferre duodecim portionariis statuisti qui debeant in eadem Ecclesia ad supplendum aliorum defectum continue residere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, institutionem ipsam, sicut provide facta est et recepta, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, viii Idus Junii, etc.

CCLV.

CUPERSANO EPISCOPO ET ARCHIDIACONO ORITAN.

Ut contra episcopum Mutilensem, dilapidatorem et aliorum criminum reum inquirant, et archidiaconum, quem spoliavit, restituant.

(Datum Romæ.)

Dilecto filio Hugone Mutilen. archidiacono con-

querente, didicimus quod cum quondam Mutilen. A episcopus curam rerum Mutilen. Ecclesie olim ei cantori et thesaurario, presente capitulo, assignasset, venerabilis frater noster Mutilen. episcopus eum, quia quamdam mulam Ecclesie quidam clerico commodaverat, quæ ei fuit postmodum violenter ablata, ipsum post appellationem ad sedem apostolicam interpositam et per se verberavit et fecit ab aliis verberari. Qui in granario postmodum jussu præcipitatus ipsius, manibus post terga ligatus cippo fuit et compedibus ferreis alligatus: ubi, propter pænæ alleviationem, Willielmo nepoti et Simoni genero ejusdem episcopi decreta et eorum summam cum rebus aliis concessit invitus. Cum autem de tam arcta custodia fuisset, sicut asserit, non humano sed divino potius auxilio liberatus, idem episcopus eum ab officio, beneficioque suspendit et Willielmum nepotem suum in castro Massafro archidiaconum et quemdam alium in Mutilen. Ecclesia; in præjudicium juris ejus, archipresbyterum ordinavit, et eundem archidiaconum Stephanus filius Alfaranæ, bajulus civitatis, mobilibus spoliavit et dominator civitatis immobilia auferens, eidem archidiacono civitatis aditum interdixit. Proposuit etiam idem archidiaconus gravia contra episcopum memoratum, super electione non canonica, dilapidatione Ecclesie et crimine Simonie, ac quod episcopus ipse cujusdam manifesti adulteri et alterius falsarii familiaritate utatur. Verum quia nobis non constitit de prædictis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus partibus convocatis, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita et, receptis testibus et attestationibus publicatis et examinatis legitime, gesta omnia redacta in scriptis et sigillorum vestrorum munimine roborata ad nos dirigere procuretis: statuentes partibus terminum competentem, infra quem recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem archidiaconum ipsum ad officium et beneficium et dignitatem archidiaconatus restituatis, si id de jure videritis faciendum. Eos autem qui in eum manus injecere temere violentas tandiu excommunicatos denuntiatis et mandetis ab omnibus evitari, donec rasso injuriam et de ablatiis omnibus et illatis injuriis satisfecerint competenter et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem apostolicam venerint absolvendi. Dictos præterea episcopum, Willielmum et Simonem ad restitutionem librorum et aliarum rerum, prout justum fuerit, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Testes autem, etc., cogantur. Quod si ambo, etc., tu frater episcope, etc.

Datum Romæ, etc.

CCLVI.

CONSULIBUS ET POPULO BENEVENTAN.

Ne unius judicis testimonio credatur in Causis.

(Apud S. Petrum, iv Id. Junii.)

(96) Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum as-

(96) Cap. Cum a nobis, De testibus.

A sensu, et canonica et civilia jura sequentes, districtius inbibemus ne unius judicis quantæcunque fuerit auctoritatis, verbo credatur in causis, sive super testamentis sive super quibuslibet aliis contractibus agitentur; nec scriptum eorum, nisi testium adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem, quin ei possint et debeant duorum vel trium testiun bonorum testimonia prævalere, salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, iv Idus Junii.

CCLVII.

CONSULIBUS, JUDICIBUS, ET POPULO BENEVENTAN.

De palatio judicum et tabellionum statutum confirmat.

(Apud S. Petrum, v Id. Junii.)

In dilectione civitatis vestræ ac vestra prædecessorum nostrorum volentes vestigiis inhærere, ut et vos in progenitorum vestrorum devotione quam circa sedem apostolicam habuerunt ferventius de cætero et fidelius persistatis, quæ ad profectum vestrum proveniant sine honoris nostri dispendio gratis vobis et tam libenter quam liberaliter indulgemus. Sane exhibitum fuit quoddam scriptum in præsentia nostra, in quo capitula quædam erant expressa, quæ de communi omnium vestrum assensu nostris petebatis litteris confirmari: de quibus nos quædam excepimus, quæ juxta votum vestrum vobis duximus concedenda. Cum ergo a vobis sit communiter constitutum ut judices pro salario nihil accipiant ultra vigesimam litis, nec de subscriptione testamentorum vel aliis contractibus judices ipsi a civibus plusquam duos tarenos aut notarii nisi unum; extra civitatem autem judices centesima, notarii vero ducentesima sint eorum quæ testamento legantur, aut quocunque modo veniunt in contractum, portione contenti; vestris precibus annuentes, id, sicut a vobis est communiter postulatum, concedimus, confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Præsentem quoque confirmationi adjicimus, ut si quando curia sub certo banno inhibuerit fieri assembleatas, hi qui contravenire præsumpserint, bannum sine diminutione persolvant; exceptis ministerialibus curiæ, quos juxta mandatum rectoris qui pro tempore fuerit pro commodis civitatis volumus, cum necesse fuerit et rector mandaverit, convenire: salva in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, v Idus Junii, pontificatus nostri anno primo.

CCLVIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO BENEVENTAN.

Ut Albertum sabbiaconum in canonicum recipiant.

(Romæ, Id. Junii.)

In admirationem inducimur vehementem quod apostolica mandata contemnitis; cum pro eorum receptione preces vobis ab eo qui potestatis pleni-

itudinem obtinet diriguntur, ex quibus non minus honoris Ecclesie vestrae accederet, quam ex hoc utilitatis ipsis et commodi proveniret. Cum enim bonae memoriae Celestinus papa, praedecessor noster, te, frater archiepiscopo, apud sedem apostol. constitutum, per se duxerit exhortandum, et vobis, filii canonici, preces ac secundo communiter vobis mandatum apostolicum destinavit, ut dilectum filium Albertum subdiaconum nostrum, dilecti filii nostri G. Sancti Georgii ad velum aureum diaconi cardin. clericum, reciperetis in canonicum et in fratrem, vos implere id hactenus distulistis, cum id etiam solius ejusdem subdiaconi bonitatis intuitu debuissetis effectui mancipare. Nolentes igitur quod de ipso inceptum est relinquere imperfectum, rogamus discretionem vestram, monemus ac per ap. vobis scripta praecipiendo mandamus quatenus ipsum in canonicum recipientes et fratrem, stallum in choro et locum in capitulo, appellatione postposita, conferatis; et tu, frater archiepiscopo, conveniens ipsi vel nuntio ejus ipsius nomine beneficium sine dilatione assignes: mandatum apostolicum taliter impleturi quod propter hoc denuo scribere non cogamur aut implere per alios quod vos nolueritis effectui mancipare; scituri quod sicut nolumus injusta praecipere, sic cum honesta mandamus, cupimus celeriter et efficaciter exaudiri.

Datum Romae, etc., Idibus Junii, etc.

CCLIX.

VALTERO ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO ROTHOMAGEN. *De reparanda Ecclesia decretum majoris et sanioris partis oblinet.*

(Apud S. Petrum, v Id. Junii.)

(97) Ex parte tua, frater archiepiscopo, apostolicis fuit auribus intimatum quod ad restaurandam fabricam Rothomagen. Ecclesiae tractatum communiter habuistis, te, frater archiepiscopo, postulante ut quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio et necessario deputaret. Quia vero super hoc diversae fuerunt inter vos, filii canonici et variae voluntates; ne tam laudabile opus ex vestra dissidentia negligatur, auctoritate praesentium duximus statuendum ut si qui vestrum ipsius archiepiscopi et majoris et sanioris partis capituli futuris super hoc constitutionibus duxerint (98) resistendum, obtineat sententia plurimorum. Nulli ergo, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, v Idus Junii, pont. nostri anno primo.

CCLX.

VALTERO ARCHIEPISCOPO ROTHOMAGEN.

Ut audacter sua jurisdictione utatur et regum minas non pertimeat, pontificis auxilio confisus.

(Ut supra, III Non. Junii.)

Anxietate cordis et amaritudine premimur, cum

(97) Cap. *Ex parte*, De his quae sunt a maj. part. cap.

(98) In quarta Compilat. *statutis f. h. dux.*

angustias, onera et gravamina, quae zelo justitiae pro libertate Ecclesiae manutenenda aequo animo et invicta fortitudine toleras, ad memoriam nostram reducimus et meditatione sedula cogitamus. Verumtamen quod in te perfectionem virtutis adimplens, non potuisti a tuae constantiae proposito amoveri, tuam super hoc prudentiam commendamus et fortitudini tuae plurimum in Domino congaudemus. Nos autem fraternitati tuae volentes patrocinium apostolicum impertiri, tam te quam Ecclesiam regimini tuo commissam sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Verum quia, sicut ex litteris tuis nobis innotuit, charissimi in Christo filii nostri Philippus Francorum et R. Angliae reges illustres, dum inter se componerent, statuerunt super caput tuum quatuor clericos eligendos, ad quos pertineat judicare utrum tenere vel non tenere debeat sententia quam in terram vel homines regum ipsorum pro suis excessibus ordine canonico duxeris promulgandam, (quam si judicaverint non tenere, ipsis regibus sive ei in cujus terram vel homines sententiam tuleris, licebit bona tua et redditus occupare, donec lata sententia revocetur): fraternitati tuae sub poena officii et beneficii districtius inbibemus ne illi tam iniquae conventioni auctoritatem praebes vel assensum; sed, sicut consuevisti et antecessores tui fecisse noscuntur, tuae jurisdictionis officium per tuam provinciam studeas exercere; nosque sententiam ratam habemus et habebimus, si quam in terras vel homines tuae jurisdictioni subjectos hactenus canonice promulgasti, vel amodo decreveris promulgare.

Datum, etc., ut supra, III Nonas Junii.

CCLXI

WIGORNIEN. EPISCOPO.

De Simoniacis puniendis.

(vi Id. Junii.)

(99) Quamvis ad abolendam Simoniacam pravitatem a praedecessoribus nostris varia emanaverint instituta, usque adeo tamen in quosdam Satanae filios morbus ille irrepsit, ut adhuc, peccatis exigentibus, nec levi potuerit medicamine nec igne curari, quin eo potius iniquitatis semina pullularint, quo amplius sollicitudo messorum ea visa est suffocare. Significasti siquidem nobis quod in diocesi tua in tantum Simoniacae laebes prevaluit ut quidam publice fuerint ipsius contagio maculati, nec crimen suum aliqua possint tergiversatione celare. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, eos quos tibi constiterit reos esse criminis memorati, appellatione frustratoria non obstante, canonice puniendi liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum etc., vi Idus Junii.

(99) Vide caput *Quamvis ad abol.*, De Simonia, in *recurda Collect.*

CCLXII.

EPISCOPO ET CANONICIS OSCENSIBUS.

Ut falsarius quidam puniatur.

(Kal. Junii.)

Mille nocendi modos et dolositates multiplices suorum mentibus spiritus perditionis inspirat, imo etiam eos potius dejicere nititur, quos majori viderit religioni astrictos. Non autem de ipsius nobis est fraudibus conquerendum, qui a suæ creationis primordio mala semper meditatus est in corde suo, propositis justis invidit et iniquis cogitationibus aspiravit; sed de eo potius condolemus, cum in eos prævalet qui religionis tenentur formam et habitum observare. Sane cum nuper in Urbe quidam in falsitate bullæ nostræ deprehensi fuissent (100), et falsariorum fraude detecta, tutum non esset aliquibus per eos sui cordis malitiam exercere, G., quondam sacrista Oscen., apud sedem apostolicam constitutus ad quemdam notariorum nostrorum accessit et se sacristiæ renuntiassæ officio in manibus nostris et eam denuo a nobis recepisse confingens, litteras sibi super hoc fieri postulavit. Cum autem notarius ipse, utpote qui pro novitate sua minus instructus fraudes talium minus noverat evitare, litteras notatas secundum arbitrium postulantis et redactas in grossam litteram in nostra præsentia relegisset; nos, utpote quibus nihil super hoc propositum fuerat, litteras illas falsas esse cognovimus et per surreptionem obtentas. Cum autem dictum G. constitutum in præsentia nostra, qualiter res processerant, curassemus de benignitate sedis apostolicæ convenire, quia se in infirmitate positum per quemdam socium suum ad nos transmissum sacristiæ renuntiassæ asseruit, eum perpetuo decernimus esse privatum; ei super hoc, qui pro se confessus est sacristiam sibi fuisse auctoritate apostolica restitutam, fidem nullatenus adhibentes, cum id certo certius noverimus esse falsum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eo ab officio sacristiæ amoto, alium instituatis in ipsa, qui religionis propositum melius velit et noverit observare.

Datum, etc., Kalend. Junii, pontificatus nostri anno primo.

CCLXIII.

AMBIANEN. EPISCOPO.

Ut admonito et negligente abbate, ipse monasterium instauret.

(Romæ, xvii Kal. Junii.)

His quæ a fratribus et coepiscopis nostris in favorem religionis postulantiur a nobis, libenter annuimus et votis ipsorum apostolicum libenter impartimur assensum. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut nisi dilectus filius abbas S. Martini de Gemellis canonicos sui ordinis in dno Spissi-Campi, quam ejus Ecclesiæ religionis

(100) Vide supra, epist. 254.

A obtentu ad instituendos ibidem sui ordinis fratres liberalitate propria concessisti, duxerit statuendos, tu post trinam commonitionem vel ejusdem vel arctioris ordinis viros instituendi, appellatione postposita, liberam habeas facultatem; provisurus tamen attentius ut si forte prædictus abbas excusationem vel exceptionem legitimam ostenderit, contra concessionem ei factam nullatenus venire præsumas. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc. xvii Kalend. Junii.

CCLXIV.

VALTERO ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO.

Quod nullus possit seipsum presentare ad beneficia.
(Romæ, iii Id. Junii.)

(101) Per nostras postulasti litteras edoceri, utrum clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam in qua jus obtinet patronatus se ipsum, si idoneus est, valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat ad ecclesiasticæ prælationis officium, inquisitioni tuæ taliter respondemus quod nullus se potest ad personatum alicujus Ecclesiæ præsentare, quantumcunque idoneus sit, et quibuscunque studiis et meritis adjuvetur.

Datum Romæ, etc., iii Idus Junii, pont. nostri anno primo.

CCLXV.

EIDEM.

Sententiæ interdicti ab episcopo prolatæ omnes obedire tenentur.

(Datum, ut supra.)

Non licet a capite membra discedere, aut inferioribus superiorum dispositionibus contraire. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut cum in diocesim tuam protuleris sententiam interdicti, omnes tibi lege diocesana subjecti eam teneantur inviolabiliter observare, nisi per speciale privilegium vel alias legitime ad id se ostenderint non teneri. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., ut supra.

CCLXVI.

EIDEM.

Ejusdem fere argumenti.

(Datum, ut supra.)

D Cum in aliquos ob suorum exigentiam meritorum ecclesiasticæ districtiois censura profertur, et interdicti vel suspensionis sententia promulgatur, tam diu eam servari oportet firmiter et teneri, donec satisfactione congrua præcedente eam deceat relaxari. Inde est quod cum in quosdam clericos et laicos tuæ diocesis, ipsorum exigentibus meritis, excommunicationis et interdicti sententiam promulgaris, et ipsi adhuc in suæ iniquitatis contumaces intentione persistent, donec tibi et Ecclesiis ac clero, quibus injurias intulerunt, congrue fuerit satisfactum, easdem sententias inviolabiliter sine appellatione remedio volumus et præcipimus observari: frater-

(101) Cap. Per nostras, De jure patronatus.

nitati tuæ facultatem auctoritate præsentium indulgentes clericos diœcesana tibi lege subjectos, qui post interdictum tuum divina præsumperunt aut de cætero præsumperint officia celebrare, sine appellationis obstaculo pœna canonica percellendi. Nulli ergo, etc.

Datum, *ut supra*

CCLXVII.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO, ET SACRISTÆ MAGALONEN.

De archidiaconatu Magalonsi cogiose disserit.

(Romæ, vi Id. Junii.)

(102) Cum olim, sicut accepimus, bonæ memoriæ Magalonsis episcopus, habito dilectorum filiorum P. de Agrifolio archidiaconi et B. prioris claustralis assensu, dilectum filium nostrum P. de Castronovo ad vacantem archidiaconatum ejusdem Ecclesiæ nominaret, præposito ut nullus ibi, nisi prius duplici voce sibi concessa, institueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus, tum quia contra antiquam Magalonen. Ecclesiæ consuetudinem et commune jus canonum esse dicebat aliquem sibi vocem duarum personarum in eadem Eccl. vindicare, tum quia ex indulgentia (103) fel. mem. Cœlestini papæ prædecessoris nostri, quam in capitulo præsentem præposito legi fecit, sibi probabat indultum ut vacantem archidiaconatum vel sacristiam, si contra personam ab ipso nominatam aliquid rationabile et canonicum non posset legitime objici et probari, non obstante contradictione vel appellatione conferret dictum P. de præfato archidiaconatu per suum annulum investivit, in locum archidiaconi corporaliter illum inducens. Unde nominatus præpositus indignationis stimulis agitatus, alium ad eundem archidiaconatum postmodum nominare præsumpsit. Cujus facti occasione cum tam præpositus quam præfatus P. apostolico se conspectui præsentassent et nos in minori tunc officio constitutos et dilectos filios nostros B. tt. Sancti Petri ad Vincula et bonæ mem. M. tt. S. Joannis et Pauli presbyteros card. recepissent in suis quæstionibus auditores, præposito objiciente institutionem episcopi post appellationem et contra diffinitionem felicis recordationis Alexandri PP. prædecessoris nostri et a suspensio factam cassari debere, a prædicto P., sicut asserit, ad singula fuit hoc modo responsum, scilicet quod appellationem ipsam nullius constabat esse momenti; tum quia a suspensio fuerat appellatum, quod in continenti se velle probare dicebat, quare illius non intererat appellare et contra dictam indulgentiam appellatio interposita non tenebat; tum quia causam in jure prohibitam, scilicet duplicis vocis vel dignitatis, quæ nulli quantumlibet exercitata personæ secundum canonicas sanctiones debet committi, in forma appellationis expressit; unde tali appellationi non fuisse deferendum, ex consultatione felicis memoriæ Alexandri PP. probabat, nec constitutionem Henrici quondam Albanen. episcopi, cu-

(102) Cap. *Cum olim*, De sent. et re judic. Vide infra epist. 541.

A jus obtentu dignitatem prioris majoris usurpaverat, illi posse patrocinari firmiter assererat, cum in ipsa evidentius exprimatur ne deinceps prior major in Magalonen. Ecclesia haberetur. Unde sequebatur nec præpositum nec alium dignitatem illam sibi posse aliquatenus vindicare; præsertim cum ibi contineatur expresse quod præpositus non dignitatem prioris, sed curam circa correctionem excessuum et erratorum debeat duntaxat habere. Si enim dignitatem vellet intelligi, ubi curam apposuit, dignitatis vocabulum expressisset; sicut ex consultatione dicti Alexandri papæ prædecessoris nostri comprobari dicebat. Ex verbis autem ipsius constitutionis monstrabat ipsum præpositum dictam curam de manu episcopi accipere debuisse. Cæterum ex litteris episcopi super hoc conquerentis evidenter liquebat præpositum non tanquam Aaron a Deo vocatum, sed a se ipso exortum, sibi impudenter honorem sumpsisse. Unde cum privilegium mereatur amittere qui præmissa sibi abutitur potestate, tam nomine episcopi quam suo super hoc ei perpetuum silentium imponi petebat: proponens quod dignitas memorata non nisi sacerdotali fungenti officio de jure et antiqua Magalonen. Ecclesiæ consuetudine fuerat conferenda; præpositum vero, tam debilitate quam deformitate corporis impediante, ad sacerdotium promoveri non posse affirmabat instanter, dicens partem episcopi, utpote majorem et sanio-rem, non obstante unius appellatione, merito secundum Lateranen. concilium obtinere. Insuper allegans, eundem præpositum appellationi renuntians spontaneum interjectæ. Cum enim taliter appellasset, ut nullus, nisi duplici sibi voce concessa, archidiaconus deberet institui et ipse ad institutionem alterius procedere attentaret, contrario actu convincebatur secundum consultationem bonæ memoriæ prædecessoris nostri Urbani papæ ab appellationis beneficio recessisse. Ad diffinitionis autem articulum taliter respondebat, asserens episcopum secundum tenorem diffinitionis rationabiliter processisse; adjiciens etiam quod præpositus ecclesiam Sancti Firmi et de Marino retinendo, contra ipsam diffinitionem fecerat manifeste et ideo ejus auxilium de jure non poterat invocare. Ad suspensionis objectionem ex adverso dicebat quod episcopus prius legitime appellavit et ideo sententia post lata nullatenus tenebatur astrictus; proponens etiam conditionalem et ad tempus latam fuisse sententiam interdicti, scilicet donec apostolicis obediret mandatis. Unde cum ante dictam institutionem sedis apostolicæ jussionibus paruisset, tam civilis quam canonici juris censura indubitanter fuerat absolutus; præsertim cum ille qui eum suspenderat, ipsi ut plene absoluto in omnibus communicare minime dubitaret. Ad ultimum concludebat quod etsi vere suspensus esset episcopus memoratus, tamen a præposito hoc ei non posset opponi; quia cum pro-

(103) Ea Cœlestini III Bulla edita a V. C. Petri Gariello in Serie episcoporum. Magalon. pag. 245.

eodem suspensionis sententia notatus fuisset, morbo consimili laboranti omnis contra episcopum audientia debuit denegari; maxime cum ipsi episcopo tam in ecclesiasticis sacramentis quam in ecclesiarum institutionibus sæpius communicasset; et ideo ei notam suspensionis objicere non valebat. Denique si nil horum parti suffragaretur episcopi, ad denegandam præposito audientiam sufficere posse dicebat quod tam per sententiam iudicis ordinarii quam ipso jure eum excommunicationis vinculo innodatum esse per episcopi litteras evidentissime apparebat. Tandem dictus prædecessor noster, quod ab utraque parte factum fuerat pro sua voluntate cassavit, sententiando pronuntians quod aliquibus de provincia scriberet ut tam episcopum quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerent, et eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exsequi non differrent. Post hæc vero Geraldo Joannino, qui nondum ad diaconatus erat promotus officium, præter conscientiam præfati Petri procuratoris episcopi apud apostolicam sedem tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronuntiationem propriam contulit, sicut credimus, circumventus. Nos igitur inhærentes vestigiis prædecessorum nostrorum, dicentium sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari cum aliquid fuerit subreptum, quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione quam a te, frater episcope, in elusionem donationis apostolicæ nuper dicitur recepisse, de communi fratrum consilio in irritum revocamus et ei, licet absentis, cum de subreptione liquido constet, super dicto archidiaconatu perpetuum silentium imponentes, vobis præsentium auctoritate mandamus ut nullius contradictione vel appellatione obstante, infra unius mensis spatium post harum susceptionem sæpeditum archidiaconatum de persona cui nihil de canonicis obviet institutis, plena omnium vestrum qui præsentis fuerint in Ecclesia interveniente concordia, ordinare curetis. Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro archiepiscopo et dilecto filio decano Arelatensi scripisse, ut nullius contradictione vel appellatione obstante, hoc exsequi non omittant, facientes quod statuerint per censuram ecclesiasticam appellatione postposita inviolabiliter observari.

Datum Romæ, etc., vi Idus Junii.

CCLXVIII.

ARELAYENSI, AQUENSI, ET EBREDUNEN. ARCHIEPISCOPI
ET EORUM SUFFRAGANEIS.

*Ut monasterium Sancti Victoris Massiliæ tueantur
et defendant.*

(Id. Junii.)

Cum monasterium Sancti Victoris Massiliensis ad Ecclesiam Romanam nullo pertineat mediante, tanto facilius petitiones dilectorum filiorum abbatibus et fratrum qui divinis ibidem officiis mancipan-

PATROL. CCXIV.

tur volumus, quantum cum Deo possumus, exaudire, quanto, præter commune debitum quo tenemur universis et singulis Ecclesiis providere, speciali respectu eis amplius existimus debitores. Sane, conquerentibus eisdem fratribus, nostris auribus est relatatum quod in provinciis et dioecesibus vestris non solum a militibus et aliis laicis, verum a clericis ipsis persecutiones innumeras patiuntur; ut videatur de talibus dictum: *Et erit sacerdos, ut populus* (Isa. xxiv, 2; Ose. iv, 9). Hi enim bona ejusdem monasterii diripiunt, occupant et invadunt, et in animarum suarum pericula male ablata detinere præsumunt et reddere contradicunt: de quibus Gaufridum de Massilia et W. Vedianum et Dalphinum milites duximus nominandos. Quia vero non est facile prænominati fratribus pro singulis injuriis ad nos habere recursum, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus de prædictis malefactoribus et aliis tam clericis quam laicis quos ipsi vobis expriment nominatim, qui bona monasterii et domus Eleemosynæ quæ ad ipsum spectare dignoscitur detinere aut eorum antiqua jura præsumunt nequiter violare, cum ab eisdem fratribus fueritis requisiti, nisi prius commoniti congrue satisfecerint de commissis, coram vobis faciatis, appellatione remota, justitiæ plenitudinem exhiberi, et quod statueritis faciatis per excommunicationis et interdicti sententiam observari. Si quos autem in monachos ejusdem cœnobii clericos vel conversos manus sacrilegas inveneritis injecisse, ipsos excommunicatos nuntietis et faciatis ab omnibus tandiu evitari, donec passis injuriam satisfaciant competenter, etc., vestrarum, etc.

Datum, etc., Idibus Junii.

CCLXIX.

EPISCOPO WARADIEN.

Ut ad sedem apostolicam veniat absolvendus.

(xviii Kal. Julii.)

Significavit nobis venerabilis frater noster S. archiepiscopus Colocen. quod cum ipse pro quibusdam criminibus tuis in te excommunicationis sententiam protulisset, tu in absolutione tua te confessus es eadem crimina commisisse et confessionem tuam redactam in scriptis sigillo tuo proprio roborasti. Ipse vero tibi sub debito præstiti a te juramenti mandavit ut apostolico te conspectui præsentares, dignam a nobis poenitentiam recepturus et usque ad Nativitatem beatæ Mariæ proximo venturam iter arripere veniendi. Ne igitur transgressor tuæ fidei videaris, qui teneris etiam quod simplici verbo promittis ducere ad effectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus usque ad prædictum terminum cum ejusdem archiepiscopi litteris ad nos iter arripas veniendi et apostolico te conspectui repræsentantes.

Datum, etc., xviii Kalend. Julii, pontificatus nostri anno primo.

CCLXX.

ILLUSTRI REGI UNGARIÆ.

Quod viginti viros, ad terræ sanctæ limina profecturos, ad regni sui pacem conservandam retinere liceat.

(xvi Kal. Julii.)

Specialis dilectionis sinceritas quam circa progenitores tuos Ecclesia Romana consuevit habere, et prærogativa devotionis quam illustris recordationis B. pater tuus exhibuit apostolicæ sedi, nos admonent propensius et inducunt ut te sicut specialem Ecclesiæ filium specialius honoremus et exaudiamus in illis quæ ad honorem tuum et pacem regni tibi crediti non sit dubium provenire [pertinere]. Sane significasti nobis quod cum nondum prorsus in regno Ungariæ fuerit sedata seditio, quia adhuc quorundam animi præteritæ turbationis motibus excitati murmurent in occulto, guerram potius quam pacem amantes, dilecti filii comitis Mozonis et quorundam aliorum, qui ad visitandam terram Nativitatis Dominicæ crucem sibi dominicam affixerunt, consilio indiges (104), donec tibi et regno tuo plena fuerit concordia restituta. Nos igitur honori tuo paterna volentes affectione consulere, serenitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut prædictum comitem Mozonem et alios quos de his qui crucem sumpserunt tibi utiliores videris et quorum consilium et auxilium tibi cognoveris potius opportunum, usque ad viginti, quandiu tibi propter turbationem regni necessarium fuerit, retineas: ita tamen quod pro dilationis beneficio aliquid dignum Domino recompensent. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., xvi Kalend. Julii.

CCLXXI.

NOBILI VIRO A. DUCI.

De regni Ungariæ laudibus; et ne regi bellum moveat.

(xvii Kal. Julii.)

Ea semper Ecclesiæ Romanæ regnum Ungariæ devotio cōnivit, illa semper dilectionis sinceritas Ecclesiam eidem regno conjunxit, ut apostolica sedes regno ipsi tam in spiritualibus quam temporalibus paternæ sollicitudinis affectum curaverit impertiri et regnum ipsum a fide ac unitate sedis apostolicæ nulla recesserit tempestate. Inter cæteros autem qui eidem regno diversis temporibus præfuerunt, illustris recordationis B. quondam pater tuus Ecclesiæ Romanæ devotior exstitit et se ac regnum suum in illius necessitatis articulo exponere nullatenus formidavit quo, tumescentibus schismaticorum cordibus, nostri Piscatoris navicula tumultuosis fluctibus jactabatur. Unde nos et prædecessores nostros tanto amplius ad idem regnum servandum in statum felicitatis antiquæ affectus hominis interiores induxit, quanto fervorem fidei et sinceritatis constantiam ejusdem patris tui (104) Vide supra epist. 5.

A in majori necessitate probavimus, nec maculam in eo invenimus aliquam neque rugam. Hoc igitur attendentes, ad honorem charissimi in Christo filii nostri Ungariæ regis illustris ac tuum et reformandam inter vos plenæ pacis concordiam et conservandam inviolabiliter reformatam tanto amplius aspiramus, quanto utrumque vestrum dicti patris tui obtentu sincerius diligimus, et regem ipsum ratione primogenituræ ac regni, sine tui juris dispendio, intendimus præcipue honorare. Ut igitur maneat inter vos fraterna dilectio, imo ut de die in diem potius augeatur, ut tu eidem regi tanquam præcellenti debitam exhibeas reverentiam et honorem, et ipse tibi tanquam duci a Deo misso deferat et faciat ab aliis sicut fratri deferri, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus taliter de cætero in fidelitate ipsius ac devotione persistas ut ferventis ac fidelis servitii novitas aboleat offensæ præteritæ vetustatem et sic vos adinvicem mutuus uniat charitatis affectus, sicut sanguis paternus et uterus maternus univit. Ad hæc, tibi districtius inlibemus ne in regem vel regnum arma movere præsumas vel seditionem aliquam suscitare; ne forsitan amici te deserant, si fratrem habueris inimicum; et de fide tua desperare cogantur, si fraternæ ac naturalis pacis fœdera te senserint violare: sciturus nos venerabilibus fratribus nostris Strigonien. et Colocen. archiepiscopis et eorum suffraganeis per apostolica scripta districte præcipiendo mandasse ut, si contra memoratum regem arma movere vel seditionem excitare præsumperis, te ac tuos, sublato appellationis obstaculo, excommunicationis sententia feriant et totam terram tuam et eorum subjiciant interdicto.

Datum, etc., xvii Kalend. Julii.

Illis scriptum est super hoc.

CCLXXII.

ULTRASYLVANO EPISCOPO.

A Gregorio sibi concessa privilegia confirmantur.

(xvii Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque assensu, privilegium *Super desertum* a dilecto filio Gregorio Sanctæ Mariæ in porticu diac. card. tibi indultum, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Ad majorem autem hujus rei evidentiam prædictum privilegium huic nostræ paginæ de verbo ad verbum duximus inserendum. GREGORIUS de Sancto Apostolo Dei gratia Sanctæ Mariæ in porticu diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, omnibus in Christo fidelibus ad quos litteræ præsentis devenierint, salutem et orationem in Domino. Ne quorumlibet sopitæ quæstiones materiam recidivæ contentionis inveniant, quod salubriter et bene dispositum est, perpetuam debet stabilitatem obtinere, et juxta majorum nonita litterarum memoriæ commendari; ne processu temporis in dubiam quæstionem deveniat quod diffinitivæ calculum constat sententiæ suscepisse. Cunctis igitur fidelibus volumus notum

feri quod cum occasione hujus verbi desertum, quod verbum est in privilegio gloriosi et illust. domini regis Belæ et nostro, ad preces ejusdem regi impetrato a nobis et obtento, super constitutione præposituræ Ultrasyllvanæ, quam fecimus cum prius officium legationis gessimus in Ungaria, quæstio esset orta inter venerabilem fratrem nostrum A. Ultrasyllvanen. episcopum et dilectum amicum nostrum P. præpositum Cibiniensem, pro eo quod occasione præfati verbi præpositus diceret generaliter omnes Flandren. Ecclesiæ suæ fuisse suppositos, e contra episcopus responderet domuum regem et nos intellexisse de illis duntaxat qui tunc erant in illo solo deserto quod gloriosæ memoriæ G. rex Flandrensibus concessit, et de illis qui in eodem tantummodo deserto erant habitantes, et eo processum esset quod quæstio eadem ad dominum papam fuisset delata et inde ad nos remissa, utpote ad eum cui interpretatio præfati verbi domini regis mente et voluntate explorata deberet esse certissima: præfatus illustris et gloriosus rex ad interrogationem nostram hanc interpretationem Vesprimii in præsentia magnatum suorum promulgavit quod non fuit ejus intentionis, tempore constitutionis præposituræ nec postea, quod alii Flandrenses præposito essent subditi, nisi qui tunc tantummodo habitabant in deserto quod sanctæ recordationis G. pater suus Flandrensibus concesserat et in eodem futuris temporibus essent habitaturi. Nos vero idem cum domino rege sentientes et eandem interpretationem habentes in animo, prædictum verbum sic interpretamur quod de nullis aliis Flandrensibus intelleximus nec alias præposituræ supposuimus, nisi duntaxat illos qui tempore quo ipsam præposituram constituimus, in illo tantum habitabant et erant habitaturi deserto quod G. rex Flandrensibus prioribus concessit. Et ut hæc nostra et domini regis interpretatio omni tempore plenum robur et firmam stabilitatem obtineat, has inde litteras scribi mandavimus et sigillo nostro fecimus sigillari. Decernimus ergo, etc.

Datum, etc., xvii Kalend. Julii.

CCLXXIII.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO.

De reformando monasterio Lirinensi.

(Apud S. Petrum, Id. Junii.)

Ad reformandum in locis illis statum religionis antiquæ, in quibus vigebat olim observantia regularis affectuosius aspiramus; præsertim cum loca ipsa nobis et ecclesiæ Romanæ nullo subjacent mediante. Sane veridica multorum relatione comperimus quod monasterium Lirinense, quod olim religione florebat et temporalibus abundabat, ad eum statum sit miserabiliter devolutum, quod nec regularia in eo instituta servantur, nec fratres ibidem de ipsius possint facultatibus congrue sustentari. Ne igitur monasterio ipsi, quod specialiter beati Petri juris existit, nostra videatur sollicitudo deesse, quæ circa universas Ecclesias diligentius vigilare tenetur; fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus accedens ad locum, si per fratres ejusdem ordinis religionem ibidem posse videris re-

A formari, et reduci monasterium ipsum in statum id sumnopere studeas adimplere, indulta tibi a nobis libera facultate excludendi de monasterio quoscunque videris excludendos. Hoc etiam tuæ fraternitati præsentium auctoritate concedimus, ut si quos fratres ejusdem ordinis, in alienis etiam episcopatibus commorantes, ad quodcunque officium seu etiam obsequium memorati monasterii videris opportunos ut per eos ibidem reformata per sollicitudinem tuam regularis institutio futuris temporibus observetur, ab abbatibus suis tibi concedi postules et nisi abbates ipsi ad tuam commonitionem impleverint, eos tibi ab eorundem abbatum obedientia prorsus absolvere et in prædicto monasterio collocare. Quod si forsan id per fratres ejusdem ordinis non potueris adimplere, Cisterciensis ordinis viros in eo nostra fretus auctoritate instituas, per quos secundum statuta Cisterciensium fratrum reformetur ibi monasticus ordo et futuris temporibus, dante Domino, inviolabiliter observetur. Si qui autem super ordinatione ipsius monasterii tibi duxerint resistendum, canonica eos pœna percillas et nihilominus, omni prorsus appellatione cessante, in mandati nostri executione procedas: provisurus attentius ut mandatum apostolicum ad honorem Dei et nostrum ita prudenter et fideliter exsequaris ut fraternitas tua, de qua plenam fiduciam obtinemus, ex hoc debeat non immerito commendari.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Junii.

CCLXXIV.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut in Arearum insula monachi de episcopi consensu et voluntate instituantur.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Julii.)

Ad audientiam nostram noveris pervenisse quod cum olim in insula Arearum fratres quidem Cisterciensium fuerint commorati, eis a Saracenis in captivitatem deductis, quia locus est mari vicinus, ad eam se quidam regulares canonici transtulere. Verum cum ipsi præ nimia paupertate locum ipsum nec ædificiis possint nec possessionibus ampliare, in eo monasticum ordinem institui desiderant secundum fratrum Cisterciensium instituta, et id etiam episcopus diocesanus affectat. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si ad hoc diocesanus episcopi et eorundem fratrum concurrat affectus, in memorata insula monachos Cisterciensium instituas: facturus de canonicis memoratis quod expedire videris secundum canonicam honestatem.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xvii Kalend. Julii.

CCLXXV.

ARCHIEPISC. ET ARCHIDIAC. NARBONEN.

Ut post appellationem rite interpositam attentata revocent, excommunicatumque absolvant.

(Romæ, Id. Junii.)

Accedens ad præsentiam nostram dilectus filius

W. Manfredi monachus Sancti Salvatoris Lodoven-
 sis sua nobis insinuatione monstravit quod cum
 abbatem ejusdem monasterii, pro eo quod bona mo-
 nasterii dilapidaverat, simoniam etiam et perjurium
 commiserat nimis inhoneste vivendo, ad sedem apo-
 stolicam appellasset, se ac fautores suos cum bonis
 suis apost. protectioni supponens, idem abbas W.
 Ademar monachum, qui prædicto W. Madfridi fa-
 vebat, ab administratione cellerariæ, quam de com-
 muni assensu capituli possidebat, sprete sedis apo-
 stolicæ appellatione, removit. Præterea supradictum
 W. Madfridi et ipsum W. Ademar et R. Guntardi
 monachos ipsius monasterii per Lodoven. episco-
 pum et P. Giberti rectorem ecclesiæ Sancti Petri
 per omnes ecclesias civitatis Lodoven. fecit excom-
 municatos publice nuntiari; quibus secundum for-
 mam fecimus Ecclesiæ beneficium absolutionis imp-
 pendi. Volentes igitur gravamini ejusdem Ecclesiæ
 providere, discretionis vestræ per apostolica scripta
 mandamus quatenus revocato in statum debitum
 quidquid post appellationem ad nos legitime factam
 invenentis immutatam, super præmissis omnibus
 et aliis quæ proposita fuerint inquiratis diligentius
 veritatem, et solum Deum habentes præ oculis, quod
 canonicum fuerit, sublato appellationis obstaculo
 statuatis et faciatis quod decreveritis per censuram
 ecclesiasticam firmiter observari, memoratos epi-
 scopum et P. Giberti, qui post appellationem ad nos
 rationabiliter factam præfatos monachos excommu-
 nicationi subicere minime timuerunt, pœna cano-
 nica punientes. Quod si ambo etc., tu frater, archie-
 pisc. etc.

Datum Romæ, etc., 11 Idus Junii.

CCLXXVI.

CAPITULO S. JOANNIS BISUNTINENSIS.

*Ut novum illis collegium erigere de archiepiscopi vo-
 luntate liceat.*

(Romæ, v Id. Junii.)

Quoniam ex injuncto nobis officio subditorum
 animos ad charitatis opera diligenti sollicitudine de-
 bemus inducere et de bono semper ad melius invi-
 tare, illis qui supernæ benignitatis gratia inspirante
 sectatores honorum operum esse volunt, et in ver-
 itate et justitia coram Deo ambulantes, Creatoris
 sui sibi cupiunt conciliare favorem, specialius con-
 descendere nos oportet et eorum justis petitionibus
 assensum apostolicum impertiri. Inde est quod cum
 in ecclesia Sancti Martini, quam habetis apud Sa-
 linum, juxta facultates ecclesiæ canonicorum ordi-
 nem velitis instituere, sicut fuit in auditorio no-
 stro propositum: Nos vestro proposito grata volumus
 condescendere voluntate, vobis præsentis pagina
 indulgentes ut, habito assensu venerabilis
 fratris nostri Bisuntini archiepiscopi, nullius con-
 tradictione vel appellatione obstante, tam laudabile
 propositum valeatis effectui mancipare.

Datum Romæ, etc., v Idus Junii, etc.

(105) Cap. *Licet*, De accusationibus.

(106) 12 tertia Collect. et apud Gregorium, B.

CCLXXVII.

BISUNTINO ARCHIEPISC.

*Illum, indicta tamen purgatione, ab accusatione
 capituli absolvit.*

(Romæ, iv Id. Junii.)

(105) Licet in beato Petro apostolorum principe
 ligandi atque solvendi nobis a Domino sit attributa
 facultas quam in subditos juxta suorum exigentiam
 meritorum exercere libere debeamus, exemplo ta-
 men illius qui omnes salvat et neminem vult perire,
 libentius ad solvendum intendimus quam ligandum:
 etsi nonnullæ sunt culpæ, in quibus est culpa rela-
 xare vindictam. Sane cum olim ex litteris (106) G.
 decani S. Stephani, Gerardi cantoris S. Stephani,
 B Joannis Salinensis, T. de Grai, Jo. de Waresca,
 O. Faverniacen. archidiaconi et Norandini sub-
 diaconi nostri, canonicorum Ecclesiæ Bisuntinæ, ad
 apost. sedis audientiam pervenisset te varia crimina
 commisisse ac ab eis fuisses per easdem litteras
 super perjurio, crimine simoniæ et incestu delatus, fel.
 recor. Cælestinus (107) PP. prædecessor noster ser-
 vata judiciaria gravitate tibi certum terminum assi-
 gnavit, quo responsurus objectis apostolico te con-
 spectui præsentares. Cum autem tu juxta tenorem
 factæ tibi citationis ad sedem apostol. accessisses,
 te et dilectis filiis Jo. et O. archidiaconis apud se-
 dem apostolic. constitutis expectavimus aliquandiu
 si qui forsitan contra te procederent et quæ de te
 litteris intimaverant, proponerent in scribendo.
 C Cæterum cum nec unus etiam appareret qui te im-
 peteret de prædictis, ne aliquid de contingentibus
 omittere videremur, prædictis archidiaconis vocatis
 ad præsentiam nostram et in nostra et fratrum no-
 strorum præsentia constitutis, quæsivimus diligen-
 ter si quid super præmissis adversus te pro se vel
 aliis proponere vellent et quod scripserant legitime
 demonstrare. Ipsi autem quod non proposito accu-
 sandi hæc scripserant responderunt; sed quia tu
 super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam
 de te sedi apostolicæ duxerant intimanda; sed nun-
 tius qui pro litteris impetrandis accessit, mandat
 formam præsumpsit excedere. Nos igitur famæ tuæ
 consulere cupientes, dictis canonicis contra te su-
 per prædictis silentium duximus imponendum, ne
 de cætero eis super ipsis accusare liceat vel etiam
 infamare; illius sequentes exemplum qui cum mu-
 lieri dixisset: *Nemo te condemnavit, mulier* (Joan.
 viii, 11)? et illa, *Nemo, Domine. Nec ego, inquit, te
 condemnabo. Vade, jam amplius noli peccare* (ibid.
 12). Quia vero prædicti canonici citra vinculum
 inscriptionis desistere voluerunt, eis de juris per-
 missione id non duximus imputandum. Ne autem in
 absolutione tua nimis (108) procedere videamur,
 quamvis potius in odore bonæ opinionis coepiscopo-
 rum nostrorum quam eorum infamia delectemur,
 venerabili fratri nostro Cabilonensi episcopo et di-

(107) Apud Gregor. *Clemens*.

(108) Apud Gregor. *minus canonice*.

lecto filio abbati de Firmitate inquisitionem famæ A
tuz duximus committendam.

Datum Romæ, etc., iv Idus Junii.

CCLXXVIII.

CISTERCII ET TULLEI ABBATIBUS.

*Ut thesaurarius Bisuntinus ad personalem residentiam
vocetur.*

(Romæ, vi Id. Junii.)

Ex parte dilectorum filiorum canonicorum eccle-
siaz S. Joannis Bisuntin. fuit in audientia nostra
propositum quod cum thesaurariam ecclesiaz Bi-
suntinæ cuidam Teutonico, videlicet C. qui in Tre-
veren. et Spiren. ecclesiis redditus quamplures ha-
bere dignoscitur, ad instantiam Othonis comitis
Burgundiæ inviti et coacti assignaverint, licet nec-
cessitas multo plus exigit continuam residentiam B
thesaurarii quam alicujus personæ, per spatium duo-
rum annorum et amplius præfatus thesaurarius non
habuit ad ecclesiam Bisunt. accessum, et ita the-
saurarii locum incassum occupat; propter quod ipsa
ecclesia debito servitio defraudatur et multiplex
sustinet detrimentum. Quoniam igitur rationi et
æquitati consonat ut portet onus qui percipit pro-
ventus honoris, cum ecclesiasticæ dignitates ad hoc
fuerint institutz ut hi qui obtinuerint eas digne
Domino famulentur: discretioni vestrz per apost.
scripta mandamus quatenus memoratum C. ut in
ecclesia Bisuntina, prout ex dignitate thesaurariæ ten-
etur, residentiam faciat moneatis diligentius, et
studiosius inducatis. Si vero monitis vestris obtem-
perare noluerit, vel si forte spontaneus cesserit, vos
auctoritate nostra suffulti, juxta canonicas sanctio-
nes et consuetudinem ecclesiaz Bisunt. in substi-
tuendo thesaurario, sublato contradictionis et ap-
pellationis obstaculo, procedatis. Nullis litteris, etc.,
harum mentione, etc.

Datum Romæ, etc., vi Idus Junii.

CCLXXIX.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISC.

*Pontificis litteræ sunt recipiendæ et exsequendæ, nisi
obreptitiæ existant.*

(Romæ, xiii Kal. Julii.)

(109) Cum adeo scripta sedis apostolicæ mode-
remur ut ex certa scientia nihil in eis faciamus
apponi quod de jure debeat reprehendi, miramur non
modicum et movemur quod quoties ad te vel aliquos
tibi subjectos nostras litteras destinamus, te super
eis mirari rescribis ac si mandarem aliquid inho-
nestum. Scripsisti etenim nobis quod cum P. clericus
in ecclesia Modevien. (110) sufficientem sibi sit
præbendam adeptus, mirabaris quod pro receptione
ipsius in ecclesia de Grongonsola præposito et fra-
tribus ejusdem ecclesiaz litteras apostolicas misera-
mus; cum si litterarum nostrarum diligenter seri-
riem attendisses, nihil penitus invenires in eis quod
tuum debuisset animum offendisse. Cum enim in
litteris ipsis nec de præbenda ipsius P. mentio ha-
beretur, nec Modevien. canonicus, inno nec etiam
(109) Cap. Cum adeo, De rescriptis.

clericus diceretur in eis et in litteris ipsis hæc esset
adjecta conditio, si dignus existeret ad ecclesiasti-
cum beneficium obtinendum et si eadem ecclesia ex
dono parentum ipsius quamdam capellam cum dote
fuisset adepta et a consanguineis ejus oblationes et
mortuaria pro tempore et decimas perciperet an-
nuatim, intelligere potuisses qualiter litteræ ipsæ
fuerant impetratz, in quibus de beneficio ipsius pro-
quo scribebatur mentio non fiebat. Ideoque frater-
nitati tuæ per apostolica scripta mandamus quate-
nus cum ad te vel ad tuos litteræ apostolicæ diri-
guntur, earum tenorem diligenter attendas et quod
mandatur in eis, dum tamen nec per suppressionem
veritatis aut expressionem falsitatis obtentæ fuerint,
facias effectui mancipari.

Datum Romæ, etc., xii Kalend. Julii.

CCLXXX.

PRÆPOSITO ET CANONICIS ECCLESIAE COLOCEN.

*Confirmat jus percipiendi decimas ex certis villis.
(Ut supra, Id. Junii.)*

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensum.
Decimas villarum in Colocen. parochia Zumuzcir-
cum minoris Ester, in parochia Ocur, Terebziæ,
Varod, Cheud et Cheud prædium Hyppoliti Sco-
lounta, Varos, Ytoud; in parochia Budrug, Luascu,
Buu, Ban; prædium dom. Cheucuucheton; in pa-
roch. Cameras, Egres, Thoboid et totius parochiaz
ecclesiaz de Miger; agnos etiam villarum Sarmegi,
Ichasei abbatis, Udlaorcharian, Dobosa majoris,
Dobosa minoris, Posciba, Cheul, Scetii vobis a vener.
fratre nostro archiepiscopo Colocen. concessas, sic-
ut prædicta omnia juste ac sine controversia pos-
sidetis et in ejusdem archiepiscopi authentico ple-
nius continetur, vobis et per vos ecclesiaz vestrz
auctoritate apostolica confirmamus et præsentis
scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum. etc., ut supra, Idibus Junii.

CCLXXXI.

COLOCEN. ARCHIEPISCOPO.

*Committitur illi instauratio cœnobii Sancti Stephani.
(Datum Romæ.)*

Ad audientiam nostram noveris pervenisse quod
inclytæ recordationis dux Belus olim in archiepi-
scopatu tuo, in proprio fundo suo, qui appellatur
D Caet, monasterium in protomartyris Stephani ho-
norem construxit, adeo illud amplis possessionibus
redditisque ditavit, quod xxx monachi in eo se-
cundum beati Benedicti regulam Domino servien-
tes, sustentationem sufficienter habebant et hospites
et pauperes ad ipsum monasterium divertentes
procuracionem recipiebant de necessariis compe-
tentem. Quadringentas etiam marchas argenti, præ-
ter cruces et calices, idem nobilis eidem loco ad
ipsius ecclesiaz concessit ornatum. Cumque post
multa tempora prædicti fratres suum ibidem impend-
issent Domino famulatum, tandem de voluntate
regia, bonæ memoriæ A. prædecessore tuo suum
in parte præbente consensum, canonicis Sancti
(110) In tertia Collect. Mediocensi.

Abrahæ de Valle Ebron idem cœnobium est collatum, tali conditione apposita, videlicet si sedis apostolicæ moderatio translationem hujusmodi approbaret et duceret sustinendam. Verum dicti canonici, monachis prænominatis exclusis, auctoritate apostolica nullatenus comparente, monasterium ipsum intrarunt; per quorum administrationem inutilem adeo bona ejusdem cœnobii dilapidata noscuntur possessionesque distractæ, quod ipsum monasterium propter nimiam paupertatem deserere sunt coacti, vix in eo tribus solummodo remanentibus, qui cum rubore et verecundia multa in eo, sicut dicitur, commorantur. Quia igitur de ipsius processu negotii nobis plene non constitit, discretioni tuæ, de qua plene confidimus, ipsius monasterii ordinationem auctoritate præsentium committentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ejusdem cœnobii utilitate pensata, solum Deum præ oculis habens, quidquid de ipsius institutione sive de reducendis monachis in monasterium ipsum, seu dimittendis in eo canonicis nominatis, secundum Deum videris statuendum, auctoritate nostra, sublato omni contradictionis et appellationis obstaculo, instituere non omittas; ita quod idem monasterium in meliorem statum possit tua sollicitudine faciente reduci, et nos, cum audierimus, providentiam tuam debeamus dignis in Domino laudibus commendare.

Datum Romæ

CCLXXXII.

GRADEN. PATRIARCHÆ.

Ut concordia inter ecclesiam S. Salvatoris et ecclesiam S. Bartholomæi de Venetiis inita servetur.

(Romæ, xiv Kal. Julii.)

Cum dilecti filii G. prior ecclesiæ Sancti Salvatoris, quæ canonicorum est regularium, et D. syndicus ecclesiæ Sancti Bartholomæi de Venetiis, quæ est sæcularium clericorum, pro quæstione quæ inter ipsas ecclesias vertebatur, ad sedem apostolicam accessissent, dilectum filium P. tituli S. Cæcilie presbyt. cardinalem eis concessimus audire; in cujus audientia prior proposuit memoratus quod felicis recordationis Lucius, et ad ejus imitationem Urbanus, Gregorius et Clemens prædecessores nostri, tum pro dissensione sedanda, tum etiam pro religione fovenda, ecclesiam S. Bartholomæi per venerab. fratrem nostrum M. Castellanus episcopum ecclesiæ Sancti Salvatoris adjungi et perpetuo subjici mandavere; et demum cum per Castellanus episcopum id nullatenus fuisset executioni mandatum, bonæ memoriæ Cælestinus prædecessor noster idem eidem episcopo injungendo præcepit, mandans venerabilibus fratribus nostris Exulan. [f. Esculan.] et civitatis novæ episcopis ut, ipso in executione hujus mandati cessante, illi hoc exsequi non differrent. Unde idem Castellanus episcopus quod injunctum ei fuerat statim executioni mandavit, ipsum priorem investiens de prædicta ecclesia et per clericum suum in ejus

A corporalem possessionem inducens. Et ideo postulabat ut quod ab eo de mandato sedis apostolicæ factum erat, auctoritatis nostræ robore firmaretur. Econtra vero supradictus D., pro ecclesia S. Barth. respondendo, proposuit quod, cum olim inter prædictas ecclesias super jure parochiali quæstio verteretur et a bonæ memoriæ Lucio papa iudicibus delegatis commissa fuisset, per eosdem iudices inter eas amicabilem compositionem intervenit, quæ fuit ab utraque parte præstito juramento recepta et redacta in publicum instrumentum, necnon et longo tempore observata. Unde omnes supranominatas litteras asserebat per subreptionem a sede apostolica impetratas, cum in eis nulla mentio facta fuerit de compositione prædicta. Adjecit insuper quod

B prædictus Castellanus episcopus in negotio sine causæ cognitione processit, clericis ejusdem ecclesiæ ignorantibus et penitus inconsultis, ex quo grave scandalum in ipsa civitate proponebat exitum. Præterea supranominatus prior coram prædicto cardinali fuit in jure confessus quod præscripta compositio recepta fuit ab utraque parte et sine quæstione servata usque ad obitum Joannis olim plebani Sancti Bartholomæi, a cujus decessu nondum quinquennium est elapsum. Cum autem jam dictus cardinalis quæcunque fuerant hinc inde proposita nobis et fratribus nostris fideliter retulisset: Nos intelligentes nominatas litteras per suppressionem veritatis, quoniam in eis nulla mentio de compositione fiebat, necnon et per expressionem

C falsitatis, quoniam ab ipsis ecclesiis compositio servabatur, obtentas; et quia licet executio prænominato Castellano episcopo fuerit demandata, oportebat tamen de veritate precum inquire, nihilominus attendentes quia quod pro scandalo tollendo fieri dicebatur, majus scandalum generabat (sicut etiam tam ex litteris tuis quam dilecti filii ducia Venetorum necnon et aliorum plurium nobis est intimatum), de communi fratrum consilio (sanctæ recordationis Gregorii PP. vestigia imitantes, qui veritate comperta prædictam compositionem servari mandavit, prout ex litteris quas dictus prior in judicio nobis et fratribus nostris exhibuit constitit evidenter), licet religiosis et piis locis, quantum cum Deo possumus, favorem velimus apostolicum impertiri, quia tamen oportebat nos quæstionem propositam secundum justitiam terminare, ipsam compositionem deerevimus ratam et firmam habendam, non obstante quod factum est ab episcopo Castellano per litteras ab apostolica sede subreptas, cum mendax preceptor carere debeat impetratis. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eandem compositionem sicut sine pravitate facta est ab utraque parte recepta, facias irrefragabiliter observari; si qui contra eam venire præsumperint, sub appellationis impedimento, per ecclesiasticam districtiorem a sua præsumptione compescens.

Datum Romæ, etc., xiv Kalend. Julii, etc.

ECLXXXIII.

HUGONI ABBATI ET CONVENTUI S. ZENONIS VERONEN.

Per sententiam decidit causam ipsorum contra ecclesiam S. Proculi, de subjectione.

(Apud S. Petrum, XIII Kal. Julii.)

Cum inter vos ex una parte pro ecclesia vestra et Musetum archipresbyterum et clericos Sancti Proculi nomine ecclesie sue super subjectione ipsius ecclesie Sancti Proculi et aliis multis articulis quaestio verteretur, tibi, fili abbas, et ipsi archipresbytero in nostra praesentia constitutis venerabilis fratres nostros P. Compostellanum archiepiscopum et Odonem Terdonen. episcopum, tunc apud sedem apostolicam commorantes, dedimus auditores. Sed ipso episcopo, lite pendente, ab Urbis partibus recedente, dilectum filium M. subdiaconum et capellanum nostrum loco ejus curavimus substituere. In quorum praesentia ex parte tua, fili abbas, fuit propositum quod dicta ecclesia Sancti Proculi monasterio Sancti Zenonis pleno jure debet esse subjecta, videlicet in institutione, destitutione vel investitura archipresbyteri et ejusdem fidelitate, ipsius et fratrum obedientia, correctione, representatione ad ordines, tonsuratione, iusceptione, christianis, statiis et letaniis et aliis similibus per quae plena subjectio declaratur. Ad quod probandum instrumentum publicum concessionis bonae memoriae Brunonis quondam Veronen. episcopi pars tua in medium producebat: quam concessionem successor ejus Thebaldus ratam habuit et etiam confirmavit. Super his quoque tam patriarcharum Aquileien. quam Roman. pontificum privilegia confirmationis induxit: quorum unus, scilicet Godefrius, de subjectione plenaria in privilegio suo evidenter expressit, quod sub testimonio Riprandi quondam Veronen. episcopi, qui ejusdem ecclesie archipresbyter exstitit, factum fuerat et completum, et in eo a priori monasterii Sancti Zenonis mandavit vice sua subscribi, sicut in instrumento publico continetur. Adjecit etiam pars tua quod inter nobilem quondam abbatem ejusdem monasterii et Sicherium archipresbyterum et fratres ipsius, procedente tempore, de fidelitate et obedientia manuali controversia fuit exorta, ad quae duo dictus archipresbyter cum fratribus suis se duntaxat teneri negabat et super his testes producti fuerunt. Tandem praefatus T. Veronen. episcopus rationibus utriusque partis auditis et cognitis, quemdam cardinalem sequens, a quo fuerat iudicatum quod vel archipresbyter ecclesiam dimitteret aut abbati obedientiam reponeret; credens etiam quod testes vera deposuerint coram eo cui de fidelitate manifestum protulerant testimonium, idem et ipse sententialiter diffinivit, sicut in instrumento publico perspeximus contineri. Cujus sententia cum nulla fuerit appellacione suspensa, in rem transiit iudicatum: quam assererat nullo posse juris remedio attentari, a cujus prolacione usque ad tempora ista, quinquaginta annorum spatium est transactum: per quos, quod monaste-

rium Sancti Zenonis praefatam ecclesiam pleno jure possederit et quod praedictus archipresbyter et fratres ejus praeteriti et praesentes obedientiam abbatibus Sancti Zenonis fecerint, tonsuram ab ipsis receperint et in aliis quae praemisimus obsequia sibi praestiterint, per testes et instrumenta, probavit; et sic usque ad tempus litis nuper exortae monasterium in possessione fuisse firmiter assererat; querens ecclesiam Sancti Zenonis a nominato archipresbytero super quibusdam de praemissis indebite molestari. Tribus ergo praecipue rationibus suam assertionem proponebat esse munitam, videlicet per privilegiorum confirmationem, per auctoritatem sententiae et per temporis longaevitatem; ut quasi funiculus triplex difficile dissolvatur. Ex opposito vero memoratus archipresbyter praedicta omnia monasterio competere denegabat, praemissis rationibus sic respondens: Quod cum instrumentum concessionis praedicti B. episcopi non fuerit publica manu confectum nec sigillo episcopali munitum, et propter rasuras quasdam suspectum prima facie videretur, parti suae nec poterat nec debebat praedictum generare; et sic nec caeterae probationes abbatis, ut confirmationes et privilegia ex ipsa donatione pendencia, cum quasi arenoso fundamento et arundineo baculo niterentur, et principali non valente nullam haberent accessoria firmitatem. Quod etiam parti suae sententia memorati T. Veronen. episcopi non noceret illa ratione dicebat, quia non continebat absolutionem vel condemnationem, cum sub alternatione prolata fuisset, sicut et sententia cardinalis: quae cum in medium produci non posset, nec prodesse poterat nec obesse; praesertim cum et prolata esse penitus denegaret; contra quam, etiamsi prolata fuisset nec appellacione suspensa, poterat tamen agi de falso, cum ex instrumento praedicti B. Veronen. episcopi, per vitium rasurae falsato lata fuisset. Sed nec testes ex tenore sententiae dicuntur deposuisse jurati; quare nulla fides eis fuerat adhibenda. Longaevitatem etiam temporis seu praescriptionem ecclesiae suae non posse nocere dicebat; quia pars adversa nulla ratione probaverat subjectionem continuam vel frequentem, sed quod ecclesiae Sancti Proculi quandoque praefuit abbatia. Caeterum ad assertionem intentionis suae pars archipresbyteri praedicti supradicti B. Veronen. episcopi publicum protulit instrumentum, antiquius illo quod fuerat a jamdicto abbate productum; in quo idem episcopus lacrymabiliter postulantibus archipresbytero et clericis Sancti Proculi, sub poena excommunicationis firmiter repromisit quod nunquam alii subjiceret ecclesiam nominatam, quam ecclesiae Sancti Firmi archipresbyter et clerici audierant ab episcopo supponendam. Cujus factum dictus T. successor illius suis litteris confirmavit. Contra quas nulla ratione venissent, si praefatus abbas, cum subjectionis ab eis litteras de quibus praemisimus impetravit, quae gesta fuerant expressisset. Ideoque abbatis rescripta per suppressionem veritatis, adhibita fraude dicebat obtenta. Idem etiam archipres-

byter libertatem ecclesie volens ostendere, quod ipse cum clericis suis sine abbatis licentia locaverit et dislocaverit, et capellas sanctorum Viti et Maximi ordinaverit, conversas et alias in eis ponendo personas et quod canevarios et alios officiales in ecclesia sua libere instituerit et ab ecclesia cathedrali quandoque chrisma receperit, quandoque a monasterio nominato, depositionibus testium legitime comprobavit. Verum pars abbatis, ut responsonem adversæ partis elideret, quæ instrumentum donationis viribus carere dicebat, illius temporis alia instrumenta produxit; ut ex eorum collatione, cum non essent publica manu confecta, instrumentum suum authenticum appareret, cum simplicitas hominum illius temporis talia non requireret. Sed pars adversa et illud et alia reprobabat. Porro instrumenta partis adversæ, quæ notam falsitatis habere pars proponebat abbatis, etiamsi vera essent, in nullo sibi posse nocere dicebat, cum in priori iudicio fuissent exhibita: ubi et hæc et alia quæ posset objicere pars adversa, sive commissa fuerint vel etiam allegata, audiri ulterius non deberent, ne lites fierent immortales, quæ prætextu instrumenti post reperti non debent ullatenus instaurari. Querela quoque falsi quam volebat proponere pars adversa viginti annorum spatium non excedit; et cum a tempore latæ sententiæ quadraginta anni et amplius, a tempore vero litis motæ triennium sit elapsum, querela falsi non poterat ulterius intentari. Cum itaque hæc quæ præmisimus et similia multa præfati auditores nobis et fratribus nostris prudenter et fideliter retulissent: Nos communicato fratrum nostrorum consilio, quamvis forte dicto instrumento donationis non sit plurimum innitendum nec confirmationibus vel privilegiis quæ de ipso causam et originem acceperunt; attendentes quod quantum ad litigantes ipsos jus ex sententia factum fuit postquam in rem transit iudicatum, etiamsi contra jus litigatoris lata fuisset, cum contra jus constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorum sermonibus prævalente, quæ præsumuntur rite per omnia celebrata; statuimus et per sententiam diffinimus ut archipresbyter Sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem et obedientiam præstet abbati Sancti Zenonis. Et quia de aliis capitulis tunc controversia non fiebat, cum pars adversa in priori iudicio se super his abbati subditam non negaret, decernimus ut ecclesia Sancti Proculi monasterio Sancti Zenonis pleno sit jure subjecta et ut archipresbyter et clerici memorati super his, scilicet institutione, destitutione et cæteris articulis memoratis, quæ pro monasterio in iudicium deducta fuerunt, abbati Sancti Zenonis tanquam subditi prælato respondeant. Chrisma quoque a monasterio Sancti Zenonis recipiant et sic, eo mediante, ab ecclesia Veronensi. Verum dicti archipresbyter et clerici locandi, dislocandi, emendi, vendendi etiam res modicas ipsius ecclesie, non autem maximas per quas immobilia et ornamenta et vasa sacra intelligi volumus, canevarios etiam et

A alios officiales ecclesie instituendi et officandi præfatas capellas suas et instituendi clericos et inclusas in eisdem capellis, sine abbatis licentia, liberam habeant facultatem; dummodo super præmissos officiales eidem abbati correctio tanquam super ipsis clericis ecclesie Sancti Proculi reservetur. Eligendi etiam sibi fratres et præficiendi sibi archipresbyterum qui a jamdicto abbate investituram accipiat et eidem obedientiam repromittat, præsentandi quoque ordinandos abbati, et, eo mediante, Veronensi episcopo ac celebrandi baptisma plenam potestatem eos habere censemus. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, xiiii Kal. Julii.

CCLXXXIV.

RADUFO ABBATI ECCLESIE SANCTE OSYTÆ DE CHUC, EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM. De ordinis privilegiorumque confirmatione et norma vivendi.

(Apud S. Petrum, Id. Junii.)

Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri; ut et devotionis sinceritas laudabiliter enitescat et utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque ad verbum annuimus et præfatam ecclesiam Sanctæ Osytæ, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, etc., in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis; totum manerium de Chuc cum omnibus pertinentiis suis; ecclesias de Sudministra et Meilande cum duabus hidis terræ et Marsico, et decimis, et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Clacheton, ecclesiam de Hoilanda, ecclesiam de Micheletouve, ecclesiam de Huggelleia, ecclesiam de Pertham, ecclesiam de Denham, ecclesiam de Sopiland, ecclesias de Blieburc, ecclesias de Stouvemarchet, ecclesiam de Neuthonia et ecclesiam de Hillejauverri cum omnibus libertatibus et pertinentiis suis, sicut in authenticis donatorum et episcoporum noscitur contineri. Transactionem insuper quæ inter ecclesiam vestram et ecclesiam Sancti Pauli Londonien. super ecclesiis de Sudministra et de Meilande et de Alestorn, et earum pertinentiis amicabiliter intervenit, sicut sine pravitate facta est et ab utraque parte recepta et hactenus observata et in instrumentis exinde confectis continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum, quæ propriis manibus, etc. Liceat quoque vobis clericos et laicos, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, etc., nisi arctioris religionis obtentu, etc. Discedentem vero, etc. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, etc. Chrisma vero, etc.

per diœcesanum episcopum gratis et sine pravitate aliqua vobis volumus exhiberi. Prohibemus insuper ut infra fines parochiæ vestræ nullus sine assensu diœcesani episcopi et vestro capellam, etc. Salvis tamen privilegiis Romanorum pontificum. Ad hæc, novas et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis aliisque omnibus ecclesiasticis sæcularibusve personis omnino fieri prohibemus. Libertates præterea et immunitates, etc. Sepulturam præterea, etc. Salva tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus, etc. Obeunte vero, etc. Paci quoque ac tranquillitati vestræ, etc. Decernimus, etc. Si qua igitur etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi domini PP. notarii, cancellarii vicem agentis, Idibus Junii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii PP. III anno primo.

CCLXXXV.

SEGOBIEN. EPISCOPO.

Absentium vel etiam temere repugnantium sententiis neglectis, prævaleant majora et saniora suffragia reliquorum.

(iv Id. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque effectum. Sane, sicut nobis intimare curasti, cum in ecclesia tua vis aliquem canonicum seu portionarium ordinare, licet multorum habeas in ipsa ordinatione consensum, pauci tamen quandoque non tam de ratione quam propria voluntate ipsam ordinationem impediunt, et te in ipsa procedere non permittunt. Nolentes igitur ut institutiones ecclesiasticæ tali occasione temere valeant impediri, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut nisi a paucioribus et inferioribus aliquid rationabile objectum fuerit et ostensum, ordinandi canonicos seu portionarios, appellatione remota, liberam habeas facultatem; semperque prævaleat et suum consequatur effectum quod cum majoris et sanioris parte capituli per te fuerit institutum. Quod si aliqui forte se duxerint absentandos, dum volueris in hujusmodi ordinatione procedere, et accedere vocati noluerint, eorum appellatione seu contradictione nequaquam obstante, nostra fretus auctoritate procedas. Nulli ergo, etc.

Datum, etc., iv Idus Junii.

CCLXXXVI.

ABBATI MONASTERII SANCTI GERMANI ANTISSIODOREN.

EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De eorum privilegiis, et quod recipiantur sub protectionem apostolicam.

(Apud S. Petrum. A. D. 1198.)

Effectum justa postulantis indulgere et vigor æquitatis et ordo exigit rationis; præsertim quando petentium voluntates et pietas adjuvat et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et præfatum monasterium, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostro-

A rum felicitis memoriæ Eugenii, Adriani, Clementis, et Cœlestini Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem stantes ut ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona, etc., usque ad permanent; in quibus hæc propriis duximus experimenta vocabulis: Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Antissiodoren., ecclesiam Sancti Lupi, ecclesiam Digizæ, ecclesiam de Escant, ecclesiam de Patriniaco, ecclesiam de Blaagniac, ecclesiam de Banna, ecclesiam de Venneto, ecclesiam de Prattili, ecclesiam de Irenziaco, ecclesiam de Ariaco, ecclesiam de Saliniaco, ecclesiam de Rovreto, ecclesiam de castro Sancti Ferreoli, ecclesiam quæ dicitur Sanctos; monasterium Melereden. cum adjacentibus ecclesiis, videlicet ecclesia Sancti Petri de ipso burgo, ecclesia Sanctæ Columbæ; ecclesia Sancti Boniti, ecclesia Sancti Amandi et ecclesia Annaio; monasterium Sancti Salvatoris cum adjacente ecclesia Sancti Joannis Baptistæ; monasterium de Sassiaco cum adjacentibus ecclesiis Sancti Christophori et Sancti Machuti; quindecim solidos, in ecclesia de Asneris; monasterium de Bellomonte, monasterium Sancti Verani, capellam de Verone, capellam de Soeris. In parochia Senonen. ecclesiam de Agriaco; ecclesiam de Fains, ecclesiam de Sancta Cruce. Quidquid habetis in ecclesia de Corberis, ecclesiam de Sancio, ecclesiam de Hulmedo, ecclesiam de Altaripa, ecclesiam de Monte Sancti Sulpitii, ecclesiam de Booliaco, monasterium Sancti Florentini cum capella vicecomitis et aliis pertinentiis suis, monasterium Airaldi cum pertinentiis suis, et ecclesiam de Eureio. In episcopatu Trecensi, ecclesiam de Brittiniaco cum capella de Vallecharzi. In episcopatu Lingonensi, monasterium Sancti Leodegarii cum adjacentibus ecclesiis, videlicet ecclesia Sanctæ Mariæ in eodem burgo, ecclesia de Mosteriolo cum capella de Æstival et de Cirins, ecclesia de Magniaco, ecclesia de Massiliaco et ecclesia de Besueta, monasterium Sancti Valentini. cum ecclesiis de Niceto, de Lavia, de Ponziaco; ecclesiam de Linorellis, ecclesiam de Carissiaco, ecclesiam de Mollaio, ecclesiam de Annaio. In parochia Bisuntinensi monasterium de Palmis, cum ecclesia ejusdem castri; ecclesiam de Tumbio. In episcopatu Eduensi, ecclesiam de Luciaco; jus quod habetis in ecclesia de Vultiniaco, ecclesiam de Disengiaco, in ecclesia de Maniaco novem solidos et obolum. In episcopatu Nivernensi, monasterium Sancti Petri de Disesia cum capellis Sanctæ Mariæ Magdalænæ et Sancti Martini., in eodem castro ecclesiam Sancti Mauriti, ecclesiam Sancti Leodegarii. Quidquid habetis in ecclesia de Torriaco, monasterium de Massiliis

cum ecclesiis de Viridiprato, de Monterrant, de Tais, de Vendenessa, et de Sancto Jacobo. Monasterium de Castellione, cum capellis ejusdem castri, videlicet Sanctæ Mariæ, Sanctæ Cæciliæ et Sanctæ Mariæ Magdalænæ. Ecclesiam de Alvia cum capella Sanctæ Mariæ ejusdem villæ. Ecclesiam de Fraxineto, ecclesiam de Carniaco, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Capella de Catis. In episcopatu Nannetensi, monasterium Sancti Germani de Aveto, quidquid nobilis vir Rainaldus de Custellione et Elisabeth uxor sua vobis in eleemosynam contulere, sicut in scripto eorum authentico continetur. Libertates et immunitates quas habetis in burgo Sancti Petri de Didesia, a nobili viro Raynaldo vobis concessas, sicut in ejusdem authentico continetur. Castrum Sancti Germani cum burgo, villam de Digia, grangiam de Recognito; villam de Escanz, villam de Orgiaco, medietatem nemoris de Brueria, tam in justitia quam in redditibus, quoquomodo proveniant, villam de Patriniaco, grangiam de Villamer, grangiam de Neiron, cum appendiciis suis. Quidquid habetis apud Soerias, grangiam de Carmeyo, villam de Vanneto; villam de Balniaco, medietatem Villænove, villam de Cheriaco. Quidquid habetis in villa de Roureto, in villa de Altaripa, in villa de Hulmeto, in villa de Monte Sancti Sulpitii in villa de Booliaco, grangiam de Grossobosco, grangiam de Villarivinoso, cum appendiciis suis, grangiam de Betriaco cum appendiciis suis, villam de Irentiaco cum appendiciis suis, villam de Aucep. cum appendiciis suis, villam de Curte-Arnulfi cum appendiciis suis, villam de Maros, grangiam de Morlai cum appendiciis suis. Quidquid habetis in castro de Silniaco, in castro de Sancto Salvatore, in castro de Lainiaco, in castro de Merliniaco, in castro Sancti Florentini, in castro Sancti Verani. Quidquid habetis in villis de Gurgi, de Vallibus, de Campis, de Escolinis, de Crevens, de Vultiniaco. de Cussidepratigi, de Nentri, de Chabileia, de Pontiacio, de Baina, de Linoroliis, de Oona, de Sorgiaco, de Jussiaco, de Sylvarani, de Chavantuis, de Valant, de Luciaco, de Dissengiaco, de Massengiaco Burgundiæ monasteriis, cum appendiciis suis, grangiam S. Boniti. Quidquid habetis apud Agriacum, apud villam de Fain et apud villam de Amajo. Quidquid habetis apud Sanctum Amandum, apud Sancasium, apud villare super Thotum, apud Pontem nascentem, villas de S. Leodegario, de Marendulio, de Cusiri, de Beleneva, de Maniaco, de Mosteriolo, de Æstival et de Cerins. Grangias de Maini et de Marceni, grangiam de Brentiniaco cum appendiciis suis. Quidquid habetis in servis et ancillis, decimis, censibus, molendinis, furnis, terris, vineis, pratis, nemoribus et aquis cum aliis possessionibus vestris. In parochialibus autem ecclesiis quas habetis, liceat vobis presbyteros eligere et diocæsano episcopo presentare: quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Vobis autem auctoritate presentium in-

A dulgemus ut excommunicandi, sive interdicendi vel suspendendi vos vel ecclesias vestras earumque capellanos aut clericos et homines vestros absque manifesta et rationabili causa et servato juris ordine, nisi tale commissum fuerit quod judicarium ordinem non requirat, nullam diocæsanus episcopus habeat facultatem. Quod si contra indulgentiam nostram fuerit attentatum, sententiam ipsam auctoritate apostolica decernimus non tenere. Si quando vero homines monasterii vestri vinculo teneantur excommunicationis astricti, pro eorum absolute diocæsanus episcopus vel quilibet alius potestatem non habeat pecuniam extorquendi. Et si in eis, quia propter hoc pecuniam non exsolvunt, ecclesiastica fuerit sententia promulgata, eam decernimus auct. apost. non tenere. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, benedictionem abbatis, ordinationes monachorum et clericorum vestrorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocæsano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit et gratiam et communionem apost. sedis habuerit et vobis ea gratis et sine pravitate voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis quemcunque malueritis, etc., usque ad verbum impendat. Auctoritate quoque presentium vobis duximus indulgendum ut si diocæsanus episcopus vel archidiaconi ad ecclesias vestras in majori numero equitaturarum et hominum quam in Lateranensi concilio fuit statutum, accesserint, procuraciones eis in vestris ecclesiis non teneantur exhibere. Sepulturam præterea loci illius liberam esse decernimus, etc., usque ad obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus, etc. Libertates quoque, dignitates, et immunitates, necnon antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro concessas et hactenus observatas, ratas habemus easque futuris temporibus illibatas manere sancimus. Decernimus ergo, etc. Si qua igitur, etc.

C Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi domini papæ notarii, vicem agentis cancellarii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

CCLXXXVII.

PAMPILONEN. EPISCOPO.

Quod tempore generalis interdicti ipsi liceat clausis januis, nec pulsatis campanis, celebrare.

(Id. Julii.)

Fratribus et coepiscopis nostris specialem volumus gratiam exhibere et in suis petitionibus, quantum honeste possumus, exaudire. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi presentium indulgemus ut, cum generale interdictum terræ fuerit, liceat tibi, ubicunque fueris, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce vel celebrare divina officia vel celebrantem

capellanum audire, dum tamen neuter vestrum excommunicatus vel nominatim fuerit interdictus aut id tibi fuerit expresse prohibitum. Nulli ergo, etc.

Datum Idib. Julii.

CCLXXXVIII.

REGIN. EPISCOPO.

De causa decani S. Quintini contra suum capitulum.
(Apud S. Petrum, x Kal. Julii.)

Noverit fraternitas tua quod causam quæ vertitur inter dilectos filios canonicos ecclesiæ Sancti Quintini Viromanden. et decanum ejusdem ecclesiæ, venerabil. fratribus nostris Remen. archiepiscopo, Sanctæ Sabinæ cardinali et episcopo Atrebaten. duximus committendam; ita tamen quod ipse pro parte sua tertium judicem eligendi liberam habeat optionem. Quoniam igitur, sicut nobis relatum est, idem decanus in partibus Lombardiæ moratur, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus eidem decano auctoritate nostra injungas ut ad prædictos judices accedere non postponat, responsurus super quæstione præmissa et judicium recepturus, eisdem [eisdemque] judicibus per latores præsentium significare non differas quatenus a te juxta mandatum nostrum fuerit ipsi decano injunctum ut ad eorum præsentiam, ut prælibatum est, accedere non differat.

Datum Romæ apud S. Petrum, x Kal. Julii.

CCLXXXIX.

ARCHIEPISCOPO REMEN. SANCTÆ SABINÆ CARDIN.

ET EPISCOPO ATREBATEN.

De eodem argumento.

(Datum, ut supra.)

Ex parte dilect. fil. canonicorum ecclesiæ S. Quintini Viromanden. fuit in audientia nostra querela proposita quod decanus ejusdem ecclesiæ, cum potius teneatur discordantes ad concordiam revocare, inter eos concitare seminarium dissensionis, ipsos etiam contra ecclesiasticam honestatem super enormibus criminibus publice infamare et adversus eos provocare laicos minime dubitavit, in remissionem peccatorum eis injungens ut in ipsos canonicos iruerent et funes campanarum, quas pro capitulo congregando pulsabant, de manibus eorum auferrent; eisdem promittens quod si quid detrimenti super hoc eis accideret, ipse perpetrata rei vellet auctor haberi. Præterea cum se servaturum jura et consuetudines ecclesiæ Sancti Quintini et canonicis quamdam pensionem necnon et procurationem in octavis Paschæ annuatim juraverit impensurum, contra suum veniens juramentum, statum capellarum et capellanorum et ruariorum [f. vicariorum], capitulo contradicente, in eorum et ecclesiæ suæ grave præjudicium nixus est immutare et prædictas pensionem et procurationem, similiter juramentis religione neglecta, ipsis canonicis renuit exhibere. Cumque super his eum ad sedem apostolicam appellaverint, ipse terminum appellationis abbrevians, eis ad prosequendam appellationem festum sanctorum Philippi et Jacobi proximo præteritum

assignavit. Sed nec ipse nec aliquis coram nobis pro eo comparuit responsalis. Quia vero propter temporis intemperiem non decuit nos magistrum W. et T. canonicos ecclesiæ supradictæ, ad nostram præsentiam accedentes, diutius detinere, volentes utrisque, sicut justum est, providere, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus ascita vobiscum ecclesiastica persona et suspentione carente, de Remen. provincia, quam dictus decanus pro parte sua duxerit in judicem eligendam, pariter cum ea super his quæ hinc inde proposita fuerint inquiratis diligentius veritatem et quod justum fuerit, appellatione postposita, statuatis et faciatis quod decreveritis per censuram ecclesiasticam a partibus firmiter observari. Si vero prædictus decanus eligere judicem et juri parere noluerit, vos nihilominus, quantum de jure poteritis, in negotio procedatis. Nullis obstant. harum mentione non habita, etc. Quod si vos ambo simul cum tertio his exsequendis, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum, ut supra.

CCXC.

SIFFREDO AUGUSTEN. PRÆPOSITO.

Quod variis de causis electionem suam confirmet.

(Apud S. Petrum, ut supra.)

Ex ore sedentis in throno procedebat gladius bis acutus. Hic est gladius Salomonis, qui secat utrinque, reddens unicuique quod suum est. Nos ergo qui, licet immeriti, locum veri Salomonis divina dignatione tenemus, gladium istum tunc prudenter exerimus; cum quæstiones in auditorio nostro legitime ventilatas mediante justitia diffinimus. Ad hoc enim emergentium quæstionum perplexitas et difficiles nodi causarum ad sedem apostolicam referuntur, ut cum earum merita fuerint assertionem partium patefacta, prodeat ab apostolica sede sententia, deducens in certitudinem dubia et obscura producens in lucem; ut litigantium dissensione sopita, suum justitia tueatur et sequatur auctorem. Inde siquidem fuit quod accedentibus ad præsentiam nostram te ac dilecto filio nostro B. Augusten. canonico pro quæstione quæ inter vos super præpositura Augusten. Ecclesiæ vertebatur, nos venerabilem fratrem nostrum Octa. Hostien. episcopum et dilectum filium Grat. Sanctorum Cosinæ et Damiani diaconum Card. vobis concessimus auditores. In quorum præsentia fuit ex prædicti B. parte propositum quod cum dilectus filius E. de Augusten. præposito fuisset in episcopum Brixien. electus, rogavit capitulum Augusten. ne aliquem sibi prius eligerent in præpositum quam ejus esset electio confirmata. Cumque ipsi precibus antissent et idem electus, electionis confirmatione per suum metropolitanum obtenta, veniens Tibur fuisset de regalibus investitus, B. miles pater ipsius B. ad apost. sedem accedens, a bonæ memoriæ Cælestino papa prædecessore nostro ad dilectos filios decanum et capitulum August. litte-

ras obtinuit destinari, ut dictum B. filium ejus infra spatium mensis unius, sublato appellationis obstaculo, eligerent et assumerent in præpositum Augustensem, in signum investituræ annulo ei aureo destinato; venerabilibus fratribus nostris Frisingen. et Eisteten. episcopis et dilecto filio majori Spiren. præposito mandati apostolici exsecutoribus constitutis. Decanus autem et capitulum memorati, cum audissent quod dictus electus fuisset in episcopum confirmatus, licet dictas litteras suscepissent, in contemptum tamen earum, assignato prius termino infra quem ipsi deberent super mandato apostolico respondere, H. tunc Augusten. decanum in præpositum elegere. Sed ne ejus confirmaretur electio, idein B. ad apostolicæ sedis audientiam appellavit. Et licet super hoc postmodum a sede apostolica pro dicto H. litteræ variæ ac multiplices emanaverint, in quibus ei videbatur imponi silentium, id tamen tenere non debuit, quoniam absens et irrequisitus non potuit condemnari; et ipse nihilominus postmodum dicto H. super præpositura ipsa, quod per testes probavit, quantum potuit, contradixit. Litteras etiam apostolicas impetravit, per quas nullis litteris obstantibus, in possessionem præposituræ mandabatur induci. Unde cum eo viani universæ carnis ingresso, decanus et capitulum Augusten. vellent in præpositi electione procedere, ne id feret, ad sedem apost. appellavit. Sed ipsi appellationi minime deferentes, exclusis quibusdam canonicis, quibusdam etiam non vocatis, se sibi in præpositum elegerunt. Quare tuam electionem, non ab omnibus canonicis concorditer factam, sed post appellationem ad nos interpositam attentatam, cassari petebat et se in præpositum confirmari, cum a dicto prædecessore nostro de præpositura, quod per anulum sibi transmissum ab ipso probare volebat, fuisset primitus investitus. Ad hæc, ex parte tua, filii præposite, taliter est responsum, quod id quod de B. factum fuerat, antequam prædecessor noster præfati E. electionem ratam haberet fuisset obtentum: quod etiam fuit testibus comprobatum; sed etsi dicto electo in episcopum confirmato prædictæ litteræ a sede apo. emanassent, nullum tamen jus per hoc ei fuerat acquisitum; cum nec de præpositura investitus fuisset nec iudices pro eo fuissent mandatum apostolicum exsecuti. Hoc autem ex ipsarum litterarum tenore probasti: in quibus continebatur expresse quod decanus et capitulum Augusten. ipsum eligerent et assumerent in præpositum infra mensem et quod pro recipienda investitura annulus ei mittebatur. Nam si fuisset per sedem apostolicam investitus, locum postmodum electio capituli et investitura exsecutorum nullatenus habuissent. Adjecisti etiam quod cum dictus H. ad sedem postmodum apostolicam accessisset et dicto prædecessori nostro electionis suæ modum et causam contradictionis ejusdem B. exposuisset ad plenum, dictus prædecessor noster, non obstante investitura ipsi B. facta, electionem confirmavit ipsius,

A asserens se per falsam suggestionem fuisse in eo quod pro ipso B. scripserat circumventum; cum quod esset infra sacros ordines constitutus ei non fuisset expressum; imo potius quod idoneus esset hi qui pro eo petebant ipsi suggerere curavissent. Et licet pro ipso B. dictis Frisingen. et Eisteten. episcopis et majori Spiren. præposito litteræ fuerint præsentatæ, in quibus eis in virtute obedientiæ mandabatur ut ipsum in possessionem præposituræ inducerent corporalem, nullis litteris obstantibus ante vel post a sede apostolica impetratis; dictus tamen prædecessor noster eas nullatenus de conscientia sua emanasse rescripsit et ipsas decernens vacuas et inanes, si quid auctoritate ipsarum factum fuerat irritavit; mandans eisdem iudicibus ut eum qui easdem litteras impetrarat, sub fidei custodia detinerent, donec ab eo reciperent in mandatis qualiter super hoc procedere debuissent. Fuit præterea prædictis objectum quod etsi prædictum B. constaret, quod omnino falsum erat, fuisse per sedem apostolicam investitum et investituram ejus minime revocatam; quia tamen dicto H. reverentiam præposito debitam, quod probasti per testes, exhibuit et stipendium, sicut cæteri canonici, percepit ab eo, renuntiaverat juri suo nec super hoc erat de cætero audiendus. Cæterum dicto H. naturæ debitum exsolvente, cum decanus et capitulum de consilio venerabilis fratris nostri episcopi Augusten. primo sex hebdomadarum ac secundo aliarum sex et deinde trium dierum spatium electioni de præposito celebrandæ, ut absentes canonici ad electionem concurrerent, statuissent et eis postmodum convenientibus fuisset de electione tractatum, idem B. non antea contradixit quam ab electione tam se quam alios in minoribus ordinibus constitutos cognovit excludi. Sane cum decanus perscrutaturus omnium voluntates, dilecti filii Walterii Augusten. canonici super electione ipsa requisisset assensum, ipse quod eis præsentibus qui erant infra sacros ordines constituti suam non exprimeret intentionem respondit, cum ipse secundum statuta canonica nec eligi possent nec juxta ecclesiæ consuetudinem in electione vocem aliquam obtinere. Unde cum capitulum communiter statuisset eos ad electionem nullatenus admittendos, dictus B. eidem decano, Ulrico archidiacono et Erman. canonico convitia inferens, ad sedem apost. appellavit, ipsis ut ad nos accederent per appellationem indicens. Et licet ipse cum quibusdam canonicis suis de capitulo recessisset, decem tamen alii numero plures et dignitate majores, cum decem et novem tantum, qui jus in electione habebant, ad hoc convenissent, attendentes quod ejus non intererat appellare cui nihil juris fuerat in præpositura, te undecimum salva sedis ap. gratia, ne videlicet in contemptum apostolicum aliquid committere viderentur, in præpositum elegerunt. Cum igitur ex prædictis constaret eum nec investitum fuisse per sedem apost. nec a capitulo vel iudicibus delegatis

electum fuisse in præpositum vel assumptum et, si id etiam constitisset, sufficienter esset ex parte tua probatum investituram illam, si qua fuerat, fuisse per dictum prædecessorem nostrum postmodum revocatam; et si hæc etiam probata non essent, sufficienter esset per testes ostensum eum dicto H. reverentiam impendisse, nec esset contrarium quod fuerat ex adverso probatum, eum prædicto H. semper contradixisse, cum verbis contradicere potuisset et operibus consentire; præsertim cum, etsi testes generaliter dixerint quod dictus B. semper contradixit, generalitas tamen illa debeat ad competentes horas restringi, ne convincantur falsum dixisse si generaliter intelligatur quod dixerant, et ex his omnibus sequeretur quod sua non intererat propter hoc ad sedem apostolicam appellare; concluderebas quod nihil eorum quæ facta fuerant obesset quominus tua deberet electio confirmari. Cum ergo dicti cardinales hæc et alia quæcumque fuerant hinc inde proposita nobis et fratribus nostris fideliter retulissent, attestationibus, allegationibus et rationibus utriusque partis plenius auditis et cognitis, quia legitime constitit quod præfatus B. de præpositura ipsa non fuit aliquatenus investitus, etsi mandatum fuerit ut de ea investiretur, de qua etiamsi investitus fuisset, investitura ejus per prædecessorem nostrum semel et secundo certa fuit ratione cassata, quæ si nec etiam cassata fuisset, per hoc quod sæpedito H. reverentiam exhibuit, quæ debetur præposito, juri suo renuntiassè videtur; nos attendentes sibi non potuisse de jure competere ut per appellationem ob id interpositam communem ordinationem ecclesiæ impediret, intelligentes etiam te a majori parte tam dignitate quam numero eorum quos jus eligendi constabat habere, electum fuisse canonice in præpositum, de communi fratrum consilio electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus, præfato B. super ipsa præpositura silentium imponentes. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, etc., ut supra.

CCXCI.

BITURICEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut contra abbatem Stirpensem diffamatum inquirat.

(Datum, ut supra.)

Conquerente dilecto filio Willielmo canonico Stirpen. nostro est apostolatui reseratum quod abbas Stirpen., quod dolentes referimus, canonicæ professionis oblitus et observantiæ regularis, in se male vivendo, ad alios perditionis exempla transmittit; cuius in tantum excrevit iniquitas, ut in ecclesia sibi commissa vigor sit religionis extinctus et victus quotidianus non possit fratribus exhiberi. Ut enim multa et gravia quæ contra ipsum de dissolutione proprii corporis, dilapidatione honorum ecclesiæ, crudelitate nimia nobis proposita sunt, taceamus, illud videtur in eo reprehensione dignissimum quod cum forma fieri debeat subditorum et ea facere quæ aliis prædicat facienda, illius sequens vestigia qui cœpit facere et docere, neque in dormitorio jacet

cum aliis neque in refectorio convivatur, torneamenta in partibus illis sine ipso non fiunt, studiosius sæculari insistit militiæ quam cœlesti, cum scriptum sit: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus*, et discreti debeant esse milites Christi a militibus sæculi, per quos ad effusionem sanguinis pervenitur, et cum vix sine ipso illæ detestabiles nundinæ celebrentur, milites, quorum se ducem constituit et magistrum, secum trahit ad prandia et de rebus ecclesiæ causa inanis gloriæ eos facit splendide procurari. Idem etiam abbas novem vel plures ecclesias, quæ per rectores proprios consueverant gubernari, suis usibus imo abusibus applicavit et eas ad extremam inanitionem deducens, neque ministros ibi constituit nec prælatos; ita ut ecclesiæ luminaribus et divinis officiis remanserint destitutæ, et elemosynis pauperes defraudentur, et si vellemus singula persequi quæ adversus eum sunt nostris auribus intimata, et lectio lædium pareret et pagina cresceret in immensum. Nolentes, inquam, facile quidquam credere nec re incognita procedere ad vindictam, cum nobis non constiterit de præmissis, causam fraternitati tuæ, de cujus sinceritate indubitam fiduciam obtinemus, duximus committendam, diffinitiva nobis sententia reservata: per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus vel accedas ad locum, si videris expedire, vel vocatis ad præsentiam tuam quos videris evocandos, habito Dei timore præ oculis, sine personarum acceptione in causæ cognitione procedas et per claustrales et alios, quos auctoritate nostra remota appellatione compelli volumus ut perhibeant testimonium veritati, de præmissis articulis et aliis quæ partes duxerint proponenda plenissime studeas inquirere veritatem, et quidquid reprehensione inveneris dignum in capite vel in membris, in scriptum fideliter redigens, ad nos cures sub sigilli tui munimine destinare, in festo beati Andræ terminum assignans partibus, quo se nostro conspectui repræsentent, sententiam recepturæ. Illud autem attente provideas quod prædictus V. et hi qui adversus abbatem aliquid duxerint proponendum, nullius possint potentia impediri, sed eam securitatem te faciente obtineant, quam ordo judicarius litigantibus exigit impendendam. Si quid autem in præjudicium ipsius Willielmi et sociorum ejus, ex quo iter arripuit ad sedem apostolicam venienti, inveneris attentatum, viribus carere decernas, in expensis legitimis eis faciens provideri. Nullis litteris, etc., harum tenore, etc.

Datum, ut supra.

CCXCII.

G. AQUINATI EPISCOPO.

Ut a prædecessore suo alienata et vendita rescindantur.

(Apud S. Petrum, viii Kal. Julii.)

Congruam officii nostri actionem exsequimur, si pro ecclesiarum statu impigro studio satagimus, vigilem curam et sollicitudinem adhibentes ne in earum præjudicium aliquid statuatur, et si qua deprehendantur temere attentata, falce moderaminis

resecamus. Intelleximus sane quod bonæ memoriæ R. prædecessor tuus partem decimarum ad mensam episcopi pertinentem in beneficium clericis quibusdam concessit; quædam etiam, cum ageret in extremis, tam in possessionibus quam in quibusdam proventibus aliis personis tam clericis quam laicis, non servata pontificali maturitate, donavit. Volentes itaque indemnitati tuæ et ecclesiæ tibi commissæ pastoralis diligentia providere, prædicta omnia, sicut illicite alienata esse constiterit, appellatione remota, legitime revocandi facultatem tibi auctoritate apostolica indulgenus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, etc., viii Kalend. Julii.

CCXCIII.

B. WATIEN. EPISCOPO.

Constitutio quædam de synodo servanda confirmatur.
(Romæ, xii Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum effectum. Ex parte siquidem tua nostris tuit auribus intimatum, quod cum presbyteri tuæ diocesis nunquam ad synodum convenirent, tu, sicut vir discretus et providus, diligenter attendens quod quia nunquam exhortationem sui episcopi audiebant nec percipiebant correctionem suorum excessuum, in eis et eorum subditis apparebat morum nimia corruptela et nimis existebant imperiti et rudes in regenda animarum cura, habito consilio venerabilis fratris nostri Job metropolitani tui et capituli ecclesiæ tuæ, ut omnes presbyteri et prælati tuæ diocesis annuatim in Nativitate beatæ Virginis venirent ad tuam synodum, deliberatione provida statuisti, quibusdam decimis, quæ ad sumptus episcopales specialiter pertinere dicuntur, ut eis materiam cujuslibet difficultatis auferres, universorum procuratori perpetuo deputatis. Nos igitur, venerabilis in Christo frater, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, prædictam constitutionem, sicut de consilio metropolitani tui et assensu canonicorum ecclesiæ tuæ provide facta est, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., xii Kalend. Julii, etc.

CCXCIV.

NICOLAO MILITEN. EPISCOPO.

Ut a decessoribus alienata revocentur.
(Apud S. Petrum, vii Kal. Julii.)

Sicut ex officio quod nobis est divina clementia propitiantem commissum tenemur his quæ rite ac secundum formam canonicam peracta esse noscuntur, robor auctoritatis apostolicæ impertiri; sic ad ea in irritum reducenda quæ minus licite noverimus attentata, studium nos convenit et operam impendere diligentem. Nos igitur indemnitati tuæ ecclesiæ providere volentes, ut universa tam mobilia quam immobilia, quæ a prædecessoribus tuis vel a canonicis ecclesiæ tuæ seu a quibuscunque personis in præjudicium tuum ac ecclesiæ tuæ illicite collata, subtracta seu alienata fuerunt, liceat tibi sine alicujus appellationis impedimento ad jus tuum

A et ecclesiæ tibi commissæ legitime revocare, fraternitati tuæ liberam auctoritate præsentium tribuimus facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, vii Kalend. Julii.

CCXCV.

TRANEN. ARCHIEPISCOPO, ET BRUNDUSIN. ARCHIDIAGONO.
Committitur eis causa Philippi notarii sui contra Thomam VI super cantoria Hydruntina.

(Apud S. Petrum, ix Kal. Julii.)

B Cum litigaturus super cantoria ecclesiæ Hydruntin. Thomas clericus ad nostram præsentiam accessisset, quia dil. filius magister Philippus notarius noster super ea ipsi se adversarium opponebat dicens cantoriam ipsam sibi fuisse canonicè assignatam, nos eis dilectum filium G. Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconum cardinalem concessimus auditorem: coram quo ex parte prædicti T. taliter dicitur fuisse propositum, quod cum ipse cantoriam ipsam canonicè fuisset adeptus et fere per viginti annorum spatium pacifice tenuisset et Romam veniens ab Albertino quondam mercatore mutuo recepit pecuniam ei apud Hydruntum cum accessionibus exsolvendam. Cumque dictus Al. propter ipsam recipiendam Hydruntum ivisset, ibidem infirmitate gravatus de pecunia ipsa disposuit; quam cum post ejus obitum idem T. erogare intenderet secundum arbitrium testatoris, Joannes, qui G. relictam ipsius Alb. duxerat in uxorem, ad venerabilem fratrem nostrum Hydruntinum archiepiscopum a sede apostolica litteras impetravit, in quibus habebatur ut quia dictus T. ad terminum constitutum pecuniam non solverat memoratam et propter hoc reus erat præstiti juramenti, ipsum cogeret ad eandem pecuniam exsolvendam et pro perjurio ipsum ad Rom. Ecclesiam destinaret. Cum autem ipse sæpèdictam pecuniam conquerenti juxta mandatum apost. persolvisset et dictus I. publice fuisset et sponte confessus quod memoratus T. super solutione ipsius pecuniæ non præstitisset juratorium cautionem, sed ipse id ad terrorem in litteris apostolicis fecisset apponi, accedente propter hoc ipsius nuntio ad apost. sedem et dicto prædecessori nostro rei seriem exponente, ipse per litteras dilecti filii nostri I. tt. S. Stephani in Cælio monte presbyteri cardinalis archiepiscopo memorato mandavit ut ab eodem T. super perjurio quod dictus fuerat incurrisse purgatione recepta, ipsum non permitteret super ea alterius molestari. Licet autem dictus archiepiscopus purgationem ipsius, qui eam spontaneus offerebat, primò recipere distulisset, ei tamen indixit ut de perjurio, adulterio, homicidio et aliis criminibus se purgaret, indulta sibi super hoc consilii libertate et nulla ei poena penitus irrogata. Cæterum cum idem T. reversus ad ipsum, humiliter rogavisset ut eum indebite non gravaret et ad sedem apostolicam appellasset, ipse eum ab officio auctoritatis suspendit, et post appellationem iterum interpositam ad apost. sedem in eum excommunicationis sententiam

ferre et beneficiis suis non est veritus spoliare; cantoriam ipsam dicto notario nostro assignans ut apud sedem apostolicam eum patronum sibi et ei redderet inimicum, propter quod idem T. primo restitui postulabat, ac postmodum suam causam audiri. Verum ex adversa parte memoratus notarius noster litteras nobis ipsius archiepiscopi præsentavit, ad bonæ memoriæ Clementem papam prædecessorem nostrum directas: in quibus erat expressum, quod cum archiepiscopus ipse apostolicas et tam dicti cardinalis quam venerabilis fratris nostri Sipontini archiepiscopi, qui tunc apud sedem apostol. morabatur, litteras recepisset ut dictum T. de perjurio quod commisisse dicebatur, quoniam ad statutum terminum, prout juramento firmaverat, pecuniam non solverat memoratam, purgationem præstare compelleret, ipse accitis ad se Liciensi, Leucadensi et Augustinensi episcopis suffraganeis suis, sub apostolica ei auctoritate indixit ut septima manu de perjurio se purgaret; adjiciens ut quia fama exierat quod dictus Al. in domo sua fuerat interfectus (cujus certum erat indicium quod nec a capellano, qui ad hoc in terra illa est specialiter deputatus, viaticum receperat nec confessus fuerat alicui sacerdoti nec pulsatae fuerant in ejus decessu campanæ et ejus erat sepultura incerta), super reatu homicidii tertia se compurgantium manu ostenderet innocentem; præcipiens etiam quod de adulterio diffamatus fuerat et a justitiariis propter hoc aliquando missus in carcerem; et quia cum quadam commatre sua conjugata incestum et adulterium commisisse publice dicebatur, pro incestu septimæ et pro adulterio tertiæ manus, non tam delegata quam ordinaria fungens auctoritate indixit. Quam quia contumaciter præstare contempsit, ipse mandatum apostolicum exsequens et a justitiæ tranite non recedens, eum ab officio et dignitate suspendit, donec de præmissis omnibus se purgaret. Cum autem dictus T. sententiam suspensionis contemneret et sicut prius dignitate ac beneficio uteretur, et ducentos octoginta malachinos, quos prædecessor ipsius archiepiscopi domui Jerosolymitani Hospitalis et militiæ Templi legaverat et quos ipse T. publice rapuerat de manibus testatoris, ab eo admonitus restituere non curaret, excommunicationis in ipsum sententiam promulgavit. Quia vero ipse, secundam sententiam et priorem contemnens, choro se ingressit ecclesiæ Hydruntinæ et admonitionem ipsius archiepiscopi, qui eum a tam temeraria præsumptione desistere commonebat ac mandabat ut exiret ecclesia, quia erat excommunicationis vinculo innodatus, a sua præsumptione non destitit, imo quod archiepiscopus mentiretur per medios dentes respondit et quod tanquam ventum ejus sententiam reputaret. Archiepiscopus ipse contumaciam tantam attendens et considerans eum idiotam esse et ad cantoriam officium minus aptum, utpote qui horas diurni officii per se nec legere poterat nec cantare et solam capitis tonsuram habebat, ac quia

A confessus fuerat quod conspiraverat contra archiepiscopum et manifestum erat eum contra juramentum quod ipsi præstiterat super fidelitate venisse, per sententiam dicta eum cantoria privavit et ipsam memorato nostro notario concessit; ac postmodum bonæ memoriæ Cœlest. papa prædecessor noster eandem sententiam confirmavit. Cum igitur dictus cardinalis quæ coram eo proposita fuerant in nostra præsentia retulisset, nos causam ipsam vestro duximus examini committendam: per apostolica vobis scripta mandantes quatenus eum pro absoluto habentes, inquiratis super præmissis diligentius veritatem; et si volis constiterit post appellationem legitime interpositam vel alias, citra justitiam præfatum T. spoliatum fuisse, appellatione remota ipsum restitui faciatis, indicta sibi super præmissis criminibus purgatione canonica; in qua si forte defecerit, cantoriam sibi dignitas auferatur et restituatur notario sæpedito pacifice possidenda. Testes, etc., cogantur. Nullis litteris, etc., si quæ apparuerint præter assensum partium, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, ix Kalend. Julii, pontificatus nostri anno primo.

CCXCVI.

CANONICIS BASILICÆ PRINCIPIS APOSTOLORUM, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Quod eorum ecclesiam, in qua ipse canonicus fuerat, in honorem apostolorum ditiores reddere velit.

(Laterani, III Id. Martii.)

Cum in lege veteri non solum laborum primitiæ, verum etiam hominum primogenita, Domino mendantur offerri; nos, quos ipse, licet immeritos, gratuito cœlestis gratiæ rore perfusus ad summi pontificatus apicem sublimavit, ut primogeniti simus in multis fratribus, cum omne opus nostrum teneamur Domino consecrare, promotionis nostræ primitias ipsi fideliter offerre decrevimus et in honorem apostolorum principis cui, licet immeriti, non sine magno quodam et admirabili sacramento successimus in officio pastorali (cum ea die simus in sede apostolica consecrati qua beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus), sacrosanctam ejus basilicam licet tenuis, alicujus tamen muneris privilegio decorare: sperantes quod is qui munus Abel et minuta viduæ missa in gazophylacium acceptavit, nostræ quoque respiciat humilitatis affectum, non quantum sed ex quanto proferamus attendens: qui cum sit Dominus omnium et bonorum nostrorum non egeat, quid digne possit tribuenti retribuere non habemus; quia de suo reddimus, non de nostro largimur. Eapropter, dilecti in Domino filii, vobis, tanquam specialibus principis apostolorum ministris, ob ipsius apostoli reverentiam cupientes utiliter providere, attendentes etiam quod inter cæteras ecclesias per univversum orbem diffusas, basilicam principis apostolorum, utpote sedem nostram, specialius diligere ac

honorare tenemur, sicut qui olim in ipsa vobiscum pariter canonici beneficium assecuti, nunc de filio in patrem ejus divina sumus miseratione promoti, alteram quartam ministeriorum ad honorem Dei et apostolorum principis, ac ut sollicitius et devotius divinis officiis intendatis, de communi fratrum nostrorum consilio vobis et successoribus vestris perpetua donatione concedimus et apostolicæ sedis privilegio communimus; ita ut deinceps mediocritatem omnium ministeriorum sine diminutione qualibet habeatis. Ad hæc, ecclesias Sancti Jacobi et Sancti Leonardi sitas in Septiniano, quantum ad spiritualia, pleno vobis jure subijcimus, super jure patronatus nemini præjudicium facientes, ab ecclesiis autem Sancti Michaelis, Sanctæ Mariæ in Saxia et Sanctæ Mariæ in Transpadina concedimus et statim in scrutinio, baptismo, processionibus et chrismatismis confectione, vobis subjectionem et reverentiam perpetuis in posterum temporibus exhiberi. Nullis obstantibus privilegiis, cum hoc beneficium vobis de certa conscientia conferamus. Reservantes nobis et successoribus nostris in tribus prædictis ecclesiis institutionem, destitutionem et correctionem omnium clericorum. In cæteris autem ecclesiis, quæ sunt in civitate Leoniana, et per stratum usque ad Montem malum, jus quod hactenus habuistis vobis et successoribus vestris auctoritate apostolica in perpetuum confirmamus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam beati Petri temere perturbare, etc. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani per manum Rainaldi domini papæ notarii, vicem agentis cancellarii, in Idus Martii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno primo.

CCXCVII.

EPISCOPO, GAUTERO ET JOANNI ARCHIDIACONIS EXONIENSIBUS.

Furioso ablata beneficia reddi mandantur: et ne invidius coactusque tonsuratus in monasterio contra voluntatem retineatur.

(Romæ, x Kal. Julii.)

Petri diaconi humilis nobis querela monstravit quod cum coram dilecto filio abbate Radingen. et bonæ memoriæ magistro Simone, quondam procuratoribus tunc Saresberien. episcopi, a Rogero clerico, qui multas ei molestias irrogaverat et per capellanum suum ejus capellanum graviter vulneraverat (111), traheretur in causam, in superbiam spiritum et in iram vehementer accensus, extra seipsum factus, ducebatur amens, petens se in flumen mittere vel per laquei suspendium interire. Magister vero Simon talem ipsius amentiam et infirmitatem attendens, sigillum suum ei subripuit et præbendam ejus accepit; alios quoque redditus, quos in episcopatu Saresberien. habebat, in manu sua retinuit et partem sibi, prout voluit, reservavit, partem vero aliis processu temporis assignavit. Ab

(111) Legendam quem graviter vulneraverat.

bas autem Radingen. ipsum capi faciens et ad monasterium suum adducens, pernoctantem ibi et ductum in capitulum tonsuravit et habitum monasticum eum indui fecit. Postea vero tali amentia et alienatione cessante, ad seipsum rediit et coram abbate, monachis et quibusdam aliis reclamavit, dicens se nec velle nec posse monachorum ordinem regulamve tenere: petens instanter ut in qua intravit veste, liber abiret. Dicti vero abbas et monachi ei exitum denegantes, per novem fere menses inclusum et custodiæ traditum retinuerunt invitum. Cum autem idem in proposito suo firmus et immobilis permaneret, a tanta violentia sedem apostolicam appellavit. Permissus autem postmodum ab abbate de custodia qua tenebatur exire, litteris dimissoriis ab eisdem abbate et monachis impetratis, iterum appellavit. Præscriptus vero magister Simon appellationi ad sedem apostolicam factæ non deferens, tam ipsum P. quam suos excommunicare præsumpsit; quos bonæ memoriæ Cælest. papa prædecessor noster absolutos nuntiari mandavit per judices delegatos. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, præfato Petro, cui dictus prædecessor noster beneficium ab solutionis impendit, præbenda sua et aliis beneficiis spoliato; amotis ab eis quibuslibet illicitis detentibus, præbendam ipsam et omnia bona sua, quæ in ipsius juris præjudicium alienata dicuntur, appellatione cessante auctoritate nostra in integrum, sicut justum fuerit, restitui faciatis, audituri postmodum si quid propositum fuerit quæstionis et sine debito decisuri. Testes cogantur. Nullis, etc.

Datum Romæ, etc., x Kalend. Julii.

CCXCVIII.

ARCHIDIAC. MEDIOLANEN.

Quod hæretici ad nullas dignitates nec eligi nec eligere possint.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Julii.)

His quæ ad ampliandam fidem catholicam et reprimendam pravitatem hæreticam statuuntur, auctoritatem nostram libenter impendimus et favorem. Sane, sicut accepimus, dilectus filius noster G. Sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, de consilio venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. archiepiscopi et episcoporum qui ad eum Veronæ convenerant et quorundam etiam sapientum instituit ut de cætero hæretici ad consilia et dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur nec eligendi alios eis arbitrium conferatur nec in eligendis personis ad eas vocem debeant aliquam obtinere. Ad id autem servandum in posterum potestates, consules, consilia Lombardiæ astringendos constituit juratoria cautione et te ad recipienda juramenta eorum in quibusdam civitatibus deputavit, indulta tibi libera facultate contumaces excommunicationis et terras eorum interdicti sententiis

feriendi. Nos igitur quod ab eodem cardinali provida deliberatione statutum est ratum habentes, ut juxta mandatum ejus a civitatibus illis super hoc exigas et recipias juramenta, ad quas te ipse duxerat destinandum, injungimus, auctoritate tibi presentium indulgentes ut contradictores excommunicationis sententia serias et terras eorum subjicias interdicto. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, xvii Kalend. Julii.

CCXCIX.

NIVERNEN. EPISCOPO, VIRZILIACENSIS ET DE MACERIIS ABBATIBUS.

Hic committitur causa abbatis Flaviniacensis contra priorem de Sinemuro.

(Apud S. Petrum.)

Cum dilectus filius G. abbas Flavin. nuper apud sedem apostolicam moraretur, supervenit dilectus fil. A. prior de Sinemuro postulans instantissime ut abbatiam Flavin. sibi restitui faceremus, qua dicebat se prætermisso juris ordine spoliatum. Nos autem dilectum filium G. tituli S. Mariæ Transtiberim presbyterum cardinalem eis dedimus auditorem; in cujus presentia fuit ex parte jamdicti prioris propositum quod prædecessor noster Cœlestin. papa bonæ memoriæ venerabili fratri nostro Cabilonen. episcopo et dilecto filio Molismen. abbati districte præcepit, sicut in ipsius litteris continetur, ut R. quondam abbatem Flavin. omni contradictione cessante deponeret, et, nisi capitulum infra certum terminum in idoneam personam canonice conveniret, ipsi de prælato idoneo monasterium ordinarent. Amoto itaque abbate a iudicibus nominatis et assignato termino monachis et de communi voluntate recepto, infra quem de substituendo pastore monasterio unanimiter providerent, electioni fuit terminus assignatus: in quo cum de facienda electione communiter tractari deberet, N. monachus frater prædicti abbatis cum novem fautoribus suis monasterium noluit introire, sed ad ipsorum malitiam convincendam, ab aliis de consensu omnium electioni fuit alius terminus assignatus; ad quem, præter memoratos novem in sua sicut prius contumacia perdurantes, omnes monachi convenere. Prædicti autem novem se in domo cujusdam laici receptantes, constanter asserebant quod capitulum non intrarent, nisi electionis potestate in unum ex ipsis collata. Quod etiam conventus facere voluit, ut scandalum schismatis vitaretur; dummodo electurus juramento firmaret quod de gremio Ecclesiæ meliorem secundum conscientiam assumeret in abbatem, quod recipere noluerit, nisi compromissio fieret absolute ut cui daretur eligendi facultas, undecunque vellet assumeret eligendum. Sic ergo conventus, habito prudentum virorum consilio, qui ad electionem convenerant et de voluntate absentium, de facienda electione tractatum habere cœperunt et præmissos novem indignos electione credentes, tandem in quatuor monachos presbyteros de cor-

PATROL. CCXIV.

pore convenerunt monasterii: qui promiserunt, præstito juramento, quod de gremio Ecclesiæ personam idoneam nominarent, jurantibus aliis quod illum sine contradictione reciperent qui esset a quatuor nominatus. Ipsi vero præfatum A. monachum ipsius Ecclesiæ, priorem Sinemuri, virum providum et discretum, unanimiter elegerunt; quem conventus grater suscipiens, cantando, sicut moris est: *Te Deum laudamus*, in sede abbatis electum solemniter posuere; qui rediens in capitulum cum conventu, se, electionem suam, electores et consentientes eis in protectione sedis apostolicæ posuit, ad eam appellando si qui ducerent resistendum. Consequenter electionem et formam ejus per idoneas personas intimavit iudicibus intimatis; quibus electio valde placuit et quod idem ipsi fecissent nuntiis responderunt, si ad eos electio pertineret; coram quibus, si qui electioni se opponerent, appellatio fuit a nuntiis innovata. Quibus iudices retulerunt quod in absentia partium nihil penitus innovarent, et nisi prius de causæ meritis fierent certiores, et ita per septem septimanas et amplius dictus A. possessionem et administrationem habuit ut electus. Exinde dictus G. cum multitudine veniens armorum, monasterium per violentiam occupavit, ejectis viginti duobus monachis qui ejus proposito resistebant, et post appellationem eo præsentem interpositam, jam tertio eos turpiter tractari fecit et quosdam ex ipsis usque ad effusionem sanguinis verberari. Postmodum vero memoratum A. per violentiam nobilis viri ducis Burgundiæ de prioratu Sinemuri fecit expelli, data sibi magna pecuniæ quantitate, quam super possessionibus prioratus usque ad ducentas libras provenien. [f. Provincenses] et amplius mutuo dicitur accepisse propter quod eundem A. et fautores suos ita inhoneste tractatos exire a terra oportuit et latere. Idem etiam dux amicos ipsius A. usque ad subversiones castrorum et incendia fuit ejus odio persecutus. Sed postmodum ad se rediens et gratiam eis restituit et a persecutione destitit monachorum: qui mox ut eis fuit opportunitas reddita, quod persecutionis tempore facere non poterant, ad sedem apostolicam accesserunt, suppliciter postulantes ne mora temporis, quam necessitas peperit non voluntas, eis deberet præjudicium generare. Contra quem citra litis contestationem fuit propositum ex adverso quod cum ipse A. ex causa multiplici esset excommunicationi subjectus, ei dictus abbas non tenebatur aliquatenus respondere. Quondam enim ipsius A. consanguinei pro violenta injectione manuum in priorem Flaviniacensem, quem membris genitalibus mutilarunt, excommunicati fuerunt publice nuntiati et castrum eorum suppositum interdicto; infra quod dictus monachus se recipiens, sacrilegorum communionem nullatenus evitavit; quibus scienter communicando, labem excommunicationis incurrit: et cum sine abbatis sui licentia claustrum exierit, quod non est etiam pro ecclesiasticis utilitatibus faciendum, se-

cundum statuta regulæ, quæ excommunicatos asserit donec satisfaciant monasteriis quæ relinquunt, personam standi in iudicio non habebat. Auctoritate quoque delegatorum iudicum excommunicationis vinculo dicebatur astrictus, sicut ipsorum litteræ testabantur; cumque per annum et dimidium in excommunicatione permanserit, admitti non debebat amplius ad agendum. Adjectum fuit etiam pro abbate quod, cum propter onera debitorum quibus suum monasterium prægravatur, quæ contraxit prædecessor suus ipsius A. consanguineus, ad sedem apostolicam accessisset, sicut ex arbitrio venerabilis fratris nostri Ostien. episcopi evidenter apparet, cum trecentas quinquaginta marchas vener. fratri nostro Eduen. episcopo proinde solvere teneatur nec ad causam istam fuerit evocatus, compelli non poterat nec debebat ut adversario responderet; qui videbatur dolose versari, cum illum volebat non præmonitum convenire, de quo coram ordinario iudice congruo loco et tempore, si quam haberet, poterat iustitiam obtinere: cui quod nullam superesset jus ad agendum, per confirmationem ejusdem prædecessoris nostri et acta delegatorum iudicum manifeste poterat approbari. Iudices etiam auctoritate apostolica inhibere conventui, ne sine priore, decano et aliis, ex justo metu absentibus, ad electionem procederent; et hoc idem quidam de capitulo inhibentes ne contra prohibitionem iudicum aliquid fieret, sedem apostolicam appellarunt. Quidam vero juvenes, inhibitione iudicum et appellatione contemptis, absentibus priore, decano et sociis, nolente quoque parte residentium saniore, prædictum A. eligere præsumpsere; quibus, ne possent eum ad Ecclesiam ducere, fores Ecclesiæ clausæ sunt ab his qui rectius sentiebant, ruptis funibus campanarum: unde factum est ut neque in obedientia monachorum vel fidelitate burgensium factum ipsorum procederet, nec etiam in solemnibus quæ consuevere in talibus adhiberi; et ita nec auctoritate iudicum nec de conscientia diocæsani episcopi nec de voluntate ipsius capituli in spiritualibus vel temporalibus ministravit. Post hæc quidam de residentibus in capitulo, cum litteris ipsius capituli continentibus veritatem, accesserunt ad iudices delegatos, ut Ecclesiæ juxta tenorem apostolici mandati consulere postulant. Qui, deliberato consilio, quod eis inhibentibus factum erat in irritum revocantes, et eos qui elegerant et electum per diocæsananum episcopum excommunicationis vinculo innodarunt. Postmodum ad ordinationem monasterii procedentes, ipsum G. qui præsidet, tunc Virziliacen. hostalarium, elegerunt; quem potitum solemniter et concessum monachi et populus Flaviniacenses, sicut eis a iudicibus mandatam fuerat, cum honore debito recepere et tunc a diocæsano episcopo munus benedictionis nullo contradicente suscepit. Exinde ad ecclesiam pariter accedentibus, episcopus in sede abbatis illum constituens, per funem campanæ, sicut moris est, investivit; cui et monachi obedientiam et bur-

genses fidelitatem debitam præstitere; usque ad hæc tempora (quantum ad ipsum A.) pacifice præfuit abbatia. Hæc omnia quæ præmisimus, scilicet H. depositionem, et A. cassationem, verum etiam ordinationem et institutionem dictus prædecessor noster per suas litteras confirmavit; nec eo vivente præsumpsit aliquis reclamare. Cujus confirmationem ratam haberi petebat et quæ per adversarium miserat, postquam appellationem interposuit et iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, sibi restitui postulabat. Cæterum præmissis objectionibus pars ipsius A. taliter respondebat, quod cum dictus G. canonicus fuerit regularis et cucullam sine abbatis sui licentia accepisset, præsertim cum talis fuerit canonica regularis, quod canonicis, ne monachi fieri possint, per privilegium denegetur, de recessu monasterii sine prælati licentia non poterat adversarium accusare. Pari modo cum eos qui dictum priorem genitalibus mutilarunt ad osculum postea pacis receperit, redditus centum librarum tam eis quam aliis per annos singulos persolvendo, super eorum communione adversario quidquam objicere non debebat, cum ipse commisisset similia vel peiora, quibus tamen se communicasse penitus denegebat. A iudicibus vero delegatis ligari se potuisse illa ratione negabat, quod post depositionem memorati abbatis, eorum iurisdictionis exspirasset, maiore parte capituli et consilii sanioris abbatem concorditer eligente. Et cum per narrationem et responsionem litis contestatio fiat et hæc observata fuerint inter ipsos, asserebat adversarium non posse instantiam iudicis declinare. Nos ergo, qui juxta commissum nobis apostolatus officium universis sumus in sua iustitia debitores, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus partibus ad vestram præsentiam constitutis [convocatis], si prædictus A. legitime comprobaverit jurisdictionem delegatorum ante institutionem præfati G. penitus exspirasse, legitimum etiam impedimentum ostenderit propter quod non potuit appellationem prosequi infra annum, cum ex justa causa indulgeatur biennium, tunc demum inquiratis super propositis et proponendis diligentius veritatem; et Deum habentes præ oculis, sine personarum acceptione causam ipsam, ad locum idoneum accedentes et utrique parti securum, si partes consenserint, sine canonico terminetis, vel eis non consentientibus, usque ad diffinitivæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis et sigillorum vestrorum munimine roborata ad nostram præsentiam transmittatis; statuentes partibus terminum competentem, ad quem recepturæ sententiam per se vel procuratores suos nostro se conspectui repræsentent. Interim autem prædictus G. sicut abbas libere administret. Nullis litteris, etc., præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, etc.

CCC.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISC. ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ne pro terræ sanctæ recuperatione laborantibus injuriæ inferantur.

(Apud S. Petrum, v Kal. Julii.)

Quanto gravioribus rerum et personarum periculis se opponunt qui relicta domo propria pro liberatione salutiferæ crucis et terræ sanctæ, quam Dominus noster Jesus Christus pretioso sui corporis sanguine consecravit, ad partes transmarinas accedunt, tanto circa tuitionem ipsorum et rerum suarum vigilantior cura nobis incumbit; cum tam ipsi quam res eorum sint, donec in sancta peregrinatione permanserint, specialiter sub protectione sedis apostolicæ constituti. Ex parte siquidem dilectorum filiorum principum, magnatum et aliorum de vestra provincia, qui crucem suis humeris insigentes, ad partes Hierosolymitanas pro servitio Jesu Christi non sine magno discrimine laborarunt, fuit in auditorio nostro propositum quod ipsi in obsequio sancto mantentibus, contra protectionem quam sedes apostolica duxit eis specialiter impendendam, quidam de vestra provincia malo spiritu concitati, postposita reverentia venerandæ crucis et ejus qui pro salute omnium tanquam pretium nostræ redemptionis in ea pependit, possessiones eorum et bona invadere minime timebant. Volentes igitur eorum temeritati, prout convenit, obviare, fraternitati vestræ per apost. scripta præcipiendo mandamus atque præcipimus quatenus præsumptores illos, qui vobis suis nominibus exprimentur, ad faciendam plenariam restitutionem taliter ablatorum et passis injuriam satisfactionem congruam exhibendam, singuli vestrum, cum fueritis requisiti, monitione præmissa per ecclesiasticam distractionem subl. appellationis obstaculo compellatis.

Datum Romæ apud S. Petrum v Kalend. Julii.

CCCI.

EPISCOPO LEXOVIEN. ET ABBATI VALLIS RICHERII

Causa abbatis de Conchis eis committitur.

(Datum Romæ apud S. Petrum.)

Sicut in litteris bonæ memoriæ Cælestini papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri, cum olim quidam monachus Conchen. ad sedem apostolicam accessisset cum clamoribus importunis, et quarundam litterarum, quas secum habebat, testimonio præmunitus, asseruit quod ad mandatum dilecti filii nostri lord., tituli Sanctæ Pudencianæ presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, dilecti filii abbas Troarnensis et prior Sanctæ Barbaræ abbatem de Conchis pro inutili administratione, corporis incontinentia rerumque monasterii dilapidatione, ascito sibi priore de Lira, prædicti legati auctoritate ab officio et administratione abbatæ memoratæ deponere curaverunt. Cum itaque non esset qui pro parte altera responderet, ad nimiam prædicti monachi pertinaciam et clamoribus instantiam sententiam talem, prout rationabiliter lata fuerat, nec legitima appellatione suspensa, idem prædecessor noster confirmans, eam mandavit inviolabiliter observari. Di-

ctus vero abbas postmodum ad apostolicam sedem cum magnis veniens periculis, laboribus et expensis, multorum et magnorum virorum testimonialibus litteris communitus, se post appellationem interpositam ad litteras per precum mendacia impetratas, a iudicibus sibi suspectis, juris ordine non servato, ab administratione monasterii conquestus est injuste fuisse amotum, cum prædictus legatus sæpeditum monasterium visitans, nihil circa personam abbatis vel ipsius administrationem inutilem invenisset quod ei correctione dignum vel reprehensione videretur. Idem etiam cardinalis proprio fuit ore confessus quod quoad in monasterio fuit, cum cuncta diligentius inquisisset, domum per omnia in bono statu invenit nec aliquid adversus abbatem fuit propositum quæstionis. Post discessum vero suum quidam adversus sæpeditum abbatem tot et tanta proposuere nefaria, quod nulla ratione, salva conscientia, sine inquisitione diligenti poterat præterire. Unde memoratis et priori mandavit ut de vita et conversatione ipsius abbatis et totius capituli statu, associatis sibi viris prudentibus, inquirent diligenter et quidquid invenirent ibidem ei absque dilatione significare curarent. Nunquam tamen suæ fuisse intentionis asseruit quod ipsi ad sententiam proferendam absque ipsius consilio procederent et mandato. Sicque sæpeditus prædecessor noster nolens prædictum abbatem inordinate gravari, quod a prædictis inquisitoribus qui mandato cardinalis abusi fuerant factum erat enormiter circa ipsum penitus irritans, in eum statum ipsum restituit in quo fuit cum dictus cardinalis a monasterio præfato recessit. Subsequenter vero venerabili fratri nostro episcopo tunc electo et dilectis filiis Hu. et Lu. archidiacon. Ebroicen. præcipiendo mandavit ut eidem abbati memoratæ abbatæ plenam et pacificam possessionem auctoritate freti apostolica, nullius contradictione vel appellatione obstante, restituere non differrent, revocantes in irritum quidquid post appellationem ad nos interpositam in ipsius abbatis præjudicium noscerent immutatum. Ne tamen illius restitutionis occasione vitia ejus, si forte talis esset qualem ejus adversarii asserant, dissimulare aut fovere deberet, eisdem injunxit ut, si quis postmodum appareret qui adversus personam ejus vel administrationem inutilem aliquid proponere vellet et canonica probatione monstrare, ea diligenter audirent eique cum sigillorum suorum testimonio fideliter intimarent: providentes attentius ne bona ipsius monasterii ex tunc possent per ejus negligentiam seu malæ administrationis studium dissipari. Verum cum, sicut idem abbas in nostra nuper præsentia constitutus asseruit, prædictus episcopus illius auctoritate rescripti cum suis conjudicibus in negotii deberet executione procedere, ipse post labores multiplices, restitutione nondum facta, diem ipsi apud Ebroicas assignavit: ubi pars adversa ipsum ob multa pericula quæ personæ suæ imminere videbantur, quod præfati episcopi

staret arbitrio fidem interponere compulerunt duobus aliis conjudicibus in absentia constitutis. Nos igitur causam ipsam tam super principali quam incidenti quæstione vestro examini committentes, discretioni vestræ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus super his omnibus studeatis, elicere veritatem et quod secundum Deum videritis rationabiliter statuendum, appellatione postposita, statutis et faciatis id per censuram ecclesiasticam irrefragabiliter observari. Si qua vero partium legitime citata ad vestram præsentiam venire neglexerit, vos nihilominus, quantum de jure poteritis, in ipso negotio procedentes, finem ei debitum subl. appellationis obstaculo imponatis; provisuri attentius ut ita per omnia servato juris ordine procedatis, quod discretio vestra merito debeat commendari. Nullis litteris, etc., harum mentione, etc., Quod si non ambo, etc., alter vestrum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

CCCII.

SYRACUSANO EPISCOPO ET ABBATI SAMBUCIEN.

Ut crucem prædicent et homines ad terræ sanctæ recuperationem adhortentur.

(Datum Romæ.)

Plorans ploravit Ecclesia et vox in Rama audita est ploratus et ululatus ipsius, imo etiam in omnem terram clamor ejus exivit et in fines orbis terræ singultus ipsius; ex quo nunc ultimo, peccatis Christiani populi promerentibus, venerunt gentes in hæreditatem Domini, coinquinavere templum sanctum ejus, posuerunt Hierusalem velut pomorum custodiarum, posuerunt mortalia servorum ejus escas volatilibus cæli, carnes sanctorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem sicut aquam in circuitu Hierusalem et non erat qui sepeliret. Fremuerunt enim gentes et populi non prorsus inania meditati, astiterunt cum regibus suis et principes convenere in unum adversus Dominum et adversus Christum ejus; et quasi prævalentes in ipsum et in hæreditate possidentes sanctuarium ejus, profanantes Sancta sanctorum et ad pretiosa ipsius manum et animum extendentes, sancta ejus diripuerunt in prædam et sorte sibi ejus spolia diviserunt. Sane apostolica sedes quæ mater est omnium generalis, ægre ferens victimas filiorum et suos dolens terminos coarctari, prædecessorum nostrorum temporibus ad universas provincias, in quibus nomen colitur Christianum litteras sui gemitus destinavit, ut filios in injuriæ paternæ vindictam et fratres armaret in fraterni excidii ultionem. Licet autem diversi reges et principes Christiani ad comonitionem ipsius arma moverint in paganos, quia tamen, sicut effectus demonstrat, non ambulaverunt prout debuerant in lege Domini, imo revertebantur cum incederent et ollas carniū in deserto et Ægypti delicias in solitudine affectabant, nec in digito Domini sed sua potius potentia confidebant, quibusdam eorum per-euntibus gladio et aliis infirmitate consumptis,

A nondum aversus est a nobis furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta. Non autem hæc scribimus ut vos de divina misericordia desperare velimus, quæ vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, quæ posset in hac Christiani populi necessitate exhibere plusquam duodecim legiones angelorum, quæ docet manus ad prælium et digitos movet ad bellum; sed ut nostram potius incuriam arguamus, qui culpis nostris miserationem Domini visi sumus hactenus retardare; sicut filii Hierusalem, qui murmura-vere in castris nec exaudierunt vocem Domini, quadraginta dies quibus potuissent terram repromissam intrare in annos totidem convertere. Sic, sic olium populus Hierusalem, cum ad debellandum tribum Benjamin prius Domino consulto, deinde ipso ascenderet injungente, non prius de ipsis victoriam est adeptus quam semel et secundo conversus in fugam, culpas suas hostili gladio expiaret. Siquidem si fides nostra sicut granum sinapis fuisset et in lege Domini ambulassent qui tulerunt crucem ejus ut ipsius injuriam vindicarent, unus nostrum mille et duodena millia effugasset; et sicut deficit fumus et fluit cera a facie ignis, sic inimici ejus ab eorum præsentia defecissent. Quamvis autem contrarium merita non meruerint, qui per peccata quæ jugiter facimus ad duriora Dominum provocamus: quia tamen miserationes ipsius sunt super omnia opera ejus et cum iratus fuerit, misericordiæ recordatur, si conversi fuerimus, adjiciet misereri Deus et non continebit in ira misericordiam suam; nec dabit hæreditatem suam in opprobrium ut dominantur ei de cætero nationes, ne forte consentiant adversarii nostri et dicant: *Manus nostra excelsa, non Deus, fecit hæc omnia (Deut. xxxii, 27)*. Quis igitur in persona propria pro eo laborare recuset, imo etiam extrema pericula sustinere, qui pro nobis crucis patibulum subire voluit ut inimici a nobis expelleret potestatem? Quis sua deneget illi qui nobis et esse contulit et habere; qui centuplum retribuit in præsentem et in futuro præmia pollicetur æterna? Nam, et secundum Apostolum, pietas promissionem habet vitæ quæ nunc est et futuræ. Quis pro eo mori deneget, qui actus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; qui habet potestatem corpus et animam perdere in gehennam; et secundum multitudinem miserationum suarum brevi temporis spatio mortis compendio vitam istam in æternam potens est commutare? Exsurgant igitur fideles Ecclesiæ, apprehendant arma et scutum, et exsurgant in adjutorium Jesu Christi; ut et ipse mittat eis auxilium de sancto et de Sion tueatur; eo faciente cum ipsis signum in bonum qui conterit bella, qui currum et exercitum Pharaonis projecit in mare; infirmi robore accingantur, ut arcum fortium superent et superbiam eorum humiliant qui non in Deo sed in sua feritate confidunt. Quia vero plerique laborare sufficiunt in personis, qui subvenire non possunt in rebus et e converso nonnulli non in personis sed in rebus possunt præstare

succursum; ut omnes laboris sint et mercedis participes, dilectis filiis comitibus, baronibus et universo populo Siciliae mandavimus, et in remissionem injunximus peccatorum ut ad defensionem terrae nativitatibus commorantes, sicut accepimus, in proximo sint ad propria redituri; nisi terrae illi devotio populi Christiani subvenerit, et residuum locustae comedet bruceus et non solum non recuperabimus jam amissa, imo potius recuperata et possessa diutius, quod avertat Dominus, amittemus. Nos autem, ne videamur aliis onera gravia et importabilia imponere, digito autem nostro nolimus ista movere, aliquem de fratribus nostris in expensis propriis ad partes illas cum alio competenti subsidio disposuimus destinare: qui exercitum Domini in humilitate praecedat et, Josue pugnante, cum Aaron ascendat in montem contemplationis et oret ut Amalec in fugam, faciente Domino, in ore gladii convertatur. Omnibus autem qui propter hoc in persona propria laborabunt, de Dei et apostolorum ejus Petri et Pauli auctoritate confisi, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis et oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus. Caeteros vero qui ad opus hujusmodi exsequendum aliqua de bonis suis forte contulerint, juxta muneris quantitatem et praecipue juxta devotionis affectum, remissionis hujus participes esse censemus. Sciat autem se culpabiliter durum et dure culpabilem, qui monitis apostolicis in opere tam pio et necessario neglexerit acquiescere, cum apostolorum moneamur exemplis ut collectas pro fratribus et indigentibus, maxime laborantibus in Hierusalem, faciamus. Cum ergo vos ad proponendum Verbum Domini populo Siciliae, de providentia et religione vestra confisi, duxerimus deputandos, discretionem vestram rogamus, moneamus et exhortamur in Domino, et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus circumeuntes civitates, oppida et castella, tam cives quam nobiles et universum populum Siciliae salubribus monitis et exhortatione assidua inducatis ut opponant se murum pro domo Domini ascendentibus ex adverso, sicut dictum est, supradictae orientali terrae studeant subvenire. Taliter autem sollicitudinis vestrae prudentia his exsequendis insistat ut zelum Domini vos habere in instanti necessitatis articulo comprobemus et ad dilectionem vestram tanto amplius provocemur, quanto ad liberationem terrae illius ardentius aspiramus. Confidimus enim quod si cum Petro rete praedicationis vestrae laxaveritis in verbo Dei, non tam copiosam multitudinem piscium quam utilem et necessariam et per quam pater misericordiarum et Deus totius consolationis finem imponet super hoc laboribus Ecclesiae, concludetis.

Datum Romae etc

A *In eundem fere modum omnibus per Apuliam, Calabria, Thusciam, et..... constitutis.*

CCCIII.

CONVENTUI S. SALVATORIS DE TILESIO.

De electione digni et utilis abbatis.

(Apud S. Petrum, v Non. Julii.)

Causam quae inter P. quondam abbatem vestrum ex una parte et vos ex altera vertebatur, venerabilibus fratribus nostris Beneventano archiepiscopo, episcopo Telesino et dilecto filio priori S. Andreae recolimus commisisse. Sed ipso episcopo propter aegritudinem excusato et dicto archiepiscopo vices suas, propter emergentia negotia, dilecto filio Beneventano primicerio committente, cum praefatus prior et primicerius controversiam vellent servato juris ordine pertractare, tandem sicut accepimus, factum est de consensu partium quod abbas sponte renuntiaverit abbatiae et si placeret nobis, in uno casali sibi monachi providerent. Nos ergo attendentes quod cuilibet licet renuntiare his quae pro se introducta sunt, ratam resignationem ejus habentes et eligendi vobis pastorem facultatem liberam tribuentes, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatenus servantes unitatem spiritus in vinculo pacis vel de ipsius monasterii gremio, si quispiam ibi ad hoc reperitur idoneus vel de alio etiam monasterio, secundum regularem observantiam, talem personam studeatis eligere in abbatem, quae afflicto monasterio praesse valeat et prodesse: quem, cum electus canonice fuerit, cum monachorum numero competenti nostro conspectui praesentetis, benedictionem recepturam a nobis, si vestris votis duxerimus annuendum. Si vero secus agere praesumpseritis et electum et electores confusos ad vos remitteremus et nos ipsi per alios faciemus indemnitati monasterii provideri.

Datum Romae apud S. Petrum, v Non. Julii.

CCCIV.

EPISCOPO ET CAPITULO LEMOVICEN.

Ut quendam M. Petrum in canonicum recipiant.

(Apud S. Petrum, x Kal. Julii.)

Nec novum debetis nec absonum reputare si de illorum sumus provisione solliciti, qui apud sedem apostolicam pro suis vel suorum dominorum negotiis constituti, nostram et fratrum nostrorum gratiam conversatione laudabili meruerunt. Tanta est enim apostolicae sedis benignitas, ut accedentes ad se fratrum et coepiscoporum nostrorum nuntios benigne recipiat et laborem eorum qui apud eam longo tempore commorantur in beneficio vel aliis quae digne postulaverint recompenset. Inde est quod cum dilectus filius noster magister Petrus Chalboini, venerabilis fratris nostri Walteri Rothomagensis archiepiscopi clericus, ex diutina mora quam apud nos fecit, suae probitatis et scientiae meritis nobis et fratribus nostris charus sit admodum et acceptus, pro ipso litteras vobis duximus apostolicas destinandas; rogantes, monentes et exhortantes in Domino, ac

per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, cum in Ecclesia vestra certus non sit numerus præbendarum, eum in fratrem et canonicum vestrum ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram liberaliter admittatis, præbendam sicut uni ex vobis, ipsi vel procuratori suo absque dilationis tædio conferentes: primitias precum nostrarum taliter audituri quod propter hoc vobis denuo scribere non cogamur; scituri quod sicut nostræ intentionis existit nihil præcipere inonestum, sic non relinquemus quod mandaverimus imperfectum nec contemptum nostrum tolerabimus patienter.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, x Kal. Julii, etc.

CCCV.

EPISCOPO ET DECANO MATISCONEN.

Major et sanior capituli pars in statuendo prævaleat.
(Apud S. Petrum.)

Officium injunctæ administrationis exigit ut de statu Ecclesiarum curam gerere debeamus et quæ minus ordinata fuerit, per studium nostræ sollicitudinis, prout congruum fuerit, ordinentur: quatenus personis idoneis substitutis in eis et cunctis juxta normam constitutionis Ecclesiæ recte dispositis, divinæ laudis obsequia ibi digne valeant exerceri. Ex tenore siquidem litterarum vestrarum nobis innotuit quod cum in Ecclesia vestra necessitas exigit aliquid ordinari vel emendari quod minus canonice noscitur attentatum, quod a majori parte capituli provido consilio disponendum fore censetur, duo vel tres ex ipsis canonicis motum animi sui sequentes, suam contradictionem opponunt et ita communem utilitatem et Ecclesiæ profectum non metuunt impedire. Nos igitur Ecclesiæ vestræ utilitatibus providere volentes, discretionis vestræ præsentis pagina indulgemus ut vobis liceat de assensu majoris et sanioris partis capituli, paucorum contradictione seu appellatione nequaquam obstante, corrigere (nisi juxta constitutionem Lateranen. concilii ab eis rationabile aliquid objectum fuerit et ostensum) quæ in Ecclesia vestra corrigenda emerserint et statuere quæ fuerint statuenda. Nulli ergo etc.

Datum Romæ apud S. Petrum, etc.

CCCVI.

AYMONI DECANO MATISC.

Ut sacrilegi et raptore bonorum Ecclesiæ coercantur.

(Datum, ut supra.)

Cum antiqui hostis fallax suggestio fragilitatem conditionis humanæ sæpius ad illicita declinare compellat, et quanto magis dolet de reparatione humani generis, tanto efficacius ipsum captivare laboret: contra ipsius astutiam cura debemus insistere diligenti et illos quos fraudis suæ laqueo nititur impedire affectione omnimoda ad justitiæ semitam revocare. Quoniam igitur quidam, ut audivimus, spiritu malignitatis inducti, Ecclesiarum bona rapere, homines earum capere, sacrilegia etiam com-

(112) Cap. *Exposuisti*, De corpore vitiat.

A mittere et multa alia damna eidem non metuunt irrogare, præsentis tibi pagina indulgemus ut malefactores Matisconen. Ecclesiæ, si tamen ei sint diæcesana lege subjecti, nisi ad diligentem monitionem tuam satisfactione se digna correxerint, nullius contradictione vel appellatione obstante, per censuram ecclesiasticam valeas coercere. Nulli ergo, etc.

Datum ut supra.

CCCVII.

MILITEN. EPISCOPO.

Abbas ob gravem corporis defectum amovetur.

(Apud S. Petrum, v Kal. Julii.)

(112) Exposuisti nobis in nostra præsentia constitutus quod I., quondam prædecessor tuus, Ph. in abbatem promovit, nesciens quod ipse manu esset altera mutilatus. Quia vero abbas ipse noscitur sinistra carere, quid super hoc agendum sit, nostra voluisti responsione doceri. Nos igitur fraternitati tuæ taliter respondemus quod cum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoveri et ipse in promotione sua id tacuerit fraudulentus, ab abbatie officio est non immerito amovendus.

Datum Romæ apud S. Petrum v Kal. Julii, etc.

CCCVIII.

BENONENSI ARCHIEPISCOPO.

De pœnitentia et absolutione archidiaconi Lugdunensis.

(Apud S. Petrum, III Non. Julii.)

C Ex parte venerabilis fratris nostri R. Lugdunen. archiepiscopi litteras accepimus continentes quod cum R. quondam archidiaconus Lugdunensis multa enormia commisisset, in ipsum exigentibus meritis mandati apostolici auctoritate recepta sententiam excommunicationis injecit, et eundem officio beneficioque privavit. Verum quia, sicut tam idem archiepiscopus quam multi alii per suas nobis litteras intimarunt, prædictus R. quoniam ei dedit vexatio intellectum, desiderat satisfacere de commissis et suos excessus cum omni humilitate deplorat, de ejus dejectione multa Lugdunensi Ecclesiæ dicuntur incommoda provenire: Nos itaque cum eo misericorditer agere cupientes, ut contra justitiam non recedamus a tramite veritatis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, accepto a præfato R. juramento, juxta formam Ecclesiæ ipsum ab excommunicatione absolvas. Si autem idem R. pro crimine, secundum juris ordinem, sententiam illius depositionis incurrit, cum publice criminosum et maxime convictum de crimine, in sua nolimus nequitia confovere, eandem sententiam facias firmiter observari. Alioquin super ipso negotio ejusque processu rei veritatem diligenter inquiras et quod inveneris in scriptum redigens totum rei processum sub tuis litteris et sigillo inclusum nobis fideliter non differas destinare; ut sic per te sufficienter instructi melius et liberius in negotio procedere valeamus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, III Non. Julii.

CCCIX.

PADUANO EPISCOPO.

Ut clerici laicos vita et moribus bonis superent quos dignitate præcellunt.

(Kal. Julii.)

Cum in Ecclesia Dei diversi sint ordines constituti et ab eis quibus plus committitur plus etiam exigatur, expedit his qui in sortem Domini sunt assumpti quod laicos vita sicut dignitate præcellant; ut non solum distantia sit in ordine, sed in moribus etiam gradus attendi valeat honestatis. Quidam vero officii sui debitum nullatenus attendentes, quæ in clericis et laicis concupiscibilia sunt affectant, dum præbendarii et clerici, ut laici, imo plusquam laici non metuunt lascivire. Sane significavit nobis dilectus filius T. Feltren. præpositus quod Feltren. canonici, qui laicos tenerentur ad viam rectitudinis exemplo boni operis informare, clericali honestate neglecta, incedunt in habitu laicali et cum concubinis suis publice non dubitant habitare. Cum igitur ministris altaris munditia sit indicta, dicente propheta: *Mundamini qui fertis vasa Domini*, etc. (Isa. LII, 11), fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus dictos canonicos moneas diligentius et inducas ut honestatem servent et habitum clericalem et a concubinarum suarum cohabitatione recedant et, juxta Ecclesiæ consuetudinem, refectionem in canonica simul suscipiant et, nisi evidens necessitas intervenit, de nocte dormiant infra claustrium. Alioquin eos Feltren. Ecclesiæ beneficiis, sublato appellationis obstaculo, auctoritate nostra non differas spoliare.

Datum, etc., Kal. Julii.

CCCX.

ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS.

De illorum absolutione qui violentas manus in clericos injiciunt.

(Romæ, III Non. Julii.)

Licet percutienti nos in una maxilla præbere alteram teneamur et pro persequentibus et calumniantibus exorare, ne tamen malignantium effrenata licentia, si quidlibet impune præsumeret, incentivum pareret delinquendi, sic provida prædecessorum nostrorum auctoritas cohibere voluit a clericis violentiam laicorum ut eorum excessum plus corrigeret quam puniret, dum non eis temporalem poenam infligeret, sed ad correctionem a communione fidelium violentos manuum injectores decerneret separatos. Propter quod etiam, ad majorem cautelam et reverentiam potiore, absolutionem talium sibi soli sedes apostolica reservavit: ut quos nec timor Domini nec religio clericalis a sua presumptione compesceret, labor saltem et difficultas itineris a violentia refrenaret. Hujus autem constitutionis rigorem Ecclesia Romana ex certis causis, cum voluerit, speciali dispensatione relaxat: quæ in hoc non tam utilitatem propriam capiat quam cleri-

corum immunitatem et delinquentium in eos salutem affectat. Quia vero in Sicilia partibus sicut et in regionibus aliis in hoc nonnulli sæpius inconsulti calore delinquant, qui proprii corporis valetudine, videlicet infirmitate gravati, ad sedem apostolicam pro absolutionis beneficio laborare non possunt; ut eos quos ætas maturior vel evidens infirmitas a labore hujus itineris excusaverit absolvas, dum tamen in hoc metas tuæ diocesis non excedas, nisi grandis fuerit et enormis excessus, auctoritate tibi præsentium personaliter usque ad triennium indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum Romæ, etc., III Nonas Julii.

CCCXI

ABBATI ET MONACHIS BURGULIEN.

De officio abbatis et de restituenda disciplina monastica.

(Non. Julii.)

Ea quæ a fratribus et coepiscopis nostris, qui in partem sollicitudinis nostræ sunt vocati, auctoritate sedis apostolicæ ratione prævia statuuntur, ne per alicujus insolentiam seu temeritatem immutentur vel infringantur, aut in dubium revocentur, apostolico debent munimine roborari. Eapropter, dilecti in Dōmino filii, vestris justis postulationibus clementer, etc., usque ad annuimus. Institutionem quæ in Ecclesia vestra a vener. fratre nostro H. Redouen. episcopo, de mandato bonæ memoriæ M. tt. Sanctorum Jo. et Pauli presbyteri cardinalis, qui tunc in partibus vestris legationis officioungebatur, juste et rationabiliter factam, quæ de verbo ad verbum præsentibus duximus exprimendam, cum aliis bonis et approbatis constitutionibus auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Statuimus enim pro bono pacis et amore religionis quod abbas, qui plus debet prodesse quam præesse et discipulos suos magis exemplo quam verbo edocere et cui oportebit coram summo Judice non tantum de seipso, sed etiam de ovibus sibi commissis rationem reddere, ut semper pauset in dormitorio, nisi fuerit infirmus aut minutus vel de via post completorium venerit: quod tamen summopere cavendum est, nisi de necessitate hoc fiat. Quod si taliter contigerit, comedere et dormire in camera sua poterit. Post cessionem vero vigiliis superfluis et inordinatis, quæ absque nimia potatione fieri non solent, omnino abtineat, ut cum conventu sobrie ad matutinas valeat recurrere. Præcipimus etiam ut semper comedat in refectorio, nisi causa hospitalitatis cum viris religiosus vel cum aliqua honesta persona in camera comedere voluerit. Præcipimus etiam quod nunquam ibi carnes comedat, nisi infirmus aut minutus fuerit, vel auctoritate majoris. Si vero abbas aliqua infirmitate laboraverit, cum fratribus sed paucis et sine laicis et clericis, carnes in camera comedere poterit. Antiquas vero infirmarias fratrum non prohibemus. Præcipimus etiam et suademus ut quando ei licebit, in claustris sedeat cum claustralibus,

causa ædificationis et amore spiritualis refectionis. Coopertoria vero inordinata abbati et monachis in-
hibemus et auctoritate qua fungimur districte præ-
cipimus ne abbas vel aliquis fratrum intus vel extra
coopertorium habeat nisi de catiis vel agniculis, aut
vulpibus. Præcipimus etiam ut cum de rebus mo-
nasterii tractare voluerit, consilio fratrum utatur,
juxta illud Sapientis: *Omnia fac cum consilio*, etc.
(*Prov. XIII, 10, 16.*) Suademus etiam ut, in quan-
tum poterit, studeat vitium elationis fugere memi-
neritque scriptum: *Rectorem te constituerunt. Esto
in illis, quasi unus ex illis* (*Eccli. XXXII, 1*). Volu-
mus præterea et causa dilectionis præcipimus ut
duo de fratribus, qui discreti sint et boni testimo-
nii, singulis annis in majori capitulo eligantur, qui
ad loca monasterii semel et secundo accedentes, de
vita et statu monachorum diligenter perscrutentur
et quæ corrigenda viderint vel ipsi corrigant vel
abbati et capitulo corrigenda relinquunt. Volumus
etiam decanos, qui eidem monasterio utiliter pro-
videant, ab abbate cæterisque fratribus juxta anti-
quam consuetudinem institui. Prohibemus etiam ne
ipse abbas absque assensu capituli sui ultra sum-
mam decem librarum Andegaven. mutuo accipiat.
Quod si ab ipso præsumptum fuerit, ad solutionem
ultra accepti debiti volumus non teneri. Præcipi-
mus etiam ut duo fratres bonæ vitæ et maturæ æta-
tis sigillum capituli custodiant nec ideo aliquid nisi
de communi assensu sigillent et quæ in eo sigillata
dei confirmata sunt, abbate ipsum detinente, in ir-
ritum revocentur. Prohibemus etiam ut nulli per-
sonæ duo officia committantur, nisi necessitate ur-
gente vel causa eminentis utilitatis. Quod si ab ipso
abbate præsumptum est, in irritum revocetur. De-
cernimus ergo, etc.

Datum, etc., Nonis Julii.

CCCXII.

EPISCOPO, P. ARCHIDIAcono, ET DECANO DE WIRCHIA
REDONEN.

Ejusdem argumenti cum præcedenti.

(Romæ, ut supra.)

Constitutus in præsentia nostra dilectus Lamber-
tus monachus Burgulien. sua nobis querimonia
declaravit quod cum a felicis recordationis Cœ-
lest. papa prædecessore nostro super causa quæ
inter ipsum L. et R. monachos ex una parte, et
H. abbatem Burgulien. ex altera vertebatur, de
dilapidatione bonorum Ecclesiæ suæ et aliis in
quibus abbatem jamdicti monachi impetebant,
ad dilectos filios Vindocinensem, de Persenia et
de Busseria abbates litteras impetrassent, per
insidias decepti latentes, cum ad Vindocinen.
abbatem venissent, ut ei suas litteras exhiberent,
ipsis litteris a quodam milite cognato sui abbatis
infra claustra Vindocinen. monasterii fuerunt per
violentiam spoliati, et, ut asseruit præfatus L., cum
in manu præscripti abbatis Vindocinen. ipsæ litteræ
fuisent postea resignatæ et ab eo detentæ, iidem

(113) Cap. *Cum apostolica sedes*, De his quæ fiunt prælato sine sensu capituli.

A monachi, ne procederent in causa, fuere amissis
litteris impediti: unde dictum monasterium non
modica patitur detrimenta. Nolentes igitur morbi-
dum pastoris exemplum, gregem sibi commissum
deslere, nec eum incorrectum esse per cujus alii de-
bent corrigi disciplinam, discretioni vestræ per
apostolica scripta mandamus quatenus ad Burgu-
lien. Ecclesiam pariter accedentes, tam intrinsecis
quam extrinsecis ad vos fratribus convocatis, veri-
tate super statu et ordine monasterii et ipsius ab-
batis administratione a singulis seorsum, prout Ec-
clesiæ noveritis expedire, diligentius inquisita, si
culpam impositam in abbatem noveritis redundare,
excessus ejus tanto districtius puniatis, quanto sibi
ab excessibus in pastoralis sollicitudine positus de-
buisset amplius præcavisse. Si vero iidem fratres
veritati testimonium renuerint perhibere, ad verita-
tis assertionem a vobis, quemadmodum justum fue-
rit, compellantur. Nihilominus etiam in fratribus
vestris si aliqua videritis emendanda, quæ in dan-
num Ecclesiæ vel ordinis inhonestatem poesint ali-
quatenus denotari, auctoritate apostolica corrigatis.
Ut autem honestas ordinis in ejusdem Ecclesiæ ab-
batem et monachos fortius imprimatur, institutio-
nem a te, venerabilis frater Redonen. episcopo, cum
honorum virorum consiliis ordinatam, et auctori-
tate Lonæ memoriæ M., tituli sanctorum Joannis et
Pauli presbyteri cardinalis, tunc temporis aposto-
licæ sedis legati, provide promulgatam, cum aliis
bonis et approbatis constitutionibus faciatis invia-
biliter observari. Nihilominus in debitum statum
appell. postposita reducentes quidquid ab ipso
abbate vel a suis post appellationem ad sedem
apostolicam legitime interpositam in præjudicium
ipsorum monachorum temere noveritis attentatum.
Provisuri ne, sicut frequenter audivimus, monachi
malitiose procedant, non quæ Jesu Christi sed quæ
sua sunt consequantur. Testes, etc., cogantur. Nul-
lis litteris harum tenore tacito, etc. Quod si omnes,
etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Romæ, etc., ut supra.

CCCXIII.

R. ARCHIPRESBYTERO, R. MAGISTRO SCHOLARUM, ET
P. DE VICO CANONICO S. AUSTREGISILI BITURICEN.

Ut decimæ suæ Ecclesiæ solvantur.

(Romæ, Non. Julii.)

(113) Cum apostolica sedes, cui licet immeriti
præsidemus, universis per orbem Ecclesiis non hu-
mana sed divina sit institutione prælata, justum est
et conveniens ut ad eam, tanquam ad magistram et
matrem super diversis juris articulis referantur du-
biæ quæstiones; quatenus quæ jura constituit,
eadem quoque jura distinguat: ne quæ diversa cer-
nuntur videantur adversa. Sane, sicut ex litte-
ris vestris accepimus, cum ex una parte capi-
tulum Sancti Stephani et capitulum de Salis,
ex altera monachi de Pratea super decima qua-
dam quam a monachis ipsis petebant in vestrum

compromisissent arbitrium, et vos, partibus convocatis, cognosceretis de causa, monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi a quodam milite factam et venerabilis fratris nostri Bituricen. archiepiscopi diocæsani ejus accedente consensu confirmatam fuisse, seque auctoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens ad Damasum, ait: *Si aliquando fuerint a laicis male detenta quæ divini juris esse noscuntur et in usum transferunt monachorum, episcopo tamen loci illis præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixæ.* E contrario pars allegabat adversa consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, auctoritate Leonis papæ dicentis (114): *Ne quis episcopus de rebus Ecclesiæ quidquam donare vel commutare vel vendere audeat; nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, et cum totius cleri consensu atque tractatu id eligat quod non sit dubium Ecclesiæ profuturum.* Quia vero super his auctoritatibus dubitantes, sedem apostolicam consulere voluistis, humiliter inquirentes utrum quando decima possidetur a laico, si conferatur Ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat: Nos devotioni vestræ taliter respondemus, quod monendus est laicus qui decimam detinet, ut eam restituat Ecclesiæ ad quam spectat. Quod si forsitan induci nequiverit et eam cum diocæsani consensu alteri Ecclesiæ assignaverit, præsertim religioso conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixæ. Auctoritates enim præmissæ, licet diversæ, non sunt tamen adversæ; eum aliud sit alienare quod ab ecclesia possidetur, et aliud, quod detinetur a laico ad usum ecclesiasticum revocare. In alienatione vero, juxta Leonis papæ decretum, consensus episcopi sine cleri consensu non sufficit. In revocatione autem, juxta responsum Hieronymi, sufficit consensus episcopi, cum per utrumque utilitati Ecclesiæ consulatur. Nam et in Lateranensi concilio est inhibitum ne quælibet religiosa persona ecclesias et decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat. Per quod recte datur intelligi quod sufficit consensus episcopi ut licitum sit Ecclesiæ decimam de manu recipere laicali (115). Hæc autem de iis decimis intelligimus quæ perpetuo sunt in feudum concessæ.

Datum Romæ, etc., Non. Julii pontificatus nostri anno primo.

CCCXIV.

MIDRAN. PRESBYTERO.

Cardinalis sententiam sese pontifex confirmare ait.
(vii Idus Julii.)

Cum tu et B. presbyter Tarvisinus, qui se sufficientem procuratorem pro I. sacerdote, quem similiter in causam traxeras, in præsentia nostra gerebat, pro multis quæstionibus inter vos habitis apud sedem apostolicam constituti essetis, nos tibi et ei dilectum filium nostrum V., tt. S. Martini presbyterum card., dedimus auditorem. Ipse autem, auditis (114) 12, q. 2, cap. 52.

A utriusque partis rationibus et plenius intellectis, habito consilio dilectorum filiorum P., tt. Sanctæ Cæciliæ presbyteri, P., Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalium et Lotarii subdiaconi nostri juris periti et aliorum prudentum, de mandato et voluntate nostra sententialiter diffinivit quod sententia lata de mandato bonæ memoriæ Q. papæ, prædecessoris nostri, a venerabili fratre nostro episcopo et dilecto filio archidiacono Tarvisin. super restitutione et possessione beneficii ecclesiæ de Mestre, cum ea integritate quam unquam melius habuit et possedit, sicut apparet ex publicis instrumentis, firmiter servaretur. Executionis quoque sententiam a venerabili fratre nostro Castellano episcopo super eodem negotio promulgatam, et qua prædictum B. in decem et octo libris Veneten. pro damnis illatis tibi condemnavit, sententiando statuit inviolabiliter observandam; adjiciens quod nominatus B. legitime compelli deberet ad solvendam tibi pecuniam memoratam et restituenda damna ex integro, pro fractione parietis cameræ, cum officinis domus quæ fueras consecutus. Præmissos etiam B et I. ad satisfaciendum plenissime de omnibus damnis tibi per se vel per suos illatis similiter condemnavit. Et quia dictus B. presbyter ab apostolica sede recedens, pro se responsalem, sicut nos ipsi præceperamus et etiam ipse nobis promiserat, idoneum non reliquit, in expensis a te factis post recessum ejus ipsum B. legitime condemnavit. Nos ergo præmissam sententiam, sicut rationabiliter lata est a dicto cardinale, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum, etc., vii Idus Julii, etc.

CCCXV.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISC.

Ut Bonacosam clericum et nuntium suum canonicum efficiat.

(vii Idus Julii.)

Cum pro hijs tibi preces apostolicæ porriguntur qui apud Romanam Ecclesiam obsequiis tuis et Ecclesiæ Mediolanen. insistunt, miramur non modicum si eas differas effectui mancipare; et ex hoc nos a te pro alienis minus audiendos præsumimus, a quo pro tuis familiaribus et domesticis non audimur. Meminimus enim quod olim tibi preces porrexerimus et mandatum, ut dilectum filium Bonacosam clericum et nuntium tuum, qui apud sedem apostolicam pro tuis diutius obsequiis laboravit, in canonicum Ecclesiæ beati Ambrosii recipi faceres et beneficium quod in ea vacare dicebatur, ipsi ob reverentiam sedis apostolicæ assignari. Verum, sicut rerum demonstrat effectus, te id minus sollicitè procurante, canonici ejusdem Ecclesiæ, cum ad te dictæ litteræ pervenissent, post appellationem ad nos interpositam tres in suos canonicos recepere; mandato apostolico, quod pro eodem B. tibi porrectum fuerat, non admissio. Quocirca fraternitati (115) Istud additum est ex tertia Collectione.

tuae per apostolica scripta mandamus quatenus, revocato in irritum quicquid post appellationem ad nos interpositam super beneficio ipso in ipsius praedictum inveneris attentatum, ei beneficium, si quod vacat, appellatione remota non differas assignare.

Datum, etc., VIII Idus Julii, etc.

CCCXVI.

CHARO ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

A decessoribus suis indulta privilegia confirmat.

(Apud S. Petrum, v Kal. Maii.)

Licet Dominus noster Jesus Christus Ecclesiam suam instituens, discipulis suis eandem super credentes ligandi ac solvendi dederit potestatem, unum tamen in ea, beatum scilicet Petrum apostolum, voluit praeminere, dicens: *Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam... et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis* (Matth. xvi, 18, 19). Intelligendum ex hoc tribuens fidelibus universis quod sicut unus erat mediator Dei et hominum homo Jesus Christus, pacificans quae in caelis erant et quae super terram et dissolvens maceriarum parietem, ac faciens utraque unum, sic et in Ecclesia sua unum ex ipso et per ipsum omnium caput esset; ne in membris fieret ulla diversitas, quae non per unius auctoritatem ac providentiam capitis ad unam fidei veritatem eandemque religionis regulam reducerentur et cultum. Quod etiam in eo loco monstratur, in quo et de confirmandis fratribus et pascendis Dominicis ovibus praecipuum a Domino nostro legitur ei datum. Ex hac itaque potestate, quae ad beatum Petrum ex Dominica traditione pervenit, sacrosancta Rom. Ecclesia, quae per Dominum Jesum Christum ab eodem beato Petro instituta est et fundata, super universas Ecclesias auctoritatem obtinuit ut ubique ratum esset ac solidum quod ipse providentia statuisset. Quod etiam ab universis Ecclesiis per orbem terrarum usquequaque diffusis et receptum est et servatum; ita ut per eam et distributio facta sit dignitatum et indictum Christi fidelibus et diligentius ordinatum quod ad cultum pertinere visum est pietatis. Ex hac siquidem data beato Petro a Domino potestate ipse ac successores ipsius per diversa mundi loca constituerunt episcopos et dignitates [per provincias dividerunt. Nos etiam qui eis, licet impares meritis, Domino vocante successimus, in loco qui Mons Regalis dicitur, pro multa utilitate populi Christiani metropolitancam sedem a patris memoriae domino Lucio praedecessore nostro statutam auctoritate apostolica confirmamus. Cum enim illustris memoriae V. quondam Siciliae rex, divinae charitatis igne succensus, ad gloriam Dei et salutem suam ac parentum suorum monasterium ibi fundasset, et primo locum ad id agendum beato Petro et Romanae obtulisset Ecclesiae, ab episcopali subjectione per

A auctoritatem praedecessoris nostri fellicis memoriae Alexandri papae assensumque bonae memoriae Walterii Panormitani archiepiscopi liberum reddidit et quietum; ac sic aedificiis erigendis regiam curam impendens, brevi tempore templum Domino multa dignum admiratione construxit, castris munitissimis et redditibus ampliavit, libris et sacris vestibus et argento decoravit et auro, et tandem multitudinem monachorum de Cavensi ordine introduxit et in tantum aedificiis et rebus extulit aliis locum ipsum, ut simile opus per aliquem regum factum non fuerit a diebus antiquis, et homines in admirationem adducat ad quos ex auditu solo potuerit quod factum est pervenire. Deinde ad opus bonum, sicut cervus ad fontes aquarum, anhelans et modicum reputans quidquid desiderio fecerat aeternorum, juxta id quod Sapientia dicit: *Qui edunt me, adhuc esurient; et qui bibunt me, adhuc sitiunt* (Eccli. xxiv, 29), a praedicto Alexandro et Lucio praedecessoribus nostris ac fratribus cum multa instantia postulavit ut idem locus dignitate metropolitana donaretur, praesertim cum et illuc populum congregare coepisset et disponderet congregare, qui ex illa parte contra omnium inimicorum incursus inexpugnabile munimen posset toti terrae conferre. Porro idem dominus Lucius, deliberatione habita non parva cum fratribus, et attendens communem utilitatem quae de incremento loci sperabatur, desiderio et petitioni ejus liberaliter acquievit; ne ubi liberalissimus ipse de thesauro et tenimentis suis exstiterat, idem papa de his quae ad injunctum sibi apostolatus officium pertinebant existere difficilis videretur et tanta ejus minueretur tarditate devotio, quam summi pontificatus studio de bono congruebat ad melius incitari. Nam et hoc pro desiderio ejus non parum facere videbatur quod licet insolitum esset, duae metropoles tam vicinae consisterent, ex hac tamen nova constitutione nequaquam jus minueretur alteris; cum jam ante monasterium ipsum per archiepiscopos et episcopos tam in se quam in omnibus locis suis ab omni episcopali jure fuisset exemptum et plena in omnibus libertate donatum; ita ut nulli archiepiscopo vel episcopo, nisi tantum Romano pontifici, subjaceret. Supradictum itaque Vulliel. praedecessorem tuum, suis tanquam beati Petri manibus consecravit et pallii dignitate statuit decorandum; recipiens eandem Ecclesiam ad honorem Domini Dei nostri et memoriam beatae Mariae semper virginis regia liberalitate fundatam, sub apostolici tuitione muniminis, et suo privilegio quod factum fuerat roboravit. Statuit autem in primis ut ordo monasticus, qui secundum Dei timorem et beati Benedicti regulam et Cavensis monasterii observantias in eodem loco institutus esse dignoscitur perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascunque possessiones et quaecunque bona eadem Ecclesia in praesentiarum ex domo praenominati regis ac quorumlibet aliorum rationabiliter possidet aut in futurum concessione pontificum, largitione

principum, fidelium oblatione, etc., usque ad verbum A
 permaneant. In quibus episcopatum Catanien. proprio duximus vocabulo designandum; quem idem dominus Lucius de fratrum communi consilio, ad multam prædicti regis instantiam, dicto prædecessori tuo ejusque successoribus, sicut propriis archiepiscopis, metropolitico in perpetuum constituit jure subesse. Episcopale quoque jus, et omnia quæ in subscriptis locis ex concessione fratrum et coepiscoporum idem prædecessor tuus habebat ipsi ejusque successoribus confirmavit et firma et illibata perpetuis temporibus permanere decrevit. Ex concessione scilicet bonæ memoriæ Walterii Panormitani archiepiscopi, cum voluntate, consilio, et assensu omnium canonicorum suorum et regia etiam conniventia totam parochiam et diœcesim castelli Corillionis cum monasterio Sanctæ Mariæ Magdalenzæ, et aliis ecclesiis cum decimis et aliis justitiis quas de baronibus et aliis hominibus ipsius castelli et pertinentiarum ejus Panormitana Ecclesia solebat percipere et cum omni parochiali jure et episcopali quod in eadem parochia et diœcesi videbatur habere. Ecclesiam præterea Sancti Silvestri, quæ fuerat de Mania et proprii juris Panormitan. Ecclesiæ, quam pro eo quod Ecclesiæ tuæ multum vicina erat et multum utilior erat ei quam Panormitan. Ecclesiæ jamdictus archiepiscopus, sicut in ejus scripto authentico continetur, de consilio et assensu omnium fratrum suorum eidem Ecclesiæ libera et spontanea tradidit voluntate cum omnibus tenimentis, villanis et possessionibus et omni jure suo. Ex concessione bonæ memoriæ Nicolai quondam Messanen. archiepiscopi cum totius capituli sui consensu, omne jus episcopale quod Ecclesia Messanen. deberet habere in monasterio et omnibus pertinentiis ejus, quod illustris recordationis Margarita gloriosa quondam regina in loco qui dicitur Maniatium in diœcesi Messanen. ad honorem Dei et beatissimæ Mariæ semper virginis memoriam pro sua devotione construxit et per prædictum archiepiscopum ab omni debito Messanen. Ecclesiæ liberum obtinuit et quietum. Ex concessione T. Regen. archiepiscopi cum communi capituli sui consensu, totum jus episcopale vel quodcumque aliud Regensi Ecclesiæ pertinebat in monasterio Sancti Salvatoris de Marcello, quod construxit Joannes Calomen. regius quondam camerarius et in monasterio monialium sancti Joannis Exocaliva, quod est extra muros civitatis Regii et cellis, obedientiis, possessionibus, tenimentis ac pertinentiis monasteriorum ipsorum, juxta quod in jamdicti archiepiscopi privilegio continetur. Ex concessione B. Agrigentini episcopi cum capituli sui assensu, tam parochiam et diœcesim quam universum jus episcopale, cum omnibus decimis aliis justitiis suis, quas de baronibus et aliis hominibus castelli Battellarii et pertinentiarum ejus et casalis Busachini nec non et alias decimas omnes et alios redditus, quos Agrigentina Ecclesia in castro Corillionis et pertinentiis ejus habebat, sicut

in scripto ipsius episcopi dignoscitur contineri. Ex concessione M. Mazanen. episcopi parochiam et diœcesim et jus episcopale omnesque decimas et alios redditus quos Ecclesia Mazanen. habebat in municipio Jati, et municipio Calatratasi cunctisque pertinentiis ipsorum, sicut in scripto præfati episcopi manifestius continetur. Ex concessione R. Anglonen. episcopi cum communi capituli sui consensu, in monast. Carbonen. cellis, obedientiis et possessionibus ejus totum jus episcopale et quodcumque aliud in eo Anglonen. habebat ecclesia, sicut in ipsius episcopi scripto denotatur expressum. Ex concessione Bisinianen. episcopi cum capituli sui assensu, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Macla cum episcopali jure et omnibus obedientiis et pertinentiis suis, sicut in ejusdem episcopi privilegio demonstratur. Ecclesiam quoque Sancti Martini constructam in tenimentis ecclesiæ a Petro Indulfo, quam ipse P. obtulit eidem ecclesiæ, cum tenimentis, possessionibus et pertinentiis suis. Pallium ad hæc, plenitudinem scilicet pontificalis officii, fraternitati tuæ de sedis apostolicæ auctoritate ac liberalitate largimur, quo intra Ecclesiam tuam ad missarum solemnem celebranda subscriptis diebus uti debebis, Nativitate scilicet Domini nostri Jesu Christi, S. Stephani, octava Dominicæ Nativitatis, Epiphania, Hypapanti, Dominica in Ramis Palmarum, Cœna Domini, Sabbato sancto, Pascha, et duobus diebus sequentibus, Ascensione, Pentecoste, tribus festivitibus beatæ Dei genitricis et virginis Mariæ, natalitio beati Joannis Baptistæ, commemoratione Omnium Sanctorum, solemnitatibus omnium apostolorum et præcipuis festis Ecclesiæ tuæ, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus episcoporum, ordinationibus clericorum et anniversario tuæ consecrationis die. Provideas igitur quomodo hujus indumenti honor modesta sit actuum vivacitate servandus; ut ei morum tuorum ornamenta convenient et esse valeas plus bonis actibus quam hujusmodi ornamento, Deo auctore, conspicuus; et quem pastoralis curæ constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere, ut in humilitatis virtute fundatus nec eleveris prosperis nec fatigeris adversis. Ipsi etiam adversarii, propter mandatum Dominicum, tuo circa te copulentur affectu, et quantum in te fuerit, pacem habeto cum omnibus et ad pacem studeto reducere discordantes. Fulgeat in pectore tuo rationale iudicii, cum superhumerali actione conjunctum, et ita in conspectu Dei procedas et hominum, quatenus commisso tibi gregi Dominico virtutis præstes exemplum et taliter opere præcedas et verbo, ut videntes opera tua bona glorificent Patrem nostrum, qui in cœlis est, et gaudeant se talem rectorem habere, per quem et erudiantur ad fidem et ad recta opera provocentur. Obeunte vero te, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem monachi ejusdem loci vel major pars consilii sanioris de ipso collegio, siquidem idoneus fuerit in eo re-

peñtus, secundum Deum et canonicas sanctiones crediderint eligendum. Quod si forte idoneus ibi reperiri nequiverit et aliunde fuerit assumendus, per fratres ipsius loci monachus eligatur, qui nimirum et regularibus cibis et indumentis utatur. Quæ omnia, sicut ab eodem prædecessore nostro provide facta sunt, rata omni tempore volentes et inconcussa servari, nostri quoque privilegii munimine roboramus. Præterea ad exemplar felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri, ut Ecclesia Syracusana, quæ usque ad tempus ipsius nulli nisi Romano tantum pontifici dignoscitur subjecta fuisse, tibi deinceps et successoribus tuis catholicis metropolitico debeat jure subesse, auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate. Ad iudicium sanæ devotionis suæ, ac demonstrandum quod eadem Ecclesia Romano tantum pontifici subjaceret, supranominatus rex, cum eam sub nomine monasterii fundare cœpisset, centum tarenos Romano pontifici annis singulis statuit persolvendos. Si qua igitur in futurum, etc.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, v Kalend. Maii, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

CCCXVII.

ABBATI ET CONVENTUI DE PIGAVIA.

De causa ipsorum, quam habebant contra episcopum Mersburgensem.

(Romæ, apud S. Petrum, 111 Idus Julii.)

Cum tempore bonæ memoriæ Cœl. papæ, prædecessoris nostri, tu, fili abbas, ad Romanam curiam accessisses, privilegium et alia scripta meruisti a sede apostolica obtinere; et sicut a te accepimus, cum reversus fuisses ad propria, privilegium dictum et alia scripta in præsentia fratrum tuorum et quorundam canonicorum Mersburgensium, qui in defensionem quorundam monachorum illuc venerant, fecisti fideliter recitari. Quod intelligens venerabilis frater noster Mersburgen. episcopus, nuntiavit et scripsit imperatori te contra honorem imperii ad Romanam Ecclesiam accessisse et privilegium in ejus præjudicium impetrasse. Unde motus imperator curiam tibi indixit et privilegium sibi præsentari præcepit, quod receptum voluit tibi postmodum resignare. Et dum in his et aliis te per episcopum gravari sentires, appellatione interposita sedem apostolicam visitasti: a qua per nuntios commissionis litteris impetratis, partes iudices citavere, in causa ipsa juxta formam mandati apostolici processuri. Verum dum hæc agerentur, venerabilis frater noster Magdebur. archiepiscopus ad petitionem episcopi memorati de mandato imperiali te ab officio beneficioque suspensum a monasterii administratione removit et curam ejus duobus militibus assignavit. Unde timens abbatie periculum provenire, cum et tibi periculum immineret super controversiis quæ inter te et episcopum et quosdam monachos verte-

bantur, arbitrium archiepiscopi te promissisti, fide in manibus ejus hinc inde præstita, servaturum. Sicque factum est ut ipse archiepiscopus, adjunctis sibi tam clericis quam laicis, inter quos erat et dapper imperialis, sub certa forma arbitrium promulgaverit. Post hæc iterum Romam veniens, quæ facta fuerat eidem prædecessori nostro diligenter exponere procurasti: cui et adversario tuo custodi Mersbur. procuratori dicti episcopi nos ipsi, cum essemus in minori officio constituti et dilecti filii I. tt. Sancti Stephani in Cœlio monte et I. tt. Sanctæ Priscæ presbyteri cardinales deputati fuimus auditores: et tandem, auditis quæ partes duxerant proponenda, sub certa forma de consensu partium causa commissa fuit iudicibus delegatis, videlicet ut de omnibus diligenter inquirerent, excepto quod indignationem libertatis ejusdem monasterii, cum duobus capellis, apostolicæ sedis examini per omnia reservarent. Cumque ita iudices delegati partes ad suam præsentiam auctoritate apostolica evocassent, memoratus episcopus delegatos ipsos suspectos sibi proposuit et causas suspicionis multiplices assignavit. Consequenter etiam eorum volens iudicium decernere, sedem apostolicam appellavit. Sed reversus postmodum coram eisdem, sacramentum calumniæ præstitit, testes produxit, petitis dilationibus et obtentis. Ipsi ergo iudices procedentes in causa, auditis utriusque partis rationibus et plenius intellectis, gesta omnia sigillorum suorum munimine roborata ad sedem apost. destinaverunt, terminum partibus imponentes quo recepturæ sententiam apostolico se conspectui personaliter præsentarent. Ad quem tu personaliter accedens, episcopus pro se misit dilectos filios H. Mersburgen. canonicum et B. S. Nicolai Mersburgensis scholasticum responsales; qui gesta quæ delegati transmiserant nec publicari debere dicebant nec fidem eis penitus adhibendam; cum et a suspectis iudicibus et post appellationem legitime interpositam recepta fuerint et descripta: parte tua contrarium postulante, præsertim quia, ut firmiter, asserbat, nuntii memorati personam standi iudicio non habebant, cum excommunicati essent, et episcopo fuisset sub pœna suspensionis injunctum ut ad causam agendam in propria persona veniret: quod cum non fecerit, pœnam suspensionis incurrit. Quem prædicti nuntii propter ægritudinem et senectutem personaliter ad Romanam Ecclesiam non posse accedere proponebant, alia quæ ipsis objecta fuerant denegantes. Qui pro ipso episcopo factum taliter proponebant, quod cum ab eo, tanquam a prælato tuo, abbatiam et sacerdotium percepisses, sicut fueras in jure confessus, propter pravam conversationem tuam super multis enormitatibus cœpisti a monachis conveniri; inter quos episcopus pacem et concordiam sæpius reformavit, monens te ut ad frugem melioris vitæ transires. Cum autem fratres per ea quæ jugiter faciebas de tua emendatione nullatenus jam sperarent, contra te proposuerunt in synodo de dilapidatione, quod res mona-

steri pauperum usibus deputatas voluptuose con-
sumeres et pro defectu necessariorum religio ili
penitus deperiret, te etiam de sacrilegio, simo-
nia, aliisque multis criminibus impetebant inter-
dum coram episcopo, quandoque in praesentia
cardinalis, quem episcopus landiu sustinuit quod
monachis denegare justitiam dicebatur. Citatus ex-
inde ab episcopo, nuntium misisti super omni gra-
vamine quod tibi possit inferri per sententiam epi-
scopi provocantem. Cum autem neque per te neque
per nuntium ad archiepiscopum accessisses, ipse
archiepiscopus appellationi tam generaliter factae in
praedictum Ecclesiae iudicavit nullatenus deferen-
dum. Episcopus itaque, habito prudentum consilio,
citatum denuo te ab officio beneficioque suspendit.
Interim superveniens dilectus filius noster I., tt.
Sancti Stephani in Coelio monte presbyter cardinalis,
tunc apostolicae sedis legatus, ad dictam abbatiam
accessit ut componeret inter te et monachos memo-
ratos. Sed te in villis proximis latitante et magistro
Ulrico allegante, dictus cardinalis latam in te sus-
pensionis sententiam confirmavit. Sic ergo latenter
Romam veniens, commissionis litteras veritate ta-
cita et sub specie renovationis privilegium quod
nunquam hactenus habueras, impetrasti. Cumque
iudices delegati episcopo suspecti essent et mona-
chis, a quibus nec unius diei poterant inducias obti-
nere, appellatione interposita ab episcopi nuntiis,
statim cum privilegium subreptitium legeretur,
partes nuntios suos ad sedem apostolicam transmi-
serunt: de quorum assensu causa tandem fuit aliis
conjudicibus sub certa forma commissa, sicut in
commissionis litteris continetur. Sed cum non omnes
possent examinationi causae propter nimiam distan-
tiam interesse, dilectus filius abbas de Gozchoe,
una cum venerabilibus fratribus nostris dicto archie-
piscopo, Balbergen. et Misuen. episcopis et
quamplurimis Ecclesiarum praelatis, inter episco-
pum, te et monachos pacem et concordiam reforma-
vit. Iterum autem ad Romanam Ecclesiam latenter
accedens et proponens multa contra monachos et
episcopum, ad duos iudicum illorum, quos superius
episcopo duximus esse suspectos et a quibus nuper
ipse episcopus per nuntios appellaverat, commissio-
rias litteras impetrasti. Qui cum justas exceptiones
episcopi non admitterent, quas in continenti probare
volebat, sedem apost. appellavit. Sed ipsis in causa
nihilominus procedentibus, invitatus accessit ad eos,
timens ne sua justitia deperiret. Cum autem, post
alia quae iudices ipsi proprio motu fecerant, termi-
num publicandis attestationibus praefixissent, ve-
nientibus partibus, unus tantum comparuit de judi-
cibus cum alterius nuntio; qui nec habebat ad alios
litteras nec cavere volebat quod dominus suus vices
suas praesenti iudici commisisset. Sicque factum est
quod solus Nunburgen. praepositus, licet tribus sig-
illis appositis gesta descripserat quae fuerant ad
sedem apost. destinata; unde dicebant fidem eis
nullatenus adhibendam; et quia ipsum instrumen-

tum relationis ipsorum iudicum fuit in superficie
viciosum et datum ab eo quem plurimis dicunt ex-
communicationis vinculis innodatum. Verum praemissa
fere omnia pro episcopi parte proposita, tu
veritate desitui firmiter asserebas. Quia vero memo-
ratus episcopus, eo quod iuramentum praestitit
de calumnia et a delegatis inducias postulavit et
testes coram eis produxit, appellationi renuntiasse
videtur et eorum examini consensisse: Nos, habito
fratrum consilio, in praemissa incidenti quaestione
interlocuti fuimus quod deberent quae coram praedi-
ctis iudicibus gesta fuerunt publicari; ut secundum
tenorem ipsorum, nostra tandem sententia formare-
tur. Tibi igitur et procuratoribus episcopi supradicti
venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum
et dilectum filium P., tituli Sanctae Caeciliae presb.
card., dedimus auditores; qui cum ea quae fuerant
hinc inde proposita et ostensa nobis et fratribus nos-
tris fideliter retulissent, quia tam per confessiones
quam per attestaciones legitime constitit quod fide
hinc inde data compromissum est in arbitrium archie-
piscopi memorati et quorundam etiam aliorum,
Nos de consilio fratrum nostrorum ipsum arbitrium
decernimus observandum, illis duntaxat exceptis ca-
pitulis quae contra libertatem ipsius monasterii et
duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt ex-
pressa: cum etsi sponte volueris, de iure tamen ne-
quiveris sine licentia Romani pontificis renuntiare
privilegiis vel indulgentiis libertatis quae monaste-
rium illud indicant ad jus et proprietatem Rom. Ec-
clesiae pertinere; praesertim cum in ultimae commis-
sionis litteris contineatur expressum quod praedictus
praedecessor noster super renuntiatione a te super
privilegio et aliis scriptis facta nullum tibi vel suc-
cessoribus tuis aut etiam monasterio et duabus ca-
pellis de Pigavia praedictum voluit generari. Quia
vero in eisdem litteris commissoriis expressit quod
indagationem libertatis ejusdem monasterii cum
duabus capellis in eadem villa positae apostolicae se-
dis examini per omnia reservavit, quidquid contra
formam hujus mandati a delegatis praedictis actum
est revocamus et viribus omnino carere censemus;
reservantes eidem episcopo liberam facultatem ut
contra libertatem ipsius monasterii ordine iudiciali
valeat experiri; interim autem donec ipsa quaestio
canonice terminetur, tu et monasterium tuum non
compellamini obedientiam eidem episcopo exhibere,
sed in eo statu maneatis in quo post impetratum
privilegium et ante datum arbitrium, dignoscimini
existisse. Quoniam ergo personales iniuriae quae
praecesserant per arbitrium sunt sopitae, cum vos
vicissim in pacis osculum receperitis, quaestiones
tam super ablatorum restitutione quam super sub-
jectione monasterii duximus committendas. Nulli
ergo, etc.

Datum Romae apud S. Petrum, III Idus Julii, etc.

CCCXVIII.

DE NOVO BURGO ET DE VALLE S. GEORGII ABBATIBUS ET
PRÆPOSITO S. SEVERI DE EFFORDIA.

Ejusdem fere argumenti cum superiore.

(Reate, XII Kal. Augusti.)

Cum inter vener. fratrem nostrum Mersburgen. episcopum et dilectum filium abbatem de Pigavia super diversis articulis controversia verteretur et eadem sæpe fuisset a bonæ memoriæ Celest. papa prædecessore nostro commissa, tandem ad præsentiam nostram abbas prædictus et dilecti filii Hen. et B. procuratores ipsius Mersburgen. episcopi accedentes, cum super ea in auditorio diutius nostro litigassent, sententiam a nobis accipere meruerunt, cujus tenor ex litteris nostris sententiam continentibus vobis plenius innotescet. Verum cum pro defectu probationum quæstio quæ vertitur inter eos super statu monasterii de Pigavia non potuerit terminari, nos inquisitionem ipsius vestræ duximus experientiæ committendam, diffinitiva nobis sententia reservata. Cæterum quia idem abbas multis et magnis se queritur a dicto episcopo vel mandato ejus per alios spoliatum; per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus thesauri Ecclesiæ, privilegiorum, indulgentiarum et aliorum, quibus eum inveneritis minus rationabiliter ab episcopo destitutum, facta sibi restitutione plenaria, super libertate seu subjectione præmissi monasterii et aliis quæ adversus se duxerint proponenda inquiratis, solum Deum habentes præ oculis, sine personarum acceptione plenissime veritatem et usque ad diffinitivam sententiam subl. appellationis diffugio procedentes gesta omnia nobis mittatis sigillorum vestrorum munimine roborata; ut per ea certiores effecti, securius in ipso negotio procedere valeamus; certum terminum partibus assignantes, ad quem nostrum se conspectui representent diffinitivam sententiam recepturæ. Nullis litteris, etc., harum mentione non habita, præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc., tu dilecte, filii abbas de Novo-Burgo, cum eorum altero, etc. Testes cogantur.

Datum Reate, XII Kal. Augusti.

CCCXIX.

ARCHIEPISCOPO, DECANO ET PRÆCENTORI LUGDUNEN.

Committitur causa archidiaconatus Cabilonensis.

Cum pro causa quæ inter dilectos filios Falconem et Gualterum Cabilonensis Ecclesiæ archidiaconos vertebatur, procuratores utriusque partis ad nostram præsentiam accessissent, nos eis dilectum filium nostrum G. Sancti Adriani diaconum cardinalem concessimus auditorem: coram quo ipsius F. archidiaconi procurator proposuit quod cum olim, pro variis gravaminibus quæ adversarii ejus Cabilonen. Ecclesiæ inferebant, ad sedem apostolicam accessisset, ad dilectos filios abbatem Sancti Martini, cantorem Eduensem, archidiaconum Flaviniacen. litteras impetravit ut dictum G. archidiaconum canonica restrictione compellerent ut, ob Cabilonen. Ecclesiæ et hominum cujusdam obedientiæ ejus, quæ potestas

A Doiaci dicitur, molestatione cessaret et de injuriis illatis ipsum eidem Ecclesiæ satisfactionem cogerent debitam exhibere. Cumque judices secundum mandatum apostolicum vellent in causa procedere, pars adversa, ut judicium declinaret, sedem apostolicam appellavit. Adjecit etiam quod a bonæ memoriæ Celestino papa prædecessore nostro confirmationis litteras impetrarat super quibusdam institutionibus ejusdem Ecclesiæ de communi assensu capituli constitutis, ex quarum inobservantia Ecclesia ipsa debito servitio fraudabatur. Licet autem idem prædecessor noster venerabili fratri nostro Eduen. episcopo ad ejusdem archidiaconi postulationem mandasset ut eas faceret observari, ipse tamen semel solummodo Cabilonen. capitulo pro his servandis suas litteras destinavit nec super hoc ultra processit. Petebat itaque procurator ipse pro archidiacono memorato priorem causam committi, confirmari constitutiones prædictas et ea sibi restitui quæ ad utilitatem ejusdem Ecclesiæ coactus fuerat expendisse. Cæterum procurator partis alterius ex adverso respondit quod cum dictus F. archidiaconus in succentorem Cabilonen. Ecclesiæ, diaconatus fungentem officio, in communi dormitorio manus injecisset temere violentas et eum traxisset verberando per claustrum, tu, frater archiepiscope, eum ob violentam manuum injectionem et violationem immunitatis Ecclesiæ fecisti excommunicatum publice nuntiari. Ipse vero ad apostolicam sedem accedens confessus est quod in clericum manus injecerat violentas; suppressim autem quod immunitatem violasset Ecclesiæ, super absolutione sua litteras impetravit; sed nihilominus in excommunicatione remansit, cum alteram causarum, pro quibus excommunicatus fuerat tacuisset. Unde ipsum nec in jure stare posse dicebat, nec procuratorem constituere: præsertim cum is cui causæ suæ procuratorem commiserat ob excessum similem, eadem innodatus sententia teneretur. Ea etiam carere viribus allegabat quæ in excommunicatione positus a sede apostolica impetrarat. Licet autem per hoc dictus G. archidiaconus ei non teneretur, nisi obtento prius absolutionis beneficio, respondere; nihilominus tamen se dictorum judicum conspectui præsentaret et per litteras venerabilis fratris episcopi et dilecti filii decani ipsius Ecclesiæ ostenderat quod nec ipse adversus eamdem Ecclesiam nec Ecclesia adversus eum haberet aliquam quæstionem et litteræ quas adversarius ejus obtinuerat ab apost. sede impetratæ non fuerant de capituli voluntate. Accedente igitur die altera quæ ipsis fuerat assignata, cum super eo quæreretur a partibus utrum renitente capitulo dictus F. archidiaconus esset pro Cabilonen. Ecclesia contra eundem G. archidiaconum admittendus, ipse G. propter suspicionem judicum ad sedem apostolicam appellavit. Ad ea vero quæ super servandis consuetudinibus Ecclesiæ proposita fuerant sic respondit quod cum memoratus episcopus

pus dictis decano et capitulo mandavisset memoratas consuetudines observari, responderunt se ipsas libentius servaturos, nisi paupertas Ecclesie impediret; adjicientes, ut statum Cabilonen. ecclesie per suas litteras sedi apostolicæ nuntiarent. Ex his igitur concludebat nec expensas quas dictus F. archidiaconus fecerat ipsi debere restitui, cum potius, ut ab excommunicationis vinculo solveretur, ad sedem apost. accessisset nec cum esse super confirmandis Ecclesie consuetudinibus audiendum, cujus non poterat litteras procurationis ostendere, imo ipse procurator esse a capitulo institutus. Propter quod cum instantia postulabat ordinationem Ecclesie dictis episcopo et decano committi; ita quod quidquid de majori et saniori parte capituli, tam super instituendis canonicis quam super aliis ad ordinationem ejusdem Ecclesie pertinentibus, constituerent, non obstante contradictione paucorum, inviolabiliter servaretur, nec obstantibus litteris super servandis prædictis consuetudinibus ad dictum Eduen. episcopum destinatis. Petebat etiam dictum F. archidiaconum excommunicatum denunciari; cum nec satisfacisset passo injuriam et de violatione immunitatis Ecclesie non fecisset aliquam mentionem. Ex parte vero prædicti F. archidiaconi taliter fuit ad objecta responsum, quod licet super violenta manuum injectione accusatus fuisset, ei fuit Ecclesie solummodo introitus interdictus; sed postmodum ad apostolicam sedem accedens, sine contradictione qualibet fuerat absolutus. Nos igitur causam ipsam vestro examini committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si vobis constiterit dictum F. archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, et expressisse tantum alteram in litteris quas super absolute sua ab apostolica sede obtinuit, ipsum tanquam excommunicatum satisfacere Ecclesie suæ de altera, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Prædictas vero constitutiones, si eas de assensu capituli majoris sanioris partis sine pravitate qualibet inveneritis esse factas et possibilitas Ecclesie patitur, faciatis inviolabiliter observari. In aliis ordinationem Ecclesie prædictis episcopo et decano auctoritate apostolica committatis; ita ut quæ cum majori parte capituli tam super canonicis instituendis quam super aliis canonicis duxerit statuenda, non obstante contradictione vel appellatione paucorum, obtineat firmitatem. Expensas vero antedicto archidiacono restitui faciatis, si legitime probare potuerit se de Capituli mandato suscepisse prædicta negotia promovenda et propter hoc ad sedem apostolicam accessisse. Nullis litteris, etc., præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc. tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum, etc.

CCCXX.

P. SCHALAHOLTZEN. ET B. HOLEN. EPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS ET CLERICIS UNIVERSIS PER ISLANDIAM CONSTITUTIS.

Significat eis gravia quædam vitia quæ per Islandiam corrigere debeant.

(Reat., 111 Kal. Aug.)

Quamvis insula vestra longo terrarum tractu ab Urbis partibus sit remota, vos tamen, quod apostolicæ provisionis non sitis extorres, æstinare delectis, cum ex injuncto nobis apostolatus officio factis simus secundum Apostolum sapientibus et insipientibus debitores, et ita pastorem sollicitudinem gerimus de propinquis, quod eam extendimus etiam ad remotos, quos absentes corpore, spiritu vero præsentibus, charitatis brachiis amplexamur. Sane dilectum filium Erlend. abbatem, latorem præsentium quem ad nos transmittere curavistis, boni testimonii virum, paterna benignitate recepimus et sicut eo didicimus referente, licet nullas ex parte vestra portaverit nobis litteras sigillatas, quas tamen asseruit se amisisse in maris periculis constitutum, nonnulla in partibus vestris velut in usum et consuetudinem sunt redacta, quæ ab agro Dominico sunt studiosius extirpanda, ne per spinas et tribulos semen evangelicum suffocetur. Inter quæ sequentia duximus ad cautelam, exempli gratia, exprimenda: ut per ea studeatis cætera vitia capitalia evitare per quæ ira Dei venit in filios diffidentia, qui stercora pro croceis amplectuntur, et luci tenebras anteponunt. Et ut incipiamus a primo inobedientia vitio per quod peccatum intravit in mundum, cum in Ecclesia Dei diversi gradus, adinstar cœlestis curiæ, sint distincti, ut secundum dispositionem superiorum obtemperantibus inferioribus, cuncta rite procedant, unde et Romana Ecclesia tanquam magistra non humana sed divina dispositione universis et singulis per orbem Ecclesiis est prælata, ut ad eam velut caput aliæ sicut spiritualia membra respondeant: cujus pastor ita suas aliis vices distribuit ut, cæteris vocatis in partem sollicitudinis, solus retineat plenitudinem potestatis, ut de ipso post Deum alii dicere possint: *Et nos de plenitudine ipsius accepimus* (Joan. 1, 16), sicut idem E. abbas nobis diligenter exposuit, qui sunt inter vos subditi, dum prælatis suis, in his quæ agunt perperam, nolunt humiliter obediunt ac secundum ipsorum monita salubria declinare a malo et facere bonum, contra torrentem dispositionis divinæ brachia nituntur extendere et quasi contra stimulum calcitrare; quæ sic disposuit gradus et ordines differentes, ut reverentiam minores majoribus exhiberent. Perfecto qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, erroris magnitudinem non pensantes, cum secundum Prophetam peccatum hariolandi sit repugnare, et scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ii nempe vel sunt potentes; et peccata sua propria temeritate defendunt, non attendentes quod legitur: *Potentes*

potenter tormenta patientur (Sap. vi, 7), et : Depo- A
sivit potentes de sede (Luc. 1, 52). Vel minores. Et
ut licentius prouant in peccatum majorum tuitione
defendere se nituntur, declinantes corda sua in
verba malitiæ, ad excusandas excusationes in pec-
catis ; tanquam in extremo examine, quando unus-
quisque onus suum portavit, illi possint eos a ven-
tura ira defendere qui pro suis sceleribus æter-
nis incendiis reservantur. Quid de homicidiis,
incendiis et fornicationibus referemus, et quod
excommunicatis communicare præsumitis et præ-
sertim Suero (116) et excommunicato et apostatæ,
Deo et sanctis ejus pro suis actibus inimico ? Si
vellemus ad unguem singula persequi quæ inter
vos dicuntur peccatis exigentibus frequentari, pa-
gina cresceret in immensum et tædium legentibus et B
audientibus generaret. Dolemus ergo plurimum et
tristamur hæc inter vos libere perpetrari. Sed vere-
mur admodum et movemur ne forte, quod absit,
propter dissolutam negligentiam vestram ista pro-
veniant, quæ dum negligitis perturbare, quid aliud
facitis quam fovere facti canes muti, non valentes
latrare ? quibus dicitur per prophetam : *Clama, ne
cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuntiabo
populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata
eorum (Isa. LXVIII, 1)*. Unde Apostolus inquit Ephe-
siis : *Mundæ sunt manus meæ a sanguine omnium
vestrum. Non enim subterfugi quominus annuntia-
rem vobis omne consilium Dei (Act. xx, 27)*. Mundus ergo
a sanguine ipsorum non esset, si eis annuntiare C
Dei judicium nolisset ; quia cum increpare delin-
quentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor
occidit. Cum itaque in tremendi die judicii de ve-
stris et subditorum vestrorum actibus debeatis red-
dere rationem, quin etiam et de omni verbo otioso
quodcumque locuti fueritis ; hortamur universitatem
vestram, monemus in Domino et per apostolica
scripta mandamus quatenus contra delinquentes
quasi contra bestias Ephesi viriliter exsurgentes,
ne post cursum vitæ labentis in manus Dei viventis
quod horrendum est, incidatis, murum vos pro
domo Domini non dubitetis opponere et contra fa-
ciem Damasci torrim vos inexpugnabilem opponen-
tes, evellere ac destruere, ædificare pariter et plan-
tare unanimiter procuretis quæ in Ecclesia Dei D
evellenda et destruenda, ædificanda fuerint et plan-
tanda. Cæterum quoniam adhuc habemus multa
vobis dicere quæ non possunt commode per præ-
sentem epistolam declarari ; præmissis breviter præ-
libatis, charitati vestræ duximus prædicendum quod
auctore Patre luminum, a quo omne datum est
optimum et omne donum perfectum, in proximo
invento viro secundum cor nostrum, eum ad vos
mittere disposuimus : per quem de singulis quæ
omittere vel facere debeatis et omnibus quæ fue-
runt nobis ex parte vestra proposita, cum ad vos
venierit, efficiemini certiores.

Datum Reat., III Kal. Augusti, etc.

(116) Vide infra epist. 382.

(117) Cap. *Per tuas litteras, Qui filii sint legitimi*.

CCCXXI.

(Datum, ut supra.)

*In eundem fere modum scriptum est principibus
et populis per Islandiam constitutis. Quamvis insula
vestra, ut supra, etc., usque ad verbum libere perpe-
trari ; quos salvos fieri cupimus et ad agnitionem
veritatis venire : ad quod viam vobis salubriter præ-
parabit, si habueritis in his quæ Dei sunt obedien-
tiam ad prælatos et eos imo Deum in ipsis curave-
ritis honorare, in quibus contemptis Deus spernitur
et in receptis recipitur et etiam honoratur, et
opera impenderitis in operibus pietatis et præsertim
elemosynis conferendis, quarum efficaciam Scri-
ptura commendans inquit : *Sicut aqua exstinguit
ignem, ita elemosyna peccatum exstinguit*. Cæterum
quoniam adhuc habemus, etc., ut supra.*

Datum, ut supra.

CCCXXII

HYDRUNTINO ARCHIEPISCOPO.

*Quod filius ex ea susceptus quæ putabatur esse con-
cubina, et post apparuit quod esset legitima uxor,
sit legitimus*

(Reat., III Non. Aug.)

(117) Per tuas nobis litteras intimasti quod Rao
de Aceresia ex muliere quadam quam, secundum
opinionem majoris partis viciniæ, in concubinam
habebat, prole suscepta, quamdam prius et aliam
ea defuncta duxit uxorem et ea ex qua prolem sus-
ceperat virum sibi alium copulavit. Processu vero
temporis idem Rao in præsentia multorum firmavit
proprio juramento quod eam quam habere visus
fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem
quam ex ipsa filium genuisset ; et cum post jura-
mentum illud per sex annos et ultra vixisset, dum
ageret in extremis, eum quem ex illa susceperat,
filium legitimum appellavit et hæredem instituit in
testamento. Cum autem tuæ fuisset inquisitioni et
decisioni commissum, an filius sic susceptus legi-
timus esset hæres ipsius R. et ad ejus patrimonium
admittendus, propter id quod ex quadam decretali
bonæ memoriæ Alexandri (118) papæ prædecessoris
nostri standum esse super hoc verbo viri et mu-
lieris credebatur, testes a filio ejusdem R. productos
providere suscepisti : quibus legitime comprobavit
prædictum R. matrem suam in capella Sancti Ser-
gii affidasse ; propter quod eum ipsius R. hæredem
esse legitimum judicasti. Nos igitur attendentes
quod plus est quod in veritate agitur quam quod
simulate concipitur, licet tam dictus R. cum, ea
dimissa quam ut concubinam habuerat, ad alia
vota transivit, videatur ex ipso facto quod matri-
monium inter eos celebratum fuerit denegasse :
quia tamen desponsatio per testes legitimos com-
probata eos matrimonialiter fuisse conjunctos ostendit,
sive desponsatio ipsa fuerit de præsentibus, ut per
consensum legitimum et verbis de præsentibus expres-

(118). Cap. *Transmissæ, Qui filii sint legitimi*.

sum, sive de futuro, ut per sequentem carnis copulam matrimonium inter eos fuerit celebratum, non tam decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quam inductis probationibus innitentes, te processisse legitime respondemus et sententiam tuam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus: auctoritate tibi præsentium injungentes ut sententiam ipsam facias monitione præmissa per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Nulli ergo, etc.

Datum Reat., III Nonas Augusti.

CCCXXIII.

OSCEM. ET TIRASONEN. EPISCOPIS.

De diacono cujus amici abbatem trucidarant.

(Reat., II Non. Augusti.)

(119) Petrus diaconus et monachus Sancti Joannis de Pinna sua nobis insinuatione monstravit quod cum in sæculari adhuc habitu constitutum, in Ecclesia de Rigulo quoddam beneficium obtinentem, abbas ipsius Ecclesiæ illum eodem beneficio spoliasset, cognati et amici ejus abbati sapius supplicarunt ut beneficium sibi restitueret memoratum. Quo nolente ipsorum precibus acquiescere, irati plurimum et commoti, nocte quadam in domo diaconi convenerunt, et cœna facta dixerunt quod vindictam volebant sumere de abbate. Inhibiti autem expresse ab eodem diacono ne abbatem occiderent vel aliquid ei facerent unde ordinis sui discrimen incurreret et animæ detrimentum, in eum nihilominus irruerunt et plagis impositis abierunt semivivo relicto; unde post dies aliquot spiritum exhalavit (120). Ab illo autem tempore usque hodie prædictus diaconus de eo quod contigerat tristis effectus, ab administratione cessavit; et nondum expleto biennio, habitum induit monachalem. Unde a nobis suppliciter petiit edoceri utrum posset in officio diaconi ministrare; et si hoc ei liceret, an posset ad majorem ordinem promoveri. Licet autem, si præmissis veritas suffragatur, præfatus diaconus super abbatis interitu non videatur esse culpabilis, quia tamen bonarum mentium est ibi culpam agnoscere ubi culpa non est, quod ab administratione officii se propria voluntate suspendit vel habitum induit regularem, sibi non ad peccatum ascribimus, sed ad meritum reputamus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissa noveritis veritate subnixâ, sæpeditum diaconum non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obsiterit impedimentum, liberam concedatis auctoritate apostolica facultatem; præsertim si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat imputari quod contra prohibitionem ejus expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego proponitur a con-

A sanguineis attentatum, divina Scriptura testante quod anima quæ peccaverit, ipsa morietur; filius non portabit iniquitatem patris neque pater iniquitatem filii quamvis hoc ipsum verius ad æternam quam ad temporalem referatur vindictam.

Datum Reat., II Nonas Augusti, pont. nostri anno primo.

CCCXXIV.

ATREBATEN. EPISCOPO ET DECANO CAMERACENSI.

Ut regem Francorum cogat duci Lotharingiæ dotem reddere.

(Reat., VIII Id. Augusti.)

Sicut ex parte dilecti filii nobilis viri ducis Lotharingiæ nostris fuit auribus intimatum, quando nobilem mulierem Mathildem, neptem Philippi quondam comitis Flandriæ, sibi matrimonio copulavit, idem comes redditus quinquaginta talentorum percipiendos annuatim in terra Bononiæ præfato duci assignavit in dotem, quæ post obitum ipsius comitis nullatenus potuit obtinere; et insuper ipse comes eandem terram obligavit ei pro trecentis marcis et septem millibus talentorum. Quia igitur præscripta terra ad proprietatem est charissimi in Christo filii nostri Philippi illustris regis Franciæ devoluta et dos pertinet ad conjugium, quod est magnum in Ecclesia sacramentum: nos, qui secundum apostolum sapientibus sumus et insipientibus delictores, discretioni vestræ per apostol. scripta mandamus quatenus eundem regem, ut super præmissis memorato duci satisfaciat ut tenetur moneatis diligenter et efficaciter inducatis. Alioqui, partibus convocatis, audiatis causam et eam fine debito terminetis. Quod si ambo, etc., tu, frater episcopo.

Datum Reat., VIII Idus Aug.

CCCXXV.

CORRADO ET PETRO QUONDAM FILIIS MALABRANCÆ.

Puella ante annum septimum sponsalia contrahere non potest.

(121) Ad dissolvendum quod factum fuerat inter Joannem filium nobilis viri Leonis de Monumento et S. filiam quondam Matthæi de Fortebrachio super matrimonio contrahendo, in nostra et fratrum nostrorum præsentia fuit ex parte vestra propositum quod, cum dicta puella nondum ad septennium pervenisset, cum ipsa nec matrimonium contrahi nec sponsalia potuere. Defuit etiam consanguineorum assensus, qui præcipue sunt in talibus requirendi. Quod et si ætas sufficiens exstitisset et consanguineorum intervenisset assensus, personæ tamen non sunt legitime ad matrimonium contrahendum, linea consanguinitatis obstante. Accusatione vero super consanguinitate proposita et tam ex parte juvenis quam ex parte puellæ consanguinitatis gradibus computatis, cum eam velletis idoneis testibus comprobare, præfatus Leo multas exceptiones proposuit, per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter removere.

(119) Cap. Petrus diaconus, De homicidio.

(120) In quarta Collect. *expiravit.*

(121) Cap. Ad dissolvendum., De desponsatione impuberum.

Cumque super exceptionibus ipsis fuisset utrinque diutius disceptatum, auditis et intellectis quæcunque fuerunt hinc inde proposita, de consilio fratrum nostrorum interloquendo pronuntiavit inter dictos juvenem et puellam nec matrimonium nec sponsalia fuisse contracta, cum constet puellam nondum ad septennium pervenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum non esset quod posset legitime accusari: denuntiari tamen poterat consanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denuntiationem ergo legitime comprobendam festum Omnium Sanctorum proximo venturum pro termino assignamus; salvis exceptionibus non solum propositis sed etiam proponendis. Ne vero quidquam interim in puellam carnaliter (122) attentetur, auctoritate apostol. firmiter interdiximus ut in ipso negotio de novo non procedatur ulterius donec vel a denuntiatione cessetur vel, denuntiatione probata, ordine judiciario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in præjudicium ipsius quidquam fuerit attentatum, illud irritum esse decernimus et viribus omnino carere.

CCCXXVI.

FAVENTIN. EPISCOPO.

Licentiam indulget transeundi ad Ecclesiam Papiensem.

(Reat., vi Id. Augusti.)

Sacra docente Scriptura didicimus, ut quod Deus conjunxit, homo non separet (Math. xix, 6). Duplex est autem conjunctio conjugalis: una secundum carnem, quæ carnalis dicitur; altera secundum spiritum, quæ spiritualis non incongrue appellatur. Utramque designat Apostolus qui verbum illud exponens, *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una* (Marc. x, 7), consequenter adjunxit: *Hoc autem dico magnum sacramentum in Christo et in Ecclesia* (Ephes. v, 32). Nam carnalis conjunctio, quæ est inter virum et legitimam feminam sacramentum est spiritualis conjunctionis quæ consistit inter Christum et sanctam Ecclesiam. Conjunctio carnalis hoc efficit ut sint duo in una carne, secundum illud quod Veritas ait: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro* (Math. xix, 6). Conjunctio vero spiritualis id efficit ut sint duo in uno spiritu, secundum illud quod dicit Apostolus: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo* (ibid.): Utrique autem, carnali scilicet et spirituali conjunctioni, competit quod superius est præmissum: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (ibid.), ut nec liceat homini carnali matrimonio legitime copulatos dividere nec spirituali conjugio canonice vinctos, ut episcopum et suam Ecclesiam, separare. Licet autem videri posset ex his quod summus pontifex spirituale matrimonium, episcopi scilicet et Ecclesiæ, separare non possit, cum tamen ex consuetudine, quæ est optima legum interpres, et sacris canonibus habeatur quod per cessionem, depositionem et translationem, quæ soli

A sunt sedi apost. reservata, super hoc plenam libere potestatem sane intelligentibus id nullum dubitationis scrupulum generabit; cum non humana sed divina fiat auctoritate quod in hac parte per summum pontificem adimpletur, qui non hominis puri, sed veri Dei vere vicarius appellatur. Nam quamvis simus apostolorum principis successores, non tamen ejus aut alicujus apostoli vel hominis sed ipsius summi vicarii Jesu Christi. Unde quos Deus spirituali conjunctione ligavit, non homo, quia non vicarius hominis, sed Deus, quia Dei vicarius, separat, cum episcopos a suis sedibus per eorum cessionem, depositionem et translationem aliquando removemus. Quæ tria ex hac quam ostendimus ratione merito sunt Romano tantum pontifici reservata: qui licet alios episcopos vocaverit in partem sollicitudinis, sibi tamen retinet plenitudinem potestatis. Siquidem ex litteris venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. et Ravennat. archiepiscoporum et Vercellen. Terdonen. Placentin. Parmen. Lauden. et Mutinen. episcoporum, et dilectorum filiorum capituli, præpositorum et universi cleri, consulum et populi Papien. accepimus, quod bonæ memoriæ L. Papiensi episcopo viam universæ carnis ingresso, ipsi capitulum et clerus Papien. in te unanimiter convenerunt, te sibi petentes in episcopum ab apostolica sede concedi; licet, quod negligentiam ipsorum ascribimus, ipsi te elegisse scripserint, quem eis eligere non licuit, sed tantummodo postulare: quia cum esses spiritualiter alligatus uxori, nisi facta prius solutione, in te non poterat legitime consentiri. Quia vero in talibus evidens utilitas et urgens necessitas, secundum instituta canonica, solent et debent attendi; utrum hæc postulationem ipsorum favorabilem redderent et assensu sedis apostolicæ non indignam cum fratribus tractavimus diligenter. Visum est nobis et fratribus nostris non modicum utile, ut de minori civitate ad majorem, de minus populosa diocesi ad populosiorum, de minus nobili ad nobiliorem Ecclesiam transire debeas: ubi concessum tibi scientiæ et eloquentiæ donum ad profectum plurimorum valeas exercere et creditum tibi talentum sub usuris fertilioribus valeas erogare. Necessarium etiam subtiliter intentibus videbatur, cum si a sede apostolica nuntii, quos dicti capitulum et clerus Papien. ad nos destinarunt, vacui rediissent, præter personarum laborem et magnitudinem expensarum, quas frustra fecisse dolerent, dissensionis inconveniens Ecclesiæ Papiensi forsitan proveniret, quod nobis et Ecclesiæ Romanæ posset ab aliquibus imputari. De tua igitur idoneitate securi, utpote cujus scientiam et eloquentiam ac morum honestatem nos et fratres nostri plene cognovimus, dum apud sedem esses apostolicam constitutus, et familiaria exempla sequentes, ut vetera relinquamus, cum temporibus nostris, de episcopo in episcopum, ut Veneranus in Aversanum, de

(122) Hæc vox deest in tertia Collectione, recte.

episcopo in archiepiscopum, ut Gratianopolitanus in Viennen. de episcopo in archiepiscopum, ut Tarsen. in Nazaren. de archiepiscopo in patriarcham, ut Cæsarien. in Hierosolymitan. et quod plus est, de archiepiscopo in summum pontificem, sicut bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster, qui de Mediolanen. Ecclesia fuit in pontificem Romanum assumptus, translationes fuerint sæpius celebratæ, supradictorum capituli et cleri petitioni clementer annuimus et ut a Faventin. transeas ad Ecclesiam Papien. de benignitate sedis apostolicæ facultatem tibi liberam auctoritate presentium indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum Reat., vi Id. Augusti.

CCCXXVII.

ALFONSO EPISCOPO ET CAPITULO AURIEN.

Confirmatur illorum statutum de numero canonicorum.

(Datum Romæ.)

Postulatum fuit a nobis ex parte vestra quod deliberatione provida unanimiter statuistis ad conservandam indemnitate Ecclesiæ et repellendam quorundam potentum improbitatem, qui Ecclesiam vestram sæpius prægravabant, ne plures triginta sex canonicis liceret in vestra Ecclesia ordinari, auctoritas sedis apostolicæ confirmaret. Nos ergo vestris justis postulationibus annuentes, præmissum canonicorum numerum, sicut a vobis provide noscitur institutus, ratum habentes, salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, præsentis pagina confirmamus; nisi forte in tantum excreverint Ecclesiæ facultates, quod ex eis commode valeat pluribus canonicis provideri. Nulli ergo etc.

Datum Romæ, etc.

CCCXXVIII.

R. SANCTORUM MARCELLINI ET PETRI PRESBYTERO CARD. ABBATI ET CONVENTUI CASSINEN.

Ipsis commendat episcopum S. Georgii, ut eum liberaliter, donec convalescat, alant.

(Datum Romæ.)

Apud religiosos extrinseca et aliena commendatione non indiget quem propria et innata intus religio et scientiæ prærogativa commendant. Et non minus his duobus juvat causa quam gerit. Virtus enim sese diligit aspernaturque contraria et similia in similibus delectantur. Quanta enim religione polleat venerabilis frater noster episcopus Sancti Georgii et locus indicat in quo laudabiliter olim abbatis implevit officium, utpote in quo vigent regularia instituta, et canonica disciplina servatur, et dignitas ad quam est vocatus, evidentius ipsius mores ostendunt. Quantum vero et in quibus peritus existat, eloquentia sapientiæ ac verbum ejus testimonium perhibet veritati. Quod tanto melius ex ipsius familiaritate quam nostra significatione plenius cognoscetis, quanto fidelior testis est oculus quam auditus. Gerens autem causam non propriam sed communem, non privatæ personæ sed Ecclesiæ, imo Christi functus legatione Orientalium

A principum ad principes Occidentis, stetit fideliter et constanter coram chariss. in Christo filiis nost. is Philippo Francorum et R. Anglorum regibus illustribus verbum legationis et causam exposuit Crucifixi. Et licet in ore ejus verbum Domini non fuerit alligatum, nec aliquid ex contingentibus omiserit; quia tamen uterque regum in alterum proprias intendebat injurias vindicare, neutrum ad plenum tetigit injuria Jesu Christi. Quamvis autem voluissent eidem episcopo honores in regnis suis et amplius redditus assignare, maluit tamen excutere pulverem de pedibus suis, terram eorum egressus in testimonium illis, quam suæ legationis causa neglecta, exsule ac paupere Christo ditari: æstimans quia vocati non fuerunt digni paratis nuptiis et triumpho

B in quorum manibus tauros pingues, qui eum obsederant, et altitia, quæ in hæreditatem Domini status tulerat aquilonis, Christus forsitan occidisset: malens per nos in subsidium pauperum terræ Orientalis, saltem pauperum et debilium multitudinem congregare; ne forte consentirent majores, et dicerent: *Manus nostra excelsa, et non Deus, fecit hæc omnia* (Deut. xxxii, 27). Cum igitur ad verbum ipsius, imo potius ad vocem Domini per universam Italiam inter nostræ promotionis initia litteras curaverimus destinare nec ei expediat ut appareat in conspectu Domini vacuus sine fructu recedens, ipsum de voluntate fratrum nostrorum non ad petitionem suam, sed motum nostrum, ad monasterium vestrum duximus destinandum; ut ibi aeris inclementiam temperie fugiat autumnali. Rogamus igitur universitatem vestram, monemus et exhortamur in Domino, per apost. vobis scripta mandantes, quatenus eum benigne recipientes pariter et devote, sicut tantum episcopum decet et populi Christiani legatum, honorare curetis et in necessariis omnibus ita liberaliter ei providere, quod nos id gratum habere possimus et ipse vobis et Ecclesiæ Cassinen. in posterum obligetur, ac vos religiosos litteratos pariter et honestos videamini affectuosius in Domino amplexari: scituri quod sicut gratum nobis erit plurimum et acceptum si eum officiose curaveritis honorare, ita pro certo grave nobis et molestum existet, si, quod non credimus, mandatum nostrum neglexeritis exaudire, cum ejus provisio magis vobis ad præmium æternum proficiat quam ei accedat ad commodum temporale.

Datum Romæ, etc.

CCCXXIX.

CALABRITAN. ARCHIEPISC., EPISCOPO SORAN. ET ELECTO TURRITAN.

Eis committitur causa archiepiscopi Arborensis contra capitulum suum.

(Reat., iii Id. Augusti.)

Cum pro controversiis quæ inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum ex una parte et dilectos filios canonicos Arboren. verterentur ex altera, ipse archiepiscopus et Petrus de Stauro presbyter ex parte capituli ad nostram præsentiam accessio-

sent, dictus P. presbyter archiepiscopum paratum esse se dixit in multis et gravibus accusare: quem super homicidio, perjurio, excommunicatione, incendiis, incantationibus, lardatione hominis cum lardo et cera, et quod a nepote suo Saracenis de Sicilia vendi concessit Ecclesie suae mancipium Christianum et aliis enormitatibus et capitulis volebat impetere adversus eum tempore congruo proponendis. Verum ipse archiepiscopus proposuit ex adverso, quod cum bonis Ecclesie suae per nobilem virum Vulliel. marchionem iudicem Calaritan. et complices ejus esset minus rationabiliter destitutus, non tenebatur aenulis respondere, qui cum praedicto marchione spoliationem suam fuerant machinati, nisi esset antea restitutus; quos etiam ab accusatione sua dicebat aliis rationibus repellendos. Unde autem praedictos marchionem et canonicos adversus se commotos diceret extitisse, sequentia vos verba poterunt edocere. Cum enim idem marchio auctoritate quondam apo. sedis excommunicationis vinculo innodatus, nobilem virum A. Arboren. iudicem et filium ejus parvulum cepisset et nequiter carcerali fecisset custodiae mancipari, eorum terra quam ab Ecclesia Rom. tenebant per violentiam occupata, ipse archiepiscopus, qui natione Januen. erat, iram ipsius marchionis et qui secum erant metuens Pisanorum, ad partes alias declinavit; in cujus absentia marchio et fautores ejus Arboren. Ecclesiam spoliaverunt in parte et suffraganei sui et clerici dicto marchioni, tunc excommunicatione notato, Arboren. terrae sceptrum solemniter concesserunt. Verum cum tempore procedente idem archiepiscopus ad Ecclesiam suam reversus praefatos clericos de eo quod, ut sibi videbatur in contemptum apost. sedis fecerant redargueret, nec vellet sine mandato apo. sedis praefatum marchionem habere patronum; timentes, ut credebatur, clerici ne coram ipso archiepiscopo de sua possent incontinentia conveniri, contra eum cum dicto marchione seditionem fecerunt, quem nihilominus in populo diffamantes, per duos de sociis suis ad sedem apost. appellarunt; sed duobus mensibus post elapsis, praenitentia ducti, ab eo veniam postulantes, remissis utrinque injuriis, in ipsius gratiam redierunt. Cum autem postmodum venerabilis frater noster Pisan. archiepiscopus, legatus Sardiniae, illuc venisset, praefatus P. de Stauro clericus Arboren. procurator a capitulo constitutus, super remissis [f. praemissis] conviciis dictum archiepiscopum ad sedem ap. appellavit. Sed in praesentia dicti archiepiscopi Pisani partibus constitutis cum canonici Arboren. ibidem vellent suum archiepiscopum convenire ne provocationis beneficio responderet eis se tuentem, renuntiantes appellationi quam fecerant, quod nolent habere papam [f. pastorem] nisi Pisanum archiepiscopum responderunt. Cum autem coactus ab eodem archiepiscopo ut adversariis responderet et securitatem sibi a marchione dari ac suis peteret et etiam advocatum et id obtinere non posset, ad commune appellationis

A remedium convolvit. Postea vero Pisani facientes in eum impetum quem petierat advocatum, ipsam occidere voluerunt. Compulsus tandem a saepedicto Pisano archiepiscopo, appellatione salva quam fecerant, excludendo P. memoratum, tanquam minus idoneum, respondit quod eum non posset uliatenus accusare; et hoc incontinenti constare poterat, ut dicebat. Et quoniam jamdicti marchionis et suorum instinctu falsos contra se testes timuit introduci et memoratus Pisanus archiepiscopus laicos testes bonae opinionis et famae contra P. adversarium suum admittere recusabat, denuo propter praemissa gravamina coram majori parte praetorum Sardiniae sedem apost. appellavit; et cum apostolos ab antefato archiepiscopo postulasset, et ut compelleret marchionem ne impeliret eum quo minus posset de rebus archiepiscopatus sibi sumere necessaria, nihil horum potuit obtinere, quoniam postea fuit per marchionem ipsum equis propriis spoliatus, qui etiam inhibuisse dicitur ut nullus eum in navi sua reciperet, ad Rom. Ecclesiam accedentem; et hospitalarium quemdam, qui habebat vestes ipsius archiepiscopi commendatas ad tempus, fecit in custodia detineri; apponens etiam iniquitatem iniquitati, per iudicem Turritan. eum capi fecit, et arcto carceri mancipari, longo tempore compedibus ferreis religatum. Testes etiam partis adversae post recessum suum dictus Pisan. archiepiscopus adversus eum proponitur recepisse. Postea vero, sicut Domino placuit, liberatus, de rebus archiepiscopatus quas occupaverat marchio saepedictus, nihil potuit per Arboren. archipresbyterum et per suum canonicum obtinere: quin potius duo de clericis suis, post appell. ad nos interpositam, septem panes cereos, quos ad domum Templi mittebat, sibi per violentiam abstulerunt. Quia vero neutra partium fidem nobis facere poterat de praemissis, causam ipsam de voluntate ipsorum vobis duximus committendam; per apostolica scripta districte praecipiendo mandantes quatenus, si rem ita noveritis se habere, cum laicis super Ecclesiis et personis ecclesiasticis non sit attributa potestas, quidquid a saepedicto marchione et fautoribus ejus in praedictum praenominatum Arboren. archiepiscopi vel Ecclesiae noveritis attentatum denuntiantes penitus non tenere, ad faciendam sibi restitutionem plenariam praefatum marchionem et complices suos, omni contradictione et appellatione cessantibus, per censuram ecclesiasticam compellatis; et non obstante quod saepedictus Pisan. archiepiscopus, post appellationem ad nos interpositam et iter arreptum ad sedem apostolicam veniendi, lite non contestata, praesertim in criminali, contra eum testes recepit, sicut ex insinuatione litterarum ejus liquido intelleximus, super omnibus quae adversum se partes duxerint proponenda; et si bona Ecclesiae ipsius archiepiscopi tempore diminuta sunt vel etiam augmentata, vocatis ad vos qui fuerint evocandi, sine personarum acceptione, solum Deum habentes pra-

oculis, servato juris ordine, inquiratis plenissime A de communi consensu vel majoris et sanioris partis veritatem et usque ad definitivam sententiam remoto appellationis obstaculo procedentes, gesta omnia sub sigillorum vestrorum testimonio nobis transmittatis; certum terminum partibus assignantes, ad quem recepturæ sententiam nostro se conspectui representent. Testes appellacione rem. cogantur. Provisuri ne hujus occasione discordiæ bona Arborens. Ecclesiæ ab alterutra parte per dilapidationis vitium distrahantur. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc.

Datum Reat., III Idus Augusti.

CCCXXX.

LEONICES. EPISCOPUS.

Quod clericorum vitia libere et auctoriter corrigere B

possit.

(Reat., III Id. Aug.)

Ad audientiam nostram, te significante pervenit quod cum corrigere vis clericorum excessus excentium negotiationem illicitam et usuras, vacantium ludis illicitis et habentium concubinas, ipsi, ut eam correctionem eludant, ad sedem apostolicam vocem appellacionis emittunt. Ne igitur excessus defraquentium hac occasione remaneant impuniti, fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgentium ut prædictos excessus corrigas et emendes; et si qui super hoc duxerint ad sedem apostolicam appellandum, status eis terminum competentem: infra quem si appellacionem prosequi forte noluerint, C est tunc in eos correctionem non differas sublato appelt. obstaculo canonicam exercere.

Datum Reat., III Idus Augusti.

CCCXXXI.

PETRO ABBATI PRÆMONSTRATEN. ET CÆTERIS ABBATIBUS ET CANONICIS PRÆMONSTRATEN. ORDINIS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De illorum approbatione deque privilegiis et vivendi ratione.

(Reat., VI Kal. Aug.)

In eminenti apostolicæ sedis specula, licet immeriti, disponente Domino constituti, pro singulorum statu solliciti esse compellimur et ea sincere tenemur amplecti quæ ad incrementum religionis pertinent et ad virtutum spectant ornatum: quatenus religiosorum quies ab omni sit perturbatione secunda et a jugo mundanæ oppressionis servetur illæsa, cum apostolica fuerit tuitione munita. Attendentes itaque quomodo religio et ordo vester multa refulgens gloria meritorum et gratia redolens sanctitatis, palmitem suos a mari usque ad mare extenderit, ipsum ordinem et universas domos ejusdem ordinis apostolicæ protectionis præsidio duximus confovendas et præsentî privilegio muniendas. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus benignius annuentes, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri, Lucii, Urbani et Clementis prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, universas regulares institutiones et dispositiones quas

de communi consensu vel majoris et sanioris partis fecistis, sicut inferius denotantur, auctoritate apostolica roboramus et præsentis scripti privilegii communimus. Videlicet ut ordo canonicus, quem admodum in Præmonstraten. Ecclesia secundum beati Augustini regulam et dispositionem recolendæ memorie Norberti quondam Præmonstraten. ordinis institutoris et successorum suorum in candido habitu institutus esse dignoscitur, per omnes ejusdem ordinis Ecclesias perpetuis temporibus inviolabiliter observetur et ejusdem penitus observantiæ. eadem quoque libri qui ad divinum officium pertinent ab omnibus ejusdem ordinis uniformiter teneantur: nec aliqua Ecclesia vel persona ordinis vestri adversus communia ipsius ordinis instituta privilegium aliquod postulare vel obtentum audeat quomodolibet retinere. Nulla etiam Ecclesiarum ei quam genuit quamlibet terreni commodi exactionem imponat; sed tantum pater abbas curam de profectu tam filii abbatis quam fratrum domus illius habeat et potestatem habeat secundum ordinem corrigendi, quæ in ea noverit corrigenda, et illi ei tanquam patri reverentiam filialem humiliter exhibeant. Abbas autem Præmonstraten. Ecclesiæ, quæ mater esse dignoscitur aliarum, non solum in his Ecclesiis quas instituit, sed etiam in omnibus aliis ejusdem ordinis et dignitatem et officium patris obtineat et ei ab omnibus tam abbatibus quam fratribus debita patri obedientia impendatur. Præterea omnes abbates ordinis vestri singulis annis ad generale capitulum Præmonstraten., postposita omni occasione, conveniant: illis solis exceptis quos a labore vite corporis retardaverit infirmitas, qui tamen idoneum pro se delegare debebunt nuntium per quem necessitas et causa remotionis suæ capitulo valeat nuntiari. Illi autem qui in remotioribus partibus habitantes, sine gravi difficultate singulis annis se nequiverint capitulo præsentare, in eo termino conveniant qui in ipso eis capitulo fuerit constitutus. Si vero quilibet abbatum aut præpositorum, per contumaciam vestrum capitulum frequentare desierint, licet abbati Præmonstraten. consilio sui capituli eos usque ad dignam satisfactionem sententia percellere regulari; et sententiam quam præfatus Præmonstraten. abbas, sive in generali capitulo sive extra capitulum, consilio coabbatum in prælatos et subditos totius ordinis vestri canonicè tulerit, nulli archiepiscoporum seu episcoporum, nisi forte de mandato Romani pontificis, liceat relaxare. In generali igitur vestro capitulo presidente abbate Præmonstraten. cæterisque consistentibus et in spiritu Dei cooperantibus, de his quæ ad ædificationem animarum, ad instructionem morum et ad informationem virtutum atque incrementum regularis disciplinæ spectabunt sermo diligens habeatur. Porro de omnibus questionibus et querelis, tam spiritualibus quam temporalibus, quæ in ipso capitulo propositæ fuerint, illud teneatur irrefragabiliter et servetur quod abbas Præmonstraten. cum his qui sanioris consilii et magis ido-

nei apparuerint, iuste ac provide iudicabit. Sane si abbas aliquis vestri ordinis infamis vel inutilis, aut ordinis sui prævaricator inventus fuerit et prius per patrem suum abbatem aut per nuntios ejus admonitus, suum corrigere et emendare delictum neglexerit aut cedere (si amovendus fuerit) sponte noluerit, auctoritate generalis capituli deponatur; et depositus sine dilatione ad domum unde exivit seu ad aliam ejusdem ordinis quam elegerit sine ulla conditione temporalis commodi revertatur, in obedientia abbatis, sicut cæteri fratres ipsius domus, firmiter permansurus. Idipsum etiam alio tempore, si necesse fuerit et capitulum sine scandalo vel periculo expectare nequiverit, per abbatem Præmonstratensem et patrem abbatem et alios abbates quos vocaverit fieri licebit. Quod si depositus in se datæ sententiæ contumaciter contraire tentaverit, tam ipse quam principales ejus qui de ordine vestro fuerint, in sua contumacia fautores ab abbate Præmonstraten. et cæteris abbatibus censura ecclesiastica donec satisfaciant arceantur. Verum cum aliqua Ecclesiarum vestrarum abbate proprio fuerit destituta, vel cum ibi abbatis electio regulariter non fuerit celebrata, sub patris abbatis potestate ac dispositione consistat et cum ejusdem consilio, qui eligendus fuerit, a canonicis eligatur. Electo autem fratres Ecclesiæ statim obedientiam promittant; qui non quasi absolutus a potestate patris abbatis vel ordinis sui archiepiscopo vel episcopo, in cujus diocesi fuerit, præsentetur, plenitudinem ab eo officii percepturus: ita tamen quod post factam archiepiscopo vel episcopo suo professionem, occasione illa non transgrediatur constitutiones ordinis sui nec in aliquo ejus prævaricator existat. Si quis etiam ex vobis canonicè electus in abbatem, diocæsano episcopo semel et iterum per abbates vestri ordinis præsentatus, benedictionem ab eo non potuerit obtinere, ne Ecclesia ad quam vocatus est destituta consilio periclitetur, officio et loco abbatis plenarie secundum ordinem fungatur in ea, tam in exterioribus providendis quam in interioribus corrigendis, donec aut interventu generalis capituli vestri aut præcepto Romani pontificis seu metropolitani benedictionem suam obtineat. Porro nulla persona ecclesiastica pro chrismate aut consecrationibus et ordinationibus aut pro sepultura, pretium, aut pro benedicendo abbate et deducendo in sedem suam palefridum aut aliquod aliud a vobis exigere; nullus vestrum, etiamsi exigatur, dare præsumat: quia et exigentem et dantem nota et periculum Simoniacæ pravitatis involvit. Cæterum si aliqua Ecclesiarum vestrarum pastoris solatio destituta, inter fratres de substituendo abbate discordia fuerit vel scissura suborta et ipsi facile ad concordiam vel unitatem revocari nequiverint, pater abbas consilio coabbatum suorum eis idoneam provideat personam et illi eam sine contradictione recipiant in abbatem; quam si recipere contempserint, sententiæ subiaceant, quam pater abbas cum consilio coabbatum

A suorum in eos duxerit auctoritate ordinis promulgandam. Ad hæc, quoniam Præmonstraten. Ecclesia prima mater est omnium Ecclesiarum totius ordinis et patrem super se alium non habet: sicut ad cautelam et custodiam ordinis statutum est, per tres primos abbates Laudunen. Floressien. Cuissiacen. annua ibidem visitatio fiat; et si quid in ipsa domo corrigendum fuerit, absque majori per eos audientia corrigatur. Quod si abbas in corrigendo tepidus et fratres, sæpius moniti, incorrigibiles permanserint, ad generale capitulum referatur et sicut melius visum fuerit consilio generalis capituli emendetur; et sententia in hac parte capituli sine retractatione aliqua observetur. Quoties vero Ecclesia Præmonstraten. sine abbate fuerit, ad præfatos tres abbates ejus cura respiciat et a canonicis ipsius Ecclesiæ, cum eorum consilio, persona in abbatem idonea eligatur: ad consilium suum quatuor aliis abbatibus ad eandem Eccle. pertinentibus pariter advocatis, quos ipsi canonici providerint advocandos. Liceat quoque unicuique matri Eccle. ordinis vestri cum consilio abbatis Præmonstraten. de abbatibus Ecclesiarum quæ ab ea processisse noscuntur sive etiam de alia ejusdem ordinis inferiore Ecclesia, sibi quencunque voluerit, si tamen idoneus exstiterit, in abbatem assumere. Personam autem de alio ordine nulla Ecclesiarum vestrarum sibi eligat in abbatem; nec vestri ordinis aliqua in abbatem monasterii alterius ordinis, nisi de auctoritate Rom. Ecclesiæ, ordinetur. Nulli etiam canonicos vel conversos vestros sine licentia abbatum recipere aut susceptos liceat retinere. Sane nulli Ecclesiæ vestri ordinis liceat ad aliquam aliam professionem temeritate qualibet se transferre. Si quæ vero Ecclesiæ canonicorum alterius ordinis ad ordinem vestrum venerint, ad Ecclesiam vestri ordinis habeant sine refragatione respectum in qua vestrum noscuntur ordinem assumpsisse. Præterea, si inter aliquas Ecclesias vestri ordinis de temporalibus quæstio emerit, non extra ordinem ecclesiastica vel sæcularis audientia requiratur, sed mediante Præmonstratensi abbate et cæteris, quos vocaverit, aut charitative inter eas componatur aut auditis utrinque rationibus eadem controversia justo iudicio terminetur. Ad majorem quoque ordinis vestri pacem conservandam, districtius prohibemus ne aliquis prælatorum vel subditorum vestrorum in his quæ ad disciplinam et instituta ordinis spectant audeat, prout statutum est in Lateranensi concilio, appellare; sed si quisquam appellare tentaverit, nihilominus illi quorum interest regularem disciplinam exercere debebunt. De cætero, quoniam a strepitu et tumultu sæcularium remoti, pacem et quietem diligitis, grangias vestras et curtes, sicut et atria Ecclesiarum a pravorum incursu et violentia libera fore sancimus; prohibentes ut nullus ibi hominem capere, spoliare, verberare seu interficere aut furtum vel rapinam committere audeat. Ad evitandas vero sæcularium virorum frequentias, liberum sit vobis, salvo jure

diocesanorum episcoporum, oratoria in grangiis et A curtiibus vestris construere et in ipsis vobis et familia vestra divina officia, cum necesse fuerit, celebrare et ipsam familiam, nisi aliqui sint qui in vicinia habeant propria domicilia, ad confessionem, communionem et sepulturam cum vestri ordinis honestate suscipere. Liceat quoque vobis personas liberas et absolutas e saeculo fugientes ad conversionem recipere et eas cum rebus suis sine contradictione aliqua retinere. Infirmos quoque absolutos, qui in extrema voluntate ad vos se transferri aut apud vos sepeliri deliberaverint, nullus impedire seu res eorum legitimas detinere praesumat: salva tamen haeredum legitima portione et canonica iustitia illarum Ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad maiorem etiam ordinis vestri B reverentiam et regularis disciplinae observantiam, vobis, filii abbates, subjectos vestros ligandi et solvendi plenam concedimus facultatem. Quia vero singula quae ad religionis profectum et animarum salutem ordinatis, praesenti abbreviationi nequiverunt C annecti, nos cum his quae praescripta sunt, consuetudines vestras, quas inter vos religionis intuitu regulariter statuistis et deinceps auctore Domino statutis, auctoritate apostolica roboramus et vobis vestrisque successoribus et omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint perpetuis temporibus inviolabiliter observandas decernimus; nec aliquae litterae habeant firmitatem, quae tacito nomine Praemonstraten. ordinis, contra libertates vobis ab apostolica sede indultas fuerint impetratae. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere praesumat, licet fundorum dominis pro rei proprietate aliquem censum vel quotamlibet partem frugum reddatis. Interdicimus vero episcopis et aliis Ecclesiarum praelatis, nisi servato erectionis numero in Lateranen. concilio constituto, in vestris monasteriis hospitari. Ad grangias autem vestras et ad curtes hospitandi gratia, non nisi in magna necessitate, divertant; et tunc contenti sint ipsarum mansionum cibariis consuetis cum honestate atque charitate exhibitis. Nulli autem saeculari personae vel ecclesiasticae in aliqua domorum vestrarum liceat D carnibus vesci, nisi manifestae aegritudinis causa, et hoc in solis monasteriis conventualibus vestris. Prohibemus insuper ne aliqua persona fratres ordinis vestri audeat ad saecularia iudicia provocare. Sed si quis adversus eos aliquid sibi crediderit de jure competere, sub ecclesiastici examine iudicii experiendi habeat facultatem. Licitum praeterea vobis sit in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere et eorum testimonio, sicut rectum fuerit, et propulsare violentiam et iustitiam vindicare. Prohibemus quoque ne cuilibet ecclesiasticae vel saeculari personae fas sit in Ecclesiis vestris contra statuta Lateranen. concilii tallias exercere, vel quaslibet alias vobis ineptas [f. indebitas]

et iniquas exactiones imponere. Interdicimus etiam vobis, ne feras, aves, canes, sues et caetera huiusmodi curiositatis animalia a quolibet ad nutriendum sive custodiendum in detractionem vestri ordinis suscipere praesumatis. Porro ut quietius Deo servire possitis et discurrendi a vobis necessitas auferatur, praesenti scripto duximus indulgendum, ut si episcopis vestris aut malitiose differentibus vel pro justo impedimento non valentibus ordinationes et caetera ecclesiastica ministeria vobis conferre, aliquem episcopum de cuius ordinatione et officio plena sit vobis notitia hospitem vos habere contigerit, liberum sit vobis ab eo et ordinationes et caetera sacramenta suscipere, dum tamen praedictum diocesano episcopo non debeat generari. Praeterea postulationi vestrae clementius inclinati, praesenti pagina duximus inhibendum ne quis archiepiscopus vel episcopus aut eorum officiales Ecclesias vestras seu regulares personas earum absque manifesta et rationabili causa interdicere seu suspendere praesumat. Sed si quid in eis fuerit corrigendum, ad audientiam generalis capituli Praemonstraten. referatur et ibi, prout iustitiae et honestati congruerit, emendetur. Porro si qui episcopi aut eorum officiales in personas vestras aut Ecclesias sententiam aliquam contra libertatem eisdem a praedecessoribus nostris vel a nobis indultam promulgaverint, eandem sententiam, tanquam contra apostolicae sedis indulta prolatam, statuimus irritandam. Decernimus ergo, etc., salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Reat. per manum Raynaldi domini papae notarii, cancellarii vicem agentis, vi Kal. Aug., indictione prima, anno Dominicæ Incarnationis 1198, pont. vero domini Innocentii papae III anno primo.

CCCXXXII.

DECAN. ULIXBONENSI, DE ALCOBATIA ET SANCTAE MARIE DE CARCADI PRIORIBUS

Committitur eis causa epis. Colimbriensis et monasterii Sanctae Crucis.

(Reat., 11 Id. Aug.)

Ex insinuatione venerabilis fratris nostri Colimbrien. episcopi nostris est auribus intimatum quod cum indulgentia, quae concessa dicitur canonicis Sanctae Crucis a bonae memoriae Mich. praedecessore suo, Colimbrien. canonicorum subscriptiones contineat, nunquam tamen in ea dicti canonici suscriperunt, cujus tenor talis esse proponitur. *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Ego M. Dei gratia Colimbrien. episcopus sciens, ut ait B. Gregorius, valde necessarium et honestum esse Deo servientium quieti prospicere atque de eorum perpetua securitate tractare, et attendens nihilominus Colimbrien. monasterium S. Crucis a sacrosancta Rom. Ecclesia, quae caput et mater est omnium Ecclesiarum, per Dei gratiam integram libertatem habere, laudo et confirmo et cum assensu canonicorum meorum spontanea voluntate confirmamus libertatem, vobis scilicet et Domino I. ejusdem monasterii priori et caeteris [fratribus tam praesentibus quam futuris in eodem*

monasterio regularem vitam professis in perpetuum ; A quatenus et conservantes in Dei servitio gratia ipsius suffragante mente libera perseverent et ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam ibidem cooperante Domino noscitur institutus, perpetuis temporibus inviolabiliter conservetur. Confirmamus igitur et firmiter statuimus ut idem monasterium cum suis parochiis et parochianis et confratribus ab omni episcopali jure et exactione omnino sit liberum. Quascunque etiam possessiones et quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum possidet et possidebit, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, præstante Domino poterit adipisci, vobis vestrisque successoribus et per vos prædictæ Ecclesiæ Sanctæ Crucis præsentis pagina confirmamus : in quibus hæc duximus propriis exprimenda vocabulis. Omnes videlicet ecclesias in Castro Leirene et in terminis ejus, sicut continetur in testamento regis ; ecclesias Sancti Romani et Sanctæ Mariæ de Sena ; ecclesiam Sancti Joannis de Alcoba ; eccl. de Mira et eccl. de Taverio ; eccl. de Laurizal. Omnes illas eccl. quas in vestris populationibus noviter ædificaveritis. Quidquid etiam aliud illustris rex Portugalen. vobis dedit. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de redditibus hæreditatum vestrarum, seu villarum nec ego nec aliquis episcoporum qui in hac sede post me sessuri sunt, a vobis decimas exigere præsumat. Si quis ad Eccl. vestram converti voluerit et ibidem habitum religionis assumere, nullus audeat prohibere. Sepulturam quoque ejusdem loci liberam esse concedimus ; ut videlicet quicumque clericus sive laicus se illic sepeliri deliberaverit, ejus devotioni et extremæ voluntati nullus obsistat, nisi forte antea pro aliqua rationabili causa fuerit excommunicatus, ita tamen ut de suis bonis Ecclesiæ suæ partem faciat. Chrisma quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum, gratis et absque ulla pravitare nos vobis semper exhibeamus ; nec habeat ibi episcopus quamlibet potestatem imperandi vel prohibendi vel aliquam ordinationem, quamvis levissimam faciendi, nisi fuerit rogatus : quatenus canonici semper maneat in majorum suorum perfecta libertate. Et si qua forte causa inter hoc monasterium et nostram sedem evenerit et pacifice inter se non potuerit terminari, apud religiosos viros Deum timentes sine voluntaria dilatione finiatur. Hanc ergo scripturæ hujus paginam omni in futurum tempore ab omnibus successoribus nostris firmam statuimus illibatamque servari ; ut remotis cunctis vexationibus, divinum opus cum summa animi devotione perficiant et in orationibus et beneficiis ejusdem monasterii partem semper habeamus. Et ut episcopi et priores hujus sedis specialiter in Martyrologio vestro conscribantur et pro omnibus canonicis in unoquoque anno communis commemorato fiat. Si qua amodo ecclesiastica sæcularive persona, sciens hujus de-

creti paginam, contra eam temere venire seu in aliquo disturbare vel minuere tentaverit, secundo tertioque commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, ream se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, etc. usque ad verbum Amen. Facta carta libertatis hujus mense Martio, Era MCC regnante et confirmante Ildefonso Portugalen. rege. Ego M. Colimbrien. episcopus confirmo. Ego P. Salva sedis Sanctæ Mariæ prior confirmo. Ego Dominicus presbyter et archidiaconus confirmo. Ego M. presbyter et cantor confirmo. Ego Petrus Joannis presbyter confirmo. Ego M. presbyter et sacrista confirmo. Ego Cyprianus presbyter confirmo. Ego Telus presbyter confirmo. Ego Cyprianus presbyter confirmo. Ego Go. presbyter confirmo. Ego Christophorus presbyter confirmo. Ego Petrus presbyter et archidiaconus confirmo. Ego Telo Pelagii presbyter confirmo. Ego Joannis presbyter et capellanus confirmo. Ego Gu. presbyter confirmo. Ego Magister Laurentius presbyter confirmo. Ego Suarius presbyter confirmo. Ego P. Salvatoris presbyter confirmo. Ego P. Joannis diaconus confirmo. Ego M. presbyter confirmo. Ego Sua Petri presbyter confirmo. Ego Dominicus presbyter confirmo. Quia vero nobis non constitit de præmissis, causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus vocatis ad præsentiam vestram quos propter hoc videritis evocandos, super præmissis inquiratis plenius veritatem, et usque ad diffinitivam sententiam remoto appellationis obstaculo procedentes, gesta omnia nobis sigillorum vestrorum munimine roborata mittatis, certum terminum partibus assignantes ad quem recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Testes cogantur. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Reat., 11 Idus Augusti.

CCCCXXIII.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO.

Quod mutus et surdus possint matrimonium contrahere. (Apud S. Petrum Id. Julii.)

(123) Cum apud sedem apostolicam, cui, licet immeriti, præsidemus, totius ecclesiasticæ disciplinæ resideat magistratus, dignum est et consonum rationi ut quoties circa negotia varia et diversa quidquam dubitationis emerit, ad ipsius judicium recurratur, quæ disponente Domino inter omnes Ecclesias obtinere meruit principatum. Sane consuluisti nos per nuntios et litteras tuas, utrum mutus et surdus alicui possit matrimonialiter copulari. Ad quod fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam admitatur et sufficiat ad matrimonium solus consensus eorum de quorum quarumque conjunctionibus agitur, videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit vel debeat denegari ; cum quod verbis non potest, signis valet declarare.

† Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Julii.

(123) Cap. Cum apud sedem, De sponsal. et matrimoniis.

CCCXXXIV.

TARENTASIEN. ARCHIEPISC. ET EPISCOPO AUGUSTENSI,
ET ABBATI BONIMONTIS.
(Reat., xiv Kal. Aug.)

Licet injunctæ, etc., *ut supra in epistola 170, usque ad verbum illud* quia canonici prius arbitrium violaverant et arbitrii paginam arbitri non curaverant emendare: quanquam, sicut in præsentia nostra confessus est, arbitrium ipsum post triennium approbaverit, cum eidem arbitrio sigillum apposuit et extunc illud inviolabiliter observavit. E contra vero canonici respondebant, quod nec ipsi ab arbitrio resilierant, etc., *usque ad verbum illud* amplemur. Cum autem ipsum negotium sub certa forma de consilio fratrum vobis disposerimus committendum, sæpeditus episcopus supervenit, cui contra dilectos filios canonicos Lausanen. et eisdem contra ipsum episcopum in præsentia nostra fratrum nostrorum plenam concessimus audientiam. Ipsi ergo canonicis eadem quæ præmissa sunt contra episcopum proponentibus, ipse circa juramentum et arbitrium quæ præmissa sunt replicavit; adjiciens quod non alio modo juravit nisi quia in verbo veritatis promisit, quanquam in instrumento sui sigilli munimine roborato, quod juramentum fuerit exponere videatur. Et utraque pars asserebat quod talis promissio vicem obtinet juramenti. Adjiciebat etiam quod cum arbitri firmiter promississent quod ad arbitrium præstito prius juramento procederent, et id postmodum non servassent, eorum non tenebatur arbitrium observare; quanquam exceptiones hujusmodi non probaverit requisitus, sed earum tandem probationibus libera renuntiaverint voluntate. Quia vero idem episcopus dictum arbitrium captiosum fuisse, illicitum et damnosum firmiter asserebat, nec super hoc fides nobis poterat sufficiens exhiberi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super hoc diligentius veritatem; et si illud constiterit fuisse illicitum vel iniquum et in præjudicium ipsius episcopi vel Lausanen. Ecclesiæ redundare, ipsum auctoritate apostolica corrigatis et correctum faciatis monitione præmissa per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari. Quod si tale non fuerit, ad observationem ejus utramque partium compellentes, id nobis vestris litteris intimetis; ut qualiter sit super juramento quod idem episcopus præstitit procedendum per hoc plenius cognoscamus: scituri quod quia idem episcopus nobis fuit super dilapidatione delatus et ideo in hoc magis suspectus habetur quod plures viri religiosi suas nobis litteras direxerunt nec se super ea sufficienter visus est excusare, ei districte præcipimus ut ante præsentis decisionem negotii bona sui episcopatus sine consilio et assensu personæ illius quam vos ei ad hoc duxeritis deputandum nec infeudet, nec impignoret, nec distrahat aut permutet, nec aliquo titulo alienet. Quia vero

A quæ super aliis de præmisso episcopo referuntur, quia gravia sunt, sub dissimulatione transire non possumus nec debemus, eorum etiam inquisitionem de fratrum nostrorum consilio vestræ duximus experientiæ committendam, per apostolica, etc., *ut supra usque ad verbum illud* repræsentent. Si vero præfati canonici duxerint desistendum et probare, etc., *usque ad verbum* commendare. Volumus autem nihilominus et mandamus ut personam curetis idoneam providere, quæ indemnitati consulat Ecclesiæ Lausanen. ita videlicet quod dictus episcopus sine ipsius consilio bona ejusdem Ecclesiæ nullo titulo alienet; ei tamen expensæ competentes ac necessariæ non negentur ad causam; ne pro expensarum defectu, causæ suæ detrimentum incurrat. Si qua vero partium legitime citata vestram præsentiam adire contempserit, vos nihilominus in causa ipsa appellatione postposita ordine judiciario procedatis, cum in præsentia nostra litem fuerint contestati. Ad hæc, quia præfati canonici proponebant se ab ipso episcopo irrationabiliter spoliatos, vos, si eorum assertioni veritas suffragatur, ipsos restitui faciatis. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si omnes, tu, frater archiepiscope, cum eorum altero, etc.

Datum Reat. xiv Kalen. Augusti.

CCCXXXV.

BAMBERGEN. EPISCOPO, ET PETRO SCHOLASTICO MAGUNTIN.

C *Suspenditur Hildesemensis episcopus, quod sine auctoritate pontificis ad Ecclesiam Herbipolensem transierat.*

(Spo. et., xii Kal. Septemb.)

(124) Quanto personam venerab. fratris nostri Hildesemen. quondam episcopi sinceriori diligebamus affectu, tanto securius sperabamus quod nihil adversus matrem suam Romanam Ecclesiam in præjudicium sui ordinis et ecclesiasticæ disciplinæ dispendium attentaret. Sane (sicut certa multorum assertione comperimus, et suarum didicimus nihilominus testimonio litterarum, quibus ad nos directis Herbipolensem se pontificem nominabat) ipse relicta Hildesemen. Ecclesia, cui fuerat spirituali conjugio copulatus, ad Herbipolen. sine auctoritate Romani pontificis propria temeritate transivit, non attendens quod Veritas in Evangelio protestatur: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Potestatem enim transferendi pontifices ita sibi retinuit Dominus et Magister, quod soli beato Petro vicario suo et per ipsum successoribus suis et nobis ipsis qui locum ejus, licet indigni, tenemus in terris, speciali privilegio præbuit et concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam et evidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones. Non enim homo sed Deus separat quod Rom. pontifex, qui non puri hominis sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate vel utilitate pensata, non humana sed divina potius au-

(124) Cap. Quanto, De translatione episcop. Vide infra epist. 574. et lib. ii epist. 51, 204, 278, 283.

otoritate dissolvit. Nolentes autem tantæ præsumptionis audaciam relinquere impunitam, cum secundum Apostolum omnem inobedientiam promptissimus ulcisci, ne facti perversitas transeat præsumptoribus in exemplum, (quod quidem, si verum est, non potest non esse notorium) auctoritate omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum et nostra de communi fratrum nostrorum consilio in virtute Spiritus sancti districte tibi (125) præcipimus ut visis litteris nostris, omni contradictione et appellatione cessantibus, administrationem ipsius Herbipolen. Ecclesiæ tam in spiritualibus quam temporalibus penitus derelinquat. Si vero, quod non credimus, hanc suspensionem nostram non curaverit humiliter observare et inhibita sibi usurpare præsumperit, excommunicationis vinculo ipsum decernimus innodatum. Omnibus etiam tam clericis quam laicis Herbipolen. diœcesis sub anathematis interminatione præcipimus ut, non obstante juramento fidelitatis, omnem ipsi obedientiam subtrahant, quam ipse sibi contra sacros canones usurpavit, non attendens quod dicit Apostolus: *Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron (Hebr. v, 4)*. Cæterum, quoniam Herbipolen. canonici vota sua in ipsum prorsus illicite contulerunt, volentes, sicut dignum est, ut in eo puniantur in quo peccarunt, eligendi eos hac vice potestate suspendimus. Et si contra sedis apostolicæ interdictum ad cujusquam nominationem processerint, quod ab eis factum fuerit irritum decernimus et inane. Quia vero jaradictam Hildesemen. Ecclesiam, cui fuerat alligatus, unde secundum Apostolum solutionem quærere non debebat, nimis improbe dereliquit, ne ad ipsam ulterius redeat, in virtute Spiritus sancti ei districtius inhihemus; cum secundum traditiones canonicas (126), qui ad majorem se plebem transtulerit, a cathedra pelli debeat aliena et carere propria; ut nec illis præsideat quos per superbiam sprevit nec illis quos per avaritiam concupivit. Nos quoque Hildesemen. capitulo dedimus in mandatis ut ipsum redire volentem nulla ratione recipiant; ut sic saltem, quem timor Dei et bonum obedientiæ, (de cuius laude quid sentiendum est, ex diverso melius demonstratur, cum secundum Prophetam peccatum hariolandi sit repugnare et scelus idololatriæ nolle acquiescere) a malo non revocat, ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplinæ. Quocirca discr. vestræ per apost. scripta mandamus et sub pœna officii et beneficii quanta possumus distinctione præcipimus quatenus, nisi dictus episcopus et alii quæ statuimus et mandavimus infra viginti dies post receptionem litterarum nostrarum curaverint adimplere, vos ea sublato cujuslibet con. et ap. ob. exsequi non tardetis, et præfatum episcopum excommunicatum per regnum Alamanniæ nuntiantes, excommunicationem ipsam factis Dominicis et festivis diebus pulsatis campa-

(125) Apud Gregor. sibi.

(126) Concil. Sardic. c. 1.

nis et accensis candelis publice innovari. Quod si ambo, etc., alter vestrum, etc.

Datum Spolet., xii Kal. Septemb.

Scriptum est Hildesemen. quondam episcopo juxta tenorem litterarum istarum. Scriptum est Hildesemen. capitulo. Scriptum est clericis et laicis Herbipolen. Scriptum est Colonien. archiepiscopo et suffraganeis ejus ut ipsum excommunicatum denuntient et excommunicationem ipsam faciant: Dominicis et festivis diebus pulsatis campanis et candelis accensis publice innovari. In eundem modum Magd.:burgen. archiepiscopo et suffraganeis ejus. In eundem modum Salzeburgen. archiepiscopo et suffraganeis ejus.

CCCXXXVI.

NARBONEN. ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS, ABBATIBUS QUOQUE, PRIORIBUS ET ALIIS ECCLESIA-RUM PRÆLATIS, COMITIBUS ETIAM, ET BARONIBUS (127), ET UNIVERSO POPULO IN NARBONEN. PROVIN-CIA CONSTITUTIS.

Hortatur ad sacrum bellum contra Saracenos pro recuperatione terræ sanctæ.

(Reat., xviii Kal. Septembris.)

Post miserabile Hierosolymitanæ regionis excidium, post lacrymabilem stragem populi Christiani, post deplorandam invasionem illius terræ in qua pedes Christi steterunt et ubi Deus rex noster ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari, post ignominiosam nobis vivificæ crucis translationem, in qua salus mundi pependit et delevit chirographum mortis antiquæ, apostolica sedes super tantæ calamitatis infortunio conturbata laboravit clamans et plorans, ita quod præ incessanti clamore raucæ factæ sunt fauces ejus et ex vehementi ploratu pene ipsius oculi defecerunt. Verum ne, si secundum Prophetam Jerusalem obliti fuerimus, obliviscatur nos dexterâ nostrâ, adhæreat lingua nostra faucibus nostris si non meminerimus ejus, clamat adhuc apostolica sedes et quasi tuba vocem exaltat, excitare cupiens populos Christianos ad prælium Christi bellandum et vindicandam injuriam Crucifixi, usa ipsius verbo dicentis: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, et videte si est dolor similis sicut dolor meus (Thren. 1, 12)*. Ecce enim hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostræ ad extraneos devenerunt, viæ Sion lugent eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem, facti sunt inimici ejus in capite, sepulchrum Domini, quod Propheta gloriosum fore prædixit, profanatum ab impiis, inglorium est effectum. Gloria nostra, de qua dicit Apostolus: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi (Gal. vi, 14)*, sub manu tenetur hostili et ipse Dominus noster Jesus Christus, qui captivitatem nostram pro nobis moriens captivavit, quasi captivatus ab impiis ab hæreditate sua cogitur exulare. Existente quondam in castris arca Domini sabaoth, Urias domum suam ingredi recusavit, a licito etiam uxoris se compe-

(127) In vet. cod. ms. Biblioth. Colbertianæ legitur et personis per Narbon. provinciam.

accens amplexu. Nunc vero principes nostri, gloria Israel de loco suo in injuriam nostri translata, vacant adulterinis amplexibus, deliciis et divitiis abutentes; et dum se invicem inexorabili odio persequuntur, dum unus in alium suas nititur injurias vindicare, non est quem moveat injuria Crucifixi; non attendentibus ipsis quod jam insultant nobis inimici nostri, dicentes: Ubi est Deus vester, qui nec se potest nec vos de nostris manibus liberare? Ecce jam profanavimus sancta vestra. Ecce jam ad desiderabilia vestra manum extendimus et ea loca impetu primo violenter invasimus et ea vobis tenemus invitis, in quibus superstitionem vestram principium singitis suscepisse. Jam infirmavimus et confregimus hastas Galorum, Anglorum conatus elisimus, Teutonico-
B rum vires compressimus. Nunc secundo Hispanos domuimus animosos; et cum omnes virtutes vestras in nos duxeritis concitandas, vix adhuc in aliquo profecistis. Ubi ergo est Deus vester? Exurgat nunc et adjuvet vos et fiat vobis et sibi protector. Teutonici siquidem, qui se præsuebant inauditum de nobis reportare triumphum, ad nos vehementi spiritu transfretarunt; et cum solum castrum Baruth nullo defendente cepissent, nisi eos sicut et alios principes vestros fugæ beneficium liberasset, in se potentiam nostram graviter fuissent experti et eorum stragem ipsorum soboles perpetuo deploraret. Reges enim et principes vestri, quos dudum de terra fugavimus Orientis, ut timorem suum audendo dissimulent, ad suas latebras, ne dicamus regna, reversi, malunt se invicem expugnare quam denuo vires nostras et potentiam experiri. Quid igitur superest nisi ut his, quos fugientes in excusationem vestram ad terræ custodiam dimisistis, gladio ultore peremptis, in terram vestram impetum faciamus, nomen vestrum et memoriam perdituri? Qualiter ergo, fratres et filii, opprobria exprobrantium repellemus? Qualiter eis poterimus respondere, cum eos pro parte verum prosequi videamus, sicut nuper ad audientiam nostram certa significatione pervenit? Recepimus enim litteras de partibus transmarinis quod cum Teutonici Accon navigio pervenissent, castrum Baruth obtinuerunt nemine defendente. Sarraceni vero in Joppen facientes impetum
C ex adverso, eam per violentiam occuparunt et, cæsis multis Christianorum millibus, eam funditus destruxerunt. Verum Teutonici, rumoribus de morte imperatoris acceptis, non expectato passagii tempore, naves reduces ascenderunt. Unde Saraceni, qui ad resistendum eis exercitum paraverant copiosum in terram Christianorum adeo debacchantur, ut Christianis nec sine periculo civitates egredi liceat nec in ipsis sine formidiae remanere, imo eis gladius foris imminet, metus intus. Assumite igitur, filii, spiritum fortitudinis, scutum fidei et galeam salutis accipite, non in numero aut viribus, sed Dei potius, cui non est difficile in multis vel in paucis

A salvare, potentia confidentes et ei per quem estis, vivitis et habetis, secundum facultates proprias subvenite. Ipse quidem pro vobis semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; et vos eo paupere abundatis, ipso fugato quiescitis et nec inopi nec exuli subvenitis! Quisquis igitur in tantæ necessitatis articulo suum negaverit obsequium Jesu Christo, cum ante tribunal ejus astiterit judicandus, quid ad suam excusationem ei poterit respondere? Si Deus subiit mortem pro homine, dubitabit homo mortem subire pro Deo, cum non sint condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis? Negabit etiam servus Domino divitias temporales, cum dominus servo divitias largiatur æternas, quas nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt? Thesaurizet igitur homo thesauros in cælis, ubi fures non effodiunt nec furantur, ubi nec ærugo nec tinea demolitur. Omnes et singuli accingantur ita quod in proxime sequenti Martio quælibet urbes per se, similiter et comites et barones juxta facultates proprias ad defensionem terræ natalitatis Dominicæ certum in expensis suis dirigant numerum bellatorum, illic saltem per biennium moraturum. Licet autem instantia nostra quotidiana sit, omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, modo tamen hanc quasi præcipuam inter alias sollicitudines reputamus, per quam terræ orientali totis desideramus affectibus subvenire; ne si forte fuerit dilata subventio, residuum locustæ comedat brucus et fiant novissima deteriora prioribus. Verum ne nos aliis onera gravia et importabilia imponere videamur, digito autem nostro ea movere nolimus, dicentes tantum et aut nihil aut minimum facientes, cum qui fecerit et docuerit, magnus vocetur in regno cælorum, ejus exemplo qui cæpit facere et docere, ut et nos qui, licet immeriti, vicem ejus exercemus in terris, bonum aliis præbeamus exemplum, in personis pariter et in rebus terræ sanctæ decrevimus subvenire; dilectis filiis nostris Soffredo tit. S. Prædis presbytero et Petro tit. S. Mariæ in Via Lata diacono cardinalibus, apostolicæ sedis legatis,
D viris utique timoratis, scientia et honestate præclaris, potentibus in opere et sermone, quos inter alios fratres nostros speciali charitate diligimus, manu propria crucis signaculum imponentes, qui exercitum Domini humiliter et devote præcedant, et non mendicatis suffragiis sed nostris et fratrum nostrorum sumptibus sustententur: per quos etiam aliud competens subsidium eidem terræ disponimus destinare. Interim autem dictum Petrum Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum cardin. ad charissimorum in Christo filiorum nostrorum Philippi Francorum et Richardi Anglorum regum illustrium præsentiam destinamus ad reformandam pacem vel treugas saltem usque ad quinquennium ordinandas et exhortandos

populos ad obsequium crucifixi : [(128) quem sicut apostolicæ sedis legatum volumus et mandamus ab omnibus honorari et mandatis et statutis ipsius humiliter obediri.] Dictum autem Soffredum Sanctæ Praxedis presbyt. card. Venetias pro terræ sanctæ subsidio destinamus. De communi præterea fratrum nostrorum deliberatione statuimus et vobis, fratres archiepiscopi et episcopi, et dil. filii abbates, priores et alii Ecclesiarum prælati, districte præcipiendo mandamus quatenus certum numerum bellatorum vel pro certo numero certam pecuniæ quantitatem in proxime sequenti Martio, pensata facultate cuiuslibet, ad expugnandam paganorum barbariem et servandam hæreditatem Domini destinatis, quam ipse proprio sanguine comparavit. Si quis autem, quod non credimus, constitutioni tam piæ ac necessariæ præsumperit obviare, sicut sacrorum canonum transgressorem decrevimus puniendum et usque ad satisfactionem condignam ab officio censemur manere suspensum. De Dei ergo misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignus, ligandi et solvendi contulit potestate, omnibus qui laborem hujus itineris in personis propriis subierint et expensis, plenam peccatorum suorum de quibus oris et cordis egerint pœnitentiam veniam indulgemus et in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis juxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinaverint illic saltem per biennium moraturos et illis similiter qui, licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleverint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus esse participes, juxta quantitatem subsidii, ac præcipue secundum devotionis affectum, qui ad subventionem illius terræ de bonis suis congrue ministrabunt. [(129) Ut autem expeditius et securius ad subventionem terræ nativitatis Dominicæ quilibet accingantur.] Bona insuper ipsorum, ex quo crucem susceperint, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus nec non et sub archiepiscoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistant : statuentes ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistant. Quod si quisquam præsumperit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui vero proficiscientium illuc ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, vos, fratres archiepiscopi et episcopi, per vestras dioceses creditores eorum, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione cogatis ut eos a sacramento penitus absolventes, ab usurarum ulterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem cogegerit usurarum, eum ad restitutionem earum sublato appellationis obstac.,

(128) Hæc addita sunt ex Rogerio de Hoveden.

districtione simili compellatis. Judæos vero ad remittendas ipsis usuras per vos, filii principes, et sæcularem compelli præcipimus potestatem; et donec eas remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam in mercimoniis, quam aliis, per excommunicationis sententiam eis jubemus communionem omnimodam denegari. Ab hoc igitur opere nullus omnino se subtrahat, cum id non a nobis sed ab ipsis fuerit apostolis institutum, qui collectas faciebant in gentibus, ut fratribus in Jerusalem laborantibus subvenirent. Nolumus autem vos de divina misericordia desperare, quantumcunque sit Dominus peccatis nostris iratus, quin in manu vestra perficiat, si, prout debetis, in humilitate cordis et corporis iter fueritis peregrinationis aggressi, quod majoribus non concessit. Consensissent enim majores forsitan, et dixissent; *Manus nostra excelsa, et non Deus, fecit hæc omnia* (Deut. xxxii, 27); et sibi, non Deo, victoriæ gloriam ascripsissent. Speramus enim quod non in ira misericordias continebit, qui cum iratus est, non obliviscitur misereri, nos admonens et exhortans: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos* (Zach. i, 3). Credimus etiam quod si ambulaveritis in lege Domini, non eorum sequentes vestigia qui vani facti sunt post vanitatem euntes, qui comessationibus et ebrietatibus voluptuose vacabant et ea exercebant in partibus transmarinis quæ in terra nativitatis propriæ sine multa infamia et detractioe plurima non auferent, sed spem vestram in eo solummodo posueritis qui non deserit sperantes in se, non tantum ab illicitis sed quibusdam etiam licitis abstinentes, is qui currum et exercitum Pharaonis projecit in mare, arcus fortium infirmabit et inimicos crucis Christi a facie vestra delebit ut lutum platearum, non nobis aut vobis sed nomini suo dans gloriam, qui est gloriosus in sanctis, mirabilis in majestate, faciens prodigia et post lacrymationem et fletum, gaudium et exultationem iuducens. Ad hæc autem expeditius et melius exsequenda vos, fratres archiepiscopo Nemausen. et Auriasicen. episcopi, duximus deputandos, qui verbum Domini cæteris proponatis et ad implendum mandatum apostolicum coepiscopos vestros et alios invitantes, taliter exsequamini causam Domini quod et vos hujus sitis remissionis participes et in hoc devotio vestra plenius elucescat. ad quod etiam laudabiliter exsequendum vobis unum de fratribus militiæ Templi, alterum vero de fratribus Jerosolymitani hospitalis, viros honestos et providos, assumatis.

Datum Ræt., xviii Kal. Septembris.

In eundem modum scriptum est Lugdunen. et Viennen. archiepiscopis, abbatibus quoque, prioribus et aliis Ecclesiarum prælati, comitibus et baronibus et universo populo in utraque provincia constitutis. In eundem modum universis de regno Franciæ, Angliæ, Hungariæ, et Siciliæ.

(129) Et hæc quoque addita sunt ex Rogerio.

CCCXXXVII.

EPISCOPO ET CAPITULO TARVISIN.

De collatione præposituræ Tarvisinæ, quæ jam erat ad sedem devoluta
(Reat., Non. Aug.)

Licet ex collata nobis a Domino plenitudine potestatis et auctoritate Lateran. concilii, præposituram Ecclesiæ vestræ, quæ jam ultra duodecim annos, sicut accepimus certa relatione, vacavit, libere conferre possemus, utpote cujus donatio ad nos jam est juxta idem concilium devoluta, volumus tamen honori vestro deferre ac vobis ex nostro meritum comparare. Ideoque discretionem vestram rogamus, monemus et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus dilectum filium B. subdiaconum nostrum, quem suæ nobilitatis, litteraturæ ac honestatis intuitu nos et fratres nostri sinceræ charitatis brachiis amplexamur, in præpositum Ecclesiæ vestræ ob reverentiam sedis apost. recipere non tardetis, cum integritate omnimoda in qua præpositus aliquis eam unquam noscitur habuisse; in choro etiam stallum præpositi ac locum in capitulo ei sine difficultate qualibet assignetis: facientes de necessitate virtutem et mandatis nostris humiliter et devote parentes, scituri quia quod de ipso incepimus, relinquemus nullatenus imperfectum. Ad hæc, auctoritate vobis præsentium districtius inhibemus ne post litterarum nostrarum susceptionem alii cuiquam præposituram ipsam præsumatis conferre vel circa eam aliquid innovare. Quod si, quod non credimus, secus fuerit præsumptum a vobis, nos factum vestrum nullum esse decernimus et carere prorsus robore firmitatis. Venerabili etiam fratri nostro Mantuan. episcopo per apostolica scripta præcipiendo mandamus ut vobis in executione mandati nostri cessantibus, non obstante sacramento quod de non eligendo præposito præstitisse dicimini, cum eum id exsequi vestro non sit juramento contrarium et juramentum vestrum minus videatur fuisse discretum, ipse, subl. appellationis obstaculo, de prædicta eum præpositura auctoritate nostra investiat et in corporalem possessionem inducat, stallum in choro et locum in capitulo assignando et quod fecerit, per censuram eccle. faciat inviolabiliter observari, contradictores eadem districtione compescens. Nullis litteris obst. etc.

Datum Reat., Non. Augusti.

Illis scriptum est ut hoc faciat.

CCCXXXVIII.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. ET P. S. MARIE IN VIA LATA
DIACONO CARD. APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO

Ut certus canonicorum numerus juramento firmatus non augetur.

(Spolet., xi Kal. Septembris.)

(130) Constitutus in præsentia dilecti filii nostri
G. Sancti Angeli diaconi cardinalis Petrus cleri-

(130) Cap. Constitutus, De rescriptis.

A cus, quem ei concesseramus et parti alteri auditorem, proposuit coram ipso, quod cum olim bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster dilectis filiis dec. et capitulo Bituricen. dederit in mandatis ut ipsum in canonicum reciperent et in fratrem et præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret Ecclesia vel proximo vacaturam, venerabili fratre nostro Bituricen. archiepiscopo ei monitore concessio et, si ipsi mandatum ejus admittere non curassent, eis præcipiendo mandavit ut quod eis mandaverat adimplerent; dicto archiepiscopo et venerabili fratre nostro Claromonten. episcopo super hoc exsecutoribus deputatis. Interim autem capituli nuntius ad apostolicam sedem accedens, cum suggestisset ipsum P. in pluribus Ecclesiis habere præbendas, Bituricen. Ecclesiam ab ejus obtinuit impetitione absolvi; indulgentia etiam impetrata, ne infra triennium aliquem recipere in fratrem cogentur. Cumque postmodum idem P. ad Ecclesiam Romanam reversus, eidem prædecessori nostro exponere curavisset quod licet in Claromonten. Ecclesia quoddam beneficium quod concedi etiam laicis consuevit et familiaritas appellatur fuisset adeptus, et ex ipso tamen vel alio quod haberet non posset commode sustentari, idem prædecessor noster dictis decano et capitulo per suas litteras injunxit ut prædicta indulgentia in suo robore permanente, præbendam quæ post triennium primo vacaret ipsi conferrent; interim autem ei stallum in choro et locum in capitulo assignarent; executione hujus mandati dilecto filio Claromonten. præposito delegata; qui, sicut ex ejus litteris manifeste liquebat, cum dictos decanum et capitulum ad implendum mandatum apostolicum diligentius monuisset nec profecisset in aliquo, dictum P. de præbenda primo post triennium vacatura auctoritate curavit apostolica investire, ei stallum in choro et locum in capitulo concedendo. Verum dilectus filius P. Rossignos ex adverso respondit quod cum in Bituricen. Ecclesia certus esset canonicorum numerus institutus, firmatus jurejurando et per multos Romanos pontifices confirmatus, et de hoc memoratus P. non fecisset in suis litteris mentionem, intelligendus erat circumvenisse prædecessorem nostrum et dictas litteras veritate tacita impetrasse. Licet enim cum in aliqua Ecclesia certus statuatur numerus, hæc apponatur conditio vel intelligatur apponi: *Salva sedis apostolicæ auctoritate*, non tamen erat credendum quod eum certa scientia contra juramentum eorum recepi mandavisset, cum de hoc in ejus litteris nihil fuisset expressum. Nos igitur de prædictis per memoratum cardinalem instructi, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si legitime vobis constiterit numerum canonicorum qui nunc est in Ecclesia, esse per decanum et capitulum ejusdem Ecclesiæ juramento firmatum: antequam orædictus clericus a orædecessore nostro

litteras exsecutorias impetrasset, quidquid factum est occasione litterarum quas idem clericus a sede apostolica impetrasse dignoscitur cassum et irritum decernatis haberi: alioquin ei faciatis in eadem Ecclesia præbendam, si qua vacat, sublato cunjuncto appellacionis obstaculo, assignari; contradictores, si qui fuerint, per districtiorem eccl., appellacione postposita, compescentes: provisuri attentius quod ita super hoc mandatum nostrum adimplere curetis, quod eundem clericum non oporteat deinceps ad nos iterare laborem. Quia sicut nolumus injusta præcipere, sic cum justa præcipimus, volumus efficaciter exaudiri. Nullis litteris ob. harum tenore tacito, etc., Quod si ambo, etc., alter vestrum etc.

Datum Spoleti, xi Kal. Septembris.

CCCXXXIX.

EPISCOPO ET CANONICIS HYPORIEN.

De receptione Joannis papæ subdiaconi ad archidiaconatum.

(Spoleti, vii Kal. Septemb.)

Pro his et nos fiducialius deprecamur et ab aliis preces nostras facilius credimus exaudiri, quibus ad obtinendum quod petimus nobis etiam non rogantibus, sufficienter eorum merita suffragantur. Sane nobilitatem generis, honestatem morum, consilii maturitatem et munus scientiæ dilecti filii Boni Johannis subdiaconi nostri, nobis et fratribus nostris propter hoc ac propter obsequium Ecclesiæ in multis impensum accepti, vos ignorare non credimus; et ideo a vobis pro ipso nos credimus tanto libentius audiendos, quanto vobis sunt ejus merita notiora et quod Ecclesia vestra per eum apud nos gratius debeat in suis necessitatibus exaudiri plenius agnovistis. Inde est quod cum in Ecclesia vestra vacet archidiaconatus officium, de quo tu, frater episcope, diceris fuisse assumptus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eum dicto subdiacono nostro sine dilatione ac difficultate qualibet ob apostolicæ sedis reverentiam cum omni jure suo liberaliter conferatis, stallum in choro et locum in capitulo archidiacono debitum eidem pariter assignantes, ut vos ad receptionem proborum virorum faciles et ad implenda mandata sedis apostolicæ inveniamus benevolos et devotos. Ad hæc, auctoritate vobis præsentium inhibemus ne archidiaconatum ipsum post receptionem præsentium alii cuiquam conferatis. Quod si contrarium, quod non credimus, faceretis, nos factum vestrum irritum esse decernimus et inane. Noveritis etiam nos dilectis filiis præposito sancti Gaudentii Novarien. et magistro V. Balbo canonico Mediolanen. subdiaconis nostris præcipiendo mandasse ut, si vos quod scribimus nolueritis vel distuleritis adimplere, ipsi id auctoritate apostolica exsequantur, ipsum de archidiaconatu investientes eodem, et ejus possessionem assignantes eidem; vos quoque ad receptionem ipsius, auctori-

(131) Vide supra epist. 121. 303.

A late nostra suffulti, ecclesiastica districtione, sublato appellacionis obstaculo, compellentes

Datum Spoleti, vii Kal. Septembris.

CCCXL.

CANONICIS BURGI SANCTI DOMINI.

De privilegio et exemptione illorum, ne ab episcopo Parmensi vexentur.

(Spolet., vii Kal. Sept.)

(131) Ex litteris et conquestione vestra nobis innotuit quod cum propter præsumptionem quam cives Parmen. in invasione dilecti filii nostri P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis et ablatione suarum rerum non sunt veriti attendere, Ecclesia vestra sit per venerabiles fratres nostros archiepiscopum Mediolanen. et Cuman. episcopum secundum apost. B mandati tenorem a potestate et jurisdictione episcopi Parmen. exempta, postquam idem episcopus comminationis recepit litteras, occasione cujusdam procuracionis quam a vobis indebite requirebat, cum procuratio quam ei debebatis paucis diebus elapsis ei plenarie fuisset a vobis exhibita, episcopus ipse, dilecto filio præposito vestro nullatenus requisito, vos ab officio et beneficio suspendere minime dubitavit. Nos igitur quod in pœnam contra cives Parmen. a nobis est provida deliberatione statutum temeritate cujuspiam infringi nolentes, eidem episcopo districte præcipimus ut in Ecclesiam vestram vel vos nullam jurisdictionem exercere vel vobis aliquod gravamen inferre præsumat. Alioquin nos dilecto filio præposito Regin. dedimus in mandatis ut eundem episcopum ad hujusmodi per censuram ecclesiasticam, sublato appellacionis obstaculo, nostra fretus auctoritate compescat; eum nihilominus ad exhibendam vobis justitiam super ecclesia Sanctæ Mariæ et aliis ecclesiis de Sorana, et super ecclesiis de Curticel. scilicet Sancti Victoris, et Sancti Ingulfi, appellacione remota, ecclesiastica districtione compellens. Unde discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus supradictam suspensionis sententiam in vos ab episcopo jam dicto prolatam nullatenus observetis.

Datum Spoleti, vii Kal. Septembris.

Scriptum est Parmen. episcopo, districte præcipiendo juxta tenorem litterarum istarum. Scriptum est G. Regin. præposito, ut ipsum episcopum a prædictis censura ecclesiastica compescat et ad exhibendam justitiam de prædictis Ecclesiis eadem districtione compellat.

CCCXLI.

ACHERUNTINO ARCHIEPISCOPO.

Ut a laicis res ecclesiasticæ non administrantur, sed exstructa monasteria ab episcopis consecrentur.

(Spolet., vi Kal. Septembr.)

Significante nobili viro R. comite Licii, nostro est apostolatus reseratum quod capellam Sanctæ Mariæ de Lanian. a se reparatam pariter et dotatam Cisterciens. fratrum regulis informare disposuit pro salute sua pariter et parentum; monasterium quoque quod

est in castro Genusii, in quo jus obtinet patronatus, propter nigrorum monachorum incuriam in spiritualibus et temporalibus usque adeo jam consumptum quod in eo vix possunt quatuor sustentari, ut in utriusque respirare valeat, adjunctum ipsi capellæ, abbatiae Casamarii disposuit supponendum. Verum quia laicis etiam religiosis, disponendi de rebus Ecclesiæ nulla est attributa facultas, fraternitatem tuam rogamus pariter et hortamur quatenus, quod per eum legitime fieri non potest, per tuam sortiatur auctoritatem effectum, si utilitati ecclesiasticæ videris expedire.

Datum Spoleti, vi Kal. Septembris.

CCCXLII.

PRIORI ECCLESIAE S. NICOLAI DE MONTE SECUS NARNIAM
CONSTITUTÆ.

De privilegiis et immunitate illorum.

(Spoleti, vi Kal. Sept.)

Ea quæ sunt juris beati Petri et ad Romanam Ecclesiam nullo pertinent mediante sic teneri volumus et servari ab his qui ad eorum sunt custodiam deputati, ne occasione qualibet debeat in posterum ipsi Rom. Ecclesiæ aliquod præjudicium generari. Cum igitur prælibata ecclesia beati Petri juris existat et in ejus sis regimine constitutus, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri, Clementis, et Cælestini prædecessorum nostrum Romanorum Pontificum præsentibus tibi litteris inhibemus, ne de ipsa ecclesia nisi nobis et nostris successoribus respondere, aut eam recognoscere ad aliquo, nisi de mandato nostro vel catholici successoris nostri, præsumas. Prohibemus etiam, ne quisquam eandem ecclesiam violenter intrare, aut ejus possessiones et bona diripere, seu temere audeat perturbare. Præterea tibi concedimus, ut bona ipsius ecclesiæ, quæ ab aliquibus detinentur injuste, licitum tibi sit legitime revocare. Ad iudicium autem hujus perceptæ libertatis ecclesia ipsa Romanæ Ecclesiæ libram ceræ quolibet anno persolvat. Nulli ergo, etc.

Datum Spoleti, vi Kal. Septembris.

CCCXLIII.

EPISCOPO LIDDEN.

Ut Siculum armet ad bellum sacrum pro recuperanda terra sancta.

(Spoleti, iii Kal. Sept.)

Cum te credamus imo teneamus pro certo pro subjectione terræ nativitatis Dominicæ fideliter hactenus laborasse ac certum nobis existat quod adhuc super eodem laborare diligenter intendas, sollicitudinem tuam venerabilibus fratribus nostris Tranen. archiepiscopo, episcopo Cupersanensi et dilectis filiis abbati de Floribus, priori Sancti Andreae de Benevento citra Farum, venerabili vero fratri nostro Syracusanensi episcopo et dilecto filio abbati de Sanbucin. per Siciliam, ad proponendum verbum Domini, pro liberatione illius terræ in qua sæterunt pedes ejus et ubi Deus rex noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis et episcopis

et dilectis filiis comitibus et baronibus, consulibus civitatum et populis per totum regnum Siciliae constitutis, imo ipsi et charissimæ in Christo filiae nostræ illustri imperatrici duximus adjungendam; ut tanto libentius vestrum verbum recipiatur ab omnibus, quanto propositum fuerit cum majoris devotionis affectu; et exilium tuum terræ sanctæ detentionem et paganorum barbariem, qui nec ætati nec ordini detulerunt, mentibus omnium repræsentando impressus sigillabit. Qualiter autem terræ sanctæ per fratres nostros et nostra disposuerimus subvenire, qualiter et quem ad reformandum inter charissimos in Christo filios nostros Ph. Francorum et R. Anglorum reges illustres veræ pacis concordiam vel treugas saltem usque ad quinquennium statuendas et exhortandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, quem de fratribus nostris Pisas, quem Januam, quem et Venetias propter hoc duxerimus destinandos, quam remissionem his qui Christo exsuli et exterminio Jerosolymitanæ regionis in personis et rebus et vel in personis vel rebus subvenerint, concedamus, et quod eorum bona sub nostra protectione suscipiamus, eos a sœnatorum instantia relevantes, tibi et prædictis sociis tuis ex forma litterarum communium poterit manifeste liquere. Accingere igitur et assume non nostram sed Domini causam. Sonet vox tua in auribus omnium, necessitatem terræ Orientalis, exilium Jesu Christi, causam scilicet tuæ legationis exponens; et cum prædictis vel eorum aliquo aut etiam solus, si ipsi vel noluerint vel non poterint interesse, taliter quod tibi et ipsis injungitur exsequaris, ne appareas in conspectu Domini vacuus, sed ad Jerosolymitanam provinciam multa stipatus militia cum legatis nostris et ad aream Domini cum exultatione cumulat manipulis revertaris.

Datum Spoleti, iii Kalend. Septembris.

CCCXLIV.

EIDEM.

Ejusdem plane argumenti.

(Spoleti, Kal. Septembris.)

Ad sollicitandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, ne videamur liberalis Domini dispensatores avari, præter remissionis gratiam et apostolicæ protectionis præsidium quæ ad terram nativitatis Dominicæ proficiscentibus vel ei subvenientibus indulgemus, gratiam oportet nos facere in aliis etiam specialem, ut tanto libentius itineris Jerosolymitani onus assumant, quanto se amplius viderint ab aliis oneribus relevari. Eapropter, ven. in Christo frater, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut eos qui terram sanctam in hujus necessitatis articulo personaliter visitabunt, si ob manus injectas in clericum vinculo sint excommunicationis astricti, nostra fretus auctoritate absolvas. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Spoleti, Kal. Septembris.

In eumde n modum Tranen. archiepiscopo, Cupersanen. episcopo, priori Sancti Andreae de Benevento,

Syracusan. episcopo, abbati de Floribus, nunciis et A seorsim.

CCCXLV.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET UNIVERSIS ECCLESiarUM PRÆLATIS PER TOTUM REGNUM FRANCIE CONSTITUTIS.

Ut legatum apostolicum, qui pacem inter Gallie et Anglie regem facere et contra Saracenos armare debet, humaniter accipiant.

(Datum Reat.)

Licet commissa nobis a Domino potestatis ecclesiasticæ plenitudo universis Christi fidelibus nos constituerit debitores, statum tamen et ordinem conditionis humanæ non possumus ampliare, quia juxta verbum Domini cum ad staturam nostram nec cubitum unum valemus adicere, vel simul in diversis locis existere, in quibus tamen corporis unitate vel ad remota quolibet in ictu oculi transvolare possumus, et cum Habacuc exsul Danieli deposito in lacu leonum, per nos ipsos cibi consolationem afferre ac messoribus nihilominus ministrare. Quia vero lex id humanæ conditionis non patitur, nec possumus in persona propria gerere sollicitudines universas, interdum per fratres nostros, qui sunt membra corporis nostri, ea cogimur exercere quæ, si commoditas Ecclesiæ sustineret, personaliter libentius implemimus. Cum autem omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra; sic per singulos, cum oportet, injunctæ nobis sollicitudinis onera dispensamus, ut cum alter alterius onera supportarit, a singulis lex Christi laudabiliter impleatur. Non enim in uniformitate corporis Christi, quod est Ecclesia, sicut in humani corporis constitutione segregatio partium generat sectionem, sectio vero mortem vel deformitatem inducit; imo segregatio in obedientiæ virtute consistens, unitatis est signum: unitas vero verum est indicium charitatis, per quam multitudinis credentium erat, sicut legitur, cor unum et anima una. Sane licet instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, nuper tamen nobis sollicitudo potior supervenit: quæ, si reliquæ cederent, sola tamen sibi nos totos interius et exterius vindicaret nec sic etiam infirmitas nostra tantæ sufficeret gravitati. Recepimus enim litteras de partibus transmarinis, quod cum Teutonici, capto castro Baruth et Joppen ab impiis occupata, naves reduces ascendissent, Saraceni, qui ad resistendum eis exercitum paraverant copiosum, sicut locustæ terre superficiem repleverunt: ita quod Christiani gladius foris imminet, metus intus, ut tutum eis non sit in civitatibus et in locis munitissimis remanere. Cum igitur nos ab subveniendum Jerosolymitan. provinciæ dilectis filiis nostris S. tt. Sanctæ Prædix presbytero et P. Sanctæ Mariæ in via Lata diacono cardinalibus imposuerimus signum crucis, cum nec Ecclesiæ necessitas pateretur nec prædecessorum nostrorum monerent exempla ut itineris Jerosolymitani laborem personaliter subiremus,

dictum P. Sanctæ Mariæ in via lata diacon. cardinalem virum scientia, honestate morum et consilii maturitate præclarum, præcipue ad reformandam inter chariss. in Christo filios nostros Ph. Francorum et R. Anglorum reges illustres plenæ pacis concordiam vel treugas saltem usque ad quinquennium statuendas, et excitandos populos ad obsequium Jesu Christi duximus destinandum: cui etiam commisimus plenæ legationis officium, concessa sibi libera facultate ut evellat et dissipet, ædificet et plantet, sicut viderit expedire. Quia vero ipsum inter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, universitati vestræ per apost. scripta mandamus atque præcipimus quatenus cum sicut legatum sedis apost. imo Christi, cujus subventionis causa dirigitur, benigne recipientes et honorifice pertractantes, ea quæ super prædictis vel aliis deliberatione provida duxerit statuenda recipiatis humiliter et inviolabiliter observetis, alioquin sententiam quam in contumaces duxerit proferebam, ratam habebimus et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari: scituri quod nos in eo, si a vobis honoratus fuerit, credimus honorari et contemptus ejus proprium putarem.

Datum Reat.

CCCXLVI.

PETRO SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIAcono CARD. APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Datur illi potestas cogendi episcopos Angliæ ut ipsi consilio et auxilio sint.

Quanto amplius de honestate tua, discretionem pariter et litteratura confidimus, tanto fiducialius ea tibi committimus exsequenda quæ apostolicæ sedis honorem respiciunt et communem utilitatem populi Christiani. Cum itaque te de fratrum nostrorum consilio ad reformandam inter charissimos in Christo f. n. Ph. Francorum et R. Anglorum reges illustres plenæ pacis concordiam, vel treugas saltem usque ad quinquennium statuendas, duxerimus inter cætera destinandum, discretioni tuæ auctoritate presentium indulgemus ut si quos viros ecclesiasticos, archiepiscopos vel episcopos vel minoris ordinis viros in regno Anglorum esse cognoveris, quorum tractatui pacis sit consilium opportunum, eos ad te convoces et per districtiorem ecclesiasticam, si necesse fuerit, nostra fretus auctoritate venire compellas. Nulli ergo, etc.

CCCXLVII.

EIDEM.

Ut regem Gallorum per censuras ecclesiasticas cogat suam uxorem recipere.

Scriptimus charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri regi Francorum et ea quam superduxit contra Ecclesiæ interdictum a suo separata consortio, charissimam in Christo filiam nostram Francorum reginam illustrem, uxorem suam, in gratiam recipiat conjugalem, et debito pertractet affectu. Ut autem mandatum nostrum super hoc melius et expeditius compleatur, discretioni tuæ auctoritate

presentium indulgemus, per apostolica scripta mandantes et districtè præcipientes ut nisi dictus rex infra mensem post commonitionem tuam prædictam reginam in gratiam receperit conjugalem et honore debito pertractarit, ex tunc totam terram ejus appellatione postposita sub jactis interdicto; ita quod, præter baptismum parvulorum et pœnitentias morientium, nullum in ea divinum officium celebretur. Venerabilibus etiam fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis nostris abbatibus, prioribus et universis Ecclesiarum prælatis constitutis in terra ejus in virtute Spiritus sancti districtè præcipimus ut, cum in terram regis ejusdem interdicti sententiam promulgaris, eam ap. re. secundum prædictam formam observent et per suas faciant provincias, dioceses, et Ecclesias observari. Nulli ergo, etc.

Scriptum est super hoc archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus et universis Eccles. prælatis in terra regis Franciæ constitutis.

CCCXLVIII.

PR. ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

Ut reginam uxorem recipiat, et cum rege Anglorum pacem servet.

Cum inter principes Christianos personam tuam singulari quadam benevolentia diligamus, super his infra nos ipsos vehementer ingemiscimus et dolemus quæ de serenitate tua sæpius ad nostram audientiam referuntur; cum, quod dolentes referimus, tam super facto char. in Christo f. n. reginæ Francorum illustris uxoris tuæ, quam etiam super discordia quam cum charissimo in Christo f. n. illustri rege Anglorum exerces, taliter te habere dicaris ut æmulis tuis non solum repugnandi tibi materiam præbeas, sed etiam audaciam expugnandi: quod serenitati tuæ manifestum tribuit argumentum, quod Dominus Deus noster tuis sit peccatis iratus. Et licet olim super receptione prædictæ reginæ per venerabilem fratrem nostrum Parisien. episcopum diligenter celsitudinem tuam commoneri fecerimus (132), ac postmodum propter id nostras tibi curaverimus litteras destinare, volentes non minus salutis tuæ pariter et honori consulere quam ejusdem reginæ justitiæ providere, nondum tamen nescimus quorum usus consilio, quod causa nobis non modici stuporis existit et doloris, monita et mandata sedis apostolicæ, quæ Deo teste processerunt ex fomite charitatis et sinceræ quam circa te gerimus, dilectionis affectu, non curasti, sicut debueras, humiliter exaudire. Verum, ne quid desit exhortationibus nostris, serenitatem tuam tertio duximus commo-

(132) Vide supra. epist. 4, 171.

PATROL. CCXIV.

atum f. n. P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum ap. se. legatum, quem inter fratres nostros speciali amplectimur dilectionis affectu et quem personam tuam et regnum diligere sincere cognoscimus, utpote in eo nutritum pariter et instructum, qui te ad hæc diligenter commoneat et nostram tibi exponat plenius voluntatem; cui, tanquam nobis ipsis, fidem adhibeas super his quæ tibi duxerit proponenda.

CCCXLIX.

ARCHIDIACONO, ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS MEDIOLANEN.

Quot modis crimen falsi circa bullas apostolicas committatur.

(Spolēt., 11 Non. Septemb.)

B (133) Licet ad regimen ap. sedis, quæ dante Domino universalium Ecclesiarum mater est et magistra, insufficientes nos vita et scientia reputemus, quantum tamen Dominus nobis sua miseratione concesserit, ab his proposuimus abstinere per quæ nobis possit merito derogari: quanquam ex infirmitatis humanæ defectu non sic formam perfectionis semper et in omnibus imitari possimus, quin aliquid aliquando in nostris subrepat operibus quod minus circumspectæ providentiæ valeat imputari. Quod tamen non ex industria vel scientia certa, sed interdum ex ignorantia vel nimia occupatione contingit. Significastis siquidem nobis per litteras vestras quod cum quædam vobis fuissent litteræ præsentatæ, per quas vobis districtè præcipere videbamur ut I. de Cimilian. clericum Ecclesiæ vestræ in canonicum reciperetis et fratrem, nec aliquem alium in canonicum vocaretis, donec ipse præbendæ beneficium plenarie fuisset adeptus, earum tenore diligenter inspecto, vix eas credidistis de nostra conscientia processisse, vel si etiam processerunt, per nimiam fuisse importunitatem obtentas. Cæterum cum easdem litteras, sicut viri providi et discreti, ad nostram remisissetis præsentiam, ut ex earum inspectione plenius nosceremus utrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis invenimus quam vestra fuisset discretio suspicata. Nam licet in stylo dictaminis et forma scripturæ aliquantulum cœperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus; quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum litteras ipsas sciremus de nostra conscientia nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes, in superiori parte, qua filo adhæret, eam aliquantulum tumentem invenimus; et cum filum ex partu tumentis sine violentia qualibet aliquantulum attrahi fecissemus, bulla in filo altero remanente, filum ex parte illa ab ipsa sine qualibet difficultate avulsam, in cujus summitate adhuc etiam inclusionis indicium apparebat, per quod liquido deprehendimus bullam ipsam ex aliis litteris extractam fuisse ac illis per vitium falsitatis insertam, sicut ex litteris ipsis plenius agnosceatis, quas ad majorem

(133) Cap. Licet, De falsariis. Vide lib. 11, epist. 29.

certitudinem vobis duximus remittendas. Cum igitur tantus excessus relinqui non debeat aliquatenus impunitus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus dictum I., nisi infra viginti dies post harum susceptionem a vobis commonitus ad præsentiam nostram cum testimonio litterarum vestrarum satisfactorius accesserit, ex tunc ab omni ecclesiastico beneficio et clericali officio, sublato cujuslibet con. et ap. obstaculo, suspendatis, vel, si beneficio caret, anathematis eum sententia innodetis; cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres nec consanguineos nostros nos, licet sæpius rogatos, potuisset inducere ut super hoc nostras vobis litteras mitteremus; ex quo fraudem auctoris, etsi principalis falsarius ipse non fuerit, sufficienter agnoscere potuisset: præsertim cum eo tempore præsens fuisse dicatur quo contra falsarios de communi fratrum consilio publice constituimus inter cætera, sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes (134), ne quis litteras apostolicas nisi de manu nostra vel bullatoris nostri reciperet, illis duntaxat exceptis quibus propter dignitatis excellentiam indulisimus ut per nuntios fideles et notos id ipsum possent efficere. Ut autem varietates hujusmodi falsitatis, quas hactenus deprehendimus, vos ipsi de cætero deprehendere valeatis, eas vobis præsentibus litteris duximus exprimendas. Prima species falsitatis hæc est, ut falsa bulla litteris apponatur. Secunda, ut filum de vera bulla extrahatur ex toto et per aliud filum immissum falsis litteris inseratur. Tertia, ut filum ab ea parte, in qua charta plicatur, incisum, cum vera bulla falsis litteris immittatur sub eadem plicatura cum filo similis canapis restauratum. Quarta, quod a superiori parte bullæ altera pars filii sub plumbulo rescinditur et per id filum litteris falsis inserta reducitur infra plumbum. Quinta, cum litteris bullatis et redditis aliquid in eis per rasuram tenuem immutatur. Eos etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes qui contra constitutionem præmissam scienter litteras nostras nisi de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Eos quoque qui accidentes ad bullas, falsas litteras caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis non possunt facile deprehendi, nisi vel in modo dictaminis vel in forma scripturæ vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur. In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit diligentius intueri vel in adjunctione filorum vel in collatione bullæ vel motione vel obtusione; præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis sit tumida, alibi magis depressa. Si vero quod contra ipsum I. vobis præcipimus neglexeritis adimplere, noveritis nos venerabili fratri nostro Vercellen. episcopo præcipiendo mandasse ut ipse id auctoritate apostolica, sublato appellationis obstaculo, exsequatur.

(134) Vide supra epist. 235.

Datum Spolet., 11 Non. Septembris.

CCCL.

DE FAYRESHAM, S. AUGUSTINI ET S. GEORGII PRIORIBUS, IN CANTUARIEN. DIOCESI CONSTITUTIS.

Ne ad sedem apostolicam rite appellantes impediantur.

(Spolet., 14 Non. Sept.)

Sic apostolica sedes inter fratres et coepiscopos nostros pastoralis dispensavit oneris gravitatem, sic eos in creditæ sibi sollicitudinis partem assumpsit, ut nihil sibi subtraheret de plenitudine potestatis, quo minus de singulis causis ecclesiasticis inquirere possit et cum voluerit judicare, ad communem omnium utilitatem constituens, ut ad eam tanquam generalem omnium matrem et singulare fidelium Christi refugium appelletur per quod et minorum tollatur oppressio et superiorum præsumptio refrenetur. Cum itaque appellationibus quæ ad sedem ap. interponuntur sæpius velimus ab omnibus humiliter et devote deferri, disc. vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus ex parte nostra curetis fortius inhibere ne quis in Cantuarien. Ecclesiam et dilectos filios priorem et monachos Cantuarien., post appellationem ad nos legitime interpositam, excommunicationis, suspensionis sive interdicti sententiam proferre præsumat. Si quis vero contra præsumpserit vel hactenus forte præsumpsit, sententiam ejus nullam esse penitus nuntietis. Si qui etiam possessiones eorum invaserint violenter, eos ad restitutionem earum per censuram ecclesiasticam, appel. postposita, compellatis. Nullis litteris ob. veritate tacita, etc. Quod si omnes, etc.

Datum Spolet., 14 Nonas Septembris.

CCCLI.

S. AUGUSTINI ET S. GEORG. PRIORIBUS CANTUARIEN

Ejusdem argumenti.

(Perusii, 11 Id. Septembris.)

(135) Dilecti filii Jo. et Hubertus nuntii dilectorum filiorum prioris et monachorum Ecclesiæ Cantuarien. nobis humiliter retulerunt quod cum pro causa quæ inter dictos priorem et monachos et venerabilem fratrem nostrum Cantuarien. archiepiscopum super capella de Lamhee vertebatur, ab ipsis priore ac monachis mitterentur, sicut eis propositum fuit, idem archiepiscopus post iter arripitum in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Cum autem plus sit ad sedem apostolicam facto provocare quam verbo et ipsis propter prædictam causam ad Romanam Ecclesiam venientibus, intelligatur ad sedem apostolicam provocatum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si verum est quod asseritur, dictos Jo. et Hu., appellatione postposita, denuntietis excommunicationis vinculo non tenentur.

Datum Perusii, 11 Idus Septembris.

(135) Cap. *Dilecti filii*. De appellat.

CCCLII.

ABIANEN. EPISCOPO.

De electione et confirmatione abbatis Beneventani.
(Perusii, xviii Kal. Octobris.)

Accedentes ad præsentiam nostram dilecti filii Geor. et Aug. monachi monasterii Sancti Salvatoris de Telesia, quod ad Romanam Ecclesiam specialiter noscitur pertinere, dilectorum filiorum conventus ipsius monasterii ac prioris et primicerii Beneventan. nobis litteras præsentarunt: ex quarum contenta et illorum diligenti significatione nobis innotuit quod cum prædictis priori et primicerio Beneventan. nostras litteras misissemus ut P. tunc abbati ipsius monasterii, quoniam ipsum minus provide gubernabat, de bonis ipsius faceret congrue provideri et ibidem alium subrogari abbatem qui præesse sciret fratribus et prodesse, proviso convenienter eidem P. post resignationem ipsius, ipso præsentate ac suum præbente assensum, dilectum filium Jo. tunc priorem suum, virum, sicut dicitur, litteratum, providum et discretum, canonice in abbatem et concorditer elegerunt. Cumque idem electus pro confirmatione suæ electionis ad nostram præsentiam festinaret, propter inediam paupertatis qua monasterium ipsum plurimum asseritur aggravatum necnon et causa metus fuit ab ipso itinere revocatus. Quoniam igitur nobis de rei veritate plene constare nequivit, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus de forma electionis et de persona electi diligenter inquiras; et si inveneris formam electionis et electi personam idoneam, eam auctoritate nostra omni contradictione vel appellatione cessante confirmes et munus ei benedictionis impendas, ab eo juramentum recipiens sub ea forma quam sub bulla nostra tibi mittimus interclusam.

Datum Perusii, xviii Kal. Octobris.

CCCLIII.

ILLUSTRI CONSTANTINOP. IMPERATORI.

Ut Saracenis fortiter resistat, et Græcam Ecclesiam ad Latinam, tanquam matrem redire, cogat.

Imperialis excellentiæ magnitudo si se coram eo humiliaverit qui humilia respicit et alta a longe cognoscit et super eo sui stabilierit imperii fundamentum præter quod aliud poni non potest, quod est ipse Jesus, et super quo ipse Dominus noster nascentis Ecclesiæ posuit fundamentum, *Super hanc petram*, inquit, *ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18), exaltabitur et elevabitur, quoniam omnis qui se humiliat exaltabitur, secundum testimonium Veritatis; et firmabitur, et non flectetur, quoniam ædificium quod super hoc fundamentum consistit, nec casum timet, nec ad machinas formidat hostiles. Ut autem firmius et fortius imperium tuum in hujus fundamenti firmitate persistat, oportet ut Deum universis tuis affectibus anteponas et sponsam ejus Rom. Ecclesiam, cujus ipse fundamentum et fundator existit, præcipue venereris; ut dum in dilectione Sponsi et sponsæ perstiteris unitate, ex

nulla parte celsitudinis tuæ sublimitas quatiatur. Verum ut non ad detractionem sed tuam potius correctionem loquamur, miramur non modicum, murmurat etiam adversum te populus Christianus, imo et ipse Jesus, ubi ille te increpat: *Hospes fui, et non collegisti me; infirmus, et non visitasti me; in carcere, et non venisti ad me* (Matth. xxv, 43). Cui enim peccatis nostris exigentibus venerint gentes in hæreditatem Domini et coinquinaverint templum sanctum ejus, imo et ipsum Jesum Christum quodammodo captivaverint, lignum sanctæ Crucis, in qua salus mundi pependit, et delevit chirographum mortis antiquæ (in qua etiam Apostolus se asserit gloriari, *Mihi absit, inquit, gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi* (Gal. vi, 14), nec Christo exsuli subvenire nec ad liberationem terræ nativitatis ipsius intendere hactenus, sicut debueras, curavisti; cum tam ex vicinitate locorum quam abundantia divitiarum tuarum et potentia qua inimicos crucis munere divino præcellis id potueris commodius et expeditius aliis principibus adimplere. Est etiam aliud propter quod non solum adversus te, imo adversus Romanam Ecclesiam, quæ id hactenus quasi sub dissimulatione transivit, murmurat populus Christianus. Cum enim Dominus noster unam sibi sponsam elegerit, non habentem maculam neque rugam (juxta quod in Canticis protestatur, *Una est, inquit, dilecta mea, sponsa mea, columba mea* (Cant. passim); et in Evang. dicit: *Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, ut fiat unum ovile, et unus pastor* (Joan. x, 16); cum etiam inconsutilis tunica Christi divisa non fuerit et in Symbolo contineatur expresse: *Credo unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam*, Græcorum populi ab unitate apostolicæ sedis et Romanæ, Ecclesiæ recedentes, quæ disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra, sibi aliam Ecclesiam confinxerunt; si tamen quæ præter unam est Ecclesia sit dicenda. Ut igitur in utroque prædictorum murmur sileat populi Christiani, imo ut Christum tibi reddas propitium, celsitudinem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus, postpositis aliis sollicitudinibus, viriliter ac potenter assurgas in adjutorium Jesu Christi et ad terram ipsam quam ipse proprio sanguine comparavit (de qua in Psalmo habetur: *Homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus* (Psal. lxxxvi, 5), et alibi: *Deus Rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ* (Psal. lxxiii, 12), liberandam de manibus paganorum, et restituendam pristinae libertati, ut in ea nomen Domini glorificetur in sæcula, sicut tantus princeps manum extendas et exercitum dirigas copiosum, sperans in eo qui est spes omnium, qui non deserit sperantes in se, quod paganorum multitudinem a facie tui exercitus effugabit. Nos enim remissionis et protectionis quam propter hoc aliis principibus Christianis indulsimus te volumus esse participem, dum-

modo ad succursum terræ sanctæ potenter assurgas. Studeas etiam, imo sicut potes efficias ut Græcorum Ecclesia redeat ad sedis apostolicæ unitatem et ad matrem filia revertatur; ut oves Christi ab uno pastore regantur, sicut ei mandatur a Domino: *Diligis me, Simon Petre? Pasce oves meas* (Joan. xxi, 17); ut et sub uno capite cuncta membra corpori connectantur, illo videlicet cui Dominus ait: *Tu vocaberis Cephias, quod caput interpretatur* (Joan. i, 42). Alioquin, quantumcunque nobis molestum existeret serenitatem tuam in aliquo molestare, non possemus ulterius sub dissimulatione transire, quin nostrorum tempus acceperimus justitiam judicandi. Inspiret autem animo tuo ille qui ubi vult spirat ut ad honorem et salutem tuam et exaltationem Ecclesiæ tanquam devotus filius paternam exhortationem admittas, præsentans nobis materiam, imo causam quod ad honorem et profectum imperatoris celsitudinis, sicut in proposito gerimus, efficaciter intendere debeamus. Mittimus autem ad tuæ sublimitatis præsentiam dilectos filios Albertum subdiac. et capellanum nostrum apostolicæ sedis legatum, et Albertinum cameræ nostræ notarium, familiares nostros, quos suæ probitatis et honestatis obtentu, sinceræ charitatis brachiis amplexamur, in his quæ tecum tractanda sunt seu etiam statuenda pari præditos potestate: qui tecum super prædictis et aliis quæ tibi ex parte nostra proponuntur et nobis ex parte tua fuere proposita, tractent et statuunt quæ ad honorem Ecclesiæ ac profectum imperii pertinerint; quibus et serenitatem tuam fidem indubitatum volumus adhibere. Licet enim majores ad te possemus nuntios destinare, istos tamen ad hoc præelegimus, ut dum mihi quæ sua sunt quæsierint, communi profectui, Ecclesiæ scilicet et imperii, sollicite magis et diligenter insistant: quos serenitati tuæ propensius commendamus, rogantes attentius ut eos honorifice ac benigne recipias, et sicuti decet magnificum et munificum principem, sine dilatione remittas ut operemur dum tempus habemus. Ad hæc, dilectos filios Ildeb. et Joannem Gregorii nuntios tuos benigne recepimus, quorum fidem et prudentiam nostro tibi testimonio commendamus super his quæ ipsis ab imperiali magnificencia commissa fuerant exsequenda.

CCCLIV.

Patriarchæ Constantinopolitano.

Quod Romana Ecclesia sit mater omnium Ecclesiarum, a qua Græci nullo jure discedere possint.

Reprobata quondam propter ingratitude vitium perfidia Judæorum, et oblato Synagogæ, quia non cognovit tempus visitationis suæ, libello repudiî, unam sibi Ecclesiam ex gentibus congregatam, non habentem maculam neque rugam, Dominus noster elegit, juxta quod legitur in Canticis canticorum: *Una est electa mea, sponsa mea, immaculata mea* (Cant. passim). Ipse quoque Dominus Jesus Chri-

stus unum esse ovile ovium, unum pastorem in Evangelio protestatur; et in apostolorum Symbolo unam esse catholicam et apostolicam Ecclesiam fides catholica profitetur. Hanc autem idem Dominus Jesus Christus in seipso lapide angulari fundavit et ejus magisterium apostolorum principi beato Petro, cui, licet insufficientes, in apostolatus successimus dignitate, concessit: *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18), et paulo post subdidit: *Et tibi dabo claves regni cælorum* (ibid., 19); et etiam curam ovium suarum eodem verbo tertio repetito commisit dicens: *Pasce oves meas*; et quod ejus fides nunquam deficeret, se orasse fatetur, loquens ad eum in Evangelio: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficeret fides tua, et tu conversus aliquando confirma fratres tuos* (Luc. xxiii, 32). Præterea licet universis apostolis dixerit in communi: *Accipite Spiritum sanctum ut quorum remiseritis peccata remittantur eis* (Joan. xx, 22), ad eum tamen verbo ulitur speciali dicens: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cælis* (Matth. xvi, 19). Hoc autem Græcorum populus non attendens, aliam sibi confinxit Ecclesiam, si tamen quæ præter unam est, Ecclesia sit dicenda, et ab apostolicæ sedis unitate recessit nec constitutionem Domini nec Petri magisterium imitatus et inconsutilem vestem Domini, cui crucifixorum manus in aliarum vestium divisione pepercit scindere usque hodie, licet frustra, conatur; non attendens quod una tantum exstitit arca, intra quam sub uno rectore quicumque fuerunt leguntur in cataclysmo salvati; qui autem extra ipsam inventi sunt, omnes in diluvio perierunt. Quia igitur id in scandalum nostrum et fidei Christianæ redundat dispendium nec jam possumus vitare clauores Ecclesiæ generalis, quæ nos et prædecessores nostros negligentis ac tarditatis redarguit, monemus frat. tuam et exhor. in Domino, per apostolica tibi scripta mandantes quatenus omnimodam sollicitudinem et efficacem operam interponas ut Græcorum universitas redeat ad Ecclesiæ unitatem et ad matrem filia revertatur et fiat, juxta verbum Domini, unum ovile et unus pastor. Alioquin non possemus ulterius, etc., ut supra, usque ad verbum inspiret. Cæterum cum peccatis nostris exigentibus rebus, etc., in eundem modum, usque ad verba in cruce Domini nostri Jesu Christi, miramur quod charissimus in Christo filius noster Constantinopolitan. imperator illustris nec exuli Christo subvenit nec liberationem terræ nativitatibus ipsius, in qua Deus rex noster ante sæcula salutem dignatus est operari, sicut debuerat intendere hactenus procuravit, cum tam ex vicinitate locorum, etc., usque ad verbum adimplere. Cum igitur terræ sanctæ, in qua pedes Christi steterunt, totis desideremus affectibus subveniri, fraternitatem: tuam rogamus attentius et exhortamur in Domino quatenus præfatum imperato-

rem monere studeas et inducere diligenter ut ad A succursum ejus potenter intendat.

CCCLV.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut cum rege Anglorum pacem faciat et contra Saracenos bellum sacram gerat.

Mediator Dei et hominum Christus Jesus redemptionis humanæ mysterium impleturus, pacem discipulis pro hæreditate legavit, ut eam servarent adinvicem et ad observationem ejus cæteros invitarent, *Pacem*, inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis* (Joan. xiv, 27). Prophetæ quoque monemur consilio ut pacem non solum querere sed etiam persequi debeamus, *Inquire*, dicentis, *pacem et persequere eam* (Psal. xxxiii, 15). Unde nos, qui vices Christi, licet insufficientes, exercemus in terris, ejus sequentes exemplum et prædecessorum nostrorum consuetudinem imitantes, ad reformandam inter discordantes, veræ pacis concordiam intendere volumus et tenemur; præsertim cum ex discordantium ipsorum dissidio magnum tam ipsis quam Ecclesiis et pauperibus terræ suæ imo et toti Christiano populo provenerit detrimentum. Nam, ut stragem virorum, Ecclesiarum gravamina, pauperum oppressionem et totius tam Gallicanæ quam Anglicanæ gentis periculum quæ propter guerram quam tu et charissimus in Christo filius noster rex Anglorum illustris adinvicem exercetis provenerunt hactenus taceamus, communi populi Christiani dispendio et excidio Jerosolymitanæ provinciæ tuæ ipse causam videmini præstitisse et materiem, cum, hominibus utriusque regni propter tuam et ejus dissensionem detentis, non solum quæ amissa fuerant ab initio in partibus transmarinis nondum recuperari potuerint, imo his etiam grave videatur periculum imminere quæ a Christianis hactenus sunt possessa. Antiquis enim et tristibus rumoribus novi ac tristiores supervenere rumores, quod cum Teutonici Accon navigio, etc., usque ad verbum assumite. Quia vero nos ad subventionem terræ orientalis, tam in personis quam rebus, dilectos filios nostros Solfredum tituli Sanctæ Prædixedis et P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. cardin. apostolicæ sedis legatos, viros honestate morum, maturitate consilii et scientia reverendos, quos inter alios fratres nostros speciali charitate diligimus, ministerio proprio sanctæ crucis caractere curavimus insigniri: ne quid ex contingentibus omittere videamur, dictum Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. cardinalem, virum scientia præditum, honestate præclarum, Deo et hominibus, sicut speramus, acceptum, ad tuam et ejusdem regis præsentiam duximus destinandum, legationis ei officium committentes. Ideoque serenitatem tuam rogamus, monemus et in remissionem injungimus peccatorum quatenus eum sicut legatum apostolicæ sedis recipiens et honorans, ad exhortationem nostram et ejus infra duorum mensium spatium post receptionem præsentium et commonitio-

nem ipsius factam utrique vestrum, quia hic est necessarium populo Christiano ut id sine dilationis diffugio maturetur, cum sine tuo et fidelium tuorum ac sine dicto rege ac fidelium ejus subsidio, quod in sequenti Martio proposuimus ad partes illas dante Domino destinare, vix terræ in qua pedes Christi steterunt, et ubi Deus noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem, poterit subveniri, plenam pacem vel treugas longas saltem usque ad quinquennium in eas et observes; ita quod interim nullum alterutri circa proprietatem vel possessionem eorum quæ a reliquo detinentur, præjudicium generetur. Alioquin, quantumcunque nobis molestum existat celsitudinem regiam in aliquo molestare, quia tamen Deum tibi præponimus et communem utilitatem tuis debemus commodis imo potius incommodis anteferre, nisi ad commonitionem ejusdem legati mandatum apostolicum infra scriptum terminum humiliter receperis et impleveris, ex tunc de communi fratrum nostrorum consilio totam terram tuam subjacere decernimus interdicto; ita quod, præter baptismum parvulorum et pœnitentias morientium, nullum in ea divinum officium celebretur. Quod si nec per hanc restrictionem impleveris quod mandamus, te ipsum, fautores et consiliarios principales ecclesiastica severitate non veris coercendos: id ipsum de terra regis Angliæ, ipso etiam, fautoribus suis, consiliariis decernentes. Venerabilibus etiam fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus, prioribus et universis Ecclesiarum prælati utriusque regni, sub pœna ordinis et officii sui mandamus et in virtute Spiritus sancti præcipimus ut interdicti sententiam secundum præscriptam formam inviolabiliter studeant observare et faciant ab aliis irrefragabiliter observari. Idem etiam fratribus militiæ Templi ac Hierosolymitani Hospitalis sub privilegiorum et indulgentiarum suarum pœna mandamus, credentes ex hoc non voluntati tuæ sed utilitati, non affectui sed profectui, non oneri sed honori consulere totique Christiano populo providere. Statuimus etiam ut si quis omnino clericus cujuscunque professionis vel ordinis post interdictum nostrum divinum tibi præsumperit officium ministrare, ordinis et beneficii sui se noverit periculum incurrisse. Attendas igitur, fili charissime, nostrum et apost. sedis tuæ matris affectum, causam coactionis inspicias et communi utilitati prospiciens, motui carnis animæ præpone salutem et sensualitati præferas rationem; non apostolicæ sedi regia potestate resistens, sed humilitate deferens filiali; quæ in hoc etiam salutem tuam procurat pariter et honorem.

Scriptum est in eundem modum R. illustri regi Anglorum. Scriptum est super hoc universis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus et cæteris Ecclesiarum prælati in utriusque regis regno constitutis

CCCLVI.

POTESTATI ET POPULO SPOLETANO, BARONIBUS, NOBILIBUS, ET UNIVERSIS FIDELIBUS NOSTRIS IN SPOLETAN. DIOECESI CONSTITUTIS.

Ut cardinali Rom. pontificis magistratui obtemperent.

Magnificavit Dominus facere misericordiam nobiscum, juxta quod scribitur in Propheta. Cui gratiarum referimus actiones, quod usque ad nostra et vestra tempora reservavit ad quæ prædecessores tam nostri quam vestri summo desiderio anhelaverunt. Ipse enim qui dat lasso virtutem et his qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat, patrimonium beati Petri, portionem videlicet nostram, desiderabile et præclarum hæreditatis nostræ funiculum, quæ in oppressione diu posita, fuerat per violentiam occupata, nobis sperantibus quod manus ejus abbreviata non esset ut salvare nequiret nec auris ejus ut non exaudiret aliquatenus aggravata, absque violentia qualibet aut bellicoso congressu restituit et bonam ad nos multiplicavit fidelium Ecclesiæ voluntatem; ita ut secundum Isaiam jam dicere posse speremus: *Sedebit populus meus in plenitudine pacis, et in tabernaculis fiduciar, et in requie opulenta (Isa. xxxii, 18)*. Sane qualiter Conr. dux quondam dictus Spoleti ducatum Spoletan. in nostris manibus resignavit et ad mandatum Ecclesiæ cum humilitate redierit vos non convenit edoceri; cum ille qui forsitan peccatis vestris exigentibus, juxta verbum Jeremiæ, super vos gentem robustam adduxerat de longinquo, gentem cujus ignorabatis linguam, posuerit visitationem vestram pacem et præpositos vestros justitiam, priorum timore sublato. Propositi siquidem nostri et voluntatis existit ut terra quam Dominus, ut dictum est, ad manus nostras non in arcu vel gladio confidentes, sola sua ineffabili pietate reduxit, in justitia et judicio gubernetur, per vos fideliter exsequentes quod scriptum est: *Diligite justitiam, qui judicatis terram, et inimici vestri in circuitu inflammentur, dum in devotione Rom. Ecclesiæ, quæ vere de se dicere potest: Jugum meum suave est et onus meum leve, securi hostium sublata formidine fideliter persistetis. Inde est quod paci et tranquillitati vestræ paterna volentes sollicitudine providere, dilectum filium nostrum G. S. Mariæ in Aquiro diac. cardinalem, virum utique providum et discretum, quem inter alios fratres nostros speciali charitate diligimus, vobis duximus præponendum, ut vestræ pacis et salutis regimen ulterius exsequatur, utramque potestatem, spiritualem videlicet et temporalem, ei vice nostra commisimus; ut dum in eo potestas utraque convenerit, utraque adjuncta per alteram liberius valeat exerceri. Cui dedimus in mandatis ut vos tanquam Ecclesiæ Rom. filios speciales diligat et honoret et sic jura nostra procuret, ut aliena non lædat, sed quod suum est unicuique studeat conservare. Universitatem itaque vestram attenta in Domino exhortatione monemus ut devoti atque ferventi*

(136) Vide supra epist. 111.

A tes in fidelitate Rom. Ecclesiæ matris et dominiæ vestræ immobiliter perduretis: per apostolica vobis scripta mandantes et districte præcipientes quatenus ipsum tanquam rectorem vestrum et apostolicæ sedis legatum debito suscipientes honore, eique tanquam personæ nostræ reverentiam et obedientiam in omnibus exhibentes, mandata ejus pariter et statuta recipiatis, humiliter et irrefragabiliter observetis. Nos enim quidquid idem legatus vester et rector [f. noster et vester rector] duxerit statuentium ratum habentes et firmum, auctore Domino, faciemus inviolabiliter observari.

In eundem modum potestati et populo Reatin., baronibus, nobilibus et universis fidelibus nostris in Reatin. diœc. constitutis. In eundem modum potestati et populo Fulginat., baronibus, nobilibus et universis fidelibus nostris in Fulginat. diœcesi constitutis. In eundem modum potestati et populo Assissinat., baronibus, nobilibus et universis fidelibus in Assissinat. diœcesi constitutis. In eundem modum potestati et populo Eugubin., baronibus, nobilibus, et universis fidelibus nostris in Eugubin. diœcesi constitutis. In eundem modum potestati et populo Perusino, baronibus, nobilibus et universis fidelibus nostris in Perusin. diœcesi constitutis. In eundem modum potestati et populo Castellan., baronibus, nobilibus et universis fidelibus nostris in Castellan. diœc. constitutis. In eundem modum potestati et populo Tudertin., baronibus, nobilibus et universis fidelibus nostris in Tudertin. diœcesi constitutis.

CCCLVII.

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

De capella quadam Cantuariensi, propter quam pontificem rex adierat per litteras.

(136) Litteras quas nobis regia serenitas super negotio Cantuarien. Ecclesiæ destinavit, benigne recepimus; et earum tenore diligenter inspecto, intelleximus celsitudinem regiam super eo quod scripserat fuisse per falsi suggestionem in pluribus circumventam, cum bonæ memoriæ B. quondam Cant. archiepiscopus in constructione capellæ juxta Cantuariam de [mandato] felicitis recordationis Lucii et Urbani prædecessorum nostrorum scripserit processisse, cum potius idem U. prædecessor noster opus illud per sententiam præceperit demoliri et locum ipsum maledictum haberi mandaverit et profanum, sicut ex litteris ejus serenitati regię poterit manifeste liquere. Præterea cum dictus archiepiscopus denuo voluisset quæstionem suscitare sepultam, bonæ memoriæ quondam Cantuarien. priore cum quibusdam monachorum et nuntiis ipsius archiepiscopi propter hoc apud sedem apostolicam constitutis, felicitis recordationis Clemens papa prædecessor noster opus illud de fratrum consilio funditus demoliri præcepit. Venerabilis vero frater noster Übertus Cantuarien. archiepiscopus volens in opere damnato procedere, etsi locum mutaverit, a dicti tamen prædecessoris sui proposito non creditur recessisse;

cum post multiplices inhibitiones sibi ex auctoritate apostolica factas, post appellationem sæpius interpositam ad apostolicam sedem, post contradictionem dilectorum filiorum Cant. monachorum, de bonis Cantuarien. Ecclesiæ, in non modicum ejus præjudicium et gravamen, sicut a multis et magnis accepimus, in capella de Lambee amplas præbendas statuerit et largas eis possessiones et redditus assignarit et ad structuram ipsius eccl. ac domorum ejus ea paraverit quæ in utilitatem et decorem Cant. Ecclesiæ sponsæ suæ potius debuerat convertisse; quod cum ad bonæ memoriæ Celestini papæ prædecessoris nostri audientiam pervenisset, quod a dictis prædecessoribus nostris statutum fuerat, ratum habuit et præcepit sine cujusque refragatione servari. Clericos etiam de Lambee a juramento de observatione novæ capellæ dicto B. Cantuarien. archiepiscopo præstito denuntiari mandavit penitus absolutos, et eis districte fecit injungi ne ulterius novam capellam vel eccl. de Lambee observarent nec per se nec per suos ministrarent in ea divina: eos mandans ecclesiastica districtione percelli qui mandato apostolico contrairent. Sane si dictus archiepiscopus quid potius expediret attenderet, in Ecclesia Cantuarien. metropoli sua, quam beatus pontifex et martyr Thomas suo sanguine consecravit, libentius resideret et in structura ipsius vel aliis ejus utilitatibus erogaret quod in damnati operis constructione dispergit: a quo etsi nihil aliud ejus compesceret voluntatem, vitatio tamen gravis scandali, quod inde provenire cognoscit, eum debuerat revocare, cum sacra Scriptura docente debuerit didicisse, quod licet opera illa quæ sine mortali peccato omitti non possunt non sint pro vitando scandalo dimittenda nec ea debeant pro scandalo vitando committi quæ sine mortali peccato committi non possunt, ab his tamen quæ committi non possunt sine mortali peccato pariter et dimitti sit pro scandalo tollendo cessandum, et eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Unde Apostolus in Epistola dicit: *Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum (I Cor. viii, 13)*, et Dominus in Evangelio contra eos qui scandali præstant materiam: *Væ, inquit, homini illi per quem scandalum venit. Melius est ei ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus, et demergatur in profundum (Matth. xviii, 6)*. Rogamus igitur serenitatem regiam, monemus et exhortamur in Domino, quatenus non cito moveatur a sensu suo, nec facile credat omni spiritui aut usque adeo detractoribus benevolum præstet auditum, ut de nobis sinistri aliquid suspicetur quod aliquem contra justitiam gravare velimus aut jura regni tui, quæ honestati conveniunt, vacuare. Novimus enim, sicut in litterarum tuarum exordio expressisti, quid ad officium nostrum pertineat et quare simus super gentes et regna non nostris meritis sed divino munere, constituti. Novimus etiam quod nobis incumbit uniuscujusque jura tueri. Et

(137) Vide notas ad Lupum Ferrar. pag. 511.

A ideo a juris tramite nec in hoc nec in alio negotio volumus favorem cujuslibet declinare. Nolumus præterea prædecessorum nostrorum rationabilia revocando statuta (137), revocandi quæ rationabiliter facimus vel statuimus successoribus nostris exempla præstare, qui prædecessorum nostrorum vestigiis in præsentī negotio et adhæsimus hactenus et in posterum intendimus adhærere, ne super crebra mutatione præstemus aliis materiam murmurandi. Quamquam in litteris tuis ad falsam suggestionem expresseris quod in hoc negotio a vestigiis prædecessorum nostrorum videmur præpropere recessisse, non solum jura regni tui non lædere, imo etiam minores quoslibet in regno Angliæ constitutos in suis justitiis confovere ac ideo sollicitè præcavere intendimus, ne minores a majoribus opprimantur. Quod enim de consuetudine regni Anglorum procedere regia serenitas per suas litteras intimavit ut liceat tam episcopis quam comitibus et baronibus ecclesias in feudo [*f. fundo*] suo fundare, laicis quidem principibus id licere nullatenus denegamus, dummodo diœcesani episcopi eis suffragetur assensus et per novam structuram veterum Ecclesiarum justitia non lædatur. Sed ex hoc opere videtur Cantuarien. Ecclesiæ dignitas ex parte non modica deperire, cum non referat quod ad remotiorem locum transfertur, eadem contradictionis causa durante. Utinam ei divina bonitas inspirasset ut non de alieno sed proprio construeret ecclesiam, in qua regulares canonicos institueret, qui suum Domino jugiter impenderent famulatum! Cum autem te, sicut specialem Ecclesiæ filium et catholicum principem, sincero in Domino diligamus affectu, nec tuæ velimus postulationi, quantum cum Deo possumus, assensum apostolicum denegare, juxta petitionem regiam in negotio memorato procedere differemus, donec dicti archiepiscopi nuntii nostro se conspectui repræsentent, nisi forsitan ex malitia suam absentiam diutius procuraverint. Verum cum ad judicium ventum fuerit, nec declinabimus ad dextram nec sinistram nec ob gratiam aut favorem cujuslibet a justitiæ tramite recedemus, qui et justitiam prosequi cupimus et prompti sumus, secundum Apostolum, inobedientiam omnem ulcisci, cum acceperimus tempus justitiam judicandi.

CCCLVIII.

UNIVERSIS ABBATIBUS CISTERCIEN. ORDINIS IN GENERALI
CAPITULO CONSTITUTIS.

Ut pro pontifice ardentem orent, et abbatem de Sambucino Siculis verbum Dei prædicantem habeant pro excusato.

(Reat., iv Kal. Aug.)

In navī nostri piscatoris gubernatoris gerentes officium, dum intumentium fluctuum tempestates elidimus, dum insurgentium ventorum rabiem evitamus, ex nostra quasi prorsus infirmitate desicimus, nisi vos et alii qui relictis retibus et navi pauperem Christum pauperes imitamini et cum ipso undas maris vestigio sicco calcatis, vestris nos juvetis

orationibus apud ipsum, qui cum imperat ventis et mari, aquilonem convertit in austrum et tempestatem redigit in tranquillum. Licet enim juxta testimonium Veritatis jugum Domini suave sit, et levonius ipsius, insufficientia tamen nostra pressa gravitate pastoralis officii et emergentium negotiorum multiplicitate gravata, dum cum Martha circa frequens satagit ministerium, nunc obscura quæstionum elucidans et certo in ambiguis usa responso, nunc difficiles nodos causarum justæ diffinitionis manu dissolvens, nunc malignorum incursus refrenans, nunc humilibus clypeum apostolicæ protectionis indulgens et quasi se totam impendens negotiis aliorum; nisi vos, qui cum Maria sedetis juxta pedes Domini, audientes verbum ipsius et suaves Rachelis fovetis amplexus, imo qui scala orationis continuæ nubes transcenditis, cælorum intima penetrantes, non solum cælestes delicias, verum etiam cælestium deliciarum auctorem, panem cælestem, infirmorum salutem, remedium oppressorum, naufragantium portum, spem fidelium, militantium braviium, morientium vitam, et Ecclesiæ Sponsum, verum scilicet Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua, oculis contemplationis inspicitis, defectum nostrum sanctis orationibus suppletis, vix tolerare poterimus pastoralis onera gravitatis, quin potius tantæ sollicitudinis [oneri] succumbemus. Novimus enim quod ab eo plus exigitur cui plus committitur; et cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Propter quod tanto amplius vestris orationibus nos credimus indigere, quanto major nobis est sollicitudo commissa et ad superiorem sumus imo supremum ecclesiasticæ dignitatis apicem, licet insufficientibus meritis, exaltati, cum secundum Apostolum instantia nostra sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua. Novimus etiam quod multum valet deprecatio justî assidua, cum puras manus sine disceptatione levat ad Deum; et quanto magis in conspectu Domini orando humilior se prosternit, tanto se amplius ad eum Dominus exaudiendum inclinat et ipsum vicinius et familiarius intuetur. Ipse etenim humilia respicit et alta a longe cognoscit: qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Novimus præterea in Evangelio esse scriptum: *Petite, et accipietis, quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis* (Matth. vii, 7). Et paulo post: *Omnis enim qui petit accipit, et qui quærit invenit, et pulsanti aperietur* (ibid., 8). Qui petit fide, accipit vitam; qui quærit spe, invenit viam; qui charitate pulsat, ei veritas aperitur, illa videlicet quæ de se dicit: *Ego sum via, veritas, et vita*. (Joan. xiv, 6). Rogamus igitur universitatem vestram, monemus, exhortamur in Domino quatenus insufficientiam nostram ex humana infirmitate pensantes, præter generalem illam orationem quam pro nobis effundit universalis Ecclesia, in orationibus vestris memoriam nostri specialius habeatis; ut ille qui ad apostolatus officium nos vocavit, ad salutem nostram et commissorum regimini nostro populorum profe-

ctum nos illud implere concedat et defectum nostrum suo dignetur omnipotentatu supplere, qui dat omnibus affluenter et non improperat; taliter in suorum nos dirigens observantiam mandatorum, ut vita nostra luceat subditis ad exemplum et verbum proficiat ad doctrinam. Petite ut Spiritum vitæ nobis Dominus benignus infundat, et gratiam suam in nobis multiplicare dignetur. Quærite ut qui Petro porrexit dexteram naufraganti et ne mergeretur erexit, viam nobis salutis ostendat et erigat, ne sæcularibus negotiis ultra quam expedit immergamur. Pulsate, ut intelligentiæ nobis veritatem aperiat et sic dirigat gressus nostros in semitis suis ut non moveatur vestigia nostra, quin imo lucerna pedibus nostris verbum ejus existat et sic actus nostros in sua pace disponat, ut ea semper meditemur interius et exterius operemur quæ nobis et subditis nostris in præsentia proveniant ad quietem et ad vitam in futuro proficiant sempiternam. Nos enim, quantum concesserit Dominus, profectibus vestris imminere diligenter intendimus et vobis in necessitatibus vestris potenter adesse ac contra malignantium impetus apostolica protectione præsidium indulgere: quod tunc libentius exsequemur, cum vestris nos senserimus precibus et meritis adjuvari. Dignum est enim ut pro nobis universalis Ecclesia preces effundat et insufficientiam nostram orationibus relevet, qui ad universorum Christi fidelium regimen divino numine deputati, ex injuncti nobis officii debito universorum cogimur onera sustinere. Ad hæc, cum dilectum filium nostrum abbatem de Sambucino de fratrum nostrorum consilio ad proponendum verbum Domini populis Siciliæ ac eos citandos ad obsequium crucifixi, duxerimus destinandum, ipsum habere vos rogamus et volumus excusatum, utpote quem causa Domini, auctoritas mandatoris et utilitas communis etiam sine litteris nostris sufficienter excusant.

Datum Reat., iv Kal. Aug.

CCCLIX

OCTAVIANO HOSTIEN. EPISCOPO, VICARIO NOSTRO.

De consecratione altarium, ex mandato D. Petri apostoli.

Paucis diebus ante nostrum ab Urbe recessum, sacerdos quidam ætate longævus, timoratus, ut creditur, ad præsentiam nostram accessit, secreto proponens quod in visione nocturna per somnium ei apparuit beatus Petrus apostolus dicens: « Accede ad pontificem Innocentium, et ex mea, sibi parte significa quod a nativitate sua quasi filium illum dilexi et per diversos gradus promotum in mea tandem sede constitui. Quapropter et ipse decorem et honorem domus meæ debet diligere, studioque vigili promovere. Sciat ergo quod in Ecclesia mea pauca sunt altaria consecrata; unde contingit quod in altaribus dissecratis divina mysteria celebrantur. Faciat igitur ea saltem cum debita reverentia consecrari, super quæ novit frequentius officium celebrari divinum. » Verum cum semel et iterum ea-

dem sibi fuisset visio revelata, nec ipse quod mandatum impleret, tertio tandem idem apostolus, velut offensus, intulit dicens: « Quia meum obaudisti mandatum, ego tuum tibi tollam audium. » Ex tunc ita surdus effectus est, ut penitus non audiret. Gemens ergo veheementer et plorans, ad confessionem beati Petri devotus accessit, cum lacrymis postulans ut misertus sibi restitueret audium, quia mandatum ipsius illico adimpleret. Quo per Dei misericordiam exaudito, quod acciderat ei nobis per ordinem indicavit. Licet autem secundum Apostolum non sit credendum omni spiritui, quia tamen in tali negotio angelus Satanæ non transfiguraret se in angelum lucis et melius est pie credere quam temere dubitare, cum honestum sit quod proponitur faciendum, etsi verum non esset quod asseritur revelatum, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apost. scripta mandamus quatenus altaria Philippi et Jacobi, Simonis et Judæ, beati Gregorii et sancti Andræ, quæ dissecrata dicuntur, tu ipse consecres vel per alios auctoritate nostra facias consecrari. Credimus enim quod ex hoc nobis fructus æternæ retributionis accrescet.

CCCLX.

CONSULIBUS MEDIOLANEN.

*Quod Passaguerra juste fuerit excommunicatus.*¹

(138) Super negotio Passaguerræ, pro quo nobis sæpe scripsistis, dicentes quod ex levibus causis eum excommunicari mandavimus, unde contra nos grave scandalum est subortum, licet illud vobis respondere possemus quod legalis sanxit auctoritas, quia videlicet instar sacrilegii est de factis principis judicare, illum tamen in nostra responsione magis volumus imitari cujus, licet indigni, locum tenemus, qui Judæis obloquentibus non est dedignatus pro se reddere rationem, inter cætera dicens: *Si male locutus sum, testimonium perhibete de malo; si bene, cur me cæditis?* (Joan. xviii, 23). Nos enim licet flagello linguæ vestræ cædamur, quia tamen secundum Apostolum pro minimo nobis est utrum a vobis aut ab humano die fuerimus iudicati, dummodo nostra nos conscientia non remordeat, non timentes scandalum contra veritatem subortum, cum veritas non sit relinquenda pro scandalo (teste Veritate, quæ cum ei ab apostolis diceretur, *Scis quia Judæi audito hoc verbo scandalizantur?* (Matth. xv, 12) respondit: *Sinite, cæci sunt, et duces cæcorum* (Matth. xv, 14). Ad excusationem nostram id vobis duximus respondendum quod cum prædictus P. fuisset a nobis multipliciter honoratus, in tantam prorupit audaciam, ut contra verbum suum, quod post pronuntiationem nostram publice protulit in consistorio exclamando: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum* (Psal. cxviii, 137), non sit veritus non solum coram aliis sed etiam coram nobis multoties replicare quod Mediolanen. Ecclesiam injuste gravavimus. Cujus ausum sacrilegum cum

(138) Vide supra epist. 85.

(139) Vide supra epist. 88.

A multoties benigna quadam dissimulatione tulerimus patienter, ex patientia nostra factus audacior, coram fratribus nostris non expavit ponere os in eorum, id ipsum quod dixerat replicando superbe. Nam licet peccatores simus et nati de peccatoribus, illius tamen vices exercemus in terris qui peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore ejus, qui honoratur cum honoramur, contemnitur cum contemnimur, ipso testante: *Qui vos spernit, me spernit*, etc. (Luc. x, 16.) Idem etiam Passaguerra iniquitatem addens iniquitati (139), cum non solum causidicus sed procurator esset in causa quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum Mediolanen. archiepiscopum et dilectum filium abbatem de Scozula (140), post acceptam diu desideratam sententiam postulavit a nobis licentiam redeundi, volens, ut credimus, per excogitatæ malitiæ subterfugium processum justitiæ contra miserum illud monasterium impedire, sicut id ipsum post sententiam venerabilis fratris nostri Veronen. episcopi sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardin. fuerat procuratum. Sed nos, qui secundum Apostolum sapientibus sumus et insipientibus debitores, volentes eidem monasterio, sicut justum fuerat, providere, non solum ei negavimus licentiam redeundi, verum etiam districte præcepimus ut moram faceret, prædicto abbati de Scozula responsurus; qui præceptum nostrum contemnens, sine licentia redire præsumpsit; cum cautum sit in sacris canonibus, ut ipsius canonis verba ponamus, aliquem ex his tribus criminibus excommunicari debere; cum ad synodum vocatus canonicè venire contemnit; aut si postquam illuc venerit, sacerdotalibus respuit obedire præceptis; aut si ante finitam causæ suæ examinationem a synodo abire præsumit. Ad majorem autem cumulum iniquitatis ipsius, sicut ex litteris vestris accepimus, præsumit asserere quod ipse in prædicta causa non existit procurator, cum hujusmodi falsitas ex litteris pronuntiationis nostræ patentibus, quas ipsemet ad dictum archiepiscopum reportavit, aperte valeat denudari, quæ continent manifeste prædictum P. fuisse procuratorem ad causam prædictam. Ipse quoque non quasi ponitens de commissis, sed pertinax in malitia, scandalum contra nos nititur suscitare, culpam suam in nostram volens injuriam retorquere. Licet autem, secundum Apostolum, omnem inobedientiam promptissimus ulcisci; volentes tamen eum corripere in spiritu lenitatis, sæpedito archiepiscopo vestro mandavimus ut infra quindecim dies reciperet ab eo juratoriam cautionem satisfaciendi nobis de commissis excessibus vel infra quindecim alios compelleret eum ad præsentiam nostram satisfactorum accedere; quod si neutrum efficeret, excommunicationis eum vinculo innodaret. Sane si præmissa verba canonis attendatis, non severitatem sed benignitatem exhibuimus circa ipsum. Et ecce quanta sit ejus in hoc facto discretio liquido potestis advertere;

(140) Vide supra epist. 57.

cum ante excommunicationem per se potuerit effi-
cere quod post excommunicationem per alium sibi
fieri deprecatur, videlicet ut recepta juratoria cau-
tione mereatur absolvi. Quia vero civitatem vestram
speciali quadam prærogativa diligimus, etsi non
debueritis sinistra de nobis dicere vel etiam cogi-
tare, vestris tamen precibus inclinati, archiepiscopo
vestro mandamus ut recepta ab eo secundum for-
mam Ecclesiæ juratoria cautione, munus ei absolu-
tionis impendat; mandans ei statim ex debito jura-
menti quatenus infra mensem nostro se conspectui
repræsentet; ut unde sine licentia præsumptuosus
abscessit, illuc ex obedientia satisfactorius accedat;
quod si facere forte contempserit, eum et pro præ-
missis excessibus et reatu perjurii in prædictam
excommunicationis sententiam reducere non postpo-
nat. Monemus igitur prudentiam vestram et exhor-
tamur in Domino quatenus carnalis affectus non ex-
stinguat in vobis igniculum rationis, cum nos in hoc
facto non tam nostram quam Jesu Christi perse-
quamur injuriam, cum ex debito suscepti regiminis
teneamur ut juxta sacrorum Patrum statuta nervos
severitatis ecclesiasticæ non patiamur profana faci-
litate dissolvi.

Scriptum super hoc archiepiscopo Mediolanensi.

CCCLXI.

ROMINIBUS DE MONTEFLASCONE FIDELIBUS NOSTRIS.

*De traditione castri et bonorum quorundam ut pro Ec-
clesia decerent.*

Licet ad fidelitatem Ecclesiæ Romanæ quasi novis-
simi redieritis, sperantes tamen quod in ea quasi
primi semper existere debeatis, specialem gratiam vo-
bis duximus faciendam, cum castrum Montisflaconis
ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ speciali-
ter pertinere noscatur. Eapropter, dilecti in Domino
filii, medietatem passagii vobis concedimus, ut mi-
lites vestri semper in equis et tam ipsi quam pedi-
tes in armis sint pro servitio nostro et castri defen-
sione parati: ita quod si propter ipsius castri
negotium de mandato nostro pro servitio Ecclesiæ
procedentes, equos et arma ipsos amittere forte
contigerit, faciemus ea juxta curiæ consuetudinem
emendari. Bonas quoque consuetudines antiquas
pariter et modernas communiter observatas vobis
auctoritate apostolica confirmamus. Cum Philippo
vero non conveniemus finaliter, quin castrum ipsum
quietum Ecclesiæ Romanæ dimittat. Nulli ergo om-
nino hominum liceat hanc paginam nostræ conces-
sionis et confirmationis infringere vel ei ausu teme-
rario contraire. Si quis autem hoc attentare præ-
sumpserit, indignationem omnipotentis Dei et bea-
torum apostolorum Petri et Pauli et nostram se no-
verit incursum.

*Positum est in optiōne eorum, si mallent prædictam
medietatem passagii pro munitione castri.*

(141) Cap. *Ad hoc Deus.* Ut lite non contestata.

CCCLXII.

ABBATI SANCTI PROCULI, ET MAGISTRO LANFRANCO CA-
NONICO BONONIENSI.

De causa quadam matrimoniali.

(Perusii, xv, Kal. Octobris.)

(141) Ad hoc Deus in apostolica sede constituit
totius Ecclesiæ magistratum, ut quia secundum (141*)
Scripturæ sententiam fecit Deus hominem rectum,
sed ipse se infinitis miscuit quæstionibus, ad eam
nodi quæstionem difficiles referantur, suo recto ju-
dicio dissolvendi. Ad apostofatus quippe nostri no-
ticiam litterarum vestrarum insinuatione pervenit
quod cum causa quæ inter Ca. et B. uxorem ejus
vertitur, a dilecto filio nostro G. Sanctæ Mariæ in
Porticu diacono cardinale, tunc apostolicæ sedis le-
gato, vobis commissa fuisset sine debito terminanda,
viro ipso ad vos ad instantiam mulieris sæpius con-
vocato, tandem Ca. patrum suum in causa ipsa co-
ram vobis constituit responsalem. Qui, assignata
sibi die ut libello responderet uxoris (quo virum ad
separationem tori, et ut dotem suam reciperet de
adulterio accusabat), donec advocatus ejus qui ab-
sens erat rediret, inducias postulavit. Quibus ad
diem certam obtentis, iterum propter eandem cau-
sam dilationes similes impetravit. Cum autem ter-
tio dilationes hujusmodi cum instantia petens obti-
nere non posset, publice proclamavit se nunquam
coram vobis aliter responsurum nec quod aliter
suam vobis præsentiam exhiberet. Unde duobus
fere mensibus sic impedito causæ principio et pro-
gressu, cum vobis dictus procurator illudere vide-
retur, testes mulieris habito consilio recepistis et
allegationibus insuper præbuitis auditum. Quo fa-
cto, dictus procurator ad præsentiam vestram acce-
dens, dixit se respondere paratum velle negotio in-
teresse. Qui sibi die statuta, cum crederetur libello
de quo præmisimus, responsurus, restitutionem
uxoris ex parte viri prius fieri postulavit et, ne se-
cus fieret, ad sedem apostolicam vocem appellatio-
nis emisit. Verum quia mulier ipsa dicebat se virum
habere suspectum, vel quia in domo ejus coacta
fuerat se adulteratam cum pluribus confiteri, vel quia
meretricem publice detinebat, ex qua etiam prolem
susceperat, sicut evidentia facti et fama viciniæ de-
monstrabat (super quo etiam testes produxerat et
alios parata erat ad hoc ipsum probandum indu-
cere), ab ipso procuratore quæsitum an vellet de mu-
lieris impunitate cavere. Qui dixit se super hoc de con-
silio responsurum. Sed ad diem statutam neque respon-
dit neque se vestro conspectui præsentavit. Quin etiam
ad alium diem citatus, se asseruit nisi prius advo-
catus ejus rediret nullatenus responsurum, sicut
nuntius vester juramento firmavit. Unde iterum
testes mulieris de prudentum consilio recepistis et
attestationibus publicatis diligenter audistis quæ
fuerunt ipsius nomine allegata. Quia vero cum de

(141*) In Tertia Collect. *Scripturam sanctam fecit
D. h. r.*

ferenda sententia cum viris prudentibus tractaretis, (142) diversorum invenistis diversa consilia, quibusdam dicentibus appellationi simpliciter deferendum, aliis autem appellationi deferendum non esse; nonnullis etiam asserentibus appellationem nullatenus tenuisse, cum mulier non sit viro restituenda suspecto, nisi de impunitate sufficienti præstita cautione, vos in tanta varietate nos consulere voluistis, qualiter esset in hoc negotio procedendum. Nos ergo consultationi vestræ de fratrum nostrorum consilio taliter respondemus, quod licet ordo judiciarius in aliis controversis observandus, in matrimonialibus causis non usquequaque servetur; quia tamen in præsentī negotio non est actum de fœdere matrimonii sed de crimine adulterii, per quod ad separationem conjugum non ad conjunctionem intenditur, cum lite non contestata testes fuerint recepti, et attestations etiam publicatæ, sive deferendum sive non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitivam sententiam procedendum; potuit tamen præfatus Ca. propter contumaciam excommunicationis vinculo innotari.

Datum Perusii, xv Kal. Octobris

CCCLXIII.

LEMOVICEN. EPISCOPO ET ABBATI S. EPARCHII
ENGOLISMEN.

Ut ablata Ecclesiæ bona detentique redditus restituantur.

(Reat., II Id. Augusti.)

Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius I. Petragoricens. decanus contra. R. de Rocenat. et S. archidiacon. Petragoricens. G. et Ar. diacon. quæstionem intendit asserens quod cum decanatum ipsius ecclesiæ per donationem dilecti filii nostri Jor. II. Sanctæ Pudentianæ presb. card. tunc in partibus illis apostolicæ sedis legati de assensu episcopi et cap. loci illius canonice fuisset adeptus, ipsi redditus et alia bona quæ prædecessores ipsius decani per xl annos et amplius pacifice tenuerunt, in ejus præjudicium detinent occupata et reddere contradicunt. Cujus assertionem (143), A. clericus, qui ex adversa parte procurator ad sedem apostolicam fuerat destinatus, inficiabatur omnino, dicens quod ea quæ illi pro quibus venerat possidebant, nullatenus idem decanus vel prædecessores ejus decanatus nomine tenuerunt. Quia igitur super his nobis veritas non poterat denudari, de utriusque partis assensu discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, memoratos archidiacon. et alios prædictorum reddituum detentores ad restitutionem illicite detentorum per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione postposita compellatis: audituri si quid fuerit quæstionis et appellatione remota sine debito decisuri. Testes autem, etc. Nullis litteris ob-

Astantibus, si quæ apparuerint præter assensum partium a sede apostolica impetratæ.

Dat. Reat., II Id. Augusti.

CCCLXIV.

ARMACHAN. ET CASSELLEN. ARCHIEPISCOPI ET
EPISCOPO LAOMEN. (144).

Quod in causa contra electum Roscensem procedant.
(Perusii, xv Kal. Octobris.)

(145) Cum olim D. clericus ad sedem apostolicam de Hiberniæ partibus accessisset, bonæ memoriæ C. papæ prædecessori nostro diversas diversorum prælatorum Hibernien. litteras præsentavit, quibus se assererat in episcopum fuisse Roscen. electum. Cumque nullus appareret qui aliquid proponeret contra eum, dictus prædecessor noster ei per bo me. A. Albanen. episcopum munus fecit consecrationis impendi et ad suam eum remisit ecclesiam consecratam. Postmodum vero dilecti filii Flor. et (146) E. monachi ad ejusdem prædecessoris nostræ præsentiam accesserunt; quorum uterque se asseruit a canonicis ecclesiæ Roscen. electum. Sed idem F. quod prædictus D. ad eandem ecclesiam fuisset apud sedem apostolicam, quam per falsas litteras circumvenerat, consecratus exposuit. Propter quod idem prædecessor noster causam eorum vobis, fratres Cassellen. et Laomen. (147) episcopo, sub ea forma commisit, ut de forma et processu electionis memorati D. sollicitè quæreretis; et si eum electum canonice fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere; alioquin inter prædictos F. et E. audiretis causam et cujus electionem canonicam et magis rationabiliter factam inveniretis, ratione prævia curaretis alterius electioni præferre, ac tu, frater Cassellen., alterum eorum quem rationabiliter duceres confirmandum in episcopum consecraret. Verum, sicut ex litteris vestris accepimus, cum dictæ commissionis vobis fuissent litteræ præsentatæ, juxta tenorem earum primo de electione prædicti D. inquirere voluistis. Sed cum a vobis tertio citatus, vestro se nollet conspectum præsentare, procedentes in causam, tam ex testimonio cleri et populi Roscen. ecclesiæ, quam assertionem illustris regis Corcaicæ et prælatorum ipsius provinciæ de prædicto F. electionem fuisse celebratam canonicè didicistis et eam postmodum auctoritate curastis apostolica confirmare; præsertim cum decanus, archidiaconus, cantor, thesaurarius et totus clerus et populus Roscen. Ecclesiæ dictum D. se non elegisse constanter assererent nec de prædicti E. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim autem memoratus D. ad apostolicam sedem accedens et nullam penitus de commissione prædicta vel etiam de prædictorum electionibus faciens mentionem, nobis suggerere non expavit quod cum ad Roscen. diocesium cum prædictis prædecessoris nostri litteris remearet, supradictus rex Corcaicæ ipsi fecerat inhi-

(142) In tertia Collect. universorum.

(143) L. de cujus assertionem vel assertionem.

(144) In tertia Collect. Lavin.

(145) Cap. Cum olim, De dolo et contumacia.

(146) In tertia Collect. G.

(147) In tertia Collect. Laurensis.

beri ne diocesim vel ecclesiam Roscen. intraret, donec ei certam solveret vel saltem promitteret pecunie quantitatem. Cum autem postmodum amici ejus præter ipsius conscientiam, certa regi munera promississent, ipse ad ecclesiam suam admissus, in ea per annum dimidium ministravit. Sed cum promissam ab amicis suis pecuniam nolisset exsolvere, rex ira commotus decano mandavit ut ei reverentiam nulloatenus exhiberet. Qui licet dicto D. juramento teneretur astrictus, quia tamen ab eo pro filio suo adhuc parvo archidiaconatum non potuit obtinere, quinta feria majoris hebdomadæ, oleum quod benedici debuerat furari præsumpsit; et quamvis propter hoc ab eo fuerit excommunicationis vinculo innodatus, nihilominus tamen tertia feria septimanæ sequentis Roscensis ecclesiæ libros subripuit et ad regem contra ipsum se transferre minime dubitavit. Quorum duorum molestiis fatigatus terram ipsius regis coactus exivit. Propter quod a nobis ad venerabilem fratrem nostrum Fernen. episcopum et conjudices suos litteras impetravit, qui memoratum regem diligentius inducerent et monerent ut ipsum sine alicujus exactione pecuniæ ad ecclesiam suam secure redire permetteret et administrationem episcopatus tam in temporalibus quam spiritualibus exercere; alioquin eum excommunicationis vinculo innodarent et terram ejus subjicerent interdicto, neutram relaxaturi sententiam donec super receptione ipsius mandatum apostolicum adimpleret: memoratum quoque decanum, si eis de præmissis constaret, ab officio beneficioque suspensum ad sedem apostolicam venire compellerent et donec resipisceret, excommunicatum facerent publice nuntiari. Præterea contra episcopum Corcaien. et F. monachum litteras impetravit, asserens eundem episcopum jura Roscen. ecclesiæ detinere ac eundem F. monachum in archidiaconum et clericos manus injecisse temere violentas. Cæterum eodem D. a nobis cum hujusmodi litteris recedente, fere post trium mensium spatium dictus F. monachus ad sedem apostolicam accessit et ex parte vestra nobis litteras præsentavit: quæ qualiter a vobis in commissione [prædicta] processum fuerat, continebant. Cum fratribus igitur nostris habito super hoc diligenti tractatu, timentes ne sicut prædecessor noster per litteras, quas idem D. ei præsentaverat, dicitur circumventus, nos etiam circumveniri contingeret per litteras vestras nobis ab eodem monacho præsentatas, volentes adhuc misericorditer agere cum absente, ut et ejus malitia fortius convincatur, dictum F. monachum ad vos communiter duximus remittendum, fraternitati vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandantes quatenus, eo non obstante, quod ejus fuit electio confirmata, sæpeditum D. si in Hibernia poterit inveniri, legitime citetis ad causam, et facultate sibi defensionis indulta, solum Deum habentes præ oculis in causa ipsa canonice procedatis. Quod si forsitan in Hibernia inventus non fuerit, indulto ei unius anni spatio,

A ex quo ad nos etsi non verbo, facto tamen intelligitur provocasse, arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dicto F. administrationem Roscen. diocesis tam in spiritualibus quam temporalibus auctoritate freti apostolica committatis; quo elapso, eum non differatis in episcopum, sicut canonicum fuerit, consecrare. Si vero prædictus D. inventus in Hibernia et citatus legitime, infra tres menses vestro se conspectui denuo contempserit præsentare, ad consecrationem prædicti F., sicut dictum est, omni contradictione postposita procedatis. Ne autem per appellationis vel recusationis subsidium vester possit impediri processus, partibus omnem appellationis et recusationis penitus interdicimus facultatem; ne contingat Roscen. ecclesiam, quæ fere triennio jam vacavit, diutius carere pastore. Ad hæc, vobis, fratres archiepiscopi, per apost. scripta mandamus et districtè præcipimus ne nobilis viri comitis de Mauritania vel cujusquam sæcularis potestatis gratia vel timore prætermittatis ulterius quin electos canonice confirmetis; confirmatis, prout ad vos pertinet, sine dilatione qualibet consecrationis beneficium impensuri, ne plus videamini homini quam Deo deferre. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Perusii, xv Kal. Octobris.

CCCLXV.

HOMINIBUS S. AGATHES.

Confirmantur consuetudines eorum rationabiles et antiquæ.

(Perusii, xi Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum annuentes, ad instantiam dilecti filii G. de Labro subdiaconi nostri rectoris Masan. apostolicæ sedis legati, antiquas rationabiles et approbatas consuetudines vestras et hactenus observatas auctoritate vobis apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Perusii, xi Kal. Octobris.

CCCLXVI.

CAPITULO, CLERO ET POPULO TAM CIVITATIS QUAM DIOECESIS LETHGLENNEŒ.

De electione et consecratione episcopi Lethglennensis.

(Datum, ut supra.)

Ex litteris venerabilium fratrum nostrorum Ard-machan. et Cassellen. archiepiscoporum, Oseriæ et Darien. episcoporum et vestris accepimus quod Ecclesia vestra pastore vacante, in venerabilem fratrem nostrum I. nunc episcopum vestrum, tunc autem Rossevall. abbatem, unanimiter convenitis, electionem de ipso canonice celebrantes. Quia vero venerabilis frater noster Dublinen. archiepiscopus metropolitanus vester a sua diocesi et ecclesia exsulabat, nec ideo ad eum super hoc recurrere potuistis, electionem vestram dicto archiepiscopo Cassellen. tunc apostolicæ seilicet legato curavistis humiliter præsentare; qui eam auctoritate qua fungebatur apostolica confirmavit, sed propter contradictionem Aglemundi de Vallon. officialis nobilis viri comitis de Mauritania electo ipsi consecrationis no-

luit beneficium exhibere (148). Nos igitur electionem ipsam canonicam attendentes et de persona celebratam idonea et a præfato archiepiscopo confirmatam (quorum primum et ultimum sufficienter per prædictas litteras et quarumdam personarum quas secum habebat testimonia, quæ ad majorem cautelam sub juramento recepimus, probatur; de secundo vero per examinationem personæ apud sedem apostolicam vobis [a nobis] factam constitit manifeste), confirmationem ab eodem archiepiscopo factam ratam habuimus et electum ipsum nostræ humilitatis ministerio curavimus in episcopum consecrare. Eum ergo ad gerendam Ecclesiæ suæ sollicitudinem ad eandem remittentes Ecclesiam consecratam, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eum recipientes humiliter et devote, tanquam pastorem et episcopum animarum vestrarum honorare curetis et de universis justitiis ad eum spectantibus ei sine dilatione qualibet respondere, statuta et mandata ipsius recepturi humiliter, et inviolabiliter servaturi.

Datum, ut supra.

CCCLXVII.

NOBILI VIRO COMITI DE MAURITANIA.

Et ecclesiasticam libertatem et privilegia non perumpat.

(Perusii, xiv Kal. Octobris.)

Quod contra Deum et ecclesiasticam libertatem per officiales tuos in animæ tuæ perniciem in causis spiritualibus indebitam tibi jurisdictionem usurpas, non attendens quod Ozias rex, quia præsumpsit incensum offerre, lepra fuit in fronte percussus, quod viros ecclesiasticos exsulare compellis, quod electionibus canonicè factis repugnare præsumis, miramur non modicum et non minus tibi quam Ecclesiarum gravamini condolemus. Cum enim noveris quod omnis est potestas a Deo et quod usque adeo humana est infirmitas imbecillis, ut nec adjicere possit ad staturam suam cubitum unum, nedum regni sibi solum vindicare, dolemus quod contra eum et sponsam ejus Ecclesiam videris supercilium assumpsisse per quem reges regnant et principes dominantur; qui potentes deponit et humiles et justos exaltat, superhorum et sublimium colla propria virtute conculcans; per quem si cuperes exaltari, te in ipsius oculis humiliare deberes; quoniam omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur, juxta testimonium Veritatis. Nam ut alia quæ in libertatis ecclesiasticæ præjudicium attentasse diceris omittamus, et ut transeamus sub silentio quod venerabilem fratrem nostrum Dublinen. archiepiscopum coegisti, sicut accepimus, exsulare, id solum per litteras explicantes propter quod nunc assumpsimus scribendi laborem, sine tua non credimus conniventia contigisse quod cum dilecti filii Lethglennen. canonici, ecclesia sua pa-

(148) Vide epist. seq. et Rogerium de Hoveden ad an. 1197, circa finem.

A storis solatio destituta, venerabilem fratrem nostrum I. nunc Lethglennen. episcopum, tunc autem Rossæval. abbatem, canonicè ac concorditer elegerent, Ha. de Valon. ministerialis tuus opponere se ipsorum electioni præsumpsit, ipsius Ecclesiæ ac canonicorum bona violenter invasit et usque adeo contra ipsum et ejus fautores exarsit, ut venerabilis frater noster Cassellen. archiepiscopus, tunc apostolicæ sedis legatus, propter eum ausus non fuerit electum ipsum in episcopum consecrare, licet electionem confirmasset ipsius, cum tu dictum Dublinen. archiepiscopum, ad quem confirmatio ejus et consecratio pertinebat, in Northmanniæ partibus exsulem detineres. Quia vero tuæ nobilitati non expedit Deum contra te per offensam Ecclesiæ provocare aut in eam nos credulitatem inducere quod ad deteriora manum extendas, si regni fueris honorem adeptus, cum de vini non possit sapore sperari quod prius acescat quam vasi totaliter infundatur, discretionem tuam rogamus attentius et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus quatenus cum idem episcopus consecratus a nobis ad gerendam Ecclesiæ suæ sollicitudinem remittatur, non impedias nec facias vel patiaris ab aliis impediri quo minus administrationem ejusdem ecclesiæ, tam in spiritualibus quam temporalibus exsequatur; imo dictum ministerialem tuam tradita tibi potestate compellas ut quæ vel Ecclesiæ vel canonicis Lethglen. abstulit restituat universa; ita quod ex hoc omnibus liqueat manifeste quod sine tuo consensu tanta fuerit iniquitas perpetrata. Hæc autem aspere scribimus non ad petitionem episcopi memorati, sed ut nostrum exprimamus affectum; quia pater filium quem diligit corripit et revocare cupit errantem. Abstineas ergo, filii, diligenter ab his quæ tuam famam denigrent et profectum impediunt: ne si Deum ad iram contra te provoces et ecclesiam tibi reddas offensam, præter id quod dicitur a Psalmista. *Quoniam impius non dimidiat dies suos (Psal. lvi, 24)*, tuæ promotionis intercludas assensum.

Datum Perusii, xiv Kal. Octobris.

CCCLXVIII.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISC.

De collatione cancellariæ Mediolanensis.

(Perusii, ix [Kal.] Octobris.)

(149) Ut nostrum prodeat de Dei vultu iudicium et oculi nostri videant æquitatem, via regia debemus incedere nec ad sinistram omnino nec ad dexteram declinare, ita magnum judicantes ut parvum, quia non est apud Deum acceptio personarum. Ad audientiam sane nostram multorum relatione pervenerat quod cancellaria Mediolanen. ecclesiæ vacaverat ultra annum; unde secundum Lateranen. concilii statuta ad nos ipsius erat donatio devoluta. Volentes autem tibi solita dignitate de-

(149) Cap. *Ut nostrum*, Ut eccles. beneficia, etc., cap. 56, De appellat. — Vide supra epist. 120.

ferre, rogavimus te attentius et mandavimus ut cancellariam ipsam dilecto f. Henr. de Settara subdiac. nostro, Mediolanen. ecclesie canonico bene apud te merito et ad hoc officium obtinendum idoneo benigne conferres; et si post receptionem litterarum nostrarum quidquam de ipsa cancellaria contra jus acquisitum nobis ex Lateranen. decreto statueres, decernebamus illud irritum et inane. Tu vero litteris nostris receptis diceris respondisse, sicut ex publico declaratur authentico, quod cancellariam ipsam alteri non contuleras, quia propter gravamina debitorum, proventus ipsius tibi erant plurimum necessarii; litteris tamen nostris apertis earumque tenore perspecto, responderes in crastino quod crederes respondendum. Porro, sicut ex alio comperimus instrumento, postquam mandati nostri audivisti tenorem, variata locutione dixisti quod cancellariam ipsam non poteras, juxta mandatum nostrum, prefato subdiacono nostro conferre; quia, reservatis tibi proventibus, eandem cancellariam decem mensibus jam elapsis Henrico de Lamp. concesseras. Cumque nobis hujusmodi responsionem varietas ex scriptis innotuisset authentico, etsi, secundum Apostolum, omnem inobedientiam prompti simus ulcisci, adhuc tamen tibi deferre volentes, cui et in minori officio constituti et promoti, sicut Domino placuit, ad majora in multis et magnis detulimus, tibi dedimus in mandatis ut ad presentiam nostram procuratorem idoneum destinares, qui tuo nomine legitime nobis ostenderet quod dictam cancellariam personae idoneae modo canonico tempore tibi competente donasses; dictus quoque H. de Lampuniam, cui dicebatur facta donatio, si vellet, ad presentiam nostram accederet suam justitiam defensurus. Venientes igitur ad apostolatus nostri presentiam dilecti filii G. procurator tuus et saepedictus H. super varietate responsionum nitebantur te multipliciter excusare; licet publicis instrumentis fides non facile derogetur et secundum rerum naturam vix potuisset sufficienter ostendi quod tu id quod dictum est minime responderes, etsi forte potuisset ostendi quod aliud respondisses. Produxerunt autem in nostra presentia duos testes, qui jurati dixerunt quod in Januario nuper praeterito fuit annus ex quo Mediolanen. cancellarius debitum universae carnis exsolvit et in sequenti Maio, cum consanguinei Henr. de Lampunen. frequenter apud te ac vehementer instarent ut cancellariam ipsi conferres, te respondente quod cancellariae proventus carere non posses, ad multam tamen instantiam est obtentum ut cancellariae tibi retineres proventus, et jus ipsius prefato conferres Henrico. Quatuor ergo presentibus, inter quos duo testes memorati fuerunt, in secretiore palatii tui camera eundem H. secundum tenorem praescriptum de cancellaria investisti per librum et recepisti fidelitatem ab eo; prohibens universis ne verbum istud cuiquam revelarent. Adjecit autem unus testium praedictorum quod postquam ad te mandatum nostrum pervenerat et ipse H. jam Bononia redisset, tu ei solemniter et publice tradidisti, se vidente, sigillum, mandans ei ut cancellarii officium exerceret: quod et alter testis asseruit de auditu; et idem procurator tuus quod verum crederet esse respondit. Henr. quoque confessus est factum; sed solemnitatem facti negabat. Quia ergo post interdictum nostrum ei praesumpsisti tradere bullam, cum traditionem ipsam saltem debuisses differre donec nostrum consuleres beneplacitum, dilectis filiis I. archidiac. et O. Lento canonico Mediolanen. dedimus in mandatis ut, si etiam post secundum mandatum per quod totius cognitionem negotii ad nostrum iudicium revocavimus, id ipsum cognoscerent attentatum, traditionem sigilli decernerent irritam et inane; inhibentes Henr. ne quomodolibet eo uti praesumeret, cum plus sit Roman. pontificem ad se aliquod negotium quam quemquam ad eum super aliquo negotio provocare. Tolerabamus autem ad tempus ut negotii merita nobis plenius innotescerent, investituram quae dicebatur in occulto facta fuisse per librum, licet ecclesiastica beneficia non sint donatione clandestina conferenda, teste Veritate, quae dicit: *Qui male agit, odit lucem* (Joan. III, 20). Caeterum quia cancellariae officium memoratae spirituale vel annexum spirituali proponebatur existere, cum cancellarius ex officio suo multa facere debeat quae spiritualia esse noscuntur, ac per hoc sub tenore praescripto dicebatur non debuisse conferri, cum ab omni specie mala praecipiat Apostolus abstinere; quia etiam praefatus Henr. de Lamp., licet receptus sit in fratrem ad vacaturam praebendam, ordinarius tamen asseveratur non esse, ac per hoc cancellariam sibi non debuisse conferri, quae de jure vel consuetudine ordinario tantum delect committi, cum nec Mediolanen. archiepiscopi sed Mediolanen. Ecclesiae cancellarius esse scribatur, nec vacante sede cancellarii perdat officium (nam nec ipsum sigillum substituto pontifice variatur), inquisitionem horum duximus praenominatis I. archid. et O. Lento canonico Mediolanen. committendam: per apostolica scripta praecipiendo mandantes quatenus, omni contradictione et ap. cessante, Deum habentes praeculis, gratia et timore postpositis, sine personarum acceptione inquirerent super praemissis diligentissime veritatem et ne veritas celaretur, testes qui eis nominarentur, si se gratia vel timore subtraherent, per censuram eccl. compellerent perhibere testimonium veritati et quod super omnibus invenirent sub litterarum suarum testimonio ad sedem apostolicam destinarent; ut per inquisitionem ipsorum sufficienter instructi negotium ipsum melius decidere valeremus. Ipsi vero mandatum apostolicum fideliter exsequentes, convocatis Mediolanen. Ecclesiae ordinariis et per poenam excommunicationis compulsis dicere sub jurisjurandi religione de facto cancellariae, quia noverant, super praemissis articulis veritatem, attestaciones

suas redactas in scriptis, sigillo munitas ad nostram A præsentiam transmiserunt. Interdixerunt etiam eidem H. administrationem sigilli, sicut ex litteris eorum accepimus, juxta formam mandati nostri, de consilio sapientum. Cumque sæpeditus H. de Lamp. cum patre suo Rogerio propter hoc nostro se conspectui præsentasset, copiam allegandi pro se liberam ac benignam in communi concessimus auditorio. Qui per advocatum proposuit quod delegati prædicti sine inquisitione spoliaverunt eum executione sigilli, contra nostri mandati tenorem, cum ipsius sigilli traditio non fuerit facta post secundum mandatum; et ideo primo loco restitutionem sibi fieri postulabat. Formam vero concessionis nitebatur multipliciter excusare, proponens quod in retentione fructuum simoniaca pravitas B nullatenus intercessit: tum quia officium cancellariæ nec est spirituale nec annexum spirituali; quia licet cancellarius quædam agat quæ spiritualia esse noscuntur, sicut ex attestationibus liquet, ea tamen non agit ex officio cancellarii, sed de mandato archiepiscopi, sicut ex dictis testium comprobatur: tum etiam quia nihil emit aut vendidit, cum Simonia describatur esse studiosa cupiditas vendendi vel emendi spirituale vel spirituali annexum; præsertim cum tu ante traditionem separaveris fructus et ita quod tuum erat tibi retinueris non accipiens alienum. Se quoque ad obtinendum cancellariam proponebat idoneum, cum de mandato Romani pont. sit Mediol. Ecclesiæ canonicus institutus, vocem habens in capitulo et locum in choro, et C tanquam verus et plenus canonicus in tractatibus et contractibus ipsius Ecclesiæ admittatur. Nec obstat quod integram præbendam non habet, cum, sicut per dicta testium est probatum archidiaconatus ejusdem Ecclesiæ, de quo nullatenus dubitatur quin sit dignitas et officium spirituale, quandoque fuerit concessus ei qui præbendam integram non habebat. Quod autem a sexaginta annis juxta quorundam testimonium concessa fuit tantum ordinario præbendato de numero viginti canonicorum qui proprie ordinarii appellantur, sibi nocere non poterat; cum per hoc nullum sit tibi præjudicium generatum quin ei qui de numero viginti non esset, præsertim canonicus, eandem cancellariam potuisset conferre. Allegabat insuper quod etsi pactio de retinendis ad tempus proventus intervenisset, quod ipse tamen negabat, inter te ac parentes ipsius, ipse tamen de prædicta cancellaria pure fuit et simpliciter investitus; et ideo talis pactio si non debet obesse, cum parentes nihil tibi pro eo dederint vel promiserint. Præterea proponebat quod cum nullus debeat sine accusatore damnari nec aliquid circa negotium istud actum sit in forma D judicii, depositiones testium non poterant sibi præjudicium generare. Quia vero per hanc ultimam allegationem personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissæ inquisitionis et ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet sus-

picetur quod nos in hoc negotio perperam processerimus, præsertim cum ratio assignanda debeat esse posteris profutura. Cum enim juris sit explorati quod, actore non probante, is qui convenitur, etsi nihil præstiterit, debet absolvi, videri poterat quod nos tibi, qui conveniebaris a nobis, malitiose vel indiscrete onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet ut ostenderes quod prædictam cancellariam personæ idoneæ modo canonico et tempore tibi competenti donasses. Porro cum donatio fuisset occulta et ideo suspicione non careat et elapso jam anno nullus omnino cancellarius appareret, non immerito credebatur quod secundum Lateranen. statuta concilii ad nos esset ipsius cancellariæ donatio devoluta et ideo sine culpa potuissemus ipsam conferre. Quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis possumus divinare. Quod ergo contra illud quod prima facie juste præsumebatur pro nobis, præsertim cum responderis prima vice quod cancellariam alicui non contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit gravamen sed gratia nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandavimus, tu causam præstitisti mandato (quod sæpe nobis per litteras intimasti) et tandem probasti per testes quod, retentis tibi proventus, officium concesseras memoratum: ex quo non immerito contra talem concessionem fuimus suspicati; cum et proponeretur aperte quod illud ei personæ commiseras, cui secundum consuetudinem Mediolanæ. Ecclesiæ non debuerat aliquo modo committi. Et ideo non tam ex plenitudine potestatis quam ex officii debito, quia possumus et debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maxime causam et occasionem præstante, inquisitionem commisimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis quæcunque fuerunt in nostro auditorio proponenda [f. proposita], deliberavimus cum fratribus nostris et in ipsa deliberatione te in tribus præcipue comperimus fuisse culpabilem: circa contrarietatem responsi, quia non solum nobis qui, licet immeriti, Jesu Christi locum tenemus, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia contraria respondere; circa carnalitatem animi, quia non affectu carnali sed discreto judicio debuisti ecclesiasticum officium et beneficium in persona magis idonea dispensare; et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione vel conventionem quæcunque sub modo vel tenore præscripto concedere nudum officium et tibi retinere proventus; cum et in Lateranen. concilio sit prohibitum ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium, partem proventus suis usibus retinere præsumat; et alibi cautum reperitur in canone quod ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. Unde credimus distinguendum utram qui dat spirituale beneficium, proventus ipsius ante donationem percipiat. Nam si proventus ante donationem non percepit ipse, sed alius et ex dona-

tione consequitur ut ipse proventus percipiat, non est dubium intercedere Simoniacam pravitatem. Si vero ante donationem perceperit ipse proventus, credimus etiam distinguendum utrum ante donationem constituat ut ipsi proventus retineantur ad tempus pro causa justa et necessaria, an conveniat cum eo qui accipit beneficium seu cum mediatore quocunque, ut, officio illi concesso, retineat ipse sibi proventus. Primum enim membrum credimus esse licitum; secundum autem dicimus non licere, ne viam aperiamus his qui pravitatem suam satagunt palliare. Quia vero majorum excessus majori debent severitate puniri, cum, juxta divinæ legis oraculum, si sacerdos, qui est unctus, peccaverit, faciet delinquere populum, quod inhoneste super retentione proventuum præsumpsisti de communi fratrum nostrorum consilio irritavimus et in pœnam præsumptionis hujusmodi, ut in eo puniaris in quo peccaveras, a collatione dignitatis vel ecclesiastici beneficii quod ad tuam donationem in tua primo vacabit Ecclesia censuimus suspendendum. Caterum quia, divina docente Scriptura, didicimus quod melior est sapiens viro forti et qui dominantur animo expugnatores urbium, quantumcunque voluerimus aut vellemus, si salva possemus justitia (contra quam non judicamus nos posse, cum simus in sede justitiæ constituti) præfatam cancellariam prædicto subdiacono nostro conferri, sæpeditum tamen H. de Lamp. non invenimus ita culpabilem ut eum, exigente justitia, ipsa cancellaria privare possimus; cum etsi parentes ejus ex simplicitate deliquerint, nihil tamen pro ea dantes aut etiam promittentes, ipse tamen investituram cancellariæ sicut verus canonicus et cui ratione canonicatus de jure non poterat opponi defectus, sine pactione qualibet et conventionem, recepit; nec etiam fuit sufficienter probatum quod cancellarius ex officio suo faciat spiritualia memorata, cum ea potius de jure communi ad archidiaconi spectent officium, repræsentare videlicet ordinandos episcopo et illos examinare, ponere abbates et abbatissas in sede: quæ cum probatum sit per aliquos testium cancellarium facere de mandato archiepiscopi, de speciali potius quam de generali mandato videtur intelligi. Verum quod delegati præscripti scripserunt se interdixisse illi officium cancellarii secundum apostolici formam mandati, de consilio sapientum, cum ab eis super hoc appellatum non fuerit nec aliquid contra probatum, de rigore juris ex quo præsumitur legitime factum potuissemus illud decernere observandum. Sed misericordia, quæ superexaltat judicium, nos induxit ut quod in contemptum nostrum creditur esse factum de benignitate sedis apostolicæ remittamus, cum ad pœnam illi sufficiat quod propter hoc secundo ad sedem apostolicam laboravit.

Datum Perusii, ix [Kal.] Octobris.

CCCLXIX.

CONSULIBUS ET POPULO CASTELLAN. NOBILIBUS VIRIS ET ALIIS PER CASTELLAN. DIOCESIM CONSTITUTIS

Ut pontifici fidelitatis juramentum præstent.

Grates multimodas omnipotentis Deo debetis referre quod vestris videtis temporibus adimpleri quæ vestri progenitores summo desiderio affectarunt. Vobis etenim est summopere congaudendum, quod terra vestra, quæ ad jus et proprietatem Ecclesie Rom. pertinere dignoscitur, cum dudum fuerit per violentiam occupata et per occupationem vehementer oppressa, nunc ad ejusdem Ecclesie Rom. naturale dominium redeat non coacta, et ipsius jurisdictioni gratanti voluntate subdatur. Cum igitur vos, filii consules, cum quibusdam aliis in præsentia nostra fidelitatis nobis exhibueritis juramentum, dilectos filios Marsican. subd. et capellan. et nobilem virum Joannem, familiarem nostros, ad partes vestras decrevimus destinandos. Volentes et universitati vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus in eorum manibus universi et singuli fidelitatis juramenta præstetis, ut deinceps, auctore Deo, terra vestra sub apostolicæ sedis dominio optata valeat securitatis et pacis tranquillitate gaudere. Nos enim ad ea quæ honori vestro et utilitati viderimus expedire diligens studium et efficacem operam impendemus.

CCCLXX

HUBERTO CANTUARIEN. ARCHIEPISCOPO.

De recuperandis ecclesie bonis.

(Perusii, xiv Kal. Octobris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgentius firmiterque præcipimus ut ea quæ a temporibus Ric. et Bald. antecessorum tuorum circa res et possessiones atque patrimonium Cantuarien. Ecclesie et mensam archiepiscopalem in grave damnum et jacturam Ecclesie illicite alienata reperiis, appellatione remota, per censuram ecclesiasticam mediante justitia revoces et debitis usibus non differas applicare. Revocationes vero illorum quæ per prædecessores tuos circa mensam archiepiscopalem, possessiones, Ecclesias et Ecclesiarum concessionnes auctoritate apostolica legitime revocata sunt ratas et firmas esse jubemus; tibi districtius injungentes ut ea, nostra fretus auctoritate, firmiter, appellatione remota, facias observari. Decernimus ergo, etc., indulgentiæ nostræ, etc. Si quis autem, etc.

Datum Perusii, xiv Kal. Octobris.

CCCLXXI.

HUBERTO CANTUARIEN. ARCHIEPISCOPO.

Confirmat decretum quoddam regis Anglorum.

(Perusii, xv Kal. Octobris.)

Monet nos apostolicæ sedis cui, licet immeriti, præsidemus, auctoritas pro statu omnium Ecclesiarum provida circumspectione satagere et, ne malignorum rapinis vel molestiis exponantur, apostolicum ipsis patrocinium exhibere. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus et ho-

nestis gratam conniventiam, impendentes, statutum illud quod charissimus in Christo filius noster R. illustris Anglorum rex super libertate ac immunitate Ecclesiarum et personarum ipsarum post redemptionem sui provida deliberatione fecisse dignoscitur, sicut in scripto ipsius regis exinde confecto plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti pagina communimus; et ad hujus rei perpetuam firmitatem, continentiam ipsius rescripti de verbo ad verbum his duximus inserendam. RICHARDUS *Dei gratia rex Angliæ, dux Normanniæ, Aquitaniæ, comes Andegavensis, archiepiscopus et episcopus et universo clero regni Angliæ, salutem. Gratias agimus affectuosas universitati vestræ pro eo quod de thesauris et ornamentis ecclesiasticis et facultatibus vestris ad corpus nostrum redimendum tam benigne nobis et liberaliter subvenistis et quod nobis in tanta necessitate res Ecclesiarum vestrarum et vestras gratis exponere voluistis. Ne igitur quod de mera liberalitate a vobis actum est ad liberationem corporis nostri et ineffabilem honorem et utilitatem nostram, futuris temporibus, trahatur in consequentiam et sanctæ matri Ecclesiæ vel vobis dispendium pravæ importet consuetudinis, ad omnium volumus notitiam pervenire quod ea quæ nobis in prædicto necessitatis articulo contulistis, nec unquam ex debito vel per consuetudinem exegimus nec posteris sumus temporibus exacturi nec hac vel alia occasione solumus dignitatibus sanctæ matri Ecclesiæ in aliquo vel ejus libertatibus obviare, sed pro omni nostro et scientia, Deo volente, volumus omnem ejus immunitatem et universas ejus dignitates et libertates, ut dignum est, conservare integras et pro loco et tempore, in quibus licuerit, augmentare.* Nulli ergo, etc.

Datum Perusii, xv Kal. Octobris.

CCCLXXII.

'ABSALONI LUNDEN. ARCHIEPISCOPO.

De bonorum quorundam præsertim castri Hasii donatione.

(Perusii, x Kal. Octobris.)

Fratres et coepiscopos nostros, tam propinquos quam longe positos, sincera tenemur charitate diligere ipsosque in his quæ juste requirunt libenter et efficaciter exaudire. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus clementer annuimus et ad exemplar fel. record. Urbani papæ prædecessoris nostri castrum de Hasii, quod illustris memoriaræ Waldem. olim rex Daciæ tuæ fraternitati contulit et tu tali conditione interposita Rostkilden. Ecclesiæ pia consideratione dedisti, ut ipsum debeas quoad vixeris detinere, post decessum tuum ad Ecclesiam ipsam libere devolvendum, sub jam dictæ conditionis tenore, sicut ipsum juste et sine controversia possides cum omnibus pertinentiis suis, auctoritate tibi apostolica confirmamus et presentis scripti pagina communimus, videlicet villam ipsam de Hasii, mansionem de Otherslef cum omnibus pertinent. suis, scilicet Sersfel, Solbiarge, Huanlolde, Wigislef, Walbu, mansum unum Brunsoge, Imbret-

PATROL. CCXIV.

A horp, mansiones de Gesnetofte et de Murhoge cum omnibus pertinentiis earum, mansiones de Barsuerthe et de Wigurm cum omnibus pertinentiis earum, mansiones de Husfretop et de Haverthi cum omnibus pertinentiis earum, mansiones de Burghu et de Hiartharum cum omnibus pertinentiis earum et universam partem earum quæ acquisivi! Nicolaus castellanus tuus, juxta tenorem pacti quod inter vos convenit. Nulli ergo, etc.

Datum Perusii, x Kal. Octobris.

CCCLXXIII.

PETRO ARUSIEN. EPISCOPO.

Confirmat statutum de sex præbendarum institutione.
(Perusii, vi Kal. Octobris.)

Officii nostri debitum et charitas ordinata requirit ut quæ a fratribus et coepiscopis nostris acta laudabiliter fuerint, auctoritatis nostræ præsidio inconcussam obtineant firmitatem et plenam in futuro agendi fiduciam tribuant potiora. Sicut autem ex parte tua, venerabilis in Christo frater, nostris est auribus intimatum, de bonis patrimonialibus et aliis quæ rationabiliter acquisisti ac de his quæ commissa tibi Ecclesia prius habuerat, sex præbendas provide statuisti canonicis assignandas qui eidem Ecclesiæ debeant deservire. Nos ergo statutum ipsum dignis in Domino laudibus commendantes, ut firmiter omnibus futuris temporibus observetur, prout circumspecte et provide factum est et in authentico scripto venerabilis fratris nostri Absalonis Lundeni. archiepiscopi expressius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc.

Datum Perusii, vi Kalend. Octobris.

CCCLXXIV.

UPSALEN. ELECTO.

Qualiter pallio utendum sit.

(Perusii, vi Kal. Octobris.)

Receptis tam dilectorum filiorum capitulo Upsaleni. Ecclesiæ litteris quam plurimum aliorum, qui pro pallii datione apud nos vehementer instabant, de tua fuimus promotione gavisi. Qui sperantes in Domino quod, eo adjuvante, commissæ tibi administrationis officium debeas salubriter exercere, ad augmentandum tuæ dignitatis honorem, quem in susceptione pallii es cum potestatis plenitudine suscepturus, prompto favore libenter intendimus ad instantiam dilectorum filiorum Tobiarum nuntii venerabilis fratris nostri Lundeni. archiepiscopi et Walterii nuntii tui, petitionibus prædictorum clementius annuentes. Unde nos ipsum de beati Petri corpore sumptum, plenitudinem videlicet pontificalis officii, tibi transmittimus, ut tibi per venerabilem fratrem nostrum Lundeni. archiepiscopum vice nostra, sub ea forma juramenti quam expressam ei sub bulla nostra transmittimus assignetur. Tu vero tanquam vir providus et discretus illud de manibus ejusdem archiepiscopi juxta formam prædictam cum omni devotione suscipiens, eo in festivis diebus et aliis temporibus quæ in Ecclesiæ tuæ privilegiis exprimuntur, utaris; ita videlicet ut ex tante culminio

12

dignitatis spiritum tibi superbiam non assumas; sed quanto fueris præminentior dignitate, tanto juxta illius Magistri exemplum qui eum qui major inter discipulos suos erat fieri voluit minorem, ministrari non veniens, sed causa humilitatis aliis ministrare, te omnibus humiliores exhibeas, te potius exaltandum humilitate sciturus. Misericordiam quoque operibus jugiter te præstes intentum, quæ beatos efficit suos sectatores, eosdem evangelica Veritate consequenturos misericordiam attestante. Omnibus etiam hominibus te reddas affabilem et, si fieri potest, secundum Apostolum, cum omnibus pacem habeas, ut pacificus vocari Dei filius merearis. Te cum eodem apostolo semper ad anteriora, posteriorum oblitus, extendas, manusque tuas reddens in operibus innocentes, sic ea lucere facias coram hominibus ad subditos tuos exempla bonorum multiplicata transmittens, ut Deus magnificetur in illis et lucerna tua jugiter super candelabrum ardens omnibus introeuntibus in domum Domini viam absque offendiculo præbeat expeditam. Ad quorum operum fortius fulcimentum non desint opera charitatis, sine qua, cum ipsa cæteris virtutibus præminentior habeatur, nihil omnino creditur esse perfectum; imo nullam retinet operatio firmitatem, nisi charitatis fuerit radice subnixæ. Inter cætera vero quæ tibi ex officio imminent facienda, tuum sit studium speciale, Rom. Ecclesiam matrem tuam in omnibus et per omnia revereri atque mandata et institutiones ipsius, upote inter omnes Ecclesias ex divina provisione primum per beati Petri merita obtinentis, studeas irrefragabiliter observare.

Datum Perusii, vi Kal. Octobris.

CCCLXXV.

JOANNI POTESTATI ET POPULO PERUSIN.

In suam protectionem Perusinos recipit, salvis eorum antiquis privilegiis.

(Tuderti, vi Non. Octobris.)

Apostolica sedes, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est et magistra, speciales filios ampliori consuevit gratia honorare, ut eos et ad devotionem suam ferventer accendat et ad obsequium suum diligenter invitet. Nos ergo, qui miseratione divina huic sanctæ sedi, licet immeriti, præsidemus, devotionis et fidei puritatem, quam erga matrem et dominam vestram sacrosanctam Rom. Ecclesiam geritis attendentes, vestris quoque precibus inclinati, quos inter alios fideles nostros speciali charitate diligimus, civitatem Perusinam, quæ ad jus et proprietatem ipsius pertinere dignoscitur, cum pertinentiis suis et nunc habitis, et in antea legitime acquirendis sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communitus. Eam vero nunquam alienabimus, sed semper ad manus nostras curabimus retinere. Consulatum autem cum jurisdictione sua vobis auctoritate apostolica confirmamus: concedentes ut his qui sunt

(150) Cap. *Cum ab omni*, De vita et hon. cleric.

(151) Cap. *Cum dilectus*, De ordine condit.

A ipsius jurisdictioni subjecti, liberum sit ad potestatem vel consulem, qui pro tempore fuerint legitime appellare. Consuetudines quoque vestras antiquas et novas rationabiles et communiter observatas duximus approbandas. Salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate pariter et justitia, et Ecclesiarum omnimoda libertate. Nulli ergo, etc., protectionis, confirmationis et concessionis etc.

Datum Tuderti, vi Nonas Octobris.

CCCLXXVI.

PRÆLATIS ET CLERICIS LOMBARDIÆ.

Ne justitiam vendant, aut cum clientibus de mercede paciscantur.

(Tuderti, v Non. Octobris.)

(150) Cum ab omni specie mala præcipiat Apostolus B abstinere, nos qui, licet indigni, constituti sumus a Deo super gentes et regna, ut juxta verbum propheticum evellamus et destruamus, ædificemus et plantemus, summopere debemus satagere, quatenus evellamus vitia et plantemus virtutes, destruamus iniqua et ædificemus honesta; sicque nostra sollicitudine mediante prava transeant in directa et aspera convertantur in plana. Licet autem hujus nostræ sollicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi, quia sapientibus sumus et insipientibus debitores, specialiter tamen ad clericos qui dormire debent a vitiis, ut sint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid in illis appareat quod offuscet candorem ecclesiasticæ puritatis. Sane ad audientiam apostolatus nostri multorum assertione pervenit quod cum ex C delegatione nostra causas suscipitis pertractandas, more sæcularium super decima litis vel parte alia pro diversa terrarum consuetudine, præter expensas victualium cum litigantibus receptis pignoribus pro salario convenitis; quæ postmodum usque ad solutionem pecuniæ, nolentibus etiam partibus, contenditis detinere; non attendentes quod ad hoc vobis et aliis clericis sunt ecclesiastici redditus deputati, ut ex ipsis honeste vivere debeatis, ne vos oporteat ad turpia lucra manus extendere vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cum ergo opera vestra lucere debeant laicis in exemplum nec vos deceat instar sæcularium ad turpe compendium juris occasionem arripere, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus ab hujusmodi exactionibus de cætero abstinentes, vigorem judicarium gratis studeatis litigantibus imperitari, non obstante quod in fraudem a quibusdam proponitur quod id exigatur nomine assessorum, cum nec justum iudicium iudici vendere liceat et venales sententiæ ipsis etiam sæcularibus legibus reprobandentur.

Datum Tuderti, v Nonas Octobris.

CCCLXXVII.

NARNIEN. EPISCOPO.

Ut causam abbatis de Ferentillo cognoscat.

(Ameliæ, iii Non. Octobris.)

(151) Cum dilectus filius abbas de (152) Ferent-

(152) In tertia comp. lat. *Ferentino*.

tullo ad nostram præsentiam accessisset, conquere- A etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, et [f. cum] iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscatur. Pro damnis quoque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea debebat actio competens intentari. Alioquin cum et pars abbatis damnæ gravissima sibi quereretur illata, prius restituenda fuerant, si pro hujusmodi esset restitutio faciendæ, secundum tenorem regulæ memoratæ. Capitula quoque de restitutione faciendæ loquentia locum habere in criminalibus asserebant, et quando quis ab adversario spoliatur et super re ipsa qua spoliatus fuerat convenitur. Cæterum ex parte abbatis regulam introductam adversa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cum causæ vicissim tractatæ una postea sententia terminantur. Cum vero pars aliqua per restitutionem vel alio modo aliquid sibi deberi proponit et altera in modum exceptionis se asserit spoliatam nec ante restitutionem suam ullatenus responsuram, de incidenti asserebat antea cognoscendum. Cum autem ea quæ præmissimus et alia quædam prædicti cardinales nobis et fratribus nostris fideliter retulissent, nos distinguendum esse credentes utrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit objecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam, cum ea in modum actionis proposita intelligantur diversæ petitiones se minime contingentes, ac per hoc juxta regulam juris præmissam quæ prius esset proposita, prius foret tractanda, quanquam in idem iudicium ambæ deductæ vicissimque tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis objecta, de communi fratrum nostrorum consilio interloquendo pronuntiavimus ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, et, ea probata legitime, non cogerebantur abbati respondere super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spoliator ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere. Spoliatio tamen in modum tantum exceptionis probata, non est per hoc restitutio faciendæ; quemadmodum cum in modum exceptionis aliquid testi crimen objicitur, ut sic a testimonio repellatur, etsi sic crimen contra eum civiliter fuerit probatum, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed ejus duntaxat testimonio non creditur; quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam quorum testimonium reprobatum inter infames, quasi ex falso testimonio, non habentur. Cum autem super exceptione ipsa probandi testes sint ex parte militum jam producti et attestations etiam publicatæ, pars abbatis ad repellendos eos nonnulla in præsentia nostra se proposuit objecturam. Nos ergo volentes parcere laboribus partium et expensis et quia majoribus

tillo ad nostram præsentiam accessisset, conquere- A etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, et [f. cum] iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscatur. Pro damnis quoque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea debebat actio competens intentari. Alioquin cum et pars abbatis damnæ gravissima sibi quereretur illata, prius restituenda fuerant, si pro hujusmodi esset restitutio faciendæ, secundum tenorem regulæ memoratæ. Capitula quoque de restitutione faciendæ loquentia locum habere in criminalibus asserebant, et quando quis ab adversario spoliatur et super re ipsa qua spoliatus fuerat convenitur. Cæterum ex parte abbatis regulam introductam adversa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat, cum causæ vicissim tractatæ una postea sententia terminantur. Cum vero pars aliqua per restitutionem vel alio modo aliquid sibi deberi proponit et altera in modum exceptionis se asserit spoliatam nec ante restitutionem suam ullatenus responsuram, de incidenti asserebat antea cognoscendum. Cum autem ea quæ præmissimus et alia quædam prædicti cardinales nobis et fratribus nostris fideliter retulissent, nos distinguendum esse credentes utrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit objecta in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem adversarii repellendam, cum ea in modum actionis proposita intelligantur diversæ petitiones se minime contingentes, ac per hoc juxta regulam juris præmissam quæ prius esset proposita, prius foret tractanda, quanquam in idem iudicium ambæ deductæ vicissimque tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis objecta, de communi fratrum nostrorum consilio interloquendo pronuntiavimus ut probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, et, ea probata legitime, non cogerebantur abbati respondere super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spoliator ante restitutionem non cogatur ullatenus respondere. Spoliatio tamen in modum tantum exceptionis probata, non est per hoc restitutio faciendæ; quemadmodum cum in modum exceptionis aliquid testi crimen objicitur, ut sic a testimonio repellatur, etsi sic crimen contra eum civiliter fuerit probatum, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed ejus duntaxat testimonio non creditur; quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam quorum testimonium reprobatum inter infames, quasi ex falso testimonio, non habentur. Cum autem super exceptione ipsa probandi testes sint ex parte militum jam producti et attestations etiam publicatæ, pars abbatis ad repellendos eos nonnulla in præsentia nostra se proposuit objecturam. Nos ergo volentes parcere laboribus partium et expensis et quia majoribus

(155) In tertia Collect. *quinquaginta*.(154) In tertia Collect. *Samiti*.(155) In tertia Collect. *castra Surrati*.

occupati causas singulas in persona propria discutere non valemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, partibus ad tuam præsentiam constitutis, audias quæ pars abbatis contra testes et attestaciones duxerit proponenda et quæstionem ipsam, servato juris ordine, appellatione remota, legitimo fine decidas. Postmodum autem si partes contra se mutuo duxerint aliqua proponenda, nihilominus audias, et si ambæ consenserint, remoto ap. ob., justitia mediante decidas. Alioquin omnia gesta redacta in scriptis, sigilli tui munimine roborata ad præsentiam nostram transmittas: utrique parti assignans terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui representent.

Datum Ameliæ, III Nonas Octobris.

CCCLXXVIII.

NOBILIBUS VIRIS UGUIET ET GUIDONI MARCHIONI,
FIDELIBUS NOSTRIS.

Recipi illos cum ipsorum subditis in protectionem apostolicam.

Licet apost. sedes mater sit omnium generalis, eos tamen protegere consuevit specialius et fovere qui præter spiritualem subjectionem, quæ ipsi debetur ab omnibus, ei sunt temporali etiam jurisdictione subjecti. Eapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga Rom. Ecclesiam et nos ipsos habetis diligentius attendentes, vos et totam terram vestram, quæ ad jus et proprietatem beati Petri pertinere dignoscitur, cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum justis modis, annuente Domino, recuperare poteritis seu etiam adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem majorem et minorem insulas, quas ad jus et proprietatem nostram non est dubium pertinere, sicut cas juste ac pacifice possidetis auctoritate vobis apostolica confirmamus, etc. Decernimus ergo, etc.

CCCLXXIX.

NOBILI VIRO SPALAGRAN.

Indugetur ei ut cœnobium et ordinem S. Benedicti intrare possit.

(Tuderti, IV Non. Octobris.)

Ex tua confessione reperimus quod olim corde compunctus ad ordinem Hierosolymitani hospitalis disposueras te transferre, licet ad hoc te voto minime astrinxisses. Si vero ille a quo omne datum optimum et omne donum perfectum est, per quem de virtute ascenditur in virtutem, vino compunctionis amplius te potaverit et ascensionem cordis tui dignatus fuerit in melius promovere, ita ut in aliquo monasterio, in quo beati Benedicti Regula observetur, propositum concipias Domino militandi; quoniam et tu super hoc a nobis consilium postulasti, nos diligentius attendentes quod nullum juxta confessionem tuam votum emiseras aut fece-

(156) Cap. 6, De cognat. spirit.

(157) In tertia Collect. E. Apud Gregor. C.

ris professionem, unde secunquam videatur propositum impediri, et etiam intuentes quod beati Benedicti Regula arduitate vitæ continet arctioris, ut in aliquo monasterio prædicti ordinis Domino, si malueris, valeas militare, liberam tibi concedimus auctoritate præsentium facultatem; et dummodo de corde puro et conscientia bona et fide non ficta procedat, ut hoc in monasterio sancti Fortunati valeas adimplere, tibi benignius indulgemus.

Datum Tuderti, IV Nonas Octobris.

CCCLXXX.

EPISCOPO LINCOLNIEN. ET DECANO DE HUNTEDON.

Ut celebrent divortium inter P. et T. cum processerit inter eos cognatio spiritualis.

B (Apud civ. Castellanam, VIII Id. Octobris.)

(156) Veniens ad præsentiam nostram (157) G. Anglicus natione nobis exposuit quod cum olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhæsisset, quam tamen quidam alius ante cognoverat, de consilio matris suæ factum est ut eadem mulier quemdam puerum, quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte levaret, ad suspicionem et infamiam utriusque delendam. Deinde vero, cum in ejus amorem vehementius exarderet, absque consilio amicorum eam clanculo desponsavit. Cumque prolem ex ea procreare non posset et increpationes a patre suo gravissimas sustineret, quod eam desponsando deliquerat revolvens in animo, ipsa dimissa, causa orationis Hierosolymam est profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis, prolem eam suscepisse de alio invenisset, ei noluit adhærere; sed propter adulterium, quod commississe taliter videbatur, ea omnino dimissa ad longinquam se transferens regionem et ad Eugubim, tandem veniens civitatem, quamdam ibidem cum terra competenti et dote decenti sibi matrimonialiter copulavit, de qua prolem se confessus est suscepisse. Eapropter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus super his inquiratis diligentius veritatem; et si primam mulierem prædicti viri filium de sacro fonte levasse constiterit antequam eam desponsasset uxorem, vos inter eos divortium, appellat. postposita, celebrantes, rei processum nobis per litteras vestras fideliter exponatis, ut an cum secunda valeat legitime commorari, veritate cognita, decernere valeamus. Quod si ambo, etc., tu ea, frater episcopo, etc.

Datum apud civitatem Castellanam, VIII Idus Octobris.

CCCLXXXI.

NIDROSIEN. (158) ARCHIEPISCOPO.

Respondetur illius consultationibus.

(Apud civ. Castellanam, VI Id. Octobris.)

Quod in dubiis nostro postulas certificari rescripto, ut juxta illud tuæ discretionis arbitrium meo (158) In tertia lect. Strigoniensi, male.

dereris, fraternitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus. Sane consuluit nos tua fraternitas (159) utrum altare in quo excommunicatus divina celebrare presumpsit reconsecrari debeat et an sit communicandum excommunicato qui quod stare mandato Ecclesie juratoriam prestitit cautionem, sed nondum absolutionis beneficium est adeptus. Et si excommunicato communicare aliqui et qui etiam teneantur. Quæsit etiam quæ poena his fuerit injungenda qui excommunicatis volentes communicant vel inviti, et quid de presbyteris sit agendum qui gubernant naves ad pugnam et pugnant et his qui alios incitant, sed non pugnant. Ad hæc autem fraternitati tuæ taliter respondemus (160) quod nec altare in quo excommunicatus celebrat debet, nisi aliud interveniat, consecrari, nec excommunicato, licet quod stet mandato Ecclesie juramento firmarit, communicari debet donec fuerit per Ecclesiam absolutus. Alioquin post juramentum non esset absolutio necessaria. Utrum autem si absolutionis beneficium non contemptus religionis sed articulus necessitatis excluserit, tali vel saltem in morte communicare sit licitum, quia minime per tuas litteras requisisti, ad præsens non duximus respondendum. Nullus autem omnino nominatim excommunicato scienter communicare tenetur, nisi quædam personæ quæ per illud Gregorii papæ capitulum *Quoniam multos* (161), specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excommunicatis presumptuose participant, præter personas dicto canone denotatas, nisi ab eorum participatione commoniti forte destiterint, excommunicationis sunt vinculo innodandi. Secus autem si ei communicant scienter qui cum participibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodatus. Tunc enim et ipsi sententiam excommunicationis incurrunt. Quia vero (162) tam sacerdotes qui gubernant naves ad pugnam quam qui personaliter exercent pugne conflictum et hi qui alios incitant ad pugandum, omnes quidem enormiter peccant, de rigore canonico eos credimus deponendos. Hi præterea (163) qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuo a laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi; licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem. Altare (164) vero in quo tabula cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota fuerit vel enormiter facta, debet non immerito consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri. Clerici autem qui excommunicati vel ab excommunicatis scienter ad ordines sunt promoti debent ab ordine sic suscepto deponi.

Datum apud civitatem Castellani., vi Idus Oct. *

(159) Cap. 30, De sent. excomin.

(160) Vide etiam cap. 31, eod. tit.

(161) 11. q. 3. cap. *Quoniam*.

(162) Cap. 5, De poenis.

(163) Cap. 8, De renuntiat.

CCCLXXXII.

NIDROSIIEN. ARCHIEPISCOPO, UNIVERSIS EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS IN NORWAGIA CONSTITUTIS, IN FIDELIUM COMMUNIONE MANENTIBUS.

De compescendo tyranno, qui eos misere excruciat.

(Apud civ. Castellanam, 11 Non. Octobris.)

(165) In vestrorum et totius populi Norwagie criminum ultionem, permittente Domino, credimus accidisse quod usque adeo in vos et totum regnum Norwagie tyrannica Sueri crudelitas et violentia detestanda prævaluit, ut et regnum nec electione principum, prout accepimus, nec ratione sanguinis occupavit et in viros ecclesiasticos ipse quondam ecclesiastico, sicut dicitur, functus officio debacchetur, Ecclesias opprimat, clericos persequatur, affligat pauperes et sæviat in potentes: ita ut divino credatur accidisse iudicio, ut qui secundum etiam suam assertionem illegitime natus ad sacros non fuerat ordines promovendus, contra sanctiones canonicas assumptus ad eos, fortius in illos desæviat qui in ordinatione ipsius statuta canonum non servarunt. Miramur autem, non de Deo, qui ad correctionem vestram ejus tyrannidem hactenus toleravit, nec de ipso, cujus spiritus obstinatus in malo malum dediscere, assuetus iniquitati, non potest; sed de his qui apostatam, sacrilegum et nefandum adhuc etiam sacrilegæ temeritatis ausu sequuntur et ei præbent auxilium et favorem, cujus tyrannidem persequi potius pro viribus tenebantur. Licet autem ad edomandam ejus versutiam frequens manaverit ab apostolica sede mandatum, nondum tamen sic ejus potuit perversitas refrænari, quin adhuc quibusdam eum in suarum sequentibus perniciem animarum, in quadam parte Norwagie dominetur, et in ea rabiem superet aquilonis. Qui ut amplius vos et universum Norwagie populum circumveniret et auctoritate apostolica regnum sibi ostenderet confirmatum, bonæ memoriæ Cælestini (166) papæ prædecessoris nostri bullam falsare non timuit, qua varias litteras sigillavit. Sed is cui manifesta sunt omnia ejus falsitatem detexit. Ne autem ejus perversitas desæviat diutius in insontes, universitati vestræ per apostolica scripta districto præcipiendo mandamus quatenus Norwagie populum diligentius moneatis ne ipsum ulterius sequi præsumant, aut ei præstare auxilium vel favorem. Alioquin universos sequaces ipsius excommunicationis nuntietis sententia innodatos et claudentes Ecclesias et nullum in tota terra Norwagica, quæ ipsum sequitur, sacramentum ecclesiasticum, præter baptismum, parvulorum et penitentias morientium, celebrantes, fautoribus ejus decedentibus sepulturam ecclesiasticam denegetis. Ad hæc, di-

(164) Cap. 3, De dedic. eccles.

(165) Vide supra epist. 320.

(166) Hic et in epist. 384, legebatur *Clementis*; sed ratio temporum repugnat. Itaque correximus.

serenitatem vestram nolumus ignorare quod cum nuntii ejus ad nostram presentiam accessissent, a nobis super facto ipsius nihil potuerunt penitus impetrare. Unde si quod pro eo se obtinuisse confinxerint, a falsariis id obtentum esse noveritis, quorum multitudo in nostræ promotionis initiis cum falsis bullis per nostram fuit sollicitudinem deprehensa.

Datum apud civitatem Castellanam, 11 Nonas Octobris.

CCCLXXXIII.

ILLUSTRI REGI DACORUM.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut supra.)

Tam cleri quam populi Norwagien. promerentibus culpis, permittente Domino, credimus accidisse, etc., usque ad verbum desæviat in insontes, serenitatem regiam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta mandamus quatenus ac defendendas Ecclesias, clericos in sua libertate tuendos, liberandos pauperes et potentes de manu persecutoris illius, imo etiam ad deiciendum monstrum illud quod his solis parci quibus nocere non potest, taliter accingaris, ut et a Deo retributionem æternam et nostram consequi gratiam specialius merearis; persecutoribus tantæ iniquitatis assistas, resistas sequacibus; ita quod membrum illud diaboli non possit in regno Norwagiæ denuo debacchari aut persecutionem in Ecclesiis ulterius suscitare.

Datum, ut supra.

In eundem modum illustri regi Sueciæ. In eundem modum nobili viro comiti Sueciæ.

CCCLXXXIV.

NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut Bergensem episcopum tyranni fautorem deponat.

(Datum, ut supra.)

Examinate tuæ fidei puritatem et fervoris constantiam, quam nec persecutio, nec gladius, nec fames, nec exsilium diuturnum a charitate Christi separare potuit vel dejicere a statu libertatis ecclesiasticæ conservando, quem etiam nec terror coegit, nec minæ moverunt, nec demulserunt blanditiæ, nec preces nec promissiones potuerunt inducere ut Suero sacrilego et apostatæ, qui regnum Norwagiæ per effusionem sanguinis et violentiam occupavit, in matris infamiam se asserens de regali progenie decendisse, vel latenter annueres, vel expresse faveres, dignis in Domino laudibus commendamus; et tanto amplius ex hoc tuæ fraternitatis fortitudini congaudemus, quanto in te potius persecutor exarsit, sed constantia tua ejus tyrannidem superavit. Unde cum tibi contra tyrannum illum a tuis esset suffraganeis assistendum nec eorum aliquis eidem excommunicato deberet præstare favorem, utpote qui Ecclesias et ecclesiasticos viros servituti subjecerit, opprimere pauperes et effundere sanguinem

innocentem, ferre non possumus non moleste quod Bergen. episcopus, suffraganeus tuus, contra bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri mandatum et contra tuum etiam interdictum, castra ipsius sequi non dubitat, celebrans excommunicato divina et in ejus presentia universa exercens ecclesiastica sacramenta: qui, licet a te fuerit sæpius evocatus, tuo tamen se noluit conspectui præsentare. Quia vero tanta præsumptio severiori debet animadversione puniri, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus episcopum ipsum, si præmissis veritas suffragatur, ab officio beneficioque suspendas, nec prius sententiam suspensionis relaxes quam nostro se conspectui præsentarit. Quod si forsitan sententiam tuam servare neglexerit, eum anathematis censura percillas et singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis extinctis, excommunicatum facias publice nuntiari, ut quem timor Domini a malo non revocat, rubor saltem et pœna compescant. Sciturus quod nos prædictum Suerum absolvere non propo-
sumus, nisi taliter satisfaceret de commissis, quod ejus esset satisfactio non irrationabiliter admit-
tenda.

Datum, ut supra.

CCCLXXXV.

VERONEN. EPISCOPO S. ROMANÆ ECCLESIE CARDINALI.

De homicida deponendo ab ordine sacro.

(Apud civ. Castellanam, VII Id. Octobris.)

Sicut ex tuarum et aliorum multorum acceptione continentia litterarum, cum V. Ecclesiæ de Nigrario clericus adversus archipresbyterum et fratres ipsius plebis graves inimicitias concepisset, tu eum propter enormia facinora sua et quia cum sceleratis et iniquis hominibus conversando arma portabat clericis interdicta multaque alia nefaria committebat, ab officio beneficioque suspensum excommunicationis etiam vinculo innodasti. Clericus autem ipse in concepta malitia perseverans, eundem archipresbyterum, boni testimonii virum, sanguine generosum, amicum religionis, hospitalitatis cultorem et aliorum operum pietatis, a Veronen. civitate, ad quam profectus fuerat pro Ecclesiæ suæ negotiis peragendis, ad suam Ecclesiam redeuntem, cum complicitibus suis sæculari potestate bannitis, diabolo instigante, propriis manibus, sicut dicitur, interemit et in frustra concidere non expavit. Cumque cæteris fugientibus ipse a potestate ac consulibus captus, detrusus fuisset in caerem et propter validas probationes et indicia manifesta ferri posset in eum sententia capitalis; ad majorem facinoris evidentiam, licet quod reus esset sanguinis defuncti archipresbyteri a populo clamaretur, ad paucorum tamen instantiam indictum est a potestate personale duellum. Verum in tanto discrimine constitutus et vitæ suæ pertimescens, utpote perpetrati sceleris conscientia vulneratus, patre medio, qui pro se ac filii pacem pro morte dicti archipresbyteri dicitur recepisse, mandatis consanguineorum defuncti per

omnia parere promisit. Quibus pro illata injuria octingentas libras intercedente pacto promisit pariter et persolvit. Et quoniam amici clerici memorati apud te precibus instare non cessant ut eum officio et beneficio restituere debeas, excommun. vinculo primitus absolutum; aliis e contra clamantibus clericis et laicis rectius sentientibus eum tanquam rerum sanguinis restituendum non esse, sed potius perpetuo deponendum: tu in tanta rerum ambiguitate quid tibi foret agendum sedem apostolicam consulere decrevist. Nos ergo attendentes quod non solum a malo sed etiam ab omni specie mali sit secundum Apostolum abstinendum, nec volentes quod maleficia remaneant impunita, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod, si præmissis veritas suffragatur, præfatum V. clericum ab omni beneficio ecclesiastico per te fieri volumus alienum ipsunque nihilominus excommunicatum publice nunties et facias tandiu, appellatione remota, ab omnibus evitari, donec cum tuarum testimonio litterarum nostro se conspectui repræsentet animadversione canonica puniendus. Si qui vero se duxerint opponendos quominus mandatum apostolicum impleatur, tu eos, ut a sua temeritate desistant, per censuram ecclesiasticam cessante appellacione, compellas.

Datum apud civitatem Castellanam, vii Idus Octobris.

CCCXXXVI.

B. TITULI SS. MARCELLINI ET PETRI PRESBYT. CARDINALI, MONASTERII CASSINEN. ABBATI.

Ut et a nos fluxos mores et cænobii sui corrigat.

(Apud S. Petrum, xvii Kal. Novembris.)

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et cor nostrum gravi mœrore tabescit, quoniam odoris suavitas, quæ de sancta religione per beati Benedicti meritum ab Ecclesia Cassinen. ad cætera monasteria quondam effluerat, a qua etiam tanquam a suo fonte per totius orbis climata derivata suæ sumpserunt institutionis exordium, (167) ex majori jam parte defecit, verum etiam in fetorem horridum est conversa, ut ad eam adolescentulæ jam dicere dedignantur: *Curremus in odorem unguentorum tuorum (Cant. 1, 3)*, cui dicere consueverant: *Oleum effusum nomen tuum, adolescentulæ dilexerunt te nimis (ibid. 2)*. Super hoc autem tu non videris alienus a culpa, qui cum tibi sit ipsius Ecclesiæ cura commissa, culpam negligis corrigere subditorum; quia, juxta verbum Sapientis, ubi non est gubernator, populus corrui, pastoris incuriata dissolutione ovium accusante. Verumtamen licet aliquid asperum tibi scribamus, plus id admonitioni quam redargutioni debes ascribere, cum te per hoc cautum et providum reddere intendamus. Scis etenim, sacra te docente Scriptura, quod pater filium quem diligit, corripit, et amici meliora sunt verbera quam oscula inimici viaque vitæ est increpatio disciplinæ; quam si diligenter attendas, cum sapiente qui timet et declinat a malo, tuam diriges semitam circumspectus, in (167) Addendum hoc loco videtur non solum.

viam stulti non abiens, qui transilit et confidit. Ad hæc, si quasi ad excusationem in temporalibus tuæ studium intentionis expendis, ut Ecclesia tua in possessionibus dilatetur, illas omnibus debes præferre divitias, quibus inter filias Sion tua supergredi valeat universas, quæ videlicet in spiritualibus attenduntur. Primum namque jubemur quærere regnum Dei et sic nobis adjici omnia promittuntur. Unde si Marthæ studium laudabiliter retinens, partem Mariæ, quæ non auferetur ab ea, tibi eligere voluisses, de spiritualibus sollicitius meditando, scandalum illud potuisses evadere, per quod Casinen. Ecclesia in observantiis regularibus adeo inferior prædicatur, ut quæ mater religionis exstiterat et magistra, vix filia sive discipula jam meruerit appellari. Ut igitur amplius in te proficiat manifesta correctio quam amor absconditus, nos ad correctionem tuam hæc omnia prælibantes ad excitand. in melius, cum dulcibus amara miscendo, discretionem tuam rogamus, consulimus et in Domino plurimum exhortamur, quatenus ex his dignum capiens intellectum, te, cum Apostolo, ad anteriora posteriorum oblitus extendas et ad observantiam religionis et ordinis, quam taliter excidisse dolemus, in tuo monasterio congrue relevandam eo modo studeas vigilare, ut famæ dispendium, quod idem monasterium sub tuæ fuit hactenus negligentia torpore perpessum, per tuæ sedulitatis instantiam redimatur, et dissolutionis amota materia, quæ tantorum origo malorum exstitit principalis, per tuæ informationis exemplum grex tibi commissus sub regularibus institutis arctius restringatur. Unum autem inter cætera debes summpere præcavere, ne, secundum quod dixit Apostolus: *Timeo ne cum aliis prædicaverim ipse reprobos efficiar (I Cor. ix, 27)*, in conversatione tua te talem exhibeas, quod a te offendiculum aliquod oriatur, per quod via tuis subditis in corruptionem pateat et ruinam: quin potius in operibus tuis eam munditiam et exemplum ostendas, quod ipsis eadem sint lucerna teque tanquam ducem ovium libere procedentem absque aliqua offensione sequantur. Apostolicum vero tibi non timeas deesse favorem, si ad dissolutionis excessus corrigendos in monachis, ne solito more ulterius evagentur, juxta nostræ instructionis monita duxeris procedendum: in quo laudabiliter ordinando nec parcere sanguini nec alicujus debes gratiam attendere vel timorem. Ut autem in hoc liberius possit haberi processus nec rebellio quorumlibet sive contumacia vires possit ex assuetudine dissolutionis assumere ad sui tuitionem erroris, viros maturos, qui sint et gravitate personarum et morum honestate timendi, prout sanius consilium tibi dictaverit, instituire et aliis præficere te oportet. Ad eos autem tuæ correctionis studium sollicitius debet extendi qui post greges sodalium exterius evagantur, per quorum exempla perversa vita claustralium infamatur, in quibus nondum ex toto religionis scintilla defecit, sed adhuc viret lilium

inter spinas. Quantumcunque vero tibi deferre velimus, nisi forte in correctione profeceris, tuæ motus volens sequi potius voluntatis quam salubrem exhaurire doctrinam, nulla nos poterit occasio retardare quin in te sive quoslibet alios, quos eadem involutos culpa noverimus, manum correctionis gravissimam apponamus, ita quod ea quæ demulcendo proferimus, secundum excessuum quantitatem debitæ sequi videbitur austeritatis affectus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, xvii Kal. Novembris.

CCCLXXXVII.

NOBILIBUS VIRIS HENRICO, LEONARDO ET MARCO MAURICEN. CIVIBUS VENETIS.

Ut severius quoddam contra Andræam jurisconsultum editum mandatum revocent.

(Apud civit. Castellanam, iv Id. Octobris.)

(168) Veniens ad præsentiam nostram dilectus filius Andræas Mengun. lator præsentium humili nobis relatione proposuit quod, cum olim fuisset in præsentia dilecti filii nobilis viri ducis Venet. cum pluribus aliis constitutus pro multarum discussione causarum, accidit ut cum Mauritio Mauricen. alternatim convicia inferendo certaret. Propter quod cum graves inimicitias incurrisset et vos et alii parentes vestri propter hoc fuissetis vehementius excitati, quidam qui partis utriusque amatores exstiterant, se in medium ingerentes turbationem illam ad pacem studuerunt et concordiam revocare, suggerentes et consulentes prædicto A. ut in satisfactionem injuriarum vestro juraret obedire mandato. Cumque idem non credens se tale quid commisisse, propter quod ei grave aliquid imponi deberet, juramentum illud vobis sub tali confidentia præstitisset, ipsi statim sub juramenti debito præcepistis quod a festo beati Michaelis proxime præterito inantea nunquam curiam dicti ducis intraret, nisi tunc cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur aut nisi per nobilem virum Rog. comitem et Nicolaum Mauricen. qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari. Verum quia idem Andræas, qui, sicut asserit, dicti ducis consiliis juramento et in jure suo multis Ecclesiis, quarum est advocatus, promisso tenetur adesse, nequaquam taliter juravisset, si mandatum illud sibi contrarium præcivisset, præsertim cum animæ suæ timeat obviare salutem, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus mandatum ipsum pro vestrarum remedio animarum penitus revocetis. Quod si mandatum ipsum aut nolueritis aut nequiveritis revocare, noveritis nos venerabili fratri nostro patriarchæ Graden. mandasse ut, si mandatum illud priori juramento licite facto repugnat, ipsum auctoritate nostra denuntiet non servandum.

Datum apud civitatem Castellanam, iv Idus Octobris.

Illi scriptum est ut hoc faciat.

(168) Cap. Veniens ad præsentiam, De jurejurando.

CCCLXXXVIII.

STRIGONIEN. ET COLOCEN. ARCHIEPISCOPIS SUFFRAGANEIS SCIS.

Ut Ecclesiarum libertas immunitasque conservetur.

Malitia filiorum hominum, qui lætantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis, adeo apud vos invaluisse proponitur, ut nec sciant vel videant quam periculosum sit eos Dominum reliquisse et ejus apud ipsos non esse timorem; qui ponentes offendicula sua in domo Domini, in qua invocatum est nomen ejus, ita apprehenderunt eam inter angustias, ut libertas ejus in dissipationem jam posita, penitus jaceat conculcata. Cum enim, sicut audivimus, Ecclesia Dei in regno Ungariæ in tanta reverentia olim consueverit haberi, ut si etiam publicus latro ad eam ob tutelam sui corporis confugisset, sub ejus consisteret immunitate securus, et quandiu lateret ibidem, tanquam innocens servaretur; nunc evacuata omnino tanta per iniquitatis filios libertate, non tantum nocentes personæ, verum etiam res sacræ et aliæ ibidem pro securitate depositæ, violenter ab Ecclesiis extrahuntur. Unde nos quibus, secundum Apostolum, incumbit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, propter tantum discrimen Ecclesiæ vehementer afflicti, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus statum Ecclesiarum, quem taliter periclitari dolemus, ad antiquam studentes omnimodis reducere libertatem, eos quos temerarios violatores earum vobis esse constiterit, tam nostra quam vestra auctoritate suffulti, appellatione cessante, (169) terram illius rigore sententiæ compescatis quem secundum canonum instituta in talibus videritis præsumptoribus adhibendum; ita ut per vos ad honorem Dei et Ecclesiæ officii vestri debitum exsequentes, quod Ecclesiis sub negligentia torpore deperit, laudabiliter relevetur, et studium vestrum apud Deum et homines appareat commendandum.

Datum Laterani, xii Kal. Novembris.

Scriptum est illustri regi Ungariæ ut in his quæ pro libertate Ecclesiæ prædicti archiepiscopi et episcopi duxerint statuenda, suum eis auxilium et consilium impendat pariter et favorem.

CCCLXXXIX.

MAGISTRO APOLLINARI CLERICO VENERABILIS FRATRIS NOSTRI ARCHIEPISCOPI STRIGONIENSIS.

A juramento quod Ecclesiæ jura defendere quis velit, per appellationem non liberatur.

(Datum, ut supra.)

(170) Brevi sedem apostolicam sciscitatus es quæstione utrum ille qui jura alicujus Ecclesiæ servare ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminente sub debito juramento ad hoc fuerit requisitus et nolens hoc facere ad sedem apostolicam duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Nos autem quæstioni tuæ taliter respondemus, quod in hoc articulo appellentem a perjurio

(169) Aliquid deesse videtur.

(170) Cap. Brevi, De jurejurando.

callis appellatio non excusat; imo, nisi aliqua difficultas obsistat, propter quam non possit requisitus Ecclesiæ subvenire, culpa perjurii potius irretitur.

Datum ut supra.

CCCXC.

LITTERÆ REGIN. ARCHIEPISC. AD DOMINUM PAPAM.

Quod causa tribus conjunctim delegata, a duobus, excluso tertio, recte definiti nequiverit.

(Panormi, xxv die mensis Augusti, prima indictione.)

Excellentissimo domino et beatissimo Patri suo domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ sedis reverendissimo summo pontifici G. humilis et indignus Ecclesiæ Regin. minister, salutem et debitæ perpetuam devotionis obedientiam. Placuit beatitudini vestræ causam quæ vertitur inter venerabiles Montis-Regalis et Russanen. archiepiscopos mihi B vestro devoto clerico una cum reverendis patribus Panormitan. et Capuan. archiepiscopis per litteras vestræ sanctitatis committere, quibus debita reverentia et honore susceptis, non multo post suspensionem earum me per aliquot dies languor aliquantulus, non sine meorum exigentia meritorum, invasit; nec tamen ut inde mandatum vestrum minus posset perfici vel adimpleri, cum tam nos quam et partes præsentem omnes Panor. fuerimus, etsi meis sociis onerosum videretur forsitan expectare quandiu mei apponeret divina clementia misereri et nequivissem tunc pro instanti, debilitate corporis cum ipsis ad hoc exsequendum personaliter interesse, vox tamen et sensus mihi nunquam per Dei gratiam defuit quin possemus deliberatione mutua, juxta C mandatum vestrum, diligenti examine causam ipsam inquirere ac sine debito terminare. Verum jam dicti mei socii infra illud ægritudinis meæ spatium pro eorum voluntatis arbitrio, meam super hoc et eorum sibi sollicitudinem vindicantes, me ignaro et inconsulto, in causam ipsam, secundum quod eorum dictavit consilium, processerunt. Et ne forte in his quæ parvitati meæ ab apostolicæ sanctitatis eminentia injunguntur, in conspectu mei Domini palliata falsitas sub veritatis specie offeratur, processum ipsius causæ secundum quod ad diligentem inquisitionem meam certa quorundam qui interfuerant approbatæ opinionis virorum et veridica relatione mihi licuit experiri, paternitati vestræ duxi D præsentis textu paginula intimandum. Hinc est quod cum præfati mei socii prænominato Montis-Regalis archiepiscopo ex officio delegationis injungerent ut ad hoc quod sibi ab archiepiscopo Russanen. objicitur, plenus responderet et idem archiepiscopus pro duabus causis non debere se diceret eorum inde stare iudicio; tum videlicet quia causa ipsa tribus fuerat delegata, et ab illis duobus tantum, me præsentem inconsulto et inscio, nec vice mea super hoc eis commissa, citatus fuerat ad iudicium; tum etiam quia ante ipsorum citationem pro eadem causa nuntium suum ad pedes ve-

stræ sanctitatis transmiserat, (in quo decretalis domini Alexandri sibi apertius dignoscitur suffragari) ipsi ejus assertiones nullatenus attendentes, iterum sine mei notitia contra eum, ut responderet, sententiam protulerunt. In quibus omnibus prædictus archiepiscopus gravari se sentiens, ad vestræ beatitudinis audientiam appellavit. Erit igitur, si placet, vestri fontis scientiæ, cujus impetus lætificat civitatem Dei, super his juxta summum vestræ immensæ discretionis arbitrium providere.

Datum Panormi, xxv die mensis Augusti, prima indictione.

CCCXCI.

LITTERÆ ARCHIEPISCOPI ET CONVENTUS MONTIS REGALIS AD DOMINUM PAPAM.

De eodem argumento.

Sanctissimo Patri et totius fidei Christianæ magistro domino INNOCENTIO, CA. Montis Regalis humilis minister, ejusdemque Ecclesiæ universus conventus, pedum osculum et quod potest peccatorum oratio.

Placuit beatitudini vestræ causam quæ vertitur inter Rossanen. archiepiscopum et Ecclesiam nostram, imo vestram, iudicibus delegatis committere, videlicet Panormitan. Regin. et Capuan. archiepiscopis, sine debito terminandam. Unde nos in omnibus et super omnia mandatis apostolicis parere cupientes, ad primam duorum tantum citationis vocem accessimus, exceptiones nostras, sicut juris est, peremptorias opponentes, videlicet quod nuntios nostros specialiter pro hac eadem causa ante citationem ad pedes sanctitatis vestræ transmiseramus. Elapsis postmodum tribus aut quatuor diebus, a Panormitan. et Capuan. tantum archiepiscopis, sicut prius, citati, ne vestram videremur contemnere majestatem eorumque conspectui præsentati, quia primam exceptionem nostram frivolum judicabant, aliam exceptionem non minus peremptoriam adjecimus et objecimus quia cum causa fuisset a sanctitate vestra tribus iudicibus delegata, præsentem tertio et irrequisito, videlicet domino Reginensi, nobis etiam absentibus et ignaris, exceptiones nostras inutiles judicantes, pronuntiaverunt adversæ parti nos respondere teneri. Unde ob tam evidentes et suspicionis et gravaminis causas ad sedem apostolicam appellavimus, quæ mater est et subsidium omnium oppressorum, cum in omnibus his appellatione opus non esset. Nam prima causa est, quia nuntii nostri ante citationem iter arripuerant ad vos veniendi. Secunda, quia, præsentem tertio et ignaro, et citaverunt et decretalem Alexandri (171) quæ loquitur in hunc modum frivolum judicavit: *Cæterum cum aliquam causam contigerit tibi appellatione remota commissam fuisse, et adversa pars post factam citationem iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, non minus poteris in negotii cognitione secundum juris formam procedere. Quod utique si ante citationem iter incepit, non est usique*

(171) Cap. *Memimus*, De appellat.

observandum. Sed, quod deterius est, nobis nescientibus et irrequisitis pronuntiaverunt præmissas exceptiones nullius fore momenti. Unde prostrati ad pedes sanctitatis vestræ petimus plus affectu quam voce, plus devotione quam verbo, ut Ecclesiam nostram, quæ vestra specialis est, nullis patiamini perturbationibus concuti nec æmulatorum nostrorum quasi luporum morsibus lacerari. Valeat sanctitas vestra.

CCCXCII.

REGIN. ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO CEPHALUDENSI.

Causa de qua duæ præcedentes epistolæ loquuntur, ipsis committitur.

(Laterani, Kal. Novembris.)

(172) Cum causa quæ vertitur inter venerabiles fratres nostros Montis-Regalis et Rossanen. archiepiscopos, super quibusdam decimis, vener. fratribus nostris Panormitano et Capuano archiepiscopis et tibi frater Regin. commissa fuisset a nobis sine canonico terminanda, prædictus archiepiscopus Montis-Regalis, sicut ex litteris ejus accepimus, ad primam prædictorum Panormitan. et Capuan. archiepiscoporum citationem accessit, in quorum præsentia constitutus excipiendo proposuit quod pro duabus causis non deberet eorum stare iudicio; tum videlicet quia causa ipsa fuerat tribus delegata et ab illis duobus tantum, te frater Regin. præsentem inconsulto et inscio nec vices tuas eis super hoc committente, fuerat ad iudicium evocatus; tum etiam quia ante ipsorum citationem pro eadem causa nuntium suum ad apostolicam sedem transmiserat, in quo decretalem felicis mem. Alexandri pape III prædecessoris nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At vero iidem archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere, contra eum ut responderet interlocutoriam sententiam protulerunt; propter quod idem archiepiscopus sentiens se gravari, sedem apostolicam appellavit. Nos igitur prædictorum inquisitionem et decisionem canonicam vestræ discretionis examini committentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, vocatis ad præsentiam vestram qui fuerint evocandi et inquisita super præmissis diligentius veritate, si vobis constiterit prædictos archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admisisse, non obstante eo quod per ipsos factum est, decimas ipsas, quibus prædictus Montis-Regalis archiepiscopus se, postquam nuntii sui propter hoc ad sedem apost. accesserunt, asserit spoliatum, præcipue cum eadem tam sibi quam Ecclesiæ suæ a sede apostolica fuisse asserat confirmatas, sive per laicalem potentiam, sive etiam per eosdem iudices factum sit, cum fructibus inde perceptis, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, restitui faciatis; audientes postmodum, quantum de jure poteritis, si quid fuerit quæstionis et, appellatione remota, sine debito decedentes.

Datum Laterani, Kalend. Novembris.

(172) Cap. *Cum causa*, De officio jud. deleg.

CCCXCIII.

EPISCOPO, CONSULIBUS, ET POPULO PARMEN

De ablata per vim cardinali in itinere pecunia.

(Laterani, x Kal. Novembris.)

(173) Licet Romana Ecclesia, quæ cæterarum mater est et magistra, in delinquentes juxta suorum excessuum qualitatem rigorem severitatis ecclesiasticæ consueverit exercere, illis tamen qui a suo resipiscentes errore, humiliter ad ejus obedientiam redeunt, solita est benignitatem et mansuetudinem exhibere et viscera charitatis misericorditer aperire, illius exemplo qui neminem ad se venientem respuit. Accepimus siquidem ex tenore litterarum tuarum, frater episcopo, ac dilecti filii P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. cardinalis, apostolicæ sedis legati, quod medietatem pecuniæ nostræ ac suæ ac servientium ipsius, quæ, dum per Lombardiam iter faceret, illi fuit violenter ablata restituere promissis, et solutis jam centum marcis, infra octavam proximo venturæ Paschæ vos firmiter obligastis residuum soluturos; a consulibus, rectoribus, tota credentia vestræ civitatis et ab aliis etiam, prout prædicti card. nuntio visum fuit, super hoc data juratoria cautione. Ipse vero cardinalis sententias interdicti et excommunicationis, quæ in quosdam vestrum et civitatem vestram fuerant promulgatæ, auctoritate apostolica relaxavit et ecclesiam Sancti Domini de Burgo, quæ propter hoc a jurisdictione Parmen. Ecclesiæ fuit exempta, donec esset super hoc congrue satisfactum, ipsi Parmen. Ecclesiæ statuit sicut prius de cætero fore subjectam; ita tamen quod si prædicta pecunia infra præscriptum terminum, prout tenemini juramento, non fuerit integre persoluta, ex tunc iam vos quam civitas vestra et Ecclesia Parmen. sitis eisdem sententiis et eidem pœnæ subjecti. Idem insuper cardinalis in manu vestra, quantum ad medietatem prædictæ pecuniæ, juri suo cessit omnino et ex parte nostra promisit quod nos juri nostro similiter cederemus, ut repetendi medietatem illam vel agendi adversus quemlibet nomine nostro habeatis liberam facultatem. Nos igitur erga humilitatem vestram benignius agere cupientes, quod a prædicto cardinali, sicut præmisimus, factum est, ratum et firmum habemus et volumus inviolabiliter observari, super illa medietate juri nostro cedentes, prout vobis cardinalis ipse promisit. Porro districte præcipimus ut Palavicinus et cæteri qui cum eo fuerunt perpetratæ iniquitatis principales auctores, usque ad plenariam satisfactionem sententiæ promulgatæ in eos teneantur astricti.

Datum Laterani, x. Kal. Novembris.

CCCXCIV.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN.

Rationem præscribit observandam circa sepulturam mortuorum, inter episcopum et Cistercienses.

(Laterani, xii Kal. Novembris)

Honestatem Cisterciens. ordinis, quæ per Dei gra-

(173) Vide supra epist. 121.

tiam longe lateque diffunditur, tanto perfectius A cupimus custodiri, quanto ferventius viros religiosos et pia loca diligimus et eos in suis justitiis intendimus propensius confovere. Quia vero non solum illis sed generaliter omnibus sumus in sua justitia debitores, intellecta liti materia quæ inter Ecclesiam tuam et monasterium Falaren. (174) super sepultura defunctorum multipliciter agebatur, æquitate suadente mandavimus ut monachi Falaren. nullum de cætero ad sepulturam recipiant, nisi sit eorum oblatus vel alius qui, secundum institutionem Cisterciens. ordinis, apud eos valeat sepeliri. Porro tam de oblati quam de aliis jussimus observandum ut quarta testamentorum reddatur illis Ecclesiis a quibus mortuorum corpora assumuntur; nisi talis fuerit oblati qui habitum eorum suscepit ante mortem vel antequam infirmaretur se offerens, vivus transeat ad eorum monasterium tumulandus, fraudis omnino cessante sigmento. Sicut ergo super his quæ mandavimus nullum Ecclesiæ tuæ volumus præjudicium irrogari, sic eidem monasterio nullum gravamen inferri, salvis per omnia Cisterciens. ordinis institutis. Quod autem de quarta testamentorum religionis favore mandavimus, nullum consuetudinibus et rationibus aliarum Ecclesiarum volumus impedimentum præstare. Ne vero mandatum nostrum in dubium valeat revocari, ipsum præsentem paginam duximus annotandum.

Datum Laterani, XII. Kal. Novembris.

In eumdem modum scribitur abbati et conventui C Falarensi.

CCCXCV.

FRATRI RAINERIO.

Datur facultas reformandi Ecclesias per quas transitum fecerit.

Datum Laterani, III. Kal. Novembris.)

Gratus tui nominis odor, et suavis tuæ famæ dulcedo, per quam tuæ religionis honestas dignis undique laudum præconiis exaltatur, tam ex litteris quam ex relatione plurium ad nos usque pervenit; ex quo tanto ampliori gratulatione animi jucundamur ac spiritus noster in Domino recreatur, qui suorum ministrorum dirigit actus in bonum, quanto tam ex communi fama quam ex confidentia quam de tua gerimus puritate cognoscimus evidenti- D atque scimus quod per opera quæ laudabiliter operaris, ipso duce qui est lucerna pedum tuorum, et ipse Deus glorificatur in terris, et gloria nobis et Ecclesiæ Romanæ non modicus honor accrescunt. Nos igitur exemplo illius qui, negotiatorem suum fidelem inveniens, ei multo majora commisit, sperantes quod Pater omnium bonorum semper in melius tuas dirigat actiones, ut Ecclesias, quas in locis per quæ transitum feceris, invenies a suo statu dilapsas, possis ad statum congruum revocare, statuendo in eis quæ secundum Deum videris statuenda et corrigendo, juxta canonicas sanctiones, quæ corrigenda fuerint, liberam tibi concedimus auctoritate

(174) In vet. cod. ms. illustriss. V. Joan. Bapt. Colberti legitur. *Faltren.*

apostolica facultatem. Volumus autem ut ea propter quæ specialiter te direximus, principaliter exsequaris. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, III. Kal. Novembris.

CCCXCVI.

AQUEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut resignationem episcopi Forojuliensis recipiat et alium idoneum episcopum elegi curet

(Datum, ut supra.)

Cum venerabilis frater noster Forojulien. episcopus recognoscens suam insufficientiam et defectum et timens ex hoc sibi et Ecclesiæ suæ grave periculum imminere, nobis per suas litteras intimasset quod desiderium haberet ac propositum pontificali cedere dignitati, nos volentes in hoc debita maturitate procedere, statum Forojulien. Ecclesiæ ac personæ ipsius episcopi tibi commisimus inquirendum, ut per te certi redderemur qualiter esset in negotio procedendum. Sicut autem ex litteris tuis nobis innotuit, tam Ecclesiæ Forojulien. quam ipsi episcopo plurimum expedit ut eidem abrenuntiandi pontificali officio licentiam tribuamus; cum ille propter impedimenta tam cordis quam corporis non possit Ecclesiæ regimini congrue providere et ipsius administratio potius redundet in ejusdem Ecclesiæ detrimentum. Volentes igitur tam saluti ejusdem episcopi, quam necessitatibus ipsius Ecclesiæ, prout tenemur ex injuncto nobis officio, præcavere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus solemniter et publice ipsius recipias auctoritate apostolica cessionem. Facta vero cessione spontanea, canonicos Forojulien. moneas et inducas ut alium episcopum eligant, qui tam spiritualiter quam temporaliter sit idoneus ad gerendam sollicitudinem pastorem.

Datum, ut supra.

CCCXCVII.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSANO.

Ut contra paganos arma suscipiat.

(Laterani, II. Non. Novembris.)

Cum in tantum te olim oriens ex alto respexerit et tenebras tuæ mentis lux illa dignata fuerit illustrare, quæ illuminat hominem venientem in hunc mundum, ut reconciliatus fueris ecclesiasticæ unitati, a qua fueras ob tuorum excessuum multitudinem separatus, deberes resurgere fortior et præteritorum abundantiam delictorum satisfactione sic plenaria compensare ut novum meriti singularis præconium veteris nequitiae deleteret infamiam et vitiorum notam virtutis titulus aboleret. Ne autem negligentiam tuam possis aliquatenus excusare ac ne non subesse causam alleges in qua militarem valeas industriam in divinis obsequiis exercere, se ipsum Dominus denuo tradi passus est in manibus peccatorum et hæreditatem suam se ipso exsule ab impiis occupari, ut quanti eum facias in instantis articulo necessitatis ostendas et an pro ipso te ipsum abneges et tollas crucem ejus et ipsum sequa-

ris, qui pro te semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, omnibus manifestet. Sane si nec timor Domini nec fidei Christianæ religio nec communis utilitas populi Christiani ad id tuam industriam commoveret, egregiæ tamen recordationis Alphonsi quondam avi tui memoria te ad terræ orientalis subsidium inducere potuisset ut in partibus illis, ejus exempli, perpetuæ tibi laudis titulos comparares et avitæ virtutis præconium in paganorum excidium redoleres. Ut igitur præter divinam gratiam peccatorum tuorum veniam et apostolicæ protectionis præsidium, quæ in suis illic expensis proficiscentibus indulgemus et augmentum æternæ coronæ, quod insuper pollicemur, a Domino merearis, rogamus nobilitatem tuam, monemus et hortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus signum vivificæ crucis assumes et insatisfactionem criminum quæ hactenus commisisti ad partes transeas transmarinas, ubi funiculum hæreditatis Christi et jura populi Christiani defendas et impugnes barbariem paganorum. Credimus enim et de divina miseratione speramus quod si, quod optamus, in humilitate cordis et corporis iter fueris peregrinationis aggressus, is qui piis aspirat propositis, dirigit gressus tuos et de inimicis crucis laudem tibi victoriæ, sicut quondam avo tuo, misericorditer largietur. Si autem in persona propria non potueris transfretare, ut aliquod saltem apostolicæ remissionis beneficium consequaris, juxta quod tantum principem decet, certum ultra mare dirigas numerum bellatorum, ut vel per alios facias quod per te non poteris adimplere.

Datum Laterani, 11 Nonas Novembris.

CCCXCVIII.

FRATRI FULCONI.

Ut cum aliis piis viris ad militiam sacram proficiscatur.
(Laterani, Non. Novembris.)

Salutiferum tuæ doctrinæ jampridem audientes exemplum, plurimum gavisi sumus in Domino ejus misericordiam implorantes ut bonum in te corroboret quod incœpit. Ut autem secundum Apostolum, opus evangelistæ faciens prædicationis officium fructuosius exsequaris, præsertim in succursu Hierosolymitanæ provinciæ, ad quam totis viribus aspiramus, et talentum tibi commissum a Domino in populi sui eruditione distribuens, ipsum multiplicatum valeas reportare : nos illius utentes exemplo qui dedit quosdam quidem apostolos, quosdam prophetas, alios vero evangelistas, ut in omnem terram exiret sonus eorum et in fines orbis terræ verba eorum, plenam tibi auctoritate apostolica concedimus facultatem, ut cum consilio et assensu dilecti filii P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diac. cardinalis, apostolicæ sedis legati, quem ad hoc officium exsequendum specialiter destinavimus, tam de monachis nigris quam albis sive canonicis regularibus aliquot, quos

(175) *Quam perniciosum, De usuris.*

A ad prædicanum idoneos esse decreveris, nullius contradictione vel appellatione obstante, libere tibi possis coadjutores adjungere qui tecum, juxta verbum propheticum, seminant super aquas, ne frumentum in populis abscondatur.

Datum Laterani, Nonis Novembris.

CCCXCIX.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarUM
PRÆLATIS IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS.

Ut usurarii puniantur, non obstante aliqua appellatione.

(Laterani, v Kal. Novembris.)

(175) *Quam perniciosum sit vitium usurarum, discretionem vestram non credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per prophetam detur intelligi eos qui suam dant pecuniam ad usuram, a tabernaculo Domini repellendos, et tam in Novo quam in Veteri Testamento prohibetæ sint usuræ, cum Veritas ipsa præcipiat : Mutuum date nihil inde sperantes (Luc. vi, 35); et per prophetam dicatur : Usuram et omnem superabundantiam non accipias (Ezech. xviii, 17). Inde est quod universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus manifestos usurarios, eos maxime quos usuris publice renuntiassent constiterit, cum aliquis eos convenerit de usuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.*

Datum Laterani, v Kal. Novembris.

CCCC.

SIPONTINO ARCHIEPISCOPO.

De collegiata Ecclesia in cœnobium monachorum convertenda.

(Laterani, vii Id. Novembris.)

Cum ad ea exsequenda quæ religionem sapiunt et opus in se continent pietatis, sollicitudinem tuam excitamus, tanto adimplere debes sollicitius quod mandamus, quanto ea exsequi diligentius ex debito teneris officii pastoralis. Significavit siquidem nobis dilectus filius magister Nicolaus Ecclesiæ Trojanæ decanus, quod cum Ecclesiam Sancti Nicolai de Regulis possideat et eam sufficientem et idoneam cognoscat ad canonicam regularem, plantare ibidem religionem desiderat, et canonicos instituere in eadem, qui secundum Regulam beati Augustini Domino debeant jugiter deservire. Licet autem hoc a nobis sibi postulet cum instantia indulgeri, nos tamen tuæ volentes fraternitati deferre, in cujus diocesi esse proponitur Ecclesia memorata, negotium ipsum tuæ duximus experientiæ committendum. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si præfatam Ecclesiam ad hoc idoneam et sufficientem cognoveris et fratres clerici et laici qui nunc in ea deserviunt in hoc sponte voluerint consentire nec aliud obstiterit per quod negotium ipsum debeat rationabiliter impediri, tu præfato magistro N. ut eandem Ecclesiam canonicam instituat regularem, liberam tribuas facultatem, ut

et ejus pio desiderio satisfiat, et tu de plantanda religione in diocesi tua possis merito commendari.

Datum Laterani, vii Idus Novembris.

CCCCI.

NOBILI VIRO ACERBO PRIORI ET ALIIS RECTORIBUS THUSCIE ET DUCATUS.

Quod persistent in devotione Ecclesie. Et promittitur eis favor et protectio ipsius.

(Laterani, iii Kal. Novembris.)

Sicut universitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamento cœli constituit, luminare majus, ut præset diei, et luminare minus, ut nocti præset; sic ad firmamentum universalis Ecclesie, quæ cœli nomine nuncupatur, duas magnas instituit dignitates: majorem, quæ quasi diebus animabus præset et minorem, quæ quasi noctibus præset corporibus: quæ sunt pontificalis auctoritas et regalis potestas. Porro sicut luna lumen suum a sole sortitur, quæ re vera minor est illo quantitate simul et qualitate, situ pariter et effectu: sic regalis potestas ab auctoritate pontificali suæ sortitur dignitatis splendorem; cujus conspectui quanto magis inhaeret, tanto majori lumine decoratur; et quo plus ab ejus elongatur aspectu, eo plus proficit in splendore. Utraque vero potestas sive primatus sedem in Italia meruit obtinere, quæ dispositione divina super universas provincias obtinuit principatum. Et ideo licet ad universas provincias nostræ provisionis aciem extendere debeamus, specialiter tamen Italiae paterna nos convenit sollicitudine providere, in qua Christianæ religionis fundamentum existit et per apostolicæ sedis primatum sacerdotii simul et regni præminet principatus. Hujus autem provisionis officium laudabiliter exercemus, si per nostræ sollicitudinis studium procuramus ne filii fiant servi neque minores et majoribus opprimantur; ut servata moderaminis æquitate sic isti serviant, quod illi non sevant; ut nec isti subesse contemnant nec illi contendant præesse. Volentes ergo vos tanquam speciales filios apostolicæ protectionis brachiis amplectari, firmum gerimus in deliberatione nostra propositum, ad divini nominis gloriam et apostolicæ sedis honorem, quantum cum nostra possumus honestate, vobis adversus oppressionis incursum et gravaminis insolentiam nostrum patrocinium exhibere; quatenus per apostolicæ protectionis auxilium in debito statu perseverare possitis et inita jam concordia semper inter vos de bono in melius perseveret. Sperantes et pro certo tenentes quod vos nobis et Ecclesie Romanæ gratum semper devotionis et fidei debeatis obsequium impertiri; ut, dum vos a nobis protectionis patrocinium susceperitis et nos a vobis devotionis obsequium receperimus, utrinque grata debeat utilitas procurari. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, per apostolica scripta mandantes, quatenus certam et firmam de nobis fiduciam obtinentes, qui, sicut apostolicæ convenit gravitati, plus

(175) Vide supra epist. 340 et 393.

A facere pro vobis quam promittere vobis intendimus, ea semper agere studeatis quæ ad honorem et profectum Ecclesie Rom. proveniant, ut merito debeatis ipsius favoris dextera communiri.

Datum Laterani, iii Kal. Novembris.

CCCCII.

EPISCOPO ET CAPITULO AVERSAN.

Ut Neapolitano archiepiscopo obtemperent.

(Laterani, vi Id. Novembris.)

Cum simus singulis in sua justitia debitores fratrum et coepiscoporum nostrorum gravamina nec possumus nec debemus æquanimitè sustinere aut pati quod aliquis a sui superioris obedientia præter auctoritatem judicariam qualibet occasione recedat. Hoc siquidem attendentes, cum Ecclesia vestra hactenus ecclesie Neapolitanæ responderit et prædecessores tui, frater episcopo, a prædecessoribus venerabilis fratris nostri Neapolitani archiepiscopi consecrationis et confirmationis consueverint beneficium obtinere, ita quod bonæ memoriæ L. prædecessor tuus (cui felicis recordationis C. papa prædecessor noster ex collata sibi plenitudine potestatis sine præjudicio Ecclesie Neap. munus consecrationis indulsit) obedientiam et reverentiam sicut metropolitano suo curaverit eidem archiepiscopo exhibere, ne dicta Ecclesia Neapol. suæ possessionis commodo, prætermissis juris ordine, privaretur: te, frater episcopo, ad obediendum ei nostra mandavimus auctoritate compelli; adjicientes in litteris nostris quod si vos crederetis aliquid juris habere, illud postmodum audiremus. Cum igitur super obedientia dicto archiepiscopo exhibenda mandatum sit apostolicum adimpletum ac nos per vestras duxeritis litteras exorandos ut certum vobis præfigeremus terminum, quo adversus eundem archiepiscopum vestram proponeretis et persequeremini actionem, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus quatenus in octavis Resurrectionis Dominicæ proxime venturis nostro vos conspectui præsentetis justitiam recepturi. Nos enim eidem archiepiscopo dedimus in mandatis ut ad eundem terminum per se vel sufficientem procuratorem ad præsentiam nostram accedat, vobis plenarie responsurus.

Datum Laterani, vi Idus Novembris.

Scriptum est dicto archiepiscopo ut tempore constituto accedat.

CCCCIII.

ARCHIPRESBYTERO ET CLERICIS BURGENSES. ECCLESIE.

Ut Parmensi episcopo rursus obediant, tanquam absoluto et reconciliato.

(Laterani, ii Id. Novembris.)

(175) Cum civitas Parmen. et cives ejus excommunicationi subjecti fuissent propter violentam invasionem et deprædationem dilecti filii P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis, et Ecclesia vestra a jurisdictione venerabilis fratris nostri Parmen. episcopi propter hoc fuisset exempta, donec satisfacerent competenter, ipsi Parmenses memorato

vix absolute per subreptionem obtenta, (176) ob reverentiam beati Petri et nostram prædictum Carnelum in canonicum et fratrem reciperent et ei stallum in choro et locum in capitulo et beneficium sicut uni ex aliis canonicis assignarent. Dilectis etiam filiis nostris M. subdiacono nostro præposito canonicæ Gualteri, Martino, Opizoni, Astario magistris canonicis sancti Michaelis de Papia majoris præcipiendo mandavimus ut inquirerent de præmissis diligentius veritatem, et si rem cognoscerent taliter se habere, canonicos memoratos ad recipiendum eundem Carnelum et beneficium assignandum, sublato appellationis obstaculo, ecclesiastica restrictione compellere non tardarent; quoslibet qui mandato apostolico se ducerent opponendos eadem restrictione severius compescentes. Verumtamen, sicut ex litteris eorum accepimus, cum partes ad suam præsentiam convocassent et dictus B. ejusdem Ecclesiæ syndicus se ad receptionem ipsius C. diceret non teneri, qui rescriptum obtinuerat ab apostolica sede per mendacia precum; iidem executores, auditis quæ fuerunt hinc inde proposita et rationibus et allegationibus partium diligenter inspectis, de prudentium consilio per sententiam prædictis canonicis præceperunt ut memoratum C. in fratrem et canonicum reciperent et usque ad octavas Apostolorum proximo termino futuras, sicut uni ex aliis canonicis beneficium assignarent, canonicos ipsos, tam receptos quam electos, si eorum æntentiæ non parerent, ex tunc auctoritate apostolica suspendentes. Verum dictus B. syndicus Ecclesiæ supradictæ respondit quod cum coram prædictis iudicibus constitutus in libello causam petitionis exprimi postulasset et allegasset quod minor sine curatore postulare non posset, et ipsi causam petitionis libello exprimendam non esse et minorem posse sine curatore petere respondissent, ad sedem apostolicam appellavit. Sed iudices ipsi nec eorum voluerunt appellationi deferre nec de indignitate ipsius Carneli quam se asserit probaturum cognoscere, dicentes quod causa criminalis sibi non fuerat ab apostolica sede commissa. Asseruit etiam idem B. coram iudicibus memoratis quod idem C. falsitatem suggesserat et tacuerat veritatem; cum eos onus paupertatis falso allegasse dixisset, quod et tunc et modo vere poterat allegari, cum sufficienter esset probatum per testes eandem Ecclesiam tunc 110 et amplius, nunc vero 135 librarum debito prægravari: quam etiam ex indulgentia bonæ memoriæ L. papæ prædecessoris nostri eidem Ecclesiæ super senario canonicorum numero servando concessa, fratrum numerositate gravari petebat, cum tunc temporis septem ibi essent canonici constituti. Tacuerat etiam idem C. quod propter indignitatem suam et quia major pars canonicorum in eadem Ecclesia per sedem apostolicam instituta fuisset et quod pro duobus eodem anno idem prædecessor noster suas eis curasset litteras destinare,

(176) Hic nonnulla deesse videntur.

A ab impetitione ipsius fuerant absoluti. In aliis etiam se a prædictis iudicibus asseruit fuisse contra justitiam gravatum. Cum autem dictus cardinalis quæ coram eo proposita fuerunt nobis fideliter retulisset, intelligentes quod cui principale committitur, totum etiam delegatur sine quo iudicium exerceri non potest, causam ipsam vestro duximus examini committendam: discretionem vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus cæteris exceptionibus ex canonicorum parte propositis omnino cessantibus, si intra sex menses post harum receptionem litterarum probare poterint eundem C. criminose esse vel alias indignum ad prædictum beneficium obtinendum, cum ecclesiastica beneficia non sint indignis concedenda personis, ipsi Carnelo super eadem Ecclesia silentium imponatis. Alioquin omni contradictione et appellatione cessante, ipsum in ea faciatis admitti et tractari charitate fraterna et beneficium ei sicut uni ex aliis canonicis assignari. Volumus autem ut a prædictis canonicis sufficienti prius cautione recepta quod debeant parere justitiæ coram vobis, interdictum, appellatione postposita, relaxetis. Si vero latæ sententiæ parere noluerint, eos per excommunicationis sententiam compellatis.

Datum Laterani, vi Kalend. Novembris.

CCCCIV.

EBREDUNENSI, ARELATENSI ET AQUEN. ARCHIEPISCOPIS ET SUFFRAGANŒS EORUM.

C *Ut in concilio provinciali constituent de acquirendo subsidio ad bellum sacrum contra Saracenos.*

Si ad excitandos fidelium populos ad subventionem orientalis provinciæ, in qua Dominus rex noster ante sæcula salutem humani generis dignatus est operari, terræ ipsius miseriam sæpius deploramus, si nuntios multiplicamus et litteras, si mandata monitis et mandatis monita frequentius conculcamus, id agimus quod tenemur, volentes ei cujus vicem in terris gerimus exulanti per Ecclesiæ filios subveniri, et fideles Ecclesiæ ad subsidium Hierosolymitanæ provinciæ invitare verbo pariter et exemplo. Quis enim audiens salutis Auctorem quasi captivum ab impijs detineri, se pro liberatione ipsius, si necesse fuerit, non ingerat etiam captioni? Quis pro eo non abneget semetipsum, qui pro nobis semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominis factus et habitus ut homo? Quis non tollat crucem suam et sequatur cum qui pro nobis crucis non dubitavit subire discrimen, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis? Nunquid etiam esse potest aut debet in successore Petri verbum Domini alligatum, ut Ecclesiæ filios in ejus subsidium non confirmet qui pro Petro rogavit ne deficeret fides ejus, sed aliquando conversus fratres suos sollicitus confirmaret? Nunquid præterea terræ illius possumus oblivisci in qua Dominus noster posuit fidei fundamentum, cum Propheta sibi quodammodo inprecando procla-

cardinali sese obligarunt super restituenda medietate pecuniæ quæ ipsi cardinali fuit ablata; cujus iam parte soluta, se partem reliquam soluturos præstita cautione juratoria promiserunt, et idem cardinalis excommunicationis et interdicti sententias relaxavit, penam remittens quæ super exemptione Ecclesiæ vestræ Parmen. Ecclesiæ fuerat irrogata. Nos igitur quod a prædicto cardinali super hoc factum est ratum habentes, vobis per præsentia scripta mandamus atque præcipimus quatenus præfato Parmen. episcopo de cætero consuetam et debitam obedientiam impendatis.

Datum Laterani, 11 Idus Novembris.

CCCCV.

EPISCOPO ROFFENSI, ARCHIDIAcono BATHONIENSI ET MAGISTRO VU. DE SANCTA FIDE CANONICO WELLEN.

Qui allegat litteras falsas esse, hoc probare tenetur.

(Laterani, XIII Kal. Novembris.)

(176*) Ex continentia litterarum dilectorum filiorum abbatis sanctæ Crucis de Waltham et magistri Simonis de Swelle (177) nobis innotuit quod cum olim quæstio quæ vertebatur inter dilectos filios M. Phil. de Ludelewe ex una parte, Robertum et Vincentium clericos ex altera super Ecclesia de Streton, ipsis et quondam abbati de Straford. a bonæ memoriæ C. papa prædecessore nostro commissa fuisset, eodem abbate pariter et prædicto Vincentio de hac luce subtractis, prænominati duo iudices, juxta tenorem rescripti apostolici procedentes, attestaciones et allegaciones utriusque partis diligentius audierunt, et tandem cum renuntiatum eis ab utraque parte fuisset, et secundum allegata diffinitiva esset sententia promulganda, contra magistrum P. adversa pars litteras apostolicas arguit falsitatis et eas esse falsas sub periculo causæ se firmiter asseruit probaturam, sibi legem imponens ut a causa caderet, nisi probaret evidentius falsitatem; et ne ulterius iudices in causa procederent, sedem apostolicam appellavit. Sæpeditum autem Phil. exhibente illum per quem litteras impetravit, et firmiter promittente quod eas veras esse probaret, memoratus R. ab eisdem iudicibus requisitus ut aliquam notam exprimeret falsitatis, propter quam falsas esse litteras proponebat, nihil aliud specificare voluit, nisi quod eas falsas dixit et asseruit a cancellaria nostra nullatenus emanasse. Supradicti vero iudices ab ipso R. juratoria cautione recepta quod accusationem falsitatis prosequeretur, sicut superius est expressum, sequentem diem post Dominicam qua cantatur *Lætare, Jerusalem* proximo præteritam, ad prosequendum coram nobis appellationem interpositam utrique parti terminum præfixerunt. Cæterum præfatus Robertus in termino prætaxato ad præsentiam nostram accedens, super falsitate litterarum ac processu negotii veritate suppressa, ut dicitur, a nobis ad prædictos iudices litteras impetravit et nihil

A prorsus de falsitatis accusatione proponens a sede apostolica furtive recessit. Verum nos litteras ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis, diligentius intuentes, nullum in eis signum falsitatis vel suspicionis invenimus, nisi paucarum litterarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animum in dubitationem vertere debuerunt. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis super his diligentius veritatem, et si vobis constiterit jam dictas litteras a nobis fuisse veritate tacita impetratas, et sæpeditum Robertum sese obligasse sub periculo causæ quod priores litteras falsas esset probaret, cum inter ipsum et adversarium suum quæstio personalis agatur, et quilibet arenuntiandi juri suo liberam habeat facultatem, ipsi Roberto super prædicta Ecclesia silentium imponatis. Alioquin, partibus convocatis, audiatis causam et appellatione remota sine debito terminetis.

Datum Laterani, XIII Kal. Novembris.

CCCCVI.

EPISCOPO ET S. MICHAELIS ET SANCTI EPIPHANII PRÆPOSITIS PAPIENSIBUS.

Ut de canonicorum bonis, numero et de B. collatione inquirant.

(Laterani, VI Kal. Novembris.)

Accedentibus olim ad præsentiam nostram dilectis filiis Carnelo et Bernardo canonico et syndico Sancti Juventii Papien. dilectum filium nostrum G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyterum cardinalem concessimus auditorem: coram quo fuit ex ipsius Carneli parte propositum quod cum olim canonici sancti Juventii Papien. (178) bonæ memoriæ Cælestini papæ prædecessoris nostri mandatum ipsis pro ejus receptione ac præbendæ assignatione porrectum noluissemus humiliter adimplere nec bonæ memoriæ L. quondam Papien. episcopus, qui super hoc litteras ab eodem prædecessore nostro receperat, mandatum fuisset apostolicum executus, ipse ac prædictus Bernar. propter hoc ad sedem apostolicam accedentes, coram dilecto filio Hugone tituli Sancti Martini presbytero cardinale, auditore sibi concesso, aliquandiu litigarunt; qui ad falsam ipsius B. suggestionem, qui prædictam Ecclesiam tam paupertate reddituum quam fratrum asserebat numerositate gravari, ab instantia mandati apostolici et executionis absolvit. Cæterum clerici ejusdem Ecclesiæ absolutionis non expectato rescripto, sex in canonicis elegerunt; tribus eorum integra beneficia, reliquis vero tribus aliquid nomine beneficii annis singulis conferentes. Cum autem ad audientiam nostram id fuisset eodem Carnelo referente delatum, intelligentes ipso facto prædictam absolutionem fuisse per falsam suggestionem obtentam, cum non esset verisimile dictam Ecclesiam paupertate gravari, ad quam ipsi

(176*) Cap. *Ex conscientia*, De crimine falsi.

(177) In vet. cod. ms. illustriss. vini Joan. Bapt.

Coiberti vocatur, *Joannes de Suwelle*.

(178) Vide supra epist. 116

met : *Si oblitus fuero tui, Hierusalem, oblivioni detur A*
l'extera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non
meminero tui (Psal. cxxxvi). Ne autem illud nobis va-
 leat imputari quod in Evangelio legitur : *Dicunt enim, et*
non faciunt, nec rursum onera gravia et importabilia
aliis imponere videamur, nos autem ea nolimus di-
gito etiam nostro movere, sed facere pariter et do-
cere volentes, dilectis filiis nostris S. tit. Sanctæ
Prædixis presbytero et P. Sanctæ Mariæ in Via Lata
diacono cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, im-
posuimus signum crucis, quos in expensis propriis
cum alio competenti subsidio in ducatum exercitus
Christiani ad partes Hierosolymitan., dante Domino,
transmitteremus. Ut autem Ecclesiarum prælati ad
opus tam pium et necessarium subditos suos pro-
vocent non minus exemplo quam verbo, de com-
muni deliberatione fratrum nostrorum statuimus ut
universi archiepiscopi, episcopi, abbates, priores et
alii Ecclesiarum prælati certum numerum bellato-
rum vel pro certo numero certam pecuniæ quanti-
tatem, pensatis facultatibus singulorum, ad expu-
gnandam paganorum barbariem et hæreditatem Do-
mini servandam non differant destinare; ad quod
etiam minores clerici manum porrigant secundum
proprias facultates. Si quis autem, quod non credi-
mus, constitutioni tam piæ et necessariæ præsum-
pserit obviare, sicut sanctorum canonum transgres-
sorem decernimus puniendum et usque ad satisfac-
tionem condignam ab officio manere suspensum :
peccatorum veniam et apostolicæ protectionis præ-
sidium indulgentes, juxta quod in generalibus litte-
ris aperte distinguitur, his qui terræ Nativitatis Do-
minicæ studuerint humiliter et efficaciter subvenire.
Ut autem id melius et facilius in vestra provincia
compleatur, dilectum filium R. subdiaconum no-
strum Massilien. præpositum, virum litteratum, pro-
vidum et honestum, nobis et fratribus nostris ac-
ceptum, ad partes vestras duximus destinandum ;
universitati vestræ per apostolica scripta mandantes
quatenus eum recipiatis humiliter et devote, ac vos,
fratres archiepiscopi, provinciale concilium cum eo
pariter convocetis et quod quisque vestrum pro
subventionem terræ in numero militum vel quantitate
pecuniæ præstare debeat, disponatis ; ita quod ni-
hil impediatur quo minus congruo tempore, cum ne-
cessitas festinationem exoptulet, ad partes ultra-
marinas succursus transeat exoptatus : taliter, ad
comunionem ipsius subdiaconi, mandatum apo-
stolicum impleturi, quod pœnam constitutam a nobis
et expressam superius evadentes, laudem a nobis et
a Deo præmium mereamini sempiternum. Nobiles
etiam, comites et barones et universum populum
solicitudini vestræ commissum sedulis exhortatio-
nibus inducatis ut ad terræ sanctæ subsidium in
personis vel rebus in suorum remissionem crimi-
num viriliter accingantur.

CCCCVII.

NOBILI VIRO W. COMITI FORCASCARIENSI.

[Sine salutatione.]

Ut ad bellum sacrum una cum aliis Christianis prin-
cipibus proficiscatur.

Si ad actus tuos Dominus hactenus secundum
 meritorum tuorum exigentiam respexisset, posuis-
 set te ut rotam et sicut stipulam ante faciem venti,
 quinimo multiplicasset fulgura, ut iniquitatem tuam
 de superficie terræ deleret et justus lavaret manus
 suas in sanguine peccatoris. Nos etiam et præde-
 cessores nostri, si ad iniquitates quas operata est
 manus tua debitum habuissimus respectum, non
 solum in te sicut fecimus, anathematis curassemus
 sententiam promulgare, imo etiam universos fide-
 les populos in tuum excidium armassemus, ut vel
 saltem temporali pœna compulsus ab errore desiste-
 res, vel ea depressus tam spiritualiter quam tempo-
 raliter interires. Verum quoniam justus et miseri-
 cors Dominus misericordiam superexaltat iudicio et
 miserationes ejus sunt super omnia opera ejus, sus-
 tenuit usque modo tuam nequitiam patienter, ut
 nunc tandem tuam malitiam recognoscens, dares
 gloriam Creatori et reversus ad mentem ardentius
 jam ultimo in ejus devotione serveres quam hactenus
 in his quæ ipsius sunt voluntatis contraria ferbueris.
 Nos etiam qui, licet insufficientibus meritis, ejus
 tamen vicem tenemus in terris, qui non vult mortem
 peccatoris, sed ut convertatur et vivat, qui non ve-
 nit salvos facere justos sed peccatores et qui Pau-
 lum in sua perseverantem malitia prius cæcitate
 percussit, ut gratus eum postmodum sui luminis
 aspergeret claritate, expectavimus hactenus si pa-
 tientia nostra te ad pœnitentiam revocaret et præter-
 itarum maliciarum oblitus manus extenderes ad
 virtutes et ei tua novissima devoveres qui pro te
 hostiam se ipsum non dubitavit offerre. Ecce autem
 misericors et miserator Dominus, ut te de profundo
 lacus et tuorum volutabro peccatorum educat, se
 ipsum tradi denuo passus est in manibus peccato-
 rum, et hæreditatem suam ipso exsule ab impiis
 occupari, ut cum Petro conversus aliquando fratres
 tuos Ecclesiæ filios tua miraculosa conversione con-
 firmes, et arma quæ hactenus in fideles Ecclesiæ
 commovisti, in hostes Christi convertas et de per-
 secutore in defensorem conversus te ipsum pro domo
 Israel murum defensionis opponas et ad defenden-
 dam terram Nativitatis Dominicæ potenter ac viri-
 liter accingaris. Cum enim nos dilectos filios S. ti-
 tuli Sanctæ Prædixis presbyterum et P. Sanctæ
 Mariæ in Via Lata diaconum cardinales, apo-
 stolicæ sedis legatos, viros providos et discretos,
 duo videlicet de præcipuis membris Ecclesiæ, ad
 partes Hierosolymitanas in expensis propriis cum
 alio competenti subsidio destinemus, crucis chara-
 ctere insignitos, cum venerabiles fratres nostros ar-
 chiepiscopos, episcopos, imo etiam universum cle-
 rum ad tam pium opus necessaria de bonis suis
 statuerimus subsidia secundum facultates proprias

ministrare, cum jam fere universi principes Christiani terræ sanctæ in rebus subvenerint vel personis aut nunc saltem subvenire disponant, salutis tuæ credimus expedire ut et tu cum Maria sepulchrum Domini visites et impios non solum ipsum tulisse defleas et posuisse alias, imo etiam dejecisse, ut eum tandem merearis in cœlesti Hierusalem, quæ interpretatur pacis visio, intueri. Ut igitur a malo desistas, et quod bonum est toto mentis prosequaris affectu, rogamus nobilitatem tuam, monemus et exhortamur in Domino, et in remissionem tibi injungimus peccatorum quatenus, satisfacto de his pro quibus es nominatim excommunicatione notatus et aliis de quibus conscientia te remordet, signum dominicæ crucis accipias, Hierosolymitanam visitaturus provinciam et defensionem ejus pro viribus institurus. Nos enim, ut plenam tibi gratiam faciamus, dilectum filium (179) M. Massilien præpositum subdiaconum nostrum, virum litteratum, providum et honestum, quem nos et fratres nostri sinceræ charitatis brachiis amplexamur, ad te misericorditer duximus destinandum, qui tibi beneficium absolutionis impendat, si plene satisfeceris super his pro quibus in te fuerat excommunicationis sententia promulgata; omnium peccatorum tuorum, de quibus veram cordis et oris egeris pœnitentiam, veniam indulgentes et æternæ coronæ pollicentes augmentum, si ad vindicandam injuriam Crucifixi personaliter, sicut decet tantum principem iter arripias et laudabiliter in orientalis terræ defensione persistas. Revertere igitur ad te ipsum, dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, excute de cervice tua jugum leonis illius qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, induere fidei armaturam et pro Christo, a quo diceris Christianus, te ipso et tuis penitus abnegatis, tollas crucem ejus qui pro te crucis non dubitavit subire discrimen; ne, si Domino tuo persecutionem patienti neglexeris subvenire, notam prodicionis incurras et si cum eo non fueris, contra eum esse Evangelii testimonio convincaris. Ille igitur qui ubi vult spirat tibi dignetur misericorditer inspirare ut, postposito consilio vanitatis, salubribus monitis acquiescas et fermento vetustatis penitus expurgato, novum hominem induaris non quæ tua sunt sed quæ Jesu Christi de cætero quæsiturus; ut vel novissima tua domino consecres et per subsequentem cordis contritionem et satisfactionem operis excessus possis præteritos expiare. Si vero nostris volueris acquiescere monitis et mandatis, ex quo crucem Domini susceperis, bona tua sub beat. Petri et nostra protectione suscipimus, nec non et sub archiepiscoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistent.

CCCCVIII.

NOBILI VIRO R. DE AGOUT

Ut comitem Forcalariensem ad sacrum bellum movet.
Ad meritum tibi profecisse credimus, et ad gloriam (179) In epistola superiore vocatur R.

PATROL. CCXIV.

A proventurum, quod nobilem virum W comitem Forcalariensem. a pluribus, sicut accepimus, revocasti, quæ inique meditatus fuerat in corde suo et disposuerat iniquius operari. Licet enim universis malitiis ejus resistere non potueris aut mentem ejus peccatorum suorum mole depressam erigere ad virtutes, magnum tamen et tibi meritorium reputamus ab aliquibus revocasse hominem hactenus pestilentem et in aliquo saltem parvum ejus propositum retardasse. Ne quid ergo tuo studio desit imo ut ex bono principio finem inferas meliorem, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus et in remissionem injungimus peccatorum quatenus comitem memoratum moneas diligentius et inducas ut in manibus dilecti filii R. Massilien. præpositi Subdiaconi nostri, quem ad hoc specialiter destinamus, super his pro quibus est excommunicatione notatus plenam satisfactionem impendat et absolutionis beneficium consecutus, Dominicam crucem assumat et ad vindicandam injuriam crucifixi ad partes se transferat transmarinas. Si enim ipsum Domino potueris tua commotione lucrari, et ad viam reducere veritatis, in præsentem tibi cedet ad famam et in futuro ad gloriam proficiet sempiternam.

CCCCIX.

PISAN. ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO URBINATI, CAMALDULEN. ET S. FRIDIANI PRIORIBUS.

Quod collectam pecuniam non in suos usus, sed ad utilitatem publicam pontifex convertere velit.

(Laterani, XIII Kal. Decembris.)

Cum ad exhortandos fidei populos ad obsequium Jesu Christi et subveniendum orientali provincie, illius terræ necessitas et utilitas totius populi Christiani, imo etiam causa Christi solummodo nos inducant, non ex hoc propria lucra captantes, in quo potius de nostris proposuimus liberaliter largiri, nec quæ nostra sunt sed quæ Jesu Christi quærentes, non est ab aliquo præsumendum quod ea quæ a fratribus et coepiscopis nostris et tam prælatis quam subditis Ecclesiarum in opus tam pium erogari mandavimus, propriis velimus usibus applicare aut aliorum elemosynas cupiditate qualibet terræ sanctæ subtrahere, cui potius de nostris et fratrum nostrorum disposuimus subvenire. Unde si quid forsitan in litteris nostris, quas vobis direximus, continetur, per quod congregatam pecuniam ad nos mandaverimus destinari, id non ex intentione nostra, sed nimia occupatione processit, qui quanto intendimus pluribus, tanto minus sollicitè possumus de singulis cogitare: licet id non recolamus sic expresse mandasse, sed nostræ potius intentionis fuisse ut summa collectæ pecuniæ nobis deberet per litteras intimari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum secundum formam litterarum, quas ultimo vobis direximus, pecunia fuerit in prædictæ terræ subsidium congregata, ex ea per diœcesanos episcopos, secundum discretionem eorum et duorum fratrum unius

malitiæ Templi et alterius Hierosolymitani Hospitalis, quos ad hoc cum episcopis per vos præcipimus deputari, militibus et aliis cruce signatis, si tamen egerint, non ad superfluitatem, sed necessitatem potius faciatis stipendia ministrari. Si quid vero residuum fuerit, id secundum dispositionem nostram et consilium aliquorum de fratribus memoratis, vel in stipendia militum, vel alias necessitates terræ Hierosolymitanæ, dante Domino convertetur.

Datum Laterani, XIII Kal. Decembris.

CCCCX.

CONSTANCIÆ IMPERATRICI GLORIOSÆ REGINÆ SICILIÆ AC CHARISSIMO FILIO FRIDERICO ILLUSTRIS REGI SICILIÆ EORUMQUE HEREDIBUS IN PERPETUUM.

De regum Siciliae erga Romanam Ecclesiam observantia, deque pontificis in illos voluntate.

Super gentes et regna divina providentia constituti, ut evellamus noxia et salubria cum Propheta plantemus, sic ad universas provincias nostræ considerationis aciem extendere volumus et circa eas piæ sollicitudinis studium exercere, ut sopitis turbinihus tempestatum, quas parit mater diversitas, servent ad invicem mutuæ charitatis affectum et in veræ pacis vinculo gubernentur. Porro specialiter et præcipue specialem ac præcipuam sollicitudinem circa regnum Siciliae non convenit adhibere, quod in apostolicæ sedis ferventius hactenus devotione permansit: ad quod etiam inclytæ recordationis R. quondam patris, W. fratris, et W. nepotis tuorum regum Siciliae filia imperatrix, grata memoria nos inducit, qui in apostolicæ sedis ac prædecessorum nostrorum dilectione firmius persistentes, ab ejus non potuerunt unitatis firmitate divelli, quin tanto fortius in ipsius obsequio permanerent, quanto adversus eam se amplius impetus extolleret tempestatis. Hac igitur consideratione diligenter inducti ac credentes quod prædictorum regum vestigia vestra regia serenitas in devotione ac obsequiis Ecclesie imitetur, vobis et hæredibus vestris, qui sicut dictus rex W. quondam frater tuus felicitis memorie Adriano papæ prædecessori nostro exhibuit, nobis et successoribus nostris et Ecclesie Rom. fidelitatem et hominum exhibere ac quæ subscribuntur voverint observare, concedimus regnum Siciliae, Ducatum Apulie et principatum Capuæ cum omnibus pertinentiis suis, Neapolim, Sa'ernum et Amalfiam cum pertinentiis suis, Marsiam et alia quæ ultra Marsiam habere debetis et reliqua tenimenta quæ tenetis a prædecessoribus vestris hominibus sacrosanctæ Rom. Ecclesie jure detenta et contra omnes homines adjuvabimus honorifice manutenere. Pro quibus omnibus coram venerabili fratre nostro Octaviano episcopo Hostien. apost. sedis legato, quem ad juramentum tuum, filia imperatrix, recipiendum transmisimus, fidelitatem nobis nostrisque successoribus et Ecclesie Rom. jurasti, sicut continetur in duobus similibus capitularibus, quorum

(180) Seu *scyphatorum*. Sic nuncupabant monctam æquivalebat. Ed. P.

A unum penes te sigillo nostro, alterum penes nos sigillo tuo aureo signatum habetur; firmiter repromittens quod quia præsens præsentem debet hominum exhibere, quandocumque nos aut successores nostri te in aliqua parte regni, quam secure possis adire ad nostram præsentiam vocaverimus, reverenter accedes ligium hominum præstitura, nisi certum impedimentum aut necessitas evidens interveniat: quibus cessantibus, sine fraude venies ad ligium hominum faciendum. Cum autem tu, fili rex, favente Domino ad legitimam ætatem perveneris, nobis et successoribus nostris ac Ecclesie Rom. fidelitatem et ligium hominum exhiberetis censum vero sexcentorum squifatorum (180) de Apulia et Calabria, quadringentorum vero de Marsia, vel æquivalens in auro vel argento, vos ac hæredes vestros statuistis Ecclesie Rom. annis singulis soluturos, nisi forte impedimentum aliquod interveniat: quo cessante, census ex integro persolvetur. Electiones autem secundum Deum per totum regnum canonice fiant, de talibus quidem personis quibus vos ac hæredes vestri requisitum a vobis præbere debeatis assensum. Ut autem hæc quæ supra diximus tam nostro quam successorum nostrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem et nec vestris nec hæredum vestrorum temporibus alicujus valeant præsumptione turbari, nos ea de communi consilio et voluntate fratrum nostrorum auctoritate apost. confirmamus, et valitura in perpetuum præsentem pagina communimus et tam a nobis quam successoribus nostris perpetuis temporibus statuimus observanda. Nulli ergo etc. usque ad verbum indignationem incurrat reamque se divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat etc. in modum privilegii. Cunctis autem omnia prædicta servantibus, etc.

CCCCXI.

CONSTANCIÆ IMPERATRICI REGINÆ SICILIÆ AC CHARISS. FILIO ILLUSTRIS REGI SICILIÆ.

De forma et modo in electionibus pontificum observandis.

(Datum Laterani.)

Nec novum nec injustum existit si regno Siciliae gratiam facimus specialem, quod, in universas et singulas regiones in quibus nomen colitur Christianum, fere semper promptius et devotius in Ecclesie Rom. devotione permansit et ab eo specialius meruit honorari. Reges siquidem et principes ejus in apo. sedis fidelitate fortius roborati, usque adeo ei fideliter et familiariter adhæserunt, ut ad ipsius exaltationem potenter intenderint et ab ea nullius divelli potuerint impetu tempestatis, se in ipsa et per ipsam exaltari credentes et in ea post Deum suæ spei ponentes et gaudii fundamentum. Specialiter autem inclytæ recordationis R. quondam patris, W. fratris et W. nepos tui, filia imperatrix, reges Siciliae familiari eam venerati sunt devotionis obsequio et prædecessoribus nostris usque adeo non minus in ad-

versis quam prosperis adhæserunt, ut cum fratribus nostris vobis ob eorum memoriam et constantiam sinceritatis quam ad nos vos habere cognovimus, per effectum, quantum cum Deo et nostra possumus honestate, deferre velimus et salva iustitia et Ecclesiarum canonica libertate, petitionibus vestris assensum facilem exhibere. Ne igitur ulla de cætero inter nos et successores nostros ac vos et hæredes vestros super electionibus dissensio suscitetur, modum faciendæ in posterum electionis præsentibus curavimus litteris explicare: in quibus sic in multis regiæ serenitati deferimus, ut libertatem ecclesiasticam non lædamus. Sede vacante, capitulum significabit vobis et vestris hæredibus obitum decessoris. Deinde convenientes in unum, invocata Spiritus sancti gratia, secundum Deum eligent canonice personam idoneam, cui requisitum a vobis præbere debeatis assensum et electionem factam non different publicare. Electionem vero factam et publicatam denuntiabunt vobis et vestrum requirent assensum. Sed antequam assensus regius requiratur, non inthronizetur electus nec decantetur laudis solemnitas quæ inthronizationi videtur annexa, nec antequam auctoritate pontificali fuerit confirmatus, administrationi se ullatenus immiscebit. Sic enim honori vestro volumus condescendere, ut libertatem canonicam observemus, nullo prorsus obstante rescripto quod a sede apostolica fuerit impetratum. Rogamus ergo serenitatem regiæ et attentius exhortamur, quatenus contra præscriptam electionis formam nec vos veniatis de cætero nec cogatis alios nec patiamini qualibet occasione venire; sed taliter in hoc nobis studeatis et ecclesiasticæ libertati deferre, ut timorem ejus habere præ oculis videamini per quem reges regnant et principes dominantur, et sponsam ejus Ecclesiam venerari. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ dispositionis et constitutionis, etc.¹

Datum Laterani.

CCCCXII

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS, ET UNIVERSO CLERO IN SICILIA CONSTITUTIS.

Ejusdem argumenti cum epistola præcedenti.

Si charissimæ in Christo filia nostræ Constanziæ imperatrici reginæ una cum charissimo filio illustri rege Siciliæ in multis gratiam facimus specialem, non est ab aliquibus in admirationem ducendum, cum regnum Siciliæ ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ pertineat et in ejus fidelitate persistit, ac permanserit unitate. Nostis etenim qualiter inclytæ recordationis R. W. et W. Siciliæ reges illustres in apostolicæ devotionis fere semper permanserint firmitate, qualiter prædecessores nostros fuerint humiliter venerati, qualiter etiam in Ecclesia Rom. post Deum suæ spei posuerint et gaudii fundamentum et in ea et per eam se crediderint exaltari. Nostis etiam qualiter prædecessores nostri Romani pontifices reges ipsos ac regnum Siciliæ quadam semper

prærogativa dilexerint et ad augmentum ipsius, ut pote quod peculiare, sicut est, et proprium reputabant, intenderint et quietem. Quia vero quantumcunque velimus eorum honori deferre, libertatem canonicam et honestatem ecclesiasticam intendimus observare. Ne igitur ulla de cætero inter nos et successores nostros et prædictam imperatricem et filium ejus, Siciliæ regem illustrem, vel hæredes eorum super electionibus denuo dissensio suscitetur, quæ hactenus inter Ecclesiam et regnum rancoris cujusdam et indignationis fomitem ministrabant, modum faciendæ in posterum electionis præsentibus curavimus litteris explicare: in quibus sic regiæ serenitati deferimus, ut libertatem ecclesiasticam non lædamus. Sede vacante significabit capitulum eis et eorum hæredibus obitum decessoris, etc. usque ad verbum immiscebit. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus, cum aliquam Ecclesiarum vestrarum pastore vacare contigerit, secundum præscriptam electionis formam, omni gratia et timore postpositis, procedatis nec contra eam aliqua præsumptis occasione venire. Alioquin electiones taliter factas diligenti discussione præhabita dante Domino, infirmare curabimus, et eligentium transgressionem animadversione debita castigare. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut de cætero ad Rom. Ecclesiam libere, cum opus fuerit, appelletis et, interpositis ad nos appellationibus curetis humiliter et devote deferre. Nos etiam, quoties necessitas postulaverit, apost. sedis legatos ad vos curabimus destinare, qui quæ plantanda sunt plantent et evellant quæ fuerint evellenda, quorum obediatis monitis et præceptis. Nullo prorsus in omnibus præscriptis capitulis obstante privilegio vel rescripto quod a sede apostolica fuerit impetratum. Ut autem quæ præscripta sunt apud vos nulla possint oblivione deleri, mandamus atque præcipimus quatenus forma litterarum istarum ad perpetuam memoriam in majoribus Ecclesiis transcripta servetur.

In eundem modum archiepiscopis, Episcopis, abbatibus, prioribus et universo clero in Apulia constituto.

CCCCXIII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET UNIVERSIS ECCLESiarUM PRÆLATIS IN SICILIA CONSTITUTIS.

Ut legato apostolico obtemperant et piam illius voluntatem adjuvent.

Persecutionis olim olla succensa, dum flantis rabies aquilonis Calabros montes novo dejiceret terræ motu, et per plana jacentis Apuliæ pulverem in transeuntium et habitantium oculos suo turbine suscitaret, dum etiam Taurominitana Charybdis sanguinem, quem tempore pacato sitiverat, evomeret cædibus satiata, usque adeo fuit iter maris et terræ præclusum, ut interjacentis impetus tempestatis mutuum matris ad filios et filiorum ad matrem impediret affectum et naturalis affectum interciperet

charitatis. Nunc autem cum eo faciente nobiscum signum in bonum cui venti et mare obediunt, nascentis austri clementia cadentis fugaverit in apertum aquilonis, et præteritæ turbationis caliginem aeris per Dei gratiam jam ex majori parte placati claritas serenaverit, ita quod regnum Siciliæ reparatum in statu felicitatis antiquæ ad devotionem Ecclesiæ plene redierit, a qua visum fuerat persecutionis tempore recessisse: beneficium ei volumus gratæ visitationis impendere ac in dilectione ipsius prædecessorum nostrorum vestigiis adherere. Cum autem ipsum inter universas orbis provincias tanquam Ecclesiæ patrimonium specialiter diligamus, volentes mentis affectum, quem circa ipsum gerimus, ostendere plenius in persona legati, eum illud de fratrum nostrorum consilio duximus destinandum quem inter cæteros fratres nostros speciali charitate diligimus et benevolentia singulari ejus exigentibus meritis amplexamur. Sane eum adhuc in regno ipso remanserint vestigia quædam dissensionis antiquæ, talem et tantam personam hujus legationis officio duximus deputandam, quæ auctoritate præmineat, polleat honestate et in opere et sermone sit potens et ex eo quod gratiam nostram plenius obtinet et nostram novit melius voluntatem, eos qui pacem regni turbare forsitan moliuntur liberius comprimere possit, et universum regnum in charissimæ in Christo filix nostræ Constanctiæ imperatricis reginæ ac filii ejus Friderici, Siciliæ regis illustris, fidelitate pariter et obsequio stabilire, contumaciam deprimens superborum et colla sublimium commissa sibi potestate conculcans. Venerabilem igitur fratrem nostrum Octavianum Hostien. episcopum, apost. sedis legatum, virum providum et honestum, qui ob gratiam familiaritatis et dilectionis antiquæ ac suæ dignitatis intuitu primum inter fratres nostros apud nos locum meruit obtinere, in regnum Siciliæ duximus destinandum: qui juxta verbum propheticum dissipet et evellat quæ noverit evellenda, et ædificet et plantet quæ cognoverit esse plantanda; vos etiam de benevolentia quam circa prædictam reginam et filium ejus regem illustrem gerimus, efficiat certiores. Ideoque universitati vestræ per apost. scripta mandamus et districte præcipimus quatenus prædictum legatum sicut personam nostram, imo nos ipsos in eo recipientes humiliter et devote et, sicut concedet vos et ipsum, honorifice pertractantes, quæ inter vos corrigenda duxerit seu etiam statuenda recipiatis humiliter et inviolabiliter observetis; ita quod nos, qui honorem ejus proprium reputamus, vobis propter eum respondere gratius quasi ex debito teneamur: scituri quod sententiam quam in contumaces tulerit ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

In eundem modum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus et universis Ecclesiarum prælatibus

(181) Cap. *Cum secundum doctrinam, De Præbendis, in tertia Collect.*

A per regnum Siciliæ citra Farum constitutis: ita quod ubi ponitur in regnum Siciliæ duximus destinandum, ponatur legatum in Siciliam et totum regnum duximus destinandum.

CCCCXIV.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

De pluralitate beneficiorum restringenda.

(Laterani, Id. Novembris.)

(181) Cum, secundum doctrinam Apostoli, non sit conveniens ut unus sit ebrius et alter debeat esuri ire, nec, juxta instituta canonica, uni personæ tantum debeat de redditibus ecclesiasticis assignari unde scrupuloso corde alii moveantur, qui ad dispositionem pontificis sunt pro personarum meritis dividendi, non sufficimus admirari quod, sicut nostris auctoribus est relatum, in Ecclesiæ tibi commissæ stipendiis obtineatis, quod iniquum est et absurdum, in periti magistris, novi antiquis, rudes emeritis præferuntur. Unde Joannes filius quondam comitis Aliern. (182) Ecclesiæ tuæ clericus plus potentia patris sui quam prædecessoris tui spontanea voluntate ultra viginti Ecclesias in civitate Neapolitanæ et in majori Ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere. Cum ergo in nullius persona præmittendum sit quod in statutis generalibus continetur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium incutimus ut non obstante appellationis diffugio superfluitatem ad moderamen reducas, non plus de redditibus ecclesiasticis clerico præfato dimittens quam apud unum de plus habentibus noscitur residere; aliis omnibus beneficiis personis idoneis conferendis, quæ cum officiis divinis inserviant, nondum adeptæ sunt stipendia clericorum. Nulli ergo etc. concessionis etc.

Datum Laterani, Idibus Novembris.

CCCCXV.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

Quod juramentum bonis moribus et juri repugnans non sit obligatorium.

(Laterani, XVIII Kal. Decembris.)

(183) Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod dudum a te quasi per extorsionem tale fuit præstitum juramentum quod in omni causa debet ordinem judicarium observare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent nec in eis est ordo judicarius observandus, qui debet in aliis observari, neque tu, quando sub præmisso tenore jurasti, habebas in mente ut propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non juramentum, sed perjurium potius existisset nec aliqua ratione servandum: Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus quod in manifestis et notoriis ratione juramenti præmissi non credimus te teneri servare subtilita-

(182) In tertia Collect. *Avernensis comitissæ.*

(183) Cap. *Ad nostram, De jurejur.*

tem (184) ordinis iudiciarii, quam in his non servari per omnia ipsa quoque juris ratio postulat et requirit. Unde videbitur, nec immerito, subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere ut in præmissis non per omnia ordo iudiciarius observetur: quanquam et secundum approbatum intellectum Scripturæ divinæ recte possit intelligi quod iurasti ut in omnibus causis ordinem iudicarium observares, in illis videlicet in quibus est ordo iudiciarius observandus. Sic ergo faciens, et juramenti tenorem servabis et instituta canonica non omittes.

Datum Laterani, xviii Kal. Decembris.

CCCCXVI.

ABBATIBUS, ABBATISSIS ET ALIIS ECCLESiarUM
PŒLALATIS ECCLESIE NEAPOLITANÆ SUBJECTIS.

Ne bona et res Ecclesie alienentur.

(Laterani, xvii Kal. Decembris.)

Cum sacris canonibus caveatur ne abbatibus, presbyteris aliisque ministris de rebus ecclesiasticis vel sacro ministerio deputatis absque permissione ac subscriptione sui episcopi aliquid alienare liceat, vel etiam obligare, non possumus non mirari quod, sicut nostro est apostolatus reseratum, possessiones Ecclesiarum donare, vendere præsumitis, et locare, venerabili fratre nostro A. Napolitano archiepiscopo nullatenus requisito. Cum itaque cautum sit jure canonico et humano ut quæ contra leges fiunt habeantur pro inutilibus et infectis, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ab his quæ præmissis desidentur, bona Ecclesiarum, quarum conditionem meliorem potestis facere, non pejorem, nisi necessitas vel utilitas exegerit manifesta et sine licentia præfati archiepiscopi alienare in præjudicium Ecclesiarum vestrarum nullatenus attentetis. Alioquin eidem archiepiscopo dedimus in mandatis ut si aliter a vobis temere factum fuerit, auctoritate nostra et sua, prout ius exoptulat, decernat irritum et inane.

Datum Laterani, xvii Kalend. Decembris.

CCCCXVII.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO.

Propter debita Ecclesie aliqua vendere licet.

(Laterani, Id. Novembris.)

Sicut nostris est auribus intimatum, Ecclesia Neapolitana tanto premitur onere debitorum, quod aliter liberari non poterit, nisi de ipsius possessionibus distrahatur: quod tu occasione juramenti post consecrationem, sicut moris est, præstiti, quo inter alia vendi possessiones Ecclesie prohibentur, absque licentia nostra facere non attentas. Nos igitur attendentes quod hujusmodi sacramenta sint ob favorem Ecclesiarum introducta nec in earum debeant retorqueri læsionem, plenam de tua discretionem fiduciam obtinentes, ut pro Ecclesie tuæ debitis persolvendis, de ipsius Ecclesie possessionibus minus utilibus, cum de mobilibus debita nequeant expediri, secundum instituta cano-

(184) In tertia Collect. solennitatem.

nica, de consilio tuorum vendere valeas clericorum auctoritate tibi præsentium indulgemus.

Datum Laterani, Idibus Novembris

CCCCXVIII.

LECANO ET CAPITULO BEATI HILARII PICTAVEN.
Ut Petro nepoti Aimerici de Partiniaco præbendam conferant.

(Laterani, Id. Id. Novembris.)

(185) Si eam quæ apud nos plenitudo residet potestatis, qua non extollimur in superbiam sed ad providentiam excitamur considerassetis attente, et qua facta nostra prosequi perfectione velimus voluissetis subtilius intueri, nunquam cor vestrum in tantæ præsumptionis audaciam ascendisset, ut, sicut testimonio multorum accepimus, tam temere nostris præsumeretis institutionibus obviare. Recollimus siquidem quod de facto quondam in Urbe magistro Aimerico de Partiniaco, erga dilectum filium Petrum nepotem ipsius non potuerimus misericordia non moveri; quem videntes omni consilio et auxilio destitutum, ad provisionem ejus fuimus vehementius excitati; sicque a desolationis suæ remedium, præbendam quam idem avunculus ejus in Ecclesia vestra olim habuerat, sicut de plenitudine potestatis nobis concessæ licebat, ei misericorditer duximus conferendam, de ipsa per annulum propriis manibus investientes eundem eamque ipsi auctoritate apostolica confirmantes, ne investitura nostra sive donatio sperato posset effectu quorumlibet temeritate privari. Unde cum vobis præcepissemus districte ut ipsum ob sedis apostolicæ reverentiam ejusque probitatis obtentum, in vestrum fratrem et canonicum admittentes jamdictæ præbendæ beneficium, sicut illam avunculus ipsius olim noscitur habuisse, contradictione, occasione et ap. cessantibus, sine difficultate qualibet assignare minime differretis, vos id noluitis exsequi, ut decebat, licet venerabilis frater noster Burdegalen. archiepiscopus, sicut ex litteris ejus accepimus, bonæ memoriæ A. Pictaven. episcopi volens supplere defectum, qui super hoc a nobis datus fuerat, executor, nostrumque tanquam providus et discretus propositum adjuvare, vos ad id cum suis litteris monuisset. Nos igitur, licet ex hoc, nec immerito, contra vos commotionis materiam habeamus, vobiscum in spiritu lenitatis et mansuetudinis adhuc agere cupientes, per iterata vobis scripta mandamus et in obedientiæ virtute districte præcipimus quatenus, prout in mandatis nostris, ut dictum est, recepistis, dilationis, occasionis, exceptionis et appellationis summoto difugio, non obstante etiam si interim propter hoc nuntium ad sedem apostolicam transmisistis, præfato P. dictum beneficium cum fructibus post præsentationem litterarum nostrarum perceptis, tam libenter quam liberaliter, absque difficultate qualibet assignetis. Alioquin noveritis nos venerabilibus fratribus nostris Bituricen. et Burdegalen. archie-

(185) Vide supra epist. 89.

piscopis præcipiendo mandasse ut, si infra viginti dies post susceptionem præsentium mandatum nostrum, non duxeritis effectui mancipandum, illos quos contumaces invenerint et rebelles sublato cuiuslibet occasionis et appellationis obstaculo, excommunicationis vinculo innodantes, Ecclesiam ipsam subjiciant interdicto. Quod si nec sic infra duos menses poteritis emolli, iidera nullam sententiarum illarum aliquatenus relaxari permittant; sed tandiu singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et extinctis candelis, prædictam excommunicationis sententiam per totam provinciam Burgalensem publice faciant innovari, donec prædictus P. plenam et pacificam ipsius præbendæ possessionem habuerit et pro tanto satisfacturi excessu nostro vos duxeritis conspectui præsentandos; rebelles nihilominus ab omni ecclesiastico beneficio suspendentes, ut saltem pœna coerceat quos obedientia non emollit. Si quid etiam post receptionem litterarum in Ecclesia vestra ordinatum fuerit vel statutum, per quod mandatum nostrum possit eludi, aut etiam impediri, illud irritum decernimus et inane.

Datum Laterani, II Idus Novembris.

CCCCXIX.

AB SALONI LUNDEN. ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De primatu archiepiscopi Lundensis.

(Laterani, IX Kal. Decembris.)

In eminenti apostolicæ sedis specula, disponente Domino constituti, salubriter injuncti nobis officii exsequimur actionem, si ea quæ per antecessores nostros ad salutem fidelium instituta noscuntur, consensu nostro firmamus, et ne cuiuslibet temeritatis quantiarum incursum, exactam diligentiam adhibemus. Cum enim Ecclesiæ suæ promiserit Dominus, dicens, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram* (Psal. XLIV, 17), illi bene videntur patribus successisse atque utiliter impositum genere principatum, qui non potestate lætantur, sed ad salutem eorum qui gubernandi sunt, cum timore ac tremore creditæ potestatis auctoritatem exercent, studentes semper antecessoribus suis in bonis actibus conformari et quæ laudabiliter ab eis facta sunt et servari in semet ipsis, et aliis nihilominus servanda monstrare. Hac itaque nos suscepti officii consideratione inducti, et felicitis memoriæ Adriani Papæ antecessoris nostri vestigiis inhærentes, quod ipse de confirmatione regni Suetiæ cum fratrum suorum consilio et voluntate constituit (186), nos etiam firmum et illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Constituit enim quod Lundensis archiepiscopus, qui pro tempore fuerit, super regnum illud primatum semper obtineat et ordine quo subsequitur debeat ei præesse: qui tanto frequentius et utilius illi terræ quæ ad salutem fidelium pertinent ministrabit, quanto necessitatem eorum atque defectum e vicino (186) Vide Florentem in Decretales pag. 97

A plenius poterit intueri. Pallium enim antecessor tuo tribuit, ut archiepiscopum in regno Suetiæ quam citius opportunitatis occurreret ordinaret et pallium quod nostra ei vice conferret, eo quidem ordine observato, ut videlicet is qui per Lundensem archiepiscopum metropolitanus ibi fuerit institutus gratiam consecrationis per manum archiepiscopi Lundensem adeptus, ipsi et Lundensem Ecclesiæ, salva fidelitate Romanæ Ecclesiæ, fidelitatem et obedientiam juramento promittat. Pallium sane taliter consequatur: Nuntius Lundensem Ecclesiæ siquidem cum nuntio illius Ecclesiæ pro impetrando pallio ad Ecclesiam Romanam accedat; et cum illud a Romano pontifice impetraverit, ad Lundensem Ecclesiam reportabunt. Lundensem autem archiepiscopus illud accipiens, archiepiscopo Suetiæ tribuet, et fidelitatem et obedientiam Rom. Ecclesiæ jurejurando promittet. Metropolitano vero ibi ad honorem Dei et decorem domus suæ salutemque fidelium constituto, Lundensis archiepiscopus et dignitate primatus in perpetuum præsidebit, et ipse ei reverentiam et obedientiam tanquam suo primati humiliter exhibere curabit. Quod utique in bonæ memoriæ Stephano quondam Upsalensi, qui a prædecessore tuo piæ recordationis Eschillo archiepiscopo tempore felicitis memoriæ Alexandri Papæ, eo præsentate, Senonis ratione jamdictæ institutionis gratiam consecrationis accepit et sub antecessoribus nostris bonæ memoriæ Lucio et Clemente secundum præscriptum ordinem in Jo. et Petro supradictæ Ecclesiæ episcopis, quos tua fraternitas in archiepiscopos consecravit, et pallium vice ipsorum antecessorum nostrorum contulit, dignoscitur adimpletum. Quoniam igitur hoc sicut a prænominato Adriano antecessore nostro statutum est, ita sub te et antecessore tuo effectum accepit, nos memorati Adriani et felicitis recordationis Alexandri, Lucii, Urbani, Clementis, et Cælestini prædecessorum nostrorum Rom. pontificum vestigiis in tam laudabili opere inhærentes, nostro et fratrum nostrorum favore prosequimur et firmum et illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ confirmationis, etc. Salva apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis; IX Kalend. Decembris, indictione II, incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

CCCCXX.

PRÆPOSITO DE SERAND. ET UNIVERSIS ECCLESiarUM PRÆLATIS IN UTLANDIA CONSTITUTIS.

De gravibus quibusdam abusibus mature corrigendis.
(Laterani, Id. Novembris.)

Nostris fuit auribus intimatum, quod cum propter inundationem aquarum in terra vestra quodam impedimentis fossatorum obstantibus sit accessus difficilis et regressus, ab eo tempore quo ibidem fuit fidei no-

vella plantatio est statutum, et usque ad hæc tempora observatum ut præpositus qui ibidem, quantum licet, vices gerit episcopi, temporibus illis quibus facilior patet ingressus, apud unamquamque Ecclesiam propter magnitudinem parochiæ et universitatem delinquentiam quatuor diebus, si voluerit, maneat, synodum ibi celebraturus indictam. Ubi si quis accusatus fuerit et reatum suum confessus in publico, condigna ei pœnitentia iungitur pro excessu, pœna pecuniaria pro eo de quo fuit sponte confessus postmodum puniendo. Si vero crimen inficiatur objectum, cum duodecim parochianis suis denominatis innocentiam suam præstito juramento purgabit. Si qui vero in purgatione defecerint, vel ad synodum venire contempserint, ad proximam Ecclesiam secundæ synodi vocantur pro contumacia corrigendi; qui si forte non venerint vel incorrigibiles ibi apparuerint, ad tertiam Ecclesiam tertiæ synodi legitime citabuntur et si incorrigibiles adhuc exstiterint, pro contumacia sua anathematis sententia ferientur. Nunc autem populi ejusdem terræ volentes sua colla subtrahere synodalibus institutis, cum majoribus, qui præficiuntur aliis juro fori consilio inito, eis non modicam quantitatem pecuniæ promiserunt, ut eorum auxilio et favore suffulti, si fuerint in synodo accusati quod excommunicatis communicare presumpserint, non teneantur super hoc respondere, et quantumcunque legitime quis ad synodum sit citatus, si venire noluerit, propter contumaciam non possit vinculo excommunicationis astringi. Illud etiam valde reprehensibile de novo inter alias consuetudines perniciosas obrepisse dolemus, quod quantumcunque quis deliquisse noscatur, non nisi ad satisfactionem unius marcæ solvendæ compelli possit; licet quandoque damna Ecclesiis vel aliis locis religiosis illata longe majoris æstimationis existere videantur. Est etiam aliud quod Deo videtur et sacris canonibus inimicum, videlicet quia nituntur introducere violentè, ut quicumque de equestri ordine aliquam se in quinta vel sexta consanguinitatis linea contingentem duxerit in uxorem, episcopo vel præposito genti vices episcopi marcham argenti persolvat et sic eam, quoad vixerit, sibi invito episcopo etiam valeat retinere. Si vero pedestrium fuerit consortio deputatus, dimidiam marcæ argenti persolvat episcopo et sic consanguineam suam quoad vixerit non dimittet. Vestræ igitur universitati per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus id quod a prima fidei plantatione super synodis celebrandis et corrigendis excessibus noscitur rationabiliter introductum et laudabiliter hactenus observatum faciat in inviolabiliter observari, quoslibet temere resistentes per distractionem ecclesiast., app. postposita, compescentes. Perniciosam vero consuetudinem de satisfactione unius marcæ, quantumcunque videatur excessus et de matrimoniis, quæ licet

A minus legitime contracta inter consanguineos, dato pretio, stare consueverunt, episcopo renitente, facientes penitus aboleri, si quos ita conjunctos esse noveritis aut tueri volentes sub hujus prætextu consuetudinis matrimonia contrahenda vel quæ taliter sunt contracta, nisi tantam præsumptionem secundum canonicas institutiones ad monitionem vestram digna satisfactione correxerint, sublato appellationis obstaculo, excommunicatione notetis et tanquam excommunicatos usque ad satisfactionem condignam auctoritate apostolica nuntietis ab omnibus arctius evitandos. Nullis litteris obstantibus veritate tacita, etc.

Datum Laterani, Idibus Novembris.

CCCCXXI.

ABSALONI LUNDENSI ARCHIEPISCOPO

Nostris fuit auribus intimatum, etc. ut supra *ferè in eundem modum usque ad verbum* arctius evitandos. Quocirca fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus si dicti præpositus et prælati mandatum nostrum noluerint vel contempserint adimplere, tu eos ad hoc monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nullis litteris, etc. ut supra.

CCCCXXII.

A. ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO LUNDENSI.

De modo res Ecclesiæ donandi in Dacia.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

(187) Ex litteris quas tu nobis, frater archiepiscopo, destinasti intelleximus manifeste quod regnum Daciæ, quantum ad ea quæ jus fori contingunt, consuetudinibus suis et institutionibus regum suorum omnino regatur; unde nullum usum testamentorum illius provinciæ habere contingit, qui alibi in ultimis decedentium voluntatibus secundum legalem observantiam custoditur. Si vero aliquis possessiones aliquas claustris vel aliis religiosis locis in bona valetudine vel voluntate ultima constitutus vult pro suorum remedio peccatorum conferre; hanc Ecclesiæ conferendi formam esse proponis, quod in hujusmodi donationibus (188) modicum terræ consuevit assumere aut in extremitate pallii quod manu episcopi vel cujuslibet alterius prælati Ecclesiæ sustinetur, aut super ipsum altare aliquo involutum panniculo cum debita humilitate ponendum, sub testimonio videntium et audientium, forma donationis hujusmodi subsequente, quæ *scotatio* vulgariter appellatur. Verum quia hujusmodi donatio malitiose a quibusdam cavillatoribus, sicut asseris, impeditur (189), a vobis humiliter postulasti ne loca religiosa et Ecclesiæ, quibus multæ possessiones sub *scotatione* hujusmodi sunt colatæ, ab aliquibus possint vel debeant temere perturbari paternam debemus [*i. debemus*] sollicitudine providere. Nolentes igitur ut tales constitutiones, quas diuturnitas temporis, ut asseris, observavit, et usus consuetudinis hactenus approbatæ retinuit,

(189) Hic deesse videtur et elliptice, id est. *et quia hoc a nobis, etc*

(187) Cap. *Ex litteris*, De consuetud. pag. 98.

(188) Vide Florentem in Decretales, pag. 98.

temeritate qualibet infirmentur, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus donationes eorum quae sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesiis vel quibuslibet locis religiosis pie ac provide conferuntur vel etiam sunt collatae, faciatis irrevocabiles observari, cum hujusmodi signum, quod scotatio dicitur, non tam factae donationis quam traditae possessionis sit evidens argumentum, si quos contradictores inveneritis aut rebelles, auctoritate freti apostolica, per censuram ecclesiasticam, monitione praemissa, sublato appellationis obstaculo, compescentes.

Datum Laterani, XVI Kal. Decembris.

CCCCXXIII.

S. PRAEPOSITO DE STRAND.

Præposituram ipsi collatam confirmat

(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, præposituram sitam in locis qui vulgariter appellantur Strand et Ford, sicut eam prædecessores tui juste et canonice possederunt, et tu eandem a venerabili fratre nostro W. episcopo Slethnicen. canonice tibi concessam juste ac sine controversia possides cum omni jure ac pertinentiis suis auctoritate tibi apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, XVI Kal. Decembris.

CCCCXXIV.]

ABSALONI LUNDEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut præposito de Strand ablatae Ecclesiae restituatur.

(Laterani, VIII Kal. Decembris.)

Transmissa nobis dilectus filius S. præpositus de Strand conquestione monstravit, quod dilectus filius E. præpositus de Scelsuvig. duas Ecclesias, videlicet de Henestbl. et de Stuntabl. ad suam præposituram de jure spectantes, eidem injuste subtraxit. Nolentes igitur eundem præpositum aliquod in suo jure dispendium sustinere, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus præfatum præpositum de Scelsuvig. (190) ad restitutionem Ecclesiarum illarum per censuram ecclesiasticam monitione praemissa, sublato appellationis obstaculo, justitia mediante, compellas.

Datum Laterani, VIII Kal. Decembris.

CCCCXXV.

JOFFRIDO ABBATI MONASTERII DE SORE EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Privilegia ipsorum atque donationes confirmat.

(Laterani, IX Kal. Decembris.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum de Sore, in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis. Grangias Slahglose, Luinge, Guthem, Biarby, Wendelose, Wethlebi, Asuwardabotho, Egby cum adjacentibus sylvis, pratis et pascuis, piscariis et molendinis; et grangiam in Hallandia, quae dicitur Toacher, cum sylvis et cæteris pertinentiis suis;

(190) In codice Colbertiano legitur *Seetwidig*.

A Nytorp cum adjacentibus agris, sylvis et pascuis; Gotstorp cum adjacenti sylva; et exteriores similiter mansiones, videlicet Snartinge, Glostorp, Winnige, Quercheby, Scupinge, Tornelef cum adjacentibus terris et concoloniis suis; et partem decimarum quam habetis in parochiis Oleseh, Harastald, Finnatorp, Gelet; et illud quod habetis in Leoghe, Sundetorp, Sunuarthatorp, Biarby et Gerlef; et illud quod habetis in proventibus apud memoriam sanctae Margaritae Ecclesiae beatæ Mariæ Roschildis. Præterea donationem sive concessionem ab inclytæ memoriæ Waldemaro quondam rege Danorum et charissimo in Christo filio nostro Canuto rege, filio ejus, super libertate et immunitate colonorum vestrorum vobis pia devotione factam, sicut in eorundem regum scriptis authenticis continetur, auctoritate vobis apo. confirmamus et præsentis scripti privilegio communimus. Sane laborum, etc. Liceat quoque vobis clericos vel laicos, etc. Prohibemus insuper ut nulli vestrorum fratrum post factam, etc. Disscedentem, etc. Illud districtius inhibentes ne terras, etc. Si quæ vero, etc. Ad hæc etiam prohibemus ne, etc. Quod si facere, etc. Licitum præterea sit vobis in causis, etc. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus, etc. Si vero episcopus in cujus parochia, etc. Illud adjicientes ut in recipiendis proc., etc. Pro consecrationibus vero, etc. Alioquin liceat, etc. Quod si sedes, etc. Quia vero, etc. Porro si episcopi vel alii, etc. Paci quoque, etc. Præterea omnes libertates etc. Decernimus, etc. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi, domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, IX Kal. Decembris, indictione II incarnationis Dominicæ anno 1198 pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

CCCCXXVI.

CONSULIBUS ET POPULO TUDERT.

Recipit illos in protectionem apostolicam, confirmatque vetera ipsorum privilegia.

Sacrosancta Romana Ecclesia, quæ omnium fidelium mater est et magistra, illos propensius diligere consuevit, quos in devotione ac fidelitate sua novit ferventius permanere, et ut liberius possint ab omnium incursibus manere securi, eos tanquam pia mater protectionis suæ munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, devotionem quam erga nos et Romanam Ecclesiam habere noscimini attendentes, vestris quoque precibus inclinati, civitatem Tudertinam, quæ ad ius et proprietatem apostolicæ sedis pertinere dignoscitur, quam et nos ad manus nostras semper volumus retinere, ita quod ei cui vices nostras commiserimus, secundum mandatum nostrum debeatis integre respondere, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. Consulatum autem cum jurisdictione sua vobis auctoritate apostolica confirmamus: concedentes ut his qui sunt

ipsius jurisdictioni subjecti liberum sit ad consules, qui pro tempore fuerint, legitime appellare; ita tamen quod appellationi ad sedem apostolicam interpositæ humiliter deferatur. Consuetudines quoque antiquas vestras et rationabiles et communiter observatas duximus approbandas. Salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate pariter et iustitia et Ecclesiarum omnimoda libertate. Nulli ergo, etc., nostræ protectionis, conf. et conc., etc.

CCCCXXVII.

ABBATI ET MONACHIS MONTISSACRI.

Diuturnam litem de superioritate et obedientia inter cœnobium Montis sacri et Calanense definiit.

(Laterani, iv Id. Novembris.)

Cum super libertate ac subiectione abbatiæ vestræ a multis retro temporibus inter ipsam et monasterium Calanen. controversia fuerit agitata, et pro ipsa ta, filii abbas, cum quibusdam de fratribus suis ad nostram præsentiam venissetis, quod dicta Ecclesia vestra subjecta esse debeat Calanen. per authenticum felicis recor. Anastasii prædecessoris nostri dictus abbas Calanen. ostendere nitebatur: qui rationibus et scriptis utriusque partis prolatis in medium et coram ipso et fratribus suis qua decuit subtilitate discussis, sicut ibidem plenius continetur, tam scripturarum inspectione quam utriusque partis attestacione cognovit locum Montis sacri et jure fundi et ratione dispositionis ad jus et proprietatem Calanen. monasterii spectavisse, celamque ipsius fuisse propriam ab antiquo. Verum quia religione recedente paulatim ab ipso monasterio Calanen. status sui sentiente jugiter detrimentum, locus Montis sacri et religiosorum virorum numero et terrenis cœpit facultatibus ampliari, orta est inter dicta monasteria de prælatione ac subiectione dissensio: fratribus Montis sacri Calanensibus, in quibus fervor religionis pro magna parte defecerat, subesse nolentibus; aliis vero antiquum jus suum in loco Montis sacri laborantibus retinere. Unde, sicut in ejusdem Anastasii prædecessoris nostri authentico reperitur, cum piæ record. Honorii prædecessor suus ad partes accessisset Apuliæ et causa ipsa per utramque partem ad ejus notitiam devenisset, intellectis partium rationibus eam taliter terminavit, ut si habitum et ordinem Calanen. monasterii acciperent, monachi Calanenses in loco Montis sacri tanquam in cella sua plenam dispositionem et dominium obtinerent et fratres Montis sacri Calanensi abbati tanquam proprii monachi obedirent. Si vero vel non susciperent, vel susceptum non etiam servarent, monachi Montis sacri duos romanatos annuatim solvendo monasterio Calanensi, plenam libertatem ulterius obtinerent; sic tamen ut si ad locum Montis sacri quandoque abbas accederet Calanensis, tanquam abbas proprius reciperetur ibidem; et quamvis ejusdem Honorii prædecessoris sui mandatum de recipiendo Caven. monasterii ordine, sicut in eodem dicitur instrumento, a Calanen. aliquandiu fuerit intermissum, quia tamen ibi

A postea receptus fuit et servatus, idem A. prædecessor noster juxta institutionem sanctæ recordationis Innocentii antecessoris sui. in eadem controversia taliter diffinivit ut locus Montis sacri per se abbatia semper existeret; et abbate proprio lætaretur et Calanen. abbas primus existeret, Montis sacri secundus et fraterna se invicem charitate tractarent et monasterium Montis sacri, ob reverentiæ signum, et demonstrandum quod ad jus pertinuerit cœnobii Calanensis, prædictum censum et sine qualibet contradictione persolveret annuatim, et cum abbatem Montis sacri mori contingeret, monachi ejusdem loci eligendi sibi abbatem haberent liberam facultatem; electum vero Calanen. abbati qui foret pro tempore præsentarent, ab eo, si persona esset idonea et electio facta regulariter, sine malitia et pravitate qualibet, confirmandum. Obeunte vero Calanen. abbate, abbas Montis sacri electioni fratrum interesse deberet; et ut celebraretur electio, consilium et operam adhibere. Si autem Calanen. abbas ad monasterium Montis sacri accederet, tanquam primus et major abbas reciperetur, ibidem reverenter et honeste tractandus. Abbas vero Montis sacri futurus pro tempore in festo beatæ Mariæ veniens ad cœnobium Calanen. censum memoratum deferret et in festo inibi remaneret, a Calanen. fraterna charitate tractandus. Intentionem itaque suam de subiectione monasterii vestri Calanen. probare præmissis rationibus conabantur. Contra quos fuerunt ex parte vestra proposita quæ sequuntur: Quod cum tempore bonæ memoriæ Adriani papæ prædecessoris nostri pro utroque monasterio partes essent in sua præsentia constitutæ, Calanen. subiectionem sibi deberi proponentibus a fratribus Montis sacri, aliis vero e contrario respondentibus eos nullo tempore prælationem ibidem habuisse de jure et si aliquam habuerunt ipsos fuisse per bonæ memoriæ prædecessores suos Honorium, Innocentium, Eugenium penitus absolutos, ipse utriusque partis allegationibus et instrumentis auditis et plenarie intellectis, sicut in ejus authentico reperitur, eorumdem prædecessorum suorum vestigiis inhærendo, de fratrum consilio diffinivit ut fratres Montis sacri omnimodam obtinerent de cætero libertatem; ita quod neque ipsi neque successores eorum Calanen. subiectionem aliquam exhiberent nec illi obedientiam et reverentiam ab eis exigere aliquatenus attentarent, salvo censu duorum solidorum Papien. monetæ annis singulis Calanensi monasterio persolvendo. Illo etiam superaddito, quod si Calanen. abbas ad cœnobium Montis sacri aliquo casu accederet, sicut hospes reciperetur ab eis, honeste et humiliter tractaretur. Idem quoque Adrianus prædecessor noster juxta tenorem privilegii memorati Innocentii, prædecessoris sui, instituit ut de cætero in eodem loco Montis sacri futuris temporibus sedes consisteret abbatiæ et electus abbas pro tempore ad pont. Romanum accederet benedi-

ctionis gratiam recepturus. Nihilominus etiam statuit præfatus pont. Adrianus quod si qua præcedentia scripta essent suæ diffinitionis adversa, nullius haberent roboris firmitatem sententia sua stabilitatem debitam obtinente. Per hujus ergo diffinitionis paginam, tanquam posterioris, vos præmissis Honorii et Anastasii diffinitionibus dicebatis penitus derogatum, si exhibitæ fuerunt in iudicio a Calanen. pariter et ostensæ. Alioquin sibi debent penitus imputare, si tempore latæ a dicto Adriano prædecessore nostro sententiæ, ipsas in medium producere non curarunt; cum sub prætextu novorum instrumentorum postea repertorum grave sit exemplo res iudicatas ulterius restaurari. Longinquitatem quoque temporis, per quam in quasi possessione libertatis fuistis, pro parte vestra proponebatis in medio et tam Lucii quam Anastasii et Honorii Rom. pontificum privilegia, quorum primus confirmavit sententiam Adriani, secundus Calanen. in loco Montis sacri censum tantum duorum solidorum, de quo prædicatur, reservavit, tertius, quando idem locus erat simpliciter prioratus, de solvendo censu constituto ab I. seniore Calanen. abbate et ejusdem benigna receptione apud Montem sacrum, cum illuc accederet, facit in suo privilegio mentionem. Ad id quoque probandum induxistis bonæ memoriæ Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, sententiam et rescriptum: qui cum, sicut ipsius authentico reperitur, per privilegia prædecessorum suorum Rom. pont. tam antiquorum quam etiam modernorum, quæ in sua fecerat presentia recitari, plenius cognovisset monasterium vestrum ad Rom. Ecclesiam nullo medio pertinere et ab omni jure ac subjectione sæpediti Calanen. monasterii fore liberum et immune, nisi quod duo solidos Papien. monetæ de mandato bonæ memoriæ Adriani papæ, prædecessoris nostri, sibi solvere tenebatur, volens inter prædicta monasteria omnis dissensionis et scandali materiam rescari, et ne monachi propter causarum strepitum a divinis revocarentur obsequiis contra observantiam monasticæ disciplinæ, in recompensationem duorum solidorum aliquem locum certum, unde redditus ipse perciperetur, ad eorum arbitrium quibus super hoc sua scripta direxit, præcepit Calanen. assignari a fratribus Montis sacri, qui, sicut ex rescriptis iudicum delegatorum innotuit, licet in quibusdam aliis locis recompensationem obtuleritis congruentem, apud Sapon. tamen areas quasdam faciendi salis officio deputatas, de quibus ad minus unius uncie auri redditus habebatur, quemadmodum iidem iudices rescripserunt, qui hoc ipsum sub testimonio honorum virorum subtiliter indagaverunt, spontaneæ contulisti. Unde idem prædecessor noster meliorationem Calanen. monasterii considerans in hac parte, de communi fratrum suorum consilio statuit ut Calanen. cœnobium prædicta esset recompensatione contentum. A cujus exactione ac subjectione fratres Montis sacri

prorsus absolvens, decrevit ut in nullo ei tenerentur de cætero respondere. Statuens insuper ut si qua præcedentia scripta invenirentur præmissæ constitutioni contraria, ea in sua stabilitate manente, nullum robur, nullam obtinerent penitus firmitatem. Ejusdem etiam Cœlest. Alex. prædecessorum nostrorum privilegia, quibus et Adr. papæ, de qua præmisimus, sententia confirmatur et monasterium vestrum ad jus et proprietatem Ecclesiæ Ro. ostenditur pertinere, ad probandam intentionem vestram in medium produxistis. Præmissis ergo et similibus coram nobis et fratribus nostris prudenter a vobis et aliis allegatis, nos volentes parcere utriusque partis laboribus et expensis, doloris etiam et indignationis materiam amputare, ut observare deberetis quod de ipsa quæstione pro bono pacis citra diffinitionis calculum diceremus, vos et sæpeditos abbatem et monachos Calanen. monuimus diligenter. Cum itaque utraque partium hoc se facturam promisisset spontanea voluntate, nos provida deliberatione statuimus quod cœnobium vestrum restituis sibi areis faciendi salis officio deputatis, quas de mandato dicti Cœlest. papæ prædecessoris nostri juxta bonorum virorum arbitrium in recompensationem prædicti census Calanen. monast. assignavit, Ecclesiam S. Jacobi Melphiten. ad ipsum spectantem cum domibus, hortis et duobus trapetis, et insuper tot olivas dicto mon. Calanen. conferat et assignet, ex quibus possit idem mon. Calanen. secundum bonorum virorum arbitrium, quibus hoc committimus, arbitrantium, 16 saumas olei annis singulis obtinere. Illa videlicet moderaminis æquitateservata, ut olivarum assignatio nec fiat secundum tempus nimie ubertatis nec secundum nimie sterilitatis eventum, sed juxta quod sæpius accidere consuevit, post factam assignationem et receptionem earum, tam commodo quam incommodo ad Calanen. mon. pertinente. Dictum vero Calanen. monast. renuntiet omni subjectioni, juri ac censui, quod in loco Montis sacri aliquo unquam tempore habuisset, nec ibidem occasione juris præteriti futuris temporibus aliquid audeat postulare: quod utraque partium acceptavit. Hoc ergo statutum, sicut a nobis provide factum est, et ab utraque receptum, volentes in posterum irrefragabiliter observari, de communi fratrum consilio auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti privilegio communimus. Non obstantibus privilegiis vel rescriptis super subjectione prædicti monasterii vestri hactenus impetratis; cum ex certa scientia inter præfata monasteria de voluntate partium, quæ præscripta sunt, statuerimus in perpetuum observanda. Decernimus ergo, etc., nostræ constitutionis et confirm., etc.

Datum Laterani, iv Idus Novembris.

CCCCXXVIII.

CAMERACEN. CAPITULO.

Ut de ipsorum electi vitiis inquiratur, statuaturque, antequam alium eligant.

Ad audientiam apostolatus nostri multorum relatione pervenit quod H. Ecclesie Cameracen. electus, cum ita incurvus sit ut promoveri de jure non possit, in minoribus ordinibus constitutus fuit a vobis ad Ecclesiam vestram electus, et a venerabili fratre nostro W. Remen. archiepiscopo sancte Sabine card. ejus fuit electio confirmata: quem post electionem et confirmationem venerabilis frater noster Atrebaten. episcopus de mandato ipsius archiepiscopi acolythum et subdiaconum ordinavit; et sicut communis habetur opinio, dictus electus duxit viduam in uxorem, de qua suscepit filium in præpositura Sancti Petri Duacen. sibi nullo medio succedentem. Cum igitur, si vera sunt quæ præmissis, relinqui non debeant impunita, cum et præsumpta sint contra canonicas sanctiones et propterea decor honestatis ecclesiasticæ confundatur, venerabili fratri nostro Parisiensi episcopo per scripta nostra præcipiendo mandavimus ut, vocatis quos propter hoc viderit evocandos, de præmissis omnibus et etiam fama publica inquirat plenius veritatem, et quidquid super his invenerit, sub suarum æstimonio litterarum nobis studeat fideliter intimare; ut per relationem ipsius sufficienter instructi, securius in ipso negotio procedere valeamus. Deditur etiam eidem episcopo in mandatis ut vobis ex parte nostra districte prohibeat ne ad nominationem vel electionem alicujus personæ aliquatenus procedatis, si etiam dictus electus vellet spontaneè resignare, donec super hoc nostræ receperitis beneplacitum voluntatis, et si contra prohibitionem nostram et suam aliquid præsumpseritis attentare, illud decernimus irritum et inane. Dignum est enim et consentaneum rationi ut in eo puniamini in quo peccastis, si circa præmissam electionem inventi fueritis culpabiles existisse. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint a sede apost. impetratæ. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus contra tenorem mandati apostolici non præsumatis aliqua ratione venire vel aliquid etiam attentare.

CCCCXXIX.

PARISIEN. EPISCOPO.

Committitur inquisitio et examen super vita et moribus electi Cameracensis.

Eam de discretione tua fiduciam obtinemus, ut si quando tibi committimus quæ ad honorem divinum et utilitatem ecclesiasticam pertinere noscuntur, gratia et timore postpositis, satagas promovere: in hac parte nobis coadjutor existens, qui ex injunctæ servitutis officio, secundum Prophetam, debemus evellere et plantare quæ in Ecclesia Dei evellenda fuerint et plantanda, Et cum non possumus omnia personaliter adimplere, per fratres et

A coepiscopos nostros cogimur supplere defectum, quos apostolica sedes in partem sollicitudinis evocavit. Sane ad audientiam apostolatus nostri multorum relatione pervenit quod H. Cameracen. electus, etc., ut supra, fere usque ad verbum impetratæ.

CCCCXXX.

ATREBATEN. EPISCOPO.

Ut ipse de electi Cameracensis vita et moribus sententiam ferat.

Ad audientiam apost. nostri multorum relatione pervenit quod H. Cameracen. electus, etc., fere ut supra usque ad verbum præcipiendo mandamus quatenus, cum propter vicinitatem locorum et de forma electionis et de qualitate ipsius electi dicaris habere notitiam plenioram, tam de fama publica quam etiam de præmissis omnibus per litteras tuas nobis intimare studeas veritatem; ut per relationem tuam et venerabilis fratris nostri Parisiensis episcopi, cui hoc ipsum commisimus inquirendum, sufficienter instructi, securius in ipso negotio procedere valeamus.

CCCCXXXI.

ABBATI ET CONVENTUI COMPENJEN.

Episcopus Silvanectensis datur iudex in omnibus causis eorum.

(Laterani, 11 Kal. Decembris.)

Paci et tranquillitati vestræ paterna volentes sollicitudine providere, cum ad hoc specialiter teneamur ex eo quod vestrum monasterium ad nos et Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, ad vestræ oppressionem et necessitatem Ecclesie relevandam venerabilem fratrem nostrum Sylvanecten. episcopum in causis vestris et aliis necessitatibus, pro quibus vobis est ad quos malueritis episcopos generaliter recurrendum, quemadmodum in vestris privilegiis continetur, per litteras quas super his exsequendis specialiter ipsi dirigimus, de benignitate sedis apost. vobis duximus deputandum. Unde cum pro singulis necessitatibus vestris ad Romanam Ecclesiam et ad nos, qui specialius id exsequi deberemus, facilem et sine dispendio non potestis habere recursum, volumus ut ad eundem episcopum qui in partem nostræ sollicitudinis est evocatus tam pro injuriis vobis et Ecclesie vestræ a malefactoribus quibuslibet irrogatis et deinceps irrogandis, quam pro chrismate, oleo sancto, consecratione basilicarum vestrarum et clericorum vestrorum ordinatione specialiter accedentes, executionem eorum quæ præsentialiter per nostrum ministerium vobis impendi non possunt ab eo suscipiatis humiliter et devote.

Datum Laterani, 11 Kalend. Decembris.

CCCCXXXII.

HUBERTO CANTUARIEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut a constructione et prosecutione capellæ de Lamhee cesset atque absteineat.

(Laterani [G. XII] Kal. Decembris.)

(191) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio locum ejus, licet immeriti, teneamus qui juxta verbum propheticum liberavit pauperem a potente et inopem cui non erat adjutor, diligenti studio satagere nos oportet ne minores a majoribus opprimantur, sed ut prælati sic exercent acceptam jurisdictionem in subditos, ut prodesse probentur potius quam præesse. Hæc ergo secundum officii nostri debitum attendentes districta dudum tibi jussione mandavimus ut in negotio capellæ de Lamhee juxta formam litteris apostolicis comprehensam ab oppressione monachorum Cantuariensium omnino cessares. Super quo venientes ad præsentiam nostram dilecti filii R. de Boxleia et W. de Ponte Roberti abbates, nuntii tui, fraternitatem tuam nitebantur multipliciter excusare. In primis siquidem proponentes quod cum bonæ memoriæ Theobaldus Cantuarien. archiepiscopus et gloriosus Thomas successor ipsius, attendentes quod nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus et nolentes monachos Cantuarien. relictis divinis officiis ad negotia sæcularia se transferre, ad honorem protomartyris Stephani ædificandi Ecclesiam voluntatem et propositum habuissent et in ea sæculares clericos ordinandi, de suis proventibus et Ecclesiis eis redditibus assignandis, per quos tam apud apo. sedem quam apud curias sæculares sua possent negotia expedire laudabile primi propositum obitus festinatus, secundi longum exsilium impedit; sicut in litteris ven. fratris nostri I. quondam Lugdunen. archiepiscopi plenius continebatur expressum, quæ in nostra et fratrum nostrorum fuerunt præsentia recitata. His bonæ memoriæ Balduinus Cantuarien. archiepiscopus ita proposito ut officio, voluntate ut dignitate succedens, prope suburbium civitatis Cantuarien., quasi per stadia tria vel quatuor ad honorem præfati protomartyris et beati Thomæ construere cœpit ecclesiam, felicitis record. Urbani papæ prædecessoris nostri super hoc indulgentia primitus impetrata. Cujus sibi fuit auctoritate concessum ut in honorem ipsorum martyrum et ædificare posset ecclesiam et de personis idoneis ordinare, quibus in ecclesiasticis beneficiis canonice provideret; sic tamen quod Ecclesiæ debitis obsequiis et necessariis stipendiis minime fraudarentur. Et licet idem Urbanus adversus dictum B. prædecessorem tuum super demolitione operis suas sæpius litteras destinasset, quia in eis non faciebat de concessa jam indulgentia mentionem, ei dicebant per rescripta frequentia nullatenus derogatum, quæ præterea proponebant et per falsi suggestionem et veritate tacita impetrata, et ad ipsius archiepiscopi

(191) Cap. *Cum ex injuncto*, De novi operis nuntii: — Vid. infra ep. 485 seqq. et l. II, epist. 71.

A notitiam minime devenisse; unde, si eis non paruerat, de jure non poterat reprehendi. Rescriptum quoque sanctæ memoriæ Gregorii papæ, prædecessoris nostri, pro se pariter producebant; qui cum per litteras indulserit generales ut rescripta quæ a tribus mensibus ante obitum prædicti Urbani prædecessoris sui fuerant impetrata, eandem firmitatem haberent, non obstante obitu mandatoris quam obtinere, si tunc viveret, debuissent, negotia quæ ipsum archiepiscopum et ejus clericos contingebant, sub præmissa noluit generalitate concludi: per quod nimirum rescriptum prædecessoris sui dicebant litteris derogatum, quas adversus archiepiscopum direxerat ad instantiam monachorum. Quibus siquidem litteris et etiam bonæ memoriæ Clementis successoris sui, qui ejus in hac parte fuerat imitator, per factam tunc temporis amicabilem compositionem de partium voluntate inter archiepiscopum et monachos memoratos per charissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum regem illustrem et venerabilem fratrem nostrum Walterum, Rothomagen. archiepiscopum, et quosdam episcopos et abbates, dicebant penitus derogatum. Cum enim tempore præfati B. Cantuarien. archiepiscopi præmissi rex, archiepiscopus, et episcopi et abbates Cantuariam accessissent in eos fuit tam de constructione ipsius Ecclesiæ (192) quam institutione prioris et quibusdam aliis quæstionibus a partibus compromissum. Ipsi autem diligenti deliberatione præmissa pariter judicarunt quod ipse archiepiscopus rationabiliter ædificaverit Ecclesiam memoratam. Ipse tamen pro bono pacis concessit ad prædicti regis instantiam et etiam aliorum, quod canonicorum collegium ad locum transferret alium quem eligeret competentem. Per hanc ergo compositionem dicti nuntii tui renuntiasse dicebant monachos rescriptis præcedentibus a sede apostolica impetratis, cum exinde dictus archiepiscopus loco priore dimisso, ubi ædificare non poterat sine scandalo monachorum, ad locum de Lamhee per quinquaginta miliaria distantem a civitate Cantuariæ, suum propositum transtulisset, ubi et Ecclesiam, sicut prius fecerat, ædificare cœpit ad honorem martyrum prædictorum, ut sic propter nimiam locorum distantiam nulla remaneret monachis materia conquerendi. Cui postea tu succedens, quod ab ipso minus factum fuerat perficere voluisti et quod ipsum tibi liceret ex rescripto litterarum bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri ostendere nitebantur: qui anno pontificatus sui septimo et extremo ad omnem inter Ecclesias Cantuarien. et de Lamhee discordiam sopiendam et ne canonici de Lamhee facultatem haberent contra cathedralem Ecclesiam insurgendi, disponendi de ipsa Ecclesia de Lamhee interius et exterius, non obstantibus litteris ad venerabilem fratrem nostrum Cicestren. episcopum et dilectos filios de Waltham et de Radinges abbates obtentis, concessit tibi libe-

(192) Apud Gervas. Cantuar., *capella*.

ram facultatem. Per has ergo litteras præcedentia scripta sua quæ his videbantur adversa, dicebant penitus revocata. Intentionem ergo suam probare dicti tui nuntii satagebant per laudabile propositum Theobaldi et gloriosi Thomæ martyris pontificum præmissorum et per Urbani, Gregorii et Cælestini Romanorum pontificum indulgentias et rescripta et præmissam compositionem factam de partium voluntate. Verum præmissis rationibus ex parte monachorum fuit ex ordine taliter obviatum: Quod de occultis hominum voluntatibus, quas sibi tantum Domiaus reservavit, qui renes et corda scrutatur, a nobis judicari non poterat nec debebat nec ipsi valebant ad talia respondere, quæ proponere in iudicio nihil aliud erat quam de secretis cordium divinare. Sane per indulgentiam Urbani papæ, prædecessoris nostri, de qua præmisimus, juri suo in nullo dicebant penitus derogatum; quia canonica beneficiorum assignatio per eam Cantuarien. archiepiscopo servabatur, qui juxta constitutionem canonicam sine tractatu et assensu monachorum procedere non valebat, qui nedum quod ipsius facto in hac parte consenserint, verum etiam contradixerint expresse, sicut sequentia docuerunt, et adhuc in eodem proposito perseverant. Eis ergo contradicentibus, superioris fuerat iudicium expectandum. Idem etiam ea ratione ostendere nitentur, quia juxta sanctiones legitimas, si quando alicui conceditur beneficium principale, puta libera factio testamenti, nihil videtur aliud indulgeri quam ut modo testetur legitimo et etiam consueto. Ille quoque qui ut in loco publico ædificare posset a principe similiter (193) impetravit, ædificare cum alterius incommodo non valebit, nisi et hoc ipsum a principe postulatum fuerit et concessum. Per sequentes etiam ipsius Urbani litteras executorias, quibus opus ipsum maledictum haberi voluit et profanum, asserebant præscriptæ indulgentiæ derogatum: quæ sive coram eodem Urbano fuerit ostensa, proponebant eam penitus abrogatam, cum ea non obstante demolitio ipsius Ecclesiæ fuerit demandata; sive fuerit prætermissa, sibi debuit imputari, cum jure civili etiam caveatur quod sub prætextu instrumentorum postea repertorum lites non debeant restaurari. Id ipsum per litteras piæ recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri probare volebant: in cujus præsentia nuntiis partium constitutis, cum dictus B., prædecessor tuus, opus maledictum et profanum voluisset contumaciter et pertinaciter consummare, ad exemplum Urbani papæ prædecessoris sui præfato archiepiscopo de consilio fratrum districtè præcepit ut quidquid fecerat in Ecclesia nominata curaret sine dilatione qualibet demoliri; quod de instituendis canonicis et aliis fuerat perperam attentatum in irritum penitus revocato: ubi sive omnia fuerit præmissa indulgentia vel etiam allegata, eorum non poterat ratione præmissa propositum impedire. Per ipsam vero compositionem, de qua præmisimus,

(193) Apud Gervas. *simplici*er.

A tanquam regio metu violenter extortam, partem suam in nullo gravari posse dicebant. Cum enim dictus Clemens papa prædecessor noster pro sedanda discordia inter archiepiscopum et monachos Cantuarien. exorta bonæ memoriæ Joannem Anagninum, tunc temporis tt. Sancti Marci presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, postea vero episcopum Prænestinum, in Angliam specialiter destinasset, postquam illuc transfretavit, factum fuit, dicto B. Cantuarien. archiepiscopo procurante, quod apud portum Dovoræ contra voluntatem suam per dies plurimos teneretur, quod in gravem Ecclesiæ Rom. injuriam redundavit nec ante permissus fuit Cantuariam proficisci, quam per dictum regem Anglorum, qui eodem tempore cum episcopis suis Cantuariam venerat, in pace quam fecerunt cum archiepiscopo monachi vim passi fuerunt et compulsi sunt omnia sustinere. Quod ideo cum prope positus audisset et postea præsens apud Cantuariam cognovisset, scripto mandare curavit, ut rei veritas omnibus innotesceret, et quod factum fuerat non generaret præjudicium justitiæ monachorum et, si archiepiscopus ipse vel aliquis de successoribus ejus scripturam super forma pacis quandoque proferret, sciretur ab omnibus eam fratribus jam dictæ Ecclesiæ nec consentientibus nec scientibus fuisse confectam nec sibi exhibitam postulanti, qui ad causam fuerat a summo pontifice destinatus. Unde vel rem gestam confirmare debuerat, si justitiæ concordaret; vel, si aliter facta fuerat, infirmare. Sic ergo cognoscens intercessisse illi facto violentiam manifestam, auctoritate qua fungebatur apostolica statuit quod nec concordia sic facta valeret neque compromissio violenter extorta neque scriptum aliquod sic conceptum et quod ipsis monachis in posterum præjudicium non afferret, cum omnia eo præsentate ac contradicente fuerint adimpleta, sicut in suis litteris patentibus continetur, quas coram nobis fecimus recitari. Post hæc, cum bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster omnia quæ per memoratum B. archiepiscopum circa monachos vi vel metu acta fuerant, auctoritate apostolica in irritum revocaret, nominatim ea quæ legato Rom. Ecclesiæ præsentate et contradicente contra mandatum sedis apostolicæ facta proponebantur, sicut in authentico ejusdem legati, I. videlicet Anagnini quondam presb. cardin., ob causam ipsam in Angliam destinati, continebantur expressa, viribus carere decrevit et quæcumque contra jus monachorum vel tenorem privilegiorum apost. sedis idem archiepiscopus impetrarat. Insuper statuens ut nullus hominum quæ male gesserat ad consequentiam traaheret nec ea quæ a se apostolica obtinuerat tacita veritate, juri monachorum vel privilegiis ullo unquam tempore in aliquo præjudicium generarent; quemadmodum nobis et fratribus nostris ex ipsarum constitit continentia litterarum. Ex ipsa quoque majore loci distantia sibi asserebant monachi maius

præjudicium generatum; quia cum in eorum defectum, sicut a tuis nuntiis dicebatur, sæculares clerici fuerint evocati, vix possent per eos vicinos Cantuariensis Ecclesiæ negotia monachis absentibus procurari, quæ ipsis procul positis et captata eorum absentia, sine monachorum conscientia tractarentur et eis penitus inconsultis. Unde Cantuarien. Ecclesia dispendium incurreret et jacturam. Sic ergo per hoc nihil eis accessit, eadem contradictionis causa manente. Ultimum quoque rescriptum dicti Cœlestini papæ prædecessoris nostri carere viribus asserebant, utpote per suppressionem veritatis surreptum: quoniam in eo nulla fiebat mentio mandatorum quæ ab Urbano papa et Clemente processerant nec etiam confirmationis illius quam ipsemet super cassatione compositionis prædictæ concessit; et præsertim cum rescriptum illud indulgisse dicatur eo tempore quo eum infirmitas admodum prægravabat. Ad fundandam sane intentionem suam, prædictorum Urbani, Clementis et Cœlestini, Rom. pontificum, rescripta necnon et nostrum post illa, iidem monachi producebant: quibus urgentissime mandabatur, ut quidquid de præfata capella fuerat attentatum haberetur irritum et inane. Cum autem quæ permissus et similia in nostra fratrumque nostrorum præsentia prudenter essent a nuntiis allegata, Nos, qui tempus accepimus justitiam judicandi, volentes illius vestigiis inhærere apud quem non est acceptio personarum, cujus locum, licet indigni, tenemus in terris et ita via regia prudenter incedere, ut non declinemus ad dexteram vel sinistram, prædecessores quoque nostros Urbanum, Clementem et etiam Cœlestinum credentes amplius imitandos, in illis maxime quæ deliberatione prævia statuerunt, de communi consilio fratrum nostrorum fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus et in virtute obedientiæ districtæ præcipimus quatenus, omni contradictione et excusatione et appellatione cessantibus, infra triginta dies post receptionem præsentium, quidquid ædificatum est in Eccl. memorata expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante si etiam absens ab Ecclesia tua exstiteris; (cum cautum sit etiam legitima sanctione ut, si is cui fuerat opus novum nuntiatum, ante remissionem ædificaverit, deinde agere cœperit jus sibi esse ita ædificatum habere, sibi debeat actio denegari) reducens prorsus in irritum quidquid de instituendis ibidem canonicis et aliis ad ipsam ecclesiam pertinentibus a te vel a prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum redditibus ad statum pristinum revocatis quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos. Cum enim amodo non teneat principale, quidquid ex eo vel ob id secutum est, sub præmissa restrictione decernimus irritandum, sicut sancitum est traditione canonica et civili. Clericos præterea qui in capella ipsa post in-

(194) Siricius in epistola ad Himer., cap. 7.

A hibiiones apostolicas divina officia celebrarunt, sicut nos per alia scripta nostra mandavimus, tandem habeas pro suspensis, quousque super hoc satisfecerint competenter; et universa quæ in prædictorum monachorum sunt attentata gravamen, xeniorum videlicet et Ecclesiarum et aliorum invasione quæ ante appellationem habuerant, non differas dictis monachis resignare; ac de cætero circa statum monasterii contra prohibitionem nostram hujus occasione negotii non præsumas aliquid innovare. Si vero, quod non credimus, præceptum nostrum, sicut præmissum est, vel contempseris vel distuleris adimplere, a pontificali officio ex tunc noveris te suspensum et pro contemptu mandati apost. ad nostram venire te volumus præsentiam B responsurum. Venerabilibus quoque fratribus nostris Cantuarien. Ecclesiæ suffraganeis de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districtæ præcipiendo mandamus quatenus, nisi tu infra præmissum tempus mandatum nostrum duxeris ad effectum, ipsi nullam tibi impendant obedientiam vel reverentiam; quia justum est quod ei non obediatur a subditis, qui suo contemnit obedire præiatio. Quod si forte nec sic te poterimus ad bonum obedientiæ revocare, propter quod malum nunquam committitur, bonum autem debet sæpius intermitteri, majorem tibi animadversionem noveris imminere; cum ferro sint abscindenda vulnèra, quæ fomentorum non sentiunt medicinam (194). Sane super præmissis, in quibus salva conscientia C non poteramus alio modo procedere, fraternitatem tuam rogamus nullatenus contristari: quia, teste Deo, non ex indignatione aliqua processerunt, sed quia cum simus, licet insufficientes, in sede justitiæ constituti, unde jura sua servare tenemur singulis illibata, fraternitati tuæ quam sincerius amplexamur, cum te inter fratres et coepiscopos nostros honorabile membrum et in domo Domini columnam immobilem habeamus, non potuimus sine gravi offensa Creatoris deferre. Nec nobis in hac parte potes aliquid imputare; cum secundum traditionem canonicam, quando non nisi peccando alicui consuli potest, tunc æstimare debet homo quid faciat non habere. In ipsis etiam legibus D secularibus invenitur ut quæ facta lædunt pietatem, æstimationem, verecundiam nostram et generaliter quæ bonis moribus adversantur nec posse nos facere sit credendum. Super eo quoque non sufficimus admirari quod cum dicta Ecclesia jamdudum quasi lapis offensionis fuerit et petra scandali, pro qua nos et prædecessores nostri adversus te tuosque prædecessores ita graviter sumus moti et viri religiosi pariter et prudentes monachi Cantuarienses, qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus et doloribus, tot mortibus et periculis personas et res non dubitaverunt frequenter exponere (quod procul dubio tam illi quam isti, ut dictum est, non fecissent, nisi cognoscerent præmissa respicere

in grave Cantuarien. Ecclesie detrimentum; ut de A aliis omittamus), tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti, cum sacre Scripturæ testimonio æbueris didicisse quod licet opera illa quæ sine mortali peccato dimitti non possunt, non sint pro vitando scandalo dimittenda nec ea debeant pro vitando scandalo committi quæ sine mortali peccato committi non possunt, ab his tamen quæ committi possunt sine mortali peccato pariter et dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum et eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Unde Apostolus dicit: *Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum (1 Cor. viii, 13)*. Et Dominus in Evangelio contra eos qui scandali præsentant materiam. *Væ, inquit, homini illi per quem scandalum venit. Melius est ei ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus et demergatur in profundum (Matth. xviii, 6)*. Et licet majorum scandalum sit vitandum, præcipue tamen vitandum est scandalum pusillorum, juxta testimonium Veritatis: *Qui scandalizaverit, inquit, unum de pusillis istis minimis qui in me credunt, etc. (ibid.)*. Finis ergo his quæ præmissa sunt a te de cætero taliter imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat non immerito expiari.

Datum Lateran. (195), Kal. Decembris, pontificatus nostri anno primo.

CCCCXXXIII.

CANTUARIEN. ECCLESIE SUFFRAGANEIS.

Ne archiepiscopo suo obtemperet, qui summo pontifici obedire contemnit.

(Datum, ut supra.)

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio, etc., *ferè in eundem modum usque ad verbum innovare, etc.* Sane super præmissis, etc., *ferè in eundem modum usque ad verbum non immerito expiari, ut supra*. Si vero, quod non credimus, etc. *usque ad verbum responsurum*. Quocirca universitati vestræ de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districtè præcipimus quatenus, nisi sæpeditus Archiepiscopus infra præmissum tempus mandatum nostrum duxerit ad effectum, vos ei nullam obedientiam vel reverentiam impendatis: quia justum est ut ei non obediatur a subditis, qui suo contemnit obedire prælato: pro certo scituri quod si præcepto apostolico in hac parte præsumpseritis obviare, nos, auctore Deo, inobedientiæ vestræ curabimus animadversione debita respondere. Quod si forte nec sic eundem Archiepiscopum poterimus ad bonum obedientiæ revocare, etc. *usque ad verbum medicinam*.

Datum, ut supra.

(Apud Gervasium monachum Cantuariensem sic legitur: Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Cantuariensis Ecclesie suffraganeis salutem et apostolicam benedictionem. Cum ex injuncto nobis apostolatus officio, etc. *sicut*

(195) Apud Gervasium, xii.

*superius scriptum est usque fraternitatis vestræ litteras super facto ejusdem Ecclesie nobis sub sigillis omnium pariter destinatas cum debita benignitate recepimus; super eo non modicum admirantes quod, sicut earum nobis serie intimastis, quibusdam vestrum visum fuit nos fuisse multipliciter circumventos, quando litteras nostras eidem archiepiscopo et vobis ipsis super eodem negotio curavimus destinare. Sane, sicut litteræ vestræ continebant, in præmissam opinionem eos qui de nobis talia aestimabant, quatuor induxerant quæ sequuntur. Quorum primum, secundum, et ultimum erant indulgentiæ piæ recordationis Urbani, Gregorii et Cælestini pontificum Romanorum, quæ in nostra et fratrum nostrorum fuerunt præsentia recitata. Tertium, compositio facta per charissimum in Christo filium nostrum Ricardum illustrem regem Anglorum et venerabilem quoque fratrem nostrum W. Rothomagensem Archiepiscopum et quosdam alios inter Archiepiscopum et monachos memoratos. Quibus et aliis quæ a nuntiis præfati Archiepiscopi allegata fuerunt, qualiter ex parte monachorum ratione prævia fuerit obvium, ut cognoscatis et approbetis plenius veritatem, universitati vestræ præsentibus litteris duximus explicandum. In primis siquidem præfati nuntii, etc. *ex ordine sicut superius scriptum est in litteris archiepiscopi. In fine vero istarum additum est ita*. Quocirca, etc. *ut supra in Regesto, usque ad verbum revocare, propter quod malum nunquam committitur, bonum autem debet sæpius internitti, majorem sibi animadversionem noverit imminere; cum ferro sint abscindenda vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam*.*

Datum, Laterani xii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno primo.)

CCCCXXXIV.

C LINCOLNIENSI ET HELIEN. EPISCOPIS ET ABBATI S. EDMUNDI.

Ut ablata ab archiepiscopo Cantuariensi monachis restituantur cum fructibus perceptis.

(Laterani, xi Kal. Decembris.)

Inter alia quæ venerabili fratri nostro Cantuariensi Archiepiscopo super negotio capellæ de Lamhee de fratrum consilio, felicitis recordationis Urbani Clementis et Cælestini prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, per apostolica scripta mandamus, illud specialiter continetur quod Ecclesias monachorum cum fructibus medio tempore perceptis, xeniis et aliis injuste ablati, infra triginta dies post receptionem litterarum nostrarum, etiamsi absens ab Ecclesia sua fuerit, eis restituere non moretur. Volentes autem ut mandatum apostolicæ sedis debitam obtineat firmitatem nec alicujus negligentia retardetur, discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipimus quatenus, nisi dictus Archiepiscopus infra præfixum sibi tempus curaverit quod mandavimus adimplere, vos omni contradictione, dilatione et appellatione cessantibus, ecclesias ipsas cum perceptis fructibus dictis monachis restituere non tardetis; detentores ipsarum, si vobis in hac parte, imo nobis ipsis præsumpserint obviare, pœna suspensionis et excommunicationis etiam, si opus fuerit, percellentes. provisuri ut Deum habentes præ oculis, sine personarum acce-

ptione mandatum apostolicum taliter exsequamini, quod devotionem vestram et nos commendare possimus et Deus debeat acceptare. Quod si omnes his exsequendis nequiveritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xi Kal. Decembris.

CCCCXXXV.

RICARDO ILLUSTRIS REGI ANGLORUM.

Ne rex istam restitutionem monachorum impediat.

(Laterani, xii Kal. Decembris.)

Inter alia quæ nos hortantur celsitudinis regie titulis congaudere, illud tanquam memoriale, quia personam tuam sincera charitate diligimus, multa gratiarum actione prosequimur, quod jamdudum nos regis apicibus rogavisti ut pro nullo deberemus in his quæ agimus a justitie tramite deviare; nec illud fuit in eisdem litteris prætermissum, unde circumspeditionem regiam dignis laudibus commendamus, ut si forte a nobis interdum aliquid postularet quod esset obvium rationi, nolebat aliquatenus exaudiri: Nos ergo, præter officii nostri debitum, ex quo cum, licet indigni, tempus acceperimus justitiam judicandi, universis et singulis in jure suo existimus debitores, regie prudentie salutaribus exhortationibus invitati et volentes regia via prudenter incedere nec declinare ad dexteram vel sinistram, nuper in presentia nostra nuntiis venerabilis fratris nostri archiepiscopi et dilectis filiis... et... monachis Cantuarien. constitutis, in facto capelle de Lamhee de communi consilio fratrum nostrorum processimus sicut nobis fuit divinitus revelatum et litteræ quas eidem archiepiscopo et venerabilibus fratribus nostris Cantuarien. Ecclesie suffraganeis destinamus continent evidenter. Ut autem mandatum nostrum, quod de pura conscientia, Deo teste, processit; liberius valeat adimpleri, serenitatem regiam prece qua possumus et affectione rogamus quatenus his quæ a nobis facta sunt benignius annuendo, non sit impedimento quo minus debeant juxta rescripti nostri seriem effectui mancipari; quin potius, si quis se, quod vix credimus, duceret opponendum, ejus audacia quæsumus potestate tibi tradita reprimatur; ut mandata sedis apostolicæ debitam obtineant firmitatem. Alioquin, quantumcunque magnificentiam tuam in Domino diligamus, et sibi velimus, quantum cum Deo possumus, honeste deferre, contemptum apostolicæ sedis et nostrum non poterimus æquanimitè sustinere; sed eos qui se opponere nostris in hac parte jussionibus attentabunt, pœna magistra docere curabimus quam durum sit contra stimulum calcitrare. Provideat igitur regia celsitudo quod ita preces apostolicas in hac parte diligenter exaudiat, sicut petitiones suas apud sedem apostolicam cupit etiam in majoribus exaudiri: procarans attentius ut præfatos monachos, quos sub protectione nostra suscepimus, ne minores a majoribus opprimantur, dextera suæ potentie protegat, et defendat; ut apud eum æternæ retributionis præmia

(196) Vide infra epist. 584.

A consequatur qui juxta propheticum testimonium liberavit pauperem a potente, et inopem cui non erat adjutor.

Datum Laterani, xii Kal. Decembris, pontificatus nostri anno primo.

CCCCXXXVI.

RIORI ET CONVENTUI CANTUARIEN.

Consolatoria epistola in causa archiepiscopi et monachorum.

(Laterani, xii Kal. Decembris.)

(196) Nisi viri prudentes essetis et sacrarum, haberetis scientiam Scripturarum, pro tribulationibus quæ invenerunt vos nimis egeretis forsitan consolationibus aliorum. Sed imitatores apostolorum effecti, ut relictis omnibus liberius sequi possitis Christum pauperem et egenum, amissionem temporalium, quæ debetis cum Apostolo reputare tanquam stercora, ut Christum lucrifacere valeatis, excipere cum gaudio vos oportet, nec pro ea, sicut cæteri hominum contristari, ne per immoderatum dolorem, postquam manum misistis ad fortia, retro aspicere comprobemini et manna contempto ad Ægypti pepones et allia et ollas carniū aspirare. Cum itaque non sint condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino quatenus ad memoriam revocantes quod tribulatio patientiam operatur, patientia vero spes, spes autem, secundum Apostolum, non confundit, ex hoc ipso gratias agitis Altissimo, quod illi de quibus indubitam fiduciam habebatis, retribuentes mala pro bonis vobis non cessant detrahere, quia sequimini bonitatem; et quanto mundus qui vos odit, quia de mundo non estis, (alioquin quod suum esset diligeret) persecutiones vobis excitat graviores, tanto amplius Patri luminum, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, in gratiarum actionibus assurgatis, qui vobis dedit patientiam in adversis. Despecta est enim confessio quam facit prosperitas, teste Scriptura, quæ dicit: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei (Psal. XLVIII, 19)*. Sed illa magni momenti debet existere, quam non adimit vis doloris, ejus exemplo qui ait: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?* **D** *Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum (Job II, 10)*. Nos autem, qui locum ejus, licet indigni, tenemus qui juxta propheticum testimonium liberavit pauperem a potente, et inopem cui non erat adjutor, affectu paterno vestris doloribus condolentes, non attendimus contra vos vultum potentis, sed ut oppressionibus vestris finis debitum imponatur, spe sola retributionis æternæ Petri gladium exeruimus ad justitiam faciendam; discretionem vestram rogantes attentius et obsecrantes in Domino quatenus hanc nobis retribuatis mercedem ut apud misericordissimum judicem pro peccatis nostris preces et lacrymas effundatis, puras ad eum manus sine disceptione levantes, ut injun-

tum nobis apostolatus officium ad laudem et gloriam nominis sui, ad honorem et profectum Ecclesie et redemptionem et salutem anime nostrae concedat et faciat adimplere.

Datum Laterani, XII Kal. Decembris.

CCCCXXXVII.

AIMERICO ILLUSTRIS REGI ET A. REGINAE HIERSOLYMITAN.

Regnum Hierosolymitanum sub protectione apostolica recipit.

(Laterani, IV Non. Decembris.)

Cum terra sancta, in qua pedes Christi steterunt et salutem nostram Deus Rex ante saecula dignatus est operari, sub protectione semper debeat sedis apostolicae permanere, quae Domino disponente mater essemerit generalis; licet omnibus (197) ad vindicandam injuriam Jesu Christi et ipsius terrae succursum accedentibus munimen protectionis apostolicae largiamur, vobis tamen qui terrae illi temporaliter praesesse noscimini, tanto libentius favorem et gratiam apostolicam impertimur, quanto patrocinio et auxilio nostro amplius indigetis et tam regnum vestrum quam vos habemus inter alios mundi principes chariores. Eapropter, charissimi in Christo filii, vestris justis petitionibus grato concurrentes assensu, personas vestras, regnum Hierosolymitanum et caetera omnia quae nunc rationabiliter possidetis vel in antea justis modis, praestante Domino, poteritis adipisci sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, IV Nonas Decembris.

CCCCXXXVIII.

COMITI TRIPOLITAN.

Uti regi Cypri contra Saracenos decertanti in conservando et gubernando regno auxilio sit.

(Datum, ut supra.)

In afflictione terrae sanctae, quam Dominus pretioso sanguine comparavit, nos vehementer affligimur et dolor noster quotidie innovatur, donec eam pristinae restitutam cognoverimus libertati. Sane licet instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, praecipuum tamen ad liberationem Dominici sepulcri nos et fratres nostri sollicitudinis studium exercemus, ad subventionem ipsius cunctos assiduis exhortationibus iuvantes. Nuper autem cum litteris plurium de partibus transmarinis sedi fuisset apostolicae nuntiatum quod charissimum in Christo filium nostrum Aimericum illustrem regem Cypri tu et alii unanimiter elegeratis in regem, per quem transmarinae terrae tam ex distictione personae quam affluentia, rerum creditis posse salubrius provideri, eum a quo bonum omne procedit humiliter exoravimus ut regem ipsum de inimicis Christiani nominis faciat triumphare. Cum igitur praedictus rex, sicut etiam in litteris nobis transmissis perspicitur contineri, quietem regni Cypri dimiserit et pro Christi nomine

(197) Vide infra epist. 519.

PATR. CCXIV.

A labores subierit transmarinos et tibi et aliis omnibus summa sit sollicitudine satagendum ut regnum Cypri non debeat aliqua tempestate turbari, sed tranquillitate gaudere, cum de regno illo Hierosolymitano, ut proponitur, multa subventionis commoda ministrentur, nobilitatem tuam rogamus monemus ac per apostolica scripta mandamus quatenus praescripto regi, si quando necesse habuerit, ad defensionem regni Cypri sic libenter et efficaciter, quantum salva defensione terrae sanctae poteris, auxilium tuum impendas, quod idem rex gratum merito habere debeat et acceptum, et tu tanquam catholicus princeps ad ea quae terrae Hierosolymitanae commodum respiciunt et augmentum, videaris sollicitus et attentus.

Datum, ut supra.

In e. m. nobili viro principi Antiocheno. In e. f. m. magistro et fratribus militiae Templi. In e. f. m. magistro et fratribus Hospitalis Hierosol.

CCCCXXXIX.

UNIVERSIS HABITATORIBUS HIERSOLYMITANAE PROVINCIAE.

Ut hi quibus votum adeundi Hierosolymam admittitur, aliquam pecuniam ad bellum sacrum nihilominus dare teneantur.

(Datum, ut supra.)

Licet quisque teneatur Domino votum reddere quod emittit, voventis tamen est attendendus affectus potius quam effectus, cum ab executione voti necessitate retrahitur quod devote disposuerat adimplere. Cum enim ad vindicandam injuriam Jesu Christi, et terrae sanctae succursum, universos assiduis exhortationibus invitemus et illuc accedentibus de Dei confisi misericordia omnium peccatorum suorum veniam et vitam promittamus aeternam, nullatenus reputamus indignum, si habitatoribus ipsius, qui vovent sanctorum limina visitare, de benignitate sedis apostolicae in terra ipsa, quae peccatis exigentibus et rerum penuria premitur et assiduis indiget defensoribus, damus licentiam remanendi, ne, quod absit! dum personis terra ipsa minuitur et expensis etiam vacuatur, contra Christianos praevaleant Philistaei et diu detineant sanctuarium Domini quod ceperunt. Quia igitur votum, cum requirit necessitas, potest et debet in pietatis opus aliud commutari, universitati vestrae auctoritate praesentium duximus indulgendum, ut si qui vestrum voverint sanctorum limina visitare, de auctoritate sedis apostolicae a voti executione taliter se noverint absolutos, ut expensas, quas facturi erant in via, de religiosorum virorum consilio pro reaedificatione murorum et stipendiis militum sine diminutione qualibet largiantur et pro labore itineris dignum aliquid Domino recompensent.

Datum, ut supra.

In eundem modum universis habitatoribus Antiochen. provinciae.

CCCCXL.

EPISCOPO ACCONEN.

*Ne canonicorum numerus augeatur ultra facultates.
(Datum, ut supra.)*

Licet ad ampliandum divini nominis cultum in singulis Ecclesiis teneamur pastorem sollicitudinem adhibere, illum tamen modum in his sequi nos convenit et servare, ne minoratis Ecclesiarum facultatibus et multiplicatis expensis, ministrorum in eis numerus augeatur. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate præsentium fortius inhibemus, ne Acconen. Ecclesia, priusquam integritati, quam ante provincie orientalis occupationem habuerat, fuerit restituta, per quemquam majori fratrum numerositate gravetur quam tempore sue felicitatis habebat. Nulli ergo omnino, etc., nostræ inhibitionis, etc.

Datum, ut supra.

CCCCXLI.

SANCIO ILLUSTRIS REGI PORTUGALENSI.

Recipitur ipse et regnum et omnia bona sua sub protectione sedis apostolicæ.

(Datum, ut supra.)

(198) In eminenti sedis apostolicæ specula, disponente Domino, constituti, sic nos convenit ad universos et singulos aciem nostræ considerationis extendere, ut propinqui et longe positi non remaneant apostolicæ benignitatis expertes, qui ab ea protegi cum devotione requirunt. Cum enim Rom. Ecclesia te quadam dilectionis prærogativa inter alios mundi principes amplexetur, et tu et prædecessores tui ei semper fideles existiteris et devoti, petitionibus tuis, quoties offeruntur nobis, quantum cum Deo possumus, tanto libentius favorem apostolicum impertimur, quanto et personam tuam et regnum tibi commissum, utpote quod est Rom. Ecclesiæ censuale, sinceriori charitate diligimus. Eapropter, charissime in Christo filii, tuis justis precibus grato concurrentes assensu, personam tuam et regnum Portugalen. cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possides aut in futurum justis modis præstante Domino poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc.

Datum, ut supra.

CCCCXLII.

DECANO ET CAPITULO ABRINCEN.

*Ut lite et appellatione pendente attentata revocentur.
(Laterani, vii Id. Decembris.)*

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius... de Aquila magister scholarum Abrincen. sua nobis insinuatione monstravit quod cum olim coram vobis nostram audientiam appellasset, ne ad aliquis electionem personæ nobis procederetis aliquatenus inconsultis, vel quia nihil certum statutum erat a nobis super translatione magistri W. Abrin-

(198) Vide supra epist. 99, et infra epist. 448 et seq.

A cen. electi, vel quia vos metu sæcularium in præjudicium libertatis ecclesiasticæ timebat aliquid attentare, aliasque causas rationabiles assignasset, appellatione ipsa in præsentia venerabilis fratris nostri archiepiscopi et dilectorum filiorum capituli Rothomagen. in scriptis et per nuntios postea innovata, cum illuc accedere in persona propria non auderet, vos W. Tollermen. clericum Senescalci Normanniæ infra sacros ordines tunc temporis, sicut dicitur, constitutum in fraudem ordinari fecistis et in octavis sanctæ Crucis elegistis ipsum postquam dictus magister iter arripuit ad nos veniendi, licet contra ipsum W. coram te, filii decane, et quibusdam aliis de ipso capitulo a dicto magistro fuerit specialiter appellatum; quia et prorsus illiteratus erat et propter alia multa minus idoneus pontificali officio videbatur et in eadem Ecclesia per intrusionem eligi laborabat. Cum autem appellatione rationabiliter interposita secundum constitutiones canonicas nihil sit innovandum, nos apostolicæ sedis contemptum et nostrum nolentes sicut nec debemus, surdis auribus pertransire, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus aliquos ex vobis usque ad Dominicam qua cantatur *Latare Jerusalem* proxime venturam, remoto appellationis obstaculo, ad nostram præsentiam transmittatis, de præmissis excessibus responsuros: attentius provisuri ne circa præmissum factum procedere præsumatis, donec de his quæ præmisimus cognoscetes, de nostro beneplacito vos curaverimus reddere certiores.

Datum Laterani, vii Idus Decembris.

CCCCXLIII.

ROTHOMAGEN. ARCHIEPISC.

Ejusdem fere argumenti.

(Laterani, Non. Decembris.)

Accedens, etc., usque ad verbum innovandum; fraternitati tuæ, de qua penam fiduciam obtinemus, per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus circa præmissum negotium ad confirmationem cujusquam vel consecrationem appellatione remota procedere non attentet, donec a nobis deliberatum fuerit quid sit de his quæ præmisimus faciendum; cum sine contemptu apostolicæ sedis et nostro contrarium fieri non valeret, nec nobis injurias velimus a nostris fratribus et coepiscopis irrogari, qui jura eorum servare cupimus illibata.

Datum Laterani, Nonis Decembris.

CCCCXLIV.

UPSALEN. EPISCOPO.

De illegitimis non ordinandis, nec ad dignitates eligendis.

(Laterani, Non. Decembris.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod cum quamplurimi Suetiæ clerici non sint de legi-

timo toro suscepti, qui ob suæ generationis erubescientiam altioris gradus culmen appetere nulla præsumptione deberent, contra constitutionem in Lateran. concilio provida deliberatione innovatam venire nullatenus metuentes, episcopatum dignitates inverecunde nimium obtinere contendunt, cum id fieri districtius in concilio ipso vetetur; et quamvis adversus hujusmodi præsumptores, sicut accepimus, venerabilis frater noster archiepiscopus Lundensis sæpe comminationes intenderit, et arctius inhibuerit ne tale quid præsumeretur ulterius, nihilominus præsumunt agere perniciosius quod vetatur. Nuper etiam, sicut nostris est auribus suggestum, cum tres clerici de legitimo matrimonio non suscepti, in tribus Ecclesiis cathedralibus adversus ea quæ superius annotavimus electi fuissent, bonæ memoriæ prædecessori tuo, cujus erant Ecclesiæ illæ jurisdictioni subjectæ, districtius vetuit ne illorum electionem ratam haberet vel eis consecrationis munus impendere attentaret. Verum ille constitutioni prædictæ ac inhibitioni ejusdem archiepiscopi obviare non metuens, duos eorum in episcopos consecravit. Quod præfatus archiepiscopus nolens relinquere impunitum, episcopos illos ab officio inique recepto et consecrationem tertii a complemento suspendit. Quia vero illius terræ homines sunt adhuc rudes in fide ac inter eos pro hujusmodi clericorum excessibus antiqui hostis invidia stimulante, scandalum non modicum, sicut dicitur, est exortum, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus inquiras super præmissis omnibus veritatem; et si rem noveris ita esse, episcopos illos a pontificali officio, sublato appellationis et contradictionis obstaculo, servato juris ordine, nostra fretus auctoritate deponas et electionem tertii decernas irritam et inanem: ex parte tua et nostra districtius inhibens ne aliqui personas hujusmodi in pontifices præsumant aliquatenus nominare. Quod si forte præsumperint, tam electores quam eos qui electionem præsumptuose susceperint, ab officiis et beneficiis sine qualibet dilatione suspendas; et si restiterint contumaciter, ab eis reddas penitus alienos. Si vero mandatum nostrum non duxeris effectui mancipandum, noveris nos prædicto archiepiscopo delisse firmiter in mandatis ut, te in prædictorum executione cessante, ipse auctoritate nostra quod mandamus exsequi sublato appellationis obstaculo non omittat.

Datum Laterani, Nonis Decembris.

Scriptum est super hoc Lunden. archiepiscopo.

CCCCXLV.

EPISCOPO PETRAGORICEN.

Datur illi potestas visitandi cœnobîa et ecclesias constitutiendi, corrigendi abusos, etc.

(Datum, ut supra.)

Cum nobis, licet immeritis, in specula sedis apostolice constitutis omnium Ecclesiarum sit generalis cura commissa, nos attente convenit ac sollicitè provi-

A dere ut per studium nostræ sollicitudinis in statu debito valeant conservari. Et quoniam ubique præsentia corporali adesse non possumus, per fratres et coepiscopos nostros, qui sunt in partem sollicitudinis evocati, ad rectum ordinem reduci volumus quæ in eis inordinate fuerint attentata, et in statum congruum reformari; ut personæ constitutæ in eis ad ecclesiastica obsequia prosequenda juxta doctrinam canonicam divinæ servitutis cultibus vigilanter intendant, et cunctis recto progredientibus ordine Dominus et propitiator noster digne in ministrorum suorum operibus collaudetur. Nos igitur, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus grato concurrentes assensu, ut in ecclesia Sancti Stephani, in qua pontificalis administrationis officium assumpsisti et in ecclesia Beati Frontonis, in qua curam geris abbatis, super correctione ordinis et aliis ecclesiasticis constitutionibus cum majori parte capituli, prout ipsis ecclesiis expedierit, valeas ordinare seu statuere quod fuerit statuendum et corrigere corrigenda, liberam tibi sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica tribuimus facultatem, nisi a paucioribus juxta constituta Lateranen. concilii rationabile aliquid objectum fuerit et ostensum. Nulli ergo etc.

Datum, ut supra.

CCCCXLVI.

EIDEM.

Ut vagi monachi in cœnobîa retrudantur.

(Laterani, vi Id. Decembris.)

C Ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod quidam monachi et canonici regulares singuli per cellas singulas contra Lateranensis interdictum concilii per tuam diœcesim in Ecclesiæ scandalum demorantur. Super quo prudentiæ tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut tales, nullius contradictionis vel appellationis obstaculo, auctoritate nostra compellendi liberam habeas potestatem ut ad claustrum suum redeant, vel tres aut duos ad minus de fratribus suis assumant secum, sicut in eodem concilio institutum esse dignoscitur, permansuros. Super eo vero quod præterea postulasti, ut cum sæpius inter quoslibet sub examine tuo controversia suscitata, pro parte altera senes aut valetudinarii producantur et timeatur ne deficientibus illis, partis illius debeat justitia deperire, tibi hujusmodi admittere liceat, fraternitati tuæ nihilominus duximus concedendum ut tales, sive partes præsentés fuerint vel altera forte contumaciter absens, sicut iuris ratio postulat, contradictione et appellatione cessante, ad perhibendum testimonium veritati recipias et admittas.

Datum Laterani, vi Idus Decembris.

CCCCXLVII.

TURONEN. ARCHIEPISCOPO.

Quod episcopus ad aliam Ecclesiam transferre nemini liceat nisi Rom. pontifici.

(Laterani, iii Non. Decembris.)

Cum fortius sit spirituale vinculum quam carnale,

dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium quod est inter episcopum et Ecclesiam suo tantum iudicio reservaverit dissolvendum, qui dissolutionem carnalis conjugii, quod est inter virum et feminam, suo tantum iudicio reservavit, præcipiens ut quos Deus conjunxit, homo non separet. Non enim humana sed divina potius potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem vel depositionem aut etiam cessionem auctoritate Rom. pontificis, quem constat esse vicarium Jesu Christi, episcopus ab Ecclesia removetur. Et ideo tria hæc quæ præmisimus non tam constitutione canonica, quam institutione divina soli sunt Romano pontifici reservata. Sicut autem episcopus consecratus sine licentia Rom. pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic electus confirmatus præter ejus assensum suam deserere nequit ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus; cum non debeat in dubium revocari quin, post electionem et confirmationem canonicam, inter personas eligendum et electi conjugium sit spirituale contractum. Quia licet inveniat in canone (199) quod si electus ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam Ecclesiam nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur Ecclesia viduata quasi sponsum non habeat; sed quia cum sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Nos ergo, qui, sacra docente Scriptura, monemur ne nostrum alii denisus honorem, quoniam apostolatu nostro multis referentibus innotuerat quod tu magistrum W. de Chimeleio, qui electus fuerat in Abrincen. episcopum, et per metropolitanum suum postea confirmatus, diutius tam in spiritualibus quam in temporalibus ministrarat, in Andegaven. Ecclesiam præter apostolicæ sedis auctoritatem præsumpsisti transferre et episcopum consecrare, quem et venerabilis frater noster Rothomagen. archiepiscopus præter apostolicæ sedis mandatum absolvit et ei tribuit licentiam transeundi: venerabili fratri nostro Bituricen. archiepiscopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mandatis ut, inquisita super hoc plenius veritate, si rem gestam taliter inveniret, te et Rothomagen. archiepiscopum, qui saltem apostolicam sedem super hoc consulere debuistis, a confirmatione pariter et consecratione pontificum, memoratum vero W. ab executione pontificalis officii, nostra fretus auctoritate, suspenderet. Qui mandati nostri diligens executor, super quo devotionem ejus digna gratiarum prosequimur actione, cum per confessionem spontaneam ei de veritate negotii constitisset, te et dictum archiepiscopum juxta tenorem apostolici mandati suspendit. Quia vero tu et dictus archiepiscopus nobis humiliter et devote per nuntios et litteras supplicastis ut veniam dantes errori, quia non ex malignitate sed ex simplicitate peccastis, cum id

A etiam et urgens necessitas et evidens utilitas Andegaven. Ecclesiæ postularet, quoniam in aliam personam idoneam non poterant convenire, vestris canis misericorditer parceremus, ne vitam in confusione ullatenus finiretis. Nos, qui personam tuam sincera charitate diligimus et tuo, quantum cum Deo possumus, intendimus honori deferre, cum te inter fratres et coepiscopos nostros membrum honorabile reputemus et confessionem spontaneam et supplicationem devotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia pœnam inflictam duximus relaxandam; venerabili fratri nostro Bituricen. archiepiscopo per apostolica scripta mandantes quatenus te et præfatum Rothomagen. archiepiscopum a pœna suspensionis publice denuntiet B absolutos.

Datum Laterani, III Nonas Decembris.

In eundem fere modum Rothomagen. archiepiscopo. Scriptum est super hoc Bituricen. archiepiscopo.

CCCCXLVIII.

REGI PORTUGALLIÆ.

Ut promissum Rom. Ecclesiæ censum persolvat.

(Laterani, v Id. Decembris.)

(200) In eo sumus proposito constituti, ut personam tuam inter alios mundi principes prærogativa dilectionis et gratiæ velimus, quantum cum Deo possumus, honorare. Ad quæ nimirum illud nec immerito specialiter nos inducit, quod regnum tibi commissum ab inclytæ recordationis progenitoribus tuis Ecclesiæ Romanæ constitutum est censuale. Unde C per dilectos filios Joannem Ozevi et Egeas Petri fratres Hospitalis Hierosolymitani pro annuo censu quatuor unciarum auri, quas magnitudo regia recognovit ratione temporis a Lateran. concilio jam elapsi, quingentos et quatuor morabatinos ad suggestionem dilecti filii fratris Rainerii nuntii nostris nobis regia serenitas destinavit: quod debita prosequimur gratiarum actione. Quia vero de mille aureis a dicto patre tuo bonæ memoriæ Alexandro prædecessori nostro donatis et de centum censuali- bus annuatim solvendis, es nescire professus veritatem, sed omnia discutienda nostro examini reservabas: nos volentes omnem ambiguitatem a tuo pectore penitus amovere, rescriptum inclytæ memoriæ Alphonsi patris tui, sicut in registro ejusdem prædecessoris nostri cui donatio facta fuit de verbo ad verbum invenimus, celsitudini tuæ præsentibus inclusum litteris fideliter destinamus. Quocirca nobilitatem regiam rogamus attentius et monemus, quatenus parentum inhærens vestigiis, ut sicut es successor in regno, ita et voti successor existas, quam pro salute sua pariter et suorum Christi vicario concesserunt, liberaliter et sine difficultate qualibet persolvas. Ex quo, præter æternæ remunerationis præmium, temporaliter quoque tibi et regno tuo per apostolicæ sedis protectionem et gratiam multa provenire poterunt incrementa; neque contrarium.

(199) Cap. Quoniam 100. Dist. Vide supra epist. 117, et infra epist. 502, 532.

(200) Vide supra epist. 441.

posses sine offensa Creatoris efficere : qui, etsi de A
atiarum Ecclesiarum injuriis graviter offendatur,
tanto gravius adversus eos qui apostolicæ sedis jura
illicite detinent commovetur, quanto fortius peccare
videntur qui ejus quæ caput est omnium et magistra
non sine præsumptione sacrilega jura invadere non
formidant.

Datum Laterani, v Idus Decembris.

CCCCXLIX.

FRATRI RAYNERIO.

*Ut regem Portugalliæ ad persolvendum Romanæ
Ecclesiæ annuum censum adhortetur.*

(Datum, ut supra.)

(201) Sicut nobis per tuas litteras intimasti, cha-
rissimus in Christo filius noster illustris rex Portu-
galliæ nuper nobis pro annuo censu quatuor uncia-
rum auri, quas coram te recognovit, quingentos et
quatuor morabatinos fratri A. magistro Hierosoly-
mitani Hospitalis in Hispania nostro nomine assi-
gnavit, quos idem hospitalarius nobis nuper sine
diminutione transmisit. Super aliis vero de quibus
idem rex se nescire professus est veritatem et quæ
nostro examini discutienda commisit, per rescrip-
tum donationis bonæ recordationis Alexandro papæ
prædecessori nostro factæ ab inclytæ memoriæ Al-
phonso patre ipsius regis, quod ipsi nostris inclu-
sum litteris destinamus, eum reddimus certiore.
Tu autem eundem diligentius moneas et inducas ut
sicut in regno ita et in voto patri succedens, obla-
tum vicario Jesu Christi sine qualibet diminutione
persolvat quod non posset sine grandi sacrilegio
retinere.

Datum, ut supra.

CCCCCL.

ARCHIEPISCOPO LUNDEN.

*Ut eleemosynarum collectores pii et boni ordinentur,
rejectis illis qui populum offendebant.*

(Datum, ut supra.)

(202) Tuarum nos tenor litterarum edocuit quod
fratres Hospitalis sancti Joannis laici et illiterati
ad partes illas mittuntur pro eleemosynis colligendis
quas populus ex devotione pro sustentatione paupe-
rum præfato loco mittere consuevit. Quia vero non
sufficiunt per se loca omnia circumire, sibi clericos,
sacerdotes, laicos, etiam rudes, non religiosos, sed
in nequitias exercitatos assumunt, eorum pectoribus
crucis characterem imponentes. Cumque gulæ et
ebrietati deserviant, se valde inhonestos in aliis
ostendentes, clerum et populum graviter scandalizant,
cum ipsi laici prioratum fungantur officiis et
tam clericis quam sacerdotibus præponantur; et
non solum episcopis inobedientes existunt, verum
etiam quasdam immunitates, tanquam ab apostolica
sede sibi indultas præsumunt sibi temere vindicare.
Cum enim in quadam Ecclesia baptismali eis a tuo
prædecessore collata quidam nuper percutiens vi-

(201) Vide supra epist. 441.

(202) Cap. Tuarum, De privilegiis.

(203) In Tertia Collect. potestate.

carium sacerdotem, ipsam Ecclesiam sanguinis ef-
fusione sædasset, usque ad reconciliationem divina
ibidem interdixisti officia celebrari. Sed nihilomi-
nus ipsi divina in ea officia celebrarunt. Sacerdotes
insuper undecunque venientes ad eos, de quorum
etiam conversatione et ordinatione nulla certitudo
prorsus habetur, ad divinum officium sibi celebran-
dum recipiunt, episcoporum assensu minime requi-
sito; alios etiam presbyteros ab officio suspensos
per episcopos suos pro suorum exigentia merito-
rum, iidem, cum sint laici, ad officia restituunt
exsequenda. Quidam præterea cum uxoribus suis
in domibus propriis commorantur; quos, eo quod
eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita eman-
cipare contendunt, ut aliis secundum leges terra-
de sibi objectis respondere minime teneantur. Ver-
um quia privilegium meretur amittere qui per-
missa sibi abutitur libertate (203), fraternitati tuæ
per apostolica scripta mandamus quatenus si quos
clericos seu sacerdotes aut laicos a prædictis fratri-
bus pro colligendis eleemosynis cruce falso signatos
invenieris, his a quibus ipsos missos fuisse consti-
terit, per totam provinciam tuam, nostra fretus au-
ctoritate, exhortationis hujusmodi officium interdi-
cas; missos etiam, si laici fuerint, excommunica-
tionis mucrone percillas; si clerici vel presbyteri
fuerint, ab officio beneficioque suspendas, nullo
prorsus privilegii beneficio vel appellationis refugio
(204) prævalente. Eos vero quos in prædicta
ecclesia lege tibi diæcesana subjecta post interdi-
ctum tuum divina celebrasse cognoveris, ejusdem
pœna suspensionis involvens, in ea, donec reconci-
liata fuerit, quemadmodum sacra præcipiunt insti-
tuta, officia non permittas divina celebrari. Presby-
teros etiam suspensos ab episcopis suis et per dictos
fratres ad officia sua temere restitutos, in eadem
suspensionis sententiam nostra fretus auctoritate
reducas. Alios vero quos ad respondendum aliis se-
cundum leges terræ pro præmissa causa asserunt
non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respon-
dendum, sublato appellationis impedimento, com-
pellas.

Datum, ut supra.

CCCCCLI.

CANONICIS NOVARIEN.

*Significat se confirmasse sententiam pro ipsis latam
contra Albertum Siccum.*

(Laterani, vi Id. Decembris.)

(205) Causam quæ inter vos et dilectum filium
Albertum Siccum clericum super præbenda Nova-
ricen. Ecclesiæ vertebatur, quæ quondam fuit vene-
rabilis fratris nostri P. Novarien. episcopi, de qua
se dicebat idem Albertus per bonæ memoriæ C. pa-
pam prædecessorem nostrum fuisse pro annulum
investitum, coram nobis diutius ventilatam, venera-
bili tandem fratri nostro Laudan. episcopo de con-

(204) In tertia Collect. remedia.

(205) Cap. Causam, De sententia et re judicata.
Vide supra epist. 39 et seq.

sensu partium appellatione remota commisimus terminandam. Qui, sicut ex litteris ejus accepimus, utriusque partis rationibus plenius intellectis, pro vobis contra dictum Albertum diffinitivam sententiam promulgavit: a qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Dicto igitur Alberto et magistro I. et V. procuratoribus ecclesie vestrae in nostra propter hoc praesentia constitutis, idem Albertus probare multipliciter nitebatur sententiam ipsam inique latam fuisse ac propter hoc debere non immerito retractari: dictis procuratoribus vestris defendentibus sententiam et eam petentibus confirmationis nostrae praesidio communiri. Nos igitur, auditis quae fuerant hinc inde proposita et diligentius intellectis, habito etiam cum fratribus nostris super hoc diligenti tractatu, licet ex parte ipsius Alberti fuisset propositum quod contra formam mandati nostri dictus episcopus sententiam promulgaverat, sicut per attestaciones nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad unam probationis speciem inclinatur et ipsa sententia nihil continebat iniquum, et eidem iudici de communi assensu partium causa fuerat appellatione remota commissa, qui, ut sententiam ferret, post examinationem causae ab utraque partium fuerat requisitus, sententiam ipsam de fratrum nostrorum consilio auctoritate curavimus apostolica confirmare ac eam per venerabilem fratrem nostrum P. Portuen. episcopum diffinivimus observandam. Decernimus ergo ut nulli omnino, etc.

Datum Laterani, vi Idus Decembris.

CCCCLII.

URGELLEN. EPISCOPO.

Renuntiationem episcopatus approbat.

(Datum Laterani.)

Sicut venerabiles fratres nostri Terraconen. archiepiscopus et suffraganei ejus suis nobis litteris intimarunt, inter multas tribulationes et angustias quae invenerunt nos nimis temporibus tuis et propter insufficientiam tuam, Ecclesiam Urgellensem, nec possent facile propter multitudinem enarrari, culpae tuae illud imputari et poterat et debebat quod cum episcopatum ipsum, ut fama testatur, minus canonice fueris assecutus, quod male coeperas, deteriori exitu conclusisti; cum difficile sit ut bono peragantur exitu quae sunt malo inchoata principio. Verum cum tempore procedente mala publicarentur in terra nec imminetibus periculis opponere te auderes, ut tanquam murum te ipsum pro domo Israel ponens ascenderes ex adverso et, in die Domini, sicut athleta Christi fortiter dimicares, insalutatis fratribus clanculo recessisti; ut ex ipsis operibus mercenarium qui videns lupum venientem dimittit oves et fugit, te ostenderes, non pastorem; et ingressus monasterium de Aspirano ab apostolica sede licentia non petita, cui soli episcoporum depositio, cessio et translatio reservatur, Urgellen. canonicis per litteras indicasti quod propter insufficientiam et occultam tui corporis aegritudinem non

A posses ulterius ministrare; quibus, de rebus tuis condito testamento, et facta renuntiatione in scriptis, eligendi pontificem et providendi Ecclesiae suae facultatem liberam tribuisti. Post haec autem ad suggestionem et instantiam quorundam militum et etiam clericorum, te ad episcopatum denuo proprio motu reverso, cum in parte ipsius dioecesis tanquam episcopus ministrares, Aragones et Brabancones cum vicinis militibus in manu forti ad Urgellen. ecclesiam et hostiliter accedentes, eam bonis omnibus spoliarunt, pannos sericos, ornamenta omnia, calices et cruces argenteas asportantes et parochianos ducentis et amplius, clericis et canonicis de gremio ipsius violenter e ductis et etiam captivatis, ecclesiam ipsam homicidiis, adulteriis et aliis variis immunditiis feritate diabolica polluerunt: quibus omnibus propter inutilitatem tuam te opponere minime potuisti. Porro videns his malis praeventibus quod ecclesia eadem denuo ad extremam inanitionem penitus devenisset et sentiens te ad ipsius Ecclesiae regimen inutilem et insufficientem existere, iterato renuntians renuntiationem ipsam bonae memoriae Coelestino papae praedecessori nostro et Terraconensi ecclesiae per litteras indicasti et, quantum in te fuit, canonicis Urgellen. eligendi sibi pastorem tribuisti denuo facultatem. Unde pro his et aliis multis praefati episcopi nobis per suas litteras supplicarunt ut cessionem tuam ratam habentes, sicut etiam tu ipse a nobis per litteras proprias postulasti, canonicis saepedictis liberam daremus licentiam eligendi. Cum itaque secundum Apostolum instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, nos et necessitatibus Urgellen. Ecclesiae inclinati, quae per te non posset de lacu miseriae liberari, et tam ejus quam praemissorum archiepiscopi et episcoporum petitione devicti, renuntiationem tuam urgente necessitate suscepimus et te a pontificali onere pariter et honore, quae secundum traditionem canonicam non sunt ab invicem regulariter separanda, sicut tu minus provide facere satagebas, qui rejecta oneris sarcina honorem tibi retinere volebas, auctoritate praesentium de consilio fratrum nostrorum decernimus absolutum, ut in Ecclesia de Aspirano Deo valeas, sicut a nobis ex parte tua petitum, amodo deservire, facultatem tibi liberam concedentes. Nulli ergo omnino, etc.

Datum Laterani.

CCCCLIII.

CAPITULO URGELLEN.

Ut novum Ecclesiae suae episcopum praeficiat.

(Datum, ut supra.)

Sicut venerabilis frater noster Terraconen., etc. fere in eundem modum ut supra usque ad verbum concedentes. Nolentes igitur ut Ecclesia vestra, in medio nationis perversae posita, pro defectu praelati maneat ulterius desolata et gregi Dominico diu desit cura pastoris, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus convenientes in

unum et Spiritus sancti gratia invocata, talem vobis personam in episcopum et pastorem animarum vestrarum canonicè præficere studeatis, qui clero et populo sibi commissio et præesse noverit et prodesse.

Datum, ut supra.

CCCCLIV.

TERRACONEN. ARCHIEPISC.

Ut curet per canonicos Urgellenses dignum aliquem virum eligi in episcopum.

(Datum, ut supra.)

Sicut ex tenore tuarum litterarum et suffraganeorum tuorum nobis innotuit, inter multa, etc. fere in eundem modum ut supra usque ad verbum prodesse. Volentes igitur ut ipsi Urgellen. Ecclesie metropolitico tibi jure subjecte per sollicitudinem et vigilantiam tuam salubrius consulatur, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus capitulum ejus ad concordem electionem et canonicam faciendam nostra tuaque auctoritate studiosius moveas et inducas; ne, quod absit! si eligentium se vota diviserint in diversa, Ecclesie afflictæ dudum major addatur afflictio et sic contritione multiplici coneratur.

Datum, ut supra.

CCCCLV.

PISANO ARCHIEPISCOPO.

De anno probationis monachorum et quatenus in cœnobis conjuges recipiantur.

(Laterani, 1x Kal. Decembris.)

(206) Ad apostolicam sedem, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est et magistra, super diversis articulis quæstiones dubie referuntur; ut quod ab ea fuerit super earum solutione responsum indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte siquidem tua tales nuper suscepimus quæstiones, quod cum monachum fieri ante unius anni probationem regularis institutio interdicit, monachi et moniales in tua diœcesi constituti tam clericos quam laicos utriusque sexus, sanos pariter et infirmos, religionis habitum volentes assumere, nutu etiam aliquo profitentes interdum absque omni professione recipiunt, quandoque professionem illico facientes. Unde multa mala noscuntur sæpius provenire, cum infirmi ad monasterium jam translati et emissa professione, postquam de infirmitatibus convalescerint, habitum religionis abiciant et ad propria revertantur. Contingit etiam tales in propriis domibus remanere, cum monachi per eos, dum vivunt, nolint sua monasteria prægravari. Sani etiam sic absque probatione recepti, retro aspicientes, matrimonia contrahunt, rejecto habitu regulari. De quibus, si habitum religionis assumant ante unius anni probationem vel temporis competentis, utrum facta professione a talibus vel omissa, monachi debeant reputari, et si conjugatus converti desiderans sit recipiendus in monachum, nisi uxor

(206) Cap. *Ad apostolicam*, De regularibus et trans. ad religionem.

A perpetuam continentiam repromittat, certificari a sede apostolica postulasti. Nos ergo quæstionibus tuis taliter ex ordine respondemus, quod licet tempus probationis a sanctis Patribus sit indultum, non solum in favorem conversi, sed etiam monasterii, ut et ille asperitates istius et istud mores illius valeat experiri (quod utrinque (207) diligenter est observandum, præsertim cum ab utroque de reliquo certa notitia non habetur); quia tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui converti desiderat habitum recipit et professionem emittit, abbate per se vel per alium professionem recipiente monasticam et monachalem habitum concedente, uterque renuntiare videtur ei quod pro se noscitur introductum, ideoque obligatur quidem per professionem emissam pariter et acceptam ad observantiam regularem et vere monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur quæ, si facta fuerint, obtinent firmitatem. Prohibendum est tamen abbatibus ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant; et si contra formam præscriptam quoslibet indiscrete receperint, animadversione sunt debita corrigendi, cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Cum autem vir et uxor una caro sint per copulam conjugalem effecti nec una pars converti possit ad Dominum et altera in sæculo remanere: profecto non est alter conjugum recipiendus ad observantiam regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat; neque vitam quoque debet mutare, nisi forte ejus sit ætatis ut sine suspitione incontinentiæ valeat remanere.

Datum Laterani, 1x Kal. Decembris.

CCCCLVI.

SIPONTINO ARCHIEPISCOPO.

De pœna eorum qui falsis litteris utuntur.

(208) Accedens ad præsentiam nostram P. presbyter lator præsentium sua nobis insinuatione monstravit quod cum olim missus ab archiepiscopo Casali et clericis de Casali novo pro quibusdam causis, super quibus a te se fatebantur indebite prægravari, ad nostram præsentiam accessisset nec posset, pro eo quod tunc temporis nos eramus infirmitate gravati, suas litteras obtinere, moram apud sedem apost. faciendo, post paucos dies contigit ipsum etiam infirmari. Dum autem esset in lecto ægritudinis constitutus, accessit ad eum quidam clericus de Casali novo, Azo nomine, qui tunc temporis morabatur in urbe et sub spe dilectionis et gratiæ promisit ei se quas a nobis postulabat litteras obtenturum; qui credidit verbo ejus et expensas tribuit quas pro litteris ipsis se expensurum præfatus clericus proponebat. Tandem ad eum quasdam commissionis litteras ad venerabilem fratrem nostrum Tranensem archiepiscopum et dilectum filium ab-

(207) In tertia Collect. *utrumque*.

(208) Cap. *Accedens*, De crimine falsi.

batem de Coronata portavit; quas prædictus presbyter credens veras esse et de nostra conscientia emanasse, ad iudices detulit delegatos. Cumque in præsentia ipsorum iudicum tu litteras argueres falsitatis et sacerdos ipse et alii clerici de Casali novo eas veras esse proponerent, tu easdem litteras sub sigillo prædictorum iudicum ad nostram præsentiam direxisti, quas utique falsas esse deprehendimus manifeste; pro quo tibi per scripta nostra mandavimus ut illum qui præfatas litteras impetravit, officio beneficioque suspensum, ad nostram præsentiam dirigeres puniendum. Verum cum sacerdotem prædictum sua redderet conscientia innocentem, postquam tu eum officio et beneficio suspendisti, ad nostram festinanter accessit præsentiam, ad suam innocentiam excusandam. Sed cum apud nos moram faceret longiorem et a nobis misericordiam postularet, præfate falsitatis omnimodam ignorantiam proponendo, ipsum tamen cum litteris nostris ad te duximus remittendum, ut misericordiam inveniat quam precatur. Inde est quod fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præfate litteræ, in quibus fuit falsitas deprehensa, formam de simplici justitia habuerunt, cum præsumi non debeat quod pro talibus litteris, quæ de facili possunt a quibuslibet obtineri, fraudem commiserit falsitatis, ab ipso presbytero canonica purgatione recepta quod conscius non fuerit falsitatis, nec litteris illis usus est postquam eas falsas esse cognovit, tu ei divinæ pietatis intuitu officium beneficiumque restituas et eum super hoc ulterius non molestes; quia sicut justum est excessus corrigere delinquentium, sic iniquum merito reputatur si severitas pœnæ puniat innocentes.

CCCCLVII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI EDMUNDI.

De consecratione ecclesie ipsorum.

(Laterani, Kal. Decembris.)

Cum Ecclesia vestra Ecclesie Romanæ sit filia specialis et ad eam nullo pertineat mediante, vos, unde prudentiam vestram dignis laudibus commendamus, ad apostolicam sedem tanquam ad caput vestrum in arduis ducitis recurrendum. Et quia Ecclesia ipsa nondum munus dedicationis accepit, super dedicatione ipsius a nobis licentiam postulastis. Nos ergo petitionibus vestris grato concurrentes assensu, postulata licentiam indulgemus; concedentes etiam quod cruces et sanctorum imagines, quæ præ magnitudine sui de ipsa Ecclesia non possent absque dispendio amoveri, in suis locis valeant remanere. Episcopis autem, quos ad dedicationem duxeritis invitandos, per apostolica scripta mandamus ut ad vocationem vestram veniant, quemadmodum postulastis.

Datum Laterani, Kal. Decembris.

CCCCLVIII.

CLERICIS SANCTI PAULI DE CASTRO CERVARIUM,
*Confirmat sententiam pro illis latam circa
jus baptisterii.*

(Laterani, v. Kal. Decembris.)

Ea quæ auctoritate apostolica ratione prævia statuuntur, ne in recidivæ quæstionis scrupulum relabantur, apostolico sunt munimine fulcienda. Ex litteris siquidem dilecti filii nostri R. tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbyteri car. Casin. abbatis nuper accepimus quod cum olim causam quæ vertebatur inter vos et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Castro Cervarii super baptismo, de communi assensu partium ipsi duxerimus committendam, idem visis utriusque partis rationibus et plenius intellectis, pro vobis sententiam promulgavit; clericis prædictæ ecclesie Sanctæ Mariæ firmiter inhibens ne vobis molestiam vel gravamen inferrerent quo minus pueros parochianorum vestrorum libere sic baptizare possitis cum vestra ecclesia ipsi ecclesie Sanctæ Mariæ in nullo subjaceat et iidem parochiani in Ecclesia vestra cætera percipiant ecclesiastica sacramenta. Nos igitur quod a prædicto abbate factum est ratum habentes sententiam ipsam sicut rationabiliter lata est vel legitimæ appellationis remedio sublevata, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo ut nulli, etc.

Datum Laterani, v. Kal. Decembris.

CCCCLIX.

PRIORI ET CONVENTUI ECCLESIE DUNELMEN.
*Ut majoribus in rebus abbatis semper consensum
requirant*

(Laterani, vi Id. Decembris.)

Is est prælatorum ad subditos et subditorum ad prælatos suos dilectionis et concordie servandus affectus, ut nec illi qui præsent, subjectorum jura perturbent nec qui subsunt, justitiæ derogent præsentium vel attentent præter eorum assensum quæ cum ipsorum tenentur conscientia pertractare. Sane cum venerabilis frater noster P. Dunelmen. episcopus inter vos vices gerat abbatis nec ei nocere debeat quod episcopali præminet dignitate, in his ejus est à vobis requirendus assensus quæ præter abbatis assensum vobis agere non liceret. Eapropter auctoritate præsentium districtius inlibemus ne præter conniventiam ejus vicem super hoc gerentis abbatis ecclesias assignare, alienare possessiones vel conficere super alienationibus instrumenta, priores instituere vel ministros et alia quælibet in quibus abbatis esset necessarius assensus, attentare aliquatenus præsumatis contra consuetudinem regularem. Quod si præter consensum ipsius et inhibitionem præsentem aliquid quod non credimus super his duxeritis præsumendum, id irritum decernimus penitus et inane. Nulli ergo, etc., nostræ inhibitionis, etc.

Dat. Laterani, vi Idus Decembris.

CCCCLX.

PHILIPPO DUNELMEN. EPISCOPO.

Quo tempore conferenda sint beneficia et quando ad superiorem devolvantur.

(Datum, ut supra.)

Ut negligentium quorundam desidiam prædecessores nostri Romani pontifices ad sollicitudinem excitarent, et obviarent fortius cupiditati multorum, qui vacantes ecclesias suis usibus applicabant, tam antiquis temporibus quam modernis certum tempus canonicis et conciliis (209) præfixerunt ultra quod nec ecclesiæ debeant nec ecclesiastica beneficia seu præbenda vacare; non approbantes quod tandiu vacent, sed præcaventes ne diutius ecclesia quælibet solito ministrorum obsequio defraudetur. Nos etiam ipsorum ac præsertim felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri statuta (210) sequentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut si monachi Dunelmen. vel alii quilibet lege diocæsana tibi subjecti ecclesias vel præbendas ad suam donationem spectantes ultra tempus in Lateranen. concilio diffinitum vacare permiserint, ex tunc, monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, eas tibi liceat idoneis conferre personis. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCLXI.

EPISCOPO CESENAT.

De relaxando interdicto.

(Laterani, Id. Decembris.)

Reliens de partibus Marchiæ dilectus filius C. u. C. Sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, in quibus legationem sedis apostolicæ habuerat, apostolatus nostro exposuit quod pro eo quod Cesenates cum Marchoardo juraverant, et sæpius requisiti ad fidelitatem Ecclesiæ redire noluerunt, terram ipsam interdicto supposuit. Quia vero, sicut tam per litteras tuas quam etiam populi Cesenat. nobis præsentatas accepimus, Marchoardi societatem penitus reliquerunt, cum aliis civitatibus Romandiolæ conjurantes; tuis et ipsorum precibus inclinati, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus recepto a tot et talibus quot et quales pro societate Ravennat. de Cesenat. juraverunt, secundum formam Ecclesiæ juramento quod super his pro quibus interdicti fuerunt nostro debeant parere mandato, interdictum auctoritate nostra relaxes, reservans mandatum usque ad nostræ beneplacitum voluntatis.

Datum Laterani, Idibus Decembris.

CCCCLXII.

RAD. PETRAGORICEN. EPISCOPO.

Quod laici decimas a clericis exigere non possint.

(Laterani, xviii Kal. Januarii.)

Quoniam indignum est et rationi contrarium ut laici, qui personis ecclesiasticis decimas tenentur

(209) Leg. *conventibus*, aut *collegiis*, aut *capitulis*

A exsolvere, eas a clericis rerum ordine præpostera confusione turbato extorquere præsumant, ad petitionem tuam universis monasteriis, ecclesiis et clericis tuæ diocæsibus duximus indulgendum ut, si forte quilibet laici suo nomine decimas ab eis amodo consuetudinis obtentu longævæ vel aliis occasionibus duxerint exigendas, sit eis liberum quod ita postulabitur denegare. Si vero laici, suæ animositatis spiritu concitati, violenter aliquid voluerint adversus præsentis indulti beneficium attentare, tua fraternitas appellatione remota eos ecclesiastico interdicto supponat.

Datum Laterani, xviii Kal. Januarii.

CCCCLXIII.

CAPITULO ARELATENSI.

Quædam statuta super vita ipsorum mittuntur.

(Laterani, iv Id. Decembris.)

Quanto recentior est in Ecclesia vestra religionis introducta plantatio, tanto diligentius in ipsis primordiis est cavendum ne aliquid honestati contrarium nutriatur; quod cum ex consuetudine fuerit confirmatum, ordinis claritatem obtenebret et difficilium, postquam invaluerit, extirpetur. Cum autem ubi regularis ordinis professio antecessit, una esse debeat mensa fratrum et unum dormitorium eorumdem, nisi aliquem quandoque infirmitas vel alia iusta causa excludat, præsentis scripti pagina prohibemus ne aliquis vestrum, post factam professionem, nec etiam aliquis canonicorum seu clericorum sæcularium, obtentu alicujus consuetudinis cibos, qui sibi ex administratione quotidiani stipendii apponuntur, extra claustrum vestrum de cætero audeat exportare; sed intra in locis ad hoc specialiter deputatis simul dormiant et manducant. Statuimus insuper et auctoritate apostolica prohibemus ne aliquis canonicus vel clericus capitulis vestris aliqua occasione nolentibus vobis intersit nec quisquam ex ipsis vestibus rubeis vel viridibus seu capis manicatis vel aliis religioni contrariis uti, aliqua insolentia seu temeritate præsumat, quod abjectæ sæcularitatis saperet vetustatem, et scandalum in populo generaret. Illi vero qui super præmissis culpabiles de cætero potuerint inveniri, secundum archiepiscopi vestri arbitrium canonicam subeant appellatione postposita ultionem. Constituimus etiam et præsentium auctoritate sancimus ut clerici Ecclesiæ vestræ, qui non possunt, prout optarent, in ipsa canonici fieri sæculares, postquam fuerint ad alias translata ecclesias et in eis præbendas seu alia ecclesiastica beneficia consecuti, occasione attitulationis seu alia causa nihil sibi juris in ecclesia vestra valeant vindicare nec provisionem exposcere, nisi habitu religionis assumpto, cum aliis fratribus ibidem assidue servituri. Nulli ergo, etc., prohibitionis atque constitutionis, etc.

Datum Laterani, iv Idus Decembris.

(210) Cap. *Nulla*, De concess. præb.

CCCCLXIV.

A

ARELATENSI ARCHIEPISC.

Ut abbatem S. Gervasii ad obedientiam atque officium reducat.

(Laterani, Non. Decembris.)

(211) Incumbit nobis ex debito pastoralis officii ut justa postulantis audientiam cum efficacia præbeamus, maxime ubi eorum vota et pietas adjuvat et explorati juris veritas non relinquit. Ad audientiam siquidem nostram te significante pervenit quod abbas sancti Gervasii de Fos excommunicatos et interdictos tuos pariter ad divina et sepulturam admittit, procuraciones debitas, obedientiam et reverentiam, prout de jure tenetur et debet, exhibere tibi penitus contradicit. Nolentes igitur ut juri tuo per eundem abbatem super hoc valeat derogari, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut in ipsum abbatem, si in hac parte [f. pertinacia] duxerit persistendum, nullius contradictionis vel appellationis obstaculo censura possis ecclesiastica coercere. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, Nonis Decembris.

CCCCLXV.

RICARDO ABDATI ET CAPITULO COMPENDIEN.

Ipsorum jurisdictio et privilegia confirmantur.

(Laterani, xviii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu jurisdictionem et potestatem quam super clericos infra terminos compendii habitantes usque ad læc tempora rationabiliter habuistis et nunc etiam C
juste et pacifice possidetis, vobis et per vos Compendien. monasterio auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Statuentes ut nulli, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Januarii.

CCCCLXVI.

ARELATENSIS ECCLESIE SUFFRAGANEIS.

Ut archiepiscopo suo obediant.

(Laterani, iv Id. Decembris.)

Cum secundum doctrinam evangelicam, quæcunque vultis ut faciant vobis homines et vos eis eadem facere debeatis, eam reverentiam vos convenit præstare prælatis quam vobis vultis a subditis D
exhiberi. Sane cum venerabilis frater noster Arelaten. archiepiscopus, metropolitanus, vester illis studiis et meritis adjuvetur ut commendationibus non indigeat aliorum, fraternitati vestræ duximus auctoritate præsentium injungendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus ei tanquam patri et episcopo animarum vestrarum devote studeatis et humiliter obedire, ad vocationem ipsius, nisi evidens necessitas contradicat, secundum traditionem canonicam sine difficultate qualibet accedentes.

Datum Laterani, iv Idus Decembris.

(211) Vide infra epist. 476.

CCCCLXVII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO ARELATEN.

Ut in ecclesia Arelat. nullus recipiatur in canonicum, nisi qui profiteri voluerit ordinem canonicorum S. Augustini.

(Laterani, Non. Decembris.)

Nihil magis esse religioni contrarium credimus vel absurdum, quam si in eadem Ecclesia in professione et ordine et religione ac moribus et vita et habitu servitorum diversitas nutriatur. Ne igitur in Ecclesia vestra, in qua regularis ordo noscitur institutus, hujusmodi ultra confusio se perniciose valeat immiscere, auctoritate præsentium districtius prohibemus ne in Ecclesia vestra de cætero cujuslibet meriti vel nobilitatis instinctu aliquis in canonicum vel in clericum admittatur, vel præpositum, aut decanum, aut aliquem officialium penitus eligatur, nisi professione et habitu se regularem ostendat, et secundum beati Augustini regulam in claustro et capitulo regulariter conversetur; ne status religionis, qui jam ibi per Dei gratiam confirmatus esse dignoscitur, alicujus mutabilitatis dispendio subvertatur et resilire paulatim a religionis proposito cujuslibet prætextu malitiæ compellatur.

Datum Laterani, Nonis Decembris.

CCCCLXVIII.

CENADIEN. EPISCOPO.

De infirmis excommunicatis ad cautelam absolvendis, donec revalescant.

(Laterani, xvii Kal. Januarii.)

Licet ecclesiasticis institutis, quæ provida deliberatio sanctorum Patrum instituit, a nullo debeat obviari; tamen cum justa contingit impedimenta concurrere, quæ institutorum ipsorum ex necessitate processum impediunt, juxta discretionem in medio residentis rigor est ecclesiasticus temperandus. Unde nos tuæ justæ petitioni faventes, ut valetudinariis, senibus et infirmis diœcesana tibi lege subjectis, qui pro injectione manuum in personas ecclesiasticas in canonem lætæ sententiæ inciderunt, juxta formam Ecclesiæ beneficium absolutionis possis impendere, ita tamen quod postquam infirmi suæ restituti fuerint sanitati, ad apost. sedem accedant et alii pro itineris labore sibi dimisso dignum aliquid recompensent, plenam tibi usque ad triennium auctoritate præsentium concedimus facultatem.

Datum Laterani, xvii Kalend. Januarii.

CCCCLXIX.

EIDEM.

Ut clerici in majoribus ordinibus constituti assumptas mulieres abjiciant.

(Datum, ut supra.)

Quidam clerici tuæ diœcesis manifeste dicuntur doctrinæ Apostoli obviare, qui candorem ecclesiasticæ puritatis, quæ sine omni ruga et macula esse debet et omne quod est irreprehensibile sibi eligit, suis spurcitiis depravantes, et dantes offensionem in

populo, ministerium suum in vituperium damnosa A præsumptione convertunt. Quidam etenim ex ipsis in diaconatus et subdiaconatus ordine constituti, uxores sibi, si tamen uxores sunt nominandæ, contra instituta canonica, ut dicitur, copularunt: qui postmodum dignitates ecclesiasticas assecuti curæ student domesticæ potius quam ecclesiasticæ imminere. Volentes igitur id per tuæ fraternitatis industriam emendari, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus quatenus, si prædicti clerici ad commotionem tuam mulieres ipsas non prorsus ejecerint, et de tanto excessu satisfecerint congruenter, licitum tibi sit ipsos auctoritate nostra ecclesiasticis redditibus, remoto appellationis obstaculo, spoliare. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCLXX.

DUNELMEN. EPISCOPO.

Confirmatur institutio præbendarum facta in Ecclesia sua.

(Datum, ut supra.)

Ea quæ ad ampliandum cultum divini nominis in locis Deo dicatis a fratribus nostris et coepiscopis statuuntur, præsertim cum pietas præbet causam proposito et ardor intimæ charitatis flagrat exterius, in effectu servare volumus illibata et munimine confirmationis apostolicæ roborare. Ex charitatis siquidem, sicut credimus, fonte processit, quod bonæ memoriæ prædecessor tuus, et tu post eum ipsius exempla secutus, in Ecclesia de Deluton, [de Dunelmo] præbendas et personatus provide statuistis; ut in eo honorabilius de cætero Domino serviatur, et Ecclesia ipsa in se ministrantibus liberius possit et melius providere. Nos igitur propositum tuum dignis laudibus in Domino commendantes, institutionem tam personatum quam præbendarum in eadem Ecclesia per te et eundem prædecessorem tuum hactenus factam, sicut rationabiliter et sine quorumlibet præiudicio facta est et servata, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCLXXI.

ARCHIEPISC. ARELATENSIS.

De cavenda beneficiorum pluralitate.

(Laterani, 14 Id. Decembris.)

Cum secundum traditionem canonicam non liceat aliquem in duabus Ecclesiis titulari, sed quilibet debeat in Ecclesia, in qua ordinatus est perpetuo permanere, ut secundum Apostolum unusquisque iraneat in ea vocatione, in qua dignoscitur esse vocatus, grave gerimus et indignum quod, sicut accepimus, præpositus et canonici Arelatenses, qui professi sunt observantiam regularem, mutationes reddituum cupiunt et in diversis laborant Ecclesiis præbendari; unde contingit quod et claustrum ipsum et episcopatus limites sæpius exeunt sine licentia prælatorum. Cum itaque nolimus ea viris religiosis permittere quæ in Ecclesiis etiam sæcula-

ribus canonica reprobant instituta, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatis præposito et canonicis ex parte nostra et tua studeas districtius inhibere ne beneficia sibi multiplicari satagent, vel in aliis Ecclesiis se faciant titulari, et ne limites episcopatus vel claustrum sine licentia tua vel illius cui fratrum curam commiseris, exire temeraria facilitate præsumant. Alioquin tu eos ad id, appellatione frustratoria non obstante, per censuram ecclesiasticam compellere non postponas.

Datum Laterani, 14 Idus Decembris.

CCCCLXXII.

ARCHIEPISC. ET CAPITULO ARELATEN.

B *Ne præpositus absque consensu capituli mutuum recipiat, vel fideiussionem præstet.*

(Datum, ut supra.)

Cum ex apostolatus officio, quod licet indigni suscepimus, Ecclesiarum omnium curam et sollicitudinem gerere debeamus, nobis est attentius providendum, ne circa spiritualia vel etiam temporalia ulla detrimenta suscipiant, per illorum incuriam clericorum qui quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærentes, utilitati communi præferunt specialent Sane, sicut nostro est apostolatui reseratum, nonnunquam in partibus vestris propter insolentiam prælatorum contingit ecclesias debitis intolerabilibus prægravari, pro eo quod earum negotia tanquam propria pertractantes, clericorum assensum non exigunt in agendis. Cum ergo quod omnes tangit, ab omnibus debeat approbari, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne præpositus vester sine omnium vel majoris partis et sanioris assensu pecuniam recipiat mutuo vel pro ea præstet fideiussionem cautionem. Si vero, quod non credimus, contra prohibitionem nostram ecclesiam præsumperit aggravare, quod ab eo factum fuerit, decernimus non tenere. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCLXXIII.

ARCHIEPISC. ET CAPITULO ARELATEN.

Ut præpositus accepti et expositi rationem reddat.

(Datum, ut supra.)

D Cum instantia nostra quotidiana sit, secundum Apostolum, omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, summo studio satagere nos oportet quod status earum in spiritualibus et temporalibus suscipiat incrementa et in deterius, quod absit! aliquorum desidia non labatur. Sane, sicut nostris est auribus intimatum, in Arelaten. Ecclesia id consuetudinis noscitur obtinere, quod præpositus ipsius Ecclesiæ coram archiepiscopo et capitulo administrationis suæ reddat statutis temporibus rationem, sicut a suis prædecessoribus fuit hactenus observatum. Cum itaque consuetudinis ususque longævi non sit vilis auctoritas, et præsertim quando rationi non obviat et canonicis institutis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatum præpo-

aitum ad præmissam consuetudinem observandam, A
appellatione remota, sicut justum fuerit, compella-
tis. Quod citra mandatum nostrum deberet efficere,
si famam suam vellet servare apud homines illiba-
tam; ne Judæ notam sinistræ suspicionis incurret,
unde facta sua vellet fratribus et sociis occul-
tare.

Datum, ut supra.

CCCCLXXIV.

ARCHIEPISC. ARELATEN.

Ut de personatibus pro sua voluntate ordinare possit.

(Datum, ut supra.)

Cum Arelaten. Ecclesiæ personatus prædecessores
tui dicantur de pontificalis mensæ redditibus
statuisse, usque ad tempora ista ordinatio ipsorum
ad pontifices, qui fuerunt pro tempore, sicut nostro
est apostolatui reseratum, noscitur spectavisse. Cum
autem personam tuam sincera diligamus in Domino
charitate, nec velimus pontificalia jura tuis tempo-
ribus minui sed augeri; ut de jam dictis personati-
bus, sicut et prædecessores tui sine contradictione
qualibet habuerunt, liberam habeas potestatem se-
cundum Deum et profectum commissæ tibi Ecclesiæ
ordinandi, appellatione frustratoria non obstante,
fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus.
Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCLXXV.

PREPOSITO S. JOANNIS DE CIMITERIO EJUSQUE FRATRI-
BUS TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS CANONICE SUB-
STITUENDIS IN PERPETUUM. C

Suscipit eos sub protectione apostolica.

(Laterani, xviii Kal. Januarii.)

Effectum justa postulantis, etc. usque ad verbum
annimus, et præfatam ecclesiam Sancti Joannis de
cimiterio in Papien. suburbio sitam, in qua divino
mancipati estis obsequio, ad exemplar felicitis recor-
dationis Lucii papæ prædecessoris nostri sub beati
Petri et nostra protectione suscipimus, et præsen-
tis scripti pagina communimus. Statuentes, etc., us-
que ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præ-
fata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis.
ecclesiam Sancti Marci, quæ in parochia vestra fun-
data est, cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam D
Sanctæ Mariæ, positam in porta aurea cum perti-
nentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ, positam in
castello Lanfranci cum omnibus pertinentiis suis;
et plebem quæ dicitur Rete cum omnibus pertinen-
tiis suis. Sane cum generale, etc. Sepulturam quo-
que, etc. Obeunte vero, etc. Decernimus ergo, etc.
Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani epi-
sopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum, etc.

Datum Laterani, per manum Raynaldi domini pa-
pæ notarii, cancellarii vicem agentis, xviii Kalend.
Januarii, indictione secunda, Incarnationis Domini-
cæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii
papæ III anno primo.

(212) Vide supra epist. 464.

CCCCLXXVI.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO.

Ut monasterium S. Gervasii instauraret.

(Laterani, iv Id. Decembris.)

(212) Gravem lapsum monasterii Sancti Gervasii
de Fos nostro noveris apostolatui reseratum, quod
cum collegium ipsius propter insolentiam monacho-
rum ad binarium sit redactum, duo monachi, qui
supersunt, Dei timore prorsus abjecto, non tanquam
in monasterio, sed velut in prostibulo impudice cum
duabus mulieribus conversantur; de quorum con-
versatione religioni detractio evenit et in populo
grave scandalum generatur; et cum monasterium
ipsum de redditibus et possessionibus archiepisco-
pali mensæ fundatum sit et ditatum, debitam tibi
obedientiam dicti monachi denegant exhibere; quin
potius etiam adversus Rom. Ecclesiam calcancum
erigentes, interdictos et excommunicatos passim re-
cipiunt ad divina, defunctis in excommunicatione
sepulturam etiam impendentes: propter quod in par-
tibus illis et contemptibiles habentur sententiæ præ-
latorum et justitia penitus non servatur. Cum au-
tem in dicto monasterio et jus habeas patronatus, et
lege tibi sit diocæsana subjectum (unde ipsius con-
modis et profectibus debes propensius imminere),
fraternitati tuæ, quam sincerius amplexamur, au-
toritate præsentium indulgemus ut præfatum mo-
nasterium ad observantiam regularem et statum re-
gionis antiquæ, vel, si poteris, meliorem, remoto
appellationis obstaculo, valeas reformare. Abbates
quoque tibi subjectos ad debitam obedientiam Are-
laten. Ecclesiæ nunc et in posterum exhibendam
compellendi tibi nihilominus concedimus facultatem.
Decernimus ergo etc.

Datum Laterani, iv Idus Decembris.

CCCCLXXVII.

ABBATI AUREÆ VALLIS, ARCHIDIACONO PICTAVENSI ET
MAGISTRO G. DECANO ASIENEN.

Ut precarios pontificis in beneficiorum suorum por-
tione defendant, nisi statutum de certo canoni-
corum numero repugnet.

(Laterani, xiv. Kal. Januarii.)

Cum simus omnibus ex injuncto nobis officio de-
hitores, iis specialiter et præsertim providere tene-
mur qui vel a sede apostolica ordinem susceperunt,
vel apud eam in obsequio nostro et fratrum nostro-
rum laudabiliter permanentes, nostram plenius me-
ruerunt gratiam et favorem. Unde cum pro ignotis
etiam Ecclesia Romana consueverit a personis ec-
clesiasticis in suis precibus tam celeriter quam effi-
caciter exaudiri, non possumus non mirari si non
audiamur pro illis quibus ad obtinendum quod pe-
titur scientia suffragatur et mores, et qui nobis sunt
et fratribus nostris accepti et his quibus scribimus
non ignoti. Sane cum pro dilectis filiis. W. Rosfo sub
diacono nostro, clerico dilecti filii nostri Cent. S.
Luciæ diaconi cardinalis, qui videlicet subdiaconus
ex eo quod felicitis recordationis C. papæ prædeces-

soris nostri tempore in camera nostra diutius lau-
 dabiliter deservivit, et magistro Const. Natal. qui,
 quoniam bonæ memoriæ I. Malabrançæ tunc Sancti
 Theodori diacono cardinali diutius obsequium suæ
 devotio impendit, nostram et fratrum nostrorum
 gratiam nec immerito meruerunt, idem prædecessor
 noster venerabili fratri nostro episcopo et capitulo
 Xanctonen. primo ac secundo scripsisset ut eos in
 canonicos suos reciperent, et stallum in choro et lo-
 cum in capitulo assignarent; quia capitulum ipsum
 preces et mandata ipsius semel et iterum implere
 contempsit, bonæ memoriæ Ad. episcopus, tunc archi-
 diaconus Pictavensis, et dilecti filii decanus, et cantor Sanctæ Radegundis Pictavensis, quibus ex-
 secutio mandati apostolici fuerat diligenter contra-
 dictione et appellatione postposita delegata, post fre-
 quentem commonitionem, cum nihil proficerent moni-
 titis apud ipsos, procuratorem eorum de canonica
 Ecclesiæ Xanctonen. curaverunt auctoritate apostoli-
 ca investire; dictis episcopo et capitulo eadem au-
 thoritate mandantes ut eos permitterent canonicam
 ipsam pacifice possidere. Cæterum quia canonici
 ejusdem Ecclesiæ se contra hoc contumaces exhibe-
 bant in omnibus et rebelles, iidem executores, sicut
 ex eorum litteris accepimus manifeste, in eos ex-
 communicationis et in Xanctonen. Ecclesiam inter-
 dicti sententiam protulerunt; quam dicti canonici
 nullatenus observantes, præsumperunt divina ni-
 hilominus celebrare: licet idem episcopus Xan-
 ctonensis, sicut ex litteris suis nobis innotuit, apo-
 stolicis nolens contraire mandatis, super recep-
 tione ipsorum promptam habeat voluntatem. Iidem
 etiam canonici ad sedem apostolicam nuntium des-
 tinantes, suggesto quod in Xanctonen. Ecclesia
 quadragenarius erat canonicorum numerus institu-
 tus et per sedem apost. confirmatus (de quo nulla
 penitus habita mentione dictus subdiac. noster
 et magister Const. super receptione sua litteras
 obtinuerant ab apost. sede impetratas a nobis,
 prædictarum sententiarum processu nequaquam
 expresso), causam ipsam abati Sylvæ majoris
 et decano Burdegalen. committi, sic videlicet ut si
 constaret litteras non habita mentione de constitu-
 tione et confirmatione prædictis pro eisdem sub-
 diacono nostro et magistro Const. ab eodem præde-
 cessore nostro manasse, quidquid factum invenirent
 occasione litterarum illarum post appellationem ad
 nos legitime interpositam vel statutum denuntiarent
 penitus non tenere, injungentes ipsis districtius ne
 occasione litterarum illarum Xanctonen. Ecclesiam
 indebite de cætero molestarent. Cumque litteræ
 hujusmodi ad prædictos iudices pervenissent, dictus
 subdiaconus noster ad ipsorum citationem in eorum
 præsentia constitutus preposuit quod cum excom-
 munitati essent, illis respondere minime tenebatur
 et quod voluntatem nostram volebat super hoc
 præsentialiter experiri; et ne ulterius in negotio
 ipso procederent, sedem apostolicam appellavit.

(213) Fuit postea archiepiscopus Senonensis.

A Quia vero labori eorum compati volumus et de-
 bemus, ad devotionem et servitium ipsorum nec
 immerito paternum respectum habentes, discre-
 tionem vestræ per apostolica scripta mandamus et di-
 stricte præcipimus quatenus nisi infra quadraginta
 dies a commonitione nostra auctoritate præsentium
 viva voce vel litteris sibi facta, vobis per testes
 omni exceptione majores constiterit præfatum qua-
 dragenarium canonicorum numerum fuisse in præ-
 fata Ecclesia institutum, vel si non habent plenum,
 ut duo desint de quadragenario constituto, vel post
 factam institutionem habuerint quandoque majorem,
 cum ipsi factam institutionem non observaverint,
 ipsos in corporalem possessionem canonicæ ipsius
 appellatione postposita, auctoritate freti apostolica,
 inducentes, stallum in choro et locum in capitulo
 secundum Ecclesiæ consuetudinem assignetis et ca-
 nonicos memoratos ad receptionem ipsorum per ex-
 communicationis in personas et interdicti sententias
 in Ecclesiam Xanctonen., sublato cujuslibet con-
 tradictionis et appellationis obstaculo, cogatis, re-
 vocantes in irritum quidquid post susceptionem
 mandati ejusdem prædecessoris nostri in elusionem
 ipsius et eorundem subdiaconi et magistri præjudi-
 cium in canonicis vel præbendis inveneritis attentatum.
 Taliter autem mandatum apostolicum impleatis,
 ut obedientiam vestram commendare non immerito
 debeamus et vestro et Ecclesiarum vestrarum pro-
 fectui sollicitius imminere, ac cardinalis prædictus,
 quem inter fratres nostros speciali diligimus in De-
 mino charitate, et idem subdiaconus et magister
 propter hoc libentius intendant vestris commodis
 et honori: scituri quod sicut gratum habebimus si
 mandatum apostolicum fueritis efficaciter exsecuti,
 sic ferre non poterimus non moleste si, quod non
 credimus, in hoc negligentis fueritis vel remissi
 Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia,
 odio, vel timore subtraxerint, ut testimonium per-
 hibeant veritati, per distinctionem ecclesiasticam
 appellatione remota cogatis. Nullis litteris obstanti-
 bus, si quæ apparuerint harum tenore tacito a sede
 apostolica impetratæ. Quod si omnes, etc., duo vestrum
 ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, xiv Kal. Januarii.

CCCCLXXVIII.

DECANO ET CAPITULO EBORACEN.

Ut M. Petro de Corbolio præbendæ et archidiaconatus
 possessio tradatur.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Si eorum petitionibus apostolicum gratanter im-
 pertimur assensum, quos gratiosos inter alios cle-
 ricos orbis et litterarum scientia et morum reddit
 honestas, officii nostri, sicut credimus, debitam pro-
 sequimur actionem, et Deo in hoc et hominibus com-
 placemus. Sane licet dilectum filium magistrum (213)
 P. de Corbolio, de cujus litteratura et scientia in
 longinquis et remotis partibus prædicatur, suæ tan-
 tum probitatis et honestatis intuitu habere debca-

mus in visceribus charitatis : cum tamen ad memoriam reducimus nostram nos aliquando sub ipsius magisterio exstitisse et ab eo divinarum audisse paginam Scripturarum (quod utique non pudet nos dicere, imo reputare volumus gloriosum), ad dilectionem ipsius efficitur promptiores et ejus libentius augmento intendimus et honori. Cum igitur venerabilis frater noster Eboracen. archiepiscopus præbendam Eboracen. Ecclesiæ cum archidiaconatu eidem magistro contulerit, sicut nobis per suas litteras, ut proponitur, intimavit, nec vos unquam deceat talem ac tantum clericum a societate vestra repellere, sed vocare, cum de litteratis et discretis personis Ecclesiis multa provenire consueverint incrementa, devotionem vestram rogamus, monemus ac per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus præfatum magistrum ad præbendam et archidiaconatum sibi concessum tam libenter quam liberaliter admittentes, faciatis eundem vel procuratorem suum præbendam et archidiaconatum pacifice possidere; ut et idem magister in vobis se gaudeat fraternæ dilectionis solatium invenisse, et nos, qui pro ipso puro corde et voluntate sincera scripta nostra dirigimus, devotionem vestram valeamus in Domino merito commendare. Alioquin nos venerabili fratri nostro Elien. episcopo noveritis injunxisse ut præfato magistro præbendam et archidiaconatum, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, si ei de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differat assignare et faciat pacifice possidere; illos censura ecclesiastica percellens qui se duxerint mandato nostro temere opponendos.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii.

CCCCLXXIX,

ELIEN. EPISCOPO.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut supra)

Si eorum petitionibus, etc., fere in eundem modum ut supra, usque ad verbum commendare. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præfato magistro præbendam et archidiaconatum, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, si tibi de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differas assignare et facias pacifice possidere, illos censura ecclesiastica percellens, qui se duxerint mandato nostro temere opponendos.

Datum, ut supra.

CCCCLXXX.

RICARDO ILLUSTRIS REGI ANGLORUM.

Ejusdem argumenti cum duabus præcedentibus.

(Datum, ut supra.)

Cum regnorum status per virorum prudentum consilia de bono semper consueverit in melius prosperari, qui ad ipsorum regimen, Domino disponente, vocantur, viris prudentibus et discretis favorem debent et gratiam libenti animo impertiri, et ipsorum, prout convenit, intendere incrementis. Cum enim

A sicut credimus, magnificencia regia non ignoret qualiter dilectus filius magister P. de Corbolio inter alios clericos orbis scientia litterali præfulgeat et sua probitate et discretione sit admodum commendandus, ad dilectionem ipsius prompta debes voluntate concurrere et eum tam libenter quam efficaciter exaudire. Cum igitur venerabilis frater noster Eboracen. archiepiscopus ei præbendam Eboracen. Ecclesiæ cum archidiaconatu contulerit, super cujus possessione per dilectos filios decanum et capitulum Eboracense, prout dicitur, impeditur; pro ipso, sub cujus magisterio nos aliquando exstitisse recolimus et ab eo audivisse sacrarum paginam Scripturarum, puro corde, conscientia bona et voluntate non ficta serenitatem regiam duximus litteris apostolicis exhortandam, rogantes attentius et monentes quatenus prædictum magistrum nostrarum precum intuitu et suæ probitatis obtentu diligas propensius et honores, et ad habendam possessionem pacificam archidiaconatus et præbendæ auxilium regie serenitatis exhibeas; ita quod ipse magister ad servitium magnitudinis regie fortius accendatur, et nos, cum preces nostras, præsertim quas de tam puro corde proferimus, cognoverimus exauditas, ad audiendum petitiones tuas possimus magis favorabiles inveniri.

Datum, ut supra.

CCCCCLXXXI.

JOANNI MINISTRO ET FRATRIBUS S. TRINITATIS.

Conceditur regula juxta quam vivere debeant.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Operante divinæ dispositionis clementia, in sedis apostolicæ specula constituti piis debemus affectibus suffragari, et eos, cum a charitatis radice procedunt, perducere ad effectum, præsertim ubi quod queritur, Jesu Christi est, et private communis utilitas antefertur. Sane cum tu, dilecte in Christo filii, frater Joannes minister, ad nostram olim præsentiam accessisses et propositum tuum quod ex inspiratione divina creditur processisse nobis humiliter significare curasses, intentionem tuam postulans apostolico munimine confirmari: Nos ut desiderium tuum fundatum in Christo, præter quem poni non potest stabile fundamentum, plenius nosceremus, ad venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectum filium abbatem Sancti Victoris Parisien. cum nostris te duximus litteris remittendum; ut per eos, utpote qui desiderium tuum perfectius noverant, de intentione tua et intentionis fructu ac institutione ordinis et vivendi modo instructi, assensum nostrum tibi possemus securius et efficacius impertiri. Quia igitur, sicut ex eorum litteris cognovimus evidenter, Christi lucrum appetere videmini plus quam vestrum, volentes ut apostolicum vobis adsit præsidium, regulam juxta quam vivere debeatis, cujus tenorem dicti episcopus et abbas suis nobis inclusum litteris transmiserunt, cum his quæ de dispositione nostra et petitione tua, filii minister, duximus adjungenda, præsentium vobis et successoribus vestris auctori-

ante concedimus, et illibata perpetuo manere sancimus. Quorum tenorem, ut evidentius exprimatur, inferius jussimus annotari.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Fratres domus Sanctæ Trinitatis sub obedientia prælati domus suæ, qui minister vocabitur, in castitate et sine proprio vivant. Omnes res, undecunque licite veniant, in tres partes dividant æquales, et in quantum duæ partes sufficient, exsequantur ex illis opera misericordiæ, cum sui ipsorum et eis necessario famulantium moderata sustentatione. Tertia vero pars reservetur ad redemptionem captivorum qui sunt incarcerati pro fide Christi a paganis, vel dato pretio rationabili pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione paganorum captivorum, ut postea rationabili commutatione et bona fide redimatur Christianus pro pagano secundum merita et statum personarum. Cum vero pecunia data fuerit, vel aliquid aliud, licet specialiter et proprie detur ad aliquid, semper de consensu illius, qui dederit, tertia pars separatur, et aliter non recipiatur; exceptis terris, pratis, vineis, nemoribus, ædificiis, nutrituris et hujusmodi. Fructus enim inde exeuntes, deductis expensis, scilicet medietate remota pro expensis, in tres partes dividantur æquales; sed quæ paucas vel nullas recipiant expensas omnes dividantur. Cum vero panni vel calciamenta vel minuta hujusmodi, quibus necesse sit uti, quæ vendi vel conservari non expedit, data fuerint vel a se ipsis habuerint, non dividantur, nisi ministro domus et fratribus visum fuerit expedire, de quibus singulis Dominicis diebus si fieri potest, in capitulo deliberetur. Si tamen prædicta, ut panni, terræ, nutrituræ, sive minuta venderentur, pretium inde proveniens in tres partes ut supra dividatur.

Omnes Ecclesiæ istius ordinis intitulo nomine sanctæ Trinitatis et sint plani operis. Fratres possunt esse in una cohabitatione, tres clerici et tres laici (214) et præterea unus qui procurator sit, qui non procurator, sed minister, ut dictum est, nominetur, ut Frater N. minister domus sanctæ Trinitatis, cui fratres repromittere ac impendere obedientiam teneantur. Omnibus fratribus suis, sicut sibimet, minister fideliter administret. Vestimenta sint lanea et alba; et liceat eis habere pellicias singulis singulas, et bracas, quas jacentes non deponant. Jaceant in laneis; ita quod plumbea fulcra vel culcitra, nisi in ægritudine laborantes, in domibus propriis minime habeant. Cervical vero ad sustentationem capitis permittantur habere. In cappis fratrum imponantur signa. Equos non ascendant nec etiam habeant; sed asinos tantum liceat ascendere datos vel accommodatos vel de propriis nutrituris susceptos.

Vinum sumendum a fratribus taliter temperetur, ut sobrie sumi valeat. Jejunent ab Idibus Septembris secunda, quarta et sexta feria et Sabbato, nisi solemnitas festivitas intervenerit, usque ad Pascha: sic tamen ut ab Adventu usque ad Nativitatem Dominicam et a Quinquagesima usque ad Pascha, exceptis Dominicis diebus, in cibo quadragesimali jejunent, et

alia similiter jejunia quæ consuevit Ecclesia celebrare. Potest tamen quandoque minister jejunium cum discretione relaxare propter ætatem vel viam et aliam justam causam, vel facultate inspecta etiam augmentare. Carnibus datis ab his qui foris sunt vel sumptis de propriis nutrituris vesci liceat tantum in Dominicis diebus a Pascha usque ad Adventum Domini, et a Natali usque ad Septuagesimam, et in Nativitate et Epiphania Domini, et in Ascensione Domini et Assumptione et Purificatione beatæ Mariæ, et in festivitate Omnium Sanctorum. Nihil emant ad victum, præter panem et pulmentum, scilicet fabas et pisa et hujusmodi legumina, olera, oleum, ova, lac, caseos et fructus. Sed neque carnes neque pisces sive vinum liceat emere, nisi ad necessitatem infirmorum, vel minorum, vel pauperum, aut in magnis solemnitatibus. Liceat tamen nutrituras emere, et nutrire. Cum vero in itinere sive peregrinatione fuerint, liceat eis, sed parce, vinum emere, et pisces in Quadragesima, si necesse fuerit; et si quid eis datum fuerit, inde vivant, et residuum in tres partes dividant. Tamen si fuerint in via profecti ad redimendum captivos, quidquid eis datum fuerit totum debent ponere in redemptionem captivorum, præter expensas. In civitatibus, in villis, sive castellis, in quibus proprias domos habuerint, nihil omnino extra domos illas, nisi forte in domo religionis, etiamsi a quovis rogentur, comedant vel bibant, nisi forte aquam in domibus honestis; nec pernoctare præsumant extra hujusmodi domos. Nunquam in tabernis vel in hujusmodi locis inhonestis habitent, comedant vel bibant. Qui autem hoc præsumperit, juxta arbitrium ministri gravi vindictæ subiaceat.

Talis sit charitas inter fratres, clericos et laicos, ut eodem victu, vestitu, dormitorio, refectorio et eadem mensa utantur. Infirmi seorsum dormiant et comedant: ad quorum curam habendam conversus aliquis, laicus sive clericus, deputetur, qui ea quæ necessaria fuerint inquirat et ministret sicut fuerit ministrandum. Moneantur tamen infirmi, ut lauta sive nimium sumptuosa cibaria non requirant, commoda potius et salubri moderatione contenti. Cura hospitum et pauperum et omnium euntium et redeuntium uni de discretioribus et benignioribus fratribus injungatur, qui audiat eos, et ut expedire viderit, charitatis solatium administret. Requirit tamen ab illis quos crediderit admittendos, si eis quæ fratribus apponuntur velint esse contenti. Ad lauta quidem et sumptuosa cibaria non oportet quemquam admitti. Quæcunque tamen præstanda sunt cum hilaritate præstentur, et nulli maledictum pro maledicto reddatur. Si quis, et maxime religiosus, ad hospitandum advenerit, benigne suscipiatur et charitable juxta posse domus illi subministretur. Avena tamen vel aliud in loco avenæ hospitibus non detur, si fuerint in civitate vel oppido, vel ubi venalis invenitur; nisi forte religiosi sint hospites vel tales qui ad manum non habeant et non emere possint. Si autem hospites venalem non invenerint et in domo qua suscepti fue-

(214) In codice privilegiorum ordinis ita legitur, tam clerici quam laici.

rint inseniatur, congruenter eis præbeatur. Nullus frater laicus vel clericus sit, si fieri potest, sine proprio officio. Si quis vero laborare noluerit et potuerit, locum ipsum deserere compellatur, cum Apostolus dicat: Qui non laborat, non manducet (II Thess. III, 10).

Silentium observent semper in ecclesia sua, semper in refectorio, semper in dormitorio, De necessariis tamen liceat loqui in aliis temporibus aptis, et remissa voce, humiliter et honeste; et extra prædicta loca ubique sermo eorum sit honestus et sine scandalo. Similiter et eorum omnium status, gestus, vita, actio, et omnia alia honesta in eis reperiantur. Capitulum, si fieri potest, singulis Dominicis diebus in singulis domibus minister cum fratribus suis teneat, et de negotiis domus et domui sive fratribus datis, ut ad redemptionem captivorum tertia pars deputetur, fratres ministro et minister fratribus rationem fideliter reddant. Non solum fratribus, sed et familiæ domus pro capacitate sua similiter singulis Dominicis diebus, si fieri potest, exhortatio fiat; et quid credere aut agere debeant simpliciter moncantur. De omnibus rebus et clamoribus in capitulo fratres judicentur. Nullus fratrum fratrem suum in publico accuset, nisi bene possit probare. Qui autem hoc fecerit, pœnam subeat, quam reus subiret si convinci potuisset, nisi minister ex causa cum eo dispensare voluerit. Si qui scandalum vel aliquid hujusmodi fecerint, vel, quod absit! se invicem percusserint, juxta arbitrium ministri majori vel minori vindictæ subiaceant. Si quis frater in fratrem peccaverit, id est, contra fratrem, id est, eo solo sciente qui injuriam passus est, sustineat patienter, licet sit innocens; et cum quieterit commotio animorum, benigne et fraterne commoneat et corripat eum usque ter inter se et ipsum solum, et pœnitentiam agere de commisso et a similibus in posterum abstinere. Quod si non audierit, dicat ministro, et ille corripat eum secreto secundum quod viderit saluti ejus expedire. Qui vero scandalum movit et per se emendare voluerit, totum ante pedes scandalizati petens veniam se extendat; et si semel non sufficit, usque ter illud idem faciat. Si vero hoc in publicum venerit, quæcunque secutura fuerit pœnitentia hæc sit prior, scilicet ante pedes ministri petendo veniam totius corporis extensione, et postea secundum ejus arbitrium emendetur. Generale capitulum semel in anno celebretur, quod fieri debet in octavis Pentecostes. Si pro necessitate domus debitum aliquod fuerit contrahendum, prius in capitulo fratribus proponatur, et cum eorum sit consilio et assensu; ut sic et suspiciones et murmurationes evitentur. Si quisquam de substantia domus violentiam fecerit et ad judicem oportuerit referri, non ante hoc fiat quam charitative ille a fratribus primo, post ab aliis vicinis similiter moneatur.

Electio ministri per commune fratrum consilium fiat, nec eligatur secundum dignitatem generis, sed secundum vitæ meritum et sapientiæ doctrinam. Ille vero qui eligitur, sacerdos sit vel clericus ordinibus aptus

et sit professus. Minister vero, sive major sive minor, sacerdos sit. Major minister confessiones fratrum omnium congregationum ejusdem ordinis audire potest. Minor vero minister omnium fratrum suæ domus audiatur confessiones; dummodo verecundia repetiti excessus occasionem minime præbeat tardius prælati suis vel minus pure quam deceat confitendi. Sollicite vero minister provideat ut præcepta regulæ, sicut ceteri fratres, per omnia teneat. Postquam vero electus fuerit, si ex culpa deponi meruerit, per majorem ministrum convocatis tribus vel quatuor ministris minoribus deponatur, et alius qui dignus sit, loco ejus subrogetur. Si vero pro remotione terrarum vel alia causa rationabili major minister hoc facere non poterit, ministris minoribus magisque religiosis committat; et quod illi fecerint auctoritate majoris ratum habeatur. Major vero minister si pro excessibus corrigendus vel deponendus sit, per quatuor aut quinque ministros ejusdem ordinis magis religiosos hoc fiat, qui tunc auctoritate generis capituli ad hoc eligi debent.

Si quis hujus ordinis frater esse voluerit, primo per annum cum expensis suis præter victum, habitu suo et omnibus suis retentis, in ordine pro Deo serviat; et post annum, si bonum et conveniens videatur ministro domus et fratribus et illi, et locus vacaverit, recipiatur; nihil tamen pro receptione sua exigatur. Si quid tamen gratis dederit, recipiatur; dum tamen tale sit de quo non videatur Ecclesiæ litigium imminere. Si vero de cujusquam moribus visum fuerit dubitandum, prolixior de eo probatio habeatur. Si ante receptionem aliquis se intemperanter habuerit et impatiens disciplinæ, et ad arbitrium ministri non emendaverit mores suos, tribuatur ei modeste licentia cum omnibus quæ attulit recedendi. In ordine vero aliquis non recipiatur antequam annum videatur vigesimum complevisse. Professio vero in arbitrio ministri relinquatur.

Pignora non accipiant, nisi decimas cum licentia sui episcopi, de manu laici. Juramenta non faciant, nisi in magna necessitate et cum licentia ministri, reijussi ab episcopo suo vel ab alio vices apostolicas gerente, et hoc pro honesta et justa causa. Si quod vitium in re quæ venditur notum fuerit, indicetur emptori. Depositum auri vel argenti vel pecuniæ non liceat eis suscipere. Ipsa die qua infirmus venerit vel apportatus fuerit, de peccatis suis confiteatur et communit. Omni secunda feria (præterquam in octavis Paschæ, et Pentecostes, et Nativitatis, Domini et Circumcisionis, et Epiphaniæ, et præterquam in festivitibus quæ ad colendum pronuntiantur), finita missa pro fidelibus, fiat absolutio fidelium defunctorum in cremeterio. Singulis quoque noctibus ad minus in hospitali coram pauperibus pro statu et pace sanctæ Romanæ Ecclesiæ et totius Christianitatis, et pro benefactoribus et pro his pro quibus generalis Ecclesiæ consuevit orare, communis fiat oratio.

In regularibus horis morem beati Victoris observent; nisi forte pausationes vel aliæ prolixitates vel vigiliæ, occasione laboris et paucitatis servientium, de consilio piorum et religiosorum virorum fuerint re-

witendæ. Propter paucitatem etenim suam tentas A pensationes in psallendo facere non tenebuntur nec ita impetitive surgere. In rasura similiter ordinem Sancti Victoris sequantur clerici. Laici vero barbas non radent, sed eas crescere modeste permittant.

Nulli ergo, etc., nostræ concessionis et constitutionis, etc.

Datum Laterani, XVI Kal. Januarii, anno Incarnationis Dominicæ 1198, pontificatus nostri anno primo.

CCCCLXXXII.

G. PRÆPOSITO ALBENSI.

Datur illi potestas conferendi custodiam Albensem. (Laterani, XII Kal. Januarii.)

Innotuit apostolatu nostro per petitionem nobis ex tua parte porrectam, quod cum in Alben. Ecclesia quædam dignitas, quæ custodia dicitur, ad tuam donationem pertinens habeatur, cujus curæ ac sollicitudini oramenta ac privilegia ipsius Ecclesiæ et diadema etiam regium committuntur, eam personæ idoneæ conferre desideras; ne forte, per imperitiam aut infidelitatem vel negligentiam custodis ipsius, Ecclesia incurrat aliquod detrimentum aut honor patriæ de corona aliquam læsionem sustineat. Volentes igitur indemnitati Ecclesiæ præcavere, et tibi tuam justitiam conservare, ut custodiam ipsam, sicut tui juris existit, idoneæ personæ nullius appellatione obstaculo conferas et assignes, liberam tibi damus auctoritate apostolica facultatem.

Datum Laterani, XII Kal. Januarii.

CCCCLXXXIII.

PICTAVIEN. EPISCOPO.

Ut monasteria per suam diocesim visitet atque reformet.

(Datum, ut supra.)

Si super commisso tibi grege sic vigilare procuræ ut esse de illis pastoribus qui nato Domino super grege suo noctis vigiliis custodiebant merito comprobationis, in tui executione officii semper cum discretione procedes et de subditis tuis, tanquam de eis redditurus Domino rationem, plantare virtutes et extirpare vitia procurabis. Ad audientiam siquidem nostram noveris pervenisse quod in Pictavien. diocesi pro diutina pastoris absentia in religiosorum collegis et aliis personis ecclesiasticis multa quæ statum perturbant religionis et ordinis sunt præsumpta, ad quorum correctionem te oportet propensioris sollicitudinis studium exercere. Volentes igitur ut excessus liberius valeas corrigere delinquentium, cum nostra fueris auctoritate suffultus, tibi pagina præsentis mandamus quatenus ad abbatias et alia loca religiosa et ecclesias tuæ diocesis quæ tibi sunt diocesana legè subjectæ personaliter accedens, quæ tam in capite quam in membris in eis corrigenda inveneris, secundum Deum corrigas et emendes et reformationi eorum taliter procurens insistere, quod de bona possis provisione

laudari, et Ecclesiarum status per te studiosius reformetur.

Datum ut supra.

CCCCLXXXIV.

FULCONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI CORBEIEN. QUOD IN PAGO AMBIANEN. SITUM EST EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Eos in protectionem recipit, et elegantia vitæ atque morum præcepta relinquit.

(Laterani, XV Kal. Januarii.)

Apostolicæ sedis auctoritate debitoque compellimur pro universarum statu Ecclesiarum satagere et earum maxime quæ specialius eidem sedi adhærent ac tanquam proprio jure subjectæ sunt utilitatibus providere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis memorie Nicolai, Benedicti, Leonis (215), Urbani, Paschalis, Innocentii, Eugenii, Adriani, Alexandri, Clementis, Cælestini Ro. Pont. præfatum Corbeien. monasterium in pago Ambianen. situm, quod ad jus et proprietatem beati Petri specialiter pertinet, in quo estis divino obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina privilegia communimus. In primis siquidem statuentes, etc., usque ad verbum vocabulis. Omnes parochias Corbeiz et parochiam pratorum, parochiam de Naurs, parochiam de Bus, parochiam du Thanès et parochiam de Uscla. Ad hæc C adjicientes interdicimus ut possessiones ipsius ecclesiæ et beneficia absque abbatis et fratrum consensu nullus hominum in vita sive in morte aliis ecclesiis dare vel alio quolibet modo alienare præsumat ab ipsa. Nec liceat Remen. archiepiscopo nec Ambianen. nec alicui episcopo in abbate et fratribus vel clericis sive famulis aut in laicis infra præfatas parochias constitutis dominationem aliquam exercere aut eos excommunicare vel interdicere aut appellationes ab eis vel invicem vel contra eos ab extraneis factas aliquo modo recipere vel pro emendatione criminum actiones querere præmiorum, neque potestatem aliquam in possessionibus ad ipsum monasterium vel cellas ejus pertinentibus vel in posterum juste et rationabiliter acquirendis sibi audeant vindicare. Prohibemus quoque ne Remen. archiepiscopi vel Ambianen. episcopi aut alii, vel eorum economi vel archidiaconi seu eorum nuntii absque vestra vel vestrorum fratrum gratuita vocatione ad monasterium vestrum vel loca prædicta accedant, aut molestationem aliquam seu perturbationem inferant, aut consuetudines pravas seu novas imponant. Chrisma vero, etc. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem tantum fratres communi consensu vel fratrum pars consilii senioris secundum Deum et beati Benedicti regulam de eodem

(215) Privilegium Leonis IX editum est in Tomo VI Spicillegii, pag. 417.

PATROL. CCXIV.

collegio vel alterius cœnobii, si ibi aliquis ad hoc regnum dignus repertus non fuerit, providerint eligendum: qui, juxta antiquam Ecclesiæ vestræ consuetudinem, a quocunque malueritis episcopo consecratur. Apostolica insuper auctoritate statuimus et sub interminatione anathematis prohibemus ne abbates vestri, qui pro tempore fuerint, altaria, decimas, præbendas monachales, aliquo titulo alienare præsumant, nec alias possessiones monasterii seu thesauros vendere, obligare aut infundare, sine communi consensu capituli vel majoris aut sanioris partis aliquatenus audeant. Ad hæc autem adjicimus ne aliqui monachi seu conversi sub professione domus vestræ astricti sine consensu abbatis et majoris ac sanioris partis capituli vestri pro aliquo fidejubeant, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant ultra pretium capituli vestri rationabili providentia diffinitum, quod si facere præsumpserint, non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere. Indictum autem, sicut hactenus Carthei. monasterium celebrare consuevit, vobis confirmamus; et ne quis eos qui ad ipsum conveniant, in eorum bonis vel in personis, offendere vel molestare præsumat auctoritate apost. prohibemus. Illis vero qui locum ipsum in hac die devotionis intuitu visitaverint et beneficia ei contulerint, de injuncta eis pœnitentia quadraginta dies auctoritate apostolica relaxamus. Hospitali autem vestro, quod Portaria dicitur, decimas a catholicis ipsius loci abbatibus et aliis Dei fidelibus rationabiliter concessas, auctoritate ap. confirmamus. Decernimus ergo, etc. Salva sedis ap. auctoritate. Ad indicium autem quod monasterium vestrum ad jus et proprietatem beati Petri pertineat et perceptæ a Rom. Ecclesia libertatis, unciam auri nobis et successoribus nostris annis singulis persolvatis. Si qua igitur, etc.

Datum Later., per manum Raynald domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, xv Kal. Januarii, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pont. vero domini Innocentii papæ III anno primo.

CCCLXXXV.

R. ILLUSTRIS REGI ANGLORUM.

Ne Cantuarienses monachos contra jus contraque rem judicatam et Romani pontificis auctoritatem opprimat.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

(216) Cum inter alios mundi principes personam tuam sicut charissimi filii disposerimus prærogativa dilectionis et gratiæ honorare et tam tuis quam tuorum utilitatibus paterna provisione diligenter intendere, miramur plurimum et dolemus quod hoc propositum nostrum, ex quo nimirum quantum magnitudini tuæ valeat honoris et utilitatis afferri, serenitatem regiæ non credimus ignorare, pravis quorundam suggestionibus niteris impedire. Cum enim negotium Cantuariensis Ecclesiæ dudum, so-

(216) Vide supra epist. 432 et seq.

(217) Apud Gervas. Cantuar. *p. vestra et publ.*

lum Deum habentes præ oculis, studuerimus secundum divinum beneplacitum terminare (in quo, si personas vellemus accipere vel munera forsitan acceptare, partem Cantuariensis archiepiscopi procul dubio prætulissemus partibus monachorum), credebamus quod factum nostrum celsitudo deberet regia gratiarum prosequi actione, quæ nos hactenus de justitia facienda sæpius exoravit nec sustineret aliqua ratione quod quisquam deberet in hac parte apostolicis jussionibus obviare; quin potius, si aliter fecissemus, præter offensam divinam et conscientiæ læsionem, plurimum verebamur ne diceremur oppressores pauperum, et justitiæ contemptores. Verum secus contigit quam vellemus vel etiam credere deberemus. Nuper enim accedentes ad præsentiam nostram dilecti filii nostri prior et socii sui monachi Cantuarien. lacrymabili nobis et deflenda conquestione monstrarunt quod, cum regia sublimitas (217) mandavisset de thesauro Ecclesiæ Cantuarien. redigendo in scriptis et sigillo tam regio (218) quam archiepiscopi necnon et monachorum signando, neque hoc, unde ipsos in Domino commendamus, facere voluissent, sicut erat prius in ipsorum perniciem cogitatum, sprete sedis apostolicæ reverentia, suis sunt rebus et possessionibus spoliati; unde ad sedem apostolicam eos laborare oportuit invitos pariter et dolentes. In quorum adventu renovatus est dolor noster: quia sustinimus cum Propheta pacem, et non venit; quæsitivinus bona, et ecce turbatio. Cum enim veterem, sed nondum inveteratam et perlatam questionem sæpius ad apost. sedem crederemus nos penitus extinxisse (cujus occasione et religiosi viri et Deum timentes Honorius quondam prior et nonnulli Cantuarien. monachorum pro libertate ipsius Ecclesiæ animas posuerunt, et hi qui nuper ad nos venerunt prædecessorum nostrorum [suorum] vestigiis inherentes, malunt mori pro eadem quam videre mala gentis suæ et sanctorum), ecce quasi morbus pullulat recidivus, et facta sunt novissima ejus deteriora prioribus: quod tristes referimus et dolentes. Porro quoniam auctoritatem apost. sedis cui, licet immeriti, præsidemus, vigorem volumus obtinere debitum nec sustinere possumus nec debemus in suggillationem ejus aliquid debeat attentari, magnificentiam regiæ de puro corde rogamus, moneamus, hortamur, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus, revocatis omnibus quæ contra eosdem monachos attentata noscuntur et in pristinum statum reductis quæ pro reverentia sedis apost. apud sublimitatem tuam haberi volumus plurimum commendatos, mandatum nostrum in ea causa quæ inter ipsos et præfatum archiepiscopum vertebatur emissum non sustineas ab aliquo præteriri. Quod tanto fortius brachio potentis tue credimus effectui mancipandum, quanto amplius in tuis negotiis et tuorum a nobis desideras etiam in

(218) Apud Gervas. regis.

majoribus exaudiri. Neque super hoc circumspectionem tuam volumus dubitare quin, si præmissa studueris liberaliter adimplere, majorem ex hoc gratiam et favorem apud sedem valeas apostolicam promereri. Alioquin, quantumcumque personam tuam in Domino diligamus et honori tuo velimus, quantum cum Deo possumus et honore nostro, deferre, contemptum nostrum, imo Dei, cujus locum, licet indigni, tenemus in terris, non poterimus ulterius æquanimitè sustinere, sed in eos, quicumque fuerint, et terras eorum qui nostræ dispositioni præsumpserint obviare, eam animadversionem sine differentia personarum curabimus exercere, quod per exhibitionem operum ostendemus nos velle regia via prudenter incedere, nec cujusquam gratia vel favore declinare ad dextram vel sinistram, cum omnem inobedientiam secundum Apostolum prompti sumus ulcisci. Si quis autem regis serenitati suggererit quod de ipsa quidquam sinistri a dictis monachis propositum fuerit coram nobis, fidem non adhibeas; cum potius afflictiones et molestias suas plus altero procurante quam de voluntate credant regia processisse.

Datum Laterani, xi Kal. Januarii.

CCCCLXXXVI.

ROTHOMAGEN. ARCHIEPISC. ET EPISCOPO ELIEN.

Ut pontificis litteras Anglorum regi offerant et interpretentur causamque monachorum commendent.

(Datum, ut supra.)

(219) Lacrymabilem afflictionem dilectorum filiorum prioris et monachorum Cantuarien. et miserabilem apud sedem apost. toties replicatam referre sine multa cordis amaritudine non valeamus, cum eis apost. sedis subsidium nihil videatur commodi attulisse; quin potius quanto eis ratione prævia magis adesse volumus et prodesse, tanto adversus manus hostilis in contemptum apostolicæ sedis est diutius [durius] aggravata. Et cum per charissimum in Christo filium R. Anglorum regem illustrem oppressiones hujusmodi crederemus et violentias pro reverentia sedis apost. refrenari, cujus sæpius super hoc scripta recepit, econtra nunc ultimo in tantum profecimus quod prior et monachi, spreta sedis apost. reverentia, suis rebus et possessionibus spoliati, emisso edicto de thesauro Ecclesiæ consignando, quod hactenus fuit penitus inauditum. Volentes autem adhuc maternis insistere lenimentis et nolentes illius exemplo cuius vicem, licet indigni, tenemus in terris, per singulos dies irasci, adhuc semel super eodem facto præfato regi nostras litteras destinamus. Ut autem preces et mandata nostra cordi regio tenacius quam hactenus imprimantur, rogamus fraternitatem vestram attentius et per apost. scripta præcipimus, quatenus litteras nostras super hoc sibi transmissas, omni dilatione cessante, curetis ei fideliter explanare; quas si aure surda transierit, præter animadversionem debitam, quam in contemptores

(219) Vide supra epist. 452.

A Ecclesiæ Ro. ac nostros non differemus ulterius jaculari, ejus instruemur exemplo qualiter suas suorumque petitiones debeamus etiam in majoribus exaudire. Quod si ambo, etc.

Datum, ut supra.

CCCCCLXXXVII.

AIMERICO ILLUSTRIS REGI JEROSOLYMITANO.

Illam adpletatem et modestiam hortatur, auxiliaque sua promittit.

(Laterani, xii Kal. Januarii.)

Venientem ad nos dilectum filium magistrum I. clericum et nuntium serenitatis regis, qua decuit benignitate recepimus, et in his quæ nobis proposuit ex parte magnitudinis tuæ curavimus, quantum cum Deo potuimus, exaudire. Verum quia, sicut Domino placuit, a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, manum misisti ad fortia et illius terræ administrationem et regimen assumpsisti in qua Dominus et redemptor operatus salutem nostram dorsum posuit ad flagella et humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, regis magnitudini est summopere satagendum ut exemplo ejus qui coepit facere et docere, in tribulationibus non deficiat quæ terram illam, nimis exigentibus peccatis, invenerunt; in quibus adjutor tibi aderit, si sustinueris patienter, fidelis Deus, qui neminem patitur tentari supra id quod poterit sustinere, sed facit cum tentatione proventum. Ejusdem quoque humilitatem studeas, quantum poteris, imitari; ut quanto major es, tanto te amplius in conspectu Domini humilies, ut exaltet te in tempore visitationis. Qui enim se humiliat, juxta Scripturæ testimonium, exaltabitur, et qui se exaltat, humiliabitur. Neque devotio [tua] debet aliquatenus dubitare quin, si per opera virtutum præmissarum et etiam aliarum studueris in lege Domini ambulare, tribuat tibi Dominus secundum cor tuum, et mittat tibi auxilium de sancto et de Sion te tueatur; et cum sit misericors et miserator, non continebit in ira misericordias suas; qui etiam in ulciscendo non obliviscitur misereri; qui si pro nobis fuerit et nobiscum, quis contra nos? Alioquin cum renes et corda scrutetur, nisi conversus ad eum fueris, nec ipse ad te convertetur: sine quo nec tu quidquam facere poteris, nec nos tecum, qui quantum pro subsidio terræ sanctæ dudum laboraverimus et laboremus indesinenter, serenitatem tuam non credimus ignorare, cum idipsum fere noverint universi et prædictus magister magnitudini regis poterit plenius indicare. Ut autem de sollicitudine et labore nostro fructus proveniat exoptatus, rogamus magnificentiam tuam, monemus et exhortamur in Domino, quatenus in spiritu humilitatis et animo contrito susceptæ potestatis officium ita procures irreprehensibiliter exercere, quod per auxilium gratiæ divinæ loca nativitatis et resurrectionis Dominicæ, pristinæ valeant temporibus nostris restitui libertati. Nos enim sumus in eo pro-

posito constituti ut, quantum cum Deo poterimus, A
auxilio tuo et terræ adesse velimus jugiter et pro-
desse. Latorem autem præsentium, virum providum
et fidelem, magnificentiæ tuæ reddimus commenda-
tum.

Datum Laterani, xii Kal. Januarii.

CCCLXXXVIII.

NOVIOMEN. EPISCOPO, S. MEDARDI SUESSIONEN. ET COM-
PENDIEN. ABBATIBUS.

Ut injurias monasterii Corbeiensis prosequantur et
privilegia defendat.

(Datum, ut supra.)

Significantibus dilectis filiis abbate et monachis
Corbeien. nos accepisse noscatis quod, cum eccle-
sia de Uscia in pago Tornacen. sita, sicut in eorum
privilegiis continetur, ab episcopali sit jurisdictione
exempta nec debeat alii nisi præfato monasterio
respondere, venerabilis frater noster episcopus et
dilecti filii capitulum Tornacen. eam nituntur suæ
jurisdictioni supponere et presbyterium ejusdem
ecclesiæ, cum eis non liceat, excommunicare præ-
sumunt et in hoc monasterium ipsum molestatione
indebita fatigare. Super quo licet per eosdem ab-
batem et monachos prædictus episcopus ad sedem
apostolicam fuerit appellatus et terminus festum
sancti Remigii appellationi prosequendæ præfixus,
per eum nec per alium appellationem prosequi pro-
curavit. Unde nos eisdem per scripta nostra præci-
pimus ut ab ipsius molestatione indebita penitus des-
istentes, super Ecclesia memorata contra privilegia
sedis apostolicæ non præsumant ipsum lædere quo-
modolibet vel turbare. Quocirca discretioni vestræ
per apostolica scripta mandamus atque præcipimus
quatenus eos a molestatione ipsius contra privile-
gia Romanorum pontificum districtione qua viderit-
is expedire, sublato appellationis obstaculo, com-
pescatis. Nullis litteris, etc. Quod si omnes, etc.,
tu frater episcopo cum eorum altero, etc.

Datum, ut supra.

CCCLXXXIX.

EPISCOPO ET CAPITULO TORNACEN.

Ut ab injuriis dicto monasterio inferendis abstineant.

(Datum, ut supra.)

A molestatione indebita monasterii Corbeien. ve-
stram etiam sine mandato nostro deberetis taliter
compescere voluntatem, quod non videremini illud
in suis justitiis contra privilegia sedis apostolicæ
fatigare. Significantibus siquidem nobis, etc., fere in
eundem modum ut supra usque ad verbum turbare.
Alioquin noveritis nos venerabili fratri nostro No-
viomen. episcopo et dilectis filiis Compendien. et
Sancti Medardi SueSSIONEN. abbatibus dedisse fir-
miter in mandatis ut vos a molestatione ipsius con-
tra privilegia Romanorum pontificum, appellatione
remota, qua expedire viderint districtione compe-
scent. Nullis litteris, etc.

Datum, ut supra.

CCCCXC.

MAURICIO EPISCOPO NANNETEN.

Ipsam transfert ad Ecclesiam Pictaviensem.

(Datum, ut supra.)

Cum sedes apostolica a Deo plenitudinem susce-
perit potestatis, nos qui ei, licet immeriti, divina
favente clementia præsidemus, sic convenit omnium
Ecclesiarum provisionibus cogitare, quod illi qui
supra se ipsum petram stabili soliditate fundavit,
de commissis nobis dignam valeamus reddere
rationem, quia super nos alium judicem non ha-
bemus. Licet autem inter Ecclesiam et episcopum
esse spirituale matrimonium cognoscamus, quod
non potest nec debet humano judicio separari; ipse
tamen Dominus noster et magister soli beato Petro
vicario ejus et per ipsum successoribus suis et nolis
ipsis qui, licet indigni, locum tenemus ipsius, trans-
ferendi et deponendi pontifices et eorum cessiones
recipiendi, Ecclesiarum necessitate vel utilitate
pensata, sicut testatur antiquitas et sacrorum cano-
num asserunt sanctiones, speciali privilegio tribuit
potestatem. Quod quidem provida et sancta digno-
scitur deliberatione statutum, ut quos Deus spiri-
tualiter conjunctione ligavit, non homo, quia non vica-
rius hominis, sed Deus, quia Dei vicarius, separa-
ret; ut non videatur contra doctrinam evangelicam
attentari, in qua dicitur: *Quod Deus conjunxit,*
homo non separet (Matth. xix, 6). Intelleximus si-
quidem per litteras venerab. fratrum nostrorum Bi-
turicen. et Burdegalen. archiepiscoporum et epi-
scopi Xanetonensis et dilectorum filiorum decani
et capituli Ecclesiæ Pictaviensis, necnon abbatum
et aliorum prælatorum Ecclesiarum Pictavien. dioc-
cesis nostro apostolatu præsentatas, quod defuncto
bonæ memoriæ Ademaro quondam Pictavien. epi-
scopo, prædicti decanus et capitulum in personam
tuam unanimiter convenerunt, te ipsis in episco-
pum concedi a sede apostolica postulantes. Nos
vero cum fratribus nostris deliberato consilio, ad
nostram memoriam reducentes quantum Pictavien.
Ecclesia post decessum felicitis recordationis Wil-
helmi quondam Pictavien. episcopi pro substitutione
pontificis laboraverit, credentes etiam quod per
solicitudinis tuæ prudentiam, Ecclesia ipsa in spi-
ritualibus et temporalibus assiduam suscipiat au-
ctore Domino incrementum, cum in talibus secun-
dum instituta canonum evidens utilitas et urgens
necessitas considerari debeat et attendi, utile co-
gnovimus et necessarium ut de minori civitate ad
majorem, de populosa diocesi ad populosiorum et
de nobili ad nobiliorem Ecclesiam apostolica debeas
auctoritate transire, ubi talentum tibi creditum
Domino tuo valeas reddere duplicatum. Sanctorum
igitur Patrum institutionibus et prædecessorum no-
strorum vestigiis inherentes, qui translationes hu-
jusmodi, consideratis Ecclesiarum utilitatibus et
necessitatibus, facere sæpius consueverunt, supra-
dictorum decani et capituli et cleri Pictavien. peti-

tionem clementer amittimus et ut a Nanneten. ad Ecclesiam transeas Pictavien. de benignitate sedis apostolicæ liberam indulgemus tibi auctoritate præsentium facultatem.

Datum, ut supra.

CCCCXCJ.

BURDEGALEM. ARCHIEPISC.

De eadem re.

(Datum, ut supra.)

Cum sedes apostolica, etc., ut supra fere in eodem modum usque ad verbum facultatem. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum episcopum sicut venerabilem in Christo fratrem habeas, et fraterna benignius charitate pertractes; ut ipse te in doctrina patrem et pastorem suum et in mansuetudine fratrem agnoscat.

Datum, ut supra.

CCCCXCII.

DECANO ET CAPITULO PICTAVIEN.

Ejusdem argumenti cum præcedentibus.

(Datum, ut supra.)

Cum sedes apostolica, etc., ut supra fere in eodem modum usque ad verbum facultatem. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eidem episcopo tanquam prælato et pastori animarum vestrarum debitam obedientiam et reverentiam impendatis; ut, cum ipse in vobis filialem devotionem invenerit, benignus vobis et mansuetus existat, et vos et Ecclesiam vestram paterno benignius amplectetur affectu.

Datum, ut supra.

CCCCXCIII.

ABBATIBUS, ET PRIORIBUS, PRÆPOSITIS ET ALIIS ECCLESIARUM PRÆLATIS, ET UNIVERSIS CLERICIS PICTAVIEN. ECCLESIE DIOECESANA LEGE SUBJECTIS.

Ut episcopo suo obtemperent.

(Datum, ut supra.)

Cum sedes apostolica, etc., ut supra fere in eodem modum usque ad verbum facultatem. Cum itaque prædicto episcopo vestros debeatis tanquam membra capiti coherere et ipsius salubribus monitis et mandatis devote ac humiliter obedire, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus ei cum devotione obedientiam et reverentiam impendatis et de rationibus episcopali- bus curetis plenarie respondere, sicque ipsi ad relevanda onera debitorum quibus Pictavien. Ecclesia, sicut dicitur, prægravatur, grata subventionis auxilia ministretis, quod ipse vos tanquam bonos filios habeat semper in visceribus charitatis et vestris valeat utilitatibus imminere.

Datum, ut supra.

CCCCXCIV.

NARBONEN. ARCHIEPISCOPO, ET FRATRI RAINERIO.

Episcopi Carcassonensis resignationem approbat.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

Hanc inter corporalia et spiritualia constat existere differentiam quod corporalia facilius destruuntur

quam construuntur; e contrario vero spiritualia facilius construuntur, quam destruuntur. Unde juxta canonicas sanctiones episcopus solus dare honorem potest, solus autem non potest auferre. Ex parte siquidem venerabilis fratris nostri Carcassonen. Episcopi fuit in audientia nostra propositum quod in suis adeo processit diebus et propter senium vigor naturalis in ipso defecit, quod omnino est inutilis et insufficientis ad portandam curam Carcassonen. Ecclesiæ, imo ejus administratio, sicut proponitur, animabus sibi commissis perniciose est potius et damnosa; præsertim cum non solum in temporalibus, imo etiam in spiritualibus, Ecclesia suæ curæ commissa cum cæteris diocesanis tantum lapsus incurrerit, quod humani generis inimicus fere universorum corda iniquitatis gladio penetravit, ut eos secum in ignem perpetuæ gehennæ retrudat, et in tantum in ea diocesi virus prævaricationis hæreticæ penetravit, quod diversas et inauditas sectas ministri diabolicæ fraudis ibidem adveniunt et publice profitentur et populum qui sibi credat habent, ita ut vox eorum angelica reputetur nec sit inter eos qui ab ore ministri verbum affectet quinimo non dedignetur evangelicæ prædicationis audire. Propter quod idem episcopus suam insufficientiam recognoscens a nobis humiliter postulavit ut ei cedendi licentiam præberemus. Nos igitur tam super lapsu Ecclesiæ quam interitu animarum, quæ per incuriam pastoris in laqueum damnationis incidisse creduntur, pio condolentes affectu et volentes super hoc congruæ provisionis remedium adhiberi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præfatum episcopum propter impedimentum cordis vel corporis insufficientem esse noveritis ad gerendam sollicitudinem pastorem, vos auctoritate nostra cessionem ejus admittere minime postponatis; et ea libere ac sine pravitate recepta, canonicis Ecclesiæ Carcassonen. tribuatis licentiam idoneum episcopum eligendi, qui opere ac sermone fidei prævaricatores ad fidei revocet unitatem et eradicato penitus zizaniorum germine, frumentum cura multiplicato fructu faciat, inspirante divina clementia pullulare. Vobis autem in virtute obedientiæ districte præcipimus ut per vos ipsos et quoscunque alios ac præfatos hæreticos de Narbonen. provincia penitus excludendos omne studium et operam, quam poteritis, tribuatis.

Datum Laterani, x Kalend. Januarii.

CCCCXCV.

ARCHIEPISC. ET DECANO SENONEN.

Ut Ecclesiam S. Martini Turonensis ab injuriis defendant.

(Datum, ut supra.)

Potestatis apostolicæ plenitudo longe lateque diffusa, licet ubique præsens potentialiter habeatur, tamen quia ea quæ ad tantum officium pertinent, per se, prout singulis expediret, non valet præsentialiter exercere, tam vos quam alios ministros Ecclesiarum in partem sollicitudinis advocavit, ut sic

tanti onus officii per subsidiarias actiones commodius supportetur. Inde est quod cum Ecclesia beati Martini Turonen. nostra filia specialis existat nec ei possimus in quibuslibet necessitatibus suis præsentialiter, prout tenemur, adesse, nos ministerium nostrum quod eidem impendi non potest vestræ sollicitudini committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dilectis filiis canonicis ipsius Ecclesiæ, quoties ad vos pro irrogatis sibi injuriis duxerint recurrendum, de malefactoribus suis constitutis in terra charis. in Christo filii P. illustris regis Franciæ appellatione remota, nullatenus differatis justitiæ plenitudinem exhibere: ad id liberius faciendum, quemadmodum videritis expedire, monitione præmissa rigorem ecclesiasticum prout justum fuerit adhibentes.

Datum, ut supra.

Scriptum est in eundem modum episcopo et decano Pictaviens.

CCCCXCVI.

PICTAVIENS. ET GENOMANENS. EPISCOPIS ET ABBATI DE FONTANA.

Ejusdem argumenti.

(Datum, ut supra.)

Potestatis apostolicæ, etc., ut supra usque ad verbum committentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad eandem Ecclesiam accedentes, ea quæ tam in vestimentis canonicorum inordinatis quam divinis obsequiis, meditationibus et firmis tempore residentia faciendæ et aliis tam spiritualibus quam temporalibus videritis corrigenda, cum consilio eorum quos in ipsa Ecclesia maturioris et sanioris consilii esse noveritis, auctoritate apostolica, sublato contradictionis et appellationis obstaculo. Deum solum habentes præ oculis, corrigentes eos quos vestris institutionibus contrarios inveneritis aut rebelles, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis; ita in hoc provisione sollicita procedentes, quod studium vestrum apud Deum et homines multipliciter appareat commendandum. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut supra.

CCCCXCVII.

CONVENTRENSI EPISCOPO.

De pœna Simoniacorum.

(Datum Laterani.)

Vitium Simoniacæ pravitatis quantum Deo sit odiosum et quanta ex eo sequatur pernicietas animarum fraternitatem tuam credimus non latere. Inde est quod cum, sicut audivimus, plures clerici de tua diocesi sua sint beneficia Simoniacæ assecuti, ita quod ex hoc magnum scandalum in populo generetur, tibi præsentium auctoritate duximus injungendum ut illis qui legitime convinci potuerint ecclesiastica beneficia taliter obtinere amotis, tibi ea liceat, appellatione remota, personis idoneis assi-

(220) Leg. *Busseol*, ut monet Justellus in probat. historiæ Domus Turrianæ pag. 40. Vide etiam pag. 36. In vet. cod. Colbeſtiano legitur *Utro*.

agnare; alios vero qui canonicè convinci non poterint, si fama publica noveris laborare, ad purgationem canonicam, subl. appellationis diffugio, nostra possis auctoritate compellere, ne scandalum in populo generetur. Vellemus autem quod circa primordia promotionis tuæ majorem nobis et Ecclesiæ Romanæ reverentiam impendisses.

Datum Laterani.

CCCCXC VIII.

LITTERÆ GUIDONIS COMITIS ALVERNÆ AD DOMINUM PAPAM. *Romanæ Ecclesiæ castrum donat fratrisque sui causam commendat pontifici.*

Domino INNOCENTIO divina bonitate sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo et universali episcoporum episcopo GUIDO comes Alvernæ, salutem cum omni reverentia et hominii fidelitatem debitam.

A parentum meorum fide non degenerare laborans, qui quoddam suum proprium castellum nomine Uteo, (220) Deo et sanctis apostolis et Ecclesiæ sanctæ Romanæ sibi que præsentibus domino Alexandro papæ videlicet et successoribus suis delegarunt, aliud non minus præcipuum castrum, a me noviter ædificatum et meo nomine nominatum, præfata sanctæ Rom. Ecclesiæ dono et concedo, aurique unciæ pro mea recenti mutatione transmittito. Vestram itaque protectionem et defensionem super fratrem meum R. Claromonten. episcopum exorare, sicut videtur, decrevi: quoniam idem frater meus præfatus episcopus, conjunctis et adunatis sibi Coterellorum et Basclorum ruptis diversis, in præjudicium sui ordinis et prævaricationem totius juris terram meam incendiis, homicidiis et rapinis et quibuscunque potest malitias devastat. Vestræ itaque sanctitatis pedibus prostratus, preces fundo ut eum a tanta injuria revocetis et sententiam excommunicationis quam in terram meam præter præfata mala tulit amoveatis, et judices vel examinatores causæ nobis constituatis dominos archiepiscopum Burdegalen. et præpositum Evaunen. qui ab universis abbatibus vicinis veritate cognita, remota appellatione, tantam injuriam terminare studeant. Precamur etiam ut latori præsentium super his et aliis quæ intinaverit credatis.

CCCCXCIX.

COLOCEN. ARCHIEPISCOPO.

De reformatione monasterii S. Stephani de Kew.

(Laterani, xi Kal. Januarii.)

Cum nobis, licet immeritis, in apostolicæ sedis specula consistentibus sit universarum Ecclesiarum sollicitudo commissa, de statu illarum sollicitudinem nos convenit gerere diligentem et providere attente ut per fratres et coepiscopos nostros, cum non possimus ubique nostram præsentiam corporaliter exhibere, possint in melius reformari. Ex parte siquidem tua nostris est auribus intimatum quod cum bonæ memoriæ Andreas antecessor tuus monasterium S. Stephani protomartyris, situm in

loco qui dicitur Keu, concessisset fratribus S. Abrahæ de Valle Ebron, monachis nigri ordinis propter dissolutionem suam remotis, et iisdem fratres S. Abrahæ bona ejus dilapidando et ducendo vitam nimium dissolutam, ipsum deduxissent ad nimiam paupertatem, bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster et nos etiam tibi dedimus in mandatis ut restitutioni ejusdem monasterii provideres: tuo committentes arbitrio utrum prædicti fratres S. Abrahæ tolerandi, an monachi nigri essent in ipso monasterio reducendi. Tu vero, sicut accepimus, fratres S. Abrahæ propter dissolutionem suam inde penitus abjecisti, et nos per petitionem tuam duxisti super provisione ipsius monasterii requirendos. Ideoque fraternitati tuæ per præsentia scripta mandamus quatenus, si per monachos Ecclesiam illam videris reformari non posse, in ipsa Ecclesia canonicos instituas regulares, qui secundum regulam beati Augustini devotum ibi Domini famulatum impendant, et per eorum religionem locus ipse in melius tuo faciente studio reformetur.

Datum Laterani, xi Kal. Januarii.

D.

ILLUSTRI REGI UNGARIÆ.

Ut compellat Sclavos decimas persolvere.

(Datum, ut supra.)

Significante venerabili fratre nostro Colocen. archiepiscopo, ad audientiam apostolatus nostri noveris pervenisse quod, cum in diocesi sua sint quamplures villæ in quibus Sclavi habitant, iidem Sclavi præfato archiepiscopo decimas exhibere contemnunt. Quoniam igitur de regia serenitate confidimus et speramus ut Ecclesias et earum ministros diligas et earum commodis exemplo progenitorum tuorum diligentem intendas, excellentiam tuam rogamus atque monemus, per apostolica scripta mandantes, quatenus memoratos Sclavos ut decimas debitas præfato archiepiscopo sine diminutione persolvant, tradita tibi potestate compellere non omittas.

Datum, ut supra.

DI.

ABBATI ET CONVENTUI S. PETRI CARNOTEN.

Beneficia ecclesiastica nemini promittenda ante quam vacent.

(Laterani, iii Kal. Januarii.)

Cum monasterium vestrum inultorum gravetur onere debitorum, ut vix ejus redditibus fratribus valeant necessaria ministrari, abbates qui fuerunt pro tempore, sicut nostris est auribus intimatum, occasione promissionum de beneficiis non vacantibus tantis se pensionibus obligarunt, quod, si etiam ut dudum monasterium in temporalibus abundaret, eas solvere vix valeret. Cum autem, secundum instituta canonum, antequam vacent non sint ecclesiastica beneficia promittenda, et quæ contra leges fiunt, haberi debeant pro infectis; vos et monasterium vestrum a præmissis promissionibus et pen-

ALONIBUS denuntiamus auctoritate præsentium absolutos; cum nec regulariter valeat accessorium, ubi non obtinet principale.

Datum Laterani, iii Kal. Januarii.

DII.

EPISCOPO TRIPOLITANO.

Eum transfert ad Ecclesiam Tripolitanam.

(Laterani, ii Kal. Januarii.)

(221) Cum ex naturalis legis præcepto, quod Dominus in Evangelio declaravit, quæcumque volumus ut faciant nobis homines et nos eis facere debeamus, et ex eo quod legitur in Tobia, *Quod tibi odis fieri, alii ne feceris* (Tob. iv, 16), ab aliorum teneatur injuriis temperare, nos, qui sacra docente Scriptura monemur ne alii nostrum demus honorem, et ex apostolatus officio quod, licet indigni, suscepimus, aliorum jura et præsertim fratrum et coepiscoporum nostrorum tenemur propensius defensare, ab eisdem nolumus nobis injurias irrogari. Sane cum ad apostolatus nostri notitiam luce clarius pervenisset quod venerabilis frater noster Antiochenus patriarcha, prædecessoris sui exemplis secutus, qui motu propriæ voluntatis N. Tharsen. in Mamistan. dicitur transtulisse, te quondam Apamen. electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisset, non potuimus non moveri; præsertim cum nec ei suffecerit dicti prædecessoris sui præsumptionem solummodo imitari, quin potius in injuriam nostram ipsius transgressus excessum, novo quodam mutationis genere parvificavit majorem et magnum quodammodo minoravit, episcopare archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens, cum dictus prædecessor ejus dictum archiepiscopum de Tharsen. Ecclesia in Ecclesiam transtulerit similis dignitatis. Licet enim tu nondum fuisses consecratus, confirmationis tamen munus receperas et archiepiscopalia, quantum tibi licuerat, ministraras; sicut tua nobis relatione innotuit, qui te Valenien. asseruisti episcopum, cum nuper constitutus esses apud sedem apostolicam, confirmasse. Verum cum fortius sit spirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium quod est inter episcopum et Ecclesiam, suo tantum reservaverit iudicio dissolvendum: qui dissolutionem carnalis conjugii quod est inter virum et feminam suo tantum iudicio reservavit, præcipiens ut quos Deus conjunxit, homo non separet. Non enim humana sed divina potius potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Jesu Christi, episcopus ab Ecclesia removetur. Et ideo tria hæc quæ præmissimus non tam institutione canonica quam institutione divina soli sunt Romano pontifici reservata. Sicut autem episcopus consecratus sine licentia Romani pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic et electus confirmatus præter ejus assensum suam deserere nequit Ecclesiam, cui

(221) Vide supra epist. 50 et seq. et 117.

est alligatus; cum non debeat in dubium revocari quin, post electionem et confirmationem canonicam, inter personas eligentium et electi conjugium sit spirituale contractum. Quia, licet inveniat in canone (221 *) quod si electus ultra quinque menses per suam electionem retinuerit viduatam Ecclesiam, nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur Ecclesia viduata quasi sponsum non habeat, sed quia cum sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quaedam viri manet solatio destituta. Quamvis autem eidem patriarchæ et aliis fratribus et coepiscopis nostris, ut præmissum est, quantum cum Deo possumus, deferre velimus, præsertim cum Ecclesia Rom. sit Antiochenæ plus cæteris quasi quadam germanitate conjuncta; ne tamen jure patriarchatus ad eum credatur episcoporum mutatio pertinere et hoc ipsum trahatur ad posteros in exemplum per quod apostolicæ sedis privilegio, cujus jura tenemur præ cæteris conservare, posset plurimum derogari, pro præmissis excessibus eum ab electorum confirmationibus et consecrationibus episcoporum et te ab administratione pontificalis officii de communi fratrum nostrorum consilio duximus suspendendos, donec super hoc curaremus aliud ordinare. Per quod idem patriarcha honori suo asseruit per litteras suas plurimum derogatum, cum usque ad tempora ista patriarchæ Antiocheni suspensio fuerit inaudita: quoniam et prædecessor noster Leo papa (222) sanctissimus Anatolium patriarcham Constantinopolitanum, quamvis patriarcham Antiochenum præsumperit consecrare nec suspendit nec excommunicavit, sed redarguit et ad melius mutavit. Ad excusandum quoque quod fecerat, nonnulla in eisdem litteris suis exprimere procuravit, quibus nos plus ad misericordiam quam ad iudicium suppliciter invitabat: ignorantiam scilicet, cum nusquam expressum fuerit, usque ad nostra tempora, de electo quod de episcopis fuerat institutum; perturbationem mentis, quæ pro tribulationibus quæ terram illam nimis peccatis exigentibus invenerunt, rationis acumen intueri acutius non sinebat; idoneitatem personæ tuæ, quæ litteratura et honestate cæteris illius terræ clericis præminebat; et quod canonicorum vota in alium non poterant de facili convenire: qui si aliquatenus discordassent a domino terræ, parato ad prædam, et de scissuris mentium exultante, bona ecclesiastica essent mirabiliter desolata. Et sicut venerabilis frater noster Conradus Maguntinus archiepiscopus, episcopus Sabinensis, cujus testimonium præmissis rationibus concordabat, suis nobis litteris intimavit, tua prudentia circumspecta totius terræ statui plurimum poterat existere fructuosa. Propter quæ circa factum tuum facilius poterat dispensari. Nos ergo super facto tuo cum fratribus nostris communem tractatum habentes et subtiliter attendentes quod consecratio tibi collata nec prioris Ecclesiæ

(221 *) Vide supra epist. 447.

A te pontificem fecerit, cum ad eam non fueris consecratus, nec secundæ ad quam, prioris vinculo perdurante, non poteris canonicè consecrari, cum adhuc esses alteri conjugaliter alligatus, prædictis tamen rationibus ad dispensationis gratiam inclinati, quamvis secundum sacrorum canonum instituta utraque carere deberes, de plenitudine potestatis a prioris vinculo te solventes, auctoritatè tibi præsentium duximus concedendum ut de benignitate sedis apostolicæ quasi novo consensu Tripolitanam Ecclesiam de cætero tanquam proprius pontifex ad honorem Dei, utilitatem ipsius Ecclesiæ tuamque salutem et cleri populique tibi commissi studeas gubernare, quatenus præveniente divina gratia et sequente plus prodesse velis et valeas quam præesse; præsertim temporibus istis, cum vix sit qui faciat bonum usque ad unum, opus est non mercenario, sed pastore.

Datum Laterani, 11 Kal. Januarii.

DIII.

PATRIARCHÆ ANTIOCHENO.

Ejusdem fere argumenti.

(Datum, ut supra.)

Cum ex naturalis legis, etc., ut supra, fere in eadem modum usque ad verbum dispensari. Et quoniam suspensionis sententiam in te prolatam, sicut ex tuarum intelleximus continentia litterarum, humiliter observasti: Nos, qui personam tuam sincera charitate diligimus et tuo, quantum cum nostro poseumus, intendimus honori deferre, cum te inter fratres nostros honorabile membrum et in domo Domini columnam immobilem reputemus, confessionem spontaneam et supplicationem devotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia pœnam indictam duximus relaxandam, a suspensionis sententia fraternitatem tuam auctoritate præsentium denuntiantes penitus absolutam.

Datum, ut supra.

DIV.

LINGONEN. EPISCOPO.

Ipsium ab officio suspendit, donec capitulo suo super dilapidatione bonorum Ecclesiæ respondeat.

(Datum, ut supra.)

Sine dolore tibi et pudore scribere non yalemus, cum sedes apost. quod olim in te dignoscitur approbasse, nunc peccatis exigentibus cogitur improbare. Cum enim ab ipso tuæ promotionis principio inter te et dilectos filios canonicos Lingonen. multæ pullulaverint quæstiones nec unquam, postquam tuo commissa fuit regimini, pacem habuerit Ecclesia Lingonensis, sicut fama refert publica, et quamplurium prælatorum et religiosorum ipsarum partium litteris nostro est apostolatu suggestum, non solum mobilia sed etiam immobilia ipsius Ecclesiæ adeo distraxisti, quod quæ olim inter Gallicanas Ecclesias nobilis fuerat et famosa nunc habeatur ab his, qui in circuitu ejus sunt, in opprobrium et contemptum. Super quibus cum a Lin-

(222) Leo I, epist. 53.

gonen. capitulo coram venerabili fratre nostro Lugdunen. archiepiscopo metropolitano tuo delatus fuisses, ut ejus iudicium declinares, apostolicæ sedis audientiam invocasti, festum beati Lucæ proxime præteritum terminum appellationi prosequendæ prægens; quem Lingonen. capitulum ad Dominicam qua cantatur *Jubilate Deo*, proxime præteritam, coarctarunt. Quæ utique cum tam per litteras quam nuntios utriusque partis ad nostram audientiam pervenissent, volentes tibi et eis pro intemperie aeris et caloris distemperantia paterna sollicitudine providere, tibi per scripta nostra mandavimus ut hujus occasione discordiæ bona Lingonen. Ecclesiæ minime dilapidare præsumeres: festum beati Michaelis proxime præteritum sub peremptorio terminum assignantes, quo te nostro conspectui præsentares objectionibus capituli responsurus et propositurus contra ipsos si quid velles proponere quæstionis. Cum autem canonici Lingonenses et illi præsertim quos personaliter ad petitionem tuam litteris fecimus apostolicis evocari, ad nostram accessissent præsentiam et nos tuæ volentes fraternitati deferre, ipsos diu detinuerimus, adventum tuum aliquandiu exspectantes, comparuerunt tandem in præsentia nostra duo nuntii tui, quibus, licet procuratores non essent, in consistorio nostram quædam audientiam et quæ ab eis proposita fuerunt, audivimus diligenter, facientes litteras nobis pro [f. per] te transmissas in nostro et fratrum nostrorum auditorio recitari: in quibus continebatur expressum, quod in Cisterciens. capitulo, in multorum religiosorum et aliorum præsentia, signum vivificæ crucis acceperas, vovens pro amore Jesu Christi ad partes accedere transmarinas; quod tamen post edictum peremptorium a te procuratum constitit esse factum. Et licet ipsi canonici sæpius reclamarent quod in exspectando plus debito gravarentur, sententiam tamen nostram usque in vigilia Nativitatis Domini proferre distulimus, credentes quod tu venires vel saltem sufficientem mitteres responsalem. Quantumcunque vero nobis sit molestum te in aliquo molestari, quia tamen nobis incumbit ex injunctæ administrationis officio corrigenda corrigere et reformare in melius quæ circa Ecclesiarum statum noscuntur minus licite attentata, volentes etiam in iudiciis juris ordinem observare, habito cum fratribus nostris super negotio ipso consilio, te pro contumacia manifesta et dilapidatione vulgata, quam non solum ad aures nostras fama publica detulit, imo etiam archiepiscoporum, episcoporum et aliorum religiosorum virorum testimoniales litteræ demonstrarant, te ab administratione totius Lingonen. episcopatus, tam in spiritualibus quam in temporalibus, omnino suspendimus; auctoritate tibi præsentium injungentes districtius ut suspensionem procures inviolabiliter observare. Volentes autem, nisi forte cedere forte malueris, quod salutis tuæ magis credimus expedire, causam quæ inter te et dilectum filium decanum

A Lingonen. pro Ecclesia vertitur, super dilapidatione et insufficientia et aliis multis injuriis et gravaminibus per te ipsi Ecclesiæ irrogatis, examinari celerius et canonico sine decidi (ne, si fuerit diutius prorogata, cadat irreparabiliter Ecclesia Lingonen. quæ jam videtur ex parte maxima cecidisse), ipsam venerabili fratri nostro Parisien. episcopo duximus committendam; per apostolica tibi scripta mandantes quatenus, cum ab eo fueris requisitus, ipsius adire præsentiam non postponas, responsurus objectis et objecturus quæ volueris contra decanum agentem pro Ecclesia memorata. Si vero de utriusque partis voluntate processerit quod per ipsum episcopum definitiva sententia proferatur, ipse auditis hinc inde propositis et ascitis sibi viris prudentibus quos tanto negotio cognoverit expedire, causam ipsam sine canonico terminabit. Alioquin gesta utriusque partis relecta in scriptis et sigilli sui munimine roborata ad præsentiam nostram transmittet, prægens partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem per dictum Parisien. episcopum de procuratore idoneo Lingonen. Ecclesiæ præcipimus provideri.

Datum, ut supra.

Scriptum est super hoc episcopo Parisien.

DV.

PATRIARCHÆ JEROSOLYM. ET CANONICIS DOMINICI SEPULCRI.

C *Jerosolymitanum patriarcham hortatur ut Antiocheno patriarchæ de certis querelis satisfaciatur, vel causam coram pontifice Romano prosequatur.*

(Laterani, III Non. Januarii.)

Quanto Antiochenam et Jerosolymitanam Ecclesiæ purius diligimus et intendimus amplius honorare, tanto ad amovenda ea quæ inter ipsas controversiæ atque rancoris cujusdam scrupulum pariunt diligentius intendere volumus ac quæstiones earum judiciali calculo diffinire; ut earum sopita discordia, servent ad se invicem mutæ dilectionis affectum et in suis sibi curent necessitatibus subvenire. Sane cum inter prædictas Ecclesias super Tyren. et Peterlen. archiepiscopatibus quæstio fuerit diutius agitata, quæ, sicut ex litteris felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri didicimus, vobis et prædecessoribus vestris quodammodo per negligentiam procurantibus finem non potuit debitum obtinere, cum peremptorio multoties fueritis evocati ac idem prædecessor noster bonæ memoriæ prædecessori tuo, frater patriarcha, cum proficisceretur in Galliam, mandaverit viva voce ut vel sufficientem responsalem transmitteret vel ipse rediret ad ejus præsentiam responsurus; quia idem patriarcha mandatum apostolicum non implevit, dictus prædecessor noster utrique parti peremptorium terminum assignavit; ad quem, sicut accepimus, nec venistis nec misistis idoneos responsales. Quia vero, quantumcunque Jerosolymitanam Ecclesiam diligamus, quantumcunque etiam vobis

et ipsi vellimus in instanti necessitate deferre, quia tamen Antiochenæ Ecclesiæ justitiæ deesse non possumus nec debemus, quæ etiam non est Sarcenicæ persecutionis immunis, licet aliud statuere contra vos de juris rigore possemus, necessitatem tamen terræ orientalis diligentius attendentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus a festo Omnium Sanctorum proximo venturo usque ad annum, quod vobis peremptorio assignamus, ad respondendum sufficienter instructi, nostro vos conspectui præsentetis per sufficientes et idoneos responsales. Quod si nec ad præsentiam nostram accesseritis termino constituto nec transactioni steteritis quæ per felices recordationis Eugenium papam prædecessorem nostrum inter easdem Ecclesias intercessit vel alias cum venerabili fratre nostro patriarcha et dilectis filiis canonicis Antiochen. curaveritis convenire, nos, concedente Domino, sicut justum fuerit, procedemus.

Datum Laterani, III Nonas Januarii.

DVI.

FRATRIBUS MILITIÆ TEMPLI.

Certorum bonorum emptionem auctoritate apostolica confirmat.

(Laterani, IV Non. Januarii.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum assensu, stagnum de Cucullo cum omnibus pertinentiis suis, et totum mansum de Granoliis, quæ a Fulcrando Magalonensis Ecclesiæ præposito de consilio et assensu venerabilis fratris nostri Magalonen. episcopi rationabiliter comparastis, sicut ea juste ac pacifice possidetis, et in venditionis scripto continetur, devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Statuentes ut nulli, etc.

Datum Laterani, IV Nonas Januarii.

DVII.

COMMENDATORI ET FRATRIBUS DOMUS MILITIÆ TEMPLI SITE APUD MONTEM PESSULANUM.

Transactionem inter ipsos et præpositum atque capitulum Magalonen. olim ininita confirmat.

(Laterani, II Kal. Januarii.)

Ea quæ de mandato sedis apostolicæ concordia vel iudicio statuuntur, firma debent et illibata consistere, et ne in recidivæ contentions scrupulum relabantur, apostolico convenit patrocinio communi. Sane cum controversiam quæ inter vos et dilectos filios G. præpositum et capitulum Magalonen. super diversis capitulis vertebatur, bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster venerabili fratri nostro archiepiscopo Arelatensi commiserit sine canonico decidendam, ipse, tanquam vir providus et discretus, partibus in sua præsentia constitutis, communicato multorum consilio, controversiam ipsam amicabili compositione sopivit. Nos itaque ad exemplar ejusdem prædecessoris nostri, compositionem ipsam, sicut ipsa sine pravitate facta est et ab utraque parte recepta

et in instrumento authentico exinde confecto plenius continetur, ratam habentes et firmam, eam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Et ut majorem obtineat firmitatem, ipsam de verbo ad verbum huic præsentis paginæ duximus inserendam, cujus tenor talis est: *In nomine Domini nostri Jesu Christi. Anno incarnationis ejusdem 1197, mense Aprili. Cum omne profuturæ rei stabilimentum, ne transiente tempore evanescat, litterarum oporteat testimonio præsignari, præsentium et futurorum memoriæ per hujus præsentis paginæ instrumentum dignum fuit demonstrare quæd causa quæ inter Guidonem præpositum et capitulum Magalonen. ex una parte et P. de Caprespina commendatorem domus militiæ Templi sitæ apud Montem Pessulanum et fratres ejusdem domus ex altera parte, super multis et variis capitulis, videlicet super oblationibus, vigiliarum perceptionibus, cæmeterii obventionibus, decimis, ecclesiarum novarum constructionibus, possessionibus, damnis, injuriis et invasionibus et aliis multis querelis, coram domino Humberto Dei gratia archiepiscopo Arelaten. a domino Cælestino bonæ memoriæ Papa tertio delegato hinc inde vertebatur, post multas et varias contentiones et altercationes ab eodem archiepiscopo amicabili compositione de utriusque partis assensu et auctoritate Deodati de Breisaco tunc temporis magistri domorum militiæ Templi in Narbonen. et Arelaten. et aliis provinciis, in hunc modum fuit decisa. Prædictus itaque archiepiscopus, assidentibus ei magistro Michaelæ Arelaten. sacrista, P. Alberto causidico Aquensi, magistro Nicolao, R. de Montiliis, P. Petito, communicato eorum et utriusque partis consilio definiuit quod de cætero prior sancti Firmini et canonici Magalonen. tertiam partem omnium oblationum denariorum, candelarum, panis, vini et aliorum, cujuscunque modi sint sive sint oblatæ ad manum sacerdotis sive ad altare in ecclesia domus prædictæ, integre et sine diminutione percipiant. In præcipuis vero solemnitatibus, scilicet Natalis Domini, beati Stephani, beati Joannis evangelistæ, Epiphaniæ, Ramis palmarum, Sancti Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, Assumptionis et Purificationis beatæ Mariæ et Omnium Sanctorum, medietatem percipiant. In candelis autem vigiliarum nihil accipiant. In omnibus vero cæmeterii obventionibus et mortuorum legatis seu relictis, cum apud eos elegerint sepulturam, omnium rerum tam mobilium quam immobilium vel se moventium, cujuscunque modi vel generis sint, prior et canonici Magalonen. tertiam partem integre percipiant, exceptis armis et armaturis et equis. Si vero decedens pro armis vel equis emendis pecuniam vel terram vel aliam quamlibet rem prædictæ domui legaverit vel reliquerit, in his omnibus et etiam in obventionibus illorum quibus infirmantibus Templarii signum suæ religionis imposuerint, pallium scilicet cum cruce, vel aliud, nihilominus dicti canonici tertiam partem percipiant; nisi tales fuerint qui voto solemniter et*

perpetuo cum voluntate morandi, si evaserint, se domui Templi pro fratribus tradiderint, et qui ad domum sine alterius personæ sustentaculo pedites vel equites venire poterunt. In quorum obventionibus, etiamsi in illis agritudinibus decesserint, et in obventionibus familiæ domus Templi ibi morantis, dicti canonici nihil accipiant. Decimas quoque totius bladi et leguminum, cujuscunque generis sint, et vini in integrum in pace et sine contradictione canonici Magalonen. percipiant; et his contenti nihil aliud quævere possint. In decimis vero novalium, in hortis et arboribus et pratis et animalium nutrimentis, cujuscunque generis sint, dicti canonici nihil percipiant. Item diffiniuit dominus archiepiscopus cum assessoribus prædictis, quod Templarii apud Lunellum vel in tota diœcesi Magalonsensi ecclesiam vel oratorium non construant, nec cæmeterium habeant sine voluntate episcopi et assensu Ecclesiæ Magalonsensis et illud oratorium, quod apud Lunellum incaptum esse videbatur, omnino removeatur. Possessiones vero stagni de Cucullo cum pertinentiis suis et mansum de Granolet cum pertinentiis suis, quæ quondam emerunt a Fulcrando quondam Præposito Magalonsensi, Templarii sine inquietatione et vexatione aliqua in pace habeant et possideant. De damnis datis super abductione pecorum et animalium domus militiæ Templi a canonicis Magalonsensibus et aliis damnis, injuriis et invasionibus hinc inde illatis, bonum finem et mutuam remissionem inter se tam Templarii quam canonici Magalonen. fecerunt. Præterea excommunicatos vel interdictos Magalonen. Ecclesiæ ad ecclesiam vel sepulturam Templarii nullo modo recipiant. Etsi episcopus vel prior parochialis Ecclesiæ populam ab aliis Ecclesiis convocare decreverit, tunc Templarii ad Ecclesiæ officium nullum admittant, donec aliæ Ecclesiæ populam recipiant. Et ego G. Magalonen. præpositus, et ego P. de Agrifolio archidiaconus, et ego Michael, et ego G. de Altiniaco, voluntate et assensu Magalonen. capituli missi, omnia supradicta in perpetuum vultura laudamus et confirmamus et in proximo generali capitulo Magalonen. laudari et confirmari faciemus, et hoc idem pro posse nostro faciemus a summo pontifice confirmari. Et ego frater Deodatus de Breisaco magister domorum Templi in Narbonen. D et Arelaten. et aliis provinciis, et ego frater P. de Caprespina commendator domus Montispessulani, et ego frater G. de Solario commendator domus Arelatensis, voluntate et assensu fratris Pontii de Rigando magistri in citramarinis partibus, omnia supradicta in perpetuum vultura laudamus et confirmamus, et in proximo generali capitulo Templi ea laudari et confirmari faciemus, et hoc idem pro posse nostro faciemus a summo pontifice confirmari. Acta apud Arelatum in palatio domini archiepiscopi, in præsentia et testimonio P. Malauræ caputiscolæ, Privati vestiarii, W. Helicæ infirmarii, G. Enguiramni elemosynarii, G. de Berra, P. Hysnardi, B.

(223) Vide supra epist. 338.

A de Monins, Rost. capellani domini archiepiscopi, prioris capellani ejusdem, Hysnardi de Sancto Amantio, Michaelis clerici domini archiepiscopi, B. de Olivario, Aldeberti de Novis, G. Raymundi de Mol. P. Bruni, Pont. scutarii, Franceschi, Jacobi, Columbi notarii regis Aragonen. P. notarii domini archiepiscopi, qui scripsit hæc.

Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, 11 Kalendas Januarii.

DVIII.

SYRACUSANO EPISCOPO ET ABBATI DE SAMBUCINO.

De subsidio terræ sanctæ.

(Laterani, Non. Januarii.)

(223) De vestra discretione ac sinceritate confisi, etsi negotium laboriosum, meritorium tamen et, sicut credimus, vobis propter Christum acceptum duximus committendum, sperantes quod illud tanto libentius impleatis, quanto per ipsum, ut sic loquamur, et restitutio Jesu Christi exsulis et communis Christiani populi utilitas amplius procuratur. Vos autem mandati apost. tenore suscepti nec parcentes laboribus, nec expensis, propositis populis Siciliae causam Christi. Nec fuit labor vester inanis; cum et multi de manibus vestris susceperint signum crucis et plures tam in victualibus quam aliis parati sint pro necessitatibus signatorum congruentia subsidia destinare. Verum, sicut ex literis quas tu, filii abbas, ad sedem apostolicam destinasti, didicimus, hi circa subsidium terræ orientalis negligentiores existunt, qui subditos sibi populos ad id debentem exemplo et exhortationibus invitare; et liberalitas laicorum, quos ad succursum terræ orientalis mandavimus simpliciter commoneri, eos in devotione præcedit quibus id districte præcipimus, certam pœnam eorum negligentiae comminantes. Non enim sicut per easdem accepimus archiepiscopi et episcopi redditus suos ab aliis sustinent æstimari nec ipsi eos aliquatenus taxant, ne secundum proprias facultates necessitatibus Jerosolymitanæ provinciæ juxta tenorem litterarum nostrarum congruentia destinare subsidia jubeantur. Scripsisti etiam quod de consilio religiosorum virorum procedit ut in missa singulis diebus in singulis ecclesiis pro peregrinis dicatur oratio specialis et semel in hebdomada pro tribulatione missa populo decantetur. Insuper, quod multi limina beati Jacobi apostoli visitare se voverint intimasti: qui præter oblationem altari beati Jacobi deputatam, quam illuc devote transmittent, universas expensas itineris libenter, impenderent vel in stipendia signatorum vel alias necessitates ultramarinæ provinciæ, dummodo a voto emisso auctoritate ap. solverentur; et, quod de consilio procedit quorundam, ut redditus vacantium præbendarum in usum orientalis provinciæ convertantur usque ad biennium adjecisti, salva vicariis solita pensione, ne interim Ecclesia suo servitio de-

fraudetur. Ut monachi præterea et alii religiosi extra claustra vagantes, auctoritate nostra reducantur ad claustrum et peculium quod inventum fuerit apud eos erogetur in stipendia signatorum procedere dixisti de consilio non paucorum. Volentes igitur quod de subventione terræ orientalis incepimus, quantum in nobis fuerit, Domino concedente complere, discretioni vestræ per ap. scripta mandamus quatenus tam archiepiscopos et episcopos quam alios ecclesiarum prælatos, ut secundum proprias facultates terræ sanctæ justa æstimatione subveniant, diligenter inducere procuretis. Quod si monitis vestris acquiescere forte noluerint, vos ipsi per viros idoneos et discretos eorum faciatis redditus justa æstimatione pensari; et nisi postmodum secundum facultates suas et discretionem vestram terræ orientali curaverint subvenire, per vestras nobis litteras intimetis. Volumus autem ut per universam Siciliam singulis diebus in missa pro peregrinis oratio Domino porrigatur et semel in hebdomada pro tribulatione missa publice decantetur. Eos autem qui se visitatos lumina beati Jacobi devote voverunt, si salva oblatione altaris reliquas expensas in signatorum voluerint subsidium erogare, dummodo laborem etiam redimant quem sustinerent in via, auctoritate nostra suffulti, ab eo quod voverant absolvatis. Redditus vero præbendarum vacantium, si de assensu diocæsani episcopi et clericorum illius ecclesiæ, in qua præbenda vacaverit, processerit voluntate, ut usque ad biennium convertantur in subsidium terræ sanctæ, salvis vicariorum stipendiis, sustinemus. Volumus nihilominus et mandamus ut monachos et alios religiosos extra claustra vagantes ad fratrum redire consortium qui eos recipiant, salva ordinis disciplina, cogatis, et proprium quod inventum fuerit apud ipsos, nisi eis ex ea causa propter quam oporteat illud restitui forsitan provenerit, in terræ orientalis subsidium convertatis. De his qui manus injecerint in clericos temere violentas, quia severitatem canonicam nolumus enervare, nihil aliud vobis ad præsens duximus concedendum, quam per priores vobis litteras est concessum. Super capitulis autem pro quibus inclytæ recordationis Constanciæ imperatrici nos scribere postulastis, ipsa sublata de medio votum vestrum non potuimus adimplere.

Datum Laterani, Nonis Januarii.

DIX.

SYRACUSANO EPISCOPO.

Ut pullulantes hæreses extirpare conetur.

(Datum, ut supra.)

Vergente jam in senium sæculo et supercrescente malitia temporis, friget charitas et in agro evangelici patrisfamilias zizania pullulant et polluant messes tritico rarescente, ac vulpes parvulæ jam in aperto præsumunt vineam Domini demoliri. Ecce penem hæreses antiquæ suscitantur ac innovatis veteribus, novi adveniuntur errores et fidem ca-

A tholicam pravi nituntur interpretes depravare; non se conformantes legi divinæ, sed in favorem propriæ perversitatis doctrinam evangelicam, prophetici et apostolicam pervertentes; ita ut novissimi dies videantur instare, secundum apostolum, qui in novissimis diebus mente prophetica talia prævidens eventura, cum multa de hujusmodi prædixisset, adjecit: *Quemadmodum autem Janne et Mambres restiterunt Moysi, ita et hi resistent veritati; homines corrupti mente, reprobi circa fidem* (II Tim. III, 8). Utinam autem, sicut ipse subjunxit, non proficiant ultra, sed insipientia eorum, sicut et illorum, fiat omnibus manifesta! Aliud etiam inconveniens specialiter in Sicilia partibus dicitur evenire; cum hi qui olim ex abnegato gentilitatis errore sacri baptismatis unda renati, fidem catholicam receperunt, nunc abeuntes retro et ad vomitum redeuntes, pristinis involvuntur erroribus et Christianæ fidei, quam professi fuerant, imo Christo potius adversantur. Cum autem ad capiendas hujusmodi vuldes parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, Salomon nos inducat in Canticis canticorum, ne mutis canibus latrare non valentibus comparemur aut deformitatem vineæ Domini Sabaoth, ad quam etsi in hora fere undecima, sumus tamen inter operarios, imo potius in operariorum magisterio deputati, negligere videamur, vel sub dissimulatione transire, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus ob timorem Domini et reverentiam apostolicæ sedis contra hæreticos, tanquam fidei Christianæ zelator assurgas; et si apud eos monitis obtinere non poteris ut redeant ad Ecclesiæ unitatem, ipsos, fautores, defensores et receptatores eorum, pulsatis campanis, candelis accensis, per totam diocæsimum in qua fuerint, imo etiam per totam provinciam, singulis diebus Dominicis et festivis excommunicatos publicè nuntiari facias et bona eorum a principibus publicari. Ad hæc, quia oblatum exigit quod non exegerat offerendum, nec impune conceditur cuiquam a fide catholica resilire, volumus, et sub eadem tibi districtione mandamus ut eos qui post susceptum sanctificationis lavacrum redire ad ritus Saracenicis præsumperunt, ut a suo revertantur errore et catholicam fidem obsequerent, frequenti ac diligenti exhortatione præmissa et per te ipsum quacunque poteris districtione compellas et compelli facias per principes sæculares.

Datum, ut supra.

BX.

6. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO V. GEVRIEN.

ET D. ZAGABRIEN. EPISCOPI.

Cassatur electio archiepiscoporum Mydruntin. et Spalat.

(Laterani, III Kal. Januarii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod, cum omnes communicantes in aliquo A. fratri charissimi in Christo filii nostri Ungarorum regis

illustris, qui scilicet vel litteras sibi dirigerent aut ab eo reciperent destinatas, vel eidem aliquod consilium vel auxilium exhiberent vel ei in aliquo communicare præsumerent, de mandato bonæ memoriæ Cælestini papæ prædecessoris nostri excommunicationis fuerint vinculo innodati, N. et A. post excommunicationem et inhibitionem apostolicam eidem communicare scienter, consilium et auxilium impertiri et divina præsumpserunt etiam celebrare. Unde propter hoc in Hydruntin. et Spalatin. archiepiscopos, quamvis et illi excommunicationi subiaceant, ab eodem, loco remunerationis contra juris ordinem in regni dignitatis præjudicium sunt promoti. Quia vero tantæ præsumptionis audaciam in injuriam Dei et contemptum sedis apostolicæ attentatam, in panitiam relinquere non possumus nec delermus, fraternitati vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus quatenus super præmissis inquirentes diligentius veritatem, si rem ita noveritis se habere, præfatos N. et A. eorum electionibus, imo verius intrusionibus penitus irritatis, excommunicatos publice nuntietis et usque ad condignam satisfactionem faciatis ab omnibus arctius evitari; districtius inhibentes ne quis eis obtentu electionum fidelitatem, obedientiam vel reverentiam audeat exhibere. Nullis litteris, etc. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, III Kalend. Januarii.

DXI.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET CÆTERIS ECCLESiarUM PRÆLATIS IN UNGARIA CONSTITUTIS.

Ne quis in Ungariæ regis consiliarios facile excommunicationis sententiam proferat.

(Laterani, VI Id. Januarii.)

Cum inter alios mundi principes personam clarissimi in Christo filii H. Ungariæ regis illustris et regnum sibi commissum prærogativa dilectionis et gratiæ disposerimus honorare, in admittendis petitionibus regiis, quoties nostro apostolatu porriguntur, tanto nos faciliores, quantum cum Deo possumus, volumus exhibere, quanto ad promovenda universa et singula quæ regia debeat serenitas acceptare, volumus existere propiores. Sane postulavit nuper concedi sibi a nobis ad instar bonæ memoriæ Clementis papæ prædecessoris nostri regia celsitudo ut nullus archiepiscopus vel prælatus quilibet in familiares et consiliarios suos, de quorum absentia et privatione tam regnum Ungariæ quam persona regis possit incurrere defrimentum, et præsertim in Geurien. episcopum dilectum et familiarem suum, qui, post mortem inelytæ recordationis B. progenitoris ejus, tam in guerra quam in pace, in omnibus et præ omnibus fidelis sibi existit et devotus et inter fideles fidelissimus est inventus, unde ipsum dignis in Domino laudibus commendamus, excommunicationis sententiam promulgaret. Quod si fuisset ab aliquo forsitan attentatum, per quem mallet archiepiscopum vel episcopum usque

(324) Cap. 29, De testibus.

A ad decem absolvi faceret, cujuslibet contradictionis et appellationis obice non obstante. Nos ergo de benignitate sedis apostolicæ magnificentiæ regiæ ulteriore volentes favorem et gratiam impertiri, universitati vestræ auctoritate præsentiam duximus inhibendum, ut in consiliarios et familiares ipsius, quorum in hac tempestate consilio et familiaritate sine magno sui dispendio carere non potest, nullus vestrum, nisi pro manifesta et rationabili causa et canonica monitione præmissa, excommunicationis vel interdicti sententiam audeat promulgare. Quod si aliter fuerit in elusionem mandati apostolici perperam per præsumptionem cujuslibet attentatum, decernimus non tenere. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, VI Idus Januarii.

DXII.

PATRIARCHÆ ANTIOCHENO.

De conservanda ecclesiastica libertate et ne a laicis Ecclesiæ exactiones imponantur et talliæ

(Laterani, Non. Januarii.)

Ne lædatur libertas ecclesiastica vel ministri Ecclesiarum a perversis hominibus opprimantur, nobis, qui omnibus sumus ex injunctæ servitutis officio secundum apostolum specialiter debitores effecti, sollicitius imminet providere. Nostris siquidem fuit auribus intimatum quod, cum expensas in Antiochena civitate fieri pro aliqua necessitate contingit, communia ipsius civitatis ecclesias, clericos et eorum homines, cujuscunque conditionis vel linguæ sint, in exactione talliæ contra antiquam consuetudinem aggravant, quam et recipere ac pro sua expendere voluntate præsumunt. Præterea tam læ quam Ecclesias tuas in multis aliis infestantes, omnes clericos Antiochen. ad justitiam cuilibet laico exhibendam nituntur sub prætextu sui compellere juramenti. Possessiones etiam ecclesiasticas per judicium et consuetudines Græcorum tractare cœnantes, jura Ecclesiæ Latinorum consuetudinibus abusive pervertunt. Nos igitur excessus hujusmodi in patientia sustinere nolentes, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne aliquis tibi, Ecclesiis seu clericis vel hominibus vestris hujusmodi violentias vel gravamina de cætero inferre præsumat. Quod si quis facere aliqua temeritate præsumperit, licitum tibi sit in eum auctoritate apostolica censuram rigoris ecclesiastici promulgare. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, Nonis Januarii.

DXIII.

TYREN. ARCHIEPISCOPO.

Quatenus testes ad exceptionem probandam adhibiti, in causa principali testimonium dicere cogantur.

(Laterani, IV Non. Januarii.)

(324) De testibus qui ad exceptionem probandam a partibus inducuntur, tua nos duxit fraternitas consulendos utrum cogendi sint super principali etiam negotio ferre testimonium veritati, et an illi sint, sicut ceteri testes, examinandi strictè, qui ad pur-

gandam alicujus infamiam inducuntur. Super hoc igitur fraternitatem tuam plurimum in Domino commendantes, quæ in dubiis apostolicæ sedis vult certificari rescripto, taliter ad proposita respondemus: Quod si testes inducti jam sint ad exceptionem solummodo comprobandam, cum super ea tantum juraverint dicere veritatem, super principali nec debent audiri nec cogi testimonium perhibere, utpote super quo deponerent non jurati. Si vero cum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars super principali etiam eos deponere forte petierit et ut cogantur super toto negotio dicere veritatem sacramento eos postulaverit obligari, ad id sunt sine dubitatione cogendi; nisi forsitan sufficiens productio testium super principali facta jam fuerit vel renuntiatum a partibus, vel dispositiones testium fuerint publicatæ. Illi vero qui ad purgandam alicujus infamiam inducuntur, id solum tenentur juramento firmare, quod veritatem cum credant juramento dicere qui purgatur.

Datum Laterani, IV Nonas Januarii.

DXIV.

ARCHIEPISC. ET CAPITULO TYREN.

Ne infideles conjuncti gradu prohibito, post baptismum separentur.

(Laterani, III Kal. Januarii.)

(225) De infidelibus ad fidem conversis nos consulere voluistis, utrum si ante conversionem suam, secundum legis veteris instituta vel traditiones suas, citra gradus consanguinitatis a canone denotatos conjuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur devotioni vestræ duximus respondendum quod matrimonium sic ante conversionem contractum, non est post baptismi lavacrum separandum; cum a Judæis Dominus requisitus, si licet uxorem ex qualicunque causa relinquere, ipsis responderit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet* (Matth. xix, 6), per hoc innuens esse matrimonium inter eos.

Datum Laterani, III Kal. Januarii.

DXV.

TYREN. ARCHIEPISCOPO.

Quod patriarchæ et primates archiepiscoporum et episcoporum subditos judicare in prima instantia non debeant.

(Laterani, Non. Januarii.)

(226) Duo simul, consultationem scilicet et querimoniam, unica tuæ fraternitatis petitio continebat: per quam a venerabili fratre nostro Jerosolymitano patriarcha querebaris clericos tuos tecum injuste gravari, qui eos, spreto tuo judicio coram quo parati sunt de se querentibus justitiam exhibere, licet ad eum per appellationem causa minime deferatur, coram se respondere compellit: et utrum ad

(225) Cap. *De infidelibus*, De consanguinitate et affinitate.

(226) Cap. *Duo simul*, De officio ordinarii.

(227) Cap. *Conquestus*. 9, q. 3.

(228) Concil. Nic. c. 6.

id possint de jure compelli per nostras postulas litteras edoceri. Volentes igitur tibi super gravaminibus providere prædictis et consultationibus tuis quod canones sanciunt respondere, cum sit in canonibus (227) diffinitum primates vel patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris episcopis, nisi quantum canones sacri concedunt et prisca consuetudo illis contulit ab antiquo, ita ut secundum Nicænas regulas (228) sua privilegia serventur Ecclesiis, præterquam si apostolica sedes aliquam Ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali privilegio decreverit honorare, de fratrum nostrorum consilio respondemus quod quoad clericum tui coram te voluerint stare juri, compelli non debent iudicium ejusdem patriarchæ subire, nisi causa forsitan per appellationem ad ejus audientiam perferatur aut, quod non credimus, aliquid ei a sede apostolica sit indultum.

Datum Laterani, Nonis Januarii.

In eundem fere modum Acconenſi episcopo.

DXVI.

EPISCOPO SIDONIENSI, BERITEN. ET BIBLIEN. EPISCOPIſ.

De decimarum solutione.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

(229) Significavit nobis venerabilis frater noster Acconen. episcopus quod, cum post recuperationem civitatis Acconen ad inhabitandum in ea se contulissent quidam qui ante generalem occupationem terræ sanctæ in aliis civitatibus regni Jerosolymitani perpetuam elegerant mansionem et in ea residentiam fecerant aliquantam et adhuc etiam residentiam in eadem, prælati prædictarum civitatum eos ad solvendum sibi ecclesiastica jura ecclesiastica districtione compellunt. Quia vero transgredi non debemus terminos a patribus constitutos aut falce in messem mittere alienam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus prædictorum locorum prælatos ut sibi nullam in prædictos Acconen. habitatores jurisdictionem usurpent, nec ab eis temporalia exigant quibus spiritualia non ministrant, monitione præmissa, districtione qua convenit compellatis: ita tamen quod si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt et in ultramarinis partibus ratione prædictorum decimæ persolvuntur, de ipsis (230) eis decimas cum integritate persolvant. Dicto vero Acconen. tanquam diocesano suo de cæteris respondere cogantur. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, x Kalend. Januarii.

DXVII.

ACCONEN. EPISCOPO.

Ut professus religionem eam ingredi et servare compellatur.

(Datum, ut supra.)

(230*) Sicut nobis est ex tua parte propositum,

(229) Cap. ult. De parochiis et alienis parochianis.

(230) In secunda Collect. *deinceps*.

(230*) Cap. *Sicut nobis*, De regularibus.

quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, A quasi de morte securus, et de recuperanda sospitate desperans, habitum canonicorum regularium petiit et accepit, ea in susceptione habitus exprimens ac promittens quæ solent in hujusmodi re-promitti; sed nec ad Ecclesiam transiit, utpote infirmitate gravatus nec bonis suis uti cessavit. Postmodum vero sospitate recepta, post xv (231) annos et ultra, videntibus et scientibus venerabili fratre nostro archiepiscopo et dilecto filio priore et canonicis Ecclesiæ Nazarenis, a quibus habitum susceperat regularem, tu, licet eo tempore quo habitum susceperat in Ecclesia Nazaren. prioris sollicitudinem exerceres, inmemor eorum quæ facta fuerant circa ipsum, in Acconen. eum canonicum suscepisti. Quia vero quid super hoc facere B debeas per nostras postulas litteras edoceri, fraternitati tuæ duximus respondendum quod si regularem habitum se postulante suscepit et ad observationem religionis canonicæ sua se professione ligavit, ad resumendum habitum ecclesiastica est restrictione cogendus; cum quod tanto tempore extra canonicam mansit, non in excusationem ejus, sed in majoris transgressionis augmentum merito valeat allegari.

Datum, ut supra.

DXVIII.

JEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ.

Illius officii sui pie admonet et propter sua delicta in ipsum jure animadversurum significat.

(Datum, ut supra.)

(232) Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et medullas etiam doloris immensitas penetravit, certis indicii agnoscentes quod laici, clerici, subditi et tu ipse adhuc in vos ac transmarinam provinciam, imo etiam totum populum Christianum ultionem Domini odio, malevolentia et detractionibus assiduis provocatis, quem potius orationibus, vigiliis, jejuniis et aliis operibus charitatis, quantum in vobis esset, deberetis ad misericordiam inclinare. Super quo tibi tanto fortius condolemus quanto subjectos tibi populos ad viam rectitudinis verbo invitare debueras et exemplo, non doctrinam contrariam sermone vel facto eorum oculis vel auribus instillare. Recepimus enim litteras illas quas in derogationem famæ venerabilis fratris nostri Tyren. episcopi edere ac in quibus personam ipsius turpiter depingere voluisti, quia non expetita a te licentia navigarat in Cyprum. Sicut autem ex tenore litterarum illarum perpendimus, cum idem archiepiscopus navigasset in Cyprum, et chariss. in Christo filium nostrum Aimericum tunc Cypri regem illustrem ad chariss. in Christo filiam nostræ Jerosolymitanæ reginæ conjugium et Jerosolymitani regni regimen de consilio et voluntate fere totius Christiani exercitus evocasset, ut eorum matrimonium impedires, affinitatis et incestus im-

(231) In tertia Collect. xx.

(232) Vide supra epist. 437.

pedimentum, sero tamen, objiciens consentire in ejus copulam noluisti, postmodum vero voluntate mutata eos in regem et reginam coronasti conjunctos: in quo te tibi contrarium fuisse dolemus et vel male prius contradixisse convincimus, vel malo postmodum consensisse. Super quibus cum veritas nobis plenius innotuerit, contra te non poterimus non moveri, imo etiam statuere quod jus exegerit statuendum.

Datum, ut supra.

DXIX

FULCONI ABBATI CORBEIEN.

Conceditur usus annuli.

(Laterani, III Kal. Januarii.)

Ad hoc in Ecclesia Dei visibilis est sacramentorum species instituta, ut per exteriora quæ cernimus, ad interiora quæ intelligimus transmittamus. Inter cæteros siquidem sacramentales ornatus, prælatis Ecclesiarum conceditur annulus, qui est signaculum fidei, juxta quod pater filio revertenti dari annulum in manu præcepit, ut videlicet Ecclesiam sibi commissam prælatus ipsius intemerata fide custodiat, ad quam fideliter observandam per visibilem speciem jugiter admonetur. Cum igitur noster monasterium Corbeiense, quod ad Ro. Ecclesiam nullo respicit mediante, sincera diligamus in Domino charitate, volentes ipsum in te alicujus dignitatis privilegio decorare, ut et Ecclesiæ Ro. magis existas obnoxius et devotus et fortius et efficacius regimini commissi tibi monasterii debeas immnere, usum tibi annuli de benignitate sedis apostolicæ indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, III Kal. Januarii.

DX.

G. CONVENTREN. EPISCOPO.

Ut a decessoribus alienata revocet.

(Laterani, VI Id. Januarii.)

Sicut nostro est apostolatui reseratum, nonnulli de prædecessoribus tuis non attendentes quod conditionem Ecclesiæ meliorem facere poterant, non pejorem, possessiones ad tuum episcopium pertinentes injuste alienare pro suæ voluntatis arbitrio præsumperunt; unde ipsa Ecclesia grave dispendium proponitur incurrisse. Nos ergo nolentes quod delictum personæ in damnum Ecclesiæ debeat redundare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut quæ a dictis prædecessoribus tuis minus legitime alienata fuerunt, ad jus et proprietatem Ecclesiæ tuæ tibi liceat, appellatione remota, legitime revocare. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, VI Idus Januarii.

DXI.

EIDEM.

Ut patronis in præsentando clericum idoneum discordantibus, episcopus vicarium durante lite instituat.

(Laterani, III Id. Januarii.)

(233) Cum propter laicorum discordias non de-

(233) Cap. Cum propter, De jure patronatus.

beat Ecclesie præjudicium generari, grave gerimus et indignum quod, sicut nostro est apostolatu reseratum, occasione dissensionis quæ de jure patronatus vertitur inter eos, Ecclesie plus debito remanent rectoribus viduata: quod in ipsarum grave dispendium noscitur redundare. Verum quia, secundum Apostolum, instantia nostra quotidiana est omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, volentes his quæ præmisimus ex debito pontificalis officii obviare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si de jure patronatus questio emerit inter aliquos, et cui competit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, ex tunc Ecclesiam ipsam appellatione remota, de persona non differas idonea ordinare: ita quod illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari, qui jus

Datum Laterani, III Idus Januarii.

DXXII.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO.

Injungitur illi ut inquiret de statu episcopi Regensis (231) qui episcopatu renuntiare covebat.

(Datum, ut supra.)

Hanc inter spiritualia et corporalia constat existere differentiam, quod corporalia facilius destruuntur quam construuntur; e contrario vero spiritualia facilius construuntur quam destruuntur. Unde juxta canonicas sanctiones episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Nimirum venerab. frater noster Regen. episcopus, sicut ex ipsius et ven. fratris nostri Aqnen. archiepiscopi litteris quas nostro apostolatu destinavimus, nobis innotuit evidenter, quoniam Ecclesie suæ propter manifesta impedimenta non sufficit providere, unde ipsi Ecclesie populoque sibi commisso non leve timet imminere periculum, omnino cedere ac deponere onus sollicitudinis pontificalis affectat; super quo humiliter postulavit a nobis sibi licentiam indulgeri. Cum igitur inter sacros ordines dignitatis pontificalis excellat, de qua soli Petro reservatum est privilegium, volentes in hoc deliberatione provida et debita maturitate procedere, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus de statu Regen. Ecclesie ac personæ ipsius episcopi veritatem indagacione sollicita perscruteris et utrum ejus persona propter impedimentum cordis vel corporis insufficientis sit ad gerendam sollicitudinem pastorem veridica nobis relatione rescribas; ut per te certiores effecti securius in negotio procedamus.

Datum, ut supra.

(234) Imbertus Episc. Regen. secessit in monasterium Lirinense.

(235) Cap. Cum ad nostram, De electione et electi potestate.

DXXIII.

BISUNTINO ARCHIEPISC. ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ne quis in abbatem Luxoviensem eligatur, nisi fuerit monachus istius cœnobii.

(Laterani, III Id. Januarii.)

(235) Cum ad nostram nuper notitiam devenisset quod Hu. qui se pro abbate Luxovien. gerebat, non antea fuerit monachus quam electus, nos attendentes quod contra regulares traditiones istud fuerit attentatum, cum nullus spem vel promissionem habens ut abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam de consilio fratrum nostrorum curavimus irritare. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus quatenus tam monachis quam aliis fidelibus monasterii memorati studeatis ex parte nostra districtius inhibere ne præfato H. ullam obedientiam vel reverentiam propter jamdictam electionem audeant exhibere; et si quid in eodem monasterio disponendo jam perperam attentavit, nullius robor habere volumus firmitatis, sed penitus irritari. Quod si contra interdictum nostrum curam monasterii usurpare præsumpserit, ipsum et qui ei favorint in hac parte, per censuram ecclesiasticam, remoto appellationis obstaculo, compescatis.

Datum Laterani, III Idus Januarii.

DXXIV.

ABBATI DE FLORE.

Quod professio absque habitu edita obliget.

(Datum, ut supra.)

(236) Porrectum nolis ex parte tua petitorium continebat quod I. canonicus Acheruntinus, infirmitate gravatus, votum ut fieret monachus se assensu emisisset. Unde metuens ne voto decederet non completo, junctis manibus tibi se reddidit in monachum et in fratrem. Alii quoque in absentia tua sese in sacerdotum manibus monachos fieri devotes, sani facti ad vomitum redierunt. Et cum familiares monasterii tui antea existissent, quia non fuerunt ad antiquam familiaritatem admissi, adversarii facti sunt pro amicis. Utrum ergo talium facta dissimulare valeas, ne fiant deteriores, an compellendi sint ad complenda promissa, per nos postulas edoceri. Nos ergo inquisitioni tuæ taliter respondemus quod cum monachum faciat non habitus sed professio regularis, ex quo a convertendo emittitur et recipitur ab abbate, talis ut fiat monachus et reddat Domino quod promisit erit utique non immerito compellendus.

Datum, ut supra.

DXXV.

CAPELLANO ET S. SUBDIACONO NOSTRIS, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Illos ad regem Dalmatiæ legatos facit.

(Laterani, VI Id. Januarii.)

(237) Apostolicæ sedis auctoritas, quæ per divers-

(236) Cap. Porrectum, De regularibus.

(237) Vide infra epist. 533. et lib. II, epist. 178 et seqq.

sas mundi partes plenitudinem obtinet potestatis, A illius sequens vestigia qui beato Petro *Pasce oves meas* (*Joan. xxi, 17*) tertio replicavit, in partem sollicitudinis viros evocat providos et discretos qui gregem Domini et pabulo salutis reficiunt et viam eis æternæ felicitatis ostendant. Ad quorum siquidem auxilium et juvamen, ut ecclesiasticæ potestatis auctoritas in sua semper maneat firmitate, cum requirit necessitas, aliquos a suo latere dirigit et transmittit, quibus legationis injungit officium exercendum. Hac itaque consideratione diligenter inducti et charissimi in Christo filii V. illustris regis Dalmatiæ et Diocliæ precibus inclinati, qui ut ad eum legatos mittere deberemus instantissime postulavit, vos, de quorum probitate nos et fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, ad Dalmatiam et Diocliam B provinciam duximus transmittendos, in provinciis ipsis vobis auctoritate præsentium legationis officium injungentes; ut quæ inveneritis corrigenda corrigatis, destruatis et evellatis superflua et nociva, ædificetis et plantetis utilia et honesta; quatenus cum, Domino dante, reddetis talenta, vobis reddat is credita duplicata et a nobis et fratribus nostris valeatis in Domino multipliciter commendari.

Datum Laterani, vi Idus Januarii.

DXXXVI.

VULCANO ILLUSTRIS REGI DALMATIÆ ET DIOCLIÆ.

Ut legatos apostolicos reverenter accipiat et officium suum exsequi permittat.

(Datum, ut supra.)

Ut evidentius evangelica doctrina pateret et in omnem terram, juxta verbum propheticum, sonus apostolorum exiret et in fines orbis terræ verba diffunderent ipsorum, noster Dominus et magister, qui præbuit nobis exemplum ut sequamur vestigia ejus, discipulos suos per universas mundi partes ad prædicandum direxit, dicens eis juxta evangelicam veritatem: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ* (*Marc. xvi, 15*). Quam siquidem observantem provisionem providam et salubrem Rom. pontifices, vicarii Jesu Christi, qui in beato Petro apostolorum Principe ab ipso Domino receperunt plenitudinem potestatis et constituti sunt super gentes et regna, ut D juxta verbum propheticum evellant et destruant, ærificent et plantent, quia suam non possunt ubique præsentiam exhibere, per varia mundi climata a suo latere aliquos dirigit et transmittunt, qui fideles in fide consolident, corrigenda corrigant, de agro Domini nociva destruant et utilia plantare procurent. Intelligentes igitur per litteras tuas nostro apostolatu præsentatas tuæ devotionis ardorem, quod videlicet Rom. Ecclesiam matrem tuam super omnia post Deum diligere et honorare proponis et mandatis nostris omnimodis inhærere, juxta quod a nobis tua nobilitas postulavit, dilectos filios Jo: capellanum et Simonem subdiaconum nostros, de quorum scientia et probitate nos et fratres no-

PATROL. CCXIV.

stri plenam fiduciam obtinemus, de fratrum nostrorum consilio ad partes tuas duximus dirigendos; per apostolica tibi scripta mandantes quatenus eos tanquam apostolicæ sedis legatos benigne recipias et honeste pertractes, et quæ secundum Deum in partibus ipsis duxerint statuenda suscipias humiliter et sine refragatione conserves; ut cum ad nos, Domino dante, redierint, nobis referre valeant tuæ devotionis affectum, et Rom. Ecclesia tuis efficacius possit intendere incrementis. Nos enim eis dedimus in mandatis ut apostolicam in te confirmantes doctrinam, reformant quidquid invenerint reformandum et tanquam membra capiti apostolicæ sedi conforment, in ipsius devotione pariter et obedientia solidantes: per quos etiam pallium, plenitudinem scilicet pontificalis officii, venerab. fratri nostro Dioclien. archiepiscopo transmittimus, ut in partem nostræ sollicitudinis evocatus, sine defectu valeat officii sui debitum adimplere.

Datum, ut supra.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum uxori ejusdem regis. In e. f. m. nobili viro S. magno Jupano. In e. f. m. uxori ejusdem S. magni Jupani.

DXXXVII.

In eundem fere modum Dioclien. archiepiscopo, usque ad verbum adimplere. Quibus etiam pro nobis et successoribus nostris fidelitatis juramentum, quod tibi sub bulla nostra mittimus inclusum, devote studeas et humiliter exhibere.

DXXXVIII.

In eundem fere modum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, Ecclesiarum prælati et aliis clericis per Dalmatiam et Diocliam in regno charissimi in Christo filii nostri Vulcani illustris regis Diocliæ et Dalmatiæ constitutis, usque ad verbum solidantes.

DXXXIX.

EPISCOPO ET CAPITULO TRIPOLITAN.

Ut Raimundo primo vacaturum canonicatum et præbendam conferant.

(Laterani, ii Kal. Januarii.)

Cum ex apostolatus officio quod, licet indigni, suscepimus, ad universos extendere curam provisionis apostolicæ teneamur, specialius illis adesse volumus et debemus qui clericali militiæ deputantur: inter quos illos duximus non immerito præferendos, de quorum meritis laudabilis conversatio et contracta nobiscum familiaritas, dum essemus in minori officio constituti, nos efficit certiores. Hinc est quod dilectum filium Raimundum clericum Ecclesiæ vestræ, quondam familiarem nostrum, universitati vestræ sollicitè commendantes, rogamus attentius et per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus eum pro reverentia beati Petri et nostra in canonicum vestrum et fratrem tam libenter quam liberaliter admittatis, cum præbenda stallum eidem in choro et locum in capitulo tanquam uni de vestris canonicis, occasione contradictione et appellatione cessantibus, assignantes;

Sic autem has primitias precum nostrarum reverenter admittere studeatis, ut devotionem vestram debeat proinde commendare et vos in vestris petitionibus efficacius exaudire. Alioquin venerabili fratri nostro patriarchæ Antiocheno dedimus in mandatis ut, vobis cessantibus, efficere quod mandamus, ipse id, remoto appellationis obstaculo, exsequatur, contradictores quoslibet ecclesiastica censura percillens.

Datum Laterani, 11 Kal. Januarii.

Scriptum est super hoc patriarchæ Antiocheno.

DXXX.

UNIVERSO CLERO ET POPULO CREMONENS.

De S. Homoboni vita, miraculis, et canonizatione.

(Laterani, 11 Id. Januarii.)

(237) Quia pietas promissionem habet vitæ quæ nunc est et futuræ, justus et misericors Dominus fideles suos, quos prædestinavit ad vitam, frequenter in hac vita glorificat et semper in futura coronat; quibus et per Prophetam promittit: *Dabo vos in laudem, gloriam et honorem in cunctis populis (Sophon. III, 10)*, et per se pollicetur: *Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum (Matth. XIII, 43)*. Mirabilis enim in se ipso Dominus, mirabilis in sanctis, mirabilis in omnibus operibus suis, verum nobis exhibet suæ virtutis indicium et frigescentem jam in pluribus charitatis igniculum, mirabilium suorum signis accendit, assumptis in gloriam suam qui certaverunt legitime in hoc mundo, ad memorias eorum innovat signa et mirabilia, juxta Prophetam, immutat; ut qui sanctus est apud ipsum sanctus etiam ab hominibus habeatur et in hoc præsertim hæreticorum confundatur perversitas, cum ad catholicorum tumulos viderint prodigia pullulare. Licet autem, juxta testimonium Veritatis, sola finalis perseverantia exigatur ad sanctitatem animæ in Ecclesia triumphanti, quoniam qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit; duo tamen, virtus videlicet morum et virtus signorum, opera scilicet pietatis in vita et miraculorum signa post mortem, ut quis reputetur sanctus in militanti Ecclesia requiruntur. Nam quia frequenter angelus Satanæ se in lucis angelum transfiguratur et quidam faciunt opera sua bona, ut videantur ab hominibus, quidam etiam coruscant miraculis, quorum tamen vita merito reprobat (238) (sicut de magis legitur Pharaonis), et etiam Antichristus, qui electos etiam, si fieri potest, inducet miraculis suis in errorem, ad id nec opera sufficiunt sola nec signa, sed cum illis præcedentibus ista succedunt, verum nobis præbent indicium sanctitatis; nec immerito nos ad ipsius venerationem inducunt quem Dominus suus ostendit miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Evangelistæ plenius colliguntur, ubi de apostolis loquens ait: *Illi autem profecti prædicabant ubique Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis (Marc. XVI, 20)*; in eo namque quod ait *cooperante*, eos operatos esse demonstrans; et in eo quod sequitur *sequentibus signis*

(237) Vide Baronium ad diem 13 Novembr.

(238) Vide notas ad Lupum Ferrar., pag. 481, et

A eos exponens imo Dominum in eis miraculis clausisse. Hoc etiam Dominus usque hodie operatur in sanctis et potentiam suam signis evidentibus manifestat, dum vivorum curat ægritudines ad memoriam mortuorum, et eos plus posse post mortem et feliciter vivere mortuos, qui in Domino moriuntur quam qui vivunt in mundo demonstrat. Sane veniens ad præsentiam nostram venerabilis frater noster episcopus vester, multis viris religiosis et aliis honestis personis de sua diocesi comitatus, cujusdam beati viri, et re et nomine Homoboni, vitam et actus necnon et modum transitus ejus humiliter nobis aperuit: in quibus et sanctæ ipsius degustavimus conversationis odorem, Deumque mirabilem et omnia opera ejus in fide cognovimus et prædicavimus gloriosa. Idem etenim sanctus, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dat in tempore suo, prout eorundem nobis assertio facta tam viva voce quam aliorum plurium honestorum litteris patefecit, adeo in lege Domini meditabatur die ac nocte, ut ei serviens in timore et secundum Prophetam media nocte surgens ad confitendum ei, matutinis semper laudibus interesset. Missæ quoque officium et alias horas cum summa devotione frequentans, ita assiduis orationibus insistebat, ut in certis horis aut incessanter oraret aut horas ipsas aliquando præveniret; nisi forte ipsum sollicitudo, quam super pace reformanda per civitatem tanquam pacificus vir gerebat, aut occasio eleemosynæ pro pauperibus acquirendæ, seu alia justa causa in aliis operibus misericordiae detineret. Qui nimirum ante crucem Dominicam ex assuetudine se prosternens, opus quodlibet faciendo, stando, sedendo, jacendo, ad orationem labia movere continuo videbatur. Inter alia vero pietatis opera quæ tam circa pauperes, quos secum in domo propria tenebat, curabat et pariter procurabat, quam circa alios indigentes, quibus viventibus humanitatis officium, mortuis sepulturæ beneficium consueverat devotus impendere, diligentius exercebat, ipse a sæcularium hominum consortio segregatus, inter quos virebat quasi lilius inter spinas, hæreticorum quorum pernicies partes illas infecit austerus exstitit aspernator. Deducto autem sic vitæ sanctæ curriculo, cum ad matutinale officium, prout dictum est, in festivitate sancti Brictii surrexisset, circa missæ primordia idem se ante crucem Dominicam more solito in oratione prosternens, dum cantaretur hymnus angelicus, beato sine quievit. Quæ vero, quot et quanta miracula fuerint subsequuta, et quot adventibus ad sepulchrum ejus sanitatis beneficia sint impensa, cum, longum sit enumerare per singula, unum inter cætera ad assertionem catholicæ fidei duximus expressius annotandum. Cum enim quædam dzemoniaca mulier ad sepulchrum ejus deducta fuisset, ne aliqua fraus lateret, eadem primo fuit aqua non benedicta re-

notas ad Agobard., pag. 56 et seqq.

spersa; quæ se patienter aspergi permittens, aquam secundo respuit benedictam. Et ut res evidentiore experimento pateret, oblatam non consecratam absque aliqua præscientia sibi recipiens præsentatam, eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit nec recepit; quæ et meritis ejusdem sancti liberata recessit. Ut autem virtus morum, prout est superius prælibatum, licet omnis dubitatio amoveri ex subsecutione signorum per divinum judicium videretur, fide apud nos claresceret pleniori, ne miraculorum etiam virtus aliqua fraude posset vel figmento juvari, veritatem rei sollicitius duximus inquirendam. Fidem namque, quam super conversatione ipsius absque figmento hypocrisis fraudulentò divinum judicium, ut dictum est, manifeste ostendere videbatur, per testimonium dilecti filii Osberti presbyteri Sancti Ægidii Cremonensis præsentis cum episcopo memorato, recepto ab eo firmavimus juramento; sub cujus obtestatione videlicet juramenti ipse, qui patrinus ejus existens per xx annos et amplius confessionem ejus sæpe receperat, quæ de illius sancti conversatione præmisimus, cum ipso episcopo et aliis supradictis juratis similiter asseruit esse vera et de obedientia quam in orationibus, vigiliis et aliis pœnitentiæ fructibus, quæ sibi ab eo imposita erat plus injuncto satisfaciens exhibebat, nos reddidit certiores. Ea etiam quæ de miraculis ipsis fuerant nobis exposita, per juramentum omnium prædictorum qui propter hoc venerant, fide suscepimus pleniori; assertionem ipsius episcopi sub firmo verbo sacerdotis requisita in virtute obedientiæ concurrente: ut sic divinum et humanum secuti judicium cum majori procedere securitate possemus. Cum igitur hæc omnia tam de probitate morum quam virtute signorum, ad favorem petitionis, pro qua episcopus memoratus et alii supradicti ex parte vestra vehementer instabant, concurrere videremus, de fratrum nostrorum consilio, post multam deliberationem habitam cum eisdem archiepiscopis et episcopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus, de divina misericordia et ejusdem sancti meritis confidentes, ipsum sanctorum catalogo duximus ascribendum; statuentes ut in die depositionis ipsius, ejusdem festivitatis devote a vobis et aliis Christi fidelibus annis singulis de cætero celebretur. Inde est quod universitatem vestram rogamus in Domino et monemus, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus ejusdem sancti memoriam, prout dictum est, cum celebritate debita venerantes, ejus apud Deum suffragia humiliter imploretis; per cujus merita ad gaudia æterna pertinere valeatis.

Datum Laterani, 11 Idus Januarii.

[DXXXI

ARCHIEPISCOPO SIPONTINO.

Habens litteras falsas ignoranter venia dignus est.

(Laterani, XIX Kal. Februarii.)

Ex litteris dilectorum filiorum I. archipresbyteri, (239) Cap. *Inter corporalia*, De translat. episc.

A. P. et L. primiceriorum Ecclesiæ Sipontinæ accepimus quod cum super accusatione quam contra abbatem Sancti Benedicti Sipont. falso R. clericus, Joannes sacerdos et Bartholomæus diaconus intendebant, ad eos mandatum apostolicum emanasset, licet iidem eum nomine monachorum et oblatorum ipsius monasterii Sancti Benedicti super multis criminibus, videlicet super dilapidatione, adulterio, perjurio et falsitate impeterent; proponentes quod super his omnibus fuerat coram te convictus et causa ipsa usque ad sententiam diffinitivam deducta, ipsos tamen clericos mendaces et abbatem innocentem in his omnibus invenerunt. Verumtamen idem abbas fuit in tua præsentia proprio ore confessus quod quasdam litteras, quas a sede apostolica impetrarat, in manu tua resignavit: quas cum falsas esse constaret, tu ipsum ab officio tandiu decrevistis manere suspensum, donec nostro se conspectui præstaret, mandato nostro per omnia pariturus. Unde videlicet dicti clerici eundem abbatem, licet nec monachi sint ejusdem monasterii nec oblatores, impulerunt materiam accusandi. Sed ipse abbas illius falsitatis innoxium et inculpabilem se ostendit, constanter affirmans quod nunquam ad conscientiam vel notitiam ejus de illarum litterarum falsitate pervenerat, sed eas pro veris habuerat usque ad tempus quo ipsas, ut dictum est, resignavit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ab eodem abbate cum tertia manu purgatione recepta quod ei de falsitate litterarum illarum non constitit, ipsum ab hujusmodi infamia denunties absolutum et eidem officium auctoritate nostra restituere non omittas; prædictos clericos per censuram ecclesiasticam, appellatione cessante, monitione præmissa, compellens ut ab ipsius abbatis de cætero molestatione indebita conquiescant.

Datum Laterani, XIX Kal. Februarii.

DXXXII.

DECANO ET CAPITULO ANDEGAVEN.

Translatio episcoporum ad solum Romanum pontificem jure pertinet.

(Laterani, XII Kal. Februarii.)

(239) Inter corporalia et spiritualia eam cognovimus existere differentiam, quod corporalia facilius destruuntur quam construuntur, spiritualia vero facilius construuntur quam destruuntur. Unde juxta canonicas sanctiones episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Episcopi quoque a metropolitanis suis munus consecrationis recipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romani pontificis sententiam condemnari. Cum ergo fortius sit spirituale vinculum quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium quod est inter episcopum et Ecclesiam (240), suo tantum judicio reservaverit dissolvendum, qui dissolutionem carnalis conjugii, quod est inter virum et feminam, suo tantum judicio reservavit, præcipiens ut quod Deus conjunxit, homo non se- (240) Vide Marcum, lib. VII De concord., cap. 26, § 8.

paret. Non enim humana sed divina potius potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem vel depositionem aut etiam cessionem, auctoritate Romani pontificis, quem constat esse vicarium Jesu Christi, episcopus ab Ecclesia removetur. Et ideo tria hæc quæ præmisimus non tam constitutione canonica quam institutione divina soli sunt Romano pontifici reservata. Sicut autem episcopus consecratus sine licentia Romani pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere; sic et electus confirmatus præter ejus assensum suam deserere nequit Ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus; cum non debeat in dubium revocari quin post electionem et confirmationem canonicam, inter personam eligentium et electi conjugium sit spirituale contractum: cui profecto episcopalis dignitas nihil addit, cum quis episcopali præditus dignitate, nullius tamen Ecclesiæ possit episcopus esse; quemadmodum de illo contingit qui oneri pontificali renuntiât, non honori. Unde cum non majus sit vinculum episcopi ad Ecclesiam quam electi, maxime cum fuerit confirmatus, imo idem penitus et non aliud, idem juris obtinet in utroque. Sicut ergo episcoporum translatio vel etiam depositio, sic et electorum cessio post confirmationem ratione spiritualis conjugii soli est Romano pontifici reservata. Licet usque ad tempora ista quod cautum fuerat de episcopis expressum non fuerit de electis, propter expressam tamen similitudinem vel identitatem potius, nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti, cum idem iudicium de similibus sit habendum. Sed neque illud quod in canone legitur de electo (241), ut si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam Ecclesiam, nec ibi nec alibi consecrationis donum percipiat, imo metropolitani sui cedat iudicio, aliter intelligentibus poterat suffragari, cum non intelligatur Ecclesia viduata, quasi sponsus non habeat, sed quia cum sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta: sicut juxta communem modum loquendi illa dicitur Ecclesia viduata, quæ licet episcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur et statutum fuit ad pœnam trahi debet ad gratiam; ut sicut metropolitani iudicio electus dejicitur, ita etiam ad aliam Ecclesiam possit transferri; præsertim cum nec sine auctoritate Romani pontificis fiat cessio vel dejectio memorata, qui, ut possent ex canone illo, metropolitanis indulsit. Unde si circa translationem et idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat et de translatione poterat expressisse, et quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum; præsertim cum nonnunquam (242) intelligatur prohibitum quod non invenitur expressum.

(241) Vide supra epist. 447.

(242) In Tertia Collect. *nanquam*.

A Sane nos, qui sacra docente Scriptura monemur ne nostrum alii demus honorem, quoniam apostolatus nostro multis referentibus innotuerat quod venerabilis frater noster Turonen. archiepiscopus magistrum W. de Chimeleio (243), qui electus fuerat in episcopum Abrincensem et per metropolitanum suum postea confirmatus, qui aliquandiu tam in spiritualibus quam in temporalibus ministrabat, in Ecclesiam vestram præter apostolicæ sedis auctoritatem transferre præsumpsit et episcopum consecrare, quem et venerabilis frater noster Rothomagensis archiepiscopus præter apostolicæ sedis mandatum absolvit et ei tribuit licentiam transeundi, venerabili fratri nostro Bituricen. archiepiscopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mandatis ut inquisita super hoc plenius veritate, si rem gestam taliter inveniret, tam memoratum Turonensem quam ipsum Rothomagensem archiepiscopos, qui saltem apostolicam sedem super hoc quod novum emerasset, præsertim cum juxta traditiones canonicas majores ecclesiasticæ causæ ad sedem apostolicam sint referendæ, consulere debuerunt, a confirmatione pariter et consecratione pontificum, memoratum vero W. ab executione pontificalis officii nostra fretus auctoritate suspenderet. Qui mandati nostri diligens exsecutor, super quo devotionem ejus digna gratiarum prosequimur actione, cum per confessionem spontaneam eidem Bituricen. archiepiscopo de veritate negotii constitisset, dictos archiepiscopos et episcopum juxta tenorem mandati nostri suspendit. Et quamvis iidem archiepiscopi Turonen. et Rothomagen. tanquam majores plus excesserint in præmissis, præfatus vero episcopus minus, utpote illorum tanquam majorum errorem secutus; nos tamen intellecta per litteras et per nuntios eorundem archiepiscoporum confessione spontanea et supplicatione devota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate sed ex simplicitate peccarunt. Et quoniam præfatus episcopus qui et minus peccaverat, et, sicut ex præmissis apparet, severius fuerat castigatus, ad apostolicam sedem licet spontanea voluntate, non tamen sine multis laboribus et expensis accessit, reatum suum recognoscens, humiliter et devote misericordiam postulans et iudicium non requirens; nos super facto ejus cum fratribus nostris communiter tractatum habentes et subtiliter indagantes quod licet munus sibi consecrationis impensum nec prioris Ecclesiæ ipsum pontificem fecerit nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus et ad secundam, prioris vinculo perdurante, non potuerit canonicè consecrari adhuc alteri alligatus conjugaliter; illud tamen provide attendentes quod et urgens necessitas et evidens utilitas Ecclesiæ vestræ, quoniam non poteratis in aliam personam idoneam convenire, dispensationis gratiam requirebant, eo de plenitu-

(243) Vide supra epist. 447

dine potestatis tam a vinculo prioris Ecclesiæ quam a pœna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sibi apost. sedis duximus concedendum ut priore consensu hactenus perdurante, sicut per litteras personarum Ecclesiæ vestræ nobis est intimatum, Andegaven. Ecclesiam tanquam proprius pontifex ad laudem et gloriam nominis Dei, ad honorem et exaltationem ipsius et ad salutem et utilitatem suam et tam cleri quam populi sibi commissi studeat gubernare; ut præveniente divina gratia et sequente plus prodesse velit et valeat quam præesse; præsertim temporibus istis quibus, cum abundet iniquitas et peccatis exigentibus multorum charitas refrigerat, opus est non mercenario sed pastore. Quocirca vobis per apost. scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum episcopum tanquam patrem et pastorem animarum vestrarum recipientes humiliter et devote, reverentiam ei debitam, honorem et obedientiam impendatis, ut ipse in vobis filialem devotionem inveniat et vos in eo paternum reperiat affectum.

Datum Laterani, XII Kal. Februarii.

DXXXIII.

MONTANARIO [*in vet. cod. ms. Colbert. MONTANO*]
SUBDIAcono NOSTRO.

Ipsi prioratum Sancti Savini ad quem electus erat confirmat.

(Laterani, X Kal. Februarii.)

Cum super prioratu Sancti Savini de Plano Spoleti inter te et Philippum Joannis Pelagalli quæstio verteretur et ob hoc ad sedem apostolicam venissetis, dilecto filio nostro G. Sancti Adriani diacono cardinali causam ipsam commisimus siue debito terminandam; in cuius præsentia quod prioratus ipse ad te pertineret probare per electionem canonicam satagebas; cum a canonicis ipsius Ecclesiæ primo fuisses electus, qui ab annis quinquaginta priores in dicta Ecclesia sine contradictione qualibet elegerunt. Verum præfatus Philippus quod ideam prioratus sibi potius deberetur ea nitebatur ostendere ratione, quia per venerab. frat. nostrum Mathæum Spolet. episcopum ibidem fuerat institutus, ad quem institutionem ipsam spectare firmiter assererat. Ad hæc ergo probanda testibus utriusque partis receptis et eorum depositionibus publicatis, cum super eis sufficienter esset utrinque, prout jus expostulat, disputatum, antequam diffinitiva sententia proferretur, præfatus cardinalis pro Ecclesiæ negotiis fuit a nobis in regnum Siciliæ destinatus, in cuius locum substituimus dilectos filios nostros Augonem Sancti Eustachii et G. Sancti Nicolai in Carcere diaconos cardinales. Qui cum, rationibus et allegationibus partium diligenter inspectis et de causæ meritis habita notitia pleniore, quæ præmissa sunt nobis fideliter retulissent; quia constitit nobis, per confessionem etiam præfati episcopi, quod dictus Philippus in præscripta Ecclesia per eum non fuerat institutus, tibi adjudi-

(244) Vide supra epist. 525.

cavimus ipsius Ecclesiæ prioratum, ab impetitione præfati Philippi, cui super quæstione præmissa silentium perpetuum imposuimus, te sententialiter absolventes. Nulli ergo, etc., nostræ diffinitionis, etc.
Datum Laterani, X Kal. Februarii.

DXXXIV.

PETRO COLIMBRIENSI EPISCOPO.

Ea quæ decessores juste hactenus possederant, ipsi confirmat.

(Laterani, VII Kal. Januarii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc., usque ad verbum inclinati, personam tuam et Colimbriensem ecclesiam, cui auctore Deo præesse dignosceris, cum omnibus bonis, etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem ecclesias de Covilian. et de terminis ejus ad exemplar bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri et omnes possessiones laicales quas tam prædecessor tuus quam tu in prædictis villis et ejus terminis acquisistis, sicut ea juste possidetis et quiete, tibi et per te præfatæ Colimbriensi ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, VII Idus Januarii.

DXXXV.

I. CAPELLANO ET S. SUBDIAcono, FAMILIARIBUS NOSTRIS,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATIS.

Pallium non conceditur nisi metropolitano.

(Laterani, VII Kal. Februarii.)

(244) Post dies aliquot ex quo a nostra præsentia recessistis, ex relatione quorundam et inspectione libri censualis cameræ nostræ nobis innouit quod Antibaren. Ecclesia inter suffraganeas Ragusan. metropol. numeretur. Unde cum tu, fili I., librum illum inspexeris, miramur quod facta tibi copia libri præmissi, nobis non aperuisti expressius veritatem. Quia vero non est nostræ intentionis statum ecclesiarum evertere, devotioni vestræ auctoritate præsentium districtius inhibemus ne Antibaren. electo pallium aliquatenus concedatis, nisi vobis constiterit ejus prædecessores fuisse palliis decoratos et dignitatem metropolitancam habuisse. Ne autem iter vestrum et legationis processus valeat aliquatenus impediri, eidem personis, quibus per vos apostolica scripta dirigimus, sub eodem tenore litteras nostras transmittimus, dempto capitulo quod faciebat de pallio mentionem; ut utrasque penes vos habentes, vel primas vel secundas, prout opus fuerit, præsentetis.

Datum Laterani, VII Kalend. Februarii.

DXXXVI.

ARCHIPRESBYTERO ET CANONICIS BASILICÆ PRINCIPIS
APOST.

Suam erga illos benevolentiam et munificentiam declarat.

(Laterani, XV Kal. Februarii.)

Derivata in nos ab apostolorum principe per ipsius merita potestatis ecclesiasticæ plenitudo et apostolatus successio, non ratione carnis per homi-

nem legitime procreata, sed per Deum ipsius gratia canonice facta, inter cæteras sollicitudines cordis nostri et occupationes, quibus quotidie premimur, utpote quibus sollicitudo universarum ecclesiarum incumbit, ad honorandam ejusdem Principis apostolorum basilicam specialiter nos inducunt, ut cum Propheta psallamus: *Domine, dilexi decorem domus tuæ et locum habitationis gloriæ tuæ* (Psal. xxv, 8). Sane cum Dominus noster in beato Petro, cui nos, licet immeritis, constituit successores, in spiritualibus prætulit universis, et Ecclesiam in temporalibus etiam dilatarit, conveniens esse dignoscitur ut eidem beato Petro in vobis, imo Christo in eo qui nobis exhibuit universa, etsi modicum, tamen aliquid tribuere studeamus, affectum nostrum in effectum humiliter perducentes. Dignum est etenim ut quia variis pressi negotiis, dum circa lapsam religionis nobis propositum in melius reformandum intendimus, dum justitiæ consulimus oppressorum, dum singulorum consultationibus respondemus, dum ad reformandam inter discordantes pacis concordiam et pro diversis ecclesiarum et provinciarum necessitatibus legatos a latere nostro dirigimus, dum de terræ orientalis subventionem pensamus, Principis apostolorum basilicam dignis obsequiis frequentare non possumus, aliquibus munusculis honoremus; nihil in hoc apostolorum Principi largientes de proprio, sed de suo potius rependentes. Verum cum decor ecclesiarum et earum thesaurus præsertim pendeat ex personis quæ ipsis deserviunt et Domini laudes horis intonant constitutis, psallentes ei tam ore quam corde; vos, qui ad honorem apostolorum Principis in ejus ecclesia Domino jugiter deservitis, invocantes nomen ipsius et voce consona modulantes laudes ejus (245), imo beatum Petrum in vobis tenui devotionis nostræ munusculo decrevimus honorare; sperantes quod qui minuta viduæ pauperis acceptavit, nostræ quoque humilitatis acceptabit affectum, non quid, sed ex quo potius tribuamus attendens. Eapropter, dilecti in Domino filii, tam redditum, quem de signis plumbeis sive stagneis apostolorum Petri et Pauli imaginem præferentibus, quibus eorum limina visitantes in augmentum propriæ devotionis et testimonium itineris consummati seipsum insigniunt, prædecessores nostri et nos ipsi percipere consuevimus, quam auctoritatem fundendi ea vel quibus volueritis fusoribus concedendi, qui vobis tantum de ipsis respondeant, vobis et per vos canonice vestræ presentium auctoritate concedimus et præsentis scripti pagina communicamus. Ad hæc, sub pœna excommunicationis districtius inhibemus ne quis ea præter assensum et concessionem vestram aliquatenus formare, præsumat. Decernimus ergo, etc., nostræ confirmationis, concessionis, et inhibitionis, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Februarii.

(245) Deest hic aliquid.

DXXXVII.

PHAREN. EPISCOPO.

Ut cum aliquot canonicis Romam, causam suam translationis dicturus, veniat.

(Laterani, iii Non. Decembris.)

Mirari cogimur et moveri quod, sicut a multis accepimus, tu regimen ecclesiæ Jadertin. sine mandato sedis apostolicæ irreverenter assumere præsumpsisti. Licet enim clerici ecclesiæ Jadertinæ cum suæ civitatis nuntiis ad nostram præsentiam accessissent et nobis tam ex relatione ipsorum quam litterarum inspectione quas tulerant patuisset quod in Jadertin. archiepiscopum electus fueras, imo verius postulatus; quia tamen etsi de modo postulationis possemus reddi per easdem litteras certiores, de persona tua nobis non poterat fieri certa fides nec examinare debebamus absentem, eis de consilio fratrum nostrorum decrevimus respondere ut aliqui de canonicis ejusdem ecclesiæ nostro se conspectui præsentarent, ut de studiis postulantium et de meritis postulati certiores effecti securius in ipse negotio procedere valeremus; adjicientes, quod licet episcoporum translatio ad solum pertineat Rom. pontificem, quia tamen ad venerab. fratrem nostrum patriarcham Graden. consecratio Jadertin. electi noscitur pertinere, cum de beneplacito nostro procederet ut tibi pallium conferremus et tu nobis juramentum fidelitatis præstares, te proculdubio faceremus dicto patriarchæ Graden. professionem canonicam et debitam obedientiam exhibere. Sed ipsi nuntii tales noluerunt litteras reportare; quibus reversis, sine mandato nostro ecclesiæ Jadertinæ diceris regimen assumpsisse et in ea tam temporalia quam spiritualia ministrare. Quia vero grave nimis est quod de tua præsumptione proponitur, nec subito volumus damnationis sententiam jaculari, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus infra duos menses post susceptionem presentium cum competenti numero canonicorum ecclesiæ Jadertinæ iter arripas ad sedem apostolicam veniendi, redditurus nobis super excessu, quem prædiximus, rationem; ita quod si culpabilis inventus non fueris, cum nobis de postulatione canonica et personæ tuæ idoneitate constiterit, translationis gratiam et usum pallii recipere merearis; postmodum debitam nobis fidelitatem et dicto patriarchæ professionem canonicam impensurus. Alioquin ex tunc te noveris ab officio pontificali suspensum, et nos canonicis Jadertinæ ecclesiæ dedisse firmiter in mandatis ut aliam personam idoneam canonicè sibi eligant in pastorem.

Datum Laterani, iii Nonas Decembris.

DXXXVIII.

(Datum, ut supra.)

Scriptum est Jadertinis Canonicis in eundem fere modum usque ad verbum suspensum Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si prædictus episcopus præceptum nostrum

contempserit adimplere, vos aliam personam fido-
neam vobis eligatis canonice in pastorem.

Datum, ut supra.

DXXXIX.

DUCI ET POPULO VENETORUM.

*No Saracenis arma et subsidium subministrent
prætextu mercaturæ.*

(Datum, ut supra.)

In favorem orientalis provinciæ, præter peccato-
rum veniam quam in suis illuc expensis proficiscen-
tibus pollicemur et apostolicæ protectionis gratiam,
quam eidem terræ subvenientibus indulgemus, il-
lud etiam Lateranen. concilii (246) constitutum cu-
ravimus innovare, quod eos qui Sarracenis arma,
ferrum, lignamina galearum ministrare præsumpse-
runt et in galeis et piraticis eorum navibus curam
gubernatoris et regimen exercere, ab Ecclesiæ com-
municatione præcidi et excommunicationi pro sua ini-
quitate subjectos rerum, suarum per principes sæculi
catholicos et consules civitatum privatione mulctari
et capientium servos, si capti fuerint, fore decernit,
ad exemplar felicitis recordationis Gregorii papæ præ-
decessoris nostri omnes illos excommunicationis
sententiæ supposuimus qui cum eis de cætero habere
consortium vel per se, vel per alios, navibus seu
alio quocunque ingenio aliqua rerum suarum sub-
sidia impendere vel transmittere attentaverint, quan-
diu inter nos et ipsos guerra durarit. Verum acce-
dentes nuper ad apostolicam sedem dilecti filii no-
biles viri Andræas Donatus et Benedictus Grilion
nuntii vestri, nobis exponere curaverunt quod ex
constitutione hujusmodi civitati vestræ proveniret
non modicum detrimentum, quæ non agriculturis
inservit sed navigiis potius et mercimoniis est in-
tenta. Nos igitur paterno dilectionis affectu quem ad
vos specialiter habemus inducti, sub districtione
anathematis prohibentes ne in ferro, stupa, pice,
acutis pironibus, funibus, armis, galeis, navibus et
lignaminibus paratis vel imparatis, vendendo, do-
nando vel commutando Sarracenis ministrare sub-
sidium præsumatis, sustinemus ad tempus, donec
super hoc aliud dederimus vobis in mandatis, ut in
regnum Ægypti vel Babylonis alia inituri commer-
cia, cum necesse fuerit, transfretetis; sperantes
quod propter hanc gratiam in subsidium Hierosoly-
mitanæ provinciæ debeatis fortius animari; provi-
suri ne quid in fraudem circa statutum apostolicum
præsumatis: quia dubium esse non debet eum di-
vina ligari sententia, qui contra propriam conscien-
tiam in elusionem hujus mandati fraudulenter ali-
quid attentabit.

Datum, ut supra.

DXL.

EPISCOPO GEVRICENSI ET ABBATI DE BOCCAN.

De pœna eorum qui crimen falsi commiserunt.

(Laterani, III Kal. Februarii.)

247) Inauditum falsitatis genus tam novitate nocendi

(246) Concil. Later. sub Alex. III., c. 24.

(247) Vide infra epist. 549.

quam præsumptionis audacia universa fere hactenus
inventæ genera falsitatis excedens, perpetratum
prædecessorum nostrorum temporibus, nostris est
auribus revelatum. Sane proposuerunt nobis dilecti
filii magister R. præpositus Colocen. et magister I.
archidiaconus Seghedien. quod magister L. Tarvi-
sinus olim ad apostolicam sedem accedens, de re-
gesto felicitis recor. Alexandri papæ prædecessoris
nostri quamdam chartam dolose subripuit, quam in
ea parte dolose abscondit, qua tribus aliis chartulis,
quia fuerat in quaterno medio, jungebatur, filo in-
tegro remanente. Cum autem idem præpositus eam-
dem nobis chartulam præsentasset, ex eo rem sic se
habere cognovimus, quod in proximo præcedenti
chartula ejusdem regesti quorundam habebatur prin-
cipium litterarum, quas eadem pagina terminabat,
et rursus circa finem ipsius paginæ quædam litteræ
fuerant inchoatæ, quæ finiebantur in folio subsequen-
ti. Cum igitur hujusmodi falsitatis vitium tanto am-
plius persequi debeamus, quanto majus posset scan-
dalum generare, cum pro litteris de quibus dubium
est an a sede apostolica emanarint, ad regestum de
consuetudine recurratur, cum etiam vix posset ali-
quis amplius Rom. Ecclesiam offendere quam si ei
regesta et alios libros surriperet in quibus tam ip-
sius quam aliarum Ecclesiarum privilegia continen-
tur, discretioni vestræ per apost. scripta manda-
mus atque præcipimus quatenus magistrum P. Stri-
gonien. præpositum et magistrum Robertum Angli-
cum et Azonem presbyterum, quos hujus iniquitatis
consocios [conscios] esse audivimus, ad vestram
præsentiam evocantes, ab eis sub jurejurando veri-
tatem diligentius exquiratis, quo mandante, cujus con-
silio, quo conscio et quo procurante tantæ falsitatis
crimen fuerit attentatum. Confessionem autem ipsius
sub jurejurando factam, redactam in publicam manum
ac vestris sigillis signatam, ad nos sine dilatione
aliqua transmittatis. Volumus autem et sub eadem
districtione mandamus ut tam eos quam alios qui
hujus iniquitatis participes fuisse dicuntur ad veri-
tatis assertionem, monitione prævia, per suspensio-
nis et excommunicationis sententiam appellatione
postposita, compellatis.

Datum Laterani, III Kalendas Februarii.

D Scriptum est super hoc fere in eundem modum
patriarchæ Gradensi.

DXLI.

P. DE GASTRONOVO ARCHIDIACONO MAGALONENSI

Ipsi archidiaconatum confirmat.

(Laterani, IV Kal. Februarii.)

(248) Cum olim bonæ memoriæ Magalonensis
episcopus, habito dilectorum filiorum P. de Agrifo-
lio archidiaconi et B. prioris claustralis assensu, te
ad vacantem archidiaconatum ejusdem Ecclesiæ no-
minasset, præposito ut nullus ibi, nisi prius duplici
voce sibi concessa, institueretur per appellationem
interpositam inhibente, episcopus, tum quia contra

(248) Vide supra epist. 267.

antiquam Magalonen. Ecclesiæ consuetudinem et commune jus canonum esse dicebat aliquem sibi vocem duarum personarum in eadem Ecclesiâ vindicare, tum quia ex indulgentia bonæ memoriæ Celestini papæ prædecessoris nostri, quam in capitulo præsentis præposito legi fecit, sibi probabat indultum ut vacantem archidiaconatum vel sacristiam, si contra personam ab ipso nominatam aliquid rationabile et canonicum non posset legitime objici et probari, non obstante contradictione vel appellatione, conferret, te de præfato archidiaconatu per anulum investivit, in locum ejusdem corporaliter te inducens. Unde nominatus præpositus invidiæ stimulis agitatus, alium ad eundem archidiaconatum præsumpsit postmodum nominare. Cujus facti occasione te et dicto præposito ad sedem apostolicam accedentibus, nos in minori tunc officio constitutos et dilectum filium nostrum B. tituli Sancti Petri ad Vincula et bonæ memoriæ M. tituli Sanctorum Joannis et Pauli presbyterum cardinales habuistis in vestris quæstionibus auditores. Cumque multa hinc inde allegata fuissent, tandem dictus prædecessor noster quod ab utraque parte factum fuerat, pro sua Voluntate cassavit, sententiando pronuntians quod aliquibus de provincia scriberet ut tam episcopum quam personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerent, et, eorum forte monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exsequi non differrent. Post hæc vero Geraldo Joannino, qui nondum ad diaconatus erat promotus officium, præter conscientiam tuam, cum tunc apud sedem apostolicam pro episcopo morareris, ipsum archidiaconatum contra propriam pronuntiationem, sicut credimus, contulit circumventus. Nos igitur inhærentes vestigiis prædecessorum nostrorum dicentium sententiam Romani pontificis posse in melius commutari, cum aliquid fuerit subreptum, quod de prædicto G. factum fuerat, non obstante donatione quam a venerabili fratre nostro Magalonen. episcopo in illusionem donationis apostolicæ dicitur recepisse, de communi fratrum consilio in irritum revocavimus et ei, licet absentis, cum liquido nobis de subreptione constaret et in manifestis juxta canonicas sanctiones non sit rigor judicarius observandus, super dicto archidiaconatu perpetuum silentium imponentes, prædicto episcopo et dilectis filiis archidiacono et sacristæ Magalonen. dedimus in mandatis ut nullius contradictione vel appellatione obstante, infra unius mensis spatium post litterarum nostrarum susceptionem sæpeditum archidiaconatum de persona cui nihil obviaret de canonicis institutis, plena omnium qui præsentibus interveniente concordia, ordinarerent; ne, si forte iterum suboriretur discordia, fierent novissima deteriora prioribus et error novissimus esset pejor priore. Venerabili etiam fratri nostro archiepiscopo et dilecto filio decano Arelaten. dedimus in mandatis ut ipsis in executione mandati nostri cessantibus, iidem nullius contradictione vel appellatione obstante illud exsequi non tardarent.

A Cumque prædicti episcopus, archidiaconus et sacrista mandatum nostrum infra dictum terminum differrent et negligerent adimplere, prædictus Arelaten. archiepiscopus attendens personam tuam ad hoc officium non indignam, tibi, sicut ex litteris ejus accepimus, archidiaconatum ipsum auctoritate nostra canonicè contulit et te de ipso per anulum investivit. Cum igitur nobis de tuæ constet idoneitate personæ, quod de te per eundem archiepiscopum auctoritate mandati nostri legitime factum esse dignoscitur, ratum et firmum habentes, archidiaconatum ipsum tibi auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Februarii.

DXLII.

PRIORI ET FRATRIBUS DE GRANDIMONTE.

Ipsos ad concordiam et mutuam caritatem hortatur.

(Laterani, iii Kal. Februarii.)

Cum dilectus filius noster B. frater vester, orta olim inter fratres Grandismontis dissensione non modica, cum... tunc priore suo et aliis multis fratribus ad sedem apostolicam accessisset, quia tunc controversia ipsa non potuit plene sopiri, idem B. se transferens ad partes provinciæ, in Avinionensi diocesi, in terra dilecti filii nobilis viri R. comitis Tolosani, de concessione bonæ memoriæ R. Avinionen. episcopi, ordinis vestri domum construxit et in ea cum... fratre vestro tunc et suo et aliis quos de novo recepit fratribus est moratus; quanquam a morte prædicti prioris, et post substitutionem alterius, lite quoque per auctoritatem sedis apostolicæ jam sopita, non videatur posse rationabiliter excusari quod usque nunc ad obedientiam vestram accedere non curavit. Volentes autem, sicut tenemur, matri filiam et membra capiti cunire, cum et vos circa receptionem fratrum vestrorum vos non debeat exhibere difficiles sed benignos, ut eos Christo lucrifacere valeatis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eundem B. ad vos humiliter redeuntem et fratres quos ipse recepit suscipiatis humiliter, et fraternam charitatem tractetis et inter ecclesias vestras suscipiatis ecclesiam quam construxit. Verum quia de voluntate venerabilis fratris nostri Avinionen. episcopi et patroni ejusdem Ecclesiæ procedit affectu ut eidem Ecclesiæ in priorem clericus præferatur, cum et vos quibusdam cellis vestris clericos duxeritis præferendos, volumus nihilominus et mandamus ut vel eidem Ecclesiæ clericum præferatis, per quem secundum regularem observantiam vestri ordinis salubriter gubernetur, vel dictum B. et memoratum fratrem ipsius, qui ex facta vobis professione tenentur, a jugo obedientiæ absolvatis, ut ibi de cætero absque inobedienciæ culpa valeant Domino famulari. Quod si neutrum facere volueritis, ne ipsis perditionis materiam præbeamus, ali-

ter salutem eorum curabimus dante Domino providere.

Datum Laterani, III Kal. Februarii.

DXLIII.

CONSTANTIEN. EPISCOPO.

Nisi appellatio intra decem dies interponatur, sententia transit in rem iudicatam.

(Laterani, III Id. Januarii.)

Quid ad consultationem quam nobis nuper fecisti de duabus partibus decimæ frugum feudalium, quas laici tanquam feudum suum religiosis domibus voluit conferre, presbyteris reclamantibus et invitatis et ad suas Ecclesias unde laici percipiunt sacramenta decimas ipsas asserentibus pertinere, debeat responderi per decretalem epistolam ad aliorum postulationem in simili casu dudum a nobis emissam, cujus descriptum fraternitati tuæ de verbo ad verbum duximus transmittendum, pendere poteris evidenter. Ei autem quod a nobis similiter postulasti, utrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam et ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies vel amplius, sine contradictione recipiens et ad diem veniens, consequenter appellat, causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suscipiendæ purgationi et executioni sententiæ, a cujus latatione ac purgatione injuncta ultra decennium [f. decem dies] dicitur effluxisse, taliter credimus respondendum, quod cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ, qui ad provocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegavit, cum per hoc videatur per interpretationem juris latæ sententiæ paruisse; præsertim ubi causa non redditur appellandi, sed nec executionem ipsius sententiæ ideo convenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum; quia id arctari potest nonnunquam a sedente in medio et etiam prorogari; et qui ab initio sponte recepit terminum breviorum, imputare sibi potest et debet, cum ex hoc videatur amplioris beneficium contempsisse; unde talis non audietur appellans, nisi forte adversus eum modus executionis canonicus excedatur.

Datum Laterani, III Idus Januarii.

DXLIV.

WACIEN, ET CENADIEN. EPISCOPI, ET ABBATI SIRICEN.

Committit cognitionem controversiæ inter episcopum et abbatem.

(Laterani, III Kal. Februarii.)

Cum dilecti filii S. abbas de Felduar et magister Obertus nuntius venerabilis fratris nostri Quinqueeclesien. episcopi pro quæstione quæ vertitur inter eundem episcopum et ipsum abbatem, ad nostram præsentiam accessissent, nos eis dilectum filium nostrum G. Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diaconum card. concessimus auditorem. In cujus audientia abbas proposuit memoratus, quod cum

esset in procinctu itineris ad Romanam Ecclesiam veniendi et supradictus Quinqueeclesien. episcopus ad monasterium suum hospitandi causa venisset, privilegium quod claræ memoriæ B. quondam rex Ungariæ super Ecclesiæ suæ libertate concesserat, quam a jurisdictione prorsus episcopi exemptam esse proponit, et pecuniam quam paraverat ad expensas itineris, illi abstulit violenter ipsumque in quodam claustrum Cisterciens. ordinis carceri mancipavit, ne posset vel ad regem ire vel Romanam Ecclesiam visitare. Subsequenter vero cum ad abbatiam suam eum dictus episcopus remisisset et coram rege proposita super hoc querimonia fuisset inficiatus se privilegium ejus et pecuniam accepisse, dictus abbas, ut suis et Ecclesiæ suæ gravaminibus provideret, vocem ad nos appellationis emisit, et festum sancti Lucæ proxime præteritum appellationi præfixit: quam appellationem licet episcopus ipse admiserit et promiserit se venturum in termino constituto, post multos dies in eum excommunicationis sententiam promulgavit. E contrario præfatus magister Obertus respondit quod memoratus episcopus, pro eo quod dictus abbas super falsitate duorum privilegiorum apud eum accusatus fuerat et convictus et crimen suum ore proprio manifeste confessus, eum non appellentem nec contradicentem deposuit et misit ad monasterium de Sicodora ad pœnitentiam peragendam: de quo cum fuisset egressus pœnitentia non peracta, monasterium de Felduar invasit per potentiam laicalem et Ecclesiam quamdam ad ipsum episcopum pertinentem parochianis propriis spoliavit, clericos ejus ejiciens domibus propriis verberando; super quibus cum pluries citatus fuisset, quia contumax apparebat, episcopus eum excommunicationi subiecit; sed ipse post excommunicationem divina officia celebrare et bona monasterii violenter rapere ac dilapidare præsumpsit. Cum igitur prædictus card. nobis hæc omnia retulisset, de consensu partis utriusque negotium ipsum vestro duximus examini committendum et memoratum abbatem ad majorem cautelam de benignitate sedis apostolicæ fecimus juxta formam Ecclesiæ a vinculo excommunicationis absolvi. Verum quia idem abbas ex duplici causa se proposuit injuste gravatum, quoniam et propter monasterii libertatem illius jurisdictioni non suberat et propter appellationis remedium ab eo tutus esse debebat, cum super his nobis plena fides facta non fuerit, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super præmissis et aliis, si qua forte alterutra partium duxerit proponenda, diligenter veritate, si legitime vobis constiterit de libertate monasterii memorati, præfato episcopo super hoc silentium imponatis, ad ablatorum restitutionem et privilegii maxime, auctoritate ipsum apostolica per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellentes et reformantes in statum debitum quidquid post recessum abbatia circa monasterium inveneritis immutatum. Alioquin

cum dictum monasterium in Quinqueclesien. diocesi sit constructum, ad exhibendam eidem episcopo debitam reverentiam compellatis et sententiam depositionis quam idem episcopus in præfatum abbatem asseruit protulisse, nisi post appellationem ad nos legitime interpositam vel ex alia causa constiterit inique prolatam, sicut rationabiliter lata est, appellatione remota faciatis inviolabiliter observari. Si vero post appellationem ad nos interpositam jamdictum episcopum in memoratum abbatem condemnationis et excommunicationis sententiam inveniretis in contemptum sedis apostolicæ dictavisse, ipsum tandiu nuntiatis ab officio pontificali suspensum, donec super hoc per nos aliud fuerit ordinatum. Nullis litteris obstantibus, præter assensum partium, si quæ apparuerint a sede apostolica impetratæ. Quod si omnes, etc., duo vestrum etc.

Datum Laterani, III Kal. Februarii.

DXLV.

CANONICIS S. LAURENTII DE SPELLO.

Confirmat sententiam cardinalis super prioratu S. Laurentii.

(Kal. Februarii.)

Quæstionem prioratus inter vos et Albericum priorem Sancti Laurentii de Spello diutius agitatam dilectis filiis nostris C. tituli Sancti Laurentii in Lucina et I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteris cardinalibus jamdudum commisimus terminandam; qui cum eidem non possent intendere, majoribus occupati, duobus judicibus de Spello eam de consensu partium commiserunt: a quibus ad cardinales ipsos eodem abbate provocante, causa fuit venerabili fratri nostro Spoletano episcopo et suo conjudici R. delegata. Sed cum ab eis non fuerit in ipsa quæstione processum, a dilectis filiis nostris S. tituli Sanctæ Praxedis presbytero et G. Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono cardinalibus commissa fuit venerabili fratri nostro Perusino episcopo. Quam nimirum commissionem ratam habentes eidem dedimus in mandatis ut dictam causam deberet infra duorum mensium spatium diffinire; a cujus præsentia dictus Albericus sedem apostolicam appellavit. Ipso ergo et syndico vestro in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diacono cardinali causam ipsam commisimus sine debito terminandam: in cujus præsentia contra ipsum priorem dictus syndicus vester multa proposuit, quibus eum amovendum a prioratu ostendere conabatur. Dicebat enim electionem ipsius canonicam non fuisse; cum et tunc temporis laicus fuerit et, Alexandro ejusdem Ecclesiæ priori vivente, intrusus simoniace ibidem fuerit per potentiam laicalem; electionis quoque tempore de ipsius Ecclesiæ gremio non existerat; nec datus volentibus sed invitis; ad cujus electionem non omnes fuerunt canonici convocati; quem etiam C. quondam duci Spoleti, quod ad mandatum ejus teneret Ecclesiam, vitasse [f. jurasse] firmiter proponebat; et quod de genere illorum fuerat ac so-

Acietate qui Soperclum, priorem ejusdem Ecclesiæ interficere præsumperunt. Præmissis itaque rationibus dictum abbatem dicebat [f. dejiciebat] prioratu Ecclesiæ memoratæ. Verum pars altera electionem suam multis nitebatur rationibus roborare; proponens quod dictus Alexander promotionis suæ tempore laicus similiter fuerat, filios habens et etiam concubinam; et cum prioratum voluntate propria resignasset, vos eum unanimiter elegistis et per quinquennium tenuistis eum exinde pro priore: cujus quidem electio non solum a venerabili fratre nostro Spoletano episcopo, verum etiam a bonæ memoriæ Cælestino papa prædecessore nostro fuit postea confirmata. Intentionem itaque suam fundare jam dictis rationibus satagebat. Quibus fuit a præfato B. taliter obviatum, quod cum reuntiatio Alexandri præmissa, per vim extorta fuerit et obtenta, nullum vobis poterat præjudicium generare; præsertim cum neque coram iudice suo facta fuerit et tempore illo dictus Alexander vobiscum pariter possessione tam Ecclesiæ quam rerum ipsius esset penitus spoliatus. His ergo et similibus coram dicto cardinale prudenter a partibus allegatis, ipse allegationibus et rationibus hinc inde productis auditis et plenius intellectis, habito prudentum virorum consilio, sæpeditum Albericum a memorato prioratu removendum sententialiter diffinivit. Nos ergo sententiam ejus, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Kal. Februarii.

DXLVI.

STRIGONIENSI ARCHIEPISC., PATAVIEN. ET CENADIEN EPISCOPI.

Ut cognoscant de accusatione capituli Waradiensis contra suum episcopum.

(III Kal. Februarii.)

Cum venerabilis frater noster episcopus et dilecti filii B. præpositus, M. cantor, S. et M. canonici Waradien. essent in nostra præsentia constituti, ex parte canonicorum fuit propositum coram nobis quod conquerentibus eis in præsentia venerab. fratris nostri Colocen. archiepiscopi super quibusdam injuriis sibi ab ipso episcopo irrogatis, episcopus in vocem appellationis erupit et ipsi nihilominus eum de crimine simoniæ ad nostram audientiam appellarunt. Utraque vero parte post annum et dimidium ad sedem apost. accedente, cum in eodem proposito memorati canonici permanentes, perjuria et simoniæ ipsum episcopum reum facere in nostra et fratrum nostrorum præsentia niterentur, ex parte ipsius episcopi fuit propositum ex adverso quod cum super his citatus non fuerit nec propter hoc venerit et ideo jus remeandi domum haberet, non tenebatur suis adversariis respondere. Cumque super his et alijs esset ab eis in auditorio nostro diutius litigatum, nos habito cum fratribus nostris consilio, volentes parcere labori-

bus partem et expensis, cum et nos plus solito A 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno primo.

variis sinu occupati negotiis, eas ad vos duximus remittendas: per apostolica scripta mandantes quatenus juris ordine per omnia conservato causam ipsam diligenter examinantes et usque ad diffinitivam sententiam procedentes, gesta omnia sigillorum vestrorum munimine roborata nobis fideliter transmittatis; diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui representent; ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus, quantum de jure poterimus, procedemus. Quia vero supradicti canonici se queruntur a jamdicto episcopo contra justitiam spoliatos, volumus et mandamus quatenus, si rem ita inveneritis se habere, secundum quod eidem episcopo dictus Colocen. archiepiscopus sub debito B juramenti dicitur præcepisse, ablata omnia eis, appellatione remota, restitui faciatis; providentes ut eidem episcopo faciatis ab ipsis canonicis obedientiam, reverentiam et obsequium debitum exhiberi. Si vero idem episcopus aliquid proponere voluerit contra canonicos memoratos, audiat illud, et appellatione remota sine debito terminetis. Nullis litteris, etc.

Datum III Kal. Februarii.

DXLVII.

ABBATI MONASTERII FRANCARUM VALLIUM EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum et bonorum.

(Laterani, Kal. Februarii.)

Religiosam vitam eligentibus, etc. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis; grangiam de Mala Musca; grangiam de Argentia; grangiam de Campignola; grangiam de Rocetta; grangiam de Sornellis; quicquid habetis in Avinione; quicquid habetis in Cavellione; quicquid habetis in Bellicadro; quicquid habetis in Lunello; quicquid habetis in tenimento villæ Sancti Ægidii; quicquid habetis in Cavomonte et aliis locis. Sane D laborum vestrorum, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum, etc. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus, etc. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus episcopus, etc. Si vero episcopus in cujus parochia, etc. Pro consecrationibus vero altarium, etc. Quod si sedes, etc. Quia vero interdum, etc. Porro si episcopi, etc. Paci quoque, etc. Præterea omnes libertates, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc., usque in finem.

Datum Laterani per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, Kalend. Februarii, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno (249) Vide supra epist. 540.

DXLVIII.

PRIORISSÆ COENOBII DE CURTO RIVO EJUSQUE SORORIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De eodem argumento.

(Laterani, III Kal. Februarii.)

Prudentibus virginibus, etc. In primis si quidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in coenobio vestro, etc. usque ad vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum coenobium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; Corvatham Don, Garnier, quam Hu. de Illidio miles dedit vobis laude et assensu hæredum suorum in omni usu habendam; et campum Olrici cum integritate; et quicquid in molendino et batarino de Gunencort habetis; et terram quæ est juxta pratrum Sancti Martini; et illud quod habetis in molendino et batarino ex dono Ginardi Pohiers; ex dono Sybillæ et filii ejus Arnulfi tria jugera terræ sita inter campum Olrici et Hugonis et pratrum Daven; et sedem batarini, in quo molendinum ædificastis; et tertiam partem de cultura in territorio de Brenvilla ex dono Galteri de Solascort; et partem Everardi de Irrumceria in eisdem territoriis, tam in nummis quam in segetibus; et partem Alberti Corelli similiter vobis ab ipso concessam et usum in territorio de Brenvilla. Ex dono Hugonis de Ambleio unam falcatam de prato sub burgo Sanctæ Mariæ et tertias de Mannia, quas vobis [f. nobilis] Rainerius de Pares de cultura suorum hominum dedit vobis. Et ex dono Humberti de Doncuria unum pratrum super ripam Mosæ. Sane laborum vestrorum, etc. Liceat quoque vobis, etc. Prohibemus insuper ut nulli sororum, etc. Paci quoque, etc. Decernimus ergo, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc., usque in finem.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, III Kalend. Februarii, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

DXLIX.

HEN. ILLUSTRIS REGI UNGARIÆ.

Ne testes super falsitate cujusdam examinandi impediantur verum dicere.

(Laterani, II Non. Februarii.)

(249) Inauditam hactenus speciem falsitatis quam oculis nostris vidimus serenitati tuæ, quia id expedire credimus, duximus referendam. Cum enim dudum sicut moris est apostolicæ sedis regestum felicitis record. Alexandri papæ prædecessoris nostri cuidam fuisset exhibitum, tanquam rescriptum aliquod inspecturo, ut conceptam iniquitatem pareret, de medio quaterno duo folia est furatus, sicut iudiciis deprehendimus manifestis: cujus facinoris

testes et consilii perhibentur in regno Ungariæ permanere. Quia vero graviter peccat et qui loquitur mendacium et qui subicit veritatem, et publice interest quod maleficia non remaneant impunita, magnificentiam tuam rogamus attentius, per apostolica scripta mandantes, quatenus, ne testibus illis, qui super jamdicto facinore nominati fuerint, ut perhibeant testimonium veritati, quisquam de regno tuo noceat aut impedimentum præstare præsumat, eos potenter protegas, et defendas.

Datum Laterani, 11 Nonas Februarii.

DL

LINCOLNIEN. ET WINTON. EPISCOPIS ET ABBATI SANCTI EDMUNDI.

Ut cognoscant causam episcopi Conventrensis et monasterii.

(Laterani, 11 Non. Februarii.)

Ex insinuatione venerabilis fratris nostri Conventrensis episcopi nostris est auribus intimatum, quod cum bonæ memoriæ W. prædecessor suus de claustro monachorum ad pontificalem assumptus fuerit dignitatem, voluntatibus Conventren. monachorum usque adeo condescendit, quod fere ab omni episcopali jure ipsos exemit in successorum suorum grave præjudicium et jacturam. Possessiones etiam et beneficia quædam Lachefeldensis Ecclesiæ ad sustentationem clericorum ibidem Deo servientium deputata et diutius in pace possessa, eis absentibus et irrequisitis, sub prætextu cujusdam compositionis, quam tamen ipsi monachi non servarunt, alienare præsumpsit, in grave ipsius Lachefeld. Ecclesiæ læsionem. Exinde vero præfati monachi, tacito quod in episcopalis dignitatis et episcoporum Conventren. detrimentum esset factum præfati episcopi attentatum, compositionem ipsam per subreptionem obtinuerunt a felicitis memoriæ Alexandro papa prædecessore nostro postea confirmari. De qua nimirum compositione successores episcopi memorati videntes tam sibi quam ipsi Ecclesiæ Lachefeld. enorme periculum imminere, ne adversus eos præscriptio curreret, cum non possent naturaliter, civiliter eam interrumpere curaverunt. Cum ergo ecclesiarum jura ex apostolatus officio teneamur propensius defensare nec quibusdam velimus consulere cum injuriis aliarum, de voluntate nuntiorum utriusque partis causam ipsam vobis duximus committendam; per apostolica scripta mandantes quatenus, vocatis ad vos qui fuerint evocandi et tam super episcopali jure quam alienatis possessionibus et beneficiis ecclesiasticis inquisita diligentius veritate, quod canonicum fuerit, remoto appellationis obstaculo, statutis, facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam a partibus inviolabiliter observari. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint, harum mentione non habita, a sede apostolica impetratæ. Quod si omnes, etc. duo vestrum, etc

(250) Vide supra epist. 252.

Datum Laterani, 11 Nonas Februarii.

DLI.

CAUDEMARIO ABBATI BOSCAUDONEN. MONASTERII EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, 11 Non. Februarii.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ad verbum statuente ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis, abbatiam de Pratis, abbatiam de Lura, quas ædificastis, cum possessionibus suis. Lavercum cum possessionibus suis, domum Sancti Mauricii cum pertinentiis suis; vineas de Romonolo; vineas de Capdenaso; vineas de Moilatio; grangiam de Paillairois cum omnibus quæ in illo territorio habetis, grangiam de Villario Roberti et quidquid ibi habetis et possidetis, grangiam de Cantalupa et quidquid ibi possidetis; præterea quidquid Ebreduxii habetis et possidetis. Sane laborum vestrorum, etc. Liceat quoque vobis, etc. Prohibemus ius super ut nulli fratrum, etc. Illud districtius inhibentes ne terras, etc. Si quæ vero donationes, etc. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus, etc. Licetum præterea sit vobis in causis propriis, etc. In super auctoritate apostolica inhibemus ne ullus episcopus in cujus parochia, etc. Illud adjicientes ut in recipiendis professionibus, etc. Pro consecrationibus vero, etc. Quod si sedes diocæsani, etc. Quia vero interdum, etc. Porro si episcopi, etc. Paci quoque, etc. Præterea omnes libertate, etc. Decernimus ergo, etc., Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc. usque in finem.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, 11 Nonas Februarii, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

DLII.

JOANNI MINISTRO DOMUS SANCTÆ TRINITATIS CERVI FRIGIDI, EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Ipsos et ipsorum domum recipit sub protectione apostolica.

(Laterani, 11 Non. Februarii.)

(250) Operante Patre luminum, a quo est bonum omne datum optimum et omne donum perfectum, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, etiam diebus nostris in quibus, peccatis exigentibus, abundat iniquitas et multorum charitas refregit, nonnulli, faciente cum eis Domino signum in bonum, unde inter alia beneficia, quæ nobis misericorditer impertitur, ad gratiarum actiones propensius invitamur, posterius obliti, ad anteriora

cum Apostolo se extendunt et exuentes veterem hominem cum actibus suis et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, in vitæ transeunt novitatem; cum relictis pro Deo quæ possident, et non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi quærentes, voluntariam eligunt paupertatem et divinæ se subjiciunt servituti: quorum desideriis tanto est propensius annuendum, quanto per opera pietatis gratiorem præstant Altissimo famulatum. Licet autem secundum Apostolum neque qui plantat neque qui rigat sit aliquid, sed qui incrementum dat Deus, plantationem tamen vestram nonnullo apostolicæ protectionis præsidio disposuimus irrigare; quatenus Deo præstante misericorditer incrementum, fructum proferat exoptatum. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus et præfatam domum Sanctæ Trinitatis Cervi frigidi, in qua divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus: statuentes ut quascunque possessiones, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo eadem domus vestra sita est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam de Planellis, cum omnibus pertinentiis suis; domum Burgi Reginæ cum omnibus pertinentiis suis. Sane novalium vestrorum, etc. Liccat quoque vobis clericos vel laicos, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum, etc. Chrisma vero, etc. Cum autem interdictum terræ, etc. Obeunte vero, etc. Paci quoque, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur, etc., usque in finem.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, iii Nonas Februarii, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno primo.

DLIII.

EPISCOPO ET MAGISTRO P. DE CORBOLIO CANONICO PARISIEN.

Ut controversiam capituli Lingonensis contra suum episcopum pertractent.

(Laterani, iv Id. Februarii.)

Sum olim dilecti filii decanus et canonicus Lingonen. contra episcopum suum, ad citationem nostram ad petitionem ipsius episcopi procuratam, ad sedem apostolicam accessissent, expectavimus si episcopus idem, qui personaliter citatus fuerat, nostro se conspectui præstaret. Qui cum nec venisset nec misisset idoneos responsales, habito cum fratribus nostris super negotio ipso consilio, ipsum pro contumacia manifesta et dilapidatione vulgata, quam non solum ad aures nostras fama publica detulit, imo etiam archiepiscoporum, episcoporum et aliorum religiosorum virorum testimoniales litteræ demonstrarunt, ab administratione totius Lin-

gonen. episcopatus tam in spiritualibus quam temporalibus omnino suspendimus; ei litteris apostolicis districtius injungentes ut suspensionem ipsam curaret inviolabiliter observare. Volentes autem (nisi forte cedere mallet, quod saluti suæ melius expedit) causam quæ inter ipsum episcopum et dilectum filium decanum Lingonen. pro Ecclesia vertebatur super dilapidatione et insufficientia et aliis multis injuriis et gravaminibus ipsi ecclesiæ per eundem episcopum irrogatis, examinari celerius et canonico sine decidi, ne si prorogaretur diutius, caderet irreparabiliter Ecclesia Lingon. quæ jam videtur in parte maxima cecidisse, ipsam tibi, frater episcopo, duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus partibus convocatis, si de utriusque partis voluntate procederet quod per te definitiva sententia proferretur, auditis hinc inde propositis et ascitis tibi viris prudentibus, quo tanto negotio cognosceres expedire, causam ipsam sine canonico terminares. Alioquin gesta utriusque partis redacta in scriptis et sigilli tui munimine roborata, ad præsentiam nostram transmitteres; præfigens partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui præstarent. Interim autem in procuratore idoneo Lingonensi Ecclesiæ præcepimus provideri. Cum autem prædictus decanus et socii ejus cum prædictæ commissionis litteris recessissent, dilectus filius E. archidiaconus Lingonen. advenit: ad cujus instantiam te, filii magister P. duximus eidem negotio adjungendum; cum in primis litteris esset expressum, ut tu, frater episcopo, viros tibi prudentes ascires. Volentes igitur ut tenorem prædictæ commissionis inviolabiliter observetis, licet ex abundanti, ad multam tamen instantiam archidiaconi memorati, discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus quatenus si dictum episcopum per judicium invenieritis innocentem, ipsum non solum ab interdicti sententia, verum etiam ab impetitione decani et capituli super objectis, appellatione postposita, penitus absolvatis. Personales autem quæstiones, si quas idem episcopus et tam prædictus quam major archidiaconus adversus decanum vel aliquos canonicorum habuerint, audiat et, sublato appellationis obstaculo, curetis sine debito terminare; talem in procuratorem ipsius Ecclesiæ interim deputantes, qui neutri parti esse debeat de ratione suspectus.

Datum Laterani, iv Idus Februarii.

DLIV.

COLIMBRIENSI ET ALIIS EPISCOPIBUS IN REGNO PONTU-GALLIÆ CONSTITUTIS.

Differentiam inter edictum [f. interdictum] generale et particulare declarat.

(Laterani, vii Id. Februarii.)

(251) Cum in partibus vestris, peccatis exigentibus, sæpius contingat diversa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debent

Interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari; cum illi qui ab Ecclesia Romana decorari privilegio meruerunt, videlicet, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare, interdicto particulari se asserant non arctari, asserentes illud interdictum generale dumtaxat, quando regnum vel saltem provincia tota subijcitur interdicto: propter quod et justitia sæpius deperit et prælatorum sententiæ contemnuntur, cum in aliis interdictis provinciis divina celebrent et suspensis organis aliorum, ipsi pulsatis campanis et apertis januis, quoslibet passim recipiant ad divina. Ne autem diversa interpretatio discordiæ causam inter vos ulterius et odii fomitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale amodo in dubium revocetur, significatione vobis præsentium intimamus quod cum in privilegiis de regno vel provincia nihil expresse dicatur, nomine terræ non solum regnum vel provinciam intelligi volumus, verum etiam villam et castrum; ut et in his locum habeat quod de generali dicitur interdicto; videlicet, ut cum villa vel castrum generali subijcitur interdicto, præscripta privilegii forma debeat observari.

Datum Laterani, vii Idus Februarii.

DLV.

ARCHIEPISC. ET CAPITULO PISANO.

Ut cives suos hortentur illam pacem atque concordiam servare, quam reliqui ordines Tusciæ servabant.

Cum apostolica sedes Ecclesiam et civitatem Pisanam multum dilexerit hactenus et in multis studuerit honorare, sicut operis exhibitio, quæ probatio est dilectionis, evidenter ostendit: nos, qui, licet indigni, ad apostolatus officium sumus Domino faciente promoti, prædecessorum nostrorum et præcipue sanctæ memoriæ Innocentii papæ volentes vestigiis (252) inhaerere, si quando nobis occurrunt per quæ honori Ecclesiæ vestræ ac civitatis debeat derogari, ab eis vos et cives vestros curamus propensius revocare; quemadmodum vice versa vos et ipsos ad exsequenda illa libentius intendimus adhortari, unde possit communis utilitas provenire. Sane cum, bonæ memoriæ Cælestini papæ prædecessoris nostri temporibus, legati apostolicæ sedis civitatem Pisanam supposuerint interdicto, pro eo quod cives Pisani a generalibus institutis patriæ deviant: quia tamen forma tractatus illius nobis primitus oblata non placuit sub eo tenore, ad petitionem et instantiam Pisanorum interdictum duximus relaxandum; ut si, correctione adhibita, forma concordiæ nobis placeret in posterum, eam nobiscum pariter recipere tenerentur; alioquin civitas ipsa reduceretur in sententiam interdicti. Exinde vero dilecti filii prior et alii civitatum rectores ad nostram præsentiam accedentes, tractatum concordiæ nobis et fratribus nostris pa-

riter obtulerunt: in quo, post correctionem adhibitam, nihil invenimus quod in ecclesiastici juris vel cujusquam minoris vel majoris personæ præjudicium redundaret. Nec ista dicimus ideo quin concordia illa possint male utentes abuti, cum vix contingat in rebus humanis aliquid tam salutiferum inveniri unde, per culpam abutentium aliqua sinistra non valeant provenire; quoniam et Apostolus aliis fuit odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem; et ipse Christus lapis offensionis nonnullis exstitit et petra scandali, positus in ruinam et in destructionem multorum. Et licet omnis potestas a Domino Deo sit, teste Scriptura, ea tamen præninentes nunquam peccatis exigentibus abutuntur. Nos autem prædictos rectores sollicitis exhortationibus curavimus admonere quatenus initam concordiam et firmatam ita provide administrarent, quod per eam et ipsi a gravaminibus liberentur et aliis gravamina non infligant. Ne igitur in verbis nostris inveniremur mendaces et in operibus inconstantes, dilectis filiis potestati et populo Pisano per apostolica scripta meminimus injunxisse ut tractatum concordiæ receptum a nobis et ipsi reciperent, ne communem totius patriæ viderentur impedire profectum. Alioquin per dilectum filium nostrum P. basilicæ Duodecim Apostolorum presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, civitatem Pisanam in interdicti sententiam mandavimus monitione præmissa reduci. Quod cum idem cardinalis effectui mancipasset, quia Pisanos ipsos audivimus fuisse conquestos quod correcti capitularis eis copiam non exhibuit et quod eos præter formam mandati non solum interdicto, sed etiam maledicto subjecit, eidem per literata scripta præcepimus ut competentes eis daret inducias, infra quas copia correcta capitularis exhibita deliberaretur, ut mandatum apostolicum adimplerent. Vos tamen positum interdictum pro reverentia sedis apostolicæ humiliter servavistis et servatis. Consequenter vero rectores omnium civitatum Tusciæ ad sedem apostolicam venientes de civibus vestris gravissime sunt conquesti, quod ipsi soli, omnibus aliis ad unitatem et concordiam jam inductis, tanquam hostes patriæ imminere omnium excidio viderentur; quod cum civitas ipsa maxima sit inter Tusciæ civitates, ex parte illa posset toti patriæ [damnum vel periculum] provenire; et nisi mutato consilio reciperent quod tota Tuscia jam recepit, id non possent ulterius æquanimitè sustinere, quin potius ad gravamen civitatis illius totis viribus laborarent, quam satius esset perire dumtaxat quam patriam totam trahere in ruinam. Nos igitur affectione paterna volentes Pisanos ipsos, tanquam charissimos in Christo filios, ad quorum profectum, Deo teste, libenter intendimus, ad viam rectitudinis revocare, cum turpis sit omnis pars suo non congruens universo, universitatem vestram monemus attentius, hortantes in Domino et per ap-

(252) Vide supra epist. 56

stolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus A ipsos monere pariter et inducere satagatis ut pacem et concordiam inventam, non ad injuriam cujuslibet, vel jacturam, sed ad totius patriæ libertatem tuendam et excutiendum jugum gravissimæ servitutis, quam fere universi et singuli de Tuscia receperunt, humiliter recipiant et observent; (in cujus tractatu, quem caute eis præcipimus exhibere, ne jurare ipsos oporteat quod ignorant nihil, ut credimus, invenimus quod oporteat sollicitius præcavere) ne dum in suo sensu nimis abundant et reprobandant quod alii approbarunt et nos ipsi cognovimus approbandum, de nostro videantur judicio non sine culpa sacrilegii dubitare. Si autem, quod non credimus, monitis et præceptis nostris duxerint sicut hactenus contumaciter resistendum, nos, si quid eis et vobis pariter sinistre contigerit, erimus de cætero apud Deum et homines excusati, qui quod ad nostrum officium pertinebat opportune et importune non cessavimus exercere, animam nostram liberare volentes et vobis ipsis a malis imminentibus præcavere. Quia vero multa sæpe beneficia præstantur invitis, cum eorum non voluntati sed utilitati consulitur, ut juxta verbum Dominicum compellantur intrare, manus nostras, non ex odio sed ex amore, curabimus in eos durius aggravare. Ut autem eorum honori pariter et profectui consulatur, valde quidem expedire cognovimus ut ad id exsequendum magis nostra quam aliena districtione cogantur.

Scriptum est in eundem fere modum Potestati et populo Pisano.

DLVI.

ILLUSTRI REGI NAVARRÆ.

Quod extortum et inhonestum juramentum non sit servandum.

(Laterani, III Id. Februarii.)

(253) Ad audientiam nostram noveris pervenisse quod cum Castellæ et Aragoniæ reges illustres anno præterito regnum tuum cum suis exercitibus introissent, de illo capiendo et dividendo ad invicem tractaverunt. Cumque ibidem duobus castris per violentiam occupatis, tam ecclesias quam privatorum terras multipliciter afflixissent, quod deteriora in posterum facerent minabantur, si suum possent propositum adimplere. Unde totus populus metuens vehementer, quo se verteret nesciebat vel qualiter imminentem posset eflugere tempestatem. Interim autem dictus rex Aragoniæ suos ad te nuntios destinavit, de componendis treugis tecum pariter tractaturos, secreto per eosdem requirens ut sororem tuam sibi traderes in uxorem. Tu vero attendens quod vel sic saltem eorum posses instantiam evitare, tam de treugis quam de contrahendo matrimonio respondisti quod suam perficeres voluntatem, prius tamen quam de regno tuo exirent, nihil horum duceres ad effectum. Post hæc autem ad reges ipsos dicti nuntii redeuntes, responsum

(253) Cap. Ad audientiam, De jurejurando; in tertia Collect.

A quod eis dederas, retulerunt. Præfatus autem rex Castellæ metuens ne si a regno exirent, ab his quæ promiseras resilires, respondit se a terra tua nullatenus egressuros, nisi prius jures quæ nuntiiis promiseras te firmiter servaturum. Cumque hoc tibi per eosdem nuntios intimasset, tu considerans quod in necem et exheredationem tuam, si fieri posset, præfati reges intendere satagebant, jurasti coactus pariter et invitus quod a te fuerat de treugis et matrimonio postulatum, quamvis soror tua præfato regi Aragoniæ consanguinitatis gradu tertio conjungatur. Nos igitur attendentes quod juramentum non ut esset iniquitatis vinculum fuerit institutum, et quod in malis promissis fides sit penitus (254) rescindenda, serenitati tuæ districtius inhibemus ne, si vera sunt quæ præmisimus, occasione juramenti præmissi, quod perjurium est verius nominandum, procedas ad incestuosam conjunctionem complendam.

Datum Laterani, III Idus Februarii.

DLVII.

PANORMITANO, REGINENSI, CAPUANO, MONTIS-REGALIS ARCHIEPISC. ET EPISCO. TROJANO, FAMILIARIBUS REGIIS.

Ut necessariam contra hostes regni pecuniam sine mora transmittant.

(Laterani, VIII Kal. Februarii.)

(255) Si diligenter attenditis, ut debetis, quot et quanta pro honore regis et statu regni Siciliæ ab obitu illustris memoriæ Constanconiæ imperatricis sollicite gessimus et agere non cessamus, per effectuum operum potestis evidenter agnoscere quod tutelam regis et regni balium nobis ab eadem imperatrice relicta non tam verbo quam facto recepimus et studiosissime procuramus. Prius enim quam dilecti filii magister B. subdiac. noster et L. judex ipsius imperatricis et regis ac vestra nobis scripta tulissent, ad defensionem regni accingebamur viriliter et potenter et ad resistendum Dei Ecclesiæ inimicis milites in expensis Ecclesiæ miseramus. Licet autem ex pusillanimitate hominum de Sancto Germano, non ex potentia hostium, castrum Sancti Germani traditum fuerit in manu hostili, militibus nostris se recipientibus in monasterium Cassinense, plus tamen in hoc vobis Dominus et toti regno consuluit quam fragilitas humana speraret. Nam Marcowaldo circa obsidionem Cassinen. monasterii inaniter occupato, comites, barones, cives, et alii regis et regni fideles ex magna parte in singulis provinciis convenientes in unum ad resistendum ei, sibi mutuo subvenire juramento firmarunt, immunita munientes et villas et cæsalia reducentes ad civitates et loca munita et contra eum etiam exercitum congregantes. Interim etiam non cessavit manus Domini flagellare tyrannum cum. milites nostri sæpius in exercitum Marcowaldi facientes insukum, multos ex eis occiderint, multos cooperint, plures etiam vulneraverint et obsessi de obsidentibus fre-

(254) In Tertia Collect. potius

(255) Vide Gesta Innocentii III.

quenter victoriam reportarint. Nec cessavit etiam manus nostra super eum effundere vasa iræ, non solum spiritualiter, sed etiam temporaliter nostram super eum imo divinam potius potentiam exercendo; cum per dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, tota fere terra quam idem Marcowaldus habuerat in Marchia, sit divino munere in manu forti et brachio extento ad dominium Ecclesiæ revocata, munitioibus ejus, in quibus spem suam posuerat, redactis in cinerem et favillam. Nos etiam thesauris nostris in nullo pepercimus; imo etiam non modicam pecuniæ quantitatem ab aliis mutuantes, dilectum filium I. tituli Sanctæ Pudentiænæ presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum et cum eo dilectum filium O. subdiaconum consobrinum nostrum cum eadem pecunia in Marchiam ad comites, barones et alios regis et regni fideles duximus destinandos; qui jam validum cœperunt exercitum congregare. Fechinus quoque a multis comitibus, baronibus, civibus et aliis multis charissimum in Christo filio nostro Friderico illustri regi Siciliæ innovari fidelitatem, et nos super tutela ipsius et regni balio per eorum reddi juramenta securos. Licet autem vobis per litteras nostras dedimus in mandatis ut in custodia regis et cura regni usque ad adventum legati fungeremini vice nostra; ut melius tamen vobis benigna intentio nostra pateret, dilectum filium G. Sanctæ Mariæ in porticu diac. cardinalem, apost. sedis legatum, in Siciliam duximus destinandum, qui sicut vir providus et discretus vices nostras exerceat in utroque. Cum igitur pium mentis nostræ propositum, quod circa tutelam regis et regni quietem gerimus, per nos non debeat retardari et prædicta imperatrix ad resistendum turbatoribus regni de thesauro regis et regni proventibus sufficientem nobis mandaverit pecuniam ministrari et, juxta quod ex relatione nuntiorum vestrorum accepimus, vos id parati sitis implere, cum melius sit simul et semel expendere quam expensas amittere successivas, ut rex et regnum ab ejus defendantur incursu qui non solum rerum et honorum excidium, verum etiam personarum periculum meditatur: fraternitatem vestram rogamus, monemus et per apostolica vobis scripta mandamus, et districtè præcipimus quatenus cum negotium dilationem non capiat et tutius et facilius obvietur principiis, quantamcunque pecuniam poteritis tanto negotio necessariam per discretos, fideles, et providos nuntios transmittatis, in stipendia exercitus et alia quæ instantis necessitatis articulus postulat convertendam. Si enim solliciti procuratores existitis et cauti custodes, non debetis parcere rebus ubi periculum vertitur personarum, nec causas dilationis innectere ubi gladius non cessat hostilis. Nostis enim, non solum per auditum sed etiam per experientiam, tyrannidem Marcowaldi. Nostis qualiter, eo procurante, non solum ejusdem regni principes sæculares, verum etiam ma-

iores Ecclesiarum prælati damnati fuerint exilio et vinculis ferreis alligati. Nostis etiam, et notitiæ hujus memoria vestris oculis jugiter inculcatur, qualiter nobiles vestri facti sunt membrorum mutilatione deformes. Scitis quod si Marcowaldus priori potentatu usque hodie potiretur, nec semen etiam nobilium in regno reliquisset nec ætati nec sexui, sicut incoeperat, pepercisset. Scitis etiam qualiter viros ecclesiasticos et alios quosdam vivos fecerit flamma torreret, quosdam sagimine liquenti peruri, quosdam in maris præcipitari profundum; et ex præteritis qualiter futurus sit vobis et regno, si eam quam credimus discretionem habetis, intelligitis manifeste, qui justo Dei judicio in eos amplius et crudelius desævit qui ei in regni prodicione amplius servierunt. Experti estis astutiam ejus et frequentiam pejerandi; et quod fidem non servet fidei testimonio didicistis. Providete igitur regi et regno, imo etiam vobis ipsis et juxta mandatum imperatricis ejusdem, quæ talia futura quasi præscia mente prævidit, tantam pecuniam ministretis, quod prædictus Mar. hostis Dei, Ecclesiæ inimicus, persecutor regni, qui cum omnibus familiaribus et participibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, non solum prævalere non possit, imo nec fugere valeat et nunc taliter conteratur quod de cætero regnum ab ejus sit vexatione securum. Oportet enim vos sollicitos et studiosos existere, ut exacta diligentia procuretis quod homines regni ad resistendum ei potenter ac viriliter se accingant et sano pariter ac concordii consilio dirigantur: ne si forte vos et ipsi ex illa parte remissi aut otiosi fueritis, studium nostrum ex hac parte, quod circa multa versatur, minus efficax habeatur; propter quod culpa non levis in caput vestrum debeat retorqueri. Speramus autem quod hæc et alia quæ imminent facienda fideliter adimplebitis; tum ex debito fidelitatis quo nobis et Ecclesiæ Rom. tenemini et etiam ipsi regi; tum ex officio quod vobis incumbit, ad quod utiliter exsequendum favor apostolicus vobis non deerit opportunus: quin etiam ad honorem et profectum vestrum, si sollicitam fidem et fidelem sollicitudinem in vobis experti fuimus, ut speramus, efficaciter intendemus. Nos autem interim assidue procuramus ut de Lombardis, Tuscis, Romanis, Campanis et aliis adjacentibus provinciis validus exercitus congregetur, per quem dictus Marcowal. vel fugetur quam citius vel irreparabiliter conteratur. Ad quæ procuranda rectores Tusciæ apud Urbem fecimus convenire: cum quibus ita procuravimus, quod duo millia militum vel ad minus mille quingentos, nobis sine solidis, in moderatis tamen expensis, similiter et pedites et archarios, quot necessari fuerint, ad mandatum nostrum in regni subsidium destinabunt: per quos, dante Domino, nisi per vos steterit, reportabimus de inimicis regni triumphum. Volumus etiam nihilominus et mandamus ut nos super tutela regni [leg. regis et] balio ante omnia vestro redi-

datis juramento securos, et juxta providum dicti le-
gati consilium, tam nostras quam regis per univer-
sum regnum litteras per nuntios idoneos destinatis;
ut omni dilatione et excusatione cessante, vestrum
imitantes exemplum, id debeant adimplere

Datum Laterani, viii Kal. Februarii.

DLVIII.

CLERO, BARONIBUS, JUDICIBUS, MILITIBUS ET UNIVERSO
POPULO CAPUANO.

Ut pro patria contra hostes fortiter decerent.

Licet circa statum regni Siciliae ex generali debito
pastoralis officii sollicitudinem gerere teneamur, ex
eo tamen quod regnum ipsum ad proprietatem Ec-
clesiae pertinet et nobis ex inclytae recordationis
Constance imperatricis legitimo testamento cha-
rissimi in Christo filii Friderici illustris Siciliae regis
est cura commissa, tanto amplius ad quietem
ipsius intendimus et augmentum, quanto ad id ra-
tionibus pluribus invitamur. Unde cum non sine
magnis expensis Ecclesiae ad ipsius defensionem in-
tenderimus hactenus et adhuc etiam intendamus,
eos quos fideles fuerimus et constantes in articulo
necessitatis instantis experti, curabimus nec eis aut
regno aliqua deerimus ratione. Illos vero qui regni
meditantur excidium et Marcovaldi dominationem
affectant, redigemus, dante Domino, in perpetuam
servitutem, ut pater proditor in filiis etiam perpetuo
puniat. Licet autem castrum Sancti Germani a
Marcovaldo et sequacibus ejus potius ob pusillani-
mitatem hominum ipsius castri quam ipsius Marc.
potentiam fuerit occupatum, plus tamen nobis et
toti regno divino munere castri amissio contulit
quam dicto M. et suis ejus occupatio profuisset;
cum ipso Mar. circa obsidionem monasterii Casinen.
inaniter occupato, vos et alii regni fideles contra
ejus incursum vos duxeritis fortius muniendos. Nos
autem, ne quid ex contingentibus omittere videremur,
dilectum filium G. Sanctae Mariae in Porticu
diaconum cardinalem, apostolicae sedis legatum, in
Siciliam duximus destinandum, qui nobis in pecunia
et aliis quae necessaria fuerint, propter imminentem
regni necessitatem curet liberaliter subvenire. Di-
lectum autem filium I. tt. Sanctae Prudentianae presb.
cardinalem, apostolicae sedis legatum et cum eo di-
lectum filium Octavianum subdiaconum et consobri-
num nostrum, cum non modica pecuniae quantitate
ad dilectos filios P. Celanen. et R. Teatin. et alios
comites et barones ejusdem provinciae misimus (256),
qui non solum in regni subsidium et fidelium ejus-
dem regis et devotorum Ecclesiae Rom. succursum,
sed in exterminium Marc. validum exercitum coad-
unent; et in proximo, dante Domino, convenient
cum exercitu qui est in Apulia congregatus et ad de-
bellandum eundem Marc. et exercitum ejus in no-
mine Domini exercituum in manu forti et brachio
extento procedent. Monemus igitur universitatem
vestram et exhortamur in Domino, ac per aposto-
lica scripta vobis mandamus quatenus in fidelitate
(256) Vide Gesta Innocentii III.

PATROL. CCXIV.

regis ejusdem et devotione sedis apostolice firmiter
persistentes, fortiter et viriliter resistatis inimicis
Ecclesiae, persecutoribus regni, qui vos, sicut hae-
tenus, servituti supponere moliantur, bona diri-
pere, mutilare personas et coram viris uxores et pa-
tribus filias et fratribus dehonestare sorores; qui-
bus, cum soli fideles nostri de Marchia ipsum et
complices suos de terra fugaverint et modicum quod
sibi remanserat jam pene penitus occuparint, nisi
homines regni mens essefmet muliebris, non solum
est leve resistere, imo etiam de ipsis vobis non est
difficile triumphare, cum eos spoliis vestrorum
cupiditas, vos autem justitia moveat ad pugnandum.
Illi enim, ut in servitutem vos redigant, vim vobis
inferre nituntur; vos autem violentiam repellitis,
ut vestram tueamini libertatem. Praeterea, cum ipsi
nec occasione etiam habeant regem et regnum et
vos ipsos taliter molestandi, defensionem vestrae justitiae
praestabit effectum, quos ad resistendum virili-
ter praeteritarum injuriarum memoria debet fortius
animare. Nostis enim qualiter quidam nobiles vestri
fuerunt macerati exsilio, quidam membris honora-
bilibus mutilati, quidam flammis traditi, quidam
post liquentis adustionem sagiminis, viventes in mari
repperint sepulturam, facti cibus piscium et ma-
rinarum esca modica belluarum. Nostis quali-
ter omnes in possessionibus fueritis et pecunia
diminuti, qualiter Teutonicorum promissionibus de-
fraudati; et ut comprehendamus breviter universa,
vix est aliquis in toto regno, qui in se vel suis, per-
sona vel rebus, consanguineis vel amicis, grave non
incurrerit per Teutonicos detrimentum: quod ex
majori parte procuratum est per astutiam Marco-
valdi, quem nos jamdudum cum participibus et fau-
toribus suis excommunicationis vinculo innodavi-
mus et a vinculis juramenti, quo sibi tenentur, ab-
solvimus universos. Nos igitur hujusmodi praecaven-
tes, ad defensionem vestram potenter intendimus;
et, si quid opus esset, eandem peccatorum remis-
sionem concederemus omnibus qui Marcovaldi et
suorum violentiam expugnarent, quam concedimus
omnibus qui contra Sarracenorum perfidiam ad
defensionem orientalis provinciae accinguntur, quin
[f. quod] per eum impediatur terrae sanctae suc-
cursus.

DLIX.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET
UNIVERSO CLERO PER CALABRIAM ET APULIAM CON-
STITUTIS.

Ejusdem fere argumenti cum epistola praecedenti.

Is qui beatum Petrum in fluctibus ambulantem, ne
mergeretur, erexit, et pro eo rogavit ne deficeret
fides ejus, ipsius naviculam, licet magnis fluctibus
jactetur interdum, non patitur naufragari; sed tem-
pestatem in tranquillum convertens et aquilonem in
austrum, tunc eam mirabiliter suae potentiae dextera
gubernat, cum pene mergi fluctibus, pene ventorum
videtur impetu conouassari, juxta verbum Prophetae

dicentis : *In tribulatione dilatasti me (Psal. iv, 2).* Qui enim eidem apostolorum Principi potentiam calcandi super scorpiones indulsit, ipse ab Ecclesiæ facie prava in directa et aspera in vias planas immutans, omnia subjicit sub pedibus ejus et eam de humili exaltat in altum. Sane qualiter diebus nostris et vestris persecutio invaluerit contra eam, qualiter visa fuerit conculcari et qualiter, Domino faciente, cum ea signum in bonum instantia fuerit persecutoris elusa et ipsa in statum redierit felicitatis antiquæ, ac in eo augmentum susceperit in quo videbatur dispendium incurrisse, patet omnibus manifeste. Innovator etenim veterum et inveterator novorum Dominus Jesus Christus veterem Ecclesiæ Rom. ac regni Siciliæ unitatem, quæ quodammodo fuerat passa scissuram, innovare ac roborare disponens et innovatam et roboratam in longævæ dirigere sæcula vetustatis, inclytæ recordationis Constanctiæ imperatrici pium inspiravit affectum, ut charissimum in Christo filium nostrum Fridericum Siciliæ regem illustrem nostræ tutelæ committeret et regni balium nobis relinqueret testamento; sicut et vos ipsi audistis et nos certiores reddidit ipsius transmissi nobis inspectio testamenti. Unde cum de salute regis ejusdem et regni statu sit a nobis sollicitius cogitandum, et propter hoc regnum ingredi disponamus ut ad introitum nostrum pax ipsi reddatur, imo præveniat potius nostrum ingressum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus in fidelitate regis ejusdem et devotione sedis apostolicæ firmiter persistatis, inimicis regni et Ecclesiæ juxta debitum pontificalis officii resistentes et ad resistendum viriliter inducentes laicos vestræ jurisdictioni subjectos. Exponite singulis et per universam parochiam vestram faciatis exponi tyrannidem Marcowaldi, cujus consilio nobiles vestri passi exsilium et ferreis vinculis alligati facti sunt membrorum mutilatione deformes; quo procurante, magnates vestri, etiam clerici, fuerunt ignis ardore consumpti, quidam adusti liquenti sagimine, quidam undis submersi; qualiter omnes et singuli vel in personis vel rebus plurimum prægravati et prægravandi ulterius, si, quod absit! in eis poterit prævalere. Ut enim urbes in villas redigat, nobiles et potentes subjiciat servituti, personas rapiat et bona diripiat impotentum, patribus filias surripiat violenter et maritis uxores, imo etiam ut indigenas universos ejiciat et alienos in indigenarum labores inducat, ne ipsum denuo de regno contingat expelli, regnum denuo est ingressus, et prioribus pejora committit. Cum autem jampridem propter suos excessus cum universis fautoribus et participibus suis a nobis excommunicationis vinculo fuerit innodatus, volumus nihilominus et sub eadem restrictione mandamus ut ipsum et universos complices ejus singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis extinctis, excommunicatos publice nuntietis. Universos etiam qui ei vel

(257) Deest hic aliquid.

A in occupatione regni vel aliis favere præsumpserint, vel qui litteras vel nuntios ejus in regis et regni susceperint detrimentum, vel suas ei præsumpserint destinare eadem sententia innodetis; universas civitates, castella, villas et Ecclesias ad quas forte devenerit, eo præsentate subjacere denuntietis sententiæ interdicti. Ad hæc, ea quæ venerabilis frater noster Tarentinus archiepiscopus, vir utique providus et fidelis, qui tam Ecclesiæ quam regni diligit incrementum, vobis ad commodum utriusque duxerit proponenda indubitata fide credatis.

DLX.

COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET UNIVERSO POPOLO IN APULIA ET CALABRIA CONSTITUTIS.

Ejusdem argumenti cum duabus præcedentibus.

B Satis hactenus manus Teutonica regnum turbarat, satis attriverat opes ejus, satis ipsum viribus et viris exhauserat, ut non denuo moliretur excidium nec quieti ejus et paci aliquatenus invideret. Verum Marcowaldus Dei et Ecclesiæ inimicus, antiquus regni Siciliæ persecutor, qui quondam imperatoris animum ad cædem nobilium, pauperum oppressionem, mutilationem potentum, et magnatum exsilium iniquitatis suæ (257) inducebat, qui murus et munitiones civitatum, ne a se jugum possent excutere servitutis, redigebat in pulverem et favillam, ut quod tunc ejus proposito defuit, inique valeat consumere, ut videlicet urbes convertat in villas, et earum augeat servitutem, regnum iterum est ingressus et prioribus pejora committit, pessima commissurus, si, quod absit! potuerit prævalere: contra quem universos habitatores regni præcedens ejus iniquitas, sicut credimus sufficienter inducit; utpote cum vix in regno vel unus etiam valeat inveniri, qui eo procurante in se vel in suos gravaminis causam non senserit et adhuc etiam materiam habeat deplorandi. Debent enim homines regni ad memoriam revocare qualiter quidam eorum in exsilium ducti membrorum facti sunt mutilatione deformes, qualiter quidam igniti sagiminis liquore perusti, quidam flammis traditi, quidam in maris præcipitati profundum, ad colla eorum molari lapide alligato; qualiter civitates sint muris discinctæ, qualiter divites pauperes cum Ecclesiis spoliati, et ad tantæ crudelitatis memoriam non solum ipsum persequi, sed et nomen ejus et contra eum unanimiter convenire. Scientes autem fidelitatis vestræ constantiam, quæ inter adversa semper magna eluxit, prædicto M. nullatenus consentire, universitatem vestram monemus, rogamus et exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus quatenus in charissimi in Christo filii nostri F. Siciliæ regis illustris fidelitate ac devotione sedis apostolicæ solita fortitudine persistentes, eidem Marcowaldo, qui cum omnibus fautoribus et participibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, potenter et viriliter resistatis, nec residuum libertatis vestræ patiamini suffocari. Nos enim, si

super hoc nostris paruerit's monitis et mandatis, ad A honorem et profectum [vestrum], dante Domino, intendemus. Illud autem vos nullo modo deterreat, quod burgum Sancti Germani noscitur occupasse; cum non suæ virtutis sed habitatorum ipsius timiditati sit penitus scribendum, qui eum deseruerant ex toto. Milites enim omnes abierunt illæsi et apud Montem Casinum, locum utique munitissimum et necessariis abundantem, intrepidi perseverant (258): contra quos cum exercitus Marcowaldi fecisset insultum, sicut accepimus, turpiter est fugatus, multis occisis et pluribus vulneratis; et forte divina factum est providentia ut illic inaniter occupetur, ut interim vos et alii contra eum vires vestras fortius præparetis. Volumus igitur et mandamus ut, ne qui falsis rumoribus seducantur, hæc per regnum faciatis publice nuntiari. Nos autem, licet hactenus contra eum milites studuerimus congregare, nunc tamen de imperatricis dispositione certiores effecti per scriptum (259) nobis a venerabilibus fratribus Panormitano, Capuano, Reginensi, Montis Regalis archiepiscopis et Trojano episcopo sub ejusdem imperatricis bulla transmissum, ad defensionem regni tanto amplius aspiramus, quanto plus præter debitum officii pastoralis de statu et quiete ipsius tene-mur specialius cogitare. Verum ne quid ex contingentibus omittamus, dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Pudentianæ presbyterum cardinalem e: apostolicæ sedis legatum ad dilectos filios nobiles viros P. Celanen. et R. Teatin. comites, quos vere fideles regni et Ecclesiæ Rom. devotos invenimus, C non modica pecuniæ quantitate in stipendia militum eroganda dirigimus, ut per eos et militum nostrorum subventio et defensio regni celeriter et utiliter procuretur. Studete igitur omnes et singuli taliter præparari, ut pro regni defensione resistatis violentiæ Marcowaldi, qui perpetuæ vos nititur tradere servituti.

DLXI.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS ET UNIVERSIS ECCLESiarUM
P.RÆLATIS IN SICILIA CONSTITUTIS.

De eodem argumento.

Præter generale debitum, etc., usque ad verbum mandavit. Licet autem ad suscipiendam tutelam regis ipsius et regni balium assumendum ad regni D jugiter præparemur ingressum, quia tamen negotium dilationem non capit, etc., in eundem fere modum, usque ad verbum assistatis, et nos ad honorem regis ipsius super ejus tutela et regni balio assicuretis, sicut dicta disposuit imperatrix; ut ex hoc fides quam circa eundem regem et nos ipsos habetis, manifestius elucescat, et nos ad honorem vestrum intendere non immerito debeamus. Nos enim, etc., usque ad verbum Attendentes igitur qualiter regi teneamini memorato, etc., usque ad verbum curetis adesse, quod ex hoc nos vobis constituatis quodammodo debitores. Præcavete vobis, etc., usque in finem.

(258) Vide Gesta Innocentii III.

(259) Vide supra epist. 557.

DLXII.

C. SANCTÆ MARIE IN PORTICU DIACONO CARDINALI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ipsi gubernationem regis minoris et regni Sicilia committit.

Constantiam tuæ mentis, prudentiam, dispositionem in arduis negotiis apostolicæ sedis experti, certi etiam de fortitudine quam in negotiis regni Siciliae pro statu et honore ipsius manutenendo, imo etiam promovendo in melius tam nostris quam prædecessorum nostrorum temporibus habuisti, quod ad præsens circa tutelam charissimi in Christo filii nostri F. Siciliae regis illustris et regni dispositionem implere per nos ipsos personaliter non valemus, tibi fiducialiter duximus com-B mittendum; scientes quod in his, sicut et aliis negotiis tuæ curæ commissis, honorem sedis apostolicæ utiliter [f. viriliter] et efficaciter promovebis. Hac igitur consideratione inducti, auctoritate tibi præsentium indulgemus ut in negotiis sollicitudini tuæ commissis, quæ vel ad tutelam regis vel regni dispositionem pertinere cognoveris, vice nostra, sublato appellationis impedimento, prout melius videris expedire, procedas.

DLXIII.

NOBILI VIRO L. (259) DE AQUILA COMITI FUNDANO.
Ut legatis apostolicis obtemperet et consilio atque auxilio sit.

Quod in obsequio et fidelitate inclytæ recordationis Constanciæ imperatricis fortiter perstististi, quod inimicis regni restitisti viriliter et eos etiam expugnasti gaudemus plurimum, et ex hoc futuræ devotionis tuæ sumimus argumentum; sperantes, imo etiam pro certo tenentes quod jam nunc in regni tuitione fortius perseveres, cum ad nos præter id quod regnum Siciliae ad jus et proprietatem Ecclesiæ pertinet, specialius ipsius defensio spectare noscatur. Siquidem imperatrix prædicta legitimum cōdidit testamentum, quo nobis charissimi in Christo filii nostri F. Siciliae regis illustris tutelam et curam regni concessit; ac postmodum vigesimo septimo die mensis Novembris viam est universæ carnis ingressa. Unde cum de fratrum nostrorum consilio regnum, dante Domino, ingredi disposuimus, ad ipsum solidandum in ejusdem regis fidelitate ac obsequio et tranquillitate, pace ac justitia conservandum, dilectum filium nostrum I. tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presbyterum et G. Sancti Adriani diaconum cardinales, quos inter fratres nostros sincero prosequimur dilectionis affectu et specialis benevolentia brachiis amplexamur, ante faciem nostram duximus præmittendos; qui et adventum nostrum prænuntiant, et de benevolentia et gratia, quam ad eundem regem et regnum gerimus vos efficiant certiores. Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus cardinales ipsos

(259) Leg. R. (Richard.) Vide notam 66 ad § 40 Gestorum Innocentii, infra.

tanquam legatos apost. sedis suscipiens humiliter et devote vel ad ipsos vocatus accedens, quæ tibi ex parte nostra duxerint proponenda humiliter audias et efficaciter prosequaris. Ad obsequium etiam nostrum et regni defensionem taliter accingaris, ut cum mandatum nostrum ad te iterum emanarit, nihil te prorsus detineat, quin, si necesse fuerit, nos sequaris vel ad resistendum inimicis regni et Ecclesie juxta dispositionem nostram procedas.

DLXIV.

PANORMITANO, CAPUANO, RESINO. ET MONTIS REGALIS
ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO TROJANO.

Ejusdem argumenti.

Præter generale debitum officii pastoralis, per quod universis Christi fidelibus et singulis provinciis in quibus nomen colitur Christianum, sollicite cogitare tenemur, illa prærogativa dilectionis et gratiæ quam prædecessores nostri circa regnum Siciliae præteritis temporibus habuerunt et fidei ac devotionis sinceritas quam idem regnum et principes ejus fere semper exhibuerunt apostolicæ sedi ad providendum eidem regno specialiter nos inducunt; quibus nunc causa potior et urgentior supervenit, cum inlytæ recordationis Constanca imperatrix charissimi in Christo filii nostri Friderici Siciliae regis illustris tutelam et regni balium nobis testamento reliquit, et nos super utroque ab omnibus assecurari mandavit. Licet autem testamentum imperatricis ejusdem nobis exspectemus per vestros nuntios destinari, quia negotium dilationem non capit, cum Marowaldus Dei et Ecclesie inimicus, persecutor regni, non dormiat, sed regnum perturbare, imo etiam occupare cum suæ iniquitatis fautoribus moliat, dilectum filium nostrum G. Sanctæ Mariæ in Porticu diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique providum et discretum, verum et veterem regni Siciliae amatorem, qui pro honore ipsius nullius erubuit faciem potestatis, quem inter fratres nostros speciali diligimus charitatis affectu, in Siciliam duximus destinandum, vices nostras ei tam super hoc quam aliis negotiis committentes. Credimus enim quod per dispositionem [f. dispensationem] et providentiam ejus in fidelitate regis ipsius et devotione nostra regnum solidabitur universum, et malignantium perfidia confundetur. Ideoque fraternitatem vestram rogamus, monemus et exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus legatum eundem tanquam personam nostram recipientes humiliter et devote, taliter ei super nostris et ejusdem regis negotiis assistatis, quod in hoc manifestius appareat fides vestra et ex eo tam piam imperatricis dispositionem de vestro, sicut jam credimus, cognoscamus processisse consilio, quod eam non patiamini effectu debito defraudari. Nos enim nec labor personæ nec ulla negligentia revocabit ab illis quæ nos facere deceat et tanto videantur negotio expedire. Attendentes igitur qualiter nobis et regi teneamini memorato, ad

A honorem et salutem ipsius et nostram utiliter et efficaciter eidem legato curetis adesse, dispositionem et statuta ipsius velut nostra recipientes humiliter et inviolabiliter observantes, cum de sinceritate ac industria vestra indubitata fiduciam habeamus. Præcavete vobis et regno ab insidiis Marc. qui, licet aliud mentiatur, regnum tamen non regi sed sibi usurpare contendit, et in vos et alios Teutonorum cædes et suam et suorum injuriam vindicare: de quo non est aliquatenus dissidendum, cum etsi contingeret eum in regnum procedere, non tamen proficeret, imo potius deficeret labor ejus; præsertim si Sicilia fideliter in ejusdem regis fidelitate ac Ecclesie Rom. devotione persistat. Nos autem contra eum validum exercitum destinamus.

DLXV.

ILLUSTRI REGI SICILIE.

Consolatoria super morte patris et matris.

Quod prima primi lactis pocula tibi Dominus a principio miscuit, quod vix bene balbutientem infantiam quasi continuata reddidit lamentatione disertam, et recenti pueritiæ non solum recentem sed et repetitum amaritudinis calicem propinavit, tibi tanquam speciali apostolicæ sedis filio specialiter condolemus et tecum pariter et in te propinata tibi amaritudinis violentiam experimur. Recepimus enim per dilectos filios magistrum G. subdiaconum nostrum et L. judicem nuntios tuos, viros peritos, providos et discretos, tuæ serenitatis litteras, doloris et gemitus expressivas: quibus et patris decedens et matris obitum ætas tenerrima deploravit, utpote quæ primum utrumque flere didicit, quam elementis plene alterum nominare. Nondum enim regalis infantia super morte patris consolationem acceperat, et dolorem antiquum superveniens doloris novitas innovavit et pueritiæ tuæ primitias eorum deputavit exsequiis quorum obsequiis secundum naturæ jura juvari debuerat et sollicitius et diligentius enutrir. Verum Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, nobis et tibi super hoc consolationem obtulit salutarem, et in eo tibi consuluit in quo te visus fuerat aliquantulum asperere visitare. Sane ne, si parceret virgæ, te secundum Salomonem videretur odisse, aut si te non corripere, a dilectione sua infantiam tuam ostenderet alienam, cum, juxta testimonium sacræ Scripturæ, quos amat arguat et castiget, ut quod te in primis infantie tuæ annis in filium adoptaret ostenderet, ætatis tuæ primitias misericorditer visitavit, qui castigat omnem filium quem recipit et facit in tentatione proventum. Ut autem id evidentibus indicibus evidentius demonstraret, vicarium suum ad tutelam tuam misericorditer deputavit, patris defectum patre tibi digniore secundum miserationem suarum multitudinem recompensans et matrem tibi meliorem restituens pro matre defuncta, eam scilicet sub cuius capite læva ejus et dextera ejus, sicut in Canticis legitur, amplexatur: ut dum ipsa te sicut fi-

lium foverit, eum a quo castis confoveat amplexibus, ad tutelam tuam et protectionem inducat. Nos igitur, qui præter debitum officii pastoralis quo sumus singulis et præsertim pupillis et orphanis debitores, te tam ea ratione quod inclytæ recordationis Constancia imperatrix mater tua nostræ te tutelæ commisit quam eo quod regnum Siciliae ad patrimonium Ecclesiae pertinet, diligere volumus et fovere, ad honorem et incrementum regiae celsitudinis, statum regni et fidelium tuorum profectum, dante Domino, efficaciter intendemus et circa te paternam curabimus sollicitudinem exercere. Moneamus igitur serenitatem tuam et exhortamur in Domino, quatenus, omni penitus mœrore deposito, effugatis tristitiæ tenebris, exsultes in Domino et in eo consolationis suscipias medicinam qui pro temporali spiritualem tibi patrem providit et in matris obitu matrem Ecclesiam materna sollicitudine tuæ indoli deputavit; ut factus postmodum vir et in regni solio solidatus, eam amplius venereris, per quam te cognoveris exaltatum. Dictus autem nuntios tuos serenitati tuæ propensius commendamus, quos magnificentiae tuæ fideles et in commissis sibi negotiis exsequendis sollicitos sumus et diligentes experti; rogantes celsitudinem tuam et moneantes, ut eos intuitu benigno respicias, etc.

DLXVI.

PANORMITANO ARCHIEPISCOPO.

Curam et instaurationem monasterii Panormitani committit.

(Laterani, vi Id. Februarii.)

Circa statum Ecclesiarum, in quibus est ordo regularis statutus, in melius reformandum sollicitum te credimus et attentum ut in eis ordo deperditus restauretur. Sane significavit nobis dilectus filius nobilis vir R. comes de Agello, quod bonæ memoriæ M. cancellarius pater ipsius monasterium quoddam in civitate Panormitana fundavit et in eo fratres Cisterciensium induxit; quibus exinde recedentibus, Teutonici monasterium ipsum per laicalem potentiam occuparunt. Volentes igitur ut eidem monasterio tua sollicitudine succurratur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus si res ita se habet, amotis inde Teutonicis memoratis, abolitum inde ordinem Cisterciensium fratrum reformes. Quod si regula non patitur, pro eo quod in civitate inter hominum frequentias est constructum, cum consilio et assensu ejusdem comitis et fratrum suorum fratres alterius ordinis in eo nostra fretus auctoritate instituas, qui Domino in eo jugiter famulentur, et regularia servant in perpetuum instituta.

Datum Laterani, vi Idus Februarii.

DLXVII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HIEROSOLYMITANI HOSPITALIS.
Ut causam suam contra fratres militiæ Templi jure, non vi, prosequantur.

(Datum, ut supra.)

In totius Christianitatis dispendium, apostolicæ sedis opprobrium et animarum vestrarum periculum

A controversia quæ inter vos et dilectos filios nostros fratres militiæ Templi, super quibusdam possessionibus constitutis in tenimento Margati et Valeniæ, vertebatur, nocendi magnitudine fere universas hujus temporis controversias excedebat: utpote quæ toti erat Christianitati damnosa, injuriosa nobis, mortifera partibus, utilis inimicis fidei Christianæ, quibus et nocendi audaciam et detrahendi materiam ministrabat. Armaverat in se invicem Christianos, religiosos (si religiosi tamen dici debeant qui nimis injuriose proprias injurias persequuntur) in gravem religiosorum perniciem excitarat et manus contulerat in se ipsas, quæ in Christianorum defensionem acies consueverant Sarracenicis expugnare. Non enim sufficiebat partibus disceptare iudicio, sed sibi in propria causa [jus] dicentes, violentiam sibi mutuo irrogare et vim vi repellere, non solum non servato moderamine inculpatæ tutelæ, sed etiam transgressæ ultionis excessu, temere contendebant; et qui consueverant in hostes fidei Christianæ communes copias communiter congregare, terga vertentes hostibus, non solum verbis sed et factis et scriptis se invicem graviter offendeabant. Cum autem propter controversiam ipsam dilecti filii Disigijs prior Baroli et Og. præceptor Italiæ fratres vestri, et ex parte adversa Petrus de Villaplana et Terricus fratres militiæ Templi ad nostram præsentiam accessissent, præsentato nobis arbitrio quod inter partes protulerant peregrini cum ultramarinæ terræ Prælati; licet plene nobis de jure liqueret, maluimus tamen etiam personaliter ad pacem intendere ac causam ipsam amicabile compositione sopire, quam iudicio terminare. Fratres igitur tam eorum quam vestros convocantes in unum ac de compositione tractantes, de voluntate ipsorum, præsentem ac consentientem Seguino milite, dictas possessiones cum fructibus inde perceptis plene restitui de fratrum nostrorum consilio fratribus militiæ Templi mandavimus: ita tamen ut postquam ipsi per mensem pacificam possessionem habuerint, eidem militi qui proponit ad se possessiones illas de jure spectare vel filiis ejus, post citationem vestram, teneantur in vestra curia respondere; sic scilicet quod vos de principatu Antiochiano et de comitatu Tripolitano viros idoneos ad iudicium convocetis, qui fratribus militiæ Templi esse non debeant de ratione suspecti. Quod si forsitan eorum aliquos de jure suspectos habuerint, ipsos esse liceat sine malitia recusare, ut iudicium penitus sine suspitione procedat; præsertim cum ipsis sub obtentu gratiæ nostræ dederimus in mandatis ut nullum sine certa ratione recusent. Quod si, prout diximus, citati venire contempserint, ex tunc militem ipsum vel filios ejus in possessionem causæ rei servandæ mittatis. Viri autem vocati juramento firmabunt quod odio, gratia et timore postpositis, sine aliqua personarum acceptione causam audient et secundum approbatam terræ consuetudinem terminabunt. Quod si forte noluerint, venerabilibus fratribus nostris patriarchæ Antiocheno,

archiepiscopo Nazareno et Valeniensi episcopo dedimus in mandatis ut eos ad præstandum huiusmodi iuramentum per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellant, nec liceat partibus ab eis ante sententiam appellare. Si vero post sententiam alterutra partium duxerit appellandum, cum appellationem fuerit interpositam prosecuta, nos, ut per eos causa eadem melius terminetur quibus melius poterunt ejus merita ex locorum vicinitate liquere, ipsam aliquibus de provincia, appellatione postposita, commitemus; qui pensata consuetudine, causam ipsam, iustitia mediante, decident: quorum sententiam faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari. Per hoc autem quod pro bono pacis hac vice mandavimus, nullum alterutri partium volumus præjudicium generari. Cæteræ vero quas habetis vel habituri estis ad invicem quæstiones, secundum compositionem inter vos et eos antiquitus initam et a bonæ memoriæ Alexandro papa prædecessore nostro et a nobis postmodum confirmatam, tractentur, concordia vel iudicio terminandæ. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et sub obtentu gratiæ nostræ, excommunicationis interminatione, in virtute Spiritus sancti et sub obstatione divini iudicii districte præcipimus quatenus vos ad invicem diligentes, tam causam ipsam quam alias honeste, sicut condecet, pertractetis; non per violentiam vel injuriam contententes, sed quæ pro utraque parte videntur facere in iudicium rationabiliter deducentes: sciuri quod si qua partium contra tam expressam inhibitionem venire præsumperit, nos super eam durissime manus nostras curabimus aggravare.

Datum, ut supra.

DLXVIII.

PRIMICERIO ET CLERO MEDIOLANENSI.

Quod legatis et nuntiis apostolicis ab omnibus juxta procuratio debeatur.

(Laterani, xii Kal Martii.)

Cum instantia (260) nostra quotidiana sit, secundum debitum apostolicæ servitutis, omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, quoties ipsarum negotiis promovendis non possumus personaliter imminere, per fratres nostros ea expedire compellimur, quos a nostro latere destinamus; illius exemptum in hac parte secuti qui, discipulis suis in mundum universum transmissis, ipse in medio terræ salutem fuit personaliter operatus. Hinc est quod cum nuper dilectum filium B. tituli Sancti Petri ad Vincula presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, pro negotiis Ecclesiæ in Lombardiam duxerimus destinandum, et is civitatem vestram ingressus procuraciones a vobis exigeret, quæ consueverunt apostolicæ sedis legatis et nuntiis exhiberi, vos non attendentes quod dicitur ab Apostolo, *Si vobis spiritualia seminavimus, non est magnum si carnalia re-*

(260) Cap. *Cum instantia*, De censibus.

atra metamus (I Cor. ix, 11), ne vos ad onus procuracionis arciaret, nisi a canonicis majoris Ecclesiæ se faceret antea procurari, sedem apostolicam appellastis et, sicut idem cardinalis per suas nobis litteras intimavit, in aliis etiam non modicum injuriosi fuistis. Propter quod dilecti filii præpositus Sancti Nazarii et A. canonicus Sancti Stephani syndici et procuratores vestri cum dilecto filio abbate Sancti Vincentii ad sedem apostolicam venientes, ut super his statueremus ordinem et mensuram ex parte vestra suppliciter postulabant. Licet autem pro eo quod prædicto cardinali vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes, (juxta verbum Dominicum: *Qui vos recipit, me recipit; et qui vos spernit, me spernit*) (Luc. x, 16), necessaria denegastis, non pro vobis sed contra vos potius meruerint exaudiri; quia tamen paternam affectionem, qua nobis est proprium (261) de Romanæ sedis clementia misereri semper et parcere, offensi etiam deponere non valemus, de consilio fratrum nostrorum taliter in hujusmodi duximus respondendum. Quod cum omnes Ecclesiæ legatis et nuntiis apostolicæ sedis procuraciones impendere teneantur, ab earum præstatione nullam prorsus volumus haberi excusatam, nisi forte per speciale privilegium sedis apostolicæ, quod non credimus, sit exempta, etiamsi longissimo tempore procuracionis obsequium non impenderit; cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vindicare, cum nos a provisione pastoralis sollicitudinis circa omnes Ecclesias nunquam omnino cessenus. Sane in his exigendis eum modum et ordinem volumus observari, ut nulla Ecclesia vel prælatus se indebite prægravari rationabiliter conqueratur. Si vero de communi collecta legatorum et nuntiorum nostrorum expensas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhibendum, ex hoc nobis et nostris nullum præjudicium volumus generari quo minus possint a quocunque maluerint procuraciones sibi debitas postulare: ita quod si exactus ultra suam gravatus fuerit facultatem, sibi ab illis restauretur, nuntiis tamen nostris in necessariis exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus humiliter et devote: ita tamen quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procuracionis obsequium, si noluerint, recipere compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerit resistendum, omni prorsus appellatione remota, per ecclesiasticæ districtiōis sententiam compescatur. Super injuriis autem dicto cardinali temere irrogatis volumus et mandamus quatenus ei satisfactionem congruam impendatis; ad quam, si forte contempseritis exhibere, ipse vos appell. remota compella

Datum Laterani, xii Kal. Martii.

Scriptum est super hoc B. u. S. Petri ad Vincula presbyt. cardin. apostol. sedis legato.

(261) Intertia Collect. *per. etuum*.

DLXIX.

ABBATI DE (262) CERRETO.

Ut Mediolanensium causam, quare procuracionem legatis negarint, cognoscat.

(Laterani, vii Kal. Martii.)

(263) Accedentes ad præsentiam nostram dilecti filii præpositus Sancti Nazarii et A. canonicus Sancti Stephani syndici et procuratores dilectorum filiorum primicerii et cleri Mediolanensis, de ordinariis majoris Ecclesie nobis graviter sunt con-questi quod cum ipsi legatos et nuntios apostolicæ sedis devote recipiant et procurent, dicti ordinarii et procurare ipsos renuunt et procurantibus ad expensas subsidium impertiri; unde clericis Mediolanen. grave querebantur præjudicium generari. Cum enim per civitatem ipsam sæpe contingat transitum facere nostros nuntios et legatos, quanto in eorum procuracionibus faciendis pauciores existunt, tanto facientes amplius prægravantur; et quanto per plures onus esset procuracionis divisum, tanto a facientibus facilius portaretur. Qui siquidem ordinarii, cum pro eis et aliis vigilare jugiter non cessemus et spiritualia, sicut Dominus dederit, omnibus ministrare, cur in hujusmodi speciali se jure sagant tueri non videtur; præsertim cum et apostolus dicat, *Si vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus (I Cor. ix, 41)*, et instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, sicut plenius norunt præsentes pariter et remoti. Volentes autem ut quod omnibus imminet, ab omnibus comportetur, discretionis tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus prædictis ordinariis ad tuam præsentiam convocatis, nisi per speciales privilegium apost. sedis a præstandis procuracionibus ostenderint se immunes, etiamsi longissimo tempore procuracionis obsequium non impenderint, cum in talibus sibi præscriptio locum nequeat vindicare, ipsos ad procuracionis sarcinam ordine debito subeundam, appellatione remota, teneri decernas. Si quid etiam aliud dicti syndici contra præfatos ordinarios habuerint quæstionis, audias illud et, remoto appell. obstaculo, justitia mediante decidas: faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Lat., vii Kal. Martii.

DLXX.

MAGISTRO ET FRATRIBUS HOSPITALIS QUOD TEUTONICUM APPELLATUR. |

Ordinationem novam ab illis factam confirmat.

(Laterani, xii Kal. Martii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem ordinationem factam in Ecclesia vestra juxta modum Templariorum in clericis et militibus et ad exemplum Hospitaliariorum in pauperibus et infirmis, sicut provide facta est et a vobis recepta et hactenus observata,

(262) In tertia Collect. *Cetredo.*(263) Cap. *Accedentes*, De præscriptionibus.

A devotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina comunimus. Nulli ergo etc. nostræ protectionis et confirmationis, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Martii.

DLXXI.

PATAVIENSI (264) EPISCOPO.

Ut prava judicandi consuetudo rescindatur.

(Laterani, xii Kal. Martii.)

(265) Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod in tua diocesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationalis habeatur quod, cum aliqua causa tractatur ibidem, allegationibus et querelis utriusque partis auditis, a præsentibus, literatis et illiteratis, sapientibus et insipientibus, quid juris sit, quæritur; et quod illi dictaverint vel aliquis eorum præsentium consilio requisito pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes quod consuetudo quæ canonicis obviat institutis nullius debeat esse momenti, cum sententia a non suo iudice lata nullam obtineat firmitatem, ut in causis ecclesiasticis subjectorum tuorum, postquam tibi de meritis earum constiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, auctoritate tibi præsentium, præmissa consuetudine non obstante, concedimus facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xii Kalendas Martii.

DLXXII.

PATAVIENSI EPISCOPO.

Datur illi potestas absolvendi incendiarios.

(Laterani, xii Kal. Martii.)

Sicut ex parte tua nostro fuit apostolatus reseratum, prædecessores nostri felicis recordationis Clementis et Celestini et devotionem tuam et gentiam tibi subjectæ duritiam attendentes, ut absolvere ac judicare posses incendiarios in tua diocesi constitutos fraternitati tuæ de benignitate sedis apostolicæ indulserunt. Nos igitur tibi, quem inter fratres et coepiscopos nostros sincera diligimus in Domino charitate, abundantiore deferre volentes honorem et illud nihilominus attendentes, quod ex hac vita hominum facilius corrigatur, ad exemplar eorumdem prædecessorum nostrorum potestatem incendiarios tuæ diocesis absolvendi devotioni tuæ auctoritate præsentium indulgemus; nisi forte tantus sit aliquorum excessus, ut eos oporteat ad sedem apostolicam destinari. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xi Kal. Martii.

DLXXIII.

HENRICO DIACONO.

Ipsi Ecclesiam litigiosam confert, adversarioque silentium imponit.

(Laterani, xiiii Kal. Martii.)

Cum inter te et Albertum clericum de Tetingm super Ecclesia Sancti Calixti quæstio verteretur, partibus in nostra præsentia constitutis dilectum filium nostrum G. Sancti Nicolai diaconum card. deputavimus auditorem: coram quo cum fuisset

(264) In tertia Collect. *Pitaviensi.*

(265) Cap. 3. extra de consuetudine.

aliquandiu litigatum et idem nobis quod invenerat fideliter retulisset, nos, rationibus utriusque partibus diligenter auditis et cognitis, tibi adjudicantes Ecclesiam nominatam, ad quem de jure spectabat, te ab impetitione prædicti adversarii tui prorsus absolvimus, perpetuum super hoc sibi silentium imponentes. Nulli ergo, etc. nostræ diffinitionis et absolutiois, etc.

Datum Laterani, XIII Kalendas Martii.

DLXXIV.

C. QUONDAM HILDESEMEN. EPISCOPO. [Sine salutatione.]

Ne quis propria auctoritate, sine consensu papæ, ex una Ecclesia in aliam migret.

(266) Quod tibi apostolicæ salutationis alloquium denegamus, non ex malevolentia nostra procedit; sed cum olim præter auctoritatem apostolicæ sedis, ad quam cessiones, depositiones et translationes episcoporum spectare noscuntur, ad Herbipolen. Ecclesiam ab Ecclesia præsumpsisses Hildesemen. transire, archiepiscopis et episcopis Alemanniæ ac tibi ipsi (si tamen ad te litteræ nostræ pervenerunt) et tam Herbipolen. quam Hildesemen. capitulo contra te litteras curavimus destinare; quas cum ad eos ad quos mittebantur, sicut ex relatione cursorum nostrorum accepimus, noverimus pervenisse, ab ipsis juxta tenorem ipsarum in te credimus fuisse processum. Sane non erat nobis tutum in hoc articulo dissimulare apostolicæ sedis injuriam aut privilegiorum nostrorum æquanimiter sustinere jacturam, ne dissimulatio in approbationem et taciturnitas in consensum posset ab aliquibus allegari. Unde maluimus in te, licet olim dilectum nobis, cum in minori essemus officio constituti, aliquam exercere vindictam, quam impunitus excessus traheretur a posteris in exemplum. Miramur autem non modicum et non sine ratione movemur quod contra nos ausus es ponere os in cælum, asserens quod contra te nec citatum nec convictum non fuerat sententia proferenda. Sed ecce in quo alterum judicas te ipsum condemnas, cum tuum non fuerit de superiori temere judicare, et in eo quod in excusationem tuam, imo potius accusationem nostram allegas, tertium membrum omiseris, cum in manifestis non sit ordo judicarius requirendus. Verum utrum excessus tuus fuerit manifestus conscientiæ tuæ relinquimus discernendum, cum non potuerit esse occultum quod tam publice factum fuit et per totam Tentoniam publicatum. Tu etiam confessus videris de crimine, cum in litteris ad nos directis, quas adhuc apud nos in testimonium reservamus, Herbipolen. te præsumpsisses episcopum appellare. Nec credere de facili debuisses quod in odium tuum aut in exaltationem alicujus et depressionem alterius duximus procedendum, cum te dilexerimus hactenus et adhuc etiam (nisi forsitan tu ipse impedi-

A diligimus; et non gloriosum, sed periculosum nobis existeret in favorem alicujus in te proferre sententiam aut aliquem ex malevolentia condemnare. Omni ergo excusatione cessante, si apud nos desideras gratiam invenire, mandatum studeas apostolicum adimplere; non rediens ad Hildesemen. Ecclesiam et ab Herbipolen. recedens; ut tunc tandem quem circa te in hoc etiam geramus affectum evidenter agnoscas.

DLXXV.

NOBILI VIRO W. COMITI CASERTAN.

Ut captos regis et regni Siciliae hostes diligenter custodiat, seque modeste gerat.

Licet hactenus inter cæteros principes regni Siciliae specialem de nobilitate tua fiduciam habemus, nunc tamen prudentiam tuam in opere manifestissime sumus experti, quæ talia nuper per Dei gratiam procuravit, ex quibus honor regis et noster ac regni defensio ad tuum magnifice proveniet incrementum. Accepimus enim et pro certo tenemus quod Dwibuldum, occultum enim nunc autem manifestum persecutorem regis et regni, non sine magna discretione ac prudentia captum vinculis tradidisti, qui potentior erat in regno quam Marcowaldus Dei et Ecclesiæ inimicus, imo etiam sine cujus favore dictus Mar. nec ingressum nec progressum in regnum aliquatenus habuisset. Cum igitur te et posteritatem tuam securam in hoc Dominus præviderit exaltandam, nobilitatem tuam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, et sub obtentu gratiæ nostræ ac debito quo charissimo in Christo filio nostro F. illustri regi Siciliae teneris, districte præcipimus quatenus facta tibi a Domino gratia prudenter utaris nec des honorem tuum alii, nec gloriam tuam participes alienis. Nos enim tam in honoribus quam terra et aliis quæ a nobis duxeris postulanda, nobilitatis tuæ potentiam, dante Domino, curabimus dilatare. Tu vero, sicut charam habes gratiam nostram et regis, memoratum D. et alios quos cum ipso cepisti, tam caute, tam diligenter, et arte facias custodiri, quod nec fugere possint nec circumvenire valeant tuæ in lustriam prohibitis. Nec te Marcowaldi aut suorum minæ deterreant nec preces demulceant nec munera frangant nec promissiones emolliant, aliquorum juramentis aut obligationibus quibuscunque omnino non credens, donec de terris, personis et rebus ita provide cum nostro consilio disponatur, ut per hoc et regis honos et regni tranquillitas et tuus profectus per nos magnifice procuretur: pro certo confidens quod nos ultra forte quam credas tuum procurabimus incrementum. Quoniam si, quod absit! semel tuas manus evaderet, in te ac terram tuam perpetuo desæviret. Volumus autem ut super hoc nobis consilium tuum plenius et voluntatem exponas; ut, cognita intentione quam habes, possimus expressius respondere

(266) Vide supra epist. 553

DLXXVI.

PE. COLIMBRIENSI EPISCOPO.

Ut omnes jura episcopalia suo episcopo persolvant.
(Laterani, XIII Kal. Martii.)

Fratrum et coepiscoporum nostrorum justitiæ consulere volumus et eorum gravaminibus præcavere; ne si nostro fuerint subsidio destituti, gravem sentiant læsionem. Sane significasti nobis in nostra præsentia constitutus quod quidam in tua diœcesi commorantes, eo quod in canonicorum

A Sanctæ Crucis vel aliorum privilegiorum sunt fraternitate recepti, jura tibi episcopalia non persolvunt. Ea propter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut quoad confratres hujusmodi moram fecerint in domibus suis in habitu sæculari et ab Ecclesiis tuis ecclesiastica receperint sacramenta, sicut prius tibi jura episcopalia solvere teneantur. Nulli ergo, etc.

Datum Lateranio XIII Kal. Martii.

STEPHANI BALUZII TUTELENSIS ADMONITIO AD LECTOREM.

Sequentes epistolæ non exstant in superioribus editionibus. Sed ex diversis locis conquisitas, cum pertineant ad primum annum pontificatus Innocentii, hic vice appendicis edendas esse censuimus. Et fidelitates quidem Petri præfecti et comitis Ildebrandini editæ fuerant a Materno Cholino in fine libri secundi, loco non suo. Epistolam vero ad Oddonem episcopum et capitulum Pinnense suppeditavit tomus septimus Italiæ sacræ Ferdinandi Ughelli, reliquas Chronicon Gervasii monachi Cantuariensis.

DLXXVII.

Juramentum fidelitatis Innocentio III præstitum a PETRO præfecto urbis.

(267) In nomine Christi. Ego Petrus Urbis præfectus juro quod terram quam mihi dominus papa procurandam commisit fideliter procurabo ad honorem et profectum Ecclesiæ, non vendam nec locabo nec infeudabo nec impignorabo nec aliquo modo alienabo quidquam ex ea. Justitias et rationes Ecclesiæ Romanæ studiose requiram et recipiam et jura ipsius recuperare studebo et recuperata et habita conservabo et defendam, quoad mihi procuracionem dimiserit. Stratam custodiam et justitiam exercebo. Ad custodiam munitionum diligens studium et operam efficacem impendam ut ad honorem et mandatum Ecclesiæ Romanæ bene C custodiantur. Castellanos et servientes nec mutabo nec alios introducam nec mutari faciam nec alios introduci præter mandatum domini papæ. Fideles et vassallos de patrimonio Ecclesiæ sine speciali mandato Romani pontificis ad fidelitatem et dominium meum non recipiam, et ex ea non faciam mihi affidatos teneri, nisi procuracione durante. In terra meæ procuracioni commissa munitiones ædificari non faciam sine speciali mandato domini papæ. Quoadcunque fuero requisitus per dominum papam aut nuntium vel litteras ejus, reddam rationem de procuracione fideliter. Et quoadcunque jussus a domino papa vel ab Ecclesia Romana, integre et libere resignabo. Hæc omnia juro me fideliter servaturum sine fraude pro posse meo: D salvo in omnibus mandato domini papæ. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei evangelia.

DLXXVIII.

Juramentum comitis Ildebrandini.

Ego comes Ildebrandinus ab hac hora in antea fidelis ero beato Petro et domino meo papæ Innocentio ejusque successoribus canonice intrantibus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Non ero in facto neque

B in dicto neque in consilio aut in consensu ut vitam perdant aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium quod per se vel per suum nuntium aut per suas litteras mihi manifestaverint ad eorum damnum me sciente nulli pandam. Si eorum certum damnum sciero, si possum, remanere faciam; sin autem, aut per me aut per meum nuntium vel per talem personam, quam pro certo credam eis dicturam, significabo. Papatum Romanum et regalia beati Petri et nominatim Montem altum et quidquid aliud teneo de ipsis regalibus adjutor ero ad retinendum, quæ non habet ad recuperandum, et recuperata ad retinendum et defendendum contra omnes homines. Cum autem a domino papa fuero requisitus per litteras ejus aut per nuntium suum certum, ad præsentiam ejus accedam, ubi securus possim accedere et in manibus ejus ligium hominum ei faciam. Hæc omnia bona fide sine fraude et malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet et sancta hæc evangelia.

DLXXIX.

ODDONI EPISCOPO ET CAPITULO PENNENSIS.

Confirmat compositionem factam inter episcopum Pennensem et monasterium S. Viti de Furca.

(Apud S. Petrum, XIII Kal. Maii.)

Innocentius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Oddoni episcopo et dilectis filiis canonicis Pennensibus, salutem et apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Ea propter vestris justis postulationibus [benignum] impartientes assensum, quæ inter bonæ memoriæ Odorisi Pennensem episcopum et Odolerium priorem Sancti Viti de Furca, super justitiis quas Pennensis Ecclesia in Ecclesia Sancti Viti de Piscaria quæ memoratæ Ecclesiæ Sancti Viti de Furca noscitur esse subiecta, diœcesana lege tanquam matrix Ecclesia

(267) Vide supra epist. 25, et Gesta Innocentii III.

vindicabat (268), amicablem intercessit, sicut legitime facta est et ab utraque parte recepta et hactenus observata, ut in scripto authentico confecto exinde continetur, auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, etc. Si quis autem, etc.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum XIII Kal. Maii, pontificatus nostri anno primo.

DLXXX.

REGI ANGLIÆ.

Scribit pro monachis Cantuariensibus.

(Apud S. Petrum, Non. Martii.)

Innocentius episcopus servus servorum Dei illustri regi Angliæ, salutem et apostolicam benedictionem. Quoniam de regia celsitudine spem certam et fiduciam obtinemus ut Ecclesias et ministros ecclesiasticos digne satagat honorare ipsosque suæ defensionis et protectionis munimine confovere, regalem magnitudinem ad hæc libenti animo apostolicis exhortationibus invitamus et animum tuum ad ea volumus inducere per quæ Regi regum, cujus propitiante gratia regni obtines dignitatem, dignis operibus valeas complacere ipsiusque tibi conciliare favorem. Nos itaque pro dilectis filiis nostris monachis Cantuariensis Ecclesiæ preces apostolicas porrigimus, magnificentiam tuam rogamus, monemus et in Domino attentius exhortamur quatenus ipsos et eorum Ecclesiam propensius habeas commendatos intuitu precum nostrarum et obreverentiam gloriosi martyris Christi Thomæ, qui sanguine martyrii Cantuariensem Ecclesiam illustravit, et a malignantium propulsione defendas, et eis sua jura illibata studeas et integra conservare.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Non. Martii, pontificatus nostri anno primo.

DLXXXI.

SUFFRAGANEORUM CANTUARIENSIS ECCLESIE AD INNOCENTIIUM PAPAM.

Rescribunt in causa capellæ de Lamhee.

(269) Reverendo patri et domino Innocentio summo pontifici suffraganei Cantuariensis Ecclesiæ, salutem. Gratias agimus gratiæ Largitori, qui suam fundans Ecclesiam supra petram, in Petro et per eum in successoribus ejus fratres suos confirmandos esse prædixit. Unde et cum de beatæ recordationis Celestini papæ III obitu essemus perturbati, superveniens nuntius electionis vestræ nubilum nostræ tristitiæ desiderabiliter serenavit. Non reliquit nos orphanos, qui pro patribus filios, qui loco sanctorum suscitavit Nazareos. Congratulamur gratiæ Dei, qui vos a primitivis adolescentiæ motibus ita erudit et informavit ad tantæ mysterium dignitatis, ut Ecclesiæ incolumitas tota post Deum de vestræ potestatis auctoritate pendeat et quæ in aliqui-

(268) Hic aliquid deesse videtur.

(269) Vide supra epist. 452.

bus membris suis infirmata est, sub indulto nobis Innocentio ad justitiam ei innocentiam convalescat. Noveritis igitur quod susceptis paternitatis vestræ litteris ad venerabilem patrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum et nos directis, quarum vobis transcripta transmisimus, ad mandatum prædicti patris et metropolitani nostri Cantuariæ infra 30 dies susceptionis illius cum omni devotione convenimus, charissimo fratri nostro Conventrensi episcopo manum consecrationis una cum eodem archiepiscopo imposituri et super his quæ a vestra sanctitate in mandatis accepta fuerant communi deliberatione et consilio tractaturi. Nos autem ibidem pro his et ad hæc specialiter constituti, prædictum patrem et archiepiscopum nostrum devotum invenimus, ut in his quæ injuncta fuerant, licet gravia viderentur, vestræ dispositionis imperio juxta mandati formam et nostræ universitatis consilium obediret. Cum autem satis exacta deliberatione super his invicem tractarem, quibusdam nostrum scilicet, quibus rei gestæ series plenius quam ipsi archiepiscopo innotuerat, constanter asserentibus, multis etiam viris magnis et prudentibus et fide dignis id ipsum assertive protestantibus, pariter advertimus religionem vestram ex suppressione veritatis multipliciter circumventam. Primo, quod cum capella, de qua agitur, de speciali indulgentia piæ recordationis Urbani papæ in honore beatorum martyrum Stephani et Thomæ a bonæ memoriæ B. archiepiscopo constructa fuerit, sicut eam beatus martyr Thomas plurimique ipsius prædecessores in honorem protomartyris Stephani præconceperant construendam, nec in litteris Urbani papæ, quæ de eadem capella demolienda dicuntur emanasse nec in præscriptis vestræ sanctitatis apicibus, quæ ipsius Urbani papæ litteris maxime videntur innotuit, de prædicta indulgentia mentio facta fuit; unde, nec ipsius indulgentiæ vigor per has vel illas videbatur infirmari. Secundo, quod inclytæ recordationis Gregorius papa indulsit (270) ut per litteras domini Urbani prædecessoris sui a tribus mensibus ante obitum suum contra archiepiscopum B. et clericos suos directas, nisi de novo mandato, minime procederetur. Unde cum litteræ ejusdem Urbani per indulgentiam ejusdem Gregorii suspensæ fuerint et nulla Clementis papæ vel alterius post illum inhibitiō super hoc innotuerit, nihil in apostolicæ prohibitionis contemptum circa præfatam capellam videtur attemptatum. Tertio, quod cum monachis Cantuariensibus in causa dicta procedendi facultas non suppeteret, eo quod Urbani litteras Gregorii indulgentia suspendisset, interventu domini R. illustris regis Angliæ et venerabilis W. Rothomagensis archiepiscopi, necnon et Dunelmensis, Wintoniensis, Saresberiensis, Conventrensis, Rossensis episcoporum, et cancellarii Angliæ tunc Eliensis, electi, iisdem

(270) Vide cap. *Quoniam ad episcoporum*, De rescriptis. in secunda Collectione.

monachis instantibus in capitulo domino et illustri Regi Angliæ et abbate Cisterciensi multisque aliis et magnis præsentibus recitata, super hæc ita convenit, ut capella quæ prope muros Cantuariæ fabricata fuit in locum remotiorem, quemcunque delegisset archiepiscopus, sine subsecutura reclamazione libere transferretur. Sed et iidem monachi omnibus aliis querelis spontanea voluntate renuntiaverunt sequæ dispositioni archiepiscopi sui per omnia subjecerunt; et, sicut a quibusdam fratrum nostrorum audivimus, archiepiscopus et monachi sui se invicem in pacis osculo receperunt. Quarto, quod cum bonæ memoriæ Celestino papæ processus totius negotii innotuisset, præfato archiepiscopo nostro de prædicta capella et præbendis ejus ad indemnitate Cantuariensis Ecclesiæ libere disponendi facultatem indulgit et sic statum capellæ confirmavit. Unde postmodum memoratis archiepiscopo et monachis super eadem dispositione tractatum habentibus, unanimi assensu complacuit per nuntios utriusque partis ad sedem apostolicam destinandos sedis ipsius consilium super hoc expetere et expectare, archiepiscopo id consilio domini papæ committente, ut in ejus esset dispositione sub quibus cautionibus, manente capella, Cantuariensis Ecclesiæ provideretur indemnitate. Nuntiorum autem prædictorum iter duo de monachis Cantuariensibus prævenientes, præter conscientiam vel archiepiscopi vel prioris et conventus, sicut idem conventus in capitulo super hoc requisitus viva voce protestatus est, a clauastro clanculo recedentes, et ob hoc ab archiepiscopo non immerito secundum regularem disciplinam sententia sunt excommunicationis innodati; qui tacita veritate vel egressus eorum vel sententiæ quam juste super hoc exceperant, iidem eorum quæ supra meminimus litteras prædictas ad ipsum archiepiscopum et nos impetraverunt. His rationibus cum universitati nostræ videretur esse juri consentaneum vestræque paternitati placiturum litterarum executioni supersederi, donec super rei veritate vestra instrueretur religio; dictus etiam archiepiscopus, ne quid mansuetudinis et humilitatis omitteret, ex abundanti tam per se quam per nos instanter obtulit ut de electis quos monachi Cantuarienses vellent episcopis vel cujuscunque ordinis viris religiosis de omnibus quæ præcesserant et de hujus mandati executione acceleranda vel differenda, eorum pareret arbitrio. Monachis autem hæc voluntarie magis quam juste recusantibus, præmissis moti rationibus ipsum archiepiscopum ad hoc induximus, ut ipse interim subsistente, de solita sedis apostolicæ clementia confidentes, totum negotium ad vestram excellentiam referremus; supplicantes attentius ut ita super hoc vestra disponat prudentia, ne inter regnum et sacerdotium in Anglia jam orta dissensio invalescat. Turbati sunt enim vehementer ex hoc mandato rex et regni magnates, eo quod jure canonico videatur licitum et hactenus consuetudine Anglicana obtentum, ut tam archiepiscopi quam

A episcopi, quam etiam laici, auctoritate diocæsani episcopi possint ecclesiam conventualem in suo construere fundo. Vos igitur, pater in Christo charissime, quod super hoc expedire videritis, veritate cognita disponatis: scituri profecto quia quod staueritis dominus archiepiscopus et nos debito et devoto exsequemur affectu. Quod si sanctitati vestræ testimonium nostrum videatur minus sufficere ad fidem, placeat vobis pleniorum hujus veritatis inquisitionem aliis quos elegeritis demandare, quorum relatione vestra sublimitas edocta, quod Altissimo magis placere noverit, diffiniendo decernat.

DLXXXII.

ABBATUM CISTERCIENSIIUM REGNI ANGLIÆ AD PAPAM.

De eodem argumento.

Reverendo domino et patri Innocentio Dei gratia summo pontifici, suæ sanctitatis filii et servi devotissimi, E. Rievallis, R. de Boxeleia, I. de Forda, B. de Straford, W. de Ponte Roberti, H. de Stanlege et W. de Basinguvas abbates totusque Cisterciensium abbatum de Anglia conventus, salutem debitam cum humili subiectione, reverentiam et obedientiam. Cum sacrosancta Romana Ecclesia, cui Domino disponente præestis, mater sit omnium Ecclesiarum in Christo, in multiplicandis eis, enutriendis ac defendendis materna charitate atque sedulitate uti consuevit, et sic deadulta jam sobole gratulari, ut novam quotidie procurare non desinat. Quod si in tot filiis ejus duo aliqui se in utero ipsius aliquando collidunt, materna gravitate atque prudentia litem hanc dirimere novit et in id ipsum reducere dissidentes, ne et ipsi ab invicem consumantur et ipsa utroque orbetur filio una die. Hinc est quod pro beati Thomæ martyris Ecclesia, quæ ac si recens purpura totam vestit et ornat Ecclesiam Dei, quanta possumus gemituum ac precum profusione paterna viscera pulsamus, ut convertamini aliquatenus, et clementius aliquid cogitetis super eam. Securis enim apostolica jam ad radicem plantationis hujus novellæ, quod gementes dicimus, posita est. Sed si terram non occupat, si fructum facit, si denique fructum plurimum, securim vestram vel ad modicum suspendi humiliter supplicamus. Sane non sine nutu divinæ dispensationis beatus martyr in loco nativitatis suæ memoriam sibi elegisse videtur; præsertim cum diffinitione regum ac principum, cum consilio Episcoporum ac totius cleri, cum denique exultatione universæ terræ fundata, ipsorum etiam monachorum Cantuariensium, quæcunque ipsi vestræ majestati suggesserint, solemnem in audientia publica gratiam et assensum meruerit. Denique si monachis illis contra prælatum suum talem tantumque prælatum ad tam pium opus demoliendum res ad vota cesserit, nunquid nos deinceps tam perniciosa virus exempli omnem cœtum religiosorum inficiet et cornua increscent omnibus inobedientiæ filiis, ut levi occasione insurgant et impingant in

parentes suos? Omnis jam domus rupto pacis et obedientiæ vinculo desolabitur; et ubi tanti auctoritatis mali convaluerit, unusquisque vorabit carnem brachii sui. Quidque ad loci hujus venerationem cum beati martyris illustri gloria præclara sui merita fundatoris accedunt, qui de nostro grege ad tanti officii cultum assumptus, magni illius mensuram gradus, ut mundus testis est, glorifice adimplevit et in priori nihilominus humilitate et in multa omnium admiratione perseveravit. Et vir quidem ille et vita venerabilis et doctrina incomparabilis et signis illustris, omnibus inter se et monachos suos illos solemniter consopitis, peregre consummatus est, Christianæ fidei pietati tam pretiosa morte quam vita eximia testimonium reddens. Non moveat, quæsumus, sanctitatem vestram livor istorum, nec post fata quiescens, quibus ignoscat Deus; quod quem vivum inexorabiliter sunt persecuti, et veteres post mortem inimicitias in operum ejus reliquiis demoliendis dissimulare non possunt. Reverendo proinde successori ejus domino nostro nunc Cantuariensi archiepiscopo, contra quem præfati monachi suum levare calcaneum, etiamsi ora humana tacuerint, opera ejus testimonium perhibent de illo, cum luceant prorsus omnibus qui in domo sunt. In viis ambulat gloriosorum prædecessorum suorum; qui, si veteres et novi revolvuntur annales, similia a suis monachis pertulisse inveniuntur. Judicem eum esse incorruptissimum, personarum prorsus et munerum acceptione deducta, nemo est in regno Anglicano qui dubitet. Benedictio proinde parvulorum pauperum, pusillorum ac viduarum super eum continua ac copiosa descendit. Religiosi omnes non dominum eum vel judicem, sed patrem inveniunt et advocatum. In camera ejus non solum ad colloquium, sed passim et indifferenter ad hospitii gratiam suscipit eos. De conscientia denique bona constans ei atque fidele testimonium perhibemus, quia ipse est unica ac potentissima Ecclesiæ Anglicanæ columna. Qui sicut in omnibus causis suis, ita et in hac tantam exhibuit patientiam, lenitatem atque modestiam, quanta nec nos scripto ad præsens concipere possumus, et illi vobis plenius poterunt enarrare qui a latere ejus ad vos missi, ore ad os vobis loqui merebuntur. Sed de patientia ejus illi semper ad impatientiam crescunt; et lenitate ejus atque modestia abutentes contumaciores atque immitiores efficiuntur in dies. Cadat ergo in conspectu vestro universitatis nostræ humilis supplicatio, ut respondeat ei hodie ante vestrum justitia sua, cui tot et tanta merita

A sua et gloriæ beati martyris pia æmulatio et totius Angliæ communia vota suffragantur. Unum est quod precibus nostris adjicimus, ut si nos in commendatione unius alteriusve personæ timore seu gratia excessisse timetis, consulere dignemini testimonium universæ terræ, et eos, si placet, præcipue qui de nigro sunt ordine, cum in his utique non debeant esse de jure suspecti; et invenietis nos servos vestros fideles in omnibus partibus parcius fuisse locutos. Valeat in Domino sancta paternitas vestra.

DLXXXIII.

MONACHORUM ECCLESIE CANTUARIENSIS AD PAPAM.

Exponunt afflictiones suas.

(271) Innocentio Dei gratia summo pontifici conventus Cantuariensis Ecclesiæ, salutem. Multa et diversa, imo et quædam sibi adversa sanctitati vestræ quandoque significamus; quia talia sunt quæ nos premunt. Sed in hoc confundimur quod ea quæ vere fiunt et non scribuntur, dum loquimur, dum auditis, forte in contrarium mutata sunt: adeo non simpliciter operantur qui nos affligunt, ut vel ita apud vos de mendacio non possint arguere, vel quod uno aliquo non prævalent, multis nos possint vulneribus immutare; unde et modo feriunt, modo ictum suspendunt et iterum, antequam scissa coeant, reperiunt. Eapropter non levitati, quæsumus, imputetis quod diversa vel sibi dissona nuntiamus, qui utique majestati vestræ decrevimus non mentiri, sed nec omnia suggerere quæ patimur in veritate. Nunc autem quia substantia spel nostræ apud vos est et casus urget quem silere non possumus, sanctitati vestræ significandum duximus quod omnibus possessionibus nostris quasi deo regis mandato jam tertio spoliati sumus postquam ad audientiam vestram confugimus jus nostrum sub judicio vestro postulare, nullius delicti nobis conscii, nisi quod in causa ecclesiastica jus nobis dici petimus ab eo cui commissa est sollicitudo omnium Ecclesiarum. Itaque, sanctissime pater et domine, si quid potestis, adjuvate nos. Omnia enim potestis pro justitia, sicut Apostolus de se ait. Nos autem pauperes Christi non rerum momenta sumus pro quibus debeat dignatio vestra cum principibus dimicare. Sed officii vestri, si placet, memores estote; et sicut egregie Deo inspirante cœpistis, ipso adjuvante specialis filiæ vestræ Cantuariensis Ecclesiæ miserias amovete. Valeat et vigeat in Christo semper sanctitas vestra, ut per eum nostra deleatur miseria. Amen.

(271) Huic epistolæ respondet pontifex epistola 456.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

PONTIFICATUS ANNO II, CHRISTI 1199.

I.

CLERO, CONSULIBUS, ET POPULO VITERBIEN.

De persecutione et pœna hæreticorum.

(Laterani, viii Kal. April.)

(1) Vergentis in senium sæculi corruptelam non solum sapiunt elementa corrupta, sed etiam dignissima creaturarum ad imaginem et similitudinem condita Conditoris, prælata privilegio dignitatis volucris cœli et bestiis universæ terræ testatur; nec tantum eo quasi deficiente jam deficit, sed et inficit et inficitur scabra rubigine vetustatis. Peccat enim ad extremum homo miserrimus; et qui non potuit in sui et mundi creatione in paradiso consistere, circa sui et orbis dissolutionem degenerat et pretii suæ redemptionis circa fines sæculorum oblitus, dum variis ac vanis quæstionum se nexibus ingerit (2), seipsum laqueis suæ fraudis innectit et incidit in foveam quam paravit. Ecce etenim inimico homine messi Dominicæ superseminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant vel potius polluuntur, triticum arescit et evanescit in paleas, in flore tinea et vulpes in fructu demoliri vineam Domini moluntur. Nova siquidem sub Novo Testamento Achor progenies ex spoliis Jericho lingulam auream palliolumque furatur, et Abiron, Dathan et Core soboles detestanda, novis thuribus fermentatum thymiama novis volunt altaribus adolere, dum nox nocti scientiam indicat, dum cæcus præbet cæco ducatum, dum hæreses pullulant et quem divinæ reddit hæreditatis expertem, suæ constituit hæreticus hæresis et damnationis hæredem. Hi sunt caupones, qui aquam vino commiscent et virus draconis in aureo calice Babylonis propinant, habentes, secundum Apostolum, speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem contra vulpes hujusmodi parvulas, species quidem habentes diversas, sed caudas adinvicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, diversa prædecessorum nostrorum temporibus emanaverint instituta, nondum tamen usque adeo pestis

A potuit mortificari mortifera, quin sicut cancer amplius serperet in occulto et jam in aperto suæ virtus iniquitatis effundat, dum palliata specie religionis et multos decipit simplices et quosdam seducit astutos; factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam inter operarios imo verius super operarios vineæ Domini Sabaoth sumus a Patrefamilias evangelico deputati, et quibus ex officio pastoralis sunt oves Christi commissæ, nec capere vulpes demolientes vineam Domini nec arcere lupos ab ovibus videamur, et ob hoc merito vocari possimus canes muti non valentes latrare, ac perdamur cum malis agricolis et mercenario comparemur: contra defensores, receptatores, fautores et credentes hæreticorum aliquid severius duximus statuendum; ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis saltem defensoribus, receptatoribus et fautoribus ac etiam credentibus confundantur; et cum se viderint ab omnibus evitari, reconciliari desiderent omnium unitati. De communi ergo fratrum nostrorum consilio, assensu quoque archiepiscoporum et episcoporum apud sedem apostolicam existentium, districtius inbibemus ne quis hæreticos receptare quomodolibet vel defendere, aut ipsi favere vel credere quoquomodo præsumat; præsentis decreto firmiter statuentes ut, si quis aliquid horum facere forte præsumperit, nisi primo secundoque commonitus a sua super hoc curaverit præsumptione cessare, ipso jure sit factus infamis nec ad publica officia vel consilia civitatum nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi cogatur super quocunque negotio respondere. Quod si forsitan iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum au-

(1) Cap. *Vergentis*, De hæreticis.

(2) Inertia Collect. additur, et ingessit.

ctore damnato damnentur. In similibus etiam idem A præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur; ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, postquam ab Ecclesia fuerint denotati, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam incurrisse. In terris vero temporali nostræ jurisdictioni subjectis, bona eorum statuimus publicari. Et in aliis idem fieri præcipimus per potestates et principes sæculares; quos ad id exsequendum, si forte negligentes exstiterint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compelli volumus et mandamus. Nec ad eos bona ipsorum ulterius revertantur, nisi eis ad cor redeuntibus et abnegantibus hæreticorum consortium aliquis voluerit misereri; ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Cum enim, secundum legitimas sanctiones, reis læsæ majestatis punitis capite, bona confiscentur ipsorum, eorum filiiis vita solummodo ex misericordia conservata; quanto magis, qui, aberrantes in fide Deum Dei Filium (3) Jesum Christum offendunt, a capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione præcidi, et bonis temporalibus spoliari, cum longe sit gravius æternam quam temporalem lædere majestatem. Nec hujusmodi severitatis censuram orthodoxorum etiam exhæredatio filiorum, quasi cujusdam miserationis prætextu, debet ullatenus impedire, cum in multis casibus etiam secundum divinum judicium filii pro patribus temporaliter puniantur, et juxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in auctores scelerum, sed et in progeniem damnatorum. Decernimus ergo, etc., nostræ inhibitionis et constitutionis, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

II.

MELFIENSI EPISCOPO.

Ut sponsalia inter impuberes contracta, si puberes facti consenserint, consummentur.

(Laterani, II Id. Martii.)

Aliquo dubitationis scrupulo emergente, ea quæ incerta videntur sancti Patres ad sedis apostolicæ decreverunt oraculum perferenda. Quorum siquidem vestigia laudabiliter imitatus, a nobis inquirere studuisti utrum inter duos parochianos tuos matrimonium quod, puella probante infra nobiles annos se ductam a viro fuisse, de consilio dilecti filii nostri P. sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, per divortii sententiam diremisti, possis redintegrare licenter, cum eadem puella jam nubilem ætatem attingens consensum adhibeat et nullus ex eis ad alia vota se duxerit transferendum. Ad quod tibi rationabiliter respondemus, quod nisi aliam causam rationabilem intervenire cognoveris, securus ad copulam ipsius matrimonii tibi patet absque aliqua hæsitatione processus.

(3) In tertia Collect. *Domini Dei Fil.*

Datum Laterani, II Idus Martii.

III.

GUID. ABBATI MONASTERII SANCTÆ MARIE DE LUNDORS EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, XIII Kal. Aprilis.)

Religiosam vitam eligentibus, etc. *usque ad verbum* ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti regulam in eodem monasterio, etc. *usque ad verbum* vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium a dilecto filio nobili viro David comite fratre charissimi in Christo filii nostri W. illustris Scotiæ regis constructum est, cum omnibus pertinentiis suis, per suas rectas divisas, et liberam curiam in terra vestra et firmam pacem infra divisas ipsius villæ de Lundors, sicut charta dicti comitis protestatur; ecclesiam quoque ejusdem villæ de Lundors cum omnibus pertinentiis suis, scilicet capellas de Bundamor et terram ad prædictam ecclesiam pertinentem, per suas rectas divisas, et alias terras in eadem villa, sicut in charta ejusdem comitis continetur; insulam quæ vocatur Redinche et piscarias in They, juxta prænominatam insulam; molendinum de Lundors, cum omni secta sua et multura; ecclesiam quoque de Dundee cum omnibus pertinentiis suis, et terram ad eandem ecclesiam pertinentem, et unum tostum in burgo de Dundee liberum et quietum ab omni servitio et exactione; et unam carrucatum terræ in villa de Neutile; et in villa de Pert, terram quæ vocatur insula ultra Mineth Fintreth per suas rectas divisas cum omnibus pertinentiis suis. Ecclesiam ejusdem villæ cum pertinentiis suis. In Garviah, Lethgavel et Malind cum omnibus pertinentiis suis per suas rectas divisas; ecclesiam de Rotchet cum capellis suis, scilicet Inverurin et Munchegin et aliis pertinentiis suis; ecclesiam de Durnah, ecclesiam de Prame, ecclesiam de Rathmuriel, ecclesiam de Inchmabanin, ecclesiam de Culsamuel. In episcopatu Lincolnien. ecclesiam de Cuningrone, ecclesiam de Wissinden. In episcopatu de Stratheren, ecclesiam de Mothel, ecclesiam de Chelalmond cum capellis prædictarum ecclesiarum et terris et decimis ac omnibus earum pertinentiis ad proprios usus monachorum concessis, et unum plenarium tostum in burgo de Inverurin liberum et quietum ab omni servitio et exactione. Decimas omnes quas habetis in terra prædicti comitis et extra. Ex donatione quoque regis Scotiæ unum plenarium tostum in burgo de Berrwic, et aliud plenarium tostum in burgo de Strivelin, plenarium tostum in burgo de Carel, plenarium tostum in burgo de Perth, plenarium tostum in burgo de Forfar, plenarium tostum in burgo de Munros et unum plenarium tostum in burgo de Aberdeen, et terram unam in villa de Perth. in libero burgagio. Sane novalium vestrorum etc. Prohibemus insuper ut nulli, etc.

Cum autem generale interdictum, etc. Chrisma A
vero, etc. Sepulturam præterea, etc. Prohibemus in-
super ut infra fines, etc. Ad hæc etiam inhibemus ne
quis in vos, etc. Obeunte vero te, etc. Decernimus
ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et dioc-
cesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani per manum Rainaldi domini
papæ notarii, cancellarii vicem agentis, XIII Kalend.
Aprilis, indictione I. incarnationis Dominicæ anno
1198, pont. vero domini Innocentii Papæ III anno se-
cundo. [*Legendum*, Indict. II. incarn. Dom. anno
1199.]

IV.

CONSULIBUS ET POPELO ESINIS.

Ut in reducenda Marchia ad obedientiam pontificis
diligenter laborent.

(Laterani, XVI Kal. Aprilis.)

Cum apostolicæ sedis jurisdictionis spiritualis nullis
terminis coarctetur, imo super gentes et regna sor-
tita sit potestatem, in multis etiam per Dei gratiam
ejus extenditur jurisdictionis temporalis; quæ, licet
aliquando visa fuerit propter quorundam violentiam
coarctari, nunc tamen eo faciente nobiscum signum
in bonum qui imperat ventis et mari et facit tran-
quillum, qui deponit potentes et exaltat humiles,
violencia per se ipsum [*f. perversorum*] humiliata,
redit in potentatum antiquum et de die in diem ampli-
us dilatatur; non homine pugnante pro nobis,
sed Deo potius respiciente humilitatem nostram et
violentiam ab Ecclesia repellente. Ecce etenim per
Dei gratiam ad fidelitatem Ecclesiæ cum Perusin.
Tudertin. Castellan. et aliis adjacentibus civitatibus,
munitionibus et castellis ducatus rediit Spoletanus,
et magna pars Thuscæ quæ in nostris privilegiis
continetur. Ecce etenim universa fere Marchia, præ-
ter Camarinen. et Esculan. civitates, quas tamen
speramus in proximo redituras, faciente Domino ac
vestro studio procurante, devote rediit ad fidelita-
tem Ecclesiæ ac fideliter per Dei gratiam in ipsius
devotione persistit; quæ vere per se dicere potest:
Jugum meum suave est, et onus meum leve (*Matth.*
xi, 29). jugum sane quod juvat, et onus quod non
onerat, sed honorat; jugum etiam quod inexperti
fortiter diligunt et experti fortius concupiscunt;
onus quod nescit sarcinam gravitatis, sed exonerat
potius oneratos. Nos itaque studium et sollicitudi-
nem vestram sollicitius attendentes, universitati
vestræ copiosas gratiarum exsolvimus actiones, quod
quam citius se obtulerit opportunitas, ad fidelitatem
sedis apostolicæ matris vestræ humiliter rediistis et
alios ad dominium Ecclesiæ revocandos dilectis filiis
nostris C. tituli Sancti Laurentii in Lucina et I. tituli
Sanctæ Priscæ presbyteris cardinalibus, tunc
apostolicæ sedis legatis, quos ad partes vestras circa
novitatis nostræ primordia destinavimus, astitistis
viriliter et potenter nec personis nec rebus parcentes.
sicut evidentius operis evidentia manifestat et nuper
dictus Sanctæ Priscæ presbyter cardinalis ad præ-
(4) Cap. Sicut, De supplenda negligentia prælator.

sentiam nostram revertens nobis et fratribus nostris
viva voce plenius intimavit. Ut igitur laudabile fide-
litas vestræ principium finis laudabilior subsequatur,
rogamus discretionem vestram, monemus et
exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta
vobis mandamus quatenus in incepta fortitudine per-
sistentes ac revocandas civitates prædictas ad nostri
fidelitatem domini detis operam efficacem, ut cum
tota Marchia, dante Domino, fuerit in fidelitate sedis
apostolicæ solidata, ipsius promissionis præsidio et
nostra protectione lætetur. Nos enim ad honorem
totius Marchiæ ac civitatis vestræ profectum, dante
Domino, efficaciter intendemus.

Datum Laterani XVI Kal. Aprilis, pont. nostri anno
secundo.

V.

R. EPISCOPO S. ANDRÆÆ.

Nisi intra tempus juris Ecclesiarum patroni præsen-
tent, devolvitur ad superiorem.

(Laterani, VI Kal. Martii.)

(4) Sicut nobis tua fraternitas intimavit, monachi
quidam et canonici regulares, Ecclesias quæ ad eo-
rum præsentationem pertinent, in tuo episcopatu
habentes propriis usibus deputare nituntur nec ibi
volunt ad eas, cum vacaverint, personas idoneas
præsentare, quin potius occasione concessionis
quorundam episcoporum vicarios in eis pro sua in-
stituunt et destituunt voluntate, admissos ita pensio-
nibus onerantes quod nec ecclesiis competenter
possunt præ paupertate nimia deservire nec episcopo
in episcopalibus respondere nec hospitalitatem, sic-
ut convenit, transeuntibus impertiri. Nolentes au-
tem ut status Ecclesiarum debitus et antiquus per
alicujus insolentiam subvertatur, fraternitati tuæ
per apostolica scripta mandamus quatenus, nisi a
jurisdictione tua exemptæ sint ecclesiæ supradictæ,
præmissos excessus studeas rationabiliter emen-
dare; et nisi præfatæ personæ infra tempus in Late-
ranensi concilio constitutum ad Ecclesias vacantes
tibi personas idoneas præsentaverint, ex tunc tibi
liceat, appellatione remota, in eisdem ordinare re-
ctores, qui eis et præesse noverint et prodesse; ita
quod ex hoc nullum patronis in posterum præjudi-
cium generetur.

Datum Laterani, VI Kal. Martii, pont. nostri anno
secundo.

VI.

R. EPISCOPO S. ANDRÆÆ.

Crescente numero parochianorum, novam licet ex-
struere Ecclesiam.

(Laterani, IV Non. Martii.)

Sicut nobis tua fraternitas intimavit, cum in pa-
rochia sancti Andree pauci homines antiquitus fue-
rint et rari habitatores, unicam tantum matricem et
parochialem ecclesiam devotio sibi fidelium fabrica-
vit. Nunc autem, divina gratia faciente, usque adeo
multitudo excrevit in eadem parochia populorum,
quod ad animarum evitanda pericula, quæ ibidem

proponuntur sæpius imminere, alia sit ecclesia necessario construenda. Cum itaque damnis rerum temporalium sint animarum pericula præferenda, fraternitati tuæ, de qua indubitam fiduciam obtinemus, committimus, qualiter sit super his quæ præmisimus procedendum: ut si utilitati fidelium noveris expedire, Deum habens præ oculis, sine contradictione cujuslibet novam valeas ecclesiam fabricare; provisurus attentius, ut concessa tibi non abutaris licentia; ne forte privilegium merearis amittere, si permissa tibi abusus fueris potestate.

Datum Laterani, iv Nonas Martii.

VII.

MATTHEO CENETENSI EPISCOPO.

Ne feuda et res Ecclesiæ alienentur absque caremoniis juris.

(Laterani, x Kal. Aprilis.)

(5) Quæ in Ecclesiarum et ecclesiasticorum virorum præjudicium attentantur firmitatem sortiri non decet, sed ad Ecclesiarum indemnitate debent potius infirmari. Sane pervenit ad audientiam nostram quod Tervisin. et coneglanen. constituendi sibi (6), et utinam sibi tantum, jurisdictionem temere usurpantes, impietatem palliant sub nomine pietatis et dum quibusdam ex alieno gratiam exhibere nituntur, Ecclesiis sunt et viris ecclesiasticis onerosi. Constituerunt siquidem, sicut accepimus, quod si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit, alienandi feudum quod ab Ecclesia vel aliis tenet, per officiales ad hoc a Tervisinis civibus et Coneglanen. deputatos liberam habeant facultatem nec emptor priori teneatur domino respondere, nisi tantummodo in sexta parte pretii, quam ipsi, si recipere voluerit, exhibebit; ex quo ecclesiastica non modicum jura læduntur. Volentes igitur Ecclesiarum indemnitate consulere et hujusmodi gravaminibus providere, constitutionem hujusmodi et venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, occasione constitutionis imo verius destitutionis vel destructionis istius, præsentium auctoritate cassamus et vires decernimus non habere. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ cassationis, etc.

Datum Laterani, x Kalend. Aprilis.

VIII.

AQUILEGIEN. PATRIARCHÆ, ET EPISCOPO FERRARIEN.

Ut curam et instaurationem Cenetensis Ecclesiæ auctoritate apostolica suscipiant.

(Laterani, viii Kal. Aprilis.)

Utilitas et necessitas dispensationem inducunt et repentini casus, etsi non nova, non tamen usitata remedia nos excogitare compellunt. Sane cum apostolica sedes super universis Ecclesiis non humani sed divini muneris largitate magisterium susceperit et primatum et nobis, licet immeritis, ad ipsius regimen evocatis, super cunctis fidelibus sollicitudo

(5) Cap. *Quæ in Ecclesiarum*, De Constitut.

(6) In tertia Collect. additur *legem*.

A sit credita pastoralis, sic ad eorum statum nos decet aciem apostolicæ provisionis extendere, ut et obviamus violentiæ iniquorum et eorum [f. aliorum] necessitatibus consulamus. Accepimus siquidem, venerabili fratre nostro Cenetensi episcopo intimante, quod ecclesia Ceneten. et villa in planitie sunt fundatæ; quas propter loci debilitatem et raritatem inhabitantium, ab iniquorum incurisibus tueri non potest, imo usque adeo incursum expositæ sunt hostili, et nuper villa eadem a Tervisinis destructa fuerit, et ecclesia cathedralis cum aliis duabus combusta, altaria diruta et dejecta, nec licuit relinqui reliquias in solo, altaribus desolatis, nec meruerunt esse Tervisinatorum reliquiæ reliquiæ martyrum et sanctorum. Ut igitur uno et eodem remedio et malignis malignandi tollamus materiam et eidem ecclesiæ in necessitatibus consulamus, cum idem episcopus ecclesiam ipsam vel ad castrum Cæceclan. quod populosum dicitur et munitum, vel ad aliam partem ejusdem villæ tutiorem de licentia nostra transferre disponat, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus accedentes ad locum, in castro prædicto, vel in eadem villa Cenete in loco magis munito, prout utilitati ejusdem ecclesiæ magis videritis expedire, auctoritate nostra suffulti, cum id vobis ex vestra non liceat, transferendi sedem et fundandi eandem ecclesiam episcopo memorato, sublato appellationis obstaculo, concedatis liberam facultatem.

Datum Laterani, viii Kalend. Aprilis, pont. nostri anno secundo.

IX.

ILLUSTRI MIRAMOLINO REGI MARROCHETAN. ET SUBDITIS EJUS, AD VERITATIS NOTITIAM PERVENIRE, AC IN EA SALUBRITER PERMANERE.

Significatur institutio facta super redemptione captivorum paganorum a Christianis et Christianorum a paganis.

(Laterani, viii Id Martii.)

Inter opera misericordiæ, quæ Jesus Christus Dominus noster fidelibus suis in Evangelio commendavit, non minimum locum obtinet redemptio captivorum. Unde personis illis quæ circa talia occupantur favorem debemus apostolicum impertiri. Sane viri quidam, de quorum existunt numero præsentium portitores, nuper divinitus inflammati, regulam et ordinem (7) invenerunt, per cujus instituta tertiam partem proventuum omnium quos vel nunc habent vel in futurum poterunt obtinere in redemptionem debent expendere captivorum, et ut melius valeant suum propositum adimplere, cum sæpe facilius per commutationem quam per redemptionem de captivitate ergastulo valeant liberari, ut paganos captivos a Christianis redimant est concessum, quos pro liberandis Christianis debeant commutare. Cæterum quoniam opera quæ præmisimus et Christianis expediunt et paganis,

(7) Vide supra lib. 1, epist. 481.

hujusmodi vobis duximus per apost. litteras intima A
manda. Inspiret autem vobis ille qui via, veritas est
et vita, ut agnita veritate, quæ Christus est, ad eam
venire quantocius festinetis.

Datum Laterani, viii Idus Martii, pont. nostri
anno secundo.

X.

CAPITULO XANTONEN.

*Confirmatur constitutio de quadragenario numero
canonicorum.*

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

Constitutionibus quæ in Ecclesiis factæ canonicis
non obviant institutis, cum ab apostolica sede suæ
robur confirmationis expectant, favorem apostoli-
cum libentius impertimur; ut ea quæ pro ipsarum
utilitatibus ordinantur inconvulsa maneant firmitate, B
et quæ stabilita ratio comitatur aliquorum temeritas
non infirmet. Eapropter, dilecti in Domino filii,
vestris justis postulationibus grato concurrentes
assensu, institutionem quam de quadragenario cano-
nicorum numero cum assensu venerab. fratris
nostri episcopi vestri, consentiente et assistente
bonæ memoriæ W. archiepiscopo Burdegalensi et
piæ recordationis Henrico quondam Albanensi epi-
scopo tunc apostolicæ sedis legato approbante
idipsum, in Ecclesia vestra fecistis, sicut rationabi-
liter facta est, auctoritate apostolica confirmamus
et præsentis scripti pagina communimus, auctoritate
apostolica districtius inhibentes ne aliquis ad
receptionem alicujus ultra numerum constitutum qualibet
vos temeritate, salvo in omnibus apostolicæ
sedis mandato, compellat; nisi forte Ecclesiæ fa-
cultates in tantum excreverint, quod earum proven-
tus pluribus sufficere dignoscantur. Decernimus ergo,
etc., nostræ confirmationis, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis, pontificatus nostri
anno secundo

XI.

PICTAVEN. EPISCOPO.

*Ne monachis liceat sine abbatis licentia in alium
ordinem transire.*

(Laterani, xiii Kal. Aprilis.)

Proposita nobis dilectorum filiorum abbatis et
conventus Sancti Rufi querimonia demonstravit
quod A. Jordani eorum canonicus habitu regula-
rium canonicorum rejecto, sine abbatis sui licentia D
in monasterio Malleaceni. suscepit ordinem et regula-
m monachorum. Cum igitur juxta canonicas san-
ctiones religiosi canonici non credantur a consortio
sanctorum monachorum sejuncti, fraternitati tuæ
per apostolica scripta mandamus quatenus, si tibi
constiterit de præmissis, jamdictum canonicum ad
Ecclesias redire priorem, monitione præmissa, per
censuram ecclesiasticam, appellatione remota, com-
pellas; ubi et memorialem cucullam eum deferre
facias et ultimum in choro manere; ut exemplo ejus
alii similia non attentent.

Datum Laterani, xiii Kalend. Aprilis, pontifica-
tus nostri anno secundo.

PATROL. CCXIV.

XII.

MARTINO PRIORI ET FRATRIBUS CAMALDULEN.

Quadraginta annorum possessio valet.

(Laterani, vi Id. Martii.)

Postulastis nuper a bonis ut eremo Camaldu-
lensi et Ecclesiis aliis ad ipsam spectantibus super
decimis et possessionibus, quas per annos quadra-
ginta pacifice possederunt, paterna vellemus in
posterum sollicitudine providere, quatenus nullius
temeritas possit possessionem eorum quæ præmi-
simus impedire. Nos igitur volentes justis petiti-
onibus vestris favorem apostolicum impertiri, distri-
ctius auctoritate præsentium inhibemus ne vos vel
Ecclesias vestras super illis quæ bona fide per
annos quadraginta continue possedistis aliquis
præsumat de cætero molestare. Nulli ergo, etc.,
nostræ prohibitionis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Martii, pontificatus
nostri anno secundo

XIII.

MUTINEN. EPISCOPO.

Temerariæ appellationes non sunt recipiendæ.

(Laterani, vii Id. Martii.)

Benignitate juris plurimi hodie abutentes, in sui
erroris delensionem assumunt quod in gravaminum
fuerat revelationem inventum; et ut suorum supe-
riorum correctionem eludant, sine causa frequenter
ad apostolicam sedem appellant. Sane ad audien-
tiam apostolatus nostri pervenit quod quidam cleri-
ci Mutinen. diocesis turpia usurarum lucra captan-
tes, fornicationibus et adulteriis et aliis criminibus
dediti, clericalem honestatem inhoneste vivendo dif-
famant; in quos si quando canonicè animadvertere
forte volueris, ad audientiam apostolicæ sedis ap-
pellant. Quia vero appellationis remedium est in-
ventum non in diffugium malignantium, sed in re-
medium oppressorum, fraternitati tuæ auctoritate
præsentium indulgemus ut ad talium correctionem
canonicam, si eorum crimina fuerint manifesta,
omni appellatione remota, si vero non manifesta fue-
rint, appellatione frustratoria non obstante, proce-
das. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vii Idus Martii.

XIV.

ARGENTIN. EPISCOPO.

*Ne incendiarii et excommunicati in ecclesia
sepeliantur.*

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Ad audientiam nostram noveris pervenisse quod
in tua diocesi, contra sanctiones canonicas et con-
suetudinem hactenus approbatam, excommunicati
propter crimen incendii per violentiam laicalem tra-
duntur sepulturæ ecclesiasticæ. Quia vero id redun-
dat in Ecclesiarum omnium et juris ecclesiastici læ-
sionem, fraternitati tuæ per apostolica scripta man-
damus et districtè præcipimus quatenus ex parte
nostra districtè inhibeas ne qui excommunicatos
nujusmodi in cœmeterio audeant ecclesiastico tumu-
iare. Quod si secus, quod non credimus, fuerit forte

præsumptum, tam præsumptores quam defensores eorum in tua diocesi constitutos, monitione præmissa, usque ad satisfactionem condignam excommunicationis sententia sublato appellationis obstaculo, innodare procures. Quod si nec sic a sua voluerint præsumptione cessare, terras eorum subicias sententiæ interdicti. Tumultos vero, qui ob dietam causam excommunicati, non percepto absolutionis beneficio decesserunt, a cæmeterio facias Christiano expelli. Illis autem qui resipuerint et condignam voluerint agere pœnitentiam, si propter inevitabiles casus ad sedem apostolicam accedere non valuerint (8), recepto publice juramento quod super hoc nostro debeant parere mandato, beneficium absolutionis impendas. Taliter super prædictis mandatum apostolicum impleturus, quod aliorum culpa in posnam tuam non debeat retorqueri.

Datum Laterani, xvi Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

In eundem modum archiepiscopis et episcopis (9) per Teutonium constitutis.

XV.

PRIORI ET CLERICIS SANCTI PETRI EXTRA PORTAM SPOLETI.

Quod sententiam inter ipsos et episcopum Spoletanum a cardinali lutam confirmari.

(Laterani, xvi Kal. Aprilis.)

Cum inter venerab. fratrem nostrum B. Spoletanum episcopum ex una parte et vos ex altera, super plebe Sancti Briccii cum capellis suis et ecclesia Sancti Gregorii (10) in xenodochio, quæ pro parte media utrinque mutuo petebatur, et capellis Sancti Pauli de Azano et Sancti Angeli de Naci, controversia verteretur, eam dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali commissimus terminandam. Ipse vero, auditis rationibus partium et plenius intellectis, habito consilio quorundam de fratribus nostris et aliorum prudentum virorum, pro vobis sententiam de nostro mandato apud sedem apostol. promulgavit, quemadmodum in suis litteris plenius continetur. Nos ergo sententiam ipsam, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus, etc. Salvo quatuor solidorum illius monetæ quæ tunc in civitate Spoletana currebat per annos singulos episcopo memorato, quod bonæ memoriæ M. prædecessor ejus in prædicta plebe sibi noscitur reservasse, sicut in authentico factæ vobis donationis ab ipso reperitur expressum. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xvi Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

XVI.

R. ABBATI S. JULIANI, ET I. PRIORI S. GREGORII SPOLETANI.

Ut in possessionem rei adjudicatæ inducantur.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Cum inter venerabilem fratrem nostrum, etc., ut

(8) Vide supra lib. 1, epist. 572.

(9) In codice Colbertiano *et prælati*.

supra fere in eundem modum, usque ad verbum continetur. Ut autem nihil moræ vel difficultatis rectis dispositionibus afferatur, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus jam dictum priorem in corporalem prædictarum [ecclesiarum] possessionem, quæ sibi adjudicatæ sunt per sententiam cardinalis, et verum ad eas spectantium, appellatione remota, mittere procuretis; contradictores, si qui apparuerint, censura ecclesiastica coercentes. Quod si ambob., etc., alter, etc.

Datum Laterani, xii Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

XVII

DONATO ALADEN. EPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De privilegiorum confirmatione.

(Laterani, iii Kal. Aprilis.)

In eminenti apostolicæ sedis specula, licet immeriti, disponente Domino constituti, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Aladen. ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis; insulam Gedig Corbali, Cellarloch, Senhcui, cura insula Dori, Glengallrigi, Glenech, Cellardub. Achad, Gunnig, Drognechan, Carnamalgaid, Raith, Coemau, Cassel, Bernach cum suis pertinentiis: Dumais, Imbertrach, Cillialid, Munrivadoig, Rathneogid et Raithcerna, quæ omnia ad mensam episcopalem pertinent. Drumart, Scrinadanmani cum pertinentiis suis; Cellbroccada, Cellcorechach, Lassariani cum Usvavio cum pertinentiis suis. Cellmagsalgam, Cestglassi, Cellanli et Cellnagarvan cum pertinentiis suis; Roseric cum pertinentiis suis, Ardmain cum pertinentiis suis, Arrdachad Usvanig cum pertinentiis suis, Innislaig, Dorimenniainni cum suis pert., Olenacllassi, Orvidlachacon cum pertinentiis suis et Dargavillachon cum pertinentiis suis; Maggarnach cum pertinentiis suis, Drumnanagel cum suis pert., Cellerannan cum pertinentiis suis, Celldariuled cum suis pert., Crosrechig. cum suis pert., Innisgluaribrandam cum pertinentiis suis. Cathir cum pert., Cellchoman cum pertinentiis suis, Dunfini cum pertinentiis suis, Cellbrigdi cum pertinentiis suis. Lecu cum suis pertinentiis, Olechutrialacha cum pertinentiis suis, Balischriuniutrialacha, Baliscrini, Magneglan, Cellcumin cum pertinentiis suis, Cellgoban cum pertinentiis suis, Cellalad cum pertinentiis suis, Cellcormich cum pertinentiis suis, Cellro cum pertinentiis suis, Grosparai cum pertinentiis suis et Domnachinor. Prohibemus insuper ne interdictos etc. Libertates præterea etc. Decernimus ergo, etc. Salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate, et Tuamen. archiepiscopi debita reverentia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, iii Kalend Aprilis, indictione ii, Incarnationis Dominiæ anno

(10) In codice Colbertiano *Georgii*.

1198, pont. vero domini Innocentii papæ III anno A secundo.

XVIII.

DECANO ET CAPITULO ABRINCEN.

Ut, propter commissum in electione priori vitium, nunc recte alium eligant episcopum
(Laterani, XVI Kal. Aprilis.)

(11) Inter corporalia et spiritualia, etc., ut supra in lib. primo, epist. 532, in litteris decano et capitulo Andegaven. directis, fere in eundem modum, usque ad verbum et quamvis factum istud ratione causarum et etiam personarum tam celebre fuerit et solemne, ut cum in partibus illis ab omnibus fere sciretur, a vobis non potuerit vel debuerit ignorari, præsertim cum per assertionem dilecti filii magistri N. de Aquila in Ecclesia vestra scholarum magisterium obtinentis certificati fueritis de præmissis, et per confessionem nuntiorum vestrorum in auditorio nostro factam nobis constiterit quod suspensio præfati electi octo diebus electionem præcesserit memoratam; vos tamen nihilominus ad Ecclesiam tunc temporis non vacantem W. Tollen., post appellationem etiam ab eodem magistro ad sedem apost. interpositam, eligere præsumpsistis, contra quem multa fuerunt in auditorio nostro proposita, quæ ad reprobendam ipsius electionem citra præmissa impedimenta sufficere videbantur; vel quod primo electo nondum rite translato, se in locum ipsius tanquam viventis intrudi non debuit consentire; quod cum non fecerit, secundum canones ab ecclesiastica debuit communione depelli; cum et contra eum esset specialiter appellatum, qui propter ignorantiam litterarum et quia de gremio non erat Ecclesiæ, nisi ejus clericis antea reprobatis non poterat postulari; præsertim cum inter vos plerique idonei haberentur. In subscriptionibus etiam litterarum vestrarum quædam repugnantia videbatur, aliis asserentibus singulos subscripsisse, aliis quod præfatus magister scholarum causas frivolas assignando pro sua recesserit voluntate. Et cum viginti sint Ecclesiæ vestræ canonici, absente parte tertia, et nihil de ipsa electione sciente novemdecim canonicorum subscriptiones ibidem inventæ fuerunt. Unus etiam de præsentibus, nepos scilicet venerabilis fratris nostri Andegaven. episcopi, minor quatuordecim annis, nec locum in capitulo nec stallum habebat in choro. Alius etiam se tunc fuisse absentem et quod contradixerit facto vestro et appellaverit ante factam electionem, in auditorio nostro est publice protestatus, unde crimen falsi committentes poterant formidare. Cumque hujusmodi et similia obicerentur præfato W., tanquam reus delatos ante sententiam honores non poterat postulare, cum et secundum canones valde grave sit et indecens ut vir, de quo talia referuntur, cum ante discuti et disquiri debeat, honoretur. Ad hæc accedit quod idem W. astrictus curiæ nexibus perhibetur et cum filios habeat undecunque, fraudulenter proponitur

(11) Vide supra lib. 1, epist, 417, 447.

in diaconum ordinatus. His igitur et similibus contra factum vestrum in nostro et fratrum nostro auditorio allegatis, cum nobis de veritate negotii constitisset, attendentes quod non statim qui accusatur reus est, sed qui vincitur criminosus, quamvis multa contra præfatum W. fuissent proposita, quia tamen nulla probata fuerunt, communicato fratrum consilio non ob impedimentum personæ, sed propter electionis vitium, quod a vobis factum fuerat circa præmissam electionem duximus irritandum, universitati vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus convenientes in unum, et Spiritus sancti gratia, sicut moris est, invocata, in patrem et episcopum animarum vestrarum talem personam canonicè ac concorditer eligatis, quæ tam præesse noverit quam prodesse; per cujus circumspeditionem providam et providentiam circumspiciam Abrincen. Ecclesia, præveniente divina gratia et sequente, in spiritualibus et temporalibus valeat salubriter gubernari.

Datum Laterani, XVI Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

XIX.

ABBATI SANCTI MARIE DE CASANOVA EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum
(Laterani, XVI Kal. Aprilis.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ad verbum ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. Ex dono nobilis viri Berardi comitis Laureti, terras cultas et incultas, vineas et silvas, quæ his finibus concluduntur, videlicet a pede fluminis qui dicitur Scaone usque ad rivum Camardellæ, et ascendunt per ipsum rivum Camardellæ usque ad viam publicam quæ vadit super Sanctum Stephanum et transit per ipsam viam et revertitur in prædicto flumine Scaonis. Culturam comitis Laureti quæ jacet in valle S. Stephani super viam et subter viam cum pertinentiis suis. Vineam de Castro Celere cum pertinentiis suis et locum qui dicitur Campus Sacer cum suis pertinentiis. Sane laborum, etc. Liceat quoque vobis, etc. Prohibemus insuper, etc. Illud districtius inhibentes ne terras, etc. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus, etc. Licitum præterea sit vobis in causis propriis, etc. Insuper auctoritate apostolica inhibemus ne ullus episcopus in cujus parochia, etc. Illud attendentes, etc. Pro consecrationibus vero, etc. Quod si sedes, etc. Quia vero interdum, etc. Porro si episcopi, etc. Paci quoque, etc. Præterea omnes libertates, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ

notarii, cancellarii vicem agentis, xvi Kalend. Aprilis, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1198, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

XX.

LUGDOLFO MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO

Ipsi dat facultatem beneficia ecclesiastica conferendi et prælatos ad obsequium cogendi.

(Laterani, vii Id. Aprilis.)

Superna providentia, quæ populum humanum per diversa rectorum officia statuit in rectitudine gubernandum, pontificalem ad hoc tibi contulit dignitatem, ut per congruam executionem officii tibi crediti sis aliis virtutis speculum et exemplar. Et licet omnium tibi subditorum cura generalis incumbat, tamen circa Ecclesias et ecclesiasticas constitutiones tibi sollicitudo imminet specialis; ut per tuam diligentiam Ecclesiæ ipsæ prout convenit ordinentur, et rite singulis ordinatis in eis divini cultus obsequia celebrentur. Nos igitur in his, in quibus cum Deo possumus, tibi favorem apostolicum impertiri volentes, ut officium tibi commissum valeas liberius exercere, tibi auctoritate præsentium liberam concedimus facultatem ut prælationem, dignitates, præbendas et cætera beneficia Ecclesiarum illarum quæ sunt tibi metropolitico jure subjectæ, appellatione cessante valeas idoneis conferre personis, si juxta constitutionem Lateranen. concilii illi, ad quos pertinent, ad commonitionem tuam ea neglexerint ordinare. Tibi præterea pagina præsentis concedimus ut prælatos tuæ jurisdictioni subjectos per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra prævia ratione compellas ad consueta et debita tibi obsequia exhibenda. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vii Idus Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

XXI.

DECANO MAJORIS ECCLESIE MAGDEBURGEN.

Ipsi indulget ut decanatum Magdeburgensem retineat.

(Datum Laterani.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc. usque ad verbum filii, super inopinato casu tuæ cæcitatibus tibi plurimum condolentes et gerentes erga te piæ compassionis affectum, personam tuam, cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem decanatum ipsum Magdeburgensis Ecclesiæ, sicut ipsum juste ac pacifice possides, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus; mandantes ut quod per te non poteris adimplere, per idoneum vicarium exsequaris. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis, pont. nostri anno secundo (12).

(12) In veteri codice ms. illustrissimi viri Joann's Baptistæ Colberti superior epistola, non ad decanum tantum, sed ad decanum et capitulum scripta dicitur, hoc modo: DECANO et capitulo Magde-

XXII.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTI RUFI.

Ut sententia Lugdunensis archiepiscopi pro ipsis lata firma rataque maneat.

(Id. Martii.)

Sententia quæ ex delegatione sedis apostolicæ ratione prævia promulgatur, firma debet et illibata consistere; et ne in posterum aliquorum temeritate valeat perturbari, apostolico est munimine roboranda. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris potulationibus grato concurrentes assensu, sententiam quam venerabilis frater noster Rain. Lugdunen. archiepiscopus in causa quæ inter vos ex una parte et Hospitalarios ex altera super ecclesia Sancti Jacobi de Valentia vertebatur, ex delegatione sedis apostolicæ noscitur promulgasse, sicut juste lata est, nec legitima appellatione suspensa et in ipsius archiepiscopi authentico plenius continetur, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Idibus Martii, pontificatus nostri anno secundo.

XXXIII.

P. SANCTE MARIE IN VIA LATA DIAC. CARD., APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ipius industriam in concordandis Gallorum et Anglorum regibus laudat.

(Laterani, Kal. Aprilis.)

Sollicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quam nec difficultas itineris nec infirmitas corporis nec debilitas ægritudinis revocare potuit, aut etiam retardare quo minus festinans ad mandatum apostolicum adimplendum et semen verbi Dominici ac verbum pacis charissimorum in Christo filiorum nostrorum Ph. Francorum et R. Anglorum regum illustrium auribus tam sapienter quam salubriter instillares. Dedit autem Dominus, qui est in se sperantium fortitudo, affectibus tuis in te nostris effectum et eorundem corda regum, indurata prius, ad vocem prædicationis tuæ misericorditer emolliuit; ut etsi nondum plenam pacem statuere potueris, inter ipsos treugas saltem quinquennes receperint, et a multis de veræ pacis concordia per tuum studium ineunda speretur. Ut autem ad servandas treugas jam initas et statuendam plenam pacem melius valeas coercere rebelles, discretioni tuæ auctoritate præsentium facultatem liberam indulgemus quidquid vel in reges ipsos vel in terras eorum, aut alios et terras ipsorum, ecclesias et ecclesiarum prælatos propter hæc vel aliqua quæ istorum aliqua vel utrumque contingant, statuendum videris, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, libere statuendi et transgressores ac contumaces fe-

burgensi. Recipiuntur ipsi et bona, etc., ut supra: hoc est sub protectione S. Petri et sedis apostolicæ.

riendi districtione qua noveris expedire. Quia vero A quosdam nobiles de utroque regno, qui signum Dominicæ crucis assumpserant, a bonæ memoriæ Cle. [f. Cœlestino] papa prædecessore nostro per falsitatis expressionem vel suppressionem veritatis, absolutionis indulgentiam accepimus impetrasse, cogendi tales ad implendum votum peregrinationis emissum, non obstante indulgentia per subreptionem obtenta, cum mendax preceptor carere debeat impetratis, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, facultatem. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, Kal. Aprilis

XXIV.

PH. ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

Initas inter ipsum et Anglorum regem treugas approbat, et hortatur illum ut eas fortiter observet.

(Laterani, vii Kal. Aprilis.)

Qui operatus est Petro in apostolatu, nobis per ipsum operari et cooperari dignatus est, dum ad adventum dilecti filii nostri P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconi cardinalis, apost. sedis legati, terra cordis tui venientem super se inbrem devote suscepit, et sulcata vomere prædicationis ipsius semen verbi Dominici et recepit hilariter, et in fructum uberius pullulavit. Ne autem fructus ipse, qui adhuc quasi viret in flore, inimico homine superseminante zizania, quod absit! valeat suffocari, ne semen supra petram cecidisse credatur, si antequam ad plenam veniat maturitatem areseat, cum, secundum Apostolum, non auditores legis sed factores justi sint apud Deum, et alibi auditor verbi et non factor viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo comparetur, nec sufficiat incipere bonum nisi et perseveretur in ipso, quoniam non qui incæperit sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: oportet magnificentiam regiam cavere præcipue consilia detractorum, qui pacis consilium odientes scandala suscitant et nutriunt suscitata, qui lætantur cum male fecerint et in rebus pessimis gloriantur. Cum igitur, sicut ex litteris ejusdem legati et tuis accepimus, inter te et charissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum regem illustrem treugæ firmatæ sint pariter et receptæ quinquennes, nos treugas ipsas juxta mandati nostri tenorem initas et firmatas ratas habemus et præcipimus inviolabiliter observari: serenitatem tuam rogantes, moventes et exhortantes in Domino, et in remissionem tibi peccaminum injungentes quatenus et treugas observes prædictas et ad tractatum pacis eidem legato nostro auditum præbeas facilem et benignum; ut sicut inclytæ recordationis Ludovicus pater tuus pacem colere videaris et Romanam Ecclesiam honorare. Noveris autem nos eidem cardinali auctoritatem plenariam indulsisse, ut quidquid super treugis jam initis et concordia ineunda seu aliis quæ contingunt utrumque vel alterum

prædictorum, vel in coactione contumacium: vel pena transgressorum et aliis quibuslibet ad hoc pertinentibus viderit statuendum, statuat appellatione remota et faciat inviolabiliter observari. Universis etiam archiepiscopis et episcopis constitutis tam in regno Franciæ quam Anglorum districtè præcipiendo mandamus ut omnia quæ prædictus cardinalis propter prædicta statuerit, humiliter recipiant et appell. postposita studeant observare. Alioquin, sententiam quam in eos tulerit, ratam habebimus et faciemus dante Domino inviolabiliter observari.

Datum Laterani, vii Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

In eundem fere modum scriptum est, districtè B præcipiendo, universis archiepiscopis, episcopis et aliis Ecclesiarum prælatis tam in regno Franciæ quam in regno Angliæ constitutis.

XXV.

P. SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIACONO, CARD. APOST. SEDIS LEGATO.

Declarat treugas per ipsum initas inter Gallorum et Anglorum reges sibi placere.

(Datum Laterani.)

Quæ auctoritate nostra per legatos sedis apostolicæ provide statuuntur, firma volumus et illibata servari; ne vel revocentur in dubium vel temeritate cujuslibet irritentur. Eapropter, dilecte in Domino filii, sinceritatem devotionis et fidei, quam in exsequendo creditæ tibi legationis officio adhibere dignosceris, attendentes ac de tua discretione confisi, quinquennes treugas inter charissimos in Christo filios nostros Phil. Francorum et R. Anglorum reges illustres juxta mandati nostri tenorem initas et firmatas auctoritate apostolica confirmamus, etc. Decernimus ergo, etc

Datum Laterani, iii Kal. Aprilis.

XXVI.

MANTUANO EPISCOPO.

Quod capitulum Tarvisinum decernat absolutum ab impetitione super præpositura.

(Laterani, iii Non. Aprilis.)

Meminimus nos olim venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis capitulo Tarvisin. nostris dedisse litteris in mandatis ut præposituram Ecclesiæ Tarvisinæ, quæ ultra duodecim annos vacaverat, cujus etiam donatio ad nos auctoritate Lateran. concilii fuerat devoluta, dilecto filio B. subdiac. nostro sine aliqua difficultate conferrent. Tibi etiam, si bene recolimus, auctoritate fuit apostolica mandatum ut prædictis episcopo et capitulo in executione mandati nostri cessantibus, non obst. sacramento quod dicebantur de non eligendo præposito præstitisse, cum id exsequi eorum non esset juramento contrarium et juramentum ipsum videretur minus fuisse discretum; sublato appellationis obstaculo, de prædicta præpositura eundem B. non differres aliquatenus investire, et in possessionem inducere corporalem. Sane prædicti episcopus et capitulum dilectos filios Walbertum sub-

diaconum nostrum et Tolbertum canonicos Tarvisinos ad nostram postmodum præsentiam destinantes, nobis exponi fecerunt quod litteræ illæ ad falsam fuerant suggestionem obtentæ. Super hoc enim mentio facta non fuerat quod, cum per quosdam præpositos, qui curam honorum canonicæ Tarvisinæ gerebant, eadem usque adeo districta fuisset, quod vix poterant in eis prædicti canonici congrue sustentari, ad tantum incommodum removendum iidem canonici cum bonæ memoriæ C. eorum episcopo et quibusdam aliis prædecessoribus communiter stauerunt ut unum de canonicis ipsis assumerent annuatim, qui vice præpositi ad ipsorum commodum bona ejusdem canonicæ dispensaret et viginti fratres in eadem ecclesia semper esse deberent Domino militantes. Quam constitutionem felicitis recordationis Alexander, Lucius, Urbanus et Clemens prædecessores nostri auctoritate apostolica confirmarunt, sicut ex privilegiis eorumdem nobis innotuit manifeste. Cum igitur nostræ voluntatis vel propositi non existat ut antecessorum nostrorum privilegia vel indulta suggestionem cujuslibet violentur, præsertim cum mendax precator carere debeat impetratis, nosque ipsi subdiacono, qui, sicut credimus et speramus, statum illud penitus ignorabat, alias congrue fecerimus provideri, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus prædictos episcopum et capitulum, quos ab impetitione prædicti subdiaconi duximus penitus absolvendos, nostra fretus auctoritate denunties penitus absolutos, in irritum, appellatione cessante, reducens quidquid occasione litterarum illarum per te contra ipsos factum est vel statutum.

Datum Laterani, III Nonas Aprilis.

Scriptum est episcopo et canonicis Tarvisinis in modum indulgentiæ.

XXVII.

POTESTATI ET POPULO TARVISINIS.

[Sine salutatione.]

Uortatur eos quod redeant ad Ecclesiam, et facinororum emendent.

(Laterani, VII Kal. Aprilis.)

Non merita vestra, quæ demeruerunt penitus gratiam sedis apostolicæ, nos inducunt, sed movet et monet potius debitum officii pastoralis ut contumaciam vestram sollicitare litteris procuremus, si forsitan adjiciatis resurgere, nec, sicut hactenus, semper in deterius corruatis, vel si in cœpta malitia duxeritis persistendum, admonitionem ultio debita subsequatur, et ferro curentur vulnera quæ fomentorum non sentiunt medicinam. Expectavimus etenim hactenus si forsitan patientia nostra vos ad penitentiam revocaret, ut accusante conscientia per vos ipsos dijudicaretis ac condemnaretis actus vestros, et tandem resipiscentes a malo, Deum vobis per condignæ satisfactionis opera placaretis, et Romanam Ecclesiam quam persistis. Verum patientia nostra vobis hactenus,

A sicut apparet ex opere, visa est tribuisse materiam malignandi; ita quod indurato corde nec accusantium vos interius cogitationum aculeos sentialis nec fomentum ecclesiasticæ disciplinæ, quæ ad correctionem vestram civitatem Tarvisin. supposuit sententiæ interdicti: sic ut de vobis jam dicere va eamus: *Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jerem. LI, 9). Peccator enim dum venerit in profundum vitiorum, contemnit (Prov. XVIII, 3).* Olim siquidem, sicut accepimus, civitatem Feltren. ad Feltrensem pertinentem Ecclesiam penitus destruxistis, combussistis ecclesias et tam bonæ memoriæ episcopum quam homines civitatis ejusdem stare mandato vestro juramenti vinculo astrinxistis; et cum Feltren. Belunen. ac Ceneten. diœceses B fere penitus vastassetis et curiam Sancti Pauli de Medates ad Aquilegien. pertinentem destruxissetis omnino, castro de Caneva quindecim diebus obsesso ac pluribus nobilibus interfectis ibidem et devastatis omnibus circumquaque, bonæ memoriæ G. Aquilegien. patriarcha consules et consiliarios vestros excommunicationis et civitatem vestram interdicti sententia innodavit. Sed bonæ memoriæ Urbanus papa prædecessor noster gratiam impendere volens ingratias et, secundum Apostolum, vincere in bono malum, simplici solummodo super præstanda satisfactione promissione accepta, per eundem patriarcham latam in vos obtinuit sententiam relaxari. Vos autem ex hoc deteriores effecti et in Ecclesiam insurgentes, episcopatum Belunen. et Ceneten. manu intrastis armata et multipliciter afflixistis. Licet autem in compositione inter C F. quondam imperatorem et Lombardos habitas prædictas diœceses ad nos nullatenus pertinere fuerit diffinitum, et vos juri, si quod in eis habueratis, quod tamen nullum erat, abrenuntiaveritis per publicum instrumentum, ac postmodum idem imperator per privilegia sua episcopatus prædictos a jurisdictione ac potestate vestra decreverit absolutos; vos hæc omnia contemnentes, castra et possessiones ad Belunen. Ecclesiam legitimæ venditionis titulo devolutas, ab his ad quos non pertinebant illicite comparastis, possessione ipsorum per violentiam occupata et appellatione contempta quæ ad apost. sedem et imperium fuerat interjecta; et hostiliter Feltren. ac Belunen. episcopatum intrantes, omnia circumquaque vastastis, ducentos de melioribus locorum illorum captos ducentes usque ad civitatem vestram, quos diu detinuistis carceri mancipatos. Quamvis etiam postmodum super possessionibus ipsis pro Belunen. ecclesia tertio lata fuerit sententia per iudices delegatos et per sedem apostolicam confirmata et vos postmodum per Veronensium et Mantuanorum arbitrium, ad quod servandum vos juramenti, pignoribus, et obsidibus obligastis, ad restitutionem possessionum ipsarum faciendam Ecclesiæ Belunen. fueritis condemnati, prædictis episcopatibus a violentia vestra penitus absolutis, ac vobis promittentibus

hæc omnia inviolabiliter observare, in præconcepta tamen malitia persistentes, in simulata pace bonæ memoriæ Belunenen. episcopo paravistis insidias, et eum captum et vinctum quasi latronem per nemora die noctuque trahentes, tandem acclamante populo *Moriatur!* ipsum nequiter occidistis; et, quasi non id vobis sufficeret, castrum Opitergii et tertiam partem Belunenen. Ecclesiæ possessionum per violentiam occupastis. Propter quod bo. me. Cælestinus papa prædecessor noster civitatem vestram supposit sententiæ interdicti et principales hujus iniquitatis auctores excommunicatos mandavit publice nuntiari, evitari præcipiens vos et civitatem vestram in commerciis a vicinis. Tandem vero circa nostræ promotionis initia, cum quidam vestrum ad sedem apostolicam accessissent, ut gratiam vobis, licet immeritis, faceremus, venerabilibus fratribus nostris A. Sanctæ Rom. Eccl. cardinali Veronen. et H. Ferrarien. episcopis dedimus in mandatis ut a vobis sufficienti cautione recepta quod tam super nece episcopi memorati, quam super occupatione et detentione possessionum, mandatis apostolicis pareretur, latam in vos relaxarent sententiam interdicti et cognoscentes de causa partes cum suarum testimonio litterarum ad nostram præsentiam destinarent. Verum nec prædicti nuntii litteras sedis apostolicæ receperunt, nec vos ad eorundem iudicium præsentiam accessistis; sed inimicos sedis apostolicæ vos dicentes, constitutionem dilecti filii nostri G. Sanctæ Mariæ in porticu diacon. cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, contra hæreticos promulgatam, nec voluistis recipere nec servare. Nuper etiam cum Vicentin. et Veronen. conjurantes et cum multo exercitu irruentes in diocesium Genetensem, licet servare firmam treugam eidem episcopo jurassetis, villam ipsam Ceneten. et tam matricem quam alias ecclesias combussistis, profanis manibus diruentes altaria, et sanctorum reliquias asportantes, et vastantes possessiones ad eundem episcopum et suos spectantes in villis aliis constitutas. Cum itaque contumaciam vestram dissimulare de cætero non possimus, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et sub obtestatione divini iudicii districte præcipimus, quatenus super prædictis omnibus Deo et Ecclesiæ Romanæ, quam principaliter offendistis, satisfacere procuretis, ablata omnia restituente Ecclesiis antedictis, et de molestiis, damnis et injuriis irrogatis venerabilibus fratribus nostris P. patriarchæ Aquilegien. Feltren. Belunenen. et M. Ceneten. episcopis et aliis temporali eorum jurisdictioni suppositis, quos læsistis, condignam coram venerabili fratre nostro patriarcha Graden. et episcopo Glugiensi, quibus super hoc nostras litteras destinamus, satisfactionem sine dilatione ac contradictione qualibet exhibentes, ita ut prædicti patriarcha et episcopi pro vobis apud nos intercedere teneantur. Alioquin, quoniam in Ecclesiam Dei

A conjurasse videmini et episcopos de civitate in civitatem fugare, ut in eo, in quo delinquitis, sentiat rigorem ecclesiasticæ disciplinæ, civitatem vestram pontificali privabimus dignitate et vos mandabimus tam a rectoribus quam universis civitatibus Lombardiæ in commerciis, colloquiis et aliis evitari, ac mercatores vestros, ubicunque inventi fuerint, capi per principes sæculares, et publicatis bonis eorum, personas etiam sub arcta custodia detineri. Alias etiam in vos manus nostras tan spiritualiter quam temporaliter aggravare curabimus; ita quod quantus sit vester excessus in pœna cognoscat evidentiis quam in culpa. Interim autem eidem Graden. patriarchæ et episcopo Glugiensi. districte præcipimus ut latam in terram vestram interdicti et personas principalium auctorum et fautorum necis episcopi memorati excommunicationis sententias innovent et curent solemniter publicare. Ad vos ergo cum propheta clamamus: *Redite, prævaricatores, ad cor* (Isa. XLVI, 8) et ante oculos vestros districtum Dei iudicium statuatis; ut fugere valeatis ab ira ventura quæ jam contra vos incœpisse videtur (Matth. III), qui peccatorum tenebris interior excæcati, ad exteriores inferni tenebras properatis, nec Deum timentes nec reverentes Ecclesiam, imo, ut obstinati, de misericordia desperantes. Agite igitur pœnitentiam, cum locus est pœnitendi, ne tandem frustra pœniteat noluisse vos pœnitere.

Datum Laterani, VII Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

XXVIII.

ILLUSTRI REGI ARAGONUM.

De vera moneta et pondere præcipit.
(Laterani, Non. Aprilis.)

(13) Quanto personam tuam inter alios principes Christianos sinceriori charitate diligimus, tanto serenitati regis diligentiori sollicitudine volumus præcavere, ne quid ei, quod absit! immineat, quod vel in periculum animæ aut in detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore siquidem litterarum tuarum et plurium prælatorum necnon et aliorum multorum in tuo regno consistentium nobis innotuit quod cum adversus inimicos Christianitatis, qui præ magnitudine suæ potentis terram Hispaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo filii nostri Castellæ regis illustris cum armatorum multitudine festinantes, quidam consiliarii tui, quin imo potius deceptores, tuum animam induxerunt ut jurares, irrequisito assensu populi, usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quæ tamen circa mortem ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem moneta est adeo diminuta et minoris valoris effecta, quod grave propter hoc in populo scandalum generatur: tu quod egæras indiscrete cupiens revocare ac necessitati populi satisfacere, ab observatione juramenti prædicti, ex quo tibi et regno tuo metuis grave periculum imminere, postulasti

(13) Cap. *Quanto*, De jurejurando.

suppliciter (14) a nobis absolvi. Super quo diligens indagator veritate comperta potuisset facile intueri quod non tam erat absolutio necessaria quam interpretatio requirenda. Quoniam cum juramentum fecisti, monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, quod de regis serenitate non credimus, juramentum fuisset illicitum et nullatenus observandum, et pro eo tibi esset poenitentia injungenda, cum juramentum ut esset iniquitatis vinculum non fuerit institutum. Si vero ipsam legitimam esse credebas, juramentum licitum fuit et usquequaque servandum. Et ut irreprehensibiliter observetur, consulimus et mandamus ut reprobata moneta quæ a legitimo pondere fuerat diminuta, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum statum quem tempore patris tui habuit meliorem; ita quod et antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur, per quod et dispendium vitari poterit et juramentum servari. Verumtamen si forte monetam ipsam in præstatione juramenti credebas a legitimo pondere diminutam et tua super hoc conscientia te remordet, venerabili fratri nostro episcopo Cæsaraugustanensi, cui super hoc scribimus, tuum humiliter confitere reatum, et satisfactionem, quam indixerit tibi pro illicito juramento, devote suscipias et studeas adimplere.

Datum Laterani, Nonis Aprilis.

Scriptum est super hoc Cæsaraugustan. episcopo.

XXIX.

EPISCOPO S. ANDRÆE.

De pœna falsariorum.

(Laterani, v Id. Martii.)

Sicut nobis tua fraternitas indicavit, peregrini quidam ab urbis partibus redeuntes, sub apostolica bulla litteras sæpe reportant ad iudices delegatos, pro quorum imperitia in regno Scotorum multa nonnunquam proveniunt detrimenta; præsertim cum litteræ taliter impetratæ, manifestam falsitatis suspicionem prætendant et illa sæpe contineant quæ nulli consuevit sedes apostolica indulgere. Nos ergo nolentes ut maleficia remaneant impunita, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si ad manus tuas hujusmodi scripta quandoque pervenerint, auctores eorum prudenter investigare labores et inventos tandiu facias in custodia detineri, nisi propter fidejussoriam vel aliam securitatem idoneam ipsos fidei propriæ duxeris committendos, donec et litteras ipsas nobis transmittas et quod de ipsarum auctoribus et illis qui eis scienter usi fuerint efficere debeas, per responsum nostrum, valeas edoceri: provisurus attentius ne hujus occasione mandati præter culpam suam aliqui graventur injuste.

Datum Laterani, v Idus Martii.

(14) In tertia Collect. *supplicasti humiliter.*

(15) In tertia Collect. *Nutrien..... Vercellensi.*

XXX.

DE CELLA S. PETRI ET MITREN. ABBATIBUS ET PRÆPOSITO UVERDEN. (15).

Electio Scaffusen. abbatibus ipsis committitur examinanda.

(Laterani, vii Id. Aprilis.)

(16) Cum inter dilectum filium R. seniore et R. juniorem super abbacia Scaffusen. quæstio vertetur, eis in nostra præsentia constitutis dilectos filios G. Sanctorum Cosmæ et Damiani et G. Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconos cardinales dedimus auditores. In quorum præsentia pro R. seniore fuerunt proposita quæ sequuntur. Quod cum H. quondam abbas ipsius cœnobii onus regiminis invito capitulo suo spontanee resignasset, et ab obedientia sua monachos absolvisset, ipsi prædictum R. seniore, etiam dicto H. consentiente sibi que obediente cum aliis, in abbatem unanimiter elegerunt. Postea vero electus diocæsano episcopo præsentatus, munus ab eo benedictionis accepit, Ecclesiam ipsam per biennium et amplius, sicut abbas proprius, administrans. Verum quoniam moniales Sanctæ Agnetis ejusdem villæ, quæ peccandi materiam junioribus monachis ministrabant, arctiori custodiæ mancipavit, exinde occasione inventa, juvenes monachi contra ipsum alios concitarunt, tanquam prædicti H. resignatio minus canonica extitisset. Quod audiens episcopus antedictus ad locum accessit, causam dissensionis requirens, et prædictum H. paterne redarguens tanquam odii fomitem in Ecclesia seminasset, accepit ab eo quod per ipsum talia non fiebant. Et cum quidam de monachis, ipso episcopo præsentate, se dicerent ab obedientia præfati H. nullatenus absolutos, idem H. quod eos absolverat est professus. Et ut omnem a se suspicionis materiam amoveret, cum jurejurando vehementer asseruit coram episcopo antedicto quod neque illam nec aliam habere vellet ulterius abbatiam. Monachi vero post recessum episcopi ad artes solitas nihilominus recurrentes, coram dicto episcopo et capitulo Constantien. adversus eundem R. controversiam agitarunt, tanquam minus canonice dictus H. dimiserit abbatiam. Cumque dictus R. paratus esset de justitia sua in continenti probare, monachi defectum causæ suæ videntes, in nullo gravati, sedem apostolicam appellarunt, et per litteras infra terminum appellationis per subreptionem obtentas, contra ipsum R. per nuntios appellantem iniqua sententia promulgata, ejus fuit adversarius restitutus. Ipse vero R. appellationem interpositam per nuntium prosequens et termino constituto commissionis litteras ad certos iudices impetravit; ut quod occasione prioris commissionis contra eum judicatum fuerat ad statum debitum revocato, et ei restituerent abbatiam et a monachis sibi facerent debitam reverentiam exhiberi. Sed monachis obstinatis et sibi obedire nolentibus, ambæ partes ad sedem apostolicam accesserunt: quibus a bonæ memoriæ

(16) Cap. *Cum inter dilectum.*, De elect.

Cœlest. papa prædecessore nostro nos ipsi, dum in A minori eramus officio constituti, et dilectus filius noster I. tt. Sancti Stephani presbyter cardinalis dati fuimus auditores. Et cum utrinque coram nobis esset diutius allegatum et eidem prædecessori nostro per nos esset processus negotii declaratus, ipse prædictum R. sententiam cum instantia postulante ad componendum coegit invitum, et sic abbatiae renuntians, de manu ejus custodiam et etiam prioratum recepit, ab eo, dum viveret, sine questione qualilibet possidendos. Huic autem ordinationi licet invitus consentiret, domum tamen reversus, adversarii compositionem ipsam in nullo volentibus observare, non potuit quæ sibi concessa fuerant obtinere, quin potius in eum, quod deterius est, manus iniecerunt postea violentas. Sed adjutus ab ipsius loci hominibus et monachorum manus evadens, ad appellationis subsidium convolvavit. Interim vero dilectus filius noster P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ad partes illas accedens, pro jamdictis et aliis multis excessibus et suspendit monachos et monasterium interdixit. Ipsi vero contempta sententia cardinalis, divina promptius quam antea celebrarunt; et in hac suspensione prædictus adversarius ejus de medio est sublatus; quo comperto, ad Ecclesiam venit; et cum vellet prædictæ compositioni parere, parte altera hoc nolente, ne ad electionem abbatis procederetur, quousque quæstio inter eos finiretur, obicem provocationis objecit. Sed monachi per omnia contumaces et dictum R. juniorem pariter eligentes, ipsum benedicendum diocæsano episcopo præsentarunt; qui post appellationem interpositam benedixit eum et in ecclesia interdicta. Unde idem R. iterato ad sedem apostolicam accedens, a nobis litteras (17) impetravit, ut quod post appellationem legitime interpositam perperam fuerat a monachis attentatum ad statum debitum revocato, si constaret a suspensis et interdictis electionem factam fuisse, denuntiarent eam penitus non tenere. Super restitutione vero ipsius R. senioris et aliis quæ utrinque ducerent proponenda, statuerent, appellatione remota, quod ordo posceret rationis. Cæterum judices delegati, litteris his receptis, partes ad suam præsentiam citaverunt; et cum monachi per suggestionem falsi probare velent litteras impetratas, iudicibus nolentibus ipsarum probationem recipere, sedem apostolicam appellarunt. Delegati vero, quia remota erat in litteris appellatio, in causa nihilominus procedentes, cum per depositiones testium eis de veritate negotii constitisset, pro sæpedito R. seniore sententiam protulerunt, adjudicantes ei ecclesiam memoratam. Petebat itaque quod factum erat ex delegatione apostolicæ sedis per nos obtinere debitam firmitatem; ut repressa contumacia monachorum, pacifica ipsius abbatie possessione gauderet. Cæterum contra eundem R. seniore fuit ex parte altera taliter allegatum, quod cum dictus H. quondam abbas minus le-

(17) Addendum, ad iudices, aut aliquid simile.

g. time resignasset et monachi de electione tractarent, senior R. fraude adhibita procuravit quod cum Vesperæ cantarentur, et die sequenti esset electio celebranda, homines burgi ad ecclesiam accedentes, ipsum R. fere omnibus monachis reclamantibus ibidem per violentiam intruserunt. Monachi vero postea cognoscentes renuntiationem præfati H. minime tenuisse, pariterque pensantes quod sub ejus conversatione laudabili monasterium proflcere posset, ipsum tanquam abbatem proprium requirebant. Unde factum est quod post multas altercationes et commissiones factas, tandem de utriusque partis assensu commissio est obtenta quod, si de informi resignatione H. et inutili substitutione R. senioris constaret iudicibus delegatis, R. remoto, sæpedito H. restituerent abbatiam; et ita fuit effectum in mancipatum. Post hæc ipso R. nihilominus murmurante, ambo pariter ad prædecessoris nostri præsentiam accesserunt; qui, sicut jam præmisimus, nos et præfatum presb. cardinalem eis tribuit auditores, et tandem causa diutius actitata, per eundem prædecessorem nostrum de utriusque partis assensu fuit compositio taliter celebrata, quod H. abbatiam, R. vero prioratum et custodiam obtineret, propter quod ipsi H. obedientiam repromisit. Sic ergo eis reversis ad propria, præfatam compositionem idem R. coram diocæsano episcopo approbavit. Sed ab ipso abbate postea requisitus tertio si custodiam et prioratum vellet habere, post trinam citationem veniens dixit quod non per eum sed per Rom. pontificem volebat habere præmissa; unde nullam obedientiam ei voluit exhibere. Recedens igitur absque abbatis licentia, cum extra monasterium moram faceret longiorem, ab ipso H. de fratrum consilio fuit excommunicationis vinculo innodatus; et cum per longum tempus non rediret ad monasterium, abbas dicta officia, consulentibus fratribus, aliis assignavit, qui quoad abbas vixit ea pacifice tenuerunt. Abbate vero defuncto, fratres convenerunt in unum, nonnullis abbatibus et aliis viris religiosis præsentibus qui ad defuncti convenerant sepulturam, et R. juniorem, seniore absente, in abbatem unanimiter elegerunt; quem præsentatum sibi diocæsanus episcopus confirmavit et benedixit. Consequenter vero senior R. ad præsentiam nostram accedens, litteras ad remotos per dicta quatuor iudices et suspectos monachis per mendacium impetravit. Ad quos pars monachorum ante aliquam citationem accedens, copia commissionis obtenta, litteras per falsi suggestionem proposuit impetratas, pro eo quod dicebatur in eis compositionem sibi non fuisse servatam, monasterium interdictum et se appellasse priusquam R. junior electus fuerit in abbatem: quæ falsa penitus asserbat. Tacuit etiam se excommunicatum ab hoc abbate defuncto et alia quædam, quibus expressis litteras ipsas nullatenus impetrasset. Cumque omnia quæ præmisimus sufficienter probare vellet et

judices eorum probationes recipere, tanquam de- A
mandatum eis non fuerit, recusarent, ipsi monachi
ante ingressum iudicii appellarunt, sicut ex depo-
sitionibus testium est probatum. Delegati vero ni-
hilominus procedentes et recipientes testes partis
adversæ, seniorem R. instituendum sententialiter
decreverunt; quorum factum, tanquam iniquum,
irritari a nobis monachi suppliciter postulabant.
Cum autem quæ premissa sunt et alia quædam præ-
fati cardinales nobis et fratribus nostris prudenter
et fideliter retulissent, nos (attendentes quod ex
consensu compositionis receptæ, quam prædeces-
sor noster etiam confirmaverat, jus, si quod sibi
competierat, R. senior amisisset ac per hoc ne mo-
nachi ad electionem procederent, appellare de jure
minime potuisse, cum, nisi quorum interest, audiri B
non soleant appellantes) de consilio fratrum no-
strorum appellationem illam dicimus legitimam non
fuisse; unde per eam electio non potuit impediri.
Quia vero constitit nobis monachos ante litis ex-
ordium rationabiliter appellasse, pro eo quod super
falsi suggestionem probationem nolebant admittere
delegati et per consequentiam eo ipso quod bene
appellatum fuerat, jurisdictionem iudicum exspi-
rasse, quidquid ab eis perperam attentatum, vel
de recipiendis ante litem contestatam testibus vel
de sententia proferenda denuntiamus sententialiter
non tenere. Sane quamvis dilecti filii P. præpositus
et capitulum Constantien. de interdicto præmisso
ad cardinalem (18) qui posuerat illud suis litteris
inseruerint, qui tamen per id quod R. juniore diœ-
cesanus episcopus munus benedictionis impendit, C
ei videtur quod præmisimus obviare, unde vel scri-
ptura facto vel factum scripturæ præjudicat, nec
probatum fuit, licet objectum, quod ab interdictis
electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irri-
tare; præsertim cum contra personam electi nihil
fuerit intentatum; ideoque causam ipsam sub ea
forma vobis duximus de consensu partium commit-
tendam, ut si constiterit quod electio fuerit facta
a suspensis, ea omnino cassata, ipsi monasterio,
post satisfactionem indignam, suspensionis et inter-
dicti sententia relaxata, de persona idonea consu-
latur. Alioquin, ne utilitas monasterii retardetur,
præmissam electionem per vos appellatione remota
volumus confirmari, et R. juniorem abbatiam paci-
fica possessione gaudere, alium vero custodiam et
prioratum quæ sibi fuerant a supra memorato præ-
decessore nostro concessa, non obstante donatione
ab H. quondam abbate facta de ipsis, volumus et
mandamus sine contradictione qualibet obtinere.
Testes autem, etc. Nullis litteris præter assensum
partium, etc. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis

XXXI.

VV. ABBATI DE DEREFOORDIA, EJUSQUE FRATRIBUS, TAM
PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITA
ROFESSIS IN PERPETUUM.

De privilegiorum confirmatione.

(Laterani, vi Id. Aprilis.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ad ver-
bum ordo canonicus, qui secundum Deum et beati
Augustini regulam atque Præmonstraten. fratrum
institutionem in eodem monasterio, etc., usque ad
verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum
monasterium situm est cum omnibus pertinentiis
suis, sicut terminorum designat appositio, et mo-
lendinum quod Henricus clericus tenuit cum per-
tinentiis suis, et decimam pedagii de Herting. in
denariis et in portis, et totam decimam casei sui,
præter unam pesam quæ ad Ecclesiam ejusdem
loci dicitur pertinere, et terram de Vura, ex dono
Henrici Hosati secundi augmentum terræ et nemo-
ris, scilicet a via Londonien. quæ tendit de Dere-
fordia versus Sing. usque ad divisam Hamesir et
Susesxiæ, et capellam de Standena cum pertinen-
tiis suis, et 36 acras terræ in Vulgaston., et mo-
lendinum de Hagedebed. cum pertinentiis suis, et
decimam domus suæ, scilicet de pane et carne et
pisce, et terram quam Robertus de Sanda tenuit
cum pertinentiis suis. Ex dono Clementiæ uxoris
suæ assensu domini sui 20 sol. censuales in civi-
tate Wintoniæ, et terram de Albedeston; ex dono
Joceleni fratris quondam .. reginæ unam virgatum
terræ in Ecchieie; ex dono W. de Braosa unum
tunellum vini rubei ad missas celebrandas in villa
de Soraban et unam salmam; ex dono H. comitis
Glocestræ terras quas T. de Witru. et Matthæus
et Robertus tenuerunt, et sedecim acras in Essar-
tis de Nutstede; ex dono Hugonis Hosati duas vir-
gatas terræ in Berithon cum pertinentiis suis; ex
dono Galfridi Hosati medietatem terræ quam emit
de Gualtero de Selca, in Edboldinton; ex dono
W. de Sunewerda unam virgatum terræ apud
Holt; ex dono R. de Mesnil et Jordani de Walcher-
villa terram quam Reginaldus filius Ulfi tenuit in
Subreton; ex dono R. capellani de Saldeford
unum masagium in Gelleford; ex dono Hugonis
de Bernier unum masagium apud Devisas. Ex dono
W. de Elestede terram de Wihus; ex dono Alani
de S. Georg. o quinque solidatas redditus in man-
erio de Tradinchon. Ex dono Wajteri Hosati terram
de Scartorp. Sane novalium, etc. Liceat quo-
que vobis, etc. Prohibemus insuper ut nulli fra-
trum, etc. Ad hæc, præsentii decreto statuimus ne
quis vos, etc. Prohibemus insuper ut infra fines, etc.
In parochialibus autem, etc. Chrisma, vero etc. Li-
citur, etc. Cum autem generale interdictum, etc.
Sepulturam præterea, etc. Paci quoque, etc. Liber-
tatis, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apost.
auctoritate et diocessani episcopi canonica justitia
Si qua ig' tur, etc.

(18) In tertia Collect. a card.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini A papæ notarii, cancellarii vicem agentis, vi Idus Aprilis, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

XXXII.

CORCAIEN. EPISCOPO, EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE
SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, II Id. Aprilis.)

Ex injuncto nobis apostolatus officio, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis et libertatibus intra et extra civitatem; ecclesiam S. Mariæ in Monte, et ecclesiam beati Michaelis, et cœmeterium in quo positæ sunt et atria circumquaque posita; ecclesiam S. Nessani, ecclesiam S. Brigidæ, ecclesiam S. Sepulchri, ecclesiam S. Joannis in civitate, ecclesiam S. Trinitatis et ecclesiam S. Petri in civitate, cum molendino Corcaie, quod est inter insulam et rupem, cum piscatura Vadugaill et piscaturam Macmoelpoil, et cæteras piscaturas juratas Ecclesiæ tuæ cathedrali S. Barri, Achadnanhos, Dunculinn, Clochan, Nabulain, Duoles, Uchonduban, Balinagerranach, Ardachad, Baliugiphán, Baliudunchada, Lesnaedenan, Balufobedi, Cellnaginchrinn, Duobetheig, Lesadhbeccam, Celludri, Cellroman, Cellcul, Ardinor, Durusguill, Cellescop, Mellan, Cellescoplappan Cellcunran Cullecha, Dubtlach, et alias terras S. Barri in Ulurp, et totum Vmacciar, in terris, ecclesiis, aquis et possessionibus. Terram Sancti Barri in Ciarrigi, in Ispich, cum pertinentiis suis. Rosbech, Cellnaclerech, Cellimeclan, Aesgabri, Hucubmachino, Cellinelaig, Cullen cum pertinentiis suis. Nochoengbail, Cennsali cum pertinentiis suis, Techsachsen cum pertinentiis suis. In Iseoganan Cellmæsenoch Cellbrogan, Cellmathnain, Midisel, Achadmeleitig, Cellsinchill cum pertinentiis suis; Techmolaggi cum pertinentiis suis, Domnabior, Cellsaeleah, Ciseicerum, cum pertinentiis suis; Inisduni cum pertinentiis suis, Magalaid, Glennberchin, Cellarchadangli, Acchaddun, cum pertinentiis suis; Cellmugana, Cluamechi, Cellcillin, Cellcobi, cum suis pertinentiis; Scol cum suis pertinentiis, Cellloran, Cellmolaggi, Cellmua, Durrus cum pertinentiis suis; Insscuingi cum suis pertinentiis, Cellmochomoc, Cellehdach, Cellmana, Cellchatthigern, Cellmaceogam, Dramdalach, Fanlobais, Magatia, Dissaert, Saergussa, Cennech, Cluannachad, Dunusci, Cennmugi, Magalaid, Disertmort cum pertinentiis suis; Disertanaeda cum pertinentiis suis; Rathen cum pertinentiis suis; Claennabur cum pertinentiis suis, cum Cennmugi et aliis pertinentiis suis, Athbruanni, Ardmacchfaelan, Tulac' rata, Cellia, Cluanpruches, Corcabbet et Archadfadda. Prohibemus insuper ne interdictos, etc. Præterea libertates, etc. Decernimus ergo, etc. Salva

in omnibus apost. sedis auctoritate, et Casselen. archiepiscopi debita reverentia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, II Idus Aprilis, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

XXXIII.

EPISCOPI ET POTESTATIS ET CASTELLANENSIS AD
PAPAM.

Mittunt tributum pontificisque opem vastulant adversus Aretinos.

Pio patri et domino Innocentio divina gratia sanctæ Rom. Ecclesiæ summo pontifici R. Castell. Ecclesiæ humilis servus et bonus comes civitatis B Castell. Potestas, cum ejusdem terræ majoribus et minoribus, debiti obsequii devotissimum famulatum. Cum pristina memoria terra nostra, imo vestra, ad patrimonium S. Rom. Ecclesiæ communiae privato jure spectare noscatur et nuper sanctitatis vestræ sollicita cura antiqua statuta inde sint innovata, dignum duximus ad præsens debitum canonem, scilicet per unamquamque domum denarium colligere et, in signum nostræ fidei, per præsentium latorem nobilem virum ad pedes vestræ sanctitatis dirigere: cujus facti humilia devotio nos corroborat et in quibus indigenus a sanctitate vestra protectionem quærere confortat. Aretini cives, nobis aliis proximiores, Castellan. episcopatus fines invadere conantur; et cum marchionibus confederati, qui contra præceptum vestrum de destructione montis Sanctæ Mariæ acriter doluerunt, aliud castrum Castellan. Ecclesiæ expugnare et memoratum montem post Pascha reficere ordinaverunt. Subveniat ergo famulis suis vestræ sanctitatis benignitas et jamdictos Aretinos ab hujusmodi vexationibus imperiose compescat; et adjacentes vicinos, scilicet Perusinos et Massanos, ut nobis subveniant, vestræ paternitatis providentia, si placet, inducat.

XXXIV.

EBREDUNEN. ARCHIEPISC.

Ut Venciensem episcopum publice excommunicatum denuntiet.

(Laterani, VI Id. Aprilis.)

Sicut nobis tua fraternitas suis litteris intimavit, cum bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster tibi et ven. fratribus nostris Dignen. et Seneceu. episcopis dedisset firmiter in mandatis ut pro enormibus quæ sibi de Venciens. episcopo fuerant nuntiata, ipsum, si rei veritas taliter se haberet, ab officio beneficioque suspensum, ad sedem apostolicam mitteretis, vos diligenter quæ vobis injuncta fuerant exsequentes, cum illis et deterioribus præfatum episcopum inveneritis maculatum, præcepistis eidem ut suspensus apostolico se conspectui præsentaret; qui neque ad Ecclesiam Romanam accessit neque propter suspensionem episcopatum desit ordinare. Nolentes autem ut quæ, de man-

dato maxime apostolicæ sedis, a venerabilibus fratribus nostris rationabiliter disponuntur alicujus debeant temeritate convelli, fraternitati tuæ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus præfatum episcopum, qui suspensionis sententiam in se latam observare contempsit, excommunicatum publice nunties et facias ab omnibus arctius evitari, donec ad præsentiam nostram cum tuarum testimonio litterarum accedat redditurus, si poterit, de suis actionibus rationem; cui, volente Domino, in nostra et fratrum nostrorum præsentia sua justitia respondebit.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis.

XXXV.

AVINIONEN. ET TRICASTR. EPISCOPI.

Ut Templarios oratorium sibi construere patiantur.
(Laterani, vi Id. Aprilis.)

Causam quæ inter dilectos filios fratres militiæ Templi ex una parte et præpositum et canonicos Sistaricen. ex alia super constructione oratorii vertebatur, super qua post commissiones plurimas ab apostolica sede obtentas, a venerab. fratrib. nostris Dien. et Dignen. episcopis et dilecto filio abbate de Boscaudum fuerat sententia promulgata, utraque parte in nostra præsentia constituta, dilectis filiis G. Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbytero et H. Sancti Eustachii diacono cardinalibus commisimus audiendam; qui, auditis utriusque partis rationibus, nobis et fratribus nostris fideliter quæ audierant retulerunt, in scriptis allegationes partium præsentantes. Nos autem, auditis omnibus et diligenter inspectis, cum fratribus nostris deliberato consilio, quia durum admodum videbatur quod privilegia felicitis recordationis Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum et nostra concessa Templariis debita firmitate carerent, volentes quod et privilegia tam prædecessorum nostrorum quam nostra illibata serventur et sententia prædictorum iudicem, quæ per bonæ memoriæ Coelest. papam prædecessorem noscitur confirmata, in sua remaneat firmitate, taliter duximus super ipso negotio statuendum, ut præpositus et capitulum Sistaricense, si voluerint, a Templariis sufficientem infra duos menses recipiant cautionem quod de oratorio illo damnum aut præjudicium matriæ Ecclesiæ nullatenus generetur; et sic, secundum quod in eorum habetur privilegiis, habeant facultatem præfatum oratorium consummandi. Quod si forte prædicti præpositus et canonici cautionem ipsam non duxerint admittendam, ut sic latæ sententiæ pareatur quod privilegiis indultis minime derogetur, Templariis ipsis auctoritate dedimus apostolica potestatem, ultra locum illum in quo construere incoeperunt, sicut per sententiam est inhibutum ne ulterius in ipso procedant, ubicunque maluerint, duntaxat in suo solo, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, juxta privilegiorum suorum tenorem oratorium fabricandi. Inde est quod fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus præfatos præpositum et canonicos ut sibi et Sistaricen. Ecclesiæ a Templariis præcaveant, ut prædiximus, et constructionem oratorii jam incepti non impediant moneatis attentius et inducere procuretis. Quod si facere forte noluerint, ne Templarios super constructione oratorii ultra locum illum, ut superius est distinctum, contra concessam eis libertatem a nobis impedire præsumant, ipsos percensuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo, compellatis.

Datum Laterani, vi Idus Aprilis.

XXXVI.

BURDEGALEN. ARCHIEPISC. AGENNEN. EPISCOPO ET ABBATI SYLVÆ MAJORIS.

Ut in Ecclesia Vasatensi tot instituantur canonici, quot licebit per facultates Ecclesiæ.
(Laterani, ii Id. Aprilis.)

Ex parte venerabilis fratris nostri Vasaten. episcopi fuit in audientia nostra propositum quod cum in novitate promotionis suæ de ordinatione Vasaten. Ecclesiæ tractatus inter ipsum et canonicos haberetur, per mendacium confinxerunt quod in ipsa Ecclesia non fuerant ab antiquo nisi decem et octo præbendæ, nullam ei super hoc scripturam authenticam exhibentes et falsis persuasionibus ejus animum induxerunt ut super statuendo numero decem et octo canonicorum, qui tamen essent in Ecclesia residentes et ibidem assidue deservirent, suum præberet assensum; et licet proventus ipsius Ecclesiæ 24 canonicis congrue sufficere valeant, non etiam sunt 12 canonici qui Ecclesiæ servitium suum impendant; et iidem lucrum suum potius quam Ecclesiæ commodum attendentes, ut proventus Ecclesiæ in suos usus convertant, in substituendis canonicis nec volunt nec student esse concordēs. Quoniam igitur quod per fraudem vel mendacium obtinetur effectum habere non debet, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, non obstante constitutione prædicta super numero 18 canonicorum facta per fraudem in Ecclesiæ detrimentum, secundum quod Ecclesiæ poterunt sufficere facultates, sub convenienti numero canonicos eligi absque appellationis obstaculo et institui faciatis; qui continuam ibidem residentiam facientes, devotum in ea Domino exhibeant famulatum; districtius compescentes, si qui vobis super his temere præsumpserint refragari. Nullis litteris, etc. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, ii Idus Aprilis.

XXXVII

PH. MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO

Quæstio inter eum et abbatem Sancti Donati de Scozula sentiendi, diffinitur.

(Laterani, xvi Kal. Maii.)

(19) Inter dilectos filios Gerardum abbatem Sancti Donati de Scozula ex una parte nomine monasterii

(19) Cap. *Inter dilectos*, De fide instrumentorum.

et W. Balbum Mediolanen. canonicum procuratorem A tuum nomine Mediolanen. archiepiscopatus ex altera, super subjectis articulis, diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem dictus abbas nomine monasterii Sancti Donati de Sexto a præfato procuratore tuo nomine Mediolanen. Ecclesiæ restitui monasterio memorato portum Scozulæ sive Sexti, cum honore, districtu et jurisdictione præfati loci et castellantiæ, dicens ad monasterium hæc omnia pertinere, hoc ipsum dicens de hominibus qui habitant in curte Baveni et tenent res monasterii memorati, scilicet in Gralia, Carpeneno, Vesterpeno, Cadempeno, Baveno et Insula superiori, Bolgerate ac Lisia. Petens etiam ut Mediolan. archiepiscopus cessaret ab inquietatione hominum qui habitant in loco Baveni super manso de Curte, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio (20) per sententiam episcopi Veronen. Item ut cessaret ab inquietatione vicariorum, id est, communium et terrarum in territorio Sexti sive Scozulæ et in ejus castellantia positarum, ab inquietatione quoque albergarie prædicti loci Scozulæ sive Sexti et illius etiam castellantiæ. Rursus ut non inquietaret monasterium aptedictum in possessione vel quasi possessione piscariæ totius aquæ Ticini usque ad ræviam Castelleti vel Pigaroli. Et hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis, salvo in omnibus jure addendi vel minuendi : satagens multipliciter comprobare omnia quæ præmissa sunt ad suum monasterium pertinere. Primo, per privilegium Luitardi comitis quondam episcopi Ticinensis, qui monasterium ipsum fundaverat et ei quæ præmissa sunt donaverat universa. Secundo, per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolan. archiepiscopi, quam ex delegatione Lodoici imperatoris tulit pro monasterio sæpedito super his contra (21) Nottingum præfati Luitardi nepotem, qui super eis molestabat monasterium. Tertio, per privilegia Rom. imperatorum et præsertim Henrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabant et conferebant. Quarto, per instrumenta locationum quas fecerant diversis personis abbates monasterii memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare quod monasterium a sexaginta (22) annis infra et a quinquaginta annis et supra tenuerat et possederat D omnia supradicta, et quod fama publica erat ea omnia præfato monasterio a jamdicto Luitardo fuisse donata. Sed contra privilegium donationis (23) a præfato procuratore tuo multa fuerunt objecta. Primo, quia ibi maxime apparebat consumptum, ubi potuisset falsitas facilius deprehendi, videlicet in annotatione indictionis. Secundo, quia cum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore facta fuisset. Tertio, quia falsum sigillum vitiose videbatur appositum, eo

quod a media parte sigilli apparebat quædam imago non cum mitra in capite sed cum pileo, nec induta pontificalibus sed regalibus, tenens in manu non baculum pastorem sed quasi sceptrum regale, cujus facies non apparebat integra sed dimidia, tanquam in alia medietate respiceret (24) aliam quæ tamen tota vacua remanebat ; sed quædam imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia certa in ea parte nec in colore nec in plantie reliquæ parti similis apparebat. Unde non episcopi sed imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in una medietate Cæsaris imaginem exprimebat et in altera medietate præsumebatur vel filii vel conjugis imaginem habuisse. Nam et in ipso sigillo nullæ aliæ litteræ apparebant, nisi quæ nomen proprium cum hac adjectione *Dei gratia* designabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat sigillum deletæ fuerant duæ litteræ : secunda, quæ fuerat inter L et T, et sexta, quæ fuerat inter R et V ; ita quod si secunda fuisset O et sexta fuisset I, procul dubio non Luitardus sed Lotarius legeretur. Quod etiam inde cognoscitur (25) poterat, quia secundum dispositionem aliarum litterarum inter L et T non erat spatium nisi quod potuisset unam litteram continere, cum secundum integritatem hujus nominis *Luitardus*, inter L et T, duæ litteræ sint diversæ. Præterea, inter R et V tam modicum erat spatium, ut in eo non hæc littera D, quæ majus occupat spatium, sed hæc littera I, quæ minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursus, cum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conservationem sigilli, recenserat et mollis. Quod cum diligenter investigatum fuisset, certo certius est compertum quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata et per glutinum novæ ceræ, quæ fuerat posita exterius, quasi ad conservationem sigilli, vitiose fuit ipsi chartæ conjunctum. Eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli, cætera fere privilegia Rom. imperatorum, præter privilegium Henrici, vel falsa reperta sunt vel falsata. Sed et ipsum Henrici privilegium ad fidem astruendam non videbatur sufficere ; quia nec erat publica manu confectum nec sigillum habebat authenticum, eo quod erat ex media fere parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi ultima medietas, videlicet *icus*, nec de cæteris litteris nisi hæc adjectio, *Dei gratia*, comparebat ; ita quod ex litteris ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici quam Lodoici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inveniebatur suspectum : tum quia quædam in ipso apparebant litteræ, tum quia subscriptio notarii videbatur alterius manus fuisse quam conscriptio instrumenti ; cum tamen notarius in subscriptione profiteretur se instrumentum manu propria cor-

(20) Vide supra lib. 1, epist. 37.

(21) In tertia Collect. A.

(22) In tertia Collect. XL., errore librarii haud dubie.

(23) In tertia Collect. *donatoris*.(24) In tertia Collect. *reciperet*.(25) In tertia Collect. *conijici*.

scripsisse. Littera quoque recentior videbatur quam charta, et aqua videbatur encustum infectum, ut antiquius appareret. In omnibus etiam imperialibus privilegiis quæ posteriora fuerant nulla prorsus est habita mentio de illa sententia, quamvis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porro si legitimum esset et verum instrumentum sententiæ, per illam tamen sententiam nullum Mediolan. archiepiscopatu præjudicium poterat generari, cum ipsa sententia lata fuerit inter alios, et res inter alios acta alii non præjudicet; nec attestations quæ continebantur in instrumento sententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem archiepiscopatu nocumentum aliquod irrogare, cum inter alias personas et in alio judicio receptæ fuissent. Cæterum memoratum Henrici privilegium, quod non solum confirmationis sed etiam donationis videbatur fuisse, unde rerum dominium donatarum intelligi forte poterat monasterio acquisitum et traditum, quamvis ex forma petitionis, quæ in ipso privilegio declaratur et quibusdam aliis verbis quæ ponuntur in ipso, confirmatorium tantum videretur fuisse, ut tamen intelligatur eo modo quo magis posset valere, distinguendum utriusque videbatur, ut idem Henricus alia donaverit et alia confirmaverit, cum eadem legitime nequivissent et confirmari pariter et donari; confirmari tanquam prius habita et possessa; donari, tanquam tunc tradita et concessa. Donaverit, inquam, illa quæ ipse intra trium miliarium spatium monasterio concedebat. Confirmaverit autem quæ prius ipsi monasterio concessa fuerant et donata, inter quæ illa continebantur quæ deducta sunt in iudicium; ac per hoc illa non poterant intelligi per privilegium illud donata sed confirmata, cum, juxta legitimas sanctiones, quod meum est ex alia causa meum fieri non possit, nisi desierit esse meum; præsertim cum pars monasterii nixa (26) fuerit comprobare, tum per privilegium concessionis, tum per instrumentum sententiæ quod illa legitime fuerint a Luitardo donata et illi donationi per totum iudicium est innixa: unde post donationem hujusmodi eadem eidem non poterant redonari. Cum ergo confirmatorium tantum existerit, saltem quoad illa quæ deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit nec accessorium quod ex eo vel ob id dignoscitur esse secutum. Pari modo cætera privilegia Rom. imperatorum, etiamsi vera fuissent et sine suspitione, ad probationem tamen invalida probarentur. Per instrumenta vero locationis nec est utcumque probata proprietas nec etiam plene possessio; cum juxta legitimas sanctiones ad probationem rei propriæ sive defensionem non sufficiat facta locatio. Licet autem his et aliis modis sæpeditus procurator tuus intentionem abbatis videretur elidere cautumque sit in jure civili quod, ætate non probante, is qui convenitur, etsi nihil præstiterit, obtinebit; ad ostendendam tamen evi-

(26) In tertia Collect. visa.

A dentius justitiam tuæ partis, per testes videbatur probare quod Mediolanen. archiepiscopus omnia quæ præmissa sunt a sexaginta annis infra possederat inconcusse. Verum contra præscriptiones hujusmodi dictus abbas interruptionem medii temporis civilem pariter et naturalem objecit. Olim enim Gozovio quondam comite a Federico imp. super his iudice delegato, cum post citationes legitimas Mediolan. archiepiscopus se contumaciter absentasset, pro monasterio fuit lata sententia et ipsius nomine corporalis possessio assignata, quam per sex annos et amplius habitam in bello Mediolan. asserebat amissam (27), per quod allegabat præscriptionem civiliter et naturaliter interruptam. Porro ad exceptionem præmissam sæpeditus procurator tuus taliter replicabat, quod bonæ memoriæ Jo. Anagninus Sanctæ Mariæ in Porticu diac. cardinalis, postea Sancti Marci presbyter, et tandem episcopus Prænestinensis, tunc apostolicæ sedis legatus, attendens quam barbarica feritate et insatiabili odio Ecclesiam et civitatem Mediolan. Federicus imperator funditus vellet evertere atque in supremam redigere servitutem, quidquid ipse vel aliquis iudex seu ministerialis ejus in ecclesias, clericos vel cives Mediolan. statuerant tempore illo, in irritum revocavit; cujus factum felcis recordationis Alexander papa prædecessor noster approbans confirmavit. Unde quod a præfato comite factum fuerat in odium Mediolanensium, quos dictus imperator acrius infestabat, Mediolanensi Ecclesiæ præmissa ratione non poterat præjudicium generare. Porro rationem hujusmodi pars adversa frivolam reputabat, cum factæ causæ nulla juris constitutione fieri possint infectæ. Cum autem super his quæ præmisimus in nostra et fratrum nostrorum præsentia fuisset diutius litigatum, quia legitime probatum non fuerat ea quæ petebantur ad monasterium pertinere, de communi fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius præfatum procuratorem tuum nomine tuo et Mediolan. Ecclesiæ sententialiter duximus absolvendum: quoniam cum obscura sunt jura partium, consuevit contra eum qui petitor est judicari. Super manso vero de Curte Baveni, quod ab antedicto episcopo Veronen. fuit ipsi monasterio per diffinitionis calculum in

D possessorio iudicio attributum, nos quoque eidem cœnobio procuratorem ipsum nomine tuo et Mediolanensis Ecclesiæ in petitorio iudicio auctoritate judiciaria condemnamus, cum liquido sit probatum quod dictum monasterium mansum ipsum longissimo tempore quiete possedit, in ea parte perpetuum sibi silentium imponentes. Cæterum auctoritate apostolica districtius inhibemus ne tu vel tuorum quilibet successorum ad res et possessiones et jura prædicti monasterii manus extendat, præter id quod de portu, honore, districtu et iurisdictione a nobis est sententialiter diffinitum. Nulli ergo, etc., absolutio-

Datum Laterani, xvi Kal. Mai.

(27) Anno 1162.

In eumdem fere modum scriptum est G. abbati de A
Scozula.

XXXVIII.

CONVENTUI DE CONCHIS.

Quæstio inter eos et abbatem monasterii de Conchis
sententiando diffinitur.

(Laterani, Id. Aprilis.)

(28) Cum super abbacia monasterii vestri inter vos et S. quondam abbatem olim fuisset quæstio diutius agitata, partibus tandem ad nostram præsentiam accedentibus, dilectum filium nostrum H. Sancti Eustachii diac. card. dedimus auditorem: in cuius præsentia pro ipso S. taliter fuit allegatum, quod cum dilectus filius noster I. U. Sanctæ Pudencianæ presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, intrasset Normanniam et super statu ipsius abbatiæ cum abbate ac fratribus inquisitionem habuerit diligentem, nihil reprehensione dignum invenit ibidem, sicut ex litteris bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri evidenter apparet, quibus ipse cardinalis confessio est inserta. Eo vero postmodum ab ipso monasterio recedente, litteræ ipsius ad dilectos filios Troarnensem abbatem et priorem Sanctæ Barbaræ fraudulentè obtentæ fuerunt super inquisitione abbatis et totius monasterii faciendâ, nulla data inquisitoribus potestate in abbatem aliquid statuendi, quemadmodum ex testimonio ejusdem card. colligitur evidenter. Prædictis ergo inquisitoribus accedentibus ad monasterium memoratum, et volentibus fines mandati excedere in faciendâ inquisitione, juris ordine non servato, idem abbas, antequam inquisitio sortiretur effectum, sedem apost. appellavit; et quamvis iter arripuisset ad Rom. Ecclesiam veniendi, dicti tamen inquisitores nec appellationi rationabiliter interpositæ neque ipsius absentia vel excusationibus aliquibus deferentes, destitutionis in eum sententiam contra juris ordinem promulgarunt, licet non pronuntiandi potestas eis esset concessa, sicut ex multorum prælatorum litteris liquido declaratur. Memorato igitur abbate ad dicti prædecessoris nostri præsentiam accedente, postquam de inordinata destitutione sua eum reddidit certiores, omnibus irritatis quæ contra juris ordinem a dictis inquisitoribus fuerant ordinata, eumdem abbatem sententia sua restituit, executione sola venerabili fratri nostro episcopo et dilectis filiis L. et H. archidiaconis Ebroicensibus demandata. Die vero a solo episcopo partibus assignata et ad terminum utraque partium veniente, cum expectaret abbas restitutionem fieri sibi secundum apostolici mandati tenorem, eam non potuit obtinere; quin potius precibus, minis et terroribus eum episcopus inducere laboravit ut in ipsum non super restitutione faciendâ, quod erat principale negotium, compromitteret, sed super executione tantummodo differenda; et quoniam pars adversa cum armis illuc accesserat et multitudine armatorum, factum est quod in dictum episcopum, sicut præmissum est,

(28) Cap. Cum super, De off. jud. deleg.

compromisit, fide in manu ipsius præstita et restitutionis litteris depositis apud eum, non tradendis parti adversæ sed diligenter servandis et restituendis sibi tempore opportuno. Ipse vero episcopus contra id quod promiserat venire non metuens, adversariis abbatis litteras restituit memoratas; sicque compromisso ex parte ipsius episcopi et adversariorum pariter violato, monachi bonæ memoriæ Melioris et Sanctorum Joannis et Pauli presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, præsentiam adentes, ad I. quondam Rothomagen. decanum super gravamine compromissi commissionis litteras impetrarunt; ad cuius primam citationem monachus a dicto abbate transmissus captus fuit ab adversariis et vinculis ferreis mancipatus; ad secundam vero citationem idem abbas accedens, per impressionem coactus fuit compromittere in decanum, non super abbacia, de qua sub eo nulla quæstio vertebatur, sed pro quibusdam bladi redditibus minuendis. Parte autem altera super compromisso servando fidem, sicut convenerat, non servante, dictum S. iterum oportuit ad sedem apostolicam laborare; ubi a nobis tam super principali quam incidenti etiam quæstione ad venerab. frat. nost. Lexovien. episcopum et dilectum filium abbatem Valis Richerii litteras impetravit ut super his quæ nobis fuerant intimata studerent elicere veritatem et statuerent quod secundum Deum viderent rationabiliter statuendum, juris ordine per omnia observato: ita quod alter sine altero adesere nolente vel etiam non valente, mandatum apostolicum adimpleret, mentione facta in litteris ipsis de fide violenter, sicut idem S. asserbat, extorta et non super monasterio abjurando, sed restitutione, ut dictum est, tantummodo differenda; ne, his ommissis, tacita veritate commissio videretur obtenta. Partibus vero coram delegatis iudicibus constitutis, pars illius quem dixit intrusum, præfatum episcopum duabus de causis sibi dixit esse suspectum: tum quia super Ecclesia quamdam causam habebat cum monasterio memorato; tum etiam quia ipsum a Romana curia redeuntem ad pacis osculum non admisit; unde neque coram illis neque coram illorum altero juri stare voluit, quamvis nihil dicret in abbatem; sed appellans frustratorie se contumaciter absentavit. Verum dicti executores appellationi, quæ nulla fuerat, minime deferentes, habito multorum prudentium virorum consilio, sententiam a dicto prædecessore nostro prolatam executioni mandarunt, restituentes prædicto S. abbaciam et præfato intruso perpetuum silentium imponentes. Cumque ad eorum ex parte apostolica iurisdictionem diocæsanus episcopus sæpius requisitus ipsum S. in corporalem possessionem inducere recusaret, id exsequendum quibusdam diaconibus mandaverunt; qui nedum quod admissi fuerunt, verum per monachos et fautores eorum afflicti verberibus, carcerali sunt custodiae mancipati. Quapropter in intrusum, monachos et fautores eorum a delegatis

fuit, secundum apostolici mandati tenorem excommunicationis sententia promulgata. Sed ob hoc intrusus et monachi non dimiserunt divina officia celebrare; qui etiam, ipso intruso defuncto, alium excommunicatum eligere præsumpserunt, sicut ex delegatorum litteris perpenditur evidenter. Cumque nec sic possent ad frugem melioris vitæ reduci, sæpeditus S. iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi. Sed prævenientes eum nuntii monachorum, de benedictionis munere illi quem elegerant impendendo fraudulentè litteras impetrarunt, quas ad partes suas miserunt festinantius quam deberent. Petebat itaque dictus S. monachos ipsos, qui cuidam prædecessorum suorum amputare linguam et oculos eruere præsumpserunt, in alium sedentem ad mensam cum gladiis et fustibus impetum facientes, alium solum in ecclesia dimittentem missam celebrare paratum, animadversione condigna puniri et possessionem abbatiæ plenarie sibi restitui, sicut a dicto prædecessore nostro statutum fuerat, et a delegatis postea iudicibus ordinatum: intruso, qui post latam in eum sententiam excommunicationis assumptus fuerat, per silentium perpetuum condemnato. Cæterum pro vobis ita fuit propositum ex adverso, quod cum præfatus I. cardinalis in partibus illis legationis officio fungeretur et causam ipsam super dilapidatione ipsius S. et incontinentia pariter præfatis abbati Troarnen. et priori Sanctæ Barbaræ commiserit terminandam, ipsi cognita veritate et ordine juris per omnia observato, in eum depositionis sententiam protulerunt, quæ a dicto prædecessore nostro fuit postea confirmata. Ipse autem E. eidem prædecessori nostro, quod abbatiæ ipsa injuste spoliatus fuerit, intimavit; præfato cardinali etiam asserente non fuisse intentionis suæ quod ad depositionem abbatis procederent iudices delegati: quamvis et hoc esset eis commissum, sicut in eorumdem litteris reperitur. Unde sæpeditus prædecessor noster eum non restituit altera parte absente, sed restituendum mandavit episcopo et archidiacono [memoratis; quia tacitum eis fuerat quod præfatus cardinalis dictis abbati et priori deponendi etiam concesserit facultatem. Convenientibus igitur partibus ad diem et locum sibi a delegatis sedis apostolicæ assignatum, dictus S. in manu episcopi quod ejus super causa ipsa staret arbitrio fide data firmavit; qui partes ipsas, ut ad ea quæ pacis sunt intenderent monuit diligenter: inter quas talis compositio intercessit, ut dictus S. in perpetuum cederet abbatiæ, quam cessionem ratam delegati iudices habuerunt; et idem S., sicut in delegatorum litteris continetur, juramento firmavit se illam firmiter servaturum. Et cum super restitutione sua duplices litteras ejusdem. prorsus continentis impetrasset, facta compositione, quam sæpeditus prædecessor noster postea confirmavit, alteras resignavit, alteras retinuit fraudulentè. Processu vero temporis compositione ab eo aliquandiu observata, per jamdictum Melio-

A rem cardinalem quondam Rothomagen. decano eadem fecit causam committi; fuitque in ejus præsentia et venerabilis fratris nostri Rothomagen. archiepiscopi prima compositio innovata, ubi præfatus S. abbatiæ denuo abjuravit et quod compositionem ipsam deinceps observaret corporaliter præstitit juramentum, sicut in ipsius Rothomagen. archiepiscopi litteris continetur et multis posset testibus approbari. Fuerunt autem ista coram Rothomagen. facta ea præcipue ratione, quoniam prioratus quem ipse S. debuit obtinere, in Rothomagen. erat diocesi constitutus; quem cum per biennium detinens, inboneste vivendo fere omnia consumpsisset, ad alia bona monasterii se violentè extendit. Et tandem ad præsentiam nostram accedens et quædam de præmissis exprimens, alia vero reticens, ad præfatos Lexovien. episcopum et abbatem Vallis Richerii nostras litteras reportavit, ut diligenter inquirent de omnibus veritatem et statuerent quod justitia postularet. Ipsi vero partibus ad se citatis, quamvis episcopus pro memoratis causis et quoniam R. abbati respondit quod si posset sibi noceret, esset alteri parti suspectus et ab eo fuerit recusatus velletque coram conjudice, qui suspectus non erat, vel coram arbitris electis a partibus id probare; dicto abbate Vallis Richerii admittere hoc nolente, ante ingressum causæ fuit ab illis duobus postmodum appellatum, ipsi nihilominus eundem S. restituendum sententialiter decreverunt, adversario ejus super abbatiæ perpetuum silentium imponentes. Cum igitur quæ præmissa sunt et alia quædam prædictus cardinalis nobis et fratribus nostris prudenter et fideliter retulisset, (quia constitit nobis per litteras iudicum prædictorum episcopi et archidiacon. Ebroicen., quibus super restitutione ipsius S. a dicto prædecessore nostro fuerat causa commissa, de utriusque partis assensu compositionem sub eo tenore factam fuisse quod prioratus Sancti Stephani cum omnibus pertinentiis suis et alia quædam sibi concessa fuerunt, dum viveret, possidenda, et ipse a lite spontanea voluntate recessit et instrumenta sua, fracto sigillo quo usus fuerat, in manibus eorumdem iudicum resignavit; et quod abbatiæ abjuraverit memoratam, ex litteris jamdicti Rothomagen. archiepiscopi perpendimus evidenter): nolentes per nos, qui punimus perjuriam, viam perjurii aperi, cum et ipse recipiendo compositionem hujusmodi renuntiaverit abbatiæ, communicato fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius S. vos et monasterium vestrum absolvimus, perpetuum ei super quæstione ipsa silentium imponentes, non obstante quod factum est ab ultimis delegatis; cum ex his appareat evidenter ipsos, ut de aliis taceamus, si eis de præmissis constitit, minus legitime processisse, restituentes illum qui non habebat jus aliquod repetendi. Et quamvis solus abbas, antequam appellaretur ab eo, juxta formam litterarum nostrarum procedere potuisset,

quia tamen ex eo quod cum ipso episcopo interlo-
cutus est, appellationem non tenuisse de jure sine
ipso, dum posset et vellet negotio interesse, per
consequentiam confessus est se non posse manda-
tum apostolicum adimplere, nec suæ intentionis
existit ut sine conjudice suo aliquid diffiniret, et
cum eo, qui jam judex esse desiderat, aliquid super
p[re]misso negotio rite disponere non valebat, vo-
luntate ac potestate sibi mutuo adversantibus, cum
noluerit quod potuit et quod voluit adimplere ne-
quiverit, quod a duobus factum fuit, effectum de
jure non potuit obtinere. Nulli ergo etc.

Datum Laterani, Idibus Aprilis.

XXXVIII bis.

JOANNI ABBATI SANCTI BERTINI EJUSQUE FRATRIBUS
TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM
PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, v Idus Aprilis.)

In eminenti sedis apostolicæ specula, disponente
Domino, constituti, sicut imitari prædecessores no-
stros in bonis debemus operibus, sic etiam summam
curam adhibere nos convenit, ne quod ab eis pia
fuerit provisione statutum, nobis, quod avertat Do-
minus, negligentibus quorumlibet valeat impulsione
turbari. Propter, dilecti in Domino filii, decisio-
nem controversiæ quæ inter monasterium vestrum
et bonæ memoriæ Petrum Cluniacensem abbatem
pro subjectione quam idem abbas sibi in vestro mo-
nasterio vindicabat, quemadmodum a felicitis memo-
riæ prædecessore nostro papa Innocentio fratribus
suis præsentibus et collaudantibus facta est et
scripti sui munimine roborata, imitantes piæ recora-
tionis prædecessorum nostrorum Eugenii, Alex-
andri, Lucii, Clementis et Cœlestini pontificum
Romanorum vestigia, auctoritate apostolica confir-
mamus et ratam permanere censemus. Privilegiis
itaque Cluniacensibus quæ super hoc se habere ab
apostolica sede dicebant, ab eodem Innocentio ju-
stitia dictante cassatis, ad exemplar prædictorum
prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum,
tam vos quam successores vestros nec non et ipsum
monasterium Sancti Bertini ab hujusmodi lite et
Cluniacensium subjectione absolvimus; idemque
cœnobium libertati propriæ restitutum, salvo jure
Tervanensis Ecclesiæ vel episcopi, sub solius Ro-
manæ Ecclesiæ ditione vel tutela perpetuo permanere
decernimus. Ad indicium autem hujus perceptæ a
Romana Ecclesia libertatis unam auri unciam annis
singulis nobis nostrisque successoribus persolvatis,
statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque
bona idem monasterium impræsentiarum juste et
canonice possidet aut in futurum concessione pon-
tificum, largitione regum vel principum, oblatione
fidelium seu aliis justis modis, præstante Domino,
poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus
et illabata permaneant, in quibus hæc propriis
duximus exprimenda vocabulis: locum ipsum juxta
castrum Sancti Audomari in quo præfatum mona-

PATROL. CCXIV.

sterium situm est cum omnibus pertinentiis suis;
silvam de Wlverdinghe, quam inclytus quondam
Flandriæ et Viromanniæ comes Philippus vobis in
eleemosynam dedit et scripto suo confirmavit, et
quod a Gileberto de Aveskerca prope eandem sil-
vam eleemosyna, emptione vel concambio acquisi-
stis, et residuam partem ejusdem silvæ quæ exten-
ditur usque ad nemus quod Theodoricus comes ec-
clesiæ Watinensi in eleemosynam dedit, sicut in
scripto Balduini Flandriæ et Hannoïæ comitis et
Margaritæ uxoris ejus continetur; decimam etiam de
Kelmes, quam tu, Joannes abbas, de manu Balduini
laici redemisti, et decimam de Acquin, quam simi-
liter de manibus Manasse et Rainaldi laicorum, et
altare de Lichtervelde cum decima et pertinentiis
suis, quæ de manu GERALDI militis acquisistis; ter-
ram quoque quam Wervaldu Monkel in parochia de
Wluringhem, partim propter concambium, partim
propter pecuniam a vobis acceptam, monasterio ve-
stro dedit, et terram de Stapelued dictam, quam a
Guidone de Wisseke per concambium acquisistis,
data ei a vobis quadam terra quam prope domum
ejusdem W. habebatis, et totum quod de feudo Ca-
stellani Bergensis, et quidquid alicubi de possessio-
nibus feudatorum sive censuariorum vestrorum ac-
quisistis, et in villa de Baswarnestum totum quod
de feudo Balduini de Commines acquisitum habetis;
medietatem etiam villæ Kalmont cum pertinentiis
suis sub annuæ censu duodecim librarum Flandren-
sis monetæ a præposito et Ecclesia sancti Audomari
perpetuo habendam, sicut charta sigillis eor-
um signata testatur, vobis confirmamus. Præterea
feudum sexaginta solidorum Gualteri de Staphes;
quod cum Ida soror ejus emisset, vobis in eleemo-
synam dedit; et comitatum de Wal. et de Busco,
quem Willelmus de Arfedinghe vobis in eleemo-
synam concessit, sicut charta comitis de Warenghe
domini sui testatur; et comitatum in villa de Acquin,
quem Simon de Val per manum domini sui Gualteri
Boteri in eleemosynam vobis dedit; et terram in
parochia Sanctæ Margaritæ infra burgum Sancti
Audomari jacentem, quam Joannes de Sinninghem
vobis in eleemosynam dedit; terram quoque cum
comitatu quam Willelmus castellanus Sancti Audomari
inter vetus monasterium et Watenes vobis in
eleemosynam dedit, et quidquid de feudo ejusdem
Castellani ab hominibus ejus quolibet tempore ac-
quisistis et per authenticas chartas castellanorum
confirmatum habetis, auctoritate apostolica confir-
mamus. Compositionem præterea inter vos et ablatissam
de Brobug super terminis parochiæ vestræ
de assensu partium factam, sicut hinc inde recepta
est et in scripto autentico bonæ memoriæ Desiderii
quondam Morinensis episcopi continetur, ratam ha-
bemus et eam auctoritate apostolica confirmamus.
Quod autem de capella et cœmeterio leprosorum de
Brobug a bonæ memoriæ Milone Morinensi episcopo
rationabiliter statutum est et scripto suo firmatum
confirmamus et ratam manere censemus; ita v. de-

licet ut in eadem capella leprosis tantum et sibi ser-
 vientibus divinum celebretur officium atque in eorum
 cœmeterio nulli nisi leprosi et eorum familiæ tumu-
 lentur. In monasterio quoque Sancti Silviini apud
 Achiacum abbas vester qui pro tempore fuerit, tan-
 quam in speciali filia, secundum Dei timorem, et
 beati Benedicti Regulam corrigendi quæ corrigenda
 sunt cum religiosorum virorum consilio plenam, si-
 cut hactenus, habeat facultatem. Statuimus etiam
 ut infra terminos parochiarum vestrarum nullus ec-
 clesiam vel oratorium absque vestro consensu ædi-
 ficare præsumat, salvis tamen privilegiis Romano-
 rum pontificum. Stationes autem publicas ab epi-
 scopo in monasterio vestro, seu episcopum illuc ac-
 cedere nisi ab abbate et fratribus fuerit evocatus,
 omnino fieri prohibemus. Possessiones præterea et
 decimas quas monasterium vestrum a quadraginta
 annis inconcusse possedit et impræsentiarum sine
 controversia possidetis, vobis et per vos eidem mo-
 nasterio auctoritate apostolica confirmamus. Sane
 novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sum-
 ptibus colitis, sive de nutrimentis animalium ve-
 strorum nullus a vobis decimas exigere vel extor-
 quere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel
 laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos, etc.,
 usque retinere. Prohibemus insuper ut nulli fra-
 trum vestrorum post factam in monasterio vestro
 professionem fas sit absque abbatis sui licentia
 de eodem loco, nisi arctioris religionis obtentu,
 discedere. Discedentem vero, etc., usque reti-
 nere. Religiosas sane consuetudines a prædecesso-
 ribus vestris et a vobis hactenus observatas aliqua
 levitate mutari seu etiam possessiones alienari Ec-
 clesię, nisi de abbatis providentia fiat cum consensu
 capituli vel majoris et sanioris partis, auctoritate
 apostolica prohibemus. Præterea libertates et im-
 munitates monasterio vestro collatas, sicut hactenus
 observatę sunt, ratas habemus et eas perpetuis
 temporibus illibatas permanere sancimus. Auctori-
 tate quoque apostolica nihilominus duximus prohibendum
 ne ullus advocatus aut minister ejus locum
 ipsum vel quæ ad eum pertinent gravare seu quibus-
 libet exactionibus fatigare præsumat, sed iis quæ
 antiquitus concessa sunt et ad ejus justitiam perti-
 nent contentus existat. Decimas quoque ad jus Ec-
 clesiarum vestrarum spectantes, quæ a laicis deti-
 nentur, redimendi et liberandi de manibus eorum et
 ad Ecclesias quas pertinent revocandi liberam vobis
 et earundem Ecclesiarum ministris de auctoritate
 nostra concedimus facultatem. Prohibemus insuper
 ne aliquos interdicto vel excommunicationi a vobis
 juste subjectos ad officium aut communionem eccle-
 siasticam quisquam recipere sine congrua satisfac-
 tione præsumat, nisi forte periculum mortis immi-
 neat ut, dum præsentiam vestram habere nequiverint,
 per alium secundum formam Ecclesię, satisfac-
 tione præmissa, oporteat ligatum absolvi. Cum
 autem generale interdictum terrę fuerit, etc., usque
 celebrare. In parochialibus siquidem ecclesiis quas

A habetis liceat vobis sacerdotes eligere et diœ-
 cesano episcopo præsentare; quibus, si idonei fue-
 rint, episcopus curam animarum committat; ita
 quidem quod ei de spiritualibus, vobis autem de
 temporalibus debeant respondere. Chrisma vero,
 oleum sanctum, etc., usque voluerit exhibere. Alio-
 quin ad quemcunque malueritis catholicum antisti-
 tem recurratis, qui nostra fretus auctoritate quod
 postulatur indulgeat. Si quem vero episcopum Ro-
 manę sedis communionem habentem et de quo ple-
 nam habeatis notitiam per vos transire contigerit,
 ab illo benedictiones vasorum et vestium, conse-
 crationes altarium et ordinationes monachorum au-
 ctoritate sedis apostolicę recipere valeatis. Præterea
 licitum sit vobis in causis vestris civilibus fratres
 B vestros idoneos ad testificandum adducere atque ip-
 sorum testimonio, sicut rectum fuerit, et propulsare
 injuriam et justitiam vindicare. Ad hæc adjicimus
 ne aliqui monachi vel conversi sub professione do-
 mus vestrę astricti sine assensu abbatis et majoris
 partis capituli vestri pro aliquo fidejubeant vel ab
 aliquo pecuniam mutuo accipiant, etc., usque re-
 spondere. Ob evitandas vero sæcularium frequenta-
 tiones liberum sit vobis, salvo jure diœcesani epi-
 scopi et ecclesię parochialis, oratoria in grangiis
 vestris construere et in ipsis, cum necesse fuerit,
 vobis et familię vestrę divina officia celebrare.
 Paci quoque et tranquillitati vestrę, etc., usque au-
 deat exercere. Constitutum insuper ut abbas qui
 pro tempore fuerit ad nullius archiepiscopi vel epi-
 scopi synodum seu conventum, nisi tantum Romani
 pontificis vel ejus legati, accedere compellatur. Se-
 pulchrum quoque ipsius loci, etc., usque assumuntur.
 Obeunte vero, etc., usque beati Benedicti Regulam
 providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli
 omnino hominum liceat præfatum monasterium,
 etc., usque usibus omnimodis profutura. Salva sedis
 apostolicę auctoritate et in prædictis capellis diœce-
 sanorum episcoporum canonica justitia. Si qua igitur
 in futurum ecclesiastica sæcularisve persona
 hanc nostrę constitutionis paginam sciens, contra
 eam temere venire tentaverit, secundo tertiove
 commonita, nisi reatum suum digna satisfactione
 correxerit, etc., usque subiaceat ultioni. Cunctis autem
 D eidem loco, etc., usque præmia æternę pacis inve-
 niant.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini pa-
 pę notarii cancellarii vicem agentis, v Idus Aprilis,
 indictione secunda, Incarnationis Dominicę anno
 1199, pontificatus vero domini Innocentii papę III
 anno secundo.

XXXIX.

LOCEDIEN. ABBATI.

*Ut pacem inter Placentinos et Parmenses facere
 laboret.*

(Laterani, v Kal. Maii.)

Cum plenitudo legis, secundum Apostolum, sit
 dilectio, profecto dissensio divinę legis hominem
 constituit transgressorem: quę sæpius ex odii radice

procedit, et, eliminatis virtutibus, copiam generat vitiorum; dum unus ut in alterum suas injurias vindicet, dum ut de inimico triumphet, nec divinam offensam nec homicidii crimen nec reatum perjurii expavescit. Hæc enim naturalis legis jura confundens, quod sibi non vult alii per violentiam nititur irrogare. Hæc dum persequitur proximum, nec Deum nec proximum diligere comprobatur. Qui enim non diligit fratrem quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Hujus autem incommoditates plenius Veritas, quæ mentiri non novit, attendens, in Evangelio protestatur, *Omne, inquit, regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet (Luc., xi, 17)*. Cæterum, quamvis in libro Scripturæ satis dissensionis incommoda prænotentur, manifestius tamen diligenter insipientibus in libro experientiæ quotidianæ patebunt. Nam, ut non longe petantur exempla, quot ex dissensione quæ inter Placentin. et Parmen. super burgo Sancti Domnini vertitur, mala contigerint, quot sint pericula, nisi Deus aliter providerit, proventura, tua discretio non ignorat. Ecce enim invicem sanguinem suum sitiunt et esuriunt mutuo stragem suam; nec sufficit utrisque per se contra alteros dimicare, sed universam Lombardiam commoverunt ad arma et alteri, cum universis fautoribus suis, alteris et omnibus eorum complicibus generale prælium indixerunt. Quia vero nos, licet insufficientibus meritis, vicem ejus tenemus in terris qui nascens ex Virgine per cælicos cives pacem bonæ voluntatis hominibus nuntiavit, et resurgens et ascensus in cælum pacem legavit discipulis, ut et ipsi ejus imitantes exemplum, pacem aliis prædicarent, ne si ventum fuerit ad conflictum, multis hinc morientibus fiat hæc dissensio immortalis, ne etiam præter stragem corporum incurrant insuper periculum animarum, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus et in virtute obedientiæ sub quantacunque possumus restrictione præcipimus quatenus, cum venerabilibus fratribus nostris Mediolan. archiepiscopo et Vercellen., Bergomen., Lauden., Brixien., Cremon., Regin., Placentin. et Parmen. episcopis, quibus super hoc etiam scribimus, per te et alios quos ad hunc necessarios cognoveris esse tractatum, ad eorum concordiam et pacem intendas, et ut imminetia mala vitentur, indefesso studio et sollicitudine diligenti procures; ita quod apud Deum æternæ retributionis mercedem et apud nos dignas gratiarum actiones valeas promereri. Si vero desuper datum non fuerit ut, per admonitionem et exhortationem ipsorum et tuam, impleri valeat quod mandamus, tu per eorum potestatum, consulum et consiliariorum et principalium fautorum tam Placentin. quam Parmen., ipsos Placentin. et Parmen. ad subeundum iudicium nostrum sufficientissima in manibus tuis hinc inde præstita cautione, vel Parmen., ut burgum ipsum nomine nostro in manibus tuis tenendum assignent

A restituendum per nos eis quibus jure fuerit assignandum, omni occasione, excusatione, dilatione, appellatione et recusatione cessantibus, nostra fretus auctoritate compellas; et eis insuper commineris quod, nisi mandatis paruerint apostolicæ sedis, manus nostras super eis curabimus aggravare. Quod si competentiorum modum, dum tractaveris super his cum partibus, poteris invenire, secundum eum procedere non omittas. Novit enim Dominus, qui renum et cordium est scrutator, quod super hoc ex puritate procedimus, non ut alterutri partium cum alterius dispendio placeamus, sed ut officii nostri debitum exsequentes, sopiamus dissensionem ipsam concordia, vel iudicio terminemus; cum in simili casu reges et principes, sicut te latere non credimus, ecclesiastica distributione duxerimus compellendos. Cum enim inter alias orbis provincias præsertim simus de Lombardiæ statu solliciti, communi Lombardorum utilitati consulere cupimus et gravaminibus præcavere; ne si, quod absit! inter se processerint ad conflictum, præter alia pericula, strages exinde non modica subsequatur. Sufficienti vero cautione ab utraque parte quod iudicio vel mandato nostro pareat, et a Parmen. possessione receptis, si per publicam famam vel alias legitime tibi constiterit Parmen. ipsos possessionem temeritate propria Placentinis per violentiam abstulisse, possessionem ipsam restituas Placentinis, cum id ordo juris exposcat; ita tamen quod prius tibi sufficienter caveant, ut si quid postmodum propositum fuerit, mandato nostro sint et iudicio parituri.

Datum Laterani, v Kal. Maii.

XL.

W. REMEN. ARCHIEPISC. SANCTÆ SABINÆ CARDINALI.
Quod absolvat comitem Flandriæ ab excommunicatione, et terram ejus ab interdicto.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

Cum ex injuncto nobis apostolatus officio simus, secundum Apostolum, capientibus et insipientibus debitores et omni petenti justitiam facere teneamur, mirum esse non debet aliquibus vel molestum, si ad ea corrigenda quæ noscuntur contra justitiam attentata manum apostolicæ correctionis apponimus, et ad juris tramitem studemus, sicut convenit, revocare. Sane ad audientiam nostram, dilecto filio nobili viro B. comite Flandrensi significante, pervenit quod cum olim apud Vernonem cum charissimo in Christo filio nostro illustri rege Franciæ quasdam conventiones inisset, quas se promisit juramento interposito servaturum; quia tamen homines suos inducere non potuit ad observationem ipsarum, ab ipso rege postulavit absolvi, qui eum apud Compendium, coram multis viris prudentibus et discretis, ab ipsis denunciavit conventionibus absolutum. Cumque postmodum idem rex instrumentum super conventionibus ipsis confectum, quod penes se post factam absolutionem retinuit, fecisset felicis recordationis Cælestino præ-

decessori nostro cum litteris testimonialibus præsentari, absolutionis prædictæ non habita mentione, ipse prædecessor noster conventiones illas auctoritate apostolica confirmavit et præcepit inviolabiliter observari. Postmodum vero cum per insinuationem præfati comitis et virorum religiosorum testimonium, qui absolutioni factæ interfuisse dicuntur, eidem prædecessori nostro de absolutione illa plenius constitisset, ipse præfatum comitem tam a conventionibus ipsis, sicut eas ipsi memoratus rex asseritur remisisse, quam a juramento super earum observatione præstito, confirmatione sedis apostolicæ seu litteris aliis nequaquam obstantibus, reddidit penitus absolutum; sicut in rescripto ejusdem absolutionis sigillis dilectorum filiorum nostrorum electi, præpositi, decani et capituli Cameracensis, et de Gamberon, Sancti Dionysii, Sancti Gilleni, de Crispino, de Sancto Amando, de Sancto Joanne de Vallencenis, de Asonio, de Aquicincto, de Marchenis, Sancti Auberti et Sancti Sepulcri in Cameraco abbatum signato perspeximus contineri. Nos etiam, si bene recolimus, rescriptum (29) conventionum ipsarum nobis ex parte regia præsentatum inspeximus diligenter, et eas, sicut prædecessor noster confirmaverat, auctoritate duximus apostolica confirmandas, tibi per scripta nostra mandantes ut ipsum comitem ad observationem earum, per excommunicationem personæ et interdictum terræ, compellere non tardares. Cumque tu postmodum juxta mandatum nostrum velles ipsum comitem excommunicare et terram ipsius interdicto supponere, ipse per nuntios tuos asserens litteras illas per suppressionem veritatis obtentas, quia in eis absolutionis factæ mentio non fiebat, ab interlocutione tua nostram audientiam appellavit. Cum ergo rescriptum per suppressionem veritatis vel expressionem falsitatis obtentum vigorem habere non debeat firmitatis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, infra viginti dies post susceptionem præsentium ipsum comitem ab excommunicatione ac terram ejus ab interdicto, sublato appellationis obstaculo, absolvere non postponas; chariss. in Christo filio nostro Ph. illustri Francorum regi ex parte nostra significans, ne id molestum accipiat, cum ex injuncto nobis servitutis officio sine personarum acceptione nulli debeamus justitiæ debitum denegare. Alioquin noveris nos venerabilibus fratribus nostris Ambianen. et Tornacen. episcopis et dilecto filio Aquicinctin. abbati litteris nostris districtius injunxisse ut, cum eis legitime constiterit de præmissis, ipsum comitem ab excommunicatione et terram ejus ab interdicto, nullius contradictione vel appellatione obstante, denuntietur venitus absolutos.

Datum Laterani vi Kal. Maii.

XLI.

Scriptum est super hoc Ambianen. et Tornacen.

(29) Vide supra lib. 1, epist. 130.

A *episcopis et Aquicinctin. abbati, fere in eundem modum ut supra, usque ad verbum absolutos. Nullis litteris, harum mentione non habita, etc. Quod si ambo, etc., tu, frater Ambian. cum eorum altero, etc.*

XLII.

PH. ILLUSTRIS REGI FRANCORUM.

Super eodem.

(Datum, ut supra.)

Cum ex injuncto nobis, etc., fere in eundem modum ut supra usque, ab verbum absolutos. Rogamus igitur magnificentiam regiam et exhortamur in Domino quatenus te non moveant aliquatenus vel perturbent quæ secundum Deum et justitiam super ipso duximus negotio statuenda: quia licet te, tanquam charissimum nostrum et specialem Ecclesiæ filium et Christianissimum principem amplexemur arctius in visceribus charitatis, et tuis, quantum cum Domino possumus, velimus intendere profectibus et augmentis, in nostri tamen executione officii apparere nolumus concedente Domino negligentes, cum illius vicem in terris gerere dignoscamur qui judicat populos in æquitate, et cuique vult suam justitiam conservari.

Datum, ut supra.

XLIII.

W. REMEN. SANCTÆ SABINÆ CARDINALI ET SENONEN. ARCHIEPISCOPI, ANTISIODOREN. ET NIVERNEN. EPISCOPI.

Quod cogant comitem Flandriæ ab observationem juramenti præstiti.

(Laterani, v Kal. Maii.)

C Significante nobis dilecto filio nobili viro B. Flandren. comite, ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod cum inter patrem ipsius comitis et dilectum filium nobilem virum comitem Nivernen. super matrimonii contrahendis taliter fuerit interposito juramento statutum, quod ipse pater comitis filiam suam J. nomine eidem comiti Nivernen. traderet in uxorem, et ipse filiam suam, cum ad annos nobiles perveniret, Philippo præfati comitis Flandriæ fratri vel Henrico fratri ejus, si forte præmoreretur Philippus, matrimonialiter copularet et ad complementum ipsius contractus chariss. in Christo filius noster illustris rex Franciæ ex conductu unanimi deberet utrumque compellere, nec non vos illum per excommunicationem personæ et interdictum terræ eogeretis qui a pacto matrimonii resiliiret, sicut in litteris ejusdem regis et vestris, fratres episcopi, dicitur manifestum contineri; idem Nivernen. comes quod tam solemniter factum est adimplere negligit et recusat, licet ei sit ab altera parte super contractu matrimonii plenarie satisfactum. Cum igitur tanquam vir nobilis et discretus illasam debeat famam sui nominis conservare, ut non possit super eo quod licite dicitur jurasse merito reprehendi, ipsum comitem attente monentes per litteras nostras mandavimus ut juxta quod juramento fuit interposito compromissum, complere matrimonium, quantum in ipso fuerit, non post-

ponat, ut videatur juramenta tam a se quam ho-
minibus suis exhibita, sicut convenit, observare,
et ad id exsequendum quod per se potest laudabi-
lius adimplere per alium non cogatur. Ideoque fra-
ternitati vestræ per apostolica scripta mandamus
quatenus, sæpedito comite ab executione mandati
nostri cessante, ipsum ad observationem jura-
menti, sicut de jure tenetur, per censuram eccle-
siasticam, appellatione remota, cogatis.

Datum Laterani, v Kal. Maii.

Scriptum est super hoc comiti Nivernensi.

XLIV.

(Datum, ut supra.)

*Super eodem scriptum est Philippo illustri regi
Francorum, fere in eundem modum ut supra, us-
que ad verbum appellatione remota compellant.*
Quia vero magnificentia regia fideles suos ad ea de-
bet exsequenda inducere in quibus non offendatur
Deus et fama boni nominis non lædatur, rogamus
magnificentiam tuam et exhortamur in Domino qua-
tenus non impedias quominus præfatus comes
adimpleat quod juravit; quia cum ejus licitum sit
juramentum, ab observatione ipsius non debet re-
trahi, sed compelli.

Datum, ut supra.

XLV.

BALDOINO COMITI FLANDR. ET MARIE UXORI EJUS.

Racipiuntur sub protectione apostolica.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Apostolica sedes, quæ, disponente Domino, cun-
ctorum fidelium mater est generalis, licet omnes
teneatur paterno affectu diligere, in eos tamen ube-
rius gratiam suæ dilectionis effundit quos ad exhi-
benda sibi grata devotionis obsequia invenit prom-
ptiores. Attendentes igitur dilectionis fervorem quam
prædecessores vestri ad Rom. Ecclesiam habuisse
noscuntur et devotionem nihilominus quam vos ad
personam nostram habere proponitis, firmo gerimus
in proposito voluntatis personas vestras oculo beni-
gniori respicere, et sincerioris dilectionis et gratiæ
brachiis amplexari, ac in his quæ a nobis secun-
dum Deum duxeritis requirenda gratanter vobis as-
sensum apostolicum impertiri. Eapropter volentes
vos, tanquam speciales Ecclesiæ filios, protegere
pariter et tueri, personas vestras cum omnibus bonis
quæ impræsentiarum rationabiliter possidetis,
aut in futurum, etc., usque ad verbum suscipimus,
auctoritate præsentium districtius inhibentes ne ali-
quis sine manifesta et rationabili causa in personas
vestras excommunicationis aut in terras vestras in-
terdicti præsumat sententias promulgare. Ad hæc
adjicientes statuimus ut, si vos in aliquo præsen-
seritis aggravari, libere vobis liceat sedem apostoli-
cam appellare. Si quis vero post appellationem ad
nos legitime interpositam in vos vel terras vestras
excommunicationis aut interdicti sententias pro-
mulgaverit, ipsas decernimus non tenere. Nulli ergo,
etc., protectionis, inhibitionis et institutionis, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Maii.

XLVI.

THEOBALDO PRESBYTERO CANONICO CAMERACENSI.

*Confirmatur sententia lata pro eo contra J. presby-
terum super præbenda Cameracensi.*

(Laterani, viii Kal. Maii.)

Ne fiant controversiæ litigantium immortales, si
sopitiæ judicio quæstiones in antiquæ contentions
scrupulum reducantur, sententias per fratres no-
stros ex delegatione nostra canonice promulgatas
apostolicæ confirmationis præsidio consuevimus ro-
borare; ne, si pateret partibus a lata sententia re-
siliendi facultas, non litigantes litigia sed litigia
potius fugerent litigantes, dum non nisi eis exspi-
rantibus expirarent. Sane cum inter te et dilectum
filium J. presb. de Landreceis super præbenda Ca-
meracen. Ecclesiæ, de qua te felicitis record. Cœle-
stinus papa prædecessor noster post preces et man-
datum dilectis filiis capitulo Cameracen. porrecta,
et executorem tibi ab ipso concessum, cassata col-
latione ipsius præbendæ dicto presb. facta per ca-
pitulum Cameracense, sicut ex litteris ejus accepi-
mus, curaverat investire, et super qua idem pre-
sbyter, eam sibi asserens canonice fuisse collatam,
ad venerab. fratrem nostrum episcopum et dilectos
filios decanum et cantorem Atrebaten. commissio-
nis litteras impetrarat, qui eum, postquam iter ag-
gressus fueras ad sedem apostolicam veniendi, causa
rei servandæ in possessionem miserunt, quæstio
verteretur: nos tibi et dilecto filio G. procuratori
presbyteri memorati constitutis in præsentia no-
stra dilectum filium Hugonem tit. Sancti Martini
presbyterum card. concessimus auditorem. Coram
quo cum super causa ipsa fuisset diutius discepta-
tum, ipse tenore litterarum inspecto, quas præde-
cessor ipse noster pro te Cameracen. capitulo et
bonæ memoriæ decano Remen. transmiserat et ea-
rum etiam quas nos circa nostræ promotionis initia
venerabili fratri nostro Catalaunen. episcopo mi-
seramus, intellecto etiam ex litteris ejusdem epi-
scopi qualiter de mandato nostro in tantum pro-
cesserat quod a capitulo fueras receptus in fratrem
et in corporalem ipsius præbendæ possessionem
inductus, inspectis insuper litteris quas dictus pre-
sbyter ad memoratos episcopum et decanum et can-
torem Atrebaten. a sede apostolica impetrarat, et
totius causæ meritis, rationibus et allegationibus
intellectis, auctoritate nostra de consilio venerab.
fratris nostri Albanen. episcopi et dilectorum filio-
rum G. tit. Sanctæ Mariæ trans Tiberim et S. tit.
Sanctæ Praxedis presbyterorum cardinalium for-
mavit sententiam et nobis prius retulit quam pro-
ferret, ac postmodum formatam et expositam nobis
sententiam de mandato nostro promulgans, super
eadem præbenda silentium imposuit presbytero me-
morato et procuratori ejusdem, et eam tibi per sen-
tentiam diffinitivam adjudicare curavit. Nos igitur
sententiam ipsam, sicut per eundem cardinalem de
mandato nostro lata est, auctoritate apost. confir-

mantes præsentis scripti pagina communimus. Nulli A stiterit vobis sententiam a iudice suo fuisse prolata-
ergo, etc. tam, propter auctoritatem judicariam præsumi de-
bet omnia legitime processisse.

Datum Laterani, viii Kal. Maii.

XLVII.

PRÆPOSITO ET DECANO ET CAPITULO CAMERACENSIBUS.

De eodem argumento.

(Datum, ut supra.)

Cum inter dilectos filios Theobaldum concanonicum vestrum et J. presbyterum Landreceis, etc., fere in eundem modum ut supra, usque ad verbum curavit : quam nos postmodum, sicut per eundem cardinalem de mandato nostro lata fuerat, auctoritate curavimus apostolica confirmare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus quatenus sententiam ipsam studeatis inviolabiliter observare. Alioquin, noveritis nos venerabili fratri nostro Catalaunen. episcopo districtius injunxisse ut eam faciat per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inviolabiliter observari, contradictores, tam vos quam alios, eadem districtione compescens. Nullis litteris obstantibus, latæ sententiæ et confirmationis nostræ tenore tacito, etc.

Scriptum est super hoc Catalaunen. episcopo.

Datum, ut supra.

XLVIII.

DECANO, V. CANCELLARIO, ET C. CANONICO LAUDUNEN.

In dubio semper præsumitur pro iudice et pro illius sententia.

(Laterani, ii Kal. Aprilis.)

(29^a) Sicut nobis vestris litteris intimastis, cum causa quæ inter Henricum subdiaconum et Huardum presbyterum Sancti Clementis super quinque frumenti modiis vertebatur, qui dicebantur ipsi Henrico per annos singulos exsolvendi, ex delegatione nostra vobis commissa fuisset et partibus in vestra præsentia constitutis, idem Henricus restitutionem sibi fieri postularet, adversarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice super hoc coram iudice conventus fuerit et sententialiter absolutus; quod ostendere voluit duorum testimonio sacerdotum, ex quorum depositionibus vobis constitit quod magister A. ex parte venerabilis fratris nostri episcopi Laudunen. Huardum presbyterum per iudicium absolvit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum de allegationibus, testibus et rationibus quæ iudicem movere solent ad sententiam proferendam, nihil se scire dixissent, variatum fuit inter jurisperitos a quibus consilium postulastis, aliis asserentibus tale testimonium non valere, aliis sententibus quod valeret. Unde in hac ambiguitate, quid tenendum sit sedem duxistis apostolicam consulendam. Cum autem in plerisque locis in quibus copia prudentum habetur id moris existat, quod causæ quæ iudicem moverant, non exprimantur in sententiis proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositione testium prædictorum con-

(29^a) Cap. *Sicut nobis*, De sententia et re iudicata.

Datum Laterani, ii Kalend. Aprilis.

XLIX.

MAR. EPISCOPO, CASTELLAN.

Quod non liceat alicui presbytero absque suo consensu celebrare vel confitentes recipere ad penitentiam.

(Laterani, vi Kal. Maii.)

Fratrum et coepiscoporum nostrorum postulationibus, quæ rationi consonant et non deviant ab honesto, tanto gratius et libentius assensum apostolicum impertimur, quanto eos ad postulandum quod petitur, non ob proprium commodum, sed Ecclesiæ sibi commissæ utilitatem, induci credimus et moveri. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne cui presbytero vel alii in quocunque officio constituto fas sit in tua diocesi præter tuum assensum (quem tamen nolumus malitiose cuiquam denegari), officia celebrare divina, ad penitentiam recipere confitentes vel quæcunque sacramenta ecclesiastica exercere, nisi necessitatis articulus id exposcat. Nulli etiam metropolitano vel episcopo liceat in Ecclesiis lege tibi diocesana subjectis auctoritate propria clericos instituere, vel institutos etiam te inscio promovere, vel parochianos in tuum præiudicium tradere sepulturæ. Salvis in omnibus supradictis consuetudinibus approbatis et tam indulgentiis quam privilegiis pontificum Romanorum. Ad hæc, ut decimas, quas prædecessores tui hactenus in Romanicæ partibus juste ac pacifice perceperunt, exigere ac percipere libere possis, auctoritate tibi apostolica indulgemus. Nullus ergo, etc., inhibitionis et concessionis, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Maii.

L.

FERRARIENSI EPISCOPO.

An hæresis matrimonium contractum dirimat.

(Laterani, Kal. Maii.)

(30) Quanto te magis novimus in canonico iure peritum, tanto fraternitatem tuam amplius in Domino commendamus, quod in dubiis quæstionum articulis ad apostolicam sedem recurris, quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra; ut opinio quam in eis quondam habueras, dum alios canonici juris peritiam edoceres, vel corrigatur per sedem apostolicam vel probetur. Sane tua nobis fraternitas suis litteris intlmavit, quod altero conjugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur ad secunda vota transire desiderat et filios procreare : quod utrum possit de jure fieri, per easdem nos litteras duxisti consulendos. Nos igitur consultationi tuæ de communi fratrum nostrorum consilio respondentes distinguimus, licet quidam prædecessorum nostrorum sensisse aliter videantur, an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam convertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in

(30) Cap. *Quanto*, De divortiiis.

hæresim vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium conjugum ad fidem catholicam convertatur, altero vel nullo modo vel saltem non absque blasphemia divini nominis vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit; et in hoc casu intelligimus quod dicit Apostolus: *Si infidelis discedit, discedat; frater enim vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi* (I Cor. vii, 15): et canonem (31) etiam in quo dicitur quod contumelia Creatoris solvit jus matrimonii circa eum qui relinquitur. Si vero alter fidelium conjugum vel labatur in hæresim vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc casu is qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare; licet in hoc casu major appareat contumelia Creatoris. Nam etsi matrimonium verum quidem inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum quidem et ratum existit. Quia sacramentum fidei, quod semel admissum nunquam amittitur, ratum efficit conjugii sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret. Nec obstat quod a quibusdam forsitan objicitur, quod fidelis relictus non debeat suo jure sine culpa privari, cum in multis casibus hoc contingat, ut si alter conjugum incidatur. Per hanc autem responsionem quorundam malitiæ obviatur, qui in odium conjugum vel quando sibi invicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularent hæresim, ut ab ipsa conjugibus nubentibus resiliunt. Per hanc ipsam responsionem illa solvitur quæstio, qua quæritur, utrum ad eum qui vel ab hæresi vel ab infidelitate revertitur, is qui permansit in fide redire cogatur.

Datum Laterani, Kalend. Maii.

LI.

AURELIANEN. EPISCOPO.

Ut D. de Corbolio primo vacatura præbenda conferatur.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Pro dilecto filio D. de Corbolio paupere subdiacono, nullum adhuc ecclesiasticum beneficium assecuto, ad preces dilecti filii magistri P. de Corbolio, quem sincera diligimus in Domino charitate, fraternitati tuæ scripsisse recolimus, ut præbendam Ecclesie tuæ pro reverentia beati Petri et nostra sibi liberaliter assignares. Tu vero, unde valde miramur, non curasti precum nostrarum primitias et mandatum apost. adimplere; quin potius, antequam idem subdiaconus a te posset obtinere responsum, multis fuit expensis et laboribus fatigatus. Post hæc vero nuntii tui ad sedem apost. accedentes, ut te ab impetitione præfati clerici absolvere curarem instantius postularunt: quod non potuerunt aliquatenus obtinere. Nolentes autem quod pro Deo de provisione præfati subdiaconi laudabiliter incœpimus relinquere imperfectum, fraternitati tuæ per iterata scripta mandamus atque præcipimus quatenus si

(31) Cap. Si infidelis. 28. q. 2.

qua præbenda nunc vacat in Ecclesia tua, eam sibi non differas assignare, stallum eidem in choro et locum in capitulo conferendo. Alioquin, quam primo vacare contigerit, nostræ donationi præcipimus reservari, personæ idoneæ conferendam: de qua si quid a te fuerit ordinatum, decernimus non tenere. Dilectis quoque filiis decano et capitulo Aurelianen. dedimus in mandatis ne aliquem ad institutionem tuam recipiant in canonicum et in fratrem ad præbendam primitus vacaturam.

Datum Laterani, iv Kal. Maii.

Scriptum est super hoc decano et capitulo Aurelianen.

LII.

HUGONI NUCERINO EPISCOPO.

Ut restauret monasterium de Waldo.

(Laterani, iv Non. Maii.)

Sic nos de singularum Ecclesiarum statu decet esset sollicitos, ut et utilitatibus consulamus ipsarum et gravaminibus obviamus, ne creditam nobis sollicitudinem postponere præsumamus. Attendentes igitur qualiter monasterium de Waldo, quod ad Rom. Ecclesiam nullo pertinet mediante, in spiritualibus dissolutum sit et in temporalibus diminutum, qualiter etiam a vicinis undique molestetur, ipsum tibi personaliter de fratrum nostrorum consilio committimus, quantum Dominus tibi permiserit, restaurandum in temporalibus et spiritualibus reformandum; facultatem tibi corrigendi quæ in eo corrigenda fuerint et statuendi quæ statuenda cognoveris auctoritate præsentium liberam indulgentes; ita tamen quod ex hoc libertas ipsius monasterii non lædatur. Nulli ergo, etc. nostræ concessionis, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Maii.

LIII.

MAGISTRO ET FRATRIBUS ORD. DE CALATRAVA, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, SECUNDUM ORD. CISTERCIEN. FRATRUM VIVENTIBUS.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Quoties a nobis petitur, etc., usque ad verbum annuimus, et felicis record. Alexandri et Gregorii prædecessorum nostrorum Rom. Pont. vestigiis inhærentes, præfatum locum de Calatrava et locum de Salvaterra, in quo ad serviendum Deo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes ut institutio quam abbas et fratres Cisterciens. vobis in eodem loco morantibus, non ut familiaribus, sed ut veris fratribus fecisse dicuntur, perpetuis temporibus ibidem inviolabiliter observetur, videlicet ut militaribus armis accincti contra Saracenos protectione Christiani populi fideliter dimicetis. Præterea ea quæ de victu et vestitu vestro præfati abbas et fratres Cisterciens. et universum capitulum ejusdem ordinis a vobis regulariter observanda

sanxerunt, vobis nihilominus confirmamus; videlicet ut lineis in femoralibus tantum vobis liceat uti; vestes quoque moderatas, honestas et commodas secundum consilium Morimunden. abbatis et magistri vestri cum scapulari pro habitu religionis habebitis. Vestiti et cincti dormietis; et in oratorio, dormitorio, refectorio et in coquina silentium jugiter tenebitis. Cavebitis autem ne in qualicunque veste aut superfluitatis argui aut curiositatis notari possitis. Tribus vero in hebdomada diebus, id est, feria tertia, quinta et die Dominica, cum præcipuis solemnitatibus, vobis carnibus vesci licebit: uno tantum ferculo et unius generis, quantum ad carnes pertinet, contenti eritis, et ad mensam ubique silentium tenebitis. Ab Exaltatione quoque sanctæ crucis usque ad Pascha, tribus diebus, scilicet secundæ ferie, quarta et sexta, præter Natale Domini, Epiphaniam, Hypapanti et festivitates Omnium Sanctorum et apostolorum, omnes qui præsentis domi fuerint, in septimana qualibet jejunabunt. Qui autem in castris militiæ fuerint, pro magistri arbitrio jejunia observabunt. Præterea quascunque possessiones, etc., usque ad verbum vocabulis exprimenda. Calatrava cum pertinentiis [f. portaticis], suis et quintis [f. add. aldeis] et omnibus pertinentiis suis; castellum de Caracui cum omnibus pertinentiis suis, castellum Dolarcus cum pertinentiis suis, castellum de Benevento cum omnibus pertinentiis suis, castellum de Suffera cum pertinentiis suis, castellum de Malagon cum portaticis et aliis pertinentiis suis; castellum de Gualdaferza cum pertinentiis suis, domum de Nombroca cum pertinentiis suis, domos de Toleta cum tendis, molendinis, vineis, terris et hortis; ecclesiam S. Romani ultra Tagum, cum pertinentiis suis; domos de Talavéra cum vineis, olivetis, hortis, molendinis, canalibus et puteis et cum aldeis et aliis pertinentiis suis; domos de Salamancella cum pertinentiis suis, domos de Macheda cum vineis, hortis, terris et aliis pertinentiis suis; Mendeno cum suis pertinentiis, Sotello cum suis pertinentiis, castellum de Assecha cum suis pertinentiis, Casasola cum suis pertinentiis, Alфондега cum suis pertinentiis, Figarola cum suis pertinentiis, castellum de Cyrol cum suis pertinentiis, castellum de Sorita cum portaticis, quintis, aldeis et aliis pertinentiis suis; castellum de Almogera cum portaticis, quintis, aldeis et aliis pertinentiis suis; Balaga cum pertinentiis suis, Almonacir cum suis pertinentiis, Pengia cum suis pertinentiis, Onnon cum pertinentiis suis, casas de Collado, de Verniges, et Ova cum pertinentiis suis; medietatem de Moracella cum pertinentiis suis, castellum de Cogolludo cum aldeis et pertinentiis suis; hæreditatem de Mollin. cum domibus suis et cum aldea de Merla et pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Salvatoris de Soria; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Villares pardos cum omnibus domibus, aldeis, vineis et earum pertinentiis; castellum de Alcobella cum suis pertinentiis, Berezosa cum Baldalbin, ecclesiis et pertinen-

tiis suis; castellum Rubeum cum omnibus pertinentiis suis, villam de Valvert cum pertinentiis suis, Burgell in Navarra, cum ecclesia et aliis pertinentiis suis; Formella cum pertinentiis, hospitale de Bellota cum ecclesia et pertinentiis suis; domum de Formosella cum hæreditatibus et pertinentiis suis; quintanella de Borona cum suis pertinentiis, hæreditatem de Alvellos cum domibus et suis pertinentiis; villas de Perros et Canones in campo de Monnio cum suis pertinentiis, Terradellos ibidem cum suis pertinentiis, Fontodra juxta Amaia cum pertinentiis suis, Palatia in ripa de Pisorga cum suis pertinentiis, medietatem de Avarcha cum ecclesia ipsius loci et pertinentiis suis; Famuscu in rivo de Asageva cum pertinentiis suis, Vallorabona in episcopatu Palentin. cum pertinentiis suis; Sanctam Mariam domine Echa super rivum de Pisorga, et villam Ramira in Alcordutella, et hæreditates in termino de Courel cum pertinentiis suis; Padellam cum ecclesia Sanctæ Mariæ et pertinentiis suis; Ravanal cum ecclesia juxta castrum Vert. et Val. in ripa de Stola et navam cum pertinentiis suis; Caso cum pertinentiis suis in Asturiis, cum ecclesia et pertinentiis suis; Villester juxta Bamba, Pallos in ripa de Doira et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Zamorra cum pertinentiis suis; Pinos in Galicia et Congeli in Galicia juxta Allariz, domum de Allariz, domos de Troncoso et Minium cum vineis, terris et pertinentiis suis; domum de Benevento super Orvegum cum pertinentiis suis, Vannexandines in terra de Astorga cum domibus et pertinentiis suis; ecclesiam de Majorica cum domibus et pertinentiis suis; Elpererii inter civitatem Rodrogo et Tronchoso cum omnibus possessionibus et pertinentiis suis; domos de Segobia cum tendis, vineis et aliis pertinentiis suis; Erigerum cum omnibus pertinentiis suis. In Portugal, in civitate quæ dicitur Estora, duos alcazarel, vetus et novum, cum omni hæreditate regia et aliis pertinentiis suis; castellum de Guluce cum pertinentiis suis; domos de Scaren cum hæreditate regia de Órtalagon et pertinentiis suis; castellum de Alcanethet, Alpedriz, Benamesi, Jurumenia, Albofeira, Malfora et casas de Ulixbona cum vineis et aliis pertinentiis suis; Cazaraboton, Sanctum Vincentium, Bolvaiddi, Oriz. In Aragona, castellum de Alcaniz cum villa sua, aldeis et aliis pertinentiis suis; medietatem de Maella cum olivetis et pertinentiis suis, Pomer cum pertinentiis suis, Salvamterram, castellum de Domnisronda, Sanctum Sylvestrum, medietatem de Veilozeil, Contai et Enforlopes; castrum lege Eerraira, Cameles et Ort. cum pertinentiis suis; quintanella de Redofresnos, S. Felicem et Losbarros cum pertinentiis suis, et S. Nicolaum de Lamina, et Sequela cum pertinentiis suis. Sane laborum, etc. Liceat quoque vobis clericos, etc. Prohibemus insuper ut nulli, etc. Cum autem generale, etc. Liceat etiam vobis in locis vestris sine manifesto dispendio vicinarum Ecclesiarum oratoria construere, in quibus fratres

et familiæ vestræ divinum audire officium et Christianam habere valeant sepulturam. Clerici quoque ordinis vestri clericum priorem habeant, cui professionem faciant, reverentiam ac subjectionem impendant. Nihilominus vero præsentî decreto sancimus ut, si quis in aliquem fratrum vestrorum temerarias manus injecerit, nisi rationabilis causa obsistat, excommunicationis sententia sit astrictus et illud pro tutela vestra tam in sententia quam in pœna servetur, quod sub Innocentio papa de clericorum tuitione noscitur institutum. Regulares et antiquas consuetudines ordinis vestri a prædecessoribus vestris et a vobis hactenus observatas aliqua levitate mutari, seu etiam possessiones domorum vestrarum alienari, nisi de magistri providentia fiat cum consensu capituli vel majoris et sanioris partis, auctoritate apost. prohibemus fieri. Prohibemus insuper ut infra fines parochiarum vestrarum, quas a Saracenis acquisistis vel in posterum acquiratis, capellas vel oratoria seu Ecclesias nullus audeat sine assensu vestro construere, si vos pro necessitate populi duxeritis construendas; in quibus, cum constructæ fuerint, liceat vobis clericos eligere et episcopo præsentare; quibus, si idonei fuerint, episcopus curam animarum committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Præterea novas et indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, archidiaconis seu decanis aliisque ecclesiasticis sæcularibusve personis, vobis omnino fieri prohibemus. Chrisma vero, etc. Inhibemus adhuc ne interdictos, etc. Paci quoque, etc. Ad hæc, libertates, etc. Decernimus ergo, etc. Salva in omnibus sedis apost. auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, iv Kalend. Maii, Indict. ii, Incarnat. vero Dom. anno 1199, pont. vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

LIV.

CAPITULO HILDESHEMENSIS.

Quod eligant personam idoneam Ecclesie eorum vacanti per translationem episcopi Hildeshemensis propria auctoritate.

(Laterani, ii Non. Maii.)

(32) Cum in negotiis ecclesiasticis studiosa sit discretio adhibenda, ex institutione sanctorum Patrum summa providentia prælationis ecclesiasticæ dispositioni debetur; et si quid in illa contra ea que sunt certis decretorum expressa capitulis alicujus fuerit auctoritate præsumptum, Romanæ Ecclesiæ, quæ inter alias sortita est a Domino principatum, sollicitius imminet corrigendum. Et ne apostolicæ sedis auctoritas super his quæ contra dignitatem ejus attentata noscuntur, honoris sui dispendium patiatur nos, qui, licet immeriti, ejus sumus regi-
mini deputati, debemus omnimodis præcavere. Sane cum vobis quondam nostri dedissemus litteris in mandatis, ut quia Hildeshemensis olim epi-
(32) Vide supra lib. 1, epist. 335.

scopus, relicta Hildeshemensi Ecclesia, cui fuerat spirituali conjugio copulatus, ad Herbipolen. sine auctoritate Romani pontificis propria temeritate transivit, ipsum redire volentem recipere nullatenus deberetis; idem tale mandatum contra se sentiens emanasse, suas ad vos litteras destinavit, ut nullatenus procederetis ad electionem aliquam faciendam; alioquin omnes Ecclesiæ redditus in tantum distraheret, quod successor ipsius nec episcopalem habere poterit sustentationem nec episcopus nominari. Asseruit etiam quod cum ejus nuntius a sede apostolica rediisset, et de litteris nostris non fecisset ei aliquam mentionem, arguebat illas litteras falsitatis; et quia nuntii ejus, qui apud sedem apostolicam commorantur, nihil de his intellexerant, pro constanti habebat quod litteræ illæ non ex æquo libramine sed ex aliquorum suorum æmularum invidia fuerant impetratæ. Nos igitur ejus volentes contumaciam reprimere, sicut decet, ne aliis forte hujusmodi præsumptio vergeret in exemplum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus, in ipsa Ecclesia djutius maneat viduata pastore, ad electionem canonice de persona idonea faciendam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, procedatis. Nos enim dilectis filiis Corbeien. et de Hersued. abbatibus et decano Paderbornen. dedimus in mandatis ut, postquam ad electionem juxta mandatum apost. processeritis, vel si jam forsitan processistis, ipsi tam formam electionis quam personam electi diligenter examinent; et si eam canonice et de persona idonea invenerint celebratam, ipsam, sublato appellationis obstaculo, auctoritate nostra non differant confirmare; laicis sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes, ne amplius quam consensum debitum in electione præsumant aliquatenus usurpare. Eisdem etiam firmiter auctoritate nostra præcipimus ut prædictum quondam episcopum per distractionem ecclesiasticam compellant quod bona Hildesemen. Ecclesiæ, quæ per ipsum sunt impedita, non differat expedire, et tam vos quam Ecclesiam vestram ab ipsius et fautorum suorum gravamine tueantur. Provideatis autem ut taliter quæ mandamus curetis effectui mancipare, quod non videamini mandati apostolici contemptores et de inobedientia, per quam fuit primus casus hominis procuratus, argui non possitis.

Datum Laterani, ii Nonas Maii.

LV.

CORBEIEN. ET DE HERSUED. ABBATIBUS ET DECANO PADERBORNENSIS.

De eodem argumento.

(Datum, ut supra.)

Cum in negotiis, etc., fere in eundem modum ut supra, usque ad verbum gravamine tueri curetis. Nullis litteris veritati et justitiæ, etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, ut supra.

LVI.

CI. LUBUSSEN. EPISCOPO.

Ex laxiori ordine monastico ad arctiorem transire licet, non contra.

(Laterani, viii Id. Maii.)

Referente dilecto filio fratre B. Hospitalario, nostro est apostolatus reseratum quod cum a tempore juventutis suæ secundum institutiones canonicorum regularium Arrowasien. Ecclesiæ beati Augustini regulam professus fuisset, et in ea ultra decennium permanens, sacros ordines usque ad sacerdotium suscepisset, juventute postmodum impellente, curiositate potius quam religionis amore devictus, terram Hierosolymitan. et alias videre desiderans, ab abbate suo non tam voluntariam sub eadem conditione licentiam obtinuit quam extortam ut si bonæ mem. Alexandrum papam prædecessorem nostrum inveniret in via, causam itineris sibi exponeret et juxta mandatum ejus vel procederet vel rediret. Verum ipse, neglecta conditione, procedens, suscepit habitum Hospitalis, in cujus servitio usque ad hæc tempora fideliter laboravit. Sed cum ordo præmissus districtioris sit observantiæ quam secundus, prudenter attendens quod de laxiore ascendendum sit ad ordinem arctiorem, non autem de arctiore ad laxiorem sit ratione aliqua descendendum, ad se Domino inspirante reversus, ad bonum redire desiderat quod dimisit. Cum itaque non mediocriter erret qui minus bonum majori bono præponit, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus quatenus, inquisita super præmissis diligentius veritate, si rem inveneris ita esse, præfato fratri B. licentiam auctoritate apostolica præbeas ad primum ordinem redeundi.

Datum Laterani, viii Idus Maii.

LVII.

R. ANGLIÆ REGI ILLUSTRIS.

Quod restituat bona archiepiscopo Eboracensi, et permittat ipsum administrationis officium libere exercere.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

(33) Apostolica sedes universorum Christifidelium mater et magistra, non ab homine sed a Deo potius constituta, tunc veræ matris affectum et magisterii redolet disciplinam, cum ad benignitatem gratiæ diligit filios et discipulos ad justitiæ dirigit æquitatem. Non enim potest vel dissimulare matrem vel magisterium qualibet occasione negligere, quæ a Domino in signum dilectionis oves Dominicas pascendas in beato Petro recepit et ligandi et solvendi ab eodem et in eodem obtinuit potestatem. Ad id autem juxta pastoralis officii debitum exsequendum circa nostræ promotionis initia regia serenitas per litteras, quas penes nos in tuæ serenitatis testimonium reservamus, efficaciter nos induxit; dum ut benigne tractaremus sublitos et in causis sine personarum acceptione procedere cura-

A remus, nec declinantes ad dextram nec ad sinistram, per easdem litteras et consuluit salubriter et humiliter postulavit, addens quod sic possemus cervices sublimium et superborum colla calcare. Et pastoralis igitur officii sollicitudine provocati et regalis consilii continentiam recolentes, venerabili fratri nostro G. Eboracen. archiepiscopo ad sedem apostolicam recurrenti nec volumus nec debuimus audientiam vel justitiam denegare. Conquereretur enim se per magnificentiam tuam temporalibus sui archiepiscopatus redditibus destitutum et quod longo fuerat afflictus exsilio et in injuriam totius cleri mendicare coactus, suppliciter et humiliter proponebat. Volentes itaque ipsum tanquam fratrem nostrum et Ecclesiæ filium diligere ad gratiam, et te tanquam catholicum principem et apostolicæ sedis filium specialem ad justitiam dirigere conservandam, imo directum potius exhortari, cum in contemptum ejus cujus existit minister, et apostolicæ sedis injuriam, quæ ipsum in partem sollicitudinis evocavit, et tuam etiam, ut prosequamur verum, verecundiam, cujus est frater, redundet ministrum Dei sollicitudinis nostræ consortem et regali stirpe progenitum mendicare: serenitatem regiam omni qua possumus affectione rogandam duximus et monendam quatenus tam nos quam te ipsum ab hujus onere difficultatis absolvat et a labiis liberes detractorum, qui non solum quæ perperam attentantur ad detractionem assumunt, sed etiam, secundum Prophetam, exacuerunt ut gladium linguas suas, tetenderunt arcum rem amarum, ut sagittent innoxios in occultis. Attendas igitur quanta nos infamia, quanta te detractione sequeretur, si vel justa petitio exsulis non introiret in aures nostras, vel te fratris exsiliium non moveret et eundem archiepiscopum ob reverentiam apostolicæ sedis, quæ te tanquam filium diligit specialem et in hoc et majoribus de celsitudinis tuæ sinceritate confidit, in plenitudinem gratiæ regalis admittas, et diligas sicut fratrem et velut Christi ministrum honores; ut in uno eodemque negotio Deum tibi reddas propitium, consulas apostolicæ sedis honori, tuæ salutis provideas et fratri subvenias exsulanti. Memor esto salubris consilii quod nobis per tuas litteras, ad diximus, præbuidisti; et dum secundum illud nos agere recognoscis, quod agimus approbes et regaliter exsequaris; ne qui nos juste in omnibus procedere suggestisti, secundum justitiam agentibus te opponas, sed taliter ad exhortationem nostram cures cum eodem archiepiscopo convenire, quod jura ejus auferre vel minuere minime videaris et ipse contra suam et Ecclesiæ non veniat honestatem. Ad id autem laudabilius et celerius exsequendum venerab. fratrem nostrum Rothomagen. archiepiscopum et dilectum filium abbatem de Persagnia, de quorum discretione plene confidimus, duximus deputandos, qui honestum modum

(33) Vide Roger. de Hoveden. ad an. 1198, fol. 446 edit. Londini.

pacis inveniunt et eundem archiepiscopum regiae benevolentiae reconciliare studeant, et in tuae serenitatis devotione ac obsequio solidare. Quod si forte, quod absit! per eos tractatus pacis juxta votum nostrum et desiderium non poterit consummari, eundem archiepiscopum ad temporalia restituere non omittas, nec impedias quo minus in spiritualibus creditae sibi dispensationis officium exsequatur: sciturus nos dilecto filio P. Sanctae Mariae in Via Lata diacono cardinali, apostolicae sedis legato dedisse firmiter in mandatis ut apud te monitis et exhortationibus diligenter insistat, quod eidem archiepiscopo possessiones subtractas sine dilatione et difficultate restituas universas, et de proventibus inde perceptis et damnis illatis satisfacias competenter. Ita quod si ipse aliquid serenitati regiae tenetur exsolvere, tibi cum integritate persolvat, nisi forsitan quod tibi debebatur, de ipsius proventibus a te vel aliis tuo nomine sit perceptum.

Datum Laterani, iv Kal. Maii.

LVIII.

(Datum, ut supra.)

Scriptum est super hoc Rothomagensi archiepiscopo et abbati de Persagnia fere in eundem modum ut supra, usque in finem, et hoc plus: Volumus autem nihilominus et mandamus ut litteras nostras, quas eidem regi pro dicto archiepiscopo destinamus, ipsi praesentetis et responsum ejus curetis dicto cardinali per vos vel per litteras vestras plenius intimare. Quod si ambo, etc., alter, etc.

Datum, ut supra.

LIX.

R. ANGLIAE REGI ILLUSTR.

De eodem argumento.

(Datum, ut supra.)

Apostolica sedes, etc., usque in finem, et hoc plus. Alioquin, cum serenitatem tuam super hoc semel et iterum et rogaverimus efficaciter et monuerimus diligenter, etsi molestius nobis quam tibi futurum existat, si te occasione qualibet molestemus, quia tamen a praedicto tuae serenitatis consilio declinare nec volumus nec debemus, ne culpa tua nobis et in praesenti ad detractionem et in futuro imputetur ad poenam, eidem cardinali dedimus in mandatis ut magnificentiam tuam ad hoc per interdictum totius Eboracensis provinciae, appellatione remota, compellat. Et si nec sic infra tempus quod idem legatus tibi statuerit, effeceris quod mandamus, ex tunc totam Angliam, sublato appellationis obstaculo, subjiciat sententiae interdicti. Eligas igitur sicut vir providus et discretus in nobis potius matris affectum quam magistri experiri rigorem, qui sine multa molestatione nostra te molestare non possumus, et in his etiam salutem tuam sollicitè procuramus; nec nobis causam vel occasionem aliquatenus tribuas, per quam fervorem illum tepescere facias, quo non mediocriter sumus ad tuum promovendum honorem accensi.

Datum, ut supra.

Scriptum est super hoc P. Sanctae Mariae in Via Lata diacono cardinali, apostolicae sedis legato.

LX.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICAE SEDIS LEGATO.

Ut quicumque beneficia in archiepiscopatu Eboracensi contra archiepiscopi voluntatem acceperunt, destituantur.

(Datum, ut supra.)

Quia diversitatem corporum diversitas saepe sequitur animorum, ne plenitudo ecclesiasticae jurisdictionis in plures dispensata vilesceret, sed in uno potius collata vigeret, apostolicae sedi Dominus in beato Petro universarum Ecclesiarum et cunctorum Christifidelium magisterium contulit et primatum: quae, retenta sibi plenitudine potestatis, ad implendum laudabilius officium pastorale, quod omnibus eam constituit debitoricem, multos in partem sollicitudinis evocavit, sic suum dispensans onus et honorem in alios, ut nihil suo juri subtraheret nec jurisdictionem suam in aliquo minoraret. Cum autem ex susceptae auctoritatis officio singulis, tanquam singulorum mater, iusta potentibus justitiam nec possit nec debeat denegare, cum justitia et iudicium sit praeparatio sedis ejus, nos, qui ad ejus regimen sumus, licet insufficientes, assumpti, fratribus et coepiscopis nostris ad nos clamantibus non possumus in justitia non adesse, aut quod juste postulaverint non audire; ne si forsitan circa exhibendam eis justitiam fuerimus inventi remissi, ipsi quoque negligentes inveniuntur in reddendis juribus subditorum, et commissam sibi nostrae sollicitudinis partem minus laudabiliter exsequantur, si, quod absit! nos viderint vel declinare a jure vel non audire justitiam postulantes. Hac autem ratione diligenter inducti, venientem ad apostolicam sedem venerab. fratrem nostrum G. Eboracen. archiepiscopum benigne recepimus et multiplices ejus curavimus querelas audire. Conquerebatur autem inter caetera, quod cum ad eum in Eboracen. Ecclesia et in aliis Ecclesiis suis collatio pertineat praebendarum, tempore suspensionis ipsius et postmodum etiam, quidam se praeter ejus auctoritatem in ipsas intruserant et in hoc et aliis juri ejus modicum derogarant. Quidam etiam in quasdam abbatias diocesis Eboracen., post interpositam ad nos appellationem, irrepserant, qui ab eo nec confirmationis munus, nec benedictionis gratiam postularunt. Volentes igitur eidem archiepiscopo per tuae sollicitudinis industriam provideri, de fratrum nostrorum consilio discretioni tuae per apostolica scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus eos qui praebendas vel dignitates Eboracen. Ecclesiae, vel aliarum Ecclesiarum ad donationem ejus spectantes, praeter auctoritatem ipsius acceperunt, ad eas resignandas moneas diligentius et inducas, cum eas non possint salva conscientia detinere. Quod si monitis tuis acquiescere forte noluerint, eos ad id per excommunicationis sententiam et sub-

fractionem aliorum beneficiorum suorum, non obstante confirmatione a sede apostolica obtenta, sub forma communi quæ confirmat beneficia et præbendas, sicut juste ac pacifice possidentur, appellatione remota compellas; nisi forsitan aliqui præbendas ipsas vel ex speciali mandato apostolicæ sedis vel auctoritate Lateran. concilii ab Eboracen. capitulo sunt adepti; sic tamen ut tempus suspensionis in sex mensibus nullatenus computetur, cum illa Lateran. concilii constitutio contra negligentes tantum et desides fuerit promulgata, et tunc, si voluerit non tamen valuerit archiepiscopus ipse in conferendis præbendis uti propria potestate; a qua et si fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio devoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius præbendarum donatio pertinebat qui propter cuius negligentiam et desidiam poterat præbendas donare. Tempus etiam quo ad apostolicam sedem accessit, apud illam permansit vel recessit ab ipsa, infra sex menses nullatenus computetur. Semestre quoque tempus non a tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ potius ipsius archiepiscopi et commotionis ad personam ejus a capitulo factæ, cum in privilegio quod a prædecessore nostro idem capitulum dicitur impetrasse, fiat mentio de commotione canonica præmittenda, volumus computari. Illud autem omnino frivolum reputamus, si qui forte se dicant ex donatione regia quasdam ex illis obtinuisse præbendis, quasi regalis sublimitas tempore suspensionis archiepiscopi præbendas ipsas sua potuerit auctoritate conferre. Abbates autem prædictos, si post appellationem ad nos legitime interpositam confirmationis et benedictionis beneficium susceperunt, canonice punias, ne alii eorum exemplo contra prælatos suos supercilium elationis assumant.

Datum, ut supra.

LXI.

ABBATI SANCTI ANDRÆÆ.

Quod excommunicatus in quo fuerunt signa pœnitentiæ, et per eum non stetit quin reconciliaretur Ecclesiæ, habendus est pro absoluto.

(Laterani, 11 Non. Maii.)

(33*) A nobis est sæpe quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit quo minus reconciliaretur ecclesiasticæ unitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus et utrum pro tali recipienda sit eleemosyna et a fidelibus sit orandum. Ut autem quod intendimus per suppositionem exempli aperius exprimamus: quidam presbyter et canonicus regularis, sicut per tuas nobis litteras intimasti, cum publica laboraret infamia quod ad quamdam conjugatam accederet, maritus mulieris et consanguinei ejus in eum manus injecerunt temere violentas; propter quod per episcopum denunciati sunt

(33*) Cap. A nobis, De sententiâ excommunicat.

A excommunicationis sententiæ subjacere. Verum ipsi postmodum ad eundem episcopum accedentes, præstito in manus ejus quod parerent iudicio Ecclesiæ corporaliter juramento, in mandatis receperunt ab ipso quod propter hoc apostolico se conspectui præsentarent. Cumque unus illorum se ad iter accingeret veniendi, a quibusdam suis æmulis est peremptus et extra cœmeterium ecclesiæ tumultus. Et licet contra interfectores amici et consanguinei interfecti graviter sint commoti, eis tamen omnem rancorem remitterent et offensam dummodo interfecti cadaver traderetur ecclesiasticæ sepulturæ. Videretur igitur forsitan in hoc casu quibusdam, quod cum sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, et iudicium Ecclesiæ divinum debeat iudicium imitari, cum etiam in interfecto prædicto manifesta pœnitentiæ signa præcesserint, et propter hoc absolutus apud Deum esse credatur, absolutus etiam ab Ecclesia sit habendus. Sed e contrario, cum ex sola culpa ligetur quis, quoad Deum, apud triumphantem Ecclesiam; ex sola vero sententiâ ligetur, quoad hominem, apud Ecclesiam militantem quando vinculum culpæ remittitur, absolvitur apud Deum; sed apud homines non absolvitur, nisi quando vinculum sententiæ relaxatur. Alioquin Ecclesiæ absolutio nullatenus necessaria videretur, si ipsa sola cordis contritione, præter sacerdotale officium, rigor relaxaretur ecclesiasticæ disciplinæ. Nos igitur consultationi tuæ de communi fratrum nostrorum consilio breviter respondemus quod iudicium Dei veritati, quæ nec fallit nec fallitur semper innititur; iudicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem persequitur; quam et fallere sæpe contingit et falli. Propter quod contingit interdum ut qui ligatus est apud Deum apud Ecclesiam sit solutus, et qui liber est apud Deum ecclesiastica sit sententiâ innodatus. Vinculum ergo quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissolvitur. Illud autem quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententiâ remittitur, relaxatur: quod in suscitatione Lazari sermo evangelicus manifestat, quem prius Dominus suscitavit et apostolis præcepit postmodum solvere suscitatum. Unde quantumcunque prædictus se, juramento præstito quod Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumque in eo pœnitentiæ signa præcesserint, quia tamen morte præventus absolutionis non potuit beneficium obtinere, quamvis apud Deum absolutus fuisse credatur, nondum tamen apud Ecclesiam habendus est absolutus. Potest tamen et debet ei Ecclesiæ beneficio subveniri; scilicet ut cum de ipsius viventis pœnitentiâ per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quod Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi et solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere et ligare sub terra sepultos, et quod legitur: *Non communicetur mortuo, cui non est communicatum et*

vivo; cum etsi communicatum non fuerit, commu-
nicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus
religionis sed necessitatis articulus impedit et in
certis casibus a canonibus denotatis ligasse legatur
Ecclesia mortuos et solvisse. Ut autem in uno pa-
riter eodemque negotio et servemus rigorem et man-
suetudinem ostendamus, statuimus ut illius mortui
absolutio a sede apostolica requiratur, qui, cum
viveret, ab apostolica sede fuerat absolvendus. Alio-
rum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris
indulgemus, a quibus, cum viverent, fuerant
absolvendi. Absolutionis autem forma servetur, ut
fiat cum Pœnitentia Psalmo, et tam Oratione Do-
minica quam alia consueta. Hæredes tamen ipsius
ad satisfaciendum pro ipso, si commotione præ-
missa noluerint, per distractionem ecclesiasticam
compellantur.

Datum Laterani, 11 Nonas Maii.

LXII.

NOBILI VIRO L. DE MONTE LONGO COMSOBRINO NOSTRO.
*Ut inventum thesaurum conservet, donec pontifex
suum voluntatem declaret.*

(Laterani, v Id. Maii.)

Cum gratiam nostram, quam tibi potes cognoscere
multipliciter fructuosam, universis debeas homini-
bus anteferre et neminem quantum personam
nostram diligere et vereri, de discretione tua cogi-
mur admirari quod, sicut dilectus filius G. aurifex
Alatrinus in nostra præsentia constitutus asseruit,
tu ab eo 11 libras argenti puri, quas filii sui in do-
tem receperant a quodam homine Montis S. Joannis,
qui thesaurum invenisse proponitur, abstulisti et
permisisti eum ab aliis taliter molestari, quod
coactus est 4 marchas et unam unciam nuntio di-
lecti filii nobilis viri Joannis de Cettan. persolvere
ac totidem marchas Pelagio Alatrino, Matthæo Ade-
nulphe et Philippo unam libram et decem uncias, de-
cem etiam et novem uncias consuli Alatrinensi;
cum ignorare non debeas, quod sic inventus the-
saurus dispositioni nostræ debuit reservari. Inde est
quod discretioni tuæ sub obtentu gratiæ nostræ præ-
cipiendo mandamus quatenus, omni mora et excu-
satione postpositis, argentum prædictum, qualiter-
cunque expensum sit, studeas rehabere ipsumque
reserves fideliter, donec nostræ recipias beneplaci-
tum voluntatis. Illos autem qui argentum ipsum ha-
buisse noscuntur, nisi tibi celerius curaverint resi-
gnare, auctoritate nostra confidens et eorum
præsumptionem cum fidelibus studeas, sicut conve-
nit, castigare: quia sic nostra jurisdictio deperiret,
si in patrimonio Ecclesiæ, quod nostrum est, alii
præsumptione qualibet occuparent. Illos etiam qui
thesaurum invenisse noscuntur, ad assignandum
illum dispositioni nostræ quanta potes distractione
compellas, eis ex parte nostra promittens quod si
paruerint humiliter et devote, congrue sibi provi-
dere (sic).

Datum Lat., v Idus Maii.

(34) Cap. *Inter sollicitudines*, De purgatione canonica,

LXIII.

SENONENS. ARCHIEPIS. OPO.

*Ut decanus Nivernensis de hæresi suspectus se iur-
gare eamque abjurare cogatur.*

(Laterani, Non. Maii.)

(34) Inter sollicitudines nostras illa debet esse
præcipua, ut capiamus vulpeculas quæ moliantur
vineam Domini demoliri, species quidem habentes
diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de
vanitate conveniunt in idipsum. Hi sunt namque
caupones qui aquam vino commiscent, qui virus
draconis in aureo calice Babylonis propinant, qui
juxta verbum propheticum arcum rem amaram in-
tendunt, ut sagittent innoxios in occultis, quorum
error serpit ut cancer, ita quod nisi botrus in flore
lædatur, fructum non solum amarum sed etiam
pestiferum germinabit. Hos Apostolus egregius
prædicator in Epistola sua prophetico sermone de-
scribit et docet omnibus modis evitandos: contra
quos sacerdotes tubis argenteis clangere debent, ut
conclamante populo, arca fœderis præcedente, muri
corruant Hierico, quæ jam fuerat perpetuo anathe-
mate condemnata; ita quod, si quis ex ea vel regu-
lam auream furari præsumperit, cum Achor filio
Charni lapidibus obruatur. Tu ergo, sicut vir pro-
vidus et discretus, veri pastoris adimple officium
et super grege tibi commisso pure ac plene sollici-
tudinem pastorem exerces, dum et legem Christi
zelaris et hæreticorum impugnans errorem, in fau-
tores ipsorum exeris gladium canonicæ ultionis.
Vigilans enim vigilas super grege tuo, ne relicto
veri pastoris ovili, quod est unum, oves aberrant,
post vestigia gregum, qui non sunt ex eo, temere
abeuntes; vel ne lupus eas rapiat et dispergat, quas
veritas in eodem ovili sub uno pastore fidei catholi-
cæ cœnivit. Inter præcipuos quidem vineæ Domini
Sabaoth agricolas deputatus, vulpeculas quas
descripsimus non pateris ejus speciem demoliri; sed
eas vel capere potius satagis, vel fugare. Sane, sicut
ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, cum ad
preces venerabilis fratris nostri Altisiodoren. epi-
scopi ad villam quæ Charitas dicitur accessisses,
præsentibus eodem et venerabilibus fratribus no-
stris Nivernen. et Melden. episcopis, in unum fecisti
ejusdem villæ populum congregari: ubi de hæreticis
et eorum dogmatibus inquisitione diligenti habita.
inter alios quos super hæretica pravitate reperisti
publice infamatos, Decanum Nivernen. communi
didicisti opinione gravari et in eo et per eum non
modicum fuisse scandalum catholicorum animis de-
claratum. Unde propter vehementem infamiam et
grave scandalum, ipsum ab officio et beneficio sus-
pendisti, apud Altisiodorum ei diem certum assi-
gnans, quo tuo se conspectui præsentaret ab ob-
jecto crimine defensurum. Cumque statuto termino
ad tuam præsentiam accessisset, præsentibus dictis
Altisiodoren. et Nivernen. episcopis ac pluribus in
utroque jure peritis, cum certus accusator contra

eum minime compareret, tu ex officio tuo testes tam pro ipso quam contra ipsum recipi ac diligenter examinari fecisti et attestaciones etiam publicari. Cumque postmodum se non ad concessum ei diem tuo se conspectui præsentasset, cum facultatem ei liberam indulsisses in testes ac eorum dicta dicendi ac proponendi suas in medium rationes, quibusdam propositis probationibus et allegationibus tandem renuntians, sententiam postulavit. Tu vero cum venerab. frat. nostris Treacen. ac dictis Altisiodoren. et Nivernen. episcopis secedens in unum, inspectis attestacionibus diligenter et adhibito plurimum consilio sapientum, quia crimen contra eum liquido probatum non erat, ipsum non duxisti de hæresi condemnandum. Verum quoniam ex dictis testium multa erat præsumptio (35) contra eum, utpote cum esset manifeste probatum eum familiaritatem hæreticorum non solum habuisse, sed etiam captasse scienter, cum publica etiam laboraret infamia, et tantum suscitatum esset scandalum contra ipsum, quod non posset canonica purgatione deleri: nec ipsum absolvere nec purgationem quam obtulerat ab initio et tunc etiam offerebat recipere voluisti, sed ipsum cum litteris tuis ad sedem duxisti apostolicam destinandum, intelligens quod ex concessa nobis plenitudine potestatis citra pœnam canonicam dispensare possumus et ultra eam rigorem severitatis augere. Cæterum ei postmodum in nostra præsentia constituto communem audientiam in consistorio nostro concessimus; ubi se multipliciter nixus est excusare, illud præsertim allegans quod cum non apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerant aliquatenus admittendi. Nos igitur litterarum scientiam et honestatem morum in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum usque ad purgationem canonicam doceat suspendendos, quod tamen etiam eum a beneficio propter inhumanitatem criminis, ut credimus, suspendisti, nolimus improbare; nec illud etiam propter causam improbamus eamdem quod, licet nullus contra eum legitimus accusator compareret, ad detegendam tamen hujus mortiferæ pestis, imo pestiferæ mortis radicem ex officio tuo, fama publica deferente, voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgatam infamiam, grave scandalum et vehementem suspicionem ex testium dictis abortam, quæ contra eundem decanum facere videbantur, cum propter eorum quodlibet ei esset purgatio injungenda et servantes et mollientes rigorem, de consilio fratrum nostrorum, archiepiscoporum etiam et episcoporum apud sedem apostolicam existentium, purgationem quartæ decimæ manus sui ordinis ei duximus indicendam. Ipsum igitur ad te cum litteris apostolicis remittentes, ut ibi purgetur ubi noscitur infamatus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, ascitis tecum dicto Nivernen. et venerabili fratre

(35) Vide cap. *Litteras*, De præsumptionibus.

A nostro Parisien. episcopis, indictam ei a nobis purgationem accipias. Ita tamen ut qui ad ejus purgationem processerint comprobendam, sint fide catholici et vita probati, qui conversationem et vitam ipsius non tam moderno tempore noverint quam transacto. Purgatione vero recepta, beneficium ei restituere non postponas, ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. In pœnam autem familiaritatis illius quam cum hæreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensum, donec scandalum sopiatur, ita tamen ut publice familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipis insuper ipsi districte ut in prædicta et aliis villis circumpositis profiteatur et prædicet fidem catholicam, ac confundat et detestetur hæreticam pravitatem, sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, ut infamia convertatur in famam, et omne scandalum et suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiastica restrictionis mucrone percellas, et ab officio beneficioque depositum ad agendam pœnitentiam in arctum monasterium retrudere non omittas.

Datum. Lat., Nonis Maii.

LXIV.

OXOMENSI EPISCOPO.

Confirmantur statuta facta per eum in Ecclesia sua.

(Laterani, v Id. Maii.)

Ordinem religionis plantare ac fovere plantatum, ex officii nostri debito provocamur; et sic religiosis locis apostolicum nos convenit præbere patrocinium et favorem, quod sub regimine ac gubernatione nostra assiduis proficere valeant incrementis. Intelleximus siquidem per scriptum authenticum sigillo tuo et venerationis fratris nostri Toletan. archiepiscopi communitum, quod tu de communi consensu totius capituli Oxomensis, auctoritate præfati archiepiscopi, consensu etiam et consilio chariss. in Christo filii nostri A. regis illustris Castellæ, deliberatione provida statuisti ut, secundum præceptum felicitis record. Alexandri et Lucii Rom. pontificum, in Oxomen. Ecclesia sint de cætero canonici regulares, nec aliquis in portionarium vel sæcularem canonicum recipiatur deinceps in eadem; quædam etiam alia capitula statuisti quæ in eodem scripto perspeximus contineri. Volentes igitur quod a te videtur pia deliberatione statutum, debita firmitate gaudere, constitutiones ipsas (quas possemus restitutiones potius nominare, cum a longis retro temporibus hoc ipsum de Oxomen. Ecclesia fuerit, sicut asseris, a Rom. pontificibus ordinatum), sicut ipsæ a te rationabiliter factæ sunt, et a tuo receptæ capitulo, auctoritate apost. confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, v Idus Maii.

LXV.

OXOMEN. EPISCOPO.

Concubinarij publici puniantur, clancularijs indicatur purgatio.

(Laterani, v Id. Maii.)

(36) Tua nos duxit fraternitas consulendos si de clericis publice concubinas habentibus, qui quando conveniuntur a te se esse concubenarios dissidentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum inter quos vivere dignoscuntur. Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec accusator nec testis est necessarius, cum hujusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si vero publicum est, non ex evidentiâ, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cum non sit testimoniis sed testibus judicandum. Sed si de clericis illis talis habeatur suspicio, ut ex ea scandalum in populo generetur, licet contra ipsos non apparuerit accusator, tu tamen eis canonicam potes purgationem indicere; quam si præstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica poteris animadversione punire.

Datum Laterani, v Idus Maii.

LXVI.

URATIZLAVIEN. EPISCOPO.

Consultanti respondetur super pluribus articulis.

(Laterani, xvii Kal. Junii.)

(37) Nuper a nobis tua fraternitas requisivit quid sit de illis laicis sentiendum qui clericos violenter, sine læsione tamen, in custodia detinent publica vel privata vel etiam detrudunt in vincula, utrum in canonem sententiæ lætæ incidant, ut ipso facto sint vinculo excommunicationis innodati, sicut illi qui manus in clericos injiciunt temere violentas; et utrum qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possint per confessionem a simplici sacerdote, vel episcopi seu archipresbyteri (38) sit ab eis absolutio expetenda; et si post actam pœnitentiam cum illis valeas dispensare qui etsi bigami de jure non sunt, de facto saltem bigami nominantur, eo quod in sacris ordinibus constituti more nuptiali secundas in contubernium sibi mulierculas adjunxerunt. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter duximus ex ordine respondendum, quod in primo consultationis articulo non credimus laicos pœnam excommunicationis evadere, quamvis eorum factum corporalis læsio non fuerit subsecuta, citra quam violentia sæpius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda vero quæstione credimus distinguendum an is qui nominatim excommunicato scienter communicat, in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem, aut alias

(36) Cap. *Tua nos*, De cohabitatione clericorum et mulierum.

(37) Cap. *Nuper*, De sentent. excommunicationis.

A in oratione vel osculo vel orando secum aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis et communicet crimini et participet criminoso, ac per hoc, ratione damnati criminis videatur in eum delinquere qui damnavit, ab eo vel ejus superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda, cum, juxta canonicas sanctiones, facientes et consentientes par pœna constringat. In secundo vero casu, a suo episcopo vel proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim et tunc non judicis, sed juris sententia excommunicato communicans sit ligatus; quia tamen conditor canonum solutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem qui juxta primum modum excommunicato

B communicat, cum juramento debet absolvi. Qui vero juxta secundum modum illi participat, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum si difficile sit ex aliqua justa causa quod ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat, concedimus indulgendo ut, præstita juxta formam Ecclesiæ cautione quod excommunicatoris mandato parebit, a suo absolvatur episcopo vel proprio sacerdote. Tertius et ultimus inquisitionis articulus (39) videbatur habere non modicum quæstionis: quoniam cum in matrimoniiis contrahendis non juris affectus sed animi destinatio attendatur, unde illum comitatur infamia qui duas simul habet uxores, quod partim ad factum convenit retorqueri, sicut et quod in canone (40) legitur de presbytero qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem censura tales inter bigamos videntur reputandi; licet obviet ex adverso quod opinioni sit veritas præferenda et quod juxta præmissa, qui nullam uxorem habuit, foret bigamus reputandus; quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diversis, quibus de jure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum hujusmodi clericis, qui, quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres matrimonialiter conjunxerunt, tanquam cum bigamis non licet dispensari, licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

Datum Laterani, xvii Kal. Junii.

LXVII.

HISP. DECANO TOLETANO.

Recipitur sub protectione B. Petri et sedis apostolicæ.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem decanatum Toletanæ Ecclesiæ, sicut illum juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus, statuentes ut si te in aliquo gravari præseuseris,

(38) In tertia Collect. *archiepiscopi*.

(39) Cap. *Nuper*, De bigamis non ordinandis.

(40) Cap. *Presbyterum*, dist. 23.

libere tibi liceat sedem apostolicam appellare. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Junii.

LXVIII.

HISP. ARCHIDIACONO DE COLERA.

Confirmatur sibi dictus archidiaconatus.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum assensu, archidiaconatum de Colera, quem in Segobien. Ecclesia dilectus filius G. Sancti Angeli diaconus cardinalis, dum in partibus Hispaniæ legationis fungeretur officio, cum omni jure ac pertinentiis suis tuæ tibi contulit intuitu probitatis, sicut illum juste possides et quiete, et in ejusdem cardinalis authentico continetur, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Junii.

LXIX.

JOANNI ARBATIS SANCTI MICHAELIS VILLÆ MAJORIS EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

Recipiuntur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, xiii Kal. Junii.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ad verbum ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam atque institutionem Præmonstraten. fratrum in eodem loco, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo dicta ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, videlicet Rodam cum omnibus pertinen. suis; ecclesiam Sancti Joannis, cum omnibus pert. suis; ecclesiam Sancti Cypriani de Patella cum omnibus pert. suis, et jus quod habetis in Mafallos, jus quod habetis in ecclesia Alba, ecclesiam Sancti Pauli cum pert. suis, et ecclesiam Sancti Clementis cum villa quæ dicitur de Fabar, et ecclesiam Sancti Stephani de Ques; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Spinosa, cum pert. suis; jus quod habetis in villa quæ dicitur Sorita, et jus quod habetis in flumine quæ dicitur de Pizorga. Sane laborum vestrorum, etc. Licea quoque vobis, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum, etc. Ad hæc etiam inhibemus ne cui episcopo, etc. Cum autem generale interdictum, etc. Chrisma vero, etc. Prohibemus insuper ut infra fines, etc. Ad hæc novas, etc. Sepulturam quoque, etc. Obecunte vero, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, xiii Kal. Junii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pont. vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

LXX.

EPISCOPO ABULENSI.

Ut Saraceni solvant decimas ecclesiæ parochiali.

(Laterani, xii Kal. Junii.)

Ex parte dilectorum filiorum capituli Abulensis fuit in audientia nostra querimonia recitata, quod cum homines tuæ diocæsisis in castris et in ipsa civi-

(41) Vide supra lib. I, epist. 111.

tate morantes, de tribus partibus frugum totius agriculturæ suæ, molendinorum etiam et hortorum et ruricolæ de quarta parte parochialibus ecclesiis, a quibus ecclesiastica percipiunt sacramenta, decimas solvere teneantur, licet ministri ecclesiarum ipsarum fere nullos habeant redditus præter decimas unde valeant sustentari, domini prædictorum hortorum et molendinorum ipsa tradunt Saracenis in grave detrimentum ecclesiarum et præjudicium excolenda, qui nolunt ecclesiis, sicut olim Christiani solebant, freti potentia et favore illorum a quibus illis excolenda traduntur, decimas exhibere. Volentes igitur ipsi Ecclesiis et earum ministris super hoc, prout convenit, providere fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, nisi Saraceni illi ad commonitionem tuam cum ea integritate qua Christiani solebant prædictas decimas ecclesiis voluerint exhibere, eis facias communionem a Christianis super mercimoniis rerum venalium et aliis penitus denegari: Christianos illos, qui talibus contra formam mandati apostolici communicare præsumperint, a sua præsumptione per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compescens.

Datum Laterani, xii Kal. Junii.

LXXI.

LINGOLNIEN. ET ELIEN. EPISCOPI ET ABBATI SANCTI EDMUNDI.

Ut controversiam inter archiepiscopum Cantuariensem et monasterium componere studeant.

(Laterani, xiv Kal. Junii.)

(41) Inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum et prædecessores ejus ex una parte ac dilectos filios priores et monachos Cantuarien. ex altera, super quibusdam capellis, quas ipsi archiepiscopi laborarunt in præjudicium partis alterius, sicut monachi proponebant, jamdudum grandis et gravis questio pullulavit, pro qua prædecessores nostros et nos ipsos sæpius oportuit apostolicas litteras destinare. Verum cum in ipso negotio auctoritate litterarum nostrarum usque adeo processum sit ut capella de Lambee diruta sit penitus et consumpta, præfatus archiepiscopus prædecessorum suorum volens laudabile propositum adimplere, capellam ad honorem gloriosorum martyrum Stephani et Thomæ, in qua canonice præbendarios institueret, de novo fundare volebat de nostra licentia speciali, quod sibi per nuntios et procuratores suos de communi jure competere asserebat, contradictione partis alterius non obstante, cujus indemnitati per idoneam et sufficientem cautionem poterat provideri. Sed neque per demolitionem capellæ præfate de Lambee suum dicebat desiderium retardandum; cujus opus ea potissimum ratione fuerat condemnatum, quod post denuntiationem novi operis, inhibitionem prædecessorum nostrum et appellationem ad sedem apost. interpositam, fuerat attentatum. Cæterum pro monachis fuit propositum ex adverso quod cum mandatum nostrum ad ipsum archiepiscopum et vos di-

rectum circa exeniorum Ecclesiarum et aliorum restitutionem adhuc non fuerit adimpletum nec sopitum scandalum ex ea causa subortum, nec constaret adhuc de præjudicio in posterum aulerendo, eadem contradictionis causa durante non erat præfati archiepiscopi petitio admittenda. Cum autem hæc et similia fuissent utrinque in nostro auditorio allegata, nos volentes utriusque partium pastorali sollicitudine providere, de communi fratrum nostrorum consilio causam eandem sub ea forma vobis duximus committendam, ut ante omnia inter ipsos amicabilem componere laboretis. Quod si forte desuper datum non fuerit vos facta prius restitutione plenaria monachis memoratis eorum quæ ob hanc causam fuere subtracta, inquiratis super his quæ præmisimus, remoto appellationis obstaculo, plenius veritatem; et si de partium voluntate processerit, ad diffinitivam sententiam procedatis: facientes quod decreveritis per censuram ecclesiasticam a partibus inviolabiliter observari. Alioquin, gesta omnia in scriptis fideliter redigentes, ad nos ea sub litterarum vestrarum testimonio transmittatis diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent; ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus in causa ipsa, quantum de jure poterimus, procedemus. Ad hæc, volumus et mandamus ut ad locum ipsum pariter accedentes, super statu Cantuarien. Ecclesiæ tam interiori quam exteriori inquiratis, appellatione remota, plenius veritatem; et quidquid super his inveneritis, nobis fideliter intimetis; ut per relationem vestram certiores effecti quod statuendum fuerit statuamus. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc., duo, etc.

Datum Laterani, XIII Kal. Junii.

LXXII.

ABBATI ET CONVENTUI DE CERTESEIA.

De confirmatione decimarum.

(Laterani, VIII Kal. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, decimas de Certesies, de Eggeh. de Torp. et de Chabehan. ad opera vestri monast. deputatas, sicut eas juste ac sine controversia possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, VIII Kal. Junii.

LXXIII.

EISDEM.

De privilegiorum confirmatione.

(Datum, ut supra.)

Ex pastoralis officii debito provocamur religiosam vitam eligentibus apostolicum, etc. Eapropter, dilecti in Domino filii, etc., usque ad verbum suscipimus. Ad hæc, ut devotius piis operibus insistatis, vobis auctoritate præsentium indulgemus ut non liceat alicui in vos vel in monasterium vestrum sine manifesta et rationabili causa excommunicationis aut interdicti sententiam promulgare. De novalibus

PATROL. CCXIV.

A vero quæ propriis manibus aut sumptibus colitis aut de vestrorum animalium nutrimentis, sive de hortis et virgultis aut piscationibus vestris nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat, sed eas elemosynæ aut pauperibus monasterii vestri, juxta quod tu, fili abbas, postulasti a nobis, præcipimus assignari. Decernimus ergo, etc.

Datum, ut supra.

LXXIV.

EGONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI DE INSULA ARBEN. EJUSQUE FRATRIBUS TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, MONASTICAM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum

(Laterani, VIII Kal. Junii.)

Piæ postulatio voluntatis, etc., usque ad verbum ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti regulam, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis et appendiciis suis et terminis, qui sic distinguuntur: primitus a capite macericiæ a monte usque ad rivum descendendo per rivum usque ad mare, et per mare ad molendina, et ascendendo per montis verticem et eundo per illum usque in priora confinia, ecclesiam Sancti Cypriani cum pertinentiis et appendiciis suis, et terminis, qui sic distinguuntur: a Valle obscura usque in vallem de Frasinu, aliæ tres partes mare circumdant, una cum manna omnibusque scopulis, ad istud promontorium subjacentia, et valles quæ sunt apud Sanctum Cyprianum et aliæ quæ sunt apud Sanctum Petrum, inter quas salinæ vestræ et piscariæ consistunt. Sane novalium, etc. Liceat quoque, etc. Prohibemus insuper, etc. Cum autem generale, etc. Sepulturam quoque, etc. Salva tamen, etc. Obeunte vero, etc. Libertates, etc. Decernimus, etc. Salva apostolicæ sedis auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, VIII Kal. Junii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

LXXV.

COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO ET UNIVERSIS EPISCOPIS IN REGNO LEGIONEN. CONSTITUTIS.

Ut per excommunicationis et interdicti sententiam rex Legionis et regis Castellæ filia, in gradu prohibito copulati, separentur.

(Laterani, ut supra.)

Etsi necesse sit ut scandala veniant, vae tamen est homini illi per quem scandalum venit. Quot enim turbationes et scandala diebus nostris orbi supervenerint universo, hodie plus experimur in facto quam scriptum reperiamus in libro. Necesse est autem ut veniant scandala, non solum scilicet inevitabile, sed et utile; quoniam in quo deficit malus, proficit bonus et aurum in fornace probatur. Inter cætera vero in quibus scandalizatur hodie populus Christianus,

præcipuum est persecutio paganorum : quæ tam in Oriente quam in Occidente , peccatus exigentibus , invaluit ultra modum ; contra quam utrobique simile quodam modo putaverunt remedium invenire ; sed quia Deum ante suum non proposuere conspectum, quod inventum est in remedium, in periculum est conversum. Sane in Oriente una duobus fuit incestuose conjuncta, in Occidente vero unus sibi duas præsumpsit jungere per incestum. Et incestui quidem in Oriente commissio non solum consensus sed et auctoritas clericorum ibi consistentium intercessit. Sed in detestabili copula in Occidente contracta, licet non absque quorundam ecclesiasticorum virorum assensu fuerit forsitan attentata, auctoritas tamen ecclesiastica nullatenus intervenit. Volens autem Deus majus peccatum vindicare celerius et a similibus alios detertere, tam Couradum quondam marchionem, qui . . . reginæ Hierosolymitanæ prius adhæserat per incestum, gladio, quam Henricum quondam Campaniæ comitem, qui ei et in culpa quodammodo et in pœna successit, præcipitio, utrumque vero morte imprævisa peremit. Nondum autem in hujus iniquitatis auctores in Occidente suam exercuit ultionem. Sed quanto longanimius sustinet, tanto forsitan severius vindicabit. Licet autem apostolica sedes quod super hoc fuerat in Oriente commissum, propter malitiam temporis et persecutionem urgentem dissimulare sit visa, ad vindicandum tamen quod in Occidente fuerat attentatum, rigore canonicæ districtio est usa. Nam cum ad bonæ memoriæ Cœlestini papæ, prædecessoris nostri, audientiam pervenisset quod rex Legionen. filiam charissimi in Christo filii nostri Portugalliæ regis illustris incestuose sibi præsumpserat copulare, tam regem ipsum Portugalliæ quam incestuose conjunctos excommunicationis sententia innodavit, et Legionen. ac Portugalliæ regna sententiæ supposituit interdicti ; unde quod illegitime factum fuerat est penitus revocatum. Verum dictus rex Legion. ad deteriora manum extendens, sicut is de quo dicit Scriptura : *Vae homini illi qui post se trahit peccatum quasi longam vestem (Isa. v, 18, juxta LXX)*, et : *Impius cum venerit in profundum vitiorum, contemnit (Prov. xviii, 3)*, filiam charissimi in Christo filii nostri regis illustris Castellæ, neptem videlicet propriam, impudenter sibi contra interdictum Ecclesiæ copulare præsumpsit. Quod cum ad nostram notitiam pervenisset, dilectum filium fratrem Rainerium, virum scientia et religione pariter reverendum, Deo et hominibus obtentu scientiæ et honestatis acceptum, in Hispaniam duximus (42) destinandum ; ut juxta verbum propheticum dissolveret colligationes impietatis, solveret fasciculos deprimentes : qui per Dei gratiam ab omni munere manus excussit ; ita ut quod legitur, de ipso possit vere referri : *Non fuit qui ditaverit Abraham (Gen. xxx, 43)*. Ipse igitur eum in Hispaniam pervenisset, dictum regem Legionen. semel et iterum ex parte nostra commo-

(42) Vide supra lib. I, epist. 92, 93, 125.

nuit diligenter ut a tam detestabili et nefanda copula resiliaret, universis colligationibus dissolutis quæ fuerant pro ipsa copula consummanda contractæ. Sed cum apud eum nihil prorsus monitis profecisset, certum ei diem assignavit et locum ; et cum ipsum etiam ultra terminum expectasset, in eum se contumaciter absentantem juxta formam mandati nostri excommunicationis sententiam promulgavit, et regnum Legionen. interdicto generali conclusit. In memoratum vero regem Castellæ vel terram suam in nullo processit, cum idem rex se mandatis ejus exponeret et quod reciperet filiam suam, si sibi redderetur, proponeret assertive ; quod utrum ex animo fecerit ille plenius novit qui scrutator est cordium et cognitor secretorum. Nuper autem venerabiles fratres nostri Toletanus archiepiscopus et episcopus Palentinus ex parte ipsius regis Castellæ et ex parte Legionen. venerabilis frater noster Zamorensis episcopus, ad sedem apostolicam accedentes, postulabant ut cum eodem rege Legion. et filia dicti regis Castellæ deberemus super tam incestuosa copula dispensare ; propter quod, nisi specialis illa gratia, quam ad devotionem dicti regis Castellæ habemus motum nostri animi temperasset, in ipsos ita curassemus severitatem ecclesiasticam exercere, quod nulli de cætero temporibus nostris ad nos repudiatas toties et damnatas petitiones afferrent, cum ipsi etiam noverint quod id ab eodem prædecessore nostro sæpius postulatum fuerit et ab eo inhibatum, non indultum. Tandem vero intelligentes archiepiscopus et episcopi memorati quod non solum indulgentiam super hoc a nobis, sed vix etiam possent a nobis audientiam impetrare, interdictum in terram dicti regis Legionen. prolatum tandem a nobis postulavere remitti, asserentes quod ex eo triplex toti regno periculum ab hæreticis, Sarracenis et Christianis etiam imminebat. Ab hæreticis : quia cum per interdictum ipsum clausa essent in partibus illis ora pastorum, non poterant fideles per eos contra hæreticos instrui et ad resistendum eis aliquatenus informari ; unde cum ex hoc, tum quia rex Legionen. ab Ecclesia se asserens aggravatum, eis minime resistebat, invalescebant contra fideles hæretici et in regno ipso hæreses variæ pullulabant. D A Sarracenis : quoniam cum per exhortationes et remissiones Ecclesiæ, Hispaniarum populus consuevisset ad expugnationem paganorum induci, cessante prædicatorum officio, populi etiam devotio tepescebat ; quia cum se cum principe suo, quoad interdictum, eidem videret pœnæ subjectum, a culpa, cui vel tacendo consenserat, forte se non credebatur immunem ; propter quod minus circa debellationem Saracenorum fervebat, ne decederet in peccato. A catholicis : quia cum clerici laicis spiritualia ministrare non possent, laici clericis temporalia subtrahabant, oblationes, primitias et decimas detinentes ; unde cum clerici ex his pro majori parte in partibus illis consueverint sustentari, eis subtractis non so-

lum mendicare sed fodere et servire Judæis in Ecclesiæ et totius Christianitatis opprobrium cogebantur. Videbatur autem difficile petitioni eorum anruere, et sententiam ex animo, ordine et causa latam canonicè sine satisfactione congrua relaxare. Ex animo siquidem : quia , sicut Deus perhibet testimonium conscientie nostræ, ad hoc non nisi justitiæ et honestatis obtentu processimus ; cum ex contrario potius contra nos oriri præsumptio potuisset, si tam detestabile facinus duxissemus in patientia tolerandum. Ex ordine : quia dictus frater R. post commonitiones et dilationes legitimas, tandem districtione percussit ecclesiastica contumacem. Ex causa , exemplo divino videlicet et humano : divino, quia cum David in populi numeratione peccasset, Dominus in populum vasa sui furoris effudit , unde idem David dixisse legitur, peccatum suum Domino confitendo : *Ego sum qui peccavi, ego qui inique egi. Isti, qui oves sunt, quid fecerunt ? Auferatur, obsecro, facies tua, Domine, a populo tuo (II Reg. xxiv, 47)* ; humano : cum jamdictus prædecessor noster, ut non longe petantur exempla in prædictos Portugaliæ et Legionen. reges et regna ipsorum prædictas sententias curaverit promulgare. Esset insuper res mali exempli ; quia si forsitan in alia regna similem nos contingeret promulgare sententiam, similis a nobis gratia peteretur : quam si forsitan negaremus, apud nos esse videretur acceptio personarum. Ex hoc etiam de nobis posset apud aliquos oriri suspicio, præsumptibus forte quibusdam quod ad id moveremur ex causa latenti. Licet igitur ex causis præmissis non videretur dicta petitio admittenda, quia tamen ubi est multitudo in causa, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subveniat, in eo ad petitionem prædictorum archiepiscopi et episcoporum gratiam de communi fratrum nostrorum consilio duximus faciendam, ex quo videbantur impedimenta expressa superius provenire. Relaxavimus ergo, non in totum, sed in una parte solummodo, interdictum ; nec perpetuo sed ad tempus, quandiu scilicet nobis placuerit et viderimus expedire ; ut probemus interim spiritus, si ex Deo sint, et an, sicut iidem archiepiscopus et episcopi asseverant, sperata inde utilitas sequeretur ; sic videlicet, ut in regno ipso divina celebrentur officia ; sed decedentium corpora sepultura ecclesiasticæ non tradantur, in quo tamen clericis gratiam facimus specialem, in eo videlicet, ut in cœmeterio ecclesiastico, cessante solemnitate solita tumulentur. Quod licet aliquibus posset absonum forte videri, ut officio restituto sepultura ecclesiastica denegetur, quia, juxta canonicas sanctiones, cui communicavimus vivo, communicare deberemus et mortuo ; recte tamen intelligentibus nihil ex hoc incongruitatis occurrit, cum juxta Lateranen. instituta consilii (43) decedentes ex torneamenti etsi per poenitentiam reconcilientur Ecclesiæ, Christiana tamen sepultura priventur. Ut autem non remittere poenam

(43) Concil. Lateran. sub. Alex. III, cap. 20.

A sed commutare potius videamur, dictum regem Legionen. et memoratam filiam regis Castellæ ac omnes principales eorum consiliarios et fautores excommunicationis curavimus sententia innodare ; mandantes ut ad quamcunque civitatem, oppidum, vel villam devenerint, nullus ibidem eis præsentibus divina præsumat officia celebrare. Dicto autem regi Castellæ et chariss. in Christo filie nostræ, reginæ uxori ejus, dabimus in mandatis ut quod stent mandatis nostris juratoriam exhibeant cautionem, et vel expriment in juramento quod ad dissolvendam tam illegitimam copulam dent operam efficacem, vel id nos eis faciemus præstito juramento mandari ; nec credimus quod super hoc se aliquatenus nobis exhibeant contumaces, cum quod starent mandatis Ecclesiæ, in manibus prædicti fratris R. (sicut ex litteris ejusdem regis apparet) firmiter promisissent et impendissent causam sufficientem ad copulam hujusmodi consummandam. Quod si forsitan, quod non credimus, mandatis nostris noluerint obedire, ipsos et principales eorum consiliarios et fautores excommunicari mandabimus et quocunque devenerint, divina prohibebimus officia celebrari, ut sic saltem ad mandatum Ecclesiæ revertantur, juxta quod legitur in Psalmista : *Imple facies eorum ignominia, et quærent nomen tuum, Domine (Psal. lxxxii, 27)*. Quia vero castra quædam, quæ idem rex Legionen. dictæ filie regis Castellæ in dotem tradidisse proponitur, ita ut si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in jus ejus, impedimentum præstare videntur hujusmodi copulæ dissolvendæ, cum castra ipsa non tam ob turpem quam ob nullam potius causam sint data, utpote cum inter eos matrimonium non existat, et ideo nec dos nec donatio propter dotem, ne ad commodum ei cedat quod debet in poenam ejus potius retorqueri, castra ipsa restitui volumus et ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coarctari ; auctoritate apostolica decernentes, ut si ex tam incestuosa et damnata copula proles est vel fuerit quæcunque suscepta, spuria et illegitima penitus habeatur, quæ secundum statuta legitima in bonis paternis nulla prorsus ratione succedit. Quod si nec sic prædicti rex Legionen. et filia regis Castellæ a se invicem juxta mandatum apostolicum discedere maturarint, in eos districtionem curabimus gravissimam exercere, quam ad cautelam præsentibus non duximus litteris explicandam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus factam vobis ab apostolica sede gratiam gratius prosequentes, sic utamini permissione nostra in celebrandis officiis, ut decedentium corpora, nisi clerici fuerint, tumulare nullatenus præsumatis. Si quos autem post latam in regnum ipsum sententiam interdicti ante susceptionem præsentium divina inveneritis officia celebrasse, singuli vestrum in sua diocesi talium præsumptionum auctoritate freti

apostolica, sublato appellationis obstaculo, canonica districtione percillant. Si vero aliquis vestrum, fratres episcopi, in hoc deliquerit, excepto Salamantiniensi cujus correctionem sedi apostolicæ reservamus, tu, frater archiepiscopo, animadversione ipsum canonica non differas castigare. Volumus autem nihilominus et districte vobis præcipiendo mandamus quatenus ad quamcunque civitatem, villam, oppidum vel Ecclesiam dictus rex Legionen. et supradicta filia regis Castellæ, vel principales fautores et consiliarii eorum forte devenierint, divina ibidem officia, quandiu ipsi præsentis fuerint, nullatenus celebrentur. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, divina eis officia celebrando in civitatibus, villis, castellis, oppidis, aut Ecclesiis, vel ubicunque ipsi præsentis extiterint, vos temeritatem ipsorum, appellatione postposita, non differatis canonica districtione ferire.

Datum Laterani, *ut supra*.

LXXVI.

W. PRIORI ECCLESIE SAGIEN. EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, VIII Kal. Junii.)

Quoties a nobis petitur, etc., usque ad verbum ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, omnes oblationes quæ ad manus sacerdotum in Sagiensi ecclesia offeruntur et medietatem Pentecostes, et medietatem omnium legatorum et confratriæ, et medietatem omnium asportationum quæ ad Ecclesiam ipsam proveniunt vel provenire debent, his exceptis, auro, serico et candelis quæ in die Purificationis beatæ Mariæ et in die Cinerum et in die Cœnæ Domini offeruntur, quæ integre ad episcopum loci pertinere noscuntur; Bodevillam cum pertinentiis suis, ecclesiam de Soroudon, ecclesiam de manso Widonis, ecclesiam de Alneto, ecclesiam de Challoci cum jure episcopali, excepto divortio matrimonii, ecclesiam de Alodio cum omnibus decimis, ecclesiam de Cortevesque, ecclesiam de Mesnilberat cum eremitagio, ecclesiam de Bona fide, et illud quod habetis in ecclesia Sancti Aniani super Spartum, et illud quod habetis in ecclesia Sanctæ Scholasticæ, videlicet de feudo de Esseio; et illud quod habetis in Ecclesia de Taleriis, videlicet de feudo Guilliemi de Plessei; ecclesiam de Columberis, ecclesiam de Froc, ecclesiam de Landa de Goul, ecclesiam de Franchevillis, eremitagium de Blanchalanda, ecclesiam de Flureio; apud Corneliolum, 12 acras terræ, cum duabus garbis decimæ; in civitate Sagiens., altare in Crucifixo, medietatem nundinarum Sanctæ Crucis in Maio; in prætorio episcopi Sagiens. 60 sol. Cenomanen.; in parochia Sancti Petri de Castallo, duas garbas de feudo episcopi; ab episcopo Sagiens.

A 12 procuraciones singulis annis reddendas; in molendino de Puchou, in anniversario Frog. episcopi, 20 sol. Cenomanen. in pago Oximen. ecclesiam de Pinu, ecclesiam de Avesnes, ecclesiam de Arenis, ecclesiam de Vercevillis, ecclesiam de Neers, ecclesiam de Estreis, ecclesiam de Condeio super Leison, ecclesiam de Tostis, ecclesiam de Voire; in Ecclesia de Nealpa unum presbyteratum et duas garbas decimæ de feudo Vu. Bordon. apud Estias; in pago Humen., ecclesiam de Castelleis, ecclesiam Sancti Gervasii de Messeio, ecclesiam de Crosmenil, ecclesiam de Mesnilian et eremitagium cum omnibus appendiciis suis, ecclesiam de Batlle, ecclesiam de Messheudin, ecclesiam Sancti Martini Languilon., ecclesiam de Landa de Loge, ecclesiam B de Sancto Salvatore, eremitagium de Monte Tohard, ecclesiam Sanctæ Margaritæ cum capella sancti Jacobi de Quarrog, cum omnibus pertinentiis suis; in pago Belismon., ecclesiam Sancti Juliani de Merula, ecclesiam de Barvillis, ecclesiam sancti Joannis de Foresta, ecclesiam Sancti Quintini parvi; in pago Corbonen., ecclesiam Sancti Quintini de Bago, de Sagiensi, Hulmensi et Oxomen. archidiaconibus tertiam partem de circatis et synodis; de Corben. archidiacono tertiam partem de synodis; in episcopatu Cenomanen., ecclesiam de Banuo; in parochia de Dampere et de campo Segrei, duas partes totius decimæ de feudo Vu. de Aunei, capellam quæ est in grangia vestra C de Bodevilla et mestruas de archidiaconatu Belismon. in molendino Barvillæ decimam, et partem Vu. Carrel. militis, cum piscatoria et quidquid Gaufridus Lemorel in decimis parochiæ de Bavilla et sancti Juliani habebat, et duas garbas totius decimæ Sancti Juliani cum capella cœmeterii; redditus archidiaconatum vacantium, sicuti habetis vel habere debetis archidiaconis viventibus, et totam decimam de Flureio, eremitagium de Martellaio, et mansuram quæ est de feudo Vu. de Chantapia, et duas garbas de feudo Vu. de Plesseio; in parochia Sancti Germani Veteris, duas partes decimæ de feudo Guidonis de Campo Milonis; in parochia de Mesnilleros, duas garbas decimæ de feudo Teoboudorum; in parochia de Gaspreia, duas garbas decimæ de feudo Hugonis de Franchavilla et capellam quæ est in Messeio; in molendino de Pervers, illam partem quæ est de feudo Gaufridi de Fontibus, astreas quondam canonicorum sæcularium, cum omnibus pertinentiis, consuetudinibus et libertatibus suis et terram Bogarel; in Argentonio, sex libras Cenoman. et 10 sol., et 6 denarios; in Falesia, 65 sol. Cenomanenses; in Oximis, 105 sol. Cenoman. et quinque de teloneo regis; in Anglia, decem libratas terræ in manerio regis, videlicet de Bentona, scilicet Britalmeton, quæ est membrum ipsius manerii, cum omnibus consuetudinibus, libertatibus et quietudinibus; in foresta de Escoves, pascuagium quitum, et 22 fagos absque aliqua

traditione annuatim, quando volueritis, accipiendos. **A** In parochialibus autem ecclesiis vestris liceat vobis proprios sacerdotes eligere, etc. Libertates prætereas, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, viii Kal. Junii, indictione ii, Incarnationis Dominicæ ann. 1199, pont. vero domini Innocentii papæ III an. secundo.

LXXVII.

TURONEN. ARCHIEPISCOPO.

Quod archiepiscopus suffraganeorum suorum consecrationem potest committere.

(Laterani, xvi Kal. Junii.)

(44) Quod sedem apostolicam consulis super his quæ dubia tibi existunt gratum gerimus et acceptum, et tua exinde fraternitas videtur merito commendanda, cum lex divinæ constitutionis eandem sedem totius posuerit orbis terrarum magistram, ut quidquid dubitatur ab aliquo ab ea tandem ejusdem ratio requiratur. Nos siquidem decrevistis provide consulendos utrum si forte aliqua infirmitate vel alia causa justa detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, aliqui coepiscoporum tuorum vices tuas licitum committere tibi esset et utrum electus, qui pro consecratione instaret, ab eo cui vices tuas taliter commisisses deberet licite consecrari. In quo tale damus tuæ consultationi responsum, quod in tali articulo constituto et tuas vices, ut dictum est, committere tibi licet et consecrandus debet munus consecrationis ab eo recipere cui eas duxeris committendas; dummodo Catholicus habeatur et impedimentum ex subtractione gratiæ sedis apostolicæ non obsistat.

Datum Laterani, xvi Kal. Junii.

LXXVIII.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLANÆ.

Ut civitas Castellana ab interdicti sententia liberetur.
(Laterani, iv Kal. Junii.)

Accedentes nuper ad præsentiam nostram dilecti filii P. Quintavall. de Conversan, et M. Aldebr. ex parte populi civitatis Castellanae, electioni factæ de nobili viro B. de Fordevolie, quem sine conscientia nostra elegerant in rectorem, publice renuntiare, sicut in mandatis receperant, curaverunt; et idem B. nostro super hoc jurans stare mandato, ei nihilominus renuntiare curavit. Unde suppliciter postularunt ut cessante causa pro qua subjecta erat civitas interdicto, et effectus de medio tolleretur, divinis officiis eidem populo restitutis. Nos ergo prædictorum civium justis postulationibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus et interdictum denunties relaxatum et in civitate ipsa, fretus auctoritate nostra, divina libere facias officia celebrari.

(44) Cap. *Quod sedem*, De officio ordinarii. Vide infra epist. 284 hujus libri.

Datum Laterani, iv Kal. Junii.

LXXIX.

RAINERIO ABBATI ET CONVENTUI S. PETRI EUGUBINI.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

(45) Cum olim essemus apud Perusium constituti, tu, fili abbas, ad nostram præsentiam accessisti, privilegium bonæ memoriæ Lucii papæ prædecessoris nostri nobis humiliter repræsentans et postulans illud suppliciter innovari, quod propter contradictionem venerabilis fratris nostri Marci Eugubini episcopi, qui tunc temporis supervenit, asserentis hoc in suum præjudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. Cumque alter vestrum de altero in nostro auditorio quereretur, venerabili fratri nostro Assisinati episcopo causam sub ea forma commisimus audiendam, ut vos et jamdictum episcopum curaret ad concordiam revocare; alioquin audiret utrinque proposita et omnia in scriptis redigens nobis processum negotii fideliter reseraret. Qui cum indulta vobis a sede apostolica privilegia inspexisset, intellecto quod monasterium vestrum ad Romanam Ecclesiam specialiter pertineret, in causa non duxit ulterius, sicut accepimus, procedendum. Consequenter vero ad venerabilem fratrem nostrum Callen. episcopum et dilectum filium Ar. abbatem Sanctæ Mariæ Vallis pontis ad postulationem præfati episcopi Eugubini litteræ nostræ fuerunt super mutuis quæstionibus destinatæ. Sed quia pendente judicio, Joannes monachus privilegia, chartas alias et thesaurum monasterii vestri rapuit, te, abbas, ad nostram oportuit præsentiam iterum laborare; ubi litteras impetrasti quod, per excommunicationis sententiam, qui de amissione privilegii scirent aliquid cogere dicere veritatem. Sed quoniam neque sic amissa potuisti privilegia reperire, ad nos denuo es reversus. Te igitur cum testibus tuis et præfati episcopi Eugubini procuratoribus in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro Pand., basilicæ Duodecim Apostolorum presbytero cardinali, dedimus in mandatis ut super amissione ac tenore privilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres producendos. Qui mandati nostri diligens exsecutor, præsentibus præfatis procuratoribus, fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium juratorum; quorum depositionibus publicatis, jamdicti procuratores ad producendos testes episcopi, per quos inductos a parte adversa repellerent, inducias postularunt; quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud apostolicam sedem probarent quæ vellent, ubi onus probationis pars altera subiisset. Cæterum quoniam infra datum terminum et receptum in producendis testibus defecerunt, nos tam per depositiones testium quam per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquido cognoscentes talem dicti privilegii fuisse tenorem, quod videlicet ipsum

(45) Cap. *Cum olim*, De privil., et indulg. Exstat rursus infra epist. 286 hujus libri

nobis nullo mediante ad Rom. Eccl. pertineret et quod non liceret alicui episcopo eidem monasterio et ejus ecclesiis excommunicationem indicere, ut fratres illic Domino servientes, ab omnium potestate liberi Ecclesie Rom. libertatis gratia potirentur, et quod nulla in eo mentio diocesanii episcopi habebatur; illud etiam nihilominus attendentes quod, sicut ex dictis quorundam testium intelleximus evidenter et plerique de nostris fratribus tempore illo presentibus recolebant, cum tu, fili abbas, tempore bonae memoriae Coelestini papae praedecessoris nostri ad ipsius praesentiam accessisses, ipse inspectis Ecclesiae tuae privilegiis, te, licet excommunicatus ab Eugubino episcopo dicereris, tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod praesumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognovisset ad Rom. Ecclesiam specialiter pertinere), de communi fratrum nostrorum consilio pronuntiandum decernimus privilegium illud bonae memoriae Lucii papae praedecessoris nostri, quod sine omni reprehensione bullae, chartae vel litterae apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium et assertiones fratrum nostrorum praemisimus existisse. Decernimus ergo, etc., nostrae pronuntiationis, etc.

Datum Laterani, 11 Kal. Junii.

LXXX.

ABBATI DE FIRMITATE, G. ET F. ARCHIDIACONIS
CABILONENSIBUS.

*Committitur ipsis cognitio causae inter Ecclesiam
Eduensem et monasterium Balmense.*

(Laterani, 14 Kal. Junii.)

(46) Expositam nobis Eduen. Ecclesiae accepimus quaestionem, quod cum causam quae inter eam et Balmen. monasterium vertebatur super terris et ecclesiis in valle Polliniaci constitutis, fel. record. Coelestinus papa praedecessor noster venerab. fratri nostro Cabilonen. episcopo et dilecto filio B. quondam abbati de Firmitate commisisset sine debito terminandam, monachi Balmen. ab ipsis iudicibus appellarunt. Ille vero qui abbas ejusdem monasterii dicebatur, se simulans ad prosequendam appellationem accedere, semel tantum apostolico se conspectui praesentavit, et sic illicentius recessit, de appellatione interposita nullam faciens mentionem. Cumque post paucos dies Ecclesiae Eduen. nuntius pro appellatione prosequenda transmissus fuisset apud sedem apostolicam diutius commoratus, idem praedecessor noster monachos antedictos peremptorie citavit, per litteras suas eis sub poena excommunicationis injungens ut ille qui se gerebat abbatem, cum aliquibus ejusdem monasterii monachis, in festo beati Lucae jam secundo praeterito ad ejus praesentiam accederent, sufficienter instructi Eduen. Ecclesiae plenarie respondere et satisfacere sedi apostolicae de contemptu. Ipsi vero licet juxta quod eis injunctum fuerat non venissent, quidam tamen monachorum ad Rom. Ecclesiam accesserunt, quos

(46) Exstat rursum infra, epist. 287.

nuntius Eduen. Ecclesiae apud apostolicam sedem invenit; sed de suo negotio dissidentes, ante causae cognitionem, ut magis Eduen., aggravarent Ecclesiam, recesserunt, ad venerabilem fratrem nostrum Bellicen. episcopum, et dilectos filios abbatem de Balerna et priorem Boniloci per suppressionem veritatis, ignorante praefato nuntio Eduen. Ecclesiae, litteras, ut dicitur, reportantes. Postmodum autem cum jam dicto nuntio Eduen. se quidam Balmen. monachus objecisset et ne posset obtinere litteras impediret, eis dilectos filios J. tit. Sancti Stephani in Coelio monte presbyterum et G. Sancti Adriani diaconum cardinales concessimus auditores; in quorum praesentia cum super causa illa fuisset aliquandiu litigatum, et eis scripta et allegationes ab utraque partium assignatae, monachus ipse illicentius recessit et noluit sententiam expectare. Quae omnia cum ad nostram audientiam pervenissent, volentes aliquem de fraude sua commoditatem reportare, ven. fratri nostro episcopo et dilecto filio decano Matisconen. per scripta nostra mandavimus ut, convocatis ad praesentiam suam partibus, si eis constaret Eduen. Ecclesiam praedictis terris et ecclesiis a praefatis monachis fuisse praeter juris ordinem spoliata, ipsi ei auctoritate nostra terras ipsas et ecclesias cum fructibus perceptis ex eis non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet resignarent, praedictis litteris nequaquam obstantibus, quas etiam morte praefati praedecessoris nostri credimus expirasse; post restitutionem vero integram ablaturum, et expensarum quas canonici Eduen. Ecclesiae in prosequenda monachorum appellatione, quam ipsi monachi prosequi non curarunt, se rationabiliter fecisse probarent, audirent ipsi iudices si quid emergeret quaestionis et illud sine debito, appellatione postposita, terminarent. Quod si ambo his exsequendis interesse nequirent, praedictus episcopus nihilominus quod mandavimus adimpleret. Cum autem, sicut in litteris ejusdem episcopi perspeximus contineri, utraque partium in ejus esset praesentia constituta et pars Eduen. Ecclesiae juxta mandati nostri tenorem restitutionem ablaturum et expensarum cum instantia postularet, Balmen. monachi se ad ea nolle respondere nec de jure debere asserebant, eo quod ad suggestionem falsi a nobis ipsae litterae fuerant impetratae. Caeterum e contra Eduen. canonici respondebat quod illa falsitatis suggestio principale negotium, pro quo jamdicti canonici litteras impetrarunt, non poterat impedire et ideo monachorum Balmen. allegatio in casu ipso non erat aliquatenus admittenda. Et cum praedictus episcopus paratus esset in ipso negotio juste procedere ac canonice et nullum monachis contra justitiam gravamen inferre, ipsi, pro eo quia decanus Eduen. Ecclesiae filius erat fratris episcopi memorati, ab examine ipsius nostram audientiam appellarunt; qui factae appellationi, licet in litteris nostris appellatio esset inhibita, detulit, et octavas Na-

tivitatē Domini proximo præteritis terminum appellationi prosequendæ præfixit. Ad cuius prosecutionem appellationis licet nuntius Eduen. Ecclesiæ accesserit termino constituto, pro parte tamen alia nullus prorsus comparuit responsalis. Volentes igitur quod ipsi causæ finis debitus imponatur nec pro-rogetur ulterius per fraudem vel insolentiam aliquorum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus Eduen. Ecclesiam in possessionem terrarum et ecclesiarum in valle Poliniaci positarum, quibus eam vobis constitit per Balmen. monachos præter juris ordinem spoliatam, cum fructibus inde perceptis, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, auctoritate apostolica inducatis, a molestatione ipsius super possessione Balmen. monachos per censuram ecclesiasticam compecentes. Quod si non potuerint tali districtione compecci et possessionem eorum præsumpserint impedire, venerabili fratri nostro Bisuntin. archiepiscopo et suffraganeis ejus ex parte nostra firmiter injungatis ut sententiam quam in dictos monachos rationabiliter duxerit: promulgandam, faciant auctoritate nostra suffulti inviolabiliter observari. Volumus autem nihilominus et mandamus ut expensas quas Eduen. Ecclesia in prosequendis appellationibus a monachis interpositis se rationabiliter fecisse probabit, ipsi ecclesiæ faciatis a Balmen. monasterio cum integritate persolvi nec eos super quæstione proprietatis, si litigare voluerunt, audiatis, donec juxta mandati nostri tenorem terras prædictas et ecclesias restituerint et expensas; super quibus omnibus eis penitus appellationis remedium interdiximus; nec a vobis appellationem eorum, si objecerint, audiri volumus vel admitti. Post factam vero restitutionem integram ablatorum et expensarum, audiatis si quid emergerit quæstionis et illud, appellatione remota, sine debito terminetis. Taliter autem in nostri procedatis executione mandati, quod sollicitudinem vestram debeamus in Domino commendare nec audiamus super his ulterius quæstionem. Testes autem, etc. Nullis litteris, etc. Quod si omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Junii.

LXXXIII.

CONVENTUI MONASTERII SANCTI LEUFREDI DE CRUCE.
Sententia secunda contra primam lata, si ab ea non appelletur, jure tenet.

(Laterani, iii Non. Junii.)

(47) Inter monasterium Sancti Audoeni Rothomagen. et vestrum super modo eligendi abbatem in dicto monasterio vestro jamdudum fuit quæstio agitata; pro qua partibus ad sedem apostolicam accedentibus, venerabilem fratrem nostrum Octavianum episcopum Ostiensem et dilectum filium G. Sancti Georgii ad Velum Aureum diaconum card. dedimus auditores. In quorum præsentia propositum fuit pro monasterio vestro quod, cum abbatis ipsa olim pas-

to vacaret, vos convenientes in unum, Riccardum monachum virum [f. vestrum] religiosum secundum beati Benedicti regulam et Ecclesiæ libertatem apostolico etiam privilegio roboratam, de gremio ipsius Ecclesiæ in abbatem vobis per electionem canonicam assumpsistis, electum ipsum ad benedictionis munus obtinendum diocesano episcopo presentantes; qui, per dilectum filium Gaufridum abbatem præfati monasterii Sancti Audoeni prohibitus, quod postulatum fuerat non concessit. Vos ergo videntes vestrum propositum retardari, ne aliquid in præjudicium monasterii vestri fieret, sedem apostolicam appellatis; a qua postmodum ad venerabilem fratrem nostrum Henr. episcopum et dilectos filios Hen. cantorem et R. archidiaconum Bajocen. sub eo tenore per nuntios vestros commissionis litteras impetrastis ut, partibus ad suam præsentiam convocatis, inspecto privilegio [et rationibus omnibus quas utrinque ducerent proponendas, causam ipsam, appellatione remota], concordia vel iudicio terminarent, nullis litteris obstantibus, ipsarum mentione non habita, a sede apostolica impetratis. Quod si omnes interesse non possent, episcopus cum eorum altero ea nihilominus exsequeretur. Cum igitur partes in præsentia prædictorum episcopi et præcentoris Bajocen. constitutæ, archidiacono collega ipsorum ex certa causa et necessaria excusato, non possent ad concordiam revocari, parte vestra volente testes suos omni exceptione majores producere ad probandam electionem canonicè celebratam juxta tenorem privilegii bonæ memoriæ Lucii papæ prædecessoris nostri super electione faciendâ indulti, R. monachus procurator dicti abbatis Sancti Audoeni eis ven. fratris nostri Rothomagen archiepiscopi, episcopi Ebroicen. et dilecti filii R. Ebroicen. archidiaconi patentes litteras præsentavit, ne in causa procederent inibentes, pro eo quod super ejusdem causæ discussione mandatum se dicebant apostolicum recepisse. Verum quia tenor mandati litteris illis non erat insertus nec procurator, licet sæpius requisitus, originale ostendere voluit vel rescriptum, eorum prohibitione postposita, probationem vestram oblatam sæpius super electione canonica decreverunt pariter admittendam. Sed procurator jamdictus probationi obviare contendens in electione præmissa, monasterium Sancti Audoeni spoliatum fuisse ejusdem juris sui possessione dicebat, quam usque ad creationem abbatis illius loci novissimi obtinuerat inconcusse, qui de congregatione Sancti Audoeni a monachis de Cruce postulatus fuerat et electus. Eo igitur id probare volente, testes vestros super electione canonica, procuratores vero super spoliatione opposita receperunt; quorum depositiones cum post diligentem examinationem disponerent publicare, ad instantiam dicti procuratoris secundæ productioni testium, qua se dixit fore contentum, diem alteram assignarunt. Cumque partes ad diem et locum pariter convenissent, requisitus procurator

(47) Cap. Inter monasterium, De sent. et re judicata.

ab ipsis iudicibus de testibus produendis, ipse quasi testium productioni renuntians, dilectorum filiorum de Bellebec et de Mortuomari abbatum et prioris de Bellebec litteras eis porrexit, ne in causa procederent inhibentes. Dicebant enim se suscepisse mandatum primo præjudicans, cujus tenorem suis litteris adjunxerunt. Cæterum cum primi iudices rescripto diligenter inspecto, cognoscerent illud per falsi suggestionem et veritate tacita impetratum, cum in secundo mentio facta non fuerit apostolici privilegii, ut in primo, ex quo electio sortiebatur præcipuam firmitatem et ipsi iudices in secundis litteris a monachis Sancti Audoeni dicerentur certa ratione suspecti, quod ostendere non potuit procurator, causis quibusdam suspicionis satis frivolis allegatis, ab eis contumaciter nulla expectata interlocutione recessit. Attendentes igitur iudices recusationem huiusmodi et allegationem dictæ suspensionis seram et supervacua exstitisse, præsertim postlitem inchoatam et testes utrinque productos, quæ forte ante litis ingressum colorem aliquem poterat habuisse, considerantes etiam idem mandatum non plene, sed perfunctorie prioris fecisse mentionem, prohibitioni posteriorum iudicum, sicut nec priorum, acquiescere noluerunt, magis volentes jussionibus apostolicis obedire quam inferiorum mandatis indebitam reverentiam exhibere; multis, qui aderant jurisperitis sentientibus cum eisdem quod cum sæpeditus abbas Sancti Audoeni primo ad priores iudices litteras impetrasset, quarum non habebatur mentio in secundis, carere debebat beneficio utrarumque, vel si deberet mandatum alterum alteri prævalere, primo esset parendum potius quam secundo, in quo non habebatur mentio de priore, cum nec primum, ab eodem abbate Sancti Audoeni obtentum, de illo faceret mentionem quod pars altera impetrarat. Præscriptis itaque rationibus moti et usi consilio discretorum, publicatis etiam attestationibus partium et earum rationibus et allegationibus subtiliter intellectis, prædictam electionem auctoritate mandati nostri ratam habuerunt et firmam, super illa molestatione ipsius electi perpetuum abbati et monachis Sancti Audoeni silentium imponentes; quos eodem narrant etiam in expensis centum librarum Andegavensium, licet pars altera de ducentis vellet sacramento præstito declarare. Pars igitur vestra petebat a nobis factum delegatorum iudicum confirmari et electo munus benedictionis impendi. Cæterum pars altera proposuit ex adverso sæpeditum monasterium vestrum a primordio constructionis suæ in tantum ex consensu diœcesani episcopi alteri fuisse subjectum, ut non aliunde assumeretur ibi aliquis in abbatem, nisi de monasterio Sancti Audoeni, dummodo in eo posset aliquis idoneus ad hoc reperiri. Correctio quoque monachorum et abbatibus de Cruce, si negligens esset, fuit S. Audoeni abbatibus reservata, et ita obtinuit a longis temporibus quorum memoria non habetur. Et hæc siquidem institutio et usus ipsius, a bonæ me-

A moriæ Alexandro papa prædecessore nostro proponitur confirmata. Unde cum quondam monachi Sancti Leufredi abbatem quemdam aliunde quam de Sancti Audoeni gremio elegissent, abbas Sancti Audoeni hæc comperiens appellavit; et per sententiam delegatorum apostolicæ sedis electum renuntiare oportuit abbatiæ; qui cum facta professione abbati Sancti Audoeni per dies aliquot in ipso monasterio resedisset, per abbatis concessionem datus fuit præfatis monachis in abbatem. Cæterum abbate novissimo adhuc monasterium detinente, a quo regio metu compulsus recessit ad tempus, et monachis se in libertatem volentibus vindicare atque ad electionem procedere insuetam, abbas Sancti Audoeni hoc præsentiens, sedem apost. appellavit, sicut Ric. tunc electus vester in iudicio est confessus, adjiciens tamen se primitus appellasse. Verum sæpediti monachi eum eligentes nihilominus in abbatem, ad jamdictos Hen. episcopum Bajocen. et collegas suos rescriptum apostolicum impetrarunt; quorum iudicium, ut suspectum, abbas Sancti Audoeni cupiens declinare, ad præfatos abbatem et priorem litteras revocatorias impetravit; qui post inhibitionem priorum iudicum, qui eis tenorem mandati apostolici per suas litteras intimarunt et postquam procurator abbatis eis authenticum præsentavit, asserentes litteras illas per falsi suggestionem obtentas, quia privilegii partis adversæ in eis mentio non fiebat, post appellationem quoque ab eodem procuratore interpositam, in causa nihilominus processerunt; quorum factum pro monasterio Sancti Audoeni petebant in irritum revocari. His igitur et similibus quæ jam dicti episcopus et cardinalis nobis ac fratribus nostris prudenter ac fideliter retulerunt plenius intellectis, cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per ultimam revocatam, tum quia causæ suspicionis in jure propositæ frivolæ videbantur, quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem subeundo iudicium renuntiasse videntur, tum etiam quoniam de privilegio apostolicæ sedis et processu negotii usque ad publicationes testium coram primis iudicibus nihil in secundis litteris dicebatur, quod si fuisset expressum, obtineri minime potuissent, non obstante sententia quæ pro monasterio Sancti Audoeni dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit, cum si prædictis iudicibus fuerit ostensa, ea posthabita contrarium statuissent, alioquin est quod eam objicientibus imputetur, cum sub prætextu novorum instrumentorum lites non debeant instaurari, communicato fratrum nostrorum consilio factum priorum iudicum ratum et firmum habuimus et eorum sententiam approbantes, ipsam auctoritate apostolica confirmavimus, et electo a vobis postmodum nos ipsi munus benedictionis, salvo jure diœcesani episcopi, curavimus exhibere. Nulli ergo, etc., confirmationis. etc

Datum Laterani, III Nonas Junii.

LXXXII.

BARTHOLOMÆO TURONEN. ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIDUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De subjectione episcopi Dolensis.

(Laterani, Kal. Junii.)

(48) Licet primum et præcipuum Ecclesiæ fundamentum sit unigenitus Dei Filius Jesus Christus, juxta quod dicit Apostolus : *Quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus (I Cor. III, 11)*, secundum tamen et secundarium Ecclesiæ fundamentum existit beatissimus apostolus Petrus, ad quem Veritas ait : *Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam (Matth. XVI, 18)* : qui sicut a Christo petra dictus est Petrus, ita etiam a Christo capite vocatus est caput, ipso sibi dicente : *Tu vocaberis Cephas (Joan. I, 42)*, ut per hoc universi fideles agnoscerent quod ad ipsum, tanquam ad fundamentum et caput, majores debeant Ecclesiarum causæ referri, quatenus quod ab ipso tanquam a capite principali fuerit auctoritate statutum, in ipso tanquam in fundamento stabili firmitate consistat. Nobis ergo, qui, licet indigni, locum ejus in apostolica sede tenemus, incumbit ex debito pastoralis officii de universali Ecclesia scandala tollere ac jurgia reseccare et tam emergentes de novo quæstionum articulos quam causas ab antiquo tractatas, sed adhuc in antiquæ contentionis scrupulo remanentes, judicialis sententiæ calculo terminare. Inter cæteras vero causas veteres ac modernas, vetus illa quæstio, quæ inter Turonen. et Dolen. Ecclesias versabatur, Ecclesiam non modicum usque ad hæc moderna tempora conturbabat ; ad quam vel sapiendam concordia vel judicio terminandam, post multas prædecessorum nostrorum citationes, nos tandem dilecto filio Joanne Dolen. electo ad sedem apostolicam accedente, termino utrique partium a bonæ memoriæ Cælestino papa prædecessore nostro præfixo, cum tu non nisi nuntios minus sufficienter instructos pro sola dilatione petenda misisses, partem citavimus Ecclesiæ Turonensis, mandantes ut quidquid de te quocumque modo contingeret, pars eadem per se vel per procuratores idoneos ad apostolicam sedem accederet, nostræ dispositionis formam vel justæ definitionis sententiam receptura, alioquin ex tunc nos ad horum alterum procedere curaremus. Dicto igitur electo, Juliano, Rodulpho et Hugone canonicis Dolen. cum litteris de procuracione ipsis super hac causa specialiter ab Ecclesiâ Dolen. concessis, et dilectis filiis Gaufrido cancellario, Senoreto, Joanne, Ernaudo canonicis Turonen. et Gaufrido de Joviaco cum litteris de ratihabitione datis eis tam a te quam Ecclesia Turonensi, in nostra præsentia constitutis, frequenter per nos, interdum etiam per fratres nostros, audientiam plenam et benignam indulsumus, et quæ fuerunt hinc inde

A proposita intelleximus diligenter. Fuit autem propositum ex parte Dolen. Ecclesiæ, quod cum eadem Ecclesia longissimo tempore fuerit in possessione metropoliticæ dignitatis, sicut ex gestis quorundam sanctorum et aliis scriptis apparere dicebat, tandem cum temporibus bonæ memoriæ Nicolai papæ prædecessoris nostri, Festiniano (49) tunc in archiepiscopum Dolen. promotum, usum pallii a sede apostolica postulasset, licet idem Nicolaus quod petebatur ei non duxerit concedendum, quia litteras apostolicæ sedis, quas prædecessores ejus prædecessoribus ipsius Festiniani in pallii collatione transmiserant, ei non fecerat præsentari, non tamen quod petebatur negavit expresse, sed partes ad suam præsentiam convocavit, mandans Erardo tunc archiepiscopo Turonen. ut ad ipsum suum legatum transmitteret, cum quo et Dolensis Ecclesia suos nuntios destinaret, ut utriusque partis coram eo æqua lance causa librata, quæ esset sedes metropolitica plenius appareret. Scripsit etiam idem Nicolaus, sicut ex authentico ipsius apparet, Salomoni tunc regi Britannorum et uxori ejus, ut idem Festinianus idoneum mitteret ad Rom. Ecclesiam ex proprio clero legatum, qui scripta fidei catholicæ documenta deferret et eundem Festinianum ita credere et servare de cætero juramento firmaret ; quod, nisi pallium ei disposuisset per eundem legatum transmittere, non mandasset. Verum eodem Nicolao sublato de medio, cum nuntii Dolen. Ecclesiæ ad apostolicam sedem accessissent, bonæ memoriæ Adrianus papa eidem Festiniano Pallium cum privilegio destinavit, quod pars Dolen. Ecclesiæ per scriptum authenticum non probavit. Præterea, quod temporibus Joannis VIII Ecclesiæ Dolensis archiepiscopus præsideret, nixa est pars eadem comprobare per litteras ejus, quas Mayn. archiepiscopo destinavit et cæteris episcopis per Britanniam constitutis. Cæterum cum quidam juvenis felicitis recordationis Gregorio VII consecrandus fuisset a Dolen. Ecclesia præsentatus, ipse juvene illo propter minorem ætatem repulso, I tituli S. Melanii abbatem in Dolen. archiepiscopum consecravit, ei et successoribus ejus pallii usum indulgens et mandans episcopis Britannicæ ut ei tanquam archiepiscopo reverentiam et obedientiam exhiberent. Quæ quoniam authentica non habebat, per Urbani II litteras voluit docere. Felicisenim record. Urbanus II Rotlando Dolen. archiepiscopo (juramenta ab ipso recepto quod memoratus G. prædecessor ipsius prædecessori ejusdem R. et successoribus ejus usum Pallii concessisset, sicut in transcripto litterarum ipsius Gregorii, quarum authenticum se habere juravit, erat expressum) munus pallii ex apostol. sedis liberalitate concessit, licet ipsi mandasset ut exhibere se nullatenus recusaret ad discutiendam querimoniam quam Turonen. archiepiscopus de subjectione Dolen. Ecclesiæ et obedientia sibi negata tant

(48) Vide supra lib. I, epist. 163.

(49) In Actis concilii Tullensis apud Tusiacum vocatur *Fastcarius*.

apud ipsum quam prædecessores ejus fecerat sæpe proponi. Idem etiam eum in litteris quas principibus et populo Dolen. Ecclesiæ destinavit pro justitiis ejusdem Ecclesiæ, duxit archiepiscopum nominandum; sicut per scriptum authenticum pars eadem demonstravit. Piæ quoque memoriæ Paschalis II Baldrico; dolen. archiepiscopo, a Gerardo tunc Engolismen. episcopo auctoritate sedis apostolicæ instituto pallium, plenitudinem scilicet officii pastoralis, indulisit ut eo secundum consuetudinem prædecessorum suorum uteretur. Præterea in synodo a bonæ memoriæ Calixto papa celebrata Remis. B. Dolen. archiepiscopus cum duobus suffraganeis suis interfuisse legitur et ad ipsam prius tanquam archiepiscopus evocatus. Honorius insuper cum prædictum G. tunc Engolismen. episcopum tanquam legatum suum et ap. sedis vicarium destinaret, inter alios legitur B. archiepiscopo Dolen. scripsisse ut eum reverenter susciperet et ipsi humiliter obediret, qui etiam B. quatuor suffraganeos habuisse probatur. Ad hæc, felicitis mem. Innocentius papa prædecessor noster G. Dolen. archiepiscopum et suffraganeos ejus ad concilium quod Pisis postea celebravit legitur evocasse, et ad querimoniam ejus citasse archiepiscopum Turon. ut super subjectione quam a Dolen. petebat justitiam ostenderet Ecclesiæ Turon. et eidem Dolen. de Aleten. diocesi responderet. In quo etiam piæ me. Cœl. eundem prædecessorem suum Innocentium est secutus. Et licet bonæ me. Lucius Papa II præd. noster contra Dolen. Ecclesiam pro Turon. sententiam promulgarit, semper tamen Dolen. Ecclesia in libertatis possessione permansit; cum sicut in scripto etiam ab adversa parte inducto perspicitur contineri, concessum fuerit ut G. tunc Dolen. archiepiscopus, quandiu Ecclesiæ præssset eidem, usum pallii non amitteret nec alii quam Ro. pontifici subjaceret. Idem etiam G. cum ad Capuanæ sedis metropolim aspiraret, in via cum Turonensi archiepiscopo dicitur collusisse nec bene defendisse causam Dolen. Ecclesiæ, a qua tam corpore quam animo discodebat, cum statim post sententiam transierit ad Ecclesiam Capuanam. Oliverius quoque successor ipsius electus eosdem suffraganeos, quos G. præd. ejus habuerat, habuit et in Dolen. Ecclesia ministravit, sicut per plures testes fuerat comprobatum. Adjecit etiam pars Dolen. quod processu temporis bonæ me. Eugenius papa prædecessor noster felicitis record. B. Clarævallen. abbatem ad sopiendam inter easdem ecclesias controversiam destinavit, cujus statutum servare noluit Ecclesia Turonensis. Cæterum cum H. postmodum Dolen. electus propter illitteraturam suam apostolico se timeret conspectui præsentare, cum cantore et quatuor aliis canonicis Dolensibus Andegavis, quasi cum Turonensi compositurus, accessit; et exinde contra prohibitionem cantoris et alterius canonici senioris, cum tribus junioribus Turonen. adiit civitatem; et corruptis aliis tribus canonicis per collationem præbendarum et salvo jure Dolen. Ecclesiæ

A jurare inductis se servaturos quod oblata eis chartula continebat, a Turonen. archiepiscopo munus consecrationis accepit. Quod autem idem H. tres juvenes memoratos corruperit, uni scilicet archidiaconatum, alteri præbendam conferens, tertio præbendam susceptam de manu laicali confirmans, quod cantor et socius ejus eidem H. ne Turonis accederet curaverint districtius inlibere, quod iidem juvenes salvo Dolen. ecclesiæ jure juraverint, quod ideu H. adulterinum sigillum habuerit, eadem pars per suos testes sufficienter asseruit fuisse probatum. Adjectum est etiam, quod litteræ nomine Dolen. capituli super ipsius H. præsentatione confectæ veræ non essent; utpote in quibus nomen præmittebatur decani, cum decanus nullum haberet in eadem Ecclesia personatum, sed cantor primum locum potius obtineret. Idem etiam H. in professione quam fecit archiepiscopo Turonen. se non episcopum sed archiepiscopum nominavit. Cæterum cum idem H. propter prædicta non fuisset a Dolen. receptus, ad apostolicam sedem accedens, a bonæ memoriæ Adriano papa prædecessore nostro ab obedientia fuit, quam Turon. archiepiscopo in consecratione sua promiserat, absolutus. Sed hoc non potuit pars eadem per litteras authenticas demonstrare. Cui cum Dolen. Ecclesia ab eodem Adriano papa usum pallii, tum ex tenore concordiæ quam inter se et Turon. archiepiscopum factam fuisse confitebatur, tum ex antiqua consuetudine, postularet; nuntii vero Turon. Ecclesiæ compositionem quamdam factam per abbatem de Fontanis, in qua Dolen. ecclesiam suffraganeis renuntiasset dicebant, peterent confirmari, addentes quod sic fuerat a præfato Lucio papa prædecessore nostro de fratrum consilio per sententiam diffinitum, parte Dolen. Eccl. prædictam compositionem et sententiam non tenere dicente, cum is qui in Dolen. Ecclesia tunc præsulatus gerebat officium, dolum adhibuisset et fraudem, utpote qui cum jam ad Capuanam metropolim aspiraret, nihil ad commodum Dolen. Ecclesiæ allegavit, cum et Dolen. Ecclesia præsens in examinatione negotii non fuisset, idem etiam Adrianus prædictam compositionem omnino cassavit, et eam vires censuit non habere, eidem H. pallii usum indulgens; ac E. tunc archiepiscopo Turonen. præcipiens ut aut cum eo super suffraganeis conveniret, aut usque ad festum Sancti Michaelis proximo tunc venturum plenam ei exhibiturus et recepturus justitiam apostolico se conspectui præsentaret; interim autem ipsum vel clericos ejus excommunicationis vel interdicti sententia non præsumeret aggravare. Iterum etiam idem Adrianus ad festum Omnium Sanctorum citavit partem Ecclesiæ Turonen. et eundem H. frequenter in litteris suis archiepiscopum nominavit: quod ex scriptis authenticis pars eadem demonstravit. Insuper bonæ memoriæ Alexander papa eundem Adrianum prædecessorem suum postmodum imitatus, dictum H. nominavit archiepiscopum et te non semel sed et sæpius et tandem preëmptorio evocavit.

ut ad apostolicam sedem accederes, Roll. tunc Dolen. electo de suffraganeis responsurus. Asseruit etiam idem Alexander in suis litteris, sicut ex earum inspectione patebat, quod dictus Adrianus prædecessor ipsius quæstionem illam, quæ inter Turon. et Dolen. Ecclesias per sententiam terminata fuerat, cœperat retractare. Unde volens plenius super causa ipsa cognoscere veritatem, cum utraque parte præ-sente a Roll. tunc Dolen. electo testes recepisset inductos et depositiones eorum super quibusdam capitulis admisisset, G. tunc Senonen. H. Bajocen. et abbati Sanctæ Genovefæ et decano Bajocen. tam testes quos ipse receperat super quibusdam aliis capitulis audiendos, quam alios ab alterutra partium inducendos, recipiendos et audiendos super possessione subjectionis in qua te, tu frater archiepiscopo, esse dicebas, vel libertatis in qua se idem tueri nitentur electus, super capitulis certis commiserit, quem Lucius etiam successor ipsius in hoc imitatus Cenoman. decano, I. de Veteriponte archidiacono Rothomagensi, Januen. præposito Sanctæ Mariæ de Castell. per suas litteras idem injunxit; qui juxta mandatum apostolicum procedentes, receperunt testes super prædictis capitulis inductos a partibus, et eorum depositiones redigentes in scriptis sub sigillis suis ad sedem apostolicam transmiserunt. Ex his ergo concludens Dolen. Ecclesia postulabat, ut cum in libertatis semper possessione fuisset, dictum electum Joannem per dilectum filium nostrum Jor., tituli Sanctæ Pudencianæ presbyterum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, auctoritate apostolica confirmatum, consecrare in archiepiscopum et ei usum pallii curarem de solita sedis apostolicæ benignitate conferre. Cæterum ex parte Turonen. Ecclesiæ fuit ad prædicta responsum, quod cum olim tota Britannia fuisset Turonen. Ecclesiæ tanquam metropoli sue subjecta, Britannis tandem conspirantibus contra regem Francorum et proprium sibi constituentibus regem, occasione beati Sansonis quondam Eboracen. archiepiscopi, qui, cum in partibus Britannicæ pateretur exilium, in Dolen. Ecclesia cum archiepiscopalibus insignibus ministrarat, Dolen. Ecclesia contra Turonensem supersilium elationis assumpsit, Britannis volentibus sibi novum archiepiscopum, sicut novum regem creaverant, suscitare. Unde bonæ memoriæ Nicolaus papa prædecessor noster Salomoni tunc regi Britannicæ scribens, quod omnes episcopi regni ejus suffraganei essent Ecclesiæ Turon. per litteras suas expressit, adjiciens tandem ut si contentiosus agere vellet, ad sedem ap. destinaret; ut quæ esset sedes metropolitana per ejus judicium appareret. In aliis etiam litteris directis eidem Turon. Ecclesiam metropolim esse Dolen. Ecclesiæ, sicut ex prædecessorum suorum monumentis et exemplis priorum patere dicebat, asseruit et Festiniano Dolen. antistite scribens quod Turon. Ecclesia metropolis ejus esset se comperisse, sicut ex litteris ejus apparet

A rescripsit; necessarium esse adjiciens ut eam Dolen. episcopi sequerentur et ipsam in negotiis suis adirent, nec exquirere ipsius judicium detrectarent, sicut per monumenta prædecessorum suorum et exempla priorum dicebat ostendi; addito ut idem Festinianus se metropolitam nullatenus appellaret, quousque scripta Romanorum pontificum, quæ in acceptione pallii ejus antecessores acceperant, destinaret; cum in regestis Siri et Adriani nullatenus invenisset quod Bestovaldo et Junemeno prædecessoribus ejusdem Festiniani, sicut scriperat, usum pallii concessissent. Præterea Joannes papa prædecessor noster episcopis Britannicæ interdixit ne juri Ecclesiæ Turon. resisterent super omnibus quæ Turon. archiepiscopus ad suam pertinere metropolim asserebat, donec utraque partium ad apostolicam sedem accederet, ut ibidem eadem causa finiretur; adjiciens quod si aliter agerent, se scirent excommunicationis sententiæ subjacere et ab omni ecclesiastico beneficio esse suspensos. Quem piæ record. Leo papa successor ipsius postmodum imitatus, se in scriptis veterum reperisse asseruit (50) omnes episcopos Britannicæ Turonen. archiepiscopo subjacere; adjiciens quod cum ad eum in Remen. concilio super hoc quæstio delata fuisset, statuerat ut Dolen. pseudoarchiepiscopus cum suis subjectis Rom. concilio interesset, non solum super hoc, sed etiam de simonia responsurus; quod quia implere contempsit, eum et omnes episcopos qui ei adhæserant excommunicationis sententiæ innodavit; sic scilicet, ut nec peragerent divinum officium nec audirent nec etiam benedicere attentarent. Tandem vero cum utraque partium super hoc coram felicitis record. Gregorio papa VII prædecessore nostro diutius litigasset, idem Gregorius post longam discussionem in Romana synodo, utraque parte præ-sente et causa non sine multo labore discussa, contra Dolen. Ecclesiam sententiam promulgavit; ut nisi forte Britanni a subjectione ejusdem Ecclesiæ se possent authentica sedis apostolicæ auctoritate tueri, Turonen. Ecclesiam matrem suam et metropolim recognoscere et eam quam decet metropolitanum subjectionem et obedientiam Turonen. archiepiscopo exhiberent, usu pallii tunc Dolen. electo reservato, sic tamen ut nullus successor ejus ad dignitatem hujusmodi aspiraret, sed tam ipsi quam cæteri episcopi Britannicæ sub Turonen. archiepiscopi magisterio perpetuo permanerent. Ad quod melius cognoscendum idem Gregorius legatus sedis apostolicæ in provinciam destinavit: qui congregato concilio Xanctonis, auditis propositis, cum Dolensis Ecclesia nullum ad suæ defensionis præsidium apostolicæ sedis privilegium induxisset, sed quasdam litteras potius sub nomine Adriani papæ confectas, quas P. clericus Dolen. antistitis, ipso audiente ac tacente, in regesto Rom. Ecclesiæ se mentitus fuerat reperisse et quas idem antistes falsatas esse in versiculo, in quo de datione pallii

(50) Hanc Leonis IX epistolam edidit Joann. Cordesius in appendice epistolarum Hincmari.

flebat mentio, recognovit, quod Gregorius sub conditione statuerat pure curaverunt et simpliciter diffinire; scilicet ut tam idem Dolen, quam cæteri Britanniae episcopi perpetuam deinceps subjectionem et obedientiam exhiberent archiepiscopo Turonensi. Quod prædictus Dolen. in manu dicti Gregorii papæ post datum iudium promiserat se facturum. Quamvis autem prædictorum Joannis, Leonis, Gregorii et legatorum ejus pars eadem authentica non haberet, ea tamen authentica esse per bonæ memoriæ Urbani II authenticum demonstravit. Cumque postmodum R. Dolen. episcopus memorati Urbani papæ se conspectui præsentasset, juramento firmavit quod prædictus Gregorius præd. ejus, salva querimonia Turonen. Ecclesia, pallii usum concesserat, sic tamen ut si etiam Dolen. Ecclesia in causa succumberet, usum pallii nihilominus retineret: quod per quasdam litteras ejusdem Gregorii ostendere nitebatur; propter quod Urbanus ei pallium indulsit. Cæterum cum R. Turonen. archiepiscopus ad ejus præsentiam accessisset et quod per eundem Gregorium et legatos ejus diffinitum fuerat demonstrasset, idem Urbanus de consensu partium certum terminum partibus assignavit: ad quem si qua partium non veniret, causæ suæ periculum sustineret. Unde Turonensi ad terminum veniente, Dolensf vero per nuntium suum excusationes solummodo prætendente, minus legitimas, causa cognita, de consilio fratrum suorum sancivit (51) ut tam Dolensis quam cæteri episcopi Britanniae Turonen. Ecclesiam suam esse metropolitim recognoscerent et debitam ei reverentiam exhiberent, nec ullo ulterius tempore post Roll. obitum ad usum pallii Dolen. episcopus aspiraret; sicut in ejus authentico perspeximus contineri. Idem etiam Urbanus episcopis Britanniae suam sententiam denuntiavit, præcepit ut Turonen. sicut archiepiscopo suo in posterum obedirent. Cum autem postmodum tempore bonæ memoriæ Lucii papæ secundi causa eadem fuisset ad apostolicæ sedis audientiam procurante Dolen. Ecclesia revocata, ipse utraque parte præsentate latam ab eodem Urbano papa sententiam confirmavit, et Turonen. Ecclesiam super Dolensis et aliorum episcoporum Britanniae obedientia per baculum investivit; præcipiens ut tam Dolensis quam cæteri episcopi Britanniae Turonen. Ecclesiae tanquam propriæ metropoli subjacerent et ei debitam obedientiam et reverentiam exhibere curarent; hac tamen moderatione habita, ut G. tunc Dolen. episcopus, retineret usum pallii, quoad viveret, et Romano tantum pontifici subjaceret, sed post ipsum nullus Dolen. episcopus ad usum pallii aspiraret, sicut in ostenso nobis ipsius authentico privilegio continetur. Qui etiam Briocen. et Treacor. episcopus ab obedientia Dolen. absolvit et ut Turonensi archiepiscopo reverentiam et obedientiam exhiberent injunxit; adiiciens quod, si

A mandati essent apostolici contemptores, sententiam quam Turonensis proferret in eos, ratam haberet et faceret inviolabiliter observari. Mandans etiam comiti et baronibus Britanniae ut sententiæ nullatenus obviarent, sed eam paterentur executioni mandari, alioquin, ratam haberet sententiam quam Turonensis archiepiscopus in contradictorem quemlibet promulgaret. Hanc autem ejusdem Lucii sententiam Eugenius et Anastasius successores ipsius auctoritate apostolica confirmarunt et idem Eugenius ratam habuit excommunicationis sententiam quam in Dolenses et Briocenses clericos E. tunc Turon. archiepiscopus, propter eorum inobedientiam, promulgarat. Tandem vero Dolensi Ecclesia sententiæ parere coacta, Hugonem tunc electum suum consecrandum per decem Dolen. canonicos et clericos cum decreto capituli subscriptiones canonicorum omnium continentis, absolutione recepta ab archiepiscopo Turon eidem archiepiscopo præsentavit et ei professionem fecit, sicut alii suffraganei archiepiscopo suo facere consueverunt, ac rediens a clero et populo Dolen. fuit cum processione receptus. Et licet idem H. per istummodum, sicut ab adversa parte proponitur, pallium, et absolutionem obedientiæ, quam in consecratione sua exhibuerat Ecclesiae Turonensi, tacita de latas sententiis veritate et falsitate suggesta, scilicet quod ille qui tunc in Dolena. Ecclesia præsulatus gerebat officium, fraudem adhibuerat nec sufficienter partem Dolen. Ecclesiae defenderat, C a sede apostolica impetrasset, rediens tamen eidem archiepiscopo debitam obedientiam exhibere curavit et se teneri recognovit eidem, ad concilium ejus vocatus accessit et tam ei quam J. ejusdem archiepiscopi successoris obedientiam, sicut suo Metropolitano, reverenter impendit, sicut per testes fuerat legitime comprobatum. Qui cum tandem, quia transgressus fuerat proprium juramentum, ab eodem J. fuisset excommunicationis vinculo innodatus (52), tandem cæcitate percussus, pœnitens et de perjurio sponte confessus, absolutionis ab eo beneficio impetrato, annulum etiam ei resignavit: quod totum per testes fuerat comprobatum. Idem quoque Adrianus in litteris quas pars adversa super pallio eidem H. concessio inducit, inter cætera protestatur quod D quia super controversia proposita plenam non potuerat cognitionem habere, cum altera pars in negatione consisteret et se non habere mandatum penitus affirmaret, nihil ab eo fuerat super eodem negotio terminatum. Felicis etiam recordationis Alex. papa prædecessor noster de sententia Lucii, confirmatione Eugenii et Anastasii, concordia H. et pallio ipsi H. ab Adriano papa concessio habita mentione, Turonensi Ecclesiae in Dolensem jus metropolitimum reservavit, mandans Dolen. capitulo ut si forsitan in personam idoneam convenisset, eam Turonensi archiepiscopo confirmandam et consecrandam, si electionem factam inveniret canonicæ, præ-

(51) Factum istud in concilio Claromontano.

(52) Vide Robertum de Monte in appendice ad Sigibertum, ad an. 1161.

sentaret et consecraturus ei debitam obedientiam et reverentiam secundum Ecclesiæ consuetudinem exhiberet; adjiciens, quod si per legatos sedis apostolicæ eorum esset electio confirmata et electus etiam consecratus, nihilominus ad eundem archiepiscopum vocatus accederet et ei obedientiam exhiberet. Quod si forsân ab eo vocatus ad præsentiam ejus infra tres menses accedere non curaret, ex tunc idem Alexander ipsum ab administratione temporalium et executione officii, quod post electionem susceperat, suspendebat; sicut per ejus authentica patuit manifeste. Nec nocuit nec nocere potuit Ecclesiæ Turon. quod idem Alexander forte in favorem Dolen. electi citavit partes, testes recepit et aliis recipiendos commisit, cum non in præjudicium alterutrius partium id intelligatur egisse; præsertim cum tibi etiam ad Turon. metropolim evocato, Dolen. diocesis in pulsatione campanarum et casuarum delatione detulerit, et abbas Sancti Jacuti, qui est de Dolen. diocesi, ad concilium tuum vocatus accesserit et tibi etiam curaverit obedientiam exhibere. Nos ergo, diligenter auditis quæ fuerunt hinc inde proposita et rationibus et allegationibus partium cum instrumentis et attestacionibus sufficienter inspectis, de fratrum nostrorum et tam archiepiscoporum quam episcoporum existentium apud apostolicam sedem consilio petitionem Dolen. Ecclesiæ interlocuti sumus non esse aliquatenus admittendam, cum probatum non esset Dolen. Ecclesiam in libertatis possessione, sed Turonensem potius in subjectionis ipsius possessione manere. Ad abundantio-rem autem cautelam, ab eodem electo coram fratribus nostris quæsimus si Dolen. Ecclesia jam probasset vel adhuc posset probare dolum quem præfatus G. Dolen. archiepiscopus dictus est commisisse, per quem pars Dolen. Ecclesiæ remansisse proposita fuerat indefensa. Qui respondit quod dolus ille nec probatus fuerat nec poterat comprobari; cum sæpeditus G. et qui cum eo venerant in Apuliam transeuntes nunquam postea remearint. Et quamvis causa non super proprietate, super qua sæpe fuerat sententialiter diffinitum, sed super possessione tantum subjectionis et libertatis commissa sub certa forma fuisset, ad omnem tamen occasionem tollendam, liberam ei concessimus facultatem ut ex his quæ acta fuerant adhuc summam de proprietate proponeret, si quid posset rationabiliter allegare. Audientia ergo sibi propter hoc publica in consistorio h'is indulta, quia præter præmissa nihil ad commodum partis suæ potuit allegare, cum quasi prænosceret quod deberet in causa succumbere, electioni renuntiare voluit in manibus nostris et a commissa sibi et sociis suis a Dolen. capitulo super eadem causa procuracione cessare. Nos autem nolentes hominum malitiis indulgere, nec renuntiationem recepimus nec passi fuimus ut a commisso sibi et sociis suis a Dolen. Ecclesia super eadem causa procuratoris officio resiliret. Ipso igitur nihil quod ad causam suam faceret postmo-

Adum proponente, cum ipsum negotium diu quidem cum multa diligentia nos et fratres nostri sufficientissime discussimus, præmissis et aliis multis rationibus per idoneos advocatos ab utraque parte prudenter inductis, quas propter prolixitatem superfluum in hac pagina prætermisimus adnotare, de communi fratrum nostrorum consilio, auctoritate Dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et nostra, utraque parte præsentem, prædictas prædecessorum nostrorum sententias confirmantes, decernimus, statuimus et sancimus ut Dolen. Ecclesia perpetuis semper temporibus suffraganea plene subjaceat Ecclesiæ Turon. et debitam ei tanquam suæ veræ metropoli reverentiam et obedientiam cum aliis suffraganeis Ecclesiæ Turon. impendat, nec unquam Dolen. episcopus ad pallii usum aspirét. Et ne causa toties diffinita de cætero valeat in contentione scrupulum refricari, si qua posthac instrumenta vel argumenta pro parte Dolen. Ecclesiæ possent quomodolibet inveniri, nos auctoritate apostolica nihil ea penitus valitura censemus. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, cancellarii vicem agentis, Kal. Junii, indictione II, incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

LXXXIII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO TURONENSIS.

De eodem argumento.

(Laterani, IV Non Junii.)

Ad convincendam malitiam et improbitatem eorum qui contra rationes et jura venire non metuunt, sedes apostolica consuevit rigorem et severitatem aliquoties temperare; ut vincens in bono malum, omnem auferat materiam murmurandi. Hoc enim quidam prædecessorum nostrorum in causa quæ vertebatur inter Turon. et Dolen. Ecclesias fecisse noscuntur, qui, contra res judicatas et per sententias sedis apostolicæ sæpius diffinitas, Dolensi audientiam in judicio præstiterunt: cum contra res judicatas nullo juris remedio valeat attentari; ita quod et judicis inferioris sententia, quæ legitima non est appellatione suspensa, postquam in rem transierit judicatam, ut contra jus litigatoris prolata, retractari de jure non debet, ut sic finis litibus imponatur. Nos quoque postquam causam illam, quæ commissa fuerat a bonæ memoriæ Alexandro et Lucio prædecessoribus nostris inter ipsas Ecclesias super possessione tantum subjectionis et libertatis, rationibus utriusque partis et allegationibus cum instrumentis et attestacionibus diligenter auditis et cognitis, pro Turonensi contra Dolensem canonice terminavimus, ad abundantio-rem cautelam benignam adhuc ipsis Dolensibus indulsumus facultatem ut, quoniam in examinatione illius causæ multa fuerunt in diversis articulis coram nobis et fratribus nostris utrinque de proprietate proposita, summam, non quasi litem contra

priores sententias contestando, sed ut ex his quæ fuerunt actitata, de proprietate, si possent, aliquid plenius et efficacius allegarent, per quod forte posset ostendi an aliquid fuerit omissum, sicut ipsi frequentius asseruerant, propter quod ipsa Dolen. Ecclesia in prioribus iudiciis remanserit aliquatenus indefensa. Sed cum præter illa quæ prius multipliciter allegaverant, nihil postea commodius allegarent, Nos ex allegationibus ipsis nihil penitus audientes quod contra vires priorum sententiarum animum nostrum posset aut deberet aliquo modo movere dictas prædecessorum nostrorum sententias confirmavimus, statuantes ut Dolen. Ecclesia tanquam suæ veræ metropoli perpetuis semper temporibus suffraganea plene subiaceat Ecclesiæ Turonen. nec unquam Dolen. episcopus ad pallii usum aspiret. Et, ad omnem malitiam convincendam, decrevimus ut ne lis toties diffinita posset ulterius refricari, si qua post hæc argumenta vel instrumenta pro parte Dolen. Ecclesiæ contingeret inveniri, tanquam nihil penitus valitura, omni prorsus utilitate carerent. Ut autem de ordine processus istius nulla possit in posterum dubitatio suboriri, has vobis litteras ipsum processum compendiosius continentes duximus in testimonium concedendas.

Datum Laterani, iv Nonas Junii.

LXXXIV.

REGI FRANCORUM.

De eadem re.

(Laterani, ii Kal. Junii.)

Ventilata diutius et quasi frustra sæpius sopita contentio, quæ inter Turonen. et Dolen. Ecclesias vertebatur, usque adeo statum generalis Ecclesiæ hactenus molestavit, ut non solum Dolen. doleret Ecclesia, et metropolis Turon. turbaretur, sed prædecessorum nostrorum aures utriusque sæpius querela pulsaret, et ipsi frustra quodammodo visi fuerint laborasse. Nam etsi frequenter ad Romanam curiam quæstio ipsa perlata fuisset, et per multos prædecessores nostros non tantum semel sopita, sed sæpe, nihilominus tamen super ea nos oportuit laborare; nec fuit per Dei gratiam labor noster inanis, sed principium nostrum finis est debitus subsecutus. Siquidem cum utraque partium ad citationem nostram apostolico se conspectui præsentasset, auditis quæ fuerunt hinc inde proposita, rationibus, allegationibus et attestationibus, et instrumentis partium diligenter inspectis, de communi fratrum nostrorum consilio sententiam dictavimus pro Ecclesia Turonensi, auctoritate apostolica decernentes ut Dolen. Ecclesia suffraganea semper existat Ecclesiæ Turonensis, et ei tanquam suæ veræ metropoli reverentiam, honorem, et subjectionem semper impendat, nec ullo unquam tempore ad usum pallii episcopus Dolensis aspiret. Ideoque serenitatem regiam monemus et exhortamur attentius, ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus latam a nobis sententiam, quantum in te fuerit, et tu ipse conserves ulterius et facias ab aliis observari,

A eandem Ecclesiam Turon. in suis iustitiis et nutinens et defendens.

Datum Laterani, ii Kal. Junii.

LXXXV.

(Datum eadem.)

In eundem modum comitissæ et A. filio ejus et universis baronibus Britannia, usque ad verbum observari, Turon. Ecclesiam vestram recognoscences metropolim et ad eam in quibus recesserit fuerit, devote et humiliter currentes. Alioquin, sententiam quam in vos propter hoc canonicè tulerit Ecclesia Turonensis, ratam habebimus et faciemus auctoritate nostra inviolabiliter observari.

Datum eadem.

LXXXVI.

(Datum eadem.)

In eundem modum clero et populo Do.en., usque ad verbum aspiret. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus latæ a nobis sententiæ devote ac sine omni contradictione parentes, Turonen. Ecclesiam, videlicet metropolim vestram, curetis humiliter revereri et ad eam in quibus necesse fuerit et jus metropolitanum postulat, recurratis. Alioquin, sententiam quam in vos propter hoc canonicè tulerit, ratam habebimus et faciemus auctoritate nostra inviolabiliter observari.

Datum eadem.

LXXXVII.

In eundem modum capitulo Dolen., usque ad verbum recurratis. Volumus etiam et sub eadem sententia districte præcipimus quatenus dilectum filium electum vestrum consecrandum venerabili fratri nostro Turon. archiepiscopo, omni appellatione, contradictione et occasione cessantibus, præsentetis; qui ei more suffraganeorum Turon. Ecclesiæ professionem faciat et obedientiam promittat. Quod nisi infra duos menses, postquam requisiti fueritis, volueritis adimplere, sententiam quam propter hoc idem archiepiscopus in vos canonicè tulerit ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

LXXXVIII.

(Datum, ut supra.)

In eundem modum archiepiscopo Rothomagen. et suffraganeis ejus usque ad verbum aspiret. Ideoque fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus quatenus latam a nobis sententiam, quantum in vobis fuerit, et vos observetis ulterius et faciatis ab aliis observari nec alicui de Dolen. diœcesi chrisma vel alia sacramenta ecclesiastica ministretis, nisi de consensu Ecclesiæ Turonensis. Sententiam insuper quam venerabilis frater noster archiepiscopus Turonen. in dilectos filios electum et capitulum Dolen. propter contumaciam seu inobedientiam eorum canonicè tulerit, usque ad satisfactionem congruam per diœceses vestras ratam faciatis et firmam haberi.

Datum, ut supra.

LXXIX.

PRIORI ET CONVENTUI DE NOSTLAT.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, 11 Non. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, de Felechirche, de Fedrestam, de Batteleya et de Warnefeld ecclesias, quas monasterio vestro bonæ me. B. Eboracen. archiepiscopus canonicè contulit, sicut eas juste ac pacificè possidetis, et in authentico ipsius archiepiscopi plenius continetur, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apo. confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, 11 Nonas Julii.

XC.

PRIORI ET CANONICIS DE S. OSWALDO.

Ejusdem argumenti.

(Laterani, 11 Id. Junii.)

Iustis petentium, etc. usque ad verbum assensu, Ecclesias de Boolton, de Sudcherlebi, de Rouvelle et de Felechirche, sicut eas juste ac pacificè possidetis, ad exemplar felicitis recordationis C. papæ prædecessoris nostri, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti pagina comunimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, 11 Idus Junii.

XCI.

MASSILIEN. ET AGATEN. EPISCOPIIS.

Ut curam suscipiant restaurandi monasteria in insulis Arearum.

(Laterani, 14 Id. Junii.)

(52*) Cum dilectus filius abbas de Floreia nuper ad nostram præsentiam accessisset, nobis exposuit diligenter et hoc ipsum abbatis insularum et aliorum quorundam litteræ continebant, quod in insulis Arearum fratres Cisterciensium quondam fuerant commorati; sed eis in captivitatem paganorum deductis, quoniam locus mari erat vicinus, illuc se quidam regulares canonici transtulerunt, qui licet jam per annos triginta canonicorum regularium habitum portavissent, opera tamen contraria regularibus faciebant; sed ad se, Domino inspirante, reversi, monasticum ordinem ibidem plantari volebant secundum Cisterciensium instituta, quod etiam diocesanus episcopus affectabat. Unde nos ad abbatis ipsius instantiam venerabili fratri nostro Arelaten. archiepiscopo dedimus in mandatis ut si diocesanus episcopi et eorumdem fratrum in idipsum desideria convenirent, Cisterciensium monachos institueret in insula memorata facturus de canonicis quod crederet expedire secundum canonicam honestatem. His igitur litteris impetratis, idem abbas de Floreia reversus ab propria, prius quam eas ad dictum archiepiscopum detulisset, cum venerabili fratre nostro Tolonen. episcopo ad locum memoratum accessit et omnium fratrum ibidem

A manentium in tantum obtinuerunt assensum pariter et favorem, quod abbas insularum claves domus et seipsum in manibus alterius abbatis tradidit, professione facta cum quibusdam ex canonicis de Cisterciensium ordine in posterum observando. quod et quidam canonicorum in manu ejusdem abbatis de Floreia sacramento præstito firmaverint, osculo dato eidem, quod usque in finem in eodem ordine permanerent. Aliis promittentibus per juratoriam cautionem quod per se vel alios contra factum istud de cætero non venirent; jurantibus reliquis quod super provisione sua starent arbitrio episcopi memorati, et nobilis viri G. de Fossa sacristæ, qui aberat, assensu probato per testes: quod postmodum rediens est confessus. Consequenter vero idem

B episcopus et abbas de Floreia dicto archiepiscopo Arelaten. per suas litteras intimarunt quod diocesanus episcopus et canonici memorati translationem Cisterciensium fratrum illuc fieri unanimiter appetebant, quod acceptans archiepiscopus memoratus, factum eorum auctoritate quaungebatur apostolica confirmavit, vices suas eis in hac parte committens, ut quæ bene incoeperant de instituendo ibi ordine Cisterciensi, vice ipsius perducerent ad effectum. Cujus mandatis parentes humiliter et devote, quæ ipsis injuncta fuerant curaverunt ducere ad effectum, dantes generali Cisterciensi capitulo in mandatis ut in prædicto loco suum ordinem instituere procurarent. Petebatur itaque pro jamdicto abbate de Floreia translationem factam ratam a

C nobis haberi et auctoritate sedis apo. confirmari, transgressores etiam et contradictores omnes, qui contra vota et juramenta præstita nitebantur quod ab eis factum fuerat impedire, canonica pœna percelli. Cæterum. F. sacrista, P. Warardi, et P. Guil. coram venerabili fratre nostro P. Portuen. episcopo, quem ipsis et parti alteri dedimus auditorem, processum negotii aliter proponebant. Cum enim prædicto Arelaten. archiepiscopo causa fuerit a nobis sub forma, quam præmisimus, delegata, præfatus abbas accedens ad locum cum episcopo Tolonen. prius quam litteras nostras archiepiscopo præsentasset, qui juxta tenorem ipsarum de singulis debebat inquirere diligenter, motu proprio cum socia multitudine insulam occupavit, constanter affirmans quod eis volentibus vel nolentibus, locus idem pure ac simpliciter a nobis sibi fuerat assignatus. Cumque se in his gravari sentirent, abbate ipsorum eis omne auxilium denegante, qui contra quosdam de canonicis odium dicebatur et ingratitude concepissee, (unde in ipsorum dispendium super munitione armatos ponere non expavit, amota inde scala, ne facultas esset canonicis ascendendi (sedem apostolicam appellarunt. Sed dicti abbates nihilominus ab incepta violentia desistentes, cum quosdam ex ipsis non possent corrumpere pecuniæ sponione, quod super his starent mandatis episcopi Tolonen. per violentiam cogere voluerunt.

(52*) Cap. Cum dilectus, De his quæ vi metusve causa sunt.—Vide supra lib. 1, epist. 274.

Cum autem nec quindecim dierum possent inducias A obtinere, quas quidam ex ipsis ad deliberandum plenarie postularant, jurare compulsi fuerunt mandato dicti episcopi et G. de Fossa laici, qui eis arduæ rapis præcipitium fuerat comminatus, se super præmissis quæstionibus parituros. Alii promiserunt in manu abbatis, probatione sibi annua reservata, quod regulam Cistercien. observarent. Aliqui vero nec juraverunt, nec promissionem aliquam facere voluerunt. Horum ergo tacita veritate, nominati episcopus et abbas de Floreia dicto archiepiscopo suggererunt quod diœcesanus episcopus et omnes loci canonici super institutione Cistercien. unanimiter concordabant, et ita fuit ejus confirmatio impetrata. Sed cum paucis diebus elapsis, præfati canonici archiepiscopo cuncta quæ gesta fuerant intimassent, ipse quod in præjudicium eorum factum fuerat, ipsis compatiens, revocavit, restituens eos ad omnia quæ habuerant tempore illo quo litteræ fuerant impetratæ; licet postmodum possessionem eorum prætermisso juris ordine sequestravit, contradictores omnes excommunicationis gladio percellendo. Et cum, canonicis ad restitutionem instantibus, confessiones et attestaciones utriusque partis audisset, ad nos duxit ipsum negotium remittendum. Partibus itaque apud sedem apost. constitutis, canonici spoliati sæpeditum abbatem de Floreia multipliciter arguebant. Primo, quod litteras a nobis per veritatis suppressionem et expressionem falsitatis studuerat impetrare. Suppressum enim fuerat in illis, quod Ecclesia de insulis Arearum ad Ro. Ecclesiam solummodo pertineret; sicut ipsius privilegia, quorum ad nos transcripta præfatus archiepiscopus destinavit, indicant evidenter. Falsitatis vero suggestio inde penditur, quod omnes canonici translationem ordinis cum diœcesano episcopo pariter affectabant: quod aliter esse ipsorum contradictio liquido arguebat. Sed neque sæpeditus Tolonensis episcopus diœcesanus erat ipsorum, qui nullo mediante ad Ro. Ecclesiam pertinebant; unde ipsius consensus in hac parte pro nullo erat penitus reputandus. Secunde, quod per vim et dolum eos seduxit pariter et coegit ut quidam eorum votum emitterent, alii juramenta præstarent. Nos ergo rationibus et allegationibus partium per jamdictum episcopum Portuensem (53), qui eas in scriptis nobis exhibuit, plenius intellectis, quia constitit nobis de voto emisso et præstito juramento a canonicis Insularum quod regulam Cistercien. observarent, vel quod ordinationem hujusmodi nullatenus impedirent, cum utrumque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjurii aperiri, non obstante violentia quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis continerit neque corporis cruciatum, et ideo non debuerat cadere in constantes, nec obsistente dolo quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolo non tam ad circumventionem abbatis quam ad fatuitatem eorum debeat re-

(53) In tertia Collet. additur, *isdem auctorem concessum a nobis.*

torqueri, super restitutione petita silentium eis do consilio fratrum nostrorum duximus sententialiter imponendum. Verum quoniam sæpediti episcopus et abbas de Floreia, fines mandati per suæ temeritatis audaciam excedentes, quod per jamdictum Arelaten. archiepiscopum, cui causa fuerat delegata, fieri debuisset, per se ipsos facere præsumperunt et quia litteræ per suppressionem veritatis et falsitatis expressionem fuerant impetratæ, factum ipsorum tanquam minus legitimum per sententiam duximus irritandum. Et quia, secundum Apostolum, instantia nostra quotidiana est omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, ne occasione præmissæ discordiæ locus idem remaneat destitutus et delictum personarum in damnum Ecclesiæ convertatur, fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus atque præcipimus quatenus Deum habentes præ oculis, ad ordinationem ipsius Ecclesiæ vice nostra sollicitius intendatis; in qua per viros ejusdem ordinis, si fieri poterit, regularium canonicorum professionem et ordinem volumus reformari. Alioquin, ne locus idem remaneat deformatus, per fratres Cistercien. ordinis eundem reformari volumus et mandamus, correctione prædictorum excessuum nobis in hoc articulo reservata: ita quod si per sollicitudinem et providentiam vestram locus idem Cisterciensibus fuerit assignatus, nullum, quo ad jus proprietatis, Ecclesiæ Romanæ præjudicium generetur: quod in plerisque monasteriis ejusdem ordinis novimus observari. Taliter autem mandatum apostolicum exsequamini, ut fraternitatem vestram, de qua plene confidimus, debeamus merito commendare. Quod si præmissum locum Cisterciensibus duxeritis conferendum, canonicis memoratis in locis idoneis per vos provideri volumus competenter. Nullis litteris, etc., præter assensum partium, etc.

Datum Laterani, iv Idus Junii.

XII.

EISDEM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ii Id. Junii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, ecclesiam de Cuchevald. cum capell. de Silton. et de Brudeford et omnibus aliis pertinentiis suis, sicut eam juste ac sine controversia possidetis, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, ii Idus Junii.

XIII.

M. PRIORI ET CANONICIS DE NOVO BURGO.

De confirmatione privilegiorum.

(Datum, ut supra.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum assensu, ecclesiam de Hovingham cum omnibus pertinentiis suis, sicut eam juste ac sine controversia possidetis, ad exemplar felicitis recordationis C. papæ predecessoris nostri, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ

auctoritate apostolica confirmamus, etc. Decernimus A
ergo, etc.

Datum, ut supra.

XCIV.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI.

Pronuntiatur pro illis adversus canonicos Sancti
Quintini.

(Laterani, Id. Junii.)

Cum ex questione vestra jampridem ad au-
dientiam sedis apostolicæ pervenisset quod canonici
Sancti Quintini vobis quasdam subtrahebant de il-
larum præbendarum oblationibus portiones quas,
decidentibus canonicis seu quocunque modo cedentibus,
percipitis annuales, felix recordationis Lucius papa
prædecessor noster causam ipsam sub hac
forma venerabili fratri nostro Atrebaten. episcopo
delegavit, ut, inspectis litteris quas super illis an-
nualibus habebatis, si qua contra ipsarum continen-
tiam subtracta existeret, ea vobis, omni appella-
tione postposita, faceret resignari et jamdictis cano-
nicis inhiheret districtius ne quid de preventibus
quos percipere in Ecclesia ipsa debetis subtrahere
aliquo modo præsumerent; quod si aliquatenus at-
tentarent, ipsos d'strictione canonica coerceret.
Episcopus vero, sicut ex authentico ipsius cognovi-
mus, per authentica vestra cognovit quod quocun-
que modo præbendæ illius Ecclesiæ de persona ad
personam transirent, earum annualia in integrum
percipere debeatis et in usus vestros perpetuo pos-
sidere. Canonici vero quasdam obventiones, quas
vocant panem, vinum, capones et quadragesimam
exceperunt, occasione cujusdam transactionis quam
inter eos et quemdam fratrem vestrum intercessisse
coram Sansone bonæ memoriæ Remen. archiepi-
scopo affirmabant. Ad quod probandum licet testes
plurimos induxissent, utrum tamen frater ille po-
testatem vel auctoritatem habuerit transigendi vel
excipiendi, quod ex parte vestra constantissime
negabatur, probare minime potuerunt. Episcopus
autem, licet ex abundanti, nihilominus tres ex vo-
bis bonæ opinionis viros, tactis sacrosanctis Evan-
geliis, jurare fecit prædictum fratrem sic transi-
gendi vel excipiendi potestatem vel auctoritatem
nullatenus habuisse; nec quod litteras de ratihabi-
tione habuerit, per dictos testes dictum fuerat vel
probatum. Unde episcopus ipse totam integritatem
ipsorum annualium vobis auctoritate apostolica ad-
judicavit, vos in adjudicatæ rei possessionem indu-
cens; a cujus sententia, licet in commissione appel-
lationis fuisset subterfugium interdictum, canonici
tamen nihilominus appellarunt. Cumque postmodum
idem fratres ad sedem apostolicam accessissent,
felix recordationis Urbanus papa prædecessor no-
ster bonæ memoriæ Boboni Sancti Angeli diacono
cardinali ipsum commisit negotium audiendum, ac
postmodum sine debito terminandum. Qui, intellecta
et cognita veritate, quod in commissionis litteris ap-
pellatio interdicta nec suam canonici fuerant per-
secuti, imo ei ex parte ipsorum interposito sacra-

PATROL. CCXIV

mento fuerat renuntiatum, jamdictam sententiam
episcopi de mandato et auctoritate apostolica robo-
ravit. Ne igitur sedatum litigium ulterius malignitate
aliqua suscitetur. Nos episcopi memorati sententiam,
sicut a prædicto cardinale de mandato est apostolico
confirmata, ad exemplar memorati Urbani papa-
prædecessoris nostri ratam esse decernimus et præ-
sentis scripti pagina communimus, statuentes ut
nulli omnino hominum, etc.

Datum Laterani, Idibus Junii.

XCV.

P. SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIAC. CARDINALI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Electio Camerac. episcopi cassatur.

(Laterani, XIII Kal. Julii.)

Cum enormes excessus relinqui non debeant im-
puniti, ne forte trahantur a præsumptoribus in
exemplum, nos, qui, licet indigni, speculatoris
officium super universam Ecclesiam exercemus, summo
debemus studio providere ne, quod contra
disciplinam ecclesiasticam enormiter attentatur, in
confusionem ipsius remaneat segniter incorrectum;
quia quod contra leges præsumitur, per leges dis-
solvitur meretur. Sane cum olim nobis denuntiatum fuisset
quod H. Cameracen. electus electionis suæ tem-
pore in minoribus esset ordinibus constitutus, et quod
post electionem suam per venerab. fratrem nostrum
Remen. archiepiscopum Sanctæ Sabinæ cardinalem
confirmatam, de mandato ipsius per venerab. fra-
trem nostrum Atrebaten. episcopum fuerat in acoly-
thum et subdiaconum ordinatus et quod viduam
duxerat in uxorem, de qua filium susceperat qui
in præpositura Sancti Petri Duacen. ei nullo me-
diante successit et quod ita incurvus existeret quod
de jure non posset aliquatenus promoveri, venerabili
fratri nostro episcopo Parisiensi dedimus in
mandatis ut vocatis ad præsentiam suam quos nos-
ceret evocandos, et inquisita tam super præmissis
omnibus quam publica fama diligentius veritate,
quod inveniret, per suas nobis litteras intimaret.
Mandavimus etiam ei, ut Cameracen. capitulo ex
parte nostra districtius inhiheret ne, si etiam dic-
tus electus electioni renuntiaret spontaneus, ad
nominationem vel electionem procedere attemptarent;
cum in eo essent merito puniendi, in quo
videbantur taliter deliquisse. Dicto etiam Atrebaten.
episcopo dedimus in mandatis ut hujusmodi
veritatem negotii per suas litteras nobis intimaret.
Cæterum memoratus Parisiensis episcopus mandati
nostri diligens exsecutor, inhibitione facta Came-
racen. capitulo juxta formam apost. mandati ne ad
electionem procederent, etiamsi idem electus volun-
tate propria resignaret, ipsius electi confessionem
audivit, testium depositiones recepit et omnia red-
acta in scriptis sub sigillo suo ad nostram curavit
præsentiam destinare: quæ ad majorem cautelam
sub bulla nostra tibi duximus remittenda. Nos igitur
cum fratribus nostris super hoc deliberatione
habita diligenti, de ipsorum consilio discretioni

21

tuae per apostolica scripta mandamus quatenus cum, sicut ex litteris ipsius Parisien. tibi plene patebit, per ipsius electi confessionem constiterit quod electionis suae tempore solam clerici tonsuram habuerit et ex litteris dicti Atrebaten. episcopi nobis constiterit quod ipse eum de mandato dicti archiepiscopi post confirmationem ipsius in acolythum et subdiaconum ordinaverit et, sicut ex depositionibus testium patuit, non in jejuniis quatuor temporum, sed potius eodem die Dominico, cum etiam idem electus confessus fuerit quod de vidua filium suscepisset, qui ei per electionem capituli Sancti Petri Duacen. in praeposituram nullo successerat mediante, cum ex inspectione corporis ejus, ipsius sit incurvitas manifesta, etsi tanta non sit quin posset reprehensionis vitio promoveri, si alia non obstarent, cum ipse etiam electionis suae tempore fuerit protestatus quod quia solam tonsuram habebat et erat corpore debilis, eligi non poterat nec debebat, cum conscientia dicti Parisien. episcopi, cui volumus, quia prudenter processit in inquisitione, deferri, memoratum electum et capitulum Cameracen. ad locum convocans competentem et si electus ipse vel venire distulerit vel veniens infra triduum cedere sponte noluerit, electionem ipsius, omni prorsus contradictione et appellatione ces., denunties irritam et inanem. Inhibens districtius capitulo memorato ne ad electionem procedere ulla prorsus occasione praesumant, cum in eo sint puniendi in quo peccarunt. Postmodum vero personam aliquam scientia et honestate perspicuam, per quam Cameracen. Ecclesia in spiritualibus proficere valeat et in temporalibus reformari, ei appellatione remota praeficias in pastorem; tam canonicos quam homines Cameracen. Ecclesiae ad impendendam ei reverentiam et honorem per censuram ecclesiasticam appell. remota compellens et compescens districtione simili resistentes.

Datum Laterani, XIII Kal. Julii.

XCVI.

ILLUSTRI REGI UNGARIAE.

Ut episcopo Watiensi de ablatis ex ecclesia thesauris soltisfaciat.

(Laterani, XI Kal. Julii.)

Inter universi orbis provincias apostolica sedes regnum Ungariae speciali quadam prerogativa dilexit ob merita regum ipsius ac praecipue ob ferventis devotionis constantiam et inviolabilis sinceritatis affectum, quem inclytae recordationis Bela rex Ungariae, pater tuus, circa sacrosanctam Rom. Ecclesiam matrem suam fere semper exhibuit, ad exaltationem ipsius, augmentum Ecclesiarum regni sui et honorem omnium clericorum tam humiliter quam potenter intendens. Nos etiam sperantes quod in filio paternae vigeat devotionis affectus et tua regia celsitudo sic eidem patri tuo in proposito sicut in regno, sic in voluntate sicut in dignitate succedat, ad integritatem regni et tui honoris augmentum efficaciter intendimus hactenus et adhuc in-

tendere non cessamus; sperantes quod et tu eo fortius in nostra et Ecclesiae Rom. devotione persistas, quo amplius nostram circa te ac regnum tuum expertus fueris gratiam et favorem fratrum. Verum, quanto sincerius regiae serenitatis diligimus incrementum, tanto amplius contristamur, quando ea de tuis actibus ad nostram audientiam perforuntur, quae circa te provocent divinae indignationis offensam, et in injuriam apostolicae sedis et tuae videantur famae dispendium redundare. Sane pervenit ad audientiam nostram quod in prima transactae observantiae quadragesimali hebdomada, quarta feria quatuor temporum, circa crepusculum noctis, venerabili fratre nostro Watiensi episcopo cum canonicis suis completorium decantante, accedens ad ecclesiam Watiensem, claves sacrarii exhiberi tibi et episcopum de ecclesia egredi praecipisti. Cumque ipse positas sibi formidans insidias, cum ipsa hora ei multae suspicionis certius ingereret argumentum, obtinere jussioni regiae recusaret, ostium sacrarii mandasti violenter infringi; et cum idem episcopus et canonici propter hoc conversi ad Dominum cum lacrymis decantarent, *Aspice, Domine, de caelo sancto tuo et cogita de nobis (Psal. cxviii, 132)*, tu, quasi moleste ferens quod divinum auxilium implorabant, irruens in episcopum, ipsum a summo gradu, quod est ante altare, usque in pavimentum violentis manibus attraxisti et pavimento allisum tradidisti non minus violentis tuorum manibus de ecclesia extrahendum. Ipso igitur de ecclesia violenter ejecto et relicto quodammodo semivivo, fracto sacrarii ostio et scrinio violatis, thesaurum ecclesiae occupasti et patrimonium ejusdem episcopi, quod domui cuidam religiosae, quam ipse de novo fundaverat, concesserat intuitu pietatis, fecisti pro motu voluntatis propriae confiscari. Postmodum vero, cum idem episcopus propter hoc in ecclesia sua taliter violata divina prohibuisset officia celebrari, tu decimas sibi denegari fecisti, ac vetuisti nuntiis ejus sub poena privationis oculorum, ne regnum tuum egredi attentarent, quasi tacite prohibens ne ad apostolicam sedem accederent super his querimoniam delaturi. Quia igitur saluti tuae consulere cupimus et potius animam quam corpori providere, cum nobis non constiterit de praedictis, serenitatem regiam monemus et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum, per apost. scripta mandantes, quatenus taliter quae praedicta sunt corrigas per te ipsum, taliter episcopo satisfacias memorato, imo potius sedi apostolicae, quam laesisti, taliter Watiens. ecclesiae damna restaures, quod nos ad id severitatis ecclesiasticae manum apponere non cogamur. Alioquin, quantumcunque personam tuam in Domino diligamus, quia tamen potius Deo quam homini volumus complacere, dissimulare non poterimus quin in te et terram tuam exerceamus canonicam ultionem. Certe priorum exempla te poterant ab hujusmodi revocare et a tanta praesum-

ptione tuam œbuerant compescere voluntatem. Legisti enim, vel forsân audivisti quod cum Heliodorus ærarium quod erat Hierosolymis spoliaret, percussus ab angelo exspirasset, nisi pia ei subvenisset oratio sacerdotis. Balthasar, dum, spoliato templo, vasis sacris in convivio uteretur, articulos manus regni sui terminum notavit in pariete depingentis. Pompeius (54), non quia spoliavit, sed quia intravit solummodo sancta sanctorum, de semper victore victus effectus, commissum jugulo expiavit. Sano igitur ductus consilio, per condignæ satisfactionis effectum tantæ præsumptionis reatum studeas abolere; ne præter canonicæ distractionis rigorem, quem debes merito formidare, Deus, ultionum Dominus, qui reddit retributionem superbis, in te ac regnum tuum injurias dicti pontificis, imo suas potius graviter ulciscatur.

Datum Laterani, xi Kalendas Julii.

XCVII.

(Datum, ut supra.)

In eundem fere modum scriptum est Colocen. archiepiscopo usque ad verbum cogamur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus regem ipsum ad implendum mandatum apostolicum salubriter moneas et tam efficaciter quam diligenter inducas. Quod si nec mandatis nostris nec monitis tuis acquiescere forte voluerit, tu cum suffraganeis tuis, si unquam fieri poterit, id studeas ad honorem apostolicæ sedis et nostrum et tam prædicti episcopi quam ecclesiæ Watien. utiliter emendare. Quod si per studium et sollicitudinem [tuam id fieri forte non poterit, præsentium tibi auctoritate in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus ut, postpositis gratia et timore, solum Deum habens præ oculis, sicut de tua discretione confidimus, inquiras de prædictis omnibus diligentius veritatem, et quod inveneris per tuas nobis cures litteras intimare; ut, re cognita, apostolicum a nobis procedat edictum per quod tantæ præsumptionis audacia distractione canonica feriat. In hoc enim proposuimus experiri, si magis terrenum regem metuas quam cœlestem et an honorem Ecclesiæ gratiæ regi anteponas

Datum, ut supra.

XCVIII.

ABBATI SANCTÆ CRUCIS ET SANCTI LEUFREDI CONFESSORIS, EJUSQUE FRATRIBUS, IAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xiii Kal. Julii)

Piæ postulatio voluntatis, etc., usque ad verbum statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem loco institutus, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo ecclesia memorata sita est cum omnibus adjacentiis quæ ad eandem ecclesiam pertinent, ex dono Auduini quondam Elbroicen. episcopi, eccle-

(54) Vito Tacit., lib. v Hist.

siam Sancti Petri de Fontanis cum decimis et manso presbyteri et aliis quæ ad eandem ecclesiam pertinent; ecclesiam Sancti Germani de Escardenvilla cum decimis suis et triginta solidis solitæ pensionis, ecclesiam Sancti Pauli de Cruce cum medietate ejusdem villæ, decimis et annua pensione quindecim librarum Andegavensium; ecclesiam Sancti Remigii de Calliaco cum eadem villa et appendiciis suis, cum decimis et annua pensione quadraginta solidorum, ecclesiam de Grovilla cum decimis et uno manso, ecclesiam de Wivilla cum decimis in toto feudo de Monteforti, excepto dominico Thomæ de Planca et dominico Rog. de Wivilla, quantum pertinet ad mensam eorum, ecclesiam de Trunco cum decimis suis in feudo Galerani de Mara et uno manso, et 20 sol. Andegaven. solitæ pensionis. Ecclesiam de Alpegart cum decimis de feudo Willelmi de Essarris et de feudo Hugonis militis et uno manso et aliis quatuor hospitibus; ecclesiam de Campenart cum eadem villula et pertinentiis suis et pensione solidorum quinque Andegavensium; ecclesiam de Mersi cum decimis suis, ecclesiam de Allega cum decimis suis, ecclesiam de Cahaniis cum decimis suis et tribus partibus hospitum, ecclesiam de Dardeis cum decimis suis et pensione 10 solidorum Andegavensium; ecclesiam de Venabulis cum decimis suis et terris eidem ecclesiæ pertinentibus; ecclesiam Sancti Albini de Wallon cum decimis suis, ecclesiam de Bruolio cum decimis et pertinentiis suis, ecclesiam de Salleio cum decimis et terris eidem pertinentibus, ecclesiam de Tonaio cum medietate Altenag. terris et decimis de feudo Ric. ejusdem villæ domini; ecclesiam Sancti Georgii de Esserra cum eadem villa et pertinentiis suis et 20 sol. sterlingorum annuæ pensionis; capellam Sanctæ Mariæ in eadem parochia sitam, ecclesiam Sancti Remigii de Besu cum hospitibus, terris et decimis de feudo Joannis de Gisorz, et aliis hospitibus et terris, et nemore allodiariorum Reg.; ecclesiam Sancti Albini de Besu cum terris ei pertinentibus, capellam Sanctæ Austrebertæ cum pertinentiis suis; capellam Sancti Dionysii de Bansicort cum decimis de feudo Osmundi monnarii apud sanctum Eligium, decimam de feudo Hugonis de Seusei apud Nenvillam; decimam Wil. de Maudiut apud Ludervillam, de feudo Willel. Pelet. apud Aamercort.; decimam de feudo Matthæi de Gamachii apud Manévillam, duas partes decimarum de feudo Pagani de Sancto Luciano et de feudo Orsellii et de feudo Flooldi; in parochia Sancti Dionysii de Formam, ecclesiam ipsam cum parte decimarum, ecclesiam Sancti Andree de Autuliolo cum tertia parte decimæ, et pensione duorum sol., elemosynam de insula quæ dicitur Guernere, quartam partem oblationum de feria et de festo Sancti Christophori de Roilli., decimam de Heudiervilla et de Sessevilla in feudo Autulii; decimam de Boeleio in feudo Roberti filii Wil., decimam de Mesnilla in feudo Hugonis de Laçæ

et decimam de Buisson in feudo Hug. Bigot; quartam partem decimæ de Autulio, decimam de feudo Almarici Doesnel apud Watevillam, totam decimam Essarorum de Loviers, de feudo Galerani comitis Melloten; ex dono Galerani comitis centum solidos sterlingorum annuatim reddendos in Dorserta apud Scellentonam et decimam denariorum suorum de Cruce, ex dono Willielmi Alliacen., medietatem Escardenvillæ in eleemosynam; decimam quam habetis in feudo Galterii Arou de Anesum cum aliis decimis. Possessiones præterea, terras, vineas, nemora, prata, molendina, furnos, aquas, piscarias, redditus et alia quæ superius expressa sunt et quæ a quadraginta annis usque ad hæc tempora juste et sine controversia tenuisti et nunc pacifice possidetis. Sane novalium, etc. Liceat quoque vobis, etc. Prohibemus insuper ut nulli fratrum, etc. In parochialibus vero ecclesiis, etc. Libertates etiam, etc. Immunitates a Rothomagen. archiepiscopis, Ebroicen. et aliis episcopis vobis pia devotione indultas, et usque ad hæc tempora sine controversia conservatas ratas habemus et auctoritate apostolica confirmamus. Cum autem generale interdictum, etc. Sepulturam præterea, etc. Obeunte vero te, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate et diocæsani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi domini papæ notarii, Acherontin. electi, cancellarii vicarii agentis, xiiii Kal. Junii, indict. in, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pont. vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

XCIX.

I. SANCTÆ MARIE IN VIA LATA DIACONO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO ET EPISCOPO PARIISIEN.

Ut Nivernensis abbas, hæreticus et depositus, carceribus monasterii includatur.

(Laterani, xiiii Kal. Julii.)

Quod legimus in Apocalypsi prædictum ecce nunc videmus impletum, quia de fumo putei abyssi exierunt locustæ similes equis paratis in prælium, facies quidem habentes humanas, sed caudas similes scorpionum, et aculei sunt in caudis earum. Hi sunt hæretici, qui de puteo confusionis egressi, non ut ipsi confusionem evadant sed ut alios in confusionem inducant, faciem prætendunt humanam, ut seducant incautos, quibus tandem in similitudinem scorpionum damnationis infligunt aculeum, dum eis juxta Scripturæ sententiam vel draconis in aureo calice Babylonis propinant. In tantum autem jam eorum excrevit audacia, ut velut equi parentur ad prælium, cum in aperto suæ falsitatis doctrinam disseminare præsumant; contra quos nisi gladius exeratur ecclesiasticæ disciplinæ, ut jam non solum capiantur sed exterminentur vulpularum quæ vincam Domini demoliri moliantur, verendum existit ne, quoniam error eorum serpit ut cancer, pars etiam sincera trahatur. Nuper enim, sicut (55) Vide supra epist. 66.

A ex tenore litterarum venerabilis fratris nostri Senonen. archiepiscopi et relatione dilectorum filiorum R. et B. nuntiorum ejus nobis innotuit, multa de hæreticis et eorum sectis in partibus Gallicanis, quæ ab hujusmodi fæce prorsus olim intactæ manere solebant, increbrescente jam vehementer infamia (55), cum idem archiepiscopus ad villam quæ Charitas appellatur, in qua plurimi dicebantur professores hæreseos delitescere, rogatus a venerabili fratre nostro Antissiodoren. episcopo, in cujus diocesi prædicta villa consistit, accessisset perscrutaturus diligentius veritatem, clero et populo convocatis, post diligentem indagacionem, præter alios quamplures qui erant ibi de hæresi publice infamati, Rainaldum quondam abbatem S. Martini Nivernen. B comperit hujusmodi contagione respersum, et publica super hoc infamia laborantem. Et quoniam in eo plurimum scandalizabatur et populus et clerus, de consilio prædicti Antissiodorensis, Meldensis et Nivernensis episcoporum, qui aderant, et plurium prudentum virorum, eum officio beneficioque suspendit, diem apud Antissiodorum illi præfigens ubi coram eo forte, si posset, se de tanto crimine tueretur. Cumque die præfixa suam coram eodem archiepiscopo exhibuisset præsentiam, assistentibus prædictis Antissiodoren. et Nivernen. episcopis, multisque aliis viris discretis, et prior ecclesiæ S. Martini de hæresi, adulterio et usura et quibusdam aliis eum intenderet et paratus esset protinus accusare, ante litis ingressum, licet nullum inferretur ipsi gravamen, sedem apostolicam appellavit: cujus appellationem frustratoriam quoniam propter infamiam et publicam notam criminis dictus archiepiscopus non admisit, et præfatus prior paratus fuit in continenti objecta probare, spontaneus causam subiit et objecta crimina penitus denegavit. Prior autem confestim quosdam ex canonicis suis testes produxit; qui cum a præfato archiepiscopo recepti canonice ac diligenter examinati fuissent et attestationibus, prout debuit fieri, publicatis, ipsi etiam R. postulanti copiam earum sufficienter exhibitis, ei dies esset apud Senon. assignata, ut in concilio suffraganeorum exciperet, si vellet, contra testes et eorum dicta et suæ defensionis proponeret rationes, die præfixa et loco etiam assignato suis libere ac plenarie propositis rationibus, interrogatus pluries si pro se vellet aliquid aliud allegare, probationibus et allegationibus omnino renuntians, sententiam postulavit et postmodum sæpedito archiepiscopo pariter cum venerabilibus fratribus nostris Trencensi, Antissiodorensi, et Nivernensi episcopis aliisque prudentibus viris secretæ deliberationis tractatum habente, advocatus prædicti R. sine illo ad consilium eorum intravit et proposuit ipsam appellationem, quam ante litis ingressum interposuerat, ratam habere et eam iterum innovare. Cumque postmodum ad ferendam sententiam exeuntes cor-

perissent pro certo eum clanculo recessisse, dictus advocatus ejus, sicut fecerat in secreto, appellationem denuo publice innovavit. Unde memoratus archiepiscopus, quamvis non fuisset appellationi hujusmodi deferendum, noluit eum de hæresi condemnare. Pro adulterio tamen et aliis quæ in damnationem ejus erant manifestius divulgata et quoniam propter infamiam hæresis et scandalum, quod in populo fuerat inde subortum, nullatenus etiam ad tempus in administratione abbatiae sine omnimoda desolatione monasterii poterat tolerari, de communi consilio coepiscoporum et aliorum prudentum qui aderant, ipsum in perpetuum per sententiam diffinitivam officio privavit abbatibus, et canonici Sancti Martini de licentia ejus quemdam alium elegerunt. Cæterum idem archiepiscopus attestaciones contra eum receptas nobis transmisit redactas in scriptis; ex quibus duo gravia satis probata esse videntur: videlicet eum serio et assertive dixisse, disputando et defendendo hæreticorum errorem, quod corpus Domini mittitur in secessum, et, juxta verbum Origenis, omnes tandem fore salvandos. Allegaciones autem et rationes prædicti R. (de quibus sæpeditus archiepiscopus in suis litteris fecerat mentionem) nobis per litteras vel per nuntios exponere non curavit. Propter quod diutius expectavimus, si forte alii nuntii super hoc instructi plenius advenirent. Quoniam igitur causam transmisit ad nos minus sufficienter instructam, et ex hoc nobis scrupulus non modicæ dubitationis emersit, maxime cum sit plena maturitate in tam arduo negotio procedendum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus Deum habentes præ oculis, et catholicæ fidei veritatem, tam attestacionibus quæ contra prædictum R. nobis transmissæ fuerunt, quas vobis sub bulla nostra transmittimus, quam etiam allegacionibus et rationibus sæpediti R. quas coram præfato archiepiscopo proposuisse proponitur, attente ac diligenter inspectis, publica quoque fama nihilominus inquisita, nisi ex eis aliquid pendere poteritis quod a ferenda condemnationis sententia contra eum merito animum vestrum debeat retardare, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ut in eo puniatur in quo peccavit, ipsum a sacerdotali officio deponatis. Et, quoniam metuendum est ne in laqueum desperationis incidens et ad perfidorum hæreticorum infidelitatem ex toto conversus, eorum prævaricationibus contaminet gregem intactum, retrudi eum in districto monasterio faciatis et ibi ad agendam pœnitentiam sub arcta custodia detineri; attentius provisuri ut ita mandatum apostolicum exsequamini, quod devotionem vestram debeamus merito commendare. Nullis litteris, etc., harum tenore tacito, etc. Quod si ambo, etc., alter, etc. Tu vero, fidi card., diligens studium et operam efficacem impendas, sicut de tua discretionem confidimus, ut per diligentiam et sollicitudinem tuam, ascitis tecum quos noveris necessarios hæretica pravitas

A extirpetur et hæretici cum suis falsis dogmatibus confundantur. Quod ut melius et plenius possis efficere, plenam tibi super hoc, app. remota, concedimus potestatem.

Datum Laterani, XIII Kal. Julii.

C.

ABBATI SANCTÆ MARIÆ DE CANNETO EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmacione privilegiorum.

(Laterani, XI Kal. Junii.)

Piæ postulatio voluntatis, etc., usque ad verbum ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Andree apostoli in insula quæ vocatur Minerva cum tota insula; ecclesiam Sancti Bartholomei, quæ est in civitate Polan., cum redditibus suis; ecclesiam Sancti Laurentii de Camponoso cum campis, vineis, pascuis, pratis, montibus, vallibus, aquariis et omnibus ad eam pertinentibus; ecclesiam Sanctæ Mariæ Bauran. cum omnibus possessionibus suis, et ecclesiam Sancti Blasii Savinian. cum omnibus pertinentiis et possessionibus suis; ecclesiam Sancti Pauli; et locum Barcilian. cum montibus, vallibus, habitationibus, pascuis, aquariis, sylvis, arboribus fructiferis et infructiferis, piscariis, atque ripis ad eundem locum pertinentibus; et piscariam de Muccla de mezo, locum Valbendonii cum habitationibus, terris cultis et incultis, arboribus, olivis, pratis et omnibus pertinentiis suis; piscariam portus Valbendonii; locum Florian. cum olivis, terris cultis et incultis, habitationibus, domibus, curtibus et omnibus pertinentiis suis; Sancti Georgii et Sancti Nicolai ecclesias cum omnibus pertinentiis et possessionibus; locum Philippaui cum mansibus, curtibus, pascuis, terris, aquariis, sylvis, campo de puteo, terris Carsæ planæ et Cisterneolæ; fundum Volasii cum molendino; ecclesiam Sancti Laurentii cum tota valle; turri, curia, gurgo et omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Leonardi cum horto majori et curia quæ est ante portam monasterii, eum omni circuito suo; terram de Ducende et terram de Bagnole, cum omnibus pertinentiis suis. Sane novalium, etc. Liceat quoque vobis, etc. Prohibemus insuper, etc. Cum autem generale interdictum, etc. Libertates præterea, etc. Sepulturam quoque, etc. Obvenite vero te, etc. Decernimus ergo, etc. Salva sedis ap. auctoritate et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua vero, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, XI Kal. Junii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

CI.

**COSTADIGIN. FUNDATRICE ET PATRIBUS AC SORORIBUS
ECCLESIE BEATÆ MARIE DE ROCCA MAJORI SITÆ IN
LOCO QUI DICITUR PUTEUS DE CHARTARIIS.**

De confirmatione privilegiorum.
(Laterani, Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, ecclesiam ipsam et personas ibidem divinis obsequiis mancipatas, cum omnibus bonis quæ in presentiarum eadem ecclesia rationabiliter possidet, aut in futurum justis modis præstante Domino poterit adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti pagina communimus. Ad indicium autem perceptæ hujus a sede apost. protectionis, unam libram ceræ nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvētis. Nulli ergo, etc.

Datum Lat. Kal. Julii

CII.

**ROMANO ARCHIPRESBYTERO ET CLERICIS SANCTORUM
MARTYRUM SERGII ET BACCHI, TAM PRÆSENTIBUS
QUAM FUTURIS IN PERPETUUM.**

De confirmatione privilegiorum.
(Laterani, vi Kal. Julii.)

Licet omnium Ecclesiarum sit nobis cura et sollicitudo commissa, illis tamen quæ in Urbe consistunt tanto sollicitius nos convenit prævidere et earum jura illibata servare, quanto amplius ad jurisdictionem nostram noscuntur specialius pertinere. Eapropter, dilecti, etc., usque ad verbum annuimus et præfatam ecclesiam beatorum martyrum Sergii et Bacchi, in qua divino, etc., usque ad verbum vocabulis. Medietatem arcus triumphalis, qui totus in tribus arcibus constat, de quo unus de minoribus arcibus propinquior est vestræ ecclesiæ, supra quem una ex turribus ædificata esse videtur, et medietatem de arcu majori qui est in medio cum caminatis juxta minorem arcum, cum introitibus et exitibus suis et aliis omnibus suis pertinentiis, quæ sub his finibus concluduntur. A primo latere est altera medietas ejusdem arcus triumphalis, juris hæredum Cimini; a secundo latere est aliud claustrum superscripti Cimini et curtis et via publica; a tertio latere est curtis ecclesiæ vestræ; et a quarto latere est via publica, quæ pergit ante supra dictam ecclesiam, sicut in instrumento locationis factæ a bonæ memoriæ Gregorio ejusdem ecclesiæ diacono cardinali plenius continetur; ecclesiam Salvatoris de Statera cum pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Laurentii positam sub Capitolio, cum casis, cryptis, hortis et omnibus aliis suis pertinentiis; omnes domos positas in Gallicis, quæ his finibus concluduntur: a duobus lateribus tenet ecclesia vestra, a tertio tenet ecclesia Sanctæ Martinæ, a quarto latere via publica quæ pergit ante dictam ecclesiam. Omnes domos quæ sunt positæ in regione Piri cum casalinis et hortis et aliis pertinentiis suis, præter unum casalinum juris Sancti Sabæ et unam domum Pantalei addextratoris; domum unam positam in regione Sancti Adriani juxta columnas

A Sancti Joannis ante portam Latinam; domum unam positam juxta domum Joannis de Ascesa; quatuor cryptas cum casalinis ante se, usque ad viam publicam post ecclesiam Salvatoris de statera, quas emistis ab hæredibus Petri de Ascesa; unum casalinum in regione Sancti Theodori in pede Canapariæ; duo casalina juxta columnam perfectissimam; unum casalinum juxta domum Rogerii de Roza et juxta domum Urb. turrin in casale Barbarian. cum terris, vineis, sylvis, pratis, montibus, collibus, pascuis, salictis, arboribus fructiferis et infructiferis, puteis, fontibus, rivis, ædificiis parietinis et aliis suis omnibus pertinentiis, quæ infra subscriptos terminos continentur: a primo latere rivus de Luzan et tenimentum hæredum Fusci de Berta et tenimentum Sanctæ Anastasiæ: a secundo latere via publica Ardeatina usque ad fossatum Sancti Nicandri: a tertio latere idem fossatus inter vos et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Aventin. et tenimentum Sancti Georgii et quatuor Sanctorum Coronatorum: a quarto latere tenimentum Sanctæ Mariæ Majoris et tenimentum monasterii Sanctæ Mariæ in Campo Martis, usque ad prædictum rivum Luzan; quatuor vinealia juxta Cantarum Alban.; terram quam habetis in territorio Ariciæ supra lacum de Nemo; duo flla salinarum in Bordanaria, in loco qui dicitur Caput bovis, juxta flum Sancti Pancratii; tenimentum Tusculani vobis et ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Portica a felicitis recordationis Cœlestino papa prædecessore nostro concessum, quod infra hos fines concluditur: a primo latere via Cavonis: a secundo latere fossatus qui ascendit ad columnam felleris usque in caput pantani: a tertio latere super caput pantani usque ad limitem majorem, et per eundem limitem usque ad fossatum Berardi Anagnini: a quarto latere per idem fossatum usque ad viam Cavonis; inferioris vero camellarie parochiam et ejusdem camellarie proprietatem, ita quod nulla injuria inferatur habitatoribus ipsius camellarie ab habitatoribus superioris camellarie; hortum quoque Sancti Laurentii, sive supra Sanctum Laurentium; terram quæ quondam fuit olivetum a cava usque ad Salvatorem; terram supra olivetum usque ad balneariam sive vascam; hortum Sancti Sergii sive post Sanctum Sergium et hortum inter columnas usque ad absidam et usque ad custodiam mamortinam: super quibus inter vos et ecclesiam Sanctæ Mariæ de Capitolio quæstio diutius fuerat agitata, et ex delegatione felicitis memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri per dilectos filios l. tt. Sancti Stephani in Cœlio Monte et Sofr. tt. Sanctæ Prædixis presbyteros cardinales amicali compositione sopita, sicut in scripto eorumdem cardinalium exinde confecto plenius continetur, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Duas insuper petias vinearum in vivario infra muros Urbis et unam extra portam Sancti Pauli in Castannola et aliam petiam foris portam Latinam, cum cryptis, torcularibus et aliis earum pertinentiis, vobis nihilominus

confirmamus. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, vi Nonas Julii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III, anno secundo.

CIII.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Decernit episcopatus Ulixbonensem et Elborensem esse subjectos archiepiscopo Compostellano.

(Laterani, vi Non. Julii.)

In causa duorum episcopatum, videlicet Ulixbonen. et Elborensis, quæ inter te ac venerabilem fratrem nostrum Bracaren. archiepiscopum vertebatur, cujus examinationem plenariam, sola sententia sedi apostolicæ reservata, felicitis recordationis Urbanus papa prædecessor noster vicedomino Brixiensi et magistro I. Bergomen. commisit in Hispaniam destinatis, te coram ipso vicedomino, altero jam collega post citationem defuncto, contra dictum archiepiscopum in initio proposuisse cognovimus quod Bracaren. archiepiscopus post litteras citationis receptas, post appellationem et inhibitionem a te interpositas ne in prædictis episcopatibus aliquid in tuum præjudicium attentaret, electos illius temporis consecravit. Unde te offensum graviter querebaris. Ubi a te nihilominus fuit propositum contra ipsum, quod ante invasionem barbaricam Ulixbona et Elbora civitates ad Emeriten. metropolim pertinebant; sed ea postmodum captivata, et ipsæ cum ea captivæ fuerunt donec dignitas ejus cum omni jure suo in Compostellanam Ecclesiam est translata (56). Dictæ quoque civitates Christianorum cultui sunt, faciente Domino, restitutæ; de quibus usque ad tempora jamdicti prædecessoris nostri non fuit in dubium revocatum quin ad Compostellanam Ecclesiam pertinerent; licet rex Portugal. ad suggestionem Bracaren. Ecclesiæ jus Ecclesiæ Compostel. pluries molestarit, pro cujus prohibitione secundus Elboren. electus in tantum distulit consecrari, quod absque consecratione decessit; cujus successor et tertius Ulixbonen. electus, præfato rege vivente non fuerunt ab aliquo consecrati. Hujus autem violentiam successor filius superavit, cogens Bracaren. archiepiscopum, cogi volentem, ut jamdictos electos, quod pater nunquam fecerat, consecraret. Contra quod ex parte tua prius fuerat ad sedem apostolicam appellatum; a qua commissionem, de qua præmisimus, impetraras; proponens coram dicto vicedomino Brixiensi, te illos duos episcopatus possidere ac possedis, atque ad tuam ipsos Ecclesiam pertinere; petens nihilominus ut Bracaren. archiepiscopus tibi de illatis injuriis satisfaceret et cohiberetur de cætero ne in prædictis episcopatibus te libere uti jurisdictione metropolitana impediret, quos ad Ecclesiam tuam indubitate spectare per apostolicæ sedis privilegia, concilia quoque, divisiones

(56) Vide Mariana, lib. x *Rer. Hispan.*, c. 5.

et historias et publicam, sicut in causa quatuor episcopatum feceras, ostendere nitebaris; parte altera respondente Bracaren. Ecclesiam illos duos episcopatus et possidere tunc et ab eo tempore possedis quo per gratiam Dei et virtutem A. regis Portugalen. duæ civitates prædictæ de manu paganorum fuerant liberatæ atque ad cultum fidei Christianæ per Bracaren. archiepiscopi prædicationem reductæ et jure suo sic usum archiepiscopum Bracaren. asserebat tibi aliquatenus injuriam non fecisse. Ex his ergo circa injuriarum possessionis et proprietatis articulos intentionem tuam asserebas esse fundatam, et ad singulos articulos partem alteram respondisse: ad injurias quidem et possessionem expresse, ad proprietatem vero latenter; cum, juxta canonicas sanctiones (57), quicumque ad suam cathedram pertinentia loca lucrari negligunt in catholicam unitatem, si post tempus canonicum id moniti non effecerint, ad eum perveniant qui poterit ea sua prædicatione lucrari. Porro Bracaren. archiepiscopus respondebat quod cum in præmisso judicio satisfactio tantum injuriarum petita fuisset et ut cohiberetur archiepiscopus Bracaren. ne impediret te uti jurisdictione metropolitana in illis duobus episcopatibus, sicut ex forma libelli conjicitur manifeste, profecto nec proprietatem nec possessionem ab eo jam petere poteras in præsentis judicio, præsertim cum te diceres possessorem; unde proprietatem vel possessionem ab eo petere non valebas, quæ non nisi a possidentibus repetuntur: adjungens quod, etsi ad proprietatem vel possessionem aliquid pertinens a parte sua coram nobis fuerit allegatum, cum jus suum fuerit protestata, non debebat in ejus dispendium redundare. Interdictum quoque *Uti possidetis*, quod in hoc casu locum videbatur habere, cum utraque partium se possidere diceret, tibi non competere proponebat, cum te, sicut dicebat, non probaveris possessorem nec interdicto illo alius agere valeat quam possessor; in quo ille debet per sententiam obtinere, nec vi nec clam nec precario ab altero possidet. Tu vero possessionem Ecclesiæ tuæ multipliciter ostendere satagebas, tam per confessiones adversæ partis quam per electorum et episcoporum recognitiones et professiones et obedientiam eorundem quam etiam per executiones Rom. pontificum, quæ singula tam instrumentis quam testibus asserebas esse probata. Interrogatus enim in jure G. Bracaren. archiepiscopus proximus antecessor istius, si credebatur aliquem prædecessorum suorum hos episcopatus aliquando possedis, respondit: « Quidam dicunt sic, quidam non, et ideo nescio quibus credam; » et addidit postea: « Nec inde certus sum, nec incertus. » Quæ verba in id eum videbantur inducere ut nullum prædecessorum suorum crederet possedis. Primus autem post liberationem Ulixbonen. episcopus G. nomine, nec non et Alvarus successor ipsius professionem fecerunt in scriptis et etiam manuum Compostellan. archiepiscopi

(57) 16, q. 3. Cap. *Placuit*.

gopco et ei sicut metropolitano suo reverentiam et obedientiam impenderunt. Tertius quoque, qui superest, dum adhuc esset electus, idem cum tota sua Ecclesia recognovit, veniens ut confirmationem electionis et munus consecrationis reciperet ab archiepiscopo memorato, nisi de medio fere itineris per prohibitionem regis sui fuisset ad propria revocatus; sicut per multos testes asserebas esse probatum. Executiones quoque Rom. pontificum, videlicet Alexandri, Lucii et Cœlestini, qui possessionem quam te habere, licet cum perturbatione, credebas, declarare voluerunt, demonstrant quod te in plenum jurisdictionis usum inducere curaverunt, facultatem tibi liberam tribuentes suspendendi, excommunicandi et electionem cassandi, præcipientes etiam sententias a te latas inviolabiliter observari, sicut in eorumdem litteris continetur. Pro jurisdictionis autem executione libere obtinenda in Elboren. episcopatu punitus est Bracaren. archiepiscopus in episcopatibus Gallaciæ tibi per sedem apostolicam assignatis, sicut in litteris bonæ memoriæ Alexandri papæ contineri dicebas. Ex litteris etiam Ulixbonen. episcopi, quas ostendebas bullatas, ostendere nitebaris quod Elboren. episcopus sententiam a te latam ipsum incæperat observare. Bracaren. autem archiepiscopus respondebat professiones prædictas non esse per testes approbatas, quamdam ipsis testibus de ratione temporis impossibilitatem obijciens, asserens etiam quod per professiones hujusmodi clam ignorante Bracaren. archiepiscopo factas non potuit Ecclesia Bracaren. sua possessione privari; cum et quædam earum factæ fuisse probentur cum Ulixbonen. episcopus exsulabat; possessionem suam multo plenius et efficacius satagens comprobare, cum omnes episcopi a liberatione civitatum illarum in illis duobus episcopatibus per Bracaren. archiepiscopum fuerint consecrati, qui ei tanquam suo metropolitano reverentiam et obedientiam impenderunt, venientes ad concilia Bracaren. tanquam proprii suffraganei, et querelas suas coram eodem archiepiscopo proponentes, sicut per multos testes asserebat et tuæ partis quædam etiam instrumenta sufficienter esse probatum. Litteras autem bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri super eodem negotio pro te contra Bracaren. ecclesiam impetratas in nullo sibi posse præjudicare dicebat, cum lite pendente fuerint impetratæ, quando non licet etiam supplicare. Tu vero præter præmissa fortius allegabas quod cum G. Bracaren. archiepiscopus et M. canonicus et clericus tuus olim essent in præsentia bonæ memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri pariter constituti, eodem M. clerico tuo firmiter proponente quod Bracaren. archiepiscopus plures de suffraganeis tuis, et præcipue Ulixbonen. et Elboren. episcopos, occupaverat, dictus archiepiscopus e contra respondens asseruit quod præfatos episcopos nullatenus detineret nec ab eis obedientiam vel reverentiam aliquam exigeret, nec etiam quomodolibet impediret quominus tibi et

A Ecclesiæ tuæ obedientiam et subjectionem impendant. Adjecit etiam quod cum nobilis vir dux Portugalen. civitatem Elboren. cepisset, ne in paganismum rediret, instantia ejus.... prædecessor suus ibidem episcopum consecravit, sed tamen ab eo nullam obedientiam vel reverentiam requisivit, imo ut Ecclesiæ Compostellanæ obediret mandavit; qui nondum propter paupertatem, et quia nimium remotus est, ad tuam accessit Ecclesiam. De aliis vero episcopatibus, quos idem M. clericus tuus dicebat ad tuam Ecclesiam pertinere, dixit quod ad Ecclesiam suam spectant et sibi jure metropolitico debent subesse, et super hoc privilegia Rom. pontificum multa produxit. Cumque ab eodem nuntio tuo idem prædecessor noster instantius requisisset si qua exinde privilegia Ecclesia tua haberet et ipse asseverasset se id omnino nescire, statuit ut episcopi quos Bracaren. non recognovit ad te pertinere, asserens ad Ecclesiam suam ipsos spectare, ei et Ecclesiæ suæ, quousque hoc judicio diffiniretur, obedientiam et reverentiam impendant, et ipse prædictos duos episcopos libere tibi et Ecclesiæ tuæ obedire permittat. Licet autem Bracaren. archiepiscopus contra prædictas litteras allegaret quod illa confessio sibi præjudicare non poterat, cum in jure facta non fuerit, eo quod præfatus M. non procurator aut responsalis, sed canonicus tantum et clericus in illis litteris appellatur, quia tamen sæpe dictus Bracaren. archiepiscopus illas litteras impetravit et eis pro se usus est in judicio magnumque de illis commodum acquisivit, et tu quod per eundem M. canonicum et clericum tuum super hoc factum fuit ratum habes et approbas, unde jam ille non potest objicere quod nullus pro parte tua ibi fuerit procurator. Nam et quod per falsum procuratorem agitur in judicio valet utique, si postea per dominum approbatur, tum etiam præsumendum sit pro facto Rom. pontificis. Unde conjicitur quod coram Alexandro papa, qui statutum illud emisit, lis fuerit contestata: Nos, attendentes quod forma petitionis, quam tu in hoc judicio porrexisti, eadem est cum forma constitutionis quam dictus prædecessor noster Alex. papa fecisse probatur, cum forma quoque aspersionis, quam Bracaren. archiepiscopus coram eodem Alex. fecisse dignoscitur, super quo testes in hoc judicio producti fuerunt et attestaciones etiam publicatæ, nec non et super ipsis attestacionibus disputatum, rationibus et allegacionibus utriusque partis diligenter auditis et cognitis, attestacionibus quoque ac instrumentis visis et intellectis, habito fratrum nostrorum consilio de communi deliberatione decernimus et sententialiter diffinimus ut Bracaren. archiepiscopus vel Ecclesia Bracaren. nullatenus te vel Ecclesiam Compostellan. impediatur quominus in prædictis duobus episcopatibus plene ac libere jurisdictionem metropoliticoam valeas exercere. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc.

Datum Laterani, vi Nonas Julii.

CIV.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

Adversus Simoniacos.

(Laterani, vi Kal. Julii.)

(58) In tantum, peccatis exigentibus, corda quorundam simoniaca pravitas depravavit, ut in exterminium canonicæ sanctionis et elusionem quodammodo divini iudicii, lucris turpibus inhiantes, ac dicentes in corde suo, *Non est Deus*, Simoniam sub honesto nomine pallient, quasi mutato nomine culpa transferatur et pœna, Verum nec Deus, secundum Apostolum, irridetur nec tales Simonis sectatores, etsi temporalem in præsentī forsā eludant, in futuro pœnam effugient sempiternam, cum nec honestas nominis criminis malitiam palliat nec vox poterit abolere reatum. Sane pervenit ad audientiam nostram quod cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate contra canonicas sanctiones certam accipere consueverint pecuniæ quantitatem, metuentes pœnam canonicam, et correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media quadragesima quod recipere consueverunt post Pascha; et, ut causam accipiendi dissimulent, nomen etiam variarunt, denarios, quos prius chrimales, secundo paschales dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes. Quidam vero nec tempus solutionis nec solvendorum nomen in aliquo variarunt, veterem per omnia consuetudinem imitantes. Quia vero expressius exprimit venditionis speciem qui prius percipit pretium quam rem conferat pretiosam, quam qui tempus recipiendæ mercedis dissimulando distulerit et dissimulaverit differendo, licet utrumque in talibus periculosum existat, cum gratis gratia conferenda sit, ne ipsam contingat et rem et nomen gratiæ demereri, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus, auctoritate nostra fretus et tua, taliter excessus corrigas supradictos, suffraganeos tuos et eorum officiales, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, sublato appell. obstaculo, a tam illicita exactione compeñs, quod ad nos de cætero super hoc querimonia deferri non possit, nec aliorum culpa tibi ob tuæ negligentiae meritum imputetur ad pœnam. Eadem quoque auctoritate suffultus pravam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum investitura archidiaconi marcam argenti, minores vero decani vaccam albam cibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitatem.

Datum Laterani, vi Kal. Julii.

CV.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO.

Quod sententia lata pro archiepiscopo Compostellano non præjudicet Bracaren.ensi.

(Laterani, III Non. Julii.)

Cum simus in sede justitiæ, disponente Domino, constituti, quæstiones quæ perferuntur ad sedem (58) Cap. In tantum, De Simonia.

A apostolicam terminandæ, subtili nos oportet examinatione discutere justoque iudicio diffinire; quia, sicut ejus sententia non potest ab alio retractari, sic aliis formam tribuit iudicandi. Sane inter alias controversias quæ inter Compostellan. et Bracaren. Ecclesias vertebantur, super sententia quoque lata pro Compostell. metropoli super episcopatu Zamoren. non levis fuit quæstio ventilata: pro qua te ac venerab. fratre nostro Compostellano archiepisc. in nostra præsentia constitutis, quod idem episcopatus ad tuam Ecclesiam pertineret, sententiam super eo latam pro Compostellan. Ecclesia petendo penitus infirmari, ostendere nitentur. Olim enim a paganis capta Valentia civitate, Valentin. episcopus per terræ principem impetravit ut ad sustentationem suam ab Astoricen. episcopo Zamora, quæ pars erat Astoricen. diocesis, cum quibusdam aliis locis et terminis sibi daretur, ubi tanquam episcopus pontificalia cœpit officia exercere, obediendo archiepiscopo Toletano, cujus existenterat suffraganeus et a quo fuerat consecratus. Videns autem hoc Astoricen. episcopus, ad quem Zamoram cum locis prædictis pertinere dicebas, ad Deum dedit presbyterum cardinalem, tunc apostolicæ sedis legatum, accessit, tam [de archiepiscopo Toletano quam de... tunc episcopo Zamoren. proponens in ejus auditorio quæstionem: per cujus sollicitudinem taliter proponas fuisse compositum inter partes, quod dictus episcopus honore Zamoren. Ecclesiæ, dum viveret, uteretur, nisi de auctoritate apostolicæ sedis loco mutato transiret ad sedem aliquam quæ vacaret; quod si contingeret, Zamoren. Ecclesiæ et campus tauri Astoricen. Ecclesiæ modis omnibus redderetur; alioquin, eo defuncto, idem penitus servaretur. Cum autem in eodem loco multitudo populi crevisset, dictus Toletanus et princeps terræ nepos bonæ memoriæ Calixti papæ prædecessoris nostri, qui tunc sedi apostolicæ præminebat, rogaverunt eum ut sæpeditum episcopum in Zamoren. præsulem confirmaret; quorum precibus acquievit, dans eidem episcopo in mandatis ut interim nulli professionem faceret nec Ecclesiam sibi commissam permitteret alii subjugari, donec instrueretur ab ipso quid eum facere oporteret. Audiens autem hoc archiepiscopus Toletanus, ad apostolicam sedem juxta tuam assertionem accessit; ubi de obedientia sibi a Zamoren. episcopo impendenda litteras, ut dicebas, apostolicas impetravit; qui post obitum primi episcopi etiam alium ibi episcopum consecravit. Propter quod... tunc archiepiscopus Bracaren. ad felicis recordationis Eugenium papam prædecessorem nostrum accedens, multis argumentis et rationibus asseveravit Zamoren. Ecclesiam ad Bracaren. metropolim pertinere. Unde ab eodem citatus fuit archiepiscopus Toletanus: in cujus præsentia utraque partium constituta, eorum auditis rationibus et plenius intellectis, de consilio fratrum prædictam Zamoren. Ecclesiam perpetuo subjectam esse decrevit

Ecclesie Bracarensi, sicut in authentico sententie continetur, mandans episcopo, clero et populo Zamoren. ut Bracaren. archiepiscopo ejusque successoribus tanquam metropolitano proprio debitam obedientiam et reverentiam exhiberent. Cujus auctoritate sententie, a pie record. eodem Eugenio, Adriano et Alexandro Romanis pontificibus confirmate quod, a Bracarensi archiepiscopo apprehensa fuerit possessio corporalis, per depositiones testium et rescripta quedam, ostendere satagebas. Consequenter vero Compostellanus archiepiscopus, qui a tempore Calixti semper tacuerat, ut dicebas, ad eundem Alexandrum accessit, et, veritate tacita, cum instantia nimia commissionem, satis insolitam, impetravit ut Zamoren. episcopum ad exhibitionem justitie de subjectione Zamoren. Ecclesie, quam sibi vindicare volebat, pro debito cogere officii pastoralis. Quamvis enim Bracarensis archiepiscopus tempore patris et predecessoris sui Eugenii papae per sententiam ejus contra Toletan. obtinuerit subjectionem Ecclesie Zamorensis, quia tamen possessionem non habuit et res inter alios acta aliis non prejudicat, in conscientia sua idem Alexander papa, de consilio fratrum suorum, invenit quod. Compostellanus archiepiscopus convenire posset episcopum Zamorensem et episcopus deberet ei secundum juris ordinem respondere. Unde Tirasonensi, Abulensi et Portugalen. episcopis mandando precepit ut episcopum Zamoren. monere curarent et ipsius auctoritate compellere, quod de subjectione sue Ecclesie Compostellano archiepiscopo sub eorum examine, occasione et contradictione cessantibus, non differret justitie plenitudinem exhibere. Bracarensi quoque auctoritate apostolica nuntiarent ut, si sue voluntatis existeret, eundem episcopum coram eis ab ipsius Compostellani, si quo modo de jure posset, studeret impetitione tueri. Qui si a Zamoren. non vocatus ad causam duceret appellandum, propter hoc cognitionem et decisionem ipsius cause inter Compostellanum et Zamoren. pretermitti vel differri nolebat. Si vero Portugalensis exsequendis premissis nollet vel nequiret adesse, alii duo ea nihilominus adimplerent. Has siquidem litteras commissorias de suggestionem falsitatis, iniquitate forme ac inaequalitate mandati tu coram nobis arguere satagebas. Suggesterat enim Compostellanus archiepiscopus quod non habueras possessionem Ecclesie Zamorensis: quod falsum fuisse per attestaciones ostendere nitebaris. Mandabatur etiam delegatis iudicibus ut si Bracarensis a Zamorensi non vocatus ad causam duceret appellandum, decisio cause nullatenus tardaretur: quod iniquum admodum prima facie videbatur; cum quorum interest audiri soleant appellantes. Et si Portugalensis, qui erat suffraganeus Bracarensis, nollet cause vel non posset adesse, alii duo procedere non differrent: quod in suffraganeo Compostellane Ecclesie non mandabatur aliquatenus observandum, ut sci-

licet in ejus absentia reliqui duo possent aliquid diffinire. Contra processum quoque delegatorum iudicum allegabas quod, cum tres iudices locum idoneum partibus communiter assignassent, duo ex ipsis, suffraganei scilicet Ecclesie Compostellane aliusque tanquam medius delegatus in absentia tertii, qui erat suffraganeus Bracarensis, mutato loco communi deliberatione proviso, alium fere inaccessibleem partibus assignarunt. Qui cum esset in Saracenorum faucibus constitutus et per decem dietas distaret ab Ecclesia Bracarensi, propter regum discordias et alia multa impedimenta illic ire non potuit archiepiscopus Bracaren., petens per duos de sociis suis cum litteris excusationis ad eosdem iudices destinatos ut loco mutato alium assignarent partibus competentem. Quod cum facere nolissent, iidem nuntii sedem apostolicam appellarunt; sicut etiam idem archiepiscopus per suas litteras appellabat. Sed ipsi iudices, appellatione contempta, in causa nihilominus processerunt, Zamoren. Ecclesiam per iniquitatem et colludium, ut dicebas, Compostellano archiepiscopo assignantes. Quorum sententiam asserebas multipliciter irritandam; propter manifestam suspicionem duorum iudicum, qui sine tertio pro loco idoneo inaccessibleem elegerunt, nec receperunt excusationes et appellationem Ecclesie Bracarensis, tam arduum negotium in momento temporis decedentes, cum etiam in causis minimis dilationes varie postulantes non negentur (59). Unde propter hæc et similia, tam coram ipso vicedomino prius propositam quam postmodum coram nobis, petebas premissam sententiam infirmari, et consequenter quidquid ex ea vel ob eam fuit postea subsequutum. Cæterum, prefatus Compostellanus archiepiscopus pro Ecclesia sua factum aliter proponebat, Zamoram ab antiquo partem episcopatus Salamantini asserens exstitisse, cumque Salamantina civitas post paganorum persecutionem restituta fuisset cultui Christiano, diæcesis illa, sicut nunc pertinet ad episcopum Zamorensem, fuit Salamantino episcopo totaliter restituta. Cujus subjectionem, mediantibus Hieronymo, Geraldo et Munione Salamantinis episcopis, Compostellana Ecclesia facta metropolis noscitur habuisse. Quod, sicut ipse dicebat, multa documenta, fama publica, et recens memoria hominum protestantur. Processu vero temporis in tantum excrevit in loco eodem hominum multitudo, quod per studium regis proprius fuit ibi episcopus institutus et ad instantiam regiam per Toletanum tunc legatum totius Hispanie consecratus: qui mandatum a Calixto papa recepit, sicut est superius prelibatum, quod nulli professionem faceret, donec super hoc sibi denuo scriberetur, in quo tamen, tum pro debito consecrationis impense, tum propter legationis officium, Toletanæ cepit sibi speciale aliquid usurpare, qui successorem primi episcopi similiter consecravit. Accidit autem quod tempore illo, prout Compostellanus

(59) Vide supra epist. 103

dicebat, in causa primatiæ condemnatus Bracaren- A
 rensis archiepiscopo Toletano, compulsus fuit ab
 Eugenio papa (60) debitam illi obedientiam reco-
 gnoscere. Propter quod ei amabiliter sociatus,
 sperare cœpit quod episcopatum Zamoren. per
 ipsum posset evincere, ad cuius metropolim non
 spectabat. Unde in ejusdem papæ præsentia propter
 causam Zamoren. episcopatus dictis archiepiscopis
 constitutis, nihil fuit contra Bracaren. a Toletano
 responsum quod ipsius propositum impediret,
 sicut ex tenore sententiæ declaratur. In his autem
 omnibus defuerat Zamoren. qui de mandato apo-
 stolicæ sedis secundum assertionem Compostellani
 archiepiscopi pro libero se gerebat. Unde in ipsius
 præjudicium, sicut neque adversus Compostellanam
 Ecclesiam indefensam tunc temporis et absentem,
 nulla sententia vel rescriptum impetrari poterat
 cum effectu. Ex qua tamen sententia non fuit pos-
 sessio acquisita. Cumque postea Bracarenis resi-
 lisset ab obedientia Toletani, et ipse suspensus fuit
 et ab ejus obedientia omnes suffraganei absoluti.
 Unde per factum vel mandatum ipsius possessio
 spiritualis et quæ ad sacramenta spectabant, se-
 cundum assertionem Compostellani archiepiscopi,
 non potuit obtineri. Sed, cum successor ipsius
 contra Zamoren. episcopum executionem sententiæ
 sæpius postularet, responsum accepit quod nisi
 prius acquiesceret sententiæ de primatia, hoc nul-
 latenus impetraret. Unde usque ad tempora bonæ
 memoriæ Alexandri papæ remansit negotium in
 suspenso. In cuius præsentia præsens Compostel-
 lanus præsentem Zamoren. compelli petiit, ut di-
 cebat, sibi de subjectione Zamoren. Ecclesiæ re-
 spondere. Verum, quia idem Alexander sententiæ
 latæ ab Eugenio papa præsentialiter interfuerat nec
 contra factum ipsius venire volebat, rationibus tamen
 inductus, de fratrum consilio plena tandem delibe-
 ratione statuit, prout idem Compostellanus dicebat,
 ut quia res inter alios acta aliis non præjudicat,
 non obstante priori sententiâ Zamorenensis tene-
 retur de subjectione sua Compostellano archiepi-
 scopo respondere. Sic ergo sub certa forma, quæ
 superius est expressa, fuit commissio impetrata.
 Cumque per litteras ipsius Alexandri non fuisset in
 causa processum, successor ejus Lucius commis-
 sionem innovavit eandem; cuius tenore iudices
 denunciaverunt viva voce archiepiscopo Bracaren-
 si, et duo ex ipsis, Tirasonensis scilicet et Salaman-
 tinus, diem et locum eidem per litteras intimarunt,
 tertio rescribente duobus quod non poterat inter-
 esse, quemadmodum Compostellanus archiepiscopus
 referebat. Convenientibus autem tam duobus præ-
 dictis iudicibus quam partibus ad diem et locum,
 neque Bracarenis comparuit neque ejus aliquis
 responsalis. Et cum Zamorenensis iudicibus respon-
 disset quod ipsum ad defensionem sui vocare nun-

quam voluerat nec volebat, ipsi juxta formam com-
 missionis procedentes in causa, sicut Compostel-
 lanus archiepiscopus proponebat, inspectis ratio-
 nibus partium et plenius intellectis, quod Ecclesia
 Zamoren. de cætero Compostellanæ tanquam suæ
 metropoli esset subjecta sententialiter decreverunt.
 Cum autem ab Urbano Lucii successore latæ sen-
 tentiæ confirmatio peteretur, propter contradic-
 tionem Bracaren. archiepiscopi non potuit obtineri;
 non quod super ipso episcopatu possessionem vel
 proprietatem ejus petendo Compostellanam Eccle-
 siam conveniret, sed super sola sententia confir-
 manda, vel infirmo in ea, si quid existeret infir-
 mandum, litteras ad Brixien. vicedominum, quem
 pro hac causa et aliis, quæ inter Compostellanam
 et Bracaren. Ecclesias vertebantur, destinaverat in
 Hispaniam, impetravit. Ipse vero inter alia super
 possessione Zamoren. episcopatus et lata sententia
 super ipso duabus vicibus multos testes productos
 ab archiepiscopo Bracaren. recepit, qui de pro-
 prietate dixit neminem eorum scire aliquid, ut
 credebat; verum si quis inde aliquid diceret juri
 suo renuntiare volebat, quamvis Compostellanus
 archiepiscopus testes præfatos, non super posses-
 sione Zamoren. episcopatus, sed super sententia
 tantum diceret admittendos, super qua sola com-
 missio a parte altera impetrata et in receptione
 suorum testium de Zamoren. episcopatus posses-
 sione non fuerat in forma juramenti expressum ali-
 quid, ut dicebat. Et quoniam dictus delegatus usque
 ad sententiam diffinitivam procedens, gesta omnia
 sub sigillo suo ad sedem apostolicam destinavit,
 prætaxatam sententiam tanquam canonice latam
 confirmari a nobis Compostellanus archiepiscopus
 requirebat, non obstante quod contra commissio-
 nem de falsi suggestionem vel aliis fuerat intentatum,
 cum nec ante sententiam objectum fuerit nec, si
 veritas illa fuisset expressa, commissionem nulla-
 tenus impedisset: nec Bracaren. intererat appel-
 lare, cum sibi per ea non fieret præjudicium quæ
 inter alios agebantur; sicut nec ultimam clausu-
 lam litterarum, quæ a forma communi et solita,
 non sensu, sed verbis tantummodo discrepabat.
 Nos ergo rationibus et allegationibus, attestatio-
 nibus quoque ac instrumentis utriusque partis dili-
 genter auditis et intellectis, visis et cognitis, post
 longam discussionem et examinationem perfectam,
 de communi fratrum nostrorum consilio decer-
 nendo pronuntiamus, et pronuntiando decernimus,
 sententiam illam in nullo prorsus obsistere tibi
 vel Ecclesiæ Bracaren. Nulli ergo, etc. diffini-
 tionis, etc.

Datum Laterani, III Nonas Julii

(60) Eugenii III de ea re litteras, edidit Didacus Fonseca episcopus Tirason. in t. II *De primatia Toletana*.

CVI.

MARTINO BRACAREN. ARCHIEPISCOPO.

Concordiam inter ipsum et Compostellanum archiepiscopum initam confirmat.

(Laterani, 11 Non. Julii.)

Sæpe contingit ex contentionibus litigantium, quod in tantum se partes laboribus aggravant et expensis, ut non solum quæ vincitur, sed quæ vincit, tandem pœniteat litigasse. Nos ergo, qui sollicitudine pastorali singulorum tenemur gravaminibus præcavere, ne præ multitudine ac magnitudine quæstionum quæ inter te ac venerabilem fratrem nostrum Compostellanum archiepiscopum vertebantur, importabile vobis gravamen incumberet, super quæstione de usu crucis aliquandiu ventilata vos ad concordiam duximus invitandos; qui nostris acquiescentes consiliis, in hunc modum concorditer convenistis, ut uterque per provinciam alterius universam, crucem ante se faciat sine contradictione deferri. Volentes igitur ut hæc forma concordie nostro mediante studio procurata inter vos et successores vestros inviolabiliter observetur, eam auctoritate sedis apostolicæ confirmamus, statuentes ut nulli omnino hominum, etc.

Datum Laterani, 11 Nonas Julii.

In eundem modum Petro Compostellano archiepiscopo.

CVII.

PREPOSITO S. SEVERINI, DECANO, ET L. CANONICO MAJORIS ECCLESIE IN EUPHURDIA.

Sectiones beneficiorum et successiones velantur.

(Laterani, v Non. Julii.)

Transmissam nobis dilecti filii H. magistri scholarum Wirseburgen. recepimus quæstionem, quod canonici sancti Joannis contra Turonensis statuta concilii stipendia quatuor clericorum personis sexdecim assignarunt; ea conditione adjecta, ut quatuor tandiu essent stipendio uno contenti, donec tot morerentur quod quilibet posset integrum beneficium obtinere, quod dilecti filii nostri P. tituli Sanctæ Cæcilie et Joannes tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbyteri cardinales, tunc in partibus illis legationis officium exercentes, sicut decuit, irritarunt. Idem quoque canonici præbendam unam Vu. et A. clericis sub eo tenore dederunt, ut alter succederet proximo morienti. Cum itaque successorium edictum a sanctuario Domini sit exclusum, nec illa sint in clericis sustinenda quæ ipse quoque leges reprobant sæculares, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus præfatis donationibus et concessionibus, tanquam juri contrariis, penitus irritatis, præfatos canonicos ad faciendam ordinationem canonicam et de personis idoneis monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis. Quod si omnes, etc. duo, etc.

Datum Laterani, v Nonas Julii.

A

CVIII.

ERMILINDE ABBATISSÆ MONASTERII S. MARIE AQUILEGIENSIS EJUSQUE SORORIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS REGULAREM VITAM PROFESSIS IN FELPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, viii Id. Julii.)

Prudentibus virginibus, etc., usque ad verbum vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentiis suis. Præterea specialiter proventus decimarum de insula, tam olei quam aliarum rerum omnium, quas illustris memoriæ Engelbertus comes de Goriza a Tergestin. ecclesia in feudum habuit et in manibus bonæ recordationis Ulrici patriarchæ tunc apostolicæ sedis legati resignavit, sicut eas recolendæ memoriæ.... quondam Tergestinus episcopus monasterio vestro rationabiliter contulit et prædictus Aquilegiensis patriarcha confirmavit et vos sine controversia possidetis: Nos denuo ad instar felicitis recordationis prædecessorum nostrorum Alexandri, Lucii, Urbani et Cælestini Romanorum pontificum, secundum compositionem quæ facta est propter controversiam quæ inter bonæ recordationis Aldigerum Justinopolitanum episcopum et vestram Ecclesiam super præfatis decimis postea vertebatur, sicut ex utriusque partis consensu in præsentis felicitis memoriæ Gotefridi Aquilegien. patriarchæ terminatum esse ejusque scripto confirmatum fuisse dignoscitur, vobis et per vos monasterio vestro in perpetuum auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergo, etc. Salva sedis apostolicæ auctoritate, et diocæsani episcopi canonica justitia. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani per manum Rainaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, viii Idus Julii, indictione 11, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

CIX.

ABBATI ET CONVENTUI S. CRUCIS DE WALTHAM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Non. Junii.)

Justis petentium, etc., usque ad verbum assensu, institutiones ecclesiarum de Nesinges et de Nellesville factas vobis et concessas per archidiaconum, cum sedes episcopalis vacaret, substituto episcopo concessionem ipsius postmodum approbante, quæ utique ecclesiæ in fundis vestris constructæ sunt et in quibus patronatum antea habebatis, sicut eadem institutiones vobis juste concessæ sunt et vos ipsi hactenus rationabiliter ac pacifice usi estis, salvo tamen jure canonico diocæsani episcopi, sicut hucusque solitus est habere, ad exemplar bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii.

CX.

ABBATI ET FRATRIBUS ECCLESIAE SANCTAE CRUCIS DE
WALTHAM.

De eadem re.

(Laterani, vi Id. Julii.)

Licet ex injunctae nobis administrationis officio universas Ecclesias oculo debeamus benigniori respicere et earum tranquillitati et paci studio intendere pietatis, circa provisionem tamen illarum quae ad jus beati Petri nullo mediante pertinent, eo majorem diligentiam habere nos convenit, quo specialius ad nostrum regimen pertinere noscuntur. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et felicitis recordationis Clementis papae praedecessoris nostri vestigiis inherentes, Ecclesiam vestram, in qua divino mancipati estis obsequio, quae beati Petri juris existit, sub ipsius et nostra protectione suscipimus et praesentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuantes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eadem Ecclesia noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Statuimus autem ut quascunque possessiones, quaecunque bona, eadem Ecclesia in praesentiarum juste et canonice possidet aut in futurum justis modis, praesente Domino, poterit adipisci, vobis et Ecclesiae vestrae firma et illibata permaneant. Statuentes insuper ut quicumque in ejus Ecclesiae fuerit abbatem electus, postquam munus benedictionis receperit, se non alienaturum bona ipsius Ecclesiae juramento promittat; sicut tu, fili abbas, fecisse dignosceris, cum a bonae memoriae Lucio papa praedecessore nostro benedictionis gratiam recepisti. Sane cum possessionumstrarum Ecclesiae, quarum vobis praesentatio competit, decedente pastore vacaverint, vos presbyteros, qui in eis ministrent, dioecetano episcopo praesentetis, qui ei in spiritualibus, vobis autem in temporalibus debeant respondere. Interdicimus insuper et auctoritate apostolica prohibemus ne aliquis in Ecclesias vestras indebitas exactiones vel gravamina, contra statuta Rom. pontificum et praecipue Lateran. concilii, exercere praesumat. Cum vero generale interdictum terrae fuerit, liceat vobis clausis januis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina officia celebrare. Nulli ergo, etc., protectionis, confirmationis, constitutionis et prohibitionis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii.

CXI.

CRIM. PLACENTINO ELECTO.

Electionem ipsius confirmat.

(Laterani, v Id. Julii.)

Accedentes ad praesentiam nostram dilecti filii Hugo vicedominus Majoris Ecclesiae, magister Alb. Sancti Antonini (canonicus et Al. prior Sancti Savini Placentin. cum litteris dilectorum filiorum archidiaconi, cleri et populi Placentini, sua nobis

A relatione monstrarunt, et hoc ipsum praemissa littera continebant, quod, defuncto bonae memoriae episcopo Placentino, clerici ejusdem civitatis convenientes in unum, et de substituendo pastore longum tractatum habentes, tandem, faciente illo qui divisa congregat et congregata conservat, in te vota sua unanimiter contulerint, suppliciter postulantes ut electionem de te canonice factam ratam habentes, eam curarem auctoritate apostolica confirmare. Nos ergo, volentes de forma electionis fieri certiores, sicut moris est approbati, de processu ipsius per venerabilem fratrem nostrum I. Albanen. episcopum et dilectum filium I. tt. Sanctae Priscae presbyterum et G. Sanctae Mariae in Aquiro diaconum cardinales inquiri fecimus diligenter; et tam per examinationem nuntiorum ipsorum, quam ex decreti tenore nobis exhibitu, cognovimus evidenter electionem canonicam exstitisse. Verum, quoniam in hujusmodi duotauquam potissima requiruntur, quod scilicet electio sit et idonea sit electi persona, quorum primum eligentium factum, secundum autem electi meritum respicit et ob hoc duplex sit examinatio necessaria, electionis videlicet et electi; licet per examinationem praemissam de forma electionis canonicae redditi fuerimus certiores, tuam tamen personam, velut absentem, examinare nequivimus. Caeterum, quia quorundam fratrum nostrorum assertio, qui te plenius cognoverunt, super vita pariter et scientia laudabile tibi testimonium perhibebant et hoc ipsum praesumi poterat evidenter ex eo quod in ordine Cistercien. et ad prioratus officium et ad abbatiae regimen assumptus fuisti et in utroque laudabiliter conversatus, nos tam tuae personae quam Ecclesiae Placentinae ampliorem volentes gratiam exhibere, de consilio fratrum nostrorum electionem ipsam, sicut canonice facta est, approbantes, eam duximus auctoritate apostolica confirmandam; confidentes in Domino et in potentia virtutis ejus quod cum honoris augmento virtutum tibi dabitur divinitus incrementum, quibus potenter adjutus, feliciter majora procures, qui minoribus hactenus laudabiliter insudasti. Et quoniam ad episcopale onus pariter et honorem non duxisti absque nostra licentia transeundum, ne gregi dominico diu desit cura pastoris, discretioni tuae per apostolica scripta praecipiendo mandamus quatenus ad regimen Ecclesiae Placentinae, tanquam sponsae tibi divinitus praeparatae, securus accedens, auctoritate apostolica praemunus, circa utilitatem cleri et populi tibi commissi sollicitudinem vigilantem impendas et operam efficacem, ut sub regimine tuo plus per Deum quam per hominem, sicut creditur, procurato, praefata Ecclesia, quam praedecessoris tui obitus ad vesperam contristavit, de promotione tua laetitia matutina recepta, spiritualibus et temporalibus proficiat institutis.

Datum Laterani, v Idus Julii.

CXII.

(Datum, ut supra.)

Scriptum est super hoc in eundem fere modum clero et populo Placentin., usque ad verbum institutis. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eidem electo, tanquam patri et pastori animarum vestrarum, debitam obedientiam et reverentiam impendentes, tam circa spiritualia quam etiam temporalia sibi pareatis humiliter et devote, recipientes firmiter et tenentes ipsius salutaria monita et præcepta, ut subsidio vestræ devotionis adjutus, divina præcedente gratia et sequente, ad honorem Dei, salutem suam, utilitatem vestram et profectum Ecclesiæ Placentinæ, injunctum sibi officium valeat feliciter consummare

Datum, ut supra.

CXIII.

ALDIGERIO DECANO ET CANONICIS AQUILEGIEN.

Deciditur controversia decani et capituli Aquilegiensis contra suum præpositum.

(Laterani, VII Id. Julii.)

Orta nuper inter vos et dilectum filium proponem præpositum Aquilegien. super administratione possessionum Aquilegien. Ecclesiæ ad canonicos pertinentium contentione non parva, cum propter hoc utroque partium ad nostram præsentiam accessisset, nos vobis et ipsi præposito dilectum filium nostrum S. tt. Sanctæ Praxedis presb. cardinalem concessimus auditorem; coram quo fuit ex præpositi parte propositum quod, vacante præpositura Ecclesiæ Aquilegien., vos cum absentem in præpositum pure ac simpliciter elegistis et electionem venerab. fratri nostro Aquilegiensi patriarchæ secundum consuetudinem præsentantes, postulabatis eam secundum tenorem cujusdam transcripti, quod sumptum esse dicebatis ex privilegio Ol. bonæ memoriæ Aquilegien. Ecclesiæ patriarchæ, auctoritate metropolitana confirmari. Cumque ipse, deliberatione præmissa, requisisset a vobis utrum juste in præpositum fuisset electus, vobis respondentibus electionem fuisse de ipso canonice celebratam, se pure recipere quod sibi iuste offerebatur, adjecit, tenoris ejusdem privilegii et præcedentis canonicorum status ignarus. Requisitus autem postmodum ut vobis juramento caveret ne vos ultra id quod in privilegio prædicti patriarchæ continebatur aliquatenus molestaret, quod id Simonicum esset asseruit, renuntiationi vobis faciendæ renuntians et se negans super hoc cautionem vobis aliquam præstiturum. Deinde, patriarcha prædictus electionem ipsius simpliciter confirmavit et præcepit ei locum secundum prædecessorum suorum consuetudinem assignari. Accepto vero postmodum a ministerialibus suis quod ad eum de jure præposituræ administratio pertineret, ad villas Ecclesiæ Aquilegien. accessit et officiales eum in præpositum humiliter receperunt, juramentum ei super fideli villicatione præstantes. Cumque postmodum regressus Aquilegiam, sibi vel

A let administrationem cellarii vindicare, quasi possessionem ejus per seram, quia clausum erat cellarium, apprehendit. Propter quod postmodum quidam vestrum et ipse cum eis ad nostram audientiam appellarunt, appellatione ab utraque parte denuo postmodum innovata. Cæterum, cum utraque partium in patriarchæ fuisset præsentia constituta, licet patriarchæ, quærenti si contra vos aliquid vellet proponere, quod nihil proponeret respondisset, sed paratus esset potius respondere quia esse se in administrationis possessione credebat, nuntius vester ad impetitione ipsius vos postulavit absolvi; et vos postmodum præposito regresso Aquilegiam, vetuistis ne vos aliquatenus aggravaret et super hoc ad eundem patriarchæ audientiam appellastis. Qui patriarcha cum præpositum vellet inducere ne administrationi se aliquatenus immisceret, ipse ad nostram audientiam vocem appellationis emisit, unde dictam administrationem sibi dari, sicut antecessores sui eam habuerant, postulabat. Verum ad hoc fuit ex parte vestra responsum quod Ol. quondam Aquilegien. Ecclesiæ patriarcha, volens necessitati canonicorum et ipsius Ecclesiæ consulere honestati, auctoritate felix recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri et legationis quaungebatur, et sua, in eadem Ecclesia communem vitam instituit et proventus Ecclesiarum et prædiorum, quæ prius ad præposituram spectaverant, nec non et obedientiarum redigi statuit in usus communes; præposito omnino prorsus jurisdictione, potestate ac utilitate in eisdem bonis sublata; cui tamen vassallos, ministeriales et ipsorum beneficia reservavit, sicut in ipsius privilegio continetur. Hanc autem ipsius patriarchæ institutionem et possessionem prædictorum bonæ memoriæ Lucius papa prædecessor noster auctoritate vobis apostolica confirmavit. Postmodum vero cum G. secundum formam privilegii memorati electus fuisset in præpositum et etiam confirmatus, quosdam canonicorum precibus, quosdam vero terroribus adeo circumvenit, magistro scholarum a consanguineis ejusdem G. præpositi jurare coacto quod se ipsi super administratione non opponeret obtinenda, quod administrationem ipsi, salva institutione prædicta et confirmatione ipsius, personaliter commiserunt, sic tamen quod in administratione non prædecessorum suorum sequeretur exempla, sed præfixam sibi a capitulo formam potius observaret. quod idem præpositus se fideliter impleturum fide data in manu patriarchæ firmavit. Eo vero viam universæ carnis ingresso, ad petitionem patriarchæ ipsius dictum P. secundum formam institutionis prædictæ in præpositum elegistis et electionem cum institutionis transcripto patriarchæ postmodum præsentata et in præsentia ipsius P. lecta, et exposita in Teutonico idiomate diligenter, idem P. requisitus a patriarcha si secundum formam ejusdem rescripti electionem recipere vellet, secessit in partem et institutionis tenore perlecto, per venerab. fratrem nostrum episcopum Concordiem. respondit quod

cum esset patrimonio dives et ecclesiasticis beneficiis abundaret, de præpositura ipsa nomen volebat solummodo et honorem, adjiciens per se ipsum quod præposituram recipere volebat secundum institutionis prædictæ tenorem; et secundum hoc ab eodem patriarcha de præpositura fuit postmodum investitus. Deinde vero, licet institutionis auctoritate prædictæ administrationem et possessionem prædictorum omnium haberetis, ea tamen ad majorem cautelam de patriarchæ, qui nunc residet, manibus suscepistis: qui etiam institutionem communis vitæ ante litem motam suo privilegio roboravit. Veniens vero præpositus Aquilegiam, postulavit a vobis ut beneficium ei aliquod conferretis. Et, cum ad respondendum certum terminum statuissetis eidem, possessiones vestras invadere voluit et officiales vestros contra formam juramenti vobis præstiti jurare coegit. Propter quod provisor vester ad sedem apostolicam appellavit; eodem provisor possessiones retinente, ut prius, et administrationis officium exercente. Verum præpositus ad cellarium vestrum cum armatis accedens, ipsum frustra nixus est occupare; ac, cum iterum ecclesiam intrasset armatus, ex parte vestra fuit ad nostram audientiam appellatum. Tandem vero idem præpositus, ad memoratum patriarcham accedens, et appellationi et invasioni quam fecerat in manibus renuntiavit ipsius. Cum autem idem patriarcha ex delegatione dilecti filii nostri S. tt. Sanctæ Praxedis presb. card. tunc apostolicæ sedis legati partes ad suam præsentiam convocasset et dixisset eidem præposito ut proponeret si quid adversus vos quæstionis haberet, eo respondente quod nihil contra vos proponere vellet, sed paratus esset potius proponentibus respondere, vos ab impetitione ipsius postulastis absolvi et, ne possessiones vestras invaderet, ad sedem apostolicam appellastis. Quod autem hæc sibi obesse non possent pars præpositi nixa est multiplice ratione monstrare, asserens institutionem illam Ol. patriarchæ in ipsius non debere præjudicium retorqueri, cum obtenta fuerit contra jus commune, consuetudinem Ecclesiæ Aquilegiensis et institutionem patriarchæ Poponis, et in præposituræ læsionem enormem facta fuerit præpositura vacante. Contra jus commune: quia ex jure communi procedit ut præpositus bona Ecclesiæ, cujus est præpositus, administret. Contra consuetudinem Aquilegien. Ecclesiæ: quoniam per centum annos et ultra præpositus administrationem honorum ejus habuerat, a tempore videlicet patriarchæ Poponis usque ad tempus Olrici. In enormem læsionem præposituræ ipsius: quia per ipsam jus præposituræ usque adeo fuerat decurtatum, ut non nisi nomen et onus relictum præposito videatur. Præterea, si etiam institutio memorata teneret, juri præpositi non obsesset, cum per ipsam non fuerit præposito administratio expresse sublata et post eam prædecessor ipsius usque ad hæc tempora administrationem habuisse probetur. Nec nocet nec nocere potest quod in eadem

A institutione subjungitur: *Præposito omni jurisdictione, potestate et utilitate sublata*, cum dictus L. prædecessor noster illud in confirmationis suæ litteris non apponat. Cum enim ipse in confirmatione sua quædam minuat, ut de duplici portione in vestitu conferenda decano et magistro scholarum, quædam addat, ut de his quæ pro vestitu canonicis conferenda fuerint, per manum unius vel plurium, qui ad hoc ordinati fuerint, conferendis, quædam corrigat, ut super vestimentis præsentibus et absentibus pariter impendendis, ubi addidit, *si ex rationabili causa defuerint*, si quid in eadem institutione reperiatur de quo mentio in ejusdem Lucii confirmatione non fiat, id intelligitur reprobatur. Aut enim capitulum illud ei cum aliis expressum fuerat, B aut dolose suppressum. Si expressum fuit, et illud idem prædecessor noster noluit confirmare, intelligitur reprobasse. Quod si suppressum fuerat, confirmatio eadem probabitur fuisse surrepta. Quod verisimilius videtur, cum in ipsa confirmatione de jure præpositi nihil penitus exprimatur. Præterea in eadem institutione administratio non auferitur præposito, sed C jurisdictione, utilitas et potestas. Quod sane intelligendum est, ut canonicorum utilitati proficiat et jura præpositi non offendant; sic videlicet, ut non liceat præposito contra tenorem institutionis ejusdem extra commune refectorium ministrare fratribus alimentis, vel præposituræ proventus, sicut prius, suis usibus applicare. Unde vos, verba illa contra præpositum minus sufficere cognoscentes, institutionem prædictam vobis fecistis per patriarcham, qui nunc residet, innovari et opponi in capitulo memorato: *Præposito omni jurisdictione, potestate, utilitate et dispositione sublata*; et quasi conscii quod administrationis vobis officium præsumptis indebite usurpare, institutioni patriarchæ prædicti, ubi habebatur ut omnia bona quæ de præpositura, de Ecclesiis videlicet et prædiis et obedientiis provenirent, redigerentur in usus communes utilitati vestræ omnimodis profutura, dispositioni fecistis apponi. Fuit etiam ex eadem parte adjectum quod præpositus ipse quidquid ei fuisset electionis suæ tempore sub quacunque forma propositum, quod sibi juste offerebatur, se recipere D simpliciter et pure respondit. Nec adjecit *secundum formam institutionis prædictæ*, imo cum postmodum quæreretur ab eo ut caveret ne quid sibi ultra formam institutionis prædictæ aliquatenus vindicaret, quod non caveret asseruit, quia id Simoniacam saperet pravitatem. Nec nocuit quod in prima responsione sua non contradixit expresse, cum sciret jus suum ubique durare nec adhuc plene nosset tenorem institutionis ejusdem, utpote qui in Aquilegien. Ecclesia nunquam fuerat conversatus. Ex responsione quoque facta per Concordien. episcopum, qui responderat eum ex præpositura non quærere nisi nomen solummodo et honorem, nullum juri suo asseruit præjudicium generari, cum in hoc nomen dignitatis intellexerit et administrationis

honorem. Adjecit etiam vos esse quodammodo de
 Simonia confessus, cum ipsum in præpositum se-
 cundum formam institutionis prædictæ, ut servaret
 videlicet quod continebatur in ea, vos elegisse di-
 xistis; cum hujusmodi conditio Simoniacam sapiat
 pravitatem. Cæterum pars vestra rationes inductas
 taliter suis rationibus repellebat, asserens quod præ-
 dicta institutio et tenuerat et tenebat, cum utilita-
 tem communem et Ecclesiæ respiceret honestatem
 et memoratus Ol. patriarcha in ea et auctoritate
 legationis et metropolitana usus fuerit potestate et
 de totius Aquilegien. capituli eadem fuerit insti-
 tuta consensu. Nec oberat quod consummata fuerat
 præpositura vacante, cum vivente adhuc priore
 præposito sæpius fuerit de ipsa tractatum et suc-
 cessor ipsius tanquam canonicus faciendæ, jam
 factæ vero factus ipse præpositus suum expresse
 præstitisset assensum; cum et ante electionem et
 confirmationem ipsius per annum et plus, et post
 per septem menses et amplius, in pleha et pacifica
 possessione juxta ipsius institutionis formam libere
 fuissetis, donec eidem administrationem non tan-
 quam canonico personaliter commisistis, sicut per
 testes fuerat legitime comprobatum. Per illa etiam
 verba, scilicet *omni jurisdictione, potestate, et uti-
 litate sublata*, omnem administrationem sublata
 præposito dicebatis; cum in jurisdictione statuendi
 auctoritas, in potestate ministrandi facultas, et in
 utilitate convertendi, sicut prius, in suos usus
 præposituræ proventus ei fuerit licentia denegata.
 Sic enim in talibus potestas accipitur, secundum
 canonicas sanctiones, ut cum dicitur quod omnes
 res Ecclesiæ in episcopi potestate consistent et ad
 ejus dispositionem pertineant; sic etiam, et secun-
 dum constitutiones legales, bona pupilli dicuntur
 esse in potestate tutoris. Cumque consuetudo sit
 optima legum interpres, qualis illorum verborum
 fuerit intellectus, ex eo quod continue subsecutum
 est declaratur. Statim enim capitulum, ut dictum
 est, sine contradictione cœpit administrare ante
 electionem G. substituti præpositi per annum et plus,
 et post electionem et confirmationem ipsius per sep-
 tem menses et amplius administrans; imo ex
 tunc administrare nunquam cessavit, cum G. præ-
 positus non ratione præposituræ sed ex commis-
 sione capituli ministrarit, sicut per testes suffi-
 cienter fuerat comprobatum; et is utique possideat,
 cujus nomine possidetur. Adjecistis etiam quod,
 etsi prædicta institutio non teneret, idem tamen
 præpositus sibi nihilominus præjudicium irrogat;
 cum secundum formam institutionis ejusdem,
 electionem, sicut per testes probatum fuerat, re-
 cepisset, et nihil aliud nisi nomen et honorem ex
 præposituræ officio postularet. Nec oberat quod in
 confirmatione dicti Lucii prædecessoris nostri de
 jurisdictione, potestate et utilitate sublata præ-
 positus nihil expressum extiterat; cum non sem-
 per quod simpliciter est suppressum, intelligi de-
 beat reprobatum, imo fortius id exprimi so-
 eat

A quod approbatis cæteris reprobatur; cum non mi-
 nor in reprobatione quam in approbatione sit so-
 lemmitas requirenda. Nec fuerat Simoniacum, si
 eum secundum formam sæpe dictæ institutionis in
 præpositum elegistis, cum determinatio illa non
 conditionem denotet, sed modi vel status sit po-
 tius expressiva. Nos igitur his et aliis diligenter
 auditis per cardinalem eundem quæ fuerant hinc
 inde proposita et diligentius intellectis, de fratrurn
 nostrorum consilio ab impetitione præpositi me-
 morati sententialiter Ecclesiam et capitulum Aquile-
 gien. absolvimus, eidem præposito super hoc per-
 petuum silentium imponentes. Decernimus ergo,
 etc., diffinitionis, etc.

Datum Laterani, vii Idus Julii.

CXIV.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut Ecclesiis parochialibus juste decimæ persolvantur.
 (Laterani, ii Non. Julii.)

Pervenit ad audientiam nostram quod multi in
 diocesi tua decimas suas integras vel duas partes
 ipsarum non illis Ecclesiis, in quarum parochiis
 habitant, vel ubi prædia habent, et a quibus ec-
 clesiastica percipiunt sacramenta, persolvunt, set
 eas aliis pro sua distribuunt voluntate. Cum igitur
 inconveniens esse videatur et a ratione dissimile,
 ut Ecclesiæ, quæ spiritalia seminant, metere
 non debeant a suis parochianis temporalia et habere,
 fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus
 ut liceat tibi super hoc, non obst. contradictione
 vel appellatione cujuslibet seu consuetudines hacten-
 us observata, quod canonicum fuerit ordinare et
 facere quod statueris per censuram eccle. firmiter
 observari. Nulli ergo, etc., confirmationis, etc.

Datum Laterani, ii Nonas Julii.

CXV.

EIDEM.

Ut onera et pensiones Ecclesiis impositæ rescindantur.
 (Laterani, vi Kal. Julii.)

Quæ in derogationem sanctorum canonum atten-
 tantur, tanto potius infringi volumus et carere ro-
 bore firmitatis, quanto auctoritas universalis Eccle-
 siæ, cui, licet immeriti, præsidemus, ad id nos
 provocat et inducit. Significasti nobis siquidem
 quod plures sunt in Cantuarien. diocesi, qui con-
 tra juris canonici sanctionem novas pensiones Ec-
 clesiis quibusdam imposuerunt, et veteres temeritate
 præsumperunt culpabili augmentare. Cum igitur
 id in contemptum ecclesiasticæ institutionis redun-
 det, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indul-
 gemus ut liceat tibi pensiones de novo impositas
 in irritum revocare et in statum priorem appella-
 tione remota reducere augmentatas. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Julii.

CXVI.

SIMONI ARCHIDIACONO WELLENSI.

De confirmatione privilegiorum.

(Datum, ut supra.)

Justis petentium desideriis, etc., usque ad verbum

suscipimus. Specialiter autem archidiaconatum Wel- A len. cum ecclesia de Juvis et ecclesia de Subrent. ad ipsum archidiaconum pertinentibus, sicut ea juste possidetis, etc. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CXVII.

EPISCOPO TUDENSI, DECANO ZANORENSI ET PRIORI
SANCTI ISIDORI LEGIONEN.

*Committitur illis cognitio causæ episcopi Aurien.
et abbatis atque monasterii Cellæ Novæ.*

(Laterani, v Id. Julii.)

(61) Controversiam quæ inter venerabilem fratrem nostrum episcopum Aurien. ex una parte, et abbatem et conventum Cellæ Novæ ex altera vertebatur, super libertate ac subjectione ipsius monasterii, et sententiis excommunicationis et suspensionis in abbatem prolatis et in monasterium interdicti, venerabili fratri nostro Lucen. episcopo et dilectis filiis abbati de Melon. et P. Joannis archidiacono Astoricen. commisisse recolimus sine debito terminandam. Qui, cum eis de causæ meritis constitisset, ad diffinitivam sententiam processerunt, adjudicantes subjectionem monasterii Ecclesiæ Auriensi, abbatem vero et monasterium ab episcopi sententiis absolventes; quemadmodum ex ipsorum authentico nobis exhibito demonstratur; quam idem episcopus petebat auctoritate sedis apostolicæ confirmari. Verum ex parte dictorum abbatis et monachorum fuit propositum ex adverso, ipsam sententiam nullius esse momenti, tanquam post appellationem prolatam et a suspectis iudicibus et super articulo de quo lis non fuit contestata. Contra eandem quoque alia quædam coram vobis expressius designanda nihilominus eorundem nuntius apponebat. Quia vero nobis non constitit de præmissis, causam ipsam discretioni vestræ de assensu partium duximus committendam; per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus de præfata sententia cognoscentes, si eam inveneritis rationabiliter fuisse prolatam, confirmantes ipsam faciatis auctoritate nostra remoto appellationis obstaculo firmiter observari. Alioquin, ex integro de causa cognoscentes, juxta formam prioris commissionis, quod canonicum fuerit statuatis, appellatione remota, cogentes partes per censuram ecclesiasticam, etc. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si omnes, etc. duo, etc.

Dat. Lat., v Idus Julii.

CXVIII.

ABBATI ET CONVENTUI DE WALTHAM.

De præsentatione clericorum.

(Laterani, III Non. Julii.)

Cum vos et Ecclesia vestra, in qua estis de novæ plantationis origine et assumptione religionis Dei obsequio mancipati, de gratia sedis apostolicæ tanquam speciales filii, specialibus merueritis privilegiis honorari, providere volumus ne in his quæ de

(61) Vide lib. 1, epist. 60

(62) Vide supra lib. 1, epist. 140 et infra lib. 10, epist. 88.

PATROL. CCXIV

A jure et dudum observata consuetudine obtinetis, injustæ vexationis dispendium subeatis. Ut itaque religio quæ in Ecclesia vestra laudabili noscitur inchoata principio, bonis secundum Deum progressibus amplietur et vos a matre vestra Ecclesia Romana jura vestra sentiatibus illibata servari, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlestini papæ prædecessoris nostri præsentibus litteris vobis duximus indulgendum ne in Ecclesiis ad repræsentationem et ordinationem vestram spectantibus aliqui clerici, nisi a vobis præsentati fuerint, ordinentur, vel ad earum regimen præter assensum vestrum et conventiam admittantur. Si vero contra hæc ausu temerario aliqui venire præsumperint, et jura vobis debita sibi usurpare tentaverint, factum et præsumptionem eorum viribus carere decernimus, et per vos auctoritate apostolica, qui taliter intrusi fuerint, concedimus amoveri; nisi forte, quod absit! præsentationem et ordinationem eorum constiterit vos malitiose differre. Nulli ergo, etc., indulgentiæ nostræ, etc.

Datum Laterani, III Nonas Julii.

CXIX.

EISDEM.

De procurationibus immodicis reprimendis.

(Datum, ut supra.)

(62) Ad notitiam apostolatus nostri pervenisse noveritis quod archidiaconi et officiales eorum contra statuta Lateran. concilii ad Ecclesias vestras majore quam debeant numero eversionis accedunt, et aliis eas gravaminibus indebite opprimentes ita graves in procurationibus suis existunt, quod nunquam longi temporis victum brevis hora consumat. Eapropter, ne de cætero talia præfati archidiaconi vel officiales eorum attentare præsumant, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlest. papæ prædecessoris nostri auctoritate præsentium districtius inhibemus. Et si ab hujusmodi gravaminibus non duxerint abstinendum, liceat vobis receptiones, exactiones et procuraciones indebitas denegare. Quod si propter hoc interdicti vel excommunicationis sententiam in clericos vel Ecclesias vestras temere jaculari præsumperint, indulgemus vobis ut eam non teneamini, utpote latam contra sedis apostolicæ statuta, servare. Nulli ergo, etc. inhibitionis et indulgentiæ nostræ, etc.

Datum, ut supra.

CXX.

EISDEM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Non. Julii.)

Incumbit nobis ex debito pastoralis officii, etc. usque ad verbum annuimus et præfatum monasterium, quod specialiter beati Petri juris existit, in quo divino mancipati estis obsequio, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. Libertates præterea et immu-

nitates antiquas et rationabiles consuetudines monasterio vestro per privilegia Romanorum pontificum et scripta regum et principum prævia ratione concessas et hactenus observatas ratas habemus et eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergo, etc. protectionis et concessionis, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii.

CXXI.

EISDEM.

De eodem argumento.

(Laterani, vi Id. Julii.)

Fervor religionis et devotionis vestræ nos movet propensius et inducit ut præter commune debitum petitiones vestras, quæ rationi conveniunt, debeamus libenter admittere et utilitati monasterii vestri, quod ad jurisdictionem beati Petri et nostram specialiter pertinet, pastoralis sollicitudine providere. Eapropter, etc. usque ad verbum assensu, auctoritate vobis apostolica indulgemus quod si episcopi in quorum diœcesi ecclesias parochiales habetis in fata concesserint, et Ecclesias vestras interim vacare contigerit, capellani in ipsis instituendi, ne ordinationes Ecclesiarum inutiliter differantur, ad præsentationem vestram ab eo qui, sede vacante, vices episcopi debet de jure supplere, sine contradictione qualibet admittantur, qui vobis de temporalibus, episcopis vel eorum officialibus de spiritualibus debeant respondere. Adjicimus etiam quod, sicut rationabili consilio et providentia capituli vestri ecclesiam de Windesores ad cellarium et ecclesiam de Alricheseia et ecclesiam de Herford et ecclesiam de Nesinges ad vestimenta fratrum vestrorum inveniendi, ecclesias vero de Epinges et de Wdeford et de Necesuvelle et de Luchenton ad usus sacristiæ vestræ de assensu diœcesani episcopi assignastis, ita vobis vestrisque successoribus in perpetuum permaneant ad hos usus. Et ne in posterum hæc assignatio vestra possit vel debeat in aliquo mutilari, ipsam auctoritate apostolica confirmamus et præc., etc. Decernimus ergo, etc. concessionis et confirmationis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Julii.

CXXII.

FRATRI RAINERIO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Creat ipsum legatum apostolicæ sedis in nonnullis provinciis Gallicanis.

(Laterani, iv Id. Julii.)

(63) Licet solitæ solitudinis locum affectes, fugans vel fugiens potius tumultus sæcularium potestatum, ut Rachelis fovearis amplexu et in lege divina jugiter mediteris, sedens secus pedes Domini cum Maria, cum tamen in lege mandatorum ipsius legeris quod obedientia præferenda sit victimis, et proximum diligere debeas ut te ipsum, nec potes nec debes sic vivere soli tibi ut vel recedas ab obedientia presidentis vel proximorum salutem negligere videaris, sed a contemplatione Mariæ ad actio-

(63) De fratre Rainerio vide lib. 1, epist. 92, 93, 125, 249, 395, 449.

A nem Marthæ teneris saltem ex obedientiæ virtute descendere, ut in Lia Rachelis sterilitatem tua prædicatione fecundes, dum quod in solitudinis et claustris silentio didicisti, juxta mandatum evangelicum prædicaveris super tecta, et talenta tibi credita erogaveris ad usuras. Nos autem, qui, licet immeriti, vices ejus tenemus in terris qui discipulis suis officium prædicationis injunxit: *Ita*, inquit, *in orbem universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*, plene de tua conscientia et religione confisi, plenæ tibi legationis officium per Ebredunensem, Aquensem, Arelatensem et Narbonensem provincias duximus committendum; corrigendi et statuendi tam in monasteriis quam aliis Ecclesiis quæ correctione vel institutione cognoveris indigere, audiendi et decidendi vel etiam committendi causas et absol vendi eos qui, ob violentam manuum injectionem in clericos, vinculo sunt excommunicationis astricti, si ex injectione tali vel enormis læsio vel homicidium non fuerit subsecutum; confutandi hæreticos et cogendi eos redire ad catholicæ fidei unitatem et plenæ legationis officium super his et aliis exsequendi et percellendi poena canonica contumaces, indulgentes tibi auctoritate apostolica liberam facultatem. Nulli ergo, etc. concessionis, etc.

Datum Laterani, iv Idus Julii.

CXXIII.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Rainerium sedis apost. legatum reverenter et benigne tractent.

(Laterani, Non. Julii.)

Is, cujus omnes viæ misericordia sunt et veritas, testante Psalmista; cujus omnia verba doctrinam sapiunt salutarem, cujus opus exemplum nobis vitæ sanctioris ostendit, licet solo verbo virtutis suæ possit et poterit universa, utpote qui dixit et facta sunt, mandavit et creata sunt, operarios tamen in vineam suam et messem induxit et, præter sacrum duodenarium discipulorum numerum quibus potestatem ligandi contulit et solvendi, alios septuaginta duos elegit, et binos illos ad prædicandum direxit, indulta eis calcandi super scorpiones et regulas potestate, nobis relinquens exemplum ut vestigia ejus, quantum fragilitas humana permittit, in debite humilitatis devotione sequamur. Hoc sane apostolica sedes, quæ cunctarum Ecclesiarum a Domino in beato Petro magisterium obtinuit et primatum, assidua meditatione revolvens, multos in partem creditæ sollicitudinis evocavit, ut in diversis mundi partibus per eorum præsentiam ipsius absentia suppleretur et defectum unius multorum relevaret affectus, quorum sollicitudo diligens et sollicita diligentia expeditus in singulis provinciis et eradicaret noxia et profutura plantaret. Nos etiam, qui, licet immeriti, vicem Christi tenemus in terris, nostram insufficientiam attendentes, quorum mentem diversæ diversarum Ecclesiarum jugiter necessitates urgent, quorum corpus

assidui conquirentium clamores affligunt, præter eos quibus pars est sollicitudinis nostræ commissa, cum necessitas exigit, vel requirit utilitas, in diversas provincias legatos a nostro latere destinamus, quibus tanto amplius credatur a subditis, quanto specialius eis apostolicæ sedis auctoritas delegatur. Dilectum itaque filium nostrum fratrem Rainerium, virum vitæ probatæ ac conversationis honestæ, Deo et hominibus obtentu suæ religionis acceptum, cuius scientiam et industriam in similibus jam sumus experti, commisso ei plenæ legationis officio ad partes vestras duximus destinandum, ut evellat quæ evellenda cognoverit et plantet quæ plantatoris cognoverit officio indigere, specialiter autem et præcipue ad confutandam hæreticam pravitatem assurgat et scorpionum illorum aculeos omnipotentis Dei virtute reprimat et conculcet, qui virus draconis in aureo calice Babylonis propinant, habentes, secundum Apostolum, speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes; quorum principium religionem palliat, medium non docet sed seducit indoctos, finis perpetuum interitum comminatur: qui etiam secundum evangelicam veritatem ad nos veniunt in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Monemus igitur fraternitatem vestram et exhortamur in Domino, ac per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandamus quatenus eundem legatum sicut personam nostram recipientes humiliter et devote, quæ ipse inter vos statuenda duxerit seu etiam corrigenda recipiatis humiliter, et inviolabiliter observetis; præsertim autem contra hæreticos taliter ipsi curetis adesse, ut per sollicitudinem vestram et diligentiam ejus, vobis cooperatoribus, de partibus vestris gens extirpetur iniqua, et confutata hæreticorum perfidia, doctrina prævaleat salutaris, et falsis dogmatibus reprobatis, vivat et invalescat apud vos veritas in æternum.

Datum Laterani, Nonis Julii.

In eumdem modum Narbon. archiepiscopo et suffraganeis ejus, Aquen. archiepiscopo et suffraganeis ejus, Ebredunen. archiepiscopo et suffraganeis ejus.

CXXIV.

DECANO ET CAPITULO AQUILEGIENSI.

Ut præpositum suum spoliatum restituant.

(Laterani, iv Idus Julii.)

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius P. Ecclesiæ vestræ præpositus sua nobis conquestione monstravit quod vos ipsum villa de Dranis, quæ est inter beneficia vassallorum, ad ipsum ratione præposituræ de jure spectante, sicut in privilegiis vestris perspeximus contineri, prætermissis juris ordine contra justitiam spoliastis, eam venerabili fratri nostro patriarchæ vestro motu propriæ voluntatis, in dicti præpositi præjudicium, assignantes. Cum itaque non sit alicui consulendum cum alterius detrimento, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus præfata villam cum omnibus pertinentiis suis et fructibus inde perceptis et omni integritate in qua tem-

pore donationis existit, memorato præposito restituere non tardetis; famulos quoque a suis prædecessoribus infeudatos quo minus dictus præpositus instituere possit et etiam infeudare, prout ad ipsum de jure pertinet, impedire minime præsumatis. Alioquin, dilecto filio G. Tergestino electo præcipiendo mandamus ut ipse vos ad ea quæ præmisimus, prout justum fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Nullis litteris, etc.

Datum Laterani, iv Idus Julii.

CXXV.

POPON. CANONICO FRISAGEN.

Ut præbendæ suæ fructus percipiat.

(Laterani, ii Id. Julii.)

Cum de consuetudine Frisagen. ecclesiæ fructus præbendæ tuæ proponaris hactenus, sicut et alii canonici faciunt, libere percepisse, nolentes ut super his juri tuo processu temporis præjudicium generetur, ut eos de cætero, sicut fecisti hactenus, percipere valeas et habere, non obstante si quid in absentia tua factum est in præjudicium tuum contra priorem consuetudinem Ecclesiæ memoratæ, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, ii Idus Julii.

CXXVI.

ABBATI ET CONVENTUI DE WALTHAM.

(Laterani, xvi Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc. *usque ad verbum assensu*, jus quod habetis in ecclesia de Scerninges, sicut illud juste et canonice possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Julii.

CXXVII.

EISDEM.

(Datum, ut supra.)

I Justis petentium, etc. *usque ad verbum assensum*, Ecclesiam de Lamburn. quam ex concessione diocesanæ episcopi obtinetis, sicut illam juste ac pacifice possidetis et in authentico scripto diocesanæ episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

CXXVIII.

(Laterani, xvii Kal. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc. *usque ad verbum assensu*, ecclesiam de Vurengle vobis a venerab. fratre nostro Lincolnien. episcopo concessam, sicut eam juste et canonice possidetis, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xvii Kal. Julii.

CXXIX.

(Laterani, xvi Kal. Julii.)

Justis petentium, etc. *usque ad verbum assensu*, ecclesiam Sancti Andree de Geiste, ecclesiam omnium sanctorum de Geistetorp, jus quod habetis in ecclesia Sancti Petri de Wdennorton, sicut ea juste

ac pacifice possidetis, et in authentico scripto diœcesani episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, XVI Kalendas Julii.

CXXX.

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI, DE CERESIA ET DE CIRESTRIA ABBATIBUS.

Ut abbatem S. Crucis legitimam constitutioni per papam approbatam obedire cogant.

(Laterani, Non. Julii.)

Ad audientiam apostolatus nostri noveritis pervenisse quod olim tam a dilecto filio abbate Sanctæ Crucis de Walthan quam capitulo suo communi consilio fuerit ordinatum pecuniam eorum integre in uno marsupio congregari et servari per duos vel tres canonicos ad hoc per eosdem abbatem et capitulum voluntate unanimi deputatos, qui in præsentia ipsius abbatis et dilectorum filiorum prioris et subprioris nec non et trium aliorum de senioribus per eundem abbatem et capitulum electorum singulis tribus mensibus de prædicta pecunia redderent rationem, constitutione ipsa postmodum a sede apostolica confirmata, sæpeditus abbas, capituli sui non requisito assensu, et custodes eligit et computationem solus recipit propria voluntate. Unde nos eidem abbati per scripta nostra mandavimus ut constitutionem ipsam studeat, sicut sine pravitate facta est, inviolabiliter observare, ne utilitatem Ecclesiæ videatur in aliquo impedire. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus si sæpeditus abbas juxta mandatum nostrum constitutionem prædictam observare neglexerit, vos eum ad observationem ejusdem auctoritate præsentium per censuram ecclesiasticam, sicut justum fuerit, appellatione remota, cogatis. Quod si omnes, etc. tu, frater archiepiscopè, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii.

CXXXI.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO ROFFENSI.

(Laterani, XVI Kal. Julii.)

Sicut dilecti filii abbas et conventus de Walthan nobis significare curarunt, quidam, quos vobis propriis nominibus designabunt, libertatem eis et monasterio eorum ab apostolica sede concessam præsumptuosa temeritate infringunt, ipsis alias damna gravia et injurias irrogando. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eorundem molestatores injustos, ut ab ipsorum gravamine et indebita infestatione quiescant, permittentibus eos pacifice frui libertate sibi ab apostolica sede concessa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris, etc. Quod si ambo, etc. aller, etc.

Datum Laterani, XVI Kal. Julii.

(64) Vide infra epist. 149.

CXXXII.

ABBATI ET CONVENTUI DE WALTHAM.

Ecclesia confirmatur monasterio.

(Laterani, Non. Julii.)

Justis petentium, etc. usque ad verbum assensu, ecclesiam de Badburgeham, quam ex concessione diœcesani episcopi obtinetis, sicut illam juste ac pacifice possidetis et in authentico scripto ejusdem episcopi confecto exinde plenius continetur, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, Nonis Julii.

CXXXIII.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Ut inter Ecclesiam Compostellanam et Bracarensem inita transactio observetur.

(Datum Laterani.)

(64) Licet unum sit corpus Ecclesiæ, in quo Christus est caput, et universi fideles sunt membra, ille tamen qui a Christo petra dictus est Petrus, etiam a Christo capite vocatus est caput, ipso testante, qui ait: *Tu vocaberis Cephas* (Joan. 1, 42). Quod secundum unam interpretationem exponitur *caput*: quia, sicut plenitudo sensuum abundat in capite, ad cætera vero membra pars aliqua plenitudinis derivatur, illi cæteri vocati sunt in partem sollicitudinis, solus autem Petrus assumptus est in plenitudinem potestatis: ad quem, velut ad caput, majores Ecclesiæ causæ non tam constitutione canonica quam institutione divina merito referuntur: inter quas illa non minima reputatur quæ inter Compostellanam et Bracaren. Ecclesias super quatuor episcopatibus, videlicet Colimbriensi, Lamecensi, Visensi et Egitanienti, ex delegatione sedis apostolicæ longo fuit tempore sub diversis iudicibus ventilata: quam nos auctore Domino, te, frater archiepiscopo Compostellanensis, et venerabili fratre nostro M. Bracarensi archiepiscopo pro diffinitione hujus causæ præsentibus, exacta diligentia curavimus terminare. Petebas siquidem a dicto Bracaren. archiepiscopo quatuor præfatos episcopatus, asserens eos ad Compostellanam Ecclesiam jure metropolitico pertinere. Tuam autem intentionem fundare multipliciter nitebaris, per privilegia, per concilia, per historias, per divisiones, per famam et per sententiam. Volens enim apostolica sedes Compostellanam Ecclesiam pro reverentia beati Jacobi apostoli, cujus venerandum corpus in ea conditum requiescit, speciali privilegio decorare, dignitatem Emeritensis metropolis, quæ peccatis exigentibus a longis retro temporibus usque nunc barbarica tenetur feritate captiva, eidem Ecclesiæ cum integritate Lusitanæ provinciæ liberali concessione donavit, sicut privilegia felicitis mem. Calixti papæ prædecessoris nostri liquido protestantur, tres de suffraganeis episcopatibus exprimens nominatim, videlicet Colimbriensem, Salamantinsensem

et Abulensem, qui soli tunc in confessione Christiani nominis permanebant; ceteros autem generali donatione concludens. Hos autem episcopatus, de quibus quæstio vertebatur, ad Emeritensem pertinuisse metropolim per Emeritense nitebaris concilium demonstrare: in quo duodecim episcopi, qui convenerant, se omnes esse de Lusitania provincia profitentur, dicentes in primo capitulo: *Convenientibus nobis omnibus Lusitaniæ provinciæ episcopis*, etc. qui post unversam statuta concilii, omnes cum suo metropolitano subscribunt, tam ex nomine sedium quam etiam ex nomine personarum; inter quos Colimbriensis, Egitanensis et Lamecensis expresse subscribunt. In octavo quoque capitulo ejusdem concilii continetur, quod, supplicante sanctæ memoriæ Orontio episcopo, rex Recessundus inductus est ut reduceret atque restauraret episcopos hujus provinciæ Lusitaniæ ad suæ provinciæ nomen atque concilium; et sic demum secundum canonicas regulas decreto synodico, iudicii formula et suæ clementiæ confirmatione ad nomen provinciæ suamque metropolim sunt reducti. Quibus verbis indubitanter exprimi asserebas quod hi quatuor episcopatus, qui usque tunc fuerant sub nomine provinciæ Gallæciæ, per sententiã sunt reducti synodicam; quorum unus videlicet ex reductis exprimitur fuisse Selva Egitanensis episcopus, qui est unus de quatuor, quos omnes eadem quæstio apprehendit. Et ad majorem expressionem, in subscriptionibus, post metropolitanum, Selva primus cum tali adjectione subscribit. *Ego Selva Egitanien. episcopus pertinens ad metropolim Emeriten., una cum archiepiscopo meo Proficio scribo*. Et quisque sequentium dicit ita *similiter subscribo*, intelligens totum cum verbo, id est, *pertinens ad Emeritensem metropolim*. Isidorus autem in Chronicis de Gothis, titulo de Suevis, testatur quod Remismundus ad Lusitaniã transiit, Colimbriam pace deceptam diripit, Ulixbona quoque ab eo occupatur. Per quod videtur ostendi quod tam Colimbria quam Ulixbona consistit in Lusitania. Plinius quoque narrat in libro secundo naturalis Historiæ, circa finem, quod Durium e maximis Hispaniæ fluminibus juxta Numantiam lapsus, dein Lusitanos a Gallæcis determinat. Per quod aperte monstratur quod cum quatuor episcopatus prædicti sint ultra Durium, non in Gallæcia, sed in Lusitania sunt provincia constituti. Divisiones etiam multas produxisti de locis, ut asseris, non suspectis assumptas et exhibitas sub testimoniis et sigillis authenticis: quæ connumerant hos quatuor episcopatus inter Emeritensis Ecclesiæ suffraganeos, et eosdem ipsi metropoli evidenter assignant. Per testes etiam ab adversa parte productos ostendere voluisti quod publica fama testatur hos episcopatus ad Emeritam spectavisse. Felicis quoque memoriæ Coelestinus papa prædecessor noster, cum in minori ordine constitutus legationis officio in Hispania fungeretur, de hac causa

(63) Concil. Emerit. c. 7.

A cognoscens, pro Compostellana ecclesia contra Bracarensem sententiã promulgavit, sicut per multos testes tu ipse nixus es comprobare. Verum ex adverso dictus Bracarensis archiepiscopus rationes hujusmodi frivolas asseverans, nixus est eas multipliciter infirmare, proponens quod privilegia donationis per suppressionem veritatis et falsitatis expressionem a Calixto papa fuere subrepta. Suppressum est enim verum in illis de duobus præcedentibus privilegiis, quæ felicis recordationis Paschalis papa super redintegratione ipsorum episcopatum concesserat in perpetuum Ecclesiæ Bracarensi. De possessione quoque quam eo tempore in præfatis episcopatibus Ecclesia Bracarensis habebat: quorum alterum per privilegia, reliquum vero per testes et instrumenta sufficienter ostendere satagebat. Expressum autem erat in illis falsum in eo quod Colimbriensis episcopatus dicebatur ad Emeritam pertinere, cum idem Bracarensis multis rationibus astruere niteretur tam Colimbriensem quam tres alios episcopatus ad metropolim respicere Bracarensem. In tantum enim Paschali papæ, qui privilegia super redintegratione prædictorum episcopatum Ecclesiæ Bracarensi concessit, constituisse videtur hos episcopatus ad eandem Bracarensem Ecclesiam pertinere, quod ipse in litteris quas direxit Gonsalvo Colimbriensi episcopo, manifeste testatur quod constat Colimbriensem Ecclesiam in Bracarensis provinciæ catalogo contineri. Unde, quia Toletanus archiepiscopus ad mandatum ipsius Colimbriensem episcopum non restituerat Ecclesiæ Bracarensi, privavit ipsum legationis officio, ut Bracarensis archiepiscopus liberius in provincia sua justitiam exerceret. Emeritense vero concilium (65) non esse authenticum multipliciter asserabat; tum quia non invenitur in aliquo authentico libro inter alia concilia contineri; tum quia nec constructionem nec sensum, nec latinatem in plerisque locis continere probatur; tum etiam quia contra canonicas sanctiones et apostolicæ sedis primatum aliquid videtur in eo esse statutum contra episcopum qui non venerit ad concilium, ut videlicet a metropolitano debeat in cella retrudi. Per undecimum quoque Toletanum concilium, quod constat authenticum, nitebatur illud Emeritense concilium improbare ratione temporis quod in utroque reperitur expressum, cum simul utrumque stare non possit, objiciens contra illud nonnullas alias rationes. Historias autem inductas sane ac veraciter intellectas nihil ad propositum valere dicebat, sicut et per quasdam alias historias ostendere nitebatur; cum et iudex ecclesiasticus ad gentiles præsertim historias non debeat se convertere, quando per constitutiones canonicas vel scripta Romanorum pontificum aut sacras auctoritates doctorum, ecclesiasticum potest negotium terminare. Divisiones etiam quas pro se pars tua induxit, invalidas asserabat; tum quia longe plures et evidentiores divi-

siones pro sua sunt parte productæ; tum etiam quod in eodem quaterno quem contra sæpèdictum Bracarensem archiepiscopum produxisti, Lucense concilium est inventum : in quo episcopatum Gallæciæ fuit facta divisio, per quam episcopatus, de quibus agitur, ad Gallæciam provinciam pertinere monstrantur. Famam vero dicebat contra se nullatenus esse probatam; sed nec sententiam præfati legati alicujus fuisse momenti, cum in scriptis non inveniantur fuisse reducta, quamvis super tanto dicatur negotio fuisse prolata. Unde nec nomen sententiæ habere meretur. Nec obstat si forte dicatur quod fuerit amissa : quia qui casum allegat, debet casum probare. Testes autem qui de ipsa loquuntur sententia, inter se omnino discordant, et in dicto et in tempore et in loco. Præterea, cum talis sententia non intelligatur super proprietate fuisse prolata (Quia præsumi non debet ut apostolicæ sedis legatus tam arduum negotium et difficile, velut indiscussum subito diffinierit, cum etiam pars tua postea litteras apostolicas impetravit, quibus districte præcipiebatur archiepiscopo Bracarensi ut hos episcopatus Compostellano archiepiscopo restitueret et facta restitutione, si super hoc agere vellet, ordine posset judiciario experiri), patet quod illa sententia super possessione duntaxat causa contumaciæ fuit lata : quod ipsi testes magis dicere comprobantur. Unde, cum Bracarensis Ecclesia se postea iudicio præsentaverit et causa postmodum fuerit ab apostolica sede commissa, mora purgata talis sententia exspiravit. His aliisque rationibus intentionem tuæ partis multipliciter elidere nitebatur. Unde, licet auctore non prostante, is qui convenitur, etsi nihil præsterit, absolvatur, ad ostendendam tamen evidentius suæ partis justitiam, hos episcopatus ad Bracarensem metropolim pertinere satagebat ostendere, per privilegia videlicet et concilia, confessiones et divisiones, præscriptiones et instrumenta. Si enim privilegia privilegii conferantur, sua dicebat privilegia debere præferri, cum et plura sint numero, decem videlicet Romanorum pontificum, inter quæ post tria privilegia Paschalis II, est et privilegium Callixti papæ, qui nominatim hos episcopatus redintegravit et confirmavit Ecclesiæ Bracarensi. Quorum videlicet privilegiorum septem sunt redintegrationis et confirmationis; tria vero sequentia, videlicet Eugenii et Adriani, et Alexandri, sunt etiam concessionis perpetuæ, per quæ totum videtur negotium diffiniri. In secundo vero Bracarensi concilio, de quo non dubitatur quin sit authenticum, continetur expressum quod episcopi Gallæciæ cum suis metropolitanis ad illud concilium convenerunt, et in eorum numeratione isti quatuor continentur; qui post statuta concilii cum aliis coepiscopis tam ex nomine personarum quam ex nomine sedium expresse subscribunt. Unde liquido patere dicebat quod ex Gallæciæ sunt provinciæ et ad metropolim pertinent Bracarensem. Confessus es etiam tu ipse

A frequenter in iure quod omnes episcopi, qui primo Bracarensi concilio affuerunt, indubitanter pertinent ad metropolim Bracarensem. Sed per quoddam capitulum secundi concilii Bracarensis aperte probatur quod hi quatuor interfuerunt primo concilio Bracarensi, cum ad secundum concilium Bracarense convenisse dicantur episcopi tam ex Lucensi synodo quam etiam Bracarensi, et inter eos qui ex Bracarensi synodo convenisse dicuntur isti quatuor nominantur. Porro secundum Bracarense concilium non præcessit Bracarensis synodus, nisi prima. Constat ergo quod isti quatuor fuerunt in prima synodo Bracarensi. Unde videtur colligi manifeste quod isti quatuor juxta præmissam confessionem tuam indubitanter pertinent ad Ecclesiam Bracarensem. Scriptura quoque Lucensis concilii, quæ continetur in libro a tua parte producto, indicat hos quatuor episcopatus, secundum divisionem quam facis, ad Bracarensem metropolim pertinere. Quam etiam divisionem tres Romani pontifices dicuntur in privilegiis Bracarensi Ecclesiæ confirmasse. Pluralitatis quoque ratio, secundum quam dicitur quia prævalet sententia plurimorum, divisiones suas, quæ longe plures sunt numero, præfert divisionibus partis tuæ. Sed et ratione temporum ei [f. tibi] perpetuum silentium imponere nitebatur; cum a primo Bracarensi concilio usque ad Emeritense concilium per spatium centum et septem annorum hos quatuor episcopatus Bracarensis Ecclesia deberet possidisse. A tempore quoque Paschalis II, qui hos episcopatus redintegravit Ecclesiæ Bracarensi, usque ad tempora trium iudicum quibus hæc causa fuit primo commissa, præscriptionis tempus constat fuisse completum, per quod Ecclesia Bracarensis hos episcopatus juxta suam assertionem inconcusse possedit. Rescripta quoque Paschalis transmissa Toletano archiepiscopo et episcopo Colimbriensi, de quibus est superius prælibatum, id ipsum, ut asserit, evidenter ostendunt. Porro tu respondebas quod post latam pro te ab apostolicæ sedis legato sententiam, jam non tenebaris ad has aut alias rationes quæ contra rei judicatæ auctoritatem inducebantur aliquid respondere; nisi quod sine præjudicio tuo, licet ex abundantia satisfacere sustinebas, asserens possessionem Bracarensis Ecclesiæ per testes non esse probatam, cum quidam testium ad probationem inveniantur inutiles, alii vero probentur mendaces. Litteræ quoque Paschalis, quibus eandem possessionem astruere satagebat, contrarium potius astruere videbantur. Sed et privilegia Paschalis ejusdem, quæ suæ concessionis privilegium præcesserunt, in multis reprehensibilia denotabas; primo secundum formam, et in bulla et in scriptura; secundo juxta continentiam et in enumeratione sedium et in falsitate suggestionum. Persona quoque quæ illa privilegia, videlicet secundum et tertium, impetravit, merito suæ pravitatis reddidit illa suspecta, Mauritius scilicet, qui postea fuit

hæresiarcha, in apostolicam sedem intrusus; qui A qualis exstiterit, litteræ Gelasii papæ missæ ad Viennensem archiepiscopum aperte depingunt. Præterea contra rei judicatæ auctoritatem impetrata sunt illa rescripta, sicut probatur per Emeritense concilium; in quo per decretum synodicum et iudicii formulam secundum canonicas regulas illi episcopi videntur fuisse reducti. Postremo dicti legati sententia lata est contra ipsa. Quibus, si tunc fuerunt exhibita, derogatum est per sententiam. Si autem exhibita non fuerunt, occasione instrumentorum noviter reperorum auctoritas rei judicatæ non potest ulterius attentari. Tua vero privilegia multipliciter asserebas omni suspicione carere, quorum veritas constat ex apostolicæ sedis archiviis, in cuius registis fideliter continentur: quæ adversæ partis privilegiis comparata, certa debent ratione præferri; quia tua sunt privilegia donationis certa et absoluta; sua vero sunt privilegia confirmationis seu redintegrationis, conditionalia tantum et respectiva. Nec oportebat in tuis privilegiis fieri mentionem suorum præcedentium, quibus nihil juris acquirebatur quod istis posset obsistere, cum et alias nullius debeant reputari momenti. Nam inter scripturas quæ parilitatis aliquid habere videntur, scilicet in litteris commissoriis, invenitur hoc observari. Secundum vero Bracarense concilium, quod in superficie tantum dicebas tibi posse aliquatenus obviare, fideliter intellectum asserebas tibi nequaquam obsistere, cum illa verba quibus episcopi Gallæciæ dicebantur ad aliud concilium convenisse, notarii tantum seu compilatoris exstiterint: quæ non habent auctoritatem concilii, cum in toto concilio nihil inveniatur statutum vel factum omnino quod ad recognitionem pertineat, ut isti sint de Gallæcia vel ad metropolitanum Gallæciæ quoquo modo pertineant. Respondebas etiam aliter, quod quia rex Gallæciæ, ut ex veteribus constare dicebas historiis, occupaverat de provincia Lusitanæ has quatuor civitates, ad eas sui regni nomen extenderat, ut per quamdam æquivocationem totum etiam regnum Gallæciæ diceretur; et ita non secundum limitationem provinciæ, sed secundum occupationem regni, dicti sunt illi episcopi de Gallæcia. Quod inde maxime comprobari dicebas, quia postquam illa regnorum scissura, quæ huic nominationi causam præstiterat, est sublata, reductæ sunt hæ civitates ad suæ nomen provinciæ; ut jam non Gallæciæ, sed Lusitanæ nominentur, sicut aperte probari dicebas ex sequenti postea Emeritensi concilio, in quo dicuntur ad provinciæ suæ nomen reducti. Nec ex eo probantur ad Bracarensem metropolim pertinere, quia interfuerunt concilio Bracarensi, vel etiam subscripserunt, cum constet Narbonensem per multa tempora venisse ad concilia Toletana; nec tamen Toletana metropolis aliquid juris habuit in Ecclesia Narbonensi; sed mandato regum illa siebant: quod magis violentum (66) 10, q. 3, c. *Priscis*.

quam justum præsumitur exstitisse. Prædictam vero confessionem, qua recognovisti in jure omnes episcopos qui interfuerunt primo concilio Bracarensi indubitanter ad Bracaren. metropolim pertinere, in nullo tibi posse præjudicare dicebas; quia sive concilium intelligantur personæ, sive statuta, stare non potest quod ad secundum Bracarense concilium episcopi tam de Lucensi quam de Bracarensi concilio convenissent; sed per illam enormitatem, quæ statuta fuit in suo Lucensi concilio, mandaverat rex propter dilationem provinciæ, ut sex episcopatum sui regni pontifices facerent concilium apud Lucum, et sex alii apud Bracaram. Et ideo dicebantur sex ad unum concilium et sex ad aliud pertinere et de utroque concilio apud Bracaram, quasi de utraque concilii assignatione, venisse. Cujusmodi significationem nominis approbati dicebas ex epistola quam Martinus Bracarensis archiepiscopus ex certa scientia dirigit ad episcopos Lucensis concilii, non quod tunc celebraretur ibi id concilium, cum idem M. legatur illi concilio affuisse, sed ad episcopos qui tenebantur ex prædicto regis mandato temporibus suis illuc ad concilium convenire. Emeritense vero concilium authenticum esse multis rationibus astruebas: tum quia cum aliis conciliis continetur in libro qui *Corpus canonum* appellatur, quem Alexander papa per interlocutionem authenticum approbavit: tum quia de ipso concilio sumptum est illud capitulum (66), *Priscis quidem canonibus*, quod continetur in corpore Decretorum. Unde, respondens ad rationes præmissas, quæ contra hoc concilium sunt objectæ, omnes quasi frivolas ostendere nitebaris. Divisiones autem quæ pro Bracarensi Ecclesia sunt productæ, omnes de locis sibi subjectis et ideo suspectis proponebas assumptas, in quorum armaria propter hanc causam facile potuerunt corruptæ submitti. Tuæ vero divisiones omnes sunt secundum statum antiquum, vel de locis non tibi sed sibi subjectis assumptæ (unde amplius illis contra se credi debet) vel de remotis provinciis, apud quas non exstitit causa corruptionis vel suspicionis prædicta; quas etiam protulisti sub testimoniis et sigillis authenticis, quibus et canones et veteres scripturas concordare dicebas. Præscriptiones autem ex quibus etiam adversus verum dominum competit actio, nedum quod exceptio competat præsentibus, multis rationibus annullabas, asserens quod Bracarensis Ecclesia in prædictis episcopatibus nullam possessionem obtinuit, et ideo nihil in eis omnino præscripsit. Deinde, si possessionem aliquam habuisset, sententiæ, quæ super his lata probatur, ex Emeritensi concilio vim præcedentis præscriptionis penitus vacuasset. Sequentis vero præscriptionis effectum præfati legati sententiæ penitus interrupit. Ipse vero archiepiscopus Bracarensis contra reductionem episcoporum quæ dicitur in Emeritensi concilio decreto synodico et iudicii formula facta fuisse, multiplici-

ter allegabat. Primo, quia synodus illa, cujus auctoritate dicitur facta fuisse reductio, nequaquam apparet, nec scitur a quibus, vel ubi vel quando vel quare fuerit celebrata, utrum generalis an provincialis existerit et utrum auctoritate Romani pontificis an alicujus tantum archiepiscopi fuerit ordinata. Deinde, si mentio fiat in aliquo documento de alio, nihil ex secundo probabitur documento, nisi et primum de quo mentio facta fuerat proferatur. Præterea, cum secundum concilium Bracarense præcesserit Emeritense concilium et celebrius habeatur, ut de quo plura sunt assumpta capitula in corpore Decretorum, patet profecto quod illud debet isti præferri, nec illi per istud potest in aliquo derogari, sicut cautum habetur in canone; quia quoties in gestis conciliorum discors sententia invenitur, illud est (67) præferendum cujus antiquior et potior existat auctoritas. Rursus non probantur ullatenus isti quatuor episcopi fuisse reducti, sed de solo Selva Egitaniensi episcopo dicitur quod unus fuerit de reductis; et ipse solus in subscriptione proficitur expresse se ad Emeritensem metropolim pertinere; quamvis et ipse Selva Egitaniensis episcopus non intelligatur unus de reductis ad Emeritensem metropolim, sed potius ad diocësim propriam, sicut ex eodem capitulo Emeritensis concilii comprobari dicebat, in quo de illo dicitur quod ad debitam diocësim rediit. Cum igitur synodus illa minime proferatur cujus iudicio et decreto in Emeritensi concilio dicuntur reducti, patet quod illa reductio per Emeritense concilium non probatur. Ad hæc respondebas, quod major est auctoritas approbati concilii quam unius solummodo documenti; et ideo dubitari non debet quin verum sit quod asseritur ab episcopis in concilio congregatis, a quibus asseritur illa reductio facta fuisse decreto synodico, iudicii formula, secundum canonicas regulas; sicut et dicitur in primo concilio Bracarense quod Thuribius notarius a papa Leone ad synodum Gallæciæ missus fuit, nec tamen illa synodus invenitur; et in primo concilio Toletano mentio fit de statutis Lusitanorum episcoporum, et tamen non invenitur synodus in qua illa fuerint constituta. Moyses quoque in libro Numeri mentionem facit de Libro bellorum Domini, qui tamen nusquam apparet; et tamen creditur ita fuisse sicut Moyses narrat in illo volumine contineri. Auctoritas autem alicujus concilii non ex eo solo major existit quod exstat antiquior, sed quod potior. Alioquin Bracarense concilium Lateranensi concilio præferretur. Sed illorum duorum conciliorum par exstat auctoritas, cum provinciale fuerit utrumque, et ambo dicantur pariter ab apostolica sede recepta. Cum autem inter episcopos Emeritensis concilii tantum hi quatuor inveniantur inter episcopos Gallæciæ nominati, sicut dicitur in secundo concilio Bracarense, patet quod de his quatuor debet intelligi quod ad nomen provinciæ sunt reducti; quia non possunt intelligi fuisse reducti,

(67) 33, q. 2, cap. *Hoc ipsum.*

A nisi qui fuerunt abducti. Unde facta reductione in tertio concilio Bracarense, quod secutum est Emeritense concilium, nullum istorum quatuor legitur existisse. Postquam igitur hæc et alia fuerunt utrinque prudenter ac subtiliter allegata, quorum multa propter prolixitatem superflua in hac pagina prætermisimus annotare, partes ad amicabilem compositionem induximus diligenter; quæ tandem per Dei gratiam, nostra sollicitudine mediante, ad hanc compositionis formam libera voluntate venerunt, ut de quatuor prædictis episcopatibus duo assignarentur Compostellan. metropoli, et duo relinquerentur metropoli Bracarense. Nos autem habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, compositionem ipsam duximus approbandam, intelligentes eam æquitati canonicæ concordare. Cum enim Visensis episcopus cum episcopis Gallæciæ interfuerit secundo concilio Bracarense, et Emeritensi concilio non affuerit, in quo plenus suffraganeorum numerus Emeritensis metropolis legitur affuisse (unde nec potest unus de reductis intelligi, cum etiam inter alios suffraganeos Bracarense Ecclesiæ in suis privilegiis numeretur, in privilegiis autem Compostellan. Ecclesiæ Visensis episcopus nullatenus habeatur), sæpeditum archiepiscopum Bracarensem nomine Bracarense Ecclesiæ ab impetitione tua, nomine Compostellanæ Ecclesiæ, super eodem episcopatu duximus absolvendum; tibi super hoc perpetuum silentium imponentes. Lamecensem autem et Egitaniensem episcopatus, quos ad Emeritensem pertinuisse metropolim certis didicimus rationibus et validis argumentis, de consilio fratrum nostrorum adjudicavimus Compostellanæ metropoli, ipsum Bracarensem archiepiscopum super illis nomine Bracarense Ecclesiæ condemnantes. Episcopatum autem Colimbriensem, licet eisdem rationibus cognoverimus ad Emeritam spectavisse, quia tamen Iriensis episcopatus auctoritate sedis apostolicæ subtractus est Ecclesiæ Bracarense, et sede mutata, pro beati Jacobi reverentia totus concessus est Compostellæ, in recompensationem ipsi archiepiscopo et Ecclesiæ Bracarense concessimus perpetuo retinendum. In tantum autem illa forma compositionis tibi complacuit, quod pro bono pacis liti cessisti et petitioni renuntiavisti omnino, super duabus ecclesiis, videlicet Sancti Fructuosi et Sancti Victoris, et medietate Bracaræ cum pertinentiis suis omnibus, de quibus cum aliis fuit facta commissio, refutans quidquid juris in illis habuisti vel potuisti habere, renuntians quoque sententiæ quæ super eis pro Compostellana Ecclesia contra Bracarensem fuerat promulgata; super qua coram nobis aliquandiu fuerat litigatum. Nulli ergo. etc., diffinitionis, absolutionis et concessionis, etc.

Datum Laterani.

In eundem fere modum scriptum est Bracaren. archiepiscopo.

CXXXIV.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO.

Ejusdem argumenti.

(Laterani, iv Id. Julii.)

Qualiter veteres sed non inveteratas usque ad nostra tempora quæstiones inter Compostellanam et tuam Ecclesias, tam prædecessorum nostrorum quam nostris etiam temporibus diutius agitatae, non sine multa sollicitudine ac labore nos et fratres nostri exacta diligentia curaverimus terminare, tua fraternitas, quæ omnibus præsentialiter interfuit, non ignorat, et hoc ipsum ex rescriptis apostolicis rei processum plenius continentibus liquido declaratur. Volentes autem ut apostolicæ sedis sententiæ perpetuam obtineant firmitatem et quod lites extinctæ in recidivam contentionem ulterius non resurgant, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus statutis apostolicæ sedis obediens humiliter et devote, quæ a nobis ad perpetuam pacem prædictarum Ecclesiarum sunt sine personarum acceptione salubriter instituta, de cætero studeas irrefragabiliter observare, venerabiles fratres nostros Ulixbonensem, Elborensem et Lamecensem episcopos, et eorum Ecclesias, et dilectos filios clerum ac populum per Egitanensem diocæsim constitutos, Compostellano archiepiscopo et ejus Ecclesiæ, sicut a nobis est ordinatum, obedire sine qualibet difficultate dimittens, quos tu et venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus in nostra et fratrum nostrorum præsentia, sicut bene novisti, ab obedientiæ vestræ vinculo absolvistis, et nos eosdem a vestræ obedientiæ debito auctoritate apostolica reddimus absolutos. Provideas igitur ne per potentiam regiam vel alia qualibet machinatione impediatur episcopi memorati et prædicti clerus et populi obedientiam secundum sententiam et præceptum nostrum eidem Compostellano archiepiscopo, ut prædiximus, exhibere. Alioquin, quod a sanctæ recordationis Alexandro papa prædecessore nostro de obedientia Compostellano archiepiscopo ab episcopis Gallæciæ impendenda dignoscitur olim fuisse statutum, verendum est tibi ne nos ipsi ratum habeamus et firmum et faciamus auctore Domino inviolabiliter observari, tantoque culpam inobedienciæ curabimus gravius castigare, quanto in contemptum apostolicæ sedis et personæ nostræ specialiter hujusmodi rebellio amplius redundaret.

Datum Laterani, iv Idus Julii.

In eumdem modum scriptum est Colimbrien. episcopo.

CXXXV.

ULIXBONENSI, ELBORENSI, ET LAMECENSI EPISCOPIS, ET CLERO ET POPULO EGITANIENSI.

De eadem re.

(Laterani, iv Id. Julii.)

Antiquas controversias et difficiles inter Compostellanam et Bracarensem Ecclesias tam prædecessorum nostrorum quam nostris etiam temporibus agitatae, sicut vestra fraternitas non ignorat, non

A sine labore multo nos et fratres nostri exacta diligentia per auxilium divinæ gratiæ curavimus terminare; quemadmodum in rescriptis apostolicis processum causarum plenius continentibus perpendere poteritis evidenter. Volentes autem ut apostolicæ sedis, etc. usque ad verbum observare, venerabili fratri nostro P. Compostellano archiepiscopo ejusque successoribus tanquam metropolitano vestro, sicut alii suffraganei sui faciunt, obedientiam et reverentiam debitam impendentes. Alioquin sententiam quam idem archiepiscopus in vos rationabiliter tulerit, auctore Domino, ratam et firmam habebimus et faciemus inviolabiliter observari. Ut autem quæ præmisimus liberius adimplere possitis, venerabiles fratres nostri Bracarensis archiepiscopus et episcopus Colimbriensis vos coram nobis et fratribus nostris ab omni obedientiæ suæ vinculo absolverunt. Nos etiam ab ipsorum obedientiæ debito auctoritate apostolica vos reddimus absolutos.

Datum Laterani, iv Idus Julii.

Scriptum est super hoc singulariter singulis nominatis episcopis et clero et populo per eorum diocæses constitutis.

CXXXVI.

LUCENSI, ASTORICENSI, MINDONIENSI, AURIENSI ET TUDENSI EPISCOPIS.

(Datum, ut supra.)

Antiquas controversias, etc. usque ad verbum resurgant, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus apud venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Bracaren. et chariss. in Christo filium nostrum Portugal. regem illustrem partes vestras efficaciter interponere procuretis ut statutis ap. se., etc. usque ad verbum observare, venerabiles fratres nostros Ulixbonensem, Elborensem et Lamecen. episcopos et eorum Ecclesiæ, etc., fere in eumdem modum ut supra usque ad verbum dimittentes. Alioquin, quod a sanctæ recordationis Alexandro papa, etc., fere ut supra usque ad verbum redundaret. Et quoniam nuntius, ut accepimus, non facile reperitur, qui litteras apostolicas vel Compostellani archiepiscopi audeat super his in regnum Portugalen. deferre, sub eadem districtione vobis injungimus ut litteras nostras et ipsius archiepiscopi Compostellani, quibus super hoc missæ fuerint, occasione et excusatione cessante, sine dilatione qualibet tandiu fideliter transmittatis, cum ab eodem Compostellano simul omnes vel seorsum singuli fueritis requisiti, donec idem archiepiscopus prædictorum quatuor episcopatum possessionem pacificam fuerit assecutus. Si vero, quod non credimus, præceptum nostrum non fuerit adimpletum, volumus et mandamus ut cum fueritis per Compostellanam Ecclesiam requisiti, veritatem super his nobis significare vestris litteris procuretis.

Datum, ut supra.

CXXXVII.

ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO COMPOSTELLANO.

(Laterani, II Id. Julii.)

Cum dilectus filius A. civis Anagninus tutor et curator nepotum suorum, filiorum quondam G. civis Anagnini, a te, frater archiepiscope, apud sedem apostolicam permanente nonaginta marbutinorum uncias repeteret nomine pupillorum, dilecti filii concanonici vestri ei pro bono pacis quadraginta malachinos per manus dilecti filii Mar. capellani et subdiaconi nostri dederunt. Ipse vero coram nobis omni juri renuntiavit quod adversus Compostellanam Ecclesiam pupillis competeret memoratis. Ne autem quod in præsentia nostra factum est, ulterius in dubium revocetur, præsentes vobis litteras in factæ resignationis testimonium duximus concedendas.

Datum Laterani, II Idus Julii.

CXXXVIII.

MART. BRACAREN. ARCHIEPISCOPO.

Datas a rege Bracarenai Ecclesie decimas confirmat.

(Laterani, III Id. Julii.)

Cum a nobis petitur, etc. *usque ad verbum* effectum. Sane significasti nobis in nostra præsentia constitutus quod cum charissimus in Christo filius noster Portugalie rex illustris quasdam possessiones dilectis filiis fratribus militie Templi concesserit, receptis ab eis in permutationem duobus castris, scilicet Mugatorio et Petrasroias, quæ idem fratres habuerant in diocesi Bracarensi, rex ipse tertiam partem decimarum quas dicti fratres prius perciperant in Ecclesiis castrorum ipsorum, pietatis intuitu concedi fecit Ecclesie Bracarensi. Nos igitur tuis precibus annuentes, decimas ipsas, sicut legitime concessæ sunt Ecclesie Bracarensi, et tu eas juste possides, et quæ tibi et per te ipsi Bracarensi Ecclesie [*hic aliquid deest*], auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc. nostræ confirmationis, etc.

Datum Laterani, III Idus Julii,

CXXXIX.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO EJUSQUE SUCCESSORIBUS CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

Ut Ecclesia Compostellana posthac metropolitana habeatur.

(Laterani, II Id. Julii.)

In eminenti apostolicæ sedis specula disponente Domino constituti, etc., *usque ad verbum* assensu, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis record. Calixti, Anastasii, Alexandri et Lucii Romanorum pontificum Compostellan. beati Jacobi ecclesiam, cujus in ea venerandissimum corpus est positum, apostolicæ sedis privilegio communimus, et ob ipsius a Deo electi apostoli reverentiam archiepiscopalis cathedræ dignitatem, quam opulentissima quondam et famosi nominis Emeritana civitas, priusquam, peccatis exigentibus, ab impia Saracenorum tyrannide possideretur, habuisse dignosci-

A tur, præsentis scripti pagina in perpetuum confirmamus, statuentes ut eadem Emeritana civitas, si ad potestatem Christianorum, Domino donante, redierit, episcopum habeat, qui Compostellano archiepiscopo sicut metropolitano suo debeat perpetuo subjacere. Omnem quoque pontificalis officii plenitudinem, quam ipsius Emeritanæ Ecclesie antistites antiquitus habuerunt, Compostellanensis præsul Ecclesie integre semper obtineat et quiete. Suffraganei vero episcopi Emeritanensis metropolis, qui per Lusitaniam provinciam vel modo sedes proprias obtinent, vel in futurum per Domini misericordiam obtinerint, Salamantinus videlicet, Abulensis, Cauriensis, Civitatensis, Placentinensis, Pacensis, Oxonobensis et præterea Lamecensis, et Egitanensis nec non Ulixbonensis et Elborensis, sicut in nostris sententiis continetur, Compostellano archiepiscopo, cujus consecratio ad Romanam tantum Ecclesiam spectat, obedientiam et reverentiam tanquam proprio metropolitano prorsus exhibeat. Ipse autem illos consecrandi ad sua concilia convocandi, cum ipsis etiam ecclesiastica negotia terminandi et eorum Ecclesias disponendi, auctoritate sedis apostolicæ liberam omnino habeat facultatem. Prohibemus autem ut nulli canonicorum ejusdem Ecclesie beati Jacobi, qui ad aliarum Ecclesiarum prælationem assumpti sunt, vel in posterum assumantur, honorem vel præbendam seu canonicatum in ipsa Ecclesia liceat retinere; sed alia idonea persona in loco ipsius subrogetur, quæ ipsi Ecclesie deserviat, et ejusdem beneficium sortiatur. Illud etiam censum qui *nota* dicitur, quem Hispanorum catholici reges ex singulis boni paribus a flumine Pisorga usque ad mare occidentale et per totam Lusitaniam provinciam atque etiam in Toletum et Transserram annuatim persolvendum pro salute totius terræ liberaliter statuerunt, eidem Ecclesie confirmamus, et omnimodis interdiximus ut nulli fas unquam sit eum ipsi Ecclesie qualibet occasione subtrahere. Obeunte vero te, etc. Præterea quascunque possessiones, etc. *usque ad verbum* vocabulis. Civitatem ipsam Compostellam [cum castro suo, cum ecclesiis et monasteriis infra eam vel ejus territorium constitatis, cum omni jure tam diocesano quam regali et cum terminis totius episcopatus, videlicet cum archipresbyteratibus de Morraccio et de inter ambos pontes de montibus utriusque, de Taberiolis et de Ciria, de Pilonio et de insula Laonii, de utroque Coronato, de Dormian. et Superaddo, et Aranga, et monte Jaurino quomodo dividitur, cum Parrega de Pruciis et de Bisauciis, cum tota interjacente diocesi a castello Sancti Pelagii de Luco usque Transancos, monasteria quoque omnia, et conventuales seu alias ecclesias infra hos terminos constitutas, cum omni jure parochiali et quæ intra regalia beati Jacobi continentur, cum omni seu patronatus seu alio jure quod ad reges pertineat, videlicet monasterium Sancti Pelagii de ante altaria, monasterium Sancti

Martini de Foris, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Sara, A monasterium Sanctæ Mariæ de Canogio, monasterium Sancti Petri de Foris, monasterium Sancti Justi de Luania, monasterium de Superaddo, de Azivario, de Codeseda, de Mosonzo, de Ciniis, de Monteferro, de Borgondo, de Nogaria, de Solandres, de Calavario, de Siavia, de Rivomalo, de Moriame, de Ozon, de Savarde, de portu Orii, de Nometi, de Civitio, de Briviis, de Meeis, de Dormian, de Calago, de Podio, de Lerze, de Armentaria, de Harcos, et monasterium Sancti Joannis de Cavea, Sancti Christophori, Sancti Vereximi, Sancti Georgii, Sancti Thomæ de Pimario et Sancti Jacobi de Ermello; præterea regalem capellaniam et cancellariam quam bonæ memoriæ Alfonsus illustris Hispaniæ rex Ecclesiæ vestræ concessit et scripti sui pagina roboravit; castrum quoque quod vocatur Honestum et Iriam cum servis et omnibus appendiciis suis, castrum quod vocatur Sancta Maria de Lanceata cum ecclesiis et omnibus pertinentiis suis. Castrum quod vocatur Ciria cum ecclesiis et omnibus pertinentiis suis. Castrum quod dicitur C'tofacta cum ecclesiis et omnibus pertinentiis suis; castrum quod dicitur Cathobadi cum pertinentiis suis; castrum Daravum cum villis et ecclesiis et omnibus pertinentiis suis; castrum quod dicitur Luparia cum ecclesiis et pertinentiis suis; territorium quod vocatur Amaea cum omnibus possessionibus quas ibi habetis; pistomarcos cum servis et possessionibus quas in eo habetis, bisetium cum servis quos ibi habetis; Dubriam cum possessionibus quas ibi habetis, Lantias cum pertinentiis suis, Lucrosam cum servis et pertinentiis suis, Montanos cum ecclesiis et possessionibus quas ibi habetis, Coronatum cum possessionibus quas ibi habetis, Ventosam cum insula de Laonio, Montes quos quandoque Suarius Friolæ a vestra Ecclesia tenuit, cum altera medietate integros; burgum de Ponte Veteri, cum pertinentiis suis, Taveiriolos cum ecclesiis et possessionibus quas ibi habetis, ripam Uliæ cum ecclesiis et possessionibus quas ibi habetis, Deciam cum possessionibus et ecclesiis regalibus et omnibus pertinentiis suis, terram de Superaddo integram cum pertinentiis suis. In eadem Decia monasterium Sancti Laurentii de Carbonario, quod Ecclesiæ Compostellanæ secundum jus patronatus adjudicatum est per sententiam dilecti filii nostri G. S. Angeli diaconi cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati; medietatem burgi de Faro cum pedagio navium et jure fisci. Villas de Ceeia in Nemancos, et de Oca in Bregantin., de Leiloio in Scia, de Avegundo, Piavladegio, Liure et de Ruiis in Endis, de Tooure in Pruciis, cum cunctis ecclesiis et pertinentiis suis, et alias ecclesias seu possessiones quas jure proprietatis extra fines regalium vestrorum per eundem episcopatum habetis. In episcopatu quoque Mindunien. ecclesiam Sancti Laurentii de Arbore, cum castro quod dicitur villa de Maures, et villam Petri cum ecclesia sua, et ecclesias de Rivo Averso, et

Sanctæ Eulaliæ Altæ, et de Radigosa, et Sanctæ Mariæ de Turre, et Sancti Martini de Palatiis, cum omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Lucensi villas de Recelli et de Cesa. In episcopatu Auriensi, villas de Amarante, de Jouin, et de Vite, et de Villari Regis, et medietatem Souti de Parata. In episcopatu Tuden. castrum quod dicitur de Molis cum omnibus ecclesiis intra ipsum contentis, et monasterium de Cela, et villas de Lazorio, Baldranes, Lamala, et Nugaria. In episcopatu Bracaren. villas de Cornelian. cum ecclesiis suis, et Moaci, et Ganduff, cum montibus, exitibus et pertinentiis suis. In valle Carceris, hospitale quod dicitur Anglorum, cum ecclesia sua, et aliam ecclesiam quæ ipsi ex eadem parte superjacet et villas de Tabladelo et de Parata. In episcopatu Astoricen. villas de Cacavell. cum ecclesia sua et de Carvallial, et ecclesiam Sancti Jacobi de Requeixo, de Sanabria. In episcopatu Legionen. domos quæ fuerunt archidiaconi Thomæ. In ipsa civitate villam de Ledigos cum ecclesia sua et partem villæ de Furones, cum omni jure quod habetis in ecclesia. In ripa Estolæ, villam Alexis et villam Leandri, cum ecclesiis suis; et juxta monasterium Sancti Facundi, villam Cerame. In episcopatu Palentin. ecclesiam Sancti Michaelis de Vallouria et villam dictam Saungelo de Raaces, cum pertinentiis suis, et omni jure regali, sicut Alphonsus illustris Castellanorum rex ecclesiæ Beati Jacobi eam donasse dignoscitur. In episcopatu Ovetensi, in villa Olerxida, omnes ecclesias; et in Benevento, ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ventosa. In Asturiis, ecclesias Sancti Joannis de Cerreda et villam Armillum, cum hospitali quod est in Strata, cum montibus et omnibus pertinentiis suis. In episcopatu Zamoren. villas et ecclesias de Arquimuis et de Arcos, et ecclesiam Sancti Jacobi de Zamora, villas de Palatiis et de Spino et de Aldeola cum ecclesiis suis. In episcopatu Salamantiæ. villam de Munigno, Asnar cum ecclesiis suis, et villam quæ dicitur Ecla, et villam Biluestre cum jure regali, et ecclesiam Sancti Martini de Ledesma et alias ecclesias vel possessiones quas in prædictis episcopatibus habetis. In episcopatu Caurien. castrum quod dicitur Attalala Pelagii, videlicet cum terminis suis, et ecclesiam de Granata quæ dicitur Sancti Jacobi cum domibus et piscariis et aliis possessionibus quas ibi acquisistis. Ecclesias quoque et possessiones quas in Vasconia et in Italia et in aliis partibus orbis per diversos episcopatus habetis. Decernimus ergo, etc. Salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani per manum Rainaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, secundo Idus Julii, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii pape III anno secundo.

CXL.

MARTINO BRACARENSI ARCHIEPISCOPO.

Quod sententiam Portugallensis episcopi in causa decimarum confirmet.

(Laterani, xvi Kal. Augusti.)

Cum a nobis petitur, etc. usque ad verbum assensu, sententiam a venerabili fratre nostro Portugallen. episcopo et dilecto filio I. cantore Tuden. a venerabili fratre nostro Tuden. episcopo delegato in causa quæ inter te et abbatem de Castro super decimis Bracantiæ vertebatur, apostolicæ sedis auctoritate prolatam, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellacione suspensa, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, xvi Kal. Augusti.

CXLI.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS TAM IN URBE METENSI QUAM EJUS DIOECESI CONSTITUTIS.

Laici non prædicent, nec occulta conventicula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

(Datum Laterani.)

(68) Cum ex injuncto nobis apostolatus officio facti simus, secundum Apostolum, sapientibus et insipientibus debitores, pro universorum salute nos oportet esse sollicitos; ut et malos retrahamus a vitiis, et bonos in virtutibus foveamus. Tunc autem opus est discretione majori, cum vitia sub specie virtutum occulte subintrant, et angelus Satanæ se in angelum lucis simulate transformat. Sane significavit nobis venerabilis frater noster Metensis episcopus per litteras suas quod tam in diœcesi quam urbe Metensi laicorum et mulierum multitudo non modica tracta quodammodo desiderio Scripturarum, Evangelia, Epistolas Pauli, Psalterium, moralia Job et plures alios libros sibi fecit in Gallico sermone transferri, translationi hujusmodi adeo libenter, utinam autem et prudenter, intendens, ut secretis conventionibus talia inter se laici et mulieres eructare præsumant, et sibi invicem prædicare: qui etiam aspernantur eorum consortium qui se similibus non immiscent et a se reputant alienos qui aures et animos talibus non apponunt; quos cum aliqui parochialium sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eis in faciem restiterunt, conantes rationes inducere de Scripturis quod ab his non deberent aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt; et cum ipsi per eos verbum salutis proponitur, se melius habere in libellis suis et prudentius se posse id eloqui, submurmurant in occulto. Licet autem desiderium intelligendi divinas Scripturas, et secundum eas, studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potius commendandum, in eo tamen apparent merito arguendi, quod tales occulta conventicula sua celebrant, officium sibi prædicationis usurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt et eorum consor-

atium aspernantur qui talibus non inhaerent. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, in tantum odit opera tenebrarum, ut apostolos suos in mundum universum prædicaturos Evangelium omni creaturæ missurus, eis aperte præceperit dicens: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; et quod in aure auditis, prædicate super tecta* (Matth. x, 27); per hoc manifeste denuntians quod evangelica prædicatio non in occultis conventiculis, sicut hæretici faciunt, sed in ecclesiis juxta morem catholicum est publice proponenda. Nam juxta testimonium Veritatis, omnis qui male agit, odit lucem; et ad lucem non venit, ne ejus opera arguantur. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quæ in Deo sunt facta. Propter quod, cum pontifex interrogasset Jesum de discipulis suis et de doctrina ejus, respondit: *Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga et in templo, quo omnes Judæi conveniunt, et in occulto locutus sum nihil* (Joan. xviii, 20). Porro, si quis objiciat quod juxta præceptum Dominicum non est sanctum dandum canibus nec margaritæ mittendæ sunt ante porcos, cum et Christus ipse non omnibus quidem sed solis apostolis dixerit: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis* (Luc. viii, 10), intelligat canes et porcos non eos qui sanctum gratanter accipiunt et margaritas libenter acceptant, sed illos qui sanctum dilacerant et margaritas contemnunt, quales sunt qui evangelica verba et ecclesiastica sacramenta non ut catholici venerantur, sed abominantur potius ut hæretici, oblatrantes semper et blasphemantes quos Paulus apostolus post primam et secundam commotionem docet esse vitandos. Arcana vero (69) fidei sacramenta non sunt passim omnibus exponenda, cum non passim ab omnibus possint intelligi, sed eis tantum qui ea fidei possunt concipere intellectu. Propter quod simplicioribus inquit Apostolus: *Quasi parvulis in Christo lac potum dedi vobis, non escam* (I Cor. iii, 2). Majorum est enim solidus cibus, sicut aliis ipse dicebat: *Sapientiam loquimur inter perfectos; inter vos autem nihil judicavi me scire nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum* (I Cor. ii, 2). Tanta est enim divinæ Scripturæ profunditas, ut non solum simplices et illitterati, sed etiam prudentes et docti non plene sufficiant ad ipsius intelligentiam indagandam. Propter quod dicit Scriptura: *Quia multi defecerunt scrutantes scrutatio* (Psal. lxxiii, 7). Unde recte fuit olim in lege divina statutum ut bestia, quæ montem tetigerit, lapidetur; ne videlicet simplex aliquis et indoctus præsumat ad sublimitatem Scripturæ sacræ pertingere, vel eam aliis prædicare. Scriptum est enim: *Altiora te ne quæsieris* (Eccli. iii, 22). Propter quod dicit Apostolus: *Non plus sapere quam oporteat sapere, sed sapere ad sobrietatem* (Rom. xii, 3). Sicut enim multa sunt membra corporis,

(68) Cap. Cum ex injuncto, De hæreticis.

(69) In tertia Collect. legitur. Arcana vero quæ fidei sacramenta non sunt, non sunt pass.

omnia vero membra non eundem actum habent : ita multi sunt ordines in Ecclesia, sed non omnes idem habent officium ; quia secundum Apostolum : *Alios quidem Dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores*, etc. (*Ephes. iv, 11.*) Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in Ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium usurpare. Nam, secundum Apostolum : *Quomodo prædicabunt nisi mittantur ?* (*Rom. x, 15.*) Et Veritas ipsa præcepit apostolis : *Rogate Dominum messis ut mittat operarios in messem suam* (*Luc. x, 2.*) Quod si forte quis argute respondeat quia tales invisibiliter mittuntur a Deo, etsi non visibiliter mittantur ab homine, cum invisibilis missio multo sit dignior quam visibilis, et divina longe melior quam humana. (Unde Joannes Baptista, non legitur missus ab homine, sed a Deo, sicut evangelista testatur : *Quia fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes* (*Joan. i, 6.*), potest et debet utique ratione prævia responderi quod cum interior illa missio sit occulta, non sufficit cuiquam nude tantum asserere quod ipse sit missus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus asseveret : sed oportet ut astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi vel per Scripturæ testimonium speciale. Unde, cum Dominus vellet mittere Moysen in Ægyptum ad filios Israel, ut crederetur ei quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum, ut converteret virgam in colubrum, et colubrum iterum reformaret in virgam. Joannes quoque Baptista suæ missionis speciale testimonium protulit de Scriptura, respondens sacerdotibus et Levitis qui missi fuerant ad interrogandum quis esset et quare baptizandi sibi officium assumpsisset : *Ego vox clamantis in deserto : Dirigite viam Domini ; sicut dixit Isaias Propheta* (*Joan. i, 23.*) Non est ergo credendum ei qui se dicit missum a Deo, cum non sit missus ab homine, nisi de se speciale proferat testimonium de Scripturis, vel evidens miraculum operetur. Nam et de his qui missi leguntur a Deo evangelista testatur quod ipsi profecti prædicabant ubique Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. Licet autem scientia valde sit necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia juxta verbum propheticum labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem exquirunt ex ore ejus ; non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam a scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale ministerium debeat honorari. Propter quod Dominus in lege præcepit : *Diis non detrahes* (*Exod. xxii, 28.*), sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis et officii dignitatem deorum nomine nunciantur. Juxta quod alibi dicit de servo volente apud dominum remanere, ut dominus offerat eum diis. Cum enim juxta verbum Apostoli servus suo domino stet aut cadat, profecto sacerdos ab episcopo, cujus est correctioni subjectus, debet in mansuetudinis spiritu castigari, non autem a populo, cujus est correctioni præpositus, in spiritu superbix reprehendi ; cum juxta præceptum Dominicum pater et

A mater non debeant maledicti, sed potius honorari : quod de spirituali patre multo fortius debet intelligi quam carnali. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quod asina legitur reprehendisse prophetam, vel quod Dominus ait, *Quis ex vobis arguet me de peccato ? et si male locutus sum », testimonium perhibe de malo* (*Joan. viii, 46.*), cum aliud sit fratrem in se peccantem occulte corripere (quod utique quisque tenetur efficere secundum regulam evangelicam : in quo casu sane potest intelligi quod Balaam fuit correptus ab asina), et aliud est patrem suum etiam delinquentem reprehendere manifeste, ac præcipue fatuum pro simplici appellare : quod utique nulli licet secundum evangelicam veritatem. Nam qui etiam fratri suo dixerit fatue, reus erit gebennæ. Rursus aliud est quod prælatus se sponte, de sua confusus innocentia, subditorum accusationi supponit (in quo casu præmissum Domini verbum debet intelligi), et aliud est quo subditus, non tam animo corripienti, quam detrahendi, exurgit tenerarius in prælatum, cum eum potius maneat necessitas obsequendi. Quod si forte necessitas postularit ut sacerdos, tanquam inutilis, aut indignus, a cura gregis debeat removeri, agendum est ordinate apud episcopum, ad cujus officium tam institutio quam destitutio sacerdotum noscitur pertinere. Illud autem, tanquam de supercilio Pharisæorum procedens, debet ab omnibus aspernari [*sic*], quod tanquam ipsi soli sint justi, cæteros aspernantur ; cum et hactenus ab initio nascentis Ecclesiæ multi fuerint viri sancti, qui nec tales fuisse leguntur, nec talibus adhæsisse, cum de novo tales surrexisse legantur : qui nisi contenti sint doceri potius quam docere, ad illos forsitan pertinebunt quibus Dominus ait : *Nolite fieri plures magistri* (*Jac. iii, 1.*) Nos ergo, filii, quia paterno vos affectu diligimus, ne sub prætextu veritatis in foveam decidatis erroris, et sub specie virtutum in laqueum vitiorum, universitatem vestram rogamus attentius, monemus et exhortamur in Domino, in remissionem vobis peccatorum injungentes, quatenus ab iis quæ superius reprehensibilia denotavimus, linguam et animum revocetis, fidem catholicam et regulam ecclesiasticam observantes, ne vos verbis fallacibus circumveniri vel etiam circumvenire contingat : quia nisi correctionem nostram et admonitionem paternam receperitis humiliter et devote, nos post oleum infundemus et vinum, severitatem ecclesiasticam apponentes ; ut qui noluerint obedire spontanei, discant acquiescere vel invitati.

Datum Laterani.

CXLII.

EPISCOPO ET CAPITULO METENSIBUS.

De eodem argumento.

(Laterani, iv Id. Julii.)

Sicut Ecclesiarum prælatis incumbit ad capiendas vulpes parvulas, quæ demolari vineam Domini moluntur, prudenter et diligenter intendere : sic est eis sum-

mopere præcavendum ne ante messem zizania colligantur, ne forsàn, quod absit! cum eis etiam triticum evellatur. Sane sicut non debet hæretica pravitas tolerari, sic enervari non debet religiosa simplicitas; ne vel patientia nostra hæreticis audaciam subministret, vel simplices impatientia multa confundat, ut nobis disruptis convertantur in arcum perversum, et in hæreticos de simplicibus commutentur. Sane significasti nobis per litteras tuas, frater episcopo, quod tam in diœcesi quam urbe Metensi, etc., *ut supra usque ad verbum* in occulto. Quia vero in dubiis non est de facili sententia proferenda, cum quod vel iidem errent in fide vel a doctrina discrepent salutari, nobis per tuas litteras, frater episcopo, non duxeris exprimendum, cum opinionem et vitam eorum penitus ignoremus qui sacras Scripturas taliter transtulerunt, aut eorum qui docent taliter jam translatas, quorum neutrum potest fieri sine scientia litterarum, licet in his arguendi merito videantur quod occulta conventicula celebrant, officium sibi, etc., *usque ad verbum* non inhaerent; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus eos commone diligentiùs studeatis, rationibus et exhortationibus innitentes ut ab his in quibus apparent reprehensione notabiles, omnino desistant, nec officium sibi vindicent alienum. Inquiratis etiam sollicitè veritatem: quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis, quæ fides utentium, quæ causa docendi, si sedem apostolicam et catholicam Ecclesiam venerentur; ut super his et aliis quæ necessaria sunt ad indagandam plenius veritatem per litteras vestras sufficienter instructi, quid statui debeat melius intelligere valeamus. Revocandi autem eos et convincendi secundum Scripturas super his quæ reprehensibilia denotavimus, viam vobis in litteris, quas communiter illis dirigimus, aperimus.

Datum Laterani, iv Idus Julii.

CXLIII.

ARCHIEPISCOPO, DECANO, ET CAPITULO COMPOSTELLAN.

Concordiam quamdam confirmat.

(Datum, *ut supra*.)

Ea quæ concordia vel iudicio, etc., *usque ad verbum* assensu, ad exemplar felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri concordiam quæ inter vos et Vu. vicecomitem et G. filium ejus Vercellen. cives, super hospitali et ecclesia Sancti Jacobi de Cassina, mediante venerabili fratre nostro Taurinen. episcopo et dilecto filio Hard. Mediolan. Ecclesiæ canonico facta dignoscitur, sicut de beneplacito utriusque partis stabilita est et tuo, frater archiepiscopo, subsequente assensu firmata, et hinc inde suscepta et hactenus observata, auctoritate vobis apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Statuentes ut, sicut in authentico scripto ipsius transactionis habetur, post decessum prædicti G. et Jacobi fratris ejus, nullum jus sive foundationis seu advocacionis aut cujuslibet alterius rei quisquam de cognatione eo-

rum in prædicta Ecclesia vel hospitali valeat vindicare; sed in potestate et regimine Compostellan. Ecclesiæ, sine injuria Vercellen. episcopi, remaneant absolute. Præterea, refutationem, quam super jure foundationis et advocacionis vel alterius cujuslibet rei, quod sibi quocunque modo competere videbatur, in præfata Ecclesia sive hospitali præfatus Vu. pro se et hæredibus suis per instrumentum publicum spontanee fecit, ratam decernimus permanere. Nulli ergo, etc. confirmationis et constitutionis, etc.

Datum, *ut supra*.

CXLIV.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO.

Ut abbas et monasterium de Antealtaria Compostellano [archi] episcopo subjectum sit.

(Laterani, vii Id. Julii.)

Cum olim esses in felicitis recordationis Alexandri papæ prædecessoris nostri præsentia constitutus cum abbate de Antealtaria, varias querelas contra eum prius in præsentia quorundam cardinalium, quibus causa commissa fuerat audienda, et postmodum in ipsius auditorio proponebas, asserens quod prædictum monasterium quoad jus patronatus tibi et Compostellan. Ecclesiæ subtrahere voluisset, alium ejusdem monasterii nominando patronum. Sed et ipse abbas aliqua contra te ac fratres tuos se dicebat habere. Tandem, cum ad compositionem per eundem prædecessorem nostrum moniti fuissetis, elegit ipse abbas potius quæ ad pacem erant quam disceptatione contendere, et coram eo publice recognovit præscriptum monasterium Compostellan. diœcesano simul et territorii jure subjectum; utpote quod non solum in cœmeterio, verum etiam in parietibus præscriptæ ecclesiæ noscitur esse constructum, ut per ecclesiam ad monasterium transitus sine aliquo interstitio habeatur, et tu et fratres tui in processionibus ad cœmeterium pertinentibus per claustrum monasterii transeatis. Interrogatus autem abbas respondit in solo ecclesiæ Compostellanen. fundatum eamque solam jus in eo patronatus habere. Ne igitur quod eidem Alexandro de confessione abbatis in iudicio facta innotuit, ulterius in recidivæ contentionis scrupulum reducatur, idem monasterium, sicut abbas recognovit, ad exemplar ejusdem prædecessoris nostri decernimus Ecclesiæ tuæ diœcesano et territorii ac patronatus jure perpetuo subjacere, ipsaque tibi et Ecclesiæ tuæ auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo, etc. constitutionis et confirmationis, etc.

Datum Laterani, vii Idus Julii.

CXLV.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO.

Ut rusticos Legionenses vota persolvere cogas.

(Laterani, iii Id. Julii.)

Cum sit regula juris, qua dicitur ut actor forum rei sequatur, preces ex parte tua nobis super hoc obtinendo porrectas libenter admittimus quod tam

canonicæ quam legali consonat æquitati; maxime cum id quod petis, in favorem beati Jacobi et Compostellanæ Ecclesiæ debeat adimpleri. Innotuit (70) siquidem nobis quod quidam laici rustici de regno illustris regis Legionensis, super *votis* beato Jacobo persolvendis nolunt in præsentia ipsius regis, qui ordinarius iudex eorum existit, quando conveniuntur, aliquatenus respondere. Unde petitioni tuæ gratum præstando assensum, ad exemplar felicitis recordationis Cælestini papæ prædecessoris nostri, fraternitati tuæ præsentis pagina indulgenus ut tibi liceat rusticos ipsos tanquam votorum debitores, sub examine prædicti regis, quandoquidem tibi alias eorumdem votorum solutio, debita denegatur, super eisdem votis, remoto cujuslibet appellationis vel contradictionis obstaculo convenire. Decernimus ergo, etc.

Datum Laterani, III Idus Julii.

CXLVI.

TOLETAN. ET BRACAREN. ARCHIEPISCOPIS, ET SUFFRAGANEIS EORUM ORIEN. ET LEGIONEN. EPISCOPIS

De eodem argumento.

(Laterani, II Id. Julii.)

Querelam venerabilis fratris nostri P. archiepiscopi Compostellan. accepimus quod ejus Ecclesiæ ad mandatum etiam apostolicum sæpius iteratum vota beati Jacobi a parochianis vestris non facitis, sicut debentur, exsolvi. Quoniam igitur ad servanda jura præscriptæ Ecclesiæ non decet vos existere negligentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus memorato archiepiscopo et Ecclesiæ suæ præscripta vota a parochianis vestris, ut debentur, solvi de cætero faciatis. Alioquin, venerabilibus fratribus Zamorensi et Salamantinensi episcopis datum noveritis in mandatis ut parochianos vestros ad vota illa solvenda, sublato appellationis obstaculo, ecclesiastica districtione compellant. Vos itaque sententiam, quam iidem episcopi vel eorum alter in eos propter hoc rationabiliter tulerunt, usque ad dignam satisfactionem denuntiari faciatis et ininvocabiliter observetis

Datum Laterani, II Idus Julii.

Scriptum est super hoc Zamorensi et Salamantinensi episcopis.

CXLVII.

MAGISTRIS ET FRATRIBUS SPATARIIS ET RELIGIOSIS PER HISPANIAS CONSTITUTIS.

Ut censum Ecclesiæ Compostellanæ debitum solvant
(Laterani, VI Id. Julii.)

Ad audientiam apostolatus nostri transmissa questione Ecclesiæ Compostellan. pervenit quod cum per totam fere Hispaniam auctoritate principum et prælatorum, favore etiam cleri et populi ecclesiæ beati Jacobi, ob reverentiam ipsius apostoli, census quidam (71) certus, qui *vota* dicitur, de singulis partibus boum antiquitus fuerit constitutus, præterque vestrum de terris vestris et hominum vestrorum eundem censum præscriptæ Ecclesiæ pro sua

(70) Vide infra epist. 146, 147.

tantum voluntate solvere contradicunt. Verum, quia valde periculosum est quibuslibet aliena tenere, nedum viris religiosis, qui perfectionis amore propria dimiserunt, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus censum ipsum, secundum quod antiquitus statutus est, eidem Ecclesiæ cum integritate solvatis. Cæterum si, quod non credimus, mandatum apostolicum in hac parte duxeritis contemnendum, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris Salamantinensi et Zamorensi episcopis mandavisse ut ad id per interdicti et excommunicationis sententiam, sublata appellationis difficultate, sicut visum fuerit, vos compellant.

Datum Laterani, VI Idus Julii

Scriptum est super hoc eisdem episcopis.

CXLVIII.

CAPITULO BALNEARIE.

Ne ex monachis quidquam restituatur, et de pœna simoniacorum.

(Laterani, XIV Kal. Augusti.)

Olim ad instantiam W. presbyteri conquerentis quod Ecclesiam quam ei de consensu vestro prior vester sub annua pensione concesserat, et quam ipse animalibus multis ditaverat, abstulisset, et extendisset manum ad personam pariter et res ejus, astringens eum ferreis vinculis ad sedem apostolicam appellentem, causam ipsam venerabili fratri nostro Messan. archiepiscopo meminimus commississe. Cur autem ad citationem ipsius, sicut ex litteris ejus accepimus, partes in ipsius essent præsentia constitutæ, dictus presbyter ea quæ priori in Ecclesiæ præceptione contulerat, prior vero quæ ipsi presbytero pro cœcordia dederat sibi restitui postulabat. Cumque postmodum idem presbyter et sua sibi restitui et de violentia irrogata justitiam fieri postularet, prior ipsum conversum ac professum suum esse asseruit et ad id probandum quosdam testes induxit, quorum depositiones, priore postmodum appellante, idem archiepiscopus sub suis nobis litteris destinavit. Transcriptum etiam quoddam concessionis, quam idem prior dicto presbytero super Ecclesia de Castronovo cum omnibus ejus pertinentiis concedebat, tali tenore quod eam in domibus, hortis et vineis augmentaret, et sexaginta porcos, pulum unum equinum, mulam unam et quadringentos tarenos offerret. Cæterum, cum dictus frater W. propter hoc ad nostram præsentiam accessisset, prior vero non procuratorem idoneum sed nuntium minus sufficientem solummodo destinasset, nos venerabili fratri nostro Montis Regalis archiepiscopo et P. tunc regis capellæ canonico subdiacono nostro dedimus in mandatis ut dictum priorem in expensas legitimas condemnantes, inter partes, si fieri posset, concordiam reformarent, alioquin, auditis quæ proponerentur hinc inde, et rationibus partium plenius intellectis, ita ut nihil restare nisi sententia videretur, gesta omnia redacta in scriptis sub sigillis suis ad nostram præsentiam destinarent, sta-

(71) Vide supra epist. 145, 146, et infra epist. 170.

tuentes partibus terminum competentem quo presentarent se nostro conspectui sententiam recepturæ. Licet autem, sicut idem archiepiscopus nobis per suas litteras intimavit, conjudex ipsius antequam partes vocarentur ad causam, viam fuerit universæ carnis ingressus, ipse nihilominus de consensu partium in causa processit, et priore in expensas, quas idem presbyter in via fecerat, condemnato, conquestionem ejusdem presbyteri super spoliatione, captione ac detentione sua, et prioris excusationem audivit, ac testes super conversione et susceptione habitus ipsius presbyteri ex parte prioris inductos mandavit recipi et audiri, licet idem presbyter, contra id quod prius promiserat, receptioni eorum noluerit interesse. Fuerunt etiam pro eodem presbytero quidam ad testimonium advocati, qui non jurati deposuerunt presbyterum ipsum fuisse carceri mancipatum. Verum, cum postmodum idem presbyter et frater Jo. canonicus Balneariæ procurator ad hanc causam specialiter constitutus, ad nostram presentiam cum ejusdem archiepiscopi litteris accessissent, nos eis dilectum filium nostrum G. Sanctæ Mariæ diaconum cardinalem concessimus auditorem: qui, cum omnia, quæ coram eo recitata fuerant, ad nostram presentiam retulisset, nos intelligentes sufficienter fuisse probatum per testes ipsum in domo Balneariæ fecisse professionem, suscepisse habitum et portasse, ipsum esse professum ejusdem Ecclesiæ per sententiam diffinivimus, et ab impetitione ipsius super his quæ sibi restitui postulabat sententialiter absolvimus Ecclesiam memoratam; adjicientes, ut, quia pro Ecclesia de Castronovo, sicut ex assertionem ipsius et concessionem prioris patuit, reatum contraxerat Simoniacæ, ad eam de cætero nullatenus revertatur. Quia vero prior vester non minus imo magis in hoc deliquisse videtur, volumus et mandamus ut usque ad festum Omnium Sanctorum nostro se conspectui representet, rationem nobis super contractu Simoniacæ redditurus. Nulli ergo, etc., diffinitionis et absolutio- nis, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Augusti.

CXLIX.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO.

Ut concordiam inter Ecclesiam Compostellanam et Bracaren. initam servet.

(Laterani, xiiii Kal. Augusti.)

(72) Controversiam quatuor episcopatum, Colimbriensis videlicet, Visensis, Egitanensis et Lamecensis inter Compostellanam et Bracarensem Ecclesias diutius agitatam, non sine multo labore nuper curavimus exacta diligentia terminare; sicut ex authentico sententiæ liquido declaratur. In qua causa quoque quinque episcopatum Gallæciæ, scilicet Tudensis, Auriensis, Minduniensis, Lucensis et Astoricensis, qui a bonæ memoriæ Alexandro papa prædecessore nostro venerabili fratri nostro P.

(72) Vide supra epist. 133.

A Compostellan. archiepiscopo pro illis fuerant assignati, terminata dignoscitur; cum principali questione sopita, et accessoria per consequentiam sit sublata. Ut autem super hoc nulla in posterum dubietas oriatur, fraternitati tuæ auctoritate presentium duximus concedendum ut super præfatis episcopatibus Gallæciæ indubitanter pertinentibus ad metropolim Bracarensem propter ea quæ hactenus gesta sunt non valens de cætero conveniri. Presentibus quoque litteris duximus annotandum quod præfatus Compostellanus archiepiscopus archiepiscopatus sui nomine præmissis episcopatibus, Colimbriensi scilicet, Vicensi, Tudensi, Auriensi, Minduniensi, Lucensi et Astoricensi, ecclesiis etiam Sancti Victoris et Sancti Fructuosi, cum omnibus pertinentiis suis et medietati Bracaren. renuntiavit in perpetuum in presentia nostra et fratrum nostrorum, super quibus fuerat a partibus litigatum.

Datum Laterani, xiii Kal. Augusti.

CL.

VIMANENSI, DE COSTA, ET DE SANCTO TORNACO PRIORIBUS.

Ut archiepiscopo Bracarensi obediant.

(Laterani, xii Kal. Augusti.)

(73) Cum non liceat a capite membra recedere, non sufficimus admirari quod, sicut referente venerabili fratre nostro Bracarensi archiepiscopo nostris est auribus intimatum, licet Ecclesiæ vestræ in ipsius sint diocesi constitutæ, vos tamen nullum exemptionis privilegium prætententes, obedire sibi tanquam episcopo vestro contumaciter recusatis. Cum igitur crimen hariolandi sit repugnare, et seculus idololatriæ nolle acquiescere, sustinere nolentes quod subditi prælati suis non obediant, ut tenentur, de communi fratrum nostrorum consilio per apostolica vobis scripta mandamus et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus præfato archiepiscopo et Ecclesiæ Bracarensi obedientiam et reverentiam debitam, sicut alii clerici suæ diocesis faciunt, de cætero sine contradictione qualibet impendatis, præscriptione temporis non obstante. Alioquin, sententiam quam idem in vos vel Ecclesias vestras propter hoc rationabiliter tulerit, ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, inviolabiliter observari.

Datum Laterani, xii Kalendas Augusti.

CLI.

PORTUGALLEN. ET LAMECEN. EPISCOFIS, ET ABBATI DE BURIO.

Ut archiepiscopo Bracarensi priorem S. Martini de Castro obedire cogant.

(Datum, ut supra.)

Intimante venerabili fratre nostro Bracarensi archiepiscopo, nostris est auribus intimatum quod dilectus filius prior Sancti Martini de Castro, occasione cujusdam privilegii quod, pendente lite, de novo, eodem archiepiscopo ignorante, a bonæ memoriæ Cælestino papa prædecessore nostro dicitur impetra-

(73) Cap. Cum non liceat, De præscriptionibus.

tum, obedientiam consuetam et reverentiam debitam denegat exhibere. Cum igitur de jure naturali procedat, et hoc ipsum in Evangelio Dominus manifestet quod, quæcunque volumus ut faciant nobis homines, et nos eadem eis facere debeamus, sicut nobis ab aliis debitum honorem impendi, sic fratribus et coepiscopis nostris a subditis deferri volentes, eidem priori de communi fratrum nostrorum consilio per scripta nostra præcipiendo mandamus ut non obstante hujusmodi privilegio, neque commissione ad te, frater episcopo, et prius episcopum Lamecensem et dilectum filium priorem ecclesiæ postea impetrata, præfato archiepiscopo et Ecclesiæ Bracarensi de cætero sine contradictione qualibet, sicut alii prælati suæ diœcesis faciunt, humiliter obedire procuret. Quocirca discretionis vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si prædictus prior mandato nostro parere noluerit, vos eum ad id veritate cognita per censuram ecclesiasticam sine appellationis obstaculo compellatis. Quod si omnes, etc.

Datum, *ut supra*.

CLII.

OXOWENSI, PORTUGALENSI, ET PLACENTINENSI
EPISCOPIS.

*Ut causam Compostellani et Bracaren. archiepiscopi
super Ecclesia Zamorensi cognoscant.*

(Datum, *ut supra*.)

Cum olim inter Toletanam et Bracarensem Ecclesias super Zamorensi episcopatu, quem tunc Toletanus archiepiscopus, ut dicitur, possidebat, quæstio verteretur, felicitis recordationis Eugenius papa prædecessor noster, nec Compostellanensi archiepiscopo nec episcopo Zamorensi citato, nec denuntiatione aliqua, sicut venerabilis frater noster Compostellanensis archiepiscopus asseverat, super hoc facta eisdem, sententiam pro Bracarensi Ecclesia promulgavit, scribens episcopo, clero et populo Zamorensi ut ei et Ecclesiæ Bracarensi tanquam suæ metropoli humiliter obedirent ac postmodum possessionem ipsius Bracarensis archiepiscopus, sicut nobis ex parte sua fuit propositum, est adeptus. Postmodum vero idem Compostellanus archiepiscopus primo a bonæ memoriæ Alexandro papa ac demum a Lucio prædecessoribus nostris ad delegatos judices contra Zamorensis episcopum, qui tunc se juxta ejusdem archiepiscopi assertionem habebat pro libito, litteras impetravit; qui pro eo diffinitivam sententiam protulerunt: cujus inquisitionem felicitis recordationis Urbanus papa prædecessor noster commisit ad petitionem venerabilis fratris nostri Bracarensis archiepiscopi faciendam. Nuper autem cum idem Compostellanus et idem Bracarensis archiepiscopi propter hanc et alias causas, quas habebant ad invicem, ad nostram præsentiam accessissent et super his fuisset ab eis aliquandiu disceptatum, de consilio fratrum nostrorum sententiando decrevimus ut illa sententia in nullo prorsus obsisteret archiepiscopo vel Ecclesiæ Bracarensi. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta

A præcipiendo mandamus quatenus, sive adversus eundem Compostellanum, sive adversus venerabilem fratrem nostrum Zamorensis episcopum, vel etiam adversus utrumque super hoc agere voluerit archiepiscopus Bracarensis, denuntiatione tamen facta prius a vobis Compostellano, ut, si voluerit, Zamorensis episcopum tueatur, si Bracarensis Zamorensis maluerit convenire, vos ad locum congruum accedentes, ad quem partes suos possint testes inducere, et de fama diligentius inquirentes, partibus convocatis, et ipsius causæ meritis per earum assertionem plenius intellectis, ad sententiam, appellatione postposita, procedatis, facientes, etc. Testes cogantur. Quod si omnes, etc., tu, frater Oxomen., etc., ita quod si alterum vestrum, fratres B Portugalen. et Placentin. decedere forte contigerit, liceat metropolitano suo in locum decedentis quem voluerit ex suis suffraganeis subrogare.

Datum, *ut supra*.

CLIII.

CLERICIS SANCTI GRISOGONI, TAM PRÆSENTIBUS QUAM
FUTURIS, CANONICE SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, x Kal. Augusti.)

Ea quæ a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus ratione prævia statuuntur, tanto volumus firmissime observari, quanto de maturiori videntur consilio processisse; et ne inoposterum alicujus valeant temeritate turbari, apostolico sunt munimine fulcienda. Sane cum bonæ memoriæ Joannes Crema Ecclesiæ vestræ presbyter cardinalis in præsentia felicitis recordationis Calixti papæ prædecessoris nostri adversus clericos Sancti Salvatoris de Curte suam deposuisset querelam, pro eo videlicet quod tam ei quam Ecclesiæ vestræ debitam obedientiam subtraxissent, et jura parochialia denegarent, idem prædecessor noster, utraque parte ad suam præsentiam evocata et rationibus utriusque diligenter auditis et cognitis, inspectis etiam privilegiis bonæ memoriæ tam Joannis XV papæ, quod supradictam Ecclesiam Sancti Salvatoris de Curte in fundo Ecclesiæ vestræ sub censu annuo constitutam monstrabat, quam Urbani II in quo evidenter diffinitum agnovit ut clerici prædictæ Ecclesiæ Sancti Salvatoris essent in canonica subjectione, et facerent vobis et Ecclesiæ vestræ obedientiam. et deberent scrutinium, baptismum, capitulum, processiones et clericorum ordinationes vobis et Ecclesiæ vestræ sicut proprio titulo exhibere, quæ idem cardinalis ad tuitionem suæ causæ in medium producebat, fratrum suorum habito consilio per sententiam diffinitivam præfatum Ecclesiam Sancti Salvatoris debere in prædictis omnibus vestræ Ecclesiæ respondere; quam videlicet sententiam bonæ memoriæ Innocentius et Lucius papa secundus postmodum confirmarunt, sicut eorum vidimus privilegiis contineri. Cumque postmodum prædicti clerici eandem nolent sententiam observare, bonæ memoriæ Guido Ecclesiæ vestræ Sancti Grisogoni presbyter cardinalis, in præsentia

felicitis memorie Adriani papae, anno ejus primo, suam deposuit questionem. Qui, auditis et cognitissimam proponerentur hinc inde et inspectis privilegiis bonae recordationis tam Urbani quam Calixti Romanorum pontificum, et qualiter hanc eandem controversiam, cum in suis temporibus inter ipsas Ecclesias emerisset, diffinierit, controversiae ipsi debitum finem imposuit et eorum sententias privilegii pagina confirmavit et clericos illius Ecclesiae vobis vestrisque successoribus et Ecclesiae vestrae beati Grisogoni parochialia jura sicut proprio titulo exhibere decrevit. Postmodum autem quinto anno pontificatus ejusdem Bonadies presbyter cardinalis Ecclesiae vestrae, cui praedicti clerici Sancti Salvatoris, tanquam contumaces et rebelles, subjectionem et obedientiam facere noluerunt, accessit ad eundem pontificem praedecessorem nostrum Adrianum, et coram eo de illis suam deposuit questionem. Qui cum eandem causam cognoscendam bonae memorie Bernardo Portuensi episcopo commisisset, idem episcopus, praedecessoris nostri Calixti sententia diligenter inspecta, de mandato ejusdem pronuntiavit eandem sententiam a dictis clericis Sancti Salvatoris debere inviolabiliter observari, sententiam ipsam proferens sicut in authentico scripto per manum scriniarii exinde facto continetur expresse, qua ad exhibitionem juris parochialis Joannem oeconomum praedictae Ecclesiae et omnes ejusdem Ecclesiae clericos condemnavit, videlicet in scrutinio, baptisate, capitulo, processione et clericorum ordinatione; et praefatum titulum Ecclesiae vestrae Sancti Grisogoni ad omne jus parochiale restituit, sicut in privilegiis vestrae Ecclesiae continetur. Caeterum cum, tempore felicitis recordationis Alexandri papae III, saepedicti clerici contumaces existent et rebelles nec latae sententiae vellent aliqua ratione parere, ad instantiam clericorum tunc Ecclesiae vestrae eos ad suam praesentiam evocavit; qui coram eo proponere curaverunt quod sententia illa non deberet aliqua ratione tenere, pro eo quod interposita fuerat, appellatione suspensa, et etiam lata contra libertatem Ecclesiae suae per privilegium apostolicae sedis indultam: in quo videlicet privilegio continebatur expressum, quod Ecclesia Sancti Salvatoris de Curte nulli alii nisi Romanae Ecclesiae subiaceret. Quod quidem privilegium, sicut in publico instrumento per manum scriniarii exinde facto habetur, ab oeconomo Ecclesiae vestrae in controversia illa quae actitata est coram praedicto Bernardo episcopo Portuensi et alia similiter privilegia quae pro libertate suae Ecclesiae praetendebant, sunt falsitate penitus confutata; tum quia recens junctura et incollatura evidentius apparebat et multa in semendacia continebant; tum quia nullis aliis temporibus visa sunt vel exhibita. Auditis itaque et cognitissimam utriusque partis rationibus et privilegiis praedecessorum nostrorum Romanorum pontificum diligenter inspectis, habito fratrum suorum consilio, praedicti episcopi sententiam confirmavit, et perpetuis temporibus firmam manere sancivit; quam

etiam felicitis recordationis Lucius papa III praedecessor noster ratam habuit cum duo ex clericis Sancti Salvatoris, quos ad suam propter hoc praesentiam evocarat, coram eo confessi fuissent sententiam fuisse prolatam, eandem se servasse ac servare firmiter velle asserentes. Nos igitur eorumdem praedecessorum nostrorum Joannis, Urbani, Calixti, Honorii, Innocentii, Lucii, Adriani et Alexandri vestigiis inhærentes, eandem sententiam auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti pagina communimus. Vobis etiam vestrisque successoribus et per vos eidem Ecclesiae vestrae S. Grisogoni in perpetuum confirmamus ecclesias et capellas quae infra ejusdem beati Grisogoni parochiam continentur, videlicet saepedictam ecclesiam S. Salvatoris de Curte, quae etiam Felix Aquila nuncupatur, ecclesiam Sanctae Bonosae, ecclesiam Sanctae Agathae, cum pertinentiis earum; ecclesiam Sancti Stephani, quae utroque jure, parochiali videlicet et proprietatis, ad vestram dignoscitur Ecclesiam pertinere: ut quidquid dignitatis, quidquid reverentiae, quidquid parochialis juris matrix Ecclesia in suis habet ecclesiis et capellis, hoc vos in istis per Dei gratiam habeatis, tam in ordinationibus clericorum per eandem ecclesias collocandorum, sive ad ecclesiasticos ordines promovendorum, quam in scrutinii, baptismatibus, processione, capitulis, et in criminalium quae publica sunt judiciis. Nullus ergo episcopus, nullus cardinalis, nullus abbas, nullus archipresbyter in praedicto beati Grisogoni titulo, in capellis et territoriis earum, parochialia sibi jura audeat vindicare; nec abbatum alicui facultas sit parochianos vestros, nisi forte ab eis deliberatum sit, in suis ecclesiis sepelire. Quod si viventes adhuc religionis intuitu apud eos sepeliri deliberaverint; cum vestra quoque praesentia salva matricis Ecclesiae justitia, tumultentur. Ad haec adjicientes, vobis vestrisque successoribus et per vos Ecclesiae vestrae perpetuo confirmamus ecclesiam Sancti Juliani, cum domibus, cellis, cryptis; hortis, vineis et arenariis suis, cum terris cultis vel incultis, silvis, pantanis et pratis suis, cum suis aquinolis in rivo qui vocatur Arton: quae quidem ecclesia sita est juxta castrum quod vocatur de Guid; casale de Maliana, cum turri, vineis, agris cultis et incultis, pratis, silvis, aquis et aquarum decursibus; vineas quas in Marcello, in Rosario et in pratis papae possidetis, cum pratis et aliis pertinentiis suis; vineas etiam et terras in Virgine; molam quam in flumine Tiberis habetis et quartam partem alterius molae; casale in campo de Merulis, terras in Marcello, terras in Ventrebublo, cum aliis omnibus quae in praesentiarum juste et canonice possidetis, vel in futurum, largiente Domino, poteritis adipisci. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat honores et bona saepesatae Ecclesiae vendere, in feudum dare, aut ab eadem Ecclesia modis quibuslibet alienare, ipsam Ecclesiam temere perturbare, etc. Salva sedis apostolicae auctoritate. Si qua igitur, etc.

Datum Laterani, per manum Rainaldi Acheruntiniar-chiepiscopi, cancellarii vicem agentis, x Kal. Augusti, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

CLIV.

AIMERICO ABBATI CADUNIENSI:

Ut reformatio istic edita et a leg. apost. probata, seruetur.

(Laterani, x Kal. Augusti.)

Inter cæteras sollicitudines quæ nobis ex officio creditæ servitutis incumbunt, animum nostrum sollicitior cura perurget, cum eos qui terrenas illecebras sumendo habitum regularem deberent penitus abdicasse et obsequiis efficacius divinis insistere, audimus esse inquinamenti malitiæ ac dissolutionis vitii irretitos, et ad eorum correctionem studium efficacis et promptam voluntatem nos convenit adhibere. Nimirum cum per insinuationem tuam ad apostolatus nostri audientiam pervenisset, zelo Dei conscientiam tuam, sicut credimus, excitante, quod ab antiquo abbatis Caduniensis non solum pastorem de ordine Cisterciensi suscepit, sed etiam habitum et observantiam regularem, per quam tam in temporalibus quam spiritualibus olim cælestium donorum profecerat incrementis, et tandem per quosdam indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui cervices suas indomitas ab illo iugo suavi et salutari minus licenter excutere præsumperunt, ad tantæ dissolutionis miseriam peccatis exigentibus jam devenit, ut a malitia inhabitantium in ea, sicut etiam ex testimonio plurimorum didicimus, defectum minaretur pariter et ruinam; propter hoc bonæ memoriæ a Pictaven. et venerabili fratri nostro R. Petragoricensi episcopo et dilecto filio Araldo archidiacono Petragoricensi præcipiendo mandavimus (74) ut ad locum pariter accedentes, quidquid corrigendum invenirent tam in capite quam in membris, auctoritate freti apostolica, solum Deum habentes præ oculis, prævia ratione corrigerent, et fratres ipsos diligentius commonescentes, ut redirent ad ordinem Cisterciensem, a quo formam religionis sumpserunt, procederint ad emendationem ipsius loci tam in capite quam in membris, prout expedire viderint, et quod statuerent, per censuram ecclesiasticam facerent firmiter observari, conspirationes (75) etiam et vitium proprietatis penitus extirpari, et fratres quos morientes in eo contingeret vitio deprehendi, Christiana sepultura carere. Adjectum fuit etiam quod si prædicti tres iudices interesse non possent, reliqui duo præmissa exsequi non differrent. Unde prædicti episcopus et archidiaconus Petragoricenses, sicut tenor litterarum suarum nobis plenius intimavit, cum dictus episcopus Pictavensis jam esset morte præventus, ad tuum monasterium accedentes, et intelligentes per famam publicam fratres ejusdem monasterii tam in propriis habendis quam in dissolutione vitæ suæ graviter dif-

A famatos, et eosdem propter nimiam dissolutionem, in qua erant nimium obstinati, et admonitionem penitus contemnebant, ad debitum religionis statum nullatenus aliter nisi per ordinem Cisterciensem posse reduci, astantibus plurimis discretis viris tam clericis quam baronibus, ad quos locus ille ratione foundationis dignoscitur pertinere, ipsum monasterium Caduniense decreverunt ad Cisterciensem ordinem reducendum, et ipsum, cum omnibus abbatibus suis, abbatie Pontiniacensi præsentem ipso G. Pontiniacen. abbate, in perpetuum submiserunt; et quod ab eis statutum est et decretum, dilectus filius noster P. Sanctæ Mariæ in via Lata diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, sicut nobis per suas litteras innotuit, auctoritate suæ legationis postmodum confirmavit. Nos igitur tuis justis postulationibus grato et pio concurrentes assensu, quod ab ipsis iudicibus et prædicto cardinali provida deliberatione factum est ratum et firmum habentes, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus, statuentes in prædicto monasterio tuo et aliis ei subjectis Cisterciensem ordinem futuris temporibus inviolabiliter observandum, et eadem Pontiniacensi abbatie, sicut est superius prælibatum, perpetuo deinceps fore subjecta. Decernimus ergo, etc. confirmationis et constitutionis, etc.

Datum Laterani, x Kal. Augusti.

CLV.

BURDEGALENSI ARCHIEPISCOPO, AGENNENSI ET PICTAVIENSI EPISCOPIB.

De eodem argumento.

(Laterani, vi Kal. Augusti.)

Inter cæteras sollicitudines, etc., usque ad verum fore subjecta. Quocirca fraternitati vestra: per apost. scripta mandamus atque præcipimus quatenus in monasterio Caduniensi et aliis abbatibus quæ sunt illi subjectæ, sub obedientia Pontiniacensis abbatis per censuram ecclesiasticam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, Cisterciensem ordinem servari sine refragatione aliqua faciatis. Et quoniam abbas Faesiensis per abbatem Gundoniensem et quosdam Cadunienses monachos se in locum antedicti Aimerici Caduniensis abbatis intrusit et eo cassato, et excommunicatione promulgata tam in ipsum quam in abbatem Gundoniensem et complices eorum, Geraldus de la Costa cantor Caduniensem ipsam abbatiam per intrusionem similiter occupavit, qui licet cassatus fuerit auctoritate apostolicæ sedis et cum fautoribus suis excommunicationis vinculo innodatus, sæpedito Aimerico Caduniensi abbate in corporalem possessionem abbatie suæ reducto, eandem abbatiam per laicalem potentiam adhuc violenter nititur detinere; volumus nihilominus et mandamus ut juxta sententiam in eos rationabiliter latam faciatis ipsos et universos fautores eorum sicut excommunicatos usque ad condignam satisfactionem ab omnibus arctius

(74) Vide lib. I. epist. 146.

(75) Vide notas nostras ad consillium Monspeliense habitum an. 1214, cap. 16.

evitari. Nullis litteris obstantibus harum tenore ta- A
cito. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, vi Kalendas Augusti.

CLVI.

ASISINATI EPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI PERUSINI.
Ut archipresbytero purgationem canonicam super
Simoniam indicant.

(Datum, ut supra.)

Cum civitatem Perusinam inter alias quæ beati
Petri juris existunt speciali diligamus affectu et uti-
litati cleri et populi velimus sollicitius imminere,
quæ inter eos scandalum generant de medio tollere
cupimus, et ea fovere per quæ pax inter eos valeat
conservari. Sane, sicut ex litteris venerabilis fratris
nostri episcopi et dilectorum filiorum cleri et popu-
li Perusinorum nobis innotuit, ex discordia illa B
quæ inter I. archipresbyterum et Hermannum cano-
nicum est exorta, super eo quod dictus Herman-
nus intendebat de Simoniam et dilapidationem præfa-
tum archipresbyterum accusare, concepto jam et
recepto libello tota fere civitas est commota; et si
ea de medio tolleretur, grata inde posset ipsi civi-
tati tranquillitas provenire. Nos ergo prædictorum
episcopi et cleri et populi precibus inclinati, jam-
dicto Hermannus, qui, sicut suis nobis litteras inti-
mavit, sponte vult a præfati archipresbyteri accu-
satione desistere, abolitionem duximus indulgen-
dam, eum ab observatione nostri iudicii absolven-
tes. Ipsum archipresbyterum, qui etiam suis litteris
purgationem canonicam obtulit, licet ei de rigore
canonum septima sui ordinis manus esset purgatio
inducenda, tertia manu duntaxat innocentiam suam
purgari misericorditer indulgemus super crimine
Simoniam; ita duntaxat, ut inter eos nullum omnino
colludium intercedat; quod utique si foret admis-
sum, gravissime puniremus. Volentes autem etiam
in hac parte prædictis archipresbytero et canonico
misericordiam exhibere, ne ad nos accedendo fati-
gentur laboribus et expensis, discretioni vestræ per
apostolica scripta mandamus quatenus gratiam eis
impensam in publicum proponentes, purgationem
ab ipso archipresbytero, juxta quod præmissum est,
publice recipere procuretis; ut ex hoc mala fama
quiescat, quæ aures resperserat populares. Quia
vero dilapidationis vitium, propter enormè damnum
Ecclesiam, remanere nolumus indiscussum, per apo-
stolica vobis scripta mandamus quatenus appella-
tione remota, iniquitatis super eo diligentissime
veritatem; et quod inveneritis, vestris nobis litteris
intimetis: ut per inquisitionem vestram sufficien-
ter instructi, melius procedere valeamus.

Datum, ut supra.

CLVII.

ANDRÆA ACHERUNTINO ARCHIDIAcono.

Ipsi archidiaconatum cum omni jure tribuit.

(Datum Laterani.)

Sacrosancta Romana Ecclesia, etc., usque ad ver-
bum suscipimus. Specialiter autem archidiaconatum
Acheruntinæ Ecclesiam, cum omni jure, libertate ac

dignitate, qua ipsum prædecessores tui hactenus ha-
buisse noscuntur, sicut illum juste possides et quiete,
devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus,
et præsentis scripti pagina communimus. Decerni-
mus ergo, etc., protectionis et confirmationis, etc.

Datum Laterani.

CLVIII.

VERONENSI PRESBYTERO CAPELLANO SANCTI MICHAELIS
DE TROVALD.

Ecclesiam S. Michaelis recipit sub protectione apo-
stolica.

(Laterani, ii Kal. Augusti.)

Ex parte tua et nobilium virorum Opithingorum
et Cadulingorum patronorum ecclesiam Sancti Mi-
chaelis de Trovald fuit a nobis precum instantia po-
stulatum ut ecclesiam ipsam, quam Ecclesiam Roma-
næ censualem facere volebatis, sub protectione apo-
stolicæ sedis et nostra recipere deberemus. Nos
igitur tuis et præmissorum nobilium precibus incli-
nati, eandem ecclesiam sub beati Petri et nostra
protectione suscipimus, et præsentis scripti pagina
communimus. Ad iudicium autem hujus ab aposto-
lica sede protectionis obtentæ, bizantius unus nobis
nostrisque successoribus annis singulis persolvetur.
Decernimus ergo, etc., protectionis, etc.

Datum Laterani, ii Kal. Augusti.

CLIX.

SUFFRAGANEIS ACHERUNTINE ECCLESIE.

Quod ipsorum archiepiscopus brevi ad ipsos sit ven-
turus, etsi pontifex illibenter eum dimittit.

(Datum, ut supra.)

Quantum honoris et gratiæ vobis in consecratione
venerabilis fratris nostri R. Acheruntini archiepi-
scopi et in concessione pallii facta eidem, duxeri-
mus exhibendum, vestra, sicut credimus, fraterni-
tas satis intelligit per seipsam. Non enim in hoc
vel utilitatem nostram, vel ipsius archiepiscopi com-
modum, sed necessitatem Ecclesiam vestræ duximus
potius attendendam, cum non modicum obsequiis
nostris ex ejus absentia, si ad vos accesserit, sub-
trahatur, et ipse, licet promotus videatur in ordine,
in eo tamen intelligitur minoratus, quod a latere
matris, circa quam longo tempore laudabiliter de-
servivit, ad filiam transferatur amplexus; in qua etsi
sollicitudinem exercere debeat pastorem, non ta-
men minus ei oneris ex hoc proveniet quam hono-
ris. Intelligentes autem necessitatem Ecclesiam Ache-
runtinæ, quæ communi cum vicinis Ecclesiis gra-
vatur excidio et bonæ memoriæ... quondam archi-
episcopi Acheruntini exsilium sola deplorat, redacta
in solitudinem et in diminutionem conversa, quæ
prius commissos sibi populos tam verbo quam exem-
plo muniebat pariter et monebat, inter ejusdem re-
gionis Ecclesias incluta quodammodo et præcellens,
cum non invenisset consolatorem ex omnibus che-
ris suis, dictum archiepiscopum, probatum vita, lit-
teratura pollentem, honestate præclarum, potentem
in opere et sermone, regimini ejus duximus depu-
tandum, subtrahentes non modicum commoditatibus

nostri ut ipsius Ecclesie possemus necessitatibus subvenire, ac sperantes quod per salubrem doctrinam ipsius sic in spiritualibus proficiat institutis, quod in temporalibus etiam per accuratam ejus sollicitudinem convalescat. Gratis igitur et humiliter factam vobis gratiam attendentes, ne videamini exhibitæ vobis benignitatis ingrati, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus ad eum, sicut patrem et pastorem vestrum, pium geratis devotionis respectum; et licet propter inclementiam aeris et tempus impacatum obsequiis nostris detentus, nondum ad gerendam ejusdem Ecclesie sollicitudinem, ob difficultatem itineris et viarum discrimina fuerit subire permisus, nihilominus tamen procuratorem et officiales ipsius sicut ipsum recipere ac de universis justitiis ejus ipsi curetis plenarie respondere, quoniam auctore Domino, vos in proximo visitabit. Sicut enim gratum habebimus, si ei curaveritis in omnibus humiliter et devote deferre, sic non poterimus æquanimitè sustinere, si inobedientes ei fueritis et rebelles.

Datum, ut supra.

CLX.

CAPITULO ANGLONENSI.

Ut suum archiepiscopum reverenter excipiant atque benigne tractent.

(Laterani, iv Non. Augusti.)

Quantum honoris, etc., ut supra, usque ad verbum convalescat. Cum igitur ipsum non solum in his in quibus ejus honoravimus decessorem, verum etiam in majoribus disposuerimus honorare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus præter id quod ei, tanquam metropolitano vestro, reverentiam tenemini debitam exhibere, de universis justitiis episcopalibus plene respondere curetis, donec de provisione Ecclesie vestræ aliud statuamus. Procuratorem etiam et officiales ipsius sicut ipsum recipere ac de universis justitiis ejus ipsis curetis plenarie respondere: scituri quod non possemus in patientia sustinere, si mandatis nostris præsumeritis contumaciter refragari. Noveritis etiam nos venerabilibus fratribus nostris Cupersanensi et Gravinensi episcopis dedisse firmiter in mandatis ut personaliter ad vestram Ecclesiam accedentes et litteras nostras vobis assignent at vos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant; ita quod si ambo, etc., alter eorum, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Augusti.

Scriptum est illis episcopis super hoc.

CLXI.

ACHERUNTINO ARCHIEPISCOPO.

Ut affidationes hominum pro consuetudine istius loci recipiat.

(Laterani, iv Kal. Augusti.)

Probata in multis apud nos tuæ sinceritas bonitatis inductione nos excitat speciali ut præter commune debitum quo universis tenemur Ecclesiis, Ec-

clesiæ tuæ commodis et augmentis ratione personæ specialiter intendamus. Eapropter, venerabilis in Christo frater, personam tuam gratam con. auctoritate tibi præsentium indulgemus ut homines qui se tibi vel Ecclesie tuæ recommendare voluerint, quod secundum terræ consuetudinem affidatio nuncupatur, cum in pluribus partibus parochiæ tuæ jus istud ecclesia Acheruntina ex antiqua consuetudine privilegiis regum obtineat, tibi recipere liceat et absque contradictione cujuslibet retinere. Decernimus ergo, etc., concessionis, etc.

Datum Laterani, iv Kalen. Augusti.

CLXII.

CAPITULO ET UNIVERSIS CLERICIS DE MATERA.

Ne a quoquam ad judicium sæculare trahantur.

(Laterani, ii Kal. Augusti.)

Ordinis clericalis immunitas eo est libertatis privilegio insignita, ut cum suos judices habeat, sub quibus possit et debeat conveniri, a sæculari judicio penitus sit exempta: quæ nimirum nullis publicarum functionum oneribus obligata, jugum sæcularis effugit servitutis. Unde ut vos sub regimine venerabilis fratris Rainaldi archiepiscopi vestri, cujus sinceritas bonitatis apud nos approbata in multis ad provisionem vestram specialiter nos astringit, liberioribus possitis Domino militare, atque subeo amplioris libertatis beneficio vos et jura vestra tueri, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne aliquis ad judicium sæculare vos trahere aliqua temeritate præsumat, aut publicis exactionibus et angustiis fatigare; cum etiam super hoc principalis jus, sicut dicitur, emanarit. Decernimus ergo, etc., inhibitionis, etc.

Datum Laterani ii Kal. Augusti.

In eundem modum universis clericis per Acheruntinam diocesim constitutis.

CLXIII.

UNIVERSO POPULO DE MATERA.

Ut a cleri injuriis abstineant.

(Datum ut supra.)

Cum esse vos Ecclesie filios non negetis, aut liberam esse dicetis Ecclesiam, aut vos non negabitis esse servos, utpote nati fueritis ex ancilla, cum conditionem matris sequatur filius, secundum legitimas sanctiones. Pervenit autem ad audientiam nostram quod vos Ecclesias publicis exactionibus et angustiis aggravatis, et clericos ad forum interdum trahitis sæculare. Quia vero id in ecclesiasticæ redundat libertatis injuriam, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus ab universis Ecclesiarum gravaminibus desistatis, nec super possessionibus aut aliis contra consuetudinem et specialem etiam concessionem eis indultam trahatis clericos ad judicium sæculare; cum, secundum verbum Apostoli, suo domino stent, aut cadant. Alioquin sententiam quam venerabilis frater noster R. archiepiscopus vester per se vel procuratorem suum in aliquos propter hæc rationabiliter tulcrit, nos ratam habebimus, et

volumus usque ad satisfactionem congruam inviolabiliter observari.

Datum, ut supra.

CLXIV.

ACHERUNTINO ARCHIEPISCOPO.

Ut ecclesia S. Petri de Matera ad mensam archiepiscopi Acheruntini restituatur.

(Laterani, vi Id. Augusti.)

Ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod cum ecclesia Sancti Petri de Matera, quæ ad mensam dignoscitur Acheruntinæ Ecclesiæ pertinere, a bonæ memoriæ R. et P. Acheruntinæ Ecclesiæ archiepiscopis fuisset quibusdam minus licite infeudata, felicitis recordationis P. ejusdem Ecclesiæ archiepiscopus ad venerabilem fratrem nostrum Potentin. episcopum super hoc commissionis litteras a sede apostolica impetravit. Qui personaliter ad locum accedens, Ecclesiam ipsam mensæ Acheruntinæ restitui sententialiter judicavit. Nos igitur sententiam ipsam, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habentes et firmam, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Idus Augusti.

CLXV.

EIDEM.

Ut decimæ ecclesiis integre persolvantur.

(Laterani, vi Id. Augusti.)

Cum de latere nostro fueris in archiepiscopum Acheruntinum assumptus, tam te quam Acheruntin. Ecclesiam specialiter honorare disponimus, in his præsertim quæ justitiam sapiunt et continent æquitatem. Sane significasti nobis in nostra præsentia constitutus, quod cum in quibusdam locis tuæ diocesis integre quondam decimæ solverentur, dum prædia, de quibus decimæ proveniebant, essent in sæcularium potestate, postquam possessionum ipsarum dominium ad religiosos quosdam seu ecclesiasticos viros devenit, cultores earum, quia decimas ipsis religiosus seu ecclesiasticis viris exhibent terragii ratione, decimas Ecclesiis non persolvunt. Præterea homines de Matera, licet decimas integre non persolvant, eas tamen quas solvunt pro motu voluntatis propriæ dividentes, quamdam partem Ecclesiis, quamdam pauperibus, quamdam suis patris impendunt; per quod tam tuo quam Ecclesiarum juri non modicum derogatur. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus annuentes, ut cultores possessionum, de quibus decimæ Ecclesiis constitutis in diocesi tua debentur, ad ipsas, non obstante eo quod pro terratico solvunt, cum integritate reddendas et ut homines de Matera eas de cætero aliter dividere vel distribuere non præsumant, sed ipsas Ecclesiis quibus debent sine diminutione persolvant, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Ad hæc, auctoritate tibi præ-

(76) Cap. Sicut nobis: De sententia excommunicat.

A sentium indulgemus ut possessiones spectantes ad mensam tuam alienatas illicite, legitime tibi liceat revocare. Præterea concessionem ecclesiarum et præbendarum non vacantium a prædecessoribus tuis factas contra statuta Lateranensis concilii præter apostolicæ sedis mandatum, præsentium auctoritate cassamus; concessa tibi libera facultate testamentum de bonis Ecclesiæ Acheruntinæ a prædecessore tuo factum contra canonicas sanctiones auctoritate apostolica revocandi. Nulli ergo, etc., concess. et cassationis, etc.

Datum Laterani, vi Idus Augusti.

CLXVI.

ASISINATI EPISCOPO.

Quod excommunicati absolutionis litteras exhibere teneantur.

(Laterani, ii Id. Augusti.)

(76) Sicut nobis tuis litteris intimasti, cum aliquos tuæ diocesis clericos vel laicos culpis suis exigentibus excommunicationi supponis, ipsi postmodum ad te, nulla satisfactione præmissa, sine testimonialibus litteris redeunt, dicunt se absolutionis beneficium recepisse. Quibus si credi debeat in hac parte, per nos instrui suppliciter postulasti; cum propter causam hujusmodi, sicut dicis, tuæ sententiæ a subditis contemnantur. Nolentes itaque malitiis hominum indulgere, fraternitati tuæ taliter respondemus, quod, nisi excommunicati a te super absolutione sua litteras nostras vel illius cui vices nostras in hac parte commissimus reportarint, aut alio modo legitimo de illorum tibi absolutione constiterit, tu eorum absolutioni fide non habita, ipsos pro excommunicatione, ut prius, habeas et facias evitari.

Datum Laterani, ii Idus Augusti.

CLXVII.

ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO, COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS, ET UNVERSO POPULO IN REGNO SICILIÆ CONSTITUTIS.

De absolutione Marcowaldi.

Ad reconciliationem et receptionem Marcowaldi debitum officii pastoralis, quo tenemur omnes ad viam rectitudinis revocare ac redeuntis recipere, nos induxit, et optata regni tranquillitas invitavit ut simul et humiliarem hostem et humiliatum et pœnitentem ejus reciperemus exemplo qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat, qui Chanaanem et publicanum non solum vocavit ad pœnitentiam, sed et traxit. Ut autem super modo reconciliationis ipsius non possit ab aliquo dubitari, formam excommunicationis et receptionis præsentibus duximus litteris explicandam. Forma excommunicationis hæc fuit.

Excommunicamus et anathematizamus ex parte Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus auctoritate et nostra Marcowaldum et omnes fautores ejus, tam Teutonicos quam Latinos,

specialiter Diopuldum, Othonem, Siffredum et Othonem de Lavian. Hermannum et Castellatum Sorellæ, qui principaliter adhærent Marcowaldo : quia cum idem Marcowaldus a dilectis filiis nostris C. tituli Sancti Laurentii in Lucina et I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis, communitus fuerit ut ab ecclesiarum et villarum incendio et vastatione cessaret, quæ in eorum oculis committebat, et exercitum dimitteret, cujus occasione tota fere Marchia vastabatur, eorum monitis non satisfacit, propter quod ab eis excommunicatus fuit; et quia juramentum multoties nobis præstitum violare ac patrimonium Ecclesiæ invadere ac detinere præsumpsit, et nunc regnum Siciliae, quod ad jus et proprietatem beati Petri pertinere dignoscitur, cujus balium cum regis tutela illustri memoria C. imperatrix nobis testamento reliquit, infestat et ininitur occupare. Omnes autem qui ei fidelitatis vel societatis juramento tenentur, denuntiamus penitus absolutos. Si quis autem clericus cujuscunque dignitatis et ordinis officia ecclesiastica vel sacramenta divina ei vel sequacibus suis ministrare præsumeret, sciat se dignitatis et ordinis periculum incurrisse. Item excommunicamus I. quondam electum Sanctæ Severinæ, qui eidem Marcowaldo adhærens, administrationem Salernitanæ Ecclesiæ de ipsius manu recepit.

Forma receptionis hæc fuit. Juravit Marcowaldus publice, sine pacto quolibet et tenore, super crucem et Evangelia, quod super omnibus pro quibus excommunicatus existit sine fraude mandatis nostris obediet universis, quæ sibi per nos vel nuntios aut litteras nostras duxerimus facienda. Tenor vero mandati apostolici fuit talis. Mandatum est ei, sub debito præstiti juramenti, ut a balio regni, invasione quoque ac molestatione ipsius per se ac suos omnino desistat, nec ipsum aut patrimonium beati Petri per se vel alium ullo modo molestet; universa quæ de regno per se vel suos invasit, quæ detinentur ab ipso, restituat et ab omni prorsus obligatione absolvat; quæ vero detinentur ab aliis pro posse suo restitui faciat bona fide. Super his autem quæ nec ab ipso nec suis habentur, utpote super damnis et injuriis illatis præsertim nobis et monasterio Casinensi, satisfaciat competenter secundum dispositionem nostram et proprias facultates. In clericos de cætero et viros ecclesiasticos manus nec injiciat nec injici faciat violentas. Cardinales et legatos apostolicæ sedis nec spoliat nec spoliari nec capi faciat, aut etiam obsideri: nisi forsitan impugnatus ab eis, in defensionem propriam id facere cogatur. Non quod id tunc ei licere dicamus, sed quia hoc ei non interdiximus ex debito juramenti. Accedens igitur Marcowaldus Verulas ad præsentiam venerabilis fratris nostri O. Ostien. episcopi et dilectorum filiorum G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyteri et H. Sancti Eustachii diaconi cardinalium, legatorum apostolicæ sedis, juxta modum expres-

A *superius publice juramentum exhibuit et secundum Ecclesiæ formam beneficio absolutionis obtento, mandatum sub eodem tenore recepit et se promisit fideliter impleturum. Quod autem ei nihil super terra illa mandavimus quam antequam nunc ultimo regnum intraret, ex concessione fuerat imperatoris adeptus, nullatenus admiremini, cum propter eam non fuerat excommunicatione notatus. De ipsa tamen dante Domino ad nostrum et charissimi in Christo filii nostri F. Siciliae regis illustris honorem vobis scientibus utiliter disponemus. Nullus aliquatenus blandiatur quod secundum aliam formam idem Marcowaldus juramentum præstiterit aut aliter fuerit receptus a nobis; nec turbentur in aliquo corda vestra, sed potius solidentur; cum si servaverit quod ei est sub debito præstiti juramenti mandatum, ad statum totius regni et tranquillitatem vestram sit non modicum proventurum. Si autem, quod non credimus, non servarit, nihil sit auctoritati nostræ detractum, sed ejus sit potius potentia diminuta; et tam ex inclementia temporis quam ex forma mandati quam facimus, absoluti fautores ejus jugiter ad propria revertantur. Nos quoque non solum pro commissis excessibus, verum etiam pro reatu perjurii, eum et fautores ipsius, si forte contra factum et receptum mandatum veniret, in eandem excommunicationis sententiam reducere curavimus et esset contra eum manus nostra ex virtute divina validior quam fuisset. Inspiret autem ei is qui vult omnes homines salvos fieri et neminem vult perire ut ita fideliter mandatum nostrum observet, ut nec Creatorem offendat nec nos oporteat contra eum gravius commoveri. Monemus igitur universitatem vestram ac per apostolica vobis scripta mandamus quatenus circa devotionem apostolicæ sedis et ejusdem regis fidelitatem ex hoc ferventiores effecti, ea quæ honorem ipsius, quietem vestram et statum regni respiciunt, sollicitè procuretis, ab omnibus vobis præcaventes insidiis, ne per securitatem aut fraudem aliquid vobis sinistri valeat evenire. Nos enim, dante Domino, nec regi, nec regno, nec vobis ipsis aliqua occasione deerimus; sed ea curabimus promovere, quæ totius regni respicient incrementum.*

CLXVIII.]

NOBILI VIRO MARCOWALDO IMPERII SENESCALCO.

Gratulatoria de conversione, et exhortatoria.

Si multitudinem et magnitudinem excessuum tuorum inspicias et circa te mansuetudinem et benignitatem apostolicæ sedis attendas, mandatum nostrum non solum justum intelliges, sed et plium. Creditur enim a multis religiosus viris et magnis quod pro tot et tantis excessibus, quos cum tuis fautoribus perpetrasti, satisfactio condigna non esset, si etiam jussus transfretare fuisses, in defensione terræ nativitatis Domini permansurus. Cum autem nos, non peccatorum tuorum magnitudinem attendentes, sed inspicientes potius solitam mansue-

tudinem apostolicæ sedis, ea tibi dederimus in mandatis quæ ad vitandum æternum interitum deberes facere per te ipsum, non debes aliquid in contrarium postulare, cum id noveris in animæ tuæ perniciem convertendum. Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiat? Licet enim ad reconciliationem tuam nos regni tranquillitas invitarit, amplius tamen debitum pastoralis officii nos induxit, quo tenemur errantes ad viam rectitudinis revocare. Plus igitur lucrum animæ tuæ quam terræ facere cupientes, cum spiritualia temporalibus a nobis præsertim sint merito præponenda; salutem animæ tuæ potius quam corporis attendentes, super eo quod postulasti a nobis per litteras tuas ut mandatum tibi a venerabili fratre nostro O. Hostien. episcopo et dilectis filiis G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbytero et H. Sancti Eustachii diacono cardinalibus ut a balio regni et invasione ac molestatione cessares, curarem misericorditer temperare, te modo cum Deo nequivimus exaudire. Miramur autem quod post factum et receptum mandatum te balium et procuratorem regni scribere non vereris, quanquam in litteris quas nobis misisti, id sub quodam involucro curaveris palliare. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta sub debito præstiti juramenti mandamus quatenus necessitatem in virtutem convertens, a balio, regni invasione ac molestatione desistas; cætera sub eadem tibi districtione mandata nihilominus servaturus; cum ipsa rerum experientia te certificare debuerit quod balium regni non poteris obtinere, pro quo tuus hactenus non profecit obtinendo conatus. Quia vero, sicut iidem episcopus et cardinales sua nobis relatione monstrarunt, quædam nobis exponere velles quæ nuntio nec litteris credere voluisti, gratum habemus, si ad præsentiam nostram accedas et ea efficias quæ idem episcopus per suas litteras plenius intimabit. Nos enim cum per litteras tuas de adventu tuo certificati fuerimus, æcurum tibi faciemus præstari ductum.

CLXIX

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO.

Quod episcopi absolvant eos qui manus in clericos injecerunt, nisi sit enormis læsio.

(Datum Laterani.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod in diocesi tua manus injicientes in clericos violentas, cum a sede apostolica nimium sint remoti, propter ætatem et infirmitatem illuc nonnunquam vix accedere valent, absolutionis beneficium petiuri. Ut autem excommunicatas hujusmodi ad nos non valentes, propter impedimenta quæ præmisimus proficisci, et mulieres clericos verberantes absolvere tibi liceat in diocesi tua, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus; nisi forte ipsorum excessus ita gravis fuerit et enormis, quod propter (77) Vide supra, epist. 145.

A hoc censura sit sedis apostolicæ requirenda. Nulli ergo, etc. nostræ concessionis, etc.

Datum, Laterani.

CLXX.

PETRO ARCHIEPISCOPO ET CAPITULO COMPOSTELLAN.

Justis petentium desideriis, etc. usque ad verbum assensu, sententiam dilecti filii nostri G. Sancti Angeli cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, prolatam super votis (77) beati Jacobi adversus P. abbatem et monasterium Cellæ-Novæ, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, etc., Nulli ergo, etc., confirmationis, etc.

CLXXI.

PRIORI ET CAPITULO SAREN.

(Laterani, 11 Non. Augusti.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, monasterium de Junquaria et jus quod illis memorie A. quondam Hispaniarum imperator vobis concessit in eo, cum jure patronatus concessio vobis a militibus patronis ipsius, sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos Ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus.

Datum Laterani, 11 Nonas Augusti.

CLXXII.

ABBATI GEMBLACENSIS.

Non imputatur electio confirmato, si eo prohibente pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

(Laterani, 11 Id. Augusti.)

(78) Sicut nobis tuis litteris intimasti, cum in Gemblacensi Ecclesia fueris a tenera nutritus ætate, monachus factus ibidem, in ætate matura consequenter promotus fuisti ad regimen Ecclesiæ Florinensis. Verum abbate Gemblacensi de medio post sublato, Gemblacensis Ecclesia, quæ prius te tanquam filium habuerat, inscium et absentem in patrem et pastorem per electionem te canonicam nominavit. Et quoniam pastore carebat Leodiensis Ecclesia cathedralis, postquam per dies aliquot moram feceras in Ecclesia Gemblacensi, ad Coloniensem Ecclesiam, quæ tua est metropolis, proficiscens, ipsius auctoritate in Gemblacensi Ecclesia interim ministrasti. Cæterum postquam in Leodiensi Ecclesia fuit episcopus institutus, is a te requisitus electionem de te factam noluit confirmare, aliud non præterens, nisi quod de minori loco translatus fueras ad majorem. Verum cum hæc tibi fieri pro extorquenda pecunia comperisses, sub interminatione anathematis vetuisti ne pro facto hujusmodi aliqua pecunia offerretur. Et cum quidam de fratribus, timorem Dei præ oculis non habentes, interventu munerum ad ipsius abbatie regimen aspirarent, seniores in Ecclesia quod malum imminens non nisi malo posset deprimi prævidentes, te inconsulto et penitus ignorante, contra excommunicationis a te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam et etiam exsolverunt, sicut tibi postmodum est relatam; et sic ab episcopo invitatus (78) Cap. Sicut tuis litteris, de Simonia.

tua, institutionem libere accepisti ab eo, quemadmodum aestimabas (79). Super his ergo nos duxit tua discretio consulendos, si propter promissionem incognitam et prohibitam, quemadmodum est præmissum, tibi peccati macula infligatur, vel si de promissione nunc tibi cognita, tu cum fratribus, qui fecerunt eam, debeas pœnitere, cum inhærere nolueris Simoniacæ pravitati, paratus pro grege Domini subire laborem, vel quamvis te conscientia non accuset, a suscepto regimine, si decreverimus, abstinere. Quamvis autem secundum sacrorum canonum instituta (80) etiam parvuli qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur; quia tamen longe diversum est non præbere consensum et expressim aliquid prohibere, taliter tibi duximus respondendum, quoniam ex eo quod contra prohibitionem et voluntatem tuam, a qua postmodum minime recessisti, aliquis, te penitus ignorante, promisit pecuniam et exsolvit, præsertim cum is (81) nulla tibi esset consanguinitate conjunctus, nihil tibi ad culpam vel poenam credimus imputari; nisi forte postea consenseris pecuniam solvendo promissam aut etiam reddendo solutam. Alioquin, contingeret quod alicujus factum insidias inimico parantis ei damnosum existeret cui penitus displiceret, et sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem qui dederunt pecuniam vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset Ecclesiæ manifestus quæ non judicat de occultis, pœna essent canonica feriendi.

Datum Laterani, 11 Idus Augusti.

CLXXIII.

6. ARCHIDIACONO, CANTORI, ET MAGISTRO SCHOLARUM
TORNACENSIBUS.

Definit controversiam de præbenda Ecclesiæ Insulanensis.

(Laterani, 11 Id. Augusti.)

Cum venissent ad apostol. sedem dilecti filii magister C. subdiaconus et P. presbyter pro controversia quam habebant adinvicem super præbenda Ecclesiæ Insulanensis, nos eis dilectum filium nostrum G. Sancti Georgii diaconum cardinalem concessimus auditorem. Coram quo dictus magister C. proponere procuravit quod cum olim a bonæ memoriæ C. papa prædecessore nostro ad præpositum Ecclesiæ Insulan. pro obtinenda in eadem Ecclesia præbenda litteras impetrasset, præpositus indulgentiam obtinuit ab eodem ne infra biennium aliquem in Ecclesiis suis recipere cogeretur. Iterum vero idem magister ad eundem præpositum ipsius prædecessoris nostri litteras reportavit ut elapso biennio præbendam ei conferret in Ecclesia Insulanensi, interim tamen ei stallum in choro et locum in capitulo assignaret et de quotidianis stipendiis idem magister cum canonicis perciperet portionem, venerabili fratri nostro Atrebatensi episcopo et dilectis filiis Ursicampi et

A Longipontis abbatibus super hoc exsecutoribus delegatis. Qui cum vellent in negotio ipso procedere, præpositus coram eis, post secundam citationem, apparens, mandatum cum mandatore asseruit exspirasse et ad sedem apostolicam appellavit. Cumque postmodum idem magister ad sedem apostolicam accessisset, Nos ad litteraturam ipsius, qui scholas dicebatur in artibus Parisiis habuisse, pium habentes respectum, eidem præposito dedimus in mandatis, quod cum idem magister, sicut proponebatur, oriundus de villa Insulana, aliquandiu in scholarum regimine deservisset et ad præsentationem ipsius Ecclesiæ fuisset in subdiaconum ordinatus, in beneficio competenti, quod ad ejus donationem spectaret, in eadem ipsi Ecclesia provideret. Dilectis etiam filiis decano et cantori et magistro F. canonico Remen. dedimus in mandatis ut super hoc mandatum apostolicum exsequi procurarent. Deinde vero iidem exsecutores, sicut ex litteris eorum accepimus, cum in Ecclesia Insulana præbenda dimidia vacavisset, magistrum ipsum investiendum ad præpositum destinarunt, qui ei beneficium quoddam, non ecclesiasticum, sed quod posset laico etiam assignari, temporale videlicet et incertum, litteraturæ et honestati ejusdem magistri non competens, quod etiam tunc temporis non vacabat, eidem curavit offerri. Ipsi vero eundem magistrum vacuum a præposito redeuntem et juxta onus eidem præbendæ annexum, in ordinem sacerdotii promovendi paratum, de prædicta dimidia curarunt auctoritate apostolica investire. Post investituram vero præpositus ipse dicto magistro per nuntium suum quindecim librarum redditus fecit offerri; quos quia recipere noluit, nuntius præpositi ad sedem apostolicam appellavit. Exsecutores insuper eundem magistrum ad Insulanum capitulum destinantes, ei stallum in choro et locum in capitulo assignari fecerunt; et canonici eum in fratrem suum et canonicum cum solita solemnitate receptum, ad possessionem admiserunt ejusdem beneficii corporalem. Verum dictus presbyter proposuit ex adverso quod olim præbenda quædam instituta fuerat in Ecclesia Insulana, non nisi presbytero conferenda, qui ad honorem beatæ Virginis divina diebus singulis celebraret. Verum prædecessor memoratus uni presbytero esse nimis onerosum attendens divina singulis diebus celebrare, præbendam ipsam divisit in duas: quas duobus diaconibus assignavit, juramento firmantibus quod in proximis quatuor temporibus ad presbyterii ordinem convolarent. Sed, ne ad consequentiam traheretur, statutum est a præposito et canonicis et sub pœna excommunicationis inhibendum ne beneficia ipsa conferrentur aliis nisi presbyteris jam promotis. Unde cum dicta dimidia vacavisset, sæpeditus præpositus eam ad preces capituli sui dicto presbytero, qui ad præsentationem eorum fuerat in presbyterum ordinatus, concessit, et eidem magistro paratus fuit in competenti bene-

(79) In tertia Collect. *postulabas.*

(80) 1. q. 5. cap. *Quicunque.*

(81) In tertia Collectione, *aliquis ex his.*

A ficio, videlicet quindecim librarum redditibus, pro-
 videre. Super quo idem præpositus ad prædictos ex-
 secutores Remen. per nuntium suum dicitur litteras
 impetrasse. Præterea cum biennium a tempore obt-
 entæ indulgentiæ tunc temporis non fuisset elapsum,
 præpos. tum ad eum recipiendum in Ecclesia Insu-
 lana proposuit non teneri, cum super hoc fuisset
 indulgentia impetrata. Cæterum magister C. indul-
 gentiam ipsam sibi non obesse respondit cum de ipsa
 etiam in litteris nostris mentio facta fuisset. Præ-
 terea ex quibusdam ab adversa parte inductis nixus
 est comprobare quod prædicta præbenda aliquando
 etiam fuerat aliis quam presbyteris assignata. Cum
 enim diceretur in litteris ipsis quod, secundum an-
 tiquam et magis usitatum consuetudinem Ecclesiæ
 Insulanæ, præbenda ipsa esset presbytero conferen-
 da, usitatum etiam esse dicebat ut aliis conferretur;
 cum etiam dicere quod aliquid inusitato magis usi-
 tatum fuerit, sit absurdum. Cum autem cardinalis
 prædictus quæ coram eo proposita fuerant, in no-
 stra et fratrum nostrorum audientia fideliter retu-
 lisset, nos causam ipsam vestro examini duximus
 committendam, discretionem vestræ per apostolica
 scripta præcipiendo mandantes quatenus, nisi vobis
 sufficienter constiterit per præpositum et capitulum
 Insulanum fuisse concorditer institutum et sub pœ-
 na excommunicationis inhibitu et hactenus obser-
 vatum ne prædictæ præbendæ aliis quam presbyte-
 ris conferrentur, super prædicta dimidia dicto pre-
 sbytero silentium imponatis, facientes per censuram
 ecclesiasticam, appellatione remota, eundem ma-
 gistrum plena et pacifica ipsius possessione gaudere.
 Quia vero presbyter ipse ad præsentationem præpo-
 siti et capituli Insulan. fuit in presbyterum ordina-
 tus, volumus nihilominus et mandamus quatenus
 prædictos quindecim librarum redditus ei assignari
 mandetis, donec ei per præpositum ipsius Ecclesiæ
 fuerit in beneficio competenti provisum. Alioquin,
 si de prædictis constiterit, super ipsa prædicto ma-
 gistro, cum non fuerit beneficium ipsi competens,
 silentium imponentes, eam ipsi presbytero per sen-
 tentiam, appellatione postposita adjudicare curetis
 et faciatis per censuram ecclesiasticam ejus pacifica
 possessione gaudere. Verum, ne dictus magister la-
 boris quem veniendo ad apostolicam sedem sustinuit
 mercede frustretur, ei faciatis prædictos quindecim
 librarum redditus a præposito, monitione præmissa,
 sublato appellationis et dilationis obstaculo, per cen-
 suram ecclesiasticam assignari; præbendam quæ
 primo vacabit in Ecclesia Insulana, donationi nostræ
 reservari mandantes personæ idoneæ conferendam:
 de qua si quid aliud fuerit ordinatum, nos illud ir-
 ritum decernimus et inane. Nullis litteris obstanti-
 bus præter assensum part. Quod si omnes, etc.

Datum Laterani, III Idus Augusti.

CLXXIV.

CLERO ET POPULO REGINENSI.

*Ut archiepiscopo suo per pontificem confirmato obe-
diant.*

(Laterani, XVII Kal. Septembris.)

Cum dilectus filius noster G. Sanctæ Mariæ in
 porticu diaconus cardinalis, cui vices nostras tam
 super balio regni quam officio legationis commisera-
 mus, apud Messanam pro ipsius regni negotiis mo-
 raretur, dilecti filii canonici Regin. eidem obitum . .
 bo. mem. Regin. archiepiscopi tam per litteras quam
 per suos concanonicos nuntiarunt. Postmodum aut-
 tem ad propria revertentes et convenientes in unum,
 invocata Spiritus sancti gratia, vota sua in venera-
 bilem fratrem nostrum I. tunc Regin. archidiac. con-
 tulerunt, eundem sibi unanimiter eligentes in pa-
 trem suum pariter et pastorem. Cumque ad prædicti
 cardinalis præsentiam accessissent, ut ab eo tam as-
 sensum quam confirmationem etiam obtinerent, ipse
 assensum eis regia vice concedens et electionem exa-
 minans, cum eandem invenisset canonice et de per-
 sona idonea celebratam, auctoritate apostolica con-
 firmavit. Cæterum cardinalis prædictus pericula via-
 rum diligenter attendens, ne dicti electi consecratio
 nimium differretur, venerabilibus fratribus nostris
 universis episcopis Reginensis Ecclesiæ suffraganeis
 dedit auctoritate apostolica in mandatis ut eidem
 munus consecrationis impenderent, pallium a no-
 bis, videlicet pontificalis officii plenitudinem, post-
 modum recepturo. In quibus prædictus cardinalis
 gratiam fecisse dignoscitur, cum idem archiepisco-
 pus et pro duobus mittere et propter duo ad nostram
 præsentiam accedere debuisset. Mittere quidem, pro
 assensu et confirmatione pariter impetrandis. Acce-
 dere vero, propter munus consecrationis et donum
 pallii obtinenda. Inter cætera namque privilegia quæ
 sibi sedes apostolica reservavit, unum est, et non
 minimum, quod patriarchæ, primatibus, et metropo-
 litani pro recipiendo pallio, pontificalis videlicet
 officii plenitudine, ad eam, tanquam ad magistram
 et matrem, debent habere recursum. Cum ergo idem
 archiepiscopus primo per nuntios et tandem per se
 ipsum, nuper ad sedem apostolicam accedens pro
 pallio institisset, nos attendentes quod ex gratia
 quam prædictus ei fecerat cardinalis, devotiorem se
 nobis et Romanæ Ecclesiæ deberet in posterum ex-
 hibere, fratrum nostrorum habito consilio diligenti,
 pallium ipsi de beati Petri corpore sumptum, pon-
 tificalis videlicet officii plenitudinem duximus con-
 cedendum. Nos igitur ipsum ad propria cum pleni-
 tudine nostræ gratiæ remittentes, universitati vestræ
 per apostolica scripta mandamus atque præcipimus
 quatenus ejus salubria monita et mandata recipiatis
 humiliter, et eadem irrefragabiliter observetis.

Datum Laterani, XVII Kal. Septembris.

CLXXV.

CONSULIBUS ET POPULO ARETINIS.

Castrum S. Mariæ prohibet reædificari.

Quantus in persona venerabilis fratris nostri O. Ostien. episcopi apud castrum montis Sanctæ Mariæ in divinæ majestatis offensam, injuriam apostolicæ sedis et cleri totius opprobrium fuerit commissus excessus vestra discretio non ignorat. Qualiter etiam in titulum memoriæ sempiternæ castrum ipsum de mandato nostro funditus sit eversum, ad vestram nolumus [Credimus] notitiam pervenisse. Verum, sicut nostris est auribus intimatum, vos castrum ipsum reædificare intenditis et memoriam vindicati excessus in reædificatione ipsius penitus abolere; quod si fieret, in injuriam apostolicæ sedis et nostram perpetuo redundaret. Quia vero de vestra discretione non credimus quod Romanam Ecclesiam lædere de conscientia certa velitis, universitatem vestram monemus et exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus quatenus castrum ipsum nec vos reædificetis ulterius nec reædificari ab aliis permittatis. Alioquin, quantumcunque nobis molestum existeret vos in aliquo molestare, id non possemus in patientia tolerare.

CLXXVI.

LITTERÆ REGIS WLCANI DIOCLIÆ ATQUE DALMATIÆ AD DOMINUM PAPAM.

Se et regnum suum pontifici commendat, et hortatur ut ad Ungariæ regem scribat de expulsionem hæreticorum.

Beatissimo atque sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici et universali papæ, WLCANUS eadem gratia Diocliæ atque Dalmatiæ rex, salutem et devotionis affectum.

Venientibus ad nostram præsentiam domino Joanne capellano et domino Simone religiosi et discreti sanctæ catholicæ et apostolicæ sedis legatis, amodo jucundati sumus: quia sicut solis splendor in virtute sua radians totum orbem videtur illustrare, ita illorum sancta et salubri prædicatione totum regnum nostrum creditur fore illustratum. Unde merito dicimus: *Visitavit nos oriens ex alto* (Luc. 1, 78). Illorum itaque probitate et scientia nos informati, Deo et paternitati vestræ innumeras grates rependere curamus, qui tales ad nos misistis, quales in voto semper habuimus suscipiendos, divino munere præditos, quia omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est. Præsentatis igitur litteris vestris, intelleximus, quia postulationibus nostris apostolatus vestri beatitudo misericorditer acquievit. Unde nos cum magna animi devotione præcepimus ut per totum regnum nostrum omnia quæ secundum Deum sunt ordinent et confirment; quæ autem contraria sunt, juxta illud propheticum, evellant et destruant. Accedentes itaque ad locum ubi antiquitus concilium

A celebrari solitum fuit, sanctum synodum celebrare studuerunt, de vitiis et virtutibus subtiliter disserentes, in communi Deo et beatissimæ Mariæ perpetuæ virgini et beato Petro apostolorum principi nec non et apostolatus vestro laudem præconia persolventes. Interea noverit paternitas vestra, quia augustali stemmate undique insignimur et, quod gloriosius et beatius est, vestri generosi sanguinis affinitatem habere cognovimus. Igitur innotescimus quia in voto habuimus nunc legatos nostros ad pedes beatitudinis vestræ transmittere. Sed quia terram illam turbatam esse audivimus, facere non potuimus: quia vestris legatis ubique debita reverentia exhibetur; sed nostri, dum illuc ire voluerint, cum magna honoris magnificentia, damna forsitan et exitium patientur. Sed dum opportunum aut congruum tempus adfuerit, honorificentius faciemus; qui sanctæ exhortationis vestræ verba perferant, quæ dulciora nobis sunt super mel et favum. Si quidem sperantes et certum tenentes, quia ex quo vicarius Domini nostri Jesu Christi existis, ipse per te nobis aditum regni cælestis aperire dignetur. Et quia nullo in hoc sæculo indigemus, multum rogamus ut pro nobis peccatoribus preces ad Dominum fundatis. Demum vero paternitatem vestram nolumus latere quia hæresis non modica in terra regis Ungariæ, videlicet Bessina pullulare videtur, in tantum quod peccatis exigentibus, ipse Bacillus cum uxore sua et cum sorore sua, quæ fuit defuncti Mirosclovichemensi, et cum pluribus consanguineis suis seductus, plusquam decem millia Christianorum in eandem hæresim introduxit. Unde rex Ungariæ exacerbatus, illos ad vestram præsentiam compulsi venire a vobis examinandos. Illi autem simulatis litteris redierunt, dicentes a vobis concessam sibi legem. Unde rogamus ut regi Ungariæ suggeratis ut eos a regno suo evellat, tanquam zizania a tritico.

CLXXVII.

LITTERÆ B. MAGNI JUPANI TOTIUS SERVIÆ.

Se pontifici offert atque commendat.

INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici et universali papæ Romanæ Ecclesiæ beatorum apostolorum Petri et Pauli, S. eadem gratia et sancta oratione vestra Magnus Jupanus totius Serviæ, salutem, tanquam patri suo spirituali.

Litteras sanctitatis vestræ recepimus et bene intelleximus ea quæ venerabiles legati vestri, scilicet Joannes capellanus et Simon subdiaconus, tam in litteris quam in ore eorum narraverunt nobis. Gratulamur itaque magnæ sanctitati vestræ quia non tradidisti nos in oblivionem filios tuos, sed recordatus es de nobis. Nos autem semper consideramus in vestigia sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut bonæ memoriæ pater meus et præceptor sanctæ Romanæ Ecclesiæ semper custodire; et in proximo legatos nostros vellemus transmittere ad sanctitatem vestram. Nos autem locuti sumus dictis venerabilibus tuis legatis, quonia ipsi cum

ore eorum narrabunt sanctitati vestræ eloquia mea.

CLXXVIII.

LITTERÆ JOANNIS DIOCLIEN. ET ANTIBAREN. ARCHIEPISCOPI.

Gratias agit pro transmissio p. llio, et quid legati apostolici in corrigendis moribus effecerint declarat.

(82) Sanctissimo Patri et domino INNOCENTIO Dei gratia summo pontifici, JOANNES Diocliensis et Antibaren. Ecclesiæ humilis minister, tam debitam quam devotam obedientiam.

Gratias uberes refero sanctissimæ paternitati vestræ de honore pallii et pontificalis officii plenitudine, quam mihi per dominum Joannem et dominum Simonem familiares et legatos vestros concedere dignati estis. Ego autem omni tempore vitæ meæ ad devotionem vestram et fidelitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ promptum habeo animum modis omnibus et paratum. Notum siquidem facio sanctitati vestræ quod præfati legati vestri ea quæ corrigenda et ordinanda fuerunt ita cum prudentia et honestate per Dei gratiam ad honorem vestrum et sanctæ Romanæ Ecclesiæ tractaverunt, quod dominus rex et totus populus eorum opera commendantes, ad pedes vestræ sanctitatis effecti sunt modis omnibus promptiores. Ego vero in proximo nuntios meos ad pedes vestræ sanctitatis transmittam, qui devotionem meam paternitati vestræ plenius declarabunt.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Nos Joannes capellanus et Simon subdiaconus domini Innocentii papæ tertii, apostolicæ sedis legati, ad evellenda nociva de agro Dominico et virtutum plantaria utiliter inserenda, videntes plura in clero et populo Dalmatiæ et Diocliæ corrigenda, de sanctorum Patrum conciliis decreta præsentia duximus innovanda.

I. In primis itaque decernimus ut nullus episcopus aliquem ad sacros ordines per pecuniam promovere, seu ecclesiastica beneficia alicui pretio interveniente concedere præsumat. Cum enim Dominus præceperit apostolis: Gratis accepistis, gratis date (Matth. x, 8), et Spiritus sancti gratia venialis esse non possit, quæ in sacris confertur ordinibus, gravi puniendus est pœna qui Spiritus sancti dona venalia exponere non veretur. Quocirca præsentis decreto statuimus ut quicumque episcopus hoc agere convictus fuerit, omni ecclesiastica careat dignitate, et sine spæ restitutionis tam ille qui dederit, quam ille qui scienter sacros ordines pecunia intervenienter receperit, perpetuo deponatur.

II. Cum Domini sacerdotes et hi qui sacro altari deserviunt, continenter vivere debeant, juxta illud, Mundamini qui fertis vasa Domini (Isa. lvi, 4), in partibus Dalmatiæ atque Diocliæ sacerdotes et uxores habere et ecclesias tenere dicuntur. Quocirca præsentis decreto statuimus ut sacerdotes et diacones ante susceptum officium, nisi eorum conjuges in manu episcopi votum fecerint continentia, uxores habentes cum ipsis manent et Ecclesias dimittant. Non enim possunt, secundum ordinem Romanæ Ecclesiæ, manentes in conjugio, nisi defunctis uxoris aut continentiam voventibus, si digni inventi fuerint, ad sacerdotium promoveri. Illi vero qui, post susceptum sacerdotii vel diaconatus honorem, adulteras potius quam uxores accepisse probantur, nisi eas dimiserint, et di-

(82) Vide supra lib. I epist. 525, 535.

gnam egerint pœnitentiam, ab officio et beneficio ecclesiastico fiant penitus alieni. Prohibemus etiam ne aliquis episcopus, nisi in quatuor temporibus juxta sanctorum Patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promovere præsumat. Solus enim Romanus pontifex Dominicis diebus subdiaconos ordinare potest. Cum autem episcopus ordinationem fecerit, non nisi unum ordinem a subdiacono et supra conferre præsumat. Ordinatus autem in subdiaconum ad nimum per annum in eodem officio deserviat, et diaconus similiter faciat. Quicumque autem episcopus contra hoc venire præsumperit, tandiu a conferendis ordinibus abstineat, donec a Romano pontifice misericordiam consequatur.

III. Quoniam secundum gradus et ordines personarum beneficia ecclesiastica in domo Domini, secundum sanctorum Patrum constitutionem, distributa noscuntur; decernimus ut decimæ seu oblationes fidelium tam pro viris quam pro defunctis in quatuor partibus dividantur: quarum una sit episcopi, alia ecclesiarum, tertia pauperum, quarta clericorum. Portionem quidem pauperum episcopus administret; portionem vero ecclesiarum archiepiscopus conservet et ex mandato episcopi in usibus Ecclesiæ fideliter expendat. Quicumque autem clericorum contra hoc venire præsumperit, sua portione privetur.

IV. Districtius inhihemus ne aliquis sacerdos filii sui vel filia spiritualis prius confessionem alicui revelare præsumat. Quod si facere convictus fuerit, officio et beneficio ecclesiastico perpetuo spoliatur. Idem dicimus de quolibet clerico qui de homicidio, adulterio, perjurio, falso testimonio publice accusatus fuerit et convictus.

V. Cum terrenarum potestatum nuntiis sive ministris honor exhibeatur ab omnibus, multo magis ministris Dei honor a laicis exhibendus est; a quibus eis non solum divina celebrantur officia, verum etiam sacrum baptisma et corpus Domini et pœnitentia et cætera ecclesiastica sacramenta jugiter ministrantur. Quapropter, juxta decretum domini Innocentii Papæ II (83), districtius inhihemus ne aliquis in personam episcopi sive sacerdotis vel cujuslibet clerici vel religiosi viri violentas manus injicere præsumat. Quicumque autem hoc attentaverit, tandiu excommunicatus maneat, donec de tanta præsumptione satisfactorius, apostolice se consecutus representet, vel ab ejus legato, præstita congrua satisfactione, absolutionis beneficium consequatur. Similiter sub excommunicatione prohibemus ne aliquis laicus clericum ad peregrina judicia trahere præsumat, veluti candentis ferri vel aquæ vel cujuslibet alterius judicii. Non enim pertinet ad laicum clericum judicare. Si autem clericus peccaverit, ab archiepiscopo vel episcopo vel etiam prælato suo aut Romano pontifice, si necesse fuerit, judicetur.

VI. Cum sacrosancta Romana Ecclesia, quæ mater est omnium Ecclesiarum et magistra, decreverit ut nullus Christianus usque ad septimum consanguinitatis gradum conjugium contrahere præsumat, grave nimis est et divini dignum animadversione judicii quod, in partibus Dalmatiæ ac Diocliæ, a multis factum in veritate comperimus, ut homines Dei timorem non habentes cum consanguineis in quarto et quinto gradu, vel infra, contra sanctorum Patrum constitutionem, conjugia contrahere non formident. Quapropter præsentis decreto statuimus ut quicumque in quarto gradu præsertim, vel infra, conjugia habere convinctur, nisi ad mandatum Ecclesiæ satisfecerit et a suæ consanguinitatis incesta conjunctione recesserit, tandiu maneat excommunicatus et ab omnibus Ecclesiæ sacramentis separatus, donec a nefaria copula separetur et ad mandatum Ecclesiæ satisfaciatur.

VII. Item præcipimus ut clerici rasuram et tonsuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fe-

(83) Cap. Si quis suadente. 17. q. 4.

erit, ab episcopo districtione canonica compellatur.

VIII. Cum duæ sint in terris potestates a Domino constitutæ, spiritualis videlicet et secularis; et una de spiritualibus et ecclesiasticis, altera de secularibus habeat judicare, gravè committit peccatum quicumque laicus vel Ecclesiam donare vel ecclesiasticas personas judicare præsumit. Quocirca præsentì decreto statim auctoritate Dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et domini papæ Innocentii, ut quicumque clericus de manu laica Ecclesiam vel ecclesiastica beneficia receperit, tam qui dederit quam qui receperit, tandiu excommunicationis vinculo teneatur astrictus, donec ad mandatum Ecclesiæ plenarie satisfaciat; et quod contra sacros canones factum fuerit irritum habeatur et vacuum. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam Ecclesiam donaverant vel in ecclesiasticas personas manus injecerunt violentas, volumus per episcopos tertio commoneri; et nisi penitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti.

IX. Excommunicamus omnes illos qui thesauros Ecclesiarum injuste detinent, donec restituant, et eos qui Latinos detinent in servitute, nisi, recepta pecunia quam dederunt, eos pristina restituant libertati.

X. Item excommunicamus omnes illos qui proprias dimiserunt uxores vel de cætero dimiserint sine iudicio Ecclesiæ, donec ad ipsas revertantur.

XI. Prohibemus etiam ut filii presbyterorum et qui de legitimo non sunt nati matrimonio ad sacros ordines non accedant.

XII. Similiter prohibemus ut nullus ordinetur in sacerdotem, nisi trigesimum expleverit annum.

Ego frater Joannes domini papæ capellanus, apostolicæ sedis legatus, scripsi et subscripsi.

Ego frater Simon domini papæ subdiaconus, apostolicæ sedis legatus, subscripsi.

Ego Joannes Diocliensis et Antibarenensis archiepiscopus subscripsi.

Ego Dominicus archipresbyter Arban. subscripsi.

Ego Petrus Scurin. episcopus subscripsi.

Ego Joannes Polatinen. episcopus subscripsi.

Ego Petrus Arvastinen. episcopus subscripsi.

Ego Dominicus Soacinen. episcopus subscripsi.

Ego Natalis Dulcinen. episcopus subscripsi.

Ego Theodorus Sareanen. episcopus subscripsi.

CLXXIX.

COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET UNIVERSO POPULO IN REGNO SICILIÆ CONSTITUTIS.

De absolutione Marcowaldi.

(84) Exoptata regni tranquillitas et debitum officii pastoralis, quo tenemur singulos ad viam rectitudinis revocare, nos ad Marcowaldi receptionem induxit: ne si poenitentem, sicut videbatur et exponentem se mandatis nostris super omnibus pro quibus fuerat excommunicatione notatus, recipere negaremus, non Christi vicarii videremur vel successores apostolorum Principis, sed inexorabiles potius nostrarum injuriarum ultores. Licet autem modum receptionis ipsius per alias vobis duxerimus litteras exponendum, ne tamen idem Marcowaldus aliqua nos calliditate seducat, idem adhuc audientia vestra duximus inculcandum. Juramenti tenor hic fuit. Juravit Marcolwaldus publice, etc. *vere in eundem modum ut supra in epistola CLXVII hujus libri, usque ad verbum debito juramenti.* In tantum autem in primis idem Marcowaldus mandatum nostrum humiliter et devote recepit, ut super jura-

mento exhibito et mandato recepto suas nobis in testimonium litteras destinavit, quas apud nos adhuc in testimonium suæ confusionis habemus. Sed ad vomitum rediens et volens adhuc in stercore suo computrescere ut jumentum, nobis post absolutionem quasdam litteras destinavit: in quarum salutationis alloquio fraudem ejus intelleximus manifeste. in eo quod in salutatione ipsa perspeximus contineri sic: *Marcowaldus imperii senescalcus, etc.* Et in aliis sic erat expressum: *Marcowaldus imperii senescalcus et id quod est;* tanquam nec ex toto supprimeret nec exprimeret manifeste quod regni balius et procurator existeret. Supplicavit autem nobis per litteras ipsas ut ad tempus mandatum quod ei feceramus per venerabilem fratrem nostrum O. Hostiensem episcopum et dilectum filium G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyterum et H. Sancti Eustachii diaconum cardinales, ut a balio regni et molestatione cessaret, curarem misericorditer temperare. Sed nos id intelligentes in honoris nostri dispendium, detrimentum regni et petentis animæ periculum redundare, non solum non concessimus quod petebat, sed denuo ei sub debito præstiti juramenti mandavimus, commonitionem canonicam præmittentes, ut a prædictis de cætero penitus abstineret. Postmodum vero idem Marcowaldus quasdam nobis litteras destinavit, in quibus in manifestum sui perjurii argumentum se balius et procuratorem regni Siciliæ non erubuit nominare; scribens etiam fratribus nostris quod mandata quæ sibi fecimus nec pro Deo nec pro homine observaret, Nos igitur fraudem ejus et versutias attendentes, qui putavit nos fallere, sed potius se decepit, propter omnia quæ fuerant in forma excommunicationis prioris expressa et quia multoties contra nos et Romanam Ecclesiam perjurii reatum incurrit et mandata servare contempsit facta sibi sub debito præstiti juramenti, ipsum tanquam perjurum, sacrilegum, incendiarium, perfidum, scelerratum et invasorem, ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri et Pauli et nostra, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus et damnamus; mandantes ut quicumque sibi de cætero auxilium præstiterit vel favorem, quicumque etiam ipsi vel exercitui ejus victualia, vestes, naves, arma vel alia quæ ad commodum eorum pertineant, ausi fuerint ministrare, eadem cum eo maneant sententia innodati. Si quis autem clericus, cujuscunque dignitatis vel ordinis, divina eis præsumpserit officia celebrare, se sui ordinis et honoris noverit periculum incurrisse. Mandamus etiam sub debito præstiti juramenti omnibus de exercitu ejus, qui ad mandatum Ecclesiæ redierunt, ut quam citius poterint, ab ipso recedant nec ad eum, quandiu in sua pertinaciâ perduraverit, revertantur, nec consilium ei præbeant in aliquo vel favorem. Erit etiam. dante Domino, manus nostra validior

(84) Vide infra, epist. 221, 226.

contra eum, quem publicum infamat perjurium, et reddit inconstantia multa suspectum, ne de cætero vel promissionibus ejus vel juramento credatur, qui fidem super crucem et Evangelia publice præstitam non erubuit infra unius hebdomadæ spatium violare. Quia cum nobis juramentum fidei non servaverit, quomodo vobis promissionem aliquam observaret? Monemus igitur nobilitatem vestram et exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta mandamus quatenus in devotione nostra et fidelitate charissimi in Christo filii nostri F. Siciliæ regis illustris fideliter persistentes, a prædicto Marcowaldo et fautoribus ejus vobis caveatis et regno, qui sanguinem vestrum sitiunt et inducere vos nituntur in perpetuam servitutem, ne per insidias vel fraudem aliquid valeat machinari. Nec credatis mendaciis ejus, si forte se aliter a nobis receptum esse coningat aut nos in regno jurisdictionem sibi aliquam concessisse; sed ad defensionem regni viriliter assurgatis: quia virtus ipsius, per Dei gratiam, jam est pene penitus annullata. Nos enim, dante Domino, nec vobis nec regno aliqua deerimus ratione.

CLXXX.

ANTIBARENSI ARCHIEPISCOPO.

De Soacensi episcopo, homicidii reo.

(Laterani, vii Id. Septembris.)

Cum accessisset nuper ad apostolicam sedem venerabilis frater noster B. Soacensis episcopus, super eo quod dicebatur de homicidii crimine infamatus coram nobis et fratribus nostris misericordiam sedis apostolicæ suppliciter implorabat. Cum autem nobis de facti serie non constaret, de processu ipsius a dilectis filiis Joanne capellano et Simone subdiacono nostris, qui rei veritatem plenius cognoverunt, dum in partibus Diocliæ legationis officio fungerentur, inquisivimus diligenter; et quorum assertione tenuimus quod cum ingressi provinciam Dalmatiæ superioris fuissent, a majore parte cleri et populi Soacensi de reatu homicidii dictum invenerunt episcopum infamatum. Cum autem ad ipsius Ecclesiam accessissent, in præsentia ejusdem cleri et populi Soacensis infra missarum solemniam quidam de civibus, S. nomine, libellum ipsis accusationis porrexit, asserens se testibus probatorum quod episcopus reus esset homicidii perpetrati. Episcopus vero per instrumentum purgationis oblatum, quo jurasse cum duobus episcopis dicebatur se nec fecisse homicidium illud nec fieri præcepisse, innocentiam suam ostendere satagebat. Quod tam tua quam illorum episcoporum assertione qui compurgatores fuisse dicebantur, falsum penitus reppererunt, cum nullum a compurgatoribus exhibitum fuerit juramentum. Unde causam ipsam, ut populi scandalum sedaretur, duxerunt juris ordine pertractandam, et per receptionem testium productorum in concilio apud Antibarium congregato, voluerunt per confessionem ipsius intelligere plenius veritatem: cujus fuit tale re-

A sponsum, quod nec fecerat neque præceperat fieri homicidium perpetratum et tam accusatores quam testes inimicos suos existere capitales. Et cum homicidium illud a T. et I. presbyteris assereret perpetratum, objectum fuit ei ab accusatore prædicto quod præscriptum T. in præbyterum ordinarat; in quo se confessus est peccavisse. Verum cum dicti legati pariter pertractarent super his quæ coram eis fuerant actitata, die sequenti mitram eis et anulum in tua et episcoporum præsentia, qui convenerant ad concilium, resignavit; quæ ab eisdem post aliquot dies petiit, asserens se ob hoc velle ad sedem apostolicam proficisci; cui et adversariis pariter datis dimissoriis, certus fuit a jamdictis legatis terminus assignatus. Cæterum inter alia quæ dictus episcopus in nostra et fratrum nostrorum præsentia recognovit, confessus est et non negavit se præfatum T. in presbyterum ordinasse postquam ipsum reatum homicidii audierat et crederat commisisse; cujus factum, cum familiaris esset ipsius, non poterat penitus ignorare. Cum ergo, secundum Apostolum episcopus bonum testimonium debeat et ab his qui sunt intus et ab his qui sunt foris habere, qui ad curam positus aliorum, in se ipso debet ostendere qualiter alios in domo Domini oporteat conversari, nec perferens mererandi criminis labem, lucidam gerat sacerdotii dignitatem: Nos attendentes quod satius sit Domino inferiori ministerio deservire quam graduum sublimitatem appetere cum scandalo aliorum, episcopum ipsum monuimus diligenter ut postquam episcopalia insignia resignarat, citra pontificale fastigium Creatori suo devotum impenderet amodo famulatum; quod in humilitatis spiritu et contrito animo visus est acceptasse, unde ipsius propositum dignis laudibus commendamus. Cæterum quoniam non sine nostro et cleri posset opprobrio mendicare, cum de provisione ipsius propter locorum incertitudinem deliberare provide non possemus, ad petitionem ipsius, fraternitati tuæ dudum apostolicas litteras destinare, præcipiendo mandantes quatenus de Soacensis episcopatus proventibus ei competenter in necessariis facias provideri, ne pro defectu temporalium rerum propositum ejus valeat impediri. Et quoniam quidam, coram te propriis nominibus designandi, eum dicuntur rebus propriis contra justitiam spoliasse, alii vero manus in eum sacrilegas injecisse; volumus et mandamus ut, si rem ita inveneris se habere, et primos ad ablata reddenda in integrum, appellatione remota, compellas, et alios excommunicatos publice nunties; sicut excommunicatos tamdiu facias evitari, donec passo injuriam s. c., etc. t. t. l. a. s. a. u. a.

Datum Laterani, vii Idus Septembris.

CLXXXI.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO.

Ut abusum quemdam in processionibus corrigat.

(Laterani, Id. Septembris.)

Cum bona sint coram Deo et hominibus secun-

dum Apostolum, providenda, episcopis, qui successores apostolorum existunt, et lux mundi et salterre Veritatis testimonio perhibentur, est summopere attendendum ut, via regia incedentes nec declinantes ad dexteram vel sinistram, neque conscientiam propter famam neque famam pro conscientia derelinquant; sed sic inter ea irreprehensibiliter gradientur, quod nec impii apud Deum qui videt in corde, nec crudeles apud homines qui vident in facie judicentur. Sane, conquerentibus dilectis filiis monachis Cantuariensibus, nostris est auribus intimatum quod, te præsente, in processionibus quæ in ecclesia ipsa solemniter celebrantur, quandoque præcedunt quandoque sequuntur inter te ipsosque monachos, quasi separantes caput a membris, clerici sæculares, eorumdem insuper stalla in choro contra consuetudinem coarctantes. Ex hoc autem dignitati Cantuariensis Ecclesiæ plurimum detrahitur et honori et scandalum, sicut dicitur generatur in cordibus infirmorum, ac quies Deo famulantium perturbatur et devotio deperit popularis, dum in eodem collegio diversæ professionis et habitus cernuntur homines sociari: quorum alii vestiuntur vilibus, alii pretiosis; quidam velatis incedunt capitibus, alii denudatis. Cum igitur sit incongruum ut in uno et eodem officio professio dispar existat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus circa ea quæ præmisimus corrigenda sollicitudinem adhibeas pastorem; ut et scandalum tollatur de medio propter quod multa sunt sæpius omittenda, sicut jam alia vice tibi recolimus intimasse (85), atque in Cantuariensi Ecclesia regimini tuo commissa, quæ celebrem locum obtinet inter Ecclesias Anglicanas, nihil reprehensione dignum occurrat, unde ad alias religionis et honestatis exemplum convenit derivari. Tunc enim melius, sicut tua fraternitas non ignorat, subditos tuos corrigere poteris et ad frugem reducere meliorem, cum in capite nihil inventum fuerit quod merito debeat reprehendi.

atum Lat. Idibus Septembris.

CLXXXII.

NOBILI VIRO R. COMITI LICII.

Recipit illum sub protectione apostolica.

Devotionis et fidei puritatem quam erga nos et Romanam Ecclesiam matrem tuam ac regis sublimitatis coronam habere dignosceris diligentius attendentes, petitionibus tuis libenter annuimus et eas, quantum cum Deo et honestate nostra possumus, gratanti animo promovemus. Eapropter, dilecte in Domino filii, tuis justis precibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis quæ in præsentiarum rationabiliter possides, specialiter autem Licii comitatum, aut in futurum justis modis Deo propitio poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

(85) Supra lib. I, epist. 432.

CLXXXIII.

TARVISINO EPISCOPO.

Ne clerici comam nutriant, aut laicali veste utantur.

(Laterani, xv Kal. Octobris.)

(86) Significasti nobis per litteras tuas quod quidam clerici tuæ diocesis, licet ecclesiastica beneficia sint adepti, comam nutriunt, quidam etiam incedunt in habitu laicali, laici quoque ascribi volentes militiæ clericali, cum a te promoveri non possint, cum litteris archidiaconi tui ad episcopos vicinos accedunt, et ab eis se faciunt ordinari. Volentes igitur hujusmodi excessibus obviare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus clericos qui comam nutriunt et incedunt in habitu laicali, nisi ad commonitionem tuam deposuerint comam et clericalem servaverint tam in vestibus quam in aliis honestatem, usque ad correctionem idoneam a beneficiorum suorum perceptione, sublato appellationis obstaculo, nostra et tua fretus auctoritate suspendas. Interdicas autem archidiacono tuo ne sine conscientia et auctoritate tua concedat suas litteras promovendis; et eis etiam districte prohibeas ne ad ordines taliter audeant convolare. Quod si contra prohibitionem tuam venire præsumserint, executionem eis ordinum susceptorum taliter interdicas.

Datum Laterani, xv Kalendas Octobris.

CLXXXIV.

EPISTOLA FRIDERICI REGIS SICILIÆ AD HOMINES DE MONTIFLASCONE.

Hortatur eos ut sint obedientes summo pontifici.

(Panormi, xxii mensis Junii.)

FREDERICUS Dei gratia Siciliae, ducatus Apuliæ et principatus Capuæ, hominibus de Montiflascione fidelibus suis, salutem et dilectionem.

Cum charissimi in Christo patris nostri domini Innocentii summi pontificis et Ecclesiæ Romanæ circa nos et regnum nostrum non modica jugiter beneficia sentiamus, in quibus possumus grata sibi volumus filialis devotionis vicissitudine respondere et tam regaliter quam humiliter ejus implere beneplacitum voluntatis. Gaudemus autem quod, sicut accepimus, ad fidelitatem matris vestræ et ipsius summi pontificis humili curastis devotione redire et in ea fideliter et firmiter permanetis. Ne autem de juramento quod nobis præstitisse dicimini, in posterum dubitetis, præsentibus vobis duximus litteras destinandas, quibus et affectum nostrum exprimimus, dum id gratum scribimus nos habere et tanquam Ecclesiæ filii, vos ad fidelitatem ejus regaliter exhortamur; monentes ut sic in ea persistere procuretis, ut non ex temeraria levitate sed ex deliberatione discreta potius ad id videamini processisse.

Datum Panormi xxii mensis Junii, indictionis II.

(86) Cap. Significasti, De officio archidiaconi.

CLXXXV.

CAPITULO PENNENSI.

Quod ipsorum electus episcopus, qui ante confirmationem ministrarat, privatus sit.

(Laterani, XI Kal. Octobris.)

(87) Qualiter, post obitum bonæ memoriæ. Pennensis episcopi, Ecclesia vestra vacante, receptis prius super electione facienda litteris nostris, primicerium vestrum vobis elegeritis in pastorem, vos tanquam auctores electionis ipsius plenius cognovistis. Verum quoniam electus a vobis, ante confirmationem obtentam, administrationi episcopatus se irreverenter immiscuit et tam a clericis quam a laicis juramenta recepit, non attendens quod, secundum Apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron, nec donum scientiæ pontifici conveniens fuerat assecutus, cum, juxta verbum Dominicum, qui fecerit et docuerit, magnus vocetur in regno cælorum, postquam nobis eundem præsentastis electum, sufficienti examinatione præmissa, communicato fratrum consilio, electionem de ipso factam exigente justitia duximus irritandam, quidquid ob eam vel ex ea secutum est denuntiantes penitus non tenere. Ne autem gregi Dominicodiu desit cura pastoris et ex defectu ipsius Ecclesia vestra incurrat dispendium et jacturam, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus convenientes in unum, sicut moris est, et Spiritus sancti gratia invocata, virum idoneum et qui vita et scientia sit sufficiens pontificali oneri et honori, post receptionem præsentium infra mensem in patrem et pastorem animarum vestrarum per electionem vobis canonicam assumentes, electum ipsum nobis postea præsentetis, a nobis, ut dignum fuerit, vice regia petitori consensum et confirmationem auctoritate apostolica recepturi. Alioquin, aliquos ex vobis ad præsentiam nostram ex parte omnium transmitti volumus et mandamus, secundum assignationem nostram pastorem idoneum recepturos.

Datum Laterani, XI Kal. Octobris.

CLXXXVI.

FESULANO EPISCOPO.

Committitur ipsi cognitio cujusdam causæ.

(Laterani, IX Kal. Octobris.)

Cum ex conquestione dilectorum filiorum fratrum Camaldulen. dudum ad nostram notitiam pervenisset quod prætextu cujusdam chartæ, quam prior eorum, ipsis nescientibus, fecisse proponitur, filii R. de Galbin. castrum Castilionis sibi contenderent cum ejus curia vindicare, atque Camaldulen. eremum ex hoc multipliciter prægravarent. Nos, venerabili fratri nostro Aretin. episcopo dedimus in mandatis ut, nisi præfati nobiles possessiones easdem fratribus ipsis restituerent, quemadmodum tenebantur, ipse ad hoc eos per censuram ecclesiasticam cogeret, appellatione remota, justitia mediante. Verum, sicut idem nobis episcopus suis litteris intimavit, post-

(87) Cap. *Qualiter*, De electione.

A quam prædicti nobiles ab ipso vocati nostras litteras transcripserunt, utraque partium præfixo termino in ejus præsentia constituta, et priore Camaldulensi plene factum narrante, unus eorum videlicet ad objecta respondit; et post multa provocantes et recusantes episcopum, scripturam sibi sub trium nominibus porrexerunt, qua eum tanquam patrum Camaldulensis eremi dicebant esse suspectum, et ne tempore præcipue messium eos sub suo cogeret examine litigare, sedem apostolicam appellarent. Sed eis die sequenti reversis et renuntiantibus non recusationi quam fecerant, sed appellationi duntaxat, episcopus partibus alium terminum assignavit; in quo dum de recusatione contenderent coram ipso, potestas Aretin. superveniens et iudicium illud ad se pertinere proponens, ne in causa procederet interdixit et ad nostram audientiam appellavit. Nos igitur deliberatione super hoc habita diligenti, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus causam inter prædictum nobilem et fratres Camaldulen. non obstante contradictione vel appellatione cujusquam audias et decidas, cogens partes per censuram ecclesiasticam, etc. Taliter autem Deum habens præ oculis, omni gratia et timore postpositis, in ipsa causa procedas, quod zelum justitiæ videaris habere nosque tuæ sollicitudinis studium debeamus merito commendare. Nullis litteris veritati et justitiæ, etc.

Datum Laterani, IX Kal. Octobris, pontificatus anno secundo.

CLXXXVII.

PANORMITANENSI, MONTIS-REGALIS, ET MESSANENSI ARCHIEPISCOPI, ET EPISCOPO TROIANO, REGNI SICILIE CANCELLARIO, ET NOBILI VIRO B. DE LUCII.

Ut de regni bonis alienata restituant.

(Laterani, Kal. Octobris.)

In quot et quantis vobis duxerimus deterendum, vos per experientiam operis credimus didicisse; cum licet regni balium nobis fuerit ex inclytæ recordationis C. imperatricis testamento relictum, vos tamen administrationem ejus fere totam libere permiserimus exercere, sperantes quod et vos ad honorem apostolicæ sedis et nostrum, salutem regis et statum regni specialius intendere debeatis. Jamdudum autem audivimus quod vos multa de dominio regis diversis personis in beneficium assignastis. Propter quod contra vos grave scandalum est subortum, et ad nos etiam per plurium litteras et nuntios et fama publica clamante delatum. Ne autem id de cætero vel ad culpam nobis, vel vobis impuletur ad pœnam, præsertim cum distractiones hujusmodi fieri ad preces vestras litteris curaverimus apostolicis inhibere, discretionem vestram monemus et exhortamur attentius, ac per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ea quæ minus utiliter distraxistis, studeatis utiliter revocare, manus vestras de cætero ab hujusmodi compescentes; ne nos, licet invitos, statuere aliud compellatis. Pe-

cuniam autem pro qua dilectum filium M. cam A psorem nostrum direximus, et solvere non tardetis : quoniam tam eam quam aliam pro reprimendis regni hostibus, dante Domino, studebimus utiliter erogare. Ad hæc, super custodia regis et regni volumus et mandamus vos efficaciter intendere ac sollicitè vigilare.

Datum Laterani, v Kal. Octobris.

CLXXXVIII.

MAGDEBURGENSI ARCHIEPISCOPO, ET DE BURGELIM ET DE CELLA SANCTÆ Mariæ ABBATIBUS.

De divortio ducis Bohemiæ et uxoris ejus.

(88) Ex conquestione nobilis mulieris A. nobis innotuit quod cum dilectus filius dux Bohemiæ illam duxisset legitime in uxorem et ipsam viginti annis et amplius velut uxorem legitimam pertractasset, filiis et filiabus ex ea susceptis, eandem, sua dente humani generis inimico, a suo consortio separavit et Pragen. episcopus, convocato quorundam prælatorum concilio in quodam monasterio ad petitionem et mandatum ipsius ducis, ipsa volente ad eos accedere, ut suas coram eis proponeret rationes, militibus ejusdem ducis prohibentibus ei bis vel ter ingressum, ex parte illius appellatione ad sedem apostolicam interposita, sententiam inter eos divortii non est veritus promulgare, ac demum ipse dux, quamdam aliam, videlicet sororem charissimi in Christo filii nostri illustris regis Ungariæ, superduxit. Quoniam igitur hæc salva conscientia præterire non possumus indiscussa, cum secundum Apostolum, simus omnibus debitores, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, vocatis ad præsentiam vestram quos propter hoc noveritis esse vocandos, inquiratis diligentius veritatem; et quicquid inveneritis, nobis per litteras vestras intimare minime differatis; ut ex vestra relatione sufficienter instructi, liberius in ipso negotio, prout ad nostrum officium pertinet, procedere valeamus Nullis litteris, etc.

CLXXXIX.

JEROSOLYMITANO PATRIARCHÆ, LIDDENSI EPISCOPO, JEROSOLYMITANI HOSPITALIS ET MILITIÆ TEMPLI MAGISTRIS.

Ut collectam transmissamque eleemosynam fideliter distribuant et de statu terræ sanctæ rescribant.

Tam ex litteris nostris quam relatione multorum propositum quod de subventionem terræ orientalis assumpsimus, vobis jam credimus patuisse : quæ licet propter guerras et discordias, quæ peccatis exigentibus fortius et frequentius solito pullulant in populo Christiano, aliquandiu differatur, non tamen vobis debet fiduciam speratæ utilitatis auferre; cum etsi quidam, audito quod cum Saracenis treugas inissetis, ad tempus aliquantum tepuerint, nos non tepeamus in aliquo, sed proposito potius insistamus; quamvis propter impedimenta prædicta nec possibilitas voluntati plene respondeat nec affectus in omnibus concludat effectum. Quid autem

(88) Vide infra epist. 197.

PATROL. CCXIV.

super hoc a nobis et fratribus nostris, his præsertim quos ad hoc duximus specialiter deputandos, actum existat et qualiter sit processum discretionem vestram non credimus ignorare; cum per diversas provincias et litteras direxerimus et legatos ad exhortandos populos ad subsidium vestrum et Ecclesiarum prælatos ad id mandaverimus ecclesiastica districtione compelli. Apostolorum igitur vestigiis inhærentes, qui collectas faciebant in gentibus, ut fratribus in Jerusalem indigentibus subvenirent, navim expensis propriis fieri fecimus et frumento collecto ex fidelium eleemosynis onerari : quod per dilectos filios Raymundum Jerosolymitani Hospitalis et M. militiæ Templi fratres et I. monachum duximus destinandum, qui de consilio vestro illud magis indigentibus gratis distribuant et discrete. Speramus enim quod armis orationum et eleemosynarum adjuti, cum fuerit datum ab illo qui fortium arcus infirmat et manus humilium docet ad bellum, qui non in numerositate bellantium, sed in multitudine miserationum suarum salvos facit, de sua misericordia confidentes id obtinebimus quod alias non potuimus hactenus obtinere. Credimus etiam quod principibus et populis Christianis optata tranquillitate concessa, expectatum in Christo subsidium sentietis. Ideoque discretionem vestram moneamus et exhortamur attentius, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ad distribuendam gratis prædictam et eleemosynam indigentibus discretæ provisionis aciem extendatis et statum Jerosolymitanæ provinciæ nobis per litteras vestras frequenter et veraciter intimetis. Sicut enim expedit ut veri nobis rumores sæpius exponantur, sic est utile ut hi supprimantur penitus qui mixturam sapiunt falsitatis.

CXC.

CAPITULO CAPUANO.

Ut mature novum episcopum eligant non diu expectatis his qui longius aberant.

Cum inter universas metropoles Capuana sit apostolicæ sedi vicinior, ad provisionem ipsius specialius aspiramus, talem ipsi personam præfici cupientes, quæ sicut alios metropolitanos loci vicinitate, sic et devotionis affectu præcellat, per quam et ipsa metropolis tam in spiritualibus quam temporalibus optatum suscipiat incrementum. Intelleximus autem, per dilectos filios L. et P. canonicos vestros et litteras quas ad sedem apostolicam detulerunt, quod ad decanum et alios concanonicos vestros Pannormi manentes, cum ex eorum parte vobis fuisset per litteras intimatum ut, Ecclesiæ Capuanæ damna pensantes, sic tractaretis super electione substituendi pastoris, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare, quemdam socium vestrum cum litteris destinastis, duodecim dierum terminum assignantes, infra quem, post receptionem litterarum vestrarum, iter arriperent redeundi, quamvis ecclesiastica consuetudo non exigat ut ad electionem

pastoris canonici tam remoti vocentur et illi præcipue qui longe ante quam vos metropolitani vestri obitum præsentialiter cognoverunt, quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam Ecclesiam sunt reversi. Quia vero mora longior in electionibus est valde suspecta, imo sæpe damnosa, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus invocatus Spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis ad regimen Ecclesiæ Capuanæ; consequenter ad nostram præsentiam nuntios idoneos transmissuri, per quos a nobis vice regia postuletis assensum, et apostolicæ confirmationis gratiam requiratis; attentius provisuri ut eo discretionis et charitatis studio procedatis, quod nec in electione vitium nec in electo defectus valeat inveniri. Alioquin, et factum electionis revocaremus in irritum et personas eligentium puniremus.

CXCI.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS IN SAXONIA ET WESTPHALIA CONSTITUTIS.

Ut Livoniensem episcopum, clerum et Ecclesiam contra paganos defendant,
(Laterani, III Non. Octobris.)

Sicut ecclesiasticæ læsionis censura compelli non patitur ad credendum invitos, sic sponte credentibus apostolica sedes, quæ mater est omnium generalis, munimen suæ protectionis indulget et fideles ad defensionem eorum salubribus monitis exhortatur; ne si nuper conversis negatum fuerit defensionis auxilium, vel in primos revertantur errores vel eos æltem pœniteat credidisse. Accepimus enim quod cum bonæ memoriæ M. episcopus Livoniensis fuisset provinciam Livoniensem ingressus, in verbo Domini laxans prædicationis suæ retia in capturam, inter populos barbaros, qui honorem Deo debitum animalibus brutis, arboribus frondosis, aquis limpidis, virentibus herbis et spiritibus immundis impendunt, usque adeo, Domino concedente, profecit, ut multos a suis erroribus revocatos ad agnitionem perduceret veritatis, et sacri baptismatis unda renatos doctrinis salutaribus informaret. Verum inimicus homo, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, invidens conversioni eorum pariter et salutem, persecutionem paganorum circumadjacentium in eos iniquis suggestionibus excitavit, cupientium eos delere de terra et de partibus illis Christiani nominis memoriam abolere. Ne igitur nostræ negligentiae valeat imputari si hi qui jam crediderunt retro cogantur abire, nec præsumant (sic) aliqui fidem nostram recipere, si illi qui jam receperunt, a paganorum incursum remanserint indefensi: universitatem vestram monemus et exhortamur attentius, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus, nisi pagani circa Livoniensem Ecclesiam constituti cum Christianis treugas inire voluerint et initas observarint, ad defensionem Christianorum qui sunt in partibus illis potenter et viriliter in nomine Dei exercituum assurgatis. Nos

A autem in omnibus de partibus vestris qui sanctorum limina visitare voverunt, præsentium auctoritate concedimus ut in voti commutatione emissi, in defensionem Livoniensis Ecclesiæ ad partes illas pro reverentia nominis Christiani procedant. Omnes siquidem qui ad defendendam Livoniensem Ecclesiam et Christianos in illis partibus constitutos divino zelo succensi duxerint transeundum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et eis apostolici patrocini beneficium impertimur.

Datum Laterani, III Nonas Octobris.

In eundem modum universis Christi fidelibus in Sclavia constitutis. In eundem modum universis Christi fidelibus trans Albiam constitutis.

CXCH.

B CIVITATENSI EPISCOPO, BARONIBUS, MILITIBUS, ET UNIVERSO POPULO IN COMITATU CIVITATENSI CONSTITUTIS.

Ut Theatino præfecto obediant et obsequantur.

(Laterani, VII Id. Octobris.)

Cum defensione vestra pariter et tutela specialiter ad nos, non solum ex sollicitudine pastoralis officii, verum etiam balii ratione pertineat, præter id etiam quod regnum Siciliae ad jus et proprietatem apostolicæ sedis dignoscitur pertinere ne ab aliquo sustinere possitis molestiam vel gravamen, paterna duximus sollicitudine providendum. Inde est quod dilecto filio nobili viro R. comiti Theatino, viro utique provideo et prudenti, nostris dedimus litteris in mandatis ut ipse, qui vicinitate vobis ad defensionem et tuitionem melius potest intendere, vos protegat et defendat nec permittat vobis gravamen aliquod irrogari. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus eidem nomine regio tanquam procuratori nostro a nobis super hoc constituto de cætero intendentes, in omnibus necessitatibus vestris ejus consilium et auxilium requiratis.

Datum Laterani, VII Idus Octobris.

CXCHII.

CAPITULO FUNDANO.

De electione episcopi Fundani.

(Laterani, V Id. Octobris.)

D Cassata olim electione Joannis de Pastina, quem vobis elegeratis in pastorem, tam propter electionis vitium quam electi defectum, vobis dedimus in mandatis ut conveniretis in personam idoneam pariter et honestam. Sed vos in vestra diutius contumacia persistentes, cassatam electionem nitentur denuo innovare. Nos autem, licet potnissemus consulere per nos ipsos Ecclesiæ tandiu viduatae pastore, adhuc tamen vos ad electionis concordiam curavimus invitare. Tandem cum nihil apud vos proficere videremus, vobis dedimus in mandatis ut infra certum terminum ad nostram præsentiam veniretis, episcopum recepturi. Venerabili etiam fratri nostro Terracinensi episcopo mandasse meminimus ut, nisi vos mandatum apostolicum impleteretis, in vos tam officii quam beneficii suspensionis sententiam promulgaret. Cæterum vos adhuc contra

vetita venientes, dilectum filium P. primicerium vestrum adhuc acolythum, cum jam nullum vobis liceret eligere, in episcopum elegistis. Quamvis autem personam ejusdem primicerii ad majora etiam reputemus idoneam, utpote cujus scientiam et conversationem olim in scholis intelleximus plenius per nos ipsos; quia tamen propter defectum ordinis et contra interdictum apostolicum est electus, electionem ipsius, velut contra sanctiones canonicas attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam. Quia igitur vos non ad recipiendum episcopum juxta mandatum nostrum, sed ad repræsentandam nobis electionem, quam feceratis, ad sedem apostolicam accessistis et ex hoc non implevisse mandatum nostrum, sed illud probamini potius fuisse transgressi, dicto Terracinensi episcopo dedimus in mandatis ut ita in vos secundum formam priorum litterarum procedat, sicut contra vos, si non accessissetis ad Romanam Ecclesiam, fuerat processurus.

Datum Laterani, v Idus Octobris.

Illi scriptum est super hoc.

CXCIV.

ABBATI DE WALCHENRIETH.

Et Gerlacus monachus, qui indicem sibi præcidit, a celebratione missarum arceatur.

(Laterani, 11 Id. Octobris.)

Accedens ad præsentiam nostram Gerlacus monachus tui monasterii, humili nobis insinuatione monstravit quod cum missarum officia celebraret, animi negligentia faciente, verba canonis frequenter inordinate protulit. Propter quod ipsa verba et quædam quæ presbyter in ipso sacramento Dominici corporis secundum ecclesiasticam constitutionem diligenti cura debet peragere, aliquoties iteravit. Unde vehementi dolore commotus, sibi summitatem digiti sinistræ manus, qui index dicitur, amputavit. Nos autem ei præcipimus ut a missarum celebratione deinceps absteineat, concedentes eidem ut injunctam sibi pœnitentiam peragens, de indulgentia nostra possit in aliis officiis ministrare; ipsumque tibi duximus remittendum, per apostolica scripta mandantes quatenus eum fraterna studeas charitate tractare.

Datum Laterani, 11 Idus Octobris.

CXCV.

EPISCOPO, DECANO, ET CAPITULO PICTAVEN.

Ut W. camera apostolicæ scriptorem in canonicum recipiant.

(Laterani, x Kal. Octobris.)

Si debita sollicitudine pensaretis quid honoris et reverentiæ Romanæ Ecclesiæ debeatis, cui si non obeditur, nulla vobis reverentia poterit exhiberi; et quomodo vos in vestris petitionibus curaverit exaudire, in exsequendis illis quæ vobis injungit nequaquam vos exhiberetis difficiles vel rebelles. Unde cum tempus advenerit opportunum, vestra duritia nos plenius informabit qualiter in postulationibus vestris communibus vel privatis debeatis nos beni-

gnos vel propitios invenire. Verumtamen si vigeret in vobis devotionis affectus et discretionis acumen, possetis in pluribus cognovisse non esse utile vel fructuosum Ecclesiis mandatis apostolicis temeritate qualibet reluctari. Vos autem, filii canonici, nihil horum intelligentiæ spiritu capientes, mandatum apostolicum, quod tam a felicitis memoriæ C. papa prædecessore nostro quam a nobis ipsis postmodum pro dilecto filio W. cameræ nostræ scriptore canonicando in vestra Ecclesia emanavit, contempistis hactenus adimplere. Sane cum venerabilis frater noster episcopus et dilectus filius archidiaconus Engolismenses, sicut ex litteris ipsorum accepimus, eundem W. de mandato ejusdem prædecessoris nostri canonicum instituissent in Ecclesia Pictaviensi, procuratori suo locum in choro ejus nomine assignantes, omnes contradictores eadem auctoritate nuntiarunt excommunicationis sententia detineri, nobis postmodum approbantibus quod factum fuerat ab eisdem. Cumque bonæ memoriæ A. quondam episcopus Pictavien. in nostra præsentia ipsum scriptorem in fratrem et canonicum ejusdem Ecclesiæ recepisset, eidem episcopo viva voce, deinde vero dilectis filiis decano, cantori et I. Morel canonico Xanclonensibus nostris litteris districte dedimus in mandatis ut eum canonicum ipsam facerent plene ac pacifice possidere, contradictores et rebelles per restrictionem ecclesiasticam compescentes. Nos etiam irritantes si quid eo non admissio prius in elusionem mandati nostri foret ab aliquo attentatum, eisdem injunximus ut vobis districtius inhiherent ne præsumeretis in aliqua canonicorum ordinatione procedere, donec de ipso mandatum nostrum esset plenius adimpletum. Eidem autem exsecutores, sicut ex eorum litteris perpendimus manifeste, cum post tertiam et quartam etiam commonitionem nihil possent apud vos commonendo proficere, vestram supposuerunt Ecclesiam interdicto; et personas omnium receptioni ejus contradicentium excommunicationis vinculo innodantes, utramque præceperunt sententiam firmiter observari; inhiabentes districtius ne, ante receptionem sæpediti scriptoris, aliquos præsumeretis in vestra Ecclesia ordinare. Interea vero cum dilecti filii N. subdiaconus, J. Arnaudi et P. de Lauduno canonici et nuntii Ecclesiæ vestræ ipsum in canonicum et in fratrem in nostra præsentia recepissent et nos vobis injunxissemus districte ut eum recipere minime differretis, procuratori ejus stallum in choro et locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignantes, licet vobis fuissetis graviter comminati quod, si illa vice vestra non posset duritia emolliri, manus nostras in vos curaremus durius aggravare, vos hæc omnia pro nihilo reputantes, non solum id efficere nolulistis, verum etiam divina officia in interdicta Ecclesia celebrare et, ut contumacia vestra manifestius appareret, duos canonicos, post inhibitionem ex parte nostra factam, in eadem Ecclesia in elusionem mandati nostri instituere præsumpistis. Nos igitur hæc in patientia

nolentes ulterius sustinere, ne contumacibus et rebellibus contradicendi et reluctandi materiam præbeamus, cum inobedientia, secundum Prophetam, idololatriæ comparetur, per apostolica vobis scripta mandamus et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus eundem scriptorem, omni contradictione, dilatione et appellatione seposita, in fratrem vestrum et canonicum admittentes, procuratori ejus stallum in choro et locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignetis, nec solitæ dilationis obstaculum prætendatis, propter quod ejus institutio differatur. Alioquin, noveritis nos venerabili fratri nostro archiepiscopo et dilecto filio cancellario Turonen. districte et in virtute obedientiæ nostris litteris injunxisse ut, nisi infra viginti dies post commotionem ipsorum prædictum scriptorem nostrum juxta formam mandati nostri receperitis in canonicum et in fratrem, te, frater episcopo, si forte, quod non credimus, reluctari præsumpseris, cum etiam non sis veritus celebrare in Ecclesia interdicta, veritate super hoc cognita denuntient esse suspensum, et vos, filii canonici, excommunicationis vinculo non differant innodare, cassantes penitus quidquid de institutione canonicorum ipsorum in elusionem mandati nostri per vos noscitur attentatum, eosdem excommunicationis vinculo innodantes et expoliantes beneficiis, si qua habent, si pro canonicis Pictaven. præsumpserint se habere. Eisdem etiam dedimus in mandatis ut tam interdictum Ecclesiæ Pictaven. quam utramque sententiam tandiu inviolabiliter, appellatione remota faciant observari, donec mandatum nostrum fuerit adimpletum, et cum testimonio suarum litterarum pro satisfactione nobis præstanda nuntios idoneos ad nostram præsentiam duxeritis transmittendos.

Datum Laterani, x Kal. Octobris.

Illis scriptum est super hoc.

CXCVI.

BRACARENSI ARCHIEPISCOPO, ET PRIORI ECCLESIOLE ET F. MENENDI MONACHO DE ALCOBATIA.

Ut controversiam episcopi Colimbriensis contra Templarios dijudicent.

(Laterani, 11 Id Octobris.)

Referente venerabili fratre nostro Colimbriensi episcopo, apud sedem apostolicam constituto, nostris est auribus intimatum quod cum quæstio dudum inter Colimbriensem Ecclesiam et Templarios agitata super Ecclesiis de Patumbario, Rodina et Ega, ex conquestione ipsius Colimbriensis Ecclesiæ ad felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri audientiam pervenisset, bonæ memoriæ C. Bracaren. archiepiscopo et F. Portugalen. episcopo eam commisit sine canonico terminandam; ut si dicti Templarii ad eorum præsentiam non accederent aut eorum judicio contemnerent obedire, absque appellationis diffugio in eosdem severitatem canonicam exercerent. Cum autem iudices ipsi partes tandem edicto peremptorio citavissent, Templarii obtentu appellationis in prima citatione ad se-

A dem apostolicam interpositæ, sicut in commissoriis litteris remedium esset appellationis sublatum, ad diem peremptorium nec venerunt nec pro se miserunt aliquem responsalem; quos infra certum tempus coram se juri stare mandarunt, alioquin jura episcopalia in dictis Ecclesiis adjudicarunt Colimbriensi Ecclesiæ iudices antedicti; et nisi eorum sententiæ pareretur, tam Ecclesias quam earum parochianos supposuerunt ecclesiastico interdicto, Christiana sepultura etiam interdicta. Consequenter vero Templariorum nuntius a bonæ memoriæ Urbano papa prædecessore nostro sub ea forma commissionis litteras impetravit, ut ante ingressum causæ a Templariis sufficienti cautione recepta quod super his juri parent, delegati solverent interdictum, et si alterutra pars duceret appellandum, usque ad diffinitivam sententiam procedentes, gesta omnia transmitterent sigillorum suorum munimine roborata et diem partibus assignarent, quo venirent ad sedem apostolicam sententiam receptoræ. Ex quarum nimirum litterarum tenore non fuit processum; quoniam pars quæ rescriptum impetraverat illud iudicibus non ostendit. Unde in Ecclesiis memoratis interdictum postea non exstitit relaxatum, quod Templarii, sicut dicitur, non servarunt. Cumque processu temporis dilectus filius noster G. Sancti Angeli diaconus cardinalis in Hispaniæ partibus legationis officio fungeretur, episcopo et archidiacono Ulixbonen. suis dedit litteras in mandatis ut aut causam eandem sine dedito terminarent, vel sententias a prioribus iudicibus promulgatas vice sua ratas habentes, quæ continebantur in eis facerent a partibus firmiter observari. Sed responsalibus Ecclesiæ Colimbriensis ad diem peremptorium venientibus coram eis et Templariis, sicut prius fecerant, venire contemnentibus vel mittere responsalem, iudices latas a prioribus sententias confirmarunt, ne scilicet divina celebrarentur officia in ecclesiis antedictis neque sepelirentur in eis corpora defunctorum, nec primitiæ, decimæ, vel mortuaria militiæ Templi fratribus solverentur: excommunicationi subdentes qui contra hoc facere attentarent. Sed dicti fratres in sua contumacia nequiter permanentes observare præfatas sententias penitus contradicunt. De venerabilibus quoque fratribus nostris Lamecensi, Ulixbonensi, et Visensi episcopis, Ecclesiæ Colimbriensi afflictæ afflictionem addentibus, quorum primus ecclesias supradictas, alter ecclesiam de Thomar in Colimbriensi diocesi constitutam, tertius vero ecclesias de Larena præsumpsit, sprete prohibitione Colimbriensis ecclesiæ, consecrare, memoratus Colimbriensis episcopus gravem in auditorio nostro proposuit quæstionem, obnixè deprecens ut tam ipsorum quam aliorum prædictorum excessus animadversione vellemus canonica castigare, per quos sæpèdicta Colimbriensis Ecclesia enormem sustinuerat læsionem. Nos igitur ab ipsius clamoribus, qui apud nos, sicut vestra novit discretio, moram fecerat longiorem, auditum avertere non valentes et de

prolatis delegatorum sententiis, quantum patuit per authentica scripta, certiores effecti, sed utrum observatæ fuerint ignorantes, quamvis jamdictus Colimbriensis episcopus eas constanter assereret non servatas, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus solum Deum habentes præ oculis, gratia quoque ac timore postpositis, inquirentes super his quæ præmissa sunt diligentius veritatem, si jamdictis delegatorum sententiis auctoritate postmodum apostolica minime relaxatis inveneritis paritum non fuisse, Templarios in legitimis expensis vestræ discretionis arbitrio moderandis factis ob hanc causam per Colimbriensem Ecclesiam condemnetis; ad quarum præstationem eos per excommunicationis sententiam, appellatione remota, cogi volumus et mandamus; a quibus sufficienti cautione recepta quod coram vobis juri parebunt, interdicta soluto audiat causam et eam, appellatione cessante, sine canonico decidatis. Si vero nominati fratres præmissam præstare noluerint cautionem, vos sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, in possessionem earumdem ecclesiarum causa rei servandæ Colimbriensem mittatis Ecclesiam et tueamini per distinctionem ecclesiasticam introductam. Sacerdotes quoque et alios clericos, quos in illis ecclesiis interdictis inveneritis officia celebrasse divina, excommunicationis gladio percellatis et tandiu faciatis sicut excommunicatos arctius evitari, donec cum vestrarum testimonio litterarum nostro se conspectui præsentarint. Episcopus autem prædictos, si, juxta quod superius est expressum, ecclesias illas inveneritis temere consecrasse, appellatione cessante, a pontificali officio suspendatis. Sic autem in præmissis articulis juxta rescripti nostri continentiam, non obstante rescripto aliquo veritate tacita per subreptionem lite pendente a sede apostolica impetrato, fideliter ac prudenter, appellatione postposita, procedatis, nec processum causæ impediat si super hoc se dixerint certum nuntium ad nostram præsentiam transmisisse, quod protractas diutius controversias per vestram gaudeamus sollicitudinem terminatas. Testes, etc. cogantur. Quod si omnes, etc. tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero.

Datum Laterani, 11 Idus Octobris.

CXCVII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET UNIVERSO CLERO IN REGNO FRANCIE CONSTITUTIS.

Ut regem suum hortentur ut apostolicis mandatis obtemperet et, repudiata pellice, legitimam uxorem recipiat.

Anxiatur in nobis ex amaritudine spiritus et cor nostrum præ dolore turbatur, dum in causa matrimonii charissimi in Christo filii nostri Philippi Francorum regis illustris declinare ad sinistram vel dexteram pertimescimus, ne videamur plus homini deferre quam Deo, et rursus regia via in regem ipsum procedere molestamur, cum in eo, pro-

(89) Vide supra, epist. 188.

Apter prærogativam dilectionis et gratiæ, nos ipsos reputemus offendi. Monet enim et movet nos vehementius contra eum et debitum pastoralis officii et fortius Phinees zelantis legem Domini notum vobis exemplum inducit; sed angit nos plurimum et retrahit aliquantum gratia specialis quam ad eundem regem habemus et quam non solum circa ipsum, sed circa totum regnum Francorum opportunitate concessa proposuimus exhibere. Reducentes enim ad mentem et infra nos ipsos sæpius recolentes beneficia nobis olim in ipso regno scholasticis insistentibus disciplinis impensa, et a Deo donum scientiæ quantæcunq̄ collatum, præter debitum officii pastoralis, quo sumus singulis debitores, nos tam regi quam regno specialiter teneri fatemur et non solum a regis gravaminibus, quantum licet, manum retrahimus, sed ad honorem ipsius et regni ejus augmentum ardentius aspiramus. Cæterum attendentes quod nos Dominus, licet immeritos, in sede justitiæ collocaverit et vicarios sui et apostolorum Principis constituerit successores, ne videamur acceptorum beneficiorum ingrati, si ei qui nos de pulvere suscitatos inter principes, imo supra principes sedere voluit et de principibus judicare, hominem præferamus, ne sine causa etiam accepisse dicamur ligandi et solvendi per beati Petri merita potestatem, dissimulare non possumus quin exhibeamus justitiam postulantis et errantes ad rectitudinis tramitem revocemus, ferrum etiam apponentes vulneribus quæ fomentum non sentiunt medicinam. Considerantes præterea quod salus animæ præferendæ sit corporis voluptati et utilitati quam voluntati potius deferendum, cum multa beneficia præstentur invitis, ne vel odisse filium, si virgæ parcamus, vel ægro videamur causam interitus præstitisse, si vulneribus fatis oleo vinum superinfundere differamus, saluti regis ipsius consulere disposuimus et honori: credentes quod quantumcunque contra nos, imo licet injuste forsitan moveatur, ad mentem tamen reversus, cum remedium senserit medicinæ, tanto nobis reddetur et apostolicæ sedi devotior, quanto in corrigendo excessu, per quem Deum sibi reddit offensum, per quem ad excusandas excusationes in peccatis et in contemnendis Ecclesiæ sacramentis factus est aliis prævaricationis exemplum, per quem etiam fama ejus est apud bonos, ne dicamus penitus, plurimum offuscata, majorem in nos ex charitate fuerit severitatem expertus. Ecce enim dux Bohemiæ (89), sicut accepimus, ipsius secutus exemplum, uxore relicta legitima, simili modo adulteram superinducere non expavit. Sed et alii principes et privatæ personæ judaizare, dando libellum repudii suis uxoribus, sunt parati, nisi principiis citius occurratur. Licet enim bonæ memoriæ Cælestinus papa prædecessor noster sententiam illam divortii, quin potius illius ludibrii fabulam, de fratrum consilio duxerit penitus irritandam, diligenter eum admonens et frequenter ut prædictam reginam

reciperet in gratiam conjugalem: ipse tamen pravo usus consilio, post inhibitiones multiplices, in gravem contemptum Ecclesiæ aliam superinducere non expavit. Nos autem volentes olim regem ipsum tractare in spiritu lenitatis et eum ad tramitem rectitudinis salubribus monitis revocare, ipsum circa nostræ promotionis initia per venerabilem fratrem nostrum Parisiensem episcopum fecimus commoneri, et postmodum per litteras nostras (90) diligenter induximus, ut, superinducta de finibus regni Francorum amota, reginam reciperet memoratam, quam a se duxerat irrationabiliter amovendam; juris ei licentiam non negantes quo minus, facta prius restitutione, audiremus et exaudiremus si quid duceret rationabiliter proponendum. Cur enim non potius eligat quod justum est et honestum et declinet quod iniquum est et damnosum; ut si forte desuper datum non fuerit quod prædictam reginam retinere velit in gratia conjugali, remota ea quam contra interdictum Ecclesiæ superduxit et recepta illa quam a se contra juris ordinem separavit, ex tunc, si de justitia et veritate confidit et ista iudicio dimittatur, si fuerit dimittenda, et illa, si reducenda fuerit, reducatur; ne, si secus agi contigerit, et animæ periculum prædictus rex incurrat per adulterium quod committit et in genere suo scandalum ponat, cum proies, si quæ fuerit hoc modo suscepta, non debeat censeri legitima sed spuria potius iudicari. Licet autem nondum super hoc monitis nostris paruerit et mandatis, ne tamen salutem ipsius negligere videamur, si quod incœpimus relinquerimus imperfectum, adhuc eum per dilectum filium nostrum P. Sanctæ Mariæ in Via Lata diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, ad hoc ipsum mandavimus commoneri, dantes eidem legato firmiter in mandatis ut, nisi rex ipse monitis nostris et ejus aurem curaverit facilem adhibere et ipse adhuc ei forsitan voluerit super interdicto generali deferre, tam regi quam superinductæ ac eorum familiis, præter poenitentias morientium, omni prorsus appellatione remota, interdicat omnia divina officia et ecclesiastica sacramenta et ubicunque præsentibus fuerint, eis præsentibus, præter baptismum parvulorum et poenitentias morientium, tam sacramenta divina quam ecclesiastica prohibeat officia celebrari. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et ex parte Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri et Pauli ac nostra, in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus sententiam quam idem cardinalis in regem, superinductam et eorum familias vel in regnum etiam duxerit proferendam, et vos sublato cujuslibet appellationis obstaculo, firmiter observetis et faciatis ab aliis inviolabiliter observari. Si quis enim cujuscunque dignitatis vel ordinis eis post interdictum nostrum vel officia celebrare divina vel ecclesiastica (90) Supra lib. 1, epist. 2.

A præsumperit impendere sacramenta, se noverit ipsius dignitatis et ordinis periculum incursum. Cum enim ex hoc quæramus sollicitè salutem regis ipsius et amplius eum quam ipse se diligit diligamus, utpote quem nos in Domino diligimus ad salutem, ipse in animæ suæ perniciem diligit contra Deum, non timemus si quod pro veritate ac justitia contra nos scandalum oriatur; quoniam si Deus nobiscum, quis contra nos? nec poterit adversus nos aliquorum machinatio prævalere, quia veritas et justitia nos defendent. Cum autem de prærogativa scientiæ ac honestatis vestræ non modicam confidamus, ne præter spem omnium eis comparari possitis, de quibus dicitur, *Canes muti non valentes latrare* (Isa. lvi, 10), cum hactenus libertas ecclesiastica maxime vigerit in regno Francorum, volumus et mandamus ut vos, fratres archiepiscopi et episcopi, et vos, filii abbates, apud eundem regem exhortationibus assiduis insistatis; quatenus affectum nostrum attendens, qui licet salutem sollicitè quæramus ipsius, eum tamen molestamus inviti, eligat parere potius monitis nostris, imo divinis quam severitatem ecclesiasticam experiri; cum si nec sic potuerit revocari, ne plaga remaneat incurata, severitatem ecclesiasticam proposuerimus districtius exercere. Tanto autem his exsequendis sollicitius intendatis, quanto apud multos fama vestra est non modicum aggravata quod mediantibus quibusdam vestrum tantus sit perpetratus excessus. Quod si ad tempus omissum sit hactenus, non tamen est omnino dimissum quin possit et debeat adversus eos, si negligentes fuerint, retorqueri.

Scriptum est autem super hoc prædicto cardinali apostolicæ sedis legato.

CXCVIII.

ARCHIEPISCOPO HIBRUNTINO, ET EPISCOPO LICENSIS. *Committitur illis causa archiepiscopi Tarentini contra ecclesiam S. Mariæ de Galeso.*

(Laterani, iv Kal. Novembris.)

Significavit nobis venerabilis frater noster A. Tarentinus archiepiscopus quod cum ecclesia Sanctæ Mariæ de Galeso, sita prope civitatem Tarentinam, Ecclesiæ Tarentinæ parochiali jure subjecta esset, D R. logotheta Tarentinus in præjudicium juris Ecclesiæ Tarentinæ, quæ pernium parochialibus terminis angustatur, a sede apostolica rescriptum exemptionis obtinuit, occasione cujus dictus archiepiscopus non solum ecclesia illa sed quibusdam aliis capellis injuste se assertit destitutum. Quia vero apostolica sedes ab universis Ecclesiis injurias tenetur repellere, non inferre, mandamus vobis præcipientes quatenus ad locum ipsum pariter accedentes, si vobis ita esse constiterit, non obstante memorato rescripto per subreptionem obtento, eandem ecclesiam cum prædictis capellis fore subjectam, sicut primo fuerat Tarentinæ Ecclesiæ, sublato appellationis obstaculo, auctoritate aposto-

lica decernatis, facientes quod decreveritis per cen-
suram ecclesiasticam firmiter observari.

Datum Laterani, iv Kal. Novembris.

CXCIX.

DE LACU, DE HENMENROD, ET DE HEISTERBACH ABBA-
TIBUS.

*Ipsis committitur causa et lis super præpositura Co-
lontensi.*

(Laterani, iii Non. Novembris.)

Cum pro controversia majoris præposituræ Co-
lontensis, quæ vertitur inter dilectum filium T.
præpositum Sanctorum Apostolorum ex una parte
et E. præpositum Sancti Georgii in Colonia ex al-
tera, dilecti filii T. canonicus Sancti Gereonis et
H. sacerdos, procuratores prædicti præpositi San-
ctorum Apostolorum, et G. Majoris Ecclesiæ et E. B
Sancti Severini canonici, procuratores præfati præ-
positi Sancti Georgii, ad sedem apostolicam acces-
sissent et utriusque partis nobis litteras præsentas-
sent, nil aliud postmodum de ipso negotio in con-
spectu nostro proponere curaverunt; sed post re-
præsentationem litterarum, secundo ad nostram
præsentiam accedentes, unanimiter postulaverunt
a nobis ut causam ipsam vobis committere de-
beremus. Nos igitur ad petitionem ipsorum cau-
sam vobis committentes eandem, discretioni vest-
ræ per apostolica scripta mandamus quatenus
vocatis ad præsentiam vestram partibus, audia-
tis quæ fuerint hinc inde proposita; et si fuerit
de voluntate ipsarum ut ad diffinitivam sententiam
procedatis, vos solum Deum habentes præ oculis,
omnia gratia, odio vel timore postpositis, causam
ipsam, appellatione remota, sine canonico termine-
tis. Si vero in hoc partes noluerint consentire ut
per vos diffinitiva sententia proferatur, vos nihil-
ominus usque ad sententiæ calculum, sublato cu-
juslibet contradictionis et appellationis obstaculo,
procedentes, allegationes et gesta omnia utriusque
partis, sigillorum vestrorum munimine roborata,
nobis dirigere procuretis; terminum competentem
partibus præfigentes, quo recepturæ sententiam no-
stro se debeant conspectui præsentare; ad quem si
qua partium forte venire contempserit, nos nihil-
ominus in ipso negotio procedemus. Nullis litteris
obstantibus præter assensum partium, etc. Quod si
omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Nonas Novembris.

CC.

UNIVERSIS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENERINT.

*De facultatibus archiepiscopi Tarentini, legati apo-
stolici.*

(Laterani, viii Id. Novembris.)

(91) Universitatem vestram volumus non latere
quod nos venerabilis fratris nostri Tarentini archi-
episcopi fidem et prudentiam attendentes, ipsum
una cum nuntiis nostris aliis ad succursum et dispo-
sitionem regni Siciliae destinamus, dantes ei libe-

{91} Vide infra epist. 245, 280.

{92} Vide supra lib. i, epist. 338 et infra epist. 204 hujus libri.

ram potestatem ut illis qui cum eo ad obsequium
nostrum et Ecclesiæ Romanæ processerint et fide-
liter ac devote perstiterint, beneficia et præmia con-
digna retribuatur, et si quid damni acciderit in equis
vel armis, quod absit, integre studeat resarcire.

Datum Laterani, viii Idus Novembris.

CCI.

CONRADO MAGUNTINO ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO SA-
BINEN.

*Ut beneficia per Hildesensem episcopum in diocesi
Herbipolensi collata, ipsi aliis conferre liceat,
priori collatione non obstante.*

(Laterani, v Kal. Novembris.)

(92) Inter excessus alios animadversione dignis-
simos, suo loco et tempore auctore Domino punien-
dos, illud est etiam nostro apostolatu reseratum,
quod C. quondam Hildesemen. episcopus Herbipo-
lensem Ecclesiam ausu propriæ temeritatis usur-
pans, in ejus diocesi nonnullis beneficia conferre
præsumpsit, in contemptum apostolicæ sedis et ip-
sius Herbipolensis Ecclesiæ detrimentum. Nos igitur
quod ab ipso factum est in hac parte denun-
tiantes irritum et inane, quia devotionem tuam su-
mus in multis experti, ut beneficia ipsa personis
idoneis, appellatione remota, valeas assignare au-
toritate tibi præsentium indulgemus; firmiter in-
hibentes ne vel illis qui de manu ejus beneficia re-
ceperunt, vel aliis qui ei jam excommunicato par-
ticipare non sunt veriti vel etiam obedire, tanquam
indignis, hujusmodi beneficia conferre præsumas.
Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, v Kalendas Novembris.

CCII.

CASTELLANO, PERUSINO, CLUSINO ET EUGUBINO EPISCO-
PIS, ET DILECTIS FILIIS ABBATIBUS, PRIORIBUS ET
ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS IN EORUM DIÖCESIBUS
CONSTITUTIS.

Ut legatum apostolicum reverenter excipiant.

(Laterani, Id. Octobris.)

Apostolica sedes, quæ, disponente Domino, inter
omnes Ecclesias obtinet principatum, alios vocavit
in partem sollicitudinis, retenta sibi plenitudine po-
testatis; ut quoniam Romanus pontifex pro defectu
conditionis humanæ per se ipsum omnia expedire
non potest, juvetur subsidiis aliorum quibus vices
suas committit, ad exemplum Domini et magistri,
qui discipulos suos per mundum universum trans-
misit, salutem nostram in medio terræ personaliter
operatus. Sane cum nos et fratres nostros, propter
curam et sollicitudinem apostolici patrimonii, ab
occupationibus variis, quas pro statu Ecclesiarum
omnium indesinenter subimus, sæpius nos contige-
rit evocari; nolentes, sicut nec velle debemus, tem-
poralia spiritualibus anteferre, de consilio fratrum
nostrorum viam elegimus tutiorem qua et curam
temporarium non negligimus et spirituales, sicut

convenit, præferimus dignitatem, dilectum filium nostram G. Sancti Georgii ad Velum Aureum diaconum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, virum utique providum et prudentem et honestate morum et generositate natalium commendandum, quem inter fratres nostros speciali charitate diligimus, ad ea quæ præmisimus exsequenda duximus assumendum, concessa sibi nihilominus potestate ut in Ecclesiis et parochiis vestro regimini deputatis evellet et destruat, ædificet et plantet quæ in eis evellanda et destruenda, ædificanda occurrerint et plantanda. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ipsum, tanquam honorabile membrum Ecclesiæ et legatum apostolicæ sedis, recipientes humiliter et devote, ipsius salubria monita et statuta et vos ipsi diligenter servetis et a subditis vestris faciatis efficaciter observari. Nos enim sententiam quam in rebelles et contumaces rationabiliter duxerit promulgandam, ratam habebimus et faciemus, auctore Domino, firmitatem debitam obtinere.

Datum Laterani, Idibus Octobris.

Scriptum est super hoc in eundem modum Spoltan., Fulginat., Asisinat., Nucerenen., Reatinen., Narnien.

CCIII.

CONSULIBUS ET POPULO SUTRINIS.

De eodem argumento.

Cum præter solitum, imo plus solito, multis et magnis simul negotiis occupati quæ per nos ipsos facere non valemus, per alios cogimur adimplere. Sane inter alias occupationes et sollicitudines nostras, curam et provisionem apostolici patrimonii non modicas reputamus, tam ad spiritualem jurisdictionem nostram spectantis quam etiam temporalem. Unde nobis posset non immerito imputari, si super ordinatione ipsius essemus tepidi vel remissi, qui cunctorum fidelium sollicitudinem gerimus pastorem. Novimus enim, quod tristes et dolentes referimus, quoniam in eo multi quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, quærentes et abutentes per insolentiam sedis apostolicæ patientiam, pacem perturbant, corrumpunt justitiam, stratam violant et terram offendunt; unde nobis et vobis non modicum derogatur. Cum igitur super his quæ præmisimus emendandis cum fratribus nostris tractatum habuerimus diligenter, de ipsorum consilio dilectum filium nostrum G. Sancti Georgii ad Velum Aureum diaconum cardinalem, virum nobilem et prudentem, quem inter alios fratres nostros speciali diligimus charitate, operi tam utili et necessario deputantes, ut melius et facilius inunctum sibi officium valeat exercere, dilectum filium P. præfectum urbis, virum nobilem et potentem, sibi duximus adjungendum; quibus dedimus in mandatis ut stratam custodiant, pacem procurent, justitiam faciant et terram defendant, alia quoque nihilominus operentur quæ ad honorem Dei, profectum Ecclesiæ, utilitatem vestram et alio-

(93) Vide supra lib. I, epist. 335. et lib. II, epist. 201.

rum nostrorum fidelium noverint pertinere. Ut autem dominium sedis apostolicæ, quæ de se vere dicere potest: *Jugum meum suave est et onus meum leve* (Matth. XI, 30), diebus nostris dulcedinem non deponat et nulli fiat penitus odiosum, eis viva voce præcepimus ut vos diligant et honorent, nullum sine causa lædentes vel contra justitiam aggravantes, sed a vobis potius iniquitatem et violentiam satagent propulsare. Unde quoties necessitas postulaverit, ad eos vice nostra pro justitia consequenda vel aliis expediendis negotiis poteritis habere recursum. Et ut melius quæ ad pacem et utilitatem vestram a nobis et fratribus nostris sunt salubriter ordinata perducere valeant ad effectum, universitatem vestram monemus attentius et hortamur in Domino, per apostolica scripta præcipiendo mandantes quatenus ipsis vice nostra, imo nobis in ipsis intendentes humiliter et devote, quod super præmissis articulis et aliis emergentibus negotiis utiliter duxerint statuendum, salvo in omnibus apostolicæ sedis mandato, teneatis firmiter et servetis, de universis justitiis et rationibus Ecclesiæ Romanæ sibi plenarie respondentes.

In eundem modum consulibus et populo Nepesinis. In eundem modum consulibus et populo Oritanis. In eundem modum Amelien. castellan. In eundem modum Tudertin., Asisinatibus. In eundem modum Perusin., Fulginat. In eundem modum Spol., Narnien., Reatin., populo civitatis Castellane, Tuscan., Vetrallen., Balneoregen., Centumcellen., Urbevetan., Cornetan.

CCIV.

MAGDEBURGEN. ARCHIEPISCOPO ET SUFFRAGANEIS EJUS.

Ut Hildesemensis episcopus publice excommunicatus nuntietur.

(93) Cum sine capite nulla possint membra subsistere, si quispiam impune posset apostolicæ sedis privilegia violare, nulla cæteris Ecclesiis de suis privilegiis fiducia remaneret. Verum inter cætera privilegia quæ primatum apostolicæ sedis ostendunt, illud non modicum reputatur quod depositiones, cessiones et translationes episcoporum fieri sine speciali auctoritate Romani pontificis interdicit. Hoc autem C. quondam Hildesemen. episcopus non attendens, licentia nostra non solum non obtenta, sed nec etiam expetita, Herbipolensem Ecclesiam occupavit, præsumens ad eam propria temeritate transire, cum per illam non possit indulgentiam excusari quam a bonæ mem. C. papa prædecessore nostro se asserit impetrasse, quæ potius impetranti turpem ambitionis notam ingessit, ut si videlicet eum ad majorem dignitatem contingeret invitari, eam sibi liceret assumere, dummodo nihil ei de statutis canonicis obviaret. Licet enim ei videatur indultum ut invitatus majorem possit assumere dignitatem, per hanc tamen indulgentiam ad parem sibi transire non licuit, cum longe facilius in uno casu quam in alio dispensetur. Præterea cum et postu-

latio, sicut electo, examinari debeat diligenter, antequam per eum, cui facienda fuerat, examinata fuisset, non debebat ulla ratione transire, cum non solum examinationem postulationis sed ipsius quoque personæ videatur tenor indulgentiæ reservasse, statim subjungens: *dummodo nihil appareat quod tibi de canonicis obviet institutis*. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras, publica referente fama, venisset, distulimus tamen procedere contra ipsum, donec litteras ejus recepimus, in quibus se nobis Herbipolensem episcopum appellabat. Unde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animadversione punire, vobis et aliis archiepiscopis et episcopis in Teutonia constitutis districtè præcepimus ut cum factum hujusmodi non posset in partibus vestris non esse notorium, nisi dictus C. infra viginti dies post susceptionem litterarum (94) nostrarum ab Herbipolensis Ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum auctoritate nostra non differetis publice nuntiare, et excommunicationem ejus faceretis, pulsatis campanis et candelis accensis, festivis diebus et Dominicis innovari. Tu autem, Magdeburgensis, in eum juxta tenorem mandati apostolici, sicut accepimus, processisti et alii etiam, sicut credimus, processerunt. Quamvis autem in manifestis non sit ordo judiciorum requirendus et ipse videretur confessus de crimine, cum in litteris ad nos directis se præsumpsisset Herbipolensem episcopum nominare: nos tamen, ad evitandam omnem malitiam, in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam; et eum postmodum etiam ad bonum obedientiæ revocare volentes, ipsi non præmissa salutatione mandavimus ut, omni excusatione cessante, si apud nos vellet gratiam invenire, mandatum apostolicum adimpleret. Quia vero nec sic ei vexatio præbuit intellectum quin eo fortius in sua pertinacia perduraret quo amplius nos videbat de sua correctione sollicitos, cum postquam alius de mandato nostro fuit in episcopum Hildesensem electus, se ipse præsumeret Hildesensem episcopum nominare, apostolicæ sedis injuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo Principis apostolorum proxime præterito, præsentibus nuntiis ejus, inter missarum solemniam excommunicatum publice nuntiavimus et mandavimus ab omnibus evitari. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et districtè præcipimus quatenus latam in eumdem C. a nobis excommunicationis sententiam publicantes, ipsum singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, denuntietis excommunicatum et ab omnibus tanquam contemptorem apostolicæ jussionis arctius evitandum, donec, si desuper datum fuerit, absolutionis gratiam mereatur; vestris nobis litteris intimantes, si forte sententiam nostram contemnens, divina præsumperit officia celebrare.

In eumdem fere modum capitulo et suffraganeis Ecol. Magun. In eumdem modum Herbipolen. cupi-

(94) Vide caput *Illud Dominus*, De Cler. excomm. Vide etiam infra epist. 278.

A *tulo. In eumdem fere modum Treveren. et suffraganeis ejus.*

CCV.

NOBILI VIRO B. COMITI LAURETI. ET CUPERSAN. MAGISTRO JUSTITIARIO APULIÆ ET TERRÆ LABORIS.

Ut promissionibus suis satisfiat et pacem initam conservet.

Jam olim firmiter proposuimus, ecce et nunc sumus in executione propositi, aliquem a latere nostro ad regni partes dirigere cum subsidio opportuno, ut excludantur et penitus repellantur ab eo tam regni quam Ecclesiæ inimici et pax reformetur in regno et justitia conservetur. Quia vero in præsentia dilecti filii I. tituli Sancti Stephani in Coelio monte presbyteri cardinalis et Philippi notarii nostri exercitum juravisti, sicut eorum nobis relatio patefacit; volentes te, tanquam virum nobilem et egregium, ad id esse sollicitum et paratum, discretionis tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus te ad eundem cum legato nostro contra inimicos regni et Ecclesiæ ita honorifice præpares ac viriliter accingaris, quod fidelitas et dilectio quam ad charissimum in Christo filium nostrum F. Siciliæ regem illustrem et devotio quam ad Romanam Ecclesiam te habere proponis elucescat in opere, et proinde ipsum regem et nos ipsos ad dilectionem tuam reddere valeas promptiores. Præterea cum super omnibus quæstionibus quæ inter te et dilectos filios nobiles viros G. et M. comites de Manupello vertuntur, prædictis cardinali et notario stare mandato nostro juraveris, et ipsi etiam ex parte sua se simili astrinxerint juramento, sicut jam tibi scripsisse recolimus; ita iterato tibi duximus sub debito juramenti præsentibus litteris injungendum ut treugas initas coram prædicto cardinali inviolabiliter observare procures, donec per legatum nostrum, cui vices nostras tam in spiritualibus quam in temporalibus committimus exsequendas, qui est ad partes ipsas in proximo accessurus, super quæstionibus quæ inter te et ipsos comites vertuntur, mandatum ex parte nostra recipias, quod tam a te quam ab ipsis volumus sine reffragatione servari; salvo nimirum si quid aliud super hoc, utilitate vel necessitate pensata, duxerimus statuendum. Nos enim ipsis comitibus consimiles litteras duximus destinandas, volentes, sicut convenit, utriusque partis indemnitatibus præcavere.

CCVI.

EDUENSI EPISCOPO.

Ut Judæis recens baptizatis benevolentia exhibeatur.

(Laterani, Non. Novembris.)

Ad provisionem P. quondam Judæi latoris præsentium ad fidem Christi nuper, eodem inspirante, conversi per litteras apostolicas et mandatum te recolimus invitasse. Sed quod ea penitus obaudieris, ejusdem labor indicat iteratus, sicut decuit non attendens quod personis hujusmodi, ne propter oppro-

brium paupertatis, quod non consueverunt æquanimitè sustinere, post Judaicam perfidiam derelictam retro aspiciere compellantur, ab universis sit fidelibus propensius succurrendum, nedum episcopali præditi dignitate, quorum debet esse propositum indigentibus subvenire, teque in hac parte illa saltem ratione oportuit existere prouidèntem, quod pro eodem P. tuas nobis preces et litteras destinasti. Nisi autem specialis gratia quam ad personam tuam habuimus et habemus motum nostri animi mitigasset, pro contemptu mandati præmissi prius ad te districta ultio quam iterata monitio pervenisset; cum satis appareat qualem in aliis te geris virtutibus, quandoquidem in operibus pietatis, quæ, secundum apostolum, promissionem habet vitæ quæ nunc est et futuræ, te negligis vel contemnis ad mandatum apostolicum exercere. Ne igitur præfatus P. provisionis apostolicæ solatio defraudetur aut tua negligentia remaneat in sopore, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ejus paupertati taliter studeas providere quod prædictus P. ac M. filia sua, quæ cum eo unda baptismatis est renata, per tuæ liberalitatis gratiam victus et vestitus necessaria se gaudeant congrue sine dilatione qualibet assecutos; faciens nihilominus ut quod eis propter necessitates suas duxeris, quemadmodum præmissum est, assignandum, valeant sine perturbatione qualibet, cum Deus hilarem datorem diligat, obtinere. Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro episcopo et dilecto filio abbati Sancti Martini Nivernensis præcipiendo mandasse ut, si mandatum nostrum neglexeris adimplere, ipsi te ad ea quæ præmissis exsequenda per distractionem ecclesiasticam, omni contradictione et appellatione remota, compellant.

Datum Laterani, Nonis Novembris.

CCVII.

POTESTATI, CONSULIBUS, ET JUSTITIANIS VITERBIENSIBUS.

Ut concordiam cum Romanis initam conservent.

Sicut per alias litteras vobis intimasse meminimus, ex discordia quæ inter vos et Romanos peccatis exigentibus est suborta, gravia timemus pericula proventura: quæ prævidentes olim et ab ipsis vobis præcavere volentes, primo per dilectum filium G. Centii nobilem civem Romanum apostolici patrimonii rectorem in Tuscia, secundo per dilectum filium G. archipresbyterum Sancti Angeli subdiaconum nostrum, tertio per venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum vos fecimus diligentissime commoneri ut nostro super hoc consilio crederetis; quod quale fuerit, non estis obliti. Tandem cum tu, fili potestas, cum quibusdam civium ad nostram præsentiam accessisses, licet multa essemus debilitate gravati, te tamen et ipsos ad idem efficaciter, quantum in nobis fuerat, duximus inducendos, sed in his omnibus non fuimus exauditi. Quamvis autem postmodum receptio Biturclani fuerit prorogata, non tamen potuit penitus impediri quin reci-

A peretur a Romanis et eorum committeretur potentia protegendum. Debueratis autem et vos nobiscum mala hujusmodi prævidere nec tantum vires vestras inspicere, sed inimicorum etiam potentiam intueri, cum non sit tutum committere vos fortunæ. Verendum est autem nobis et vobis ne duritia vestra, qui nobis credere noluitis et culpa nostra, quam ex eo contraxisse videmur, quod querelas hominum de Biturclano ad nos clamantium ab oppressionibus vestris et ad fidelitatem nostram redire volentium non curavimus exaudire, plus forte vobis quam expedit deferre volentes, nos et vos in gravem necessitatem induxerint, quam vitare de facili non possumus. Romani siquidem, sicut quidam ex vobis, qui nuper ad nostram venerunt præsentiam, super hoc noverunt plenius veritatem, a nobis et petebant et petunt instanter ut vel vos a molestatione hominum de Biturclano compesceremus juxta debitum officii pastoralis, vel cogere nos ad justitiam in nostra præsentia exhibendam. Quod quacunq; petetur intentione, quia nos de manifestis judicamus, Dominus autem judicat de oculis, non vidimus quæ possemus ratione negare; licet cum eisdem nuntiis vestris et aliis super hoc diutius tractassemus. Cum enim, secundum verbum Apostoli, sapientibus simul et insipientibus debitores et omni petenti teneamur justitiam exhibere, id præsertim debemus efficere, cum fideles nostri de nostris fidelibus conqueruntur. Propter quod dictum subdiaconum et dilectum filium Hugonem panetarium nostrum ad vos duximus destinandos: universitati vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus ea quæ possunt ex hoc facto pericula provenire diligentius attendentes, nostro vos committeretis judicio vel mandato. Vos autem aliud quam expectare nos dedistis responsum, scilicet quod usque ad quintam feriam proxime præteritam expectaretis venerabilem fratrem nostrum episcopum Vulterranum, de ipsius nobis consilio responsuri. Judicet ergo Dominus inter nos et vos, qui nec monitis nec mandatis nostris toties requisiti parere volentes, nos et vos in gravem necessitatem, quam evitare non possumus, induxistis. Cum igitur de cætero contemptum nostrum non possumus æquanimitè sustinere, nisi usque ad proximum diem Dominicum vel iudicium nostrum subieritis vel mandato apostolico, quod vobis potius credimus expedire, duxeritis exponendos, cautionem sufficientissimam exhibentes, ex tunc vos noveritis excommunicationis vinculo innodatos. Nos etiam universis fidelibus nostris dabimus in mandatis ut non solum vobis assistere non præsumant, sed ad edomandam contumaciam vestram potenter et viriliter procedant in subsidium Romanorum.

CCVIII.

EPISTOLA PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI AD PAPAM.

De primatu et prærogativa Ecclesiæ Romanæ.

INNOCENTIO sanctissimo papæ Romano et in Christo Domino dilecto fratri nostro JOANNES divina miseri-

cordia Constantinopolitanus archiepiscopus, Novæ Romæ patriarcha, amorem et pacem a Domino nostro Jesu Christo et Salvatore nostro.

Scriptum a tua sanctitate per prudentissimos legatos Albertum subdiaconum et Albertinum notarium nostræ humilitati directum quam gaudenter suscepimus, et quod in eo continebatur diligentius rimatus, impossibile habuimus quomodo non omnino tuam laudaremus sanctitatem pro vestro divino zelo et ignito proposito de nostrum et vestrum secundum fidem unione, cum et hæc nostram humilitatem tuæ virtutis constantia, et tua digni pontificatus diligentia nos clare docuerint. Et quid enim de pluribus faciet quisquam nobis traditam ex Patribus et longo jam tempore de pia confessione traditionem, quam Christus quidem communis doctor et prædicator Christianorum populis suis tradidit vocibus. Hunc autem videntes et discipuli, et eorum ex tunc successores sancti Spiritus inspiratione illuminati et ab eo docti, suis scriptis docentes ampliaverunt, sic nostra humilitas non modice lætata est super tuæ sanctitatis pro divini cultus sollicita cura. Quod autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam. Nam et pro miro habeo quomodo unam et universalem Romanorum vocasti Ecclesiam, ut quasi jam divisam in species quasdam specialissimas, et hæc uno existente grege, oviliam Christi nobis quodam modo pastoribus sub eo constitutus pastorum principe communique doctore. Et quomodo erit quod apud vos Romanorum Ecclesiam mater, ut dixisti, communis aliarum Ecclesiarum, et secundum quas aliquas rationes et per quas unquam causas quæro addiscere dubitans. Quod autem mihi et plus extendit ambiguitatem dicam; et indulge mihi, sacerrime papa, si nunc primo hunc patriarchalem sacrum thronum me ascendentem, nondum de tali hac dubitatione diligentem solutionem addiscere accidit. Audiens enim quis in Psalmis David dicentem matutinis, *Sion dicit: Homo et homo natus est in ea* (Psal. LXXXVI, 5), secundum verum utique verbi et justitiæ æquitatem Jerosolymitanam Ecclesiam matrem aliarum Ecclesiarum nominabit, prærogantem secundum fidem tam tempore quam et dignitate. In ea enim utique ut novissimus omnium Christus et natus est secundum carnem et conversatus, et docens atque prædicans nostram fuit salutem, novissime per crucem pro nobis mortem sustinens, lapidem in quo corpus hujus fuit sepultum, depositum ibi reliquit. Clare utique signum suæ in terris conversationis ibi Christo discipuli occurrentes crediderunt, nunc filium Deo et Patri consubstantialem esse; quamvis perfectam humanam naturam indutus, sibi secundum substantiam homo tantum in superficie videbatur. Inde Christi mirabilium fons emanavit et inde, ut ex quodam principio, alii quidam exorti

A sunt divina fluentes fluvii et universum orbem irrigantes, rivos etiam Ecclesiæ quæ apud vos est replentes. Igitur nunquid ob hæc et alia talia quis Jerosolymitanam Ecclesiam matrem omnium dicit Ecclesiarum? Aut non præornatam prædicationem audisti Pauli? A Jerusalem clare debes incipi. Dicit enim: *et usque ad Illyricum prædicare Evangelium* (Rom. xv, 19). Hæc quidem dicit quis, audiens Ecclesiam quæ apud vos est generalem et universalem nominatam. Ego vero lætanter addiscam causam et acceptabo eam sine contradictione rationem habentem. Reprehensionem autem a tua sanctitate nobis superinductam silere nequeo, ut scindentibus quasi unam et desuper contextam Christi vestem, et sic a vobis usque nunc et discissis: dicente enim in Evangeliiis Salvatore Christo de modo essentiæ sancti Spiritus ei consubstantialis, qui ex Patre procedit et duas has substantiales proprietates dicente, de sui ipsius et Spiritus generatione dico et processione, et sibi quidem de paterna substantia testanti ineffabilem omnibus et ignotam generationem, sancto vero Spiritui ex eadem paterna substantia processionem insensibilem, et hanc omnibus et Patribus in Nicæam concurrentibus immutabiliter sic ex Patre Spiritus processionem ampliantibus, ex tunc universi orbis synodis sacro symbolo et doctrinæ nil apponentibus, in quibus et quidam tunc pontificalem thronum veteris Romæ gubernantes per se ipsos interfuere, in quibusdam vero et quidam alii vestrum locum tenentes, vestris tunc pontificibus acceptantibus ea quæ confirmata fuerunt et ea rata per proprias confessiones habentibus et dæmoni credendi constitutionem. Hac quoque fide usque et ad nos sine aliqua interruptione perveniente, quid nos oporteat facere non parum est hæsitandum in ambiguitatem atque discessionem non parvam incidere, donec de hoc quæstio solvatur. Quæro nunc hinc addiscere causam, quæ divisa est et indivisibilis vestis Christi. Potentem autem nostrum moderatorem tua noscat sanctitas a se ipso prosilientem ad omnem boni notitiam et maxime ad religionis cultum. Omnia enim quibus ornatur vere homo Dei et quæcunque divinitus coronatum ornant imperatorem, hæc omnia Deus ei donavit. Et ut breviter imperatoris ostendam majestatem, nosce hunc præ omnibus ejus antecessoribus imperatorem benignum et patientem, simul atque strenuum: cujus tam spiritualia quam et corporalia benigna si dicere inciperem, mensuram excederet verbum necnon et epistolæ modum.

CCIX.

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANO.

Respondet superiori epistolæ.

(Laterani, 11 Id. Novembris.)

(95) Apostolicæ sedis primatus, quem non homo sed Deus, imo verius Deus homo constituit, multis

(95) Edita ab Antonio Augustino ad calcem tertiæ compilationis Decretalium et in Gestis Innocentii III.

quidem et evangelicis et apostolicis testimoniis comprobatur, a quibus postmodum constitutiones canonicæ processerunt, concorditer asserentes sacrosanctam Romanam ecclesiam in beato Petro apostolorum Principe consecratam, quasi magistram et matrem cæteris præminere. Hic enim cum interroganti Domino quem homines esse dicerent Filium hominis, aliis referentibus opiniones aliorum, ipse velut inter cæteros primus eum esse Christum Dei vivi Filium respondisset, audire promeruit: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18); et post pauca: *Tibi dabo claves regni cælorum* (ibid., 19). Nam licet primum et præcipuum Ecclesiæ fundamentum sit unigenitus Dei Filius Jesus Christus, juxta quod dicit Apostolus: *quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus* (I Cor. iii, 11); secundum tamen et secundarium Ecclesiæ fundamentum est Petrus, etsi non tempore primus, auctoritate tamen præcipuus inter cæteros, de quibus Paulus apostolus inquit: *Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei, superædificati supra fundamentum apostolorum et prophetarum* (Ephes. ii, 20); quos et fundamenta esse in montibus sanctis David propheta testatur. Hujus etiam primatum Veritas per se ipsam expressit, cum inquit ad eum: *Tu vocaberis Cephas* (Joan. i, 42): quod etsi Petrus interpretetur, *caput* tamen exponitur; ut sicut caput inter cætera membra corporis, velut in quo viget plenitudo sensuum, obtinet principatum, sic et Petrus inter apostolos et successores ipsius inter universos Ecclesiarum prælatos prærogativa præcelleret dignitatis; vocatis sic cæteris in partem sollicitudinis, ut nihil eis de potestatis plenitudine deperiret. Huic Dominus oves suas pascendas vocabulo tertio repetito commisit; ut alienus a grege Dominico censeatur qui eum etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has et illas oves distinguit, sed simpliciter inquit: *Pasce oves meas* (Joan. xxi, 17), ut omnes omnino intelligantur ei esse commissæ. Jacobus enim frater Domini, qui videbatur esse columna, Jerosolymitana sola contentus, ut ibi semen fratris præmortui suscitaret ubi fuerat crucifixus, Petro non solum universam Ecclesiam sed totum reliquit sæculum gubernandum. Quod ex eo etiam evidenter apparet, quia cum Dominus apparuisset in littore discipulis navigantibus, sciens Petrus quod Dominus esset, se misit in mare ac aliis navigio venientibus, ipse sine beneficio navis ad Dominum festinavit. Cum enim mare mundum designet, juxta verbum Psalmistæ deicentis: *Hoc mare magnum et spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus* (Psal. ciii, 25); per hoc quod Petrus se misit in mare, privilegium expressit pontificii singularis, per quod universum orbem susceperat gubernandum; cæteris apostolis ut vehiculo navis contentis, cum nulli eorum universus fuerit orbis commissus, sed sin-

A gulis singulæ provinciæ vel Ecclesiæ potius deputatæ. Iterum etiam ut se unicum Christi vicarium designaret, ad Dominum super aquas maris mirabiliter ambulans et ipse super aquas maris mirabiliter ambulavit. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, congregationesque aquarum sint maria, per hoc quod Petrus super aquas maris incessit, super universos populos se potestatem accepisse monstravit. Pro eo Dominus se orasse fatetur, inquit in articulo passionis: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos* (Luc. xxii, 32); ex hoc inueniens manifeste quod successores ipsius a fide catholica nullo unquam tempore deviant, sed revocarent magis alios et confirmarent etiam hæsitantes; per hoc sic ei confirmandi alios potestatem indulgens, ut aliis necessitatem imponeret obsequendi. Quod et tunc Petrus agere cœpit, quando quibusdam ex discipulis abeuntibus retro et *Durus est hic sermo* (Joan. vi, 61) dicentibus, cum dixisset Jesus ad duodecim: *Nunquid et vos vultis abire?* (ibid., 68) solus ipse respondit pro cæteris: *Domine, verba vitæ æternæ habes et ad quem ibimus?* Huic præterea dictum in Evangelio et audisti sæpius et legisti: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cælis* (Matth. xvi, 19). Quod si omnibus etiam apostolis simul dictum esse reperias, non tamen aliis sine ipso, sed ipsi sine aliis attributam esse cognosces ligandi et solvendi a Domino facultatem; ut quod non alii sine ipso, ipse sine aliis posset ex privilegio sibi collato a Domino et concessa plenitudine potestatis. Ad quod nimirum videtur illud non incongrue pertinere quod ipse solus legitur interrogasse Jesum: *Si peccaverit in me frater meus, dimittam ei usque septies?* (Matth. xviii, 21), et ei soli Jesus legitur respondisse: *Non dico tibi usque septies, sed usque septuagesies septies* (ibid., 22); quia profecto septenarius universitatis est numerus, eo quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendendi. Septenarius ergo numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat universorum universâ peccata; quia solus Petrus potest non solum omnia, sed omnium crimina relaxare. De-

D mum post passionem suam Dominus Petro dixisse legitur: *Tu me sequere* (Joan. xxi, 22), quod utique non tam de sequela perferendæ passionis quam creditæ dispensationis debet intelligi, cum et Andreas et quidam alii præter Petrum sicut Dominus fuerint crucifixi; sed solum Petrum sustinuit sibi Dominus et in officio vicarium et in magisterio successorem. Unde post Ascensionem Domini Petrus, velut successor ipsius, regere cæpit Ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum loco Judæ prævaricatoris ex verbis Prophetæ alium instituens et faciens subrogari, et recepto Paracleto, discipulos non musto repletos, sed Spiritus sancti gratia illustratos, ex verbis Joëlis apertius

comprobavit. Hic poenitentiam agere jussit, et baptizari credentes. Hic inter discipulos, curando claudum, primus fuit miraculum operatus; et in Ananiam et Saphiram uxorem ipsius, tanquam primus et præcipuus inter eos, quia mentiti fuerant Spiritui sancto, mortis sententiam promulgavit. Hic Simoniacæ pestis radicem contra primitivam Ecclesiam pullulantem apostolica falce succidit, solus in Simonem magum sententiam damnationis promulgans, licet non ei soli sed omnibus communiter pecuniam obtulisset. Ipse præterea, cum in eum mentis cecidisset excessus, vidit cælum apertum, et descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis in terram de cælo submitti, quod omnia quadrupedia et serpentina terræ ac cæli volatilia continebat. Et cum facta esset vox dicens ad eum, *Surge, Petre, macta, et manduca* (Act. x, 13), respondit: *Absit, Domine, quia nunquam immunda est communia manducavi* (ibid., 14). Et vox ad eum est facta secundo: *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris* (ibid., 15). Per quod innuitur manifeste quod Petrus prælatus fuerit populis universis; cum vas illud orbem, et universitas contentorum in eo universas significet tam Judæorum quam gentium nationes. Qui licet postmodum ex revelatione divina ab Antiochia fuerit translatus ad Urbem, non tamen concessum sibi primatum deseruit, sedem secum potius cathedræ transtulit principatum, cum Dominus eum nullatenus minurare voluerit quem Romæ præviderat martyrio coronandum. Sane cum ipse postmodum (imo Dominus potius, qui se in eo pati asseruit: *Venio, inquit, ad eum, Romam iterum crucifigi*) Romanam Ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedræ successoris reliquit, totam in eo transferebens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filii, quos Dominus principes super omnem terram constituit. Sane cum per navim Petri Ecclesia signetur, tunc Petrus juxta præceptum Dominicum navim duxit in altum, laxans prædicationis retia in capturam, cum ibi posuit Ecclesiæ principatum ubi vigeat sæcularis potentie altitudo et imperialis monarchia residebat, cui fere singulæ nationes, sicut flumina mari, tributa solvebant certis temporibus constituta. Ipse quidem primus Judæos, ipse quoque primus gentiles post Ascensionem Christi convertit ad fidem, ut super utrosque fideles se primatum accepisse monstraret, cum ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius circiter tria millia Judæorum baptismi receperint sacramentum, ac deinde Cornelium centurionem et suos quasi primitias gentium ad revelationem angelicam baptizavit. Cum autem inter apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio utrum oporteret circumcidi fideles et legem Moisaicam observari, Petrus principali (96) fretus auctoritate respondit: *Quid tentatis Deum, imponere iugum super cervicem discipulorum, quod neque*

A potres nostri neque nos portare potuimus? (Act. xv, 10). Cujus sententiam subsecutus, apostolicum super ipsa quæstione decretum Jacobus promulgavit. Paulus etiam postquam abiit in Arabiam et iterum rediit in Damascum, deinde post tres annos venit Jerosolymam, ut Petrum videret, cum eo Evangelium quod in gentibus prædicaverat collaturus, ne forte in vacuum curreret aut etiam cucurrisset, cum etiam singularis apostolatus privilegium recognoscens, antonomastice scribit de illo: *Qui operatus est Petro in apostolatam, operatus est et mihi inter gentes* (Galat. ii, 8). Ut autem quem Dominus cæteris præfecit privilegio dignitatis, præ cæteris quoque virtutis privilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quod ad umbram ejus sanabantur infirmi; ut in eo intelligatur esse completum quod Dominus dixerat: *Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet, et majora horum faciet* (Joan. x, 12). Hæc autem non idcirco præmisimus ut nos, qui ei, licet indigni, successimus in apostolatus officio, extra nos ambulare velimus in magnis aut super nos in mirabilibus exaltare, cum a Domino dictum esse noverimus: *Omnis qui se humiliat exaltabitur, et qui se exaltat humiliabitur* (Luc. xiv, 11). Unde cum inter discipulos ejus quæstio de majoritate fuisset exorta, respondit: *Qui major est inter vos, erit omnium servus; et qui præcessor, tanquam ministrator* (Luc. xxii, 26); seipsum in exemplo proponens, quia *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare* (Matth. xx, 28). Propter quod et ipse Petrus aiebat: *Non quasi dominantes in clero, sed forma gregis facti ex animo* (I Pet. v, 3). Nam et alia dicit Scriptura: *Quanto major es, humilia te in omnibus* (Eccli. iii, 20). Et iterum: *Principem te constituere; noli extolli; esto in illis quasi unus ex illis* (Eccli. xxxii, 1). *Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam* (Jac. iv, 6).

Sed quia per hæc et alia, sicut credimus, quæ tua non debet fraternitas ignorare, apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decrevisti: quod utique gratum gerimus et acceptum, et tuam exinde prudentiam commendamus; non quod existimemus nos quasi sufficientes ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui dat omnibus affluenter et non impropere, qui linguas infantium facit disertas et aperit ora mutorum. Quæsi visti etenim dubitans et addiscere volens qua ratione Romanam Ecclesiam unam et universalem in nostris litteris vocaverimus, velut in quassam species specialissimas jam divisam; cum et unus sit pastor et unum ovile, licet sub uno pastorem principe Christo plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod Ecclesia duabus de causis universalis vocatur. Intelligentia namque dictorum ex causis est assumenda dicendi; cum non res sermone, sed rei sit

(96) Apud Ant. August. primaria.

sermo subjectus. Dicitur enim universalis Ecclesia quæ de universis constat Ecclesiis, quæ Græco vocabulo *catholica* nominatur. Et secundum hanc acceptionem vocabuli, Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet et præcipua, veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad cæteros autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesia illa una quæ sub se continet Ecclesias universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesia universalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata; sicut et Deus universalis Dominus appellatur, non quasi jam divisus in species specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam universa sub ejus dominio continentur. Est enim una generalis Ecclesia, de qua Veritas inquit ad Petrum: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18). Et sunt multæ particulares Ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: *Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum* (II Cor. xi, 18). Ex omnibus una consistit, tanquam ex particularibus generalis; et una præminet omnibus, quoniam cum unum sit corpus Ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: *Omnes unum corpus sumus in Christo* (Rom. xii, 5), illa, velut caput, cæteris membris excellit.

Quæsiisti etiam et te asseruisti non modicum dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem, cum David de Jerusalem dicat in psalmis matutinis, *Sion dicit: Homo et homo factus est in ea* (Psal. lxxxvi, 5), utpote in qua Christus dignatus est conversari, prædicare pariter et docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamenta, propter quod mater debet merito nuncupari, cum ex ea doctrina processerit salutaris (97), cur mater omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, quæ ab Jerosolymitana Ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit, cum Apostolus etiam inquit se usque ad Illyricum Evangelium prædicasse, quod quasi a Jerusalem incœperit evidenter ostendat. Licet autem ex præmissis intelligatur et huic inquisitioni responsum, cum Ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potius dignitatis (nam etsi secundum Joannem Andræas prius venerit ad fidem quam Petrus, prælatus est tamen Petrus Andrææ, cum et in apostolorum catalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur; non quod Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate), ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere secundum diversas nominis rationes inter Romanam et Jerosolymitanam Ecclesias, quod illa dicenda sit mater fidei, quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt; ista vero dicenda sit mater fidelium, quoniam privilegio digni-

(97) Vide Avitum, epist. 23.

(98) Epistola illa imperatoris cūta est in hoc libro statim post istam.

tatis universis fidelibus est prælata. Sicut enim Synagoga dicitur mater Ecclesiæ, quoniam et ipsa processit Ecclesiam, et Ecclesia processit ab ipsa; (juxta quod eadem dicit in Canticis: *Filii matris meæ pugnare adversum me* (Cant. i, 5); rursumque: *Paululum cum pertransissem, inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ* (Cant. iii, 4) nihilominus tamen Ecclesia mater est generalis, quæ novo semper fœtu secunda concipit, parit et nutrit; concipit catechizando quos instruit; parit baptizando quos abluit; nutrit communicando quos reficit. De qua Propheta dicit in Psalmo: *Habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem* (Psal. cxii, 9). Et alius item Propheta. *Leva, inquit, in circuitu oculos tuos, et vide omnes isti congregati sunt, venere tibi; filii tui de longe venient, et filia tue de latere consurgent* (Isa. lx, 4).

Gaudemus autem non modicum, et utinam in te ac super te nostrum gaudium impleatur, quod apostolatus nostri sollicitudinem super unione Latino-rum et Græcorum Ecclesiæ commendasti, pro divino zelo et ignito proposito quæ nos expressisti habere in tuarum serie litterarum. super qua etiam imperialis nobis celsitudo rescripsit (98), quod, ut verbis ejus utamur, nostræ sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus synodalem conventionem fieri dispensare, et nostra sic sanctitate faciente, sanctissima quæ apud vos est Ecclesia non ad conventum tardabit. Licet autem, sicut ex prædictis apparet (99), Ecclesia Romana non tam constitutione synodica quam divina caput et mater omnium Ecclesiarum existat, et ideo nec pro disparitate rituum nec dogmatum diversitate differre debueris quin nobis, sicut tuo capiti, secundum antiquum et canonicum statum benignius et devotius obedires, cum certa non sint pro dubiis relinquenda; nos tamen pro multis necessitatibus ecclésiasticis disposuimus, auctore Domino, generale convocare concilium et synodalem celebrare conventum: ad quem si vocatus a nobis juxta ipsius imperatoris promissionem occurreris, cum hæc sint dogmata quæ nostris litteris requisivimus, ut scilicet membrum ad caput et ad matrem filia revertatur, Ecclesiæ Romanæ reverentiam et obedientiam debitam impensurus, te sicut fratrem charissimum et præcipuum membrum Ecclesiæ benigne ac hilariter admittemus; de cæteris auctoritate sedis apostolicæ ac sacri approbatione concilii, cum tuo et aliorum fratrum nostrorum consilio quæ statuenda fuerint statuentes. Alioquin cum scandalum Ecclesiæ non debeamus ulterius sustinere, qui de area Domini zizania debemus et paleas exsufflare, dissimulare non poterimus quia in ipso concilio, si desuper datum fuerit, in hoc negotio de fratrum nostrorum consilio procedamus.

(99) Ex Decreto Papæ Gelasii de libris Canonici. Vide Karolum M. in lib. i De non ador. imagin. cap. 6.

Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus per te, vel si forte justa præpeditus occasione nequiveris, per procuratores idoneos et aliquos de majoribus Ecclesiarum prælatis, statuto tempore ad concilium vocatus accedas, apostolicæ sedi reverentiam et obedientiam secundum statum canonicum præstiturus; ne si secus actum fuerit, quod non credimus, tam in imperatorem ipsum, qui potest, si voluerit, efficere quod mandamus, quam in te et Græcorum Ecclesiam procedere compellamur. Super cæteris autem dilectum filium I. capellanum et familiare nostrum, apostolicæ sedis legatum, virum providum et discretum, nobis et fratribus nostris obtentu suæ religionis et honestatis acceptum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum, monentes et exhortantes attentius quatenus eum sicut legatum apostolicæ sedis benigne recipias et honores, et ea sine dubitatione qualibet credas quæ tibi ex parte nostra duxerit proponenda.

Datum Laterani, 11 Idus Novembris.

CCX.

ALEXII IMPERATORIS CP. EPISTOLA AD PAPAM.

De reverentia et officio suo erga Romanam Ecclesiam, ac de recuperanda terra sancta.

(Mense Februarii, die..., ind. n.)

ALEXIUS in Christo Deo fidelis imperator divinitus coronatus, sublimis, potens, excelsus, semper augustus, moderator Romanorum COMMENUS, INNOCENTIO sanctissimo papæ Romano, honorem condecemtem, ut patri spirituali et votum orationumz ejus.

Per prudentissimos legatos tuæ sanctitatis Albertum subdiaconum et notarium Albertinum meo directum imperio tuæ sanctitatis scriptum oblatum fuit atque perlectum. Et quod quidem de imperii mei coram Deo humilitate ac exaltatione ex humilitate procedenti per tale scriptum paterne meum monuisti imperium et acceptavit nostra majestas, et in Deo confidit quod et ipsa in sua gloriabitur humilitate; quia et ipsa directa fuit et ex nunc dirigi sperat atque orat. Nec enim nostra tranquillitas prophetæ David verbis credere non potest, *Nunc quidem humiliatus sum, et salvavit me (Psal. cxiv, 6)*, ad Deum dicentis, nunc autem cor contritum et humiliatum non despiceret Deum. Nec etiam inefficaciter nostra serenitas parabolam Evangelii de humilitate auscultavit; descensionem enim Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi a cælis et usque ad ipsum infernum, ubi nostra ponet sublimitas. Propter hæc igitur omnia quam valde imperium nostrum humiliter sapere amplectitur, et in ipsius humilitate Deum ejus non recordari nullo modo credit. Quoniam vero de humiliter sapere in tuæ sanctitatis admonitionis verbo et quædam scintilla passionis humilitati contraria sublatebat, hoc qui-

dem alius forte non immolestum sentiret. Quid enim quod sanctitas tua voluit tam docendo quam et increpando nostræ induci magnificentiæ, ut nec a se ipsa nec etiam a divinis et nostris Scripturis bonum intelligere vel addiscere valenti, neque zelum pro Dominico sepulcro et ex proprio suo corde æstuantem portanti pro misericordia quam circa Christianos habet accensum et exarsum, et ut flamma materiem combustibilem ipsam cremantem, et ut vermis ejus ossa corrodentem. Propter quæ et secundum perfectum prophetam Oziam dicere est: *Et consolatio abscondita est ab oculis meis (Osee xiii, 14)*. Igitur etsi alii talia tuæ sanctitatis verba ut intranquilla placuere, tamen imperio meo et hæc firma et amabilia ad unum et solum respicienti, quod Deo placitum, et tuam mentem conjicienti, quoniam non ex-elata sapere, sed ex cura quam pro Dominico habet sepulcro, talia scribere induxit. Nam et ipsum imperium meum tali zelo fervens his similia quæ magni Pauli, non diffidit et ipsum et anathema quidem a Christo esse, pro fratribus meis Christianis non orat (100). Verumtamen propriam suam libertatem Dominici sepulcri liberationi libenter supponeret, et non solum imperiali altitudini et maximarum divitiarum potentie multorumque hominum potestati, qualia et quanta nulli hodie superstitem principum subjacent, sed et ipsi propriæ vitæ pro liberatione Dominici sepulcri de manu impiorum præjudicaret. Sed quoniam non in multitudine exercitus nec in divitiarum gravidine meum confidit imperium, sed divitias, voluntates et dispensationes imitari apud se judicavit, judicia vero Dei, ut ex visis et operatis conjici potest, Deum nondum nostris peccatis placatum esse demonstrant, nec nostra despexisse delicta, propter quæ et saltare in sanctis illis locis Agarenis permisit et per longum jam tempus et usque nunc a profanis et immundis pedibus conculcari sancta illa sustinet, ut videatur nunc a Deo perfici quæ de Jerusalem dicta sunt per Zachariam: *Ponam Jerusalem lapidem conculcatum in omnibus gentibus. Omnis eam conculcans, illudens, illudetur; et congregabuntur in ea omnes gentes terræ, et percutiam omnem equum in stupore, et omnem ascensorem ejus in desipientia: super domum autem Judæ aperiam oculos meos, et omnes equos populorum percutiam in cæcitate (Zachar. xii, 3-5)*. Ob hæc et multum promptum imperium meum seipsum coercet et impetens cohibet. Timet enim ne sic ante tempus faciens et tali operæ secundum suum desiderium se apponens, verba Oziam ut a Deo loquentis audiat: *Sibi regnaverunt, et non per me dominati sunt, nec etiam me cognoverunt (Osee viii, 4)*. Diligenter enim meum credit imperium quod secundum Deum nobis ambulantibus, et quæ Christi sunt, pro beneplacito Christi ulcisci festinantibus, non solum millenariis exercitus mul-

(100) *F. delendum est non. Sin autem, ironice illud intelligas: quod equidem Græci sermonis satis redolet aciem.* — Ed. P.

titudinibus indigebimus, nec etiam inevaluabilem A thesaurorum evacuatione, sed parva pars exercitus est, et modica pecunia cito totum perficere poterit. Hoc ex Ezechiele regis Jerusalem me docet lacryma centum octoginta millia Assyriorum cum duce Rampsaki Jerusalem obsidentium una nocte per evangelicam virtutem interficiens, et Rampsaki ad Deum blasphemiam, nec non et Senacheri eum mittentis elationem in luctum convertens. Hoc et trecenti sub Gedeon proni bibentes, et sub unius lampadis solius lumine omnia millia alienigenarum convertentes. Sanctissimi etiam Moysi manus ad Deum elevatas et a duobus sacerdotibus sustentatas et Amalec vertentes, et septem sacerdotum. Jesu Nave tubas sono tantum muros Jerico subvertentes, meum omittit imperium; ne et contra hodie B tam sacerdotes quam et milites currere videantur; talia nostris peccatis exigentibus miracula non operari valentes. Quod enim non secundum Deum nobis cogitationes, quæ pro Deo sunt, sed oribus consentientes cordibus dissentimus, et labiis osculantes animo ad invicem dividi volumus, ob hoc non prosperi nobis pro Dominico gressus sepulcro. Non enim tua ignorat sanctitas quantam subversionem quantamque occisionem nobilissimus quidem rex Alemaniarum Fredericus imperii mei superinduxit regionibus, sacramentis rigidissimis se alligans, pacifice et sine pugna terras imperii mei pertransire jurans et sic imperium meum sine aliquo impedimento intrans et omne in eo pessimum C operans et Christianos ut impios expugnavit; et hinc et a via qua ipse proposuerat ire exclusus et insperate fluvio et vetularum vado submersus est. Quomodo igitur imperium meum sic non bene circa Romaniam sentientibus adjuvare debebat, et cum ejus via ambulare, tamen quamvis sic mala meo imperio illi retribuere, tamen imperium meum eis mala retribuere noluit: [integram, quam ad Dominicum sepulcrum habet, reverentiam sibi reservans. Omnium enim necessariorum allationem ipsis ex regionibus imperii mei et per se ipsos eis acquirere permisit et ipsum eis administravit, et nunquam eis defecit, necessariorum copia circa inimicos crucis hos armans. Non igitur inculpabilem tua causetur sanctitas, sed contra illos suam D vertat increpationem qui pro Christo quasi laborare ostendentes, contraria divinis operantur voluntatibus. Quare igitur pro Dominico sepulchro ad bellum meum usque nunc distulit imperium, sufficienter hæc tuæ sanctitati respondit imperium. Det autem Deus per tuas sanctas orationes nostræ potentie tranquillitati, secundum imperii mei cor, finem pro Dominico sepulchro conatui apponi tempore congruo. De unione autem Ecclesiarum non longam responsionem tuæ sanctitatis discretioni facit, quia levissima est unio, prout meo videtur imperio, si humanis voluntatibus ex nobis deficientibus,

voluntas Dei tantum in nobis est mediatrix. Nam Ecclesia, quæ universalis una est, et non est divisa, sub uno pastore pro nobis suum sanguinem effundenti Christo ordinata, quamvis ab aliis et aliis quæ per partes sunt Ecclesiæ dispensentur et agantur, quibus secundum voluntates et scientias eas agentium et fides confirmatur vel movetur, et hodierni Ecclesiarum throni et honores a mundanis principibus, et non aliunde, ipsis advenire. Si igitur Ecclesiarum prælati omnem carnalem prudentiam suam expulerint, soli autem sancto Spiritui per scrutationem exquisitorum dogmatum imposuerint, impossibile est de facili solutionem dubiorum non persequi et distantia pervenire ad unionem et ad pacem litigantia. Si vero propria sua voluntate fuerint separati, operatio contrarii spiritus patenter et inconjunctibile discissis et immistibile divisio sequetur. Quemadmodum enim solis radii omnibus omnes æqualiter effunduntur, si vero quis sub testeo quodam corpore abscondatur, huic et sole bene lucente non splendens nec lucens erit dies; sic pure et sine passione intellectus, quæ Dei sunt requirentibus, veritatis lumen a sancto Spiritu lucet, et orthodoxæ fidei lumen ipsos illuminat; non spiritualiter autem spiritualia requirentibus, veritatis inventio fit incomprehensibilis. Non enim complectuntur incomplexibilia nec miscentur incommistibilia. Tuæ igitur sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus synodalem conventionem fieri dispensare, et tua sic sanctitate faciente, sanctissima quæ apud nos est Ecclesia, non ad conventum tardabit. Et hoc quod de negotiis in scripto tuæ sanctitatis meo imperio directo declaratis. De secretioribus autem prædictis legatis meo imperio dictis secretius responderi tuæ sanctitati præceptum est præsentis homini imperii mei Venetico Joanni Georgio; cui et tua credat sanctitas in omnibus quæ ipse dixerit ei, ut ex parte imperii mei. Noscat etiam tua sanctitas quoniam quam magne delectatum est imperium meum in tuæ sanctitatis prudentissimorum legatorum prudentia, quamplurimum etiam et eorum sapientiam et pro tuæ sanctitatis honore certamen acceptavit simul atque laudavit. Sciat autem tua sanctitas quoniam, prout et sui legati diligenter noverunt (101), quod et homines de melioribus suæ curiæ debeat mittere, et cum ipsa sentire amicaliter. Ob viæ autem difficultatem ac infidelitatem non potuit sic facere, et ob hoc præsentem item hominem suum Veneticum Joannem Georgium ad te transmisit fidelem existentem, et ipsum imperio meo annulo et solo per hunc amicaliter sentiens tecum. Det autem Deus secundum intentionem imperii mei cum tua sanctitate sentire amicaliter. Mense Februarii, die..., indictione II.

(101) Hic desunt nonnulla.

CCXI.

ALEXIO ILLUSTRIS CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

Respondet epistolæ superiori.

(Laterani, Id. Novembris.)

(102) Multæ nobis attulit exultationis affectum quod, sicut ex litteris excellentiæ Imperialis accepimus, legatos et litteras nostras recepit humiliter imperatoria celsitudo, et ad ea quæ super Ecclesiæ unitate nos scripsisse meminimus, etsi non omnino sufficienter et evidenter, benigne tamen et devote respondit, et exhortationes et commonitiones nostras suum rescripsit imperium acceptasse. Is enim a quo, secundum Apostolum, est omnis potestas, scrutator scilicet renum et cordium, Jesus Christus, qui habet cor principum in manu sua, qui aperit et nemo claudit, aures tuæ serenitatis aperuit, et eum tibi devotionis spiritum inspiravit, ut quæ per nos, licet insufficientes vicarios suos et immeritos apostolorum Principis successores, imperiali magnificentiæ litteris fuerant exarata et audires humiliter et benignius acceptares; licet super subventionem terræ orientali hæcenus non impensa magnificentiam tuam nos credideris increpasse, cum tamen id non increpando scripserimus, sed potius commonendo; quamvis increpationis alloquium a pontificali non sit officio alienum, juxta quod Paulus ad Timotheum scribens aiebat: *Prædica verbum, insta importune, opportune, argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina* (II Tim. iv, 2). Miramur autem quod imperialis prudentia pro recuperatione terræ sanctæ nondum esse laborandum visa est suis litteris innuisse: quia, sicut ex detentione ipsius terræ poterat evidenter agnosci, nondum Dominus peccatis nostris fuerat complacatus, qui non in multitudine, nec in arcu, sed in virtute sua salvos facit de sua misericordia confidentes. Times enim, sicut tuæ litteræ continebant, ne si tempus a Deo ejusdem terræ liberationi prævisum, imperialis serenitas voluerit prævenire, se frustra laborasse deploret et increpetur a Domino per Prophetam dicentem: *Sibi regnaverunt, et non per me: dominati sunt, nec me noverunt* (Osee viii, 4). Verum, ut non tam ad reprehensionem quam instructionem loquamur, si diligenter consideres et inspicias veritatem, longe aliter intelliges sentiendum. Donorum enim omnium dator, qui reddet unicuique secundum opera sua, cui servitia coacta non placent, liberum homini concessit arbitrium, ut super his in quibus humanum posset invenire remedium, Dominum non tentaret. Scriptum est enim: *Non tentabis Dominum Deum tuum* (Matth. iv, 7). Est igitur in tanta necessitate populi Christiani vel potius Jesu Christi tam tibi quam universis sacri baptismatis unda renatis libero utentium arbitrio et subveniendum exsuli crucifixo; ne ut redemptionis ejusdem terræ tempus ignotum hominibus expectare volueris et nihil agere per te ipsam, sed universa relinquere dispositioni divinæ,

(102) Edita est in Gestis Innocentii III.

PATROL. CCXIV.

A sepulcrum Dominicum a Saracenorum manibus præter tuæ subventionis auxilium liberetur et inde per negligentiam imperialis magnificentia divinam incurrat offensam, unde per sollicitudinem suam gratiam Domini poterat promereri. Nunquid enim sensum Domini cognovisti? Nunquid consiliarius ejus es, ut certus de dispositione divina, tunc primum arma moveas in paganos, et ad liberationem Hierosolymitanæ provinciæ accingaris, cum Dominus misereri disposuerit populi Christiani et hæreditatem suam de Saracenorum manibus liberare? Nonne legisti, de altitudine divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viæ ejus? Sane si divinæ mentis arcana præscires et liberationem sepulcri Domini occultiæ revelationis oculo prævideres, nunquid tibi meritum esset tunc primum in terræ sanctæ subsidium proficisci, quasi velles Dominum in suæ dispositionis executione juvare, quæ per te nec impediri posset nec etiam prorogari? Qui hoc sentiunt, dicere compellentur desipuisse prophetas, qui eos poenitentiam agere prædicabant, quorum peccatum ex eorum contemptu Deus præviderat aggravandum. Ut cum Moyses jussus a Deo monuerit Pharaonem ut dimitteret populum, induratum sic tamen cor ejus ut populum dimittere nollet, est flagellatus; non erit etiam, secundum opinionem tallium, vel desistendum a vitis vel virtutibus insistendum, sed standum potius dispositioni divinæ, quæ damnandos prævidit singulos aut salvandos. Legit, sicut credimus, imperialis excellentia vel audivit quod propter peccatum Israelitici populi, quadraginta dies, quibus debuerat terram repromissam intrare, in annos totidem Dominus commutavit et e contrario ad contritionem et lacrymas Ezechiæ, vitam ejus in ter quinos annos extendit. Ex quo potest plene perpendi quod et tempus possit persecutionis Saracenicæ breviare qui in Evangelio de Antichristi persecutione locutus adjecit: *Nisi brevissimi fuissent dies illius, salva non fuisset omnis caro* (Matth. xxiv, 22). Præterea inter cæteras arcanas et inscrutabiles causas invasionis et detentionis terræ orientalis, hanc etiam Dominus sua forsitan miseratione prævidit, ut multi relictis parentibus et amicis, imo etiam omnibus quæ habebant, Christum assumpto salutiferæ crucis signo sequentes, in defensione terræ ipsius martyrio coronentur et inde triumphans Ecclesia latetur et augeatur in cælis, unde militans dolere ac minorari videtur in terris. Nolumus autem in hujusmodi rebus amplius immorari, cum recte attendentibus et insipientibus diligenter veritas pateat per se ipsam. Imperialis autem celsitudinis erit sic de cætero Christo exsuli subvenire, ut et obloquentium detractionem evitet, et in ultimæ discussionis examine illud evangelicum contra se audire non possit: *Hospes fui, et non collegistis me: infirmus, et in carcere, et non venistis ad me* (Matth. xxv, 43). Gaudemus autem quod su-

per Ecclesie unionem, pro qua imperatorie magnificentie specialiter litteras nostras direximus et legatos, sicut ex litteris tuis accepimus, promptum videris habere affectum, et ad consummandum quod scripsimus intendere diligenter. Rescripsisti enim per litteras tuas, ut tuis verbis utamur, quod nostre sanctitatis est secundum precedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus synodalem conventionem fieri dispensare, et nostra sic sanctitate faciente, sanctissima, que apud vos est, Ecclesia non ad conventum tardabit. Licet autem apostolica sedes non tam constitutione synodica quam divina caput et mater omnium Ecclesiarum existat, sicut ex tenore litterarum quas venerabili fratri nostro patriarche Constantinopolitano dirigimus, et quarum tibi destinamus exemplar, celsitudini tue plenius poterit apparere, ideoque patriarcha predictus nec pro disparitate rituum nec dogmatum diversitate differre debuerit quin nobis, sicut suo capiti, secundum antiquum et canonicum statum benignius et devotius obediret, cum certa non sint pro dubiis relinquenda : nos tamen pro multis necessitatibus ecclesiasticis disposuimus auctore Domino generale convocare concilium et synodalem celebrare conventum : ad quem si vocatus a nobis juxta suam promissionem occurrerit, cum hæc sint dogmata que nostris litteris requisivimus, ut scilicet membrum ad caput et ad matrem filia revertatur, Ecclesie Romanæ reverentiam et obedientiam debitam impensurus, cum sicut fratrem charissimum et præcipuum membrum Ecclesie benigne ac hilariter admittemus; de cæteris auctoritate sedis apostolicæ ac sacri approbatione concilii cum suo et aliorum fratrum nostrorum consilio que statuenda fuerint statuentes. Alioquin, cum scandalum Ecclesie non debeamus ulterius sustinere, qui de area Domini zizania debemus et paleas exsufflare, dissimulare non poterimus quin in ipso concilio, si desuper datum fuerit, in hoc negotio de fratrum nostrorum consilio procedamus. Monemus igitur magnificentiam tuam et exhortamur attentius, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus sic efficias, ut idem patriarcha per se, vel si forte justa præpeditis occasione nequiverit, per procuratores idoneos et aliquos de majoribus Ecclesiarum prælatis statuto tempore ad concilium vocatus accedat, apostolicæ sedi obedientiam et reverentiam secundum statum canonicum præstiturus; ne si secus actum fuerit, quod non credimus, tam in te, qui potes, si volueris, efficere quod mandamus, quam in eum et Ecclesiam Græcorum procedere compellamur. Super cæteris autem dilectum filium I, capellanum et familiarem nostrum, apostolicæ sedis legatum, virum providum et discretum, nobis et fratribus nostris obtentu sue religionis et honestatis acceptum ac tue serenitati devotum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum; moventes et exhortantes attentius quatenus eum sicut

(103) Cap. Quanto, De consuetudine.

A legatum apostolicæ sedis benigne recipias et honores, et ea sine dubitatione qualibet credas que tibi ex parte nostra duxerit proponenda : sciturus pro certo quod si nostris volueris consiliis acquiescere, gravi tempestate sedata, grata tibi poterit tranquillitas provenire.

Datum Laterani, Idibus Novembris.

CCXII.

L. VICARIO NOSTRO APUD CONSTANTINOPOLIM
Sacramentum confirmationis administrari non potest nisi ab episcopo.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

(103) Quanto de benignitate sedis apostolicæ locum obtines celsiorem, tanto tibi est sollicitius procurandum ut te talem exhibeas in agendis, non declinans ad dexteram vel ad sinistram, quod non minus te quam nomine vices apostolicas gerere videaris. Pervenit sane ad audientiam nostram quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere que ab apostolorum tempore rite fuerunt solis pontificibus reservata, ut est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis et sui erroris fomentum solam consuetudinem prætendentes, cum diuturnitas temporis peccata non minuat, sed augmentet : que tanto graviora existunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam. Volentes igitur hæc et alia que oculos divinæ majestatis offendent de agro Domini extirpari, discretioni tue per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus omnibus Latinis presbyteris apud Constantinopolim constitutis districte prohibeas ne talia de cætero sua temeritate præsumant, que licet non sint a fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate, que legem non habet, omittere, quam ut ab his quibus ea conferre non licet ex temeritate, que lege damnatur, non sine gravi periculo inaniter conferantur; cum umbra quedam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu. Alios quoque subjectos tuos et ab illicitis revocare satagas et ad facienda bona verbo et exemplo pariter invitare : quibus quales pro te litteras destinemus, ex rescripti nostri serie perpendere poteris evidenter.

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris.

CCXIII.

OMNIBUS LATINIS TAM CLERICIS QUAM LAICIS APUD CONSTANTINOPOLIM CONSTITUTIS.

Ut legato apostolico obtemperent.

(Laterani, xvi Kal. Decembris.)

Quam magnum sit bonum obedientie, quantumque ab omnibus fidelibus appetendum, ex contrario ejus evidenter apparet, cum teste Propheta peccatum hariolandi sit repugnare, et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere, sitque in illos graviter vindicatum qui schisma in populo facientes, inobedientes existere suis superioribus et rebelles. Ad

hujus autem virtutis eminentiam nullus attingere poterit subditorum, nisi praelatis suis curaverit humiliter obedire. Sane quoniam praesentiam suam non potest Romanus pontifex omnibus exhibere, dilecto filio magistro L. cujus virtutes et merita Menius cognovistis, vices suas apud Constantino-polim duxit sedes apostolica committendas, ut absens corpore, praesens spiritu, per ipsum, quem tanto deputavit oneri et honori, vos tanquam membra sibi capiti firmiter cuniret. Ut igitur ei qui factus est Deo Patri obediens usque ad mortem, per obedientiam placere possitis, monemus universitatem vestram et attentius exhortamur in Domino, per apostolica scripta praecipiendo mandantes, quatenus pro reverentia beati Petri et nostra praefato magistro unanimiter intendentes, salutaria ipsius monita et praecipua teneatis firmiter et servetis, scituri quod nos illi concessimus, ut quia communis deposcit utilitas, non obstante rescripto, si quod a bonae memoriae C. papa praedecessore nostro proponitur impetratum, ad eum, quoties necesse fuerit, libere appelletur, et ipse causas, super quibus ad eum fuerit appellatum, canonico fine decida-
 t, enormes etiam et graves excessus per censuram ecclesiasticam corrigat et castiget. Circa quem cum sine vestra non posset injuria mendicare, in subsidiis etiam corporalibus conferendis, qui vobis spiritualia subministret, vos esse convenit liberales; ut de bonis vobis a Deo collatis eidem in vita et morte hilariter conferentes, orationum illius sitis participes qui vicarius noster existit, et per haec et alia bona, quae in terris Domino inspirante feceritis ad aeterna gaudia pervenire possitis.

Datum Laterani, xvi Kalendas Decembris.

CCXIV.

FRIORI ET FRATRIBUS SANCTAE CRUCIS.

Citantur ad audiendam sententiam inter ipsos et episcopum Colimbriensem.

(Laterani, viii Kal. Decembris.)

(104) Pro quaestionibus gravibus et diversis, quas venerabilis frater noster Colimbriensis episcopus adversus vos et quosdam alios religiosos habere dignoscitur, longo tempore jam elapso fuit apud Romanam Ecclesiam constitutus, sperans per censuram sedis apostolicae finem litibus imponendum. Sed ecce desiderium ejus, facientibus vobis, in praesentiarum duci non potuit ad effectum, cum in absentia partis alterius, quantumcumque nobis grave fuerit et molestum, ad diffinitivam sententiam non duxerimus procedendum. Quamvis autem tantam inobedientiam vestram gravi possemus animadversione punire; volentes tamen regia via semper incedere, non declinantes ad dextram vel sinistram, universitati vestrae in virtute obedientiae districte praecipiendo mandamus quatenus omni contradictione et appellatione cessante usque ad

festum Omnium Sanctorum proxime futuram per vos ipsos, vel per sufficientes et idoneos responsales, ad nostram praesentiam accedatis, super privilegiis omnibus et libertatibus quae a Romanis pontificibus (105) vel a Michaelae quondam Colimbriensi episcopo vos habere proponitis super aliis quaestionibus adversum vos a Colimbriensi Ecclesia intentatis, diffinitivam sententiam recepturi. Et ut veritas facilius reveletur, authentica et originalia cum bullis suis nobis sub praemissa distinctione ad eundem terminum exhiberi praecipimus per eosdem. Interim autem vobis, sicut et alteri parti, licebit, si volueritis, alius ab his quae fecistis hactenus allegare pariter et probare coram dilectis filiis... de Alcobatia et... de Seiza abbatibus et Fer. Menandi monacho Alcobatiae, sedis apostolicae delegatis; quibus super hoc nostras litteras destinamus. Sane praefixum vobis terminum preceptorum assignamus: ad quem si venire vel mittere, sicut praemissum est, contempseritis, nos nihilominus in causa ipsa, quantum de jure poterimus, procedemus.

Datum Laterani, viii Kal. Decembris.

CCXV.

DE ALCOBATIA DE SEIZA ABBATIBUS, ET F. MENANDI MONACHO ALCOBATIAE

De eodem argumento.

(*Ut supra*, viii Kal. Decembris.)

Quid scribamus priori et fratribus Sanctae Crucis super controversiis gravibus et diversis quae inter ipsos et Colimbriensem Ecclesiam agitantur ex litteris apostolicis patentibus, eis directis, perpendere poteritis evidenter, quas per sollicitudinem vestram ipsis omni contradictione et appellatione cessantibus exhiberi volumus et jubemus. Quamvis autem coram vobis, quibus examinationem negotii sub certa forma recolimus commisisse, testes utrinque producti fuerint et recepti; quia tamen de causa non constitit nobis ad plenum, per apostolica vobis scripta districte praecipiendo mandamus quatenus, receptis adhuc aliis testibus, si de ipsarum partium processerit voluntate, si quos super privilegiis, libertatibus vel aliis articulis duxerint producendos, et usque ad diffinitivam sententiam, remoto appellationis obstaculo, procedentes, gesta omnia nobis sub sigillorum testimonio per vestrum fidelem nuntium transmittatis, ad festum Omnium Sanctorum proxime futurum diem preceptorum assignantes, quo receptura sententiam per se vel per procuratores idoneos nostro se conspectui repraesentent: ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus, quantum de jure poterimus, procedemus. Testes, etc., per censuram ecclesiasticam cogantur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum, *ut supra*, viii Kal. Decembris.

(104) Vide supra lib. 1, epist. 232 et seqq.

(105) Vide supra, epist. 332.

CCXVI.

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO, EPISCOPO BAVINENSI.

Ut ab injusto et illicito juramento canonici Herbipolenses absolvantur.

(Laterani, viii Kal. Decembris.)

Officium creditæ nobis administrationis exposcit ut non solum corrigamus ea quæ perperam fuerint attentata, verum etiam illos qui contra ecclesiasticam honestatem et sanctorum Patrum constitutiones temeritatem suam non metuunt exercere, ne impunitas nocentium pariat delinquentes, animadversione debita puniamus. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri pervenit quod C. quondam Hildemensis episcopus, cum Herbipolensem Ecclesiam temere occupasset, inter alia quæ nimia temeritate ductus nequiter attentavit, (106) a canonicis ejusdem Herbipolensis Ecclesiæ exigit ut post ejus obitum familiæ suæ duo millia marcharum se promitterent soluturos. et ab eis juramentum obtinuit quod antequam illæ marchæ solverentur illis quibus ipse persolvi mandaret, successori ejus nullatenus obedirent; subsequenter etiam suggerens eis quod pro successione Herbipolensis episcopatus quidam conspirassent in mortem illius, similiter postulavit ab eis, ut eidem eligerent successorem. Cujus petitioni canonici annuentes, ad electionem hujusmodi faciendam sex de suis confratribus elegerunt. Qui cum Monasteriensem episcopum elegerunt, præfatus C. fecit canonicos ipsos tactis sacrosanctis Evangeliiis juramento firmare quod electioni jam dictæ nullo unquam tempore obviarent. Quoniam igitur tam enormem præsumptionem nec possumus nec debemus sub dissimulatione transire, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, si præmissis veritas suffragatur, omni contradictione et appellatione postposita, auctoritate nostra prædicta juramenta tanquam illicita denunties non tenere, et illis quos ibi consisterit taliter juravisse, de illicitis juramenti condignam poenitentiam et satisfactionem injungas. Si qui vero contra formam hujus mandati nostri tibi duxerint resistendum, eos ecclesiastica severitate compellere non omittas.

Datum Laterani, viii Kal. Decembris.

CCXVII.

LITTERÆ FIDELITER INTERPRETATÆ DE ARMENICO IN LATINUM, QUAS CATHOLICUS ARMENIORUM DOMINO PAPÆ INNOCENTIO DESTINAVIT.

De coronatione regis Armeniæ.

(106) Vobis, qui estis caput post Christum, consecrati ab eo et caput catholicæ Ecclesiæ Romanæ, matris omnium Ecclesiarum, adeo prudentes et sancti quod debetis esse in loco apostolorum sublimis papa, et vobis sanctis archiepiscopis, episcopis, cardinalibus, presbyteris, clericis et omnibus qui sunt de vestra sancta Ecclesia, salutem et fraternitatem. Pax Dei sit inter vos. GREGORIUS, homo Jesu Christi, per gratiam Dei catholicus to-

(106) Vide supra, apist. 201.

atius Ecclesiæ Armeniorum, filius vestræ sanctæ Ecclesiæ, quæ est fundamentum legis totius Christianitatis.

Sciatis quod nos archiepiscopi, episcopi, presbyteri et clerici oramus Jesum Christum, qui est caput omnium nostrum, ut servet vos et vestros ab omnibus malis: quia cum vos, qui estis caput, estis incolumes, nos, qui sumus corpus, bene valebimus per vestram benedictionem. Noveritis, domine, quod ad nos venit nobilis, sapiens et sublimis archiepiscopus Maguntinus: qui nobis attulit ex parte Dei et ex parte sublimitatis Ecclesiæ Romanæ et ex parte magni imperatoris Romanorum, sublimem coronam et coronavit regem nostrum Leonem, et nobis reddidit coronam quam nos perdidimus a longo tempore, unde nos fuimus elongati a vobis et nos recepimus eam libenter et cum magno gaudio; et inclinamus et regratiamus Deo et sanctæ Romanæ Ecclesiæ et alto imperatori Romanorum. Sciatis, domine, quod ipse nobis monstravit vestra præcepta, et nos ea multum libenter audivimus et libenter volumus legem et fraternitatem sublimis Ecclesiæ Romanæ, quæ est mater omnium Ecclesiarum; et nos solebamus eam habere, et nunc eam habemus; et libenter volumus esse ad vestrum mandatum; et firmiter sunt ad mandatum vestrum omnes archiepiscopi, episcopi et omnis clerus nostræ Ecclesiæ, qui sunt in multis terris et sunt multi per Dei gratiam. Et nos rogamus vos ut oretis Deum pro nobis, quia nos sumus in ore draconis et in medio inimicorum crucis et inter eos qui sunt naturaliter inimici nostri. Et nos vos rogamus per Deum quatenus nobis mittatis tale adjutorium et tale consilium quod nos possimus conservare honorem Dei et Christianitatis et vestrum. Quia postquam nos sumus vestri et vos estis memores nostri, efficiatis tantum erga nos, quod nos gratias referamus Deo, qui nos redemit sanguine suo et quod gratiam agamus sanctæ cruci Domini nostri, qui fecit totum mundum, Jesus Christus defendat vos et omnes vestros ab omni malo et nobis det vestram benedictionem.

CCXVIII.

GREGORIO CATHOLICO ARMENIORUM.

Respondet superiori epistolæ.

(Laterani, ix Kal. Decembris.)

Ex eo te radicatum in fide catholica et esse Catholicum non tam nomine quam merito experimur, quod apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam Ecclesiarum omnium matrem et nos caput universorum fidelium confiteris; sicut ex tuarum nobis innotuit serie litterarum. Nosti etenim privilegium Petri, quod sibi Dominus universas oves suas pascebas, vocabulo tertio repetito, commisit, *Pascere* inquit, *oves meas* (Joan. xxi, 17), et super oves ei ligandi et solvendi contulit potestatem. Scens ad eum: *Quodcumque ligaveris super terram et ligatum et in cælis; et quodcumque solveris super terram et in cælis*; et quodcumque solveris super terram et in cælis. (106) Vide Raynaldum ad an. 1198, § 38.

ram, erit solutum et in cælis (Matth. xvi, 19). Nosti etiam prærogativam apostolicæ sedis, quæ per merita beati Petri, etsi non tempore, auctoritate tamen inter apostolos primi, non constitutione synodica sed divina inter omnes Ecclesias magisterium obtinuit et primatum, fundata super immobili fundamento, de quo Paulus apostolus inquit: *Fundamentum positum est præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus (I Cor. iii, 11)*, et de quo Veritas in Evangelio inquit ad Petrum: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam (Matth. xvi, 18)*.

Petrus siquidem post Christum potest intelligi pastor unus, et Ecclesia universalis ovile unum: de quibus Dominus in Evangelio protestatur, *Alias, dicens, oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor (Joan. x, 16)*. Sane lapis ille angularis quem reprobaverunt ædificantes factus postmodum in caput anguli, faciens utraque unum Judæorum populos et gentium nationes in unitate Christianæ fidei cœnivit, Ecclesiam ex utrisque constituens non habentem maculam neque rugam: quæ ne post ascensionem ejus secaretur in partes et ne unitum in ejus fide divideretur ovile, uni commisit apostolorum Principi gubernandam, quem solum sibi Dominus et in officio vicarium et in magisterio constituit successorem. Hoc autem tua fraternitas diligenter attendens, ac sciens quod secundum Apostolum, omnes unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, nos, quos Dominus, licet immeritos, vicarios suos esse voluit et apostolorum Principis successores, caput Ecclesiæ confiteris et te ac fratres et coepiscopos tuos partem nostri corporis recognoscis: sciens quod sicut palmes non potest fructum facere a semetipso, nisi manserit in vite, sic et membrum et sensu caret et actu, si non in corporis permanserit unitate. Gaudemus ergo non modicum quod in fide catholica perseverans circa nos piæ geris devotionis affectum et filium te esse apostolicæ sedis innuis, dum eam esse matrem omnium protestaris, recognoscens a nobis magisterium ecclesiasticæ disciplinæ; quam etsi receptam longo tempore prius, ex parte tamen per venerabilem fratrem nostrum Maguntinum archiepiscopum, episcopum Sabinensem, unum ex septem episcopis qui nobis in Ecclesia Romana collaterales existunt, suscepisse te gaudes et desideras observare. Fuit autem et est magnum tuæ devotionis indicium quod eundem archiepiscopum magnifice recepisti et curasti non modicum honorare, sicut et tuæ litteræ continebant et ipsius nobis relatio patefecit. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus in devotione sedis apostolicæ firmiter perseveres et in lege Domini die mediteris et nocte, quæ sanæ doctrinæ congruunt prædicans, et quæ prædicaveris, quantum Dominus permittit, adimplens; ut in te nec opera verbis nec verba ope-

ribus contradicant. Esto circa subjectos magister, ut doceas; ut corrigas, pater; mater, ut foveas; doceas minus doctos, superbos corrigas, humiles foveas et devotos; justitiam misericordia temperans et æquitatem in judicio non relinquens. Super subventionem vero Hierosolymitanæ provincie nosse te volumus quod jam per Dei gratiam ad communionem nostram multi crucis signaculum receperunt et plures Domino dante recipient, in defensionem orientalis provincie opportuno tempore transituri. Jam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris vivificæ crucis assumpsere vexillum, exercitum Domini præcessuri. Confide igitur et esto robustus; quia citius forsitan quam credatur, orientalis provincia subsidium sentiet expectatum.

B Datum Laterani, 1x Kal. Decembris.

CCXIX

LITTERÆ LEONIS REGIS ARMENIÆ AD PAPAM INNOCENTIUM.

Petit subsidium adversus paganos
(Tharsis, Maii die 23.)

Reverendissimo in Christo patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo pontifici et universali papæ et tanto tali honore dignissimo, LEO, per eandem et Romani imperii gratiam rex omnium Armeniorum, cum salutatione se ipsum et quidquid potest.

Gloria, laus et honor omnipotenti Deo, qui vos tantum et talem pastorem Ecclesiæ suæ præesse voluit, vestris bonis meritis exigentibus, et tam fructuosam et firmam fabricam super fundamentum apostolorum componere, et tantum lumen super candelabrum positum toto orbi terrarum, ad salutem totius Christianitatis, effundere dignatus est. In vestri vero luminis gratia salutaribus monitis Reverendissimi patris nostri archiepiscopi Maguntini instructi et informati, omne regnum nobis a Deo commissum amplissimum et spatiosum et omnes Armenios huc illuc in remotis partibus diffusos, ad unitatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, divina inspirante clementia, revocare cupimus et exoptamus. Ad hæc, calamitates, miseras, paupertates et imbecillitatem regni Syriæ et nostri per ipsum prædictum Maguntinum (quæ difficilior labor erat scripto retexere) pietati vestræ patefacimus. Ipsa vero per singula rei veritatem vobis explicabit, in cujus notitiam ista non præterere. Hanc utique contritionem et collisionem in valle destituti lacrymarum jamdiu sustinimus, quam de cætero sine spe subsidii et auxilii vestri sustinere nequimus. Verum quia zelus domus Dei tepescere non debet in cordibus, tanto vestro quam nostro, non ut personam instruendis geramus, ejusdem domus decorem diligere et pro eadem domo murum nos oportet opponere, ut impetus quos super eam faciunt inimici crucis, cooperante Dei gratia, collectis in unum animi viribus resistendo excludamus. Hinc est quod vestram flexa genibus imploramus pietatem quatenus lacrymabilibus domini Maguntini precibus et nostris divi-

Intuitu aures misericordiae porrigatis et miseris Christianitatis compatientes, subsidium Christianissimum nobis accurrendo mittatis antequam irremediabile, quod absit, incurramus diluvium; imo cum Dei et vestro auxilio, evaginato ense, de Hur Chaldæorum et persecutione Pharaonis liberari possimus.

Datum Tharsis, anno ab Incarnatione Domini 1199, mense Maio, die vicesima tertia.

CCXX.

LEONI ILLUSTRIS REGI ARMENIORUM.

Respondet superiori epistolæ.

(Laterani, VIII Kal. Decembris.)

Is Ecclesiam suam congregatam ex gentibus non habentem maculam neque rugam, super gentes et regna constituit, is extendit palmites ejus usque ad mare, et usque ad terminos terræ ipsius propagines dilatavit, cujus est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum at universi qui habitant in ea. Ipse etiam Romanam Ecclesiam non solum universis fidelibus prætulit, sed super cæteras etiam Ecclesias exaltavit; ut cæteræ ab ea non tantum vivendi normam et morum sumerent disciplinam, sed et fidei etiam catholicæ documenta reciperent et ejus servarent humiliter instituta. In Petro enim apostolorum Principe, cui excellentius aliis Dominus ligandi et solvendi contulit potestatem, dicens ad eum: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis* (Matth. xvi, 19), Ecclesia Romana sedes ejus et sossores ipsius Romani pontifices successores Petri et vicarii Jesu Christi, sibi invicem per successivas varietates temporum singulariter succedentes, super Ecclesiis omnibus et cunctis Ecclesiarum prælatis, imo etiam fidelibus universis, a Domino primatum et magisterium acceperunt; vocatis sic cæteris in partem sollicitudinis, ut apud eos plenitudo resideat potestatis. Non enim in Petro et cum Petro singulare illud privilegium exspiravit quod successoribus ejus futuris usque in finem mundi Dominus in ipso concessit; sed præter vitæ sanctitatem et miraculorum virtutes, par est in omnibus jurisdictio successorum: quos etsi diversis temporibus, eidem tamen sedi et eadem auctoritate Dominus voluit præsidere. Gaudemus autem quod tu, sicut princeps catholicus apostolicæ sedis privilegium recognoscens, venerabilem fratrem nostrum Maguntinum archiepiscopum, episcopum Sabinensem, unum ex septem episcopis qui nobis in Ecclesia Romana collaterales existunt, benigne ac hilariter recepisti, et non solum per eum institutis salutaribus es instructus, quibus juxta continentiam litterarum tuarum totum regnum tuum. licet amplissimum, desideras informari, et universos Armenos ad Ecclesiæ Romanæ gremium revocare; sed ad honorem et gloriam apostolicæ sedis, quam constitutam esse novisti super gentes et regna, diadema regni recepisti de manibus ejus et eum curasti devote ac humiliter honorare, et nos per ipsum et litteras tuas ad orientalis terræ subsidium invitasti. Ei ergo a quo est omne datum opti-

um et omne donum perfectum, qui habet corda principum in manu sua, quas possumus gratias referentes, qui tibi tantæ humilitatis animum inspiravit, rogamus serenitatem regiam et exhortamur in Domino ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus in timore Domini et apostolicæ sedis devotione persistens, ad expugnandam barbariam paganorum et vindicandam injuriam Crucifixi tanto potentius et efficacius studeas imminere, quanto fraudes et versutias hostium vicinior positus melius cognovisti; non in exercitus multitudine aut virtute, sed de ipsius potius miseratione confidens qui docet manus ad prælium et digitos movet ad bellum, qui arcus fortium superat et robore accingit infirmos. Jam enim per Dei gratiam ad commotionem nostram multi crucis signaculum receperunt et plures, Domino dante, recipient, in defensionem orientalis provinciæ opportuno tempore transituri. Jam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris vivificæ crucis assumpsere vexillum, exercitum Domini præcessuri. Confide igitur et esto robustus, quia citius forsitan quam credatur, orientalis provincia subsidium sentiet expectatum.

Datum Laterani, VIII Kal. Decembris.

CCXXI.

NOBILIBUS VIRIS COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET UNIVERSIS PER SICILIAM CONSTITUTIS.

Ut Marcowaldum tyrannum et Saracenorum socium opprimant.

(Laterani, VIII Kal. Decembris.)

Quod futura sint novissima Marcowaldi, quantum in eo fuerit, pejora prioribus, quod non solum contra regnum Siciliæ sed universum fere conjuraverit populum Christianum, quod factus sit contra vos alius Saladinus, nequitia ejus testimonium perhibet veritati, licet nulla veritas sit in eo. Egressus enim olim homo ille iniquus, vel potius immundus spiritus, Siciliam et totum regnum, cum non inveniret in Marchia requiem, sed obsidione hostium sæpius vallaretur, revertar, inquit, in domum, regnum videlicet quo exivi, et assumens secum alios spiritus nequiores, Diopuldum scilicet fratrem, et fautores ipsius, ante tempus rediit vos torquere ac reliquias transmigrationis et desolationis prioris, imo totius regni excidium innovare. Disposuit siquidem, sicut quondam, diruere muros urbium, redigere civitates in villas, captivare nobiles, torquere ac mutilare potentes, spoliare divites, pauperes flagellare, trucidare coram patribus filios et adulterrare conjuges ante viros, per vim violare virgines et gladio perimere repugnantes. Non credatis hæc nobis, nisi fueritis talia jam perpessi, nisi nobiles vestri, ante quorum faciem terra tremere videbatur, longo macerati exsilio, facti sunt tandem membrorum mutilatione deformes, nisi quidam viri et mulieres, imo etiam, quod dolentes dicimus, sacerdotes in mare præcipitati fuerint, quidam flammis adulti, multi quoque liquenti sagimine concremati. Nos autem olim ejus malitiam prævidentes et malum

vincere volentes in bono, cum se universis mandatis nostris exponeret, ut tentaremus spiritum si esset ex Deo, sicut sæpe per litteras nostras vobis meminimus intimasse, recepto ab eo per quosdam fratrum nostrorum publice super crucem et Evangelia juramento quod super omnibus, pro quibus excommunicatus fuerat, mandatis apostolicis sine contradictione qualibet obediret, fecimus eum a vinculo excommunicationis absolvi et inter cætera præcipi absoluto ut penitus (107) a balio regni et molestatione cessaret; quod se scripsit postmodum nec pro Deo, nec pro homine servaturum; licet quod sub prædicta forma juraverit prius per suas nobis litteras intimasset, quas apud nos, in certum infidelitatis ejus indicium, in testimonium reservamus. Cæterum nos fraudes ejus et versutias attendentes, ipsum cum universis fautoribus suis, nominatim autem Diopuldo et fratribus ejus, Odone de Lavian. Willielmo Crasso et sequacibus et fautoribus ejus, excommunicationis curavimus vinculo innodare; et universos a juramento fidelitatis, societatis vel hominii ei præstiti absolventes, omnem terram ad quam ipse vel aliquis de principalibus fautoribus ejus devenerit, sententiæ subjecimus interdicti, et mandavimus prædictos omnes per fratres et coepiscopos nostros et alios Ecclesiarum prælatos singulis diebus Dominicis et festivis excommunicatos publice nuntiari. Dicitur vero Marcowaldus a simili sibi quærens auxilium, a pirata prædo et raptor, a marino non jam latrunculo sed latrone, Willielmum Crassum, quem ei tam pœna quam facinus æquabat, ascivit; et quasi non sufficeret ei quod charissimus in Christo filius noster F. Siciliæ rex illustris suo fuerat patrimonio spoliatus, nisi eum faceret etiam matris possessione privari (sicut nobis ex transcripto litterarum quas Phy. mittebat, innotuit), Siciliam est ingressus, et non regni, sed regis etiam (oblitus beneficiorum patris, qui eum erexit de pulvere et de stercore suscitavit) excidium meditatur, quasi suis dicens fautoribus: *Hic est hæres; venite, occidamus eum, et habebimus hæreditatem ipsius (Marc. xii, 16)*. Si nobis non creditis, operibus credite. In ipso namque ingressu suo quibusdam Saracenis confederatus, eorum sibi contra regem et Christianos convocavit auxilium; et ut eorum animos ad stragem nostrorum amplius excitaret et sitim augeter eorum, jam ipsorum fauces Christiano sanguine cruentavit et mulieres Christianas captas per violentiam eorum exposuit voluntati. Quem igitur, etsi non pueri regis, Regis regum causa non moveat et non tangat injuria Crucifixi? Quis non insurgat in illum qui contra omnes insurgit et inimicis crucis se jungit ut fidem crucis evacuet, et factus infideli deterior infidelibus nititur subjugare fideles? Zelum igitur divinæ legis habentes, cum Phinee festinetis accingi, ut Judæum divertentem ad Madianitam, cum ea uno unius ictu gladii feriatis et regni Siciliæ defendatis honorem,

(107) Vide supra epist. 179.

A quem defensuros vos fidei religione firmastis. Licet enim Saraceni [f. Saracenos], si in fidelitate prædicti regis permanserint, diligere ac manuteneere velimus et bonas eis consuetudines adaugere, sustinere tamen nec volumus nec debemus ut cum Marcowaldo regni excidium machinentur. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus in dictum Marcowaldum inimicum Dei et Ecclesiæ, persecutorem regis, inde solummodo fortioem hostem Christianæ religionis unde familiaris est inimicus, in nomine Domini exercituum potenter et viriliter assurgatis, non timentes ante faciem ejus, quoniam ex quo recessit a Domino, invenient eum multa mala, quoniam et Dominus ab ipso recessit nec derelinquet ulterius virgam peccatoris super sortem justorum. Nos enim attendentes perfidiam Marcowaldi, qui cum non potuerit cum Christianis hactenus prævalere, cum Saracenis, ut prælibavimus, nititur opprimere Christianos, universis procedentibus contra eos in hac nequitia perdurantes illam concedimus veniam peccatorum quam in defensionem terræ orientalis transfretantibus indulgemus. Per Siciliam enim subveniri poterit facilius terræ sanctæ: quæ si, quod absit, in Saracenorum potentiam deveniret, nulla de cætero recuperationi Hierosolymitanæ provinciæ fiducia remaneret. Nos autem dilectum filium C. tituli Sancti Laurentii in Lucina presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, et venerabiles fratres nostros Neapolitanum et Tarentinum archiepiscopos in regni subsidium cum copioso exercitu destinamus. Memento igitur opprobrii totius regni, quod vobis a cunctis gentibus exprobratur, scilicet quod citius totum regnum fuerit occupatum quam una soleat civitas occupari. Quid ergo dicetur de servo, cum de domino id dicatur? Eritis enim de cætero, nisi fideliter persistatis et resistatis potenter, opprobrium hominum et abjectio plebis et ludibrium gentium et fabula populorum.

Datum Laterani, viii Kal. Decembris.

CCXXII.

PIPIONI CLERICO.

D Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem præbendam Sancti Georgii de Canaceto, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

In eundem modum pro Azone subdiacono super ecclesia Sancti Sylvestri de Roncalia.

CCXXIII.

DE LUCEDIO ET SANCTI SALVATORIS ABBATIBUS PAPIENSIBUS.

Ut monasterium S. Columbani instaurant.

(Datum Laterani.)

Jam sæpius nostrum pulsavit auditum quod mo-

nastrum Sancti Columbani Bobiensis et in spiritalibus usque adeo sit collapsum et in temporalibus etiam diminutum, quod, nisi per auxilium divinæ gratiæ nostræque sollicitudinis interventu, vix speretur ipsius reparatio proventura. Et quoniam instantia nostra quotidiana est secundum Apostolum, omnium Ecclesiarum sollicitudo continua, nec omnes possumus personaliter visitare, maioribus occupati, nostras vobis vices in hac parte duximus committendas, concessa vobis plenaria potestate corrigendi tam in capite quam in membris quæ fuerint corrigenda et puniendi per censuras ecclesiasticas, si qui vobis contumaces exstiterint et rebelles. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad dictum cœnobium pariter accedentes, super statu ipsius inquiratis plenius veritatem et Deum habentes præ oculis, sine personarum acceptione quidquid ibidem inveneritis corrigendum, requisito consilio venerabilis fratris nostri episcopi Bobiensis, nostra freti auctoritate, remoto appellationis obstaculo, corrigatis; cujus electum si minus utilem inveneritis ad regimen abbatiæ, sine præiudicio tam episcopi quam etiam monasterii ejus resignatione recepta, talem ibidem pastorem per electionem canonicam instituere procuretis qui et prodesse noverit et præesse; attentius provisuri ut mandatum apostolicum taliter exsequamini quod sollicitudo vestra debeat in Domino commendari.

Datum Laterani.

CCXXIV.

BODIENSI EPISCOPO.

De libertate monasterii S. Columbani.

(Laterani, Kal. Decembris.)

Accedens ad apostolicam sedem dilectus filius electus Sancti Columbani Bobiensis de te in auditorio nostro graviter est conquestus quod cum monasterium sibi commissum a tempore beati Gregorii ad Romanam Ecclesiam usque ad moderna tempora pleno jure spectaverit, tu occasione cujusdam sententiæ a felicitis recordationis Eugenio papa prædecessore nostro contra monasterium ipsum per abbatis illius temporis imperitiam vel fraudem forsitan promulgatæ, quam bonæ memoriæ L. papa successor ipsius postea confirmavit (107*), Bobiensis Ecclesiæ abbatiam ipsam niteris subjugare; de cujus possessionibus et redditibus cum episcopium et canonica ditata sint pariter et dotata, non videbatur consonum rationi ut cum jactura temporalium rerum, libertatis etiam suæ dispendium pateretur et cœnobium, quod prius ad Romanam Ecclesiam nullo pertinuerat mediante, postquam ibi factus fuit episcopus multitudine fidelium excrescente, subjectum fieret Ecclesiæ Bobiensis. Post hanc autem divisionem monasterium idem, sicut prius fuerat, proponebatur in libertate pristina permansisse; in quam non sine multis molestiis et damnis innumeris per Bobienses episcopos irrogatis, abbates, qui

(107*) Vide tom. IV *Ital. sac.*, pag. 1206.

A pro tempore fuerant, se usque ad hæc tempora vindicarunt. Petebat igitur idem electus monasterium ipsum in sua libertate ac speciali apostolicæ sedis subjectione servari, et ipsius renuntiatione recepta, qui se proponebat insufficientem ad regimen abbatiæ, eidem cœnobio de pastore idoneo provideri, vel si forte judicaretur idoneus; sibi munus benedictionis conferri, et sicut de antecessore ipsius factum fuerat, per Romanam Ecclesiam benedici, quemadmodum ex litteris authenticis apparebat. Sane præmissis objectionibus dilectus filius... nuntius tuus, licet præsens affuerit, nihil voluit respondere, ob alia quæ sequuntur se asserens ad nostram præsentiam destinatum; quamvis venerabilis frater noster Vercellen. episcopus, olim Ecclesiæ Bobiensis electus, multa pro ipsa studuerit allegare. Cum enim præfatum monasterium de multa quæ in eo religionis viguit observantia, jam ad tantam sit dissolutionem ordinis monastici devolutum, quod vix in abbate ac monachis aliquod valeat religionis vestigium inveniri; tu quoniam idem monasterium tuæ sollicitudini est commissum, electo dedisti etiam in virtute obedientiæ, quam tibi præstiterat manualementem, sæpius in mandatis ut in claustro, a vesperis præcedentis diei donec die sequenti missarum solemnia finirentur, silentium servaretur, fratres in refectorio ab esu carniarum abstinerent, cibos religioni aptos, non sine lectione sacræ Scripturæ, cum silentio comesturi, et dimissis singularibus cameris, in dormitorio pariter recubarent, ipse vero, qui ordinem presbyterii non susceperat, clericos non præsumeret tonsurare. Cæterum, quoniam in præmissis post multas commotiones et preces superbe nimis tibi obedire contempsit, excommunicationi eum in Cœna Domini subjeristi, si usque ad octavas Resurrectionis sequentis tuam non implevisset super his omnibus jussionem. Sed neque sic electus ipse obedientiam debitam recognovit; sed in sua obstinatione perdurans, excommunicationis sententiam, a venerabili fratre nostro Januensi archiepiscopo etiam confirmatam, sicut ex ipsius litteris colligitur evidenter, non observat. Unde idem clericus tuo nomine postulavit quatenus eandem sententiam confirmantes, per clerum et populum Bobiensem faceremus ipsam usque ad satisfactionem congruam custodiri; auctoritate tibi apostolica indulgentes, ut si usque ad certum terminum ad tuam obedientiam non rediret, ex tunc tibi liceret eum ab abbatiæ officio removeere et alium in ea idoneum ordinare; eidem etiam electo ac monachis daremus firmiter in mandatis ut, in præmissis præceptis et aliis regularibus et honestis, tibi tanquam suo pontifici obedirent; alioquin sententiam quam ferres in eos, ratam haberemus et faceremus firmiter observari. Sane super his quæ præmisimus tractatum habuimus diligentem, quibusdam asserentibus ex præfata sententia Ecclesiæ Romanæ præiudicium generatum; cum idem præ-

decessor noster, quasi ex certa scientia ipsius, monasterium speciale Bobiensi Ecclesiae decreverit subiacere, cum coram eo super libertate ipsius fuerit allegatum; nonnullis in contrarium sentientibus eandem sententiam in nullo apostolicæ sedi præjudicare debere, cum eum ex officii debito et juris necessitate, super quæstione de qua cognoverat, oportuerit judicare nec res judicata illis obesse poterat inter quos non existit judicatum. Cum igitur deferendi fraternitati tuæ, quantum cum Deo possumus, voluntatem et propositum habeamus, in absentia partis tuæ super subjectione vel libertate monasterii ad præsens nec statuendum aliquid duximus nec mutandum; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, si munimentum aliquid habes per quod dictum cœnobium ex concessione sedis apostolicæ tuo doceatur episcopo fuisse subjectum, usque ad Dominicam qua cantatur *Lætare Hierusalem*, illud nobis non differas per proprium nuntium destinare, ut, intellecta plenius veritate, Bobiensem Ecclesiam in sua justitia tueamur. Alioquin, quoniam, etsi suam velimus justitiam Ecclesiae Bobiensi servare, jura tamen apostolicæ sedis habita custodire satagimus et invasa recuperare tenemur, communicato consilio ex tunc in ipso negotio, quemadmodum divinus nobis motus ingesserit procedemus. Sane renuntiationem ipsius electi, ne juris tui ex ea dispendium aliquid sustineres, cum in possessione dicaris subjectionis ipsius monasterii constitutus, non duximus admittendam; sed dilectis filiis... de Luceio et... Sancti Salvatoris Papien. abbatibus, quibus correctionem commissimus monasterii tam in capite quam in membris, concessa eisdem nihilominus potestate rebelles per censuram ecclesiasticam coercendi, dedimus in mandatis ut ad locum pariter accedentes, una cum tuo consilio utilitatibus antedicti cœnobii studeant imminere; ita quod, si electum inutilem invenerint ad regimen abbatiæ, sine præjudicio tuo ipsius resignatione recepta, talem ibi per electionem canonicam præfici faciant in pastorem qui præesse noverit pariter et prodesse.

Datum Later., Kal. Decemb.

CCXXV.

CENTIO SUBDIACONO ET NOTARIO NOSTRO, RECTORI, JUDICIBUS, CONSULIBUS, ET POPULO BENEVENTAN.

De pena illius qui consulem interemit.

Cum impunitas scelerum parere consueverit audaciam delinquendi, sic malefactorum excessus animadversione sunt debita puniendi, ut et ipsi poeniteant de commissis et cæteri qui audierint, suam a consimilibus metu pœnæ retrahant voluntatem. Licet enim ex apostolicæ servitutis officio sollicitudo nobis immineat generalis, de illis tamen qui spiritualiter et temporaliter nostræ sunt jurisdictioni subjecti, nos oportet sollicitius cogitare; quatenus sub nostro regimine boni digna recipiant præmia meritorum, et malos debitæ ultionis pœna ca-

(108) Vide supra, epist. 179.

A stiget. Audivimus equidem et non potuimus non moveri quod Ger. filius Rosfridi, civis Beneventanus, diabolico inebriatus veneno, Dei et nostro timore postposito et honore Beneventanæ civitatis abjecto, Jacobum de Sculdasio, dum consulatus fungeretur officio, interfecit; et pater ac frater interfectoris, qui tam atroci sceleri personaliter interfuisse dicuntur, licet in præsentia vestra se nostro juraverint conspectui præsentare, ad nos tamen sicut credimus, non venerunt; imo tam prædictus homicida quam ipsi in civitate Beneventana non metuunt, sicut audivimus, commorari. Volentes igitur ut malefactorem prædictum et fautores ipsius debita pœna percellat et civitas Beneventana similem in posterum valeat evitare jacturam, præsentium auctoritate statuimus ut memoratus homicida de cætero Beneventanam civitatem non audeat introire, nec hæreditatis paternæ percipiat aliquam portionem; imo pars ejus, si patrem præmori forte contigerit, ad opus curiæ reservetur; nec unquam in eadem civitate prævaleat aliquid officium gerere dignitatis, nisi forte fuerit illi concessum ex indulgentia sedis apostolicæ generali. Hoc etiam idem futuris temporibus decernimus observandum de illis qui iudices, consules, regalenses vel alios ministeriales curiæ vulnerare aut interficere qualibet temeritate præsumunt. Patrem autem et fratrem homicidæ jam dicti tandiu extra civitatem vestram præcipimus permanere, donec ad præsentiam nostram accedant et ad vos cum litterarum nostrarum testimonio revertantur. Salvo nihilominus apostolicæ sedis mandato, si quid super hoc fuerit severius statuendum. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ constitutionis, etc.

CCXXXVI.

UNIVERSIS SARACENIS IN SICILIA CONSTITUTIS, IN DEVOTIONE NOSTRA ET FIDELITATE REGIA PERMANERE.

Ne contra verum Siciliæ regem adhæreant Marcowaldo.

(Datum Laterani.)

Cum vos audivimus et gaudemus in ritu vestro servasse hactenus et adhuc servare rigorem, ut fidem dominis vestris juxta morem vestrum exhibitam servaveritis et servetis illæsam, nec eam duxeritis aliquando violandam quod in facto Marcowaldi (108) optamus manifestius experiri, ut vos nec promissionibus allicere possit nec minis aut violentia deterrere, quin in fidelitate charissimi in Christo filii nostri F. Siciliæ regis illustris fideliter persistatis et ipsius Marcowaldi resistatis conatibus viriliter et potenter. Illa etenim in temporalibus discretionem vigetis, ut et bona discernentes a malis et a bonis etiam meliora, despectis et abjectis passimis, optima quælibet eligatis. Nostis siquidem, sicut credimus, ex auditu mansuetudinem apostolicæ sedis, quæ sic superbis resistit ut humilibus et subjectis det gratiam. Nostis et per experientiam

tyrannidem Marcowaldi, quæ his solis parci-
 bus nocere non potest, sed sævit tanto fortius in
 subjectos, quanto se amplius in ejus curaverint hu-
 miliare conspectu, retribuens mala pro bonis et
 odium pro dilectione rependens, sicut ex ejus pa-
 tet operibus manifeste. Scitis etenim qualiter eos
 quorum vocatione olim cum domino suo regnum in-
 traverat, quorum prodicione occupaverat regni ar-
 ces, imo etiam totum regnum, non solum omnibus
 bonis fecerit spoliari, sed animadvertens etiam in
 personas, eos in exsilium destinaverit et tandem
 fecerit mutilari. Audistis etiam et vidistis imma-
 nitatem ipsius, qualiter sacerdotes et alios præcipi-
 tarit in mare, qualiter multos flammis exusserit,
 qualiter omnes et singulos flagellarit. Intelligere
 quidem vos credimus et pro firmo tenere quod si
 Christianis ejus oculus non pepercit, non parceret
 etiam Saracenis, in quos tanto sæviret liberius,
 quanto se majus crederet obsequium præstare
 Deo, effundendo sanguinem paganorum. Qui enim
 in dominum suum et domini sui filium (qui eum de
 pulvere suscitavit et erexit de stercore), conjuravit,
 et eum materna nititur possessione privare, mal-
 lignaretur severius in alienigenas, imo in alterius
 ritus et observantiæ disparis nationes, quarum san-
 guine suas sitit inebriare sagittas et gladium cruen-
 tare; et qui contra salutem animæ suæ Christiano-
 rum diripit spolia, si contra vos vel violentia vel
 astutia prævaleret, ad suum vos subsidium vanis
 promissionibus invitando, divitias vestras penitus
 exhauriret et suis daret in prædam. Sane nec jura-
 mentum vobis nec promissiones aliquas observaret,
 qui juramentum nobis publice præstitum non ser-
 vavit. Intelligentes igitur intelligite veritatem, et in
 solita progenitorum vestrorum et vestra fidelitatis
 constantia permanentes, non subjiciatis vos et ve-
 stros posteros jugo ejus: quod etsi videretur in
 initio leve, colla tamen gestantium in fine confrin-
 geret; et vel nullus vel inutilis esset pœnitentiæ
 locus, postquam cancer vitalibus irrepisset. Cogi-
 tare debetis quod cum contra Saracenos multi jam
 conjuraverint principes Occidentis et multa populi
 multitudo, assumpto crucis signaculo, in proximo
 disposuerit transfretare; si vos contra Christianos
 Marcowaldo et Marcowaldum vobis contra regem
 puerum contingeret adhærere, in vos arma conver-
 terent; et Marcowaldus, cum vires eorum sustinere
 non posset, ipsos animo volens vel invitatus san-
 guine vestro placaret, et vitam suam redimeret
 morte vestra. Monemus igitur universitatem ve-
 stram, consulimus et hortamur, per apostolica vo-
 bis scripta districte præcipiendo mandantes, qua-
 tenus in hoc progenitorum vestrorum constantiam
 imitantes, nec ingrati beneficiorum quæ vobis re-
 ges Siciliæ contulerunt, attentendens etiam mansue-
 tudinem apostolicæ sedis, quæ vos non solum ma-
 nutenere vult in bonis consuetudinibus, sed au-
 gere, in devotione nostra et fidelitate regia persi-
 statis, nec credatis promissionibus et fallacis Mar-

cowaldi, qui ad hoc solum promittit ut fallat, ad
 hoc fallit ut vos possit suæ tyrannidi subjugare.
 Nos autem in defensionem vestram et expugnatio-
 nem ipsius, dilectum filium C. tituli Sancti Laurentii
 in Lucina presbyterum cardinalem et venerabi-
 les fratres nostros Neapolitanum et Tarentinum ar-
 chiepiscopos et dilectos filios nobiles viros, Ja. Mare-
 scalcum et O. de Palumbria consanguineos nostros, in
 regnum dirigimus cum exercitu copioso; ante cu-
 jus conspectum Marcowaldus subsistere, dante Do-
 mino, non valebit, sed cum universis sequacibus et
 fautoribus suis irreparabiliter conteretur. Dedi-
 mus autem eidem legato et omnibus nuntiis nostris
 districtius in præceptis ut vos manteneant et de-
 fendant et in bonis curent consuetudinibus adau-
 gere.

Dat. Laterani.

CCXXVII.

NIVERNIENSI EPISCOPO.

*De absoluteione sacerdotis, qui hostibus indicaverat
 hominem, quem illi laqueo strangularunt.*

(Datum Laterani.)

Pervenit ad audientiam nostram, I. sacerdote de
 Natzin ordine Cisterciensi novitio intimante, quod,
 cum adhuc esset in habitu sæculari, quidam ser-
 vientes, quo quidam homo quem quærebant abissi-
 set, ab eo cum instantia quæsierunt: qui cum ad
 quid eum quærerent ignoraret, illic eum esse re-
 spondit; ad quem locum illi protinus venientes, nec
 eum inveniendes ibidem, postea inventum alibi pa-
 tibulo suspenderunt. Verum quia eum aliquantulum
 conscientia remordebat, bonæ memoriæ H. Bituri-
 censi archiepiscopo, qualiter factum fuerat, intima-
 vit, qui eum a missæ celebratione prohibuit donec
 uteretur consilio saniori. Nunc autem quoniam ad
 ordinem Cisterciensem se transtulit, a nobis mise-
 ricordiam postulat et requirit. Cum igitur præfatus
 sacerdos in hoc commendandus existat quod a no-
 bis duxit consilium requirendum, quia bonarum
 mentium est ibi culpam agnoscere, ubi culpa non
 est; fraternitati tuæ per apostolica scripta manda-
 mus quatenus inquiras de præmissis diligentius
 veritatem, et si rem inveneris taliter se habere,
 cum ex hoc præfatus sacerdos dignoscatur nullius
 culpæ maculam contraxisse, auctoritate nostra des-
 ei licentiam celebrandi.

Datum Laterani.

CCXXVIII.

VERONENSI EPISCOPO, ROMANÆ ECCLESIE
 CARDINALI.

*Ut pertinaces hæretici puniantur, et respiscere vo-
 lentibus gremium Ecclesiæ non præcludatur.*

(Laterani, VIII Id. Decembris.)

Licet in agro patris familias evangelici zizania
 sæpe pullulent inter messes, et vineam Domini Sa-
 baoth interdum nitatur tinea demoliri; sic tamen
 prudens agricola vinitorque discretus salubre debet
 remedium invenire, ne vel triticum evellatur inter
 zizania, vel in dejectione tincæ vinca corrumpatur.

Similiter etiam, licet ad abolendam hæreticam A pravitatem invigilare debeat sollicitudo pastoris, sollicite tamen debet attendere ne vel damnet innoxios vel nocentes absolvat. Accepimus autem quod auctoritate litterarum nostrarum, quas dilectis filiis nostris archipresbyteris et canonicis Ecclesiæ tuæ contra Gazaros [Cataros], Arnaldistas, Pauperes de Lugduno et Humiliatos, qui nondum redierunt ad mandatum apostolicæ sedis et hæreticos universos direximus, dictus archipresbyter tam contra Humiliatos quam universos hæreticos, sine distinctione quam posueramus in litteris nostris, excommunicationis sententiam promulgavit; cujus occasione sententiæ nonnulli quosdam qui, licet inviti, a populo Humiliati dicuntur, licet nullam hæresim, sed fidem, sicut dicitur, sapiant ortho- B doxam et in humilitate cordis et corporis studeant Domino famulari, qui etiam in manibus tuis stare mandatis Ecclesiæ iuraverunt, evitant et eis tanquam excommunicatis communicare sicut hactenus non præsumunt. Quia vero non est nostræ intentionis innoxios cum nocentibus condemnare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus tales ad tuam præsentiam convoces et inquiras tam ab aliis de vita et conversatione ipsorum quam ab eis de articulis fidei et aliis quæ videris inquirenda; et si nihil senserint quod sapiat hæreticam pravitatem, eos Catholicos esse denunties et prædicta sententia non teneri. Quod si forsitan aliquid contra fidem sapiant ortho- C doxam et parati fuerint ab errore discedere ac mandatis apostolicis obedire, recepto ab eis juxta formam Ecclesiæ juramento, quod solet a talibus exhiberi, beneficium eis absolutionis impendas: mandans eisdem sub debito juramenti præstiti ut errorem quem approbaverant, publice improbent et in aliis studeant pro viribus confutare; de cætero etiam fidem orthodoxam servent, et sedem apostolicam venerentur.

Datum Laterani, viii Idus Decembris.

CCXXIX.

B. PISTORIENSI EPISCOPO.

Qualiter decima persolvenda sint.

(Laterani, iv Non. Decembris.)

(109) A nobis tua fraternitas requisivit utrum ab illis decimas exigere debeas qui possessiones dant vel recipiunt ad afflictum, cum alii se contentur per alios excusare quo minus cogantur ad decimas persolvendas; quid etiam sit de mulieribus in episcopatu tuo presbyteris in capellis sub conversationis specie cohabitantibus faciendum, unde infamia irrogatur ordini clericorum. Cum igitur quilibet decimas solvere teneatur, nisi a præstatione ipsarum specialiter sit exemptus, fraternitati tuæ duximus respondendum quod a dantibus possessiones et accipientibus ad afflictum, de fructibus quos percipiunt decimæ sunt solvendæ, nisi ab eis ali-

(109) Cap. A nobis, De decimis.

(110) L. 44, De episc. et cler., in cod. Theodos.

quid ostendatur quare ab hujusmodi sint immunes. Cum clericis (110) quoque non permittas mulierculas habitare; nisi forte de illis personis existant in quibus naturale sædus nihil permittit scævi criminis æstimari.

Datum Laterani, ix Nonas Decembris.

CCXXX.

LEGLENNENSI EPISCOPO.

Quod non facile excommunicari possit.

(Laterani, xii Kal. Decembris.)

Cum facti simus, secundum Apostolum, sapientibus et insipientibus debitores, honori fratrum et coepiscoporum nostrorum, quos apostolica sedes in partem sollicitudinis evocavit, tanto abundantius deferre volumus et optamus, quanto propter eminentiam dignitatis a nobis et aliis sunt propensius honorandi. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis petitionibus inclinatus, præsentis pagina tibi duximus indulgendum ne quispiam prælatorum, nisi pro manifesta et rationabili causa, excommunicationis vel suspensionis in te, quem nos, licet indigni, propriis manibus consecravimus, sententiam valeat promulgare. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Decembris.

CCXXXI.

LEGLENNENSI EPISCOPO.

Ut injuste spoliatus archidiaconus restitatur.

(Laterani, vii Id. Decembris.)

C Sicut nostro est apostolatui reseratum, inter alia multa et gravia quæ H. fugitivus monachus Cantuariensis excommunicatus et maledictus in præjudicium Ecclesiæ Leglennensis et animæ suæ perniciem nequiter attentavit, post execrationem suam dilectum filium Ecclesiæ tuæ archidiaconum in tantum metu suspensionis illato coegit, eum exire de ipsa Ecclesia non permittens, quod ipsum archidiaconatus officium, vellet nollet, oportuit resignare: in cujus locum alius quidam fuit violenter intrusus. Cum igitur idem monachus, tanquam fur et latro, non per ostium sit ingressus nec aliquid de rebus episcopi quod invasit, per eum de jure ferri valeat vel disponi, omnibus ordinationibus et dispositionibus factis ab eo penitus irritis, ut de præmisso archidiaconatu et aliis dignitatibus et officiis canonicè valeas, appellatione remota, tanquam proprius pontifex ordinare, quod ab eodem intruso factum est non obstante, liberam tibi appellatione remota tribuimus auctoritate præsentium facultatem. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vii Idus Decembris.

CCXXXII.

CLIXBONENSI ET COLIMBRIENSI EPISCOPIB.

Non facile qualiscunque metus et vis votum rescindit.

(Laterani, Kal. Decembris.)

(111) Insinuante V. nobili muliere, nostro est apo-

(111) Cap. Insinuante, Qui clerici vel voventes.

stolatu[m] reseratum quod dudum puella et in annis teneris constituta, M. Sancii accepit in virum, qui ab inimicis crucis Christi fuit parvo post tempore interfectus; post cujus obitum a quibusdam curialibus fuit regi Legionensi pro relictae copula supplicatum. Quod cum ad consanguineorum ejus notitiam devenisset, ut maritum acciperet ei sub obtestatione regia suggererunt. Ipsa vero quod tunc nollet nubere protestante, consilium accepit ab eis quod votum emitteret castitatis. Hoc autem in manibus cujusdam de fratribus Sancti Augustini eo fecit adjecto tenore, ut in domo propria cum omni sua substantia remaneret. Sane in ejusdem ordinis habitu biennio post permansit; licet in se invitam fecisse asserat et coactam tam metu regio quam parentum. Posthæc eidem regi quod fecerat indicavit. Quod approbans vetuit ne quis, ea nolente, domum intraret ipsius vel exinde aliquid asportaret. Interim vero tempore modico elabente, P. curialis regias litteras secum portans et F. Ferdinandi, dictæ mulieris domum intrantes, ut ipse P. vi saltem eam duceret in uxorem, acceperant ab ipsa quod si eam idem P. duceret, ipsius manibus interiret. Posthæc vero dimissis domo et omnibus quæ habebat, in domo cujusdam Judæi per tres, in ecclesia vero Sanctæ Mariæ de Veiga per sex latuit septimanas; ita quod exinde propter necessitates humanas etiam egredi non auderet; tandem se coactam videns et omnibus destitutam, et attendens nihilominus quod invita votum emisisset, eo dimisso de parentum consilio, P. Michaelis publice fuit matrimonialiter copulata, de qua quatuor sustulit filios tempore procedente. Verum quia salutem animæ omnibus desiderat anteferre ac metuens quod hujusmodi conjunctio licita non existat, quid super his tenere debeat edoceri responso nostro suppliciter postulavit. Nos ergo attendentes quod in emissionem voti, quod præcessit, nulla vel modica coactio affuisset, quam patientia et perseverantia sequentis temporis penitus profugavit, et quod sequens conjunctio potius iniqua fuit et violenter extorta, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita diligentius veritate, si præmissis veritas suffragatur, præfatam feminam ad male dimissum religionis habitum resumendum et servandum quod vovit monere ac inducere procuretis, et si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam coercere. Quod si ambo, alter vestrum, etc.

Datum Lat., Kal. Decembris.

CCXXXIII.

MANNENSI EPISCOPO, ARCHIDIACONO BANGORENSI ET PRIORI DE INSULA GLANNAVO.

Ne ante septennium sponsalia contrahantur.

(Laterani, viii Kal. Decembris.)

Postulavit a nobis dilectus filius vir nobilis R. princeps Norwalliæ, ut de concessionem nostram sibi liceret filiam dilecti filii principis Insularum subarrhatam ab ipso accipere in uxorem, non obstante quod

A patruo ejus eadem infra nobiles annos exstitit desponsata, cum tamen a neutro traducta fuisset. Verum quoniam nobis constare non potuit cujus ætatis puella tempore subarrhationis vel desponsationis exstiterit et cui antea fuerit, puta nepoti vel patruo, desponsata, cum secundum diversitates factorum jura etiam sint diversa, in hujusmodi certum non potuimus dare responsum, quoniam juxta canonicas sanctiones in rebus ambiguis non est absolutum iudicium proferendum. Volentes autem, quantum cum Deo possumus, justas postulationes præfati principis sine difficultate qualibet exaudire, inquisitionem eorum quæ præmisimus sub certa forma examini vestro duximus committendam, quod juris sit in singulis articulis supponentes. Quocirca discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus vocatis ad præsentiam vestram quos videritis evocandos, sollicite inquiretis utrum puella septennium non attigerit quando subarrhata exstitit a nepote, vel patruo desponsata. In utroque namque istorum casuum, quia tam subarrhatio quam desponsatio de jure non tenent, quæ non potest septennium prævenire, quod factum est a patruo primo vel postea non obstante, nisi aliud quid impediatur, puella eadem legitime contrahere poterit cum nepote. Si vero tam subarrhationis quam desponsationis tempore septennis exstitit vel majoris ætatis, cum ex tunc incipient placere sponsalia, si præcessit desponsatio patrum, non potuit contrahere cum nepote; quoniam secundum traditiones et observantias regulares nullus potest sponsam consanguinei sui accipere in uxorem, et hi duo casus non ad imparia judicantur. Si autem subarrhatio facta cum nepote præcessit, quod secutum fuit postea non tenente, cum per secundum factum non potuerit primum dissolvi, quod quantum ad sponsalia sortitam fuerit firmitatem, volentibus personis principalibus, matrimonium inter eas poterit consummari. Si vero nepos eam ante septennium subarrhavit et patruus in septennio vel post septennium desponsavit eandem, nepos eam propter rationem præmissam ducere non poterit in uxorem, sin, vice versa, eam sibi legitime poterit copulare. Pro iis quæ præmisimus memoriæ commendatis, cum de facto vobis constiterit, de jure non poteritis dubitare. Vos ergo, appellatione remota, secundum præmissas distinctiones injunctum vobis curetis negotium diffinire. Quod si omnes, etc., tu, frater episcopo, cum eorum altero.

Dat. Lat., viii Kal. Decembris.

CCXXXIV.

ABBATI ET CONVENTUI SANCTÆ MARIÆ DE PRATO DE LEICESTÆ.

Ut pauperem quendam, ex Judæo Christianum, alant.

(Laterani, Non. Decembris.)

Quanto populus Judaicæ cæcitatibus superficiem divinarum Scripturarum attendens et negligens puritatem medullæ quæ doctrinæ spiritualis in se con-

tinet intellectum, damnabilis in sua contumacia A perduravit et se ipsos adhuc involvi permittunt in barathro tenebrarum, tanto his qui tenent et amplectuntur fidei veritatem et desiderant propagationem nominis Christiani, amplius est in Domino congaudendum, si qui gratia sancti Spiritus illustrati, abrenuntiato errore Judaico, a tenebris se convertunt ad lucem et fidem recipiunt Christianam; et attenta est sollicitudine providendum ne inter alios Christi fideles inedia deprimantur, cum plerique horum pro indigentia necessariorum rerum, post receptum baptismum, in confusionem non modicam inducantur, ita ut plerumque, faciente illorum avaritia qui, cum ipsi abundant, Christum pauperem respicere dedignantur, retro cogantur abire. Hinc est quod cum dilectus filius R. lator præsentium ad commonitionem cujusdam nobilis viri, spre- B tis et postpositis omnino divitiis quas habebat, Christum potius sequi volens quam in luto divitiarum putrescere, baptismi receperit sacramentum, et nunc præfato nobili viro viam universæ carnis ingresso, qui sufficienter ei necessaria ministrabat, ita pauperpate gravetur, ut non habeat unde vitæ sustentationem possit habere per vos ipsius necessitati provideri volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, ob reverentiam illius per quem ipse lucem veritatis accepit, taliter ei necessaria ministretis, quod in victu et vestitu convenienter sit ei provisum : scituri pro certo quod graviter et moleste ferremus, nec possemus sub dissimulatione transire, si mandatum nostrum, quod opus continet in se pietatis, relinquere- C tis aliquatenus imperfectum.

Datum Lat., Nonis Decembris.

CCXXXV.

CISTERCIENSI, MORIMUNDENSI, ET DE CRISTA ABBATIBUS.

Ut cum Metensi episcopo de hæresi suspectos examinent.

(Laterani, v Id. Decembris.)

(112) Ea est in fovendis virtutibus et vitis exstir- pandis a prælatis Ecclesiarum servanda discretio et circumspectio adhibenda, ne vel internascentium densitate spinarum enormiter frumenta lædantur, vel insuper seminatum zizaniorum evulsione triticum evellatur. In abscondendis etiam et curandis corporibus infirmorum sic oculi diligentia præcedere debet manus officium et ferrum digitus prævenire, ne si cauterium adhibeatur incaute, non tam partes infirmas non sanct quam sanas infirmet : quod tanto diligentius in mentis languoribus est servandam, quanto animam novimus corpore digniorem et spiritualia carnalibus præponenda. Hoc autem infra nos ipsos diligerentius attendentes, cum olim venerabilis frater noster Metensis episcopus per 715 nobis litteras intimasset quod tam in diocesi quam in urbe Metensi laicorum et mulierum non modica multitudo Gallicæ cuidam translationi divi- norum librorum intendens, secretis conventiculis

(112) Vide supra, epist. 141.

etiam inter se invicem eructare præsumerent, alio- rum aspernantes consortium et in faciem redar- guentibus presbyteris resistentes, quorum simplici- tatem fastidiunt, in suæ translationis peritia confi- dentes, non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed universis tam in urbe quam in Me- tensi diocesi constitutis sub eo tenore litteras cura- vimus apostolicas destinare, qui vobis ex transcripti earum poterit inspectione patere. Eidem insuper episcopo et capitulo Meten. dedimus in mandatis ut inquirerent sollicitè veritatem quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis, quæ fides utentium, quæ causa docendi; si utentes ipsa venerantur apostolicam sedem, et catholicam Ec- clesiam honorarent; ut super his et aliis quæ neces- saria sunt ad indagandam plenius veritatem per eorum litteras sufficienter instructi, plenius intellige- remus et planius quid super his statui oporteret. Nuper autem idem episcopus per suas nobis litteras intimavit quod quidam eorum quos notabiles prio- ribus litteris denotarat mandatis recusant apostolicis obedire; quibusdam eorum clanculo, quibusdam vero jam publice obediendum esse dicentibus soli Deo; ab occultis etiam conventiculis non cessantes, officium prædicationis occulte, licet a nullo mittantur, prohibiti etiam, sibi non metuunt usurpare; as- pernantes sibi dissimiles et translationi eidem usque adeo insistentes, ut se nec episcopo nec metropoli- tano suo nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decreverimus abolendam. Licet autem tales in eo reprehendi merito videantur quod occulta conventi- cula celebrant, officium prædicationis usurpant, simplicitatem despiciunt sacerdotum et eorum cor- sortia qui dictam translationem non recipiunt asper- nantur; ne quid tamen subito facere videamur, dis- cretioni vestræ, de qua plene confidimus, per apo- stolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus ad civitatem Meten. pariter accedentes, cum eodem episcopo convocetis coram vobis talia sapientes, et adhærentes translationi prædictæ, et si fieri poterit, quæ in eis reprehensibilia fuerint, auctoritate freti apostolica, sublato appellationis obstaculo corrigan- tis. Quod si correctionem vestram recipere forte no- luerint, inquiretis super capitulis illis quæ in litteris quas episcopo miseramus expressa fuisse superius vobis expressimus et aliis etiam diligentius veritatem, et quod inveneritis, per nuntium vestrum et litteras plenius intimetis; ut per vos certiores effecti, prout procedendum fuerit procedamus. Cum enim in hoc universalis Ecclesiæ vertatur negotium et agatur causa fidei Christianæ, ad exsequendum apostolicæ sedis mandatum cum summa diligentia et cautela vos studiosos et promptos esse volumus et manda- mus. Ad hæc, M. Crispinum presbyterum et R. so- cium ejus, si super his quæ dictus episcopus eis duxerit opponenda, inveneritis esse reos, ipsos appellatione remota, canonice puniatis. Alioquin, eum- dem episcopum ad remittendam pœnam, si quæ

eis forsā mīfixit, cum nihil contra eum vel clerum in nostra proposuerint audientia, monitione p̄missa, districtione qua convenit, remoto appellationis obstaculo, cogere non tardetis. Quod si non omnes, etc., duo vestrum.

Datum Laterani, v Idus Decembris.

CCXXXVI.

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO, ET C. SANCTI LAURENTII IN LUCINA PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Ut contra Beneventanum archiepiscopum inquirant.

Nihil est pene quod magis debeat formidare p̄latus quam vitium negligentiae; quia si, juxta testimonium Veritatis, de omni verbo otioso in die iudicii redditurus est rationem, quanto magis de omni bono neglecto, cum eum etiam qui opus Dei agit negligenter, Scripturæ divinæ sententia maledicat. Heli namque sacerdos, licet in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, et in se pariter et in ipsis animadversionis divinæ vindictam excepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipsa de sella corruens, contractis cervicibus exspiravit. Ad corrigendos ergo subditorum excessus tanto diligentius debet p̄latus assurgere, quanto damnabilis correctionem eorum negligeret; contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis procedere possit, per accusationem videlicet, denuntiationem et inquisitionem ipsorum; ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima p̄cedere debet inscriptio, sic et denuntiationem charitativa communitio et inquisitionem clamosa debet insinuatio p̄venire. *Descendam, inquit Dominus, et videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere jam compleverint (Gen. xviii, 21).* Tunc enim clamor pervenit ad p̄latum, cum per publicam famam aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus, et tunc debet descendere et videre, id est, mittere, et inquirere utrum clamorem veritas comitetur. Nam juxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures p̄lati pervenerit, quod eum juste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcerit qualitas, districta ultio culpam feriat delinquentis. Cum ergo de venerabili fratre nostro Beneventano archiepiscopo, quod dolentes referimus, ea nobis relata fuissent quæ a pontificali honestate nimium dissonabant, propter frequentem clamorem multorum ad inquirendum de ipsis plenius fuimus excitati, ne dissimulatio negligentiae vitium inducere videtur. Ipse namque, sicut fuit nobis expositum, post multas et graves culpas nequiter commissas ab eo, domum Hospitalis ad susceptionem pauperum et infirmorum olim a p̄decessoribus suis rerum opulentia p̄munitam, civilis belli socius et magister effectus, fecit nequiter demoliri: de cujus videlicet Hospitalis proventibus, tertia portio Ecclesiæ Beati Bartholomæi perpetuo debebatur;

A occasione cujusdam equitaturæ suæ a W. Guarna canonico ejusdem Ecclesiæ sibi redditæ sine freno, per satellites suos seditionem fecit in populo; ex qua suborto p̄lio, quod p̄cepit invocato diabolo inchoari, plures tam clerici quam laici interfecti fuerunt. Cumque quoddam castrum Hugonis de Feniculo post destructionem terræ ipsius, integrum remansisset, idem populum concitavit; cum quo in ipsum castrum insurgens, illud cum nonnullis mulieribus et pueris incendio devastavit. Molendinum, vineas et alia multa ad suam Ecclesiam spectantia destrui omnino permisit, coquum suum propria manu percussit interfecit; rusticum quemdam hostiliter insecutus, pro eo quod puerum in ulnis deferens, importune pro confirmatione illius instabat, suoque clerico resistebat, ab eo violenter impulsus, ita vulnerari p̄cepit, quod vitam illius vulneris occasione finivit. Beneficia ecclesiastica minus canonice, juxta suæ voluntatis arbitrium, dispensare p̄sumit. Sacerdotes et beneficiis destitutos non prius restituit quam cupiditati ejus recepta pecunia satisfiat. Angmentationi possessionum et ornamentorum Ecclesiæ suæ non solum, ut tenebatur ex officio non intendit, verum etiam adeo in spiritualibus et temporalibus eam læsit, ut consilio destituta et pravorum pedibus jaceat conculcata. Cum autem hæc et alia per quosdam Ecclesiæ suæ canonicos nobis denuntiata fuissent, contra quos tamen multa, ut eos a denuntiatione repelleret, opponerat; nos officii nostri debitum prosequentes, de communi fratrum consilio vobis inquisitionem eorum duximus committendam; per apostolica vobis scripta p̄cipiendo mandantes quatenus, ad locum congruum utriusque parti securum pariter accedentes, sine personarum acceptione, Deum habentes p̄ oculis, super his inquiratis appellatione remota, nostra freti auctoritate, diligentissime veritatem; et quod inveneritis, sub testimonio litterarum vestrarum nobis fideliter intimetis; ut per inquisitionem vestram sufficienter instructi, melius in ipso negotio procedere valeamus.

CCXXXVII.

CAPITULO CHELCOENSI.

D *Ne in alios quam donata sunt usus bona Ecclesiæ suæ conferantur.*

(Laterani, iii Kal. Decembris.)

Cum monasterium vestrum specialiter beati Petri juris existat et ad nostram, nullo mediante, jurisdictionem pertineat et tutelam, paci et tranquillitati vestræ sollicitius nos convenit providere et in quibus salva conscientia possumus petitiones vestras libentius debemus et volumus exaudire. Dilecto namque filio nostro H. monacho vestro referente, accepimus quod abbates qui pro tempore in vestro monasterio administrant Ecclesias quæ illi monasterio ad sustentationem fratrum et hospitem susceptionem ac pauperum concessæ sunt canonice et collatæ, in dispendium vestrum quibusdam personis conferunt

et assignant, pro quibus illarum proventus sustentationi fratrum et pauperum indebite subtrahuntur. Unde quoniam indignum est admodum et absurdum ut fratrum ac pauperum stipendia per aliquorum præsumptionem eis illicite subtrahi debeant quorum sunt usibus deputata, ad exemplar felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri præsentium auctoritate statuimus et firmiter prohibemus ut nullus de cætero Ecclesias vestras aliquibus conferre præsumat, per quos ipsorum proventus ad alium usum transferri debeant, nisi ad eum pro quo piis desideriis ac devotione laudabili vestro monasterio sunt concessæ. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ constitutionis et inhibitionis, etc.

Datum Laterani, III Kalend. Decembris.

CCXXXVIII.

EPISCOPIS ET ALIIS ECCLESiarUM PRÆLATIS PER REGNUM SCOTIÆ CONSTITUTIS.

Ut ab injuria monasterii Chelcoensis abstineant.
(Laterani, Kal. Decembris.)

Licet universa loca religiosa ex commissi nobis officii debito fovere et diligere debeamus, illorum tamen profectibus specialem nos oportet curam impendere quæ ad jurisdictionem beati Petri et nostram noscuntur nullo mediante spectare. Inde siquidem est quod nos libertates et jura monasterii Chelcoensis et ea maxime quæ ipsi ab apostolica sede indulta sunt, integra volentes et illas servare, felicis recordationis Lucii papæ prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus nullus vestrum in abbate et fratres prædicti monasterii excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiam audeat promulgare. Cum autem sententia in parochianos alterius ab aliquo vestrum prolata de jure non teneat, multo minus illa quæ in speciales Ecclesiæ Romanæ filios, qui scilicet nulli nisi Romano pontifici sunt subjecti, profertur, debet ab aliis observari. Quod si aliquis vestrum attentare præsumperit, ejus in hac parte factum nullas vires obtineat, sed irritum potius et vacuum habeatur. Nos enim universa quæ pronominato abbati et fratribus vel monasterio ipsorum apostolicæ sedis privilegiis indulta noscuntur, firma volumus et inconcussa teneri, et eadem a vobis inviolabiliter præcipimus observari. Statuimus etiam ut cum ad aliqua ecclesiastica sacramenta in prælibata Ecclesia impendenda fueritis quandolibet evocati, ad hoc exsequendum celeriter accedatis, nec ibidem aliquod jus propterea vindicetis.

Datum Laterani, Kal. Decembris.

CCXXXIX.

STEPHANO ABBATI ET CONVENTUI SANCTI SYLVESTRI.
Quod laici nullam in res, bona, vel personas ecclesiasticas jurisdictionem habeant.

(Laterani, v Kal. Decembris.)

(113) Ecclesia Sanctæ Mariæ in Via Lata contra J. de Atteia, qui quasdam possessiones ipsius diceba-

(115) Cap. Ecclesiæ S. Mariæ, De constitut.

atur contra justitiam detinere, movit tempore B. Carosomi dicti senatoris sub L. judice quæstionem. In ipso autem judicio præfato J. de Atteia syndicus monasterii vestri astitit et ab eo testes producti quidam de monachis exstiterunt. Judex vero, auditis rationibus partium, pro eodem Joanne absolutionis sententiam promulgavit; a cujus sententia pars altera vocem appellationis emisit. Super hoc igitur quæstione suborta, proponente parte victricæ quod non potuerit appellari, cum dictus L. non ut judex sed tanquam arbiter fuisset electus; victa e contrario asserente quoniam cum arbitrio fuerit contradictum, quod partes non nisi metu pœnæ constringit, quæ in præmisso arbitrio non fuerat comprehensa, merito potuit appellari et fortius, si B. Carosomi quæstione perlata, causam appellationis S. primicerio judicum delegavit; in cujus præsentia partibus constitutis, dictus Joannes de Atteia proposuit se conveniendum non esse, cum non possideret id quod pars altera requirebat, sed monasterium Sancti Sylvestri possideret rem petitam. Dictus autem B. Carosomi, quoniam statutum quoddam emiserat, a populo Romano approbatum pariter et acceptum, quod si quis post litem contestatam, rem a se petitam transferret in alium, daretur possessio petitori et alter fieret de possessore petitor, et idem J. post litem contestatam rem ipsam in monasterium transferre præsumpsit, possessionem rei petitiæ assignavit ecclesiæ memoratæ. Verum quoniam dictus C. J. de possessionibus ipsis monasterio Sancti Sylvestri annuam reddiderat pensionem, adjecit ut hoc ipsum ab ecclesia Sanctæ Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognosceretur; sed solutio quæ fieret pensionis, ecclesiæ Sanctæ Mariæ in Via Lata in jure suo penitus non noceret. Hanc autem possessionem ecclesia Sanctæ Mariæ usque ad tempora Joannis Petri Leonis senatoris Urbis inconcussa possedit; qui supplicatione monasterii vestri clementer admissa, R. judici causam commisit eandem; qui, auditis hinc inde propositis, pro monasterio ipso sententiam promulgavit, revocans quod præfatus B. Carosomi statuerat contra ipsum. Per quam sane D. sententiam quoniam ecclesia Sanctæ Mariæ se læsam enormiter querebatur, et ipsa senatori supplicavit prædicto: qui causam commisit R. judici cognoscendam. Et quoniam ejus jurisdictio erat in proximo desitura, supplicatum fuit ob eandem causam successoribus ejus senatoribus jam electis; et ab eis causa ipsa eidem judici delegata. Judex vero ex veteris et novorum pariter senatorum delegatione cognoscens, quod a jamdicto B. statutum fuerat approbans, ecclesiæ Sanctæ Mariæ possessionem restituit antedictam. Et cum novem consiliarios haberet senatus, per octo ipsorum executioni fuit sententia demandata; sed unus ex iis, qui et nepos erat abbas Sancti Sylvestri, quorumdam senatorum favore suffultus, ecclesiæ Sanctæ Mariæ possessionem

violenter ablatam, monasterio tribuit nominato. Ex hoc ergo rixa crescente, usque ad armorum strepitum est processum. Ne vero deterius quid contingeret, bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster totum negotium ad suam sollicitudinem revocavit. Et quoniam tempus colligendorum fructuum imminabat, fructus præcepit apud colonos in sequestro deponi; circa quos si qua partium violentiam inferre præsumeret, causæ suæ dispendium pateretur; venerabilibus fratribus nostris P. Portuensi et I. nunc Albanensi tunc vero Tusculanensi episcopis tituli Sancti Clementis et dilecto filio nostro G., Sancti Angeli diacono cardinalibus, causam committens eandem. In quorum præsentia partibus constitutis, pro ecclesia Sanctæ Mariæ fuit contra monasterium vestrum objectum quod violentiam pars vestra commiserat in fructibus sequestrandis. Et cum super hoc testes fuissent utrinque producti, quia violentia liquido probata non fuit, et in dimidio ruglo hordei dicebatur admissa, abbate nihilominus prohibente ne delictum personæ redundaret in damnum Ecclesiæ, facta hordei restitutione provisum est ut ad quæstionem possessionis fieret in causa processus; de qua coram eisdem productis testibus et attestationibus publicatis, fuit diutius disceptatum. Consequenter vero post decessum præfati prædecessoris nostri, partibus in nostra præsentia constitutis, ecclesiæ Beatæ Mariæ possessionem, qua fuerat prætermissa juris ordine spoliata, sibi restitui postulabat. Et quoniam alii senatorum sententiam pro monasterio, alii latam pro ecclesia processu temporis confirmarant, nos quidquid ab eis factum fuit postquam dictus prædecessor noster ad curam suam idem negotium revocavit, de consilio fratrum nostrorum irritum decrevimus et inane. Cum ergo nobis constiterit et ex ipsa confessione partium tenuerimus quod unus consiliariorum contra sententiam de voluntate octo executioni mandatam de facto, quia de jure non poterat, veniens, ecclesiam ipsam possessione sua spoliaverit violenter, et nihilominus attendentes quod etiam injusto possessori violenter ejecto restitutionis sit beneficio succurrendum, spoliatam ecclesiam in eo statu decrevimus reponendam in quo fuerat tempore violentiæ perpetratæ. Verum quoniam præfatam possessionem, post restitutionem factam ab J. de Atteia, monasterium alii locationis titulo assignarat, neque restituere poterat ecclesiæ spoliatæ, loco illius tantumdem possessionum æquivalentium, secundum arbitrium dilectorum filiorum I. Tineosi capellani et P. ostiarii nostrorum, eidem ecclesiæ fecimus assignari; quæ quoniam alii fuerant jure pignoris obligatæ, a creditoribus eas fecimus liberari, qui nobis instrumentum pignoris postea resignarunt. Et quia sæpe fatum monasterium vestrum se querebatur a præmisso B. Carosomi contra justitiam spoliatum et ipsum per officium nostrum restitui suppliciter (114) postulabat, quod statutum ejus nullius valoris exstiterit multipliciter (114) In tertia Collect. humiliter.

A asseverans. Sæpe fatus enim B. cum seipsum intruserit in senatoriam dignitatem nec apostolicæ sedis favorem habuerit, ad quam institutio pertinet senatorum, statutum non potuit emittere quod valeret; qui, etiamsi fuisset legitime institutus, ipsius statutum, quamvis sibi subjectos, Ecclesias tamen nullatenus obligaret; præsertim cum juri civili esset adversum, quod aliam pœnam litigiosas res transferentibus statuit imponendam; illa distinctione inter contrahentes adhibita, ut si quis sciens ad donationes, venditiones seu alios contractus accesserit, non solum redimere rem compellitur, sed etiam pretium ejus amittit; non ut lucro cedat alienanti, a quo etiam alia tanta quantitas est fisci juribus inferenda; sin autem ignorans rem litigiosam emerit vel per aliam speciem contractus acceperit, tunc alienatione rei facta irrita, pretium ejus cum alia tertia parte recipiet; instrumentis etiam nullam vim obtinentibus quæ super contractibus hujusmodi statuuntur. Verum eos qui dotis nomine, vel ante nuptias donationis, transactionis vel divisionis rerum hæreditariarum factæ vel per legati vel fidei commissi causam hujusmodi dederint vel acceperint, a præmissis pœnis eadem constitutio excipit nominatim. Quod si etiam obligare posset Ecclesias, monasterium in illa constitutione nequaquam incidere; cum antedictus J. nullam in illud penitus possessionem transtulisset, qui tanquam colonus terras illas tenuerat et eas non suo sed monasterii nomine possidebat: quod etiamsi fecisset, quoniam prius conventus a monasterio quam ab Ecclesia fuerat et per arbitrium, et nihilominus jure transactionis, per quam citra pœnam litigiosi contractus res potest in alium lite contestata transferri, res restituit antedictas, in statutum præmissum nullatenus incidisset; quin potius, etsi contra illud fecisset statutum, quoniam nec conventum, nec confessum in judicio vel convictum, possessione sua monasterium fuerat spoliatum, instanter eam sibi restitui postulabat, quam ex nulla vel saltem injusta causa pars altera detinebat. Has autem rationes œconomus Sanctæ Mariæ nitebatur multifariam infirmare. Quamvis enim dictus B. circa prælationis suæ primordia gratiam sedis apostolicæ non habuerit; quia tamen ab ea fuit tempore procedente receptus et ratihabitus retrotrahitur, perinde habendus erat tanquam ab initio legitime fuerit institutus; qui tanquam alienus judex non poterat a monasterio evitari, cum nec novum sit, nec insolitum, quod ubi clerici sunt actor et reus, causas civiles in Urbe coram iudicibus per sedem apostolicam institutis ex delegatione senatorum ab ea jurisdictionem habentium prosequantur. Unde nec in alieno foro intelliguntur, sed in proprio Romani pontificis litigare, cujus auctoritate sortiri videntur effectum quæ ab hujusmodi senatoribus vel iudicibus statuuntur. Quod si forum senatorium fuisset monasterio penitus alienum, quia tamen œconomus dicti monasterii sub L. iudice a præfato B. inter eccle-

siam Sanctæ Mariæ et dictum J. de Atteia delegato A ipsi J. astitit et eum in jure defendit, iudicium ejus non potuit ulterius declinare. Statutum autem ipsius B. de quo sæpius est præmissum et quod non juri adversum sed consonum potius existerat (cum etiam in jure canonico caveatur quod res in litigio posita non sit in personam aliam transferenda), non ad possessores solos sed etiam ad illos dicebat extendi qui tenore saltem detentionis cujusquam poterant conveniri; quales constat esse colonos etiam temporales. Perpetui namque utilem saltem possessionem habentes et conveniri possunt, et in alium transferre quod habent, sicut J. fecerat antedictus; cuius factum neque præmissum arbitrium poterat nec transactio excusare, cum in dolum et fraudem fuerint attentata. Judex namque in quem fuit a partibus compromissum, consanguineus ipsius J. et infeudatus monasterii dicitur existisse nihilque fecisse in publicum, sed omnia in secreto, quævis instar iudiciorum sint arbitria introducta. Coegit quoque partes ad transigendum, sicut ex rescripto transactionis apparet; et cum de transactione non fuerit compromissum, quæ non est necessitatis, sed liberæ potius voluntatis, dolo quasi ex perspicuis insidiis jam probato, transactionem inefficacem penitus asserebat. Illa quoque ratione dicebat Ecclesia petitionem monasterii repellendam, quod cum possessionem ipsam sine dolo et culpa sua obtinuerit auctoritate prætoris, et per hoc jus sibi fuerit acquisitum, monasterium vestrum super possessore audiri ulterius non debebat, cui parata erat in petitorio respondere. His ergo et similibus in nostra et fratrum nostrorum præsentia prudenter a partibus allegatis, nos attendentes quod laicis etiam religiosis super Ecclesiis et personis ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, a quibus si quid motu proprio statutum fuerit quod ecclesiarum respiciat etiam commodum et favorem, nullius firmitatis existit nisi ab Ecclesia fuerit approbatum (unde statutum Basiliæ de non alienandis prædiis rusticis vel urbanis ministeriis et ornamentis ecclesiarum illa reprobatur potissimum ratione, quod auctoritate Romani pontificis non fuit roboratum), ne in exemplum transeat similia præsumendi, quod a sæpedito B. factum fuerat in præjudicium monasterii non conventi nec confessi etiam vel convicti prorsus in irritum revocantes, possessiones easdem restituendas sibi sententialiter diffinimus, nec ipsas quæ in locum et jus illarum quas ab J. de Atteia Ecclesia Sanctæ Mariæ petierat successerunt, interim alienare valeat prohibentes; ut si Ecclesia Sanctæ Mariæ vel de vitio litigiosi contractus vel de proprietate forsitan voluerit experiri, ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret, monasterio minime possidente, sit quod evincere valeat et habere.

Datum Laterani, v Kal. Decembris.

(115) Cap. Tua, De Decimis.

PATROL. CCXIV.

Scriptum est super hoc in eundem modum clericis Sanctæ Mariæ in Via Lata.

CCXL.

OLDEBERTO SUBDIACONO NOSTRO, PRÆPOSITO SANCTI GAUDENTII NOVARIENSIS.

Ut habeat jurisdictionem in suos fratres.

(Laterani, Id. Decembris.)

Ad hoc in domo Domini statuta fuisse noscuntur officia prælatorum, ut ipsi speculatores solliciti existentes, excessus puniant subditorum et de agro Domini zizania colligant ad comburendum et triticum in ipsius horreis studeant congregare. Ut igitur commissum tibi præposituræ officium utilius prosequi valeas, devotioni tuæ auctoritate duximus præsentium indulgendum ut liceat tibi excessus fratrum tuorum secundum Deum et justitiam, non obstante appellatione, si qua forsitan fuerit facta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, corrigere et eos bonis actibus informare. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Laterani, Idibus Decembris

CCXLI.

VERCELLENSI EPISCOPO.

Excommunicati nec eligere possint nec eligi.

(Laterani, III Id. Decembris.)

Ad audientiam nostram te significante pervenit quod cum casale Sancti Evasii, quod ad jus et dominium pertinet Ecclesiæ Vercellensis, propter multas et enormes injurias quas habitatores ipsius casalis eidem Ecclesiæ intulerunt, jamdudum sit interdicto suppositum et majores ejusdem loci excommunicationis sententia innodati, clerici casalis ejusdem quosdam scholares, qui cum aliis sunt ecclesiastico interdicto suppositi, in fratres et clericos elegerunt. Quia vero quibus ecclesiastica sunt officia interdicta, dum tales existunt eligi non debent ad ecclesiastica beneficia, cum officiorum intuitu beneficia conferantur, fraternitati tuæ, si præmissis veritas suffragatur, cassandi electionem hujusmodi, non obstante contradictione vel appellatione qualibet, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Præterea quia, sicut tua nobis insinuatio patefecit, quidam miles de melioribus ipsius loci tibi fideliter astitit in persecutione quam tibi et Ecclesiæ tuæ alii faciebant, propter quod incurrit odium vicinorum, damna plurima est perpeusus, cujus filio, scholari scilicet bonæ indolis, ut testaris, in Ecclesia casalensi desideras providere; volentes, quantum cum Deo possumus, tuæ fraternitati deferre, ut scholarem ipsum in Ecclesia memorata, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, instituere valeas auctoritate tibi præsentium indulgemus.

Datum Laterani, III Idus Decembris.

CCXLII.

VERCELLENSI EPISCOPO.

Ut decimæ ab omnibus persolvantur.

(115) Tua nobis fraternitas intimavit quod quidam

laici-tuæ diocesis et alii plures episcopatum adjacentium, decimas Ecclesiis et clericis tuis perversis machinationibus subtrahere moliantur et conceptæ perversitatis audaciam non curant satisfactione debita emendare. Quidam enim ex eis semen et sumptus qui fuerint in agricultura primitus deducendos et de residuo impendendam esse decimam asseverant. Alii vero de portione fructuum, quam a colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellanis suis, vel aliis clericis seu Ecclesiis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in usus alios pro sua voluntate convertunt. Nonnulli clericorum vitam tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hæc subtrahere non verentur. Quidam insuper asserentes se possessiones et omnia jura sua cum omni honore atque districto per imperialem concessionem adeptos, decimas sub hujusmodi generalitate detinere præsumunt. Occasione præterea veteris decimationis quam asserunt sibi concessam, aliqui decimas novalium sibi non metuunt usurpare. Verum si ad eum a quo bona cuncta procedunt assertores hujusmodi debitum respectum haberent, jus ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas, quæ tributa sunt egentium animarum, præsumerent detinere. Cum enim Deus, cujus est terra et plenitudo ejus orbis terrarum et universi qui habitant in ea, deterioris conditionis esse non debeat quam dominus temporalis, cujus statutum debitum de terris quas exhibet aliis excolendas, non quidem deductis sumptibus aut semine separato, necessarium esse dignoscitur cum integritate persolvi, nimis profecto videtur iniquum si decimæ, quas Deus in signum universalis domini sibi reddi præcepit, suas esse decimas et primitias asseverans, occasione præmissa vel excogitata magis fraude diminui forte valerent. Cumque Deo debita sit solutio decimarum, in tantum ut ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, laici, si moniti forte noluerint, ecclesiastica sint districtione cogendi, prætextu nequitie clericorum nequeunt eas aliis, nisi quibus ex mandato divino debentur, pro suæ voluntatis arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuicumque concedere præter domini voluntatem, quanquam per sollicitudinem officii pastoralis clerici sint a sua nequitia coercendi; et cum de cunctis omnino proventibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum quæ sibi remanet ratione culturae, sic et dominus de portione quam percipit ratione terræ, decimam reddere sine diminutione tenetur. Porro cum laicis nulla sit de spiritualibus rebus concedendi vel disponendi attributa facultas, imperialis concessio, quantumcunque generaliter fiat, neminem potest a solutione decimarum eximere, quæ divina constitutione debentur, nec occasione decimationis antiquæ, licet in feudum concessæ, decimæ sunt novalium usurpandæ, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda. Quoniam igitur pati nolumus nec debemus ut Ecclesiarum et clericorum jura præsumptione qualibet

A minuantur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus quatenus omnes qui ratione personarum aut etiam prædiorum decimas Ecclesiis et clericis tuæ diocesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica per excommunicationis vel interdicti sententiam compellendi liberam habeas facultatem. Præterea ut clericos tuæ diocesis, de quibus fuerit in auditorio tuo querela proposita, de decimis antedictis et fructibus perceptis ex eis ad plenam sub tuo examine justitiam faciendam compellere valeas, non obstante appellationis objecta interpositæ in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, devotioni tuæ præsentis scripti pagina duximus indulgendum. Decernimus ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis, etc.

CCXLIII.

CANTUARIENSI ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO LONDONIENSI,
ET MAGISTRO W. DE SUMERCOTE CANONICO LINCOLNIENSI.

De pœna illius qui in judicem apostolicum manus violentas injecit.

Dilectus filius magister B. clericus in nostra præsentia constitutus sua nobis conquestione monstravit quod, cum causa quæ inter ipsum et R. clericum vertitur super vicaria Ecclesiæ de Heminton, qua fuerat contra justitiam spoliatus, a bonæ memoriæ C. papa prædecessore nostro dilectis filiis Fordenci abbati, archidiacono Dorsete et magistro T. canonico Wellensi, sicut iidem judices seis nobis litteris intimarunt, commissa fuisset et pro ipso magistro B. sententia promulgata, idem R. clericus in annis etiam nunc minoribus constitutus, prout in eisdem continetur litteris, procuravit quod ad dictos judices præceptum regium emanaret ne mandatum apostolicum adimplerent. Sed ipsi magis placere Deo quam hominibus cupientes, id facere noluerunt. Quapropter tam judices quam magister antedictus rebus propriis jussi sunt spoliari. Sed pater præfati R. et Ecclesiam incastellare præsumpsit, et quominus præfatus Fordensis abbas sententiam auctoritate apostolica promulgatam executioni mandaret, per violentiam impedire, quam adhuc detinere dicitur occupatam; et quod gravius est, ipse ac pater ejus manus in dictum abbatem fecerunt injici violentas; quapropter in eos fuit ab eisdem judicibus excommunicationis sententia promulgata. Processu vero temporis idem R. ad dilectos filios abbatem de Garrera et conjudices suos, sæpedito magistro B. contra ratione suspectos, cum ad eos sine periculo mortis accedere non valeret, litteras impetravit: per quas asserens litteras falsas fuisse antedictis judicibus destinatas (quas nobis exhibitas in nullo invenimus esse culpabiles), quod ab eis legitime factum fuerat nitebantur in irritum revocare. Licet autem falsitatis vitium acerrime persequamur, ne tamen ex hoc pœna innocentibus infligatur, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus

omni contradictione et appellatione cessante memoratam sententiam exsequi minime postponatis; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles ut a sua præsumptione desistant, per excommunicationis sententiam compescentes; in irritum etiam reducetes quidquid, obtentu prædictarum litterarum ad dictos abbatem de Garrera et ejus conjudices directarum, in præjudicium sæpediti magistri B. inveneritis immutatum. Illos vero qui manus in dictum abbatem temerariæ injecerunt vel etiam injici præceperunt tandiu excommunicatos publice nuntiatis et faciatis ab omnibus arctius evitari, donec passo injuriam satisfecerint competenter, etc. usque absolvendi. Sic autem diligenter quæ præmissimus exsequi studeatis, quod vigilantiam vestram possimus propterea commendare, nec super his ad nos ulterius quæstio perferatur. Quod si fieret, grave nobis existeret et molestum. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

CCXLIV.

ADRIANO ULTRASILVANENSI EPISCOPO.

A sententia et re judicata non appellatur quidem, sed iudex suspectus semper recusari potest.

(Laterani, xix Kal. Januarii.)

Quoniam ea quæ per ordinem judicialis examinis rationabiliter sunt decisa, nulla debent temeritate rescindi, sed perpetuæ stabilitatis robore confirmari, præsentium litterarum auctoritate statuimus ut si aliquod scriptum contra sententiam quæ contra Flandrenses sacerdotes, qui positi sunt in terra Sancti Michaelis quondam decimati, super jure parochiali pro te lata est, per subreptionem appareat impetratum, viribus careat et tuis in posterum rationibus non obstat. Illud quoque decernimus et per præsentem tibi litteras indulgenus ut, si venerabilis frater noster Strigoniensis archiepiscopus vel Gibiniensis præpositus, aut ipsi Flandrenses presbyteri, præter conscientiam tuam et procuratoris tui in gravamen tuum iudices aliquos impetraverint, quos vel habeas adversarios vel manifeste possis probare suspectos, ad recusandum illos liceat tibi sedem apostolicam appellare, etiamsi in commissionis litteris appellationis sit remedium interclusum.

Datum Laterani, xix Kal. Januarii.

CCXLV.

CLERO, MILITIBUS, ET POPULO CAPUANIS.

De negotio regni Siciliae.

(Datum Laterani.)

Inter innumeras sollicitudines nostras, quantum ad occupationes mundanas, illam quasi præcipuam reputamus quam de provisione regni Siciliae concepimus et tenemus; cum præter debitum officii pastoralis, et jure domini et ratione balii dignoscatur ad nos ejus provisio specialiter pertinere. Ut autem propositum nostrum evidentius prodeat in effectum, licet hactenus non sine multis anxietatibus et exopsis tam spiritualiter quam temporaliter

(116) V de infra epist. 280.

A ad defensionem ejus intenderimus diligenter, et per Dei gratiam profecerimus, ecce nunc ad contritionem hostium et defensionem fidelium, ad exercendam justitiam et pacem servandam vices nostras, quas per nos ipsos nondum possumus præsentialiter exercere, dilecto filio nostro C. tituli Sancti Laurentii in Lucina presbytero cardinali, viro nobili, provido et honesto, quem inter fratres nostros speciali charitate diligimus, duximus committendas: quas ut melius possit implere, venerabiles fratres nostros Neapolitan. et Tarentin. archiepiscopos (quorum fidem et discretionem in multis sumus experti (116), et qui constitutiones et consuetudines regni plenius agnoverunt), et dilectos filios Jacobum marescalcum nostrum, et Odonem de Palumbaria, viros nobiles et prudentes, linea nobis consanguinitatis astrictos, ei super executione balii duximus adjungendos, cum eis et per eos necessarium destinantes auxilium et præsidium opportunum; sperantes in eo qui non deserit sperantes in se quod dummodo studeatis eis, sicut debetis, intendere, fructum facient exoptatum. Quia vero per opera potius quam per verba vos ad devotionem sedis apostolicæ et fidelitatem regni celsitudinis necnon et regni defensionem amplius inducere disposuimus et fortius confirmare, remota prolixitate sermonum, cum tempus agendi sit potius quam loquendi, universitatem vestram monemus attentius et sub debito juramenti quod nobis præstitistis de balio, districte præcipimus quatenus eis, sicut vicariis nostris, plenissime intendatis; ita quod vestro studio suffragante, per eorum industriam tempestate sedata, diu desiderata tranquillitas reducatur. Ut autem temporalis potestas per spiritualem auctoritatem efficacius adjuvetur, cum simul omnibus vices balii committamus, prædicto cardinali etiam legationis officium per totum regnum Siciliae duximus concedendum; volentes pariter et mandantes ut quidquid omnes simul aut aliqui vel aliquis eorum cum ipso, super administratione temporali statuerint ad honorem et profectum apostolicæ sedis et regni celsitudinis, recipiatur ab omnibus et servetur. Quidquid autem ipse super administratione temporali decreverit, plenam obtineat firmitatem.

Datum Laterani.

In eundem modum archiepiscopo, clero, militibus et populo Tranensibus; archiepiscopo, clero, militibus et populo Casentinis; episcopo, clero, militibus et populo Melfien.; episcopo, clero, militibus et populo Florentin.; episcopo, clero, militibus et populo Cupersanen.; clero, militibus et populo Casalis Novi; clero, militibus et populo Sancti Severi; episcopo, clero, militibus et populo Civitaten.; episcopo, clero, militibus et populo Polinianen.; clero, militibus et populo de Baroli; episcopo, clero, militibus et populo Treventin.; archiepiscopo, clero, militibus et populo Acherontin.; episcopo, clero, militibus et po-

pulo Salpen; episcopo, clero, militibus et populo Theatin.; episcopo, clero, militibus et populo Bitonten.; episcopo, clero, militibus et populo Asculan.; archiepiscopo, clero, baronibus, militibus et populo Hydruntin.; episcopo, clero, militibus et populo Juvenacien.; episcopo, clero, militibus et populo Botentin.; episcopo, clero, militibus et populo Andren.; episcopo, clero, militibus et populo Licien.; episcopo, clero, militibus et populo Rivellen.; episcopo, clero, militibus et populo Aversan.; episcopo, clero, militibus, et populo Vestan.; clero, militibus et populo de Fogia; episcopo, clero, militibus, et populo Rapollen.; archiepiscopo, clero, militibus et populo Baren.; clero, militibus et populo Tarentin.; clero, militibus, et populo Montis Corbin.; archiepiscopo, clero, militibus et populo Regin.; episcopo, clero, militibus et populo Manturanen.; episcopo, clero militibus et populo Monopolitan.; episcopo, clero, militibus et populo Venusin.; episcopo, clero, militibus et populo Potentin.; clero, militibus et populo Brundusina.; episcopo, clero, militibus et populo Baianen.; clero, militibus et populo Alarinen.; episcopo, militibus et populo Termulan.; archiepiscopo, clero, militibus et populo Surrentin.; episcopo, clero, militibus et populo Policastren.; episcopo, clero, militibus et populo Neocastren.; episcopo, clero, militibus et populo Avellinen.; clero, militibus et populo Neapolitan.; archiepiscopo, clero, militibus et populo Sipontin.; episcopo, clero, militibus et populo Scalen.; clero, militibus et populo Trojan.; episcopo, clero, militibus et populo Cassanen.; clero, militibus et populo Gargan.; comitibus, baronibus, justitiariis et universis populis per regnum Siciliae constitutis; archiepiscopis, episcopis et cæteris Ecclesiarum prælatis et universis clericis per regnum Siciliae constitutis.

CCXLVI.

CANONICIS BRUNDUSINIS ET UNIVERSO CLERO BRUNDUSINÆ DIOECESIS.

Ut electo suo, qui sese apud pontificem de objectis criminibus purgaret, obtemperent.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

Nuntios vestros et litteras, filii canonici, sæpe recepimus, per quas venerabili fratri nostro electo vestro multa et gravia objecta fuerunt; propter quod ipsum aliquanto tempore apud sedem apostolicam detinuimus, exspectantes si forte aliquis qui vellet prosequi accusationes adversus eum propositas compareret. Cumque post diutinam expectationem nullus apparisset in nostra præsentia qui contra ipsum in accusatione procederet, licet quosdam vestrum acceperimus usque Beneventum venisse, sed propter viarum discrimina non potuisse transire, et ipse de injusta ejectione sua coram nobis pluries querimoniam replicasset et in locum suum restitui postularet instanter: tandem pro eo dilecti filii capitulum et universus clerus Horitan. suas nobis litteras destinarunt, ipsum velut episcopum suum remitti postulantes ad ecclesiam Horitan. cum plenitudine potestatis; et nobis

A etiam humiliter supplicarunt ut daremus in mandatis eidem quod dignitates et jura Ecclesie Horitan. illibata conservans, in ea chrisma conficiat et clericorum ordinationes necnon et solennes festivitates ibidem non postponat alterna vicissitudine celebrare. In qua petitione Horitanæ Ecclesie nequaquam duximus annuendum, imo eam prorsus decrevimus repellendam, cum statum possessionis Ecclesie Brundusinae sine cognitione nolimus per alicujus astutiam immutari. Verum quoniam querelas præfati electi sæpius iteratas nequivimus surdis auribus pertransire, tam ei quam Ecclesie Brundusinae, prout justitiæ tenor expostulat, providere volentes, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, eo reducto in eum statum in quo erat quando recessit ad Ecclesiam Brundusina, ei aut procuratori suo de pontificalibus justitiis plene respondere curetis et ipsi, tanquam pastori vestro, devote atque humiliter obedire; ut cum destitutus ante restitutionem juxta legitimas et canonicas sanctiones accusari non debeat, ne status tam Ecclesie quam personæ sine periculo diutius maneat in suspenso, restitutione præmissa, si quis voluerit et valuerit, in accusationem ipsius recte procedat; super quo tam vobis quam ipsi Dominicam qua cantatur *Lætare Hierusalem* proxime venturam terminum assignamus. Noveritis autem nos venerabili fratri nostro Cupersanensi episcopo in mandatis dedisse ut si vos juxta mandatum nostrum ei nolueritis obedire, vos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellat.

Datum Laterani, xvi Kal. Januarii.

Illi scriptum est super hoc.

CCXLVII

CAPITULO ET CLERO HORITANENSI.

(Datum, ut supra.)

Nuntios, etc., usque ad verbum obedire. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ei jura pontificalia, debitam etiam reverentiam et obedientiam, sicut prælato vestro, exhibere minime postponatis. Noveritis autem nos, etc., ut supra.

Datum, ut supra.

CCXLVIII.

MAGISTRO HENRICO ARCHIDIACONO CLUSIENSI.

(Laterani, xviii Kal. Januarii.)

Justis petentium desideriis, etc., usque ad verbum assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem archidiaconatum Clusiensem cum omnibus pertinentiis suis, sicut illum juste possides et quiete, devotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Januarii.

CCXLIX.

HILARIO ARCHIDIACONO DE QUIZ.

Cum a nobis petitur quod justum est, etc., archidiaconatum de Quiz cum omnibus pertinentiis suis, sicut ipsum juste possides et quiete, etc., *ut supra*. Nulli ergo, etc.

CCL.

MAGISTRO HENRICO CANONICO ECCLESIAE SANCTAE
MICHAELIS ULTRASVLANENSIS.

(Laterani, xviii Kal. Januarii.)

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum annuentes, praeendam ecclesiae Sancti Michaelis Ultrasvlanan. cum omnibus pertinentiis suis, sicut eam juste et quiete possides, auctoritate tibi apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, xviii Kal. Januarii.

CCLI.

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Ut regi Hierosolymitano contra Sarracenos auxilia mittat et Graecorum imperatori scribat ut ab infidelibus contra Christianos bellis absteat.

Nuper ad nos charissimus in Christo filius noster A. rex Hierosolymitanorum illustris suos cum litteris nuntios destinavit, per quos miseras et necessitates terrae Orientalis, quae graviore et plures sunt solito, nobis exposuit, et festinatum subsidium postulavit. Cum enim pauci sint ibi ad custodiam terrae relictis, quae fere nunc tota peccatis exigentibus est viris et viribus spoliata, nisi eis fuerit cito subventum, tam terrae quam populi periculum formidatur, quod ex discordia Sarracénorum, qui seipsum impugnant, videtur Dominus hactenus misericorditer impedisse. Si vero antequam redeant ad concordiam, congruum subsidium mitteretur, speratur pro certo quod facile posset hoc tempore Hierosolymitana provincia liberari. Sin autem prius redierint ad concordiam quam subsidium destinatur, timetur ab omnibus quod residuum terrae de facili debeant obtinere. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino, et in remissionem injungimus peccatorum quatenus sicut Christianissimus princeps, cujus obsequium Jesus Christus in tanta necessitate requirit, ad subsidium terrae sanctae diligenter ac potenter intendens, universos crucesignatos de terra tua transfretare non solum moneas sed compellas, et tu ipse ad defensionem terrae ipsius competentem in expensis tuis dirigas numerum bellatorum, quasi decimas saltém Christo persolvens, ita quod ex hoc divinam gratiam possis plenius promereri. Quod si forsitan multitudo in brevi transfretare non poterit, aliquot saltem milites armis, equis et aliis bene muniti quam citius dirigantur, qui in ejus defensione usque ad aliorum adventum humiliter et devote persistent et eam ab incursu hostium tueantur. Considera, filii charissime, considera diligenter, quod si rex aliquis temporalis de terra suae

(117) Vide Gesta Innoc. III.

A dominationis ejectus, in captivitatem forsitan deveniret, nisi vassalli ejus pro liberatione regia non solum res suas exponerent sed personas, nonne cum restitueretur pristinae libertati et acciperet tempus justitiam judicandi, infideles eos et proditores regios et velut laesae majestatis reos damnabiles reputaret et quosdam eorum damnaret suspendio, quosdam mucrone feriret et excogitaret etiam mortis hactenus inexcogitata tormenta quibus malos male perderet, et in bona eorum fideles aliquos subrogaret? Nonne similiter Jesus Christus Rex regum et Dominus dominantium, cujus te servum esse non negas, qui et corpus et animam tibi contulit, qui te suo sanguine pretioso redemit, qui regnum tibi concessit, qui et vivere tibi contulit et moveri, et universa quae habes bona donavit, cum nihil habeas quod de ipsius munere acceperis, de ingratitude vitio et velut infidelitatis crimine te damnaret, si ei ejecto de terra quam pretio sui sanguinis comparavit et a Sarracenis in salutiferae crucis ligno quasi captivo detento negligeres subvenire? Cum etiamsi quondam ei tam in te quam in tuis potenter subveneris, quia tamen nondum est liberatus et omnia bona quae habes, ipsius possideas dono collata, in districto novissimae discussionis examine, quando reddet unicuique secundum opera sua, te coram eo non posses aliquatenus excusare, nisi ei curaveris in tantae necessitatis articulo subvenire. Mittimus autem ad te nuntium regis ipsius, qui serenitati tuae plenius Orientalis provinciae necessitates exponat et reddat de omnibus certiore. Quia vero Constantinopolitanus imperator adversus eundem regem procedere occasione Cypri minatur, vel dirigere contra eum exercitum copiosum, et vires ejusdem regis non suppetunt ad defensionem Hierosolymitanae provinciae, nedum quod eidem imperatori valeat obviare; volumus nihilominus et monemus quatenus eidem imperatori litteras tuas sub eo tenore transmittas, ut in hoc articulo tempestatis et necessitate totius populi Christiani non molestat regem eundem, cui deberet potius subvenire. Addas etiam, quod si super hoc preces tuas duxerit audiendas, apud nos precibus instare curabis ut ei faciamus justitiam exhiberi et tu nihilominus partes tuas efficaciter interponas. Nos etiam ad eundem imperatorem propter hoc specialiter curavimus nuntium destinare.

In eundem fere modum scriptum est super hoc illustri regi Anglorum.

CCLII.

LITTERAE LEONIS REGIS ARMENIORUM AD PAPAM
INNOCENTIUM.*Apostolicum auxilium implorat.*

(117) Reverendo in Christo Patri et domino Innocentio Dei gratia summo pontifici et universali papae, tanto talique honore dignissimo, Leo per eandem et Romani imp. gratiam rex Armeniorum,

Romanæ Ecclesiæ honorem et excellentiam pro posse promovens, grata servitia et pedum oscula.

Quoniam sedes apostolica omnium pene pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filiis pro defensione domus Israel labores et sudores patientibus tanquam ad maternæ viscera consolationis concurritur, ut ab ea lac parvulis, solidus cibus ablactatis pro necessitate ministretur cujusque. Unde nos in remotis partibus ab inimicis crucis circumvallati, pro honore sanctæ Romanæ Ecclesiæ totiusque Christianitatis contra barbaricas nationes contententes, ad pedes sanctitatis vestræ recurrimus, rogantes et deprecantes ut secundum juris tenorem precibus et petitionibus nostris aures misericordiæ porrigere dignemini. Restat utique ut causæ nostræ seriem per singula paternitati vestræ patefaciamus. **B** Credimus enim vestram non latere notitiam Raymundum filium illustris principis Antiochiæ, majorem natu Alizam nepotem nostram divina disponente clementia sibi in uxorem duxisse et ex ea filium nomine Rupinum genuisse, quem in honore Dei venerabilis Maguntinus archiepiscopus baptizavit. Contigit nempe peccatis exigentibus, quod dolendo dicimus, ipsum Raymundum viam universæ carnis ingredi. Sed ante decessum, dum in sua bona erat memoria, patrem suum nobilissimum principem rogavit ut jus hæreditarium sibi pertinens unico filio suo reservaret. Cujus preces illustris princeps non tradens oblivioni, nepotem suum Rupinum, filium Elidis neptis nostræ, coram se adduci fecit et circumstantibus omnibus baronibus et quampluribus aliis ad hoc specialiter convocatis, manifestavit et confirmavit prætaxatum Raymundum suum in plena curia esse hæredem legitimum; dehinc conversus ad nepotem suum, similiter coram omnibus circumstantibus affirmavit ipsum jure hæreditatio sibi debere succedere. Unde in sua memoria et sua bona voluntate ab omnibus hominibus suis ligiis, tactis sacrosanctis Evangelii et cruce Dominica, eidem nepoti suo jurari et ligium hominum fieri fecit, salva tamen fidelitate sua quoad vixerit. Post hæc ipsum puerum de Antiochia et toto principatu saisivit: quod manifestius patet per privilegium sigillo principali munitum, unde ad audientiæ vestræ pietatem transcriptum mittimus. Hac etiam de causa **D** pristinæ amicitia inter nos et principem divina mediante clementia sunt renovatæ, veteresque inimicitia, per quas patriæ ruinam et personarum et rerum jacturam formidabamus, post terga sunt repositæ. Illis ita peractis, ecce comes Tripolitanus, magister et conventus Templi, magister et conventus Hospitalis, Antiochiam venerunt, nos ei terram nostram expugnare et pro posse lædere præmeditati. Contra quorum nequissimam præsumptionem de Deo confidentes, qui nunquam in se sperantes deserit, collectis animi viribus viriliter resistendo nos murum opposuimus; atque in hunc modum pertres menses huc illuc deducentes, et blandis verbis tentantes, a servitio et defensione domus Israel nos removerunt.

Et dum tantis excessibus suis ad regni nostri defensionem opportunitatem non haberemus, quædam incurrimus damna metis et finibus nostris a barbaris irrogata. Post hæc videntes et dolentes Deo defendente nos minime lædere posse, habito consilio cum communia dominum principem R. (prob dolor!) excludere et tam contumeliis minarum quam injuriis detractorum exasperaverunt. Exsulato itaque principe, quidam ficti amici comitis, et pretio et precibus ipsi comiti alligati, populum Antiochiæ venenoso instinctu suo subverterunt, dicentes comitem esse legitimum hæredem principis, quod nefas est prædicare. Sic autem contra dominum suum, fractis legitimis sacramentis, calcaneum erigentes, nos speraverunt expugnasse et non modicum læsisse. Super quibus ad Romanam appellavimus audientiam, ad exsequendum et recipiendum justitiam sub juris et æquitatoris amatore: quod Antiocheni omnino neglexerunt. In his Templarii, Hospitalarii, a rationis tramite non disscientes, præmissa mala postposuerunt et nobiscum pacem inierunt. Postea congregato exercitu nostro, tandiu laboravimus invigilantes, quoad usque principem in principali sede sua sedere et in civitatem suam honorifice recipi cognovimus. Ad hæc, præsentium latorem R. de Margat nomine, fidelem et dilectum nostrum militem, ad pedes sanctitatis vestræ dirigimus, rogantes et deprecantes ut eum nostri contemplatione in cunctis agendis nostris recommendatum habeatis et quidquid ex parte nostra dixerit tam de negotiis et persecutionibus totius patriæ quam de nostris, credere non dubitetis. Igitur vestram suppliciter et flexo genu exposcimus clementiam quatenus ante submersionem Syriæ periclitanti manum subsidii porrigere festinetis et causam nepotis principis et nostri juxta juris tenorem executioni mancipare non differatis; quatenus ea quæ ex adversaria parte minus juste pullulant, apostolica falce sint resecata; et pars nostra de pietate vestra confidens, per Dei et vestrum auxilium delectabiles exitus matutini et vespere gaudeant reperisse. Cupimus præterea et exoptamus ut extensis in cælum manibus, et fuis in monte precibus, vincatur Amalech; quatenus post multa flagella filiorum Israel, arca Dei liberata **D** tempore sacerdotii vestri revertatur in Silo, ubi populus pacificas hostias possit immolare et pro offensionibus suis sacrificio contriti cordis Deum placare. Mittat etiam Salvator et propugnator noster David fidelem in auxilium nostrum, qui numerosa Philistinorum præputia circumcidat et in sortem Israeliticæ plebis abducat; quatenus hæc terrena Hierusalem non serviat ut ancilla cum filiis suis, sed supernam, quæ libera est, imitetur; cujus cives sunt non tantum qui in hac valle lacrymarum peregrinantur, sed etiam hi qui ad supernæ visionis pacem pertinere merentur. De cætero commendamus sollicitudinem vestræ reliquias Syriæ, quæ quotidie vestrum expectant et interpellant subsidium.

CCLIII.

LEONI ILLUSTRIS REGI ARMENIÆ.

Respondet epistolæ superiori.

(Laterani, viii Kal. Jan.)

(118) Ei a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum, qui corda principum habet in manu sua et a quo est omnis potestas, quas possumus gratiarum referimus actiones quod te usque adeo in devotione apostolicæ sedis radicavit, ut non solum in spiritualibus, sed in temporalibus etiam ad auxilium Ecclesiæ Romanæ recurras et in tuendis justitiis tuis per appellationem interpositam opem ejus implores. Veniens enim ad apostolicam sedem dilectus filius nobilis vir Robertus de Margato miles nuntius tuus plene nobis exposuit tuæ devotionis affectum et regię serenitatis litteras nobis obtulit continentes quod cum R. primogenitus quondam filius nobilis viri R. principis Antiocheni A. neptem tuam duxerit in uxorem, ex ea mascula prole suscepta, dum ageret in extremis, eidem principi supplicavit ut successionem quæ ipsi jure hæreditario competeat, Rupino unico ejus filio conservaret. Qui post mortem filii non immemor precum ejus, convocatis ligiis hominibus suis, quod dictus Raymundus legitimus fuisset hæres ipsius, et post mortem ejus Rupinus, prædicti Raymundi filius, ipsius principis legitimus hæres esset, publice recognovit, et ei ab universis hominibus suis, salva fidelitate qua ei tenentur, dum vixerit, ligium fecit homagium exhiberi. Deinde quoque prædictum Rupinum de civitate Antiochia et toto principatu Antiochiensi tenendo post ejus obitum, salva dote I. uxoris ipsius et omnibus donis quæ fecerat et in posterum est facturus, et dum vixerit totius principatus dominio sibi salvo, saisivit, et eum Raymundi patris nomine appellavit sicut in litteris ad nos a te transmissis perspeximus contineri. Cæterum nobilis vir comes Tripolitanus, filius principis memorati, moleste ferens se patria hæreditate privari, cum dilectis filiis Hierosolymitanensis Hospitalis et militiæ Templi magistris te voluit molestare. Sed quod adversum te prævalere non posset inspiciens, conversus in principem, favore Antiochensis communiæ, filius patrem exclusit et domino suo contumelias præsumpsit et injurias irrogare. Interea etiam quidam amici Tripolitani comitis corrupti pretio et precibus circumventi, comitem ipsum legitimum hæredem principis asserentes, falsis suggestionibus obtinuerunt a populo ut abjurato quodammodo juramento prior, eidem comiti hominum exhiberent; propter quod ad sedem apostolicam regia serenitas appellavit et Templariis et Hospitalariis ad cor redeuntibus, principem in sede restituit principali. Licet autem, quantum cum Deo possumus, tuæ velimus serenitati deferre, quia tamen in dubiis certum nec volumus nec debemus proferre judicium, cum etsi etiam nobis de veritate constaret, in absentia tamen partis alterius, nondum incepto judicio, ad sententiam

(118) Exstat in Gestis Innocentii III.

A procedere non possemus, causam ipsam legatorum nostrorum, qui dante Domino in proximo transfretabunt, examini duximus reservandam; quibus et verbis et scriptis dabimus firmiter in mandatis ut ipsam diligenter examinent et sine personarum acceptione, prævia ratione decident, nolentes causam delegare iudicibus qui alterutri partium et tunc præsertim esse possent de ratione suspecti. Rogamus igitur celsitudinem tuam et exhortamur attentius, ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus communem causam privatæ præponens et propriis commodis negotium præferens Crucifixi, quantum in te fuerit pacem ad universos Christianos observans, ad defendendam hæreditatem Domini et expugnandam barbariem Sarracenorum potenter intendas, nec ob hoc adversus comitem vel alium bellum moveas, præsertim vivente principe, qui, sicut in ejusdem litteris continetur, sic nepotem tuum de principatus successione saisivit ut sibi proprietatem et dominium quoad viveret relineret. Cum autem ad partes illas legati nostri pervenerint, causam tuam non armis, sed legibus, non gladio vindice, sed justitia iudice prosequaris. Nos enim eidem comiti per apostolica scripta mandamus ut causa ipsa in suo statu manente, nihil in præjudicium juris alterius attentare præsumat, sed legatorum nostrorum, quibus cognitionem et diffinitionem ipsius duximus committendam, exspectet adventum. Ad hæc, dilectum filium nuntium tuum serenitati regię propensius commendamus, ut de charo eum habeas de cætero chariorem. Præterea serenitati tuæ gratiarum referimus actiones quod nos per eundem nuntium tuum magnifice ac liberaliter visitasti.

Datum Laterani, xvi Kalend. Januarii.

CCLIV.

PAGANO ET ARRONI COMITIBUS, UNIVERSIS ALIIS BARONIBUS, MILITIBUS ET POPULO IN REGNO CHARISSIMI IN CHRISTO FILII NOSTRI LEONIS ILLUSTRIS REGIS ARMENIÆ CONSTITUTIS.

Ut cum suo rege contra Sarracenos fortiter se gerant.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

(119) Etsi modernis temporibus apostolicæ sedis receperitis instituta, secundum ea Domino in puritate cordis ac corporis servientes; is tamen qui matutinos et vespertinos operarios vineæ suæ singulorum denariorum mercede remunerat, faciens novissimos primos et primos novissimos, bravium vobis largietur æternum, si Catholicam Ecclesiam, sponsam veri Salomonis, sub cujus capite, secundum quod ipsa protestatur in Canticis canticorum, læva ejus et dextra ejus ipsam jugiter amplexatur, fueritis humiliter venerati, et usque adeo vos zelus domus Domini comederit ut ad vindicandam injuriam Crucifixi et templum et hæreditatem ejus de paganorum manibus liberandam, et res exposueritis et personas, Christum vobis vitam et mortem lucrum cum Apostolo reputantes. Gaudemus autem

(119) Exstat in Gestis Innoc. III.

quod etsi nova sitis Ecclesie Romanæ plantatio, novitas tamen in vobis virtutis operatur augmentum, et usque adeo vos reddit in fide ferventes, ut tanto ferventiores, in Christianorum omnium, imo Christi auxilium assurgatis, quanto estis viciniores hostibus et ex vicinitate melius et scitis et vultis eorum conatibus obviare. Nos autem de chariss. in Christo filii nostri Leonis Armeniæ regis illustris sinceritate ac vestra devotione confisi, ei ad petitionem dilecti filii nobilis viri R. militis, nuntii ejus, in nostræ dilectionis indicium, vexillum beati Petri dirigimus, quo in hostes crucis duntaxat utatur et eorum superbiam, suffragantibus apostolorum Principis meritis, Domino concedente conculcet. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus ad liberandum funiculum hæreditatis Dominicæ de manibus paganorum, et eorum refrenandam audaciam et barbariem edomandam, cum eodem rege vestro, sicut bene cœpitis, potenter et viriliter intendatis; ut ejus sitis remissionis participes quam de Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus transfretantibus indulgemus.

Datum Laterani, xvi Kalend. Januarii.

In eundem fere modum nobilibus viris Hug. de Tubaria, Rodulpho et Ottoni fratribus.

CCLV.

ILLUSTRI REGI ARMENIÆ.

Transmittit vexillum beati Petri, quo contra crucis inimicos utatur.

(Laterani, xvi Kal. Januarii.)

(120) Et tibi congaudemus et nobis, imo etiam universo populo Christiano, quod eum tibi Dominus inspiravit affectum, ut apostolicæ sedis instituta devote reciperes et præcepta fideliter observares et contra inimicos crucis propositum illud assumeres ut in eos vindicare cupias injuriam Crucifixi et hæreditatem ejus de ipsorum manibus liberare. Nos igitur de tuæ devotionis sinceritate confisi, ad petitionem dilecti filii Roberti de Margat militis, nuntii tui, in nostræ dilectionis indicium, vexillum beati Petri tuæ serenitati dirigimus, quo in hostes crucis duntaxat utaris et eorum studeas contumaciam, cum Dei auxilio, suffragantibus apostolorum Principis meritis, refrenare

Datum Laterani xvi Kal. Januarii.

CCCVI.

UNIVERSO POPULO CASTELLAN. CIVITATIS.

Concedit rectorem juxta civium postulata.

(Laterani, xi Kalend. Januarii.)

Dilectos filios nobiles viros nuntios vestros ad sedem apostolicam venientes benigne recepimus, dilectum filium nobilem virum I. præfecti concedi vobis postulantes humiliter in rectorem. Cum igitur tam de ipsius quam ejus patris industria non modicum confidamus, utpote cui universum fere

(120) Responsio ad hanc epistolam exstat in Gestis Innoc III.

apostolicæ sedis patrimonium in partibus ipsis duximus committendum, petitionem vestram libenter admisimus, et eum vobis in rectorem duximus concedendum, dummodo communiter ab universitate populi postuletur.

Datum Laterani, xi Kalend. Januarii.

CCLVII.

PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITAN. ET TYRENSI ARCHIEPISCOPO ET ACONENSI EPISCOPO.

Ut injuste latam excommunicationis sententiam rescindant, temereque excommunicantem episcopum puniant.

(Laterani, xviii Kalend. Januarii.)

Cum olim venerabilis frater noster Tiberiadensis episcopus suam nostro transmisisset apostolatu quæstionem, quod dilecti filii magister et fratres militiæ Templi mille trecentos bisantios et alia quædam bona Tiberiadensis Ecclesie, quæ prædecessor ipsius apud quosdam fratres Templi deposerat, detinerent et ei reddere denegarent, ipsis per scripta nostra mandavimus ut eidem episcopo depositum illud, si præmissis suffragaretur veritas, non postponerent resignare; venerabilibus fratribus nostris Sidoniensi et Bibliensi episcopis dantes firmiter in mandatis ut ipsi eos ad hoc veritate cognita per censuram ecclesiasticam compellere non tarent. Verum, sicut prædicti magister et fratres militiæ Templi, tam per litteras suas quam per quosdam fratrum suorum, quos ad nostram præsentiam direxerunt, non sine multo dolore nobis intimare curarunt, præfatus Sidoniensis episcopus commissionis nostræ tenorem transgrediens, cum ipsi de terra Antiochiæ, ubi pro guerra quæ erat inter dilectos filios nobilem virum principem Antiochiensem et dominum Alapiæ fuerant aliquandiu commorati, redirent et quadam die Martis applicuissent ad civitatem Tyrensem, eis sequentem diem Jovis terminum assignavit, quo in ejus presentia præfato Tiberiadensi episcopo accederent de deposito responsuri. Quia vero pro aliis negotiis imminentibus præfatus magister diei præfixæ non poterat interesse, duos de fratribus suis viros idoneos, pro eodem negotio dereliquit; qui ad diem statutam coram eodem episcopo venientes, dixerunt se paratos esse prælibato Tiberiadensi episcopo, si contra eos vellet proponere, juxta tenorem mandati apostolici respondere; et licet præfatus Bibliensis episcopus conjudex suus absens existeret, ipsi tamen volebant firmiter observare sententiam quam idem Sidoniensis episcopus, auditis utriusque partis rationibus, super eadem causa duceret legitime promulgandam. Hoc autem audito, idem episcopus modestia pontificali neglecta, suo absente conjudice, nullis auditis rationibus, in multorum præsentia dixit in impetu: *Nisi vos usque ad proximam diem Dominicam supradictos bisantios reddideritis, auctoritate Dei Patris et omnium sanctorum magi-*

strum vestrum et omnes fratres domus Templi citra A et ultra mare nec non et participes atque amicos ejusdem, vinculo excommunicationis innodo. Ceterum cum sequenti sexta feria prænominati duo fratres, qui apud Tyrum pro causa prædicta remanserant, cum festinatione adissent Acon et quæ gesta erant per antedictum episcopum per ordinem enarrassent, ipse magister cum fratribus ad te, frater patriarcha, continuo accesserunt et tecum de illo negotio diligentius pertractantes, de tuo tandem consilio cum præfato Tiberiadensi episcopo amicabiliter curaverunt componere, ad majus scandalum evitandum. Sed præfatus Sidoniensis episcopus sequenti dia Dominica, post compositionem peractam, ecclesiam Sanctæ Crucis Tyrensem ingressus, post generalem processionem coram omni clero et populo qui astabat, accensis candelis, ipsum magistrum nominatim et omnes fratres Templi citra et ultra mare, nec non et amicos et participes domus, sententia excommunicationis astrinxit. Quod fratres postmodum audientes, tantam illatam eis injuriam sic ad animum revocarunt, quod fere assumptæ religionis propositum relinquere voverunt, et relicta Hierosolymitana provincia, disponebant ad propria remeare. Sed in eo tandem ponentes fiduciam cui promiserant toto vitæ suæ tempore deservire, suasionem tam tuam quam aliorum virorum prudentium, ad ipsius terræ custodiam remanserunt, a nobis vindictam de illata eis injuria postulantes. Verum cum non sibi soli causa eadem fuerit delegata, sed habuerit præfatus Sidoniensis episcopus in commissione collegam, nec in ea fuerit expressum quod si ambo interesse non possent, alter nihilominus mandatum apostolicum adimpleret, non poterat sine illo procedere ad illam vel aliam sententiam proferendam. Item etsi ei vires suas in hac parte conjudex alius commisisset, vel etiam partes spontanee post commissionem nostram suam subiissent examen, ipse tamen non debuit sine causæ cognitione procedere; præsertim cum in forma commissionis contineretur expressum quod si præmissis suffragaretur veritas, magistrum et fratres ad restitutionem depositi per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellere non tardarent, et ipsi fratres, qui apud Tyrum pro negotio remanserant prælibato, sententiam ejusdem episcopi, quam auditis utriusque partis rationibus duceret legitime promulgandam, tunc demum se dixerint servaturos. Præterea, cum multi fratrum militiæ Templi tam circa quam ultra mare consistent, qui super ipso deposito sunt penitus sine culpa, profecto talis excommunicatio non solum indiscreta fuit, sed etiam effrenata, qua ligare voluit innocentes, et nos etiam ac fratres nostros juxta formam verborum visus est inclusisse, qui sumus ejusdem domus participes et amici, postquam controversia sæpedicta amicabili fuerat compositione sopita, deviavit omnino; quod etiam adversario per suas litteras prohibente processit ad

sententiam proferendam, cum boni judicis sit lites minuere, non augere. Ad hæc, cum prædicti fratres assidue multis laboribus et periculis se opponant pro servitio Jesu Christi, si etiam magister aut procuratores inventi fuissent culpabiles, non tamen fuissent ita generaliter omnes excommunicationis sententia feriendi. Cum igitur, si præmissa veritate nituntur, sæpedictus episcopus vel de grandi fatuitate vel de gravi malignitate sit animadversione debita castigandus, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, inquisita diligentius veritate, si vobis constiterit eundem episcopum, ut prædictum est, præfatam sententiam protulisse, vos eum auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, ab executione pontificalis officii tandiu faciatis manere suspensum, donec a nobis indulgentiam consequatur; ut qui fuit stultus in culpa, sapiens efficiatur in pœna. Quod si forte, servato juris ordine, prævia ratione processit, quos vobis constiterit excommunicationis sententiæ subjacere, secundum formam Ecclesiæ absolvatis, in ipso postmodum negotio legitime processuri. Testes, etc., Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xviii Kalend. Januarii.

CCLVIII.

CLERO ET POPULO CIVITATENSIS

Ut comitem Theatinum in custodem suum recipiant.
(iii Kal. Januarii.)

Per apostolicas litteras vobis dudum recolimus mandavisse ut... quondam Civitaten. comite sublato de medio, nobili viro R. comiti Theatino intendere de custodia comitatus, qui propter potentiam et quoniam vicinus est vobis, comitatum ipsius et homines ejus potenter poterat defendere. Post hæc autem, sicut ex litteris vestris intelleximus, per nuntios vestros, quos ad Panormitanam curiam destinatis, mandatum sub nomine regio recepistis ut nobili viro P. de Celano, sororio regii cancellarii, tanquam vestro comiti juraretis. Unde quid super his faciendum esset vobis non immerito dubitastis, igitur, sicut vestra universitas non ignorat, et regis tutela et regni balium ad nos de jure pertineat et dispositioni nostræ vos alii juraveritis obedire, devotioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, non obstante mandato contrario (quod non debet aliquatenus contraire, cum nos vices regias exsequamur, secundum quod vobis per alias litteras dedimus in mandatis), jamdicto comiti Theatino de custodia comitatus unanimiter intendatis; quia licet præfatum nobilem P. videlicet Celanen. sincero diligamus affectu, et ad honorem et profectum ipsius efficaciter intendamus, ad custodiam tamen et defensionem vestram hoc tempore prænominatum comitem Theatin. necessarium credimus et idoneum reputamus.

Datum iii Kal. Januarii.

CCLIX.

ILLUSTRI REGI ARMENIORUM

Ut castrum Gaston Templariis restituat.

Cum ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, materiam acceperis gladium, non in domesticos fidei, sed hostes crucis potius exerendum, et nuper per Dei gratiam instituta receperis apostolicæ sedis et promiseris observare, non credimus quod in exaudiendis precibus nostris te velis difficilem exhibere, præsertim cum id petimus quod ad pacem pertinet et respicit honestatem, et cum Christianorum commodo in Sarracenorum dispendium redundabit. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri pervenit quod cum castrum quod Gaston dicitur, ad domum Militiæ Templi de jure (121) pertineat et fratres ejusdem domus illud olim possederint sine lite, tempore invasionis terræ Orientalis ipsum Sarraceni per violentiam occuparunt; quod cum dimisissent postmodum metu regum qui ad partes transfretaverant transmarinas, tu illud habitatore vacuum et custode intrasti, et quasi liberatum de manibus paganorum adhuc detines velut tuum. Cumque dilecti filii magister et fratres militiæ Templi cum nuntiis venerabilis fratris nostri patriarchæ et illustris principis Antiochensis, Tripolitanensis comitis et totius Antiochensis communiæ supplicassent ut castrum ipsum Templariis resignares, tu patriarcham ipsum et principem ad communiæ colloquium citavisti, promittens per nuntios et litteras tuas quod super facto castelli secundum eorum consilium procedere non tardares, quod non solum, cum ad colloquium ventum esset, nolueris juxta tenorem factæ promissionis implere; imo, sicut dicitur, quorundam seductus consilio, quod illud in gravamen Antiochiæ retineres, quod vix credimus, respondisti. Cumque postmodum nuntius tuus ad Romanam Ecclesiam accessisset, castrum ipsum Milonis quondam avunculi tui fuisse proposuit, et te illud de Sarracenorum manibus liberasse ac respondisse fratribus militiæ Templi te impetentibus super hoc quod ipsis coram nobis justitiam exhiberes. Propter quod idem nuntius supplicabat ut nihil contra te non commonitum statuere curarem. Cum igitur nostræ intentionis existat te, sicut charissimum Ecclesiæ filium et regem Catholicum, honorare, cum et credamus quod simplices preces nostras velis efficaciter exaudire, serenitatem regiam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, quatenus divinæ retributionis obtentu, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, castrum ipsum fratribus militiæ Templi sine difficultate restituas et permittas ab eis pacifice possideri nec eos super ipso vel aliis ad eos pertinentibus inquietes. Nos enim, si super ipso castro vel aliis adversus eos aliquid proponere volueris quæstionis, in præsentia nostra vel legatorum nostrorum, qui, dante Domino, in proximo transfretabunt, tibi facie-

(121) Vide infra lib. XII, epist. 43.

(122) Cap. *Licet Heli.*, De Simonia. Vide caput *Per tuas*, De Simonia.

A mus justitiæ plenitudinem exhiberi, domnodo super his quæ ipsi duxerint proponenda paratus sis eis facere rationem.

CCLX.

PRIORI SANCTI VICTORIS, MAGISTRIS L. BONONIE. ET UBERTO MODOICEN. CANONICIS.

De criminibus et purgatione abbatis Pomposiani.
(Laterani, IV Non. Decembris.)

(122) Licet Heli summus sacerdos in se ipso bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit et in se pariter et in ipsis animadversionis divinæ vindictam excepit, dum filii ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens confractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos ergo subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilis correctionem eorum negligenter; contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis procedere possit, per accusationem videlicet, denuntiationem et inquisitionem ipsorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic et denuntiationem charitativa correctio, et inquisitionem clamosa debet insinuatio prævenire. *Descendam, inquit Dominus, et videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere jam compleverint* (Gen. XVIII). Tunc enim clamor pervenit ad prælatum, cum per publicam famam aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus; et tunc debet descendere et videre, id est, mittere et inquirere utrum clamorem veritas comitetur. Nam juxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures prælati pervenerit, quod eum juste possit offendere, non facile credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita; sed coram Ecclesiæ suæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda, ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem ipse sit actor et judex, sed quasi fama deferente, vel denuntiante clamore, officii sui debitum exequatur, eo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dicatur. [Cum igitur de abbate Pomposiano ea nobis frequenter insinuata fuissent quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, inquisitionem eorum viris prudentibus commisimus faciendam; qui cum minime processissent, ad iteratum sæpe clamorem de communi fratrum nostrorum consilio citavimus ad præsentiam nostram abbatem et monachos, ut per nos ipsos causa morbi plenius inquisita, plagam ipsam melius curarem. Eis igitur ad nostram præsentiam accedentibus, quidam ex monachis nobis ipsum abbatem de Simonia, perjurio, dilapidatione ac insufficientia detulerunt. Contra quos cum idem abbas exciperet quod denuntiationem hujusmodi fraterna correctio secundum regulam evangelicam non præcesserat, et ideam constanter assererent quod correctionem hujusmodi præmississent; licet

ad id probandum duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita, quia tamen super hoc ipso necdum contendere desistebant, nos, ut prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de præmissis, omnes omnino monachos qui vel cum ipso vel contra ipsum abbatem accesserant, iuramenti vinculo astringentes ut de propositis plene, quam scirent, exponerent veritatem; quorum depositiones in scriptis redactæ cum publicatæ fuissent, super illis cœperunt multipliciter disputare. Quia vero tum ex assertione monachorum tum ex abbatis confessione cognovimus quod idem abbas non modicam summam pecuniæ relictam ab... prædecessore suo totam expenderat et in alia summa majori monasterium obligarat, nos eum juxta canonicas ei legitimas sanctiones propter has et alias præsumptiones quasi de dilapidatione suspectum, ab administratione abbatiæ duximus suspendendum. Et quia per testes Simonia multis modis contra ipsum abbatem videbatur esse probata, ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus multipliciter fuit utrinque disputatum; aliis assertibus in crimine Simonix, sicut et in crimine læsæ majestatis, omnes indifferenter tam infames quam criminosos non solum ad accusandum, sed ad testificandum etiam admittendos, cum ad instar publici criminis et læsæ majestatis procedat accusatio Simonix, multis super hoc et legibus et canonibus allegatis; aliis e contrario respondentibus, quod licet hæc duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria judicentur, differunt tamen in multis, cum et alia pœna pro uno et alia pro altero inferatur, et inter personas accusatorum et testium sit utique distinguendum, cum non per accusatores sed testes crimina comprobentur, multis nihilominus super hoc et rationibus et argumentis inductis. Ne vero vel innocentix puritas confusa succumberet, vel Simonix pravitas effugeret impunita; nos, æquitate pensata, nec omnes exceptiones contra testes oppositas duximus admittendas, nec repellendas duximus universas, sed illas duntaxat probandas admisimus quæ forte probatæ, non de zelo justitiæ sed de malignitatis fomite procedere viderentur, conspirationes scilicet et inimicitias capitales. Cæteras autem exceptiones oppositas, ut furti et adulterii propter immunitatem hæresis Simoniacæ, ad cujus comparationem omnia crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas; quoniam etsi fidem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuentur ex toto, præsertim cum alia contigerit adminicula suffragari. Ad probandas ergo exceptiones admissas abbas quoddam protulit instrumentum; ad quod reprobandum cum testes fuissent ex altera parte producti, facultatem sibi petiit indulgeri ut in partibus suis instrumentum hujusmodi comprobaret. Cum ergo judicantem oporteat cuncta rimari, discretioni vestræ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apo-

stolica scripta præcipiendo mandamus quatenus infra sex hebdomadas post susceptionem præsentium probationes quas abbas vel procurator ipsius ad probandum solummodo instrumentum, cujus rescriptum [transcriptum] vobis sub bulla nostra transmittimus, vel reprobandum pars altera duxerit exhibendas, diligenti studio recipere procuratis, sub testimonio litterarum vestrarum inclusas eas nobis fideliter destinantes; attentius provisuri ut via regia procedentes, nec ad sinistram nec ad dexteram declinetis. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, iv Nonas Decembris

CCLXI.

ROSANENSI ARCHIEPISCOPO.

Ipsi ad certas questiones respondet.

(*Ut supra*, 11 Kal. Jan.)

(123) Quod super his articulis qui tibi aliquam ubi-tationem inducunt nostrum ducis consilium requirendum, et ad ea exsequenda quæ officium postulant pastorale, apostolicæ sedis procuratoris auxilium invocare, sollicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, et postulationibus tuis grato animo respondemus. Significati siquidem nobis quod in diœcesi tua pater et filius matrem et filiam, duo cognati duas cognatas, avunculus et nepos duas sorores ducunt in conjuges, et mater et uxor simul baptizant puerum alienum, quidam præterea tuæ diœcesis infra tertium et septimum gradum consanguinitatis se contingentes, matrimonia adinvicem contrahunt, hoc sibi licere de antiqua consuetudine asserentes. Quidam etiam sacerdotes Latini habent in suis domibus concubinas, et nonnulli aliquas sibi non metuunt desponsare et cum earum aliqua mortua fuerit vel ab aliquo sacerdotum ejecta, confestim aliam introducunt, et in ignominiam clericalis ordinis taliter permanent uxorati. Item abbates et sacerdotes tuæ diœcesis ad synodum tuam venire renunt convocati, dicentes veniendi ad synodum consuetudinem non habere; et sic jurisdictionem tuam tam in his quam in aliis contemnent, de rationibus tuis tibi, sicut tenentur, negligunt respondere. Et cum ad monasteria vis accedere, sicut ad tuum dignoscitur officium pertinere, vel sacerdotes super prædictis excessibus animadversione debita castigare, ipsi appellationis obstaculum interponunt, ut tuam taliter effugiant disciplinam. Ad hæc, capellani castelli Rosanensis aliquando matrimonia non conjungenda conjungere et alia non dividenda dividere non verentur, licet ipsi non debeant de matrimoniis judicare. Super eo igitur quod pater et filius cum mater et filia, et duo cognati cum duabus cognatis, avunculus et nepos cum duabus sororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum, quod licet omnes consanguinei viri sint affines uxoris, et omnes consanguinei uxoris affines sint viri, inter consanguineos tamen viri et consanguineos uxoris ex eorundem viri videlicet et uxoris

(123) Cap. *Quod super iis*, De consang. et affin.

conjugio nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Quamvis etiam vir et uxor alienum puerum teneant in baptismo, nulla tamen inter eosdem virum et uxorem contrahitur compaternitas, cum una caro sint per copulam conjugalem, et ideo reddere sibi debitum minime prohibentur. Item cum in sacris canonibus gradus sint consanguinitatis distincti et per eosdem inhibitu ut nullus infra septimum gradum consanguinitatis linea attingentem sibi audeat in matrimonium copulare, ne infra gradus eosdem contrahantur debes publice inhibere et præsumptores ecclesiastica districtione punire, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. Cum autem sacerdotes Latini nullas sibi possint matrimonialiter copulare nec illis habere liceat concubinas, ut Latinos presbyteros tuæ diocesis, qui a te commoniti a sua noluerint præsumptione desistere, per suspensionem officiorum et beneficiorum subtractionem ad id compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Similiter etiam abbates et sacerdotes diocæsana tibi lege subjectos, qui ad tuam contemnunt synodum venire vocati, dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum quod forte canonicis obviet institutis, per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam venire compellas et debitam tibi reverentiam et obedientiam exhibere. Capellanis præterea castelli Rosanensis firmiter sub qua convenit districtione prohibeas ne, sicut non debent, super confirmandis vel dimittendis matrimoniis exercent aliquam potestatem. Quod si forte contumaces extiterint, canonica eos poteris severitate punire. Cum autem appellatio sit inventa, non in diffugium opprimentium, sed in refugium oppressorum, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ut juxta formam præmissam procedere valeas, non obstante appellationis objecta, si qua forsitan fuerit interposita in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ. Nulli ergo, etc., liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, etc.

Datum, ut supra, 11 Kalend. Januarii.

CCLXII.

A. VICEDOMINO FIRMANO.

Ipsi aliquot præfecturas committit.

Cum devotionis affectum, quem habes ad apostolicam sedem et nos ipsos, sicut per legatos nostros, quos in Marchiam misimus, nostro est apostolatui reseratum, in operis exhibitione monstraveris et pro Ecclesiæ servitio multis te exposueris laboribus et expensis, fidelitati ac devotioni tuæ grata cupimus vicissitudine respondere et petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, assensum gratanter apostolicum impertiri. Volentes igitur te ad nostrum servitium reddere promptiorem, castrum Montis Sanctæ Mariæ, cum curtibus Montis Sancti Petri, Montis Rodaldi, Sancti Joannis, Podii de Petra, Pertetariæ, Pontarioli, Montis Garivini, Carlassalis et Peratiæ ad ipsa castra hactenus pertinentibus tibi duximus, donec nobis aut successoribus placuerit,

A salvis censibus et procurationibus, committendum; ita tamen quod ea omnia ad fidelitatem et mandatum Ecclesiæ conserves integra et illæsa, nec de eis aliquid alienare præsumas.

CCLXIII.

MAGISTRO GUIDONI ARCHIPRESBYTERO PLEBIS DE CIVITATE.

(Laterani, 11 Kal. Januarii).

Cum a nobis petitur, etc., usque ad verbum suscipimus. Specialiter autem archipresbyteratum ipsum, sicut ipsum juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, 11 Kal. Januarii.

CCLXIV.

(Datum, ut supra).

B In eundem modum pro G. clerico. Specialiter autem beneficium quod habes in ecclesia Sancti Mauritii, etc., ut supra.

CCLXV.

ABBATI SANCTI VOLDARICI, SCHOLASTICO, ET... CUSTODI AUGUSTENSIBUS.

Ut dolus illi non prosit qui aliquid a sede apostolica falso impetrasse mentitur.

Ad nostram dudum noveritis audientiam pervenisse quod cum dilectus filius Hermannus clericus in ecclesia de Loerch canonicè fuerit institutus et corporalem possessionem per annum et amplius habuerit in quiete, ab Alberto concanonico suo fuit postea beneficio ipso et ejus obventionibus usque ad viginti marchas valentibus per violentiam spoliatus, in quem diocæsanus episcopus, quoniam super his in præsentia sua juri parere contempsit, excommunicationis sententiam promulgavit, quam per annum et amplius indurata facie sustinuit et contempsit. Unde cum ex hoc clericus spoliatus ablatorum restitutionem obtinere non posset, ad apostolicam sedem accedens, nostras ad venerabilem fratrem nostrum episcopum et dilectos filios præpositum et decanum Augustenses litteras reportavit ut prædictam excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter lata erat, facerent auctoritate nostra usque ad condignam satisfactionem inviolabiliter observari; quod, sicut ipsi suis nobis litteris intimarunt, fideliter adimpleverunt, unde illorum devotionem in Domino commendamus. Consequenter vero præfatus A. ad præsentiam nostram accedens, veritate tacita præmissorum, et quod canonicus esset ecclesiæ memoratæ, ad vos commissionem simplicem impetravit ut causam quæ inter Al. et Hermannum clericos vertebatur super præbenda in Loerch, curaretis sine debito terminare. Idem etiam Albertus in reditu constitutus, apud castrum Sancti Petri adversarium suum obvium habuit ad nos denuo venientem; ad cujus denuntiationem redire contempsit, in præsentia nostra exhibiturus et recepturus justitiæ complementum, cuncta se asserens quæ voluerat impetrasse. Nolentes igitur aliquem de dolo suo commodum reportare, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus inquisita super præ-

missis diligentius veritate, non obstante commissione ad vos per subreptionem obtenta, cum mendax precator carere debeat impetratis, sæpeditum A. in eandem excommunicationis sententiam reducat, facientes eam pulsatis campanis et accensis candelis usque ad condignam satisfactionem, appellatione remota, inviolabiliter observari; ut exemplo ejus alii discant a similibus abstinere. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si omnes, etc., duo vestrum, etc

CCLXVI.

NOBILI VIRO JOANNITIO.

Ut legatum apostolicum reverenter excipiat.

(124) Respexit Dominus humilitatem tuam et devotionem quam erga Romanam Ecclesiam cognoscere hactenus habuisse, et te inter tumultus bellicos et guerrarum discrimina non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter et misericorditer dilatavit. Nos autem audito quod de nobili urbis Romæ prosapia progenitores tui originem traxerint, et tu ab eis et sanguinis generositatem contraxeris et sincere devotionis affectum quem ad apostolicam sedem geris quasi hæreditario jure, jampridem te proposuimus litteris et nuntiis visitare. Sed variis Ecclesiæ sollicitudinibus detenti, hactenus non potuimus nostrum propositum adimplere. Nunc vero inter alias sollicitudines nostras, hanc etiam assumendam duximus, imo consummandam potius jamdudum assumptam, ut per legatos et litteras nostras te in laudabili foveamus proposito et in devotione sedis apostolicæ somnemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum archipresbyterum Græcorum de Brundusio ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi rescripta mandamus quatenus ipsum humiliter et devote recipiens, honorifice ac benigne pertractes et per eum plenius nobis tuam devotionem exponas. Cum enim plene nobis per ipsum de sinceritate tui propositi et devotionis affectu constiterit, ad te proposuimus majores nuntios vel legatos potius destinare, qui tam te quam tuos in apostolicæ sedis dilectione confirmet et te de benevolentia nostra efficiant certiores.

CCLXVII.

PRÆPOSITO ET FRATRIBUS SANCTI STEPHANI IN BROLIO.

Ut Al. Marcellinum in canonicum recipiant.

(Laterani, iv Id. Januarii).

Cum pro dilecto filio Al. Marcellino subdiacono nostro preces vobis misissemus apostolicas et præceptum ut ipsum in fratrem vestrum et canonicum recipere deberetis, titulati Ecclesiæ vestræ hoc in suum præjudicium fieri asserentes, ne procederetur in illius executione mandati, nostram, sicut audivimus, audientiam appellarunt. Postea vero cum dilectus filius H. qui se canonicum ipsius Ecclesiæ asserebat, propter hoc ad nostram præsentiam ac-

cessisset, proposuit coram nobis quod cum tam ipse quam socii sui diu Ecclesiæ illi obsequium impendissent, nec adhuc essent ab ea beneficia consecuti, indignum erat penitus et absurdum si in perceptione beneficii eis alius præferretur. Quia igitur mandatum quod pro eodem subdiacono emanavit debita volumus executione compleri, titulatis ipsis volentes nihilominus paterna sollicitudine providere, per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus quatenus eundem subdiaconum, prout in mandatis apostolicis recepistis, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, recipiatis in canonicum et in fratrem, stallum ei in choro et locum in capitulo assignantes; reservata vobis de benignitate sedis apostolicæ libertate ut de beneficiis quæ in Ecclesia vestra vacaverint, canonicè disponatis; provisuri tamen attentius ne ipsius subdiaconi malitiose proviso differatur. Si vero, quod non credimus, mandatum nostrum nolueritis adimplere, noveritis nos dilecto filio Guiscardo de Arsag. canonico Mediolanensi in mandatis dedisse ut vos ad ea quæ præmisimus exsequenda per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellat.

Datum Laterani, iv Idus Januarii.

Illi scriptum est super hoc.

CCLXVIII.

CISTERCIENSI, CLAREVALLENSI, PONTINIACENSI, DE FERITATE, ET UNIVERSIS ABBATIBUS CISTERCIENSIS ORDINIS.

C *Ut quinquagesimam bonorum suorum partem in usus belli sacri conferant.*

(Laterani, v Kal. Januarii).

Novit is qui nihil ignorat, cui nil absconditum, nil est clausum, in cujus oculis omnia nuda sunt et aperta, et qui renes et corda scrutatur, quod et domos et personas vestras tanto puriore affectione diligimus, et sincerioris charitatis non tam brachiis quam visceribus amplexamur, quanto religionis vestræ flagrantia nos majoris suavitatis odore respersit, utpote qui facti estis odor vitæ in vitam his qui diligunt nomen Dei. Sedentes enim sedetis secus pedes Domini, audientes verbum ejus humiliter cum Maria et Marthæ sollicitudinem piis orationibus adjuvatis, cum Moise orantes in monte, ut nos cum Josue hostes Israelitici populi, præsertim invisibiles, expugnemus. Affligitis etiam corpora vestra vigiliis quasi continuis et assiduis jejuniis maceratis, vacatis operibus charitatis, contenti paucis, ut plura pauperibus ministretis, egentes in vobis, et in aliis abundantes, tanquam nihil habentes et omnia possidentes. Thesaurizatis enim thesauros in cælo, ubi nec ærugo nec tinea demolitur, credentes Apostolo quod non habetis manentem civitatem in terris, sed futuram inquiritis: vestra enim conversatio est in cælis. Creditis enim et pro certo tenetis quod audistis in Evangelio et legistis: *Quod uni*

(124) Responsio hujus epistolæ exstat infra lib. v epist. 115.

ex minimis meis fecistis, mihi fecistis (Matth. xxv, 40). Et ideo temporalia ministratis aliis, ut semper piterna recipiatis ab ipso. Sed nunquid non verius est, vel æque verum, quod Christo facitis, ipsi facitis? Nunquid Dominus in se non acceptabit obsequium, quod acceptat in servo? Nunquid non legistis qualiter Christus tempore passionis eorum represserit scandalum qui dicebant: *Potuit hoc unguentum venundari plusquam trecentis denariis, et dari pauperibus* (Marc. xiv, 5), dicens ad eos: *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis* (ibid.). Nunquid non verum est verbum ejus, ut pauperes non semper habeatis vobiscum, quibus, cum velitis, benefacere valeatis? Ipsum autem non semper habebitis peregrinum, exulem et ejectum, nec forsitan de cætero ei poteritis in tantæ necessitatis articulo subvenire. Ecce etenim stat ad ostium vestrum et pulsat. Aperite celeriter illi jam, non tam aliis pro ipso quam ipsi pro vobis grata subsidia porrigentes. Ejectus enim de terra natalitatis et resurrectionis suæ, de qua dicit in Psalmo, *Hæreditas mea præclara est mihi* (Psal. xv, 6), et quasi captivus detentus in cruce, quæ secundum Apostolum est gloria nostra, clamat ad omnes, clamat ad singulos: Exsurgite in adjutorium mihi, mihi exuli et profugo subvenite, retribuentes saltem modicum mihi, qui vobis universa concessi. Nec hoc dicimus tanquam ejus omnipotentiae derogemus, cum ejus voluntati nihil possit omnino resistere, sed ut succursum hujusmodi demonstremus sibi quasi proprie proprium exhiberi. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino et in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus, ne sitis aliquibus perditionis occasio, ne majus scandalum in Ecclesia generetis, ne clericis et laicis non subveniendi terræ Orientali præbeatis exemplum, imo ut Christo subveniatis exuli, et qui rursus in membris suis crucifigitur, Crucifixus, et alios ad ejus subsidium animetis, tollentes materiam scandalum quod ex hoc contra vestrum ordinem est subortum, aliquam certam et competentem summam, quam nos merito acceptare possimus, sine dilatione qualibet per vestras nobis litteras exprimat, in terræ sanctæ subsidium, si oblationem vestram probaverimus, convertendam, vel saltem quinquagesimam partem omnium reddituum et proventuum vestrorum, æstimatione habita diligenti, collectam fideliter in unum locum sub aliquorum episcoporum testimonio consignetis. Alioquin, ne si vos cervices vestras excusseritis ab hoc jugo, illicitum reputent alii eleemosynas pauperum in stipendia convertere bellatorum et patrimonium Christi effusione sanguinis defensare; ne cæteri etiam scandalizentur in vobis, si quinquagesimam propter hoc nolueritis exhibere, cum ab eis quadragesimam exigamus, et nos præter aliud subsidium, quod nobis Dominus inspirabit, decimam statuerimus exhibere, præter indignationem divi-

(125) Exstat apud Rogerium de Hoveden, fol. 454.

nam et inobedientiæ culpam, quam propter hoc incurretis, suspendemus privilegia vestra, et universis Ecclesiarum prælatibus dabimus in mandatis ut vobis non deferant eorum obtentu, sed eis non obstantibus a vobis jura sua tam in decimis quam aliis plene de cætero consequantur. Quod si nec sic volueritis obedire, experiemur in vos utrum in Cistercienses fratres plenam jurisdictionem, sicut in alios, habeamus.

Datum Laterani, V Kalend. Januarii.

CCLXIX.

(Non. Januarii.)

In eundem modum Præmonstratensi et universis abbatibus Præmonstraten. ordinis. Novit is qui nihil ignorat, etc., usque ad verbum episcoporum testimonio consignetis.

Datum. Nonis Januarii.

CCLXX.

ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGENSI ET SUFFRAGANEIS EJUS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, DECANIS, ARCHIDIACONIS ET UNIVERSIS CLERICIS TAM SUBDITIS QUAM PRÆLATIS IN MAGDEBURGENSI PROVINCIA CONSTITUTIS.

Ut Christianos in Oriente pecunia et viris contra Sarracenos adjuvent.

(Laterani, 11 Kal. Januarii.)

(125) Graves Orientalis terræ miserias et necessitates urgentes jam potius peccatis exigentibus desistere cogimur quam referre, cum ad eum statum (si status tamen dicendus est casus, quod dolentes dicimus) eadem terra devenerit ut nisi citius ipsius fuerit necessitati succursum et occursum conatibus paganorum, pauci Christiani, qui se defensionem hæreditatis Domini et Crucifixi obsequiis devoverunt, hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur et paganorum gladiis suis jugulis placaturi; reliquiis desolationis illius terræ sine spe humani subsidii perdendis totaliter et ab hostibus occupandis, cum de partibus illis pene omnes jam redierint peregrini. Id autem hactenus Dominus Jesus Christus, ut probaret adhuc fortius fidem nostram et intelligeret plenius qui sunt ejus, misericorditer impedivit, manus eorum in ipsos convertens, et eos inter se multiformiter discordantes permittens adinvicem deservire, ut Christianis interim ad ipsius terræ subsidium excitatis, facilius daretur facultas recuperandi perditam et de hostibus triumphandi. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum Antiochenis et Hierosolymitan. patriarcharum, archiepiscoporum etiam et episcoporum utriusque provincie, similiter et charissimorum in Christo filiorum nostrorum Aimerici Hierosolymitan. et Leonis Armen. regum illustrium, et dilectorum filiorum magistrorum Hierosolymitan. Hospitalis et militie Templi, aliorumque multorum, ipsius terræ necessitates et miserias plenius exponentes et postulantes subsidium diutius expectatum; cum plus ibi sperent, dante Domino, paucos hoc tempore propter Sarracenorum discordiam

edit. Londin. an 1596.

profuturos, quam hactenus copiosus exercitus profuisset. Adjectum est etiam quod cum jam inter Sarracenos de pace tractetur, si prius quam subveniatur Hierosolymitan. provinciam inter eos fuerit concordia reformata, nisi Deus solus resistat, cum sit viris et viribus pene penitus destituta, non erit qui eorum possit violentiam cohibere. Nos ergo cum fratribus nostris, ascitis etiam episcopis et aliis viris religiosus apud sedem apostolicam existentibus, de ipsius terrae subventionem tractantes, ne videremur onera gravia humeris imponere subditorum quae digito etiam movere nollemus, dicentes tantum et aut modicum facientes, ut a nobis ad vos et a vobis ad laicos benefaciendi derivetur exemplum, ejus exemplo qui coepit facere et docere, decimam partem omnium reddituum et proventuum nostrorum curavimus subventioni orientalis provinciae deputare, subtrahentes non modicum necessitatibus nostris, quibus, cum graviore sint solito, et ob hoc exigant graviore expensas, nostrae non sufficiunt facultates, ut ei etsi nihil largiremur de proprio, modicum saltem retribuere de suo, qui nobis sua miseratione tribuit universa. Et ut non solum in rebus, verum etiam in personis necessarium terrae sanctae subsidium destinemus, dilectos filios nostros S. tituli Sanctae Praxedis presbyterum et P. Sanctae Mariae in Via Lata diaconum cardinales, quibus jam pridem imposuimus signum crucis, illuc proposuimus destinare, qui exercitum Domini, vices nostras exsequendo praecedant, et ad eos, tanquam ad unum caput, universi recurrant. Verum quia id quasi modicum, imo vere modicum ad tot necessitates ipsius provinciae sufficere nullatenus reputamus, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus, et ex parte Dei omnipotentis in virtute sancti Spiritus sub interminatione divini iudicii districte praecipimus quatenus singuli vestrum saltem quadragesimam partem omnium ecclesiasticorum reddituum et proventuum suorum, prius tamen deductis usuris quarum solutio vitari non possit, in subsidium terrae sanctae convertant; omnibus clericis tam subditis quam praelatis qui quadragesimam ipsam sponte ac fideliter solverint, de Dei omnipotentis misericordia ac beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, quartam partem D injunctae sibi poenitentiae relaxantes; dummodo nulla fraus interveniat et pia devotio suffragetur. Sciat autem se culpabiliter durum et dure culpabilem qui tantillum subsidium in tanta necessitate Creatori et Redemptori suo negaverit exhibere, a quo corpus et animam et universa bona quae habet accepit; et nos, qui, licet indigni, vices ejus exercemus in terris, hujus culpae duritiam nullatenus dissimulare possemus. Nec aliquo modo credatis quod per hoc in dispendium vestrum legem vobis imponere intendamus, ut a vobis in posterum quadragesima quasi debita vel consuetudinaria exigatur; imo nullum vobis ex hoc praedictum volumus

A generari, qui tantae necessitatis articulum nobis et vobis supervenisse dolemus, et quod similis de caetero non contingat optamus. Volumus etiam et nihilominus vobis praecipiendo mandamus quatenus vos, fratres archiepiscopo et episcopi, in metropolitana Ecclesia, vel si hoc ibi fieri propter hostilitatem vel aliud evidens impedimentum non poterit, in duobus vel tribus locis Magdeburgensis provinciae sine dilatione convenire curetis et inter vos juxta formam mandati apostolici de ipsius terrae subventionem tractare; et post reversionem suam quilibet vestrum in sua dioecesi concilium convocet sine mora, auctoritate nostra praecipiens abbatibus et prioribus tam exemptis quam aliis, archidiaconis et decanis, et universis omnino clericis in ejusdem dioecesi constitutis ut justa aestimatione proventus et redditus suos taxent et infra tres menses post factam eis denuntiationem, quadragesimam partem valoris eorum sub ipsius episcopi testimonio et aliquot religiosorum virorum, adhibitis nihilominus ad cautelam aliquibus laicis fidelibus et discretis, in locum idoneum ejusdem dioecesis non differant consignare. Quod et nos vobis, fratres archiepiscopo et episcopi, sub eadem restrictione mandamus. Ab hac autem generalitate monachos Cistercienses, Praemonstratenses canonicos, eremitas Grandimontenses et Carthusienses excipimus, quibus super hoc mandatum injungimus speciale. Nolumus autem ut hi qui redditus suos et proventus diligenter aestimare curaverint, praemissae transgressionem restrictionis (126) incurrant, si quid non ex certa scientia, sed ignoranter potius, quadragesimae forte subtraxerint; dum tamen postquam recognoverint defectum suum, quod minus solverint, plenarie recompensent. Si quis autem, quod absit! quadragesimae taliter persolvendae aliquid ex certa scientia subtraxerit, cum digne satisfecerit, ab hujus transgressionis debito penitus sit immunis. Nec miretur quisquam aut etiam moveatur quod hoc sub tanta restrictione praecipimus, cum summa necessitas id exposcat. Nam etsi voluntarium esse debeat divinae servitutis obsequium, legimus tamen in Evangelio de invitatis ad nuptias Dominum praecipisse ut compellerentur intrare. Mandamus praeterea ut vos, fratres archiepiscopo et episcopi, quadragesimam ipsam per vestras dioeceses instanter exactam et collectam fideliter faciatis juxta praedictam formam in tuto loco deponi, summam omnium per vestras litteras et speciales nuntios nobis, quam citius fieri poterit, expressuri. Ad haec, in singulis Ecclesiis truncum concavum poni praecipimus, tribus clavibus consignatum; prima penes episcopum, secunda penes ecclesiae sacerdotem, tertia per aliquum religiosum laicum conservandis; et in ea fideles quilibet, juxta quod eorum mentibus Dominus inspiraverit, suas elemosynas deponere in remissionem suorum peccaminum moneantur, et in omnibus ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum, et pra-

(126) *Leg. restrictionem transgressionis.*

sertim offerentium, missa publice decantetur. Concedimus autem vobis, fratres archiepiscopo et episcopi, ut circa eos qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum et rerum facultate pensatis ac considerato nihilominus devotionis affectu, opus injunctæ poenitiæ commutare possitis in opus eleemosynæ faciendæ. Volumus insuper ut adhibitis vobis, ubi poterunt inveniri, duobus fratribus, uno Hierosolymitani Hospitalis et alio militiæ Templi aliisque religiosis laicis et discretis militibus, vel aliis bellatoribus, qui signum Dominicæ crucis assumpserint, si in suis non poterunt sumptibus transfretare, congrua de eadem summa stipendiâ ministraretis, sufficienti ab eis cautione recepta quod in defensione terræ Orientalis per annum vel amplius juxta quantitatem subsidii commorentur; et si, quod absit! in via decesserint, susceptum subsidium non in alios usus convertant, sed reddant potius in stipendia bellatorum; qui etiam cum redierint, non prius absolvantur a præstita cautione quam litteras regis vel patriarchæ aut Hierosolymitani Hospitalis aut militiæ Templi magistri aut etiam legati nostri vobis exhibuerint de mora ipsorum testimonium perhibentes. Quia vero summa necessitas exigit et communis requirit utilitas, ut populus Christianus non solum in rebus, sed etiam in personis contra paganos in succursum terræ sanctæ sine dilatione succurrat, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus ad exhortandos et inducendos fideles per vos et alios viros idoneos prudenter et diligenter instetis; ut qui sufficientes fuerint ad bellum Domini præliandum, in nomine Domini Sabaoth signum crucis assumant, alii vero juxta suarum sufficientiam facultatum pias eleemosynas largiantur. Nos enim de Dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi et solvendi contulit potestate, omnibus qui laborem hujus itineris in personis propriis subierint et expensis, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis et oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus et in retributionem justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis juxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinaverint, illic per annum moraturos ad minus, et illis similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleverint, plenam suorum veniam concedimus peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus esse participes, juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt. Personas insuper ipsorum et bona eorum, ex quo crucem susceperint, sub beati Petri et nostræ protectione suscipimus, necnon et

A sub archiepiscoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistent, statuentes ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant et quietâ consistent. Quod si quisquam contra præsumperit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, vos, fratres archiepiscopo et episcopi, per vestras dioceses creditores eorum, sublato appellationis obstaculo (127), eadem districtione cogatis ut eos a sacramento penitus absolventes, ab usurarum ulterius exactione desistant. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum, sublato appellationis obstaculo, districtione simili compellatis. Judæos vero ad remittendas ipsis usuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem, et donec eas remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis quam aliis per excommunicationis sententiam eis jubeius communionem omnimodam denegari. Horum autem vos, fratres archiepiscopo et episcopi, singulos in suis diocesisibus executores esse volumus et mandamus; quæ tam diligenter et fideliter exsequamini, ut in districto novissimæ discussionis examine, cum astabitis ante tribunal Christi, dignam debeatis reddere rationem.

Datum Laterani, 11 Kalendas Januarii. *Apud Rogerium de Hoveden*, vi Kal. Januarii, pontificatus nostri anno secundo.

In eundem modum scriptum est per totam Alemanniam, per Tusciam, per Lombardiam, per regnum Franciæ, per regnum Angliæ, per regnum Ungariæ, per Sclavoniam, per Hyberniam, per regnum Scotiæ.

CCLXXI.

UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS PER VIENNENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS.

Ejusdem argumenti cum superiore.

(Laterani, 11 Non. Januarii.)

Nisi nobis dictum a Domino per prophetam et in propheta sciremus: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam (Isa. LVIII, 1)*, nisi ad pastorale crederemus officium pertinere quod inquit Apostolus: *Insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa (11 Tim. IV, 2)*, nisi gregis Domini nobis esset cura commissa, possemus nunc tandem a clamore desistere, cum etsi tuba exhortationis nostræ sæpe sonum dederit non incertum, exhortando populum Christianum ad terræ sanctæ succursum, paucos tamen adhuc ad bellandum bellum Domini excitarit. Quia vero major instat necessitas quam unquam insisterit ut ipsi terræ celeriter succurratur et de succursu speratur major quam unquam provenerit utilitas proventura, clamamus ad vos et pro illo clamamus qui voce magna clamando spiritum pro vobis emisit in cruce, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut vos ab æternæ

(127) Vide Concil. Monspel. hab. tum an. 1195. cap. 6.

nortis eriperet cruciatus, qui clamat etiam per se ipsum, et dicit: *Si quis vult post me venire abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me* (*Matth. xvi, 24*). Recepinus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum Antiochen. et Hierosolimitan. patriarcharum, archiepiscoporum etiam et episcoporum utriusque provinciae et charissimorum in Christo filiorum nostrorum A. Hierosolym. et L. Armen. regum illustrium, similiter et magistrorum Hierosolymitani Hospitalis et militiae Templi: quibus nobis exposuerunt necessitates et miserias terrae sanctae, asserentes, inter alia, quod cum hactenus Dominus per discordiam Saracenorum, qui se ipsos impugnant, orientali provinciae pepercisset, et jam nunc inter eos de pace tractetur, si prius quam redeant ad concordiam congruum subsidium mitteretur, sperant pro certo quod facile posset hoc tempore orientalis provincia liberari. Si autem prius redierit ad concordiam quam subsidium destinetur, timeatur ab omnibus quod residuum terrae Saraceni de facili valeant obtinere; cum peregrinis ad propria jam reversis, terra remanserit et viris et viribus destituta. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et in remissionem vobis injungimus peccatorum quatenus ante oculos cordis habentes exsilium Crucifixi, qui potentes sunt praelium Domini praeliari, et crucem et arma capessant; qui vero non sunt habiles ad pugnandum, in expensis suis secundum proprias facultates aliquos dirigant bellatores; nec sit qui se ab hujus obsequio subventionis excuset quin aliquid saltem modicum propter hoc devote ac libenter impendat, nisi qui aeternae voluerit esse remunerationis immunis. Quicumque enim eum erubuerit coram hominibus, et ipse illum coram angelis erubescet. Potestis enim et debetis considerare vobiscum quod si rex aliquis temporalis in captivitatem forsitan deveniret, nisi vassalli ejus pro liberatione regia non solum res exponerent sed personas, nonne cum restitueretur pristinae libertati et acciperet tempus justitiam judicandi, proditores eos regios et quasi peridos et infideles damnabiles judicaret, excogitaret mortis hactenus inexcogitata tormenta quibus malos male perderet, et in eorum bona fideles aliquos subrogaret? Nonne similiter Dominus Jesus Christus Rex regum et Dominus dominantium, qui corpus et animam vobis contulit, qui vos sanguine pretioso redemit, de ingratitude vitio et velut infidelitatis crimine vos damnabit, si ei ejecto de terra quam pretio sui sanguinis comparavit, et quasi captivo in salutiferæ crucis ligno detento, neglexeritis subvenire? Sane cum nihil possit omnipotenti resistere, quia tamen fideles suos temporaliter probare disponit in opere, quos aeternaliter in praedestinatione cognovit, praeter arcanum divini iudicii, quod nulli mortalium datum est posse scrutari, forte misericors Deus, cum jam superabundasset iniquitas, refrigescente charitate multorum, voluit fidelibus suis occasionem praestare salutis, imo salvationis cau-

PATROL. CCXIV.

sam praebere: ut qui omnia pro ipso dimitterent, ipsum omnia in omnibus invenirent. Cum enim Hierusalem civitas illa terrestris, secundum interpretationem vocabuli *pacis visio* nuncupetur, et ipsa vix unquam vel modico tempore pacem potuerit obtinere, promissio pacis ad illam Hierusalem nos profecto transmittit quæ sursum est mater nostra, in qua pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, abundat. Ad hanc itaque novi sub novo tempore Machabæi, qui pro paternis legibus et sancta civitate sanctas utique pugnas exercent, cum victi putantur, victores ascendunt ineffabili gloria coronandi, quam militibus suis Rex gloriae præparavit. Ceterum, ne videremur onera gravia humeris imponere subditorum, quæ digito nostro movere nollemus, cum fratribus nostris de ipsius terræ subventionem tractantes, decimam partem proventuum et reddituum nostrorum ad ejus subsidium duximus deputandam; legatos nostros illuc, dante Domino, in proximo transmissuri, qui exercitum Domini in humilitate præcedant, et ad eos, tanquam ad unum caput, universi recurrant. Venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidiaconis et decanis, et aliis ecclesiarum prælatis, imo etiam clericis universis, in virtute sancti Spiritus et sub divini iudicii obtestatione mandamus ut saltem quadragesimam partem ecclesiasticorum reddituum et proventuum suorum, æstimatione habita diligenti, in subventionem orientalis provinciae non differant erogare. Ad hæc, in singulis ecclesiis truncum concavum poni præcipimus, tribus clavibus consignatum; una penes episcopum, secunda penes presbyterum ecclesiae, tertia per aliquem religiosum laicum conservandis: in quibus fideles quilibet deponere suas elemosynas in remissione suorum criminum moneantur, et in singulis ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum, praesertim offerentium, missa publice decantetur. Concedimus etiam archiepiscopis et episcopis ut circa eos qui de bonis suis terræ sanctae voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum et rerum facultate pensatis et considerato nihilominus devotionis affectu, opus injunctae poenitentiae commutare possint in opus elemosynae faciendae. Ne autem clerici vel laici in hoc frustra se doleant aggravari, sed jam nunc de sua sint quodammodo mercede securi, de Dei omnipotentis misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licet indignis, ligandi et solvendi contulit potestate, omnibus qui laborem hujus itineris in personis propriis subierint et expensis, plenam suorum peccatorum, de quibus cordis et oris egerint poenitentiam, veniam indulgentem et in retributionem justorum salutis aeternae pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis juxta facultatem et qualitatem suam viros idoneos destinarint, illis per annum moraturos ad minus, et illis

similiter qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleverint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus esse participes, juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum, omnes qui ad subventionem ipsius terræ de bonis suis congrue ministrabunt. Personas quoque ipsorum et bona, ex quo crucem susceperint, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, nec non et sub archiepiscoporum et omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consistant, statuentes ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissime cognoscatur, integra maneant et quieta consistant. Quod si quisquam contra præsumperit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatur. Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandas usuras juramento tenentur astricti, creditores eorum per Ecclesiarum prælatos, ut remittant eis præstitum juramentum et ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus restrictione compelli. Quod si quisquam creditorum eos ad solutionem coegerit usurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandamus. Judæus vero ad remittendas ipsis usuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem; et donec eas remiserint, ab universis Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam aliis, per excommunicationis sententiam eis jubemus communionem omnimodam denegari

Datum Laterani 11 Nonas Januarii.

In eundem modum scriptum est super hoc universis Christi fidelibus per supradicta regna et provincias constitutis.

CCLXXII.

ABBATIBUS, PRIORIBUS ET UNIVERSIS EXEMPTARUM ECCLESIA-
RUM PRÆLATIS IN MEDIOLANENSI PROVINCIA
CONSTITUTIS.

*Et quadragesimam omnium bonorum suorum ad
sacrum bellum conferant.*

(Laterani, III Kal. Januarii.)

(128) Formam apostolicæ constitutionis nuper salubriter editam pro subsidio terræ sanctæ, ex communibus litteris, quas in singulas provincias destinamus, intelligere poteritis evidenter. Monemus igitur discretionem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta in virtute sancti Spiritus sub divini judicii obtestatione præcipiendo mandamus, quatenus ad citationem diocesanorum episcoporum, quam per eos non sua sed nostra fieri auctoritate mandamus, devote ac humiliter accedentes, juxta formam in litteris nostris expressam, quadragesimam saltem omnium ecclesiasticorum proventuum et reddituum vestrorum in terræ sanctæ subsidium convertatis; ut ejus sitis remissionis participes quam propter hoc aliis indulgemus. Alioquin, contemptum nostrum, imo Redemptoris, in vos tanto severius curabimus vindicare, quanto spe-

(128) Vide infra epist. 305.

cialius vos diligimus et in charitatis operibus alios volumus prævenire.

Datum Laterani, III Kal. Januarii.

Scriptum est super hoc in eundem modum universis abbatibus, prioribus et exemptarum Ecclesiarum prælatis in supradictis provinciis constitutis.

CCLXXIII.

TYRENSI ARCHIEPISCOPO ET EPISCOPO SYDONIENSI.

Committitur illis causa quæ vertebatur inter Ecclesiam Tripolit. et Hospitalarios.

(129) Cum S. quondam prior Sancti Michaelis et A. canonicus Tripolitan. nuntii Ecclesiæ Tripolitan. et N. et P. nuntii dilectorum filiorum fratrum Hospitalis Hierosolymitan. pro quæstione quæ vertebatur inter ipsos super ecclesia de Nefins et decimis ejus, ac tribus casalibus quæ occasione litterarum bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri ab Hospitalariis occupata temere dicebantur, ad nostram dudum præsentiam accessissent, postquam in præsentia venerabilis fratris nostri P. Portuen. episcopi et dilectorum filiorum G. tituli Sanctæ Mariæ Trans Tiberim presbyteri et G. Sancti Angeli diaconi cardinalium, quos partibus dedimus auditores, ab eis fuit diutius litigatum et nos utrinque proposita ex fidei relatione cardinalium prædictorum intelleximus diligenter, de fratrum nostrorum consilio Tripolitan. Ecclesiam in eum statum possessionum decrevimus integre reducendam quam ante habuerat quam per venerabilem fratrem nostrum Nazaren. archiepiscopum et dilectum filium abbatem Montis Oliveti directum a venerabili fratre nostro patriarcha Hierosolymitan., prætextu mandati jamdicti prædecessoris nostri, præmissarum rerum possessio ipsis Hospitalariis adjudicata fuisset; quibus dedimus in præceptis ut juxta quod erat sententiatum a nobis, possessionem rerum superius expressarum, cum integritate fructuum ab eo tempore perceptorum ex eis, ipsi Ecclesiæ Tripolitaniensi, contradictione, occasione et appellatione cessantibus, pacifice resignarent; nec ei super eadem possessione violentiam vel injuriam aliquam præsumerent irrogare, ne propter hoc in causa proprietatis, propter rebellionem suam, jacturam incurrerent graviorem. Vobis quoque recolimus mandavisse ut si ultra mensem possessionem illam contra sententiam nostram præsumerent detinere, predictam ecclesiam de Nefins cum omnibus antedictis curaretis Tripolitanensi Ecclesiæ assignare, eamque in corporalem possessionem inducere prædictorum, contradictores quoslibet aut nostræ sententiæ obviantes pro severitate ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium, etc. Cum autem prædicti fratres, sicut accepimus, super possessione sententiæ latæ obedierint humiliter et devote, per quam nullum eis super quæstione proprietatis præjudicium generatur, cum nihil commu-

(129) Vide supra, lib. 1, epist. 73.

habeat proprietates cum possessione, juxta legitimas sanctiones, causam proprietatis ad petitionem prædictorum fratrum vestro duximus examini committendam, per apostolica scripta præcipiendos mandantes quatenus, vocatis ad præsentiam vestram qui fuerint evocandi, et auditis et plenius intellectis quæ in judicio petitorio duxerint proponenda, quod justum fuerit, appellatione postposita, statuatis, facientes, etc., appellatione remota, Nullis, etc. Quod si ambo, etc.

CCLXXIV.

ABBATI SANCTÆ MARIE DE FERRARIA EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS IN PERPETUUM.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, xiv Kal. Februarii.)

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, etc., usque ad verbum annuimus, præfatam ecclesiam Sanctæ Mariæ de Ferraria, quam in fundo a nobili viro Ricardo quondam comite de Sangro pia vobis donatione concessa ad divinum obsequium construxistis, sed et cambium quod fecistis cum bonæ memoriæ Matthæo quondam Capuanensi archiepiscopo et Ecclesia Capuanensi, a quibus recepistis duas ecclesias dirutas, id est, ecclesiam Sancti Martini, in qua Cisterciensem ordinem statuistis, et Sancti Heliæ, cum omnibus tenimentis earum, sicut habetis in publico instrumento, et locum illum ubi est ecclesia Sancti Angeli, cum ipsa ecclesia et tenimento suo, in jus et proprietatem beati Petri et sacrosanctæ Romænæ Ecclesiæ ad instar felicitis recordationis Lucii, Clementis et Cælestini prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum suscipimus et presentis scripti privilegio communimus; statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, eadem Ecclesia in præsentiarum juste et canonice possidet, etc., usque ad verbum illibata permaneat. In quibus hæc propriis duximus exprimens vocabulis. Prædia quæ contulit vobis illustris memoriæ W. quondam rex Siciliæ, scilicet startiam de Cornillan., startiam de Palmento et Jardinum Galerani, startiam Sancti Stephani et Pantanelli, et Rivi Januui, et Forestellæ, Sancti Petri Lacuscin. usura pascuorum et omnium silvarum in toto tenimento Varran., startiam de Perticella in eodem tenimento, startiam de Fraxo, et pedis montis, quam dedit vobis Tancredus illustris Siciliæ rex in tenimento Teani, tenimenta quæ habetis intra montes et in omnibus partibus suis, et quidquid habetis in Varran. prædium quod, contulit vobis Joannes notarius juxta flumen Wlturni, et quidquid vobis contulit Hug. de Prata, quidquid in territorio habetis Sancti Angeli de Rabaccanina, et omnia pascua in terris ejusdem Hugonis, et quod habetis in Catulisca, pascua quæ habetis in Alifia, in tenimento Calvi in Prato Rotundo, et in Dalfian. Castell maris, fundum de silva plana, quem habetis ex dono Gismundi, terram quam vobis contulit nobilis mulier Mathia et prædictus Hug. in flumine Lethæ, ubi habetis

molendinum folle, domum quam habetis in castro Mastradi, rationes omnes quas habetis in Neapolim, Limatam quæ dicitur Perditæ, quam dedit vobis nobilis vir Goffridus de Montefusculo, tenimentum quod contulit vobis comes W. de Caserta in tenimento Telesiæ, quod fuit Joannis militis Bassi, molendinum quod contulit vobis comes Rog. de Molisio in Hysernia et pascua per totam terram suam, molendinum de Pentomis, quod dedit vobis Malgerius Sorællus, et quidquid habetis in Minian., in monte Rodon., in petra, in Marcian. et in Sancto German. domos, apothecam et terras quas Joannes Ricardi dedit vobis in Capua et domos quas dedit vobis Petrus Alifia et quas dedit vobis Joannes Cancarrus in eadem civitate, tenimentum quod dedit vobis Philippus de Busson in Suess. pro anima uxoris suæ, et libertates quas habetis per regnum de platearico, passagio et herbatice. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, tam de terris cultis quam incultis, sive de vestrorum animalium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos liberos, etc., usque ad verbum retinere. Prohibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, etc., usque ad verbum retinere. Quod si quis forte eos retinere præsumperit, etc., Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, etc., usque ad verbum audeat exercere. Illud insuper auctoritate apostolica prohibemus, ne infra dimidiam leugam prope abbatiam vestram aliqua de novo habitatio fiat, de qua vobis debeat servatæ hactenus libertatis et pacis aliquod præjudicium generari. Ordinationes etiam monachorum vestrorum a diocæsano suscipietis episcopo, siquidem catholicus fuerit, et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit, et gratis et absque gravitate aliqua voluerit exhibere. Alioquin, liceat vobis a quocunque malueritis catholico episcopo suscipere, qui, nostra fultus auctoritate, quod postulatur impendat. Decernimus ergo, etc., usque ad verbum profutura. Salva sedis apostolicæ auctoritate. Si quis igitur, etc. Cunctis autem etc.

Datum Laterani, per manum Raynaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, xiv Kal. Februarii, indictione iii, Incarnationis Domini anno, 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

CCLXXV.

EPISCOPO PADUANO.

Ut magistro G. primam vacaturam præbendam assignet.

Cum in Ecclesia Dei et officia beneficiis et beneficia sint officiis deputata, et oneri honor annexus et onus honori, ecclesiasticis debent gaudere stipendiis qui ecclesiasticis officiis sunt ascripti; ne contra legis veteris inhibitionem os bovi trituranti claudatur, aut, contra verbum Apostoli, aliquis suis cogatur stipendiis militare, si qui altari deservit,

[illi] non detur vivere de altari. Sane in examinatione causæ quam olim cum dilecto filio magistro G. qui nobis ac fratribus nostris litteraturæ ac bonitatis suæ meritis est acceptus, olim habueras, ab eo intelleximus esse propositum et a procuratore tuo et nuntio non negatum ipsum, de assensu tuo, in canonicum ecclesiæ Paduan. fuisse receptum et a te postmodum in subdiaconum ordinatum, in eo duntaxat existente vi quæstionis, quod propter investituram, quæ tibi de antiqua consuetudine compete-
 bat, præbendam de canonicorum manibus recepisset. Licet autem ipse per sententiam delegatorum judicum ab eadem causa ceciderit et satis sufficiat ad correctionem ipsius quod in eo punitus est in quo visus est deliquisse, ut misericordiam in nobis inveniat, qui hactenus justitiam est expertus: quamvis ex eo quod in eadem Ecclesia certus beneficiorum est numerus per sedem apostolicam confirmatus et nullum beneficium vacet in ea, imo, sicut dicitur, tres ad unum contra statuta Turonen. concilii sint admissi, non statim precibus ejus descendere valeamus: quia tamen absonum est non modicum et indignum ut canonicus et subdiaconus Ecclesiæ Paduan. ipsius remaneat beneficio destitutus, fraternitatem tuam monemus et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, cum hi qui post eum recepti sunt ad officium non debeant eum in beneficio prævenire, nullum investias de beneficio Ecclesiæ Paduan. priusquam, eidem sicut, uni ex aliis integrum fuerit beneficium assignatum. Dilectis etiam filiis archipresb. et canonicis ejusdem Ecclesiæ per nostras litteras inhibemus ne aliquem ad beneficium prius admittant quam eundem magistro, juxta quod præmissimus, fuerit satisfactum; decernentes irritum et inane, si quid a te vel ipsis contra hoc fuerit attentatum. Quia vero non minus iidem archipresb. et canonici præter investituram tuam eidem G. præbendam conferendo peccarunt quam ipse recipiendo deliquit; ne unus puniri videatur pro omnibus, sed omnes puniantur in uno, ipsis per apostolica scripta præcipiendo mandamus ut ei præbendam, quæ tantum residentibus de communi confertur, sicut uni ex aliis de communibus proventibus, et manualia beneficia post susceptionem præsentium non differant assignare; ad quod eos, si, quod non credimus, parere noluerint, per venerabilem fratrem nostrum Gradensem patriarcham, contradictione et appellatione cessante, ecclesiastica mandamus restrictione compelli.

Illis scriptum est super hoc, et patriarchæ scriptum est super hoc.

CCLXXVI.

MAGISTRO JOANNI SUBDIACONO ET NOTARIO NOSTRO.

Sententiam pro ipso latam confirmat.

Collato tibi quondam per manus nostras archidiaconatus officio, quem olim habuerat V. quondam archidiaconus et canonicus Paduanus, cum in Ecclesia Paduan. nulla tunc temporis diceretur va-

A care præbenda, donationi nostræ reservavimus proxime vacaturam, decernentes irritum et inane, si quis de ea quidquam contra tenorem mandati apostolici præsumeret attentare. Cumque postmodum inter venerabilem fratrem nostrum Paduanum episcopum et magistrum G. canonicum Ecclesiæ Paduan. super præbenda ejusdem Ecclesiæ propter hoc quæstio mota fuisset quod idem G. præbendam præter investituram episcopi de Paduanorum canonicorum manibus accepisset, nos primo causam ipsam Ferrarien. episcopo, secundo venerabili fratri nostro episcopo Veronen. sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, ac tandem post sententiam a Ferrarien. prolata, venerabilibus fratribus nostris Castellan. et Clugien. episcopis commisisse meminimus. Cumque postmodum ejusdem episcopi procurator et dictus magister G. propter hoc ad sedem apostolicam accessissent, causa ipsius coram dilecto filio P. tituli Sanctæ Cæciliæ presbytero cardinale, quem eis concessimus auditorem, diutius ventilata, et fideliter nobis per cardinalem eundem, quæ proposita fuerant hinc inde relatis, cassata quoque sententia ab eodem episcopo Ferrarien. prolata, causam eandem dilectis filiis L. priori et V. canonico Sanctæ Mariæ ad carceres sub certa forma commisimus terminandam; sic videlicet ut eodem G. reducto in statum in quo fuerat sententia non prolata, cum nobis ex ipsius confessione facta coram eodem cardinale constaret quod investitura præbendarum ad eundem episcopum pertineret et idem G. præter investituram ipsius prædictam præbendam de canonicorum manibus accepisset, ipsum eadem, sublato appellationis et contradictionis obstaculo, spoliarent, et assignationem a canonicis factam denuntiarent irritam et inanem; nisi forsan infra mensem post receptionem litterarum nostrarum constaret eisdem episcopum Paduanum post possessionem præbendæ ipsi G. a canonicis assignatam, suum super assignatione a canonicis facta eidem expressisse consensum. Præterea minus indecens attendentes quod simplex canonicus quam archidiaconus et canonicus præbenda careret, cum et idem G. ea se præbenda reddidisset indignum quam temere præsumpserat occupare, eisdem iudicibus dedimus in mandatis ut, non obstante mandato quod a bonæ mem. C. papa prædecessore nostro pro eodem G. factum fuerat de beneficio vacaturo, eundem episcopum commonerent ut eandem præbendam tibi vel nuntio tuo, non obstante appellatione vel contradictione cujuslibet, assignaret; quod si non faceret, ipsi hoc nihilominus, sublato appellationis obstaculo, adimplerent. Delegati vero iudices juxta formam mandati apostolici procedentes, cum eidem G. restitutionis beneficium impendissent, sex clericos et tres laicos productos ab eo ad testimonium admiserunt. Sed quia episcopum assignationi sibi a canonicis factæ suum expressisse consensum infra statutum terminum non probavit, licet idem G. ad sedem apostolicam appellasset, jam elapso ter-

mino, plures se asserens ad testimonium producturum, quia tamen in litteris nostris appellationis erat obstaculum partibus denegatum, ipsi contra eum se per contumaciam absentantem sententiam protulerunt, præbenda eum spoliantes eadem et assignationem a canonicis factam decernentes irritam et inanem. Postmodum vero ad commonitionem eorum procuratorem tuum de eadem præbenda dictus episcopus investivit; et licet sæpeditus G. ad nostram postmodum præsentiam accessisset, tamen contra prolata sententiam et investituram procuratori tuo factam, nihil penitus postulavit. Nos igitur sententiam ipsam, sicut ab eisdem iudicibus rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habemus et auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc.

CCLXXVII.

ARCHIDIACONO ET CAPITULO CAPUANIS.

Varia de electione et postulatione prælatorum disserit.

(Datum Laterani.)

(150) Cum olim nobis de obitu bonæ memoriæ archiepiscopi Capuani tam per vestras litteras quam nuntios constitisset, volentes, prout officii nostri sollicitudo deposcit, in pastorem provideri celerius Ecclesiæ vidualæ, vobis dedimus in mandatis ut electionem canonicam de persona idonea faceretur, per quam in spiritualibus et temporalibus Capuana Ecclesia posset congrue gubernari. Vos autem mandatam nostrum suscipientes humiliter et devote, statuto die in metropolitana ecclesia convenistis; et cum ad tractandum de faciendâ electione in capitulo sederetis, et tu, fili archidiacone, hymnum ad invocandam Spiritus sancti gratiam incæpisses, dilectus filius M. archidiaconus Theat. canonicus Capuanus silentium indicens, sic ait: *Dominus papa ut faceremus canonicam electionem præcepit, et ego ne fiat, nisi canonica, interdico, et ad ipsum vocem appellationis emitto.* Cumque a quibusdam vestrum quæsitum fuisset ab archidiacono memorato quid intelligeret per canonicam electionem, respondit ut secundum decreta canonica nullus in episcopum de aliena eligeretur Ecclesia, dum in propria posset idoneus inveniri. (151) Et sic aliquantulo facto tumultu, cum tu, fili archidiacone, hymnum iterum incæpisses, ipse archidiaconus Theatinus cum quibusdam complicitibus suis chorum exivit et cæpit in quodam angulo ecclesiæ commorari, et vos hymnum in choro solemniter complevistis. Sed cum post invocatam Spiritus sancti gratiam foret de electione tractandum, unum presbyterum, et unum diaconum, et alium acolythum vicem gerentem subdiaconi, qui etiam est cancellarius Ecclesiæ Capuanæ, ut vota singulorum seriâtim perquirerent, elegistis. Qui universorum perquirentes diligentius voluntates, vos omnes, qui ad

(150) Cap. *Cum nobis*, De elect. et electi potestate.

eligendum in capitulo remansistis, invenerunt in electione concordem, dilectum filium R. subdiaconum et capellanum nostrum filium dilecti filii nobilis viri P. comitis Celanen. unanimiter nominantes. Demum vero prædictum archidiaconum et qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis ut ad electionem accederent faciendam. Sed cum ipsi venire penitus recusassent et diceret idem archidiaconus quod non ei feceratis tantum honoris et gratiæ, quod vobiscum vellet in electione faciendâ persistere, vos publicata electione vestra cantastis: *Te Deum laudamus*, et pulsari fecistis cum solemnitate campanas; ut quod per vos factum fuerat innotesceret civitati. Ad quarum sonitum cum universus populus ad ecclesiam advenisset et audissent qualiter a vobis electio fuerat celebrata, factum vestrum communiter approbarunt; et quidam eorum, ut archidiaconum et alios qui ab electione discordabant ad concordiam revocarent, multipliciter institerunt. Verum ipse archidiaconus, ut proponitur, se tunc ipsi electioni minime consentire, sed in nostra præsentia suum assensum ipsi velle præstare respondit; quod etiam, sicut dicitur, sæpe ac sæpius in multorum præsentia replicavit. Tu vero, fili archidiacone, cum multis de canonicis Capuanis decretum electionis afferens eligentium subscriptionibus roboratum, ad nostram præsentiam accessisti; et cum apud nos fuissetis aliquandiu commorati, tres canonici Capuani pro parte adversa post aliquot dies nostro se conspectui præsentarunt. Vobis igitur et ipsis in nostra et fratrum nostrorum præsentia constitutis, utrique partium præcepimus dicere veritatem; et quantum quidem erat in narratione facti, usque ad exitum archidiaconi prædicti de choro, neutra partium discordabat. Dicebant tamen clerici antedicti quod multi qui exierant cum archidiacono, minis et terroribus fuerant inducti electioni a vobis postmodum factæ consentire. Cumque tam a vobis quam clericis illis quæsierimus diligenter quot erant clerici Capuani qui electioni debuerant interesse, inventi non fuistis in responsione discordes; sed tam vos quam ipsi certum super hoc numerum designastis. Et cum quæreremus sollicitè quot exierant cum archidiacono Theatino, cum appellationem opposuit, interpositæ appellationi faventes; licet in hoc a vobis præfati tres clerici discordarent, quod scilicet 12 vel 13 ad plus de canonicis ab electione facta proponerent dissentire, et vos eos esse 5 aut 6 solummodo diceretis, secundum tamen expressum a vobis et ipsis canonicorum numerum tres partes et amplius erant in electione concordem, si etiam prædictorum clericorum assertio vera esset, quod scilicet 13 canonici dissentirent. Quanquam autem, ut prædiximus, diligenter inquisivimus publice veritatem, ne tamen aliqua videremur omittere de quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quosdam de fratribus

(151) Cælestinus in Decretis c. 18. Cap. *Nullus*, dist. 61.

nostris sigillatim vos et ipsos clericos examinari præcepimus, ut quisque vestrum coram ipsis plenius et securius exponeret veritatem; qui non aliud quam ante propositum fuerat, invenerunt. Interrogati vero clerici antedicti, qui quosdam canonicorum dixerant minis et terroribus ad consentiendum inductos, si viderunt aliquibus quamlibet coactionem inferri, taliter responderunt, quod post factam electionem audiverunt quosdam de canonicis aliis comminantes et dicentes: *De civitate trecenti vocentur armati, et tunc apparebit quis electioni nostræ noluerit consentire.* Sed licet hoc dictum fuerit, non viderunt tamen propter hoc cum armis aliquem venientem vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Cum autem ex utriusque partis assertionem constaret interpositam fuisse appellationem canonicam, quando, ne fieret electio nisi canonica, secundum mandati nostri tenorem, ad nostram fuit audientiam appellatum, videri poterat quod post eam medio tempore nihil deberet innovari; unde talis electio iudicanda erat irrita et inanis, utpote post appellationem canonicam interpositam attentata. Sed e contra, cum appellatum fuisset, non ut nulla fieret electio, sed ut fieret canonica, si factum electionis fuit canonicè subsecutum, non utique contra formam appellationis huiusmodi sed magis secundum eam videbatur esse processum; et ideo licet post appellationem, non tamen contra fuit eadem electio celebrata. Propter quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ partes et amplius electioni consenserint et consentiant, licet cautum reperiatur in canone ut tunc alter de altera eligatur Ecclesia, cum nullus in propria fuerit repertus idoneus; quia tamen hoc in favorem introductum est clericorum, et cuique licet renuntiare juri quod pro se noscitur introductum, vos, qui duæ partes eratis et amplius, cum quod duæ partes capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte juri quod pro vobis facere videbatur renuntiare potuistis et electionem de persona alterius Ecclesiæ celebrare: præsertim cum illud decretum locum videatur habere, quando clericis renitentibus et invitatis, per alicujus violentiam potestatis extraneus ingeritur ex adverso. Propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari et quos ingeri sibi viderint ex adverso, non timeant refutare. Præterea cum sedes apostolica caput omnium Ecclesiarum existat et Romanus pontifex iudex sit ordinarius singulorum; quando de ipsa quis assumitur in prælatum alterius, ei posse objici non videtur, propter capitis privilegium, quod obtinet plenitudinem potestatis, quod de alia Ecclesia eligatur, cum a capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut non fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, sed ut fieret canonica, dictus archidiaconus Theat. cum suis fautoribus chororum exiisset et vos illos ut interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè revocare, quoniam ad electionem faciendam accedere nolue-

runt, alienos se fecisse videntur. Propter quod electioni a vobis concorditer celebratæ de jure non posse contradicere videbantur; præsertim cum idem archidiaconus postea requisitus responderit quod in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum. Et ideo cum secundum statuta Lateranensis concilii, appellatione remota semper id debeat prævalere quod a pluribus et sanioribus fuerit ordinatum, nisi forte a paucioribus et inferioribus aliquid rationabile objectum fuerit et ostensum, a vobis celebrata electio, tanquam a majori et saniori parte, non obstante contradictione vel appellatione paucorum, debebat et poterat rationabiliter confirmari; cum id quod objectum exstitit et ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse. His taliter allegatis, quanquam contra personam illius quem eligistis nihil unquam dictum fuerit vel objectum, quia tamen verbum Apostoli dicentis, *Nemini cito manum imponas (1 Tim. v, 22)*, debemus attendere diligenter, ad ea quæ circa personam inquirenda fuerant duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipue requirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas et litteratura sufficiens; licet de honestate morum, tanquam ei qui nobiscum est aliquandiu laudabiliter conversatus, possimus ipsi laudabile testimonium perhibere, illius quoque litteraturæ, licet non eminentis, tamen convenientis existat, ut pro defectu scientiæ, sicut plenius intelleximus ab his qui eum melius cognoverunt, ab electione non deberet excludi, de legitima tamen ætate plene scire non potuimus veritatem, de qua nec vos, ut accepimus, aliquid cogitastis, cum a multis cujus ætatis existeret curaverimus indagare, a nemine unquam audivimus quod annum ætatis trigesimum attingisset. Cum autem secundum prædicti statuta concilii nullus debeat in episcopum eligi qui trigesimum ætatis non egerit annum, licet senectus venerabilis sit non diuturna nec annorum numero computata, sed cani hominis sint sensus ejus et ætas senectutis vita immaculata, quia tamen post illa tria quæ Salomon asserit difficilia, quartum quasi reputet impossibile, viam videlicet viri in adolescentia sua, tanquam investigari non possit, nos Ecclesiæ pariter et personæ providere volentes et tam rationes quam canones observare, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia propositum vestrum providum intelleximus, et ideo propter urgentem necessitatem et evidentem utilitatem Ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potius approbamus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subdiaconum nostrum de communi fratrum nostrorum consilio vobis in procuratorem concedimus, liberam administrationem ei tam in spiritualibus quam in temporalibus committentes. Quapropter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus cum suscipientes humiliter et devote, ipsi curetis plenarie de spiritualibus et temporalibus respo-

dere; ut et ipse profectum et honorem Ecclesiæ Capuanæ valeat studiosius procurare et dilectionem quam vos ad eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in Domino quod, sicut ei dedimus in mandatis, taliter in commissa sibi procuracione proficiet, quod sibi salutem, vobis utilitatem, et nobis comparabit honorem.

Datum Laterani.

CCLXXVIII.

BAMBERGENSI EPISCOPO, ET MAGISTRO PRÆPOSITINO SCHOLASTICO MAGUNTINO.

Quod absque Romani pontificis auctoritate episcopi ab una Ecclesia ad aliam transferri non possint.

(Laterani, vii Kal. Februarii.)

(132) Licet in tantum apostolicæ sedis extendatur auctoritas ut nihil præter ejus auctoritatem in cunctis Ecclesiarum negotiis rationabiliter disponatur, utpote quæ canones, quibus forma ecclesiasticæ constitutionis exprimitur, vel edidit vel ab aliis editos approbavit, suum receptione ac approbatione faciens quod inventione vel editione videbatur forsitan alienum: quædam tamen sibi quodammodo specialiter et singulariter reservavit, ut præter specialem auctoritatem ipsius nec jure agi debeant nec attentari valeant cum effectu. In his autem specialiter translationes episcoporum non tam constitutio canonica quam divina ejus tantum potestati commisit, ut sicut legitimum matrimonii vinculum, quod inter virum est et uxorem, homo dissolvere nequit, Domino dicente in Evangelio, *Quod Deus conjunxit homo non separet* (Matth. xix, 6): sic et spirituale fœdus conjugii, quod inter episcopum est et ejus Ecclesiam (133), quod in electione initiatum, ratum in confirmatione et in consecratione intelligitur consummatum, sine illius auctoritate solvi non potest, qui successor est Petri et vicarius Jesu Christi. Hoc autem C. quondam Hildesemensis episcopus non attendens, licentia nostra nec postulata nec habita (134), contra canonicas sanctiones et in injuriam apostolicæ sedis, cujus super hoc fuerat et requirendus et obtinendus assensus, ad Herbipolensem Ecclesiam ab Hildesemensi non auctoritate nostra sed propria temeritate transivit, et administrationi ejus se ingerens, Herbipolensem se fecit episcopum nominari (135). Nec illa felicitis recordationis Cælestini papæ prædecessoris nostri indulgentiam, quam impetrasse refertur, in hoc præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat; utpote quæ ipsum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contulit ad aliam episcopalem Ecclesiam transeundi, (136) cum sit expressum in ea quod si ad majorem vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obviaret. Unde licet forsitan aliquibus videatur ut indulgentiæ occasione illius ad dignitatem possit

A transire majorem, ad parem tamen ipsi transire non licuit, cum in majori dignitate propter majorem utilitatem facilius soleat dispensari. Præterea cum postulatio, sicut et electio, examinari soleat diligenter, et tenor ejusdem indulgentiæ non solum videatur postulationis examinationem sed personæ etiam reservasse, subjungens, *dummodo nihil appareat quod tibi de canonicis obviet institutis*, antequam per eum postulatio examinata fuisset cui fuerat facienda, nulla debuérat ratione transire. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras publica referente fama venisset, distulimus tamen procedere contra ipsum, donec litteras ejus recepimus, in quibus se nobis Herbipolensem episcopum appellabat. Unde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animadversione punire, quibusdam Ecclesiarum prælatis in Teutonia constitutis districte præcepimus ut cum factum hujusmodi non posset in partibus ipsis non esse notorium, nisi dictus C. infra viginti dies post susceptionem litterarum nostrarum ab Herbipolensis Ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum auctoritate nostra non differrent publice nuntiare, et excommunicationem ejus (137) facerent pulsatis campanis, et candelis extinctis, festivis diebus et Dominicis innovari. Quamvis in manifestis non sit ordo judicarius requirendus et ipse videretur confessus de crimine, cum in litteris ad nos directis se præsumpisset Herbipolensem episcopum nominare; nos tamen ad evincendam omnem malitiam, in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam; et eum postmodum ad bonum obedientiæ revocare volentes, ipsi non præmissa salutacione mandavimus ut, omni excusatione cessante, si apud nos vellet gratiam invenire, mandatum apostolicum adimpleret. Quia vero nec sic ei vexatio præbuit intellectum quin eo fortius in sua pertinacia perduraret quo amplius nos videbat de sua correctione sollicitos, cum postquam alius de mandato nostro fuit in episcopum Hildesemensem electus et etiam confirmatus, se ipse præsumpserit Hildesemensem episcopum nominare et electum ipsum et ejus Ecclesiam per suos fecerit multipliciter molestari, apostolicæ sedis injuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo Principis apostolorum, præsentibus nuntiis ejus, inter missarum solemnium excommunicatum publice nuntiavimus, mandantes sententiam latam a nobis per Teutoniam publicari. Volentes igitur de facto ipsius per vestras reddi litteras certiores, et utrum servaverit sententiam nostram, utrum prorsus ab Ecclesia Herbipolensi recesserit et in Hildesemensi nihil sibi penitus vindicarit, utrum se humiliare curaverit et an suum recognoscat excessum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quantum inquiratis super præmissis omnibus diligen-

(132) Cap. *Licet*, De translatione episcoporum.

(133) Vide supra lib. 1, epist. 50, 117, 352.

(134) Vide supra lib. 1, epist. 553.

(135) Vide gesta Innocentii III.

(136) In tertia Collect. non autem c. a. a. e. E. t. *licentiam*.

(137) Vide supra epist. 294.

tius veritatem, et quod inveneritis per vestras no-
bis litteras fideliter intimetis; ut vel in eum, si
adhuc contumax fuerit, manus nostras amplius
aggravemus, vel, si misericordia dignus exstiterit,
secundum benignitatem apostolicæ sedis, illam cum
eo misericordiam faciamus per quam nervus eccle-
siasticæ disciplinæ minime dissolvatur. Volumus
præterea nihilominus et mandamus ut Herbipolen-
sibus canonicis sub pœna excommunicationis ex
parte nostra districtius injungatis, totum tenorem
præsentium litterarum in litteris vestris, quas eis
super hoc a vobis dirigi volumus, exponentes, ne
quid horum ignorent, ne, donec idem episcopus
absolutionis gratiam meruerit obtinere, ipsi com-
municare vel obedire præsumant; et ut ipsum ca-
pitulum in eo puniatur in quo deliquit, ad alicujus
electionem sine nostro speciali mandato procedere
non attentent. Quod si contra præsumpserint, hujus-
modi factum irritum decernimus et inane. Super
his autem, omni gratia et timore postpositis, taliter
procedatis quod prudentiam et devotionem vestram
debeamus merito commendare, nec in eo incurritis
offensam ex quo debetis gratiam promereri, cum
veritas nobis nequeat occultari.

Datum Laterani, vii Kalendas Februarii.

CLXXIX.

THEOBALLO EPISCOPO AMBIANENSI.

*Statutum et ordinationem quamdam ipsius confir-
mat.*

(Laterani, v Kal. Februarii.)

Ex parte tua fuit in audientia nostra propositum
quod cum Ecclesiam de Petronoso tuæ diocesis pene
penitus desolatam pietatis intuitu repararis, licet
ea tibi fuerit per sedem apostolicam confirmata,
ipsius tamen volens statui providere, in ea de con-
silio dilecti filii nostri P. Sanctæ Mariæ in Via lata
diaconi cardinalis, apostolicæ sedis legati, et alio-
rum multorum, quatuor religiosas personas pro-
vide statuisti, quarum una præsit cæteris in obser-
vantia ordinis regularis, et omnes pariter tibi et
successoribus tuis in spiritualibus et temporalibus
debeant respondere, ita etiam quod ad te et succes-
sores tuos tam spiritualium quam temporalium ad-
ministratio et ipsarum pertineat institutio personarum.
Nec igitur quod a te provide factum esse di-
gnoscitur ratum et firmum habentes, institutionem
ipsam, sicut rationabiliter facta est, recepta et hac-
tenus observata, auctoritate apostolica confirma-
mus, districtius inhibentes ne aliquis successorum
tuorum præsumat numerum præscriptarum dimi-
nuere personarum. Nulli ergo, etc. hanc paginam
nostræ confirmationis et inhibitionis infringere, etc.

Datum Laterani, v Kal. Februarii.

CCLXXX.

COMITIBUS, BARONIBUS, BAJULIS, JUDICIBUS, CIVIBUS ET
UNIVERSO POPULO IN REGNO SICILIÆ CONSTITUTIS.
*Ut cum legato apostolico in regni conservationem opes
et consilia conferant.*

(Laterani, iii Non. Februarii.)

Quantum apostolica sedes non solum in regno vo-
bis contra hostes affuerit, sed extra regnum etiam
gravaminibus vestris non incassum sed utiliter po-
tius studuerit præcavere, dissolvens laqueos qui in
personarum vestrarum oppressionem et rerum di-
spendium tendebantur, ex parte, sicut credimus,
vestra universitas jam cognovit. Qualiter etiam no-
stris sumptibus non semel sed sæpe obviaverimus
conatibus iniquorum, quantum utiles fuerimus vobis
et regno et vos intelligitis per vos ipsos, et opus
testimonium perhibet veritati; cum, nisi fallimur,
imo quia non fallimur, aliter hodie Marcowaldus et
complices ejus prævaluissent in regnum, nisi per
nos prudenter et potenter tam spiritualiter quam
temporaliter fuisset machinationibus eorum occur-
sum. Et licet non solum sollicitudini nostræ, sed
nec expensis etiam hactenus vel in modico sit re-
sponsum; quia tamen vobis deesse nec volumus nec
debemus, dilectum filium nostrum C. (138) Sancti
Laurentii in Lucina presbyterum cardinalem, apo-
stolicæ sedis legatum, et venerabiles fratres nostros
Neapolitan. et Tarentin. archiepiscopos et nobilem
virum J. marescalcum et consobrinum nostrum, in
regnum Siciliæ, in eo ipsis vice nostra commissa,
cum exfortio militum ad debellandos hostes et so-
lidandum regnum duximus destinandos; credentes
quod non solum proventus regni deberetis in stipen-
dia militum erogare, sed de vestris etiam non me-
dica liberaliter elargiri, utpote quibus melius esset
pro statu regni universa expendere quæ habetis,
quam denuo per Marcowaldum et fautores ipsius
gravissimæ subijci servituti; quorum tyrannidem
etsi omnes vel fere omnes de regno in rebus, multi
tamen majores et potentiores in personis etiam sunt
experti. Monemus igitur universitatem vestram, et
per apostolica scripta tam ex parte nostra quam re-
gis districte præcipiendo mandamus, quatenus le-
gatum ipsum et socios ejus recipientes humiliter et
devote, et in subsidium vestrum ac regni et exter-
minium hostium juxta mandatum ipsorum potenter
et viriliter assurgentes, eis de regni proventibus in
subsidium expensarum et stipendia militum respon-
dere curetis; cum quod quibusdam ex vobis hac-
tenus pro necessitate temporis ad munitionem urbium
et castrorum indultum fuerat vel permissum, veli-
mus necessitate cessante cessare. Alioquin nos de
cætero apud Deum et homines erimus excusati, si
quid vobis adversi contigerit, cum vobis ipsis nolitis
adesse. Licet enim multa nobis et magna pro-
missa fuerint et oblata, universa tamen pro vobis
quasi stercora curavimus recusare. Et pro certo,

(138) Vide supra, epist. 200 245.

nisi nostra vos defendat auctoritas, experimento A probabitur qualiter sine nobis vestra vos non possit potentia defensare.

Datum Laterani, III Nonas Februarii.

CCLXXXI.

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI IN SCLAVONIA
CONSTITUTIS.

Transactionem quamdam confirmat.

(Laterani, VII Kal. Februarii.)

Cum a nobis petitur quod justum est, etc., usque ad verbum annuentes, compositionem inter vos et monasterium sanctorum Cosmæ et Damiani factam super terris et aquarum discursibus et aliis de quibus inter vos quæstio vertebatur, sicut rationaliter et absque pravitate facta est et ab utraque parte recepta, et in authentico exinde confecto continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti pagina communimus. Ad majorem autem evidentiam hujus rei ipsum authenticum de verbo ad verbum præsentibus litteris duximus inserendum; cujus tenor ita se habet. In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo nonagesimo quarto, mense Julii, die nono intrante, iudictione duodecima, apud Tynum, regnante domino nostro Bela serenissimo rege Ungariæ, Dalmatiæ, Chroatiæ atque Ramæ, et Almerico filio super Dalmatiam et Chroatiam. Cum nos, nempe Petrus Spalatin. sedis archiepiscopus, una cum Mathæo Nonensi episcopo et Damiano Jadrentin. comite ac Grubestia Spalatin. comite, cæterisque nobilibus, quorum nomina inferius subscribentur, in ecclesia Sancti Joannis de Tyno, ad controversias quæ inter Templarios et monasterium Sanctorum Cosmæ et Damiani pro terris et aquarum discursibus vertebantur, rescandas, de mandato regio resideremus, post multas altercationes et verba quæ memoratæ Ecclesiæ inter se habebant, vadias ab utraque parte per stipitem de voluntate utriusque partis suscipientes, pro bono pacis et concordie talem inter utrasque Ecclesias finem et divisionem auctoritate regia composuimus, ut incipiendo a via quæ inter villam Tyni et villam Sanctorum Cosmæ et Damiani est, et eundo versus meridiem recto tramite usque ad Gomillam inferius, et abinde usque ad Blatam, quidquid in austro in terris et in aquis est, quod ad monasterium Sancti Damiani pertinuit, domui Templi remaneat perpetuo possidendum, præter aquam Chriplinam, quam communem esse decernimus utrique Ecclesiæ et quidquid a præfata via et terminis in partibus occidentis in terris et aquis ac pascuis etiam ultra vallem Tyni habetur et ad Templarios spectavit, præfata Sancti Damiani monasterio sit amodo in perpetuum: aquam vero Chlicnæ, cum aquarum decursibus, Templarios habere jugiter statuimus, taliter videlicet ordine, ut in ea molendina faciant, quotquot possunt; ita tamen quod molendino Sanctorum Cosmæ

(139) Cap. Ad audientiam. De his quæ vi et metus

et Damiani de Virbiza, quod est ultra Blatam, non noceat in aliquo. Volumus etiam et sancimus ut præfata Sancti Damiani ecclesia omnes terras illas quas ultra Blatam et ultra mare possedit antiquitus et etiam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerit, habeat, possideat semper absque omni Templariorum calumnia. Stabilimus etiam ut si qua utriusque partis [contra] antiqua testamenta vel scripta, præter hanc nostræ constitutionis cartam, ire præsumperit, omnipotentis Dei sanctorumque apostolorum Petri et Pauli omniumque sanctorum et nostram maledictionem incurrat, fiatque anathema, et super hoc pena duarum librarum auri mulctetur. Quæ omnia firma ac rata esse volumus, præsentem Gualterio magistro et fratre Aczo præceptore et omnibus fratribus, et Dominico abbate, Privioria monacho et Diminoscia monacho cunctisque fratribus, coram his idoneis testibus, Petro Sagarelle et Tolmatio ac Barello presbyteris Spalatinis. De Jadretinis vero fuerunt testes hi, Petrona Cucillæ, Peitiz Vitache, Peitiz Michaelis, Georgius Sopp, Bitte de Juda, Bitte Præstantii cum fr. Griogono, Petrus Scluradi Templariorum advocatus et quamplures alii. De Sclavis vero fuerunt testes hi, de Dominis Jupanus, Vulcominis Jupanus, Betisius Jupanus, Grubescia Gaudii Jupanus, et Rillius Jupanus cum pluribus aliis. Fuerunt etiam testes ibidem hi venerabiles viri, Gregorius Antivarensis archiepiscopus et Vincentius Sancti Grisogoni martyris abbas cum suis monachis et multis de plebe.

C Et ego Blasius Sanctæ Anastasiæ diaconus et Jadretinæ civitatis notarius, qui interfui, hanc constitutionis et concordie cartulam jussu jam dicti archiepiscopi Spalaten. et Nonen. episcopi ac comitum præscriptorum cæterorumque testium rogatu, ut auctori, complevi, roboravi et signo consueto signari. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, etc.

Datum Laterani, VII Kalendas Februarii.

CCLXXXII.

EPISCOPO, DECANO ET SUBDECANO LINCOLNIEN.

Quod vis metu extorta resignatio non obtiget.

(Laterani, Non. Februarii.)

D (139) Ad audientiam nostram, dilecto filio magistro Helia de Chevele significante, pervenit quod cum Ecclesiam de Chevele auctoritate sedis apostolicæ canonice fuisset adeptus et aliquandiu pacifice possedisset, gravissimo tandem regis metu quod eam resignaret jurare coactus eam in eorum ad quos pertinebat manibus resignavit. Quia vero quæ vi metusve causa sunt carere debent robore firmitatis, discretionem vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si eundem magistrum eo metu ad resignationem faciendam vobis constituerit fuisse coactum qui potuerit et debuerit cadere in vim constantem, non obstante juramento prædictæ causa.

quo non ad repetendum sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei per censuram ecclesiasticam, sublato cujusbet appellationis obstaculo, restitui faciatis. Nullis litteris veritati et justitiæ, etc. Quod si omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, Nonis Februarii.

CCLXXXIII.

ARCHIPRESBYTERO ET CANONICIS SUTRINIS.

De jure eligendi quoad possessorium et petitorium.

(140) Cum Ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos convenientes in unum, et, sicut moris est, invocata Spiritus sancti gratia, pastorem unanimiter elegistis, petentes ipsum a sede apostolica confirmari. Verum dilecti filii clerici conventualium Ecclesiarum civitatis ejusdem apud nos de vobis consequenter suam deposuere querelam, quod cum in episcoporum electionibus faciendis ipsi ac prædecessores eorum consueverint interesse, vos eis invitatis, renitentibus et exclusis, ad faciendam electionem procedere præsumpsistis, quam ob hoc non confirmandam sed infirmandam potius asserebant. Partibus ergo pro questione hujusmodi apud sedem apostolicam constitutis, dilectos filios nostros B. tituli Sancti Petri ad Vincula et I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteros et Nicolaum Sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconum cardinales dedimus auditores; in quorum præsentia testes utrinque producti fuerunt, et eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes a se productos intentionem suam, quod ad eos tantum spectaret electio, sufficienter dicebat esse probatam; parte clericorum nihilominus asserente quod per dicta testium, quos produxerant, et ipsi suam assertionem, quod electioni pontificum interesse deberent, plenius probavissent, per quæ constare dicebant eos electionibus trium episcoporum qui Ecclesiæ Sutrinæ ultimo et immediate præfuerant, cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, vocemque habuisse cum aliis eligendi. Nos ergo auditis allegationibus et rationibus partium et depositionibus ipsis diligenter inspectis, quoniam liquido deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios existisse, atque adversus fidem attestationis suæ coram dictis cardinalibus vacillasse, sicut ipsi postea nobis retulerunt et quod negationem quodammodo astruere satagebant, probare volentes jus electionis ita quidem ad se spectare quod ad adversarios minime pertineret, per testes vero partis adversæ fuit sufficienter ostensum quod in trium episcoporum electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentés affuerint et vocem habuerint eligendi; præmissam electionem factam, eis contradicentibus et exclusis, de fratrum nostrorum consilio, decrevimus irritandam, clericos sæpeditos in eam quasi possessionem, quam ante controversiam motam habuerant, reducentes. Verum quoniam in questione

† (140) Cap. *Cum Ecclesia*, De causa possessionis et proprietatis.

A prædicta quidquid juris utraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur; cum jure civili sit cautum id venire in iudicium, non (141) de quo actum est ut veniret, sed id non venire de quo nominatim actum est ne veniret, et secundum statuta canonica electiones episcoporum ad cathedralium ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscuntur, nisi forte alibi secus obtineat de consuetudine speciali, nec ex eo quod clerici antedicti se inter eligentes Sutrin. episcopos probaverunt tertio existisse, jus eligendi propter brevitatem temporis usque ad præscriptionem legitimum non producti sibi acquirere non potuerunt et actore non probante, qui convenitur, etsi nihil præstiterit, obtinebit, ab eorum impetitione super electionibus faciendis vos duximus absolvendos, sæpeditis Ecclesiarum clericis super hoc silentium perpetuum imponentes. Nulli ergo, etc., liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere, etc.

Datum Laterani, vii Februarii.

CCLXXXIV.

TURONENSI ARCHIEPISCOPO

Quod archiepiscopus, propter infirmitatem, suffraganeorum consecrationem committere possit.

Quod sedem, etc. *Exstat supra numero 77, inter epistolas istius libri. Itaque repetere eam nolimus.*

CCLXXXV.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN.

Ut cives ab excommunicationis et interdicti sententia relaxentur.

Accedentes nuper ad præsentiam nostram, etc. *Exstat supra numero 78, inter epistolas hujus libri.*

CCLXXXVI.

RAYNERIO ABBATI ET CONVENTUI SANCTI PETRI EUGUBIN.

Vetera ipsorum privilegia confirmat.

Cum olim essemus apud Perusium constituti, etc. *Exstat supra numero 79, inter epistolas hujus libri. Ea de causa hic eam omisimus.*

CCLXXXVII.

ABBATI DE FIRMITATE G. ET F. ARCHIDIACONIS

CABILONEN.

Ipsis causam Eduensis Ecclesiæ et Balmensis monasterii committit.

D *Expositam nobis Eduensis Ecclesiæ accepimus questionem, etc. Exstat supra numero 80, inter epistolas hujus libri.*

CCLXXXVIII.

EPISCOPO ET DECANO PATHERBURNENSI ET ABBATI DE BELMUADESHUSAN.

Ut electo Hildesemensi episcopo auxilio sint.

(Laterani, iv Non. Februarii.)

(142) Cum Conradus quondam Hildesemensis episcopus, pro eo quod sine licentia nostra ad Ecclesiam Herbipolensem transivit, fuerit suspensus a nobis, et postmodum quoniam a sua noluit præsumptione desistere, vinculo sit excommunicationis astrictus

(142) Forte non redundat.

(142) Vide supra lib. I, epist. 355.

et de mandato nostro in Hildesemensi Ecclesia electio canonice celebrata, nobiles quidam, scilicet Adolphus comes, Hermannus et Henricus comites de Hartesborc, Fredericus de Insula, et ipsius Ecclesie ministeriales, videlicet Lupoldus de Escherte, Ugo advocatus et eorum complices, Hildesemensis diocesis, electioni facte et auctoritate sedis apostolicæ confirmatæ de dilecto filio H. Hildesemensi præposito majori contradicere non verentur, et ipsi quondam episcopo, sicut non convenit, adhærentes, ipsum electum et Hildesemensem Ecclesiam aggravant multipliciter et infestant, sicut ipsius electi et capituli Hildesemensis transmissa nobis conquestio patefecit. Prænominati etiam nobiles et ministeriales ipsius Ecclesie bona Hildesemensis Ecclesie, præbendas canonicorum et speciales redditus ipsorum et episcopales proventus præsentis anni, occasione et auctoritate præfati Conradi quondam episcopi recipiunt et detinent violenter. Præterea prædicti nobiles et ipsius Ecclesie ministeriales eidem quondam episcopo Hildesemensi faventes, ipsum electum non permittunt civitatem et castra et alia bona ad Hildesemensem Ecclesiam pertinentia pacifice possidere; imo impendentes præfato quondam episcopo contra Ecclesiam et electum et clerum Hildesemensem auxilium et favorem, ipsum a possessione castrorum et civitatis et aliorum bonorum prohibent et ei modis omnibus contradicunt. Nolentes igitur talia sub dissimulatione transire, quæ noscuntur contra mandata sedis apostolicæ attentari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte in obedientiæ virtute præcipimus quatenus, si verum est quod proponitur, præsumptos prædictos, nisi ad commonitionem vestram ablata Hildesemensi Ecclesie et electo restituerint universa et ab ipsius Ecclesie, electi et cleri indebita molestatione destiterint, tandiu nuntietis vinculo excommunicationis, sublato appellationis obstaculo, innodatos et terram eorum suppositam interdicto, et ad quemcunque locum devenerint, eis præsentibus divina prohibeatis officia celebrari, donec tam electo quam clero super præmissis idoneam satisfactionem impendant. **V**olentes etiam nihilominus et mandamus, ut nisi clerici et laici in Hildesemensi diocesi constituti præfato electo debitam reverentiam impendere curaverint et honorem, eos ad id, omni gratia et timore postpositis, districtione ecclesiastica, appellatione remota, cogatis. Volentes insuper ejusdem Ecclesie indeunitatibus et electi paterna sollicitudine præcavere, præsentium vobis auctoritate præcipimus quatenus quidquid de bonis ipsius Ecclesie præfatus quondam episcopus, postquam Herbipolensi episcopatu se non timuit immiscere, alienavit quomodolibet vel distraxit, auctoritate nostra, appellatione remota, denuntiantes irritum et inane, et quæ per eum ante, etiam cum episcopo esset, Ecclesie memoratæ irrationabiliter in feudata invenitis vel distracta, non obstante appellationis objectu, legitime revocetis; taliter mandatum nostrum,

A omni gratia et timore postpositis, exsequamini, quod sollicitudo vestra in Domino appareat commendanda, et non possitis de negligentia seu inobedientia reprehendi. Nullis lit. veritati et justitiæ, etc. Quod si omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Nonas Februarii, pontificatus nostri anno secundo.

CCLXXXIX.

IN SICHEN. ET DE VALLE BEATI GEORGII ABBATIBUS, ET PRÆPOSITO SANCTÆ MARIE IN HERFORDIA.

De præbendarum devolutione, nisi intra statutum a jure tempus conferantur.

(Laterani, xiv Kal. Martii.)

B Grave gerimus et indignum quod in multis Ecclesiis tam prælati quam subditi contra constitutiones canonicas temere venientes, easdem enervare præsumunt et, de quo dolemus non modicum, quæ pro Ecclesiarum utilitate a sanctis Patribus provida fuerunt deliberatione statuta, in detrimentum earum evacuare contendunt. Sane cum in Lateranensi concilio fuerit constitutum ut quoties ecclesiastica beneficia vacare contingit, si capitulum, ubi donatio spectat ad ipsum, infra tempus in eodem concilio diffinitum eadem conferre distulerit, per episcopum concedantur, et id, episcopo negligente, ad superiorem eorundem donatio devolvatur, mirati sumus non modicum et commoti quod venerabilis frater noster archiepiscopus et dilecti filii capitulum Magdeburgen. non habentes ad præmissa respectum, nec attendentes etiam quanta ex defectu personarum possint Ecclesiis [incommoda] provenire, maxime cum propter hoc divinum eis officium subtrahatur, præposituram et sex præbendas Ecclesie Magdeburgensis, cum per annum et ultra vacaverint, infra tempus sibi permissum non curaverunt idoneis personis assignare, propter quod ab N. scholastico ejusdem Ecclesie, ne quid ab eis fieret de præpositura jam dicta, ad nostram fuit audientiam appellatum. Licet autem ante adventum nuntiorum dicti archiepiscopi et ante adventum A. præpositi et N. scholastici canonicorum Magdeburgensis Ecclesie, ad nostram audientiam pervenisset quod donatio præposituræ et præbendarum ipsarum ad nos esset secundum statuta dicti concilii devoluta: quia tamen super his per eosdem nuntios in nostra fuit presentia aliquandiu litigatum, nobis plenius constitit de præmissis. Ut autem non possemus de negligentia reprehendi, qui prædictos archiepiscopum et capitulum dignos proinde redargutione censemus; volentes etiam, prout ad nos pertinet, præcavere ne ubi jura conduntur, ibidem injuriam patiantur, præposituram ipsam dilecto filio A. Sanctæ Mariæ ad gradus in Maguntia præposito, ejusdem Ecclesie Magdeburgensis canonico, viro provido et honesto (quem ex aliquanta conversatione, quam ad sedem apostolicam habuisse dignoscitur, credimus eodem beneficio non indignum; per cujus etiam industriam et potentiam utiliter poterit ipsius officium adim-

pleri), duximus conferendam, ipsu[m] in consistorio nostro de eadem per anulum investire curantes. Volentes autem prædictis archiepiscopo et capitulo, pro devotione quam ad nos et sacrosanctam Romanam Ecclesiam habere noscuntur, paterna sollicitudine respondere, eisdem duximus indulgendum ut ex illis sex præbendis dictus archiepiscopus duas et capitulum duas alias vice nostra, non sua, possint idoneis personis conferre; ita tamen quod si infra quadraginta dies post receptionem litterarum nostrarum id efficere forte neglexerint, vos, filii ablates, et magister P. scholasticus Maguntinus, quem vobis in hoc duximus adjungendum, auctoritate nostra tam illas quatuor quam alias duas, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, personis idoneis conferatis; ita quod si omnes his exsequendis nequiveritis interesse, dictus scholasticus, cum altero vestrum ea nihilominus exequatur. Cæterum si aliqui contra prædictam donationem nostram aut etiam factum vestrum, filii abbates et præposite de Herfordia, aliqua temeritate venire præsumperint, vos eos a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Provideatis autem attentius quatenus, si

A postquam ad nos est ipsius præposituræ donatio devoluta, super eadem aliquid fuerit attentatum, in irritum appellatione postposita reducatis. Nos autem prædicto archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis ut dicti præpositi nuntios in corporalem ejusdem possessionem suo nomine inducere non omitat. et eidem præposito, cum se prædictæ Ecclesiæ personaliter exhibuerit, stallum in choro et locum in capitulo juxta ipsius Ecclesiæ consuetudinem non differat assignare. Si vero prædictus archiepiscopus, quod non credimus, mandatum nostrum distulerit vel neglexerit adimplere, volumus et præsentium vobis auctoritate districte præcipimus quatenus vos id auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, exsequi minime postponatis. Cum autem præfatus B Al. pacificam ipsius Magdeburgensis præposituræ possessionem fuerit assecutus, liberum sit eis ad quos donatio præposituræ Sanctæ Mariæ ad Gradus, quam prius idem habuerat, pertinere dignoscitur, de ipsa præpositura quod canonicum fuerit ordinare. Quod si omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Martii, pontificatus nostri anno secundo.

STEPHANI BALUZII TUTELENSIS ADMONITIO AD LECTOREM.

Regestum hoc Innocentii III esse mutilum facile colligimus ex Annalibus Rogerii de Hoveden, qui cum narrasset ea quæ apud Innocentium isto anno egit Gilardus episcopus Menevensis pro restituenda veteri dignitate metropolitana Ecclesiæ Menevensis, demum addit eundem Gilardum sive Giraidum epistolam ab Innocentio ea de re scriptam ad Hubertum Cantuariensem archiepiscopum in ejusdem papæ Registro scribi procurasse ad perpetuam rei memoriam. Et tamen certum est epistolam illam non exstare in hoc secundo libro, quamvis anno 1199 data dicatur. Afferam autem ipsa Rogerii verba, ex quibus discemus mutilum esse, ut dictum est, hoc regestum, simulque intelligemus quid in illa Innocentii epistola, quæ hactenus latet, contineretur, ne quid hic, quantum fieri poterit, desideretur. « Eodem anno (1199) magister Gilardus Menevensis electus suscitavit controversiam super jure metropolitico Ecclesiæ Menevensis, jus ejusdem Ecclesiæ et pristinam metropolitani dignitatem coram domino Innocentio papa tertio et cardinalibus, videlicet Octoviano Ostiensi et.... Portuensi et Joanne Albanensis episcopis cardinalibus, et Jordano de Fossanova, et Sephedo, et Joanne de S. Paulo, et Joanne de Salerno, et Gratiano, et Hughelno, et Huguncione cardinalibus publice protestando. » Et infra: « Cujus rei occasione, et ad prædicti Gilardi instantiam jus Ecclesiæ suæ publice in curia Romana protestantis, Innocentius papa Hubertum Cantuariensem archiepiscopum super statu Menevensis Ecclesiæ et dignitate metropolitana litteris suis citavit. Quas etiam litteras prædictus Gilardus ad perpetuam rei gestæ memoriam in ejusdem papæ Registro scribi procuravit. Præcepit etiam idem papa prædicto archiepiscopo quatenus supradicto Giraldo Menevensi electo ita consecrationem impenderet quod sacramentum illicitum, quale extorquere solebant prædecessores sui ab episcopis Sancti David, scilicet de non proseguendo jure metropolitico contra Cantuariensem Ecclesiam, non exigeret, sed tantum canonicam obedientiam juxta communem formam faceret. Præcepit etiam idem papa Lincolnensi, Dunelmensi, et Eliensi episcopis quod si archiepiscopus Cantuariæ supradictum Gilardum consecrare differret, ipsi apostolica auctoritate freti illum consecrare non differrent. » Hactenus Rogerius de Hoveden. Vanum porro, ut hoc etiam dicamus, et inutilem fuisse hunc Gilardi conatum docet Gervasius monachus Doroberniensis in Actibus Pontificum Cantuariensium, ubi ait Hubertum Cantuariensem archiepiscopum cassasse ambitionem Gilardi, qui Menevensis Ecclesiæ in curia Romana se dicebat electum, et alium sacravisse canonicè electum. Unde colligimus paritum non fuisse litteris Innocentii, quæ per subreptionem impetratæ fuerant.

Itaque cum vel ex hoc loco constet hunc regestorum Innocentii, III librum esse imperfectum, quem aliunde videmus rudem ferè indigestamque molem esse, prout hactenus editus est, cum eadem interdum epistolæ bis illic descriptæ reperiantur ad verbum, rem non inutilem nec ingrati viris eruditis et istarum rerum studiosis me facturum putavi, si quemadmodum in fine libri primi nonnullas epistolas addidi quæ in superioribus editionibus non exstabant, ita in istius fine nonnullas adderem quæ hactenus cum Innocentii III epistolis editæ non sunt, quæ vero pertinent ad secundum annum pontificatus ejusdem Innocentii. Earum nonnullas eruiimus ex tabulariis ecclesiarum ac monasteriorum, alias ex lucubrationibus clarissimorum virorum Odorici Raynaldi Joannis Launoii, Ferdinandi Ughelli, Joannis Mariæ Campi, Joannis Lucii Dalmatini et Petri Garitelli.

Sed et illud te monendum existimavi, lector, constitutionem pro Judæis, quæ in hac editione nostra numero 302 notata reperitur, editam fuisse a Materno Cholino in fine libri secundi, monito interim lectore non exstare in aliis editionibus. Nos, non antiquitatem editionis, sed ordinem temporum secuti, eam in loco reposuimus quem nunc occupat in hac editione.

Demum, ne quis offendatur quod in fine istius libri non edidimus juramenta comitis Hildebrandini et

Patri praefecti Urbis. quae ad calcem hujusce libri retulerat idem Cholinus, moneo illa a me relata esse supra in appendice libri primi, ea de causa, quod ad annum primum pontificatus Innocentii pertineant citra controversiam.

CCXC.

UNIVERSIS PRAELATIS ET CLERICIS DIOECESIS
PINNENSIS.

Ut episcopo suo respondeant de decimis mortuariis et oblationibus.

(Laterani, Id. Martii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis universis Ecclesiarum praelatis et clericis Ecclesiae Pennensi lege dioecesana subjectis, salutem et apostolicam benedictionem.

Significavit nobis venerabilis frater noster Pennensis episcopus quod non sibi de decimis et mortuariis, oblationibus et aliis justitiis respondetis. Quia vero fratres coepiscopos nostros specialiter volumus in suo jure tueri, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus et districte praecipimus quatenus ei, sicut dioecesano vestro de decimis, mortuariis, oblationibus et de universis justitiis episcopalibus, sicut canonica sancit auctoritas, curetis sine diminutione qualibet respondere, non obstante si ea sibi vel praedecessoribus ejus aliquando per laicalem potentiam subtraxistis. In causis etiam matrimonialibus, poenitentis homicidiorum et oppressionum insontium et in aliis etiam quae praeter ipsius fieri auctoritatem non habent episcopalem, vobis jurisdictionem nullatenus usurpetis. Alioquin, sententiam quam propter hoc in vos rationabiliter tulerit, faciemus, auctore Domino, rationabiliter observari.

Datum Laterani, Idib. Martii, pontificatus nostri anno secundo.

CCXCI.

ILDEBRANDO EPISCOPO VULTERRANO.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, ix Kal. Aprilis.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri ILDEBRANDO Vulterrano episcopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Quae ad Ecclesiarum augmentum a principibus saecularibus aut viris ecclesiasticis indulgentur, gratanter admittimus et gratis apostolicae sedis praesidio communimus. Quod circa te ac Ecclesiam Vulterranam tanto libentius adimplemus, quanto te nobis et Ecclesiae Romanae fidiorem invenimus

A et in pluribus tuam sumus devotionem experti. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis justis precibus annuentes, libertates, immunitates, dignitates et jurisdictiones tibi et Ecclesiae Vulterranensi a principibus sive a quibuscunque personis ecclesiasticis vel saecularibus provida deliberatione concessas ratas esse decernimus et mandamus in posterum inviolabiliter observari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae concessionis paginam infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

B Datum Laterani, ix Kal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

CCXCII.

WILLELMOD BIERIA PRESBYTERO.

Recipitur sub protectione apostolica.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

(143) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio W. DE BIERIA presbytero, salutem et apostolicam benedictionem.

C Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetae pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos, tanquam pia mater, suae protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecte in Domino filii, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis quae in praesentiarum rationabiliter possides, aut in futurum justis modis, praestante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem ecclesiam de Franchart, cum decimis, redditibus, censu, possessionibus et omnibus pertinentiis suis, sicut eam juste possides et quiete, auctoritate tibi apostolica confirmamus et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc.

Datum Laterani, iv Kal. Maii, pontificatus nostri anno secundo.

Epistola 293, ad archiepiscopum Maguntinum, episcopum Sabinensem; et 294, ad universos tam ecclesiasticos quam saeculares principes Alamaniae, de electione imperatoris, spectant ad Registrum Innocentii III super negotio Romani imperii, quod ad calcem Regestorum Jamus. De hoc nos monuit Baluzius in Praefatione inquit: « Nos tamen, quia Regestum illud (*De negotio imperii*) non habebamus eo tempore quo secundus liber recusus est, in illum coniecimus priores duas epistolas libri *De negotio imperii*, quas invenimus in Annalibus Odorici Raynaldi. » Has ergo litteras habet lector citati Registri numm. 1 et 2. EDIT. PATR.

(145) Vide Stephan. Tornac. epist. 176.

CCXCV.

EPISCOPO VERCELLIENSI ET ABBATI DE LUCEDIO.

Eis committitur causa quædam Mediolanensis.

(Laterani, 1x Kal. Junii.)

(144) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Vercellensi episcopo et dilecto filio abbati de Lucedio, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum causam quæ inter dilectos filios abbatem et monachos ex una parte, et præpositum et canonicos Sancti Ambrosii Mediolanensis ex altera, super interdicto et quibusdam aliis vertitur, procuratoribus partium apud sedem apostolicam constitutis, de voluntate ipsorum dilectis filiis I. archidiacono Mediolanensi, Sancti Joannis Papiensis et Sancti Joannis de Trenno præpositis commiserimus terminandam, ipsi, quemadmodum nobis suis litteris intimarunt, cum non possent adinvicem concordare, partes ab observatione sui iudicii absolventes, ad eos negotium integrum remiserunt; quod ab abbate et monachis memoratis coram dilecto filio nostro I. tituli Sancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinali, cui partes commisimus audiendas, sub forma qua fuerat primis iudicibus delegatum, committi personis aliis petebatur; parte altera contrarium postulante. Quia vero nihil est rationabiliter allegatum quare circa præmissam commissionem de communi partium voluntate impetratam mutare aliquid deberemus, cum circa negotium ipsum nihil fuerit immutatum, volentes ut finis litibus imponatur, causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes quatenus juxta tenorem prioris commissionis in negotio ratione prævia procedatis.

Datum Laterani, 1x Kal. Junii, pontificatus nostri anno. secundo.

CCXCVI.

JOANNI PRIORI DE MARIADURA EJUSQUE FRATRIBUS,
TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, 1v Non. Julii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis JOANNI priori domus quæ est in loco qui Mariadura dicitur ejusque fratribus tam presentibus quam futuris in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod rationi et honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libentium desiderii congruum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus et prædecessorum nostrorum felicitatis memoriæ Calixti, Innocentii, Cælestini, Anastasii, Adriani, Alexandri, Lucii, Urbani, Clementis et Cælestini Romanorum pontificum vestigiis inhaerentes, hospitalem domum quæ est in loco qui Mariadura vocatur, quam nobilis vir Gandulfus et uxor ejus Gisla beato Petro devotionis intuitu obtulerunt, in qua Domino deservitis, sub

(144) Vide tom. IV. *Ital. sac.* pag. 1089.

A beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus: statuentes ut præfata domus tam ab episcoporum quam aliarum ecclesiarum vel sæcularium personarum sit gravamine libera et in eodem statu libertatis sub Principis apostolorum Petri et nostra protectione ac tutela permaneat. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona, tam ex dono prædicti, Gandulfi et uxoris illius Gislæ, quam aliorum Dei fidelium concessione vel oblatione, idem hospitale in præsentiarum juste et canonice possidet aut in futurum, Deo propitio, rationabiliter poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et eidem hospitali ad sustentationem peregrinorum ac pauperum Christi firma et illibata permancant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis, ecclesiam videlicet Sancti Leonardi de Cario, hospitale quod dicitur fontana Theodorici. Auctoritate quoque apostolica interdiximus ut de laboribus quos propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis vestrorum animalium nullus omnino clericus sive laicus a vobis decimas extorquere præsumat. Ordinationes sane presbyterorum vel clericorum vestrorum a Placentino accipietis episcopo; si tamen catholicus fuerit et ea vobis gratis et absque molestia voluerit exhibere. Alioquin, pro eodem sacramento catholicum, quem malueritis, præsulem adeatis. Libertates præterea et immunitates, nec non antiquas et rationabiles consuetudines domui vestræ concessas et hæcenus observatas, ratas habemus et eas futuris temporibus illibatas manere sancimus. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi clericus quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum providerint eligendum. Ad indicium autem quod domus vestra proprie ad jus beati Petri pertineat, nobis nostrisque successoribus tres libras ceræ annis singulis persolvatis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, etc.

Ego Innocentius catholicae Ecclesiae episcopus.

Ego Octavianus Velletrensis et Ostiensis subscripsi.

Ego Petrus Portuensis episcopus.

Ego Joannes Albanus episcopus.

Ego Pandolphus Basilicæ XII Apostolorum presbyter cardinalis.

Ego Petrus S. Cæcilie presb. cardinalis.

Ego Guido tit. S. Mariæ presb. cardinalis.

Ego Hugo presb. card. S. Martini.

Ego Joannes S. Stephani in Cælio monte presb. cardinalis.

Ego Soffredus S. Prædix presb. cardinalis.

Ego Bernardus S. Petri ad Vincula presbyter cardinalis.

Ego Joannes tit. Sanctæ Priscæ presbyter cardinalis.

Ego Bernardus tit. S. Marcelli presb. cardinalis.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis.

Ego Gregorius S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis.

Ego Gregorius Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconus cardinalis.

Ego Gregorius S. Georgii ad velum aureum diaconus cardinalis.

Ego Nicolaus S. Mariæ in Cosmendis diac. cardinalis.

Ego Cencius S. Lucæ in Orthea diaconus cardinalis.

Ego Hugo S. Eustachii diac. cardinalis.

Datum Laterani, per inanium Raynaldi archiepiscopi Acheruntinij, cancellarii vicem agentis, iv Nonas Julii, indictione ii, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo.

CCXC VII.

GUILLELMO DOMINO DE MONTEPESSULANO.

Recipitur sub protectione sedis apostolicæ.

(Laterani, vi Id. Julii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, nobili viro GUILLELMO domino de Montepessulano, salutem et apostolicam benedictionem.

Sancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius diligere consuevit. Eapropter, dilecte in Domino fili, devotionem quam erga beatum Petrum et nos ipsos habere dignosceris attendentes, personam tuam, cum omnibus bonis quæ nunc rationabiliter possides, aut in futurum justis modis poteris adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti patrocinio communimus.

Datum Laterani, vi Idus Julii, pontificatus nostri anno secundo.

CCXC VIII.

EIDEM.

Significat se mittere legatum adversus hæreticos.

(Laterani, vi Id. Julii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro GUILLELMO domino Montispessulani, salutem et apostolicam benedictionem.

Litteras nobilitatis tuæ per dilectum filium R. subdiaconum nostrum, Massiliensem præpositum, de illis partibus redeuntem, nobis directas, debita benignitate recepimus, gaudentes in Domino quod præclaræ mentis progenitores tuos, quos in devotione apostolicæ sedis jugiter permansisse opera quæ fecerunt certis indiciis protestantur, in hac parte non solum imitari niteris, sed præire. Unde propositum tuum dignis laudibus commendamus. Nos igitur te, sicut charissimum filium, volentes iadesinenter de virtute ascendere in virtutem, devotionem tuam, pro his quæ hactenus ad honorem apostolicæ sedis et nostrum bene gessisti, copiosa gratiarum actione prosequimur. Et quoniam postu-

lasti a nobis ut ad destruendam hæreticam privatam illuc legatum a nostro latere mitteremus, et te redderemus protectione apostolica præmunitum, fecimus quod petiisti et virum quem invenimus secundum cor nostrum, fratrem Rainerium, hominem religiosum, timentem Deum, illuc duximus destinandum.

Datum Laterani, vi Idus Julii, pontificatus nostri anno secundo.

CCXCIX.

TINIENSI ET SCARDONENSI EPISCOPI ET ABBATI TRAG

De electione episcopi Farenensis.

(Laterani, iv Id. Julii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Tiniensi et Scardonensi episcopis et dilecto filio abbati Traguriensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Constitutus in præsentia nostra venerabilis frater noster M., dictus Farenensis episcopus, sua nobis assertionem monstravit quod, cum venerabilis frater noster N. Farenensis episcopus electus fuisset in archiepiscopum Jadertinum, asserens electionem suam fuisse per sedem apostolicam confirmatam, ad Jadertinam transivit Ecclesiam et in ea tanquam archiepiscopus ministravit. Postmodum autem ad Farensem accedens Ecclesiam, cepit de substituendo sibi in eadem Ecclesiam pastore tractare, volens in eam intrudere M. diaconum Ecclesiæ Jadertinæ, principe terræ alium ibidem intrudere moliente. Propter quod clerus et populus Farenensis convenientes in unum, credentes dictum episcopum ad Jadertinam Ecclesiam auctoritate sedis apostolicæ transivisse, dictum M. in pastorem concorditer elegerunt; et electionem factam dilectis filiis Spalat. capitulo præsentantes, eam confirmari obtinuerunt, et electum suum per suffraganeum [suffraganeos] Spalat. Ecclesiæ consecrari. Postmodum autem præfatus N. Farenensis episcopus a nobis ad venerabiles fratres nostros Polensem, Absalensem et Arbensem episcopos litteras impetravit; a quibus licet propter causam suspicionis idem episcopus appellasset, ipsi nihilominus, sicut et [ei] fuit in via suggestum, excommunicationis sententiam protulerunt; propter quod ipsum ad sedem apostolicam venientem fecimus ad majorem cautelam absolvi. Constitit autem nobis quod licet dictus N. postulatus fuerit in Ecclesiam Jadertinam, postulatio tamen ejus nondum fuit per sedem apostolicam approbata. Suggestum etiam nobis fuit per litteras et nuntios ejus quod cum Jadertum, unde oriendus fuerat, ad domum propriam accessisset, et in Jadertina Ecclesia non tanquam archiepiscopus sed tanquam archidiaconus ministraret, dictus M. in locum viventis irrepsit, et in Farensem Ecclesiam temere se permisit intrudi. Propter quod de mandato nostro per memoratos episcopos excommunicationis fuit vinculo innodatus. Quia vero, sive memoratus episcopus temere transiverit ad Ecclesiam Jadertinam, sive ipsam tanquam ipsius archidiaconus visitarit ante quam Farenensis

Ecclesia fuisset ab eo auctoritate sedis apostolicæ A absoluta, per electionem canonicam alium sibi episcopum non poterat copulare, eidem episcopo dedimus in mandatis ut a Farenſi Ecclesia omnino recedat nec se nomet Farenſem episcopum, sed ad Spalat. canonicam, unde assumptus fuerat, si voluerit, revertatur. Quia vero Farenſis Ecclesia, justo forsitan errore decepta, credens videlicet episcopum ad Jadertinam Ecclesiam de mandato Ecclesiæ Rom. transisse, in hunc contulit sua vota, et ipse occasione simili circumventus consensit in eam; discret. vestræ per ap. scripta mandamus quatenus, subl. app. obst., inquiratis diligentius veritatem, si præfatus N. Farenſis episcopus postulationem suam asseruit per sedem apostolicam approbatam, si ad Jadertinam Ecclesiam omnino transivit, si in ea se habuerit ut electus, si de substituendo sibi pastore in Ecclesia Farenſi tractavit; ut de his et aliis per litteras vestras certiores effecti, melius in ipso negotio procedamus. Quod si omnes his exsequendis nequiveritis interesse, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

Datum Laterani, iv Idus Julii, pontificatus nostri anno secundo.

CCC.

CAPITULO SPALATENSI.

De eodem argumento.

(Laterani, ii Id. Julii.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis capitulo Spalatensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum venerabilis frater noster M., dictus Farenſis episcopus, venerabilem fratrum nostrum N. Farenſem episcopum asserentem postulationem suam esse per sedem apostolicam approbatam transisse proponat ad Ecclesiam Jadertinam et in ea ut archiepiscopum ministrasse et in Farenſi Ecclesia alium sibi substituere voluisse, se vero ad Farenſis Ecclesiæ regimen fuisse, illo transeunte, vocatum, præfatus vero N. episcopus ad civitatem Jadertinam, unde fuerat oriundus, non transisse sed accessisse proponat, et in ea se non archiepiscopum sed archidiaconum ministrasse, ac dictum M. Farensem se in Ecclesia Farenſi fecisse intrudi, et nos inquisitionem horum duxerimus committendam, sollicite volumus præcaverè ne interim in eadem Farenſi Ecclesia aliquid in spiritualibus vel temporalibus detrimentum incurrat. Ipsam ergo vestræ sollicitudini committentes donec aliud statuamus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus taliter ipsi providere curetis quod occasione controversiæ hujus aliquod dispendium non incurrat.

Datum Laterani, ii Idus Julii, pontificatus nostri anno secundo.

CCCI.

EPISCOPO, DECANO ET CAPITULO PARIENSI
Confirmatur compositio inita inter archidiaconum Paris. et abbatissam de Cala.

(Laterani, Kal. Decembris.)

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo et dilectis filiis decano et capitulo Parisiensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum a nobis petitur quod justum est et honestum, tam vigor æquitatis quam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter vestris justis postulationibus inclinati, compositionem factam inter dilectum filium Mauricium archidiaconum Ecclesiæ vestræ et dilectas in Christo filias Emelinam abbatissam et conventum Scalensis [Caleasis] Ecclesiæ super procuratione ipsius archidiaconi et quibusdam gravaminibus quæ ipsæ ab eo sibi et suæ illata Ecclesiæ asserebant, sicut rationabiliter et sine pravitate facta est ab utraque parte recepta, ratam habemus et auctoritate apostolica confirmantes, præsentis scripti patrociniò communimus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Laterani, Kalendis Septembris, pontificatus nostri anno secundo.

CCCII.

CONSTITUTIO PRO JUDEIS.

(Laterani, xvii Kal. Octobris.)

(145) Licet perfidia Judæorum sit multipliciter improbanda, quia tamen per eos fides nostra veraciter comprobatur, non sunt a fidelibus graviter opprimendi, dicente propheta: *Ne occideris eos, ne quando obliviscantur legis tuæ, ac si diceretur apertius: Ne deleveris omnino Judæos, ne forte Christiani legis tuæ valeant oblivisci, quam ipsi non intelligentes, in libris suis intelligentibus repræsentant.* Sicut ergo Judæis non debet esse licentia in synagogis suis, ultra quam permissum est lege, præsumere, ita in his quæ sunt illis concessa, nullum debent præjudicium sustinere. Nos ergo, licet in sua magis velint duritia perdurare quam vaticinia prophetarum et legis arcana cognoscere atque ad Christianæ fidei notitiam pervenire, quia tamen nostræ postulanti defensionis auxilium, ex Christianæ pietatis mansuetudine, prædecessorum nostrorum felicitatis memoriæ Calixti, Eugenii, Alexandri, Clementis et Cælestini Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, ipsorum petitionem admittimus, eisque protectionis nostræ clypeum indulgemus. Statuimus enim ut nullus Christianus invitos vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat; sed si eorum quilibet sponte ad Christianos, fidei causa confugerit, postquam voluntas ejus fuerit patefacta.

(145) Vide cap. *Sicut Judæis*, De Judæis.

sine qualibet efficiatur calumnia Christianus. Veram quippe Christianitatis fidem habere non creditur qui ad Christianorum baptismum non spontaneus sed inuitus cognoscitur pervenire. Nullus etiam Christianus sine potestatis terræ iudicio personas eorum nequiter lædere vel res eorum violenter auferre præsumat, aut bonas quas hactenus in ea, in qua habitant regione, habuerint, consuetudines immutare. Præterea, in festivitatum suarum celebratione quisquam sustibus vel lapidibus eos ulla tenus non perturbet, nec aliquis ab eis indebita servitia exigere vel extorquere contendat, nisi ea quæ ipsi præteritis facere temporibus consueverunt. Ad hæc, malorum hominum pravitate et avaritiæ obviante, decernimus ut nemo cœmeterium Judæorum mutilare audeat vel minuere, sive obtentu pecuniæ corpora effodere jam humata. Si quis autem decreti huius tenore cognito temere, quod absit! contraire tentaverit, nisi præsumptionem suam condigna satisfactione correxerit, excommunicationis ultione plectatur. Eos autem duntaxat huius protectionis præsidio volumus communiri qui nihil machinari præsumperint in subversionem fidei Christianæ.

Dat. Laterani, per manum Raynaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, xvii Kal. Octobris, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno 1199, pontificatus vero domini Innocentii papæ tertii anno secundo.

CCCIII.

ABBATI ET CONVENTUI VEZELIACENSIS.

Concedit indulgentiam quadraginta dierum.

INXOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati et conventui Virziliacensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet is de cuius munere venit ut sibi a fidelibus suis digne ac laudabiliter serviatur, multo eis maiora retribuatur quam valeant promereri; desiderantes tamen reddere Domino populum acceptabilem, ipsos ad bene serviendum ei quasi quibusdam illectivis muneribus, indulgentiis scilicet et remissionibus, invitamus. Cupientes igitur ut monasterium vestrum, ubi venerandum corpus beatæ Mariæ Magdalenzæ innumeris coruscans miraculis sub celebri custodia venerabiliter conservatur, congruis debeat honoribus frequentari, omnibus vere poenitentibus et confessis qui ad monasterium ipsum in solemnitate ipsius sanctissimæ dominæ ac octo diebus sequentibus causa devotionis accesserint annuatim, de omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, quadraginta dies de injuncta eis poenitentia annis singulis misericorditer relaxamus.

Datum apud Sanctum Stephanum, Nonis Novembris, pontificatus nostri anno secundo.

CCCIV.

GRUMERIO EPISCOPO PLACENTINO.

De confirmatione privilegiorum.

(145) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei

(145) Vide supra epist. 111.

PATROL. CCXIV.

A venerabili fratri GRUMERIO Placentino episcopo eoque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

In eminenti apostolicæ sedis specula divina disponente clementia constituti, fratres nostros episcopos et illos præcipue qui honestate atque religione polere noscuntur, debemus ampliori charitatis affectu diligere, et commissas sibi Ecclesias attentius confovere, ut tanto diligentius injunctum sibi ministerium peragere studeant, quanto se cognoverint apud Romanam Ecclesiam majorem gratiam invenisse. Eapropter, venerabilis in Christo frater episcope, tuis justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam Placentinam Ecclesiam, cui Deo auctore præesse dignosceris, prædecessorum nostrorum fel. B. mem. Paschalis, Adriani et Alexandri Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascunque possessiones, quæcunque bona, eadem Ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Monasterium S. Savini cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis; monasterium Sancti Sepulchri cum cellis et pertinentiis suis; monasterium Sancti Benedicti, quod olim vocatum est Sancti Marci, cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis; monasterium Sancti Alexandri cum omnibus pertinentiis suis; monasterium Sancti Gregorii cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis; monasterium Sancti Syri, quod est puellarum; monasterium de Montebello cum ecclesiis et pertinentiis suis; monasterium Sanctæ Mariæ de Columba, monasterium Sancti Salvatoris de Pulsano cum abbatum consecrationibus et clericorum ordinationibus; infra civitatem Parmensem, ecclesiam Sancti Vitalis cum omnibus pertinentiis suis; in Parmensi episcopatu, plebem quæ vocatur Basilica Julianæ, cum omnibus capellis et pertinentiis suis; ecclesiam de Gusernan cum omnibus pertinentiis suis, ecclesiam de Portu Aberæ, plebem de Palatio Apiniani cum omnibus capellis et pertinentiis suis, et Capellam Cremæ ad eandem plebem pertinentem; ecclesiam Sanctæ Mariæ de Columba, ecclesiam Sancti Salvatoris de Ponzan; infra civitatem Placentinam, ecclesiam Sancti Antonini cum omnibus ecclesiis et pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Euphemiz cum capella et pertinentiis suis, ecclesiam Sanctæ Mariæ in Gariverti, ecclesiam Sancti Olderici, ecclesiam Sanctæ Brigidæ, ecclesiam Sancti Gervasii, ecclesiam Sancti Protasii, ecclesiam sanctorum apostolorum Philippo et Jacobi, quæ vocatur Sancti Salvatori, ecclesiam Sanctæ Agathæ, ecclesiam Sancti Andree, ecclesiam Sancti Andree de Cavaniola, ecclesiam

Sancti Sylvestri, ecclesiam Sancti Laurentii, ecclesiam Sancti Ægidii, cum hospitali de Misericordia, quod sibi adjacet; ecclesiam de monte Sanctæ Christianæ in parochia de Veirone, ecclesiam Sancti Cypriani in plebatu de Bronna, ecclesiam Sancti Germani, cum hospitali sibi adjacente, in plebatu de Glastegio. Cæteræ quoque per Placentinam parochiam constitutæ ecclesiæ, cum capellis et decimis suis, quæ in præsentem ad jus ejusdem Placentinæ Ecclesiæ pertinere noscuntur, sub tua semper tuorumque successorum episcopali provisione permanent. Præterea, ad exemplar supramemorati Paschalis et fel. mem. Innocentii, Adriani et Alexandri Romanorum pontificum, statuimus et præsentem decreto sancimus ut clerici infra civitatem seu parochiam Placentinam ad beati Sixti Ecclesiam pertinentes, tibi tuisque successoribus episcopalis juris obnoxii habeantur; videlicet ut a vobis ordinationem suscipiant, vocati ad concilium veniant et de regimine populi dispositiones vestras custodiant, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum infra parochiam Placentinam a te vel tuis catholicis successoribus tempore opportuno recipiant, siquidem gratiam et communionem apostolicæ sedis habueritis, et ea gratis ac sine pravitate volueritis exhibere. Supradictorum quoque prædecessorum nostrorum hominem. Paschalis, Adriani, et Alexandri Romanorum pontificum vestigia imitantes, monasterium beati Pauli de Mezano, cum cellis vel ecclesiis quas in parochia Placentina possidet, tibi tuisque successoribus episcopali jure subditum perpetuo manere sancimus, ut ejusdem monasterii abbas quicumque successerit, per vos futuris temporibus benedictionem ordinationis accipiat, et tam ipse quam qui sub eo sunt clerici ad synodum vestram venire non renuant, sicut hactenus est obtentum. Ejusdem quoque loci quilibet clerici vel monachi per vestrum ministerium ad sacros ordines promoveantur, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum in ipso monasterio, sive in cellis ejus aut ecclesiis in vestra parochia constitutis, a vobis suscipiant, siquidem gratiam atque communionem apostolicæ sedis habueritis, et ea gratis ac sine pravitate volueritis exhibere. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum, fas sit, etc.

Ego Innocentius catholicæ Ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Conradus Maguntinus archiepiscopus et Sabinus episcopus subscripsi.

Ego Octavianus Ostiensis et Velletrensis episcopus subscripsi.

Ego Petrus Portuensis et S. Ruffinæ episcopus subscripsi.

Ego Joannes Albanensis episcopus subscripsi.

Ego Panduphus Basilicæ XII apostolorum presbyter cardinalis subscripsi.

(144) Vide supra epist. 272.

A Ego Petrus tit. S. Cæciliæ presb. card. subscripsi.
Ego Guido S. Mariæ Trans Tiberim tit. Cal. st. presb. card. subscripsi.

Ego Hug. presbyter cardinalis S. Martini tit. equitii subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Stephani in Cælio monte presb. card. subscripsi.

Ego Soffredus tit. S. Præxedis presb. card. subscripsi.

Ego Bernardus S. Petri ad Vincula presb. card. tit. Eudoxiæ subscripsi.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card. subscripsi.

Ego Gerardus S. Adriani diac. card. subscripsi.
Ego Gregorius S. Mariæ in Porticu diac. card. subscripsi.

B Ego Nicol. S. Mariæ in Cosmedin. diac. card. subscripsi.

Ego Gregorius S. Angeli diac. card. subscripsi.

Ego Hugo S. Eustachi diac. card. subscripsi.

Datum Laterani, per manum Raynaldi Acheruntini archiepiscopi, cancellarii vicem agentis, VII Idus Novembris, indictione II, Incarnationis Dominicæ anno MCXCIX, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno secundo

CCCV.

ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET UNIVERSIS ECCLESiarUM EXEMPTARUM PRÆLATIS IN PROVINCIA ROTHOMAGENSIS CONSTITUTIS.

*De subsidio terræ sanctæ.
(Laterani, Non. Januarii.)*

(144) INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbatibus, prioribus et universis Ecclesiarum exemptarum prælatis in Rothomagensi provincia constitutis, salutem et apostolicam benedictionem.

Formam apostolicæ constitutionis nuper salubriter editam pro subsidio terræ sanctæ ex litteris quas in singulas provincias destinamus intelligere poteritis evidenter. Monemus igitur devotionem vestram et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta in virtute Spiritus sancti sub divini iudicii obtestatione præcipiendo mandamus, quatenus ad citationem diœcesanorum episcoporum, quam per eos non sua sed nostra fieri auctoritate mandamus, devote ac humiliter accedentes, juxta formam in litteris nostris expressam quadragesimam saltem omnium ecclesiasticorum reddituum et proventuum vestrorum in terræ sanctæ subsidium convertatis, ut ejus sitis remissionis participes quam propter hoc aliis indulgemus. Alioquin, contemptum nostrum imo Redemptoris in vos tanto severius curabimus vindicare, quanto vos specialius diligimus, et in charitatis operibus vos volumus prævenire.

Datum Laterani, Nonis Januarii, pontificatus nostri anno secundo.

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM LIBER TERTIUS ⁽¹⁾

PONTIFICATUS ANNO III, CHRISTI 1200.

I.

N... [*forte* EPISCOPO ELIENSI, ABBATI SANCTI EDMUNDI, ET PRIORI CANTUARIENSI].

De negotio episcopi Glastoniensis cum monachis Glastoniensibus (2).

(Laterani.)

(*Desunt nonnulla*)... Prædictarum Ecclesiarum similitudinem disponatis. Ne autem inter eundem episcopum vel successores ipsius et priorem et conventum Glastonienses, scandalum in posterum suscitetur, ecclesias quæ in possessionibus episcopo assignatæ fuerint, ad episcopum; quæ autem in possessionibus monachis assignatæ extiterint, statutis ad monachos pertinere; mandatum apostolicum super his omnibus, infra trium mensium spatium, post susceptionem præsentium, sublato appellationis obstaculo, efficaciter implenturi (3). Quod si, forsitan, memoratus episcopus, infra terminum ipsum, quacunque occasione detentus, in angliam vel noluerit vel non potuerit transfretare, vos nihilominus ad Glastoniensem Ecclesiam accedatis, et de iis quæ ad ordinationem ejus pertinent, tam ibidem quam in Ecclesiis, ad quarum similitudinem eam ordinari mandavimus, diligentius inquirentes, tam rei veritatem quam vestrum consilium super expressis capitulis nobis plenius intimetis. Monachos autem, qui de eadem ecclesia fuerunt per eundem episcopum vel per suos violenter ejecti, nisi episcopus, ad commotionem vestram, eos duxerit revocandos, ad loca sua restituere, sublato appellationis obstaculo, procuretis; facientes tamen eidem episcopo satisfieri competenter et obedientiam et reverentiam debitam, tanquam suo pontifici, exhiberi. Illos vero,

(1) *Decretalium Collectionem*, a Rainerio diacono concinnatam, quam ad supplendum hujus libri defectum Baluzius hic loci exhibet, ad calcem Regestorum amandamus. EDIT. PATR.

(2) Fragmentum hoc epistolæ Innocentii concordat cum epistola, in Regesto, 90, lib. v, data Velletri. viii Kal. Octobris, an 3. Proinde iisdem veri-

A qui manus in eos temerarias injecerunt, tandiu, appellatione remota, nuntietis, sicut excommunicatos, ab omnibus arctius evitandos, donec passis injuriam satisfecerint competenter et, cum vestrarum testimonio litterarum, ad sedem venerint apostolicam absolvendi. Ad hæc, dilectum filium nostrum Herbertum, monachum Glastoniensem, quem, in præsentia nostra, ipsorum negotia fideliter et sollicitè cognovimus procurasse, ipsis in procuratorem concedimus, nisi omnes monachi ejusdem Ecclesiæ, infra octo dies, post susceptionem litterarum nostrarum, alium sibi procuratorem idoneum communiter et concorditer duxerint eligendum; quem ad agenda negotia monasterii, tam extra quam intus, et coram vobis præcipue, in hac causa, tanquam procuratorem recipere procuretis, competentes per censuram ecclesiasticam quoslibet, appellatione remota, qui procuratorem ejus vel alia mandata nostra, præsumpserint impedire. Ad hæc, noveritis nos eidem episcopo inhibuisse districtius ne aliquid amplius exigat, vel detineat, de bonis Glastoniensis Ecclesiæ, quam quod ipsis decrevimus assignari.

Datum Laterani

II.

ARCHIEPISCOPO SPALATENSI.

Mandat ut Nicolaum, Farensem episcopum, qui avos nondum in sacris ordinibus constitutos, in episcopos, in provincia Spalatensi, eligi fecerat, excommunicatum publice nuntiet.

(Laterani, 11 Id. Octobris.)

Ex parte tua fuit in audientia nostra propositum, quod Nicolaus, quondam Farenensis episcopus (4), ad duos episcopatus, positos in provincia Spalatensi, duos eligi fecit, adhuc in minoribus ordinibus con-

similiter ambæ inscriptæ fuerunt, scilicet episcopo Eliensi, abbati sancti Edmundi et priori Cantuariensi.

(3) Vide infra, lib. v, epistola jam citata.

(4) De Nicolao, quondam Farenensi episcopo, qui, in epistola proxime sequenti, Jadertinam Metropolim invasisse dicitur, nihil apud Ughellum in serje

stitutos; et, in Jadertina provincia, post latam in eum suspensionis sententiam, quosdam ad ordines non erubuit promovere. Cum igitur contemptus hujusmodi relinqui non debeat impunitus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus eos, quos in tua provincia taliter eligi fecit, donec apostolico se conspectui præsentarint, et illos quos ordinavit suspensus, si scienter a suspenso ordines receperint, donec super hoc aliquid statuamus, ab officio et beneficio, sublato appellationis impedimento, suspendas. Ipsum autem Nicolaum, tu ex suffraganei tui, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, per universam Spalatensem provinciam, excommunicatum publice nuntietis et per Jadertinam provinciam facialis publice nuntiari; adjicientes, quod, nisi resipuerit infra mensem, non solum a dignitate, verum etiam ab ordinibus deponetur.

Dat. Later., 11 Id. Octob..

III (5).

HEMMERADO, REGI HUNGARORUM.

*Significat quas penas in hæreticos statuerit, ac mandat, ut eos ac banum Culinum, hæreticorum fau-
torem, insequatur, et ab Hungariæ regno, bonis eorum publicatis, proscribat.*

(Laterani, v Id. Octobris.)

Cum ad vindictam malefactorum et laudem honorum, materialis usum gladii et terrenum a Domino acceperis potentatum, sic collati tibi regni regimen moderari teneris, ut et orthodoxos, quantum tibi concesserit Dominus, in fide catholica foveas, et hæreticorum audaciam, qui sententiam ecclesiasticæ severitatis eludunt, concessa tibi cœlitus jurisdictione, compeasas. Ipsi etenim, doctrinam evangelicam et apostolicam depravantes, in occulto perversa dogmata dogmatizant, incedentes exterius in vestibus ovium, ut, tanquam lupi rapaces, oves Christi diripiant et dispergant, non sitientes mortem corporum, sed perniciem potius animarum. Licet autem, contra homines hujusmodi pestilentes, diversa, diversis temporibus, emanaverint instituta, nos tamen, de communi fratrum nostrorum consilio, de archiepiscoporum quoque et episcoporum existentium apud apostolicam sedem assensu, districtius inhibere curavimus, ne quis Hæreticos receptare, defendere aut ipsos fovere vel credere quoquo modo præsumat; decreto nostro firmiter statuentes ut, si quis aliquid horum facere forte præsumperit, nisi primo secundoque commonitus, a suæ super hoc curaverit præsumptione cessare, ipso jure sit factus infamis nec ad publica officia vel consilia civitatum, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi (6), nec ad testimonium admittatur. Sit etiam instabilis nec ad hæ-

Jadrensi archiepiscoporum, *Ital. sac. t. V, col. 1461. Sed videndæ epistolæ Innocentii PP. III, libri I, 537 et 538, dat. Later., 11 Non. Decembris 1198; libri II, 299 et 300, dat. Later., 14 et 11 Kal. Julii 1199*

A reditatis successionem accedat; nullus præterea cogatur ei super quocunque negotio respondere. Quod si, forsitan, judex exstiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damneantur. In similibus etiam idem præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio et beneficio deponatur; ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales, postquam ab Ecclesia fuerint denotati, contempserit evitare, anathematis se noverit sententiam incurrisse. In terris vero nostræ temporali jurisdictioni subjectis, bona eorum statuimus publicari, et in aliis idem fieri præcipimus per potestates et principes sæculares, quos, ad id exsequendum, si forte negligentes existerent, mandavimus ecclesiastica severitate compelli, nec ad eos bona ipsorum ulterius revertantur, nisi eis, ad cor redeuntibus, et abnegantibus hæreticorum consortium, aliquis voluerit misereri, ut temporalis saltem poena corripiat, quem spiritualis non corrigit disciplina. Accepimus autem [quod, cum super venerabilis frater noster N. . . . Spalatensis archiepiscopus, Patarenos non paucos de Spalatensi et Truguriensi civitatibus effugasset, nobilis vir Culinus, Banus Bossinus (7), iniquitati eorum, non solum tutum latibulum, sed et præsidium contulit manifestum, et, perversitati eorumdem terram suam et se ipsum exponens, ipsos pro catholicis, imo ultra catholicos honoravit, vocans eos antonomastice Christianos. Ne igitur hujusmodi morbus, si ejus non obsistatur principiis, vicina corrumpat et in regnum, quod absit! Hungariæ defluat labes ejus, serenitatem regiam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus ad vindicandam tantam Christi et Christianorum injuriam potenter et regaliter accingaris et, nisi Banus prædictus universos hæreticos de terra suæ potestati subjecta proscripserit, bonis eorum omnibus confiscatis, tu, ipsum et hæreticos ipsos, non solum de terra ejus, sed de toto Hungariæ regno proscribas et bona talium, ubicunque per terram tuam poterunt inveniri, confisces, nec parcat oculus tuus Bano prædicto, quin contra eum jurisdictionem exerceas temporalem, si alias ad viam rectitudinis non poterit revocari. Nicolaum quoque, quondam Farensem episcopum, qui, non solum præter auctoritatem nostram, sed etiam contra prohibitionem expressam, Jadertinam metropolim, quam præsumpsit, invadere, delinere præsumit, unde suspensus a nobis anathematizari mandatur,

(5) Relata, sed non integra, a Raynaldo, ann. 1200, § 46. Quæ apud eum leguntur, inter uncos conclusimus.

(6) Sic legitur in apographo Conti.

(7) Sic in apogr. et apud Rayn. forte *Bosinius*.

ut a suo respiscat errore, tradita tibi potestate compellat; ne, juxta canonicas sanctiones, non careas scrupulo societatis occultæ, si manifesto facinori desinas obviare.]

Dat Lateran., v Idus Octobr.

IV.

(Decret. inscriptio.)

Statuit ut abbas et monachi monasterii Laureacensis, ob excommunicationem, suspensi sint, ad pontificis beneplacitum.

(Laterani, ante vi Kal. Novembris.)

Constitutus in præsentia nostra dilectus filius nuntius et procurator dilecti filii B. subdiaconi nostri, nobis exposuit, quod, cum ecclesia de Gallinzin, quæ ad abbatem et conventum Laureacenses pertinet, decem et octo mensibus vacavisset, eisdem abbati et conventui dedimus in mandatis, ut eam, omni contradictione et excusatione cessantibus, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, prædicto subdiacono assignarent. Alioquin, cum, secundum statuta Lateranensis concilii, ad nos esset ejus donatio devoluta, scirent nos dilectis filiis Vice Domino scholastico, et Winthero, canonico majoris ecclesiæ Augustensis, dedisse firmiter in mandatis, ut, si eis constaret prædictam ecclesiam tanto tempore vacavisse, ipsam eidem subdiacono, nostra freti auctoritate, conferrent; contradictores, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescerent. Cumque prædicti abbas et conventus per se nolissent mandatum apostolicum adimplere, exsecutores, sicut ex litteris eorum accepimus, eos ad suam præsentiam convocantes, ad assignandam prædictam Ecclesiam eidem subdiacono monuerunt. Sed abbas et conventus contumaciter recesserunt ab eis, nec justam causam nec excusationem legitimam prætendentes. Exsecutores vero, contumaciam attendentes eorum, ecclesiam ipsam subdiacono contulerunt eidem, et in abbatem et monachos, quia eos, dum illum in possessionem remitterent corporalem, armata manu per violentiam repulerunt, excommunicationis protulere sententiam, et eos fecerunt per diocesanum episcopum excommunicatos publice nuntiari. Sed ipsi nihilominus in sua contumacia perdurantes, per annum et amplius, divina præsumserunt et adhuc præsumunt officia celebrare. Propter quod, venerabilis frater noster . . . (8) Maguntinus archiepiscopus, episcopus Sabinensis, metropolitanus ipsorum, latam in eos sententiam publicavit. Cæterum abbas ex adverso respondit, quod olim, inter monasterium Laureacense et illustris memorie Corradum regem, super jure patronatus ecclesiarum Ebermaring, quæ ad monasterium, et Gallensin (9), quæ ad regem, ratione patronatus,

de assensu diocesanæ episcopi, commutatio intervenit, in qua, eadem ecclesia de Gallensin, eodem episcopo concedente, communibus fuit fratrum usibus deputata. Sed inter abbatem et fratres ejusdem monasterii postmodum dissensione suborta, ea fuit in beneficium clerico cuidam sæculari concessa; quo viam universæ carnis ingresso, de assensu venerabilis fratris nostri . . . episcopi Augustensis, abbas et fratres suis eam usibus applicarunt. Unde, cum postmodum ab eodem subdiacono coram prædictis exsecutoribus traherentur in causam, intelligentes litteras nostras fuisse per falsi suggestionem obtentas, cum eadem ecclesia non vacaret, sed ad eum esset usum reducta, ad quem fuerat antiquitus deputata; ne, occasione litterarum taliter obtentarum, exsecutores procederent contra eos, ad sedem apostolicam appellarunt; et de appellatione confisi, licet exsecutores in ipsos de facto, quia de jure non poterant, excommunicationis sententiam protulissent, divina sicut prius officia celebrarunt. Verum, super hoc pars replicavit adversa quod, cum super narratione litterarum nostrarum delegata esset exsecutoribus inquisitio veritatis, nec debuerant, nec poterant abbas et conventus prædicti, ne ad inquisitionem exsecutores procederent, appellare; cum, in litteris ipsis, appellationis esset obstaculum partibus interdictum et pars adversa parata esset precum veritatem legitime comprobare. Præterea, cum ejus sit de appellatione cognoscere, ad quem fuerit appellatum, non debuerant illi, priusquam ad nostram audientiam quæstio perferretur, contra sententiam latam in eos, in grave populi scandalum, officia celebrare divina, sed in hoc saltem ambiguo viam eligere magis tutam. Insuper, si abbas et conventus ad sedem apostolicam appellassent, cum appellationem interpositam per annum non fuerint prosecuti nec causam legitimam allegarint, ut ad prosecutionem ipsius deberet biennium indulgeri, intelligendi erant non legitime, sed frustratorie potius appellasse; unde talis appellatio eos non poterat excusare. Nos igitur, auditis quæ fuerant hinc inde proposita et instrumentis diligenter inspectis, quia de principali quæstione nobis non potuit fieri plena fides, causam ipsam vestro duximus examini committendam. Discretionem vestræ, per apostolica scripta, mandantes quatenus, inquisita diligentius veritate, si prædictam ecclesiam, per decem et octo menses, antequam mandatum nostrum ad abbatem et monachos perveniret, constiterit vacavisse, ipsam auctoritate prioris mandati eidem subdiacono, sublato appellationis obstaculo, conferatis et faciatis ab eo per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, pacifice possideri: contradictores, etc. Quod si etiam non vacabat, sed ad usum monachorum, sicut dictum est,

(8) Conradus de Witelsbach, qui simul etiam fuit archiepiscopus Salzeburgensis, nec non ecclesiæ Soranæ administrator; primus omnium cardinalium (ait Ciaconius), qui pluribus simul præcesset

Ecclesiis, novo nec unquam antea edito exemplo. Defunctus hoc anno 1200, die 27 Octobr. Vid. Gall. Christ. t. V. col. 475.

(9) Sic in apogr.

pertinebat, in pœnam tamen præsumptionis et contumaciæ monachorum, in qua tandia perstiterunt, eam eidem subdiacono nihilominus assignetis, qui, ex eo falsas preces scienter non porrexisset præsuntur, quod, secundum confessionem partis adversæ, clericus secularis, qui nuper decesserat, eam in beneficium fuerat assecutus; ita quod nulum in posterum juri monasterii præjudicium generetur, quominus, post obitum subdiaconi memorati, vel si contigerit eum majorem dignitatem ascendere vel vitam mutare, ad usum ejus libere revertatur; et interim tertia pars proventuum ejus monachorum usibus applicetur. Sane, quoniam abbas et monachi sæpediti, post excommunicationem, divina præsumpserunt officia celebrare, volumus nihilominus et mandamus ut abbatem ab administratione, et tam ipsum quam monachos ab officio, usque ad beneplacitum nostrum, denuntiatis esse suspensos, rigorem canonum mitigantes, qui pœnam depositionis infligit, propter prædictam pœnam quam duximus infligendam. Sicut autem nos abbatem, recepta juratoria cautione, fecimus a vinculo excommunicationis absolvi, sic et vos monachos absolvatis; præcipientes eis ex debito juramenti ut, super his mandatum nostrum reverenter observent; alioquin, eos usque ad satisfactionem condignam faciatis ab omnibus arctius evitari. Studetis quoque diligenter inquirere utrum Augustensis episcopus aliquos eorum, post latam in eos excommunicationis sententiam, ad ordines duxerit promovendos, et quod inveneritis per vestras nobis litteras intimetis: attentius provisuri ut mandatum nostrum taliter exsequamini, quod auctoritas apostolica et censura ecclesiastica, non vilescant, sed istorum correctio sit coertio [f. coercitio] plurimorum. Quod si non omnes, etc.

Dat. Later.

V (9°).

ILLUSTRI REGI CANTUARIÆ (10).

Rescribit quid statuendum sit de confugientibus ad ecclesias.

(Laterani.)

Inter alia quæ nobis regalis prudentia suis litteris intimavit, quid de illis fieri debeat qui, maleficia perpetrantes, confugiunt ad ecclesiam, ut, pro reverentia loci sacri, debitas pœnas valeant evitare, sollicitè requisivit. [Nos, ergo, tuis *inquisitionibus* (11) respondentes, juxta sacrorum canonum instituta et traditiones legum civilium, ita duximus

(9°) Relata, sed non integra, inter Decretales, lib. III, tit. XLIX. *De Immunitate ecclesiarum, cœmeterii et rerum ad eas pertinentium*, cap. VI. Quæ in collectionibus Decretalium leguntur, unci conclusimus; varias lectiones damus.

(10) In editionibus Decretalium Innocenti III et Gregorii IX, *regi Scotiæ*, in collectione vero Rainerii, apud Baluzium, *regi Corraciæ* directa legitur.

(11) Decretal. legunt *questionibus*, et infra *statuta pro instituta*.

(12) Decretal. om., et infra *fugiens* legunt pro *confugiens*.

A in *hujusmodi* (12) distinguendum: quod *confugiens* ad ecclesiam, vel liber, vel servus existit. Si liber, quantumcunque gravia maleficia perpetrarit, non est violenter ab ecclesiis extrahendus, nec inde *donari* (13) debet ad mortem, vel pœnam; sed rectores ecclesiarum obtinere sibi debent vitam et membra. Super eo tamen, quod inique fecit, est *legitime componendum*. Et hoc verum (14) nisi publicus latro fuerit, qui nocturnus *populator* agrorum, dum (15) itinera frequentata, ut publicas stratas obsidat aggressionis insidiis (pro facinoris magnitudine, cum et communem utilitatem impediatur et nocere omnino molitur (16)) ab ecclesia extrahi poterit (17), impunitate non præstita, secundum canonicas sanctiones. Si vero servus fuerit, qui *confugit* ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus ejus clericis juramentum præstiterit, ad servitutem domini sui redire compellatur, etiam invitus. Alioquin, a domino poterit occupari. Tu, ergo, fili charissime, cum in regno tuo aliquid horum contigerit, juxta præmissam distinctionem sic procedere studeas, quod honor ecclesiarum et immunitas servetur illæsa et malignandi facultas prævæ voluntatis hominibus auferatur.

Datum Laterani.

VI (18).

CONSULIBUS ET POPULO NOVARIENSIBUS.

Arguit Novarienses quod eorum episcopum coegerint exsulare; monet, ut resipiscant: alias, canonicas sententias in eos decernit.

(Laterani, XVI Kal. Novembris.)

[Non durtiæ nostræ, sed vestris est excessibus imputandum quod apostolicæ salutationis alloquium nos vobis cogitis denegare. Vos enim, tanquam ingratiitudinis filii, imo velut hostes iniqui, insurgere non erubescitis in parentes, in patrem exsilium, et in matrem excidium et multiplex in Romam Ecclesiam opprobrium operati; matrem ancillare volentes et, ejecto patre, hæreditatem vobis paternam vindicare; in quo tyrannidem etiam exceditis viperarum, quæ alterius tantum parentum perniciem operantur, in alterum nihil penitus machinantes. Ecce etenim, Novariensem Ecclesiam, matrem vestram, in qua lavacro estis regenerationis abluti, hostiliter persequentes, eam redigere nitimini sub tributo, et venerabilem fratrem nostrum, Novariensem episcopum (19), patrem vestrum, quia sponsæ suæ injuriam non poterat æquanimitè sustinere, de vestris coegistis finibus exsulare.] *Esset autem*

(15) Decretal. legunt *damnari*, et infra *legitime puniendus pro legit. comp.*

(14) Decretal. add. *est*, et infra *vel legunt pro qui, et depopulator pro populator.*

(15) Decretal., *dum qui itin.*

(16) Parenthesibus inclusa desunt, in Decret.

(17) Decretal., *potest*, et infra *confugerit pro confugit.*

(18) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, an. 1200, § 48 et 49. Quæ apud eum leguntur, unci conclusimus.

(19) Vocabatur Petrus, de quo vide Ughellum.

minus intolerabile vel magis dissimulandum forsitan, si id in solius Ecclesiae Novariensis redundaret injuriam, et in hoc ipsa solummodo gravaretur. Sed jam scandalizatur in vobis et ex vobis tota pene penitus Lombardia; quia, dum praedictam Ecclesiam laeditis, caeteras impugnat, et non tantum ipsius, sed et omnium Ecclesiarum machinamini servitatem. [Licet autem, propter hoc, jam pridem fueritis excommunicationis vinculo innodati, volentes tamen plenius experiri an adhuc in vobis alicujus devotionis scintilla remanserit, an in corde vestro dicatis cum insipientibus: Non est Deus, universati vestrae, per apostolica scripta, mandamus et sub divini iudicii interminatione praecipimus, quatenus, redeuntes ad cor, et quod perperam egeritis attendentes, praedicto episcopo et Ecclesiae Novariensi, super ablatiis omnibus et injuriis irrogatis, satisfactionem plenariam impendatis. Alioquin, praeter id, quod vos, per venerabilem fratrem nostrum Mediolanensem archiepiscopum (20), et suffraganeos ejus, singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos mandamus publice nuntiari et civitatem vestram et terras, quae vobis responderint, suppositas interdicto; noveritis, nos capitulo, abbatibus, prioribus, et universo clero Novariensibus, per apostolica scripta, in virtute obedientiae, districte praecipiendo mandasse, ut, nisi infra mensem, post susceptionem praesentium, mandatum fueritis apostolicum executi, extunc, in testimonium vestrae perversitatis, excutientes pulverem de pedibus suis, civitatem Novariensem egredi non postponant et sicut ethnicos et publicanos, vestrae vos iniquitati relinquunt. Quod si nec sic ad viam potueritis rectitudinis revocari, eidem archiepiscopo dabimus in mandatis ut de civitate vestra in locum idoneum cathedram transferat pastorem, vel Novariensem dioecesim, auctoritate fretus apostolica, dividat et divisam episcopis vicinis assignet; sicque sitis in fabulam et opprobrium saeculorum et poena vestra, causa metus universis effecta, deterreat a similibus praesentes pariter et futuros. Nos quoque, rectoribus Lombardiae, sub interminatione anathematis, dabimus in mandatis, ut vos, tam in colloquiis quam aliis, tanquam excommunicatos evitent; et per universa regna, in quibus nomen colitur Christianum, bona mercatorum vestrorum mandabimus, usque ad satisfactionem congruam, detineri.

Dat. Later., xvi Kal. Novembris.

(20) Philippum Lampugnanum, qui hanc metropolitanam sedem obtinuit, ab anno 1197, ad annum 1207.

(21) Fragmentum hoc exhibet Raynaldus, an. 1200 § 49.

VII (21).

CAPITULO ET ABBATIBUS ET UNIVERSO CLERO NOVARIENSIBUS.

De eodem argumento.

(Laterani, xvi Kal. Nov.)

Si ad ovile Dominicum pertinetis, si pastoris illius vocem auditis humiliter, et humiliter exauditis, qui pro ovibus suis animam ponere se testatur, non debetis pro vobis ipsis et ecclesiastica libertate, si oporteat, persecutionum aculeos et onus effugere paupertatis extremae, qui, pro salute fratrum, si necessitas postulet, mortem tenemini non evitare, cum sciatis in Evangelio esse scriptum quod beati pauperes spiritu, et beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Debetis etenim vos opponere murum pro domo Domini, in die praellii, ascendentes ex adverso, ne possitis vel mercenariis ad quos non pertinet de ovibus, vel canibus mutis, latrare non valentibus, comparari. [Nec minus tenemini de civitate in civitatem effugere persequentes, ut eos effugiendo, fugare possitis vel potius ab erroris sui praecipitio evocare.] Sane, si matris vestrae Novariensis Ecclesiae vos tangit injuria, si venerabilis fratris nostri Novariensis episcopi patris vestri, exilium vos conturbat, si corda vestra zelus divinae legis accendit, ne pervertamini eum perversis et ex cohabitationis vel participationis consortio Novariensium vos labes inficiat vos oportet sollicitè praecavere. Ipsi etenim, tanquam ingratitude filii, etc. *Fere ut supra, usque ad finem.*

VIII.

ABBATI ALTIVILLARIS. (22)

Mandat ei ut fraterne recipiat in monasterium J.... diaconum, qui, omisso acolythatu, ad sacros ordines promotus fuerat. Jubet, ut, suscepto acolythatus ordine, in presbyterum possit ordinari.

(Later., xiv Kal. Novemb.)

Accedens ad apostolicam sedem J...., diaconus, nobis humiliter est confessus, quod, olim, omisso acolythatu, se fecit ad subdiaconatus et diaconatus ordinem promoveri; quia vero, nunc suum recognoscens excessum, in monasterio vestro habitum suscipere regularem et Domino desiderat famulari, discretionem tuam monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta, mandamus, quatenus eum in monasterium tuum recipi facias, et fraterna charitate tractari, ubi, si laudabiliter vixerit et fuerit conversatus honeste, suscepto acolythatus ordine, quem omisit, ad presbyteratus ordinem, de misericordia, quae superexaltat iudicio, poterit promoveri.

Datum Later., xiv Kal. Novemb.

(22) Is erat, verisimiliter, Galterus II, quem Altivillarense monasterium, anno 1199 et anno 1203, rexisse compertum est. Vide *Galliam Christianam*, tom. X, col. 255.

IX.

PISANO ARCHIEPISCOPO (23)

An illius consensus in electionibus metropolitanorum, qui ei, tanquam Sardiniae Primati, subsunt, sit exquirendus.

(Lateran., xvi Kal. Novemb.)

Quanto majori prerogativa dilectionis et gratiae, apostolica sedes Pisanam Ecclesiam honoravit, tanto magis ad honorem et augmentum ejus intendimus et jura et dignitates ejus, ipsi a praedecessoribus nostris concessas et a nobis postmodum confirmatas, manutenere volumus et servare. Non enim poenitet nos honoris eidem Ecclesiae a praedecessoribus nostris et nobis, exhibiti, ut contra factum eorum et nostrum venire velimus, qui sic praedecessorum nostrorum statuta inviolabiliter servare disponimus, sicut nostra volumus a nostris successoribus observari. Sane, recipimus litteras fraternitatis tuae benignitate qua decuit et ea quae nobis super postulatione in Turritana Ecclesia celebrata significasti, per eas, intelleximus diligenter, volentesque, quantum honeste potuimus, tuae fraternitati deferre, privilegii tibi et Ecclesiae Pisanae concessi exemplar nobis ex regesto fecimus praesentari; cujus tenorem et formam licet diligentius fuerimus perscrutati, non tamen invenimus, quod assensus tuus in metropolitanorum, qui tibi subjacent, ut primati, esset electionibus requirendus. Caeterum, si ad te vel ex tenore privilegii, vel ex jure canonico, pertineret, quia tamen translationes episcoporum sibi soli sedes apostolica reservavit, non vidimus, quod in electione ipsa quidquam in tui juris praedictum fuerit attentatum, licet non molestum nobis, sed acceptum, existeret, si canonici Turritani, in hac parte, tibi humiliter detulissent, ut, cum per te transitum facerent, tuas super hoc ad nos impetrassent litteras. Quantumcunque igitur, in hoc, tuo vellemus honori consulere, quia tamen honestis dispositionibus nec difficultas est adhibenda nec mora, non potuimus postulationi, canonicae de persona idonea, quam nos et fratres nostri novimus, celebratae, apostolicum denegare favorem, sed eam potius, examinatione praemissa, de fratrum nostrorum consilio duximus

(23) Ubaldus Lanfrancus archiepiscopalem Pisanam sedem obtinuit, ab anno, circiter, 1174, ad annum 1209, xiiii Kal. Julii.

(24) Epistolam hanc, absque ulla numeri nota, exhibet Baluzius (t. I. pag. 666), in libro v, post epistolam numero 96 signatam. Unde illam excerpserit non indicat. Illam equidem reperire potuisset apud Ughellum (*Ital. Sac.* t. I. partis signatae, pag. 58); sed ex Ughello eam deprompsisse non videtur, cum apud istum epistola dicatur expresse, *data Laterani, IV Kal. Novembris, anno 3*, apud Baluzium vero, pontificatus annus non exprimitur. Certe, in Apographo Conti, annus pontificatus non exprimitur, etsi ad annum tertium discrete referatur. Eidem etiam anno illam tribuit Raynaldus (*an.* 1200. § 47), cui autographum attentius perlegere ficit. Fatendum, tamen, ex factorum ab Ughello relatorum serie, prout ex notis sequentibus patebit,

A approbandam. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, quatenus, propositum nostrum et intentionem attendens et benevolentiam quam apostolica sedes tibi et praedecessoribus tuis exhibuit recognoscens, non movearis in aliquo, quod in eo sicut debuimus, Ecclesiae consulimus Turritanae, in quo in nullo derogatum est penitus juri tuo, et Ecclesiae Pisanae dignitas non est laesa. Censum autem Sardiniae, quem nobis dispositi transmittere, nec non et obsequium honorabile quod nobis, per tuas litteras, promisisti, dilecto filio, fratri Al..... magistro domorum Templi in Tuscia, transmittendum nobis, sub testimonio litterarum tuarum, poteris assignare.

Dat. Later. xvi Kal. Novemb

X (24).

PENNENSIS EPISCOPO (25).

Laterani, iv Kal. Novembris.

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et gravi moerore turbati, quod tu, sicut accepimus, in injuriam ordinis tui et infamiam ordinationis nostrae, agis in pluribus ut apostata, qui, teste Scriptura, vir inutilis appellatur. Si enim diligenter attenderes quod te de monacho, non simplici sed abbate, duxerimus [*Baluz. duximus*] in episcopum assumendum, reprobatis successive duobus, quos dilecti filii, Pennense capitulum, nobis praesentarunt, electis (26), eam deberes servare, tam in vita quam moribus, honestatem, quae ad salutem tibi proficeret et subditis ad exemplum. Verum, de quo miramur non modicum et movemur, propriae conditionis oblitus, quasi [quod], post acceptum episcopatum, quondam [quaedam] illicita liceant [liceat] et expediant [expedias] quae fratrum Cisterciensium observantia reputat inhonesta, picturata sella et chirothecis uteris sericatis, amplo te galero coronans [coronas] et carnibus publice usque ad saturitatem te replens [reple], ei, forsitan, per insignia hujusmodi comparandus, de quo, data ei tunica pellicia, scriptum esse legisti [legitur]: *Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum et malum* [*Apogr. Conti, Gen. iii, 22*]. Praeterea, cum quidam praedecessorum tuorum pro libertate Pennensis Ecclesiae, non dubitarint etiam exsilium sustinere, Pennensis

anno quinto potius assignandam videri. Sed ab Apographo recedi nobis religio fuit.

(25) Erat is Guadericus, qui, inter Pennenses episcopos, decimus septimus, ab Ughello (*loc. cit.*), recensetur. Ab eodem, episcopalem Pennae sedem usque ad annum 1250 occupasse dicitur.

(26) Ad haec verba Baluzius (*loc. cit.*) haec notat: Vide supra lib. II, epist. 185, ex *Collect. Rainerii*. tit. 4. Vide etiam Innoc. Decret. lib. I, tit. VI, *De electione et electi potestate*, cap. 18. Ex epistola a Baluzio citata, patet, anno Innocentii pontificatus 2o, id est 1299, xi Kal. Octobris, episcopalem Pennae sedem adhuc vacavisse; Guadericum vero, non nisi post aliquas difficultates, circa electionem a capitulo Pennensi celebratam, exortas, nec non post aliquod temporis spatium, Pennensem antistitem ab ipso papa, auctoritate apostolica, denuntiatum fuisse

civitas dominium, secundum justitiam, potenter et viriliter defendentes, tu, sicut dicitur, de civitate ipsa, nobili viro, B. (27) Laureti et Cupersani comiti, fidelitatem et hominum præstitisti; et, quasi non sufficiat iniquitas tua tibi, ea nobis niteris imputare, ad excusandas excusationes in peccatis: allegans quod super hoc mandatum apostolicum recepisses, tam in Lis, quam in aliis, tantum excedens, ut jam contra te verbum Domini assumere compellamur: *Pœnitent me fecisse hominem* [Apogr. Conti Gen. vi, 4]. Quod a sanctis Patribus sic exponitur: Faciam quod solent facere pœnitentes, destruendo quod feci. Et nos, forsitan, quod construximus destruere compellemur. Meminimus quidem et tu debueras meminisse qualiter in recessu tuo, coram fratribus nostris, districte tibi duximus injungendum ut Cisterciensis ordinis observantias custodires, cum pontificalis susceptio dignitatis non absolveret te a voto; ex qua, licet cum honore [Baluz. addit. sit], sic onus tibi magis accrevit [auxerit], ut religioni nihil penitus deperiret, per quod ejus habenas taliter relaxares. Ideoque, fraternitati tuæ, per apostolica scripta, mandamus atque præcipimus quatenus, usque ad quindecim dies post susceptionem præsentium, cum conscientia dilectorum filiorum, archidiaconi et capituli Pennensis, tam formam juramenti quod prædicto comiti præstitisti quam litteras quas super hoc nos asseris direxisse, per nuntios tuos, ad præsentiam nostram, omni excusatione cessante, transmittas, ut super hoc, prout expedire videbitur, procedamus. In cæteris autem ita corrigas vitam tuam et te sic observantiæ regulari conformes, ut non rediisse ad sæculum, sed in sæculo potius ipsum et pompas ejus contemnere videaris. Alioquin, cum admonitio præcesserit, de cætero vindicta sequetur.

Datum Laterani, iv Kalend. Novembris.

XI (28).

J. (29) REGINÆ FRANCORUM.

De negotio divortii cum rege Francorum.

(Laterani, ii Kal. Novembris.)

[Intellexisse te credimus hactenus et nunc plenius percepisse quantam sollicitudinem et diligentiam in negotio tuo curaverimus exhibere; cum, etsi charissimum in Christo filium nostrum Philippum Francorum regem illustrem, ad receptionem tuam, juxta juris ordinem, prius curaverimus per litteras et nuntios, commonere, tandem vulneribus fatis oleo, vi-

(27) Berardus, Laureti et Cupersani comes, prout nominatur in instrumento apud Ughellum, *Ital. sacr.* v. I partis signatæ, pag. 55.

(28) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, an. 1200, § 12. Hanc etiam ex autographo Archivi Vaticani descriptam habueramus, cum unica vocis unius discrepantia, quam hic notavimus.

(29) Inseburgi.

(30) Octavianus, nobilis Romanus, affinis Innocentii PP. III; tituli SS. Sergii et Bacchi, a Lucio PP. III, an. 1182, diaconus cardinalis, a Clemente PP. III, episcopus Ostiensis et Veliternensis, an. 1190, renunciatus, ab Innocentio PP. III, legatus in

num cum Samaritano duxerimus infundendum, in terram regis ipsius interdicti sententiam proferentes. Et, licet rex ipse, læsum se reputans, in clericos et ecclesias manus suas duxerit aggravandas, nunc tamen, faciente Domino signum in bonum, de mandato nostro per ministerium venerabilis fratris nostri Ostiensis episcopi (30), apostolicæ sedis legati, quem, propter hoc specialiter, in regnum Francorum direximus, cor suum ad obediendum mandatis apostolicis inclinavit, ita quod tam clericis quam ecclesiasticis satisfaciens plene de injuriis et damnis illatis, et superinducta remota, te, velut uxorem suam et reginam Francorum, receperit, et jurari fecerit in animam suam, quod regaliter te tractabit et præter Ecclesiæ judicium non dimittet; sicut idem legatus, et venerabiles fratres nostri, NN..... Parisiensis (31)..... Suessionensis (32)..... Trecensis (33), et alii quidam episcopi, qui præsentibus fuerunt, per suas nobis litteras intimarunt (34). Unde, salva eorum pace, qui, super hoc, tam sub tuo nomine quam sigillo, ad nos litteras direxerunt, multa expresserunt in eis, quæ sine veritatis offensa potuerant publicare. Nunquam, enim, sicut credimus pro constanti, prædictus legatus, qui formam sibi datam a nobis transgredi non auderet, te pronuntiavit, per septem menses et regis uxorem et Francorum reginam esse debere, nec in tenore juramenti recepit, quidquid rex dixerit, quod intra idem spatium prædictus rex te non dimitteret, præter judicium Ecclesiæ, sed regaliter intra idem spatium faceret pertractari; cum super hoc eodem episcopi, qui nobis non facile, in re tanta, veritatem supprimerent vel exprimerent falsitatem, nullam fecerint in suis litteris mentionem. Præterea, qualiter sit credendum quod sine arbitris ad hoc deputatis a rege, cuiquam loqui non possis et hæc et alia quæ continebantur in ipsis, clericis tuis scribenda commiseris, coram illis regalis serenitas investiget. Verum, si quid ex his quæ præmitti [Apogr. ex archiv. Vatic. primum] mandavimus, hactenus est omissum, illud, dante Domino, faciemus fideliter adimpleri: super quo, tam ipsi regi scribimus quam legato (35). [Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus, apud eum, qui secundum D Psalmistam, *refugium nostrum et virtus, et in tribulationibus est adjutor* (Psal. xlv, 2), piis orationibus instare procures, ut idem rex te in gratia retineat conjugali et maritali affectione pertractet.

Galliam missus fuit. *Ciacon.* t. I col. 115. Hunc se Philippi Francorum regis consanguineum dicere solitum testatur Rogerius de Hoveden, ad an. 1201.

(31) Odo de Soliaco, Parisiensis episcopus, ab anno 1196, ad annum 1208, iii Id. Julii.

(32) Nivelus de Cherisiaco, Suessionensis episcopus, ab anno 1175, ad annum 1207, die 14 Septembris.

(33) Garnerus de Trianelo (de Traisnel), Trecensis episcopus, ab an. 1193, ad annum 1203, vii Id. Aprilis.

(34) Hactenus Raynaldus

(35) Rursus Raynaldus

Quis enim selt, si petens accipias, invenias quærens A
et aperiatur pulsanti? Pete igitur, quære ac pulsa,
insta opportune et importune, si forsan, propter tuæ
petitionis instantiam, necessitates et lacrymas tuas
respiciat Dominus miseratus, et eidem regi circa te
pium inspiret affectum et ipsum a sua dignetur duritia
revocet [revocare]. Apud charissimum quoque filium
nostrum, Ca... (36) regem Danorum illustrem, fra-
trem tuum, cui etiam de novo nos super hoc scribimus,
litteris et nuntiis instare procures, ut, ad defen-
sionem causæ tuæ, cum advocatis et testibus, et
aliis quæ visa fuerint expedire, sufficientes dirigat
responsales, cum se per impotentiam excusare non
possit, sitque ipsi æque facile vel facilius, dummodo
assertioni tuæ veritas suffragatur, obstaculum affi-
nitatis objectæ remove per suos, quam alteri B
parti, nisi propositioni ejus veritas subsit, legitime
comprobari. Noveris autem et habeas pro constanti
quod nos, dante Domino, in tua tibi non deerimus
ratione, licet, regi postulanti justitiam, non potuer-
imus nec velimus audientiam denegare.

Dat. Lat. xi Kal. Nov. (37).

XII (33)

REGI DANORUM (39).

De eodem argumento.

(Laterani.)

Ex gratia, quam nuper charissimæ in Christo
filie nostræ, J. reginæ Francorum illustri, sorori
tuæ, fecimus, et Deum nobis magis propitium, et
serenitatem tuam apostolicæ sedi credimus amplius
reddidisse devotam, cum, etsi justitiam ipsi fecerimus, C
etiam misericordiam cum ea duxerimus faciendam
Præter hoc enim præcipue venerabilis frater noster...
Ostiensis episcopus, apostolicæ sedis legatus, destinatus in Franciam, ad hoc per Dei
gratiam, charissimum in Christo filium nostrum
P. regem Francorum illustrem, induxit, ut, tam
clericis quam ecclesiasticis, de datis damnis et
illatis injuriis, satisfactionem plenariam exhiberet
et superinducta remota, reginam reciperet memo-
ratam, ac faceret in animam suam juramento
firmari, quod ipsam regaler pertractabit et,
præter judicium Ecclesiæ, non dimittet, licet se
queratur id per vim et mandatum apostolicum im-
plevisse. Si quid autem ex iis quæ præmitti manda-
vimus forsitan est omissum, illud faciemus, dante D
Domino, feliciter consummari. Verum, quamvis reginam
ipsam in favorabili velimus causa fovere, non potuimus
tamen postulanti justitiam audientiam denegare, cum
sententia illa divortii, non propter aliud revocata
fuerit, quam ob ordinem non servatum. Monemus
igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino
quatenus sufficientes et idoneos

(36) Canutum VI, qui Daniæ sceptrum gessit, ab anno 1182, ad anno 1202.

(37) Apud Rayn. xi Kal. Nov.

(38) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 15. Nulla in autographo ex Archivio Vaticano discrepantia.

(39) Vid. notam (36) ad epistolam superiorem.

responsales, cum advocatis et testibus et aliis quæ
visa fuerint expedire, ad defensionem reginæ trans-
mittas; cum te non possis per impotentiam excusare
sitque tibi æque facile vel facilius, si veritas subest
assertioni reginæ, obstaculum affinitatis objectæ re-
move per tuos, quam parti alteri, nisi (40) propo-
sitioni ejus veritas suffragetur, per suos legitime
comprobari. Vide igitur ne, quod absit! ex defectu
tuo, reginæ in jure suo præjudicium generetur. Ut-
nam, autem, tu in sua ei defensione non desis, quia
nos in sua ipsi non deerimus ratione!

Dat. Lat., ut supra.

XIII (41).

LITTERÆ ODOMI (42) PARISIENSIS EPISCOPI, AD PAPAM.
Significat quid, in materia divortii, intra regem et
reginam actum sit.

Beatissimo in Christo patri et domino, INNOCENTIO,
Dei gratia, sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo pontifici,
humilis sanctitatis tuæ servus, O. divina miseratione,
Parisiensis Ecclesiæ sacerdos humilis, salutem, et cum
devoto pedum osculo, servitatis et obedientiæ famulatum.

Post diutinæ calamitatis amaritudines et pressuras,
post turbationis inauditæ caliginem, Ecclesiæ Gallicanæ
dies serenitatis illuxit; et, eo imperante, cui et venti
et mare obediunt, qui procellam convertit in auram,
qui, juxta arcanum sui beneplaciti, miserendi modos
ubique asservans, mederi novit doloribus afflictorum,
gloriosum reportavit Ecclesia de lugubri calamitate
successum. Apostolica namque sedes, cujus magisterium
cælestis altitudo, consilii provida deliberatione,
stabilivit in medium, ad filiorum necessitatem oculos
pietatis inclinans et remedia singulis opportuna
distribuens, quam pium ad Ecclesiæ Gallicanæ miseras
gereret compassionis affectum in modo visitationis
evidenter ostendit; cum sibi etiam non pepercit, quin
honorabilius sibi membrum, et eminentiorem Ecclesiæ
Romanæ columnam, venerabilem, videlicet, Patrem,
dominum O. Ostiensem et Velleitensem episcopum,
apostolicæ sedis legatum ad partes dirigeret Gallicanas,
volens per tanti provisoris industriam laborantibus
procurare quietem et maternæ dulcedinis solatium
impertiri. Feliciter itaque regnum ingressus et tanta
D devotione fidelium, tanta principum et magnatum
congratulatione susceptus, ut generalis omnium ex-
sultatio divini favoris videretur interpres, ad exse-
quenda suscepta negotia cum debita maturitate pro-
cessit; et, familiari deliberatione habita cum prælati-
tis, dominum regem et suos super restitutionibus
et satisfactionibus clericis et Ecclesiis exhibendis
cum constanti soliditate convenit. Licet autem
domino regi spiritualis dilectionis vinculo jungere-

(40) Sic et in autogr. ex Archiv. Vatic. Forsan legendum *et si*.

(41) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 12. Nulla in autographo ex Archivio Vaticano discrepantia.

(42) De eo jam dictum epistola superiori, not.

tur, sic tamen in factis ipsius et dictis justitiam temperavit urbanitas, quod et regiae gratiam benevolentiae conservavit et a defensione libertatis ecclesiasticae non recessit, imo nobis et Ecclesiae nostrae nova etiam privilegia, quae nunquam retroactis habueramus temporibus, acquisivit. Operante siquidem clementia Redemptoris, quae de regum cordibus pro sua voluntate disponit, dominus rex, tanquam princeps Christianissimus et in matris suae, Romanae Ecclesiae, devotione persistens, ejusdem domini legati mandatis, exhortationibus et difinitionibus, supra spem et opinionem quamplurimum, tam super restituendis rebus ecclesiasticis et injuriarum satisfactione quam super amotione superinductae, et receptione J. illustris reginae Francorum, salubriter acquievit. Super eadem regina non dimittenda praestito prius, ad mandatum domini legati, in regis animam juramento et quod eam regaliter et honorifice pertractaret. His expeditis igitur et ad honorem Ecclesiae consummatis, solutio subsequuta est interdicti quod in tota terra domini regis generaliter servabatur, excitata uberius devotione fidei ad laudes et praecordia Creatoris et universorum cordibus serenatis, quae diutinae maestitudinis nubes obduxerat. Quamvis autem tota generaliter Ecclesia Gallicana non immerito benedicat Altissimum vestramque, beatissime Pater, et Ecclesiae Romanae diligentiam, in ipsius missione legati, commendatione laudabili prosequatur, qui sic Romanam Ecclesiam matrem suam glorificat et extollit, nostrae tamen devotio servitutis, in actione gratiarum specialiter se totam effundit, quod apud eundem legatum tantam dulcedinem et benignitatem invenimus, quod, non solum personam nostram, verum etiam Parisiensem Ecclesiam speciali praerogativa dilectionis amplectitur et in ea libertatis et honoris integritate conservat, ut vobis et ipsi totique sacrosanctae Romanae Ecclesiae, de devotis devotiores existere teneamur. Conservet vos Dominus Ecclesiae suae sanum et incolumem, in tempora longiora.

XIV (43.)

LITTERAE EPISCOPI SUESSIONENSIS (44.)

De eodem argumento.

Sanctissimo patri ac domino reverendo, I. Dei gratia sanctae Romanae, imo universalis Ecclesiae, summo pontifici, N. ejusdem patientia, SueSSIONENSIS Ecclesiae minister humilis, salutem et tam paratam quam debitam in omnibus obedientiam.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra! O quanta tribulatio, pater sanctissime, nos premebat, quanta nos urgebat adversitas, quando Christianissimus princeps noster, vobis et sanctae

A Romanae Ecclesiae aliquatenus obviare credebatur a multis, et Gallicana Ecclesia a divinis laudibus, peccatis exigentibus, muta erat, in quibus, ut plene novit vestra paternitas, devotius consueverat et praeclearius personare! Verumtamen, licet multa malignatus sit inimicus in sancta, non est tamen attenuata manus Domini, ut salvare non possit domum suam, Gallicanam videlicet Ecclesiam, quam proprio sanguine acquisivit, quam et speciali gratia in suis laudibus insignivit. Urbs quidem fortitudinis nostrae Romana est Ecclesia et positus in ea murus qui sua nos protectione defendit, et multa nobis circumspectione antemurale constituit venerabilem patrem nostrum, apostolicae sedis legatum, dominum... Ostiensem, qui, in novitate adventus ejus, imo Deus per ipsum, mirabiliter tanta fecit, quanta posse fieri vix credere poteramus. Dominus quippe rex eum benigne suscepit, ea reverentia qua decyit pariter et honore. Ipse vero regem statim salubribus monitis est aggressus, quibus ipsum vel aurem etiam velle accomodare aliquatenus spes non erat. Sed, quia nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, ipso sic inspirante, sicut credimus, qui ubi vult et quando vult spirat, sine difficultate aliqua de damnorum restitutione et satisfactione injuriarum Ecclesiis et viris ecclesiasticis facienda fecit eum rex sufficientissima cautione securum. Qui et bene cepta non deserens, debitis persuasionibus non cessavit instare, ut et illustrem reginam in bona reciperet voluntate et maritali pertractaret affectu, et debitum conjugale solveret, conjugium illud intendens perpetua pace firmare. Sed quia, ut legitur, nisi sit intus qui doceat, in vanum docentis lingua laborat, peccatis exigentibus, ad hoc regium animum nullo modo potuit inclinare; fecit tamen quod debuit, injunxit ei auctoritate apostolica, et praecipit severiter et districte, ut tanquam uxorem eam admitteret et tractaret honorifice ut reginam, ea quam superinduxerat extra propriam terram abjecta; quibus ille mandatis metuens obviare, licet invitus nec sine dolore animi, ut facies indicabat, prout ei tamen placuit qui vocat ea quae non sunt, qui tangit montes et fumigant, tandem patientissime acquievit, se facturum promittens quod fuerat imperatum, et promissionem ipsam, per unum militum suorum, facto in animam regis juramento, confirmans; asserens tamen sibi a summo pontifice vim inferri; regina, e contrario, voce propria respondente, imo a vobis, pater sancte, fieri justitiae complementum. Quibus, coram nobis et praetatis piuribus, publice et solemniter adimpletis, rex audiri super matrimonio, sibi justitiae plenitudinem exhiberi, diem competentem praefigi, a domino legato instantissime postulavit. Quam ei petitionem nec valuit nec voluit denegare, assignana

(43) Indicata apud Raynaldum, an. 1200. § 12. Nulla in autographo et Archivio Vaticano discre-

pantia.

(44) De eo jam dictum epistola 11, not.

utrique locum et diem, infra terminum competentem, sicut ipse vobis, ut credimus, propriis litteris designabit. Nec silendum credimus, pater sancte, quod jam de cætero non silemus. Illud enim silentium juste, misericorditer et discrete ab ipso legato, imo a vobis per ipsum, solutum est, quod, propter peccata nostra, nobis impositum fuerat, generale videlicet interdictum. Quo in facto, quia tantus dolor erat in populo, quantus exprimi non valeret, tanto nos perfectius gaudium et exultationem consolantur. Unde ipsi qui non deserit sperantes in se nec continuit in ira sua misericordias suas damus laudem et gloriam et honorem, et grates devotissimas agimus Creatori, qui mutorum linguas solvit ad divini celebrationem obsequii et surdorum aures aperuit ad obedientiam verbi Dei; plurimum commendantes, in Domino, laudabilem ipsius legati prudentiam in hoc facto, et perfectissimam, pater reverende, vestræ constantiam sanctitatis, ex qua luce clarius constat quod veri Joseph talem lucem unicam indistit.

Scripterunt, super hoc... Remen. archiepiscopus (45)... Trecent. (46) Catalaunen, (47) et.... Carnotens. (48) episcopi, fere in eundem tenorem.

XV (49).

LITTERÆ OCTAVIANI, EPISCOPI OSTIENSIS (50).

Significat quid super negotio matrimonii inter regem et reginam Francorum egerit.

(Scripta post diem octavum Septembris.)

Amantissimo patri et reverendissimo Domino, I. divina Providentia, summo pontifici, snus Octavianus, Ostiensis episcopus, commendationem et devotam in omnibus reverentiam.

Benedictio et claritas et gratiarum actio, ei, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit; cujus Spiritus, ubi vult spirans, post tempestatem requiem et post nubilum dat serenum; qui, secundum multitudinem miserationum suarum, novissime, diebus istis, fecit cum Ecclesia sua magnam misericordiam, cujus honorem et gloriam, sub ministerio vestri regiminis, faciens cum tentatione proventum, admodum dilatavit! Ecce enim cum, propter illustris regis Franciæ negotium, nobilissimum Ecclesiæ Dei membrum, Gallicana videlicet Ecclesia, adeo procellarum turbine quateretur, ut vobis, tanquam patri, timendum esset de filia, ne a paternis prorsus exorbitaret vestigiis et quæ, præ cæteris Ecclesiis toto orbe diffusis, in devotione sedis apostolicæ solebat esse ferventior, ab ejus obsequio redderetur nimium aliena, infusione cælestis gratiæ, non nostris sed vestris facientibus meritis, apostolicæ sanctitatis pedibus de-

A voluta prosternitur, et de præteritæ afflictionis consolata mœrore, in consuetæ fidei et devotionis perseverantia gratulatur. Ut enim omnium quæ per nostræ sollicitudinis diligentiam procurata sunt plenam notitiam habeatis, præsentibus litteris duximus intimandum quod, post multos et varios labores, quos in via ex infirmitate proprii corporis, asperitate viarum et temporis incommoditate, per tulimus, tandem Francorum regnum ingressi, ab Ecclesiarum prælatis, clero etiam et populo terræ, benigne recepti fuimus et cum multo honore tractati, tantamque lætitiæ et devotionem in nostro ostenderunt accessu, ut nonnulli de remotis regni finibus, usque Lugdunum, alii Cluniacum, plures vero Virziliacum nobis pergerent in occursum, in adventu nostro benedicentes vobis et se credentes a Domino visitari. Nos, autem, habito cum archiepiscopis, episcopis, abbatibus et aliis Ecclesiarum prælatis diligenti tractatu qualiter deberent nobis in facto regis assistere, eos, juxta mandatum vestrum et voluntatem nostram, promptos invenimus et paratos. Ipse vero rex, cum in colloquio illustrium... comitis Flandriæ, et... ducis Brabantiæ, apud Compendium moraretur, audito adventu nostro, cum velocitate et lætitiæ maxima, Senonis nobis occurrens devote et humiliter nos recepit et cum honore tractavit. Cumque familiarem et diutinum habuissemus cum ipso tractatum ac super multis, prout expedire videbatur, eum fuisset studiosius allocuti, ultra opinionem omnium ita invenimus eum propitium et benignum, ut apud omnes qui animam ejus noverant divinum miraculum videretur. Qui utique post longam increpationem qua ipsum fuimus constanter aggressi, tandem in multa lacrymarum effusione et humilitate cordis, mandatis vestris se promisit ac nostris dispositionibus pariturum; imprimis, per Dei gratiam, in præsentia multorum archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, clericorum et multitudinis copiosæ, plenarie et honorifice satisfaciens ecclesiis et personis ecclesiasticis, tam de illatis damnis quam de injuriis irrogatis. Insuper etiam privilegium de novo super immunitate claustrorum Senonensi et Novosi comitatus concessit Ecclesiis, quod episcopus et utriusque Ecclesiæ canonici in tantum habuerunt acceptum, ut eo carere nollent pro majori suæ substantiæ quantitate (51). Præterea, cum nonnulli de prælatis et subditis, ac, præcipue, Parisiensis et Suessionensis episcopi, indignationem regis haberent, tantum efficimus apud ipsum, quod publice indulset omnibus et indignationem remisit, ita quod ad præsens, per Dei gratiam, amplius quam unquam fuerint, gratiosi sunt

(45) Guillelmus de Campania, archiepiscopus Remensis, ab an. 1176, ad an. 1202.

(46) De eo jam dictum supra, epist. 11, not.

(47) Rotocus de Pertico, Catalaunensis episcopus, ab an. 1190, ad an. 1201.

(48) Reginaldus (de Bar, dictus de Monçon),

Carnotensis episcopus, ab an. 1182, ad an. 1217.

(49) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 12. Nulla in autographo ex Archivio Vaticano discrepantia.

(50) De eo jam dictum supra epist. xi, not.

(51) Privilegium istud habetur in historia Eccle-

apud ipsum (52). Cæterum, volentes in cunctis rite procedere, injunximus ei ut superinductam a se tam carnaliter quam localiter separaret, quod et fecit, prout expedire melius videbatur, firmiterque in audientia omnium, repromisit quod eam nec cognoscere debeat nec videre, donec fuerit reginæ negotium ad finem deductum. Injuncto autem sibi mandato, ut l. reginam reciperet, eam de loco in quo olim steterat, ad quoddam regale castrum, videlicet sanctum Leodegarium, ubi reginæ magis esse consueverant ab antiquo et in quo reges solent festa principalia celebrare, præcepit adduci; quod quidem præcipue factum est, quia regina ipsa, tunc temporis, erat infirma (sicut oculata fide postmodum vidimus ac ipsa est ore proprio protestata), et ultra tres diætas locus, in quo fuerat, a Parisiensi civitate distabat. Ubi, die statuta, convenimus nos et ipse ac de mandato nostro multi episcopi et abbates, ut publice faceremus omnia convenerunt. Præcipue autem illos episcopos convocavimus, qui ab initio interdicti sententiam servaverunt, qui omnes interfuerunt, præter duos qui ægritudine laborabant. Verum, nos reginam ipsam familiariter adeuntes, salutata ea ex parte vestra et litteris apostolicis præsentatis, sollicitudinem quam in suo gessistis negotio curavimus diligenter exponere, et qualiter pro ipsius negotio honorifice consummando, tantum laborem subierimus, per ordinem enarrare. In crastinum vero cum tam nos quam rex ipse ac prælati Ecclesiarum, congregati fuisset in unum, adeo regem induximus quod, cum nobiscum et cum fratre Bernardo de Vicena, ad reginam accessit ipsamque fuit diutius allocutus. Quod utique apud omnes qui duritiam animi regalis agnoverant, visum est valde mirabile, quod nunquam ad eam videndam rex posset induci, de qua nunquam fuit ausus aliquis ei verbum proponere et quam ab illa die non viderat, in qua factum est divortium inter ipsos. Post illud autem familiare colloquium, in consistorium exeuntes, ubi erat infinita cleri et populi multitudo, reginam eandem a tribus episcopis fecimus honorificentia regali deduci; factoque mandato, ut eam rex, tanquam uxorem suam et Franciæ reginam reciperet et honorifice pertractaret, recepit eam publice (53), et huic mandato, licet invitatus, ac omnibus aliis mandatis vestris se pariturum firmiter repromisit. Præterea ad multam precum nostrarum instantiam, quod nobis et omni-

A bus circumstantibus impossibile videbatur, nobilem virum Nicolaum, familiarem suum, qui bis ad præsentiam vestram accessit, in animam suam publice jurare fecit quod eam, ut reginam Franciæ et conjugem suam, tractari faciet honorifice et absque iudicio Ecclesiæ non dimittet. Post hæc vero solvimus interdictum; tantaque lætitia totum regnum implevit, quantam vix possemus litteris explicare. Benedicitur siquidem vobis ab omnibus et laudes vestræ misericordiæ et iudicium decantantur, eo quod in facto reginæ est observata justitia et in solutione interdicti misericordia superfusa. His igitur rite peractis, forma mandati vestri per omnia observata, cum, post frequentes commotiones, animus regis ad conjugem suam retinendam nullatenus posset induci, recepta publice ab eo proclamatione, ut ei justitiam faceremus, sicut sibi, per litteras apostolicas et suos nuntios, promiseratis, respondimus quod, juxta mandatum vestrum, sibi justitiam faceremus. Cumque, de loco ad causam examinandam tractatus communiter haberetur, noluit regina ipsa apud Lugdunum vel Cameracum, tractari negotium, dicens, quod, propter querelam, quam frater suus habet cum Teutonicis, defensores ejus ad loca ipsa tute venire ac ibidem morari non possent. Tandem, facta multorum nominatione locorum, regina ipsa, considerata securitate suorum, elegit ut discussio causæ apud Suessionensem fieret civitatem, in quo utique rex voluntarie concordavit. Insuper autem juxta mandatum vestrum, illustri regi Danorum (54) et venerabili fratri Lundensi archiepiscopo (55), apostolicas litteras et nostras citatorias misimus, ut ad tuendam reginam, veniant vel sufficientes mittant nuntios, cum omnibus quæ causæ expedire noscuntur, tam ex parte vestra quam regis Francorum, per suas litteras plena securitate promissa. Ipsa quoque regina, ad fratrem suum et Lundensem archiepiscopum, quemdam suum clericum cum suis litteris destinavit. Venerabilem, etenim, fratrem nostrum, J. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum (56), conjudicem nostrum tempore competentem, sollicitare curabimus, ut ad locum et terminum accedat eundem. Licet autem ad præsens, rex ipse ad id quod intendimus nullatenus posse videatur induci, non tamen a spe bona usquequaque recedimus, sed speramus, quod is in cujus manu sunt corda re-

siæ Parisiensis. Tom. II, p. 219.

(52) Privilegium aliud, tunc episcopo Parisiensi concessum, habetur etiam ibidem. *Loc. cit.*

(53) Factum est in vigilia Nativitatis B. Mariæ Virginis. *Rog. de Hoved.* p. 810.

(54) Canutum VI, Inseburgis fratrem.

(55) Erat is celeberrimus apud Danos, Axel, vulgo, apud historicos, Absalon; Valdemaro I, cum quo educatus fuerat, et Canuto VI, Valdemari filio, Danorum regibus, familiaris et percharus. Qui ad Rotschildensem episcopatum, anno 1158, electus; deinde, viginti post annos, ad Lundensem

(quem una cum episcopatu Rotschildense, per quatuordecim annos, retinuit) archiepiscopatum evectus, huic metropolitane sedi, usque ad annum 1204, quo defunctus est, præfuit. Vir, in bellicis simul ac in ecclesiasticis rebus, juxta habitos tunc temporis in regionibus illis mores, clarus ac illustris.

(56) Joannes, cognomento de S. Paulo, ex illustri Columnensium familia, tituli Sanctæ Priscæ presbyter cardinalis, a Cælestino PP. III, an. 1192 vel 1193, deinde Sabinensis episcopus, ab Innocentio PP. III, an. 1193, renuntiatus.

gum et quo vult illa deducit, cordi ejus, cooperantibus orationibus vestris et meritis, forsán spiritum consilii et salutis infundet; propter quod utique tam in Cluniacenci et Cisterciensi capitulis quam in aliis locis religiosis, orationem fieri rogavimus specialem, ac nos ad id omni diligentia, tam per eos quam per quoscunque poterimus religiosos et alios, disponimus laborare. Præterea, noveritis quod memorata regina Stampis honorifice commemoratur, habens capellanos et clericos ad divina sibi officia celebranda, habens, etiam, quandoque milites (57), quandoque militem (57) et servientes, tam mares quam feminas, sibi necessarios, ac ei vestes et victualia ad suæ voluntatis beneplacitum ministrantur. Super facto autem crucis, licet propter supradicta negotia intendere nequiverimus, de cætero tamen, volente Domino, tam apud regem Francorum et regni sui prælatos et principes, quam penes regem Angliæ cum prælatis et principibus terræ illius, omni sollicitudine qua poterimus, intendemus. Cupientes igitur de vestra salutari continentia jugiter recreari, paternitati vestræ, affectuosis precibus, nos reddimus commendatos et cum omnibus nostris sanos esse et hilares, per Dei gratiam, nuntiamus, rogantes attentius quatenus a secretario charitatis vestræ nostri memoria non discedat.

XVI (58).

O. OSTIENSI EPISCOPO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Respondet superiori epistolæ, et quid ea in re ayendum sit præscribit.

Eo nobis existis tam vinculo familiaritatis astrictus quam glutino charitatis unitus, ut omnes eventus tuos propriis reputemus, quia non potest illis successus esse diversus, quibus est cor unum et anima una. Gaudemus ergo in Domino, et in potentia virtutis illius, quod, sicut per litteras tuas et multorum prælatorum accepimus, a charissimo, in Christo, filio nostro Philippo, rege Francorum illustri ac toto regno devote, reverenter et honorabiliter es receptus, et apud regem ipsum ea, per Dei gratiam, fideliter et efficaciter promovisti, quæ a nobis susceperas promovenda. Significasti quidem nobis per litteras tuas quod idem rex, licet in colloquio nobilem virorum... comitis Flandriæ et ducis Brabantæ, apud Compendium moraretur, tibi Senonis lætus et festinus occurrit et recepit humiliter et honorifice pertractavit et, post diutinum et familiarem tractatum, ultra opinionem omnium usque adeo se propitium exhibuit et benignum, ut in multa lacrymarum effusione ac cordis humilitate, mandatis nostris et tuis dispositionibus firmiter se promitteret pariturum. Unde non solum in præsentia multorum archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, clericorum et multitudinis copiosæ, Ecclesiæ et personis ecclesiasticis de illatis

A damnis et injuriis irrogatis plenam satisfactionem impendit, sed et Senonensi et Parisiensi Ecclesiis super claustrorum suorum immunitate privilegium de novo concessit, et venerabiles fratres nostros Parisiensem et Suessionensem episcopos, omni prorsus rumore dimisso, plene in gratiam regalem admisit. Cumque ipsi postmodum injunxisset ut superinductam a se tam carnaliter quam localiter separaret, quod mandaveras adimplevit. Ad tuæ quoque fraternitatis mandatum, memoratam reginam ad quoddam regale castrum, videlicet Sanctum Leodegarium, in quo reginæ frequentius consueverant antiquitus commorari et in quo celebrare festa principalia solent reges, licet infirmam, adduci præcepit; ubi, episcopis et abbatibus, ut omnia publice faceres, convocatis, ad hoc induxisti regem eundem ut, tecum pariter et cum dilecto filio fratre Bernardo de Vicena, ad reginam intraret et diutius alloqueretur eandem. Post illud autem familiare colloquium, in consistorium egressus cum rege, ubi erat infinita cleri et populi multitudo, reginam a tribus episcopis fecisti honorificentia regali deduci, factoque regi mandato ut eam, tanquam uxorem suam et Franciæ reginam, reciperet et honorifice pertractaret, recepit eam publice, tam huic mandato, licet invitus, quam omnibus aliis mandatis nostris se pariturum firmiter repromittens. Ad hæc, nobilem virum Nicolaum, militem, familiarem suum, publice fecit in animam suam jurare quod ipsam ut reginam Franciæ ac conjugem suam et honorifice faciat pertractari et absque judicio Ecclesiæ non dimittat. Soluta igitur interdicto et omnibus sic rite peractis, cum rex, ad retinendam eandem reginam nec sœcti precibus nec ammonitionibus posset induci, imo, ut ei justitiam faceres publice proclamaret, de voluntate tam reginæ quam regis, Suessionensem civitatem ad examinationem negotii assignasti mandans charissimo filio nostro in Christo illustri regi Danorum et venerabili fratri nostro... Lundensi archiepiscopo (59), ut procuratores idoneos et responsales instructos, ad tuendam reginam, tempore constituto, transmittant, cum omnibus quæ ad causam crediderint expedire. Licet autem processum tuum in cæteris commendemus, super eo tamen fuisset aliquantisper comotus, quod superinducta, etsi de toto regis dominio, nondum tamen est, juxta formam mandati apostolici, de finibus regni Francorum amota, nisi per nuntium tuum manifestam causam et necessitatem intellexissemus urgentem, videlicet quod est gravis et partui jam vicina. Verum, quoniam ex hoc gravis posset contra Romanam Ecclesiam oriri suspicio, credentibus forsitan aliquibus, quod idem rex de licentia nostra quasi duas simul teneret uxores, præsertim cum adhuc superinducta vicinior ei sit,

(57) Sic, et in autographo ex Arch. Vatic.

(58) Indicata apud Raynaldum, an 1200, § 13.

Nulla in apographo ex Arch. Vatic. discrepantia.

(59) De eo jam dictum supra epist. super, not.

quam ejectionis suæ tempore fuisset legitima; ut, A causa cessante, cesset quoque quod urgebat, impendas operam efficacem maxime, ne, cum fuerit ad discussionem causæ perventum, in scandalum nostrum ejus valeat differri processus, si, ex his quæ præmittenda fuerant aliquid omittatur, et id negligentiae tuæ vel astutiæ nostræ, ab ipso rege valeat imputari, dicente quod, ante tempus discussionis, super his debuit commoneri; ne quid etiam per collusionem vel conficcionem factum esse putetur, cum nos omnia fideliter et veraciter duxerimus facienda. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, secundum Apostolum, instes opportune et importune, obsecres, arguas, increpes, ut rex ipse, charissimam in Christo filiam nostram, J. Francorum reginam illustrem, de mandato nostro receptam, in gratia retineat conjugali et maritali affectione pertractet, cum nec honestiorem nec nobiliorem sibi possit, hoc tempore, copulare, utpote quæ ab omnibus non tantum honesta dicitur, sed et sancta. Sane, nihil vel ad honorem nostrum vel ad tui nominis gloriam magis posset, hoc tempore, provenire, quam si per auctoritatem nostram et ministerium tuum bonum hujus causæ principium et meliorem progressum finis optimus sequeretur. Ad hæc, sicut per tuas nobis litteras intimasti, apud reges et alios efficaciter et prudenter ad succursum terræ orientalis intendas.

Cæterum, cum fuissent omnia præmissa notata, sequentia nobis intimata fuerunt, quæ tanto majorem nobis et fratribus nostris ingessere dolorem, quanto prædicta majus gaudium generarant. Recepimus enim litteras ejusdem reginæ Francorum, inter cætera continentes quod non restituta sed incarcerationata potius est dicenda, cum mota solummodo de loco ad locum, arctiori sit custodiæ mancipata, utpote cui nec libertas nec potestas est ulla concessa, nec honorificentia regalis exhibita nec alicui alloquendi eam, sine speciali licentia regis ejusdem et ejus litteris, est indulta facultas, duobus capellanis compatriotis ejus exceptis, quibus vix tandem concessum fuit ut ei semel tantummodo, coram arbitriis ad hoc deputatis a rege, idiomate gallico, loquerentur. Adjectum est etiam quod, cum venerabilis frater noster... Trecensis episcopus (60) diligenter instaret ut rex, datis dextris, eam in gratiam reciperet conjugalem, tu, quod nallatenus credimus, eam pronuntiasti, per septem menses et reginam Francorum et regis uxorem esse debere: rege ipso, protinus, subjungente, *sicut nos verbis prædiximus*; ac, cum postmodum de ipsa non dimittenda sine judicio Ecclesiæ, juraretur, rex subintulit: *infra sex menses*. Præterea cum in regno Francorum oratio consueverit fieri pro rege pariter et regina, rex ipse ne in capellis regis pro ea ore tur fecit distinctius inhiberi. Sane, si res taliter se

haberet, non esset hæc realis restitutio, sed vocalis, cum ex ea nihil ipsi libertatis vel potestatis accreverit, sed plus accesserit oneris quam honoris, cum sit potius custodiæ mancipata, cum et ei loquela libera et regalis sit oratio denegata. Utrum autem in hoc regaliter pertractetur, sicut est juramento firmatum, et tu videas et rex ipse discernat. In uno autem formam mandati apostolici, quam et nos habemus et tu per nos ipsos, intelleximus non servatam; in qua, si bene recolis, continetur quod, præmissis omnibus quæ ante relaxandam sententiam interdicti mandavimus præmittenda, postmodum ipsam sententiam relaxares. Quo facto, stunderes diligenter eidem regi suggerere ut reginam eandem retineret in gratia conjugali; quin etiam hoc ei ex parte nostra injungeres, in remissionem omnium peccatorum; quod si desuper non daretur ut, post frequentes et diligentes admonitiones et exhortationes, eam ut legitimam habere vellet uxorem et maritali affectione tractare, sed contra matrimonium accusatio moveretur, ad inchoandam causam sex mensium spatium assignares. Quam autem diligentes et quam frequentes commonitiones et exhortationes post relaxationem interdicti subjunxeris cum eodem die, imo quasi eadem hora, restitutione sic facta et sententia relaxata, partibus ad causam terminum assignaris, tibi relinquimus discernendum. Verum, licet castrum illud, in quo restitutio fuit hujusmodi celebrata, a quo, protinus, soluto conventu, ad aliud est deducta, satis honorabile reputetur vel magis amœnum, cum sit in medio nemoris constitutum, miramur, tamen quod eam vel prius vel postea non fecisti deduci Parisiis ad sedem regiam, vel saltem ad aliquam civitatem, ubi ei populus occurreret civitatis et regalem honorificentiam exhiberet. Non autem hoc scribimus, quasi credamus omnia quæ dicuntur, cum non omni spiritui sit credendum, sed ut efficias ne credantur. Monemus igitur, fraternitatem tuam et exhortamur in Domino et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus diligenter et studiose procures, ut eadem regina potestatem et libertatem regiam assequatur; nec sic, sicut dicitur, teneatur inclusa, quin et exire valeat et cum oportuerit et decuerit, et personis idoneis adeundi et alloquendi eam facultas libera concedatur, præsertim super his omnibus quæ ad negotium istud necessaria fore noscuntur; imo, prudenter efficias, ut archiepiscopi et episcopi, comites et barones ad eam accedant, gratia visitandi et honorandi, sicut ad reginas alias accedere consueverant; ipseque rex ad illam quandoque divertat et ei faciat necessaria, tam in personis quam rebus, regaliter ministrari. Siquidem, cum non simulate sed veraciter, mandaverimus cuncta compleri et talis non vera, sed simulata restitutio videatur, non nos sed se potius rex ipse decipiet,

(60) De eo jam dictum supra, epist. 41, not.

si ei, tam in his quam in aliis regalem non fecerit honorificentiam exhiberi, quam tenetur regaliter pertractare. Nos enim usque ad effusionem sanguinis, si forsitan oporteat, veritati et iustitiæ adhaerentes, non patiemur, dante Domino, in hac causa, per figmentum, vel colludium, aliquid attentari. Caveas autem a continua familiaritate illorum, in quorum conspectu nullus tibi verbum audeat facere pro regina, timens ne ab assistentibus vel assidentibus protinus deferatur. Meministi, sicut credimus, qualiter tibi dixerimus viva voce, quod negotium istud, vel ad magnam exaltationem apostolicæ sedis proveniet, si diligenter fuerit procuratum vel redundabit in multam confusionem ipsius, si omissum exstiterit negligenter. Turpe quidem existeret, si, forsitan, forte principium debilis sequeretur effectus, possetque nobis illud improperi poeticum :

Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Statuimus igitur te coram te ipso tuamque conscientiam convenimus et præcipimus ut, sicut te facere credimus, plus Deo quam homini deferas, plus nobis quam regi, plus toti Ecclesiæ quam uni personæ, plus salutis tuæ quam regis voluntati; et in omnibus, servata forma prædicta, sic rite procedas, ut Deum tibi reddas propitium et id ad honorem nostrum et famæ tuæ proveniat incrementum. Ne vero vana suspicione turberis, reddimus te de plenitudine gratiæ nostræ securum, quoniam in his omnibus familiariter et fiducialiter tibi sumus, tanquam amicus amico, locuti et quem castissimo quodam amore zelamus. Charissimam nobis tuæ fraternitatis dulcedinem momentes attentius et obnoxius deprecantes quatenus in nullo penitus, contra præfatam reginam, corde vel ore vel opere, movearis, sed potius, cum ejus causa sit favorabilis, ei, quantum decet et expedit, favorem impendas

XVII (60*).

LITTERÆ PHILIPPI, REGIS FRANCORUM II.

Significat se reverenter legatum apostolicum recepisse; et de causa divortii.

(Scripta post diem octavum Septemb.)

Reverendo patri et domino sanctissimo, INNOCENTIO, Dei gratia, sanctæ Romanæ Ecclesiæ summo et universali pontifici, PHILIPPUS, eadem gratia, Francorum rex, salutem et debitæ dilectionis ac reverentiæ plenitudinem.

Noverit sanctitas vestra quod nos, charissimum nostrum, O. Ostiensem et Velletrensem episcopum, apostolicæ sedis legatum, cum debita reverentia suscepimus et per vim vestram et per mandatum ve-

(60*) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 13. Inerat in apographo, quod habueramus ex Arch. Vatic. discrepantia quædam, quam hic, notavimus.

(61*) Uncis inclusa desunt in apogr. ex Arch. Vatic.

strum fecimus quod ipse dixit nobis ex parte vestra, quamvis hoc esset contra voluntatem nostram; et quod in animo nostro reperimus, quod possemus rationalius tractari, sicut plures prædecessorum nostrorum tractati fuerunt, et sic in huiusmodi negotio est processum per voluntatem vestram. Præterea, noverit sanctitas vestra quod nos invenimus eundem episcopum et legatum vestrum asperiores in huiusmodi negotio quam crederemus, et, tamen, quidquid ipse nobis faciat, nos honoramus et honorabimus eum, sicut debemus [pro amore, quem erga vos, et Ecclesiam Romanam, et erga eum habemus (61).]

Inde est quod sanctitatem vestram rogamus quatenus eum efficaciter moneatis ut eum benigniorem in negotio nostro, et maxime in isto, inveniamus, quod ad honorem Ecclesiæ Romanæ cedat et cedere videatur. Noverit etiam sanctitas vestra quod nos rogavimus dominum cardinalem et requisivimus et adjuravimus tanquam amicum nostrum, tanquam legatum, tanquam sacerdotem, quod ipse sacramentum a nobis acciperet, quod nunquam volumus confederari alicui contra Ecclesiam Romanam, licet pluries fuerimus requisiti (61*).

XVIII (62).

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

Respondet epistolæ superiori et monet ut pareat mandatis legati apostolici.

(Laterani.)

Utinam intelligat regalis prudentia per seipsam et a suis ei fidelibus fideliter exponatur quantum honoris et gloriæ, laudis et famæ, in executione mandatorum nostrorum, apud omnes accreverit Christianos, qui vere te modo catholicum principem et Christianissimum regem, prædicant et extollunt et ex te sumunt exemplar, Romanam Ecclesiam devotius et efficacius honorandi. Intuentur enim et commendant in te quod tu, tantus et talis princeps, in observantiam eatholicæ disciplinæ sedem apostolicam honorasti, parens humiliter mandatis vicarii Jesu Christi, qui tibi, præter excellentiam regis dignitatis et vitam contulit temporalem et in futuro largietur æternam, dum propriæ voluntati non deferens ei prætulisti, sicut debueras, rationem et legato nostro celeriter et humiliter paruisti. Licet autem ex meritis tam progenitorum tuorum quam tuis, ad honorem et profectum tuum intendere, nos et fratres nostri specialius teneamur, ex hoc, tamen, Romanam Ecclesiam et nos ipsos, tibi fatemur amplius obligatos, qui exemplum obedientiæ cæteris principibus præbuiisti. Quod autem per regias nobis litteras regalis serenitas intimavit, te id per vim et mandatum nostrum implesse, quod venerabilis frater noster... Ostiensis episcopus, apo-

(61*) Mutila videtur hæc Epistola, sed in apographo ex Archiv. Vatic. et in apographo Conti, nihil amplius additur.

(62) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 13. Nulla in apographo ex Archiv. Vatic. discrepantia

stolicæ sedis legatus, ei ex parte nostra duxerat injungendum : id non fuisse violentiam sed justitiam respondemus, quin potius, medicinam ; quæ cum in te plene fuerit operata curationis effectum, non dubitamus quin nobis fias ex devoto devotior et nos et Romanam Ecclesiam amplius studeas honorare. Quia vero ex quo semel te cœpimus, dimittere non valemus, tanta vis amoris circa te mentem nostram accendit, quin ea quæ ad honorem tuum et statum regni Francorum, pertinere cognoscimus, tibi, et consulamus salubriter et fideliter injungamus, serenitatem regiam rogamus, monemus et exhortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus animum tuum et intentiones inclines, ut prædictam reginam retineas in gratia conjugali et maritali affectione pertractes, præsertim cum nec honestiorem nec nobiliorem tibi possis, hoc tempore, copulare, utpote quæ ab omnibus non tantum honesta dicitur sed et sancta. Quod si forsitan tuis vel nostris, exigentibus culpis, id desuper datum non fuerit, nos, per legatos nostros, loco et tempore constituto, judicium et justitiam faciemus. Super eo autem tibi est sollicite præcavendum, ut omnia, quæ ante discussionem negotii fieri, per litteras nostras, injunximus, efficaciter impleantur; ne, cum omnia mandaverimus fideliter et veraciter adimplere, per collusionem, vel confictionem videatur aliquid esse factum; quod ad gravem et nostram et tuam ignominiam redundaret, si quid ex iis, quæ præmitti decrevimus, fuerit negligenter omisum, differatur tandem totius causæ processus, allegantibus iis qui pro parte altera steterint quod, priusquam juxta formam mandati nostri, cætera fuerint adimpleta, nec teneantur nec debeant respondere. Super eo vero quod per easdem litteras intimasti, te, prædictum episcopum, tanquam amicum tuum, legatum nostrum et sacerdotem Domini, adjurasse, ut a te reciperet juramentum quod nec confederatus eras cuiquam contra Romanam Ecclesiam nec confederari volueras, licet sæpius requisitus, quamvis id nunquam venerit nobis in mentem, cum sciamus quod progenitorum tuorum vestigia, non minus in devotione sedis apostolicæ, quam regni Francorum successione, sequaris; quia tamen id, ad ostendendam tuæ fidei puritatem devote ac humiliter obtulisti, non sufficimus actiones tibi rependere gratiarum, sed ex hoc tibi et tuis constituti sumus amplius debitores. Quod autem prædictum episcopum honorifice suscepisti et ipsum devote pertractas, tanto gratius acceptamus, quanto sincerius illum diligimus et quidquid

A ei honoris impenditur, nobis reputamus impendi. Dat. Laterani... anno III.

XIX (65).

LINCOLNIENSI EPISCOPO (64).

De eo qui equo puerum casu oppresserat et postea divina mysteria non peregit.

(Laterani, vi Id. Novembris.)

(65) Dilectus filius, A..... capellanus, in nostra præsentia constitutus, sua nobis confessione monstravit quod, cum quadam corporis molestia gravaretur, ita quod et somni et cibi desiderium raptum videretur ab eo, ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum quem nutrierat ascendit; qui, cum non plene pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium suis saltibus lasciviret, ipse, ut ejus refrenaret impetum, et freno vim intulit et equum calcaribus stimulavit. Cumque, fracto freno, equus, quasi proprio relictus arbitrio, curreret festinanter, ei mulier quædam veniens ex obliquo et infantulum bajulans, obviavit; in quam equus irruens, procul projecto sessore, puerum prædictum oppressit, et capellanus ipse ex repentino casu vix mortis periculum evitavit; sed, ad ultimum convalescens, divina celebrare postmodum non præsumpsit. Quia vero nobis non constitit de præmissis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, super his inquiras diligentius veritatem et si rem inveneris taliter processisse, cum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit nec dederit operam illicitæ rei, non impediatis quominus divina possit officia celebrare.

Datum Laterani, vi Id. Novembr.

XX (65').

O. HOSTIENSI EPISCOPO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO *Autissiodorensis episcopum a suspensionis sententia absolvit; rejecta tamen ipsius ad Senonensem archiepiscopatum electione.*

(Laterani, vi Id. Novembris.)

Tam Mosaica, quam evangelica lege, utraque tamen divina, docemur quod utriusque legis primarii transgressores gravius sunt puniti; cum et Moyses, cum, qui ligna collegit in Sabbato, jusserit et fecerit lapidari, et Petrus, Ananiam et Saphiram, quia mentiti fuerant Spiritui sancto, successive mortis denuntiaverit sententia condemnatos. Sane, attendentes olim quod venerabilis frater noster... (66) Autissiodorensis episcopus fuerat unus ex eis, qui, non solum latam in terram charissimi in Christo filii nostri, Philippi Francorum regis illustris, sententiam non servarant, sed deliberantes etiam decreverunt eam non esse servandam, propter quasdam

(63) Relata inter Decretales Innocentii PP. III, lib. v, tit. 12, cap. 13, et in collectione Raynerii, apud Baluzium, tom. I, p. 595, tit. 34, cum aliquibus, sed in principio tantum et levioris momenti, discrepantiis, quas hic notare non operæ pretium duximus.

(64) In Decretalibus (*loc. cit.*), episcopo Lugdunensi, errore manifesto, inseritur

(65) V. cap. *Dilectus*, De homicid.

(65') Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 14. Nulla in Apographo ex Arch. Vatic. discrepantia.

(66) Erat is, Hugo IV, de Noeriis (*des Noyers*), qui Autissiodorensis episcopus electus, anno 1185, Nonis Januarii, Romæ defunctus est, anno 1205, die 29 Septembris. *Gall. Christ.*

frivolas rationes, quas non duximus admittendas; A licet dilecti filii canonici Senonenses, qui sententiam ipsam receperant et servarant, ipsum in archiepiscopum suum elegerint postulandum (67), postulationem tamen ipsorum, non propter postulante[m] Ecclesiam, sed propter postulante[m] personam, repulimus ut indignam; canonicis ipsis per apostolica scripta mandantes ut Ecclesie Senonensi, vel per electionem canonicam vel per postulationem idoneam, providerent. Verum, nuper ejusdem episcopi litteras recepimus, non excusationem suam, sed accusationem potius continentes; per quas, sicut videbatur, in multa oris et cordis humilitate se condebat[ur] errasse et erroris sui veniam postulabat. Asserebat etenim quod ex indignatione nostra in abjectionem et confusionem plurimum devenisset, etiam ab omnibus digito monstraretur, quasi non militasset legitime, sed militiam deserens transfugisset ad hostes; unde, melius sibi non vivere quam sic vivere asserebat, et tutius deponere militie cingulum quam taliter militare. Asserebat etiam quod hoc, non adulationis vel ambitionis causa scribebat, quasi vellet ad majorem conscendere dignitatem, sed ne derisui ulterius haberetur et sic fieret opprobrium hominum et abjectio plebis. Considerantes igitur quod non punit Deus bis in idipsum et quod duplex tribulatio non consurgit, humilitatem quoque ipsius episcopi diligentius attendentes, ne contere[re] videremur calamum conquassatum, eundem episcopum, manente poena priori, ut hac vice videlicet ad Senonensem metropolim non ascendat, in gratiam nostram duximus admittendum. Quia vero cum dilectus filius noster, P. (68) Sancte Marię in via Lata diaconus cardinalis, tunc apostolicę sedis legatus, episcopos, qui sententiam interdicti negligerent observare, ab officio pontificali suspenderit, idem episcopus, postquam super sententia ipsa nostrum beneplacitum intellexit, se habuit tanquam ab officio episcopali suspensum; quia beneficia principalia sunt interpretanda latissime, secundum legitimas sanctiones, nos, ad supplicationem ipsius episcopi, per eosdem nuntios nobis factam, ipsam suspensionis sententiam, de benignitate sedis apostolicę, duximus relaxandam. Volentes, autem, in hac parte, tuę fraternitati deferre, presentium tibi auctoritate mandamus, quatenus eundem episcopum pro sua culpa punitum, juxta prescriptam formam, in gratiam nostram receptum denunties et predictam sententiam relaxatam.

Dat. Lat., vi Id. Novemb., anno III.

(67) Vacaverat archiepiscopalis Senonensium sedes, iv Kal. Decembris, an. 1199, per obitum Michaelis de Corbolio. *Gall. Christ.*

(68) Erat is, Magister Petrus Capuanus, Amalphitanus qui tituli S. Marię in via lata diaconus, a Cęlestino PP. III, postea tituli S. Marcelli presbyter cardinalis, ab Innocentio PP. III, anno incerto, renuntiatus, post varias, in regnum Napolitanum, in Lombardiam, in Poloniam, in Galliam, nec non in Orientem, legationes, obiit circa annum 1209. *Ciaccon. tom. I, col. 1162.*

XXI (69):

CONSULIBUS ET POPULO JADERINO.

Monet et præcipit ut appellationibus ad sedem apostolicam delatis non obstant.

(Laterani.)

Venientes nuper ad apostolicam sedem dilectos filios, consules vestros, benigne recepimus et super iis quę ad nos de vobis sæpius referuntur et commonere paterne curavimus et aliquantulum asperere convenire. Cum enim, appellationibus interpositis, ad apostolicam sedem teneamini humiliter et devote deferre, cum et leges etiam sæculares, post sententiam appellationis, beneficium non denegent aggravatis, vos, id minus quam vos deceat, attendentes, sententias appellatione suspensas executioni mandatis et gravatis, in contemptum sedis apostolicę, appellantes. Verum, iidem consules nobis ad excusationem vestram exponere curaverunt quod, cum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus, firmant proprio juramento quod super mutuis et plagariis, secundum civitatis vestrę consuetudinem, judicabunt et infra viginti novem (70) dies, quod judicaverint, exsequuntur. Unde, salvo hujusmodi juramento, vos non posse super iis appellationibus deferre dicebant. Quia vero, non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secundum consuetudinem judicare juraverunt, et ideo, sicut iudices contra leges, sic et consules vestri contra consuetudinem possent subditos aggravare; ne in his etiam videamur deesse gravatis, universitati vestrę, per apostolica scripta, mandamus atque præcipimus quatenus, cum approbatas consuetudines vestras servari velimus, appellationibus ad nos interpositis deferatis humiliter et devote, cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris exceptum. Cum, ergo, sicut accepimus, postquam dilectus filius, S.... lator presentium, ad sedem apostolicam a sententia J... iudicis appellavit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem rerum, de quibus questio vertebatur, appellantis adversarium inducentes; volumus, nihilominus et mandamus, ut possessionem eidem S.... post interpositam ad nos appellationem ablatam, ei, sine difficultate qualibet, restituere procuretis (71). Alioquin, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris, Nucerinis (72), et... episcopis, per apostolica scripta, mandasse, ut vos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam (73), appellatione remota, compellant.

Dat. Later.

(69) Relata inter Decretales Innocentii PP. III. lib. II, tit. 24, *De iurejurando*, cap. 19; ubi desunt quędam voces, quę in Italico caractere hic exhibentur. Vid. not. Alfeserrę.

(70) Decretal. xxviii.

(71) Decretal., *restituatis eidem.*

(72) Decretal., episcopo Nuc. Ugho, ad episcopalem Nuceriorum sedem; anno 1196, vocatus, eam usque ad annum 1218 occupavit. *Ughell. Ital. sacr. t. I, col. 1119.*

(73) Decretal., *censura ecclesiastica.*

XXII.

NODILI VIRO S..... COMITI RAGUSIÆ.

Sum audat ob reverentiam erga sedem apostolicam et fidem erga regem Siciliae

(Laterani.)

Nobilitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus et prosequimur actionibus gratiarum; quod, sicut ex relatione multorum, et præcipue dilecti filii J.... (74) marescalci et consobrini nostri; nobilis civis Romani, didicimus, in devotione nostra et fidelitate regia firmiter perseverans, regis et regni hostibus viriliter te opponis. Nos igitur id gratum habentes pariter et acceptum et ad honorem tuum propter hoc, libentius intendere cupientes, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, sicut hactenus, imo fortior quam hactenus, in regia fidelitate ac nostra devotione persistens, ad id quosque poteris attrahas et inducas et inimicis regni potenter resistere non omittas, ne perfidus Marcowaldus, qui per vires superare non potuit, per fraudes valeat prævalere. Nos enim circa regni defensionem in nullo tepescimus, sed de ipsius subsidio sollicitè cogitamus, sicut in proximo, dante Domino, indicabit effectus. Ne, autem, occasione juramentorum, quæ, super concordia nuper inita cum eodem perfido Marcowaldo, dicuntur exhibita, a fidelitate regis et regni defensione possint aliqui revocari, quia ea contra sedem apostolicam et coronam regiam, in detrimentum totius regni redundant, præsertim cum ipse perfidus, cum suis fautoribus, sit anathematizatus et maledictus a nobis, et ideo debeat ab omnibus evitari, hujusmodi juramenta, tanquam illicita, decernimus non servanda; cum etiam prius fuerit de non ineunda cum ipso compositione juratum. Ad hæc, nobilitati tuæ gratiarum referimus actiones, quod eundem marescalcum, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram sicut ipse nobis exposuit, honorare curasti.

Dat. Later.

XXIII (75).

ARCHIEPISCOPIS, COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET UNIVERSO POPULO, PER APULIAM CONSTITUTIS.

Hortatur ut Marcowaldo resistent.

(Laterani.)

Tyrannidem, quam olim Marcowaldus in regnum exercuit, infixam esse credimus menti vestræ, cum adhuc incuratæ maneant vulnera cicatrices, quæ regno in rebus intulit et personis nec valeant de levi curari. Ipse quidem nec Deum timens nec reveritus hominem, nec sexui detulit nec ætati pepercit nec pauperum est misertus nec vultus potentium acceptavit, quominus in omnes pariter desæviret, Ecclesias et ecclesiasticos viros opprimeret, pauperes aggravaret et potentes vestros, vinculis ferreis alligatos, in exsilium dirigeret mutilandos, quin

(74) Jacobus, de quo multoties agitur in Gestis innocentii PP. III.

(75) Indicata, apud Raynaldum (an. 1200, § 3),

A etiam virgines vestras fautoribus suis exponeret, non privatim sed publice corrumpendas, et conjugatas rapi faceret in oculis maritorum. Nos, autem, regnum Siciliae scientes ad jus et proprietatem sedis apostolica pertinere ac attendentes quod et charissimi filii nostri F..... Siciliae regis illustris tutelam et regni balium inclytæ recordationis C..... imperatrix, nobis reliquerit testamento, quod utique balium nobis competit, ex approbata quoque regni consuetudine, quæ pro lege servatur; prædicto M..... regnum iterum invadenti, nos ipsos duximus opponendos et, præter canonicæ districtionis sententiam, qua, excommunicando perculinus pertinacem et fautores ipsius, temporaliter etiam non sine sumptibus multis, ejus curavimus conatibus obviare; ita quod, nisi primis insultibus ejus taliter fuisset occursum, totum regnum vel majorem partem ipsius, in impetu, sicut creditur, occupasset. Cumque postmodum idem iniquitatis ælius se in Siciliam transtulisset et sine obstaculo quolibet discurreret circumquaque nec qui sibi resisterent inveniret, cancellarius et alii familiares regii, qui per se sponte juraverant quod nullam cum Marcowaldo pacem inirent, nostrum super hoc auxilium postularunt. Quamvis autem grave nobis videretur non modicum quod, cum super his quæ prius expenderamus pro regno, in nullo nobis fuisset penitus satisfactum, ad majores invitabamur expensas, ne, tamen, videremur regno deesse, conductis de pecunia nostra militibus, dilectum filium J.... marescalcum et consobrino nostrum, virum prudentem et strenuum, providum et discretum, in Siciliam duximus destinandum. Licet autem in tantum efferbuisset audacia Marcowaldi, ut ejus esset temeritas effrenata; ut, occupata Montis Regalis ecclesia, suas ante Panormum dirigeret acies pugnaturus, et quasi sic civitatem regiam obsideret, factum est tamen, postmodum, faciente nobiscum Domino signum in bonum, quod per vires nostras et regias, ipse Marcowaldus cum suis, amissis omnibus spoliis et multis de suis in bello prostratis, turpiter est fugatus et tunc perdidit cum credidit se vicisse [Verum marescalco ipso ad præsentiam nostram, propter infirmitatem militum et expensarum defectum, victore reverso, cancellarius, ut accepimus, contra prohibitionem expressam ei factam sub nomine nostro, contradicentibus venerabilibus fratribus nostris..... Montis Regalis archiepiscopo et episcopo Cefaludensi, familiaribus regis et aliis multis magnatibus, qui se et munitiones suas optime paraverunt, cum Marcowaldo compositionem inivit, quam timemus in regis perniciem et regni periculum attentatam, nisi ei fortiter obvietur, cum et majora dicuntur eidem Marcowaldo, jam de bello fugato, per hanc compositionem concessa, quam ipsemet peterit ante fugam. Ne igitur idem

imo relata, sed imperfecta, apud eundem. (Eodem an. 1200, § 8.) Quæ apud eum reperiuntur. hic unciis distinguuntur.

perfidus Marcowaldus, qui per vires superare non potuit, imo qui vestris est viribus superatus, per fraudes valeat superare, sed magis in suis fraudibus superetur, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino et per apostolica vobis scripta, tam ex parte nostra quam regis, districte præcipiendo mandamus quatenus, eidem Marcowaldo, qui ad oppressionem vestram revertitur citra Pharam, non respondeatis in aliquo, sed sicut hactenus potius, imo fortius quam hactenus, potenter et viriliter resistatis, qui, si resistere volueritis, non poterit prævalere, cum virtus ejus sit penitus enerata; nec moveamini ad litteras, si quæ vobis fuerint sub sigillo et nomine regio destinato, cum non rex sit auctor earum, sed is potius qui compositionem inivit. Nec credatis quod ob utilitatem nostram ista scribamus, cum parati sint illi, si consentire vellemus compositioni prædictæ, mandatis apostolicis obedire. Sed ad ista movemur potius, ne fiant novissima vestra deteriora prioribus, et ad extraneos deveniant domus vestræ et vobis in exsiliu[m] destinatis, vel variis cruciatibus interemptis, matres et natæ vestræ, uxores pariter et sorores, dehonestandæ tradantur in manibus exterorum, sitque pejus qui fuerint in regno relictis, tam turpiter vivere quam exsulare vel mori. Noveritis, autem, quod, licet hactenus pro regni defensione multas subierimus anxietates, sollicitudines et expensas, exponentes pro ipso fratres nostros, consanguineos et fideles, nunquam tamen, circa defensionem ejus tepescimus, sed sollicitius solito vigilamus, sicut in proximo dante Domino, per experimentum operis sentietis.

Dat. Later.]

XXIV (76)

7 TITULI S. PRISCÆ PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO (77).

Mandat ut hæreticos, in provincia Narbonensi, juxta canonicas sanctiones puniat.

(Laterani.)

Cum credamus te zelum Dei habere secundum scientiam, ut evellas et destruas, disperdas et dissipas et ædifices et plantes in provinciis tuæ legationi commissis, juxta potestatem acceptam a nobis, prout rigor canonicus exigit, et ecclesiastica poscit honestas, et facto flagello de resticulis, de templo vendentes ejicias et ementes, ne domus orationis fiat spelunca latronum, ea quæ nobis de excessibus, tam prælatorum, quam subditorum provinciarum ipsarum, quorundam nobis diligentia intimavit, corrigenda tibi per nostras litteras explicamus. Plorans, etenim, sicut transmissæ ad nos litteræ continebant, plorat Ecclesia in provincia Narbonensi et lacrymæ ejus in maxillis ejus, in nocte adversitatis et oppressionis ipsius. Ibi enim obscu-

(76) Indicata apud Bzovium, tom. XIII, p. 74, col. 2, § 9. Nulla in Apographo ex Arch. Vatic.

ratum est aurum, color optimus est mutatus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum; princeps provinciarum facta est, per prælatorum incuriam, sub tributo; clerus immisericorditer illic affligitur, sponsa Christi contemptibilis et vilis habetur, tyrannorum insolentia insolentius solito in sanctuarium Domini debacchatur, et, scientibus ac dissimulantibus, imo etiam approbantibus quibusdam prælatis, ecclesiæ a laicis incastellatæ pro munitionibus detinentur, Christianis in Christianos inde guerras exercentibus et rapinis. Accedit ad hoc, quod damnata et damnanda diversarum hæresum pravitas, quæ Deum et ministrum Domini Moysen, ore polluto blasphemans, damnat tam Novum Testamentum quam Vetus et ecclesiastica sacramenta contemnens, ea prædicat esse sacrilega, et quidquid fidei, religionis et divini cultus, in Ecclesia solemniter agitur et fideliter observatur inutile, ac ridiculosum affirmat, ibi fortius insolevit, ita quod plures inveniuntur ibi discipuli Manichæi quam Christi, plures Simonis magi, quam Simonis Petri, apostolorum principis successores; nec est qui super enormitate adeo detestanda consoletur Ecclesiam, ex omnibus charis ejus; imo facti sunt hostes ejus in capite, curantes cum ignominia contritionem ipsius. Speculatores ejus omnes, cæci, canes muti non valentes latrare, talentum sibi creditum in sudario cum inutili servo recondunt, utpote in ore quorum est verbum Domini alligatum; filii, sunt caupones pessimi, aquam vino miscentes, qui nec inter sanctum et profanum discernunt nec separant pretiosum a vili, sed omnia faciunt gratia turpis lucri. Omnes enim juxta illud prophetæ, a maximo usque ad minimum, avaritiæ student, diligunt munera, retributiones sequuntur, justificantes impium pro muneribus et justi justitiam auferentes. Per hos inter gentes nomen Domini blasphematur, qui leges condentes iniquas, acceptores personarum et munerum, in judicio vultum potentis honorant, pupillo vero non judicant et causa viduæ non ingreditur ad eosdem. Et cum, juxta divinum oraculum, judicium durum in his qui præsent, fiat et potentes potenter tormenta patiantur, si potentium quisquam enormiter quantumcunque delinquat, adulantibus istis, laudatur peccator in desiderii animæ suæ, et iniquus benedicitur; ita ut talibus merito valeat coaptari, quod legitur in propheta: væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus et faciunt cervicaria sub capite universæ ætatis, ad animas capiendas; et illud: ipse ædificabat parietem, illi autem linebant eum. Similiter, cum misericordia non exigua concedatur, si pauper etiam parumper excesserit, venia judicatur indignus; ita ut, sic judicantibus dictum esse credatur: vos cum austeritate imperabitis et cum potentia; hi siquidem dicunt bonum malum et malum bonum; po-

discrepantia.

(77) De eo jam dictum supra, epist. 15.

nunt tenebras lucem et lucem tenebras; in dulce amarum et in amarum dulce convertunt; nec Deum timent nec hominem reverentur; dogmata evangelica prava interpretatione pervertunt et canonica statuta confundunt. Cum enim, secundum antiquorum canonum traditionem et sacri approbatione concilii sit statutum ut plures dignitates non committantur uni, sed nec parochialium regimen Ecclesiarum, nisi in sacris ordinibus constitutis, qui vita, moribus et scientia commendandi existant, hi novos antiquis, rudes emeritis, indisciplinatos præferentes perfectis, et, de multitudine Ecclesiarum et dignitatum, canonibus inimica, quæ certum continet periculum animarum et materiam dissolutionis inducit, sicut debuerant, non curantes, pueris illiteratis et infra sacros ordines constitutis, qui vita et moribus frequenter offendunt, diversas conferunt dignitates. Hinc hæreticorum insultatio prorexit, detractio tyrannorum et populi in Deum et Ecclesiarum contemptus procedit. Hinc prælati sunt fabula laicorum; ideo, sicut populus, sic sacerdos. Tot autem et tantorum malorum causa et caput per easdem litteras dicitur archiepiscopus Narbonensis (78); cujus Deus nummus est et gloria in confusione ejus; cujus mens pecuniæ avida nec abstinere novit a vetitis nec gaudere concessis, nec pietati adhibere consensum; qui habens cor suum ubi est thesaurus suus, aurum quam solem libentius intuetur. Hic, cum jam per decennium archiepiscopalem cathedram occupavit, stans magni nominis umbra, nec semel provinciam sed nec propriam parochiam visitavit. Hic, quod gratis accepit, erubescens quodam modo gratis dare, a Magalonensi episcopo (79), pro consecratione sua, soldos quingentos exegit, quos ille dedit, avidus ligni dulcis. Præterea, cum eidem archiepiscopo, in virtute sancti Spiritus, sub interminatione divini iudicii, dederimus in mandatis, ut, cum suffraganeis suis, super subsidio terræ orientalis concilium convocaret, ipse, nec Deum timens nec reverit apostolicam sedem, in grave cleri et populi scandalum, mandatum nostrum implere vel noluit vel contempsit. Monemus, igitur discretionem tuam et exhortamur in Domino ac per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, inquisita super his et cognita veritate, ad correctionem, tam prædictorum quam aliorum excessuum, in eadem provincia, fortitudinis virtutem assumens et zelo diutinæ legis accinctus, in constitutionis canonicæ transgressores gladium

A xeras ecclesiasticæ ultionis, ne, per impunitatem deteriores effecti, contemnant, cum in profundum venerint vitiorum.

Dat. Laterani..... anno tertio.

XXV.

PETRO ATREBATENSI EPISCOPO (80).

Indulget ut beneficia conferat idoneis et aliis ex mandato apostolico.

(Laterani, iv Kal. Decembris.)

Cum nuper opposueris te murum inexpugnabilem in die prælii pro domo Domini, aliis ascendentibus ex adverso, tanto libentius tibi favorem apostolicum impertimur, quanto in hoc magis sumus, tam obedientiæ bonum in te, quam constantiæ virtutem experti. Eapropter, venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, ne cui a tuis prædecessoribus ordinato vel a te ad ordines minores promoti vel constituto in sacris ordinibus, qui ecclesiasticum beneficium sit adeptus vel aliud habeat unde congrue valeat sustentari donec aliis a te ad sacros ordines jam promotis competentia beneficia conferas, auctoritate mandati nostri providere cogaris, salva mandatis nostris quæ ad te hactenus emanarunt, si pro idoneis personis, competentia beneficia in aliis Ecclesiis non habentibus, apparuerint impetrata; cum pro talibus in communi forma scribamus et co-salvo, si forsitan apostolica sedes alicujus miserta, ex certa scientia, hujus indulgentiæ habita mentione, per te ipsi vellet in ecclesiastico beneficio provideri. Non est enim incongruum, ut meritorum qualitate pensata, promotos a te iis præferas, in beneficiis conferendis, qui a tuis prædecessoribus fuerant ordinati, et constitutos in sacris ordinibus, in minoribus ordinibus positos anteponas, ac inter eos qui per te ad superiores ordines sunt assumpti, dignioribus et magis egentibus prius studeas providere. Circa provisionem autem illorum, quibus teneris, ex mandato sedis apostolicæ, providere, hunc modum volumus observari, ut ita eis in domo tua provideas vel alibi facias provideri, donec competens eis ecclesiasticum beneficium assignaris, quod, occasione provisionis nec dejiciantur inopia nec superfluis sumptibus dissolvantur. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Dat. Later., iv Kal. Decembris anno 3.

(78) Erat is Berengarius II, filius Raimundi Berengarii, comitis Barcinonensis, ex Bernarda, non legitima conjuge; qui, ex abbate montis Aragonum, factus episcopus Herdensis, Narbonensis metropoli renuntiatus est, anno 1191 et obiit circa annum 1212. *Gal. Christ.*

(79) Guillelmus II, e nobili Flexiorum (*de Fleix*) sanguine, ad Magalonensem sedem vocatus, Non. Martii, an. 1196, obiit an. 1202, Idib. Martii. Vid. *Gal. Christ.* Sed male concordant quæ hic de Simo-

niaca ejus consecratione dicuntur, cum laudibus in ipsum a Cœlestino PP. III congestis.

(80) Petrus I, primo Pontiniaci, deinde Cistercil abbas, totius cleri calculus in Atrebatensem pontificem electus, consecratus fuit, an. 1184. Interdicti sententiam in Philippum, ob dimissam uxorem Ingelburgem, et in totum regnum, latam, accuratissime observasse dicitur a cœvo Andrensis Chronici scriptore (*Spicileg. tom. II, p. 831*). Obiit an. 1203. Vid. Chronie. Alberici.

XXVI.

ARCHIPRESBYTERO PADUANO; PEREGRINO, ARCHIDIAcono TRIDENTINO, ET DECANO S. FELICIS AQUILEGENSIS.

Pro episcopo Cenetensi, cui assignat præposituram Sancti Stephani Aquilegensis et committit an jure sit ad eam admittendus.

(Laterani, vii Kal. Decembris.)

Cum olim, propter Tarvisinorum perfidiam (81), qui ad Cenetensem Ecclesiam, imo episcopatum totum, manus sacrilegas extendentes, omnia desiderabilia ejus funditus everterunt, non posset in loco ipso venerabilis frater noster (82)..... Cenetensis episcopus, remanere, ad apostolicam sedem confugium habuit, matrem omnium oppressorum, angustias et calamitates suas auribus nostris frequenter inculcans; ab ea suppliciter postulans subsidium opportunum, quæ necessitatem patientibus non consuevit claudere gremium pietatis. Porro, ne ipsum mendicare contingeret in episcopalis opprobrium dignitatis, de provisione ipsius cœpimus cogitare. Tandem vero ad hoc nostrum resedit consilium, ut in regulari canonica sancti Stephani Aquilegensis, quæ, secundum ipsius episcopi testimonium, præpositi solatio biennio tunc vacarat, faceremus, exilii sui tempore per venerabilem fratrem nostrum (83)..... Aquilegensis patriarcham, sibi executorem datum, misericorditer provideri. Patriarcha vero, mandati apostolici diligens executor, ad quem cura præposituræ jure metropolitico pertinebat, ipsum episcopum præpositura eadem solemniter investivit, curam ei domus et rerum ipsius concedens, firmiter canonicis, ex parte nostra injungens, ut præfatum episcopum devote ac benigne recipent et condignam ei reverentiam exhiberent ipsamque in omnibus et per omnia, honeste tractarent. Præmissum sane mandatum nostrum per litteras et..... abbatem Rosacensem, procuratorem suum, patriarcha jam dictus canonicis destinavit, illuc personaliter ire non valens, majoribus occupatus. Omnes vero canonici tunc præsentés, uno duntaxat excepto, quod factum fuerat approbantes, sæpe dictum Cenetensem episcopum in pastorem et præpositum unanimiter receperunt, per pacis osculum debitam sibi obedientiam exhibentes. Officiales insuper claves sibi officiorum suorum sine difficultate qualibet resignantes, easdem postea de ipsius manibus humiliter receperunt, de quibus omnibus..... clericus episcopi Cenetensis, per vivas voces et instrumenta publica fidem posse fieri referebat; suppliciter petens, imposito adversæ parti silentio, quod factum fuerat de ipso episcopo auctoritate sedis apostolicæ roborari. E contrario, vero,

A pars altera proponebat, quod per patriarcham factum fuerat penitus irritandum; asserens, præfatum episcopum, per fraudem tacendi, rescipitum apostolicum impetrasse. Unde, tanquam mendax precator, carere debebat penitus impetratis. Asseruit enim falso Ecclesiam ipsam biennio vacavisse; cum..... quondam præposito, mense Julii, sublato de medio, sequenti mense Augusti, fratres ipsi,... canonicum quondam de gremio ipsius Ecclesiæ in præpositum unanimiter elegissent, cujus confirmatio, pro absentia patriarchæ, tandiu existit prolata. Ad idem etiam fuit professio dispar objecta quæ in eodem officio non debet existere juxta canonicas sanctiones. Cum enim fratres ipsius Ecclesiæ canonici regulares existant, episcopus vero, nondum assumpserit habitum regularem, qui discipulus religionis non fuerat, magister existere non valebat neque canonicos institutis regularibus informare, quorum notitiam non habebat. Dilapidationis insuper vitium ei fuit objectum; cum meliora ornamenta Ecclesiæ, post adventum suum, non fuerit veritus obligare. Fines quoque mandati delegatum excessisse dicebat, qui episcopum de præpositura ipsa solemniter investivit, eique plenarie curam domus concessit, cum nos ei dederimus in mandatis quatenus, si expedire videret, ita quod nec in spiritualibus nec temporalibus *relatis* (sic) læderetur honestas, in destituta Ecclesia episcopo consuleret exulanti et per episcopum, donec restitutus esset Ecclesiæ Cenetensi, provideret Ecclesiæ præposito viduatæ. Propter has, ergo et alias rationes, pars Ecclesiæ proponebat episcopum amovendum, obnixè deprecans ut electionem unanimiter factam de Henr. presbytero, et canonico ejusdem Ecclesiæ, priusquam apostolica scripta pro episcopo emanassent (præsertim cum capitulum facultatem habeat eligendi, sicut ex privilegiis patet pontificum Romanorum), dignaremur, auctoritate apostolica, confirmare. Nos ergo super his quæ præmissimus, habito cum fratribus nostris consilio, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, accedentes ad locum, inter partes amicabiliter componere studeatis, et, ne sæpeditus episcopus in episcopalis dignitatis opprobrium, mendicare cogatur, honestam et moderatam provisionem assignari sibi, volentibus partibus, de ipsa Ecclesia faciat. Si vero, quod absit, desuper datum non fuerit ut bonum pacis valeat provenire, inquisita diligenter veritate, si prædictum canonicum inveneritis canonicè prius electum fuisse, nec postmodum electioni de se factæ renuntiasse, tacite vel expresse, prædicto episcopo, qui, pendente ipsius electione,

(81) Vid. Innocentii PP. III. Epist. lib. II, epist. 8 et infra, epist. 39.

(82) Matthæus, natione Etruscus, patria Senensis, qui ad Cenetensem episcopalem sedem, anno 1190, vocatus, obiit temporibus Honorii PP. III. UGHELL. *Ital. sacr.* tom. V col. 209.

(83) Peregrinus II, electus an. 1199, commendatum sibi munus, brevi quidem tempore, sed cum-

latissime, explevit. Tarvisinos, direptionibus et incendiis grassantes, junctus sædere cum Henrico Dandolo, Venetorum duce, propulit, magnaque militari arte, dissipavit clade; et, cum plurimas prope Venetias possessiones emisset, civis Venetus effectus est. (*Dandul. in Chronic.*) Excussit e vita post quartum præsulatus sui annum, UGHELL. *Ital. sacr.* t. V, col. 71.

per subreptionem apostolicas litteras impetravit, A dissensionis materiam et pacis inter eos fœdera resilentium imponatis; vel si constiterit eundem episcopum bona Ecclesiæ ejusdem per dilapidationis vitium distraxisse, ipsum ab ea, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, remove curetis; cum et ipsi per Ecclesiam et Ecclesiæ per ipsum mandaverimus provideri. Alioquin, quod de ipso episcopo auctoritate apostolica factum est ratum et firmum faciatis haberi, ita videlicet ut, exsili sui tempore, præpositi vices exerceat in Ecclesia memorata. Sane illud vos mente sollicita volumus observare, ut quemcunque mandatum apostolicum exitum consequatur, sæpèfata Ecclesia nullum incurrat in spiritualibus vel temporalibus detrimentum, imo ad augmentum potius utrumque qui domus ejusdem dispositionem habuerit, intendere volumus et jubemus. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Lateran., vii Kal. Decemb.

XXVII (84).

PANTALEONI, COMPSANO ARCHIEPISCOPO (85).

Committit ut una cum suis suffraganeis, componat dissidia inter Latinos et Græcos suæ dioceseos, nolentibus alteris interesse divinis officiis alterorum.

(Laterani, ix Kal. Decembris.)

Ne, si semen verbi Dominici quod mitteris seminare ceciderit inter spinas, fructu careat exoptato, decet te inter agricolas vineæ Domini Sabaoth (utinam autem illos assumptum, quibus (86), male prius perditis malis, vineam suam Dominus legitur locavisse) de messe Dominica tritulos extirpare et litis materiam amovere a subditis, ut tanto libentius audiant et exaudiant verba tua, quanto quietioris mentis et animi placatoris existent. Sane, ad audientiam apostolatus nostri pervenit quod, in castro Pulzin... Olette, et Veri, inter Latinos et Græcos schisma non modicum est subortum, nolentibus alteris Officiis interesse alterorum, dum et Græci Græcos, et Latini Latinos, præsertim diebus solemnibus, audire desiderant sacerdotes, quod in eadem Ecclesia de *levi* (sic) posse fieri non videtur. Ad tollendam igitur hujus

dissensionis materiam et pacis inter eos fœdera reformanda, præsentium tibi auctoritate concedimus ut, cum duobus vel tribus suffraganeis tuis accedens ad locum, de ipsorum consilio id inter discordantes constituas quod, secundum Deum, fuerit statuendum, in hoc sine personarum acceptione procedens, cum non sit distinctio Judæi ac Græci, sed in omni gente, qui facit justitiam acceptus sit Deo. Nulli ergo omnino hominum hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum Lateran., ix Kal. Decembris.

XXVIII (87).

POTESTATI ET POPULO FIRMANIS.

De reditu provinciæ Marchiæ et Firmanorum in fidem apostolicæ sedis; et de statuendis, pro bono pacis, a legato et procuratoribus ejusdem sedis.

(Laterani.)

Licet successores nostros credamus libenter velle Marchiam ad dominum Ecclesiæ retinere, nos, tamen, qui eam tamen ad dominium apostolicæ sedis, Domino concedente, reduximus, ipsam libentius cupimus in ejusdem dominio conservare, cum sit, quodam modo, rationabile, quod quilibet defendat et manu teneat factum suum. Inde siquidem fuit quod, cum olim in adventu dilecti filii nostri, G..... (88) tituli Sanctæ Mariæ Trans Tiberim presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis legati, Marchiam audiverimus fuisse turbatam, ipsi dedimus in mandatis, ut ad reformandum in melius statum ejus, diligens studium et operam impenderet efficacem. Quod si desuper non daretur ut vos et alii fideles nostri in Marchiam constituti monitis et consiliis pareretur ipsius, vobis, ex parte nostra præciperet, ut usque ad festum Sancti Lucae, responsales idoneos ad nostram præsentiam mitteretis, deliberantes communiter et firmiter statuentes, certumque dantes mandatum eisdem et plenariam potestatem, ut nobiscum super apostolicæ sedis justitiis convenirent et de reformatione pacis ac terræ defensione, nec non fidelitate nobis plenius exhibenda, nostris exponerent se mandatis quæ per Dei gratiam non nisi justa, honesta et utilia faceremus, nuntiorum vestrorum consilio requisito; quod etiam vobis per episcopum vestrum (89)

(84) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 47.

(85) Erat is sextus Compsanorum archiepiscopus, de quo hæc apud Ughellum (tom. VI, col. 1000). « VI. Pantaleo fuit archiepiscopus, an. 1200, ex tabulis, quæ docent illum, eodem anno, ab Innocentio III, confirmationem suæ diocesis obtinuisse. Privilegium non vidi; in Regestis Vaticanis tamen litteram offendi ad ipsum scriptam, ix Kal. Decembris, anno pontificatus 5, num. 25. » Erat Ughellus in numerando pontificatus anno, qui est tertius non quintus.

(86) Locus corruptus.

(87) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, §. 49.

(88) Guido de Papa, seu Papanorus, seu Papanreschus, a Clemente PP. III, factus presbyter cardinalis S. Mariæ Trans Tiberim, postea ab Innocentio PP. III, cardinalis episcopus Prænestinus.

ls, ex domo Papareschorum, et progenie Innocentii PP. II descendens, duobus legationibus functus est, una in Marchia, altera in Gallia Cisalpina; et, Verulis, apostolicæ sedis Colegatus, anno Innocentii PP. III secundo, cum Octaviano, episcopo Ostiensi, et Hugone, S. Eustachii diacono cardinali, Marcowaldum, ab eodem Innocentio excommunicatum, resipiscentem absolvit. Certum est anno 1205 e vita excessisse. CIACON. tom. I, col. 1146.

(89) Firmanam sedem tunc temporis, occupasse videtur Adonulphus, qui ab Innocentio PP. III, privilegium, anno 1205, obtinuisse dicitur. De ipsius prædecessore, qui vocabatur presbyter, nihil apud Ughellum, post annum 1192. *Ital. sac.* tom. II, col. 764.

mandavimus intimari. Quamvis autem cardinalis ipse in susceptione litterarum nostrarum, longius a Marchia recessisset; vos tamen usi consilio saniori, dilectos filios, A..... et F..... viros nobiles, providos et discretos, procuratores vestros, ad sedem apostolicam destinastis. Nos, autem tam cum eis quam cum aliis procuratoribus civitatum in Marchia, et fratribus nostris, super præmissis capitulis habito diligenti tractatu, de ipsorum procuratorum consilio, dilectos filios, O... subdiaconum et capellanum nostrum et Albertinum, cameræ nostræ notarium, nuntios et procuratores nostros in Marchiam duximus destinandos, quibus delimus in mandatis ut ad reformandam inter vos et alios Marchianos plenæ pacis concordiam et justitiam exercendam prudenter et diligenter intendant, et ea quæ per legatos apostolicæ sedis provide constituta et legitime definita repererint, ipsa fidelitate non differant executioni mandare: in aliis vero cum cognitione procedant, ut id statuant vel definiant quod utile quidem ac justum existat. Ut autem mandatum apostolicum efficacius et decentius valeant adimplere, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus interim ad mandatum eorum Treugas ad invicem inviolabiliter observetis et super suscipiendo verbo pacis vos non exhibeatis difficiles vel remissos, cum tantum futurum si bonum ejus, si, dante Domino, poterit provenire quod, etsi non omnes suum fuerint desiderium assecuti, nullos tamen post factam concordiam penitebit. Volumus etiam nihilominus et mandamus, ut, ab universis, tam in civitate Firmana quam in ejus diocesi constitutis, qui nondum nobis fidelitatis juramenta fecerunt, in eorundem nuntiorum et procuratorum manibus faciatis ea nobis et successoribus nostris et Ecclesiæ Romanæ, omni excusatione et dilatione cessante, præstari, resignatis et assignatis universis domaniis, quæ semper in nostra dispositione consistent, et cum civitas vestra olim, cum legatis nostris, certum census statuisset dicatur, nobis annis singulis exsolvendum, per totam diocesim vestram, juxta mandatum nuntiorum ac procuratorum ipsorum, certam pensionem statui faciatis, quæ, tam in instanti quam futuris annis, nobis et successoribus nostris, perpetuo persolvatur; cum nos non immoderatum aliquid, etiam si vellent ipsi præstare, sed moderatum potius requiri mandemus, volentes, ut Marchia se gaudeat ad dominium Ecclesiæ redivisse. Quia vero, si, quod absit, denuo vos in tyrannicam contingeret redigi servitutem, imponerentur vobis onera graviora fieretque novissimus error pejor priore; vobis est summo opere præcavendum ne, hujus occasione discordiæ, facultas detur aliquibus malignandi, cum, juxta testimonium Veritatis, omne regnum in seipsum divisum desoletur et domus concidat supra domum.

Cæterum, quoniam sine nobis nec justæ rationis titulum nec sufficientis defensionis clypeum invenire potestis, cum, si nostra vobis auctoritas subtrahatur, aliter ab alio dominio vel excusare vos legibus, vel juribus defendere minime valeatis, taliter in fidelitate apostolicæ sedis et nostra persistere procureritis, quod ad promotionem et defensionem vestram, propter hoc, intendere merito debeamus. Nos autem eisdem nuntiis et procuratoribus nostris dedimus in mandatis ut excommunicatos et interdictos, qui nostris curaverint parere mandatis, secundum ecclesiæ formam absolvant; rebelles vero et contumaces, tam spiritualiter quam temporaliter, a sua præsumptione, appellatione remota, compescant. Cum autem omnes et singuli Marchianenses, se, non tanquam hostes offendere, sed tanquam fratres mutuo diligere debeant, eisdem nuntiis et procuratoribus nostris dedimus in mandatis ut omnes qui capti tenentur sub competenti cautione faciant liberari; super quæ vos, et alios, mandatis eorum præcipimus obedire.

In eundem modum Anconitanis, excepto capitulo de censu, super quo composuerunt cum legatis apostolicæ sedis, tam pro se, quam pro suo districtu.

In eundem fere modum, Auximanis, ut supra, usque præstari, et tam in civitate vestra quam tota diocesi, juxta mandatum nuntiorum ipsorum, certum census statuere procureritis, per vos nobis et successoribus nostris, annis singulis, perpetuo persolvendum; cum nos non immoderatum aliquid, etiamsi præstare velletis, sed moderatum potius requiri mandamus

XXIX (90).

CONSULIBUS ET POPULO FANENSIBUS.

De eodem argumento et de annuo censu solvendo.

Omnipotenti Deo gratias referimus copiosas quod, diebus nostris, ad justitiam ecclesiæ Romanæ respiciens, civitatem vestram, cum tota diocesi, quam ad jus et proprietatem apostolicæ sedis non est dubium pertinere, sibi restituit, violentia propulsata per quam injuste fuerat aliquandiu sub aliena potestate detenta. Nuper enim, [cum dilectus filius Joannes Rustici, nuntius vester et procurator, cum litteris vestris de rato, ad nostram præsentiam accessisset, nobis ex parte vestra promisit quod tam vos quam omnes qui sunt de vestro districtu nobis et successoribus nostris et Ecclesiæ Romanæ fidelitatem curabitis universaliter exhibere: expeditionem, parlamentum, pacem et guerram, ad mandatum nostrum et legatorum ac nuntiorum nostrorum, per totam Marchiam, bona fide, juxta proprias facultates, vestris expensis, facere sine fraude; appellationibus ad nos vel legatos, aut nuntios nostros legitime factis, debita veneratione deferre; procuraciones idoneas nobis, legatis et nuntiis nostris im-

(90) Indicata, imo relata, sed non integra, apud Raynaldum, an. 1200, § 50, quæ apud ipsum leguntur, hic uncis distinguuntur

pendere; pro annuo quoque censu, quinquaginta A libras usualis monetæ persolvere annuatim, medietatem videlicet pro ipsa civitate et medietatem pro ejus districtu, vel, si mallems, novem denarios pro unoquoque fumante, ut more vestro loquamur, exceptis clericis, militibus, iudicibus, advocatis, tabellionibus et iis qui nullas possessiones habere noscuntur, qui non consueverunt afflictum præstare; quem videlicet censum vestris expensis nostræ cameræ inferretis: postulans humiliter et implorans, ut vobis consulatum, cum sua jurisdictione confirmare auctoritate apostolica dignemur, salvis universis domaniis quæ libere semper in nostra et successorum nostrorum dispositione consistant. Licet autem longe majora consueveritis aliis exhibere, ut tamen sentiatis et gaudeatis vos ad illius dominium B rediisse, quæ de se vere dicere potest, jugum meum suave est et onus meum leve, promissionem et obligationem ipsius factam nobis ex parte vestra de fratum nostrorum consilio, duximus acceptandam.] Ideoque vos tanquam filios speciales, sub apostolicæ sedis protectione suscepimus, quos sub ejus dominio volumus perpetuo retineri; confirmantes vobis consulatum, cum jurisdictione quæ spectat ad ipsum, tam in criminalibus quam civilibus, ita ut omnes consules et potestates, qui pro tempore fuerint, Romano pontifici et Ecclesiæ Romanæ, juramento fidelitatis teneantur astricti. Bonas quoque consuetudines vestras ratas habemus et volumus eas inviolabiliter observari. Vos autem et successores vestri perpetuo nobis ac successoribus nostris C universa, quæ præscripta sunt et promissa, curabitis fideliter et efficaciter adimplere; singulis quoque decenniis juramenta fidelitatis et observantiæ præmissorum universaliter innovare, salva, in omnibus, apostolicæ sedis auctoritate. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, etc.

In eundem modum potestati et populo Hesino, usque: nuper, enim, cum dilectus filius, nobilis vir Palmerius, nuntius vester et procurator, etc., usque promisit, quod, præstito nobis et successoribus nostris et Ecclesiæ Romanæ juramento fidelitatis ab iis qui de civitate vestra vel districtu nondum illa D præstiterant, parati eratis expeditionem, etc., usque pro annuo quoque censu quadraginta libras, etc.

Scriptum est ut supra; omnipotenti Deo, etc. usque in finem, consulibus et populo Pesauriensibus, sicut Fanensibus.

XXX.

POTESTATI ET HOMINIBUS SANCTI HELPIDII.

De appellatione quadam ab eis ad sedem apostolicam facta.

(Laterani.)

Venientes ad apostolicæ sedis clementiam dilectos filios A..... et M....., nuntios vestros benigne recepimus eisque, præsentibus nuntiis Firmatorum, præstitimus audientiam diligentem. Cum autem a sententia dilecti filii nostri J..... (91) tituli Sanctæ Priscæ presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis tunc in Marchia legati, vos proponerent appellasse seque ad prosequendam appellationem missos fuisse, continuo sibi fuit ab adversa parte responsum: quod vobis a sententia illa appellare B non licuit, quoniam prius eidem cardinali juramento corporaliter præstito, promissistis quod ejus deberetis stare mandato; deinde quia infra legitimum tempus appellationem prosequi non curastis, quoniam sententia ipsa perinde debet executioni mandari, tanquam si ab ea non fuisset aliquatenus appellatum. Licet, autem, per alias vobis litteras præceperimus ut eandem sententiam exsequamini et dilectis filiis B..... subdiacono et capellano nostro et A..... cameræ nostræ notario, nuntiis et procuratoribus nostris, per easdem litteras dederimus in mandatis, ut vos ad executionem prædictæ sententiæ, nostra freti auctoritate, compellerent; ad prædictorum tamen nuntiorum vestrorum multam instantiam eidem nuntiis et procuratoribus nostris C duximus injungendum quatenus, si appellatione contra præstita juramenta factam invenerint, vel si a tempore factæ appellationis annus excessit, infra quem non tantum appellationem prosequi, verum etiam aliquid inde nobis significare vel scribere neglexistis, quia vigilantibus, non dormientibus jura subveniunt, vos ab ejus executione, sublato appellationis obstaculo, cogere non postponant. Alioquin, de appellatione cognoscant et quod justum fuerit fulti auctoritate decernant.

Dat. Later.

XXXI.

POTESTATI ET HOMINIBUS MONTIS RUBIANI.

Ut pareant mandatis nuntiorum apostolicæ sedis circa pacem cum Firmantibus.

(Laterani.)

Cum vester et Ecclesiæ Firmanæ nuntii in nostra essent præsentia constituti, preces apostolatui nostro sunt ex parte vestra porrectæ ut vos defenderemus a molestiis Firmatorum, quia castellum vestrum per archidiaconum Asculanum, sub nostra protectione recepimus; id quod responderant nuntii memorati quod dilecti filii nostri, J. tituli Sanctæ Priscæ, et C. (92) tituli Sancti Laurentii in Lu-

(91) De eo jam dictum supra, epist. 15, not. 8.

(92) De Joanne, tituli S. Priscæ, presbytero cardinali dictum est supra. Alter, qui hic designatur littera C. erat Cynthius, (quem Panvinius Cincium nominat et Ciaconius ex nobili Cinciorum familia

facit) Romanus de regione Arenulæ, in prius, ex Ciaconio et Aubery, ex Panvino vero in tertia cardinalium creatione a Cælestino PP. III, tituli S. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis renuntiatus. Legatus in Picenum ab Innocentio I. missus,

cina presbyteri cardinalis, apostolicæ sedis tunc in Marchia legati, conventionem cum Firmanis fecerant quod, propter perfidiam et contumaciam vestram, vos Ecclesia Romana nulla ratione reciperet, nisi castella destructa Ecclesiæ et civitati Firmanis restituere et eis in omnibus satisfacere pacemque cum eisdem curaretis habere..... (93) Et litteræ nostræ, quæ de receptione vestra ad prædictum archidiaconum emanarunt, per subreptionem fuerant impetratæ, utpote nulla, de præscripta conventionem, facta in eisdem litteris mentione. Cæterum quia conventiones et statuta legatorum nostrorum, sicut non debemus, infringere nolumus, dilectis filiis O.... subdiacono et capellano nostro et Albertino cameræ nostræ notario, nuntiis et procuratoribus nostris, quos in Marchiam destinamus, dedimus in mandatis ut de pace vestra studium et curam habeant diligentem. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus eis, ad ea faciendâ quæ pro bono pacis vobis : suggererint vel mandaverint, vos duos vel difficiles nullatenus exhibere, sed in his et aliis, humiliter obedire curetis.

Dat. Later.

XXXII (94).

MUTINENSI EPISCOPO (95) ET MAGISTRO HUBERTO, CANONICO MODOCIENSI.

Committit ut inquirant qua de causa episcopus Bononiensis in diaconum et presbyterum simul Albertum Imolensem electum ordinavit.

(Laterani.)

Cum in distribuentibus ordinibus, constitutiones canonicæ tempora certa distinguant, quæ, præcipue est circa sacros ordines, approbata quoque consuetudo docuit observanda; mirari cogimur et moveri quod, sicut a multis accepimus et in fama vulgatur infami, Bononiensis episcopus (96) Albertum, Imolensem (97) electum, in diaconum et presbyterum simul ordinare præsumpsit. Quia vero dimittere nolumus incorrecta quæ contra constitutiones canonicas attentantur, præsertim ubi celeberrima canonica jura docentur, ne præsumptoribus Marcwoaldo imperii senescalco sacra interdixit. Inde legationem in regno Siciliæ gessit. *OLDOINUS ad Ciacon. p. 4, col. 1161.*

(95) Extat lacuna ista in Apographo Conti.

(94) Relata seu potius tantummodo indicata in decretalibus Innocentii PP. III, tit. xi, De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum, cap. 12. Pauca quæ ibi leguntur, hic unci inclusa sunt. Epistola alia, de eodem ad eosdem directa, sed quæ posterius data videtur, reperitur in Collectione Rainerii, apud Baluzium, tom. I, pag. 593.

(95) Erat is Ægidius e Gazornia gente, Bononiensis, qui Mutinenses infulas adeptus fuerat, an. 1195, Henrico VI imperatori charus. De eo sæpius in Innocentii PP. III regestis. Translatus fuit ad archiepiscopum Ravennatensem an. 1206. *UGHELL. Ital. sacr. tom. II, col. 150.*

(96) Gerardus Areostus, Bononiensis antistes ab an. 1198 usque ad annum 1203, quo se pastoralis munere exsolvit. *Id. ibid. col. 22.*

(97) Albertus Auxoletus sive Ossoletta, qui alteri Alberto, eadem dignitate, an. 1198, nobilitato, ipse hoc an. 1200 successit et ad archiepiscopatum

A transeant in exemplum, cum hæc non solum præsumptionis et fatuitatis nota non careant, sed nec ambitionis et pravitatis discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus super his inquiratis diligentissime veritatem, excusationes ordinatoris et ordinari, si quas forte duxerint allegandas, nihilominus audientes, ut per relationem vestram instructi plenius et securius in ipso negotio procedamus.

Memimus enim id a nobis fuisse suppliciter postulatum et clementer indultum ut, quia præfatus Albertus Ecclesiæ Romanæ subdiaconus, erat mandarem ipsum per Bononiensem episcopum promoveri.

Dat. Lateran.

XXXIII.

JOANNI RUSTICI (98) CIVI FANENSI.

Vineam ei concedit.

Justis petentium, etc., usque assensu; vineam positam in Bretun. quæ fuit olim Malidentis, tibi in vita tua in feudum concessam, sicut eam ex concessione Diamari, prioris ecclesiæ Sanctæ Mariæ novæ, rationabiliter possides et quiete, donationi tuæ, etc.

XXXIV (99).

..... METENSI EPISCOPO (100).

De eo qui casu puerum oppresserat.

(Laterani, viii Kal. Dec.)

C Ex litteris tuæ fraternitatis accipimus quod, cum lator præsentium H... presbyter fenum vellet de curru deponere, perticam superius alligatam, cum neminem circa currum videret (101) projecit in terram; et cum feno insisteret deponendo, quidam prope ipsum accedens, puerum quemdam juxta currum reperit semivivum, in quo præter modicum livoris in fronte nihil invenire potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsvimus sacerdote, si priusquam dejiceret perticam, circumspexisset sollicite an esset aliquis juxta currum; qui quod diligenter circumspexisset asseruit, sed quod vidisset aliquem denegavit. Ad hæc igitur remittentes eundem, fraternitati tuæ per apud Ravennatensem assumptus est an. 1202. *Id. ibid. col. 684.*

(98) De isto agitur in epistola hujusce libri III, *xxix.*

(99) Relata inter Decretales, lib. V. tit. De homicidio voluntario vel casuali, cap. 14, cum aliquibus quæ hic Italico characterè distinguuntur. Relata etiam, in Collectione Rainerii, apud Baluzium, tom. I, p. 594, absque ulla mutatione verborum. Nulla, in Apographo ex Arch. Vatic. discrepantia.

(100) Bertrannus, clarus ac vitæ morumque honestate commendandus, tam divinæ quam humanæ legis maxime peritus; patriam sortitus Saxoniam. Elatus ad Metenses infulas circa initium anni 1180, Alexandri PP. III severitatem senserat, electione sua hujus prætextu ab illo rescissa; quia ante promotionem ad ordines electus fuerat. Confirmatus postea ab eodem pontifice, transactis in episcopatu triginta duobus annis et aliquot mensibus, excessit 6 Aprilis, 1212. *Gall. Christ.*

(101) Hæc verba Decretales omittunt, ut infra q. p. i. a.

stolica scripta (102), mandamus, quatenus, si res ista se habet, nisi *contra eundem presbyterum* (103) grave scandalum sit exortum vel tanta laboret infamia, quod, deficiente accusatore, oporteat ei canonicam purgationem indici, *ipsum* libere permittatis exsequi officium sacerdotis.

Datum Laterani, VIII Kal. Decembris, anno tertio.

XXXV (104).

NOBILI VIRO CALARITANO JUDICI.

Eum arguit ob multa flagitia, et præcipit ut ad se purgandum de iis ad apostolicam sedem per se vel procuratores accedat.

(Laterani.)

Ea nobis de tuis actibus referuntur, quæ nos, exigenti justitia, contra te vehementer inducunt, ea præcipua ratione quod, cum olim in orientali provincia constitutus laudabiliter et fideliter militaveris Jesu Christo, et ex hoc, ne meritum perderes coram eo, debueris in puritate cordis et corporis ambulare: nunc diceris abire retrorsum et, sicut canis ad vomitum rediens, denuo sæculi voluptatibus immisceri et apostolicæ sedis, quam ut matrem et dominam revereri debueras, jura tibi contra justitiam imo et per violentiam usurpare. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri pervenit quod, olim.... uxorem judicis Turritani per violentiam capiens et eam turpiter deonestans, tandem exspirare in arcta custodia coegisti. Nobiles etiam et interdum ignobiles mulieres, tum blanditiis, tum vi et minis ad tuum non tam inducis quam compellis assensum, nec parcens integritati virginæ, nec copulæ deferens conjugali. Ad hujus quoque cumulum iniquitatis accedit quod, Ecclesias et viros ecclesiasticos inhonoras, imo etiam eos, tanquam serviles personas, indebitis non dubitas exactionibus aggravare. Ut autem, etsi non omnia, quædam tamen quæ in nostram injuriam attentasse dignosceris exponamus, olim Petrum de Serra judicem Arborensem, de quo utrum juste vel injuste Arborensis judicatus fuisset dignitatem adeptus tuum non fuerat judicare, cœpisti, quod non debueras, violenter Arborensem occupans et detinens judicatum, et tandiu dictum P..... in carcere tenuisti, donec, ut dicitur, viam fuit universæ carnis ingressus. Cumque super eo confirmationem postularis a nobis nec statim potueris obtinere, cum nobili viro, Hugone de Bassa, qui et Pontit. dicitur, nobis irrequisitis et ignorantibus, convenisti, filiam tuam ipsi tradens uxorem et in dotem ei medietatem Arborensis judicatus assignans, universis tibi munitionibus reservatis, cum nulli sit dubium et tu etiam recognoscas quod tota Sardinia domini, juris et proprietatis apostolicæ sedis existat. Præterea, cum judex Calaritanus diem clausisset extremum, uxorem ejus et filiam rapuisti

et, matre in tua captione defuncta, ut judicatum ipsum tibi continuares licentius, cuidam consanguineo tuo tradidisti filiam in uxorem, licet adhuc esset in annis minoribus constituta et Calaritanus judex tam matrem quam filiam et terram etiam, sub tutela venerabilis fratris nostri..... Pisan. archiepiscopi (105), ut ipse asserit et de te conqueritur, reliquisset. Quia vero sicut per tuas nobis litteras intimasti, discordiam habes adversus nobilem virum, judicem Turritanum, quam per nos desideras in conspectu nostro sopiri, sive prius cum ipso convenias sive non, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, usque ad festum beati Petri proximo venturum, ad quod nos, per litteras nostras, citamus eundem judicem Turritanum, nostro te conspectui repræsentans, responsurus nobis super omnibus supra dictis et satisfactionem congruam impersurus, et exhibiturus judici memorato et recepturus ab eo, si volueris, justitiæ complementum, nisi forsan cum apostolicæ sedis honore, salvo jure ipsius, inter vos fuerit concordia reformata. Quod si forte manifesta et justa præpeditus occasione venire ad nos in propria persona non potueris, solemnes nuntios et sufficientes et idoneos responsales, propter easdem causas usque ad eundem terminum dirigere non omittas. Alioquin, ex tunc, in te tam spiritualiter quam temporaliter procedemus, si monitus et requisitus a nobis mandatum nolueris apostolicum adimplere. Ad hæc, dilectum filium Ild....., fratrem militiae Templi, virum providum et honestum, pro reverentia beati Petri et nostra, benigne recipias et super his quæ tibi ex parte nostra proponet, salubribus ejus monitis et consiliis acquiesces.

Dat. Lateran.

XXXVI.

ARCHIEPISCOPO CALARITANO, UT INQUIRAT SUPER PRÆMISSIS (106).

Ea nobis, etc., in eundem fere modum usque in finem. Ideoque, fraternitati tuæ, per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus inquiras, tam super præmissis omnibus quam super genealogia et copula omnium judicum.... Sardinia, quarta vel quinta generatione retro, super successione etiam et invasionibus terræ, captionibus et detentionibus nobilium personarum et aliis abusionibus et excessibus Judicum..... diligentissime veritatem et totam rei seriem, per litteras tuas, fideliter nobis intimare procures, et personam aliquam plene super omnibus prædictis instructam, usque ad eumdem terminum ad nos dirigere non omittas, quæ tam nos instruere possit quam, si opus fuerit, veritati testimonium perhibere.

In eundem modum, archiepiscopo Turitano. In eundem modum, Arborensi.

(102) Decretal. omittunt, et modo circa legunt pro contra.

(103) Deest hoc verbum in Decretal. ut et infra ipsum.

(104) Indicata apud Raynaldum, an. 1200, § 49.

(105) De eo jam dictum supra, epist. 9, not.

(106) Vid. Epistolam superiorem.

XXXVII (107).

ANTIVARENSI ARCHIEPISCOPO.

De falsis litteris apostolicis ei delatis et de Dominico quondam Suacensi episcopo, in arctam custodiam detruendo.

(Laterani, Non. Decembris.)

Quam gravi poenae subiaceant qui litteras apostolicas falsare non timent et veras nobis impetratas litteras occultantes, falsis uti litteris non verentur, fraternitatem tuam credimus non latere. Ad audientiam siquidem nostram ex litteris charissimi in Christo filii nostri Wulcani, Dioclae regis illustris, necnon ex tenore litterarum tuarum, quas dilecto filio, fratri Joanni, capellano nostro, apud Durachium direxisti, noveris pervenisse, quod cum Dominicus, quondam Suacensis episcopus, qui, coram eodem capellano et dilecto filio, S. subdiacono nostro, tunc in partibus illis gerentibus legationis officium, fuerat de homicidio accusatus, et in concilio apud Antivarum (108), pontificalem resignaverat dignitatem, ad nostram olim praesentiam accessisset, a nobis rediens quasdam tibi litteras praesentavit, quas de verbo ad verbum in litteris jam dicto capellano nostro ex parte tua directis perspeximus contineri, quibus sibi asserebat a nobis pontificale officium restitutum. Tu vero litteris illis fidem adhibens, venerabilem fratrem nostrum, P..., quem in Suacensem episcopum electum canonice diceris consecrasse, ab eadem Ecclesia removisti, praefato Dominico, occasione litterarum falsarum, in ipsa Ecclesia restituto. Praefatus autem rex, sicut suis nobis litteris intimavit, non credens litteras illas ex nostra conscientia emanasse, tam ipsum Dominicum quam praefatum episcopum nostro praecipit conspectui praesentari, humiliter petens rescripto apostolico doceri, quidquid duceremus de ipso negotio statuendum. [Nos, vero, *rescriptum litterarum falsarum* (108°) diligentius intuentes, in eis, tam in continentia quam in dictamine, manifeste deprehendimus falsitatem ac in hoc fuimus *non modicum* (109) admirati, quod tu tales litteras a nobis credideras emanasse, cum praesertim scire debeas sedem apostolicam in suis litteris consuetudinem hanc tenere ut universos patriarchas, archiepiscopos et episcopos FRATRES, caeteros autem, sive reges sint sive principes, vel alios homines cujuscunque ordinis, FILIOS, in nostris lit-

A teris appellemus: et, cum uni tantum personae litterae apostolicae dirigantur, nunquam ei loquamur in plurali, ut vos sive VESTER, vel his similia, in ipsis litteris *apponantur* (110). In falsis autem tibi litteris praesentatis, in salutatione, DILECTUS IN CHRISTO FILIUS (111) vocabaris, cum in *omnibus* litteris, quas aliquando tibi *transmisimus*, te videre potueris a nobis FRATREM VENERABLEM appellatum; propter quod, *sic esse te volumus in consimilibus circumspectum ut per falsas litteras denuo nequeas circumveniri, vel falli, sed* (112) sic litteras apostolicas studeas diligentius intueri, tam in bulla, quam filio, *tam etiam in* (113) charta quam stylo, quod veras pro falsis et falsas pro veris aliquo modo non admittas.] Scire namque te volumus quod, cum saepefatus Dominicus olim ad apostolicam sedem accessisset, nos, cum fratribus nostris examinantes diligentius causam ipsius, eum ad te duximus cum nostris litteris remittendum, quarum rescriptum nunc tibi sub bulla nostra mittimus *interclusum* (114), sed ipse, tanquam homo iniquus, sicut ejus opera manifestant, veras litteras suppressens quas ex benignitate sedis apostolicae concesseramus eidem, falsas tibi non timuit litteras praesentare. Caeterum, quia dignum est ut qui noluit benedictionem prolongetur ab ea, et praefatus Suacensis episcopus non sine labore maximo se curavit nostro conspectui praesentare, jam dicto Dominico, tanquam qui de sua justitia dissidebat et remordebat eum praescriptae conscientia falsitatis, minime veniente, imo, licet, ut dicitur, iter arripuerit veniendi ac promiserit se venturum, ad partes tamen S. Ungariae se transtulit, ut nostram praesentiam declinaret: volentes et illum de sua praesumptione punire et saepenominato episcopo paterna succurrere pietate, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus et districtae praecipimus quatenus, si forte occasione litterarum illarum in aliquo processisti, irritum denuntians penitus et inane, jam dictum Dominicum, si denuo venire ad partes illas praesumpserit, omni dilationis occasione et appellatione postposita, in aliquo facias monasterio districti ordinis, ad agendam poenitentiam, arcte retrudi. Praenominatum autem G. episcopum, si praemissis veritas suffragatur, in suo loco et dignitate, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, restituas et facias in episcopatu suo pacifice permanere, illos ecclesiastica distri-

(107) Relata vel potius tantummodo indicata apud Raynaldum, qui fragmentum hic versus epistolae finem uncis, inclusum exhibet, an. 1200, § 47. Relata etiam et pariter mutilata, inter Decretales Innocentii PP. III, lib. v, tit. xx. De crimine falsi, cap. 6. ubi *Attiniacensi episcopo* perperam inscribitur. Quae in illa Decretalium Innocentii PP. III, editione exhibentur, hic duplici ad initium cujusque lineae, virgula distinctimus, simulque varias lectiones margini apposuimus.

Integra reperitur in Collectione Rainerii apud Baluzium, pag. 573, cum paucissimis variis lectionibus, quae hic, ad majorem diligentiam, in margine etiam notantur. Nulla in Apographo ex Archiv. Va-

tic. discrepantia.

Caeterum: videnda ejusdem Innocentii PP. III. Epistola libri II, 180, de eodem argumento.

108°) Coll. Rain, *Antibarim*.

(108°) Decret. Innoc., *litteras quae tibi sub nostro nomine praesentatae fuerunt*.

(109) Decret. Innoc. om. n. m.

(110) Decret. Innoc. *apponamus*.

(111) Decret. Innoc. DILECTO FILIO, et infra om. omnibus et loco *transmisimus* legunt *transmittimus*.

(112) Desunt in Decretal Innoc.

(113) Decret. Innoc. et loco *t. e. in*

(114) Collect. Rainerii *introclusum*

ctione comescens, qui se tibi duxerint temeritate A qualibet opponendos.

Datum Lateran., Non Decembris, pontificatus nostri anno tertio

XXXVIII.

L. DE VICOBALDON., J. DE VIGALON. PRÆPOSITIS..... DE RUNDENARIO ET SANCTI CHRISTOPHORI DE LAUDE; CAPITULIS ET OMNIBUS FRATRIBUS EJUSDEM PROFESSIONIS; CUM EIS, NOBILI VIRO, GUIDONI DE PORTA ORIENTALI, ET OMNIBUS FRATRIBUS HUIUS PROFESSIONIS CUM IPSO, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDITIONEM.

Portatur ut, cum proposito religionis vivant, regulas conficiant easque ad sedem apostolicam mittant.

(Laterani.)

Licet multitudini credentium debeat esse cor unum et anima una, cum, et, secundum Apostolum, omnes fideles sint unum corpus in Christo, propter quod una dicitur esse columba; Ecclesia tamen non solum propter varietatem virtutum et operum, sed etiam propter diversitatem officiorum et ordinum, dicitur ut castrorum acies ordinata, in qua videlicet diversi ordines militant ordinati. Sane quidem hujusmodi veritas non parit discordiam mentium, sed concordiam magis generat animorum; non difformitatem, sed decorem inducit; nec reprehenditur, sed potius commendatur; juxta quod habetur in Psalmo: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta varietate (Psal. XLIV, 10)*. Verum, si quando talis ordinum et officiorum diversitas vel dissensionis parturit scandalum, vel impedit religionis profectum, ad unitatis propositum vel propositi potius unitatem est provide reducenda, ut illud impleatur Psalmistæ: *Ecce, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (Psal. CXXXII, 1)*, non tam locum quam votum, non tam habitum quam affectum. Quantum etenim scandalum sit vitandum per seipsum Dominus in Evangelio declaravit: *Si quis, inquit, scandalizaverit unum ex iis pusillis, expedit ei ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus et demergatur in profundum maris (Luc. XVII, 2)*; et Apostolus evidenter expressit, cum ait: *Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum (I Cor. VIII, 13)*. Hoc igitur, dilecti filii, præpositi vestri, Ja. et L. et alii quos misistis vitare volentes, ne propter diversitatem propositorum vestrorum scandalum in aliquorum posset mentibus suscitari vel religionis impediri profectus, nos humiliter adierunt, suppliciter postulantes ut vos ad unitatem per nostras curarem litteras invitare. Nos igitur petitionem eorum favorabilem attendentes, universitatem vestram monemus et exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta mandamus

(115) Erat is, B. Albertus de Castro Gualterii, Parmensis, nobili genere ortus, canonicus regularis Murtariensis cœnobii, qui episcopus Bobiensis electus, post Gualam Bondonium, ad Vercellensem Ecclesiam translatus, an. 1184, 12 Kal. Maii, præfuit ad viginti ferme annos; et, ex ea, an. 1204, patriarchalem Hierosolymæ thronum ject assecutus.

quatenus, tam mente quam corpore convenientes in unum, proposita vestra, juxta consilium venerabilis fratris nostri (115).... Vercellen.... episcopi et dilectorum filiorum.... de Locedio (116) et.... de Cerreta abbatum, quibus super hoc scribimus, in unum honestum et regulare propositum conformetis, et vos, filii dilecti, sub una de cætero regula et regulari unitate vivatis, tam laicis qui cum uxoribus suis vivunt et mulieribus qui vivunt cum viris, quam viris et mulieribus aliis, qui vitæ prioris formidantes deformia et turpia detestantes seorsum vivere referuntur, certas leges vel regulas potius præscribentes, vel significantes nobis præscriptas, quas, cum uniformitate propositorum vestrorum vel proposito potius uniformi, secundum quod vos clerici, ut prædiximus, de cætero vivere proponatis, redactas in scriptis sub vestris et prædictorum sigillis, ad sedem apostolicam fideliter destinatis, ut approbemus quod approbandum fuerit et corrigamus si quid viderimus corrigendum. Volumus etiam nihilominus, et mandamus ut Widonem de Porta orientali et cum eo aliquos ex vobis viros idoneos et discretos, cultores religionis et veritatis æ justitiæ amatores, ad nos, cum vestris litteris destinatis; qui et plenius nobis mentem vestram exponant et vobis postmodum, cum redierint, approbationem vel correctionem nostram fidelius valeant explicare; ut ita, si quis contra vos nævus ex suborta suspitione remansit, per auctoritatis nostræ judicium deleatur, sitisque de cætero cæteris odor vitæ in vitam, qui aliquando fuistis aliquibus odor mortis in mortem.

Dat. Lateran.

XXXIX.

POTESTATI ET POPULO TARVISINIS. SINE SALUTE.

Indulget ut, cum parati sint ad satisfaciendum Ecclesie, pro nece episcopi Bellunensis, ab interdicti sententia per Ferrariensem episcopum servatis servandis, solvantur (117).

(Laterani, Id. Novembris.)

Et verbera patris et ubera matris habere dignoscitur apostolica sedes, dum et patris rigorem observat et matris non deserit lenitatem, sic utrumque reliquo condiens, ne crudelis sit rigor nec lenitas dissoluta, et sic vicissim alterum altero recompensans, ut nec parcat virgæ dum diligit nec dum corrigit in charitate frigescat, sed servet in ira misericordiam et in benevolentia disciplinam. Quamvis enim interdum videatur in delinquentes vehementer irasci et in eos severitatem nimiam exercere, non tamen errantem persequitur, sed errorem; imo tanto amplius diligit quanto severius ipsa corripit, et tunc amat potius cum creditur gravius castigare.

UGHELL. *Ital. sac. t. IV, col. 1086*. De eo sæpius in regestis Innocentii PP. III.

(116) Vocabatur Petrus, et, in tractandis negotiis, non semel episcopi Vercellensis collega dictus fuit ab Innocentio PP. III.

(117) De argumento istius epistolæ, vid. Innocentii PP. III epistolam, libri II, 27.)

Hoc autem in vos satis estis experti, qui, cum bonæ memoriæ C.... papam prædecessorem nostrum, adversum vos gravibus culpis concitassetis, in tantum ut civitatem vestram sententiæ subjecerit interdicti; licet, præter pœnam inflictam, apostolica sedes, tanquam pater de filiorum salute sollicitus, graviora vobis fuerit comminata, quod tamen non potest mater oblivisci filiorum uteri sui, non solum patienter exspectavit hactenus reditum vestrum, sed ad redeundum vos humaniter invitavit. Sane accedentes ad præsentiam nostram dilecti filii, H..... subdiaconus noster et J..... canonici Tarvisini ex parte vestra nobis proponere curaverunt quod parati eratis, si de nostro procederet beneplacito voluntatis, omnes illos qui de nece bonæ memoriæ.... (118) Bellunensis episcopi culpabiles fuisse noscuntur, præter illos qui ad mandatum Ecclesiæ redierunt, ad præsentiam nostram dirigere, mandatis nostris omnimodis parituros, et innocentiam communitatis de ipso negotio quam asserebant culpabilem non fuisse, juramento centum vel ducentorum militum monstrare, vel, si mallemus, prædecessor tuus, filii potestas, ob reverentiam apostolicæ sedis, ad præsentiam nostram veniret vel mitteret de nobilioribus civitatis, qui mandatum nostrum, pro ipsa communitate jurarent et observarent fideliter quæ duceremus super ipsos negotio injungenda. Licet autem gravis fuerit et enormis excessus commissus in episcopum memoratum et civitas ipsa ultra quam decuerit exstiterit hactenus indurata; volentes, tamen, sicut ex officio tenemur apostolicæ servitutis, cum benignitate recipere pœnitentes, vobis duximus intimandum quod, si, quemadmodum dicti canonici nobis ex parte vestra proponere curaverunt, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta implere velletis, nos satisfactionem hujusmodi reciperemus oblatam et in ipso negotio, sicut divinus nobis motus ingereret, procedere curaremus. Nuper vero prædictus J..... canonicus et dilecti filii..... prior Sanctorum quadraginta. et J..... et F..... judices Tarvisini, nuntii vestri, ad sedem apostolicam accesserunt et exposuerunt nobis ad plenum satisfactionem quam cupitis exhibere. Quia vero, dum super ipso negotio tractaremus, incidit dubitatio utrum pro sola nece prædicti episcopi an etiam pro aliis excessibus vestris, ut pro invasione ac detentione honorum ejusdem Ecclesiæ, sententia interdicti a prædecessore nostro in civitatem vestram fuerit promulgata, cum ejusdem forma sententiæ, in

(118) Gerardus Taciolus, ex Insubria, Regiensis, Othoni successerat, an. 1183; Lucio PP. III ita sentiente, a quo privilegium, apud Ughellum (*Ital. sacr.* tom. V, col. 18) relatum, obtinuit. Hic, qua armis, qua telo religionis succinctus suæ Ecclesiæ deterruit hostes, deque ipsis plura bona, quæ usurpaverant, per vim recepit, nihilque visus est omisisse quo bonum publicum promoveri posse videretur. Demum cum inter ipsum Trevisanosque graves lites agerentur, Gerardus, justum propenodum conseripio exercitu, contra ipsos duxit inque medio ardore prælii, dum munia prompti ducis impleret, pro im-

A regestis ipsius requisita diligentius nequiverit inveniri, nos, sollicita meditatione pensantes qualiter nervos ecclesiasticæ disciplinæ sic possemus inflectere, ne ipsos dissolvere videremur, venerabili fratri nostro, Ferrariensi (119) episcopo, damus per nostras litteras in mandatis ut litteras ipsius prædecessoris nostri, quas super interdicti sententia destinarat in partibus illis, a venerabili fratre nostro.... (120) Aquilegensi patriarcha et suffraganeis ejus aliisque personis, diligenter inquirat, sub interminatione anathematis ex parte nostra districtè præcipiens ne quis illas occultet. Et, si forsân, illis inventis, ex earum tenore constiterit quod pro sola nece prædicti episcopi interdicti fuerit sententia promulgata, vel si nequiverint inveniri diligentius requisita, cum non debeamus certum dimittere pro incerto, contenti simus juramento quod prædicti nuntii ac procuratores vestri nobis, communitatis nomine, præstiterunt, dummodo tu, filii potestas, ad majorem cautelam et ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, congregato populo et assensum præstante, jures coram eodem episcopo, tam pro te quam pro populo, quod super nece prædicti pontificis mandatis nostris sine fraude parebitis, et tunc idem Ferrariensis episcopus, auctoritate nostra relaxet sententiam interdicti, cum super aliis excessibus, si de ipsi constiterit, per hoc non adimatur nobis potestas quod justum fuerit statuendi. Verum, si per litteras ipsas inventas constiterit quod etiam pro aliis excessibus civitas vestra fuerit interdicta, nisi et pro illis præscripto modo juretur quod super eis nostris curabitis parere mandatis, prædictam interdicti sententiam non solummodo non relaxet, sed etiam auctoritate nostra præcipiat usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari, et interim nobis per patentes litteras totius processum negotii non differat fideliter intimare. Nos quoque si vos invenerimus induratos, manus nostras in vos curabimus durius aggravare, cum id non nobis sed vobis, valeat imputari, qui dicere possumus cum propheta: Curavimus Babylonem, et non est sanata; et ideo justum est ut qui in sordibus est, sordescat adhuc, quia peccator, cum venerit in profundum vitiorum, contemnitur. Quod si, forsân, idem Ferrariensis episcopus mandatum nostrum exsequi non valeret, id ipsum, sub eadem forma, venerabili fratri nostro, Adelardo (121), sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinali, Veronensi episcopo, commisimus exsequendum. Dimunitate suæ Ecclesiæ gloriose succubuit.

(119) Ugo sive Uguccio, Ferrariensis episcopus 35, floruit anno 1196. Fato concessit circa annum 1212. UGHELL. *Ital. sacr.* t. II, col. 576.

(120) De eo jam dictum supra. epist. 26.

(121) Adelardus seu Alardus Cattaneus, de Lendenaria vel de Adelardis, ut alii volunt, apud Veronenses nobili familia natus, canonicus Ecclesiæ Veronensis, a Lucio PP. III, Veronæ, cooptatus fuit inter cardinales, ad titulum S. Marcelli; in quo omnes fuere virtutes quæ ab ecclesiastico principe optimo et sapientissimo sperari aut optari possunt;

lecto quoque filio nostro, G. (122), tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, cui commiseramus alias questiones, dedimus in mandatis ut, venerabiles fratres nostros... patriarcham Aquilegensem..... Cenetensem (123), et Feltrensem (124) et..... Bellunensem (125) episcopos et vos et alios quos viderit evocandos, ad locum idoneum convocet et utrique parti securum, et præterea quæ ipsi per alias litteras nostras injunximus inquirat, tam de auctore et fautoribus quam de occasione necis episcopi memorati, plenius veritatem, et sicut ipse de gratia nostra confidit et nos de ipsius discretionem speramus, solum Deum habens præ oculis, sine personarum acceptione, secundum formam prioris mandati procedat, et nobis super his, de quibus per præsentem litteras mandamus inquiri significet veritatem. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, ad anteriora manuum de cætero protendentes, non respiciatis retro nec abeat retrorsum, sed in devotione sedis apostolicæ persistentes, civitatem vestram, quæ nunc dicitur hæreticorum esse sentina, prorsus a facie hujusmodi et hoc inquinamenti fermento, quod totam massam corrumpit, diligenter et celeriter expurgatis, ut non tam nobis videamini conciliari quam Deo, quem graviter et præcipue hactenus offendistis. Illos etiam qui interfuerant neci ejusdem episcopi et nondum absolutionis beneficium sunt adepti usque ad festum Resurrectionis Dominicæ proxime venturum, ad sedem apostolicam destinatis, mandatum nostrum et pœnitentiam recepturos.

Dat. Lateran., Id novemb.

Scriptum et super hoc..... Ferrariensi episcopo, in

quibus, apud principes et summos pontifices, eximia valuit gratia et benevolentia. De eo vid. Oldoinum, ad Ciacon. tom. I, col. 1119.

(122) De eo jam dictum supra.

(123) De eo vid. epistolam 26.

(124) Torrentinus de Curte, civis Feltrinus, qui Feltrensem ac Bellunensem Ecclesias ex auctoritate Innocentii PP. III conjunxit, anno 1204. UGHELL. *Ital. sacr.* tom. I, col. 344.

(125) Gerardum, de quo supra, not. (118), exceperat, an. 1198, Balduinus, quæ vitæ finem fecit, an. 1200. Huic successit Anselmus de Braganza, qui cum Torrentino episcopo Feltrensi transegit, ut uter illorum, vel superstes fuisset, vel decessisset, in sedem defuncti ita succederet, ut utraque sedes sub uno populo, pontificio placito Innocentii III accedente, eadem censeretur; quod fœdus, usque ad tempore Pii PP. II duravit. Decessit Anselmus an. 1204. UGHELL. *Ital. sacr.* tom. V, col. 187.

(126) Benignus, qui per annos 17 et præsertim ab anno 1190 usque ad annum 1203, abbatie Albaripæ præfuisse dignoscitur. *Gall. Christ.* t. IV, col. 834.

(127) Bartholomeus II, qui septimus Morarum abbas, ab anno 1198, usque ad annum 1210, numeratur. *Gall. Christ.* t. IV, col. 835.

(128) Mathildis de Portugallia, quæ etiam vocabatur Theresa, filia Alphonsi Portugallie regis I, tunc relicta Philippi de Alsatia, Flandriæ comitis cui nupserat an. 1187. Illa quidem Odoni Burgundiæ duci III, secundis nuptiis, anno 1195,

eundem fere modum, usque in finem, hoc addito: Id autem, sicut de tua discretionem confidimus, omni gratia et timore postpositis, juxta formam præscriptam, taliter mandatum apostolicum exsequaris, quod non videaris in hoc acceptare personas, vel justitiæ gratiam, aut popularem favorem veritati præferre sed recto calle procedens, nec declines ad dexteram nec sinistram; ne si aliter ageres, et divinam indignationem incurreres et nostram demeraris gratiam et favorem.

Dat. Lat.

Hoc idem positum est in litteris Veronen.

XL

N... (126) DE ALBARIPA ET..... (127) DE MORIS AB-
BATIBUS, ET... PRIORI CLAREVALLEN.

B *Ne quis temere violare audeat conventiones inter viduam comitis Flandriæ, et Balduinum Flandriæ comitem.* (Laterani, vi Id. Decembris.)

Cum inter dilectam, in Christo, filiam, nobilem mulierem, M. (128) uxorem quondam P. (129) comitis Flandriæ et B. (130) successorem ipsius, M. (131) uxorem et filios (132) conventiones quædam pro bono pacis intercesserint (133) de partium voluntate ac firmatæ fuerint, præstitis juramentis etiam a dilectis filiis, B. (134) qui nunc Flandrensem obtinet comitatum et fratribus ejus (135): volentes ut inter ipsos et nobilem antedictam pax et concordia firmiter solidetur, discretionem vestræ, per apostolica scripta, præcipiendo mandamus, quatenus, si quis, contra conventiones præmissas quas volumus et mandamus inviolabiliter observari, venire præsumperit, vos, auctoritate nostra suffulti, temeritatem hujusmodi, per censuram, appellatione remota, curetis taliter castigare, quod, iniquitate repressa,

copulata fuit; sed paulo post, pro consanguinitatis impedimento, solum fuit matrimonium. Defuncta, anno 1208, die 16 mensis Maii.

(129) Philippus de Alsatia; defunctus Acconis, an. 1191, die Kalend. Junii.

(130) Is erat, procul dubio, Balduinus, ex Hannoniæ comite V, Margaritæ conjugis suæ, Theodorici de Alsatia nati, juribus, anno 1191, comes Flandriæ VIII factus. Jam fato functus erat, anno 1195, die 27 Decembris.

(131) Margarita de Alsatia, quondam Theodorici de Alsatia filia, soror quondam Philippi de Alsatia, cui successerat, an. 1191. Nupta Balduino VIII, ex quo multos liberos genuit.

(132) Erant hi quatuor: 1. Balduinus VIII, qui patri in comitatu Flandriæ successit; 2. Philippus Narmureorum marchio; 3. Henricus, Constantinopolitanus imperator; 4. Eustachius de Flandria, inter crucesignatos notus.

(133) Agitur hic de fœdere, quod Atrebatii, anno 1192, in initum fuerat. Per illud fœdus, post mortem Philippi de Alsatia, hæredes ejus, Margarita soror, una cum conjugate suo, Balduino, Hannoniæ comite, multa, tam Philippo Francorum regi quam Mathildi, Philippi de Alsatia relicte, ut reliqua hæreditate pacifice frui liceret, cedere coacti fuerant. Vid. Rigord Guillelm. Armor. Meyer. et alios.

(134) Balduinus, comes Flandriæ IX, Hannoniæ VI, nec non imperator Constantinopolitanus. De quo sæpius in Regestis Innocentii PP. III.

(135) Nominati supra, not. 7.

pacis fœdera permaneant inconcussa, quæ non possent sine multorum dispendio violari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

Dat. Later. sexto Id. Decemb. A...

XLI (136).

(137) EPISCOPO; (138) ... ABBATI SANCTI VICTORIS ET MAGISTRO P. PROVINCIALI, CANONICO SANCTI MARCELLI, PARIENSIBUS.

Committit eis decisionem causæ super præpositura Sicliniensi (139).

(Laterani, vi Idus Decemb.)

Cum, jamdudum super electione dilectioni filii J. de Bethunia (140) ad præposituram Sicliniensem, ad apostolicam sedem quæstio perlata fuisset; quoniam super hoc omissio facta fuerat, suppressis nominibus dignitatum quibus idem J. dicitur abundare et, post appellationem ad nos interpositam a dilectis filiis.... (141) decano, et (142) præposito Suessionensibus confirmatio exstitit impetrata, communi fuit deliberatione statutum, quod litteræ commissoria, tanquam per subreptionem obtentæ, carerent pondere firmitatis et quod ex eis fuerat subsecutum. Porro, dilectis filiis, R. Sicliniensi canonico pro se ipso, et R. archidiacono et magistro W. canonicis suis, cum litteris eorum de rato et Nicolao, ejusdem Ecclesiæ canonico, qui prædicti J. se nuntium asserebat, propter hoc ad Romanam Ecclesiam accedentibus consequenter, dilectum filium (potius fra-

A trem) nostrum Hugonem (143), tituli Sancti Martini presbyterum cardinalem dedimus auditorem, in cujus præsentia titulus hinc inde propositis redactis in scriptum, et nobis etiam, sub compendio reseratis, quoniam ex altera tantum parte apparuit procurator, reliqua per contumaciam non astante, non debuimus super principali negotio aliquid definire, cum merita causarum partium assertionem pandantur. [Verum quoniam a jam dicto R. Sicliniensi (144) canonico, præfato J. quædam objecta fuere, quæ non decuit sub silentio præteriri, multitudo videlicet tam dignitatum quam etiam præbendarum, ambitionis et avaritiæ vitium, cui nondum finem imponens, contra definitionis nostræ tenorem et Lateranensis statuta concilli, ad obtinendam præposituram Sicliniensem se ingerit et ingressit, et quod in die intrusionis suæ ante confirmationem obtentam, præsumpsit ministrare.] Sicut et post confirmationem cassatam, quam a Suessionensibus iudicibus impetravit, nos venerabili fratri nostro, episcopo (145), et dilectis filiis, G. archidiacono, et.... cautori Tornacensibus, *dedimus in mandatis, ut* (146), si prædictum J. *invenirent* plures alias præposituras, dignitates atque præbendas habere, *aut si constaret eis de aliquo prædictorum, quod sufficeret ad cassationem ipsius* (147) ei super prædicta præpositura silentium, *sublato appellationis obstaculo, imponere non different*; ab impetitione ipsius Sicliniensem

(136) In Apographo Conti, nec non in Apographo Vaticano (in quo nulla discrepantia), ad marginem libri scriptum reperitur: *Hoc exstat Extravag. De hæreticis, cap. Cum jam dudum. Inter Extravagantes, Edit. Antverpiæ ex officina Christophori Plantini M. D. LXXIX, in-8°. et Edit. Parisiis M. C. LXXXV, in-fol. non reperitur. Verum exstat, mutila quidem, inter Decretales Innocentii PP. III, lib. III, tit. 5, De præbendis et dignitatibus, cap. 18, ubi episcopo et cantori Tornacensibus directa dicitur. Quæ in Decretalibus referuntur, hic unciis inclusa sunt; variæ lectiones indicantur.*

(137) De episcopo Partsiensi jam dictum supra, ep. II, (n. 4).

(138) Absaloni, qui abbatia S. Victoris præfuit, ab anno 1198, ad annum 1203, xv Kal. Octobris. Gall. Christ. t. VII, col. 674.

(139) Super facto, de quo hic agitur, vide epistolam Innocentii PP. III, libri primi 109 et 110.

Siclinium (*Gallice* Seclin), est oppidum Flandriæ, non procul a Tornaco; ibi S. Piatonis reliquiæ, jam a S. Eligii, Noviomensis episcopi, temporibus, coluntur. *Spicil. t. II. in-fol., p. 93.*

(140) Joannes, Roberto V, domino de Bethuna, advocato Atrebatensi, et Adelaide, Enguerrani comitis de S. Paulo sorore, genitus, cum vir spectatæ esset nobilitatis, Duacensis Ecclesiæ præpositura ornatur moxque S. Petri Secliniensis præpositus eligitur, Sed Mathildis, Philippi comitis Flandriæ vidua, quæ hujus loci dynastia, jure dotaliitii, fruebatur, electionem ejus ad hanc dignitatem impugnavit. Ea de causa, apud Innocentium III primum pontificem, (imo, primum apud Cælestinum III. Vid. Epist. Innocentii PP. III, lib. I, 109) conquesta est; qui, pro electionis hujusmodi negotio terminando, iudicem constituit, Atrebatensem, Tornacensem, Morinensem, episcopos et Nicolaum electum Cameracensem. (Imo Hugonem; cum Nicolao II, *De Reux,*

C ante Innocentii III pontificatum, anno 1197, Hugo successor electus fuerit: de quo vide *Epistolas Innocentii* lib. I passim.) Postea, Petro de Carbolio, Cameracensi episcopo, ad Senonensem archiepiscopatum traducto, Joannes ordinatur episcopus Cameracensis, anno 1200. Gall. Christ. t. III, col. 54. Duchesne, *Hist. de la Maison de Béth.* p. 156.

(141) Joannes I, ab anno 1193, ad 1204. Gall. Christ. t. IX, col. 387.

(142) Radulphus II (*d'Oulchy*) Germanus Avelinæ de Cramailles, sobrinus Nivelonis episcopi, præpositus et archidiaconus Suessionensis, ab an. 1193, ad an. 1208. Gall. Chr. t. IX, col. 385.

(143) Hugo, sive Hugutio, Romanus, de regione Arenulæ, a Cælestino PP. III, in secunda, juxta Panvinium, verum in prima, juxta Ciaconium, cardinalium creatione, anno 1191, tituli SS. Sylvestri et Martini (*alias* Equitii) presbyter cardinalis renuntiatus est. Ad hunc humani divinique juris sui temporis peritissimum, Cælestinus et Innocentius PP. III, litigia fere omnia ut illa vel dirimeret vel decideret rejicere consueverunt. E vitæ excessit sub Innocentio PP. III. *OLDOWIN.* Addit. ad Ciacon. t. I, col. 1159.

(144) Decret. legunt *Siclinen.* et infra om. *præfate* et verba *q. n. d. s. s. p.*

(145) Erat is celeberrimus ille Stephanus, cujus Epistolarum volumen superest: ex abbate S. Genevesæ Parisiensis ad infulas Tornacenses, anno 1191 evectus, quas usque ad annum 1203, quo, fato functus est III Id. (*alias* 9) Septembris gessit. *Vit. Steph. Tornac.* p. 14 et p. 23.

(146) Decretal. legunt *mandamus quatenus et infra inveniretis pro inveniretis.*

(147) Decretal. legunt: *aut aliquid aliud præmissorum quod ad cassationem ejus sufficiat, inveniretis esse verum, et infra, imponatis, om. seb. app. obstac.*

Ecclesiam penitus absolventes, cum multa per patientiam tolerentur, quæ si deducta fuerint in iudiciis, exigente iustitia, non debeant tolerari.] Cæterum, cum iudices ipsi procedere aliquantulum in executione mandati apostolici distulissent, prædictus J. quasi sub nomine nostro, ad venerabilem fratrem nostrum..... (148) episcopum, et dilectos filios..... (149) decanum et cantorem Ambianenses, litteras dicitur impetrasse, per quas jam est ad iudicium pars utraque citata. Quia, vero, si bene recolimus, nunquam a nobis huiusmodi litteræ processerunt, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, tam eos apud quos obtentæ noscuntur, quam eundem J. si sunt forsitan apud eum, vel quemlibet alium detentorem, ad exhibitionem earum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compellatis; quas inspicientes sollicito et tam in stylo dictaminis et modo scripturæ, quam bullæ forma et integritate ac qualitate illi, veris litteris conferentes, si aliquid in eas reperiretis indicium falsitatis, sæpeditum J. per suspensionem ab officio et beneficio, appellatione postposita, compellatis, per quem, et qualiter, prædictæ litteræ fuerint impetratæ, sufficienter ac legitime demonstrare, nobisque quod inveniretis fideliter intimetis. In principali vero negotio, non obstantibus litteris ipsis, juxta formam priorum litterarum ratione prævia procedentes illud, sublato appellationis obstaculo, decidatis. Quod si non omnes, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, vi Idus Decembris, pontificatus nostri anno tertio.

XLII (150).

ARMACHANO ARCHIEPISCOPO; CLUANFERDENSIS ET DUACENSIS EPISCOPIS.

De negotio electionis episcopi Artferdensis in Hibernia.

In admirationem deducimur vehementer et non immerito commovemur, cum aliqui de fratribus et coepiscopis nostris, qui tenentur in factis suis maturitatem omnimodam observare, ad aliqua faciendi prosiliunt quæ a ratione noscuntur penitus aliena, et in eis vigere potius præsumptionis audaciam quam bonum obedientiæ manifestant. Constitutus siquidem in præsentia nostra, venerabilis frater noster, Artferdensis episcopus tam assertionem suam quam testimonialibus litteris plurimo-

(148) Theobaldus III (*d'Heilly*), illustr. familia elitus, quæ cognationis vinculo iungebatur Guillelmo de Campania, cardinali, archiepiscopo Remensi, avunculo regis Philippi; ex archidiacono Ambianensi, episcopus, ab anno 1169, ad annum 1204, quo obiit ultima die Aprilis. *Gall. Christ. t. X, col. 1177.*

(149) Richardus de Gerboredon (*de Gerberoy*) ex antiqua vicedominorum hujus nominis familia ortus, filius Eustachii militis et Ermentrudis, ex canonico decanus ab anno 1191, usque ad annum 1204, quo ipse episcopus Ambianensis factus est. *Gall.*

rum, qui nobis scripserunt pro ipso, apostolatu nostro intimare curavit quod, cum olim mortuo bonæ memoriæ episcopo Artferdenti, electio fuisset de ipso in majori Ecclesia celebrata, et cum decreto electionis singulorum subscriptionibus roborato, venerabili fratri nostro, Casselensi archiepiscopo, metropolitano ipsius Ecclesiæ, præsentatus, quia idem archiepiscopus munus ei consecrationis, licet promiserit, malitiose impendere denegabat, ipse de consensu capituli sui, cum testimonialibus litteris plurimorum et decreto capituli, ad felicis recordationis papæ, prædecessoris nostri præsentiam festinavit, ut ab eo munus consecrationis acciperet, quod a metropolitano suo ei fuerat nequiter denegatum. Idem, vero, prædecessor noster, delibata in hoc maturitate servata, licet, per testimoniales litteras, ei videretur de canonice electione constare, quia, tamen, testibus potius quam testimoniis, est fides in talibus adhibenda, ipsum distulit consecrare, vobis districtè præcipiens ut, super his, per dilectos filios..... S. Brandan. et..... B. Mariz Dilen. abbates et ejusdem Ecclesiæ clericos idoneos, inquiretis diligentius veritatem et, si electionem illam canonice celebratam fuisse constaret, vos eam nullius contradictione vel appellatione obstante, auctoritate apostolica confirmantes, firmiter injungeretis archiepiscopo memorato, ut eum non differret, infra viginti dies post admonitionem vestram, in episcopum consecrare. Quod si nollet id agere vel pro sua voluntate differret, vos apostolica auctoritate muniti, infra viginti dies post confirmationem prædicti electi archiepiscopo nuntiatam, eidem munus ei consecrationis, sublato contradictionis et appellationis obstaculo, secundum sanctorum Patrum regulas, impendere curaretis. Si quem, autem inveniretis post electionem de prænominato... nunc episcopo, celebratam, in eadem Ecclesia subrogatum, et omnes illos, qui ei rebelles existerent, vel super his præsumerent..... (*Desunt nonnulla, ac item aliquot Epistolæ in apographo Conti et Vaticano.*)

XLIII (151).

Indulget ut electus Bituricensis (152) de contemptu interdicti se purget; et, post juramentum et absolutionem, ei pallium tradatur.

(Laterani, vii Kal. Febr.)

(*Deest initium.*)... adderetur. Insuper, cum

Christ. t. X, col. 1180.

(150) Nulla in apographo ex archiv. Vatic. discrepantia.

(151) In apographo Conti, scriptum est, ad marginem: *Vide cap. inter corporalia de Translat. quod est capitulum 2, libri 1 Decretalium, tit. 7 de Translatione episcopi.* Sed in isto capitulo, non agitur de eodem casu ac in epistola quæ hic legitur. Quædam tantummodo verba communiter in ambobus usurpantur.

(152) Agitur de confirmatione Guillelmi de Donjeon, in archiepiscopum Bituricensem electi.

in simili et pro simili pene causa, postulationem A Senonensis Ecclesie (153) duxerimus repellendam, si hanc leviter admittere curaremus, videremus acceptare personas et iudicium in causis quasi paribus variare. Intelleximus igitur distinguendum inter eos qui ex contemptu peccarunt et illos qui per ignorantiam deliquerunt; cum illi magis peccaverint, isti minus. Ignorantiam autem juris dicimus, et non facti. Unde volentes absque juris injuria Bituricensi provincie providere, fraternitati tue per apostolica scripta mandamus quatenus, si dictus electus valuerit et voluerit se de contemptu purgare, purgationem ab ipso recipias per proprium juramentum, recepta nihilominus ab eo juratoria cautione, quod super offensam quam ignorando forte, commisit mandatis nostris devote parebit; ac postmodum, ad cautelam, ipsum a sententia suspensionis absolvas, quam predictus legatus tulit in eos qui non servarent sententiam interdicti.... sicque, juxta formam Ecclesie, que in talibus est servanda, tradas pallium absoluto, suspendens ipsius poenam, cum incipere nolimus ab ipso: receptis ab eo patentibus litteris, tam super exhibita purgatione quam prestito juramento, quod super excessu suo mandatis sit apostolicis pariturus; et in omnibus supradictis solemniter et manifeste procedas, et post omnia privilegium ejusdem Ecclesie quod tibi dirigimus, largiaris.

Dat. Laterani, vii Kal. Febr.

In eundem fere modum..... decano (154) et capitulo Bituricensibus. usque in finem.

XLIV (155).

NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO (156)

Ob ejus merita ei concedit titulum sanctorum Neræi et Achillæ.

Cœlestis patrisfamilias, licet insufficientes pe-

Hanc ad annum 1200, Innocentii pontificatus tertium, referendam esse patet, ex iis quæ in *Gallia Christiana* leguntur, t. II, col. 60.

(153) Vide supra, epistolam hujusce libri in vigesimam.

(154) Adamus Brauns, notus in chartis, an. 1198 et 1200. *Gall. Christ.* t. II, col. 112.

(155) Indicata, imo ex magna parte relata apud Raynaldum, an. 1200, § 4. Quæ apud eum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(156) Imo Jacobo marescalco; prout directa dicitur apud Raynaldum (loc. cit.). Anselmus, decimus quartus Neapolitanorum archiepiscopus, ad primam regni citra Pharum metropolitaneam sedem, versus annum 1192, vocatus, illam usque ad annum 1215, quo obiit, die 22 Junii, magna quidem cum laude, et fama occupavit. Ad ipsum plures decretales extant Innocentii III epistolæ; quarum aliqua sacris canonibus sunt insertæ. Ad eundem vero Innocentium aliquando Anselmus orator fuit Constantie Sicilie reginæ, Frederici II imperatoris matris, quondam Henrici VI imperatoris uxoris. Cognita Anselmi prudentia viteque integritate, Innocentius III illum ad varia obeunda munia vocavit; et inter multos viros egregios, ad regnum Sicilie puerumque regem Fredericum recte instituendum, Cincium, tituli Sancti Laurentii in Lucina presbyterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, et hunc Anselmum, Neapolitanum et Angelum, Tarentinum, ar-

nitus et indigni, vicem gerentes in terris, qui servos suos, qui talenta sibi tradita duplicarant, constituit supra multa, subjectorum nostrarum actiones exquirimus, et in eis, qui, circa nos et Romanam Ecclesiam, obsequium jugiter gratæ devotionis multiplicant, acceptis honoribus honores alios cumulamus. Pensat, enim, apostolica sedes puritatem fidei, fervorem mentis et devotionis constantiam in subjectis et circa eos qui se ipsos et sua ejus quodammodo devoverunt obsequiis, interdum servitium beneficio recompensat, interdum oneris gravitatem honore relevat concedenti [Attendentes igitur qualiter in te circa nos, et Romanam Ecclesiam sincere vigeat devotionis affectus, qualiter nostris te hactenus exposueris beneplacitis et mandatis, de communi fratrum nostrorum consilio, Ecclesiam sanctorum Neræi et Achillei, quæ, inter titulos urbis, cardinalatus gaudet honore, tue fraternitati concedimus, confirmamus et presentis scripti pagina communimus; non quod sufficienter ex hoc nos credamus tuis meritis respondisse, sed ut in eo saltem ex aliqua parte dilectionis propositum quod circa te gerimus exprimamus; licet tale sit quod concedimus quod paucis unquam fuerit ab apostolica sede concessum, imo, sæpius multis et magnis viris petentibus denegatum.]

Nulli ergo, etc.

XLV (157).

MAGISTRO ET FRATRIBUS MILITIE TEMPLI PARISIENSIS.

Quandam sententiam pro eis latam de præbendis C Quendam sententiam pro eis latam de præbendis quandam confirmat (158).

(Laterani, ii Kal. Febr.).

Cum olim dilecti filii (159) abbas S. Dionysii, et (160) prior S. Martini de Campis, iudices a seole apostolica delegati super questione, quæ versaba-

chiepiscopos, cum Jacobo marescalco, consobrino suo et odone de Palumbaria, viros quorum fidem expertus erat, delegit. Qua ratione res, juxta pontificis vota, successerint, habetur, in vita Innocentii; ubi etiam refertur, (§ 26) epistola, qua Anselmus de rebus a legatis et marescalco gestis Innocentium certiosem facit. Multa quidem habentur testimonia, quibus pontificis erga archiepiscopum benevolentia comprobatur; sed, ipsum ad cardinalatus apicem unquam evectum fuisse, nunquam apparet: assentiendum, igitur, potius, Raynaldo, qui hanc libri iii epistolam, de qua agimus, Jacobo directam dicit, et Optabat Anselmus, ut egregia decessoria, a Jacobo marescalco Sicilie regno prestita, paribus beneficiis compensarentur; cujus votis ultro morem gessit Innocentius, atque amplissimo munere Jacobum ornavit. Attendentes, etc.

Verum, quam juris in Ecclesiam cardinalitiam et patronatus, speciem, marescalco, bellorum duci, pontifex, hac concessione, tribuerit, non est nostrum, nec locus opportunus, examinaudi. Vide Gesta Innocentii loc. cit. Ughellum, *Ital. sacr.* tom. VII, col. 154.

(157) Indicata apud Bzovium, an. 1201, §. 5.

(158) Videnda ejusdem Innocentii PP. III epistola libri ii, 94.

(159) Hugo VII, Mediolanensis, electus an. 1197, confirmatus an. 1198, xii Kal. Junii; fato functus anno 1204, die xi Aprilis. *Gall. Christ.* XII, col. 383.

(160) Erat is Robertus I; qui, notus ab anno 1130.

ur inter vos et dilectum filium (161) decanum S. Quintini, de possessione annualis præbendæ annexæ decanatu eius, pro vobis sententiam promulgasset: quoniam dictus decanus illi sententiæ parere nolebat, cognitionem ejus venerabili fratri nostro P. archiepiscopo Senonensi, tunc Cameracensi episcopo (162), duximus committendam. Verum, supradictus decanus sicut ex tenore litterarum eorumdem archiepiscopi et decani, quorum rescripta dilecti filii (163) S. Victoris, et (164) S. Genovefæ abbates Parisienses, sub sigillis suis nostro apostolatu transmissi, asserentes se authentica, verbo ad verbum sub eadem continentia, perlegisse, nobis innotuit, recognovit, coram archiepiscopo memorato, quod a prædictis iudicibus delegatis, fuit in 60 libris Parisiensibus Templariis condemnatus et eorum sententiam approbavit. Nos igitur vestris justis postulationibus annuentes, ne in contentionem prædicta quæsiore relabatur, dictam sententiam, sicut rationabiliter lata est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocinio communitus. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ confirmationis, etc.

Dat. Later., 11 Kal. Febr.

XLVI.

ODONI, SUBDIACONO ET CAPELLANO NOSTRO ET ALBERTINO, CAMERÆ NOSTRÆ NOTARIO, PROCURATORIBUS NOSTRIS.

Eis committit quæ castra reddenda sint Firmanis ab oppidanis Montis Rubiani (165).

(Laterani, Kal. Febr.)

Licet ea quæ a legatis et procuratoribus nostris, ratione prævia, statuuntur, rata velimus ei illibata servari, benignitatis tamen et pietatis apostolicæ sedis nolimus oblivisci, quæ dulcissimæ matris deponere nescit affectum, et ideo non solum quod ab illis, verum etiam quod a nobis statuitur, ab æquitate tramite nolimus deviare; ne forte crudelitas, quæ in aliis habetur exosa, in nobis, quod Deus avertat, locum valeat invenire. Ne igitur occasione non obiit ante a. 1200. *Gall. Chr. t. VII, col. 525.*

(161) Decanus ille S. Quintini Veromanduensis. (agitur enim de Ecclesia illa, non de Ecclesia S. Quintini in Monte, nec de altera dicta S. Quintini in Insula) erat, procul dubio, Daniel, de quo hæc tantum in *Gall. Christ. t. IX, col. 104, 16.* Daniel præerat, anno 1200. Hunc, fastu paulo turgidior, inquit Hemeræus, nova quædam vindicasse, et superbius ostentasse dictaturæ suæ fasces, declaravit capitulare decretum, cui et ipse coactus est subscribere: *D. . . decanus et capitulum S. Q. . . Inter nos firmiter statutum est quod, in omni negotio ad Ecclesiam pertinente, si quid, per errorem, negligentiam vel malitiam, male factum indebite vel omisum, in quo capitulum contradicat, illud, nullis aliis litteris obstantibus, decano absente, vel etiam præsentem emendari. Actum, anno Domini 1207, mense Octobri.* Occurrit adhuc D. annis 1208 et 1213. Mirum quidem, doctissimos auctores nihil petiisse ex Innocentii PP. III epistolis, lib. 1, 288 et 289, ad quas lectores remandamus et e quibus multa, ad declarandas decani istius cum capitulo controversias, erui possunt.

(162) Petrus de Corbolio, cognominatus forsan a patria; vir eruditus et magnæ famæ. Inter suos

A promissionis quam dilecti filii C. (166) tituli Sancti Laurentii in Lucina et J. (167) tituli Sanctæ Priscæ presbyteri cardinales, tunc apostolicæ sedis legati, Firmanis, contra Montem Rubianum, de restituendis castris destructis, bonum pacis valeat impediri, Nos, secundum sanum intellectum cardinalium eorumdem, illa castra intelligimus esse reddenda, quæ a morte imperatoris constat esse destructa, ex quo tempore Marchia rediit ad Ecclesiam; non autem illa quæ longe ante destructa fuerant, de quibus nec imperator Rubianenses traxit in causam; licet de illis justitiæ plenitudinem velimus eisdem exhiberi Firmanis, quemadmodum iidem legati, sententiantes inter Firmanam Ecclesiam et homines Sancti Elpidii, ut castrum et Monterianum eidem Ecclesiæ restituerent et redire permitterent homines castrorum illorum, illos duntaxat voluerunt intelligi, quos in hac nova destructione homines Sancti Elpidii receperunt. Quocirca, discretionem vestram monemus attentius et per apostolica scripta mandamus quatenus, eosdem Firmanos moneatis attentius et inducere studeatis, ut Deo gloriam et nobis dantes honorem, super verbo pacis non exhibeant se difficiles aut rebelles, sed eam ad consilium et mandatum vestrum tam liberaliter faciant quam libenter; sciantque pro certo quod, hoc principaliter pro ipsorum dono mandamus, quos sincera diligitimus in Domino charitate, neve causam vel occasionem exhibeant, ut eorum exemplo bonum pacis apud alios valeat impediri.

Dat. Later., Kal. Febr., pontificatus nostri anno tertio.

XLVII (168).

N. . . . CUISSIACENSI (169) ET DE MONTE S. MARTINI (170) ABBATIBUS.

Hortatur ad subsidia præstauda pro liberatione terræ sanctæ.

(Laterani, Non. Febr.)

Jam pridem ne videremur onera gravia imponere discipulos habuit Innocentium papam III, cujus favore episcopatum Cameracensem, posteaque archiepiscopatum Senonensem, consecutus est. Ab anno 1199, proventus fuit ad sedem Cameracensem. (Vid. *Chron. Andren.*) Infulus vero Senonenses, anno 1200 adeptus est. *Alberic. chron. p. 419.*

D (163) De eo jam dictum supra, epist. xli.

(164) Joannes de Tociaco. (*de Ticy, de Toucy*) abbas S. Genovefæ, ab a. 1192, usque ad a. 1231. De eo sæpius in epistolis Innocentii PP. III.

(165) Vid. sup. epist. 30, 31.

(166) De eo jam dictum supra, epist. 31.

(167) De eo, ibidem.

(168) Indicata apud Bzovium, an. 1200. tom. XIII, p. 85, § 5. Nulla in apographo ex arch. Vatic. discrepantia.

(169) Abbas Cuissiacensis, cui dirigitur hæc epistola, erat Guillelmus de S. Audomaro, qui huic abbatiæ præfuit, ab anno 1195 ad annum 1205, quo ad Veromanduensem præfecturam transiit. *Gall. Christ. tom. IX, col. 673.*

(170) Abbas de Monte S. Martini, erat Adam, qui ab anno 1197 usque ad annum 1205, huic abbatiæ præfuisse, ex instrumentis, dignoscitur. *Gall. Christ. tom. III, col. 195.*

humeris laicorum, quæ viri ecclesiastici movere A digito etiam recusarent, qui laicos verbo et exemplo inducere debent ad opera pietatis, cum prædecessores nostri et nos eorum secuti vestigia, catholicos principes et populos Christianos, ad suscipiendum Dominicæ crucis vexillum et vindicandam injuriam Jesu Christi per litteras et nuntios nostros duxerimus sæpius commonendos: tandem, nos et fratres nostri, decimam obventionum nostrarum orientalis terræ subsidio deputare curavimus, et mandavimus clericis universos, quadragesimam omnium proventuum et reddituum suorum in opus tam pium liberaliter erogare. Ne autem si Cistercienses et Præmonstratenses, quorum opera plurimis sunt doctrina, colla humilitatis ab hoc opere pietatis excuterent, aliqui, prave interpretantes et credentes eos non temporalium rerum expensas, de quibus multum curare non debent, sed animarum dispendium evitare, (quasi non liceret armis et viribus propulsare violentiam paganorum ac defendere terram quam Dominus noster suo sanguine comparavit), revocarentur a subsidio terræ sanctæ, atque viri religiosi, eorum exemplo, se ab his eximere niterentur; mitius agentes cum eis, quinquagesimam omnium proventuum et reddituum suorum integre colligi jussimus et in opus tam pium fideliter custodiri; deductis, tamen, prius de ipsorum proventibus, quæ ipsorum aliqui deberent creditoribus pro usuris. Cum igitur quod super hoc tam pie incepimus nolimus relinquere imperfectum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus vos, pariter, tam in vestris quam omnibus Franciæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, secundum formam priorum litterarum, quinquagesimam de redditibus et proventibus eorum colligatis fideliter et fidelius conservetis, in subventionem terræ orientalis, dante Domino, utiliter convertendam. Quid autem et quantum acceperitis ex singulis abbatibus redigentes in scriptum, sub sigillis vestris et abbatibus loci, per fidelem nuntium et sub securo conductu, dilectis filiis.... magistro et fratribus militiæ Templi in Francia, faciatis transmitti fideliter conservandum.

Dat. Lateran., Non. Februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Scriptum est super hoc in eundem modum.... DE CORNELIIS, et.... DE BASSOPONTE, abbatibus, ut tam in suis quam omnibus Burgundiæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., ut supra usque conductu. Dilectis filiis.... Cuissiacen., et.... de Monte Sancti Martini abbatibus faciatis transmitti per manus eorum, dilectis filiis.... magistro et fratribus, etc., ut supra.

In eundem fere modum DE NEBUS, et... DE WELLENHEC abbatibus. Jampridem, etc., usque mandamus quatenus vos pariter, tam in vestris quam omnibus Angiæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., usque Cuissiacen.... et de Monte, ut supra.

In eundem modum BELLEVALLIS, et.... REGIEVALLE, abbatibus, ut in suis et Lotharingiæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, secundum formam, etc., ut supra.

In eundem modum SANCTI JUDOCI, et DE NEMORE, et.... DE SILLEIO abbatibus, ut, tam in suis quam omnibus Normanniæ et Pontivi abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., ut supra.

In eundem modum DE.... DE HOREFIA, et.... DE CAMPEN abbatibus, ut, tam in suis quam omnibus Teutoniæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., ut supra.

In eundem modum.... DE CASA DEI, et.... DE RORTA abbatibus, ut in suis et omnibus Gasconiæ, et Hispaniæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., ut supra.

In eundem modum.... DE PARCO, et.... DE NINIVE abbatibus, ut, in suis et omnibus Flandriæ et Brabanticiæ abbatibus, quæ ordinis Præmonstratensis existunt, etc., ut supra.

XLVIII.

POTESTATI ET POPULO ANCONITANIS.

De eorum reditu in fidem apostolicæ sedis.

(Laterani.)

Exsultamus pro vobis in Domino et vobis etiam congaudemus quod inter omnes fideles nostros, qui Marchiam Anconitanam inhabitant, vos sicut a legatis et procuratoribus nostris accepimus, ad obsequium et beneplacitum nostrum promptos exponitis, et paratos, ut nobilitatem civitatis et populi probitatem magnificis operibus ostendatis. Ut ergo vos certiores de gratia et benevolentia nostra reddamus, presentibus vobis litteris innotescat quod nos Ecclesiam et civitatem Anconitanam, cum clero et populo, de corde puro et conscientia bona et fide non ficta diligimus, et ad honorem et profectum vestrum operam impendere cupimus efficacem, optantes nobis opportunitatem concedi ut vestræ devotionis obsequium, grata mercede, remunerare possemus. Quia vero quanto magis de vobis confidimus, tanto securius imperamus, pro certo tenentes quod, si rem grandem et gravem postularem a vobis, non pateremur a vestra devotione repulsam, præsertim in his quæ ad pacem respiciunt: universitatem vestram rogamus attentius et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenus, ad concilium et mandatum dilectorum filiorum O.... subdiaconi et capellani nostri et A.... cameræ nostræ notarii, procuratorum nostrorum, dimittatis captivos et, tam pro vobis quam pro parte vestra, treguam inire curetis, Deo gloriam et nobis dantes honorem: pro certo scituri quod id tanto gratius reputabimus, quanto magis ad bonum statum totius Anconitanæ marchiæ credimus profuturum; nosque propter hæc, vobis, tanquam devotissimis filiis, grata curabimus vicissitudine respondere.

Dat. Lateran.

XLIX.

UNIVERSIS, TAM CLERICIS QUAM LAICIS, IN MARCHIA
CONSTITUTIS.

De eodem argumento.

(Laterani.)

Gavisi sumus in Domino et ei devotas gratiarum retulimus actiones, cum, per sollicitudinem nostram, ad dominium Ecclesiæ rediistis. Sed cum audivimus dissensiones et guerras, quæ pullulant inter vos, devastationes civitatum, destructiones castrorum, combustiones villarum, oppressiones pauperum, persecutiones ecclesiarum, captivitates hominum, cædes virorum, injurias, violentias et rapinas, longe magis tristamur ex his, quam fuerimus ex illo lætati; cum, per legatos et procuratores nostros non sustineatis hujusmodi facinora emendari. Unde, multo deterius est nunc Marchiæ, cum in libertatem visa est respirasse, quam tunc extitisset, quando sub gravi servitute genebat. Nolentes autem hæc nobis ulterius imputari sed volentes apud Deum et homines excusabiles et inculpabiles apparere, protestamur et dicimus, quia, nisi dilectis filiis O.... subdiacono et capellano nostro et A.... cameræ nostræ notario, procuratoribus nostris, super his, quæ ad pacem pertinent et justitiam, humiliter parueritis, imo nobis in ipsi qui vice nostra funguntur, cogemur aliud cogitare, fientque novissima vestra pejora prioribus; et quia, cum potestis non vultis, cum volueritis non poteritis respirare. Quapropter universitati vestræ, sub debito fidelitatis districtæ præcipimus, quatenus omni contradictione et excusatione postposita, quod statuendum duxerint inter vos recipiatis humiliter, et inviolabiliter observetis. Alioquin, quoniam abhorretis dulcedinem, amaritudinem sentietis, vobis solummodo, imputantes quidquid mali contigerit evenire. Nos enim ratum habebimus quod ipsi duxerint statuendum.

Dat. Lateran.

L.

O. SUBDIACONO ET CAPELLANO NOSTRO ET A. CAMERÆ
NOSTRÆ NOTARIO, PROCURATORIBUS NOSTRIS.

*De eorum potestate in rebus apostolicæ sedis in
Marchia curandis.*

(Laterani.)

Etsi plus solito multis et magnis simul negotiis occupati, receptis tamen litteris vestris, quæ continebantur in illis notavimus diligenter, sollicitudinem vestram in Domino commendantes, quod pro nostræ jussionis obsequio nec labores nec ex-

(174) Erat is verisimiliter Albinus Mediolanensis, canonicus regularis monasterii S. Mariæ de Crescentiaco; tituli S. Mariæ Novæ diaconus, primo, deinde, tituli S. Crucis in Hierusalem presbyter cardinalis, a Lucio PP. III, demum a Clemente PP. III, episcopus Albanensis, creatus. Librum edidit, prænotatam *Collectio canonum*, qui mss.

A pensas vitatis; potentes enim sumus, per Dei gratiam, vobis recompensationem congruam exhibere. Quia vero non qui cœperit sed qui perseveraverit, salvus erit, et, juxta vulgare proverbium, non semper ad unum ictum arbor dejicitur, sed quod una vice non fit, alia vice perficitur; discretionem vestram monemus attentius et per apostolicam vobis scripta mandamus quatenus, sicut bene cœpistis, instatis, ut, cum nil ex contingentibus omiseritis, non nobis et vobis, sed his et illis valcat imputari, qui nolunt pacem recipere, cum pax ab eis fuerit prolongata. Quia vero de vobis indubitata fiduciam obtinemus et vos, sicut viri providi et prudentes, circumstantias negotiorum et personarum, tanquam præsentis, potestis melius indagare, super quibus vestrum nobis consilium expressistis expresse rescribimus, et, juxta consilium vestrum, litteras destinamus. Cætera vobis committimus et injungimus, juxta vestræ discretionis arbitrium exsequenda, ratum quod feceritis habituri. Quid autem universis, tam clericis quam laicis, per apostolica scripta mandemus tenor litterarum nostrarum, cum sint patentes, vobis plenius indicabit. Vos ergo de gratia nostra securi, prout melius vobis Dominus inspiraverit, procedatis.

Dat. Lateran.

LI.

CONSULIBUS ET POPULO SENOGALLIENSIBUS.

*Mandat ut restituant castra et alia quæ in episcopatu
Senogallensi occuparunt.*

In tantum, quod dolentes referimus, jam refriguit charitas hominum et iniquitas abundavit, ut, quia dati sunt in reprobum sensum, lætentur cum male fecerint et in pessimis rebus exsultent, ac se ipsos persequendo dilanent; ita, ut in suo sanguine cruententur. Cumque doleamus plurimum hæc in pluribus mundi partibus evenisse, illis, tamen, magis compatimur, qui nobis, tam spiritualiter quam temporaliter, sunt stricti. De prudentia siquidem vestra miramur quod, cum nobis ex debito fidelitatis teneamini defendere pro viribus, quæ habemus, quæ non habemus nos ad recuperandum et recuperata ad retinendum juvare, vos, domania nostra, quatuor videlicet turres, quatuorque palatia in civitate vestra et omnia, quæ, in domibus, terris, et vineis. Gutibuldus et Giselbrandus emerunt, Montem Sancti Viti, Albarellum, quod ædificavit bonæ memoriæ.
. (174) quondam episcopus Albanensis, Donnum regis, Rapulam, Altianum, Montem Guiltonnensem, Labarbaram, partem quamdam de Fossa

asservatur in bibliotheca Vaticana. Ad hunc scripsit, de actis concilii Rhemensis, Gaufridus, Claravallensis monachus, apud Baronium. Sub extremum Cælestini PP. III, tempus, vita functus est, circa annum 1198, *Oljoin. addit. ad Clæcon.* tom. I, col. 4117.

cæca, in hominibus et in terris, Montem Thealdi, casam Muratam, Canocelam, et plures villas in episcopatu vestro præsumpsistis, ut audivimus, per violentiam occupare, in nostrum et Ecclesiæ Romanæ dispendium et vestrum dedecus, et jacturam. Nolentes igitur hæc negligenter omittere, ne nobis possit merito imputari, universitati vestræ districtè præcipimus quatenus, super prædictis, et aliis, quæ de nostris domantiis occupastis, dilectis filiis O. subdiacono et capellano nostro, et A..... cameræ nostræ notario, procuratoribus nostris, congrue satisfacere non tardetis. Alioquin, sententiam, quam in vos, propter hoc, duxerint promulgandam, ratam habebimus et faciemus inviolabiliter observari.

LII.

CONSULIBUS ET POPULO FANENSIBUS.

Mandat ut ablata Romanæ Ecclesiæ restituant. De censu annuo, pro civitate et comitatu Fanensibus, Ecclesiæ Romanæ solvendo.

(Laterani.)

In eundem fere modum CONSULIBUS, et POPULO FANENSIBUS usque : juvare; vos, possessiones, et alia bona ecclesiæ Sanctæ Mariæ Novæ, quæ ad nos nullo pertinet mediante ac palatium, quod construxit comes Walterius in civitate Fanensi; et omnia alia, tam mobilia quam immobilia, quæ fuerunt ejusdem comitis, ad nos jure domini pertinentia, cum ipso, sicut asseritur; de jure nequiverit condere testamentum, detinetis per violentiam occupata. Nolentes igitur, etc., usque observari. Præterea cum quinquaginta libras pro censu nobis tenearum solvere annuatim, medietatem pro civitate Fanensi et medietatem pro ejus districtu; vos occasione hujusmodi, civitatem et comitatum Forosimpronenses, qui ad Romanam Ecclesiam specialiter pertinent, sub vestro districtu convertere attentatis, cum ad vos nulla pertineat ratione. Ideoque, vobis districtius inhibemus ne de civitate vel comitatu prædicto vos ulterius intromittere præsumatis, sed satisfaciatis dictis procuratoribus nostris de præsumptis hactenus competenter, et super

(172) De eo jam dictum supra, epist. 28.

(173) Hanc epistolam anno quarto assignandam esse ex notis sequentibus patebit.

(174) Si agitur hic de abbacia de Steinfeldia, ordinis Præmonstratensis, abbas ille cui dirigitur hæc epistola, erat vel Herinfridus, vel Eberhardus. Uterque nominatur tantum apud *Galliæ Christianæ* auctores. tom. I:1, col. 799.

(175) Eidem præposito dirigitur epistola libri II 107.

(176) De hac monialium abbacia nihil comperit habeo. Certe inter seu veteres, seu adhuc existentes in diocesi Coloniensi monialium abbatias, non numeratur in *Gall. Christ.* Nisi quis credere velit hic agi de monasterio Gerritzheimensi; quod non admittitur, cum illius virginis parthenonis quem Hungarorum (at. Hunnorum) furor incineraverat, Hermannus, Coloniensis archiepiscopus, in monasterium SS. Ursulæ et sodalium, una cum reliquiis S. Hippolyti martyris, anno 922 transtulisse dicitur. Vid. *Gall. Christ.* t. III. col. 771.

A eo quod, post prohibitionem ipsorum, cum Gutibudo pacem sive treugam præsumpsistis inire. Dat. Lateran.

LHI.

CONSULIBUS ET POPULO CAMERINENSIBUS.

De censu annuo Romanæ Ecclesiæ solvendo pro civitate Camerinensi. Arguit quod vallem castri Makelde everterint et castrum Sanctæ Anatoliæ occuparint.

(Laterani.)

In eundem fere modum CONSULIBUS et POPULO CAMERINENSIBUS, usque juvare. Vos contra hæc, voluntate propria venientes, cum, coram dilecto filio, G..... (172) tituli Sanctæ Mariæ Trans Tiberim presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, concesseritis, Ecclesiæ Romanæ annum censum quinquaginta librarum, pro civitate vestra et paucis circumadjacentibus locis, vos annis singulis soluturos, instrumentum confectum exinde, dilectis filiis O.... subdiacono et capellano nostro et A. cameræ nostræ notario, procuratoribus nostris, noluitis aliquatenus assignare, sed vallem castri Makelde, quam nuper destruere præsumpsistis et castrum Sanctæ Anatoliæ, ad jurisdictionem vestram convertere attentatis, cum ad vos nulla pertineant ratione. Nolentes, igitur, etc. ut in alia.

Datum Lateran.

LIV (173).

ABBATI DE STENWELT (174), PRÆPOSITO SANCTI BEVERINI IN COLONIA (175), ET PRIORI DE MERE.

De electione abbatis Gerenseheymensis (176).

(Laterani, viii Id. Februarii.)

Constitutis in præsentia nostra, Gertrudi moniali et... procuratori Gudæ monialis, dilectos filios nostros B..... (177) tituli Sanctæ Suzannæ presbyterum et M..... (178) tituli Sancti Theodori diaconum, cardinales, concessimus auditores; coram quibus fuit, pro parte ipsius Gertrudis propositum quod, cum olim vacante monasterio de Gerenseheym, a duodecim monialibus fuisset in abbatissam electa, quin-

(177) Benedictus, primum tituli S. Suzannæ presbyter cardinalis, anno 1200, mense Decembri, Romæ, postea episcopus Portuensis et S. Rufinæ, anno 1211, ab Innocentio PP. III renuntiatus est. Unde astruitur Epistolam hanc, de qua agimus, anno pontificatus Innocentii PP. III assignandam esse, cum viii Id. Februarii anni 1200, Benedictus ad cardinalatus apicem evectus nondum fuerit, anni vero 1204 dies octavus ante Id. Februarii, incidat in quartum pontificatus Innocentii PP. III annum. De hoc Benedicto cardinale multa in regestis Innocentii, qui eum providum, discretum, litteratum et honestum vocat eumque multum a se amari dicit. Decessit circa annum 1216. *Oldoin. Addit. ad Ciacon.* tom. II, col. 19.

(178) Mattheus, tituli S. Theodori diaconus cardinalis, in eadem cardinalium creatione, anno 1200, pontificatus tertio, mense Decembri, ab Innocentio PP. III renuntiatus est. Obiit sub eodem pontifice, circa annum 1206. *Oldoin. Add. ad Ciacon.* tom. II, col. 21.

que, tantum, eligentibus sibi. Gudam, utraque nuntium suum propter hoc ad sedem apostolicam destinavit; qui, coram multis, in certos iudices convenerunt, juramento firmantes quod a commissione quam obtinerent communiter nullatenus resiliirent nec declinarent examen iudicum pariter electorum. Sed nuntius Gudæ, contra præstitum veniens juramentum, ad..... quondam abbatem de Monte (179) et dilectos filios..... de Campis abbatem (180), et..... præpositum Sancti Gereonis (181), furtim litteras impetravit. Cumque illi vellet in causa procedere, nuntius ipsius Gertrudis, ab apostolica sede reversus, dilectis filiis, majoris Ecclesiæ (182), et.... Sancti Gereonis decanis et majori quondam scholastico, Coloniensibus, commissionis exhibuit litteras, sub hac forma, ut litteras, quas nuntius partis adversæ, per fraudem extorserat denuntiantes irritas et inanes, quidquid per eas esset in ejusdem Gertrudis præjudicium attentatum revocarent penitus, et postmodum causam earum sine canonico, terminarent. Iudices vero prioribus litteris revocatis, cum vellet super electione cognoscere, pars Guidæ proposuit litteras illas sibi suspectas, esse ad sedem apostolicam remittendas; cujus petitionem cum Gertrudis ea ratione repelleret, quod nullas causas suspicionis pars Gudæ proponeret vel probaret, eadem Guda causa subterfugii ad nostram audientiam appellavit. Sed iudices, intelligentes huiusmodi appellationi deferendum non esse, receptis testibus quod Gertrudis a majori et saniori parte fuisset electa, ipsam in possessionem abbatiæ, nostra freti auctoritate, miserunt. Postmodum autem cum eadem Gertrudis nuntium suum cum gestis iudicum, ad sedem apostolicam destinasset, ipse, immemor fidei quam super negotio ejus fideliter procurando præstiterat, cum nuntio partis adversæ collusit et in manibus ejus gesta tradidit universa et in iudices suspectos omnino convenit. Unde, cum postmodum ad venerabilem fratrem nostrum..... (185) Coloniensem archiepiscopum et dilectos filios..... (184) præpositum Sancti Georgii, et..... decanum Xantensem comparuissent commissionis litteræ impetratæ. Gertrudis eadem, posita coram eis, contra archiepiscopum ipsum excepit, quod ab ipso fuerat super eodem negotio appellatum et quod ab initio litis, partem adversam foverat et provenit ejusdem monasterii, quos, tanquam ju-

dex ordinarius, lite pendente, debuisset fideliter conservare, illi, quæ obtineret in jure, postmodum confrendos, adversariæ suæ concesserat, et sic illam contra se duxerat muniendam. Proposuit etiam quod Xantensis decanus adversariam suam proximæ linea consanguinitatis attingeret, et quod..... præpositus Sancti Georgii, adhuc constitutus in ætate minori, nondum esset idoneus ad iudicium proferendum. Ad hæc autem pars altera respondebat, quod, cum iudices ipsi de assensu nuntiorum utriusque partis obtenti fuissent, eadem Gertrudis nec poterat nec debebat eorum iudicium declinare. Sed ipsa contra hæc taliter replicabat quod si nuntius ejus prædictas causas suspicionis scivisset ad plenum dolose in tales iudices convenisset. Unde ipsa factum ejus ratum non tenebatur habere, cum factum procuratoris non debeat ratum esse, nisi cum gestum fuerit bona fide. Demum, cum iudices rationes ejus admittere noluissent, eadem Gertrudis, se et causam suam apostolicæ protectioni supponens, ad nostram audientiam appellavit; sed iudices nihilominus, præter juris ordinem procedentes, prædictam Gudam de abbatiæ investire curarunt; moniales, quæ excommunicatæ fuerant, sine solemnitate qualibet absolventes. Cæterum ad hæc nuntius prædictæ Gudæ respondit quod, cum a sex fratribus et septem sororibus, canonicè fuisset in abbatissam electa, prædicta vero Gertrudis a parte numero et dignitate minore fuerit nominata, ipsa per nuntium suum ad prædictos de Monte et de Campis abbates et..... præpositum Sancti Gereonis, commissionis litteras impetravit. Qui cum, paribus citatis legitime et causa secundum ordinem ventilata, usque ad calculum diffinitivæ sententiæ processissent, nuntius prædictæ Gertrudis ad præfatos majoris Ecclesiæ, et..... Sancti Gereonis, decanos et majorem scholasticum in Colonia litteras apostolicas reportavit. Qui, cum partes peremptorie citavissent, eadem Guda, tum quia unus iudicum advocatus et reliqui duo, ab initio litis, fautores fuerant prædictæ Gertrudis, tum quoniam litteræ illæ videbantur sibi suspectæ merito, ut dicebat, tum quoniam a prioribus iudicibus per neutram partium fuerat provocatum, ad nostram audientiam appellavit. Sed iudices, nihilominus, prædictæ Gertrudi possessionem abbatiæ adjudicare curarunt, in eandem Gudam et faurices ipsius excommunicationis sententiam pro-

(179) De qua abbatiæ de quo, abbate, hic agatur, non in promptu habeo. Certe de abbatiæ Cisterciensis ordinis de Monteveteri, seu Aldenberg, agi non potest, cum abbas monasterii illius voce quondam designari non potuisset. Abbatiæ enim illam tunc temporis regebat Goswinus, qui electus anno 1181, summa cum laude annos 21 præfuit, nec non nisi an. 1202 defunctus est. Vid. *Gall. Christ.* t. III, col. 787.

(180) Idem fere nobis dicendum de hoc abbate de Campis; forte agitur de monasterio Campensi, seu de vetere Campo, Coloniensis diocæseos, quod æque ac monasterium de Monteveteri ad ordinem Cisterciensem spectat. Huic monasterio tunc tem-

poris præerat Gerardus, qui, ab anno 1184, per viginti annos, illud summa cum laude rexit. *Gall. Christ.* t. III, col. 783.

(181) Forte erat is Arnoldus, de quo, anno 1216, mentio habetur. *Gall. Christ.* t. III, col. 722.

(182) Udo, decanus majoris Ecclesiæ Coloniensis, anno 1198 et 1203, in instrumentis innotescit. *Gall. Christ.* t. III, col. 720.

(183) Adolphus de Altena, ad Coloniensem thronum ex præposito proventus anno 1193 versus annum 1205 fato functus est.

(184) De præpositis S. Georgii, et Xantensibus (Sanctensibus) decanis, nihil ad manum habeo.

ferentes; propter quod, nos, ad petitionem utriusque partis, causam ipsam prædicto archiepiscopo..... præposito Sancti Georgii, et..... decano Xanctensi commisimus terminandam; qui, licet prædicta Gertrudis eorum recusasset examen, quia tamen recusatationis suæ causam rationabilem non ostendit, cum eis de priorum iudicium processu constaret, auditis allegationibus pro eadem Guda propositis, sententiam latam a prædictis iudicibus revocarunt, electionem factam de eadem Guda, auctoritate apostolica, confirmantes. Ad fundandam, autem, intentionem suam, prædicta Gertrudia, coram eisdem cardinalibus testes induxit, et procurator partis adversæ se testes asseruit producturum, quorum copiam apud sedem apostolicam non habebat. Cum autem cardinales prædicti, quæ coram eia proposita fuerint fideliter retulissent, causam ipsam vestro duximus examini committendam, Ideoque discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus, partibus convocatis, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita, et, testibus ex utraque parte receptis et attestationibus coram cardinalibus ipsa exhibitis, quæ vobis sub bulla nostra mittimus interclusas, et aliis quæ coram vobis exhibitæ fuerint, publicatis, Deum habentes præ oculis, si partes consenserint, definitivam sententiam proferatis. Alioquin, usque ad definitivam sententiæ calculum, sublato appellationis obstaculo, procedentes, gesta omnia redacta in scriptis, sub sigillis vestris, ad sedem apostolicam destinatis: statuente partibus terminum competentem, quo per se vel procuratores idoneos ad præsentiam nostram accedant sententiam recepturam. Volumus autem pihilominus et mandamus ut eidem Gertrudi moderatæ expensæ, de bonis monasterii faciatis congruè provideri, ne cogatur turpiter mendicare. Testes, etc., cogantur, censura ecclesiastica, appellatione remota. Nullis litteris, etc., præter assensum partium, etc. Quod si, non, omnes, etc., duo vestrum, etc.

Dat. Lateran., viii Id. Februarii.

LV (185).

PRIORI ET CANONICIS REGULARIBUS ECCLESIE SANCY

De confirmatione quorundam reddituum,

(Laterani, Id. Februar.)

Justis petentium desideria, etc., usque annuentes;

(185) Si genuinæ sunt notæ chronologicæ, revocanda est hæc epistola ad initium libri III.

(186) *Seguntinis* diserte legitur in apographo Conti. (187) Forsan et hæc epistola anno IV assignanda foret, aut ad initium libri III revocanda; sed neutrum certis argumentis probari potest.

(188) *Masnagium*. Mansio, domus cum agri portiuncula, idem ac *Masnagium*. Du Cange, *Gloss. t. IV*, col. 578 et 704.

(189) *Assartare*, silvas interlucare, radices avellere, et in culturam redigere; Gallice, *essarter*. Du Cange *Gloss. t. I*, col. 768.

(190) Gallice, *une verge*, vel *vergine*, vel *virgine*, vel *vergue*, modus seu mensura agri; de cuius definitione, vid. Du Cange, *Gloss. t. I*, col. 404., et *t. VI*, col. 1635 et 1636.

A *Omnes redditus, quos habetis in Seguntia, Atentis, Medinensi Ripa, Molinensi et earum pertinentiis.* Jus, etiam quod in earumdem villarum ecclesiis obtinetis, sicut ea omnia possidetis rationabiliter, et quiete, vobis, et per vos Ecclesie vestre, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Dat. Lateran., Id. Februarii, pontificatus nostri anno tertio.

LVI (187).

PRIORI ET CANONICIS REGULARIBUS ECCLESIE SANCY
MARIÆ DE CHIRBERI.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, Kal. Februarii.)

Justis petentium desideria, etc., usque annuentes; prædictam ecclesiam Sanctæ Mariæ et personas vestras, cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum, justis modis, præstante Domino, poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter, autem, ecclesiam Sancti Michaelis de Chirberi cum omnibus pertinentiis suis; et totam terram domini sui, cum omnibus mesnagiis (188), ad ædificia eorum facienda inter cœmeterium et viam publicam, et locum molendini de Bradebrugese for; totam terram et boscum in Suedo, ad assartandum (189); et molendinum de Chiscore; et mesnagium molendinarii, quod est inter cœmeterium et ripam; virgatam (190) terræ Matthæi, quam idem Matthæus tenet in campo juxta Winnisburi; et landam Kedivor; et totum assartum (191) Gervasii, Fratris Hospitalis; unum burgagium (192), in Mungumeri, scilicet, unam agram (193) terræ de dominio suo, et quinque agras (194) ex parte villæ, et molendinum de Chiue, et unam virgatam terræ ad idem molendinum pertinentem, cum prato; et mesnagium Radulphi piscatoris, cum tota orofra (195) et pascua libera in omnibus pascuis suis; et omnes libertates in terris, pratis, silvis, plagis, aquis, molendinis, piscariis et pannagiis (196) omnium priorum porcorum; sicut ea juste ac pacifice possidetis, vobis et per vos eidem ecclesie vestre auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, etc., hanc, paginam nostræ protectionis, et confirmationis, etc.

Dat. Lateran., Kal. Februarii.

(191) *Assartum*, sive *assarta*, sive *exartus*, etc. Silva succisa et in agrum cultum redacta. Du Cange, *Gloss. tom. I*, col. 768, et *t. III*, col. 203.

(192) Certum et annuum vectigal, quod burgensis aut burgi incola, pro domiciliis suis seu tenimentis quæ in burgo possidet, burgi domino præstat. Gallice, *tenure en burgage*. Littleton. §. 162.

(193) *Mensura*, de qua vid. *Gloss. loc. cit.*

(194) Idem ac *acra*.

(195) Sic diserte legitur in apographo Conti. Scriptum cum majuscula: videtur esse nomen loci cuiusdam.

(196) *Pannagium*, seu *pastio*. Census vel tributum pro glandatione et jure pascendi porcos in silva domini; Gallice, *panage*. De aliis significationibus vid. Du Cange, *Gloss. t. V*, col. 240 et seq.

LVII (197).

NOBILI VIRO, AYMONI, DOMINO DE CICALA, REGIO
JUSTITIARIO TERRÆ LABORIS (198).

Recipitur sub protectione.

(Laterani, XIV Kal. Martii.)

Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles
filios, etc., usque: attendentes; personam tuam,

(197) Idem dicendum est de hac epistola ac de
epistola 56.

(198) Notandum quod in epistola libri II, 205,

A cum omnibus bonis, etc., usque suscipimus. Specialiter autem castrum Cicalæ, cum omnibus pertinentiis suis, regia tibi donatione concessum, jure tibi hæreditario pertinens, sicut ipsum juste possides et quiete, devotioni tuæ, auctoritate apostolica, confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Dat. Lateran., xrv Kal. Martii.

B.... comes Laureti et Cupersani (de quo etiam agitur in epist. hujusce libri x), dicitur *magister justitarius Apuliæ et Terræ Laboris.*

INNOCENTII III

ROMANI PONTIFICIS

REGESTORUM SIVE EPISTOLARUM

LIBER QUINTUS^(*).

PONTIFICATUS ANNO V, CHRISTI 1202.

(1).

EPISCOPO PISTORIENSI (2).

De monialibus excommunicatis absolvendis per episcopum proprium.

(Laterani, III Kal. Martii.)

De monialibus, a nobis tua fraternitas requisivit, per quem eis absolutionis sit beneficium impendendum, si, vel in se invicem, vel conversos aut conversas suas, aut clericos etiam, in suis monasteriis servientes [Decret. om. in s. mon. serv.] manus injecerint temere violentas. Super hoc igitur consultationi tuæ taliter respondemus ut auctoritate nostra, per episcopum, in cujus diœcesi eorum monasteria fuerint, absolvantur.

Datum Laterani, III Kalend. Martii.

II (3).

ADEMARO (4), PRIORI GRANDIMONTENSI EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULARTER SUBSTITUENDIS.

Privilegia eorum confirmat

(Laterani, III Kal. Martii.)

Immaculata ordinis vestri religio, quæ, tanquam vitis abundans, palmites suos latius propagavit et,

(*) Desideratur huc usque liber quartus. Vide præfationes.

(1) Exstat inter Decretales Innocentii PP. III, lib. 5, tit. 39, de sententia excommunicationis, cap. 33; suppressis quatuor tantummodo verbis, quæ, hic, in italico caractere expressa sunt.

(2) Episcopus Pistoriensis, cui hæc inscribitur epistola, erat Soffredus seu Offredus, quem sedisse,

B velut lucerna non absconsa sub modio, sed in Grandimonte tanquam supra candelabrum posita, perlucidæ radios claritatis ostendit, apostolicæ sedis fastigium ad honestas concessionem inclinat, a vitis cultori suo desideratum fructum reddat in tempore ac lucernæ succensæ oleum non deficiat charitatis, sed magis ac magis superabundet accrescat, ut qui ingrediuntur lumen videant et in vestris operibus glorificetur Altissimus, qui est in sæcula benedictus. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris justis petitionibus clementer annuentes, ad exemplar felicis recordationis Urbani, Clementis et Coelestini, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, apostolica auctoritate decernimus ut qui, relicto sæculo [Baluz. secundo], ad ordinem

C vestrum confugiunt, priori qui pro tempore fuerit et successoribus ejus catholicis, vel capitulo, si prior non fuerit, obedientiam et reverentiam absolute promittant. Fratribus autem singulis, in his quæ ad commodum et honorem domus pertinent, fraternæ charitatis officium et auxilium debitæ subventionis impendant, minores se invicem, secundum Apostolum, arbitantes; quatenus, juxta evangeli-

ab anno 1200 ad annum 1219, ex instrumentis ab Ughello (*Ital. sac. t. III, p. 386.*) relatis constat

(3) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(4) Ademarum I de Friaco (*Gallice d'Asriac*) octavum monasterii Grandimontensis prior. præfuit ab anno saltem 1192, usque ad annum 1215 vel 1216, quo decessit pridie Nonas Martii. *Gall. Christ. t. II, col. 651.*

cam apostolicamque doctrinam, se invicem honore præveniant et qui forte major est meritis non erubescat amore Domini fieri minor omnibus. Paci vestræ præterea providentes, statuimus ut ad recipiendum alterius religionis [Baluz. religionem] hominem, nemo vos cogat invito, ne, dum instituta relictæ ordinis qui ad vos confugerit, æmulatur a vestræ observantia disciplinæ animos simpliciorum avertat et aliis vos contingat injuriosos et molestos existere, si professos eorum volueritis retinere. Priori autem tam in spiritualibus quam in temporalibus, plenam concedimus auctoritate apostolica potestatem, ita ut uni conversorum qui magis idoneus fuerit, in cellis vestris temporalia disponenda committat, qui, de ipsius prioris mandato elemosynas depositaque recipiat et eas in pios usus ac necessitatem domus provida consideratione convertat. Cura vero spiritualium libere de mandato prioris, circa clericos ipsos resideat; ita quod nullus laicorum fratrum in confessionibus, pœnitentiis, divinis officiis celebrandis, corrigendis excessibus clericorum, ullam sibi auctoritatem usurpet; sed hæc omnia per priorem jam dictum vel de mandato ipsius per clericos impleantur. Sane laborum vestrorum, etc., usque præsumat. Licet quoque vobis laicos vel clericos, etc., usque retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post, etc., usque retinere. Quod si quis forte retinere, etc., usque in ipsos clericos vel conversos proferre sententiam regularem. Licitum, præterea, sit vobis in causis propriis, etc., usque valeat deperire. Pro consecrationibus vero altarium vel ecclesiarum, etc., usque impendat. Alioqui, liceat vobis a quocumque malueritis, etc., usque vobis quod postulat impendere non postponat. Porro, si episcopi vel alii Ecclesiarum rectores in ecclesia vestra, etc., usque irritandam. Sane, cum locus vester longe sit ab hominum habitatione semotus, vobis de sedis apostolicæ benignitate, concedimus ut, cum generale terræ fuerit interdictum, liceat vobis, unius campanæ pulsatione, competentibus horis, fratres vestros de laboribus ad ecclesiam convocare. Hoc, autem et in aliis locis vestris, ad instar felcis memoriæ prædecessorum nostrorum Alexandri et Urbani, concedimus observari, qui a civitatibus, castris ac vicis adeo separantur, ut in eis sonus campanæ vestræ minime audiatur. Ad hæc, ut, instar prædictorum prædecessorum nostrorum, Alexandri, Urbani, Clementis, Cœlestini et felcis recordationis Lucii, Romani pontificis, omnibus regulam vestram servantibus, sicut in vestro ordine continetur, laborem, loco pœnitentiæ et in peccatorum suorum remissionem, injungimus, quem in ipsa observantia patiuntur. Institutionem quoque, quam ad castigationem vestram, post confirmationem felcis recordationis Adriani papæ, prædecessoris nostri, salubriter addidistis [Baluz. adhibetur], auctoritate apostolica

A confirmamus ac perpetuis decernimus temporibus valituram; statuentes ut liberum sit vobis, secundum regulam vestram et instituta ordinis, absque aliquorum gravaminibus vel molestiis, Domino famulari. Præterea domum et loca vestra, cum omnibus quæ in præsentiarum juste ac pacifice possidetis vel in futurum concessione pontificum, etc., usque poteritis adipisci, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, etc., usque communimus, statuentes ut ea firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. Obeunte vero te nunc ejusdem loci priore, etc., usque præponatur; sed, juxta regulæ vestræ statutum, sex clerici et sex laici eligantur, qui, sicut in eadem regula continetur, electionem secundum Deitimorem faciant. Volumus tamen ut, sicut in electione prioris vestri ordinis noscitur hactenus observatum, præfati sex clerici per laicos et sex laici per clericos electores eligantur. Præterea priori vestro, qui pro tempore fuerit, si tamen sit presbyter, tonsurandi fratres vestros clericos et pannos eorum benedicendi licentiam indulgemus. Præsenti insuper decreto sancimus ut, si quis eo voto quod secundum canones teneat, se et sua Grandimontensi Ecclesiæ voverit ac bona sua pie ac rationabiliter in ultima legaverit voluntate, ipsum ad solvendum votum [Baluz. ad votum] Domino et ad legatum reddendum Ecclesiæ diocesanus episcopus, ecclesiastica censura compellat; districtius inhibentes, ne aliquis clericus ordinis vestri, nisi prior fuerit vel hoc fecerit de mandato prioris, fratres suos excommunicare præsumat. Decernimus ergo, etc., usque profutura: salva, in omnibus, apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur, etc., usque ad finem.

Datum Laterani, per manum Blasii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi [Baluz. subscriptoris] et notarii, III Kalendas Martii, Indictione v.

III.

PRIORI (5) ET FRATRIBUS GRANDIMONTENSIBUS.
Concordiam revocat in ordine Grandimontensi (6).
(Laterani, III Kal. Martii).

Officium exigit pii patris, ut corda discordantium filiorum ad concordiam revocet, et de his quæ dissensionis materiam pariunt inter eos sic provide ac consulte disponat, ut cessent lites et jurgia sopiantur nec repullulent denuo in germen contentionis antiquæ. Sane, cum in lege Domini, die ac nocte vos deceat meditari et in chordis et organo psallere coram eo, ne psalterium vestrum non consonet, si dissonaverint [Baluz. dissociaverint] corda vestra, reducendæ sunt chordæ dissonæ ad consonantiam harmoniæ; ut consonanter tunc psallatis, cum vobis fuerit cor unum et anima una. Unde, cum olim fuisset apostolatus nostro suggestum quod, inimico homine superseminante zizania, dissensionis inter vos materia fuisset exorta, et in multis clericis de laicis gravarentur, tibi, fili prior, dedimus

(5) Vide epistolam superiorem.

(6) Vide lib. xiv, epist. 144

in mandatis ut taliter talia corrigeres per te ipsum cum consilio sapientum, quod aures nostras super his denuo querimonia non pulsaret. Verum quoniam, quibusdam impediētibz, litteræ nostræ tibi non fuerant præsentatæ, moti replicata querela, venerabilibus fratribz nostris, Bituricensi archiepiscopo, Parisiensi et Lemovicensi episcopis dedimus in mandatis ut, ad locum vestrum personaliter accedentes, inquirerent, tam de his quæ proposita fuerant coram nobis quam de aliis, super statu domus, religioniæ observantiæ et omnibus de quibus inquirendum foret, diligentius veritatem; et corrigerent, appellatione remota, quæ regulariter corrigenda viderent; et statuereut quod secundum Deum cognoscerent statuendum: cogentes tam clericos quam conversos, per censuras ecclesiasticas, si crederent expedire, perhibere testimonium veritati; si quid autem arduum appareret, quod per eorum sollicitudinem expediri non posset, ad nos, facta inquisitione, referrent; ut per eorum relationem instructi, consultius in hoc procedere valeremus. Qui cum nobis quæ gesta fuerant rescripsissent, quoniam, quibusdam occasionibus emergentibus, nec ad reformationem nec ad inquisitionem etiam processerunt, dilectis filiis P. et Hel. presbyteris, et V. diacono, pro parte clericorum et dilectis filiis, RR. et G. presbyteris, P. B. Hel. W. et G. conversis, pro te, filii prior, ex alia parte, in nostra præsentia constitutis, attendentes quod boni iudicis est litem minuere, non augere, et quod servum Dei litigare non decet, cœpimus inter eos de pacis reformatione tractare; sicque factum est, Domino concedente, quod tam capitula, quæ olim in litem deducta fuerant, et per prædecessores nostros decisa, sed denuo suscitata, quam alia quæ de novo exorta fuerant sopiremus. Clerici si quidem querebantur in primis quod, cum conversi ad collationem pulsandi sibi vindicarent officium quod tutum vocatis, usque adeo, differendo pulsationem, eos, interdum, expectare cogebant, ut de nocte cogenterur Completorium decantare. Conversi vero, taliter respondebant, quod, cum olim super huiusmodi pulsatione controversia mota fuisset, per bonæ memoriæ C. papam prædecessorem nostrum, eis fuit huiusmodi advindicatum officium, et certa hora constituta, in qua ad collationem diebus singulis pulsaretur, licet interdum fratres, redeuntēs ab operibus suis, aliquantulum expectarent. Nos igitur et præfati prædecessoris nostri sententiam observare volentes, et dissensionis materiam amputare, de consilio fratrum nostrorum, statuimus, ut semper hora statuta pulsatur; ita, ut, si frater conversus, qui ad hoc officium fuerit deputatus vel alius neglexerit, si forsā ille defuerit, illa hora pulsare, frater clericus, cui hoc a te, filii prior, vel successoribus tuis, injunctum fuerit, vel alius clericus, loco ejus, ei ut pulsaret injungat, et ille pulsare, ad denuntiationem ipsius,

A sine omni contradictione ac disceptatione, festinet. Pari modo, si clericus ipse super hoc exhiberet se forsā negligentem, conversus pulsaret nihilominus hora præfata. Quisquis autem eorum, sive clericus sive conversus, contra præsumpserit, tanquam inobediens regulariter puniatur. Præterea quia clerici querebantur quod conversi coram eis de rezeptis et expensis nolebant reddere rationem, attendentes quod tu, filii prior, duos visitatores, unum clericum et alterum conversum, consuevisti ac debes, annis singulis, per cellas singulas, destinare, præsentium auctoritate decernimus ut de cætero in præsentia visitatorum illorum, in singulis cellulis, coram clericis et conversis vel, si omnes propter multitudinem non deceat interesse, quibusdam tam de his, quam de illis, de iis præsentibus, reddat de rezeptis et expensis omnibus rationem, eo modo quod tu, filii prior, consuevisti computationes audire. Conqueriebantur præterea clerici memorati, quod in quibusdam cellis [Baluz. ecclesiis] paucissimi clerici ponebantur, cum tamen in eis esset conversorum plurima multitudo. Unde statuimus, ut in nulla cella de cætero unus tantummodo frater clericus collocetur; sed ea potius in hoc adhibeatur discretio ut, ubi sex conversi fuerint, tres clerici, ubi octo conversi, quatuor clerici, ubi decem conversi, quinque clerici, ubi duodecim conversi, sex ad minus clerici statuuntur. Ubi vero, duodenarium numerus excesserit conversorum, in arbitrio tuo, filii prior, et tuorum successorum existat multiplicare clericos et conversos, prout visum fuerit expedire. Hoc autem dicimus, si in ordine vestro tot poterunt clerici reperiri. Si vero clericis exeundum fuerit ad laborem, exeant cum conversis et cum eis pariter revertantur. Semper tamen hebdomadarius in cella remaneat, ne desit aliquo modo sacerdos. Quod si forsā clericus contra regulare statutum excesserit exeundo, contra eum vel a clerico, vel converso in capitulo proclametur; ubi tamen non iudicetur per laicum, sed per hebdomadarium presbyterum regulariter corrigatur. Prohibemus insuper ne clerici a cellis in quibus fuerint instituti ad cellas alias sine causa transferantur honesta. Et hoc ipsum cum fuerit faciendum, fiat provide a priore, sine præjudicio auctoritatis ipsius, cum discretorum consilio clericorum. Si quando vero ex justa causa fuerint transferendi, nec librum nec scripturam nec aliquid penitus secum ferant, nisi quantum eis fuerit de tua, filii prior, vel successorum tuorum, concessione permissum, cum nihil sibi proprium debeant vindicare. Nulli ergo, etc.

Dat. Later., III Kal. Martii.

IV (7).

POTESTATI, CONSILIARIIS ET POPULO PISANIS.

Ne Pisani foveant Marcowaldum.

(Laterani, IV Non. Martii.)

Recepimus litteras quas nobis vestra devotio de-

(7) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 1.

stinavit benignitate qua decuit, et responsionum vestrarum tenorem notavimus diligenter. Gratum autem gerimus et acceptum quod devotionis obsequia, quæ civitas vestra exhibuit apostolicæ sedi, per vestras nobis litteras replicatis et in eorum delectamur auditu, credentes quod et vos ad devotionem nostram inducamini, per pia progenitorum vestrorum exempla, et, sicut eorum servitia, sic prædecessorum nostrorum beneficia memoriter teneatis, cum noveritis quod Ecclesia Romana non fuerit servitiorum vestrorum ingrata, sed ea beneficiorum multitudine compensarit, quæ ad præsens referre nolumus tantquam nota. Licet autem per litteras vestras, satis respondisse videamini humiliter et devote, minus tamen sufficienter et plene, sicut credimus, respondistis. Præmisso etenim quod communitatis nomine nullum præstitissetis auxilium Marcowaldo nec proposuissetis ulterius etiam exhibere vel permittere quod ei a Pisanis subveniretur in personis aut rebus, protinus subdidistis quod, cum Pisani ex diversis partibus in Siciliam, de consuetudine, mercationis causa, confluerint, qui tibi, filii potestas, jaramenti vinculo non tenentur, eos non potestis ad propria revocare, præsertim sine periculo personarum et rerum illorum qui in Sicilia commorantur. Præterea, tu filii potestas, asseruisti, juramento regiminis, te teneri universos salvare Pisanos et nullum eorum sine decreto civilis lædere rationis. Verum nos, sicut indemnitati regis et regni caveri volumus per Pisanos, sic immunitati præcavere disponimus Pisanorum, ut de damnis ultimis, quæ in regno incurrisse dicuntur, de quibus tamen nihil ipsi scripsistis, (licet nec de mandato nostro nec regio fuerint spoliati; unde, contra nos vel regem non debuerant commoveri) recompensationem possint delictam obtinere. Moneamus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus, sicut de gratia nostra confiditis et nos de vestra devotione speramus, ne, vel vos servitia Ecclesiæ Romanæ a prædecessoribus vestris impensa perdati, vel nos amittamus beneficia, quæ tam Ecclesiæ quam civitati Pisanæ, prædecessores nostri, Romani pontifices, impenderunt, sed utrinque servata maneat hactenus gratitudo; Pisanos, qui in Sicilia commorantur, a præfati Marcowaldi auxilio, favore ac obsequio, revocetis, quem saltem, ex eo quod cum omnibus fautoribus et participibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, si Christianos se, sicut concedet recognoscunt, de-

A buerant evitare. Caveas quoque nobis tu, filii potestas, saltem juratoria cautione, quod Pisanos ipsos bona fide, quantum fieri poterit, revocabis nec permittes Marcowaldo a Pisanis, juxta posse suum, in personis vel rebus de cætero subveniri. Sane, non debetis vobis injuriosum aliquatenus reputare, si Romano pontifici hujusmodi præstiteritis causationem, ut vos de gratia nostra et nos de vestra simus devotione securi. Alioquin, quia, juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones (8), negligere, cum possis, perturbare perversos, nihil est aliud quam sœvere, nec caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori desinit obviare, nec apostolica sedes æquanimiter valeat tolerare ut, quacumque occasione, per eos, tam nobili patrimonio, videlicet regno Siciliæ, spoliatur, quod ad eam specialiter noscitur pertinere et quod nos, hoc tempore tenemur specialiter defensare, in vos, juxta quod significavimus per alias litteras, procedemus. Mallemus autem ut, progenitorum vestrorum sequentes exempla, et in devotione sedis apostolicæ persistentes, nos licet voluntarios, cogeretis prædecessorum nostrorum vestigiis inhærere, quorum propositum in honorificentia tam Ecclesiæ quam civitatis Pisanæ, nisi forsitan per vos staret, libentissime sequeremur. Eligatis igitur, sicut viri providi et discreti, acquiescere monitis apostolicæ sedis; cum longesit durius expressam aliis litteris nostris poenam incurere quam præstare hujusmodi cautionem.

Dat. Laterani, iv Non. Martii.

V.

IGNATIO, PRIORI ET CLERICIS, SANCTI GREGORII SPOLETANI.

Definiuntur controversiæ, quæ erant inter episcopum Spoletanum et priorem et clericos S. Gregorii (9).

(Laterani, vi Non. Martii.)

Cum, inter vos ex una parte, et venerabilem fratrem nostrum B. (10) episcopum Spoletanum ex altera plures verterentur ad invicem quæstiones, et de eis dilectus filius noster, L. (11) Sanctæ Lucie ad Septasolis diaconus cardinalis ex delegatione nostra, plenius cognovisset, motæ coram eodem cardinali controversiæ, ipso referente, ad nostram audientiam pervenerunt. Nos autem diligenter intelleximus universa et investigavimus proposita et probata, ea postmodum de consilio fratrum nostrorum calculo sententiæ terminantes. Primo enim contra vos episcopus proponebat quod, vos quatuor solidos Papiensis monetæ, annis singulis sibi et Ec-

(8) Decret. p. 1, dist. 83, c. 3, *Error*; dist 86, c. 3, *Facientis*.

(9) Vld. infra, lib. vi, epist. 26.

(10) Benedictum, episcopum Spoletanum, ab Innocentio PP. III, anno 1198, creatum fuisse et, sedente Gregorio PP. IX, e vita decessisse, refert Ughellus. *Ital. sac.* t. I, partis signate, pag. 176.

(11) Leo Brancaleo, nobilis Romanus, ex canonico regulari congregationis S. Fridiani Luccæ

sis, ab Innocentio PP. III, in tertia creatione cardinalium, anno 1200, tituli S. Lucie in Septisolio diaconus, postea ab eodem in quarta creatione, anno 1205, tituli S. Crucis in Hierusalem presbyter cardinalis, renuntiatus fuit. Varias legationes in Germaniam, Saxoniam, Hungariam et Bulgariam obiit. S. Francisco ejusque familiæ addictissimus fuit. Decessit circa annum 1230. Oldoin. *ad Giacomo*, t. II, col. 20.

clesiæ suæ, canonis nomine solvere debebatis et quod per octo annos in solutione cessaveratis. Unde præteriti temporis canonem sibi restitui postulans, super hoc iudicium possessionum intentabat. Nos vero probationes episcopi attendentes, considerantes nihil ad possessionem pertinens per testes ab ipso inductos fuisse probatum, vos ab impetitione episcopi super restitutione petita duximus absolvendos; quæstione tamen super proprietate, si eam movere voluerit, eidem episcopo reservata. Secundo vero contra vos idem episcopus proponebat, vos mandatum paschale sibi debere persolvere, videlicet in tertia feria post Pascha, annis singulis, quatuor agnos vivos, quatuor latera porcorum, centum panes, centum ova, quatuor brocas vini, dimidiam libram piperis, unum fascem porrorum; et hæc dicebat a vobis jam est triennium, non fuisse soluta. Quare dictarum rerum restitutionem præteriti triennii postulabat. In hoc autem articulo, intellectis propositis et quæ probata fuerant attendentes, vos duximus condemnandos ad prædictarum rerum restitutionem triennii jam transacti; salva vobis super jure proprietatis nihilominus quæstione. In tertia, siquidem, quæstione proponebat episcopus, vos quinque vel sex salmas frumenti una vice, et octo vel novem alia de decimis parochiæ Sancti Angeli de Egio, suis officialibus per violentiam abstulisse, quas cum instantia sibi restitui postulabat, quod per testes inductos videbatur efficacissime comprobatum. E contrario, asserebatis vos nihil officialibus abstulisse, sed quod vobis debitum fuerat de illis decimis, ratione prædictæ capellæ ad vos pertinentis, volentes jura vestræ Ecclesiæ conservare. Dicebatis etiam quod, etsi ab episcopo proposita vera essent, hujusmodi tamen petitione se fecit indignum, cum vos fecerit super hoc ad sæculare iudicium evocari, unde videbatur a jure sibi debito cecidisse. In hac, autem, quæstione, licet episcopus factam a vobis violentiam comprobasset, quia, tamen, vos ad examen vetitum, contra jura, tam civilia quam canonica, trahere minime formidavit, sicut per testes inductos evidentissime probabatur, vos decernimus a petitione episcopi absolvendos; cum, etsi rem petitam episcopus possideret, eum ad restitutionem damnare, propter illicitæ petitionis vitium, debemus. Quarto equidem loco, conquerebatur idem episcopus de te, filii prior, qui, non petita confirmatione, in Ecclesia Sancti Gregorii prioris officium exercebas, quam sibi dicebat competere, super hoc allegans jura communia, quæ dicunt confirmationes prælatorum ad episcopum in sua diocesi pertinere. Vos vero proponebatis contra episcopum hoc sibi minime de jure competere, cum Ecclesia Sancti Gregorii per Romanos pontifices sit exempta, quod nitebamini per quemdam librum cameræ nostræ, qui vocatur Breviarium, comprobare. Nos vero attendentes non esse probatum Ecclesiam Sancti Gre-

gorii exemptam ab Ecclesia Spoletana, decernimus priores Sancti Gregorii per episcopos confirmandos et te priorem volumus ab ipso episcopo postulare, ipsique præcipimus ut te confirmare procuret. In quinto vero articulo, contra vos episcopus proponebat, quod super perceptione mortuorum vallis Bonzanin, sibi inferis molestiam et gravamen, postulans ut ab ipsorum perceptione vos penitus arceremus, cum ipse ea longo temporis spatio possedisset. Vos autem e contrario dicebatis ea de jure vos debere percipere, eo quod ea vobis concesserant episcopi Spoletani et eorum concessio per Romanum pontificem fuerat confirmata, et quia possessio episcopi fuerat interrupta; quæ tam per testes inductos quam per instrumenta exhibita probantur. Nos itaque in hac quæstione considerantes proposita et probata, vos a petitione episcopi duximus absolvendos. Sextam (12), autem, illud sibi vindicat quæstionem (12), quod episcopus repetebat a vobis omnia jura episcopalia, quæ vos percepistis ex quo fuit episcopus, in plebato Sancti Gregorii, quæ sibi dicebat competere, tam de jure canonico (scilicet cum plebatus in sua sit diocesi constitutus) quam ratione possessionis longævæ: quod vos denegabatis, dicentes jura episcopalia vobis, per Spoletanos episcopos, de ipso plebato fuisse concessa, et ipsorum concessionem esse per Romanum pontificem confirmatam, quod evidentissime per instrumenta episcoporum exhibita ex parte vestra probabatur. Nos vero in hoc articulo intellectis propositis probatis, vos et Ecclesiam Sancti Gregorii ab impetitione episcopi, super jure episcopali plebatus Sancti Gregorii duximus absolvendos, eidem episcopo super his perpetuum silentium imponentes. Septimo loco, episcopus ecclesiam Sancti Savini in civitate sitam repetebat a vobis. Super qua petitione, per probationes ex parte vestra exhibitas, episcopum condemnamus. E contrario, postulabatis quidquid percipiebat de Egio episcopus supradictus, quod idem episcopus denegabat, dicens se ipsius villæ decimas longo tempore possedisse; sed probatum fuit possessionem ipsam fuisse aliquando interruptam et ecclesiam Sancti Angeli, in ipsa villa sitam, per privilegia Spoletanorum episcoporum, pertinere ad ecclesiam Sancti Gregorii constitit manifeste. Quia vero secundum statuta canonica rationabiliter esse noscitur institutum, de decimis quatuor fieri portiones, quarum una clericis, secunda episcopo, tertia fabricæ, quarta vero pauperibus conferatur, unam quartam illius decimæ clericis debitam, vobis, nomine capellæ Sancti Angeli de Egio, quæ vobis est subdita, per sententiam iudicamus, quartam alteram episcopo decernentes. Alias, vero, duas quartas, quarum una fabricæ et alia pauperibus debet dari juxta canonicas sanctiones, dispositioni episcopi reservamus; ita tamen ut eas, secundum approbatam consuetudinem diocesis

(12) Sic apud Baluzium, et in apographo Conti.

Spoletanæ debeat fideliter dispensare, quoniam ex illis rationem est in divino examine redditurus. Proponebatis etiam mortuaria, de Ecclesia Sancti Savini extra civitatem posita, ad vos de jure spectare; quod episcopus denegabat; super quo vos decrevimus condemnandos. Synodaticum tamen vobis duximus decernendum, quod ex concessione pontificali ad vos dignoscitur pertinere. Repetebatis etiam ab episcopo duos calices argenteos, quos vos prædecessori suo, M. nomine commodastis; quod episcopus denegabat, asserens unum calicem prædecessori suo, pro cuiusdam causæ salario, a vobis fuisse donatum. Quia vero probatur a vobis alter calix episcopo commodatus, alter vero sine palena pro salario episcopo fuisse collatus per probationes exhibitas apparebat, ipsum episcopum in restitutione unius calicis commodati duximus condemnandum, eum super petitione alterius absolventes. Impetebatis insuper episcopum super quinque modiolis terræ in podio sitæ, quam dicebatis ad vestram Ecclesiam Sancti Gregorii pertinere. Sed, quia vos nihil ad proprietatem pertinens probabatis, cum fuisset petitorium intentatum, episcopum a petitione vestra decrevimus absolvendum. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vi Non. Martii.

VI.

RAVENNATENSI ARCHIEPISCOPO (13).

De translatione episcopi Imolensis ad Ecclesiam Ravennatensem.

(Laterani, vi Id. Martii.)

Cassata quondam, tam postulatione tua, quia fuerat in discordia multa facta, quam electione dilecti filii nostri S. (14) tituli Sanctæ Prædix presbyteri cardinalis, quia eum magis Ecclesiæ Romanæ quam Ecclesiæ Ravennatensi dileximus, non admissa, dilecti filii Ravennatenses canonici, quorum quidam in te, quidam in cardinalem eundem, prius contulerant vota sua, juxta formam mandati nostri convenientes in unum, ut super electione tractantes Ecclesiæ consulerent viduatæ, post deliberationem diutinam, in te unanimiter convenerunt a sede apostolica postulandum. Cumque postulationem eorum dilecti filii, Jo. de Curviaco et presbyter Jo. canonici Ravennatenses, et L. abbas Sancti Severi, et nobiles viri, P. traversarius, potestas Ravennas, et comes Malvicinus, tam per se quam per illorum litteras, nobis humiliter præsentassent, petierunt suppliciter ut postulationem eandem approbare, de solita sedis apostolicæ mansuetudine dignaremur, et largiri tibi licentiam transcundi. Nos igitur atten-

(13) Albertus Luxolettus, sive Ossoleta, ex canonico præpositoque cathedrali, Imolenses infulus adeptus erat, anno 1201. Translatus, prout ex hac Innocentii epistola constat, ad metropolitanam Ravennatensis Ecclesiæ sedem, anno 1202, illam tenuit usque ad annum 1207, quo mortalem hanc vitam liquit, vir optimi pastoris nec non strenui ducis famam assecutus; nam, Veneta classe usus contra Saracenos, consilia armaque promptus expedit. Ughell. *Ital. sac.* t. II, col. 373.

entes, quod Ecclesia Ravennas, quasi primogenita filia sit apostolicæ sedis, et eadem ordinationem et formam Ecclesiæ Romanæ fere præ cæteris imitetur, postulationem eandem, de consilio fratrum nostrorum admisimus; tibi licentiam concedentes ab Ecclesia Imolensi ad Ravennatensem metropolim transcundi. Cæterum nuntii memorati gratiam ex gratia vel post gratiam, potius, humiliter requirentes, propter multiplices necessitates Ecclesiæ Ravennatensis, quæ pluribus est debitis aggravata, cum instantia petierunt ut fraternitati tuæ pallium, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officii, mitteremus. Licet autem prædecessores tui vel confirmationis munere vel gratia consecrationis vel ornatus pallii, consueverint apostolicam sedem personaliter visitare, propter necessitatem tamen oppressionis quam patitur Ecclesia memorata et sterilitatem temporis, quam non urbs solummodo, sed et magna pars orbis cum urbe deplorat, per dilectum filium, R. subdiaconum et capellanum nostrum, nobis et fratribus nostris merito suæ probitatis acceptum, pallium tibi, de multa gratia, destinamus, per nuntium ipsum, juxta formam nostram, quam sub bulla nostra dirigimus, conferendum. Ne autem ex gratia quam tibi et Ecclesiæ Ravennatensi, causa necessitatis, impendimus, antiqua consuetudo vacillet et in te, quod absit! exceptionem inveniatur, quod in prædecessoribus tuis generaliter dicitur hactenus observatum, fraternitati tuæ, per apostolica scripta, mandamus atque præcipimus quatenus, usque ad annum post susceptionem pallii nostro te conspectui representes, ut, quod de fidelitate apostolicæ sedi servanda, in præsentia nuntii nostri, firmaveris, juramento profitearis apud sedem apostolicam viva voce. Tu ergo taliter eidem Ecclesiæ præesse studeas et prodesse, quod, per tuæ sollicitudinis studium, tam in spiritualibus quam temporalibus, auctore Deo, suscipiat incrementum.

Datum Laterani, vi Idus Martii.

Scriptum est, in eundem fere modum, suffraganeis Ecclesiæ Ravennatensis, usque viva voce. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica scripta mandamus quatenus eidem archiepiscopo, tanquam metropolitano vestro, debitam exhibeatis reverentiam et honorem et taliter assistatis eidem, quod et ipse in vobis experietur fraternæ devotionis affectum, et vos sentiat in eo paternæ viscera pietatis.

Datum, ut supra.

Scriptum est in eundem fere modum, capitulo et

(14) Sofredus seu Sossredus, vel Gualfredus de Cajetanis, Pisanus, Henrici comitis filius, et Villani, archiepiscopi Pisani, nepos, et Eugenii PP. III affinis, à Lucio PP. III, anno 1182, tituli S. Marie in Via Lata diaconus, deinde a Cælestino PP. III, anno 1192, tituli S. Prædix presbyter cardinalis renuntiatus fuit. Sub Urbano PP. III, legatione in Longobardia functus fuerat. De eo sæpius in regestis Innocentii III. Obiit Romæ anno 1211. *Oldoin. ad Ciacon.*, t. I, col. 1116.

universo clero Ecclesie Ravennatensis, usque reverentiam et honorem et salubria monita et mandata ipsius recipiatis humiliter et inviolabiliter observetis.

Datum, ut supra.

In eundem modum, potestati et populo Ravennatensi.

VII (15).

MAGISTRO SIMONI DE MELUN, CANONICO HERFORDENSI.

Filii duorum compatrum non possunt jungi per matrimonium.

(Laterani, xv Kal. Aprilis.)

Tua nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, *filiolem patris sui vel matris procedente tempore sibi* (16) possit matrimonialiter copulare, et, si cum ea contraxerit et pluribus annis simul permanserit (17), an postea debeat separari. Quærivisti, etiam, an consocii talis matrimonii teneantur illud in publico accusare. Super quo discretioni tuæ taliter duximus respondendum: quod huiusmodi personæ, matrimonium non possunt contrahere; et, si contraxerint, *de rigore juris* (18) possunt ab invicem separari: et qui contractum sciverint debent illud Ecclesie nuntiare.

Datum Laterani, xv Kal. Aprilis.

VIII.

PRÆNESTINO EPISCOPO, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO (19).

Mandat ei ut archiepiscopum Magdeburgensem absolvat ad cautelam.

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

Per tuas nobis litteras intimasti quod, cum N. (20) Magdeburgensem archiepiscopum ad tuam præsentiam evocasses, ipse per nuntium suum proprii corporis infirmitatem allegans, se a labore itineris excusavit et iterum evocatus hostilitatis impedimenta prætendit, et sic nec primo nec secundo ad te vocatus accessit. Tu vero ipsius honori volens

et honestati deferre, ut apud Corbeiam, quæ non multum distabat, tibi occurreret per tuas ei litteras mandavisti. Cumque spe de ipsius adventu concepta, Corbeiam accessisses, ipse, sicut semel et iterum, sic tertio etiam in tua nolu't presentia comparere. Propter quod in eum, utpote contumacem, excommunicationis sententiam promulgasti, quam ipse nullatenus observavit. Verum archiepiscopus idem per suas nobis litteras intimavit quod, cum propter prædictas causas se semel et iterum excusasset, et tu ei tandem ut Corbeiam accederet mandavisses, quia locus ipse ad jurisdictionem hostium pertinebat vel saltem hostes erant potentiores in eo, non ex contumacia, sed necessitate potius, videlicet causa inelus, ad te illuc accedere non est ausus. Et licet tuas ei postmodum litteras direxisses, ipse tamen priusquam litteras aperire, Magdeburgensibus clericis convocatis, ad sedem apostolicam appellavit et postmodum, ut tuo deferret honori, litteras ipsas legit. Cum igitur nobis de excommunicatione consiterit, sed utrum appellatio præcessisset, aut etiam utrum legitima fuisset non constat; cum et apostolica sedes tales absolvere consueverit ad cautelam: volentes tam tibi quam ipsi deferre, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus vel per te ipsum, si archiepiscopus secure tuo se poterit conspectui præsentare, vel per nuntium providum et discretum, ab eo quod mandatis nostris, super eis pro quibus excommunicatus est, pareat, juratoriam recipiens cautionem, beneficium ei absolutionis impendas; ita tamen quod, si post appellationem ad nos legitime interpositam aut etiam alias minus juste, quod tamen vix credimus, excommunicatum eum fuisse constiterit, mandatum ipsi non fiat, cum nolimus eum occasione huiusmodi prægravare; alioquin super faciendo mandato nostræ expectetur beneplacitum voluntatis.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis.

(15) Exstat inter Decretales Innocentii III, lib iv, tit. 40, de Cognatione spiritali, cap. 7. Variæ alicuius momenti lectiones dantur.

(16) Decret. legunt: *filiam compatris, vel commatris, sibi.*

(17) Decretales om.

(18) Decretales omittunt.

(19) Erat is Guido (Paré), abbas, primo Vallis Sanctæ Mariæ, in Insula Franciæ, ab anno 1189 ad annum 1194, deinde Cistercii, ab anno 1194 usque ad annum circiter 1230, quo ei in abbatiæ istius regimine Arnaldus successisse videtur. Guido, vir eruditionis ac pietatis fama celebris, a Clemente PP. III, in tertia creatione, anno 1190, tituli S. Mariæ Trans Tiberim diaconus cardinalis, deinde ab Innocentio PP. III pontificatus initio, episcopus Prænestinus renuntiatus est. Variis legationibus in Alemanniam perfunctus est; post quas, anno 1204, ad metropolitanam Remensium sedem vocatus, ab eodem Innocentio PP. III, anno 1205, confirmatus fuit. Guidonem anno 1206 obiisse certis satis argumentationibus comprobari potest. Vide, Ughell. Ital. sac. t. I, coll. 230; nec non Oldoin. ad Ciacon. t. I, col. 1148; atque etiam Gall. Christ. t. IX,

col. 10. Hoc vero præcipue notandum, quod ex ista, de qua agimus, Innocentii PP. III epistola eruitur: nempe Guillelmum Blesensem, alias dictum *ad Albas Manus* (Gallice, *aux Blanches-Mains*), archiepiscopum Remensem et ipsum S. R. Ecclesie cardinalem, nunquam, etsi multi hoc prodiderunt auctores, episcopum Prænestinum fuisse. Misso enim Ughelli (*loc. cit.*) testimonio, qui multis et iisdem gravis momenti fultus argumentis, negat Guillelmum Prænestinas infulas unquam adeptum esse, certo certius est, Guillelmum, quem hoc anno viii Id. Septembris Lauduni diem supremum obiisse comperit, eundem esse non posse ac episcopum Prænestinum, apostolicæ sedis in Germaniæ partibus legatum, cui hæc dirigitur Epistola. Eundem igitur in Oldoini (*ad Ciacon. t. I, col. 1102.*) sententiam, qui Guillelmum nullo, nisi Sanctæ Sabinæ, quo cum Alexander PP. III, anno 1180, decoraverat, titulo ornatum unquam fuisse contendit.

(20) Erat is, ut opinor, Ludolphus, rustica familia (ait Bucellinus, *Germ. sacr. part. 1, p. 40*), sed eruditione nobilis, disciplinæ ecclesiasticæ promotor, electus anno 1194.

IX (21).

WALTERO, PRÆPOSITO S. PETRI DE MONTE SERENO, EJUSQUE FRATRIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULAREM VITAM PROFESSIS.

De confirmatione privilegiorum.

(Laterani, XII Kal. Aprilis.)

Religiosam vitam eligentibus, etc., usque ea propter, dilecti in Domino filii, vestris et dilecti filii nobilis viri... marchionis orientalis, precibus inclinati, ecclesiam B. Petri de Monte-Sereno, in qua divino mancipati istis obsequio ad exemplar felicitis recordationis Honorii papæ, prædecessoris nostri, in jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ recipimus et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum et beati Augustini regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quas-cunque possessiones, quæcunque bona inclytæ recordationis Corradus marchio, fundator ejusdem ecclesiæ, et Otto, Theodoricus et Dedo marchiones, ejus filii, eidem ecclesiæ contulerunt, cum cæteris quæ in præsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum concessione pontificum, etc., in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in qua præfata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis, ecclesias in Turbech, in Oimstrowe, in *Ulbirch*, in Numech. Lubechun, Welpered, *Wiltu*, in Wilzum et Sconowe, vineas et molendinum in Witin. villas in *Halez*, Nobedis, *Papendorp*, *Silitstorp*, *Brauncorrius*, *Welpede*, *Wiltum*, *Sconowe*, *Wiltcium*, *Colzouve*, *Colhire*, *Rohdenbor*, *Pavendorp*, *Cordenewim*, *Grabuwim* [*apog. Conti addit. Mithewiz.*] et *Sorduwim* (22), cum omnibus pertinentiis suis, jus parochiale in tredecim villis, sicut bonæ memoriæ Docherus, Magdeburgensis archiepiscopus (23), veteri capellæ vestræ, quæ sita est in aquilonali parte majoris Ecclesiæ, pia liberalitate concessit, statuens ut habitatores villarum ipsarum in eadem capella baptisma et sepulturam acciperent, et præpositus vester, qui pro tempore fuerit, ipsius capellæ curam haberet, ita tamen ut unus canonicorum de auctoritate præpositi prædicaret populum, pueros baptizaret, D visitaret infirmos, mortuos sepeliret et alia quæ ad jus parochiale pertinent exerceret. Cujus concessionem quatuor successores ipsius postmodum confirmarunt. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, exclusis excommunicatis et interdictis, clausis januis, non pulsatis campanis, submissa voce divinum officium celebrare. Christa vero, oleum sanctum, etc., a diocæsano

A accipietis episcopo, siquidem gratiam, etc. Alioquin liceat vobis catholicum quem malueritis, etc. Sepulturam quoque, etc. Salva, etc. Baptismus autem tam in ecclesia Sancti Petri quam in capella prædicta, sicut a quadraginta annis hactenus sine contradictione cujuslibet celebratus est, ita de cætero celebretur. Obeunte vero te, filii præposite, etc. Ad hæc, præsentis privilegio prohibemus ne, contra id quod fuit ab ecclesiæ vestræ fundatore statutum et ab ejusdem ecclesiæ foundatione servatum, advocatia ejus in feudum cuiquam conferatur. Decernimus, ergo, etc., salva sedis apostolicæ auctoritate, et in parochialibus ecclesiis quas habetis diocæsani episcopi canonica justitia. Ad indicium autem hujus perceptæ a sede apostolica libertatis, bisantium auri, vel feronem argenti, nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvatis. Si quis igitur, etc., usque in finem.

Datum Laterani, per manum Blasii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, XII Kal. Aprilis, Indict. v.

X.

PRÆPOSITO ET CONVENTUI MONTIS SERENI.

Indulgetur eis ut carnes comedere possint (24).

(Laterani, XI Kal. Aprilis.)

Exposuisti nobis, filii præposite, in nostra præsentia constitutus, quod, cum Ecclesia vestra sit la excelsi montis cacumine constituta et distet non modicum a locis illis in quibus piscium consuevit abundantia inveniri, non potest vobis congrue in esu piscium provideri. Propter quod humiliter postulabas a nobis, ut vobis infra septa Ecclesiæ vestræ vescendi carnibus licentiam præberemus, cum et necessitas postulet et utilitas hoc requirat, quia sufficientiam piscium absque magnis expensis habere nequitis et abstinere tam a piscibus quam a carnibus gravissimum reputatis. Nos igitur ex hoc devotionem vestram in Domino commendantes, quod sine speciali licentia nostra consuetudinem Ecclesiæ vestræ infringere nolueritis, præsentis vobis pagina taliter respondemus, quod, cum Regula beati Augustini, quam estis professi, vobis esum carniū non inhibeat sed concedat, vos secundum tenorem Regulæ, nisi voto vos astrinxeritis speciali ab esu carniū penitus abstinere, carnes certis et statutis diebus, dummodo sine scandalo fiat, de nostra licentia comedatis. Sic autem id moderate fieri concedimus, quod et regularis ordo servetur illæsus, et vos hoc videamini non ad saturitatem, sed ad necessitatem potius postulasse.

Datum Laterani, XI Kal. Aprilis.

Viltuiz, Wiltciz, Cokire, Rochendor, Cordenewiz, Grabuwiz, Sorduwiz.

(23) Incognitus Bucellino; *Germ. sacr. part. 1. p. 39.*

(24) V. Chron. Montis-Sereni, pag. 70 et seq.

(21) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(22) Nomina locorum qui hic enumerantur diverse leguntur in apographo Conti; nempe hoc modo, *Zurbech, Ylburch, Wilturum, Nalix, Nobediz, Papendorp, Silitstorp, Brauncowiz, Welpede,*

XI.

SENONENSI ARCHIEPISCOPO (25).

Pro absolutione Nivernensis episcopi (26).

(Laterani, xvii Kal. Aprilis.)

Non tam Petro quam petræ, etc., pro absolutione Nivernensis episcopi usque ad satisfacere plene volens, nuntium suum ad sedem apostolicam destinavit, per quem, etc., usque supplicatur. Nos igitur eidem episcopo laborem itineris de consueta sedis apostolicæ mansuetudine relaxantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus, ab eo quod mandatis apostolicis pareat, etc. usque suspendimus ad cautelam.

Datum Laterani, xvii Kal. Aprilis.

XII (27).

ABBATI SANCTI DIONYSII (28); PRIORI SANCTI MARTINI DE CAMPIS (29); ET J. (Jovino) MAGISTRO SCHOLARUM AURELIANENSIIUM.

De recipienda purgatione canonica archidiaconi Carnotensis.

(Laterani, ix Kal. Aprilis.)

Cum dilectus filius, P. (30) tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, dudum in regno Franciæ legationis officio fungeretur et Ecclesiæ Carnotensi, quæ inter Ecclesias Gallicanas multa consueverat religione florere, debitæ visitationis solatium impendisset, sicut ex scriptis et dictis ejus accepimus domum Dei factam domum negotiationis, et negotiatores assidue vendere in templo Dei columbas, invenit et vineam Domini Sabaoth, quæ uvas facere consueverat, conversam in amaritudinem vitis alienæ germinare labruscas. Sane, inter alia quæ ibidem sibi reprehensibilia occurrerunt, dilectum filium Henricum, majorem archidiaconum, de suæ dignitatis emptione multisque aliis nec etiam nominandis, didicit publice infamatum. Unde ut saltem deo multi quæ ibi corrigenda erant quoniam in agro illius Ecclesiæ pro frumento tribulus et spina pro hordeo nascebatur, animadvertisse aliqua videretur, cum suspensionis duxit sententiæ supponendum, venerabili fratri nostro episcopo (31) et dilectis filiis, abbati de Sarnaio (32), et magistro G.

(25) Erat is Petrus II (de Corbeil), qui ex episcopo Cameracensi ad metropolitanam Senonensium sedem, anno 1200, ab ipso papa evehctus, eam usque ad annum 1222 (quo diem obiit supremum 3 Junii), occupavit. *Gall. Christ.* t. XII, col. 67.

(26) Vocabatur episcopus iste Nivernensis, Guillelmus I de S. Lazaro. Episcopales infulas hoc ipso anno 1202 adeptus, usque ad annum 1221, quo migravit ad Dominum, xiv Kal. Junii, Nivernensem Ecclesiam rexit. Inter præsules sui temporis illustris Guillelmus, non minori pietate quam effusa in pauperes charitate et munificentia effloruit. Quam ob rem vero nuntium ad summum pontificem destinaverit, nescimus. *Gall. Christ.* t. XII, col. 64.

(27) Relata vel potius tantummodo indicata, in Decretalibus, lib. v, tit. 34, *De purgatione canonica*, cap. 11. Pauca quæ illic exhibentur verba, hic, italico charactere, distincta sunt.

A de Duaco (33), canonico parisiensi, mandans et in virtute obedientiæ districtè præcipiens, ut ipsam sententiam, cum aliæ quæ statuerat, infra quinque dies post susceptionem litterarum suarum, tam suspenso quam aliis publice intimarent, sicut ex rescripto cardinalis ejusdem perpendimus evidenter. Consequenter vero idem archidiaconus ad præsentiam nostram accedens, super imposito sibi crimine Simonie suam nitebatur innocentiam, canonicam super hoc purgationem coram nobis offerens demonstrare, humiliter postulans, purgatione recepta, suspensionis per nos sententiam relaxari, cui subjectus fuerat præter suorum exigentiam metitorum. Nos autem, ut hujusmodi purgatio, si præstita fuerit, debitum consequatur effectum, eam in partibus vestris satius credimus exhibendam, quatenus ubi malum ortum fuerat, moriatur et auferatur scandalum de cordibus aliorum quos fama vel infamia verius tanti mali reddiderat tristiores. Cum igitur de prudentia et honestate vestra indubitata fiduciam habeamus, vices nostras vobis in hac parte duximus committendas, per apostolica scripta mandantes quatenus, nisi post denuntiationem indicandæ purgationis publice factam in Ecclesia Carnotensi, legitimus contra eum infra viginti dies apparuerit accusator, vos ei purgationem canonicam indicatis ad minus tertia maru sui ordinis exhibendam; qua præstita et suspensionis sententia relaxata, boni eum testimonii nuntiatis, arctius inhibentes ne quisquam ipsum super hoc deinceps molestare præsumat. Si vero indictam sibi purgationem præstare noluerit, vel defecerit forsitan in præstando, aut crimen ipsum rite probatum fuerit contra eum, per vos canonicam excipiat ultionem. *Illud autem vos attendere volumus ac mandamus, ut tales personæ ad purgationem hujusmodi admittantur quæ vicinæ sint et honestæ.* Quod si non omnes, etc., duo vestrum. etc.

Datum Laterani, ix Kal. Aprilis.

Scriptam est eisdem, in eundem modum, pro Ph.... archidiacono Pisciacensi.

Datum, ut supra

(28) De eo jam dictum supra, lib. III, epist. 45.

(29) De eo jam dictum supra, ibid.

(30) Vid. lib. III, epist. 20.

(31) Vid. lib. III, epist. 12.

(32) Guido, nobili exortus genere, abbatiæ Valium Sarnai præfuit, ab anno 1181 usque ad annum 1211, quo ad episcopatum Carcassonensem evehctus est. Notus in historia, utpote qui, ab Innocentio PP. III, anno 1201, postulatus ad bellum pro religione prædicandum, anno 1202 perrexit Jerusalem cum magna manu comitum, prout legitur in Chronicis. Idem subinde in Vasconia, præcipuus actor adversus hæresim Albigenisium prædicationem summo zelo suscepit. *Gall. Christ.* t. VII, col. 887.

(33) Magister Gerardus de Duaco, anno 1203, in episcopum Catalaunensem electus fuit. ALDERIC. in *Chronic.* pag. 431.

XIII.

EPISCOPO PRÆNESTINO (34-39), APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO; SANCTI BENEDICTI, CISTERCIENSIS ORDINIS (40), ET BELLI-LOCI (41), ABBATIBUS, VERDUNENSIS DIOCESEOS.

De accusatione contra episcopum Tullensem (42).
(Laterani, v Kal. Aprilis.)

(43) Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, P.... major archidiaconus Tullensis, coram nobis et fratribus nostris, venerabilem fratrem nostrum, M. Tullensem episcopum, super pluribus criminibus publice ac solemniter accusabat, asserens ipsum esse Simoniacum, dilapidatorem, perjurum, quæ omnia se probaturum instantissime proponebat; et super eis vinculum inscriptionis arripiens, se ad poenam canonicam, si in probando deficeret, obligabat. Verum, quoniam accusare absentem tam leges sæculares quam canonica prohibent instituta, libellum accusationis nobis porrectum in ejusdem episcopi absentia nequaquam duximus admittendum. Sane, ne maleficia remaneant impunita et crimina subjectorum clausis videamur oculis pertransire, qui ea ex officii nostri debito corrigere volumus et debemus, ipsum archidiaconum ad vos, de quorum discretione

(34-39) De eo vid. epist. hujus libri VIII.

(40) Nullam tituli S. Benedicti abbatiam, inter monasteria, seu vetera, seu adhuc existentia, in provincia Verdunensi, recensent auctores Galliarum Christianarum.

(41) De abbatibus Belli-Loci Verdunensis, nec tantum leguntur in Gallia Christiana, t. XIII, col. 1266. 23. Theodoricus II legitur, anno 1198, in instrumento Insulæ Barrensis. 24. Girbertus I, 1207, in documento Insulæ Barrensis; 1218, in tabulis S. Michaelis.

(42) Matthæus, de Lotharingia, filius Friderici; dynastæ de Birche, ex Ludomilla de Polonia uxore, germanusque Friderici II, Lotharingæ ducis; vir qui, sub formosa et affabili corporis specie, magna habuit in animo vitia. De eo plurima et quidem lectu dignissima, cum hoc, de quo in ista agitur Innocentii PP. III epistola, apprime concordantia, exhibentur in Gallia Christiana (t. XIII, col. 1005) ex Richerio, monacho Senoniensi, auctore fere æquali, qui detestandi hujus præsulis vitam ac mortem graphice depingit. Ex his, ad quæ lectorem remandamus, colligitur Matthæum ab administratione episcopatus Tullensis, circa annum 1204, amotum fuisse.

(43) Vide Chronicon Senoniense, lib. III, cap. 1.

(44) Exstat sed mutila, inter Decretales Innocentii PP. III, lib. I, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 22. Quæ illic leguntur, hic unciis inclusa sunt, cum variis etiam lectionibus. Eam etiam indicat Raynaldus, anno 1200, § 19.

(45) Ad illustrandam hanc Innocentii epistolam, operæ pretium videtur rei summam quæ tum Maguntinæ agebatur breviter perstringere. Conrado archiepiscopo Maguntino diem functo, ex schismate imperii quod existit inter Philippum, ducem Sueviæ et Othonem, subortum est schisma in Ecclesia Maguntina super electione novi pontificis. Sifridus, præpositus S. Petri Maguntini, idemque majoris Ecclesiæ Maguntinæ præpositus, ut observare est ex Trithemio (*Chron. Hirsaugien.* ad. an. 1200), ejusque in Othonis partibus studiis socii, metu Philippi, secessere ad Bingen oppidum, et ne a capitulo sine ipsis electio fieret, appellarunt ad sedem apostolicam. Capituli

A honestateque confidimus, duximus remittendum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus, vocatis partibus, super prædictis criminibus, appellatione postposita, causam secundum formam canonum audiat, in ipso negotio usque ad definitivam sententiam, quam nobis reservari volumus, legitime procedentes. Processum autem vestrum cum allegationibus et attestationibus, sub sigillis vestris inclusum nobis fideliter remittere studeatis, partibus competentem terminum assignantes, quo recepturi sententiam nostro se conspectui repræsentent, nullis litteris obstantibus ad harum tenorem, *tacito*, etc. Quod si non omnes his, etc., tu, frater episcope, cum eorum altero, etc.

Datum Laterani, v Kal. Aprilis.

XIV (44).

CANONICIS MAGUNTINIS.

Electio archiepiscopi Maguntini confirmatur (45).
(Laterani, x Kal. Aprilis.)

[Bonæ memoriæ C. archiepiscopo Maguntino (46), episcopo Sabinensi, viam universæ carnis ingresso,] cum vota vestra se in varia divisissent, [quibusdam potentibus Vormatiensem episcopum (47), quibusdam vero venerabilem fratrem nostrum, nunc ar-

major pars, quæ Philippi partes tuebatur, postulavit Lupoldum, Vormaciensem vel Warmatiensem episcopum et statim, ne quid contra postulationem tentaretur, appellavit. Vormaciensis ante appellationem, fretus ope et auxilio Philippi qui Maguntiam tenebat, Maguntinam sedem occupavit, et a capitulo receptus, in spiritualibus et temporalibus ministravit ante admissam postulationem. Pauci qui conjuncti erant cum præposito, (non plures quam tres cum ipso præposito fuisse refert abbas Uspergensis, in *Philippo*), ob aliorum delictum, jus eligendi ad se, licet pauciores, devolutum intelligentes, unum ex se, id est ipsi præpositum elegerunt. Re delata ad sedem apostolicam, Guillelmus episcopus Prænestinus qui tum pontificia legatione fungebatur in Germania, ex mandato pontificis, re cognita, postulationem Vormaciensis rescidit, et electionem præpositi, licet a paucioribus factam, adeoque post appellationem, confirmavit et electum in presbyterum ordinavit, simulque in archiepiscopum confirmavit; quæ omnia rata habet Innocentius. Rem illustrant abbas Uspergensis; Trithemius in *Chron. Hirsaugien.* Arnoldus Lubecensis in *supplemento Helmodi*, lib. VI, cap. 3. Cæsarius, *De miraculis*, lib. II, cap. 10. Serrarius, lib. V *rerum Maguntinarum*.

(46) Vid. lib. III, epist. IV.

(47) Lupoldus, alias Diepoldus, vetusta prænobilique Scheinfeldiorum, sive Schonfeldiorum prosapia natus, ex præposito S. Cyriaci in Nuhausen electus fuerat episcopus Vormaciensis anno 1197. De ipsius in archiepiscopum Maguntinum electione, dictum supra. Privatus officio et beneficio ab Innocentio papa, profectus est cum exercitu in Italiam... (Vid. Trithemium, anno 1204.) Interim vero per octo annos circiter, Philippi fretus auctoritate, Ecclesiam Maguntinam, spreto censuris ecclesiasticis, tyrannice occupavit. Sed, anno 1208, cum jam occisus esset Philippus rex, non solum Maguntia ab Othone imperatore ejectus fuit, verum etiam Vormaciensis episcopatu privatus, et in exilium missus. Demum, anno 1212, Frederici regis gratia ab exilio revocatus, Vormaciensem Ecclesiam pacifice administravit usque ad annum 1217, quo diem obiit suppremo. *Gall. Christ.* t. V, col. 674.

chiepiscopum vestrum, tunc præpositum Sancti Pe- A
tri Maguntinensis (48), sibi eligentibus in pastorem,] dilectus filius, magister P. scholasticus Maguntinus, cum quibusdam aliis, pro illis qui Vormatiensem episcopum postularunt, procurator ad apostolicam sedem accessit, pro aliis vero dilecti filii E. et R. clerici Maguntini venerunt, quorum alter institutus fuerat procurator. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis et eis in consistorio nostro diligenter et sufficienter auditis, de fratrum nostrorum consilio venerabili fratri nostro, [Prænestino episcopo (49), apostolicæ sedis legato, dedimus in mandatis ut, si eundem episcopum quoad spiritualia vel temporalia recepisse constaret Ecclesiam Maguntinam vel ministrasse in ritualibus aut in temporalibus in eadem, prout objectum fuerat, ex adverso (50), postulationem factam de ipso (51), sublato cujuslibet appellationis obstaculo, irritam nuntiaret,] de gratia nostra concedens eidem, ut Vormatiensem sibi Ecclesiam retineret. Nam de jure communi, quia præter auctoritatem nostram transire præsumpsit, utraque fuerat spoliandus, ut et ea careret quam concupivit avare, ac ea quam superbe despexit. Quod si parere contemneret, utraque ipsum Ecclesia denuntiaret auctoritate nostra privatum. [Deinde inquireret de electione ipsius archiepiscopi diligenti- C
tius (52) veritatem; et, si ei de vi quam ipse et sui metuebant constaret, eo non obstante quod post appellationem ad nos interpositam in ipsius fuerat electione processum, cum alii qui appellationi ad nos interpositæ non duxerant deferendum (53) uti contra ipsum hac exceptione non possent, quoniam frustra legis auxilium invocat qui committit in legem: (unde nec ab eis posse objici videbatur quod idem esset a paucioribus secundum eorum assertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitime interpositam contemnentes et præter licentiam nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint se indignos) electionem archiepiscopi, dummodo nihil obstaret de canonicis institutis, sublato appellationis obstaculo (54) confirmaret]. Quod si nec recepisse præfatam Ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia nec in spiritualibus vel tempora-

libus ministrasse constaret episcopum memoratum, idem legatus audiret quæ super postulatione ipsius et electione archiepiscopi proponerentur hinc inde, testes utrinque reciperet et eorum depositionibus publicatis, usque ad calculum sententiæ diffinitivæ procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad nostram præsentiam destinaret, statuens partibus terminum competentem quo apostolicæ se consecutus præsentarent, sententiam recepturi. [Licet autem essent notoria quæ fuerant contra dictum Vormatiensem episcopum et ejus fautores objecta, prædictus tamen legatus ad majorem cautelam multos et magnos testes recepit ex ipsius archiepiscopi parte productos, qui super prædictis deposuere jurati. Unde, ipse, juxta tenorem mandati nostri procedens, postulationem factam de Vormatiensi cassavit et electionem archiepiscopi memorati curavit auctoritate apostolica confirmare, ipsumque ordinavit in presbyterum et tandem in archiepiscopum consecravit]. Ipse autem humiliter ad præsentiam nostram accedens, suppliciter postulavit ut pallium sibi, videlicet insigne pontificalis officii, de consuetudine sedis apostolicæ benevolentia conferremus. Verum quidam simplex nuntius, ab adversariis ejus ad sedem apostolicam destinatus, ex eorum parte apertas nobis cum pendente sigillo litteras præsentavit, per quas iidem significabant canonici quod prædictus legatus corruptus pecunia iniquam sententiam protulisset. Addebant etiam quod Maguntini cives pariter juraverunt, quod eum nunquam haberent episcopum et quod universi clerici, paucis exceptis, suo favebant electo. Cum autem super his cõpissimus deliberare cum fratribus nostris, electioni ejusdem archiepiscopi duo videbantur obstare: videlicet quod a paucissimis et post interpositam a se ipso appellationem videbatur electus. Nam cum postulatio Vormatiensis episcopi fuerit præcedentis appellationis ratione cassata, archiepiscopi electio debebat etiam ex eadem causa cassari. Sed e contra, sicut superius est expressum, qui in appellationem deliquerant, appellationem contra eundem archiepiscopum non poterant allegare. Poterat quoque dici, quod, etsi post appellationem, non tamen contra formam appellatio-

(48) Siffridus sive Sigefridus, baro ab Eppenstain, S. Petri et majoris Ecclesiæ Maguntinæ præpositus, post mortem Conradi anno 1200, a saniore parte capituli, ut jam dictum est, in archiepiscopum Maguntinensem electus, vi a Lupoldo Vormaciensi episcopo, quem alia pars in archiepiscopum elegerat, expulsus, Coloniam ad Prænestinum cardinalem legatum se contulit, a quo munus consecrationis accepit. Inde Romam profectus, ab Innocentio PP. III donatus pallio, confirmatus et tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis creatus est, anno 1206. Quoad tamen Philippus rex in vivis fuit, Maguntinam sedem tenere eaque in urbe manere non potuit. Tandem, anno 1208, Sigefridus ad Ecclesiam suam reversus cum legati apostolicæ sedis potestate, multa præclara operatus est, obiitque Erfordiæ anno 1230, v Id. Septembris. Hæc ex Ugheilo, addit. ad Ciacon. et ex Gallia Christiana, t. V, col. 481, deprompsimus. Notandum vero illud quod Oldoinus, (in Ciacon, t. II,

col. 39) addit; nempe, quod cum viveret sub Innocentio III Thomas de Capua, tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis, qui vitam produxit suam usque ad annum 1243, cumque non esset in usu eodem tempore duobus cardinalibus eundem titulum concedere, non potest affirmari Sigefridum hunc ab Innocentio renuntiatum fuisse presbyterum cardinalem S. Sabinæ. Adde, ex hac epistola erui Sigefridum non majoris, sed S. Petri Maguntini tantummodo Ecclesiæ præpositum fuisse.

(49) Vid. epist. hujus libri VIII.

(50) Hæc desunt in Decret.

(51) Decretal. de eo, omissis quæ sequuntur.

(52) Hanc vocem Decretal. omittunt.

(53) In Decretalibus additur, ne sine ipso ac sociis ejus haberent in electione processum.

(54) Decretal. omittunt, ut infra quæ Italico caractere distinguuntur.

nis fuisset electus archiepiscopus sæpeditus, cum appellaverit in hac forma, ne canonici Maguntiae residentes sine ipso ac sociis suis haberent in electione processum. Nec nocet quod posset ex altera parte replicari quia nec ipse et socii sui debuerant procedere sine ipsis; quia ipsi appellationem ad nos interpositam contemnendo reddiderant se indignos, et abusi fuerant jure suo. Unde cum in Lateranensi concilio de his qui quasdam personas inhibitas eligunt sit statutum, ut eligendi tunc potestate privatos et ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos, illis pro longe majori delicto, tanquam indignis, ab electionis potestate cadentibus, penes eundem ac socios suos tantum jus remanserit eligendi. Quare si multo pauciores in ipsum quam convenerint convenissent, intelligendum est tamen quod omnes qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem. [Contra legati vero processum hoc facere videbatur, quod dicebatur in loco suspecto etc. non citatis Vormatiensi episcopo et ejus fautoribus processisse. Porro, juxta canonicas sanctiones, excessus notorius examinatione non indiget, et pro his quæ a judice sunt acta præsumitur quod omnia rite fuerint celebrata; quamvis et quod citati non fuerint non posset de facili comprobari, quia negantis factum secundum rerum naturam nulla esse probatio perhibetur (55); cum etsi quilibet de se posset asserere quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque legatum secure, si voluissent, potuissent procuratorem idoneum destinare,] sicut et nuntium destinarunt, quemadmodum ex ipsorum ad nos directis litteris comprobatur, qui secure ad eundem legatum accessit, et ad propria remeavit, cum et ipse legatus paratus fuerit securitatem omnimodam providere. Nec obest quod idem nuntius dicitur appellasse, cum appellationi renuntiaverit et in commissione nostra, quam pars reportavit utraque, obstaculum fuisset appellationis amotum. Sed nec apparebat etiam qui contra factum legati quidquam posset objicere ac probare, cum non procurator sufficiens, sed simplex ad nos contra prædictum archiepiscopum fuisset nuntius destinatus. Præterea si appareret etiam, non esset aliquatenus audiendus, cum adversarii ejus per præsumptionem, contemptum et blasphemiam, audientia nostra reddiderint se indignos. Præsumptio enim fuit, quod virum pastorali præditum dignitate, alteri Ecclesie spirituali conjugio copulatum, præter auctoritatem nostram, contra formam canonicam non solum eligere, sed recipere præsumperunt. Contemptus accessit ex eo quod, postquam procurator eorum nostras litteras reportavit, in quibus mandabatur expresse quod si Vormatiensis episcopus Maguntinam Ecclesiam, quoad spiritualia vel tem-

poralia recepisset vel in spiritualibus aut temporalibus ministrasset in ea, ipsius postulatio cassaretur et eisdem non veniret in dubium, sed potius manifeste constaret quod Vormatiensis temporalia saltem receperat et ministrarat in eis, ipsi postmodum tanquam electo suo, sicut ex litteris ipsorum apparet, in quibus eum suum electum nominant et ei se asserunt unanimi consensu favere, tenere paruerunt, et consenserunt in ipsum, spirituale cum eo adulterium perpetrantes, cum et per nuntium ad nos ultimo destinatum electionem ipsius in publico consistorio postulaverint confirmari. Blasphemia vero in eo fuerat subsecuta, quod ponentes in cælum os suum, legatum nostrum qui fungebatur in illis partibus vice nostra et qui prius etiam quam assumeretur ad officium pastorale, multæ religionis exstiterat, utpote qui in Cisterciensi ordine fuerat primo abbas, quantum in eis exstitit infamantes, eum corruptum fuisse pecunia sunt mentiti. [Nos igitur, etsi propter auctoritatem judicariam præsumamus pro his quæ acta sunt a legato, illi tamen plus innititur rationi, quod adversarii archiepiscopi ex tribus causis prædictis se usque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri. Unde quod de ipso factum fuerat non, poterat impediri per eos. Quin etiam si electores ejusdem pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos, ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio Ecclesie Maguntinensis. Quare dictum archiepiscopum sine juris injuria potuissemus eidem Ecclesie præficere in pastorem, præsertim cum per legatum apostolica sedis fuisset in Maguntinum episcopum consecratus (56). Super his ergo cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, de ipsorum consilio cassationem postulationis factæ de Vormatiensi episcopo ratam habemus et electionem archiepiscopi memorati] auctoritate apostolica duximus confirmandam; et ne quid ad executionem archiepiscopalis officii sibi desit, pallium, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officii, ipsi duximus concedendum. Licet autem ex eo quod Ecclesia Maguntina filia est sedis apostolicæ specialis et in ejus semper devotione permansit, de ipsius non turbariurbatione minime valeamus, quia tamen exigente justitia, in qua sumus singulis debitores, super hoc aliud non potuimus diffinire, universitatem vestram monemus, exhortamur attentius atque per apostolica vobis scripta mandamus, et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus eidem archiepiscopo debitam exhibeatis reverentiam et honorem et ei, tanquam patri et pastori vestro, devote ac reverenter intendere procuretis. Alioquin, noveritis nos sæpedito legato et venerabili fratri nostro Hildesemensi episcopo (57) et dilecto filio præposito Bonnensi per apostolica scripta mandasse ut vos ad id, monitione præmissa, per excommunicationis sententiam et, si

(55) Decretal., est directa probatio.

(56) Hæc desunt in Decretal., ut infra c. f. n., et d. i. c.

(57) Harbordum sive Heribertum Hildesemensem, tunc temporis, episcopum agnoscit Bucelinus. (Germ. sacr. part. 1, p. 48.)

necesse fuerit, per subtractionem beneficiorum A vestrorum, appellatione remota, compellant. Quod si nec sic, quod non credimus, mandatis nostris volueritis obedire, depositionis sententiam poteritis non immerito formidare. Sane si vel legatus noster errasset in hoc, vel nos etiam errassemus, debueratis tamen honori matris vestræ humiliter et devote deferre, nec sic quod foret ejus opprobrium revelare, cum ex divinæ paginæ didiceritis lectione, quod Cham maledictionem incurrit, quia patris pudenda non texit. Multo magis ergo in eo nobis parere debetis, in quo secundum conscientiam nostram, teste Deo, juste nos credimus judicasse. Volumus etiam et discretioni vestræ præcipiendo mandamus quatenus Vormatiensem episcopum moneatis ut, Ecclesia Maguntina dimissa, Vormatiensi Ecclesia sit contentus, cui est adhuc spiritualis conjugii vinculo alligatus; alioquin denuntiatis eum illa etiam auctoritate nostra privatum, et, si necesse fuerit, excommunicationis eum sententia feriatis et excommunicatum singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, publice nuntiatis et mandetis ab omnibus arctius evitari. Quod si nec sic recesserit ab Ecclesia Maguntina, a nobis se noverit deponendum. Præterea nobilem virum Philippum, ducem Sueviæ, moneatis, ut se prædicto archiepiscopo non opponat, quo minus Maguntinam Ecclesiam tam in spiritualibus quam temporalibus salubriter valeat gubernare. Alioquin, cum nullus imperator, nullus princeps episcoporum translationi se unquam præsumpserit immiscere: Nos ecclesiasticam libertatem in hoc, et sedis apostolicæ dignitatem quæ a prædecessoribus nostris ad nos hactenus emanavit et a nobis ad successores nostros in finem sæculi, favente Domino, protendetur, nullatenus pateremur infringi, quin pro ea potius, si necesse foret, animam poneremus.

Datum Laterani, x Kal. Aprilis.

Scriptum est super hoc dicto legato, Hildesemensi episcopo et præposito Bonnensi.

XV (58).

SIFFRIDO ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO, ETC

(Laterani, xii Kal. Aprilis.)

In eundem fere modum, usque cassationem postulationis factæ de Vormatiensi episcopo ratam D

(58) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(59) Erat is Robertus, quem iniisse episcopatum constat anno saltem 1185 et sedisse usque ad annum fortasse 1215, saltem 1213. *Gall. Christ.* t. IV, col. 897.

(60) Vocabatur Arnaldus I Amalric, antiqua stirpe ducum Narbonensium genitus, ex abbate Populeti in Catalaunia, et Grandissilvæ in diocesi Tolosana, anno 1201, post Guidonis Pare ad apicem cardinalatus evectionem, factus Cisterciensis abbas. Ei, hoc ipso anno, Innocentius sermones suos nuncupavit. Hic Arnaldus, multis gestis percelebris, promotus est in archiepiscopum Narbonensem anno 1211 vel 1212; quo in munere, anno 1225, defunctus est. *Gall. Christ.* t. IV, col. 990.

(61) Abbas ille S. Sequani erat Nivardus, ex nobili familia dominorum de Fontaines, loci natalis

habemus et electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti pagina communimus. Et ne quid ad executionem archiepiscopalis officii tibi desit, pallium, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officii, fraternitati tuæ duximus concedendum. Nulli ergo, etc. confirmationis, etc.

Datum Laterani, xii Kal. Aprilis.

XVI.

CABILONENSI EPISCOPO (59) ET ABBATI CISTERCIENSI (60).

De absolutione abbatis Sancti Sequani, de voto transfretandi in terram sanctam.

(Laterani, v Id. Aprilis.)

Significantibus filiis dilectis, C. priore et conventu Sancti Sequani, ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod abbas (61) eorum, de quo spem certam conceperant quod ruinas monasterii resarciret, signum crucis de manibus dilecti filii nostri, P. tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinalis (62), tunc apostolicæ sedis legati, suscepit et proposuit transfretare. Unde, quia ex ejus absentia paupertatem rerum temporalium, dissolutionem ordinis et ædificiorum ruinam, dicti prior et monachi metuebant, postularunt a nobis ut vel eum absolveremus a voto peregrinationis emisso, vel faceremus illud in aliud commutari. Quare monasterio ipsi volentes paterna sollicitudine providere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, cum ex defectu senilis ætatis idem abbas asseratur impotens ad eundem, ipsum auctoritate nostra suffulti a voto hujusmodi absolvatis, sic tamen, ut juxta vestræ discretionis arbitrium et sui monasterii facultates, subventionem idoneam dirigat in subsidium terræ sanctæ, ac vacet devotius operibus pietatis et ferventius ad observantiam ordinis et monasterii sui restorationem intendat.

Datum Laterani, v Idus Aprilis.

XVII (63).

CAPITULO RAGUSINO

Datur facultas eligendi alium archiepiscopum propter diutinam absentiam archiepiscopi (64).

(Laterani.)

[Qualiter archiepiscopus vester temeritate propria recesserit ab Ecclesia Ragusina, nec jam ultra quadriennium exspectatus redierit et per litteras no-

S. Bernardi, ortus; quem ab anno 1186 usque ad annum 1204, ex instrumentis, huic monasterio præfuisse compertum est. Huic Innocentii Epistolæ non concinit illud quod in Gallia Christiana (t. IV, col. 698) reperitur: nempe Nivardum anno 1191, in terram sanctam profectum fuisse, unde redux, anno 1197, quasdam ecclesias a Garino seu Garnerio Liugonensi episcopo accepit.

(62) Vid. lib. III, epist. 20.

(63) Relata seu potius tantummodo indicata inter Decretales, lib. III, titulo 4, *De Clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda*, cap. 9. Pauca quæ illie exhibentur verba, hic uncis inclusa sunt.

(64) Male concordat hæc Innocentii epistola cum altera, quæ reperitur inter Decretales, lib. I, tit. 9, *Derenuntiatione*, cap. 9, Eboracensi archiepiscopo directa. In ista pontifex declarat se Ragusiensem archie-

stras (65) etiam revocatus], vestra universitas plene novit, cum sæpius apud nos super hoc deposueritis de ipso querelas et vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutius duximus expectandum si forte reverteretur ad cor, et ad Ecclesiam suam quam taliter reliquerat, remearet. Nolentes igitur quod diutius Ecclesia ipsa pastoris maneat solatio destituta, [discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, nisi forsitan jam redierit, vos, postmensem a receptione præsentium, personam vobis idoneam in archiepiscopum eligatis] et electionem vestram nobis curetis quam citius præsentare

Datum Laterani.

XVIII (66).

REGI HUNGARORUM ILLUSTRIS.

Hortatur regem ad devotionem apostolicæ sedis.

(Laterani.)

Scientes serenitatem regiam in devotione sedis apostolicæ solidatam, de ipsius prosperitate gaudemus et felices successus ipsius proprios reputamus. Unde cum nobis per dilectum filium N. nuntium suum, intimasset sollicitudo regalis, quod terram Meganipani ad suum dominium revocasset, gavisus sumus in Domino et ei qui dispersa congregat et congregata conservat gratiarum exsolvimus actiones. Credimus autem serenitatem regiam meminisse qualiter, etsi olim ad instantiam ejusdem Meganipani, disposuerimus legatum nostrum mittere in Serviam, tandem tamen, voluntate tua plenius intellecta, a proposito desistentes magnificentiæ tuæ duximus deferendum. [Monemus igitur magnificentiam tuam et exhortamur in Domino quatenus, sicut nos tibi et regno tuo in hac parte detulimus, sic celsitudo regalis curet nobis et apostolicæ sedi deferre, institutiones Ecclesiæ Romanæ in terra ipsa servari præcipiens et eam plenius ad obedientiam nostram reducens, ut fiat unum ovile et unus pastor, cum hoc ipsum tibi et regno tuo videatur plurimum expedire.

Datum Laterani.]

XIX.

ELECTO CAMERACENSIS (67).

De supplita negligentia prælatorum.

(Laterani, xiv Kal. Aprilis.)

Ex parte tua fuit nostris auribus intimatum quod sæpe in diocesi Cameracensi contingit, ut dum quempiam de negligentia sua circa debitam Eccle-

piscopum a cura qua tenebatur Ecclesiæ Ragusiæ absolvendum duxisse, eo quod ibi non poterat secure morari et si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminerebat, ideoque beneficia quæ de liberalitate regis Angliæ et concessione Eboracensis archiepiscopi tenebat, possidendi facultatem ei concedit. Cæterum archiepiscopum Ragusiensem de quo hic agitur, nomine Bernardum, coronationi Joannis Angliæ et colloquio ejusdem cum Willelmo rege Sctorum interfuisse memoratur a Rogefio Hovedeno, p. 793, lin. 40.

(65) Decret. etc. Apograph. Conti. vestras.

(66) Indicata, imo ex parte relata apud Raynal-

duæ suæ providentiam, etc., ut in illa quæ mittitur Motensi archidiacono in regesto quarti anni domini Innocentii usque in finem. Nulli ergo, etc., nostræ concessionis, etc.

Datum Laterani, xiv Kal. Aprilis.

XX (68).

ILLUSTRI REGI ANGLORUM.

Invitatur rex ad opera pietatis.

(Laterani, vi Kal. Aprilis.)

In medio duorum hostium positus miser homo, dum caro adversus spiritum et adversus carnem spiritus concupiscit, dum corpus quod corrumpitur aggravat animam, vix potest in carne carnis sordes exuere, et cum corruptibili non corrumpi; cum sæpe Dalila prævaleat in Samsonem et capiatur in amplexu virginis etiam unicornis. Sane, nulla pestis efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus [Boet. Consol. philos. lib. III, pros. 5.], quoniam inimici hominis domestici ejus (Matth. x, 56), quibus tanto minus resistitur quanto difficilius evitantur. Quis autem pugnam hujusmodi levem putet, quis eam valeat evitare, cum Apostolus etiam de se dicat: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris mei* (Rom. vi, 23), nisi qui ejus exemplo castigaverit corpus suum et in servitutem redegerit, ut caro spiritui et sensualitas rationi serviat? Non enim in hoc conflictu finis est æquanimiter expectandus, aut tanquam tutius medium eligendum, ut vel neutri faveatur omnino vel uterque pariter foveatur: sed juvandus est spiritus et caro contra subjuganda. Verum dum caro spiritum vel spiritus carnem culpatur, imo, ut rectius dicamus, impugnat, nemo vivit absque peccato; quoniam si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Et quia non tantum lusisse in culpa est, sed non incidere quoque ludum, ad lamentum est poenitiæ recurrendum, ut sordes criminum consistentes abluantur lacrymis et pulvis cogitationum poenitentis suspiriis exsuffletur, statque majus gaudium angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente quam super nonaginta novem justis, qui noscuntur poenitentia non egere: gaudemus autem et tui propositi puritatem in Domino commendamus, quod, sicut venerabilis frater noster Cantuariensis archiepiscopus (69) nobis intimare curavit, serenitas regia quæ prædiximus diligenter attendens, ei peccata dum, anno 1202, § 9. Quæ apud ipsum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(67) Electus Cameracensis, cui dirigitur hæc epistola, erat procul dubio Joannes de Bethunia, de quo jam egimus, lib. III, epist. Notandum vero quod in Gallia Christiana (t. III, col. 34), Joannes sic dicatur non electus, sed episcopus ordinatus, anno 1200. Vita functus est, anno 1219, vel 1218, die 27 Julii.

(68) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 26.

(69) Hubertus, qui electus anno 1197, obiit anno 1205; vir nimium notus in historia. Vide Rogefium de Hoved. et alios passim.

sua, quæ ab ætate ineunte commisit, humiliter est confessa et juxta consilium ejus Deo satisfacere repromisit. Idem autem archiepiscopus salutem tuam cupiens providerè, inter alia tibi diligenter consuluit ac prudenter injunxit ut centum milites dirigas in subsidium terræ sanctæ, in obsequio Crucifixi per annum integrum moraturos, et monasterium construas in quo conventus fratrum Cisterciensis ordinis statuatur. Monemus igitur serenitatem regiam et exhortamur in Domino quatenus posteriorum oblitus ad anteriora jugiter te intendas nec retrorsum respicias, sed de cætero vaces operibus pietatis, et sic satisfacias de commissis, ut caveas cautius committenda. Speramus enim quod, si te in operibus exercueris pietatis et feceris quæ sunt placita coram Deo, prosperabitur regnum tuum, et honor regius temporaliter etiam recipiet incrementum. Nos autem de misericordia Dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, concedimus ut satisfactionis effectus tibi ab archiepiscopo eodem injunctus et sponte a tua devotione susceptus, in remissionem tibi proficiat peccatorum, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Aprilis.

XXI.

C. FRATRI MILITIÆ TEMPLI, FAMILIARI NOSTRO ET NOBILI VIRO, LUG. ET M. DE POTENTIA, MAGISTRIS CAMERARIIS APULIÆ ET TERRÆ LABORIS ET DUCATUS AMALPHIÆ.

Irritantur quæ a W. de Plear acta sunt.

(Laterani, v Kal. Maii.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod W. de Plear [apogr. Conti, *Plear*], exhausto thesauro regio, ne quid remaneret intactum, terras, possessiones, tenimenta Demanii et Montitii [morititii], molendina et furnos et macella, et alios redditus, quibus voluit, pro sua voluntate concessit, et concessionem suam sigillo regio, quod ipse tenuerat, confirmavit. Præterea, cum a quibusdam Ecclesiis, civibus et mercatoribus pecuniam mutuo recepisset et extorsisset ab aliis violenter, tandem ut læsos utrinque placaret, bajulationes concessit eisdem, et in dispendium regis retorsit quod in

(70) Legitur in apographo Conti, x, sed male; cum epistola 22, mox exhibenda, quæ notam chronologicam x Kal. Maii diserte profert, Anagninæ, non Laterani, data dicatur.

(71) Sic apud Baluzium. In apographo Conti, *dilectis filiis*. Leg. *dilectorum filiorum*.

(72) Relata, sed valde mutila, inter Decretales, lib. II, tit. 38, *De appellacionibus, recusacionibus et relationibus*, cap. 47. Quæ illic legantur, hic uncis inclusa sunt.

(73) Maugerius, sive Malgerius, archidiaconus Ebroicensis, Richardi regis medicus, episcopus Wigorniensis electus est an. 1199, ante exitum Augusti; consecratus Romæ ab Innocentio papa, an. 1200, die SS. Trinitatis, videlicet die 4 Junii. In Angliam reversus, professionem subjectionis metropolitanæ suo præstandæ in Ecclesia Cantuariensi fecit an. 1200, die 29 Octobris, in Ecclesia propria inthronisatus die 12 Novembris, ex Dacetinsi instrumento professionis autographo, Annalibus Teokes-

suum et suorum commodum attentarat. Cum igitur tantum regis dispendium nec debeamus nec velimus æquanimitè sustinere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus et ea quæ ipse concessit, nonobstante appellatione vel contradictione cujuscunque, ad regis dominium revocetis et eos quibus bajulationes commisit eisdem bajulationibus curetis auctoritate apostolica spoliare, nisi forsitan vobis per litteras nostras ostendant, quod eis fuerint per apostolicam sedem confirmatæ.

Datum Laterani, v (70) Kal. Maii.

XXII.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS ET UNIVERSO CLERO, COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS ET ALIIS, PER APULIAM ET TERRAM LABORIS ET DUCATUM AMALPHIÆ, CONSTITUTIS.

Providetur gubernationi Apuliæ et Terræ Laboris.

(Anagninæ, x Kal. Maii.)

Ad vestram volumus audientiam pervenire quod de dilecto filio (71) G. fratris militiæ Templi, familiaris nostri, et nobilis viri Lug. [apogr. Conti, *Eug.*] et M. de Potentia, legalitate ac prudentia confidentes, constituimus eos magistros camerarios Apuliæ et Terræ Laboris, et justitiariatus officium in domanio totius Apuliæ et Terræ Laboris et ducatus Amalphiæ, ipsis committimus exsequendum. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus atque præcepimus, quatenus eis de omnibus præteritis et præsentibus et futuris, quæ ad magisterium *Camerariatus* pertinent, intendatis et de his quæ in domanio regis ad justitiarium spectare noscuntur, curetis eisdem ad mandatum nostrum et regis honorem et regni profectum humiliter respondere.

Datum Anagninæ, x Kal. Maii.

XXIII (72).

WIGORNIENSI EPISCOPO (73).

De facultate appellandi sedem apostolicam.

(Laterani, x Kal. Maii.)

[Ex parte tua] fuit propositum coram nobis quod, cum inter Anglicos et Wallenses (74) sint inimici-

biræ et Winchelcumb. Is, anno 1208, die 24 Martii, papa jubente, Angliam interdicto supposuit et sententiam, an. 1209, die 23 Martii, renovavit. Quo facto, in Galliam secedens usque ad obitum delinuit. Obiit autem apud Pontinniacum, pace regno atque Ecclesiæ Anglicanæ nondum restituta, an. 1212, die 1 Julii, ex fide Annalium Teokesbiriensium. (WARTON. *Anglia sacra*, t. I, p. 478.)

(74) Britones, qui ab Anglis suis sedibus pulsi, in eam insulæ partem quæ Wallia dicitur, secesserunt, injuriæ memores, Anglis semper infensi fuere, ut scribunt Beda (lib. II, cap. 2 et 20, *Hist. Anglic.*), et Polydorus Virgilius (lib. IV). Quale fuerit Anglorum judicium de Wallensibus hac ætate, tradit Joannes Saresburiensis (epist. 53). *Gens enim rudis et indomita, bestiali more vivens, aspernatur Verbum vitæ, et Christum nomine tenus profitentem, vitam et moribus diffidentem. Ab his enim Christiani usitato commercio in partes transmarinas venundati ab infidelibus conceptivantur*, etc. Merito quiritalantur

tia manifestæ et ad partes illas Anglicis periculosus sit transitus pro viarum periculis et guerræ, quæ inter gentes illas frequens esse dignoscitur vel continua, multi de causæ suæ meritis diffidentes, te aliquando vel tuos auctoritate litterarum nostrarum trahere satagunt ad iudices in Wallia constitutos, ut sic indefensas causas, etiam justissimas, relinquatis vel compositionem subeatis injustam pariter et damnosam. Cum igitur causas quas committimus, sic velimus sine debito terminari, quod neutra partium contra justitiam aggravetur, fraternitati tuæ præsentî [pagina taliter respondemus, quod, cum talis excusatio sit honesta, cum (75) ad præsentiam delegatorum iudicum non potest secure venire citatus, tu vel tui, quoties ad illos iudices vos evocari contigerit, ad quorum præsentiam vobis periculosum est ire, libere poteritis ad sedem apostolicam (76) appellare, etiamsi in litteris commissionis nostræ appellationis fuerit remedium interclusum, nisi iudices ipsi vobis assignent locum idoneum et securum.]

Datum Laterani, x (77) Kal. Maii, pontificatus nostri anno quinto.

XXIV (78).

EIDEM.

Interdum non esse deferendum appellationibus.

(Laterani, viii Kal. Maii.

Licet appellationis obstaculum ad remedium inventum fuerit oppressorum, multi tamen oppressis indulto beneficio abutentes, illud in clypeum iniquæ defensionis assumunt, ut et correctionem valeant effugere prælatorum et liberius quæ religionem non sapiunt exercere. Ad audientiam siquidem nostram, te significante, pervenit, quod, cum ad abbatias et alias domos conventuales tuæ dioceseos, juxta quod officii tui sollicitudo deposcit, visitaturus accedis, ut errata corrigas, ædificanda ædifices et destruenda destruas, abbates, priores, seu alii locorum eorundem rectores, ut canonicam correctionem evitent, appellationis obstaculum interponunt ac sic tuum conantur propositum impedire, ut neque de intrinseca vel extrinseca correctione locorum ipsorum aliquid valeas ordinare. Volentes

Angli inter alia gravamina, se in jus rapi extra regnum, vel apud hostes contra jus scriptum et privilegia ipsorum pontificum. Matthæus Paris. (ad an. 1246): *Gravatur regnum Angliæ, quod Anglici extra regnum in causis auctoritate apostolica trahunt contra regni consuetudines, contra jura scripta, eo quod inter inimicos conveniri non debent, et contra indulgentias a prædecessoribus domini papæ regi et regno Angliæ concessas.*

(75) Decret., *Excusetur honeste qui.*

(76) Decret. omittunt.

(77) Legendum videtur viii, sicut in epistola 24, quæ ad eundem dirigitur. Vide quæ annotavimus supra epist. 21.

(78) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 7.

(79) De decano Catalaunensi, cui dirigitur hæc epistola, pauca hæc referuntur in Gallia Christiana, t. IX, col. 903. c. XIII. Hugo, qui, post destructam c. S. Nicolai Ecclesiam, canonicos qui in ea deserere viebant, transtulit ad ecclesiam SS. Trinitatis, oc-

igitur et fraternitati tuæ deferre et præsumptionibus occurrere malignantium, devotioni tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut, quoties te ad Ecclesias conventuales diocesana tibi lege subjectas, necessitas vel utilitas traxerit, nonobstante appellationis objectu, si qua interposita fuerit in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, libere, de prudentium et religiosorum consilio, in eis corrigenda corrigas et statuas quæ secundum Deum fuerint statuenda.

Datum Laterani, viii Kal. Maii.

XXV.

DECANO (79) ET CAPITULO CATALAUNENSI.

De electione episcopi Catalaunensis.

Cum nuper Ecclesia vestra pastoris foret regimine destituta (80), vos convenientes in unum, super electione habuistis pontificis substituendi tractatum. Sed intelligentes quod vestra vota erant divisa, licet aliquos duxeritis nominandos, ad electionem tamen nullatenus processistis, et ad sedem curastis potius apostolicam appellare. Cum ergo dilecti filii, R. archidiaconus et G. canonicus vester ex una parte ad nostram præsentiam accessissent, postulabant a nobis dilectum filium Willelmum de Jovis-Villa, Ecclesiæ vestræ canonicum, in episcopum sibi dari. Verum, dilectus filius decanus Meldensis (81), qui pro parte altera missus fuerat procurator, licet proponeret dilectum filium, J. [Apogr. Conti, T.] majorem archidiaconum Ecclesiæ, a parte pro qua venerat postulatam, petiit tamen ex adverso electionis vobis licentiam non auferri, sed remitti potius utramque partem ad Ecclesiam memoratam, ut illic vobis personam eligeretis idoneam in pastorem. Nolentes igitur vos eligendi potestate privari et partes ad propria remittentes, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus districte præcipimusque quatenus infra mensem post præsentationem litterarum istarum, personam idoneam de gremio ejusdem Ecclesiæ, si talis in ea poterit reperiri, vobis canonicè in episcopum eligatis, et si electio facta fuerit in concordia, ipsam venerabili fratri nostro, W. Remensi archiepiscopo Sanctæ Sabinæ presbytero cardinali (82), apostolicæ sedis legato, repræsentare curetis; quam si canonicè factam repererit et de

currit in instrumentis, ab anno 1190 ad annum 1221.

(80) Episcopus Catalaunensis, de quo hic agitur, erat Rotocus de Pertico, de quo jam dictum est supra, epist. 14, l. III. Notandum, quod ex ista Innocentii epistola, confirmatur illud quod legitur in Chronico Alberici, et in Necrologio monasterii Omnium Sanctorum; nempe Rotocum obiisse anno 1201, iv Id. Decembris, non vero, prout refertur in Chronicis Nangiæ, anno 1202, post Guillelmum archiepiscopum Remensem, quem vitam ultra Nonas Julii hujusce anni produxisse mox videbimus. Vid. not. sequent

(81) Decanum Meldensem, tunc temporis, fuisse Matthæum de Lisi existimamus. Vid. Galliam Christianam t. VIII, col. 1665, ubi legitur: c. M. Decanus Meldensis, 1202, in Chartario Meldensi. notatur c. 19 Junii in Necrologio.

(82) De Guillelmo (Blesensi, seu de Campania) jam dictum est supra (lib. III, epist. 14, et lib. V, epist.

persona idonea celebratam, per eum mandavimus confirmandam et electum in episcopum consecrandum. Quod si forsitan non poteritis convenire, sed plures duxeritis eligendos, eidem archiepiscopo et venerabili fratri nostro episcopo Parisiensi et dilecto filio primicerio Metensi dedimus in mandatis, ut, omni gratia et timore postpositis, examinatis prudenter et studiis eligentium et meritis electorum, quem magis utilem Ecclesie viderint, electionem ipsius, dummodo canonica reperiatur, nullius contradictione vel appellatione obstante, confirmet, reducentes in irritum, si quid ante susceptionem presentium litterarum invenerint attentatum; alioquin utraque electione cassata, personam vobis idoneam, sublato appellationis obstaculo, in episcopum assignare procurent, ut vos ipsi tanquam episcopo vestro debitam exhibeatis reverentiam et honorem, monitione premissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellentes; si vero non omnes his exsequendis valuerint aut voluerint interesse, vel etiam convenire, predictus Parisiensis episcopus, cum eorum altero, ea nihilominus exequatur.

Datum Laterani, VIII Kal. Maii.

XXVI (83).

PATRIARCHIS, ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET UNIVERSO CLERO IN TRANSMARINIS PARTIBUS CONSTITUTIS.

De legatis destinatis in terram sanctam (84).

(Laterani.)

Si sub potenti manu Domini humiliasset se populus Christianus nec presumpsisset contra stimulum calcitrare, sed flagellum, quod ex justo iudicantis iudicio sue videbat imminere cervici, suis criminibus imputasset, ascendisset ad Dominum forsitan clamor noster, et ipse qui miserator et misericors est, tristitiam nostram in gaudium convertisset. Verum quia omnes declinavimus, simul inutiles facti sumus, nec est qui faciat bonum etiam usque ad unum, nec placatus est hactenus Dominus nec pepercit, sed usque nunc manus ejus mansit ad flagellum extenta. Sane, si dissimulasset populus cismarinus crucis injuriam et opprobrium Crucifixi, nec se flagellatum in occupatione terre nativitatis Dominicæ credidisset, vos tamen qui et strages virorum vestrorum et victrices hostium acies e vicino vidistis, non debuistis profanationem civitatis Hierosolymitanæ, coinquinationem templi Domini, vincula et captivitates vestrorum, occisionem gentis nostræ ac translationem salutiferæ crucis, in qua salus mundi pependit, siccis oculis intueri, qui debuerant potius deducere lacrymas per diem et noctem, ut sic saltem Dominum ad misericordiam provocarent, quatenus cum vos conversi fuissetis

A ad ipsum, et ipse converteretur ad vos, et propitius fieret peccatis vestris et vestræ dignaretur miserie misereri. [Verum quia nec cismarini nec ultramarini hactenus, sicut debuerant, Dominum placaverunt, quasi frustra prædecessores nostri Romani pontifices laborarunt, frustra laboravit etiam populus Christianus, nisi forsitan quamplures, etsi Hierusalem terrenam recuperare nequiverint, cælestem tamen, ut credimus, palma [Raynald. per palmam.] martyrii adepti sunt. Cum ergo nos prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, fidelium populos ad subsidium terræ sanctæ duxerimus commoneandos, et jam, eo faciente qui actiones nostras aspirando prævenit et prosequitur adjuvando, multi nobiles et potentes de regno Francorum, imo etiam B multa de diversis partibus multitudo, assumpserint signum crucis, et in subventionem vestram viriliter accingantur, ne, quod absit, inanis sit labor eorum, si, zizania inter eos superseminante homine inimico, angelus qui de ipsorum medio colligat omnia scandala non mittatur, dilectis filiis nostris S. tituli Sanctæ Prædixedis, et P. tituli Sancti Marcelli presbyteris cardinalibus, apostolicæ sedis legatis (85), viris providis et discretis, tam in opere quam sermone potentibus, laborem injunximus peregrinationis, ut uterque vel alter eorum exercitum Domini cum humilitate præcedat et eum in concordia foveant, et ad pacem revocent impacatos.] Verum ne in vacuum nos et ipsos laborare contingat, si ultra maligni populi demereantur merita quod cismarini, non de suis meritis sed divina potius miseratione sperantes, obtinere nituntur, universitatem vestram monemus, et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandamus quatenus tales vos exhibere curetis et sic commissos vobis populos informetis ad opera pietatis, ut, cum vobis et nobis fuerit Dominus complacatus, exercitui suo vim tribuat et inimicos crucis in eorum tradat manibus et confundat, hæreditatem suam hæredibus Dei, cohæredibus autem Christi restituens, ut inhabitent in ea qui diligunt nomen ejus. Volumus etiam et discretionem vestram præcipiendo mandamus, ut predictos apostolicæ sedis legatos sicut personam nostram, imo nos in eis, benigne recipere ac honorifice pertractare curetis, salubria monita et statuta ipsorum, quæ per se vel nuntios aut litteras suas duxerint facienda, suscipientes humiliter et inviolabiliter observantes et convenientes ad vocationem ipsorum; alioquin sententiam quam uterque vel alter eorum tulerit in rebelles, ratam haberi volumus et inviolabiliter observari. Nos enim eorum utrique legationis officium duximus committendum, ut in terris sue legationi commissis evellant, destruant, disperdant, ædificent et plantent, prout quæque solli-

8. Quod in ista ultima annotavimus, ex his quæ hic leguntur, apprime confirmatur, nempe, Guillelmum nunquam episcopum Prænestinum, sed tituli S. Sabinae presbyterum tantummodo cardinalem fuisse. Vid. lib. III, epist. 11.

(83) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 30. Quæ apud ipsum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(84) Vide *Gesta Innocentii*, cap. 46.

(85) De his iam dictum est supra.

citudine sua cognoverint indigere, ac in illis, cum de paganorum manibus fuerint liberati, statum Christianitatis reformet et statuam quæsecundum Deum et fidem catholicam viderint statuenda. Ut autem nihil eis desit ex his quæ ad plenitudinem legationis pertinent exsequenda, plenariam illis concedimus facultatem ut, cum necesse fuerit, vice nostra etiam illa exsequantur quæ nostro sunt speciali privilegio reservata, firmiter inhibentes, ne quis eorum processum, provocationis objectu audeat impedire. Quod autem scribimus communiter pro ambobus, specialiter etiam pro utroque mandamus, si forsitan non poterint convenire.

Datum Laterani.

XXVII (86).

S. (87) TITULI SANCTÆ PRAXEDIS PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Committitur ipsi legatio in Orientem.

(Datum, ut supra.)

Cum aliquos ex fratribus nostris, exigentibus variis Ecclesiæ necessitatibus, ad varias provincias destinamus, sic debemus injunctæ illis legationis onus jurisdictione auctoritatis ecclesiasticæ compensare, ne ipsorum fiat labor inanis, si tenuis eis fuerit collata potestas, cum plerique ipsorum præsumant propositum impedire, quos præsumptionem suam intellexerint non posse districtiois ecclesiasticæ gladio pio cohibere. Cum ergo te in ultramarinam provinciam de fratrum nostrorum consilio, non tam Ecclesiæ quam totius populi Christiani exigente necessitate, a nostro latere destinemus, plenæ legationis officium tuæ discretionis committimus, ut cum dilecto filio, P. (88) tituli Sancti Marcelli presbytero cardinale, apostolicæ sedis legato, quem ad partes destinamus easdem, vel etiam per te solum, evellas, destruas, dissipas, ædifices et plantes, juxta quod quodlibet sollicitudine tua cognoveris indigere. Ut autem nihil tibi desit ex illis quæ ad plenitudinem legationis pertinet exsequenda, plenariam tibi auctoritate præsentium concedimus facultatem, ut, cum necesse fuerit, vice nostra illa etiam exsequaris quæ nostro sunt speciali privilegio reservata, firmiter inhibentes, ne quis processum tuum provocationis objectu audeat impedire. Tu ergo tanquam vir providus et discretus, sic deferas apostolicæ sedis honori, sicut tibi vides ab ipsa deferri, ut et nos consulas in quibus videris consulendos et plenitudinem auctoritatis nostræ requiras in quibus eam cognoveris requirendam, et sic modeste procedas in omnibus et discrete, ut et quæ agenda sunt agas et

A ab illis abstineas a quibus fuerit abstinendum, et talem te omnibus exhibere procures, ne cui merito possis esse suspectus.

Datum, ut supra.

XXVIII.

CAPITULO ANDEGAVENSIS.

De electione episcopi Andegavensis.

(Laterani, iv Kal. Maii.)

Cum olim Ecclesia vestra vacasset, et vos de præficiendi vobis pontificis electione tractantes convenire non potuissetis in unum, quidam vestrum dilectum filium, W. (89) archidiaconum ejusdem Ecclesiæ, quidam vero..... cantorem Sancti Martini Turonensis, sicut dicitur, elegerunt. Cumque venerabili fratri nostro Octaviano, Ostiensi episcopo, tunc apostolicæ sedis legato (90), utraque fuisset electio præsentata, ipse auditis quæ fuerant hinc inde proposita, utramque cassavit; sed utraque pars ad nostram duxit audientiam appellandum. Verum cum dilecti filii Robertus, Hugo et Reginaldus, canonici vestri ex una parte ad nostram præsentiam accessissent, postulabant a nobis memoratum archidiaconum in episcopum sibi dari; magister vero Petrus et Bricius, canonici ejusdem Ecclesiæ, qui pro alia accesserant, ex adverso petebant vobis electionis licentiam non auferri, sed remitti potius utramque partem ad Ecclesiam memoratam, ut illic vobis eligeretis personam idoneam in pastorem. Nolentes igitur vos eligendi potestate privare, ipsos ad propria duximus remittendos, per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes quatenus infra mensem post susceptionem præsentium, personam idoneam canonice vobis in episcopum eligatis, et si electio facta fuerit in concordia, ipsam venerabili fratri nostro Turonensi archiepiscopo præsentetis, qui eam, si canonice factam repererit et de persona idonea celebratam, metropolitana fretus auctoritate confirmet et electum in episcopum non differat consecrare. Quod si forsitan non potueritis convenire, sed plures duxeritis eligendos, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris..... Bituricensi (91) et eodem Turonensi, archiepiscopis et episcopo Lexoviensi (92) per scripta nostra mandasse ut ipsi, omni gratia et amore postpositis, examinatis prudenter et studiis eligentium et meritis electorum, si alterutram electionem invenerint confirmandam, eam, cessante cujuslibet contradictione et appellatione, confirmet; alioquin, utraque cassata, vobis personam idoneam, sublato appellationis obstaculo, in episcopum assignare procurent; vos ut ipsi tanquam episcopo ve-

(86) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 30.

(87) De eo jam dictum supra, epist. 6.

(88) De isto jam dictum est supra.

(89) Guillelmus (*de Beaumont*) II, nepos Radulfi, vir magnificus ac generosi sanguinis, sub cujus pontificatu variæ synodi provinciales celebratæ sunt. Creatus episcopus Andegavensis, anno 1202, post obitum Guillelmi (*de Chemille*) I de quo vid. lib. I, epist. 117, 447, 1032. Ad meliorem vitam migravit 2 Septembris, anno 1240. *Gall. Christ. vet.* tom II,

col. 136.

(90) Vid. lib. III, epist. 11, not.

(91) Vid. lib. III, epist. 43.

(92) Episcopus Lexoviensis tunc temporis erat Jordanus, antiqua dominorum de Humelo (*gallice*, du Houmet) in Normannia, stirpe editus, quem ab hoc anno, saltem 1202, iv Id. Januarii, usque ad annum 1218, sedisse ex instrumentis conpertum est.

stro debitam exhibeatis reverentiam et honorem, A
 monitione præmissa, per censuras ecclesiasticas, ap-
 pellatione postposita, compellendo.

Datum Laterani, iv Kal. Maii.

Scriptum est illis, super hoc, addito: Nonobstan-
 tibus litteris ad venerabilem fratrem nostrum, Pi-
 ctavensem episcopum (93) et conjudices suos, ab
 his qui prius venerant impetratis; quod si non om-
 nes his exsequendis valueritis aut volueritis inte-
 resse vel etiam convenire, tu, frater Bituricensis,
 cum eorum altero, ea nihilominus exequaris.

Datum Laterani, ut supra.

XXIX (94).

CAPITULO PRAGENSI.

De absolutione episcopi Pragensis (95).

(Laterani, iii Non. Maii.)

[Veniens olim ad apostolicam sedem dilectus fi-
 lius, A. Pragensis canonicus, contra venerabilem
 fratrem nostrum (96) Pragensem episcopum propo-
 suit coram nobis quod, cum esset filius sacerdotis,
 in Ecclesiam fuerit Pragensem intrusus et contra
 ejusdem Ecclesie privilegium, imperiali ei libera-
 litate concessum et per sedem apostolicam confirma-
 tum (97), hominum dilecto filio, nobili viro, duci
 Bohemie præstitisset et regalia recepiasset ab eo, sic
 subjiciens Pragensem Ecclesiam servituti.] Propo-
 suit etiam quod uxorem evidenter haberet, de qua
 filios generavit; quod sigillum adulterinum confin-
 xit; quod sit ebriosus, fornicator, publicus histrio,
 ita quod quadam vice, cum duobus jocularibus
 contra tres alios histriones certamine inito, enor-
 miter fuit læsus in naso et eo fere, sicut apparet
 hodie, mutilatus, et unus reliquorum trium jocu-
 latorum, contra quos decertabat, qui ibidem interi-
 rit, ab eo creditur interfectus. Ad hoc subjunxit
 idem A. quod thesauro Ecclesie Pragensis usque
 ad mille marcas per eum male distracto, consilia-
 riis ipsius ducis usque ad quinquaginta villas et
 amplius conferre non timuit, in grave Pragensis
 Ecclesie detrimentum, et ipsi duci notabile quod-
 dam castrum dedit, quod eidem Ecclesie pietatis

intuitu fuit ab O. quondam Bohemie duce, colla-
 tum. [Unde prædictum episcopum, ad festum beati
 Martini proxime tunc futurum (98), meminimus nos
 peremptorie citavisse, sed tandem ad petitionem
 ipsius, usque ad festum Resurrectionis Dominice
 tunc primo venturum, ipsi datas duximus inducias
 prorogandas (99). Idem vero episcopus per nuntios et
 litteras, ad suam excusationem, viarum discrimina,
 consecrationem chrisimatis imminuentem, et quod
 filius nobilis viri Bohemie principis esset per ip-
 sum baptizandus, tunc temporis allegavit. Licet au-
 tem excusationes hujusmodi, sicut erant, frivolas
 æstimantes, ipsum reputaverimus contumacem,
 nec procuratores ejus in causa possemus admit-
 tere criminali, eis tamen dilectos filios nostros,
 G. (100) Sancti Angeli, et H. (101) Sancti Eustachii,
 diaconos cardinales, concessimus auditores, ut, si
 possent, ipsum aliquatenus excusarent. Cumque
 prædictus A. coram eis repetisset objecta, ei fuit
 ex adverso responsum quod, cum olim super hoc
 ad venerabilem fratrem nostrum C. Magdeburgen-
 sem archiepiscopum, littere fuerint impetratæ,
 idem A. qui contra episcopum solus agebat, in ob-
 jectorum se videns probatione deficere, depositis
 vestibus et pedibus nudis, ad pedes ejus humiliter
 se prosternens, veniam postulavit, et quod adver-
 sus eum calumniose processerat est confessus. Cæ-
 terum, cum super hoc stare mandatis ejusdem ar-
 chiepiscopi juravisset, ipse præcepit eidem sub
 debito præstiti juramenti, ut contra eundem episco-
 pum de cætero talia proponere non auderet. Nos
 igitur intellectis, per cardinales eosdem quæ fuerunt
 hinc inde proposita, cum nobis ex ipsius A. confes-
 sione constaret ipsum juramentum hujusmodi præ-
 stitisse, ac tale recepisse mandatum, super impe-
 titione prædicti episcopi silentio ei duximus im-
 ponendum; propter contumaciam tamen episcopo
 citationem et (102) purgationem, propter infamiam
 indicentes.] et venerabili fratri nostro archiepi-
 scopo Salsburgensi (103) per apostolica scripta
 mandantes quatenus eundem episcopum denun-

charactere distinguuntur.

(93) Mauricius de Blason, ex nobili prosapia do-
 minorum Mirabelli in Pictonibus ortus, quam linea
 materna prognatam e regali sanguine asserit Tabu-
 larium Fontebraldense, ex Nannetensi episcopo
 ad Pictavensem sedem traductus fuerat, ut videri
 est apud ipsum Innocentium, lib. 1, epist. 440. Se-
 disse videtur usque ad annum 1213. *Gall. Christ.*
 t. II, col. 1182.

(94) Relata, sed valde mutila, inter Decretales,
 lib. v, tit. 1, *De accusationibus, inquisitionibus et*
denuntiationibus, cap. 15, ubi *Salsburgensi archie-*
episcopo inscribitur. Quæ illic leguntur, hic unci
 inclusa sunt, nec non variae lectiones appositæ
 sunt.

(95) Super facto de quo hic agitur, vide lib. 1,
 epist. 78.

(96) Hæc om. Decretal. et post episcopum add.
inter alia.

(97) Desunt in Decretal. ut infra verba d. f. n.
 v. et r. r. a. e.

(98) Decretal. legunt *Resurrectionis Dominice.*

(99) Hæc desunt in Decretal. ut infra quæ Italico

(100) Gregorius, tituli S. Angeli in Piscina dia-
 conus cardinalis, a Clemente PP. III, in tertia crea-
 tione, anno 1190, renuntiatus fuit. Cælestini PP.
 III legatus in Hispania, regi Navaræ, ob violatas
 inducias cum rege Castellæ, necnon regno Sal-
 mantino et Asturicensi, Legionensi et Zamorensi
 episcopis, sacris interdixit. Ante ejusdem Cæles-
 tini obitum, ad Urbem rediit et adfuit electioni
 Innocentii III. Obiit Romæ sub eodem; incertum ta-
 men quo anno. *OLDWIN. ad Ciacon.* tom. I, col. 1148.

(101) Erat is, Hugolinus, quem alii Hugonem no-
 minant, comes Anagninus, patruelis fratris Inno-
 centii PP. III filius, qui ab Innocentio, anno 1198,
 in prima creatione, tituli S. Eustachii diaconus car-
 dinalis creatus, deinde episcopus Hostiensis et Ve-
 licternus, demum Papa Gregorius IX, renuntiatus est.
OLDWIN. ad Ciacon. tom. II, col. 18.

(102) Decretal., *canonicam*, loco cit. et.

(103) Eberhardus II, dictus *Magnus*, amator pa-
 cis, pater pauperum, aliisque præclaris ornatus en-

tians ab officio pontificali suspensum, donec post purgationem suam iter arripere ad sedem apostolicam veniendi, ab eo publice cum duobus episcopis et tribus abbatibus, qui bonæ opinionis existerent et vitam ejus nossent, tam illo tempore quam transacto, nisi aliquod prædictorum esset adeo manifestum, ut propter illud ab ejusdem Ecclesiæ prælatione deberet merito amoveri, canonicam purgationem super objectis reciperet, ex parte nostra injungens eidem, ut usque ad Dominicam qua cantatur *Latare Hierusalem*, proxime tunc futuram, nostro se conspectui præsentaret; quod si forsam in purgatione deficeret, aut nostro se contemneret conspectui præsentare, ipsum a Pragensis Ecclesiæ prælatione, sublato appellationis obstaculo, amoveret licentiam vobis auctoritate nostra concedens, alium per electionem canonicam in episcopum eligendi. Cæterum cum prædictus Salsburgensis archiepiscopus ad nostram præsentiam a quibusdam principibus mitteretur vices suas dilectis filiis, præposito et H. [Baluz. N.] decano Salsburgensi, delegavit, asserens quod episcopum ipsum ad præsentiam suam bis peremptorie citavisset. Unde cum episcopus ad terminum sibi secundo præfixum nec ivisset, nec misisset aliquem responsalem, qui suam saltem absentiam excusaret, delegati prædicti, sicut per suas nobis litteras intimarunt, in eum excommunicationis sententiam protulerunt. Sed quoniam episcopus tandem accedens ad eos quod citatio archiepiscopi nullatenus pervenisset ad eum proprio juramento firmavit, absolutionis ei beneficium præstiterunt. Deinde, discussa diligentius veritate, cum nullum depositione dignum de objectis ei criminibus notorium invenissent, admiserunt purgationem ipsius, cum venerabiles fratres nostri, Ratisbonensis (104) et Hamburgensis episcopi et dilecti filii, C. de *Brumen* (105), B. de *Sazau*, S. de *Cladomb*, abbates, eum pariter compurgarent, et ipsum tandem ab objecta sibi absolventes infamia, in integritate bonæ famæ restituere curaverunt, et injunxerunt eidem ut nostro se conspectui præsentaret: quod ipse tam ce-

comiis, memorandus, non tam ob diuturnitatem regiminis, (Salsburgenses enim infulas gessit in annum duodequingagesimum) quam ob res egregie gestas. Ortus erat e vetusto genere de Truschen in Carinthia. Ecclesiam Brixinensem quadriennium cum laude rexerat; qua invitati Salsburgenses eum ad fastigium metropolitanum, anno saltem 1200, evocarunt; quo die et mense incompertum est. Id quoniam injussu pontificis gestum erat, Romæ ratum non fuit, ut videre est in Gestis Innocentii. De eo multoties agitur in epistolis ejusdem pontificis. De cæteris ab ipso gestis, et quibus multum incla- ruit, consulendus M. Hansizius, t. II, p. 313. Obiit an. 1246, iv Kal. Decembris.

(104) Episcopus Ratisponensis, tunc temporis erat Conradus II, de Laichling, vicedominus cognominatus, electus anno 1186, v Non. Martii. Fuit cum multis aliis in expeditione in Syriam. Sub fine ipsius vitæ discordia orta est inter ipsum et Ludovicum Boiariæ ducem, eo quod redux ex Asia, curatores laicos ecclesiasticorum bonorum, quos

aliter quam humiliter adimplevit. Nos igitur laboribus ejus pio compatientes affectu, et gravaminibus ejus volentes in posterum præcavere, ipsum cum gratiæ nostræ plenitudine ad vos remittimus absolutum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus bonæ famæ denuntietis eundem et ei de cætero sicut patri et pastori vestro debitam exhibeatis reverentiam et honorem, et si quis eum temere super prædictis impetere forte voluerit, præsumptionem ejus, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis.

Datum Laterani, iii Non. Maii.

XXX (106).

NOBILI VIRO.... COMITI TROPEÆ.

Nobilitati tuæ, quam hactenus fideliem et devotam sumus experti, ut in illa quæ fit comiti Celandensi in regesto quarti anni domini Innocentii.

XXXI.

ARCHIEPISCOPO ROTHOMAGENSIS (107).

Ut rebelles regis Anglorum castiget.

(Laterani, Non. Martii.)

Fraternitatem tuam credimus non latere qualiter clarissimo in Christo filio nostro, Joanni, illustri regi Anglorum, quantum cum Deo potuimus, adesse curaverimus hactenus et deferre, inter ipsas primitias promotionis ipsius ad exaltationem regiam intendentes. Ne igitur credamur mutasse propositum vel aliter quam olim sentiebamus de ipso sentire, nuncietiam ipsum sinceræ dilectionis brachiis amplexamur, et in magnificentia sua manutenere volumus et fovere. Ideo fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, si qui in Normannia vel aliis partibus cismarinis eidem regi subjectis contra eum præsumperint rebellare et ipsi debitam subtraxerint reverentiam et honorem, præsumptionem eorum auctoritate nostra suffultus, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescas, mandatum apostolicum taliter impleturus, quod et nostram et regiam gratiam valeas uberius promereri.

Datum Laterani, Non. Martii.

alias advocatos vocant, vi amovere a curatione nitebatur. Fæderatum et adiutorem habuit Eberhardum archiepiscopum Salsburgensem, qui suppetias ei contra Ludovicum tulit. Post multas vero acceptas utrinque clades, sancita pax est. Obiit Conradus anno 1204, viii Kal. Maii. *Metropol. Salsburg.* t. I, p. 199.

(105) Apogr. Nuem., *Brennou, Cladorub.*

(106) Sic et in Apographo Conti legitur hæc Epistola seu potius epistolæ indicatio.

(107) Walterius, de Constantia, cognomen *Magnifici* sortitus ob rerum gestarum magnitudinem, ex canonico primum Rothomagensi, clerico utriusque Henrici regum Angliæ, capellano Bliæ in Anglia, archidiacono Oxoniensi, postea thesaurario Ecclesiæ Rothomagensis, deinde episcopo Lincolnien- si, demum ad archiepiscopalem Rothomagensem sedem, anno 1185, evehctus, illam tenuit usque ad annum 1207. (*Gall. Christ.* t. XI, col. 51.) Ad eum plurimas Innocentius direxit epistolæ.

In eundem modum scriptum est Cantuarien. archiepiscopo (108).

XXXII.

A. (109) SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIE CARDINALI, VERONENSI EPISCOPO

De archidiaconatu Veronensi.

(Laterani, vi Id Maii.)

Cum olim dilectus filius, G. (110) tituli S. Mariæ trans Tiberim, presbyter cardinalis, in Lombardiæ partibus legationis officio fungeretur et ad ejus audientiam pervenisset, quod archidiaconatus Veronensis Ecclesiæ tanto tempore jam vacaret (111), quod secundum Lateranensis concilii decreta ad nos ejus erat donatio devoluta, ipse dilectum filium, G. subd. nostrum, canonicum Basilicæ beati Petri, archidiaconum Veronensem instituit, et.... clericum, de eodem archidiaconatu ipsius nomine investivit, tibi et clericis Veronensibus litteris suis districte præcipiens, ut ipsum G. in archidiaconum Veronensem recipere, ac omnia quæ ad archidiaconatum spectabant ei curaretis in integrum assignare. Vos vero credentes vobis super institutione hujusmodi non modicum gravamen inferri, nuntios vestros ad sedem apostolicam destinatos misistis, rationes multiplices proponentes, quare prædicti cardinalis institutio facta de archidiacono non teneret. Unde nos inquisitionem totius negotii venerabili fratri nostro, Ferrariensi episcopo (112), et dilectis filiis, abbati de Vangadicia, et priori Sancti Salvatoris de Ficarol, duximus committendam, apostolica ipsis auctoritate mandantes ut attestaciones utriusque partis redactas in scriptis sub sigillis suis nostro apostolatu destinarent, præfigentes vobis terminum quo recepturi sententiam ad nostram præsentiam veniretis. Ipsi vero juxta mandatum nostrum in ipso negotio procedentes, receptas attestaciones utriusque partis nostro apostolatu direxerunt; ac tu cum quibusdam clericis Veronensibus, pro ipsius decisione negotii ad nostram præsentiam accessisti. Cumque super ipso negotio fuisset coram nobis aliquandiu disceptatum, mediantibus tandem venerabili fratre nostro Octaviano, episcopo Ostiensi (113), et dilectis filiis Petro tituli Sanctæ Cæcilie (114) et Joanne tituli

A Sanctæ Priscæ (115), presbyteris cardinalibus, causa eadem de licentia nostra fuit per arbitrium terminata. Verum ne te vel successores tuos, clerum vel Ecclesiam Veronensem contingat aliquando super hoc indebite molestari, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ut absque speciali mandato Romani pontificis, quod etiam non sit per suppressionem veritatis aut expressionem falsitatis elicitum, circa institutionem archidiaconi vel ordinationem archidiaconatus Ecclesiæ Veronensis nullus omnino procedat, nisi forte Veronensis episcopus et ejus capitulum, unanimi consensu, canonice duxerint procedendum. Quod si contra formam hujusmodi cujuscunque fuerit temeritate processum, nos quod taliter fuerit attentatum decernimus irritum et inane. B Nulli ergo, etc. prohibitionis et constitutionis infringere.

Datum Laterani, vi Idus Maii.

XXXIII (116).

EIDEM.

Adversus improbas appellationes.

(Datum, ut supra.)

Tua nobis fraternitas intimavit quod quidam abbates, priores, monachi et alii clerici Veronensis dioceseos, nimis dissolute viventes, non verentur multa turpia perpetrare et lucris illicitis inhærere, quibusdam etiam, quod deterius est, maculatis hæretica fœditate; quorum malitiam detestandam si quando juxta debitum pastoralis officii exstirpare labores, ut liberius in malitia concepta perdurent, vocem protinus appellationis emittunt, ut ita, imposito tibi silentio, canis mutus non valens latrare dicaris et fautor etiam vitiorum. Quare indulgeri tibi suppliciter postulabas ut, non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, in eis possessa talia emendare. Nos igitur tibi tanquam fratri charissimo, quantum justitia sinit, deferre volentes, ne hujusmodi prætextu maleficia quæ publice interest puniri, remaneant impunita, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus quatenus, cum appellationis remedium non ad defensionem iniquitatis, sed ad subsidium innocentie fuerit institutum, si præmissi excessus et similes in his qui diocæsana

(108) Hæc desunt apud Baluzium.

(109) Adelardus seu Alardus Cattaneus, de Lendenaria vel de Adelardis, ut alii volunt, apud Veronenses nobili familia natus, canonicus Ecclesiæ Veronensis, a Lucio PP. III, anno 1183, (vel 1184) in secunda creatione cooptatus fuit inter cardinales ad titulum S. Marcelli. Veronensem vero episcopatum deinde adeptus, cardinalem S. R. E. Veronensem episcopum sine titulo obsignabat. Titulo enim carebant cardinales illi qui ad episcopalem sedem evehebantur a pontifice, et antiquum titulum amittebant. In eo omnes fuere virtutes quæ ab ecclesiastico principe optimo et sapientissimo sperari aut optari possunt. Multæ ad eum exstant Innocentii epistolæ. Obiit anno 1211, vel 1212. OLDWIN. *ad Ciacon.* t. I, col. 1119.

(110) De eo vide supra, lib. III, epist. 38, not.

(111) Vide infra, epist. 34.

(112) Ugo, sive Uguccio, trigesimus quartus Fer-

D rariensis episcopus, floruit anno 1196 et fato concessit circa annum 1212. Ughell. *Ital. sacr.* t. II, col. 576.

(113) Vide lib. III, epist. 41, not.

(114) Titulo S. Cæcilie tunc temporis insignitus erat Petrus, nobilis Placentinus, qui a Lucio PP. III, feria quarta Cinerum, anno 1185, in tertia, ex Ciaconio, ex Panvinio vero, Aubery et aliis, 1184 in secunda cardinalium creatione, tituli S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus, deinde a Clemente PP. III tituli S. Cæcilie presbyter cardinalis renuntiatus fuerat. Sub Cælestino PP. III in Sicilia, et sub Innocentio PP. III in Germania legationis munere functus est. Vita decessit sub Innocentio PP. III. Hunc ex familia Diana fuisse ex instrumentis probatur. OLDWIN. *ad Ciacon.* t. I, col. 1120.

(115) Vide lib. III, epist. 45, not.

(116) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 7.

sunt tibi lege subjecti, fuerint manifesti, cum, secundum traditiones canonicas, accusatione non indigeant manifesta, in eos qui talia perpetrarint, provocationis obice nonobstante, rigorem exercere iudicarium non omittas. Si vero adversus aliquos clericorum prædictorum, super non manifestis criminibus quæstio coram te fuerit intentata semoto appellationis diffugio, si qua interposita fuerit in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, per districtiorem ecclesiasticam huiusmodi poteris coercere. Nulli ergo, etc., concessionis, etc.

Datum, ut supra.

XXXIV (117).

EIDEM.

De argumento simili.

(Dat. ut supra.)

Tua nobis fraternitatis intimavit quod laici Veronensis diœceseos, viri etiam et feminæ, nimis disolute viventes, non verentur quæque turpia perpetrare, quibusdam maculatis hæretica fæditate, nonnullis adulteriis et usuriis, aliorumque criminum generibus variis et diversis. Quorum malitiam detestandam si quando juxta debitum, etc., in eundem modum ut supra, usque in finem.

Datum ut supra.

XXXV.

EIDEM.

De questione archidiaconi Veronensis (118).

(Dat. ut supra.)

Cum pro quæstione archidiaconatus Veronensis Ecclesiæ, de quo dilectum filium, G. subdiaconum nostrum, canonicum Basilicæ beati Petri, investierat dilectus filius, G. (119) tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim presbyter cardinalis, cum in Lombardiæ partibus legationis officio fungeretur, tu et idem G. in nostra nostris super attestationibus essetis præsentia constituti, et nobis et fratribus quæstionis ejusdem, quæ de mandato nostro fuerunt in Lombardia receptæ, fuisset aliquandiu disceptatum, tandem eodem G. omni juri, quod ex institutione facta per cardinalem prædictum et electione per canonicos Veronenses in archidiaconum Veronensem habebat, in manibus venerabilis fratris nostri Octaviani, Ostiensis episcopi et dilectorum filiorum P. (120) tituli Sanctæ

A Cæciliæ, et J. (121) tituli Sanctæ Priscæ, presbyterorum cardinalium, renuntiante omnino, tu et idem G. eorundem episcopi et cardinalium de licentia nostra vos arbitrio commisit; qui, deliberato consilio, dictum G. canonicum Veronensis Ecclesiæ instituere curaverunt, et ad augmentandos redditus ejus in ipsa Ecclesia, tantum dari eidem a te de redditibus episcopalibus præceperunt, unde centum libras Veronenses recipiat annuatim. Nos igitur, quod per prædictos episcopum et cardinales, deliberatione provida, de licentia nostra et communi fratrum nostrorum assensu dignoscitur esse factum ratum habentes, eorum arbitrium, sicut est sine pravitate prolatum et ab utraque parte sponte receptum, auctoritate apostolica confirmamus et B præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

XXXVI.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO (122), EPISCOPO NIVERNENSI (123), ET ABBATI CLUNIACENSI (124).

Quomodo procedendum sit adversus suspectos de hæresi (125)

(Laterani, iv Idus Maii.)

Accedentes nuper ad apostolicam sedem quidam burgenses de Charitate, contra venerabilem fratrem nostrum, Altissiodorensem episcopum (126), querimoniam intenderunt, asserentes quod, cum olim idem episcopus in eos tanquam suspectos de hæresi excommunicationis sententiam promulgasset, ipsi tandem ad dilecti filii nostri P. (127) tituli Sancti Marcelli presbyteri cardinalis, tunc apostolicæ sedis legati, præsentiam accedentes, juraverunt se mandatis Ecclesiæ parituros. Unde cardinalis ipse, in consilio apud Divionem habito, præsentibus multis archiepiscopis et episcopis, eos tam ab excommunicatione quam infamia prorsus absolvit et pœnitentiam eis competentem injunxit, quam ipsi postmodum humiliter compleverunt. Cumque, sicut eis injunctum fuerat, ad nostram præsentiam accessissent, de processu negotii per cardinalem eundem redditi certiores, pro ipsis venerabilibus fratribus nostris (128), Eduensi (129) et bonæ memoriæ Matisconensi (130), episcopis, et tibi, fili ab-

(117) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 7.

(118) Vide notas ad epistolam 31;

(119) Vid. lib. III, epist. 38 not.; epist. 41, not.

(120) Vid. lib. V, epist. 31, not.

(121) Vid. lib. III, epist. 45, not.

(122) De Bituricensi archiepiscopo vide lib. III, epist. 45, not.

(123) De Nivernensi episcopo vide lib. V, epist. XI.

(124) Abbas Cluniacensis, cui hæc dirigitur epistola, erat Hugo V, qui ex abbate Rad:ngensi evasit Cluniacensis anno 1199, suo consentiente decessore (Hugone IV, de Clermont) in extremis posito. E vivis excessit, de suo monasterio bene meritus, anno 1207. Gall. Christ. t. IV, col. 1144.

(125) Super argumento, de quo hic agitur, confer. lib. I, epist. 63 et 99, et lib. X, epist. 206.

(126) Lib. III, epist. 20 not.

(127) Lib. III, epist. 20 not.

D (128) In apographo Conti additur, *Cabilonensi*.

(129) Galterius II, qui et Gauthierus et Gautierus nuncupatur, electus est episcopus Eduensis anno 1189, ac magna cum pietate 33 annis pedum tenuit. Obiit anno 1222, Kal. Maii Gall. Christ. t. IV, col. 397.

(130) Erat is; Raynaldus (*de Vergy*), antiqua et nobili in comitatu Matisconensi stirpe natus, qui et Reginaldus et Renaudus. Parentes habuit Guidonem Vergæii dominum et Adelaidem de Bellomonte. Ex præcentore Matisconensis Ecclesiæ, ad eandem gubernandam electus anno circiter 1186, eam usque ad annum 1198 vel 1199 rexerat. Successor ei datus fuit Pontius II (*De Thoire de Villar*), ex celebri et antiqua comitum de Villariis propagine, qui electus anno 1199, annuente Innocentio PP. III, consecratus pridie Idus Januariæ, anno 1200, vitæ pæcatoris desiderio flagrans, relicta sede sua, in Carthusiam Montisruerulæ versus annum 1217 sese

has nostras curavimus litteras destinare, ut eos qui ad præsentiam nostram accesserant, denuntiaretis auctoritate nostra catholicos et fideles, nec permetteretis eos ab aliquo super erroris infamia propulsari, dummodo nihil de cætero contra fidem catholicam machinentur opere vel sermone. Mulieres autem quasdam de Charitate, quæ pro simili causa nostro se conspectui præsentarant, et nos eis feceramus beneficium absolutionis impendi, senes quoque ac valetudinarios et mulieres, quos hæc infamiae nota resperserat et propter hoc fuerant vinculo excommunicationis astricti, vestræ discretioni commisimus, ut statueretis de ipsis quod videretis secundum Deum et fidem catholicam statuendum. Verum dictus Altissiodorensis episcopus nec sic ab eorum molestatione desistens, contra eos primo ad venerabiles fratres nostros, Parisiensem, Suessionensem (131) et Silvanectensem (132) episcopos, secundo ad dilectos filios decanum Parisiensem (133), magistrum scholarum Aurelianensium et magistrum P. Werel, litteras impetravit. Cum autem secundi iudices, attendentes quod per litteras directas ad ipsos primæ non fuerant litteræ revocatæ, burgenses ipsos a jurisdictione sua penitus absolvissent, intelligentes burgenses ipsi quod idem episcopus malitiose ageret contra eos, cum, ut gravaret famam eorum, ad diversos iudices litteras impetraret, ne causam prosequeretur postmodum coram ipsis, ad nostram audientiam appellarunt. Superveniens autem supradictus episcopus proposuit ex adverso quod cum olim prædicti burgenses super hæretica pravitate fuissent mala fama respersi nec ipsis se voluissent conspectui præsentare, qui propter hanc causam frequenter ad villam eorum de Charitate cum multis viris religiosis accessit, in eos excommunicationis sententiam promulgavit; tandem vero ad villam eandem, propter hoc, bonæ memoriæ Senonensem archiepiscopum (134) cum quibusdam suffraganeis ejus adduxit; sed burgenses ipsi eorum præscientes adventum, se tunc temporis absentarunt. Archiepiscopus autem cum diem eis apud Altissiodorum assignasset, nec ipsi voluissent in ejus præsentia comparere, testes contra ipsos recepit et eos tandem tanquam hæreticos condemnavit. Et licet in concilio apud Divionem habito a legato dicti burgenses curaverint comparere, in eo tamen non de condemnatione ipsorum, sed excommunicatione solummodo fuit actum. Præterea burgenses ipsi injunctam sibi pœnitentiam non servarunt, sed factus est potius novissimus error priore deterior, cum

A participare postmodum hæreticis contra sacramentum proprium præsumpsissent. Unde cum ipsi burgenses in absolutione sua se tanquam hæreticos et publicanos petierint evitari, si mandatis Ecclesiæ non parerent et injunctam sibi pœnitentiam non servarent, excommunicari meruerant et ab omnibus evitari. Licet autem dicti burgenses proposuerint assertive, quod nec prius nec postea participassent hæreticis, sicut objectum fuerat ex adverso, tandem confessi fuerunt, quod quidam eorum, priusquam legati se conspectui præsentassent, participarant eisdem, sed postmodum ab eorum communione curarunt penitus abstinere, injunctam sibi pœnitentiam adimplentes. Verum episcopus cum instantia postulabat ut vel ipsi articulos in quibus erraverunt se fatentes errasse, proponerent in communi, vel testes reciperentur quos ipse produceret ex adverso. Cum igitur tanto in his sit sollicitus procedendum, quanto sine fidei fundamento, quod superædificatur minus imo nequaquam poterit prævalere, quia sine fide impossibile est placere Deo, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, nisi dicti burgenses publice ac distincte suum confiteantur errorem et profiteantur catholicæ fidei veritatem et juxta vestræ discretionis arbitrium sufficientem cautionem præstiterint, et satisfactionem exhibuerint, competentem testes quos idem episcopus vel alius super hæretica pravitate, hæreticorum communione, vel pœnitentia non servata vel aliis ad ipsum negotium pertinentibus duxerit producendos recipere procuretis. Et, si vobis de aliquo constiterit prædictorum, vel alio quod ad damnationem eorum sufficiat, ipsos in priorem sententiam reducatis et tanquam ethnicos et publicanos mandetis ab omnibus evitari; commonentes attentius et efficaciter inducentes principem sæcularem, ut ex quo nos quod ad officium nostrum pertinet fuerimus executi, ipse quod ad eum pertinet exsequatur, attentius provisuri, ut, si fidem diligitis, mandatum nostrum fideliter impleatis. Quod si non omnes, etc. duo, etc.

Datum Laterani, iv Id. Maii.

XXXVII.

JOVINO, MAGISTRO SCHOLARUM AURELIANENSIIUM.

De electione prioris Graciacensis.

(Laterani, Idib. Maii.)

Ecclesia Sancti Austregisili Graciacensis suo viduata priore et votis fratrum ipsius super electione facienda discordantibus invicem, tandem appellatione facta, partes ad nostram præsentiam acces-

inclusit ibique animam exhalavit religione et sanctimonia clarus, anno 1220, vel 1221. *Gall. Christ.* t. IV, col. 1074.

(131) De his duobus episcopis dictum est supra.

(132) Gaufridus II, si Dubleto fides (*Antiq. S. Dionys.* p. 259.), ex monacho et thesaurario S. Dionysii, ob insignem doctrinam et pietatem singularem electus fuit episcopus Silvanectensis versus annum 1185. Anno 1213 episcopale abdicavit onus, studio secedendi ab monasterium Caroliloci, ut videre est

apud Nangium, Albericum et Rigordum. Obiit anno 1214. *Gall. Christ.* t. X, col. 1405.

(133) Decanus Parisiensis, tunc temporis, erat Hugo I Clementis filius, ex Hersinde, Robertis Clementis toparchæ de Mees-le-Maréchal in pago Vastinensi, qui sub Philippo Augusto præcipuus fuit regni administer. Electus circa annum 1195, obiit 7 Januarii 1217. *Gall. Christ.* t. VII, col. 198.

(134) De isto Senonensi archiepiscopo vide supra, lib. III, epist. 20. not.

serunt, quibus dilectum filium L. (135), tituli Sanctæ Crucis presbyterum cardinalem, dedimus auditorem; in cujus præsentia dilectus filius magister P. de Vico, qui se a majori et saniori parte asserebat electum, taliter proponebat, quod de consuetudine Ecclesiæ Graciacensis existit ut, cum eam priore carere contingit, fratres ejusdem Ecclesiæ tres de canonicis Ecclesiæ Sancti Austregisili Bituricensis, quam tanquam matricem habent Ecclesiam et majorem, eligere ac nominare tenentur, decanus vero et capitulum ipsius majoris Ecclesiæ unum ex tribus nominatis, quem tamen voluerint, eis in priorem assignant. Accidit ergo quod, priore Ecclesiæ supradictæ defuncto, canonici ejus cœperunt de substituendo priore tractare, et cum omnes fere in ipsum magistrum P. canonicum majoris Ecclesiæ, convenirent, decanus (136) suus, qui ex familiari odio prosequabatur eundem, cœpit multis modis laborare qualiter posset impedire promotionem ipsius, quosdam ex canonicis minoris Ecclesiæ precibus, quosdam minis studens revocare a proposito jam concepto. Sed major pars per ipsum magistrum suæ prævidens utilitatem profuturam Ecclesiæ, in suo constanter perseveravit proposito, et ipsum magistrum, convocatis his qui vocandi erant, secundum consuetudinem minoris Ecclesiæ in priorem unanimiter nominavit, et nominationem illam majoris Ecclesiæ capitulo præsentata, pars major ipsi nominationi favorem præbuit pariter et assensum, sicut idem magister per decreta, utriusque canonicorum Ecclesiæ subscriptionibus insignita, evidenti nitentur argumento probare; et licet quidam malitiose ab illorum voluntatibus dissentirent, nil tamen rationabile prodebant, quare illius contrarietate nominationi deberent. Unde cum majoris partis haberet assensum, electio ejus stare debebat, etiam non obstante contradictione paucorum. Propter quod idem magister electionem suam confirmari petebat, multas ad hoc rationes et allegationes inducens. Dilectus vero filius A. prædictæ majoris Ecclesiæ canonicus, quantum ad consuetudinem minoris Ecclesiæ ac majoris, ejusdem magistri narrationi concordans, taliter proponebat e contra quod, cum minoris Ecclesiæ priore defuncto, fratres ipsius super electione seu nominatione tractaturi prioris in capitulo sapius convenissent, quidam eorum ad eligendum vel nominandum priorem nullatenus voluerunt procedere cum effectu. Verum cum jam ventum esset ad circa finem sex mensium, qui electioni faciendæ a Lateranensi concilio præfiguntur et canonici minoris Ecclesiæ viderent tempus effluere, ne jus suum ad

A majorem Ecclesiam transferretur, tandem in capitulo convenerunt; cumque diutius super electione tractassent, quidam eorum, quinque videlicet, in ipsum A. et duos alios canonicos Ecclesiæ convenere majoris, præsentibus aliis nec contradicentibus, uno tantum excepto, qui ex nostra et diocesani sui parte prohibuit ne aliqua, nisi de communi consensu, electio seu nominatio fieret. Prædicti vero quinque se ac sua et electionem suam protectioni sedis apostolicæ supponentes, sub appellationis emissionem terminum præfixerunt, quo appellationem prosequerentur emissam. Quo facto, tam ipsi quam alii qui præsentibus erant, nec contradixerant electioni eorum, a capitulo recessere; ipsi vero quinque electionem suam decano et capitulo majoris Ecclesiæ, ad quos electionis approbatio vel reprobatio pertinebat, unanimiter præsentantes, unum ex tribus nominatis sibi conferri, et in priorem præfici postularunt, appellationem quam fecerant innovantes, ne quis contra electionem eorum præsumeret aliquid attentare; sed ille solus qui, sicut superius est expressum, inhibuit ne aliqua electio seu nominatio fieret, nisi de communi consensu, prohibuit iterato ne illorum approbaretur electio et adjecit tunc primo, quod secum in hac prohibitionem consortes habebat, illos videlicet qui ad electionem seu nominationem trium voluntates suas exprimere nec electioni contradicere voluerunt. Ad quorum inquirendas diligentius voluntates, decanus et capitulum utrique parti jus suum illæsum conservare volentes, diem illis assignare curarunt, ad quem communiter accedentes, si scirent, contra electionem impedimentum canonicum allegarent. Qui convenientes ad diem, cum quinque qui, sicut superius enarratur, elegerant, electionis suæ confirmationem ab ipsis decano et capitulo cum instantia postulerent, et pars esset altera requisita si quid vellet contra electionem prædictam objicere, prædictus magister P. inhibuit ne ibi super electione inquiretur ulterius aut etiam tractaretur, et appellationem ad sedem apostolicam interponens, se protectioni nostræ ac suos supposuit electores, tunc primo dicens quinque in ipsum de canonicis minoris Ecclesiæ consensisse. Unde idem A. electionem ipsius magistri, cum secundum consuetudinem Ecclesiæ facta non fuerit, tanquam nullam requirebat haberi et suæ tanquam canonicæ nostrum impendi favorem. Verum prædictus magister ejusdem A. narrationem asserbat destitui veritate, cum post prohibitionem et appellationem ad nos legitime interpositam tractatus ille quo se dicit cum aliis nominatum, die non

(135) Vide supra, lib. v, epist. 5. not. Verum, ex hac, de qua nunc agimus, epistola 38, inferendum videtur cardinalem istum, hoc ipso anno 1202, non autem anno 1205, prout in epistola 5, ex Oldoino, diximus, titulum mutavisse.

(136) De decanis majoris Ecclesiæ Bituricensis, circa hoc tempus, hæc tantum reperitur in Gallia

Christiana. T. II. col. 112. c. XIV. Adamus Braons, c. an. 1198, in charta Calloviensis monasterii, et c. an. 1200.

c. XV. Archambaldus, anno 1202. Inscritur c. chartario archiepiscopali et in variis actis; ab c. anno 1207 ad 1221. De eo vide in S. Guillelmo c. ad annum 1207.)

assignata, prout moris est, ad eligendum fuerit A celebratus et illa qualiscunque nominatio ratione multiplici reprobanda, facta tantummodo fuerit a duobus, cum unus illorum qui nominationem de illo fecerunt R. de Burgonovo videlicet, prius præbendam suam spontanee resignarit, unde vocem habere non potuit nominandi. Cum igitur hæc et alia multa fuissent ab utraque parte in ejusdem cardinalis præsentia recitata et ipse nobis ea fideliter retulisset, quia nobis plene non potuit de veritate constare, discretioni tuæ, de utriusque partis assensu, per apostolica scripta mandamus quatenus de utriusque nominatione diligenter inquiras, et si neutram earum canonicam et de persona idonea celebratam fuisse cognoveris, capitulo (137) minoris Ecclesiæ apostolica auctoritate injungas, ut infra B quindecim dies ad nominationem canonicam de persona idonea faciendam procedant, eam capitulo majoris Ecclesiæ, sicut est de consuetudine, præsentantes, qui eam, nonobstante decani sui absentia, cum Bononiæ morari dicatur, auctoritate nostra (138), [sublato appellationis impedimento, confirmant; aut tu, eis forsan nolentibus confirmare, confirmes. Si vero capitulum minoris Ecclesiæ non potuerit, siue noluerit ad nominationem habere processum, aut talem fecerit quæ merito debeat reprobari, tu, auctoritate nostra] suffultus, nullius contradictione vel appellatione obstante, eis in priorem de persona idonea providere non tardes. Contradictores, etc. Testes, etc. nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint præter assensum partium, etc.

Datum Laterani, Idibus Maii.

XXXVIII (139).

ARCHIEPISCOPI, EPISCOPI, ET ALII ECCLESiarUM
PŒLATIS, COMITIBUS, BARONIBUS, CIVIBUS, ET ALIIS
PER REGNUM SICILIÆ CONSTITUTIS.

De causa Walteri Brenensis (140).

(Laterani.)

Opera testimonium perhibent veritati et nostri animi puritatem actionis sinceritas manifestat, quæ abscondita cordium publicat et consilia etiam occulta revelat. Nostis etenim omnes et singuli, qualiter pro charissimi in Christo filii nostri, Siciliæ regis illustris, honore ac regni quiete, nec personis fratrum et consanguineorum nostrorum pepercerrimus hactenus, nec onera vitarum expensarum,

(137) Post hanc vocem hæc leguntur in Apographo Conti: *Majoris Ecclesiæ representantes, confirmandam ab illis, sicut ad eos de jure noscitur pertinere. Quam si ipsi non duxerint confirmandam, tu eam, nihilominus, confirmare procures. Alioquin, utraque cassata, capitulo.*

(138) Quæ hic uncis inclusa sunt, in Apographo Conti desunt.

(139) Primum indicata a Raynaldo, anno 1201, § 40, deinde relata, sed non integra, apud eundem Raynaldum, an. 1202, § 1. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt. Videnda etiam Gesta Innoc. cap. 25 et 33.

(140) De argumento epistolæ hujus vide Gesta

sed regni necessitatibus in rebus subvenerimus et personis, opponentes nos murum pro eo ascendentibus ex adverso et tam intra regnum quam extra iniquorum consiliis obviantes. Nec fuit labor noster inanis, sed in tantum profecimus, Domino faciente, quod hodie plene fuisset regno tranquillitas restituta, nisi hostem dejectum familiaris inimicus erigere præsumpsisset et in gremio regis fovere serpentem et in domini sui excidium servum furentem armare. Cum autem dilectus filius, nobilis vir Walterus, comes Brenensis, ad nostram præsentiam accessisset, verentes ne regis et regni hostibus adhæreret, fieretque novissimus error pejor priore, si non posset in jure suo favorem apostolicum obtinere, memores ejus quod legitur, *Arma tenenti omnia dat qui justa negat*, recognovimus ipsi jus suum et eum ad regis obsequium duximus admittendum; ne, si aliter ageremus, videremur obviare justitiæ veritati que resistere. Est enim in partibus vestris notorium et fere omnibus manifestum, qualiter H. quondam imperator, cum W. filius inclytæ recordationis regis Tancredi ipsi se reddidit, ei et hæredibus ejus principatum Tarenti et Liti concesserit comitatum. Nostis autem, quod idem W. et sorores ipsius in nullo penitus deliquerunt, per quod deberent facta sibi concessione privari, cum ætatis beneficio excusentur. [Recepimus ergo ab eodem comite super crucem et Evangelia publice juramentum, quod nec per se nec per alium quidquam contra personam vel coronam regiam attentabit, sed potius hostes regis et regni, nominationem autem Marcowaldum, Diubuldum et fratrem ipsius Oddonem de Laviana et ejus germanum viriliter impugnavit. Quod ipse fideliter exsecutus, bis, concedente Domino, mirabiliter obtinuit de Diubuldo triumphum, et prostratis multis ex fautoribus ejus, Oddonem de Laviana et Sa. Diubuldi germanum, cum quibusdam aliis adhuc detinet vinculis alligatos. Volentes igitur per eum regi et regno plenius subvenire, ipsum contra Marcowaldum in Siciliam destinamus, sperantes in Domino quod desideratam de ipso victoriam citius assequetur. Licet autem usque adeo in obsequio regis et regni jam eluceat fides ejus, ut de puritate intentionis ipsius nullus penitus debeat dubitare, ut tamen omnis penitus suspicio sopiatur, dilectum filium R. (141) tituli Sanctorum Marcellini et Petri pre-

Innocentii, cap. 25.

(141) Don Rofredus seu Rofridus, de Insula, Campanus, patria Arpinas, monachus et abbas quinquagesimus secundus Casinensis, a Cœlestino PP. III, anno 1194, in prima, ex Ciaconio, vel, ex Panvinio, post annum 1193, in tertia creatione, tituli SS. Marcellini et Petri presbyter cardinalis renunciatus est: vir ingentis plane consilii et admirandæ sapientiæ ac fortitudinis; adeo Henrico imperatori acceptus, ut ab eo sancitum fuerit ne principes viri per Italiam, quicumque ipsum quoquo pacto læsisent, de reditu in gratiam tentarent vel sperarent, nisi Rofredo deprecatore apud eum niterentur. Legatione functus est in regno Siciliæ cum Jacobo co-

sbÿterum cardinalem, apostolicæ sedis legatum, et nobilem virum Jacobum, consobrinum et marescalcum nostrum, in Siciliam duximus dirigendos, concessa eis plenaria potestate ut gerant in illis partibus vices nostras et personam regiam, si de Marcowaldi manu fuerit liberata, faciant per familiares regios fideliter custodiri. Comiti etiam dedimus in mandatis, ut procedat juxta dispositionem eorum, et ipsorum statutis humiliter acquiescat. Speramus enim quod marescalcus ipse, sicut olim strenue contra Marcowaldum se habuit, sic nunc etiam prudenter et discrete procedet et regiam in omnibus tuebitur dignitatem. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus marescalcum ipsum, sicut personam nostram, recipientes hilariter et honorifice pertractantes, ei et legato prædicto sicut nobis humiliter intendatis et cum eis præterito, et, ad mandatum eorum contra excommunicatum et perfidum Marcowaldum assistatis comiti memorato viriliter et potenter: mandatum apostolicum taliter impleturi, quod in hoc appareat plenius fides vestra et constantia vestra fiat omnibus manifesta; scituri quod honorem eidem marescalco

mite, consobriño et marescalco Innocentii PP. III, magistro statituario et capitano Apuliæ Terræque Laboris. E vivis ereptus est anno 1208 vel 1209 vel 1212; male enim de hoc inter se concordant Aubery, Marcus Antonius Scipio et Ciaconius. Oidoin. ad Ciacon. t. I, col. 1160.

(142) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 2, ubi ad *Petrum episcopum, regium familiarem ac Panormitanum archiepiscopum*, directa dicitur; edita apud Rocchum Pirrum (*Sicil. sacr. t. I, p. 140*).

(143) Apud Baluzium, B., apud Raynaldum vero, ut jam diximus, *Petro* directa legitur, male utrobique; archiepiscopo enim Panormitano electo, ad quem hic scribit Innocentius, nomen erat *Parisius*, si fides Roccho Pirro qui, vulgata pontificis Epistola, Parisii nomen expressit, fretus auctoritate duorum *FridERICI* Siciliæ regis, postmodum imperatoris eo nomine II, diplomatam in gratiam *Parisii Panormitani* adhuc *electi*, quorum unum anno Domini *Inca: n. 1210, mense Januario, xiv ind. regni vero domini: FridERICI, Dei gratia gloriosissimi regis Siciliæ, duxis Apuliæ et principis Capuæ*, anno 13 datum, alterum vero anno 1211, mense Octobri, etc. Successerat Parisius Gualterio III, de Polena seu de Paleariis, magno Siciliæ cancellario, quem ex episcopo Trojanensi Cencius, tituli S. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, ad Panormitanam sedem anno 1200 (post Bartholomæi, Gualterii decessoris, obitum) evexerat. Gualterii translationem ægre tulit pontifex, qui faciendam capitulo Panormitano electionem mandaverat suumque animi dolorem acerbis ipsi Cencio litteris significavit, quas inter Decretales Innocentii, lib. 1, tit. 30, de officio legati, cap. 3 et 4, videre est, sed mutilas; integras vero apud Rocchum Pirrum, qui et illas ipse ex Antonio Augustino, episcopo Herdensi (*Antiq. Collect. Decret. tit. 3, de officio legati, c. Nisi specialis*) de promptas refert. Displicuerat præsertim pontifici, quod, antequam a se postulatio Gualterii admissa et pallium concessum ipsi fuisset, archiepiscopi nomen ille assumpsisset et tam in spiritualibus quam in temporalibus ministrasset. Cencium autem rei gestæ prævenire cœpit: ut vero, a se culpam demo-

impensum reputabimus nobismetipsis exhibitum, et pro eo vobis et vestris curabimus, dante Domino, magnifice respondere. Si quis autem, quod non credimus, eum inhonorare præsumeret, præsumptionem ejus, tanquam in nostram et regiam injuriam redundantem curaremus graviter vindicare.

Datum Laterani.

XXXIX. (142)

P. (143) EPISCOPO, IN ARCHIEPISCOPO PANORMITANUM ELECTO, REGIO FAMILIARI, ETC.

Ut Walterum Brenensem adjuvet.

(Datum....)

Non potest facere filius nisi quod patrem videbit facientem, nec arbor bona faciet fructus malos. Sane bonæ memoriæ Walterus (144), Panormitanus archiepiscopus, qui te sibi adoptavit in filium, qui et parvulo prius lac potum tribuit et non escam, et crescenti scientiæ panem fregit, et majori tandem cibum solidum ministravit, ut in te mortuus quoque viveret et suam imaginem expressius figuraret, in corde docili mores proprios digito suo scripsit et sic sigillo suo ceram adhuc rudem impressit, ut adhuc etiam eum recte intuentibus repræsentet. Noverat etenim tanquam doctus, quia *quod nova testa capit,*

liretur, jure pontificiæ legationis id fieri utcumque potuisse allegabat, ac demum, ne honoris jacturam pateretur, Innocentium orabat emixe ut Gualterii translationis auctor ipse fieret. Rescripsit pontifex eas litteras quas in collectione Baluziana reperire non est, sed quæ exstant inter Decretales, lib. 1, tit. 8, de auctoritate et usu pallii, cap. 3; pro legati tamen reverentia, concessit ut Gualterius Panormitanæ Ecclesiæ procuracionem tam in spiritualibus quam in temporalibus gereret, sic tamen ut se, sicut prius, Trojanum episcopum appellaret et, si vellet, Panormitanæ Ecclesiæ procuratorem vel ministrum. Haud multo post, dedignante hujusmodi gratiam Gualterio, Catanensi Ecclesiæ ipsum, post obitum vel abdicationem Rogerii episcopi, præseose voluit; Panormitanæ vero metropoli Parisium, quæ sedisse usque ad annum saltem 1211, ex instrumentis jam laudatis compertum est. Vide *Gesta Innocentii*, § 19; Roc. Pir. *Sicil. sacr. t. I, p. 136*, et t. II, p. 32. Fatendum tamen est Raynaldo Panormitanum electum, de quo agitur, Petrum vocanti concinere auctorem Gestorum Innocentii, qui (cap. 36, circa finem) Præsulem, Panormitanæ Ecclesiæ in locum Gualterii de Polena suffectum, Petrum diserte nominat et eundem Mazariensem quondam episcopum fuisse tradit. Verum in tota Mazariensium episcoporum serie nullus nec Parisius nec Petrus comparet, nullus quoque Mazariensis antistes qui ex illa episcopali ad metropolitanam Panormi sedem translatus fuerit. Utcunque est, potior nobis videtur instrumentorum auctoritas quæ Pirro aperte favet.

(144) Qui vocatur hic, bonæ memoriæ Walterus, erat Gualterius alter, Panormitanus archiepiscopus II, natione Anglus, qui Panormitanenses adeptus infulas, anno 1169, eas 25 circiter annos tenuit, et anno circiter 1194 ad cælum evolavit. Vir a Gualterio de Polena, de quo fusiis in nota superiori egimus, nimium diversus; morum probitate, multiplici eruditione et in omni litteratura plurimum commendatus. Vide Ptiseum, tom. I, de rebus Anglicis, ætat. 12, de illustribus Angliæ scriptoribus; et *Sicil. sacr. t. I, p. 121*.

inleterata sapit; et ideo, ne acereset quod vasi quis infunderet non sincero, vas tui pectoris adhuc crescens non permisit nisi redolenti incerniari [sic] liquore, nec massam terrenam passus est malitiæ aut nequitiae corrumpi fermento, sed immunem eam ab omni contagio conservavit. In bonam quoque olivam plantam inseruit, quam plantavit, ut fierent tandem filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ, ac tu Romanam Ecclesiam, sine cujus rore non poteras roborari, non impinguares oleo peccatoris, sed exultationis oleo irrigares, et ei tam multitudinem quam plenitudinem tuorum fructuum devoveres. Nunc ergo sicut in moribus, sic etiam in cathedra succedens eidem, in devotione sedis apostolicæ ipsius te demonstrans hæredem, eligens non solum persecutionem pati propter justitiam, sed malens etiam pro Ecclesiæ Romanæ reverentia exsulare, quam habitare in tabernaculis peccatorum; verum quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in tribulatione amplius dilatari, et sicut aromata melius flagrant, sic plures currunt in odorem unguentorum tuorum, dum æstus persecutionis ea in te cogit amplius æstuaræ. Oleum enim effusum nomen tuum. Ecce siquidem usque adeo fecit tecum Dominus in tentatione proventum, ut non solum familiares et domestici te sequantur, sed illi etiam qui sunt foris, eloquentiæ tuæ dulcedine, ab eo qui ad illos foras exierat recedentes, ad commonitionem tuam, ad mandatum nostrum humiliter redierint, et devote a nobis consolationis remedium et salutis angelum expectantes. Factum est autem, Domino concedente, ut in litterarum tuarum susceptione, dilectus filius, nobilis vir Walterus, comes Brenensis, apud nos præsens existeret et tam litterarum ipsarum tenorem quam nostram intelligeret plenius voluntatem. Ei ergo sub quanta potuimus districtione mandavimus ut, postpositis sollicitudinibus aliis, ad iter protinus se accingat et in Siciliam in regis et regni subsidium transfretare festinet. Ipse autem mandatum apostolicum, licet videretur initio nimis grave, ut, dimissis propriis, aliena negotia procuraret, humiliter tamen et devote recepit et se promisit illud celeriter et hilariter impleturum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus de auxilio Dei et ejusdem comitis adventu securus, in inceptæ devotionis fidelitate persistas; quoniam in proximo desideratum diutius regis et regni salutare videbis, quod Domi-

nus, pro illorum salute qui de ipsius miseratione confidunt, misericorditer et mirabiliter præparavit. Tu autem de plenitudine gratiæ nostræ securus, nec movearis in aliquo nec turberis, nec qualibet occasione præsumas, ut quod per nos laudabiliter est inceptum velimus relinquere inexpectum. Scribimus autem Saracenis, prout eis scribi per tuas litteras postulasti.

Datum, etc.

XL (145)

AUTISSIODORENSI EPISCOPO (146).

Quid clericorum nomine intelligantur et qui censeatur decedere intestati.

(Laterani.)

[Cum tibi de benignitate sedis apostolicæ sit indultum quod ordinatio rerum clericorum ab intestato decedentium libere in tua potestate ac dispositione permaneat, volens omnem materiam scandalii remove, quod aliquando inter te et tuos canonicos est subortum super duobus (147) nos consulere studuisti (148).] Primo, an appellatio vocabuli clericorum tani ad canonicos quam ad non canonicos extendatur; secundo, an illi qui in dispositione et voluntate alterius suam committunt ultimam voluntatem, nil per se penitus ordinantes nec determinantes quid, cui loco vel personæ conferri debeat, dicantur decedere intestati. Primæ igitur [consultationi tuæ duximus respondendum quod appellatio clericorum non solum alios, sed etiam canonicos comprehendit (149). In secunda vero dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositione committit, non videtur decedere intestatus (150).

Datum Laterani.

XLI (151).

EPISCOPO NOVIOMENSI (152).

Quomodo procedi oporteat cum agitur de proprietate.

(Laterani, v Kal. Junii.)

[Pastoralis officii] debitum sollicita mente prosequeris, cum justitiæ zelo succensus, super dubiis juris articulis per apostolicæ sedis oraculum, a qua tuæ pendet jurisdictionis auctoritas, responsum humiliter expetis et devotus expectas; ne forte nova opinionum varietas aut juris expositio varia novitate distincta, non juris effectum pariat, sed justitiæ potius defectum inducat. [Sane, sicut nobis per tuas litteras (153) intimasti, contingit aliquando ut, cum is qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatores in causam, inter ipsa juris auspicia requisitus quo malit experiri iudicio; litem proprietatis

cap. 5. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(152) Erat is, Stephanus I, Gualtero de Villebeon, Franciæ camerario et Avelina domina Nemorosii natus. Factus est episcopus anno saltem 1182; anno 1193 in Daniam profectus est oratum regi Canutum III, nomine Philippi Augusti, Francorum regis, ut Ingeburgem sororem illi collocaret conjugem, quod obtinuit. Obiit anno 1221. *Gall. Christ.* t. IX, col. 1005.

(153) Hæc in Decret. desunt ut infra quæ cursivo caractere notantur.

(145) Relata vel potius, tantummodo indicata in Decretalibus, primum, lib. III, tit. 26, *De testamentis et ultimis voluntatibus*, cap. 13; deinde, lib. V, tit. 40, *De verborum significatione*, cap. 17. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(146) Vid. lib. III, ep. st. 20, not.

(147) Hæc desunt in Decretal.

(148) Hæc exstant libro V Decretalium, loc. cit.

(149) Hæc etiam eodem libro V, loc. cit.

(150) Hæc ultima exstant libro III, loc. cit.

(151) Relata, sed non integra, in Decretalibus, lib. II tit. 12, *De causa vossessionis et proprietatis*

ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem. Cum autem adeo fuerit in causa processum ut testes sint hinc inde producti, novum iudicium super possessorio nititur inchoare,] dicens, quia non videtur possessorio renuntiare iudicio qui rem cœperit vindicare, cui ex adverso resistitur, quia dum querelam proprietatis sponte proposuit, præiudicium sibi fecit in quæstione possessionis, quam secundum juris ordinem prius proponi licuit et debuit terminari. Quid igitur in his statuendum sit, tua fraternitas requisivit. Nos autem consultationi tuæ taliter respondimus, quod possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renuntiatum sit aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest ab eo qui rem cœperit vindicare, cum legali sit provisione statutum, eum qui fundum vindicaverit ab eo, cum quo interdicto Unde vi, potuit experiri, pendente iudicio interdictum posse nihilominus intentari, aliis possessoriis iudiciis suo robore duraturis, quæ vindicationem domini sui natura præcedunt. Si vero renuntiatum fuerit seu conclusum, ut jam possit proprietatis causa diffinitivæ sententiæ calculo terminari, ne lites litibus inculcentur et via possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio non erit utendum, nisi iudex qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex justa causa viderit expedire, puta cum ex perspicuis iudiciis facile arguitur iniquitas invasoris et spoliato casu seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem. His igitur et aliis causis inspectis quæ continent æquitatem aut juste moverint animum iudicantis, postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus.

Datum Laterani, v Kal. Junii.

XLII (154).

CAPITULO SIPONTINO.

De dignitate et auctoritate archiepiscopi Sipontini.

(Laterani, viii Kal. Junii.)

In litteris bonæ memoriæ Alexandri papæ, prædecessoris nostri, perspeximus contineri, quod olim Garganici canonici suam ad eum querimoniam detulerunt, asserentes quod, cum in privilegiis prædecessorum ipsius, Sipontinæ et Garganicæ ecclesiæ archiepiscopo scriberetur, ipse, Garganica ecclesia de privilegio suo subtracta, scripserat archiepiscopo tantum Ecclesiæ Sipontinæ. Insuper ad suggestionem vestram in privilegio ipso quædam subtrahi fecerat et quædam apponi, quæ prædecessorum eius privilegia minime continebant. Præterea postulabant ab eo, ut, cum Sipontina et Garganica Ecclesia duæ

A sedes archiepiscopales existerent, in Cœna Domini chrisma confici faceret in utraque, ac ex his qui præficerentur Ecclesiæ Vestanensi pastores, unum in Sipontina et alium in Garganica præciperet consecrari. Cumque idem prædecessor noster tam Sipontinis canonicis, qui tunc erant, quam Garganicis mandavisset ut cum privilegiis prædecessorum ipsius et præsertim felicitis recordationis Eugenii papæ, cui Garganici multum videbantur inniti, ejus se conspectui præsentarent, utraque partium suæ propter hoc ad eum nuntios destinavit. Eis ergo in ipsius præsentia constitutis, felicitis recordationis Benedicti, Paschalis et Eugenii privilegia diligenter inspexit, ex quorum tenore manifeste cognovit Ecclesiam Sipontinam tantummodo sedem archiepiscopalem existere, cum eosdem prædecessores nostros

B non nisi archiepiscopum ecclesiæ Sipontinæ in eisdem privilegiis nominasse constaret. Privilegium vero ejusdem Eugenii papæ abrasum et corruptum in quadam sui parte liquido deprehendit, quia cum in titulo ejusdem privilegii fuisset tantummodo positum *Archiepiscopo Ecclesiæ Sipontinæ*, ultima syllaba dictionis ipsius abrasa fuerat cum præcedente vocali, duabus præcedentibus syllabis dictionis ejusdem remanentibus integris, et G. (155) litteræ superposita linea titulari, Joco ejus quod abrasum fuerat, hæc dictio *Garganico* erat sub brevitate notata. Ex sequentibus etiam manifeste perpendit privilegium ipsum in prædicta tantummodo fuisse parte falsatum, cum, licet in titulo ipsius privilegii hæc dictio *Garganico* quocunque modo fuisset vitio falsitatis inserta, inferius tamen non recipiebatur sub protectione apostolicæ sedis nisi Ecclesia Sipontina, Garganica ei tanquam subdita confirmata. Inspexit quoque scriptum bonæ memoriæ Benedicti papæ, cujus tempore in ecclesia vestra sedes archiepiscopalis fuerat constituta et ex tenore ipsius quem Garganici pro se facere reputabant, comperit manifeste tantum Ecclesiam vestram archiepiscopalem sedem fuisse constitutam ab ipso, cum ipse Leonem (156), quondam Sipontinensem archiepiscopum, non in Sipontinam et Garganicam, sed in Sipontinam tantum Angeli obtentu se assereret promovisse. In privilegio quoque prædicti Paschalis reperit contineri quod ipse inter alia Vestanensem episcopatum ecclesiæ Sipontinæ concessit, de Garganica non habita mentione. In alio etiam privilegio ejusdem Paschalis habebatur expressum, quod ipse oblationes ecclesiæ beati Michaelis Alberto (157), quondam Sipontino archiepiscopo, confirmavit. Idem igitur Alexander, prædecessorum suorum

(154) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 12. Relata vero integra apud Ughellum, *Ital. sacr.* t. VII, col. 1126.

(155) Sic legitur in Apog. Conti; apud Baluz. deest littera initialis.

(156) Leo, primus Sipontinæ sedis archiepiscopus factus a Benedicto PP. IX; qui sedere cepit anno 1034, usque ad annum 1044. Hoc itaque tempore sedes Sipontina archiepiscopali dignitate

exornata est. Ughell. *Ital. sacr.* t. VII, col. 1116.

(157) Albertus, ex monacho S. Savini de Placentia ordinis S. Benedicti, presbyter cardinalis ab Urbano II creatus anno 1097, evasit deinde archiepiscopus Sipontinus, teste Ciaconio. Obiit anno 1116. Ughell. *Ital. sacr.* t. VII, col. 1119. Notandum vero hunc Albertum inter cardinales ab Urbano PP. II creatos, apud Ciaconium, frustra requiri.

inhærens vestigiis, cum Garganici nihil penitus A probavissent in privilegio ejus positum fuisse vel demptum, nisi quod supradicti Eugenii papæ privilegium continebat, tam ipsorum quam dictorum prædecessorum suorum privilegia confirmavit, statuta de consilio fratrum suorum non duas sed unam tantum archiepiscopalem sedem existere, videlicet Ecclesiam Sipontinam, et ne de cætero Sipontinus et Garganicus, sed Sipontinus archiepiscopus solummodo diceretur; chrisma quoque confici et Vestanensem electum per archiepiscopum consecrari in Ecclesia Sipontina decrevit, secuti bonæ memoriæ G. (158), archiepiscopus Sipontinus, Maragdum (159) Vestanensem electum in eadem ecclesia consecravit. Subjunctum autem scriptum suum in archidiaconatu et aliis dignitatibus, si quæ olim canonicè concessæ fuerant Ecclesiæ Garganicæ sæpius nominatæ, aliquod ei præjudicium generaret, et licet bonæ memoriæ Lucius papa, prædecessor noster, prædecessoris sui sententiam confirmasset, Garganici tamen sententiæ non parentes, tempore felicitis recordationis Urbani papæ, prædecessoris nostri, sopitam controversiam suscitaverunt, dicentes quod vos verum privilegium sæpediti Eugenii papæ præsumperatis infringere ac aliud falsum confingere in Ecclesiæ Garganicæ detrimentum; et ut non per vos, sed per eos videretur falsitas procurata, tres litteras ultimas hujus dictionis, *Sipontino* de privilegio falso feceratis abradi, et hanc dictionem, *Garganico*, loco earum apponi. Unde idem Ur-

(158) Tres reperiuntur Sipontini archiepiscopi quos æque initiali G. designare potuit Amanuensis. Temporibus enim Alexandri PP. III, memorantur, primus Gifredus, qui et ipse Sifredus vel Sigifredus aliquando nominatur; secundus, Gerardus Veronensis, qui ex archiepiscopo Spalatrensi, ab ipso Alexandro PP. III, post decessum Gifredi, factus est Sipontinæ ecclesiæ archiepiscopus, cum administratione Ecclesiæ Spalatrinæ, in eaque mortuus est circa annum 1175; tertius, Gerardus alter, qui una cum suffraganeo suo Simeone, Vestano, interfuit Lateranensi concilio sub Alexandro PP. III celebrato anno 1179. Ughellus (*Ital. sacr. t. VII, col. 1120*) de Gifredo hic agi diserte refert, ex synchronismo quidem Maragdi episcopi Vestanensis. Sed non certo satis fultus argumento, nescimus. Vid. not. seq.

(159) De Maragdo Vestanensi episcopo, nihil aliud, præter testimonium in hacce Innocentii epistola exhibitum reperiri potest. Eum distinguendum putat Ughellus (*Ital. sacr. t. VII, col. 1179*) ab altero ejusdem Ecclesiæ Præsule N. qui de Simonia convictus et ab Alexandro PP. III, circa annum Domini 1168, depositus dicitur, ab anonymo auctore in Vita istius pontificis, quæ ms. in bibliotheca Aniciana B. M. abbatis Constantini Cajetani, tempore ipsius Ughelli, asservabatur. Sed, pace ejus dixerim, nihil obstat quo minus de ipso Maragdo apud istum auctorem agatur.

(160) Vocabatur iste Raynaldus, qui ex monacho Cassinensi primum episcopus Cajetanus, deinde Barenensis archiepiscopus, ab Alexandro PP. III, anno 1171, renuntiatus est. Vixit secunda integritatis fama, annos 16, menses 11; versari desiit inter mortales, die 4 Februarii, anno 1188. Ughell. *Ital. sacr. t. VII, col. 880*.

(161) De episcopis Melphiensibus, qui, temporibus Urbani PP. III, id est annis 1185, 1186 et 1187

banus bonæ memoriæ Barensi archiepiscopo (160) et Melphiensi (161) et Trojano (162) episcopis, per apostolica scripta mandavit ut a canonicis Sancti Angeli requisiti, ab his quos ipsi exprimerent nominatum, veritatem diligenter investigare curarent super privilegiis, quæ vos dicebamini vel falsasse vel incidisse in ecclesiæ Garganicæ detrimentum. Verum, quamvis archiepiscopus et episcopi memorati quamplures testes receperint productos ab eis, interveniente tamen obitu tam ejusdem Urbani quam sanctæ memoriæ Gregorii successoris ipsius et guerris in Sicilia regno subortis, non fuit amplius tunc processum. Deinde, cum Garganici depositiones testium receptorum bonæ memoriæ Cælestino papæ, prædecessori nostro, præsentare curassent, B ipse illas recipere noluit, sed potius latam a supradicto Alexandro papa sententiam confirmavit et Garganicis super prædictis omnibus perpetuum duxit silentium imponendum. Tandem, cum partes ad nostram præsentiam accessissent, exhibitas nobis depositiones testium prædictorum fecimus publicari; sed post disceptationem longam hinc inde præmissam, vester proposuit procurator quod in personas testium ab altera parte productorum vellet opponere, ac eas objectu quorundam criminum reprobare. Quare, nos partium parcentes laboribus et expensis, bonæ memoriæ Melphiensi (163), et venerabili fratri nostro Vigiliensi (164) episcopis dedimus in mandatis ut, cum neutra partium ante publicationem testium se velle in personas eorum excipere prædixisset, ab

C pastorali munere fungi potuerunt, hæc apud Ughellum, *Ital. sacr. tom. I, col. 997*:

« IV. Rodolphus in concilio Laterano, sub Alexandro PP. III, inter Romanæ provinciæ episcopos reperitur subscriptus anno 1179:

« V. Guillelmus confirmationem omnium jurium, possessionum, etc. a Cælestino PP. III, anno 1193, obtinuit. »

(162) Episcopus ille, qui temporibus Urbani PP. III, Trojanenses infulas gerebat, erat verisimiliter Elius, alias Elias, de quo hæc apud Ughellum, *Ital. sacr. t. I partis signatæ col. 257*:

« VII. Elius, anno 1177, subscripsit diplomati conjugii regis Siciliae et Joannis regis Angliæ filii, mense Februario, ubi Trojanus electus dicitur. »

Successor ejus immediate, ab eodem Ughello dicitur, celebris ille Gualterus de Polena de quo jam egimus, sed ibi mendum inest in nota chronica, D anno 1155.

(163) Qui vocatur hic bonæ memoriæ episcopus Melphiensis erat vel Guillelmus, quem sedisse jam vidimus (*not. 161*), anno 1193, vel ipsius successor Jacobus, de quo hæc tantummodo apud Ughellum, *Ital. sacr. t. I, col. 998*:

« VI. Jacobus obiit circa annum 1202, de quo apud Innocentium III, lib. xv, epist. 115. »

(164) De hoc Vigiliensi præsule nihil dici potest; cum, post Amandum qui concilio Lateranensi sub Alexandro PP. III interfuit, nihil suppeditent monumenta Vigiliensis Ecclesiæ per viginti supra centum annorum spatia; excepta dumtaxat unica mentione quam facit de Bisantio, Vigiliensi episcopo, instrumentum donationis ecclesiæ S. Margaritæ Vigiliarum, quam fecit, anno 1197, Falco, imperialis Judex Vigiliarum, qui propriis expensis eam ecclesiam condiderat. Vide Ughellum, *Ital. sacr. t. VII, col. 1971*.

ipsis juramento recepto quod hoc malitiose non facerent, audirent et in scriptis redigerent, quæ super objectis criminibus pars vestra contra testes prædictos, vel pars altera contra vestros, ducerent proponenda, et ea nobis mitterent sub suarum testimonio litterarum, festum Omnium Sanctorum pro edicto peremptorio partibus assignantes, quo recepturi sententiam nostro se conspectui præsentarent; ad quod si qua partium venire contemneret, nos nihilominus procederemus in causa, quantum justitia pateretur. Mandavimus etiam eisdem episcopis, ut privilegia Paschalis, Eugenii et Alexandri, et alia communia documenta quæ Garganici requirebant, sibi facerent per censuras ecclesiasticas exhiberi et ea nobis dirigere non differrent. Idem ergo episcopi, juxta mandatum apostolicum procedentes, receperunt testes ab utraque parte productos et tam depositiones eorum quam privilegia quæ ipsis fuerunt a Sipontinis exhibita, nobis sub sigillis suis dirigere procurarunt. Licet autem ad præfixum vobis terminum pars vestra non veniret, imo nec post terminum etiam diutius expectata, quia tamen terminus ipse peremptorie vobis fuerat assignatus et absentia vestra divina præsentia supplebatur, dicta testium examinavimus diligenter et omnibus quæ utrinque proposita fuerant plenius intellectis, cognovimus manifeste, quod nihil a Garganicis fuerat sufficienter ostensum, per quod ejusdem Alexandri deberet sententia retractari. Quare ipsam de fratrum consilio in consistorio nostro per diffinitivam sententiam voce viva confirmavimus et nunc etiam auctoritate apostolica confirmamus, etc. usque communimus. Nulli, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Junii.

XLIII. (165.)

LITTERÆ REGIS ARMENIORUM AD D. PAPAM.

Respondet epistolis quas ad ipsum papa scripserat, quæ exstant, lib. II, epistol. 153, 155 (166).

(Sisi, 1 Octobris, an. 1201.)

Paternitatis vestræ litteras, quas per dilectam et fidelem nuntium nostrum nobis direxistis, ea qua decuit reverentia et devotione suscepimus et per earum significata pleno collegimus intellectu vos charitatis visceribus regiam majestatem nostram amplectari. Continebant etiam quod in devotione et amore apostolicæ sedis persisteremus, et in hoc semper perseverare cupimus et optamus, et testis est rerum effectus, dum de omnibus negotiis nostris ad apostolicam sedem appellamus. Misistis autem nobis per eundem nuntium nostrum vexillum Sancti Petri in memoriam dilectionis sedis apostolicæ, quod semper ante nos portari contra inimicos crucis ad honorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ faciemus. Nuntius vero noster nobis insi-

(165) Relata in Gestis Innocentii, cap. 113. Relata etiam, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, §. 39. Quæ aoud ipsum leguntur, hic unci inclusa sunt.

nuare curavit se benigne et honorifice a beatitudine vestra esse susceptum et tractatum, et quod omnibus petitionibus nostris aures pietatis vestræ diligenter et efficaciter accommodastis; quod quidem mellifluis litteris vestris perspicue intelleximus. Super his omnibus prædictis sanctæ paternitati vestræ gratiarum actiones exsolvimus assiduas. [Precari autem et exhortari nos voluistis, ut contra conatus et violentias paganorum nos murum opponeremus ascendentibus ex adverso. Quod quidem qualiter hactenus fecerimus, vestræ, prout credimus, non exstat incognitum paternitati, atque de cætero pro lege nostra et defensione fidei Christianæ, muniti vestra gratia, fortitudinis nostræ clypeum in manu forti et brachio extento contra barbaricas nationes, opponemus, quousque desideratum subsidium nobis mittatis. Mandastis nobis sæpe et sæpius (167) quod teneremus pacem Antiochiæ et comiti Tripolitano: quod amoris vestri gratia nunc usque bene observavimus. Verum nulli veniat in dubium quod, per Dei gratiam, bene non habeamus posse Antiochenorum repugnantiam et audaciam refrænare.] Quomodo autem et qualiter nuper adversum nos se habuerunt, sanctam paternitatem vestram latere nolumus. Miserunt nuntios suos comes Tripolitanus et Antiocheni ad Roconodinum, crucis inimicum et adversarium nostrum, et contra nos se ei alligerunt et machinati sunt ad invicem quod Roconodinum crudelissimum ex una parte, comes Tripolitanus et Antiocheni ex altera, nos infestare non cessarent, donec a regni solio nos eliminarent. Quod cum audivimus, nostros misimus exploratores, qui tandiu insidiati sunt quoad usque ceperunt prædictos nuntios; quibus ante pedes potentie nostræ adductis, trementibus et verentibus, rei veritatem aperta voce nobis exposuerunt. Dehinc ad fines Antiochenorum, accessimus, ibique per tres menses cum multo labore et sudore inviti plurima sustinimus. Post hæc, quidquid voluerunt Antiocheni, non timore illorum sed precibus vestris, moleste ferentes supplavimus. Ea propter in regno nostro non modica damna incurrimus et a servitio Dei et Christianitatis nos declinare invitos oportuit. Venientibus autem desideratis legatis vestris, prævia divina potentia, in præsentia ipsorum rei certitudinem per eosdem nuntios, si vita eis comes fuerit, explicari faciemus. Ad hæc, sanctitati vestræ supplicamus ut diu expectatum et desideratum succursum festinanter transmittatis. Magna etenim discordia inter barbaricas nationes est emersa et deserviunt crudeliter ad invicem, et si, antequam inter eos concordia fuerit reformata, subsidium miscritis, Christianitas exaltabitur; et si, quod absit, antequam veniat subsidium, inter eos concordia fuerit reformata, non erit qui

(166) Super argumento harum et subsequentium litterarum, vide lib. II, epist. 217, 18, 19, 20, 52, 53, 54, 55, et 259.

(167) Vid. supr. lib. II, epist. 233, 259.

eorum violentiam possit cohibere, reliquæ Christianitatis vix aut nunquam poterunt eis resistere. [Super hoc quod nobis scripsistis de negotio Rupini, dilecti nepotis nostri, quod, absente alia parte, super re incerta nec vultis nec debetis proferre iudicium, hoc decet sanctitatem vestram, hoc exigit universale jus. Verum propulsati sumus non modica lætitia eo quod causam nostram in manibus legatorum vestrorum commisistis, et litteris et firmis mandatis, non in manibus personarum nobis suspectarum. Super quo sanctitati vestræ gratiarum actiones exsolvimus assiduas et omnium Conditori laudes referimus copiosas (168). Ad hæc piissimam paternitatem vestram exposcimus, et flexis genibus flagitamus quatenus cum legatis vestris, de quibus non modicum confidimus, venerabilem archiepiscopum Maguntinum (168'), ad succursum terræ sanctæ, futurum in eadem causa nostra iudicem constituere dignemini, quia nihil est de quo nos lætificari magis possitis. Scripsistis etiam nobis quod per litteras vestras misistis comiti Tripolitano, ut de alieno jure se subtraheret: quod gratum duximus et acceptum, et vobis immensas gratiarum actiones exsolvimus. Sed sciatis nil nobis profuisse, quia insidiatur ut lupus in absconditis et non cessat nocte dieque, si quos potest, Antiochenos et pretio et precibus atrahere. Igitur sanctitatem vestram latere nolumus, quod mense Julii exercitum nostrum coadunavimus contra barbaricas nationes, quas durius cum Dei auxilio lædere sperabamus, propter discordiam inter eas emersam; in quo negotio misimus pro Templariis morantibus in regno nostro, de possessionibus valentibus viginti millia bysantiorum, ut venirent in auxilium nostrum ad honorem Dei et defensionem Christianitatis. Qui Antiochiam usque venerunt et nos in propria persona cum gaudio et exultatione usque ad fines Antiochiæ obviam eis eximus. Ad hæc destinavit nobis litteras magister Templi ex parte vestra directas, quas cum vidissemus, eo quo decuit honore, suscepimus. Quibus perlectis, per earum tenorem intelleximus vos nos precari, ut eis redderemus Gaston (169), et nos in momento pro magistro et quibusdam fratribus suis misimus, secundum preces vestras, causa loquendi cum eis qui ad nos venientes communicaverunt nobiscum colloquia. Post multas vero verborum nebulas, rogavimus magistrum Templi, ad supplendas preces vestras, ut ipse et dominus patriarcha Antiochenus et nos mitteremus nuntios nostros simul ad sedem apostolicam, quia per manus vestras ipsum Gaston, sopita omni occasione, Templariis reddere volebamus, et Rupinum, dilectum nepotem nostrum ad nutriendum et custodiendum bona fide et sine malo ingenio in ipso castello eis tradere cupiebamus, et

A ut deberent semper esse auxiliantes prædicto puero ad acquirenda jura sua, in quantum dignitas ordinis sui permetteret, et ut quolibet damnun in regno nostro per ipsum castellum non contigisset, et donec nuntii nostri irent et redirent precum vestrarum obtentu, quantum valebant redditus pertinentiarum ipsius castelli in corpore terræ nostræ Templariis restituere volebamus.] Nos itaque et puer, dilectus nepos noster, hac conditione fieri confratres eorum quærebamus et ad acquirendum aliud castellum, nomine Trapesach, eis pertinens, cum omni gente nostra et viribus nostris eis similiter auxiliari volebamus. Videntes autem ipsi Templarii me tanto negotio circumventum, et scientes copiosum exercitum paganorum contra nos in bello esse coadunatum, in humilitate nostra contritum nos exaudire contempserunt, imo conventum quem ad partes regni nostri direxerant redire mandaverunt. Et nulli veniat in dubium quod precibus quibuslibet, exceptis vestris, ad hanc formam pacis de ipso castello pervenire nequivissent. Misimus iterum eis, rogando, ut pro Dei amore in regnum nostrum venirent et ex quo non placebat eis nobiscum contra paganos exire, saltem Dei pietate regnum nostrum usque ad reditum nostrum recommendatum haberent. Qui in obstinatione sua perseverantes neque hoc neque illud facere voluerunt, imo nobis executibus contra crucis inimicos, regnum nostrum luporum morsibus auctoritate sua reliquerunt. Tamen cum Dei auxilio sani et salvi redeuntes, invenimus terram nostram precibus vestris illæsam et intactam. Ex his conquerimur Deo et vobis. Nam quid inde factum sit, vestræ non exstat incognitum sanctitati. [Præterea, nos obedientiæ vinculis de cætero apostolicæ sedi esse alligatos non dubitetis. Ea propter, si placet sanctitati vestræ, cuilibet alteri Ecclesiæ Latine nec volumus nec debemus alligari. Hinc est quod sanctitatem vestram suppliciter flagitamus quatenus nobis litteras apertas mittere dignemini, ut non teneamur neque Latini de terra nostra, de qualibet conditione, excepta sancta Romana Ecclesia, cuilibet Ecclesiæ Latine, et quod non habeat potestatem nos seu Latinos de terra nostra excommunicandi vel sententiam in regno nostro D proferendi super Latinos quælibet Ecclesiæ, excepta, ut dictum est, sede apostolica.] Præsentium, denique, latorem, dilectum et fidelem nostrum militem, nomine Garnerium Teutonem, ad pedes sanctitatis vestræ dirigimus, cui super his quæ ex parte nostra vobis dixerit, tanquam nobis iosis credere non dubitetis.

Datum Sisi, primo die mensis Octobris.

(168) In Apographo Conti, non indebitas.
(168') Conradum, de quo jam egimus, lib. III, epist. 4, not. et cujus mortem nondum resciverat

rex Armeniæ.
(169) Vid. lib. II, epist. 259.

XLIV (170).

I. REGI ARMENIORUM ILLUSTRIS.

Quod rex et regnum Armeniæ excommunicari aut interdici non possint, nisi de speciali mandato papæ.

(Laterani, Kal. Junii.)

Regiæ serenitatis devotio promeretur et sinceritas tuæ charitatis exposcit ut non solum tibi, sed etiam toti regno tuo specialem gratiam faciamus, et ob tuæ devotionis meritum totam Armenicam Ecclesiam honoremus. Tu enim præ cæteris prædecessoribus tuis, quorum exstat memoria specialius, in nostra et Ecclesiæ Romanæ devotione persistis et apostolicæ sedis primatum et magisterium recognoscens, ad eam velut ad matrem tuam humiliter et devote recurris. Propter quod ab ea debes rationabiliter honorari. Accepimus autem ex litteris quas regia nobis serenitas tua destinavit, quod, cum regnum Armeniæ obligatum sedi apostolicæ obedientiæ vinculis recognoscas, illud, sicut non debebas, ita etiam non volebas obligari cuilibet alteri Ecclesiæ Latinorum. Unde petebas tibi per litteras apostolicas indulgeri ut, præter Romanum pontificem nullus Latinus in te vel regnum tuum vel homines regni tui, sive Latinos, sive alios cujuscunque conditionis, excommunicationis aut interdicti possit sententiam promulgare. [Volentes igitur, quantum cum Deo possumus, tuæ serenitati deferre et cum honestate nostra petitiones regias exaudire, tuis precibus inclinati, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne quis in te vel regnum tuum, aut homines regni tui, cujuscunque conditionis existant, qui mediantibus tantum ejusdem regni prælatis sedi apostolicæ sint subjecti, præter Romanum pontificem aut ejus legatum, vel de ipsius speciali mandato, distractionem ecclesiasticam audeat exercere. Nulli ergo, etc. inhibitionis, etc.]

Datum Laterani, Kal. Junii.

XLV (171).

LITTERÆ CATHOLICI ARMENIORUM (172) AD D. PAPAM. *De primatu papæ et de persecutionibus Ecclesiæ Armenicæ.*

(Scripta, anno præterito 1201.)

[Post Deum, qui est caput omnium bonorum, apostolicam sedem tenenti et summo capiti totius Ecclesiæ et totius terrenæ sedis magno Christi confessori, primæ domui hospitalitatis totius populi et religionis; successori beati Petri, majoris nati post Christum principis et patris totius mundi, sedenti secundum Deum et portanti Christum in corpore suo, INNOCENTIO, Dei gratia, summo pontifici et universali papæ summæ sedis Romanæ urbis, quæ imperiali triumpho universum mundum suo subj-

A gavit dominio, et nostro in Christo patri spiritali, tantæ civitatis gloria sublimato, GREGORIUS, minimus (172 *) episcopus Catholicus omnium Armeniorum, peccator et servus fidelium Christi, omnesque archiepiscopi, episcopi, abbates, sacerdotes et clerici sub nostro regimine viventes, orationes in Domino assiduas.

Quia supra sedem dilecti discipuli Christi sedetis universæque dominantini Europæ, eo amplius vos de jure venerari debemus, et quia pater estis totius fidei Christianitatis, mandatum vestrum cum amore recepimus et posuimus super oculos et faciem nostram et referimus laudes Creatori totius mundi et benedicimus Deum Patrem nostrum, qui dignatus est in nos tantum amorem habere, ut ipse amor noster fieret,] et voluit baptizari, ut exemplo sui omnes baptizarentur et fratres in ipso fieremus. Nam, dicente per os Joannis evangelistæ: *Vos mei discipuli eritis, si alter alterum dilexeritis (I Joan. iv, 12)*; hoc, summe pater, in vobis est, quia Deus pater principium et caput fuit novem ordinum, quod ostendit nobis per Filium suum, et mandastis salutem in eo et per ipsum nobis qui longius et prope vos sumus. Visu oculorum remoti sumus a vobis, sed lege et charitate unum quasi sumus, quia baptismus nos omnes unum fecit per regenerationem, et sumus oves unius pastoris, qui est gratiæ claritas et majestas Dei Patris omnipotentis, et omnes nos coadunavit in unum ovile, scilicet Ecclesiam Dei vivi et didicimus quod curia Christi curia est sanctitatis, et sumus obumbrati sub umbraculo cujusdam lapidis de monte abscisi sine manibus complectentium, sicut Daniel dicit; et quia in hac forma, ut dictum est, coadunati sumus, nec removemur, imo in sinu maternæ pietatis vestræ quasi in eodem sumus ovili amplexati, et in vestro paterno sinu nutriti, cupimus etiam et volumus, ut in loco herboso, aquoso et amœno, secus fontem fidei vestræ et præceptorum legis et Ecclesiæ quiescamus et nutriamur et sugamus quotidie mamillas vestras; et inebriemur lacte de pectore vestro manante, et inde producamur. Didicimus etiam ex hoc fundere sanguinem pro lege Christi, sicut Paulus apostolus Tharsis dicit, cornu aliarum legum. Verum gavisi sumus in Christo, quia audivimus a vobis legem nostram prope Romanam esse adnotam, quæ est totius mundi Ecclesia catholica et sedet in capite Italiæ et Hispaniæ, et ab ea a principio habuimus legem, et nunc usque neque augmentavimus neque minuimus, imo tenemus ejus consuetudines secundum instituta præcedentium sanctorum Patrum, hæc quæ audivimus et cognovi-

(170) Relata in Gestis Innocentii, c. 114. Relata, etiam, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202 § 40. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(171) Indicata, tantummodo, in Gestis Innocentii, cap. 115. Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 4. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(172) Gregorio VI, alias Derosæ, a Leone Armeniorum rege patriarchali sede dejecto, anno 1195, ipsi suffectus fuerat Gregorius alter, quem Armeni *Apiram* vocabant, de quo hic agitur. Vide epist. libri primi 247, et libri secundi 44. Patriarchales infulas gessit annos 7. Obiit in urbe Sis. Le Quien, ex Chron. Bar-Hebræi, Or. Christ. t. I, col. 1401.

(172 *) Apogr. Conti, minus quam.

mus, et absit quod a sancta Romana Ecclesia removeamur usque in finem. [In Christo igitur gavisus sumus, quia mater Ecclesiarum, quæ totum orbem sua claritate irradiat, voluit catholicam Ecclesiam Armeniorum bono corde respicere et consolari. Eo namque quod ita nos respexit gaudemus in Christo. Nam oculi nostri nobis non dederunt malum exemplum, ad instruendum fratres et subjectos nostros, ut præcipitentur, docente Christo, ne ostendamus gentibus malam consuetudinem. Nos vero qui minimi sumus, certissime scimus, et per nos tota Armenica Ecclesia novit vestrum apparentem et clarum amorem; et ideo clarius vestrum recognoscimus amorem, quia diligitis in Christo nostrum dilectum filium Leonem, triumphantem regem Armeniæ; et sic adimpletum est quod per apostolum Paulum dicitur: *Honorate alterutrum* (Rom. xii, 10); et Dominus dicit: *Quæd tibi vis fieri, alii facias* (Matth. vii, 12). De cætero, Ecclesia Armeniorum per me et per populum, tam majores quam minores qui sunt in montibus et abbatibus, simul manibus elevatis, pacem a Deo exigimus et gratiarum actiones vestræ exsolvimus paternitati propter honorem quem rex noster triumphator a vobis semper recepit. Nostræ itaque parvitatibus voluntas fuit et est et erit in perpetuum quod, quandiu, Deo volente, hac dignitate freti fuerimus, dilectum in Christo filium nostrum, regem, omnes barones et fideles suos sub vestro dominio stare faciemus. Hinc est quod precibus assiduis vos precamur ut non tradatis oblivioni ipsum regem nostrum vobis devotum neque orientalem plagam neque domum Dei; imo succurrite oppressis, prout Deus vobis inspiraverit, et gentibus et cæteris necessariis.] Nam preces sanctorum habent potestatem juvandi debiles. Igitur propter rumores quos evangelista pacis nobis nuntiavit, scilicet quod inter illustres reges Francorum et Anglorum sit pax reformata, gavisus sumus, sicut fuerunt sancti apostoli, veniente super eos Spiritu sancto in monte Sion, et Dominus dixit eis: *Iterum videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis* (Joan. xvi, 22). Hoc gaudium novum, quod a sanctitate vestra audivimus, sic credimus sicut si duodecim apostoli et Dominus tredecim nobis dixissent, et sic speramus, Deo dante, per eos legis observatores ab inimicis crucis liberari nostris temporibus. Sed ab hac credentia longe sumus et morimur sicut propheta; et, si modo contigisset, sicut contigit Ezechieli, ponere signum in frontibus illorum qui suspirant propter destructionem Hierusalem, mandatum propterea vestrum, sicut nobis mandatis, adimplevimus, et omni tempore adimplebimus, verbo aperiemus portam eundi ad Christum, quam quidem nobis ostendistis et aperuistis in omni sanctitate et charitate. Unde vestra sanctitas trahet cor lapideum ab hominibus et ponet suis sanctis precibus cor carneum. Nam

(175) Relata in Gestis Innocentii, Cap. 115. Relata, etiam, sed admodum mutila, apud Raynal-

A verbum vestrum non cadit inter spinas neque supra petram neque in loco infructuoso neque in loco ubi sub meridie volucres inveniunt semen, et comedunt illud; neque in loco ubi siccat et non affert fructum, sed in bono loco, qui deferat fructum centenum, sexagenum et trigenum. [Recepimus ex parte Dei et vestra remissione peccatorum et idem mandatum augmentavimus, auctoritate Dei et vestra omnibus sub sacerdotio nostro constitutis, et præconium non cessamus alta voce mittere et prædicare sanitatem infirmis et remissionem peccatorum. Et Dominus dixit contrito, *Remittuntur tibi peccata* (Joan. ii, 12), et quia credidit, recepit sanitatem. Iterum dixit ei: *Tolle grabatum tuum, et ambula* (Joan. v, 8), quia qui plus diligit, plus accipit; et vos qui consilium Dei scitis, hoc quod remittitis remissum est. Idem habemus mandatum, præcepto Dei et vestro, remittendi peccata omnibus qui pro lege Dei fundunt sanguinem. Nam nostra vita alligata est filiis ancillæ Abraham, qui crescunt sicut spinæ, nos volentes suffocare et sicut serpentes deglutire volentes et propter inflammationem suam nocte dieque non cessant mordere creaturas Christi, nec permittunt eas quietem habere, sed semper exasperant et infestant. Mane dicimus: Quando veniet vesperum? et sero: Quando veniet mane? cum dolore et anxietate nunc usque sustinimus, nec est qui ad lætitiā nos pertrahat.] Anxietates autem et angustię et pruritus noster nos semper faciunt vigilare et desudare in orationibus, et non permittunt quietem habere, quandiu viderimus Christum inhonoratum et crucem Christi propositam non dubitari, Ecclesias dirui, sacerdotes servos fieri et omnia Christi mandata conculcari et vilipendi a barbaris gentibus non circumcisis sed retaliatis; et vita nostra non est nisi solummodo pœna, dolor et gemitus. Nam hoc non solum non audimus, imo quotidie videmus et in corpore portamus. Ideo, sanctitas vestra magis et magis debet orare. Audistis enim non solum Christianos ab ortu solis esse seminatos et dispersos et ligatos; imo, quod gravius est, non solum ligant nos, sed et derident. De cætero autem ponite studium vestrum contra mortem et ad portandum pondus nobiscum contra illos qui inhonorant Christum, collum supponatis. Nec moremini pro Dei pietate mittere subsidium, ne, peccatis exigentibus, nimia nostra dilatio fiat confusio; quia nostrum credere decepit nos, et patimur quotidie naufragium sine spe humani subsidii.

XLVI (175).

CATHOLICO ARMENIORUM.

Respondet superiori epistolæ.

(Dat. ut supra; id est, Laterani, Kal. Junii, Quod die ac nocte in lege Domini mediteris, ex litterarum tuarum tenore cognovimus, quas variis auctoritatum floribus decorasti, de thesauro cordis tui nova et vetera proferens et hæc illis et illa istis dum, anno 1202, § 43. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

doctus intermiscens, ut uberius juncti simul flo-
 sculi redolerent. Sane, licet didiceris ex verbis
 Apostoli, quod *omnes unum corpus sumus in Christo,*
singuli autem alter alterius membra (Rom. xii, 5),
 et quod cunctos, quos sacri baptismatis unda rege-
 nerat, fratres facit, quoniam *unus est Pater noster*
qui est in cœlis (Matth. xxiii, 9), prout in Evange-
 lio veritas protestatur, in nobis tamen qui beato
 Petro successimus, Christianæ fidei magisterium
 recognoscis. Unde, secus fontem sanctæ fidei nos-
 træ ac præceptorum legis et Ecclesiæ sanctæ nos-
 træ desideras et nutriris, ut sugas mamillas nostras quo-
 tidie et inebrieris lacte doctrinæ a sede apostolica
 emanantis. Et licet loco quidem a nobis remotus
 existas, fide tamen nobis gaudes tam te quam Ar-
 menicam Ecclesiam cœniri, cum ex illo situs ovili de-
 quo Dominus in Evangelio protestatur, *alias*, inquit,
oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me
adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile
et unus pastor (Joan. x, 16). Oves enim hujus ovilis
 uni Dominus pastori commisit, Petro videlicet,
 cum inquit ad eum, *Pasce oves meas* (Joan. xxi,
 17), innuens per verbum tertio repetitum, quod
 quicumque fidem habuerit Trinitatis, in quacun-
 que trium orbis partium regione ac trino fidelium or-
 dine, cum Noe, Job et Daniele, sive in lecto, sive
 in agro, sive in mola consistent, Petri magisterio
 sunt commissi. Gavisus es igitur quod mater Ec-
 clesiarum omnium, quæ totum orbem sua irradiat
 claritate, catholicam Armeniorum Ecclesiam bono
 corde respiciens voluit consolari, in hoc illud im-
 pletum intelligens quod inquit Petro Dominus Jesus
 Christus : *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat*
fides tua; et tu aliquando conversus confirma fra-
tres tuos (Luc. xxii, 32). Asseris quoque quod ab
 Ecclesia Romana fidem ab initio Armenica suscepit
 Ecclesia quam tu et coepiscopi tui et grex tibi et
 ipsi's commissus, non minuitis in aliquo nec auxi-
 stis, sed sicut accepistis, sic usque hodie inviola-
 biliter observatis, ejus tenentes consuetudines se-
 cundum sanctorum Patrum præcedentium instituta.
 [Nos igitur qui diligere debemus proximos ut nos
 ipsos, de tuæ fidei puritate gaudemus in Christo
 et te, velut venerabilem fratrem nostrum et mag-
 num Ecclesiæ Dei membrum, gerimus in visceri-
 bus charitatis, ac charissimum in Christo filium
 nostrum Leonem regem Armeniorum illustrem ho-
 norare disponimus, et universam Armeniorum Ec-
 clesiam, utpote filiam sedis apostolicæ specialem,

(174) Relata, sed non integra, apud Raynaldum,
 anno 1202, § 44. Quæ apud ipsum leguntur, hic
 uncis inclusa sunt.

(175) Cilicia ab Armenis, sæculo xii, occupata,
 reges eorum *Sisum* illius provincie civitatem ad
 mare condiderunt, quam subinde regni sui caput
 esse voluerunt; erectoque ibidem episcopatu, Ec-
 clesiæ hujus præulem archiepiscopi titulo hono-
 staverunt. Sisensis iste archiepiscopus qui hic ad
 Innocentium scribit, initiali littera I. designatus,
 non aliunde innotescit. Le Quien. *Or. Christ.*, t. 1,

A specialiter confovere. Ne autem hæres sit filius
 ancillæ cum filio liberæ, imo ne ancillæ filius hære-
 dis liberæ sibi amplius hæreditatem usurpet, sed
 ancilla potius et ejus filius expellantur, posuimus
 signum Thau in frontibus gementium et dolentium,
 ita quod per Dei gratiam cruce signatorum exerci-
 tus Venetias jam applicuit pro parte majori, unde
 in proximo naves ascendent in terræ sanctæ subsi-
 dium transituri.] Monemus igitur fraternitatem
 tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi
 scripta mandamus quatenus, in divini nominis ti-
 more persistens et in apostolicæ sedis reveren-
 tia perseverans, prædictum regem et universam
 Armeniorum Ecclesiam in lege Domini et nostra
 devotione confirmes, et eis, sicut per alias litteras
 nostras mandavimus, formam apostolicæ remissio-
 nis exponas, et exhorteris ipsos attentius, ut se
 murum pro domo Domini opponant ascendentibus
 ex adverso nec dubitent, si opus fuerit, pro illo fun-
 dere sanguinem, qui pro eis crucis non dubitavit
 subire tormentum; cum sic regnum sibi possint
 acquirere sempiternum et terrena in cœlestia, lau-
 dabili commercio commutare. Expectent autem
 efficax de cœlo auxilium et festinum de terra suc-
 cursum et spem suam ponant in eo qui est in se-
 sperantium fortitudo, qui facit in tentatione pro-
 ventum, et post lacrymationem et fletum, gaudium
 et exultationem inducit.

Datum, ut supra.

XLVII (174).

LITTERÆ SISSENSIS ARCHIEPISCOPI, REGIS AR-
 MENIÆ CANCELLARIJ, AD D. PAPAM.

Mitram et pallium et indulgentiam petit.

(Data, verisimiliter, Sisi, 1 Octob. anno 1201, sicut
 et epist. 42.)

Paternitatis vestræ litteras, ea qua decuit reve-
 rentia et devotione, suscepimus (176), et per
 earum continentiam pleno collegimus intellectu
 sanctitatem vestram parvitatem nostram chari-
 tatis visceribus amplexari. Continebatur etiam
 in litteris illis ut magisterium et primatum sanctæ
 sedis apostolicæ recognosceremus et in de-
 votione ipsius persistere, et ut non solum
 regem, verum etiam et barones et reliquum
 D populum, ad fidem et unitatem ejusdem inducere-
 mus. In verbo veritatis ad hoc laborat nostra solli-
 citudo, ad hoc inclinata est nostra intentio. Tene-
 mur nempe de obedientiæ vinculis et devotionis re-
 verentia, omnibus mandatis sanctæ sedis aposto-

col. 1426.

(176) Longe antea Sisensi archiepiscopo, cancel-
 lario Armeniæ, religiosissime commendarat ponti-
 fex ut in adducendis ad Romanæ Ecclesiæ obse-
 quium Armenis operam collocaret, nec frustra ea
 monita dederat. Is enim, redditus hisce de quibus
 hic agitur litteris, in pontificis obsequium non hu-
 millime modo procubuit, verum etiam cæteros offi-
 cium impulsurum sponddit, precibusque inflans
 expetiit sibi mitram et pallium mittere dignaretur.
 (Raynaldus, anno 1202, § 45.)

licæ pro viribus obsecundare. Eapropter nulli veniat in dubium ut ab his quæ honori et utilitati ejusdem spectare videntur vel videbuntur nostram subtrahamus voluntatem; imo manus ad aratrum mittemus et, ut bonus arator, spinas et trilulos eradicare studebimus, et terram bene laboratam ad honorem sanctæ apostolicæ sedis colere et exornare usque ad messem, Deo auxiliante, non deficiemus. Super his igitur omnibus prædictis, in quibus parvilitatem nostram vestra sanctitas dignata est monere et exhortari paternitati vestræ, quas sufficit nostra valetudo, gratiarum actiones exsolvimus, de debito et merito vobis adstricti. [Quia vero in remotis partibus inter barbaricas nationes ad Dei servitium sumus constituti, et in propria persona vestram nequivimus, quod moleste ferimus, visitare paternitatem, flexis genibus cordis, vestræ supplicamus sanctitati ut nos non tradatis oblivioni, imo tanquam obedienti vestro, mandatum vestrum humeris nostris imponere non dedignemini, scientes nos ad omnia beneplacita vestra promovenda et exsequenda, tam mente quam animo, promptos et paratos esse. Præterea, nova vestra planta effecti, multa precum instantia exposcimus, ut in memoriam dilectionis sanctæ sedis apostolicæ annulum, mitram et pallium nobis mittere dignemini, et ut eandem remissionem, quam peregrinis transfretantibus pro Dei servitio conceditis, ex parte vestra militibus pugnantis sub illustri rege nostro contra crucis hostes, pro honore et defensione Christianitatis, confirmare possimus; quatenus hujus remissionis gratia, sumptis animi viribus, in bello fiant audaciores.]

XLVIII (177).

ARCHIEPISCOPO BISENSI RESPONSIVA.

Respondit epistola superiori et mittit ei pallium.

(Dat. ut supra; id est, Later. Kal. Junii; vide epist. 43.)

Non processit ab homine, sed a Deo, (quoniam nec caro nec sanguis, sed is potius, cujus vices in terris gerimus, Jesus Christus tibi misericorditer inspiravit) ut, sicut per tuas nobis litteras intimasti magisterium sedis apostolicæ recognosceres et primatum et in ipsius devotione persistens, non solum charissimum in Christo filium nostrum Leonem, regem Armeniæ illustrem, sed populum ad id induceres et barones. Recognoscis etenim et per tuas litteras profiteris, obedientiæ vinculis et devotionis reverentia te teneri universis mandatis sedis apostolicæ pro viribus obedire. Ideoque ab his quæ ad honorem et utilitatem ipsius spectare videntur, tuam non subtrahis voluntatem. Nos igitur tantæ

fidei puritatem et tantam devotionis constantiam attendentes, [ei a quo bonum omne procedit, licet exsiles, quas possuimus tamen gratiarum exsolvimus actiones, quod tam pium tibi tribuit intellectum et animum tam humilem inspiravit. Tibi quoque, sicut venerabili fratri nostro et magno Ecclesiæ Dei membro, deferre proponimus et preces tuas in his quæ a nobis, secundum Deum, postulaveris exaudire. Super eo autem quod a nobis per tuas litteras postulasti, ut fraternitati tuæ pallium destinemus, annuere tuis desideriis cupientes, per dilectos filios Soffredum, tituli Sanctæ Praxedis et Petrum, tituli Sancti Marcelli, presbyteros cardiales (178), apostolicæ sedis legatos, quos in terræ sanctæ subsidium destinamus, pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, de corpore beati Petri sumptum, transmittimus, tibi ab ipsis vel eorum altero, juxta formam solitam quam sub bulla nostra dirigimus, solemniter conferendum. [Monemus igitur fraternitatem tuam ac exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, etc., ut in illa quæ scribitur Catholico usque confirmes, et eis formam apostolicæ remissionis exponas, etc., usque in finem.]

Datum, ut supra.]

XLIX (179).

REMIENSIS ARCHIEPISCOPO (180), SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIE CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De divortio Philippi Francorum regis.

(Laterani, III Non. Julii.)

Quantumcunque charissimum in Christo filium nostrum Philippum, regem Francorum illustrem, et nos in eo, super negotio matrimonii expedire velimus, in duobus tamen charissimæ in Christo filia nostræ, J. reginæ Francorum illustri, nos convenit providere, ne indefensa sit et examinetur a suspectis iudicibus causa ejus; cum nec justitia id permittat nec nos debeamus in hoc nostram conscientiam vulnerare. Quantum autem ipsius regis voluerimus serenitati deferre, fraternitatem tuam jam credimus ex transcripto, quod dilecti filii magistri F. (181) Aurelianensis decanus, et W... Sancti Frambaudi thesaurarius, a nobis secum detulerunt, noscere potuisse. Si ergo rex ipse desiderat expedire, libenter testes quos super consanguinitate, affinitate, seu maleficio, duxerit producendos, faciemus admitti, dum tamen testes, si quos prædicta regina ad defensionem suam producere forte voluerit, per delegatos iudices admittantur. Cum ergo nos in omnibus, in quibus cum justitia, possumus, regis velimus serenitati deferre, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus

(177) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 45. Quæ apud ipsum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(178) De his jam actum est supra.

(179) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 23.

(180) De eo jam egimus supra, lib. III, epist. 14,

not., et lib. V, epist. 8, not. Olijit, ut observavimus, hoc ipso anno 1202, VIII Id. Septembris.

(181) Fulco I, decanus Aurelianensis, notus est in instrumentis, ab anno 1198, usque ad hunc annum 1202. Successor ejus, Philippus, comparet anno 1204. Gall. Christ. t. VIII, col. 1505.

regem ipsum moneas et inducas ne illa requirat a nobis, quæ sine juris injuria et tam nostræ quam ipsius animæ detrimento et infamia, etiamsi vellemus, non possemus aliquatenus adimplere; quia super his in quibus eum honeste possumus exaudire, nullam moram vel difficultatem volumus adhibere.

Datum Laterani, III Non. Julii.

L (182).

ILLUSTRI REGI FRANCORUM.

De eodem argumento.

(Dat. *verisimiliter, ut supra, id est, Later. III Id. Julii. Saltem, ante VIII Id. Septembris.*)

[Doloris aculeus nostræ mentis intima penetravit et cordi nostro mœror irruit improvisus, cum in eo de nobis serenitas regia, sicut accepimus, conquerratur super quo ab ipso gratiarum et meruimus et expectavimus actiones. Proposuerunt enim dilecti filii magistri, F. Aurelianus Decanus (183), et W. thesaurarius Sancti Frambaldi, nuntii tui, ex parte regis celsitudinis in audientia nostra querelam, firmiter, ut eis injunctum fuerat, sicut credimus, asserentes quod te in causa matrimonii severius tractabamus, quam alii principes in simili causa consueverint pertractari. Nam olim inclytæ recordationis Ludovicus, pater tuus et Fridericus quondam Imperator et nuper charissimus in Christo filius noster Joannes, rex Anglorum illustris, coram prælatis in terris propriis constitutis, adversus eas quas habere videbant uxores quæstionem, servato juris ordine, intenderunt et ecclesiastico ab eis fuerunt iudicio separati: quod postmodum sedes apostolica minime retractavit. Cæterum si verum attendas, Imperator prædictus ab ea quæ conjux dicebatur ipsius, licet in regno Teutonico, fuit tamen per legatos sedis apostolicæ separatus; et nos in regnum tuum legatos nostros designare curavimus ut de matrimonii causa cognoscerent et eam, servato juris ordine terminarent. Licet autem prædictus Ludovicus, quondam pater tuus et præsens etiam rex Anglorum ab his quas sibi junxerant, prælatorum terræ suæ iudicio, fuerint separati, super divortio tamen non fuit ad sedem apostolicam querela delata. Unde quod a prælatis ipsis factum fuerat, cum nullus penitus reclamaret, noluit revocare. Utrum autem apostolica sedes dissimulare valeat querimonias oppressorum et mulierum præcipue, quæ quanto infirmioris conditionis existunt, tanto sunt amplius in sua justitia confovendæ, utinam intelligeret regia serenitas plenius per seipsam, vel illi eam melius docuissent qui consiliarii ejus et familiares existunt et in utroque sunt jure periti! Cum autem sententiam illam divortii, tanquam inordinate prolata, bonæ memoriæ Cœlestinus papa, prædecessor noster, duxerit revocandam, nos, ne si causa tua maneret diutius in suspenso, cor regium

(182) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 23. Quæ apud ipsum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

A sollicitudo nimia molestaret, per legatos nostros, quos in regnum Francorum direximus, te volumus expedire; qui hodie forsitan negotium ipsum, veritate comperta, juxta desiderium tuum terminassent, nisi eorum iudicium declinasses. Per te namque recessum est a iudicio, postquam charissima in Christo filia nostra Inseburgis, regina Francorum illustris, ab appellatione recessit. Novimus autem et in hoc etiam tuæ serenitati compatimur, quod hujusmodi querimonia non quidem ex ratione, sed sensualitate procedit; cum æquitatem, severitatem appelles et justitiam quasi violentiam ægre feras. Cæterum potuisset apostolica sedes, nisi tuo detulisset honori, non solum prædictam retractare sententiam, latam juris ordine non servato, sed in latorem ipsius ultionem canonicam exercere, sicut bonæ memoriæ Nicolaus papa, prædecessor noster, in Guntarium Coloniensem et Tetgualdum Treverensem archiepiscopos, in casu pene simili, legitur processisse; qui et latam ab eis revocavit sententiam et eosdem archiepiscopos deposuit ab officio pastoralis (184); imo etiam in Lotharium regem et superinductam excommunicationis sententiam promulgavit, quoniam idem rex occasione sententiæ ab eisdem archiepiscopis promulgatæ, relicta Tetberga quam sibi legitime copularat, Gualdradam quam superinduxerat, in conjugem retinebat.

B Nos autem serenitati regis, quantum cum Deo potuimus, deferre volentes, nec in eum qui sententiam tulerat, cum tibi sit consanguinitate conjunctus, processimus. nec in personam superinductæ vel tuam, sententiam aliquam duximus proferendam, sed terram tantum post frequentes commotiones subjecimus interdicto. Cum ergo non secundum severitatem juris, sed æquitatem potius te duxerimus pertractandum, non demereri sed promereri potius devotionem tuæ serenitatis credidimus; nec lædi te putavimus, si juste prosequeremur justitiam, sed juvari.] Vellemus autem ut nunc saltem, acquiescens consilio saniori, patienter moram modici temporis sustineres et permitteres ut tam te quam nos ipsos super tanto expediremus negotio, servata pastoralis officii gravitate. Nos enim non minus quam te credimus in hoc negotio impeditos, cum molestum sit nobis celsitudinem regiam molestare, et a via recta discedere non sit tutum, ne propter regem terrenum cælestis Regis incurramus offensam. Quid autem prædictis nuntiis tuis ad honorem regis serenitatis duxerimus offerendum, ne sinistra interpretatione forsitan depravetur, tibi præsentibus explicamus. Obtulimus enim quod, si beneplacito regio resideret, duos viros honestos, providos et fideles, ad tuam præsentiam mitteremus, qui non extra regnum Francorum, sed Stampis etiam, ubi prædicta regina moratur, sive ipsa litem in eorum vellet præsentia contestari, sive nollet ut contumax respondere,

(183) De eo jam diximus, epist. super. not.

(184) In synodo Lateranensi coacta anno 863.

dummodo advocatum, si peteret, obtineret, super impedimento affinitatis vel consanguinitatis aut aliis quæ proponerentur, audirent et testes tuos recipere procurarent; deinde, si regina contumax non fuisset, sed lite potius contestata, peteret recipi testes suos, quia id ei non possemus de jure negare, sicut regalis prudentia non ignorat, ipsinet in expensis nostris, ne charissimus in Christo filius noster, Canutus, rex Danorum illustris, germanus ipsius, si vocaretur ab eis, se per importunitatem temporis, maris turbationem et viarum discrimina, sicut hactenus, excusaret, properarent in Daciã, testes quos ipse induceret recipientis et audituri rationes, si quas duceret reponendas. Quod si tuo beneplacito resideat ut aliquis honestus, providus et fidelis, de regno tuo ad examinationem hujusmodi facti adderetur eisdem, ipsi quoque, cum aliquo tali viro de regno Daciæ, testes reciperent ex parte reginæ, statimque cum festinatione redeuntes in Franciam, si reginæ voluntas libere posset induci, depositiones testium publicarent, et, examinato negotio, proferre sententiam, appellatione postposita, non differrent: alioquin, causam sufficienter instructam referre secum ad nostram præsentiam procurarent; quoniam coram nobis regina ipsa per suum procuratorem nec locum suspectum nec advocati defectum, nec aliam exceptionem allegare posset ad subterfugium nec etiam appellare. Quod si etiam malles in regno tuo proferri sententiam, nos eam cum consilio fratrum nostrorum occulte formatam, mandavimus in regno tuo solemniter publicari, nec pateremur decisionem hujus negotii prorogari, quin illud, quantum in nobis esset, curavimus quanto citius expedire. Ad hoc etiam pro te sumus inclinati ut, nuntiis nostris ad tuam præsentiam accedentibus, si de ipsius reginæ libera procederet voluntate, eligerentur aliqui de regno tuo viri discreti, qui causam ipsam, consentientibus partibus, mediante justitia terminarent. Quod autem liberum ejusdem reginæ consensum volumus [et] causam ipsam, personis de tuo regno committere, vel sententiam per eandem in tuo regno formari, hoc ad duplicem causam noveris esse provisum: et propter justitiam, quæ non patitur ut iudex aut locus parti, maxime quæ impetitur, debeat esse suspectus; et propter cautelam, ne propter validam suspicionem talis posset sententia revocari, ut sic et nostrum opprobrium et tuum dispendium vitavimus. Licet autem idem nuntii tui quod eis obtulimus non duxerint acceptandum, si tamen serenitati tuæ, sicut credimus, visum fuerit expedire id, cum per litteras et nuntios tuos requisiti fuerimus, faciemus, cum nil tibi negare velimus quod cum honestate nostra concedere valeamus. Et ut plenius intelligas nostræ propositum voluntatis, per quod te cupimus expedire, in præsentia nostra coram nuntiis tuis recipere ab his, qui mittendi essent a nobis ad hoc ne-

(185) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 6. Quæ apud ipsum leguntur, hic un-

gotium exsequendum, corporaliter juramentum, quod ad expediendum illud bona fide, quanto melius possent, procedere non tardarent. Monemus igitur serenitatem regiam, et exhortamur attentius quatenus paternæ dilectionis affectum quem circa te habemus intendas, considerans diligenter quod alia forma nobis non occurrat ad præsens, per quam citius hujusmodi possit negotium expediri. Sæpe vero contingit quod nimia festinantia nimiam generat tarditatem; quod in causa matrimonii semel expertus, ne iterum experiaris, evites. Nam si ab initio in ea ordo fuisset judicarius observatus, hodie forte nullius dubitationis scrupulus remansisset. Utinam igitur quid liceat, quid expediat et quid deceat diligenter attendas, et, de anima tua sollicitus, agas quod divinæ complacere voluntati. Ad hoc regiam celsitudinem monemus attentius et hortamur quatenus prædictam reginam, sicut te decet et ipsam, honorifice facias pertractari, cum si nec tibi copulata fuisset, sed ex aliqua necessitate divertisset ad regnum Francorum, ipsam honorare merito debuisses. Quod ea præsertim debes facere ratione, ne tuæ causæ processus valeat aliquatenus impediri.

LI (185.)

NOBILI VIRO, JACOBO, CONSOBRINO ET MARESCALCO
NOSTRO (186).

De matrimonio regis Siciliæ cum Aragonici regis sorore.

(Laterani, Non. Junii.)

Ad tuam volumus audientiam pervenire, nos charissimi in Christo filii nostri, illustris regis Aragonum, et reginæ matris ipsius, litteras et nuntium recepisse, firmiter pronitentium, quod parati sunt nobilem mullerem, sororem regis ipsius charissimo in Christo filio nostro, Friderico, illustri regi Siciliæ, copulare. Promittunt autem quod, si opus fuerit, ad liberandum regem ducentos milites in expensis suis, in regis ejusdem subsidium destinabunt, vel prout venerabiles fratres nostri archiepiscopi et episcopi et dilecti filii nobiles viri, comites regis familiares, ut audivimus, postularunt, et nos posse credimus obtineri, ipsa regina in persona propria illuc cum quadringentis vel quingentis militibus, juxta mandatum nostrum, ad regis defensionem accedet. Verum, ne amittant operam et impensam, si causa qualibet matrimonium non fuerit consummatum, cum nec contrahi sponsalia sola possint, sibi petunt pro tantis expensis debita securitate caveri. Postulabant quoque donationem propter nuptias fieri nobili memoratæ, ac si regina eadem, tanquam mater, ad regem accesserit nutriendum, certos sibi redditus assignari, ex quibus sibi et filiæ ac regi possit honorifice providere. Licet autem contractum hujusmodi regno utilem et regi non solum nunc, sed etiamsi in omni pace regnaret, honorabilem reputemus, quia tamen super hoc per nos et dictos familiares jam dudum cis inclusa sunt.

(186) De eo jam dictum est non semel.

habitus est tractatus, ad consummationem negotii nolimus sine conscientia eorum procedere, sed honori suo duximus deferendum. Unde eisdem [per apostolica scripta mandavimus, ut super hoc tam infra se quam tecum, et cum dilecto filio R. (187) tituli Sanctorum Marcellini et Petri presbytero cardinale, Casinensi abbate, apostolicæ sedis legato, consilium communicent et quod ad consummationem hujus negotii statuerint, nobis significare procurent, idoneos nuntios, super prædictis omnibus sufficienter instructos, ad sedem apostolicam destinantes; ut cum nuntio nostro, quem propter hoc destinare proponimus, ad regem et reginam Aragonum accedant et sponsalia contrahere non postponant, cæteraque perficiant quæ super hoc fuerint consummanda. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus familiaribus ipsis studeas suadere uti ad hujus negotii consummationem intendant, et tu ipse ad id des operam efficacem.

Datum Laterani, Non. Junii.

Scriptum est in eundem modum, Casinensi abbati.

In eundem modum, familiaribus regiis, usque consummanda.

Datum, ut supra.

LII (188).

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO (189.)

Non temere accusandum est matrimonium quod per multa tempora constitit.

(Laterani, II Non. Junii.)

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius, nobilis vir And. de Calviniaco, fideli nobis relatione monstravit, qualiter matrimonium quod inter eum et dilectam in Christo filiam, Dionysiam, uxorem suam, contractum extiterat, coram bonæ memoriæ prædecessore tuo (190) fuerit accusatum, qualiter etiam super accusatione processum fuerit. Litteras quoque tam confirmationis quam commissionis, quæ a felicis recordationis Cœlestino papa, præde-

(187) Vid. Epist. 37, hujusce lib. v.

(188) Apud Baluzium, ad marginem, reperitur hæc notula: *Cap. Veniens, qui matrim. accus. Quibus verbis ad Decretales lectorem remandare videtur. Fatemur nos in Decretalibus, tam ex editione Parisiensi 1595, in qua Gregoriana integra, quam ex editione Parisiensi 1666, in qua Innocentiana tantummodo collectio, ab Alteserra notis illustrata, exhibetur, hancce Innocentii epistolam frustra investigavisse. Ex altera ad marginem, etiam, apud eundem Baluzium adposita notula, varia lectio accusatione, pro actione in tertia collectione dicitur reperiri. Verum in tertio, sive Gregorianæ, sive Innocentianæ Collectionis libro, nihil omnino reperitur, quod ad argumentum, de quo in hac ista epistola, spectare videatur. Titulus apud Baluzium in notula marginali designatus, qui matrim. accus. est procul dubio, qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari. Titulus ille non ad tertium, sed ad quartum Collectionis, tam Gregorianæ quam Innocentianæ, librum pertinet, ubi decimus octavus numeratur et sex tantum constat capitulis, quorum nullum verbo *Veniens* incipit.*

(189) Archiepiscopus Bituricensis, cui hæc dirigitur epistola, erat Guillelmus (*de Donjeon*); qui ex

cessore nostro, super hoc diversis temporibus emanarant nobis exhibuit et contra latam sententiam rationes plurimas allegavit; proponens præterea quod circa quindecim annos cum prædicta uxore sua in bona voluntate permanserat et quinqueliberos susceperat ex eadem. Quia vero ingressus ecclesiæ sibi fuerat interdictus et nos, recepta secundum formam Ecclesiæ cautione, ab interdicto fecimus eundem absolvi, fraternitati tuæ de communi fratrum nostrorum consilio, per apostolica scripta mandamus quatenus, cum negotio ipsum ad sedem apostolicam sit translatum, tu eum, sententia non obstante, super ipso matrimonio non molestes, nec permittas ab alio molestari, sed si quis contra mandatum aliquid duxerit proponendum, illud referat ad apostolicam sedem. Et quia contra conjugium quod tanto tempore jam duravit, et ex eo proles multiplex est suscepta, actio non facile consuevit admitti, præsertim in gradu remoto inter personas pacifice commanentes, ipsa provideat tua fraternitas discreto consilio, circumstantiis universis diligenti meditatione pensatis, quid deinceps super ipso negotio sit agendum.

Datum Laterani, II Non. Junii

LIII.

NOBILI VIRO AND. DE CALVINIACO.

De eodem argumento.

(Dat. ut supra. Id est: Laterani, II Non. Junii.)

In nostra præsentia constitutus, fideli nobis relatione monstrasti, etc. *In eundem fere modum usque in finem.* Volentes igitur plentus quieti tuæ paterna sollicitudine providere, auctoritate præsentium districtius inibemus ne quis te vel uxorem tuam contra formam præmissam super hoc audeat molestare. Nulli ergo, etc.

Datum, ut supra.

Scriptum est Turonensi archiepiscopo (191) et episcopo Cenomanensi (192), ut sive Bituricensis archiepiscopus, sive alius, eum vel uxorem suam

comitibus Nivernensibus oriundus, primum Suesionensis, tum Parisiensis canonicus; inde Grandimontensem ingressus ordinem, postea transit ad Cisterciensem in monasterio Pontiacensi ubi prior fuit; deinde factus est Abbas Caroli-Loci; tandem electus fuit Biturigum archiepiscopus, die festo S. Clementis 23 Novembris, anno 1200. De ipsius confirmatione agitur in epistola Innocentii PP. III, lib. III, 45, quam vide. Ad superos evolavit anno 1209, die 10 Januarii, cum pararet iter adversus hæreticos Albigenses, juxta Nangium, qui refert eum fuisse canoni seu catalogo sanctorum additum ab Honorio PP. III, anno 1218. *Gall. Christ. t. II, col. 60.*

(190) Henricus de Soliaco, qui Bituricensis infulas, ab anno 1183, vel 1184, usque ad annum 1200, III Id. Septembris, gesserat. *Gall. Christ. t. II, col. 56.*

(191) Erat is Bartholomæus II Vindocinus (*de Vendosme*), qui metropolitana Turonensium sedi præfuit ab anno saltem 1174, forte 1173, usque ad annum ineuntem 1206. *Maan, Eccl. Turon. p. 125.*

(192) Vocabatur Hamelinus, qui Renaldo, ante annum 1194, successor datus, episcopaes infulas gessit usque ad annum 1218, quo, centum fere

super hoc, contra formam præmissam, præsumpserit molestare, præsumptionem ipsius, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis. Quod si non ambo, etc.

Datum, ut supra.

LIV (193).

MAGISTRO HONORIO ARCHIDIACONO RICHEMUNDIÆ.

Determinatur controversia de Archidiaconatu Richemundiæ (194).

(Dat. ut supra. Id est : Laterani, 11 Non. Junii.)

[Post electionem et confirmationem venerabilis fratris nostri, Eustachii (195) Eliensis episcopi, vacante archidiaconatu Richemundiæ, quem tenuerat,] cum id ad venerabilis fratris nostri Eboracensis archiepiscopi notitiam pervenisset, agentis tunc in partibus cismarinis, [eum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboracensi capitulo suis litteris, ut te in archidiaconum, sicut moris est, recipere procurarent; cujus noluerunt mandato parere; propter hujusmodi rationes : Quia videlicet bonæ memoriæ Cælestinus papa, prædecessor noster, inter alia, quæ decano (196) et capitulo Eboracensi suo privilegio noscitur indulsisse, ordinationem quoque canonicorum seu personarum, sicut ab ipsa fundatione loci erat hactenus observatum, liberam esse decrevit, ut videlicet idonea et honesta persona, cui archiepiscopus ipse vacantem in Ecclesia Eboracensi præbendam vel dignitatem duceret conferendam, secundum antiquam ipsius Ecclesiæ consuetudinem, præsentaretur capitulo et decano (197)], receptus autem a capitulo in canonicum, per librum et panem, per manum decani deberet in capitulo investiri, postmodum vero in osculo fratrum receptus, de conservanda fidelitate ipsi Ecclesiæ, libertatibus et consuetudinibus juri consentaneis pro viribus defendendis, non detegendis secretis capituli, juramentum consuetum et debitum interponeret, et tunc de mandato decani et capituli, prout moris est, per manum installaretur cantor. [Et, si quis contra consuetudinem istam antiquam et approbatam (198) in ipsa Ecclesia

annos natus, die 22 (alias 31) mensis Octobris fato functus est. Corvais. *Hist. Epist. Cenoman.* p. 469.

(193) Relata, sed non integra, inter Decretales, lib. III, tit. 8, *De concessione præbendæ et Ecclesiæ non vacantis*, cap. 7. Quæ illic leguntur, hic unciis inclusa sunt; variæ lectiones ad marginem adpositæ.

(194) Super serie facti, de quo in hac epistola agitur, consulendus Rogerius de Hoveden, anno 1198, pag. 778 et 781; anno 1199, pag. 775; anno 1201, pag. 817 et sequentibus, ubi diversæ, de eodem argumento, referuntur Innocentii epistolæ, quæ in Regestis frustra requiruntur et ad tertium vel quartum pontificatus annum pertinere videntur.

Controversia hæc, tunc temporis, gravissimi momenti visa fuit, summumque pontificem in ipsa terminanda diutissime detinuit. Plurima ab Innocentio, ad adjudicandam hujusmodi litem, emissa sunt decreta. Præter hanc epistolam, plures alias, diversis, seu prælatis seu personis, directas, in Decretalium (tam Gregorii PP. IX generali, quam Innocentii PP. III peculiari) collectionibus, ad idem negotium spectantes litteras reperire est. Vide De-

A esset per aliquem introductus, nec pro persona nec pro canonico haberetur. Quod si archiepiscopus vacantem in Ecclesia ipsa præbendam vel personatum (199) infra terminum Lateranensis concilii, secundum formam præscriptam, canonica admonitione præmissa, personæ idoneæ non conferret, liceret decano et capitulo auctoritate apostolica, nullius contradictione vel appellatione obstante, illud, juxta ejusdem concilii statuta, conferre. Cum igitur in litteris archiepiscopi directis capitulo, decani mentio nullatenus haberetur, per cujus manum debebas in capitulo investiri, ejus mandato fuit merito contradictum,] et illa præterea ratione quod, cum idem prædecessor noster J. de sancto Laurentio de cancellaria Eboracensi curaverit manu propria per anulum investire, mandans nuntio suo, ipsius nomine, stallum in choro et locum in capitulo et processione, cum integritate reddituum et omnibus ad cancellariam pertinentibus assignari, tu pro eo quod proventus ipsos in contemptum præsumpsisti mandati apostolici retinere, per decanum et capitulum Eboracensem fuisti excommunicationis laqueo irrotatus; unde non eras ad dignitatem interim admitendus. Cui præterea illa ratio repugnabat, quod ante investituram a capitulo habitam, archidiaconali te officio ingessisti. Unde, juxta privilegii continentiam pro persona non debebas haberi, præsertim cum tibi homicidia, sacrilegia, incendia et alia multa gravia et enormia objicerentur, quæ, archidiaconatum ipsum manu armata tibi usurpare contendens, perpetrare minime timuisti. [Ipsius igitur institutione propter præmissas rationes et alias a capitulo reprobata, ipsi, ne juris sui dispendium sustinerent, intelligentes etiam archidiaconatus ipsius dispositionem (200) ad eos, tam auctoritate Lateranensis concilii quam indulti sibi privilegii, devolutam, habito prudentum consilio, illum dilecto filio (201), Rogerio de sancto Eadmundo unanimiter contulerunt, investientes eum de ipso, prout moris est, et solemniter installantes (201').] Processu vero temporis, præfatus archiepiscopus,

cretales, lib. II, tit. 10, *De supplenda negligentia prælatorum*, cap. 3; lib. II, tit. 20, *De testibus et appellationibus*, cap. 30, epist. directa Eliensi et Cicestrensi episcopis et archidiacono de Norbanen.; lib. III, tit. 7, *De institutionibus*, cap. 6. epist. directa Eliensi episcopo et archidiacono Norvicensi; eodem lib. III, tit. 8, *De concessione præbendæ, et ecclesiæ non vacantis*, cap. 2, ex concilio Lateranensi; quæ quidem doctissimis Dadini Alteserræ notis illustratæ sunt; ad eas lectores, prolixitatis metu, remandare nobis liceat.

(195) De sunt hæc in Decretal., ut quæ infra cursivo caractere distinguuntur.

(196) Decanus iste Eboracensis vocabatur Simon Apulus, ex Rogerio de Hoveden, loc. cit.

(197) Decretal. add. prædictis.

(198) Decretal. legunt hujusmodi, pro i. a. et a.

(199) Hæc desunt in decretal. et infra quæ Italico caractere notantur.

(200) Decretal. legunt donationem.

(201) Hæc desunt in Decret. et infra, pr. ut moris est.

(201') Cod. Andeg. inthronizantes.

ab apostolica sede rediens in Northmanniam (202). A præterea quod, si etiam ea fecisses, per adversarium tamen tuum tibi non poterant obijci cum effectu, cui potius super ipso archidiaconatu esset silentium imponendum, et approbata institutione tua, tibi restitutio facienda ex confessione partis adversæ in iudicio facta et sæpius repetita ostendere nitebaris. Ipse namque Rogerius a nobis interrogatus in iure, ex quo tempore archidiaconatus Richemundiæ sibi per capitulum fuerit assignatus, respondit quod circa festum Ascensionis proximum triennium compleretur. Cum igitur ex data litterarum nostrarum constaret, tempore illo archiepiscopum apud sedem apostolicam constitutum et in eis per nos antiquum jus fuerit declaratum, ut tempus quo ad apostolicam sedem accessit, et apud illam permansit vel recessit ab ipsa, non esset infra tempus sex mensium computandum, liquido constare dicebas, tempus illud archiepiscopo minime cucurrisset, sed si etiam quadriennium effluxisset, sicut prioris responsi pœnitens ultimo loco proposita pars adversa, quod ex parte tua de iure non posse fieri dicebatur, cum etiam tunc arripuisset iter ad sedem apostolicam veniendi, licet illud non fuerit continue prosecutus, impedimentis multiplicibus retardatus, interpretatio rescripti nostri ad tempus etiam huiusmodi pertinebat, cui præterea præscriptio nocere non poterat in exilio constituto. Factum autem capituli eundem R. non potuit excusare, quoniam, cum institutio facta per archiepiscopum præcessisset quod superior ordinaverat capitulum tanquam inferius non poterat reprobare; cum etsi contra statutum privilegii non (206) fuisset admissus, ipsi tamen, quia nec fuerant executores privilegii constituti, nec poterant simul esse iudices et actores, contra te præsertim, absentem et non contumacem, procedere non valebant. Si quid ergo per ipsos erat contra factum archiepiscopi proponendum, huiusmodi quæstio ad tribunal erat superius deferenda, ut auctoritate finiretur ipsius. Pendente proinde institutione tua, facta per illum ad quem [suppl. pertinebat], tam iure communi quam auctoritate privilegii antedicti, per quod collatio personatum et præbendarum archiepiscopo reservatur, idem R. non debuit in locum viventis obrepere, cum sciverit vel scire debuisset hoc iure canonico interdictum. Ait enim beatus Gregorius (207) *Eum qui contra justitiæ regulam in archidiaconatum alterius provehi se consensit, ab ejusdem archidiaconatus honore deponimus, qui, si ulterius in loco eodem ministrare præsumperit, se participatione sacræ communionis noverit esse privatum.* Hujus ergo auctoritate decreti adversarium tuum asserebas ab archidiaconatus officio, quem male receperat, deponendum; præsertim cum illi primæ

(202) Decretal. omittunt. et infra leg. qui pro petebat, ... et.

(203) Deest hoc verbum in Decret. et infra add. petiit post apostolicam.

(204) De eo etiam jam dictum supra.

(205) De eo etiam jam dictum supra.

(206) In Apographo Conti abest hoc verbum.

(207) S. Gregor. lib. II, indict. x, epist. 14 et 16. Gratian. 7, 4, 1, 6, 40.

irreptioni vehementer insisteret et per institutionem A
ejusmodi suum niteretur propositum demonstrare,
ipsumque archidiaconatum tibi restitui suppliciter
postulabas. Nos igitur, auditis his et aliis quæ par-
tes in præsentia nostra proponere voluerunt, et
plenius intellectis, [quoniam constitit nobis archi-
diaconatum præmissum tibi per Eboracensem archi-
episcopum et primitus fuisse concessum, et quod,
institutione facta per ipsum, secundum juris ordi-
nem minime reprobata, archidiaconatus non vacans
nec potuerit nec debuerit in alium rite transferri,
memorato R. qui contra justitiæ regulam in archi-
diaconatum alterius provehi se consensit, super eo
silentium duximus imponendum, sententialiter de-
cernentes ut institutio facta per Eboracensem archi-
episcopum de te sortiatur effectum. Exinde vero, si
super renuntiatione vel abjuracione aut aliquo præ-
missorum aliquis, qui velit et valeat, adversus te
duxerit proponendum, ordiue poterit judiciario ex-
periri.] Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc.

Datum Laterani, Kal. Junii.

LV.

DECANO ET CAPITULO EBORACENSI.

De eodem argumento.

(Laterani, III Non. Junii.)

In eundem modum, decano et capitulo Eboracensi, usque experiri. Quocirca, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus; quatenus quod a nobis est de jam dicto magistro Honorio provida deliberatione statutum, sublato C
juslibet contradictionis et appellationis obstaculo, humiliter observare curetis, recipientes ipsum tanquam archidiaconum, et a subditis recipi facientes. Nos enim si quid in præjudicium ejus de ipso archidiaconatu fuerit aliquatenus ordinatum, decernimus irritum et inane. Quod si forte (quod non credimus) mandatum nostrum nolueritis adimplere, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris, Eliensi et Norwicensi episcopis, et dilecto filio decano Lincolnensi, dedisse firmiter in mandatis ut vos ad id per distractionem ecclesiasticam, contradictione et appellatione cessante, cogere non omitant.

Datum Laterani, III Nonas Junii.

Illis scriptum est super hoc contradictores, etc. D
hoc addito: Si vero dictus R. de Sancto Eadmundo possessionem archidiaconatus præsumpserit detinere, vos præsumptionem ipsius etiam per subtractionem aliorum beneficiorum suorum, appellatione postposita, compescere procuretis. Quod si non omnes, etc.

Datum, ut supra.

(208) Sic in apographo Conti. Apud Baluzium deest.

(210) Sic ibidem.

(210) Anno 1195, Hubertus, Cantuariensis archiepiscopus, apostolica sedis legatus et totius Angliæ justitiarius, deposuerat Robertum, abbatem de Tornai, reclamantem et ad præsentiam domini papæ appellantem; et in carcere et vinculis eum tenuit

LVI.

REGI ANGLORUM.

De eodem argumento.

(Later., verisimiliter Kal. vel III Non. Junii.)

Cum, partibus apud sedem apostolicam constitutis, super archidiaconatu Richemundiæ diutius fuisset in nostra præsentia litigatum, nos pro dilecto filio, magistro Honorio, exigente justitia, sententiam duximus proferendam, sicut ex rescripto nostræ diffinitionis seriem plenius continente perpenditur evidenter. Quocirca celsitudinem regiam rogamus (208) attentius (209) monemus, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus pro devotione apostolicæ sedis et nostra, cum et ipse magister apud nos quæ ad honorem et exaltationem regalis magnificentiæ pertinebant sæpe curaverit promovere, nec impedias nec impediri permittas quominus quod nobis est, etc., usque statutum sortiatur effectum; ejusdem Honorii obsequium excellentiæ regię multipliciter poterit existere fructuosum. Nos quidem, si quid, etc. venerabilibus etiam fratribus nostris, usque firmiter in mandatis, ut archiepiscopo, decano, et canonicis Eboracensibus ac clericis archidiaconatus ipsius, quibus super hoc scribimus, in executione mandati nostri, cessante appellatione, ipsi quæ præmisimus, etc., contradictores, etc.

Datum Laterani.

LVII (210).

ARCHIEPISCOPO CANTUARIENSI.

De judicio abbatis Tornæ.

(Later., II Non. Junii.)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius, R quondam abbas Tornæ, proposuit coram nobis quod cum olim ad ejus monasterium accessisses, quod ipse in centum marcarum redditibus ampliaret, et ingressus capitulum monachorum, inquisitionem cœpisses facere contra eum, ipse gravari se timens, ad sedem apostolicam appellavit; tu vero appellationi non deferens, eum ab administrationis officio suspendisti, et in ejus absentia, inquisitione post facta, ipsum usque ad monasterium de Ramessia, licet invitum, turpiter post te tractum, super crucem fecisti jurare quod te usque Londoniam sequeretur. Ipse igitur Londoniam veniens, appellationem quam prius interposuerat, solemniter innovavit, et ad venerabilem fratrem nostrum, Wintoniensem episcopum, et conjudices ejus commissionis, obtinuit litteras destinari, quas deferendas cuidam tradidit mercatori. Tu vero ipsum in Angliam redeuntem capi fecisti Londoniis, et in Eliensi monasterio carceri mancipari. Propter quod mercator qui litteras deferebat, venire in Angliam non præ-

per annum et dimidium anni apud Gloucestre. Roger. de Hov. p. 757.

Fragmentum hujusce epistolæ reperitur in Gregoriana Decretalium collectione, lib. I, tit. 9, de renuntiatione, cap. 6, ubi a Clemente PP. III, absque ulla directione emissa dicitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

sumpsit; tandem vero a carcere liberatus, ad sedem apostolicam appellavit. Tu vero, ejus appellationi non deferens, sicut prius, in ipsum depositionis sententiam protulisti, et depositum in carcerem fecisti retrudi. Cæterum, cum fuisset a vinculis absolutus, ad præsentiam nostram venit, et ad venerabilem fratrem nostrum, Dunelmensem episcopum, et dilectum filium, magistrum Jo. de Londoniis, litteras impetravit, ut super propositis diligenter inquirerent veritatem, et causam ipsam, si partes vellent, concorditer sine debito terminarent; alioquin causam sufficienter instructam ad nos remittere non differrent. Proponebat igitur idem abbas quod prædicta omnia sufficienter fuerant coram eisdem iudicibus comprobata. Verum dilectus filius, magister Honorius, archidiaconus Riche-mundiæ (211), nuntius tuus, proposuit ex adverso quod, cum olim legationis officio fungeritis, ad monasterium de Tornea, ut ei visitationis impenderes gratiam, accessisti; cumque de vita ipsius R. diligentius inquisiisses de dilapidatione, incontinentia et turpi ejus conversatione, per testimonia tibi constitit monachorum. Unde, communicato prudentium virorum consilio, cum ab administrationis officio suspendisti, cum juxta canonicas sanctiones de dilapidatione suspectus debeat ab administratione suspendi (212). Nec appellaverat tunc temporis idem abbas; nec etiam si appellasset, tibi eum innotuerat appellasse; cum, sicut asserunt testes ejus, egressus capitulum in secreto collocutorio duxerit appellandum. Verum, cum postmodum apud Londonias appellasset, non solum appellationem interpositam recepisti, sed ministrasti etiam ad prosecutionem ipsius sufficienter expensas. Deinde, cum enormitates ipsius bonæ memoriæ Cælestino, prædecessori nostro, per tuas litteras intimasses, ipse *tuam fraternitatem monuit* [Apog. Conti, *tuæ fraternitati mandavi*], ut eum ab officio deponeres abbatiae, ac carceri mancipatum tandiu detineres, donec ad te mandatum ejus denuo perveniret. Ipse igitur depositionis sententiam expavescens, in præsentia multorum episcoporum et aliorum religiosorum virorum, renuntiavit spontaneus abbatiae, sed post paululum poenitens, se renuntiassse penitus denegavit. Tu igitur cum metropolitanus existeres ejus, et legationis officio fungereris, et ad hoc esses specialiter delegatus, mandati apostolici formam sequens, propter criminum evidentiam super abbatia ei perpetuum imponere silentium curavisti. Tandem vero, cum prædicto Dunelmensi et conjudici ejus sub forma prædicta sententiæ tuæ foret cognitio delegata, coram eis quod idem abbas renuntiaverit abbatiae,

(211) De eo jam dictum supra; vid., epist. 53. Ipsum Romam profectum esse, anno 1201, refert Rogerius de Hoveden, p. 817.

(212) In apographo Conti, ad hæc verba, in margine exstat hæc notula. *Vide Gratian. 3, q. 2. c. 8. Si episcopus, § quod si.* Locus est in decreti secunda parte, causa tertia, quæstione secunda, ca-

A quod incontinentiæ vitio laborabat, quod vasa quædam monasterii præter consensum monachorum alienaverat, quod tu ejus appellationi detuleras, et expensas ministraveras appellanti, quod auctoritate litterarum prædicti prædecessoris nostri, propter criminum evidentiam et spontaneam cessionem processeras ad depositionem ipsius, et de speciali mandato ejusdem prædecessoris nostri eum in monasterio Glocestrensi, ubi prius monachus fuerat, carceri manciparas, per testes legitimos comprobasti; deinde autem cum iudices ipsi gesta omnia redegissent in scriptis, et terminum partibus assignassent, idem R. in manibus tuis et liti cessit, et renuntiavit spontaneus abbatiae, tuque renuntiationem ejus, ad multam quorundam religiosorum virorum instantiam, recepisti. Cæterum, licet sæpeditus R. se renuntiassse abbatiae ab initio denegasset, tandem tamen id in nostra præsentia confessus est, adiciens quod, quia renuntiaverat spoliatus, ejus renuntiatio non tenebat. Præterea, cum tu ei congrue promiseris providere, nec volueris adimplere promissum, nec ipse ratum habere quod fecerat tenebatur. Insuper metu fuerat ad renuntiationem inductus, cum tu ei fueris comminatus quod si ad nos cum iudicum relatione veniret, obtineres a nobis quod eum in caveam poneremus. Contra hoc autem dictus archidiaconus replicavit, quod eidem R. prodesse non poterat nec debebat quod renuntiaverat spoliatus, utpote quem non adversarius, sed judex potius spoliaret. Metus autem quem allegaverat pars adversa, eum non poterat excusare, cum cadere non debuerit in constantem. Quis etenim constans præsumeret quod nos ad nutum tuum aliquem retruderemus in carcerem, et tyrannidem exerceremus in eos qui causas suas apud sedem apostolicam prosequuntur? Non ergo dictus R. debuit qualibet occasione præsumere quod nos hujusmodi vellemus sævitiam exercere. Quod autem præsumptio ejus frivola fuerit, apparuit ex post facto. [Licet igitur judex non semper ad unam speciem probationis mentem suam applicet, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, et in aliis quæ in ejus præsentia proponuntur, formet animi sui motum, et tanta sit judicialis auctoritas ut semper debeat præsumi *pro ea* (213), donec contra ipsam aliquid legitime comprobetur, *sub pretextu quasi tu contra prædictum R. coram Dunelmensi et ejus conjudice* (214) nihil penitus probavisses, standum tamen sententiæ fuerat, nisi dictus R. eam ostenderet irritandam. Quia tamen præter ista, constitit de ipsius renuntiatione spontanea, per quorundam episcoporum litteras et confessionem ipsius, nos *de consilio fratrum nostrorum* ei super eadem pitulo septimo, col. 906 et 907.

(213) Decretal. legunt *pro ipso*, et infra, *quare si pro quasi* ut in Apogr. Conti, et om. verba *contra præd. R.*

(214) Decret. legunt *episcopo et ejus conjudicibus*, et infra *adversarius loco dictus R., quasdam pro quorundam*, et om. verba *de e. fr. n.*

abbatia silentium duximus imponendum.] Volumus A autem ut eidem, divinæ pietatis obtentu, de redditibus monasterii de Tornea in aliquo loco religioso congrue facias provideri. Nulli ergo, etc., diffinitionis, etc.

Datum Laterani, etc., ii Non. Junii.

LVIII.

EIDEM.

Datur archiepiscopo facultas instituendi archidiaconos.
(Laterani, ii Kal. Junii.)

Ex parte tua fuit in audientia nostra propositum, quod prædecessores tui correctiones excessuum, examinationes et decisiones causarum, in quibusdam ecclesiis quæ ad te pertinent pleno jure, per se ipsos consueverant exercere, ita quod vices et officium archidiaconi gereret in hac parte. Tu vero pondus B curæ pastoralis attendens, alios vis in partem commissæ tibi sollicitudinis evocare, et ad curam archidiaconalem in prædictis ecclesiis exercendam, duos archidiaconos ordinare disponis, ut levius in singulis fiat onus quod in plures fuerit distributum, et Ecclesia Cantuariensis tribus archidiaconis de cætero gaudeat, quæ unum solum hactenus noscitur habuisse. Nos igitur propositum tuum in Domino commendamus, et ut illud effectui mancipis suademus, si tamen sine gravi scandalo et præjudicio aliorum poterit adimpleri.

Datum Laterani, ii Kal. Junii.

LIX (215).

EL'ENSI EPISCOPO, DECANO LINCOLNIENSI ET ARCHIDIACONO DE BEDFOR. C

Committitur eis ut examinent accusationem propositam adversus archiepiscopum Eboracensem (216).

(Dat. ut supra, id est, verisimiliter, Later., ii Kal. Junii.)

Querelarum diversitas et frequentia quæstionum, quæ nobis contra venerabilem fratrem nostrum, G. Eboracensem archiepiscopum, assidue proponuntur, nostrum fatigat vehementer auditum : qui, cum a nobis sæpe commonitus fuerit et correctus, ut actus suos in melius emendaret, ipse nec admonitiones, sicut decuit, acceptare, nec correctiones, prout oportebat, asseritur admisisse ; et licet a dilectis filiis, decano et capitulo Eboracensis Ecclesiæ, tanquam pater a filiis, a quibusdam vicinis episcopis,

(215) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 7.

(216) Vide epistolas très Innocentii III, apud Rogerium de Hoved. ad an. 1201.

(217) Sic in apog. Conti ; apud Baluz. vero, *irritum post reducentes*.

(218) Sic in apog. Conti ; apud Baluz. vero *aliquem postposita appellatione*.

(219) Relata apud Roc. Pirrum (*Sicil. sacr. t. I, p. 329*), sed apud ipsum, data Salerni dicitur. Quod quidem, addit auctor ille, belle concinit his quæ in Panormitanorum archiepiscoporum notitia, sub anno 1201 (p. 133), dixerat, nempe pontificem, anno pontificatus circiter tertio, in Siciliam transfretasse, Panorum appulisse, et ibi ecclesiam S. Petri de Balnearia consecrasset. Verum, si admittendum esset Salerni datam fuisse hanc epistolam, assignanda foret anno præterito 1201 ; cum ex aliis hoc anno cer-

et aliis nonnullis viris religiosis commonitus fuerit diligenter, ut ab ipsorum indebita molestatione cessaret, et se circa eos et alios subditos suos tanquam benignus pastor haberet, ac super aliis nonnullis quæ pontificale fastigium decebant, suæ corrigeret operationis excessus, ipse tamen propter hoc gravior est illis effectus, tanquam qui semper in illorum molestia gloriatur. Nolentes igitur hæc et alia quæ sæpe nobis denunciata fuerunt ulterius sub dissimulatione transire, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ad Eboracensem Ecclesiam accedentes, abbatibus, prioribus, et aliis personis honestis cujuscunque ordinis evocatis, præsentate archiepiscopo, si voluerit, et se, si potuerit, defendente, sub pœna excommunicationis, appellatione remota, prout necesse fuerit, injungatis eisdem ut testimonium perhibeant veritati, super quibus idem archiepiscopus a jam dictis decano et capitulo monitionem accepit, testes recipientes eorum, quos voluerint producere, ad illa probanda in quibus dicunt ipsum archiepiscopum excessisse, inquirentes per illos et famam quoque communem, utrum archiepiscopus ipse sit utilis et sufficiens ad regimen pontificalis honoris, audituri nihilominus et super his probationes, appellatione postposita, recepturi, si quæ forsam idem archiepiscopus contra capitulum vel aliquem de capitulo duxerit proponenda, et omnia sub sigillis vestris inclusa nobis quantocitius transmittatis, eisdem, archiepiscopo, decano, et capitulo certum terminum assignantes, in quo per se vel sufficientes responsales nostro conspectui se præsentent, et irritum, appellatione postposita, post reducentes (217), si quid idem archiepiscopus per se vel per aliquem alium, contra capitulum vel eorum immutaverit aliquem, post appellationem (218) ab eis rationabiliter ad apostolicam sedem emissam. Quod si non omnes iis exsequendis valueritis aut volueritis interesse, duo vestrum, etc.

Datum Laterani, ut supra.

LX (219).

ARCHIEPISCOPO MESSANENSI (220)

Relaxat sententiam excommunicationis, qua archiepiscopus Messanensis tenebatur astrictus

(Later., xiii Kal. Julii.)

Quantum nos et Ecclesiam Romanam offenderis,

tissime scriptis hujusce libri epistolis, constet pontificem Romæ fuisse ii Id. mensis Junii et viii Kal. mensis Julii ; unde, ipsum xiiii Kal. mensis Julii Salerni non fuisse, neque exinde in Siciliam transfretasse demonstratur.

(220) Vocabatur Bernardus, sive Bernardus, alias etiam, Bertius, ex monacho Benedictino Messanensis antistes circa annum 1196. Post Henrici imperatoris VI, Messanæ, anno 1197, sub Septembris finem festo S. Michaelis, defuncti, obitum, cum ipsius cadaver sacræ sepulturæ repulsam passum fuisset, id indigne ferens Berardus, apud Cælestinum PP. III, qua precibus, qua auctoritate, multum adlaboravit ut eum exoraret. (Baxon. ad an. 1197, n. 4 et 5.) Ipsi pallii gestandi auctoritatem dedit Innocentius diplomate, dato viii Id. Maii, anno Incarn. Domini 1198, pontificatus sui primo, quod

nolumus nunc litteris explicare, sed conscientiae tuae relinquimus discernendum. Nos autem licet offensam nostram et apostolicæ sedis injuriam in te potuissimus gravior vindicare, tuæ tamen honestati parcentes, non solum de commissis non infliximus tibi poenam, sed excommunicationis sententiam, quam ipso facto incurreras, per venerabilem fratrem nostrum, Regin. archiepiscopum (221), secundum formam Ecclesiæ mandavimus relaxari, sic tamen ut suspensionis sententiam observares. Verum quia, sicut accepimus, præteritum jam damnas errorem, et ea efficaciter promovet quæ nobis æstimas complacere, dilecti fratris nostri, G. (222) tituli Sancti Vitalis presbyteri cardinalis, precibus annuente, suspensionis sententiam, qua teneris astrictus, de solita sedis apostolicæ mansuetudine relaxamus. Reservamus tamen adhuc nobis tanti correctionem excessus, ut juxta tuorum exigentiam meritum misericordiam tecum vel judicium faciamus. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attente, per apostolica scripta mandantes, quatenus in devotione nostra et regia fidelitate persistas, et taliter regis et regni hostibus te opponas, ut gratiam nostram possis plenius promereri, et præcedentem offensam per satisfactionem aboleas subsequentem.

Datum Laterani, XIII Kal. Julii.

LXI.

ABBATI (223) ET CONVENTUI CISTERCIENSI.

Adversus desertores ordinis Cisterciensis.

(Later., XIV Kal. Julii.)

Cum paci ac quieti eorum qui Mariæ officium elegerunt paterna sollicitudine providemus, officii nostri debitam prosequimur actionem, qui quanto ferventius in Dei servitio perseverare noscuntur, tanto amplius, ne ab eo valeant revocari, debent in suo laudabili proposito confoveri. Hinc est, quod, cum fugitivi Cisterciensis ordinis super receptione sua,

apud Pirrum reperire est, frustra vero in Regestis quaeritur. Marcowaldo Berardus fuit addictissimus, cui Messanenses etiam favebant. Hæc sane necessitudo in causa fuit ut in ecclesiasticas excommunicationis et suspensionis poenas inciderit. Post mortem Marcowaldi pontifex ipsum in gratiam recepit, et sæpius deinceps ad eum epistolæ direxit uti videtur. De anno quo obiit nihil certum habetur. Anno 1233 adhuc erat in vivis; anno 1236 Landon e Rhegyptano episcopo ad archiepiscopatum Messanensem translatus est. Roc. Pir., Sicil. sacr. t. I, p. 325.

(221) Jacobus, ex archidiacono, delectus fuerat archiepiscopus Rheginensis, anno 1199. Cujus electionem, jussu pontificis, Gregorius Crescentius tituli S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, in regno Siciliae a latere legatus, examinavit ac rite celebratam pronuntiavit. Vide lib. II, epist. 164. Successor ejus, Lando, anno 1217 consecratus fuit ab Honorio PP. III.

(222) Gregorius de Crescentio, dictus *Caballi marmorei*, primum tituli S. Mariæ in Aquiro diaconus, a Clemente PP. III, anno 1188, in prima creatione; deinde tituli S. Vitalis [alias *Vestinae*] presbyter cardinalis, ab Innocentio PP. III, anno 1200, in tertia creatione renunciatus est. Cum Chunradus dux Spo-

letanus principatum ipsum Innocentio reddidisset, hunc cardinalem pontifex, quem virum providum et discretum vocat, Spoletanis et Umbræ, summa cum potestate apostolicæ sedis legatum et rectorem præfecit. Diem obiit supremum sedente eodem Innocentio in Petri cathedra, sed quo anno incertum est. Oldoin. ad Ciacon. t. I, col. 1142.

A aliquoties litteris impetratis, contra debitum vos molestare præsumant, ob favorem religionis et ordinis vestri volumus et mandamus, ut hujusmodi ordinis vestri desertores, si super receptione sua forte litteras impetraverint, in quibus non contineatur ut recipiantur salva ordinis disciplina, vel si regulare fuerit et honestum, tales litteræ, ne ipsarum occasione possitis a divinis laudibus revocari, nullam obtineant firmitatem, et ne earum obtentu ad fugitivorum receptionem aliquis vos compellat, auctoritate apostolica prohibemus. Nulli ergo, etc., prohibitionis, etc.

Datum Laterani, XIV Kal. Julii.

LXII (224).

B JOANNI (225), QUONDAM LUGDUNENSI ARCHIEPISCOPO.

Mittit collectas de sancto Bernardo.

(Later., VI Id. Junii.)

Negare nolumus quod petere voluisti, cum ex eo tam nobis quam tibi fructus æternæ retributionis accrescat. Petisti namque, rogatus a fratribus, ut ad honorem beati Bernardi, primi Clarævallensis abbatis, quem apostolica sedes sanctorum ascripserat catalogo venerandum, nos ipsi collectam et alias orationes, ore proprio, dictarem, tum propter auctoritatem dictantis, tum propter stylum dictaminis, cum majori devotione dicendas. Et ecce, sicut potuimus, ad instantiam dilecti filii, fratris Rainerii, petitionem tuam curavimus exaudire.

C *Perfice, quæsumus, Domine, pium in nobis sanctæ religionis affectum, et ob obtinendam tuæ gratiæ largitatem, beatus Bernardus, abbas et doctor egregius, suis apud te semper pro nobis meritis et precibus intercedat. Per Dominum nostrum, etc.*

Grata tibi sit, Deus, hujus oblatio Sacramenti, quod in memoriam Dominicæ passionis tuæ offerimus majestati. Per Dominum nostrum, etc.

Suum in nobis, omnipotens Deus, cibum quem sum-

letanus principatum ipsum Innocentio reddidisset, hunc cardinalem pontifex, quem virum providum et discretum vocat, Spoletanis et Umbræ, summa cum potestate apostolicæ sedis legatum et rectorem præfecit. Diem obiit supremum sedente eodem Innocentio in Petri cathedra, sed quo anno incertum est. Oldoin. ad Ciacon. t. I, col. 1142.

D (223) De abbate Cisterciensi jam egimus supra.

(224) Relata apud Raynaldum, anno 1202, § 13.

(225) Joannes, quondam archiepiscopus Lugdunensis, cui hæc dirigitur epistola, cognomen sortitus a *Bellismanibus* (Gallice *aux Belles-mains*, seu *de Bellesmes*), ex episcopo Pictaviensi, primum Narbonensis, anno 1181, mox Lugdunensis archipræsul designatus fuerat. Sæculi negotiorum pertæsus et ad vitam contemplativam anhelans, abdicato sponte archiepiscopatu, monasticam vitam anno saltem 1195, in abbacia Clarævallensi amplexus est, ubi ad mortem usque cum maxima pietate et devotione perseveravit, teste Rogerio Hovedeno. Anno 1201, per ipsum Innocentio PP. III suggererant Clarævallenses, ut orationes in missa decantandas in honorem S. Bernardi præscriberet. Consensit pontifex, in eas mittit cum hac ipsa epistola. Gall. Christ. t. IV, col. 133.

psimus operetur effectum, ut incorporet sibi nos esus A edentes, qui tecum, etc.

Datum Laterani, vi Idus Junii.

LXIII.

CAPITULO CAPUTAQUENSIS.

Ecclesia Caputaquensis commendatur archiepiscopo Salernitano.

(Later., ii Id. Junii.)

Quantæ prudentiæ ac honestatis venerabilis frater noster, archiepiscopus Salernitanus (226), existat, quantam persecutionem propter justitiam patitur, vestra discretio non ignorat. Adhuc enim peccatis exigentibus exsulat, nec ad sedem suam redire permittitur, cum domos ejus in ipsius oculis possideant alieni, et sponsa ejus serviat violentis. Volentes igitur, tam ejus necessitati consulere quam vobis et Caputaquensi Ecclesiæ providere, procurationem ejusdem Ecclesiæ ipsi archiepiscopo, tam in spiritualibus quam in temporalibus, de consilio fratrum nostrorum, commisimus, donec vel Ecclesia ejus pace gaudeat exoptata, vel nos aliud duxerimus statuendum. Monemus igitur devotionem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus ei de cætero, tam in spiritualibus quam in temporalibus, devote ac humiliter intendatis, et taliter pareatis eidem quod Ecclesia vestra per studium ejus in statum possit resurgere meliorem (227).

Datum Laterani, ii Idus Junii.

In eundem modum abbatibus, prioribus et universis clericis in Caputaquensi diocesi constitutis. Datum, ut supra.

LXIV.

P. (228) TITULI SANCTI MARCELLI PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Datur ei facultas condendi testamenti.

(Later., iii Id. Junii.)

Pium videtur habere propositum cui sua novissima memorantur, et in augmento temporis ejus potius decursum attendunt. Cum ergo memor conditionis humanæ de novissimis cogites, et diligenti prævisionis oculo hujus vitæ mortalis ultima metiaria, tuis

(226) Nicolaus Salernitanus, filius Matthæi regni Siciliae cancellarii, frater Riccardi Ayelli comitis et Constantini Venusini abbatis, nepos Joannis episcopi Cataniensis, vir præclara scientia, pietate ac moribus ornatus, favore Willelmi regis ac concordibus totius capituli suffragiis sedem Salernitanam ascenderat anno 1184. Anno 1195, Nicolaus, cum Riccardo Ayelli comite et Rogerio fratribus, episcopo Ostunensi et Tranensi, aliisque regni primoribus, ab Henrico imperatore VI captus et supplicii affectus carceri mancipatus est. Postea anathematis minis per episcopos intentatis, adnitente etiam Philippo Sueciæ duce, omnes restituti fuerunt libertati. Sed non defuerunt qui absentis archiepiscopi Nicolai Ecclesiam invaderent. Salernitanam, et laica manu, vacantia pro libito beneficia conferrent; quorum concessionem nullius momenti Innocentius statuit scriptis litteris quæ exstant lib. 1, n° 65. Educto demum Nicolao de longa duraque carcerationis maceratione, Ecclesiæ suæ redditus est, et eam usque ad annum 1220 rexit; quo tandem, cum adversam

precibus annuentes, disponendi de rebus tuis, cum tibi videris expedire, auctoritate tibi præsentium liberam tribuimus facultatem. Nulli ergo, etc., concessionis, etc.

Datum Laterani, iii Idus Junii.

LXV (229).

EXONIENSI EPISCOPO (230).

(Later., xiiii Kal. Maii.)

Solet annuere, etc., usque assensu S. Petrocti, S. Stephani, Perani, Thohou, Probos, S. Petri de Plinton, de Branton, S. Stephani Exoniensis et de Colinton ecclesias, et capellaniam de Bosean, ad Exoniensem ecclesiam pertinentes, cum terris et decimis, et aliis pertinentibus, libertatibus et rationalibus consuetudinibus suis, sicut eas juste ac pacifice possides, tibi et Exoniensi ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, etc. Nulli ergo, etc.

Dat. Laterani, xiiii Kal. Maii.

LXVI (231).

EXONIENSI EPISCOPO.

Ne filii patribus suis succedant in beneficiis ecclesiasticis.

(Later., iv [al. iii] Id. Junii.)

Abolenda est in Ecclesia Dei consuetudo perversa, et quæ contra formam canonicam attentantur, pastoralis sunt sollicitudine corrigenda. Sane ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod in diocesi Exoniensi plerumque contingit, ut, decedentibus ecclesiarum vicariis vel personis, eorum filii, absque conscientia tua, ecclesias vacantes invadant, et, ut eas licentius valeant detinere ac tuam auctoritatem eludant, ad nos vocem appellationis emittunt, et sanctuarium Dei jure nituntur hæreditario possidere. Volentes igitur obviare, sicut convenit, huic pesti, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut filios clericorum, quos in ecclesiis dioceseos tuæ patribus nullo medio sic inveneris substitutos, ecclesiis et ecclesiasticis beneficiis spoliés taliter occupatis, nonobstante appellationis objectu quæ interponitur in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, iv (232) Idus Junii.

prosperamque fortunam æque tolerasset, egregius præsul migravit ex hoc sæculo. Ughell. *Ital. sacr.* t. VII, col. 578.

(227) Ex istis intelligitur cur in episcoporum Caputaquensium serie, apud Ughellum (*Ital. sacr.* t. VII, col. 665), ab anno 1179 usque ad tempora Gregorii PP. IX, nullus compareat hujus Ecclesiæ præsul, nisi Leonardus quidam de quo hæc tantum refert: « Leonardus fuit hujus Ecclesiæ episcopus; tempus autem quo floruit non constat. »

(228) De eo jam dictum sæpius.

(229) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 7.

(230) De episcopo Exoniensi nihil occurrit, præter id quod apud Rogerium de Hoved. reperio (pag. 730, lin. 47). « Richardus, rex Angliæ, dum adhuc esset in captione Romanorum imperatoris, dederat Henrico Marescallo, Eboracensis Ecclesiæ decano, episcopatum Exoniensem. »

(231) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 7.

(232) Baluz. III.

LXVII (253).

ABBATISSÆ (234) ET MONIALIBUS ROMARICENSIBUS.

De eadem re.

(Laterani, III Id. Junii.)

Occurrere debet apostolica sedes præsumptionibus malignorum et eorum excessus pastorali sollicitudine cohibere. Sane, ad audientiam apostolatus nostri pervenit, quod, cum monasterium vestrum ad Ecclesiam Romanam nullo pertineat mediante, clerici qui per vos ecclesias vel ecclesiastica beneficia sunt adepti, in eis filios vel nepotes suos quasi successionis jure substituunt, et hæreditate nituntur Dei sanctuarium possidere. Faciunt enim secum filios vel nepotes suos de beneficiis quæ possident in solidum investiri, ut sic uterque possideat quasi totum, quod si alter decesserit, reliquus in plena integritate remaneat, nec socium, nisi quem taliter forsitan præsentarit, admittat; sicque contingit quod interdum pueri vix quinquennes, idiotæ quoque, ac discretione carentes, in Ecclesiis obtinent personatum. Si autem aliquis talium filios non habuerit vel nepotes, filiæ vel nepti suæ obtentum beneficium dat in dotem, et de ipso tanquam de propria hæreditate disponit. Si quando vero quisquam eorum prius viam fuerit universæ carnis ingressus, quam filium vel nepotem suum juxta formam præmissam secum de beneficio suo fecerit investiri, nihilominus filius vel nepos ipsius ei succedere nititur et patris beneficium obtinere. Si quis autem eorum semen non reliquerit super terram, nec clericus aliquis ex ejus consanguinitate compareat, laicus qui propinquior ei sanguine fuerat, per manum alicujus clerici vacantem ecclesiam recipit, et percipit fructus ejus. Cæterum, si super his interdum non annuitis votis petentium vel eis beneficium investituræ negatis, rapiunt bona vestra, et ecclesias spoliant quas requirunt, et aliter etiam vos non dubitant molestare, guerras et dissensiones contra vos sæpius suscitantes. Quia vero abusus hujusmodi canonicis obviat institutis, volentes monasterio vestro paterna sollicitudine providere, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne quod ex ecclesiasticis beneficiis, quorum donatio ad vos spectat, vel duobus confertur in integrum, vel post patrem nullo mediante filio tribuatur, aut cuiquam assignetur in dotem, vel ad consanguineos tanquam jure hæreditario devolvatur. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, III Idus Junii.

(233) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 7.
 (234) Quæ fuerit Romaricensis monasterii abbatisa ad quam directa dicitur hæc epistola, pro certo statuere in promptu non habemus. In abbatissarum serie quam exhibet *Gallia Christiana* (t. XIII, col. 1410) occurrit Clementia I, ab anno 1190 usque ad annum 1199; mox Margarita I (*de Savoye*); cuius prima, in Instrumentis, mentio fit anno 1211.
 (235) Trevirensem sedem tunc occupabat Joannes I, qui archiepiscopus anno 1190 renuntiatus, metropolitanas infulas usque ad annum 1212 ges-

A *Scriptum est super hoc* TRÆVERENSI (253) ARCHIEPISCOPO et EPISCOPO TULDENSI (256), præcipiendo ut si quis abbatissam et moniales ipsas contra inhibitionem prædictam molestare præsumperit, ipi præsumptionem ipsius, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, comescatis. Quod si non ambo, etc., alter vestrum.

Datum, ut supra.

LXVIII.

JOANNI ILLUSTRIS REGI ANGLORUM.

Redarguitur de his quæ egerat adversus episcopum Lemovicensem.

Utinam gemitus et dolores prudenter attenderes quos nobis in Ecclesiarum oppressionibus et afflictionibus clericorum frequenter infligis! Utinam celsitudo regalis anxietates animi nostri respiceret, quibus affligimur vehementer cum per eam coepiscopos nostros audimus irreverenter offendi, et in opprobrium nostrum ac divinam injuriam ignominiose tractari! Accepimus enim quod tu villas, possessiones, et alia bona venerabilis fratris nostri (277), Lemovicensis episcopi, per ministros tuos violenter fecisti et irrationabiliter occupari, quasdam a villis et hominibus ejus exactiones indebitas exigendo, ad oblationes etiam altaris Sancti Leonardi, quæ ad ipsum episcopum pertinere noscuntur, fecisti manus extendi, et per tuos facis recipi servientes. In quo quantum regali magnificentiæ derogatur cognoscere poteris, si velis diligentius intueri sicque universa bona ipsius episcopi per seneschalcos et ministros tuos occupari fecisti quod extra civitatem et villas suas cogitur exsulare. Nolentes igitur, quantumcunque personam tuam in Domino diligamus, ut apud Deum nostra conscientia nos accuset si hæc dimiserimus ulterius incorrecta, celsitudinem regiam monemus attentius et hortamur in Domino per apostolica scripta mandantes, quatenus eidem episcopo ablata restituas universa, et de damnis etiam illatis sibi ac suis et injuriis satisfaciens competenter, ab ipsius indebita molestatione desistas, et permittas eum tam in civitate quam Lemovicensi diœcesi liberam mansionem et quietam habere. Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro, Bituricensi archiepiscopo, firmiter injunxisse ut, post frequentes et diligentes admonitiones tibi factas ex parte tam nostra quam sua, te ad hoc per interdictum terræ, ad quamcunque deveneris, dum in ea præsens exstiteris, nullius contradictionis vel appellationis obtentu, nostra fretus auctoritate compellat

sit. Ad eum sæpius scripsit Innocentius PP. III. Vide *Libel. de Neg. Imp.*

(236) Vide epistolam 13 hujusce lib. v, not.

(237) Joannes I de Veiraco (*de Veirac*), Lemovicensis episcopus ab anno 1197, a Joanne, Angliæ rege, omnibus sedis episcopalis regalibus spoliatus. Jerosolymitanum iter aggressus est, in quo mortuus est anno 1218, apud Acram [*at. Accon*], ut docent Albericus et Bernardus Guidonis. *Gall. Christ.* t. II, col. 527.

LXIX. (238)

BITUNTINO EPISCOPO (239); ET MARSICANO, SUBDIACONO ET CAPELLANO NOSTRO.

De electione archiepiscopi Tranensis (240).

(Later., viii Kal. Julii.)

[Licet Tranenses canonici ab initio dissensissent, tandem tamen omnes unanimiter consenserunt, *dilectum filium* (241) G. (242), fratrem Casinensis abbatis, in archiepiscopum eligentes; cujus electionem venerabilis frater noster, P. (243), Portuensis episcopus, tunc apostolicæ sedis legatus (244), examinari præcepit], et examinationem redactam in scriptis fecit sigillis dilectorum filiorum, archidiaconi et magistri Petrarchæ (245), muniri, cum suo quoque sigillo ad sedem apostolicam transmittendam. Litteras quoque suas nobis pro dicto fratre Casinensis abbas deprecatorias destinavit, quas cum decreto electionis omnium canonicorum subscriptionibus roborato, nec non et litteris suffraganeorum et populi, tres de canonicis Tranensis Ecclesiæ ab universo capitulo destinati nobis humiliter præsentarunt, petentes electionem canonicam de persona idonea celebratam auctoritate apostolica confirmari. Nos autem ad majorem cautelam a prædictis canonicis juramentum recepimus, non a nobis exactum, sed ab ipsis oblatum, et factum electionis, sicut est et moris et juris, examinavimus diligenter. Interim vero [nuntius prædicti Casinensis abbatis suas nobis litteras præsentavit gravem contra jam dictum legatum querimoniam continentes, quod, postquam electionem examinaverat, et eam ad nostræ transtulerat deliberationis examen, nuntiis jam directis, *iterum* (246) eandem electionem malitiose nimis examinare præsumpsit;] unde petebat per viros idoneos suspicione carentes de ipso facto diligenter inquiri. Cumque præfatus supervenisset episcopus, et ea quæ gesta sunt intellexissemus ab ipso, de communi [fratrum nostrorum consilio examinationem secundam, tanquam a non suo iudice factam, postquam negotium ad no-

strum fuerat translatum examen, censuimus irritam et inanem.] Quia tamen ex his quæ de quibusdam juramentis et promissionibus factis audivimus, non levis in animo nostro dubitatio est suborta, ut secundum Apostoli dictum manus cito nemini imponamus, super his per inquisitionem legitimam volumus plenius edoceri. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad Tranensem accedentes Ecclesiam juramenti vinculo canonicos astringatis, ut super electionis processu plenam et meram aperiant veritatem, diligenter et fideliter inquirentes de juramentis et promissionibus, et aliis articulis ad negotium facientibus, utrum videlicet aliqua promissio vel datio facta fuerit a quo et cui, quando et ubi, quibus mediantibus vel præsentibus, utrum recepta vel spreta; et quis eam recepit aut sprexit, et si quisquam promissionem vel donationem noverat præcessisse, quare postea eligebat; distinguentes inter scientiam et auditum, et inter eos qui ab initio contradixerant et alios qui consenserant a principio, de quo fuit et a quibus, qualiter et quare juratum, sicque fideliter omnia conscribentes, sub sigillis vestris ad nostram præsentiam destinatis. Quod si non ambo his exsequendis infra mensem potueritis interesse, alter vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Kal. Julii.

LXX.

PRIORI ET CAPITULO SAGIENSI.

De electione episcopi Sagiensis.

(Lateran., viii Kal. Julii.)

Post obitum Sagiensis episcopi (247), votis eligentium in diversa divisus, tu, filii prior, cum quibusdam ex canonicis pro parte tua, pro parte vero altera archidiaconus Oximensis et quidam similiter de canonicis, ad sedem apostolicam accessistis. Ut autem de processu negotii notitia plenior haberetur, utrinque de mera veritate dicenda præstari fecimus juramenta. Tu ergo, prior, pro parte tua, coram

(238) Exstat, sed mutila, inter Decretales, lib. 1, tit. 30, *De officio legati*, cap. 5, ubi Bononiensi episcopo directa dicitur; quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

(239) De Bituntino, ad quem hæc dirigitur epistola, episcopo, hæc tantummodo apud UGHELLUM, *Ital. sacr.* t. VII, col. 937. «IV. N.... ad quem exstat epistola Innocentii PP. III, ut quemdam diaconum, aliosque violatores monasterii S. Mariæ de ponte Brunusii diris innodaret; et alia ejusdem pontificis epistola ad clerum et milites et episcopum Bituntinum, hortans eos ut cardinali legato regni Siciliae auxilium præstent.» Hactenus Ughellus, quem quidem de diversis ab hacce quæ hic exhibetur, epistolis agere planum est.

(240) Sanmarus, decimus tertius Tranensis archiepiscopus, anno 1194, cum Nicolao archiepiscopo Sipontino et Ostunensi episcopo, aliisque regni Siciliae summis viris, una cum Wilhelmo puero rege ab Henrico imperatore VI captus in Germania carceribus mandatus fuerat, et quibus solutus anno 1197, verisimiliter circa annum 1201 vel 1202 in eundem fato functus fuerat. De ipsius successoris et nomine et electione, nihil præter id quod hic legi-

tur, compertum habemus. Si unquam consecratus fuit, certe non ultra annum 1206 archiepiscopales gessit infulas; Bartholomæum enim, Innocentii PP. III familiarem, in Tranensem archiepiscopum circa annum 1206, mandante pontifice, consecratum fuisse habemus, ex vita ipsius Innocentii, et epistola 116 libri VIII. UGHELL., *Ital. sacr.*, t. VII, col. 1229.

(241) Hæc verba in Decret. desunt.

(242) Cod. Colbert, E. Andegav. C.

(243) Petrus Gallicia, Romanus, qui sub Alexandro PP. III, Campaniam strenue administraverat, Clemente PP. III anno 1190, in tertia (ex Panvinio, verum ex Ciaconio quarta) creatione, cardinalis episcopus Portuensis et S. Rufinæ renuntiatus est. Jam senex et vita excessit sub Innocentio III, post annum 1210. OLDON. *ad Ciacon.* t. I, col. 1144, et t. II, col. 42.

(244) Decretal. om. t. a. s. l.

(245) Cod. Colbert, Petri Chle; Andeg., patriarchæ.

(246) Decretal. om. hoc verbum.

(247) Erat is Lisiardus, qui electus ante annum 1188, obierat anno 1201, viii Kal. Octobris, ex chronico Uticensi et Gofferni. *Gall. Christ.* t. XI, col. 690.

dilecto filio, J. (248) tituli S. Priscæ presbytero, et Hug. (249) S. Eustachii diacono, cardinalibus, deposuisti juratus, quod defuncto episcopo Sagiensi fratres in capitulo convocasti, proponens coram ipsis qualiter per F. (250) et L. (251) prædecessores, qui de gremio Sagiensis Ecclesiæ non fuerunt, canonicorum erant redditus diminuti, et multa gravamina passa fuerat Ecclesia Sagiensis, consulens eis ut aliquis de ipsa eligeretur Ecclesia, qui pauper-
tatem vestram expertus compassionis vobis viscera exhiberet. Cumque hoc verbum omnibus placuisset, tu sub professionis debito et obedientiæ vinculo promisisti quod ab hoc proposito non recederes, præsertim cum juri canonico consonaret, per quod electio de gremio Ecclesiæ statuitur facienda, si persona ibi reperitur idonea. Id etiam promiserunt a te singuli requisiti. Tu ergo, et benedixisti omnibus hoc statutum perscrutantibus, et in transgressores de universorum assensu excommunicationis sententiam protulisti. Exin, tribus tibi canonicis sociatis, ad venerabilem fratrem nostrum, Rothomagensem archiepiscopum (252), et clarissimum in Christo filium nostrum, Joannem illustrem regem Angliæ, accessisti, ut defuncti obitum nuntiares. Sed cum nihil proficeres apud eos, ad tuam Ecclesiam es reversus. Post hæc vero, rex ipse Sagi-
um veniens, duos nuntios capitulo destinavit, ex parte ipsius proponentes quod decanum Lexoviensem (252) in episcopum recipere procurarent. Respondentibus autem canonicis quod utiliores et meliores haberentur in Ecclesia Sagiensi, regii nuntii subjunxerunt ut tres de Ecclesia et tres de extraneis nominarent, unum quem rex vellet in episcopum recep-
uri. Exclusis autem nuntiis, cum super hoc commune consilium haberetur, canonici omnes in te vota sua voluntate libera transtulerunt, ut quot et quos velles de capitulo nominares. Tu autem plenius sciens merita singulorum, S. Sagiensem et W. Chobon archidiaconum (253) et magistrum G. et R. de Merula nominasti, et canonici omnes te, licet invitum, pariter nominarunt, parati unum ex his quinque recipere in pastorem. Redeuntibus vero nuntiis, litteras regias recepisti ut tu cum sex vel septem de canonicis Argentonium ires, litteras portans de rato, ut quod cum ipsis faceres, cæteri acceptarent. Venientes autem illuc tecum nonnulli de canonicis cum hujusmodi litteris in te vota sua unanimiter contulerunt, ut quem eligeres reciperent in pastorem, instantes postmodum apud regem ut in aliquem de gremio Ecclesiæ consentiret. Cumque id obtinere non possent, nec ipsi vellent re-

cipere de nominatis a rege, recepta licentia tandem ad propria sunt reversi. Post aliquot vero dies nuntii regis denuo advenerunt rogantes ut satisfaceret regiæ voluntati. Sed licet antequam id proponerent, tu ad sedem apostolicam appellasses, in crastinum tamen te vidente, iidem nuntii thesaurum Ecclesiæ rapuerunt, et deponentes illum apud abbatiam Sancti Martini, die sequenti equos tuos et omnia bona canonicorum per violentiam abstulerunt, et vestros exinde famulos expellentes, abreptis domorum clavibus, portas exteriores et alias firmarunt, et consanguineis canonicorum in quadrigis abductis et carceri mancipatis, bona eorum fuerunt omnia totaliter occupata; quibus etiam, sicut audisti, fuit commercium victualium denegatum. Postmodum etiam nuntii cum majore villæ ad capitulum redeuntibus, dixerunt canonicis quod nec manducarent nec biberent quousque satisfacerent regiæ voluntati. Tu ergo cum canonicis cruce textuque Evangelii receptis ecclesiam processionaliter exivisti, ipsam et episcopatum totum interdicto supponens, et appellans iterum, quinque de fratribus ad ecclesiæ custodiam dimisisti. Cæteris autem tecum apud Trapam manentibus, sub pœna excommunicationis ne quis ab eorum societate recederet inhibere curasti. Et cum neque per venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem, neque per jam dictum Rothomagensem, a quo benigne recepti fuistis, restitutionem obtinere possetis, timentes ne metu regio canonici qui apud Sagi-um et obedientias morabantur, procederent ad aliquem eligendum, ab ipso metropolitano vestro litteras impetrastis, ut excommunicationis vinculo subjacerent qui sine conscientia prioris et capituli eligere attentarent. In crastinum vero convenientibus tam matricis ecclesiæ quam obedientiarum fratribus universis, sex duntaxat exceptis qui apud Sagi-um morabantur, et de electione tractantibus, vota omnium in R. de Merula convenerunt. Duodecim autem, de quibus tres ad nostram præsentiam accesserunt, metum regium allegantes et electioni factæ interesse timentes, recesserunt, firmiter promittentes quod salva pace regis electum libenter reciperent in pastorem, et contra ipsius electionem non irent nisi coacti. Die vero sequenti, habito prudentium consilio, electionem in capella Sancti Andrææ apud Rothomagum solemniter celebrastis, ipsam metropolitano per quosdam de capitulo præsentantes, et cum eam noluerit confirmare, dictus S. archidiaconus, pro te priore, capitulo, et electo, nequid in vestrum præjudicium feret, sedem apostolicam appellavit (254) tandem, ab ipso archiepiscopo bene-

(248) De eo dictum supra, lib. III, epist. 15 not.

(249) De eo dictum supra.

(250) Frogerius, chartularii filius, Arnulphi Lexoviensis episcopi domesticus, ab Henrico Anglorum rege II, cui tum erat ab eleemosynis, ad Sagiensem episcopatum, anno 1157 vel 1158, saltem 1159, promotus fuerat. Episcopales infulas gessit usque ad annum 1184, ex supplemento Sigiberti. *Gall. Christ.*

t. XI, col. 689.

(251) De eo dictum supra.

(252) Apogr. Conti, *Corbon archidiaconus*.

(253) Willelmus II, decanus erat anno 1195, ex chartis Valassæ, et 1221, ex Beccensibus. *Gall. Christ.* XI, col. 810.

(254) Corrupta hæc apud Baluzium; genuinam electionem restituimus ex Apograpo Conti.

dictione recepta, iter arripuistis ad sedem apostolicam veniendi. Postmodum vero R. de Argenteo miles ex parte regis et R. abbatis, Camiletum accedens (255), rogavit et multa promisit ut rediretis, filium ipsius R. in episcopum recepturi, addens quod vobis nolentibus et volentibus futurus esset episcopus Sagiensis. Iterum etiam idem abbas per quemdam clericum et servientem suum vos super eodem attente rogavit. Sed vobis in priore manentibus voluntate, coeptum iter prosecuti fuistis. Electo autem apud Sanctum Moranum sublato de medio, venientes *Lucam* (256) in capella episcopali, habito..... quondam *Lucen* episcopi (257), et aliorum prudentium consilio, S. (258) archidiaconum, unum de quinque a principio nominatis, solemniter elegistis; et cum ipso pariter ad sedem apostolicam accedentes, electionem ipsius petebatis suppliciter confirmari, electione partis adversæ (quæ facta fuerat ab excommunicatis, appellatione prævia, postquam vos iter arripuistis ad sedem apostolicam veniendi, electo vestro vivente) de filio illius qui Sagiensem Ecclesiam et canonicos spoliavit, penitus reprobata. Cæterum ex parte adversa Arnaudus presbyter et professor, licet narrationi tuæ, filii prior, in aliis fere omnibus concordaret, per maledictionem tamen tuam se non intellexisse proposuit excommunicationis sententiam in aliquem fuisse prolatam, rationem supponens quare super electione Lexoviensis decani regia petitio non fuerit admitenda, cum ipsius consanguinei essent Sagiensis Ecclesiæ inimici, et quod ea die qua Ecclesiam proponebas exire propter persecutionis præmissas, V. de Aspris, ipso et quibusdam aliis præsentibus, ad nos appellans, ne sine assensu capituli ad electionem procederes interdixit. Addidit etiam quod rediens nuntius ex parte regis proposuit, quod id de ipsius non processerat voluntate, portans archiepiscopo litteras continentes quod canonicos ad propria redire faceret, et eis plene omnia resignaret. Tu autem, prior, archidiacono Corboniensi et R. fratri ejus ut ad Sagiensem Ecclesiam accederent

A inunxisti, nuntiaturi quod invenirent de restitutione facta vel etiam facienda; postmodum vero cum quibusdam canonicis Argentonium accessisti, ubi cum non posses colloquium habere cum rege, honore ejus, qui erat in diocesi Sagiensi, sententiam in Nativitate Domini relaxasti; exinde vero Rothomagum veniens, de consilio archiepiscopi omnes fratres ad octavam Circumcisionis Dominicæ convocasti; quibus apud Rothomagum constitutis, cum omnes convenire non possent ad vocationem archiepiscopi, qui apud abbatiam Sancti *Audoeni* (259) morabatur, tu cum tribus archidiaconis et quinque aliis canonicis illuc ivisti; cujus stare, post multa verba, sicut sacerdotes, legali consilio promissisti. Fuit autem ipsius consilium quod ad matricem Ecclesiam ipsius canonici, obedientiales vero ad suas obedientias remanerent, ipso autem non audente ad Ecclesiam suam redire, in locis competentibus faceret provideri, et quod ad electionem non procederent donec restitutionem plenariam obtinerent, sub pœna excommunicationis inhibens ne sigillo capituli apud superiorem invento sine consensu capituli sigillarent. Quod etiam prius factum fuerat per priorem, ad cujus petitionem et aliorum novem archiepiscopus idem excommunicavit omnes qui sine consensu communi eligere attentarent. Quatuor autem ex ipsis, scilicet W. archidiaconus Carboniensi et magister *Guarinus* Costr. (260) ipse testis, et Martinus Blandinensis, ad archiepiscopum accesserunt, ut absolveret eos a promissione, quam sibi prior fecerat, de non assumendo aliquo in episcopum nisi de gremio esset Ecclesiæ, postulantes. Quibus respondit archiepiscopus, quod Deus non erat ut eos possidet ad hujusmodi absolvo sacramento. Cumque magister *Guarinus* Costr. se dixerit non jurasse, respondit archiepiscopus, *Ita in nomine Domini*. Die vero Sabbati octavas Circumcisionis sequente, omnibus canonicis, in archiepiscopali capella manentibus, sex exceptis qui remanserant ut ecclesiam custodirent, cum tu, prior, proposuisses quod licet quinque nominati

(255) Apud Baluzium legitur R. abbatis G. Duos abbates, qui litteris initialibus nominis, tum ipsius abbatis, R., tum monasterii, G., designari potuerunt, in *Gallia Christiana* reperio.

Robertus, abbas monasterii *Goffernensis* [al. S. *Andræ de Goffer*], ab anno 1190 usque ad annum 1221, in instrumentis notus est. *Gall. Christ. t. XI, col. 744.*

Robertus, ex monacho *Grestani* electus est abbas 8 Septemb. 1197. Præerat adhuc anno 1235. *Ibid. col. 844.*

Lectionem codicis Vaticanum genuinum credimus. (256) Apud Baluz. *Lucaniam et Lucanensis.*

(257) Apud Baluzium legitur *Lucaniam et Lucanensis episcopi*. Urbi *Lucania* nomine, et eadem episcopali sede insignita, nulla, ullibi, quod sciam, in diversis, quæ istis Northmanniæ incolis iter Romam aggressis, percurrendæ fuerant, regionibus, hospites eos excipere potuit. Genuinum lectionem suppeditant codices, tam ex archivis S. Petri, quam ex Bibliotheca Conti, *Lucam et Lucen.* (per abbreviatio-

nem, prout mos est) *episcopi*. Qui dicitur hic quondam *Lucensis episcopus*, erat, procul dubio, *Wido*. Hunc, ex archipresbytero cathedralis, ad episcopalem sedem evectum anno 1196, et vitam usque ad annum 1201 protulisse, quo ipsi suffectus est *Robertus* canonicus *Lucensis*, refert *UGUELLUS. Ital. sacr. t. I, col. 878.*

(258) *Sylvester*, *Frogerii*, de quo supra, not. nepos, jam archidiaconus erat Sagiensis, anno 1186. Factum autem episcopum contra regis Angliæ beneplacitum, clericis Sagiensibus vetuit rex, 12 Augusti, ne eum in pecunia juvarent, et die crastina scripsit archiepiscopo Rothomagensi ne *Sylvestrum* archidiaconum, publica adulterii laborantem infamia, licet a summo pontifice confirmatum, consecraret. Postea, tamen, in regis gratiam rediit. Obiit anno 1220, vi Kal. Julii, ex Chronico *Uticensi Gall. Christ. t. XI, col. 691.*

(259) apogr. Conti, *Austregisili*.

(260) Sic in Apogr. Archiv. ; apud Baluzium vero, *constitutus*.

fuisset, per R. tamen de Merula Ecclesie vestrae melius poterat provideri, archidiaconus Corboniensis si electionem velles facere requisivit. Respondenti autem tibi quod velles eligere, ipse pro se suisque subjunctum quod interesse propter promissionem quam fecerant archiepiscopo non audebat, cujus perlectis litteris appellavit, et cum decem et novem exivit; tu vero cum sociis tuis, sequenti Dominica, R. de Merula elegisti; electionem autem archiepiscopo confirmare nolente, ipse archidiaconus Corboniensis appellationem interpositam innovavit, et cum parte sua rediens ad ecclesiam Sagiensem et pro excommunicata partem alteram habens, habito consensu regio et prudentum virorum consilio, Herbertum filium praefati R. abbatis elegit; sed electus ipse, nisi nobis placeret, noluit consentire. Petebatur proinde pro parte ista facto suo tanquam legitimo apostolicum favorem impendi. Quod autem praemissa electio de jure stare non posset, multipliciter ostendere satagebat. Fuerat enim ab excommunicatis post appellationes multiplices et contra promissionem factam praefatis archiepiscopis attentata. Cum enim praefatus Rothomagensis archiepiscopus ad petitionem tuam, filii prior, excommunicasset eos qui eligerent sine tuo capituli consensu, te tuosque tenuit hoc edictum, in quod faciendo partem incidere praesumpsistis, licet idem archiepiscopus per suas nobis litteras intimavit quod in eos excommunicationis sententiam promulgaret qui ad electionem procederent regula canonum non servata. Apostolicam sedem appellaverat etiam H. archidiaconus Oximensis, ne ipso contempto eligeretur aliquis in pastorem. V. etiam de Aspris in egressu ecclesiae Sagiensis, et archidiaconus Corboniensis in archiepiscopi capella itidem appellarunt, ne absque communi consensu capituli deberet electio celebrari. Vos etiam promittendo quod juxta consilium praefatorum archiepiscoporum eligere deberetis, a primo videbamini proposito recessisse. Quod si pars altera tanquam excommunicata jus in electionem nullum haberet, sicut ex parte tua, filii prior, existit allegatum, cum quidam de canonicis partis tuae ad electionem ultimam vocati non fuerint, et sic merito intelligantur exclusi pariter et contempti, hac solummodo ratione factum ultimum partis tuae proponebatur penitus irritandum, cum plus noceat contemptus unius quam contradictio plurimorum. Verum has objectiones pars tua refellere nitebatur, negans se penitus in excommunicationem aliquam incidisse. Cum enim ab initio ipsius negotii, de communi consensu omnium fuerit ordinatum ut nullus eligeretur extraneus, sed de gremio duntaxat Ecclesiae, in qua plerique idonei habebantur, nec hujusmodi statuto persequentia fuerit derogatum, cum etsi compromissum fuisset in consilium praefatorum, per hoc tamen non rece-

deretur a primo statuto, quia consulere potuissent et etiam debuissent, ut secundum illud statutum in de gremio eligeretur Ecclesiae qui posset in ea idoneus inveniri; et si tibi, filii prior, de facto fuerit per aliquos contradictum, de jure tamen contradici non potuit, cum de communi consensu quinque fuissent de gremio Ecclesiae nominati, ut unus assumeretur eorum. Quare unus ex ipsis sine contradictione qualibet eligi poterat et debebat. Appellationes etiam interpositae id non poterant impedire, quoniam Oximensis archidiaconus non poterat appellare, cum non sit canonicus vel professus, nec ad electionem alius admittatur, sicut ex canonicorum depositionibus evidenter apparet. Cumque canonici et professi per testes etiam partis ipsius archidiaconi nominentur, ipse inter numeratos hinc inde minime reperitur. Aliis autem provocationibus dicebatur fuisse delatum, cum, inspecto principio, quod cujusque rei potissima pars existit, non sine communi consensu capituli electio fuerit celebrata. Defuncto igitur electo priore, de cujus facto principaliter agi non poterat de medio persona sublata, nisi forsitan ut de juribus latae sententiae quaereretur, pari potestate ad secundam fuit electionem processum, cum electus ipse de quatuor fuerit primitus nominatis, cui absentia quorundam, filii prior, tuae parti faventium nocere non poterat vel debebat, cum longius extra provinciam constitutus eos causa necessitatis ad electionem provocare nequiveris vel etiam expectare, praesertim cum se ratum habituros promiserint quidquid super ordinatione ipsius Ecclesiae tu et alii faceretis. Adversariis ergo tanquam excommunicatis ad electionis jure semotis, in te tuosque qui tecum aderant potestas totius capituli residebat. Unde, factum tuum propter praemissas et alias rationes favore petebas apostolico roborari. Nos igitur his et aliis diligenter auditis et cognitis, quia constitit nobis, prima electione pendente, post appellationem ad sedem apostolicam interpositam factum partis alterius ab excommunicatis perperam attentatum, illud decrevimus irritum et inane. Electionem autem illam ultimam a te, filii prior, et tibi faventibus tanquam a toto capitulo propter praemissas rationes et alias canonice celebratam, communicato fratrum consilio, exigente justitia, sententialiter confirmamus. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, vii (260°) Kal. Julii.

LXXI (261).

H. (262) DECANO MAJORIS ECCLESIAE COLONIENSIS, PRAEPOSITO BUNNENSI (263), ET PRIORI DE HEISTERBACH.

De electione abbatis de Gerenseheym.

(Later., vi Kal. Julii.)

Si licuisset nobis personas accipere in iudicio, profecto in causa monasterii de Gerenseheym, quae

(263) Forte legendum *Bonnensi*. Bruno de Sena praepositus Bonnensis reperitur anno 1202; anno 1205, archiepiscopus Coloniensis.

(260°) Apud Baluzium viii.

(261) Conferenda cum epistola libri tertii 54.

(262) Legendum potius *U*. Vide loc. cit. not.

vertebatur inter dilectas in Christo filias, Gertrudim A et Gudam, tot et tales ac tantos pro ipsa Guda intercessores habuimus quod libenter pro ipsa sententiam tulissemus. Verum quia Deus in sua lege præcipit quod nec accipiamus personas nec munera, sed iuste quod justum est iudicemus, nos sine personarum acceptione via recta procedentes, causam ipsam juxta canonicas sanctiones exigente iustitia curavimus terminare. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri referente dilecto filio, procuratore dilectæ in Christo filiæ Gertrudis, pervenit, quod, cum olim vacante monasterio prædicto de præficienda sibi abbatissa moniales diutius tractavissent, demum in duas partes vota eligentium sunt divisa, quarum altera Gertrudim, altera Gudam sibi in abbatissam elegit. Propter quod ab utraque illarum B fuit ad sedem apostolicam appellatum, et ad prosequendam appellationem nuntii destinati, qui in certos iudices multis coram positis convenerunt, juramento firmantes quod a litteris quas communiter impetrarent nullatenus resilirent, nec examen electorum iudicum pariter declinarent. Sed postmodum Gudæ nuntius contra præstitum veniens iuramentum, ad A. quondam abbatem de Monte (264), et dilectos filios, abbatem de Campis (265), et præpositum Sancti Gereonis (266), furtivas litteras impetravit. Qui cum vellent in causa procedere, Gertrudis nuntius ab apostolica sede reversus ad dilectos filios, majoris Ecclesiæ et Sancti Gereonis decanos, et.... quondam majorem scholasticum Coloniensem, C impetratas litteras exhibuit sub hac forma, ut videlicet litteras quas Gudæ nuntius per fraudem extorserat, denuntiarent irritas penitus et inanes, revocarent etiam quidquid per eas esset in dictæ Gertrudis præiudicium attentatum, causam postea sine canonico terminantes. Qui prioribus litteris revocatis, cum vellent super electione cognoscere, pars Gudæ litteras illas sibi suspectas esse proposuit et ad sedem apostolicam remittendas, cujus intentionem cum Gertrudis ea ratione duceret elidendam, quod nullas causas suspicionis proponeret nec probaret, eadem Guda ad nostram audientiam appellavit. Iudices vero intelligentes appellationi huiusmodi minime deferendum, probato quod Gertrudis a majori et saniori parte monialium fuisset D electa, ipsam in possessionem abbatissæ auctoritate apostolica induxerunt. Qui cum postmodum nuntium cum actis iudicum ad sedem apostolicam destinassent, ipse nuntius immemor fidei quam super negotio fideliter procurando præstiterat, cum nuntio Gudæ collusit, cui universa tradidit instrumenta, et cum eo in iudices suspectos omnino convenit. Unde, cum ad venerabilem fratrem nostrum, Coloniensem archiepiscopum (267),

(264) Vide loc. cit. not.

(265) Vide loc. cit. not.

(266) Engelbertum nomine; ex litteris Guidonis, cardinalis episcopi Prænestini, ubi testis adest eidem cardinali bona Saynensis abbatissæ confirmantis, anno 1202. HONTHEIM. *Hist. Trevir.* t. I, pag. 642,

et dilectos filios, decanum Xantensem (268), et præpositum Sancti Gereonis, impetratæ litteræ comparerent, Gertrudis ad ipsorum tribunal accedens, adversus archiepiscopum proponebat, quod ab ipso super eodem negotio fuerat appellatum, et ab initio litis foverat partem Gudæ, et proventus Ecclesiæ, quos ut iudex ordinarius lite pendente debuisset fideliter conservare, illi postmodum conferendos quæ per sententiam obtineret, adversariæ suæ concesserat, et sic illam contra se duxerat muniendam. Dicebat insuper quod Xantensis decanus adversariam proxima linea consanguinitatis attingeret, et quod præpositus Sancti Gereonis non esset iudex idoneus, tanquam infra ætatem legitimam constitutus. Ad hæc autem pars Gudæ taliter respondebat, quod, cum de assensu utriusque partis iudices fuissent obtenti, ipsa Gertrudis non debebat nec poterat eorum iudicium declinare. Sed eadem contra hæc taliter replicabat, quod, si prædictas causas suspicionis ad plenum ejus nuntius advertisset, dolose postmodum in tales iudices convenerat. Unde factum ejus ratum habere minime tenebatur. Denique cum ejus rationes nollent admittere iudices memorati, ipsa se et causam apostolicæ protectioni supponens nostram audientiam appellavit; sed iudices, juris ordine prætermissis, Gudam de abbacia investire curarunt, moniales quæ excommunicatæ fuerant sine satisfactione qualibet absolventes. Propositis autem Gudæ nuntius respondebat, quod, cum a sex fratribus et septem sororibus in abbatissam canonice fuisset electa, Gertrudis vero a parte numero et dignitate minore, ipsa Guda per nuntium ad abbates de Monte ac de Campis et præpositum Sancti Gereonis litteras impetravit: qui, cum causa legitime ventilata usque ad sententiam processissent, Gertrudis nuntius ad majoris Ecclesiæ et Sancti Gereonis decanos et majorem scholasticum Coloniensem litteras nostras reportavit; qui, cum partes peremptorie citavissent, Guda tamen, quia unus iudicum advocatus, reliqui vero ab initio fautores fuerant prædictæ Gertrudis, sedem apostolicam appellavit. Sed nihilominus iudices prædictæ Gertrudis possessionem abbatissæ adjudicare curarunt, in ipsam Gudam et ejus fautrices sententiam proferentes excommunicationis. Unde, postmodum, ad earum petitionem causam ipsam prædicto archiepiscopo et præposito Sancti Georgii, et decano Xantensi commisimus terminandam; qui latam a prædictis iudicibus sententiam revocarunt, electionem de Guda factam auctoritate apostolica confirmantes. Gertrudis autem ad sedem apostolicam accedens, ad probandum quod proposuerat coram dilectis filiis, B. (269) tituli Sanctæ Suzannæ presbytero, et M. (270) Sancti Theodori diacono, instr. 442.

(267) Vide loc. cit. not.

(268) Nomine Gerardum, ex instrumento apud Hontheim. loc. cit.

(269) Vide loc. cit. not.

(270) Vide loc. cit. not.

cardinalibus, quos concesseramus in eodem negotio auditores, testes induxit, et procurator Gudæ se testes asseruit producturum, quorum copiam apud sedem apostolicam non habebat. Unde negotium ipsum dilectis filiis, abbati de Stanvelt (271), præposito Sancti Severini *Coloniensis* (272), et priori de Mare, duximus committendum, quibus per nostras dedimus litteras in mandatis, ut, auditis propositis et receptis testibus quos pars utraque duceret producendos, attestacionibus etiam coram jam dictis cardinalibus exhibitis, quas sub bulla nostra his misimus interclusas, et aliis quæ coram ipsis essent exhibitæ publicatis, Deum habentes præ oculis, si partes consentirent, difinitivam sententiam promulgarent. Alioquin gesta omnia in scriptis redacta sub sigillis suis ad sedem apostolicam destinarent, partibus competentem terminum assignantes, quo per se vel procuratores idoneos accederent difinitivam sententiam recepturæ. Convocatis igitur partibus et in ipsorum delegatorum præsentia constitutis, Gertrudis nostras iudicibus litteras præsentavit, postulans sibi iustitiam exhiberi. Quibus de more perlectis, Guda earum copiam sibi petiit exhiberi. Cujus petitionem dicebat Gertrudis nullatenus audiendam, cum eadem litteras sibi suus procurator, quem ad nos miserat, reportasset. Cumque fuisset super hoc diutius disputatum, Gertrudis tandem fecit Gudæ inspiciendarum copiam litterarum. Quibus diligenter inspectis, deliberatorias inducias postulabat, quas Gertrudis denegandas penitus asserbat, cum sæpe ac sæpius concessæ fuissent, ac diu negotium ventilatum. Cumque super his diutius disputassent, ipsi iudices, habito prudentum et religiosorum virorum consilio, non esse dandas Gudæ deliberatorias inducias decreverunt, tum quia coram pluribus iudicibus causa fuerat agitata, tum quia Guda facere fidem noluit quod eadem litteras per suum nuntium minime recepisset. Unde Guda nostram duxit audientiam appellandam. Ipsi vero appellationem in litteris inhibitam attendentes, testes Gertrudis ad ipsius petitionem super ipso negotio receperunt, quorum attestaciones cum fuissent legitime publicatæ, cum illis quæ coram memoratis cardinalibus receptæ fuerant, prout tenor mandati apostolici continebat, sub sigillis suis ad nos transmissere conclusas. Nos igitur, procuratoribus utriusque partis cominus constitutis, cum per memoratum B. presbyterum cardinalem, quem eis dedimus auditorem, nobis quæ proposita sunt fuissent fideliter recitata, auditis rationibus et allegationibus plenius intellectis, attendentes Gertrudem a majori et saniori parte

A monialium, quæ, sicut probatum fuerat, solæ jus obtinent eligendi, canonicè in abbatiam electam fuisse, Gudæ denominatione cassata, electionem Gertrudis auctoritate apostolica duximus confirmandam. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eam in possessionem ipsius abbatiæ nostræ freti auctoritate inducere, remoto cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, procuretis, et faciatis eam pacifica possessione gaudere, contradictores, etc. Quod si non omnes, duo, etc.

Datum Laterani, vi Kal. Julii.

LXXII (273).

ABBATI (274) ET CONVENTUI DOLENSI.

Confirmatur concordia inita cum domino castri Rodulphi.

(Laterani, III Kal. Julii.)

Cum lites quæ ad discordiam emergerunt, amicabilem fuerint compositione sopitæ, quod ad eas sopiendas provida fuerit deliberatione statutum, decet scripturæ testimonio communiri, ne ad renovandum novum litigium quorumlibet malitia quæstio redi-viva consurgat. Sane, cum inter vos et Ecclesiam vestram ex una parte, et dilectum filium, nobilem virum, Andreanum de Calviniaco (275), dominum castri Rodulphi ex altera, super iustitiis et libertatibus burgi Dolensis quæstio verteretur, tandem inter vos et ipsum amicabilem compositio intervenit, quam tu, fili abbas, et idem nobilis in nostra præsentia constituti postulastis a nobis suppliciter confirmari. Nos igitur vestræ postulationi *clementius annuentes*, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est et ab utraque parte sponte recepta, et in scripto dicti nobilis plenarie continetur, auctoritate apostolica confirmamus, etc. Ut autem super hoc certitudo major possit haberi, scriptum ipsum de verbo ad verbum huic nostræ paginæ duximus inserendum, cujus tenor talis existit. *Ad evitandum oblivionis incommodum et retundendam calumniantium malitiam, qui super rebus gestis suscitare solent multiplices quæstiones, adhibendum est scripturæ remedium, quatenus quod longævi protractio temporis humanæ memoriæ derogat, hoc scripturæ testimonium, quod oblivionis dispendium non patitur, recompenset. Idcirco, ego Andreas de Calviniaco, dominus castri Rodulphi, notum facio per præsentem paginam omnibus præsentibus et futuris, quod, cum inter me et Ecclesiam Dolensem super iustitiis et libertatibus Dolensis burgi fuisset quæstio diutius ventilata, tandem per Dei gratiam taliter fuit inter me et eandem Ecclesiam compositum et ad pacem perficiendam, quod ego di-*

(271) Vide loc. cit. not.

(272) Hermanno ex Hontheim, *ibid*

(273) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 49.

(274) Monasterii Dolensis abbas, cui hæc directa dicitur epistola, erat Rodolphus de Podio, quem usque ad annum 1211 (quo debitum naturæ persol-

vit in monasterio S. Leonardi Corbiniae dum Romam pergeret), præfuisse ex instrumentis comperitum est; forte jam præerat ab anno 1194, quo prædecessorem Geraldum, vel *Geraudum*, de Spinolco, regimini cessisse asserunt novæ *Gallia Christiana* auctores, t. II, col. 151.

(275) Vide supra, epist. 51, 52.

misi et concessi in perpetuum Dolensi Ecclesie, propter chartas quas habet Ecclesia ipsa a dominis quondam castri Rodulphi, omnes justitias Dolensis burgi, tam in duellis quam furtis, quam raptu et muris (276), et quod omnes clamores qui de commissis infra cruces ejusdem burgi perpetratis fient, ad abbatem vel ejus ministeriales ferantur, et qui justitiam suam infra cruces habere voluerit, per predictam Ecclesiam habeat, et quod equi ejusdem Ecclesie sive jumenta, sive asini, qui cum quadriga, seu alio modo, ad adducenda ligna seu alia usibus monachorum necessaria foras missi fuerint, non capiantur, nisi tamen inventi fuerint in delicto. Habitatores burgi Dolensis quidquid et ubique extra cruces delinquant, dummodo infra cruces venire valeant, exhibebunt justitiam per abbatem vel ejus mandatum, nisi tamen capti fuerint in delicto. Quæstam etiam illam quam super homines burgi Dolensis propter vindemiandas vineas ego et prædecessores mei consueveramus facere, Deo et beatæ Mariæ ego et Dionysia uxor mea, et hæredes mei, omnino et in perpetuum dimisimus, ita, quod nullus hominum vel mulierum infra cruces burgi habitantium, aliquid de cætero propter vineas vindemiandas persolvat, sed quandocunque voluerint, liberam vindemiandi habeant facultatem. Concessi etiam quod panni sine linctura qui fuerint in burgo Dolensi et in castro Rodulphi, sicuti burellum et cordatum et reatum, quod fit ibidem vendantur in burgo domibus, fenestris non apertis; panni etiam linei et canabei, undequaque venient, similiter ibi vendantur. Homines etiam qui molas in burgo Dolensi adducere voluerint, eas secure adducant et vendant, et ego vel homines mei nullam vim faciemus quo minus in burgo molæ adducantur et vendantur. Concessi præterea quod mercerii perducant merces suas et vendant in plateis burgi Dolensis omni die si abbas voluerit, nisi forum vel nundinæ fuerint apud castrum Rodulphi, ita quod nullam alicui persolvant consuetudinem. Fabri etiam undecunque veniant, similiter vendant ferrum fabricatum sine omni consuetudine. In omnibus nundinis quæ fiunt in burgo Dolensi, jacebunt mercatores, si voluerint, in burgo, in vigiliis nundinarum et in die cum rebus et equitaturis suis. In nundinis vero quæ fiunt in burgo Dolensi in visitatione Dolensis Ecclesie, quas ego dedi, et in nundinis Annuntiationis beatæ Mariæ, quas D. Ebo et D. D. Radulfus filius ejus dederunt, quæ sunt trium dierum, jacebunt mercatores, si voluerit, in burgo Dolensi in vigiliis nundinarum et in die, et in altera sequenti die cum rebus et equitaturis suis. Pro-

(276) Sic in Apogr. Archiv. In apogr. Conti, Murtis. Forte, murtariis. Vid. Cang.

(277) S. Gildasii abbatiam tunc regebat S. qui sic subscripsit in litteris Rodulphi Dolensis pro monasterio Prateensi an. 1202. Gall. Christ. t. II, col. 155.

(278) De Millebecensibus abbatibus circa hæc tempora nihil apud Gallie Christianæ auctores reperitur.

(279) Aut legendum hic 1202, aut anno sequenti,

pter damna quæ ego intuli Dolensi Ecclesie dedi in perpetuum Ecclesie decem modios bladi, censuales de frumento, de siligine, de hordeo, de avena æqualiter. Præterea concessi quod burgus de Masnilio habeat eandem libertatem quam burgus Dolensis habet. Propter damna et injurias quæ homines mei fecerunt et Coterelli apud Masnilium, concessi quod apud Masnilium quotannis Dominica post festum sancti Dionysii fiant nundinæ, juxta consuetudinem nundinarum quæ fiunt in burgo Dolensi in festo sancti Michaelis. In burgo de Hubeis nihil habeo nisi quæstam unius marcæ argenti, et unam procuracionem semel in anno, sicut D. Ebo quondam habuit. Villam de Hybernali tenebo et servabo liberam et immunem, reddita mihi consueta censa avenæ. In domo de Vodolione non descendam nec hospitabor, nec aliquam violentiam irrogabo. Medietarii Dolensis Ecclesie erunt ab omni consuetudine et violentia liberi et immunes, et res monachorum vel hominum suorum non capientur, quandiu ipsi voluerint justitiam exhibere, vel abbas, vel mandatum suum pro eis. Ut autem ista omnia habeant perpetuam firmitatem, ego juravi me illa inviolabiliter servaturum, et præsentem paginam sigilli mei munimine roboravi, et ad majus testimonium sigilla Sancti Gildasii (277) et Millebecensis (278) abbatum feci apponi. Hæc omnia sicut super scripta sunt, etiam Dionysia uxor mea et G. filius meus concesserunt. Hujus rei testes sunt isti. H. prior Dolensis, A. prior de Rocca Cerveria, Aym. elemosynarius, P. camerarius, P. sacrista, A. cellararius, O. armarius, M. hostellarius, P. Ferrandi, J. archipresbyter castri Radulphi, N. Correers, Petrus Pelet, G. Nebodet, H. Viventius, P. Guarni, W. de Azajo, A. Viventius, S. Bergerolæ, H. de Seusa, Ga. de Aventiniaco, A. Burez, G. Moralz, O. de Valenkai, magister Herveus, R. Borges et B. frater ejus, S. filius ejus. Gir. Petiz-Terr. Bonatus de Uriaco, Hu. Agnellus, P. de Cresenc., Joannes scriptor abbatibus Dolensis et multi alii. Actum est hoc anno Verbi incarnati 1203 (279), Non. Aprilis, in capitulo Dolensi, regnante Philippo rege Francorum, Joanne rege Anglorum, sedente Innocentio papa III, G. præsule Bituricensi, Radulfo abbate Dolensi. Nulli ergo, etc.

Datum Laterani, Kal. Julii.

LXXIII (280).

CLAROMONTI, CANONICO TERDONENSI.

Ei confirmatur præbenda.

(Later., vii Id. Julii.)

[Cum pro quæstione Terdonensis (281) præbendæ pontificatus Innocentii sexto, assignanda est hæc epistola.

(280) Epistolæ hujus fragmentulum refertur in Decretalibus, lib. III, tit. 8, De concessione præbendæ et Ecclesie non vacantis, cap. 8, ubi C. Canonico Tridentino directæ dicitur. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones ad marginem appositæ.

(281) Decret. Trident., ut et infra.

dæ], quæ vertebatur inter te ex una parte, et venerabilem fratrem nostrum, episcopum (282), et dilectos filios, canonicos Terdonenses, ex alia, tu et procuratores partis alterius in nostra essetis præsentia constituti, vobis dilectum filium, Hug. (283) tituli Sancti Martini presbyterum cardinalem, concessimus auditorem. Coram quo pro te taliter fuit allegatum, quod, cum bonæ memoriæ O. (284) episcopus Terdonensis, patruus tuus, ab apostolica sede reversus, Terdonenses canonicos attentius rogavisset ut te reciperent in canonicum et in fratrem, ipsi ejus precibus annuentes hilariter te receperunt, nulla primæ vel secundæ præbendæ habita mentione; qui ab illo tempore usque nunc locum in choro et capitulo sicut alii canonici habuisti, lectiones legisti in ecclesia, et responsoria cantavisti, ac per prædictum episcopum tibi fuerunt domus in ipsa canonica nomine canonici assignatæ, quas tu possedisti ac possides in quiete. Et cum in eadem Ecclesia Terdonensi ex illis canonicis qui præbendam in ea non possident tu primo institutus fueris et receptus, et nunc vacet beneficium in eadem, humiliter postulabas a nobis ut Terdonensibus canonicis dare dignaremur districtius in mandatis, quod vacans beneficium tibi, omni difficultate postposita, assignarent, et facerent pacifica possessione gaudere. Procuratores vero partis alterius e contrario respondebant quod, cum in Terdonensi Ecclesia certus sit canonicorum numerus institutus et scriptis Romanorum pontificum confirmatus, canonicique constitutionem ipsam observare teneantur præstito juramento, nos eis litteris nostris dedimus in mandatis, ut dilectum filium, B. subdiaconum et capellanum nostrum, in canonicum reciperent et in fratrem, eique præbendam sicut uni ex aliis canonicis assignarent. Verum quia statutus canonicorum numerus tunc in eadem Ecclesia plenus erat, mandatum nostrum non potuerunt executioni mandare. Post non modicum vero temporis, prædictus O., quondam episcopus, persuasionibus, minis et terroribus, institit apud canonicos Terdonenses, ut te reciperent in canonicum ad præbendam proximo vacaturam, eis constanter promittens quod eos tam a petitione civium Terdonensium quam ab executione mandati apostolici, quod ipsi pro ejusdem subdiaconi nostri receptione receperant, liberaret; sicque eos circumveniens fraudulenter, recipi te fecit ad præbendam proximo vacaturam. Cum autem dilectus filius R. (285) tituli Sancti Petri ad Vincula presbyter

A cardinalis, in Lombardiæ partibus legationis officio fungeretur, eundem subdiaconum nostrum per quemdam clericum suum institui fecit canonicum ecclesiæ Terdonensis, assignans ei stallum in choro et locum capitulo, præsentem prædicto quondam episcopo, nec faciente de receptione tua aliquam mentionem. Sed prædicti canonici institutionem de ipso B. factam, licet in publico non ostenderent propter insolentiam laicorum, ratam omnimodis habuerant. Cumque circa præteritum Pascha dictus quondam episcopus exsolvit beneficium, et prædictus episcopus qui nunc est, fuisset subrogatus eidem, qui fuerat archidiaconus Ecclesiæ Terdonensis, præbendam vacantem iidem canonici prædicto subdiacono nostro unanimiter decrevere conferri, sicut in eorum litteris perspeximus contineri, et ipsius procuratores capituli prædictam præbendam vacantem in nostra sibi præsentia concesserunt. Unde suppliciter petebatur a nobis ut institutionem tuam, tanquam contra Lateranense concilium attentatam, penitus irritantes, et absolventes Terdonensem Ecclesiam ab impetitione tua, concessionem eidem subdiacono nostro factam de præbenda prædicta dignaremur auctoritate apostolica confirmare. Nos igitur ex his quæ fuerunt hinc inde proposita certiores effecti per cardinalem prædictum, concessionem prædicto subdiacono nostro a canonicis prædictis factam de præbenda prædicta de fratrum nostrorum consilio ratam habentes, eam auctoritate apostolica duximus confirmandam. Verum, cum tam assertione tua quam confessione constet partis alterius, [te in fratrem et canonicum Terdonensis Ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranense concilium pars adversa proponat, quia tamen probatum non existit, *parte altera penitus hoc negante* (286), nec ipsi canonici hoc videbantur tibi opponere posse de jure, qui se fatebantur te contra statuta prædicti concilii recepisse, *sententiando* (287) decernimus ut tibi, quam cito se facultas obtulerit, præbendale beneficium in Terdonensi Ecclesia conferatur, cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.] Volentes autem tecum benignitatem apostolicam exercere, ut non videaris diutius, sicut nec convenit, sine stipendio ecclesiastico militare, provida deliberatione statuimus, ut fructus præbendæ prædicti subdiaconi nostri tandiu inter te et ipsum qualiter dividantur, donec præbendam tu fueris in Terdonensi Ecclesia consecutus.

Datum Laterani, vii Idus Julii.

(282) Episcopalem Terdonensium (seu *Derthonensium*) sedem, tunc temporis tenebat Obizo, qui hoc ipso anno 1202, Ottoni (seu *Oddoni*) successerat. Ughell. *Ital. sacr.* t. IV, col. 865. Huic Innocentius scripsit anno 1212; pontificatus xv, et ipsum sub sua et B. Petri protectione suscepit.

(283) De eo jam egimus supra.

(284) Otho (sive *Oddo*) Terdonensem sedem obtinuit anno 1196. De ipso igitur in epistolis Innocentii, libri primi 132 et 187. Obiit anno 1201.

Ughell. *Ital. sacr.* t. IV, col. 865.

(285) Don Bernardus, canonicus regularis congregationis S. Fridiani Lucensis, primo tituli S. Mariæ Novæ diaconus, a Clemente PP. III, deinde S. Petri ad Vincula, tituli S. Eudoxiæ presbyter cardinalis, a Cælestino PP. III renuntiatus est. Obiit sub Innocentio III. Oldoin. *ad Ciacon.* t. I, col. 1142.

(286) Hæc omittunt Decretal.

(287) Decretal. *sententialiter*.

LXXIV

ARELATENSI ARCHIEPISCOPO (288), ET SANCTI
ÆGIDII (289), ET VALLIS-MAGNÆ (290) ABBATIBUS.

*De accusatione adversus abbatem S. Wilhelmi,
et depositione ejus.*

(Apud monasterium Sublaceuse, VIII Id. Augusti.)

Cum accessissent olim ad apostolicam sedem dilecti filii, M. monachus sancti Willelmi, qui Hu. (291), quondam abbatem ipsius loci, super reatu perjurii, dilapidatione, ac dissolutione ordinis accusabat, ac W. Ricc. procurator ipsius quondam abbatis, quia per mutuas assertiones illorum non potuimus elicere veritatem, causam ipsam dilecto filio, fratri Raynerio (292), tunc in partibus illis apostolicæ sedis legato, duximus committendam. Sed postmodum de infirmitate ipsius legati rumore accepto, ne aliquid de ipso humanitus eveniret, dilectum filium, magistrum Petrum de Castronovo (293), Magalonensem archidiaconum, negotio eidem adjunximus. Qui capitulo innitens quod in litteris nostris erat insertum, videlicet ut si legatus interesse non posset, idem archidiaconus ea nihilominus executioni mandaret, partes ad suam præsentiam convocavit. Coram quo dictus monachus supradicta crimina objecit eidem quondam abbati, afferens etiam ipsum commisisse Simoniacam pravitatem aperte. In cujus testimonium criminis quoddam

(288) Quis fuerit Arelatensis archiepiscopus, cui directa dicitur hæc epistola, pro certo statuere haud esset facile. Ymbertus [*al.* Imbertus], de Aquaria (Gallice *des Aiguieres*), ex sacrista, Arelatensis Ecclesiæ archiepiscopus anno 1190 electus est; anno 1202, XIII Kal. Augusti, id est 18 vel 19 dies antequam hæc de qua agimus ab Innocentio daretur epistola, fato functus erat; modo epitaphio, quod legitur apud Sanctum Trophimum, ubi præsul iste sepultus fuit, fides sit habenda. *Decimo tertio Kal. Aug. obiit dominus Umbertus de Aqueria, bonæ memoriæ Arelatensis episcopus, anno Dominicæ Incarnationis 1202. Orate pro eo.* Successor ei datus fuit, juxta novæ Galliæ auctores, Michael de Moresio (Gallice *de Moriez*), prius præpositus Arelatensis Ecclesiæ. Verum, jam ab anno 1200 præpositum ejusdem Ecclesiæ, Michaelis in præpositura successorem, Gaufridum I de Beira agnoscunt iidem auctores (t. I, col. 596), quod quidem Michaelis ad archiepiscopatum electionem anno 1200 assignandam esse innuere videretur. Nodus quidem isto pacto solvi posset. Vel Ymbertus jam ab anno 1200 archiepiscopatus cesserat, vitamque postea usque ad annum 1202 XIII Kal. Augusti privatus produxit, et Michael præpositus successor ipsi datus fuit; vel Michael ipse præposituræ anno 1200 cesserat, et nonnisi duos post annos, scilicet anno 1202, archiepiscopus electus fuit. Sed sententiam hanc ultimam amplectenti alia suboritur difficultas. Pontifex in hac sua epistola, prout palam est, Arelatensem archiepiscopum, velut jam a longo tempore, nullatenus vero prout recenter, in archiepiscopali throno sedentem alloquitur; defunctoque Ymberto anno 1202 XIII Kal. Augusti, quo pacto, eodem anno VIII Id. Augusti, successori ipsius velut jam diu archiepiscopalis infulus ornato scribere potuit pontifex? Novus iste nodus eodem fere modo ac alter solvitur. Vel Michael jam ab anno 1200 Ymberto archiepiscopatus cedenti successor datus fuerat; vel VIII Id. Augusti scribenti pontifici nondum innotuerat mors Ymberti, et ipsi, velut adhuc inter vivos versanti,

A instrumentum produxit in medium, in quo idem quondam abbas Certefh Ricc. (294)... uxorem ejus et infantes, ad conversionem pro duobus milibus solidorum Melgoriensis monetæ confiteri videbatur sub charitatis nomine recepisse. Sed cum idem M. hæc et multa alia in abbatem proponeret, et multis modis exciperet contra ipsum, suamque niteretur innocentiam expurgare, dictus archidiaconus receptis testibus quos pars induxit adversa, in dictum quondam abbatem suspensionis sententiam promulgavit. Idem vero quondam abbas, veritus ne iudex procederet ad depositionem sui ipsius, vocem ad nos appellationis emisit. Ipse nihilominus appellatione contempta, postquam idem quondam abbas iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, in eum B excommunicationis et depositionis sententiam promulgavit. Postmodum autem dictus quondam abbas ad præsentiam nostram accedens, cum nobis proponeret se a dicto iudice injuste gravatum, et postularet instanter ut quod ab ipso factum fuerat irritum faceremus haberi, supradictus monachus postulabat e contra quod a nobis obtineret factum archidiaconi firmitatem. Qui cum concertatione mutua nobis contraria proponerent et diversa, et dilectus filius J. (295) tituli Sanctæ Pudentianæ presbyter cardinalis, eis datus fuisset auditor, coram ipso et dilectis filiis P. tituli Sancti Marcelli præ-

epistolam direxit, quæ quidem nonnisi post ipsius obitum Arelatas devenire potuit. Vide *Gall. Christ.* t. I, col. 564.

C (289) De abbate S. Ægidii (Nemausensis dioceseos) cui hæc dirigitur Epistola, et qui in instrumentis littera R designatus ab anno 1195 reperitur; conf. *Gall. Christ.* t. VI, col. 490.

(290) Petrus III, Vallismagnæ abbas, præsens nominatur anno 1201 in concordia, abbatem de Ulmeto inter et abbatissam S. Cæsarii. Memoratur adhuc annis 1202 et 1203. *Gall. Christ.* t. VI, col. 722.

(291) Hugo III, de Foderia, nobili ortus sanguine, abbas monasterii S. Guillelmi (de Desertis, *al.* Gellonensis), ab anno 1196 usque 1199 in instrumentis innotescit. Vide *Gall. Christ.* t. VI, col. 591.

(292) De isto sæpius in *Regestis*, lib. I et II.

(293) De Petro de Castronovo, Magalonensi archidiacono, agitur lib. I, epist. 267 et 541.

(294) Sic, et in *Apographo*.

D (295) Jordanus de Ceccano, Campanus, monachus et abbas monasterii Fossenovæ [*al.* Fori Appii], ordinis Cisterciensis, primo diaconus, anno 1188, mox eodem anno S. Pudentianæ titulo Pastoris presbyter cardinalis, a Clemente PP. III reuuntiatu fuit. Hunc Panvinius, Aubery, et alii, nobilem Romanum ex familia Ursinorum faciunt; eundemque exordium Cisterciense virum illustrissimum, Romanum genere, et honestate morum clarissimum docet; sed ex antiquo Chronico ms. Ceccani habetur Jordanum hunc fuisse e familia de Ceccano nobilissima in Campania. Diversis legationibus, in Gallia, Germania, agro Piceno, tum sub Clemente PP. III, tum sub Innocentio, functus est. E vita excessit, ex Chronico Fossenovæ, VII Kal. Martii anno 1206. Post ejus obitum terribilem visionem cuidam Pandulpho, ejusdem cardinalis notario, factam narrat Cæsarius Hiesterbachensis, lib. X *Miraculorum*, cap. 22. Vide *Oldoin. ad Ciacon.* t. I, col. 1140.

slytero, et H. (206) Sancti Eustachii diacono, cardinalibus, quos eidem auditori ad consilium duximus adjungendos, aliquandiu litigarunt. Qui visis attestacionibus et allegationibus utriusque partis, auditisque diligenter et conspectis, quoniam ex attestacionibus adversæ partis nihil intelligere potuerunt quod depositionem induceret, licet aliqua quæ continebantur in eis famam ipsius quondam abbatis in aliquibus denigrassent, vobis, frater archiepiscopo et filii abbas Vallis-Magnæ, et dilecto filio B. de Costa, archidiacono Ruthenensi, litteris nostris mandavimus ut, nisi coram vobis prædictus quondam abbas sufficienter ostenderet, se a crimine Simoniacæ pravitate super præmissis immunem, depositionis sententiam latam in eum curaretis auctoritate apostolica confirmare, et faceretis eidem monasterio de persona idonea in abbatem regulariter provideri. Quod si probaret se forsitan immunem a Simoniacâ pravitate, prædictam depositionis sententiam revocaretis in irritum, pœnam tamen eidem quondam abbati ad correctionem infligeretis, secundum disciplinam canonicam et ordinem regularem, suspensionis sententia usque ad purgationem canonicam suo in robore permanente. Vos autem cum juxta mandatum nostrum parati essetis in causa procedere memorata, prædictus M. monachus, conjudicem vestrum archidiaconum Ruthensem sibi suspectum asseruit, eo quod in causa eadem contra ipsum fuerat advocatus, postulans ut vos duo in causæ cognitione procederetis, vestro conjudice remoto, sic ad nostram audientiam appellavit, cum in litteris nostris appellationis non esset remedium interdictum. Post appellationem tamen objectam partes vobis multipliciter obstiterunt, ut vos duo pietatis intuitu ejusdem causæ cognitionem suscipere curaretis, secundum formam commissionis nostræ in omnibus processuri, eo solo exceptio quod si eundem quondam abbatem videretis depositione dignum, latam in eum depositionis sententiam non possetis auctoritate apostolica confirmare, sed nobis curaretis totius negotii seriem per vestras litteras intimare; si vero ipsum videretis per sententiam absolvendum, ferendi pro ipso absolutionis sententiam haberetis facultatem. Causa itaque suo tramite decurrente, cum abbas ipse niteretur se immunem ostendere a labe Simoniacæ pravitate, et ad assertionem suam testes aliquos produxisset, et e contra pars M. monachi, ad improbandos testes ipsius quondam abbatis produxisset testes alios ex adverso, et multa fuissent hinc inde proposita coram vobis, et compromisissent partes præstito juramento se in ipsa causa plures testes minime producturos, vos auditis rationibus et allegationibus utriusque partis, cum partes in vos compromisissent, iterum præstito juramento se juri et mandato vestro per omnia parituros, quoniam eidem quondam abbati et quieti monasterii credebatis plurimum expedire,

A ut idem quondam abbas sponte cederet abbatia, ipso vocato seorsum, ei suggerere ut cederet procurastis. Et quoniam monitis vestris in hac parte acquiescere non curavit, vos in causa ipsa ultra procedere noluitis, partem utramque cum allegationibus et attestacionibus quas recepistis, et litteris vestris totius causæ seriem continentibus, ad nostram præsentiam remittentes. Cumque nos omnibus diligenter inspectis, de fratrum nostrorum consilio causam ipsam parati essemus per sententiæ calculum terminare, idem quondam abbas sponte cessit pro bono pacis, usus consilio saniori, et renuntians omni juri quod in eadem abbatia se credebatur habere, ipsam in nostris manibus resignavit; cujus cessionem recepimus, præcipientes eidem ut se intrmittere de abbatia de cætero minime attentaret. Volentes igitur ipsi monasterio, quod est Romanæ Ecclesiæ, paterna providere sollicitudine, ut tenemur, cum occasione quæstionis prædictæ sit, ut dicitur, in temporalibus et spiritualibus diminutum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad monasterium ipsum pariter accedentes, cessionem et renuntiationem prædicti quondam abbatis publice nuntietis, dantes conventui auctoritate nostra liberam facultatem, ut personam idoneam per electionem canonicam cum consilio vestro sibi præficiant in abbatem, vosque Deum habentes præ oculis tale ipsis detis in hoc consilium, quod in examine districti Judicis, ubi quisque de factis suis mercedem propriam est recepturus, bonam valeatis ex hoc reddere Domino rationem, et per vestræ sollicitudinis studium status ipsius monasterii, quod multipliciter est dilapsus, valeat auctore Domino reformari. Ei autem qui de consilio vestro electus fuerit in abbatem, quia ipsius monasterii parcere volumus gravaminibus et expensis, tu, frater archiepiscopo, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, vice nostra munus benedictionis impendas, et ab eo juramentum pro Ecclesia Romana recipias, quod tibi sub bulla nostra mittimus interclusum. Si vero idem conventus electionem celebrare noluerit, vel malitiose distulerit, seu eorum vota in electione non potuerint unanimiter concordare, vos nihilominus auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, curetis ipsi monasterio de persona idonea providere, cui tu, frater archiepiscopo, juxta quod prædiximus, benedictionis munus impendere non moreris, contradictores, si qui fuerent, vel rebelles appellatione remota per distinctionem ecclesiasticam præmissa monitione compescens. Quia vero prædictus quondam abbas in prosecutione causæ suæ multa, ut asserit, jam expendit, pro quibus amicorum suorum bona sunt pignori obligata, et ipse cum eis nihilominus est pro eisdem debitis obligatus, volentes ei, sicut convenit, providere, discretioni vestræ per apostolica scripta præci-

(206) De istis jam dictum est sæpius.

piendo mandamus, ut ei de bonis monasterii antedicti moderatas expensas, quas in prosecutione huiusmodi fecisse dignoscitur, receptis ab eo privilegiis monasterii et sigillo capituli, restitui sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo faciatis. Possessiones autem ipsius monasterii alienatas illicite auctoritate apostolica studeatis legitime revocare, detentores ad restitutionem earum, sicut iustum fuerit, ecclesiastica districtione cogentes. Quod si non omnes, etc., tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero, etc.

Datum apud monasterium Sublacense, viii Idus Augusti, anno quinto.

LXXV.

EPISCOPO (297), ARCHIDIACONO, ET PRÆPOSITO PLACENTINIS.

De contumacia clericorum Sancti Antonini Placentini.

(Apud monaster. Sublacen., v Id. Augusti.)

Contumaciam præpositi et canonicorum Sancti Antonini Placentini jam diu sumus per indicia eorum rebellionis experti, et ad correctionem inobedientiæ suæ nostrum nuper animum vehementius concitarunt. Licet enim pro dilecto filio, T. clerico, canonicando in eadem Ecclesia, nostras preces et litteras multoties recepissent, ac mandatum nostrum non fuissent veriti surdis auribus pertransire, tandem tamen vobis, filii archidiacone et præpositi, nostris dedimus litteris in mandatis ut, si prædicti præpositus et canonici eundem I. in fratrem et canonicum non reciperent, vos in eos non postponeretis excommunicationis sententiam promulgare. Sed cum ipsi perdurantes in contumacia sua, ipsum T. a vobis etiam communiti recipere non curassent, vos eos juxta tenorem mandati nostri excommunicationis vinculo astrinxistis. Cæterum cum prædictus præpositus propter hoc ad Sedem apostolicam accessisset, ab eo secundum formam Ecclesiæ juramento recepto, beneficium ei fecimus absolutionis impendi, et injungi eidem sub debito juramenti, ut, si prædictus T. receptus esset in fratrem et canonicum ecclesiæ antedictæ, sicut idem præpositus asserebat, ipse receptioni ejus nec per se nec per alium verbo vel opere contradiceret, et si forte receptus non esset, eum reciperet et ipsum in sua receptione fovere curaret, et ut alii eum reciperent, pro posse suo daret operam efficacem. Verum, volentes canonicis ipsius ecclesiæ, qui propter hoc erant simili sententia innodati, misericorditer providere, et eorum parcere laboribus et expensis, vobis litteris nostris, quas idem præpositus ad vos debuit reportare, dedimus in præceptis ut illos de canonicis antedictis qui ad nostrum vellent redire mandatum, receptis ab eis

A secundum formam Ecclesiæ juramenti, ab excommunicationis vinculo absolvere curaretis injungentes eisdem sub debito juramenti quatenus prædicto præposito, ut præmissum est, de mandato nostro injunctum fuisse dignoscitur, attentius provisuri ne cujuslibet tergiversatione, vel fraude, seu quolibet ausu contra mandatum nostrum, quo pro prædicto T. fecimus, valeret aliquid attentari. Sed, cum crederemus prædicto T. clerico in suo negotio satis congrue providisse et ipsum præbendæ suæ pacifica possessione gaudere, post reditum prædicti præpositi a præsentia nostra, sicut ejusdem clerici nobis conquestio patefecit, illata sunt ei gravamina duriora, et pacem quam per ipsum habere credidit, non potuit obtinere, et ex litteris quas idem præpositus reportavit fructum non fuit aliquem consecutus, quia idem præpositus vobis eas non curavit, ut debuit præsentare. Sed, cum idem præpositus eundem T. nomine et vice omnium fratrum suorum, ut dicebat, in pacis osculo recepisset, et ei stallum in choro, locum in capitulo, dormitorio, et refectorio assignasset, a te postmodum, frater episcopo, iidem canonici requisiti si ratum haberent quod præpositus fecerat de receptione clerici antedicti, se id ratum habituros noluerunt aliquatenus præsentem eodem clerico consilieri. Cumque idem clericus in loco sibi assignato in dormitorio lectum, et in refectorio, sicut moris est, suum fecisset scrinium deportari, ipsi canonici, vel per se, vel per alios de scrinio res ejus extrahentes furtive, ipsum in refectorio igni appposito concremarunt, postmodum vero lectum ejus cum cultellis nequiter inciderunt. Sed, cum idem clericus crederet sibi per præpositum, qui tunc ab apostolica sede redierat, de damnis et injuriis irrogatis satisfactionem aliquam exhiberi, ipsi afflictio afflictionem addentes, pulvinar ejus de dormitorio abstulerunt, et in quemdam consanguineum ejus clericum, qui pro pane et vino more solito ad camerarium accedebat, quidam de canonicis cum servientibus suis manus injicientes temere violentas, et ipsum inhoneste tractantes, graviter vulnerarunt in facie, ac extra portam ecclesiæ turpiter expulerunt, et servientibus ejusdem ecclesiæ districtius inhibere curarunt ne ipsi præsumerent aliquid servitium exhibere, et sic eundem clericum minis assiduis et contumeliis affligentes, non sine contemptu nostro, ipsum fatigare non desinunt plurimis laboribus et expensis. Prædictus quoque præpositus, prout effectus operis manifestat, oblitus præstiti juramenti, et mandati nostri transgressor, licet ipsum clericum sub quadam dolositate receperit, contra eum tamen secreto non dubitat malignari, et concanonicos suos fovens in malitia præconcepta, ipsis excommunicatis parti-

(297) Grumerius Porta, de Castro Arquato, nobilis Placentinus, monachus et abbas monasterii Columbæ, ordinis Cisterciensis, Placentinus episcopus electus est anno 1199 a capitulo, et ab Innocentio confirmatus v Id. Julii ejusdem anni (lib. II, epist. 144), pauloque post, viii Id. Novembris,

Placentinæ Ecclesiæ jurium honorumque ab eodem Innocentio confirmationem recepit (eodem lib., epist. 304) De ipso sæpius in Regestis Innocentii, prout vidibetur. Exantlatis multis laboribus, et vita discessit anno 1210. UCHÉLL. *Ital. sacr.* t. I, col. 274.

cipat in refectorio, et extra etiam cum eis non metuit conversari, et duobus ex illis qui excommunicatione tenentur, postquam a nobis rediit, administrationem temporalium ecclesie memoratae contulit, et cum aliis divina non metuit officia celebrare, eidem T. præbendam cum integritate juxta mandatum nostrum denegans exhibere.

Cum igitur contemptum hujusmodi non debeamus sub dissimulatione transire, imo manus extendere severitatis apostolicæ ad correctionem ipsorum, ut aliis auferatur audacia similia perpetrandi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, et in virtute obedientiæ districte præcipimus quatenus, si prædictus præpositus præmissas litteras, quas vobis de ipsius absolutione et receptione clerici antedicti direximus, occultaverit, vos ipsum tandiu, candelis accensis et campanis pulsatis, publice denuntietis excommunicationis sententiæ subesse, donec ad nos cum eisdem litteris revertatur, a nobis super tanto excessu pœnam debitam recepturus. Si vero vobis in suo reditu ipsas litteras præsentarit, et contra tenorem earum ipsum venisse constiterit, vos eum tanquam perjurum ab administratione ipsius Ecclesie penitus amoventes, ipsum ab officio et beneficio, sublato appellationis obstaculo deponatis. Alios autem canonicos ecclesie prædictæ tandiu nuntietis, candelis et pulsatis campanis, per civitatem et diocesim Placentinam, excommunicationis sententiæ subjacere, quam omnibus diebus dominicis et festivis præcipimus solemniter innovari, et sic excommunicatos præcipiatis ab omnibus arctius evitari, donec singuli præstiterint corporaliter juramentum, quod clericum ipsum in canonicum et fratrem admittant, benignaque fraternitate pertractent, stallum in choro sibi, locum in capitulo et refectorio assignantes, et ei præbendam suam non subtrahant, de contemptu cum litteris vestris procuratores ad nostram præsentiam curaverint destinare. Quæ vero de præbendæ fructibus, postquam de ea fuit auctoritate apostolica investitus, sæpedito clerico sunt subtracta, et moderatas expensas quas eum propter hoc veniendo ad sedem apostolicam, morando et redeundo, fecisse constiterit, ipsi faciatis sine diminutione restitui, et de illatis damnis ei injuriis irrogatis satisfieri competenter, contradictores monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes. Illos autem quos vobis constiterit in prædictum clericum servientem ipsius T. manus temerarias injecisse, tandiu appellatione remota excommunicatos publice nuntietis, et faciatis ab omnibus arctius evitari, donec passo injuriam satisfecerint competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem accesserint apostolicam absolvendi. Quod si

((298) Archiepiscopus Amalphitanensis cui dirigitur hæc epistola, erat verisimiliter Dionysius, qui ex episcopo Aprutino ad Amalphitanam Ecclesiam translatus anno 1174, nonnisi hoc anno 1202, indictione v, post mensem Martium, juxta Ughellum

A nec sic ab inobedientiæ vitio, quod secundum prophetam idololatriæ comparatur, poterunt coerceri, ne tantum malum præsumptioribus transeat in exemplum, et per hoc sedis apostolicæ auctoritas contemnatur, vos post mensem clericorum tam civitatis quam diocesis Placentinæ generale consilium convocetis; in quo præter præmissa, quæ volumus et jubemus solemniter publicari, denuntietis auctoritate nostra statutum, quod nos ecclesie Sancti Antonini canonicos universos rebelles et contumaces, decernimus ad nullam ecclesiasticam dignitatem nullumque posse de cætero ecclesiasticum beneficium promoveri, sed omnem vocationem, nominationem, seu electionem, sive institutionem faciendam de ipsis censemus irritam et inanem; ut quia B prædictum T. clericum ad unum beneficium ecclesiasticum propter mandatum nostrum recipere contempserunt, ipsi de cætero justo judicio secundum mandatum nostrum ad nullum ecclesiasticum beneficium admittantur. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc. Qui tamen in hujus executione mandati negligens apparuerit, aut remissus, indignationem nostram se noverit incursum. Qui vero diligens fuerit et obediens, nostram se noverit gratiam uberius promereri.

Datum apud monasterium Sublacense, v Idus Augusti.

In eundem fere modum consilibus et universo populo Placentinis, usque admittantur. Ideoque universitatem vestram rogamus, monemus, et per apostolica scripta mandamus, quatenus sæpeditos canonicos Sancti Antonini sicut excommunicatos usque ad satisfactionem condignam arctius evitantes, eundem T. clericum, ob reverentiam beati Petri et nostram, taliter manutere ac in sua justitia confovere curetis, quod nos habere gratum possumus, et devotionem vestram merito commendare.

Datum, ut supra.

LXXVI.

AMALPHITANENSI ARCHIEPISCOPO (298).

De rebus regni Siciliae.

Sicut ex litteris tuis nobis præsentatis accepimus, cum juxta mandatum nostrum proventus regios velles colligere in ducatu Amalphie et ad opus regium conservare, et quæsisisses primo rationem villicationis eorum qui jam duobus annis bajulationem ducatus in terra et in mari habuisse noscuntur, cujus proventus sexcentarum unciarum auri numerum, ut proponitur, jam excedit, Sergius Scrofa, qui de bajulatione maris et justitiarum, quam hæc tenus habuit, trecentas uncias solvere regiæ duanæ tenetur, non solum tibi rationem reddere non curavit, imo ausu temerario publice non metuit acclamare nos in regno ordinare aliquid non debere, pro-

(Ital. sacr. t. VII, col. 270), defunctus est. De tempore quo ipsius successor Mathæus electus et consecratus fuit, agendi locum mox habebimus. Vid. epist. 106.

pter quod ipse non tenebatur nostris jussionibus A ad nostram præsentiam accedentes super iis corripuimus sicut decuit, et quod per eos factum fuerat decrevimus irritum et inane. Ne autem alii exemplo tui hujusmodi præsumant de cætero attentare, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, infra quinque dies post receptionem præsentium, nostro te conspectui repræsentes, nobis super tanto contemptu, si poteris, responsurus.

LXXVIII (301).

PRIORI ET FRATRIBUS JUXTA SPECUM BEATI BENEDICTI REGULAREM VITAM SERVANTIBUS.

Eis concedit annuatim sex libras usualis monetæ.
(Apud monaster. Sublac., Kal. Septembris.)

Accedentes causa devotionis ad locum quem beatus Benedictus suæ conversionis primordio consecravit, et inveniētes vos ibi secundum institutionem ipsius laudabiliter Domino famulari, ne pro temporalis sustentationis defectu spiritualis observantiæ disciplina torperet, apostolicum vobis subsidium duximus impendendum, sperantes quod idem beatissimus Benedictus, nostræ devotionis affectum suis meritis et precibus apud piissimum patrem et justissimum Judicem commendabit. Vestris itaque cupientes necessitatibus providere, sex libras usualis monetæ vobis et successoribus vestris, de camera Beati Petri singulis annis percipiendas, concedimus, donec in aliquo certo loco vobis fuerint utiliter assignatæ (302), statuētes ut ea quæ ad sustentationem vestram consuevistis percipere de monasterio Sublacensi, vobis et successoribus vestris nullatenus subtrahantur. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis et constitutionis infringere, etc.

Datum apud monasterium Sublacense. Kalend. Septembris.

LXXIX (303).

ORCHADENSI EPISCOPO.

De Episcopo Catanensia, cui lingua abscissa fuerat (304).
(Apud monaster. Sublacense.)

Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus quod Lomberd, laicus, lator præsentium, cum comite suo Catanensiam in expeditione perrexit: ubi castello ab exercitu comitis expugnato, et interfectis fere omnibus qui erant in ipso, captus est episcopus Catanensia, cujus ut linguam abscideret a quibusdam, ut dicit, de exercitu comitis est coactus. Quia vero gravis est et grandis excessus, nos ei, secundum formam Ecclesie absoluto, talem et ad satisfactionem suam et ad terrorem aliorum injunximus poenitentiam, ut cum festinatione revertens in patriam, discalceatus et nudus præter brachias et laneum

LXXVII.

RAIN (299) CANONICO FERENTINATI.

Ecclesie tradi non possunt monasteriis sine licentia proprii episcopi.

Querelam venerabilis fratris nostri, B. (300) Ferentinensis episcopi, recepimus, continentem quod tu, eo non consentiente, imo contra prohibitionem ipsius, post appellationem ad nos interpositam, ecclesiam Sancti Sylvestri, quæ in tua dicitur possessione fundata, sibi que diocesana est lege subjecta, cui lapidem dederat benedictum, B. et J. monachis Casæmarii præsumpsisti ad opus monasterii assignare. Nos autem monachos ipsos nuper

(299) Sic et apud Baluzium.

(300) Berardus Rodulpho successerat anno 1191. De eo sæpius in veteri Chronico Ceccani. Decessit anno 1203, 11 Kal. Februarii, ex eodem chronico. UGHELL. *Ital. sacr.* t. I, col. 722. Addit. Ughellus (loc. cit.): *Eidem scribit Innocentius PP. III, anno v, epist. 73, fol. 20; Datum Laterani, v Id. Au-*

gusti; quæ quidem epistola in Apographis, tum Vaticano, tum Conti, nusquam reperitur.

(301) Indicata apud Raynaldum, an 1202, § 19.

(302) Vid. Bullar. Casin, t. II, c. 225.

(303) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 10.

(304) Vid. Roger. de Hoved. ad an. 1198, pag. 767.

vestimentum curtum et sine manicis, lingua subtili funiculo religata, paulisper extracta, ut promineat extra labia, summitatibus ejusdem funiculi nexis in collo, cum virgis in manu, quindecim diebus continuis per terram suam, unde ipse est oriundus, et terram illam unde erat episcopus mutilatus, et circumpositam regionem, videlicet universis, manifeste procedat, veniensque ad ingressum ecclesie, sed nequaquam ingrediens, prostratum in terram disciplinari se faciat cum virgis quas in manu gestabit, sicque in silentio et jejunio usque post vesperam diem ducat, et tunc ad sustentationem naturæ pane tantum reficiatur et aqua; illis vero quindecim diebus peractis, præparet se ut infra mensem incipiat Hierosolymitanam provinciam proficisci, ubi per triennium desudet in obsequio Crucifixi, arma de cætero contra Christianos minime assumpturus, et per duos annos omnibus sextis feriis in pane et aqua jejundet, nisi forte per indulgentiam alicujus discreti pontificis, vel propter debilitatem corporis, vel propter fervorem ætatis, hæc abstinencia temperetur. Tu ergo redeuntem hoc modo recipias, et injunctam sibi pœnitentiam eum facias observare.

Datum apud monasterium Sublacense.

LXXX (305).

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBUS, PRIORIBUS, AD QUOS ISTÆ LITTEÆ PERVENIENT.

De pœnitentia injuncta ei qui primo filiam suam, deinde uxorem occidit propter famem.

(Apud monaster. Sublac., III Non. Septembris.)

Ad apostolicæ sedis clementiam lator præsentium Robertus accedens, peccatum suum grande quidem et grave lacrymabiliter est confessus, quod cum captus a Sarracenis cum uxore detineretur et filia, mandatum exiit a principe, quem ipsi nominant Admiratum, ut quia famis invalescebat inedia, quicumque captivus prolem haberet, illam occideret; ejus occasione mandati miser ipse, cum famis angustia perurgeret, occidit filiam et comedit. Cumque iterum aliud exisset edictum, propriam interfecit uxorem; sed de carnibus ejus gustare non potuit, cum ad vescendum coctæ sibi fuissent oblatæ. Nos igitur tanti criminis horrore turbati, talem ei pœnitentiam duximus injungendam, ut nunquam de cætero carnibus pro quacunque necessitate vesceretur, sed singulis sextis feriis in pane et aqua jejundet, similiter in secunda et quarta feria quadragesimæ quæ antecedit natalem, et ejus quæ Pascha præcedit, cæteris autem diebus utriusque Quadragesimæ devote jejunans, imo tantum sit pulmento contentus, quod et in sanctorum vigiliis diligenter observet. Discalceatus incedat cum tunica lanea,

(305) Relata apud Raynaldum, anno 1202, § 11.

(306) Abbas S. Joannis Senonensis cui hæc dirigitur epistola, erat verisimiliter, vel Petrus II, notus anno 1200 ex chartis Vallis-lucentis, vel Guillelmus II, qui jam ab anno 1203 usque ad annum 1221 ex instrumentis innoscit. Vide *Gall. Christ.*

A brevissimo scapulari, pœnitentialem baculum ad mensuram unius cubiti gestans in manu, nihil amplius a quocunque accipiens nisi quantum ad esum sibi sufficiat uno die, nec unquam per duas noctes in eodem loco moretur, nisi forte articulus necessitatis ingruerit, et propter infirmitatem vel hostilitatem aut etiam intemperiem transire non possit, sicque sanctorum limina visitet per triennium, et cum venerit ad ecclesiam, prostratus, non intret nisi prius cum virga vel corrigia susceperit disciplinam, sine spe conjugii perpetuo perseveret, et publicis luctis nunquam intersit, Orationem Dominicam centum vicibus dicat in die, et toties ac quoties genu flectat, peracto vero triennio cum litteris istis ad sedem apostolicam revertatur misericordiam petiturus, et quod ab ea sibi fuerit injunctum satagat observare. Vos ergo, fratres et filii, misero misericordiam impendentes, in necessitatibus aperiatis ei viscera charitatis.

Datum, ut supra, III Nonas Septembris.

LXXXI.

ABBATI (306), ET CAPITULO SANCTI JOANNIS SENONENSIS.

Indulget ne quis sententias interdicti vel excommunicationis ferre possit in illud monasterium.

(Apud monaster. Sublac., Non. Septembris.)

Ex susceptæ nobis imminet officio servitutis Ecclesiarum utilitatibus studiosius imminere, sicque præcavere ipsarum gravaminibus et jacturis, ut sub regimine nostro debita gaudeant libertate, ac ab aliquibus contra justitiam non graventur. Es propter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus inclinati, devotioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus, ut nullus in vos vel ecclesie vestras, nisi pro manifesta et rationabili causa, interdicti vel excommunicationis audeat sententiam promulgare. Nulli ergo, etc. hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Datum apud monasterium Sublacense, Non. Septembris, pontificatus nostri anno quinto.

LXXXII (307).

ABBATI ET CONVENTUI SUBLACENSIS.

De quibusdam vitiiis emendandis quæ inter monachos irreperant.

D Cum ad monasterium Sublacense personaliter venissemus. Et infra. Firmiter inhibuimus ne quis de cætero monachorum lineis camisijs uteretur. Ad defectum autem hospitalitatis supplendum mouturam unius molendini, concessis ampliora pro tempore concessurus, ita tamen quod ad necessitatem pauperum sublevandam eleemosyna de cellario conferatur. Nos autem præfatas ecclesias, quæ clericis sæcularibus in beneficium fuerant assignatæ, ad t. XII, col 197.

(307) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 7. Relata vero inter Decretales, lib. III, tit. 35, *De statu monachorum et canonicorum regularium*, cap. 6. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variorum etiam lectiones dantur.

usum revocavimus infirmorum, concessionem hospitalis quæ facta fuerat episcopo Anagnino (308) irritam decernentes, et statuentes ne cuiquam ulterius in beneficium concedatur, sed infirmarius disponat de illis ecclesiis prout ad necessitates infirmorum magis noverit expedire. Prohibemus ergo districtè in virtute obedientiæ, sub obstatione divini iudicii, ne quis de cætero monachorum proprium aliquo modo possideat; sed, si quis aliquid habet proprii, totum incontinenti resignet. Si vero post hæc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admonitione præmissa, de monasterio expellatur (309); nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipse cum ea in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secundum quod beatus Gregorius narrat in Dialogo (310) se fecisse. Abbas tamen et prior frequenter inquirent et diligenter explorent ne quis fratrum proprietatem possit habere. Unde, si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed abbati vel priori vel cellarario assignetur. In oratorio vero, refectorio, et dormitorio continuum semper silentium observetur; in claustro quoque certis et locis, secundum antiquam consuetudinem monasterii laudabiliter observatam, sed amodo laudabilius observandam. In refectorio vero nullus omnino carne vescatur; nec in quibusdam solemnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, conventus exeat cum abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes, cum in illis diebus præcipue regularis disciplina sit studiosius observanda; sed nec extra refectorium, nisi tantum in infirmitorio, esum carnium credant sibi licere. Quanquam ex indulgentia possit abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulerit, advocare, ipsosque secum in camera sua melius et plenius exhibere. Porro debiles et infirmi qui (311) minutione indigent vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio quæ necessaria fuerint sibi tam in carnibus quam in aliis recipiant competenter. Quod si quisquam

A eorum debilitatus fuerit aut etiam delicatus, ut non possit communibus cibus esse contentus, sic ei provideatur sine scandalo aliorum ut, si abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiam ei facere specialem, cibum aliquem competentem non ante illum sed ante se faciat apportari, de quo ipse faciat illi pitanciam pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monasterii deputentur qui fideles sint et discreti, nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri sine contradictione qualibet revocetur. Prior autem præ cæteris post abbatem potens sit in opere et sermone, ut exemplo vitæ verboque doctrinæ fratres suos et instituire possit in bono et a malo valeat revocare, zelum religionis habens secundum scientiam, ut delinquentes corripiat et castiget, obedientiam vero foveat et confortet. Abbas vero, cui omnes in omnibus reverenter obediant, quanto frequentius poterit sit cum fratribus in conventu, vigilem curam et diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si prævaricator ordinis fuerit aut contemptor seu negligens aut remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed etiam alio modo secundam regulam graviter castigandum, cum offensa non solum propria verum etiam aliena de suis manibus requiratur. Nec æstimet abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quoniam abdicatio proprietatis, sicut et custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere.

LXXXIII (312).

6. (313). TITULI S. STEPHANI IN COELO MONTE PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

De electione archiepiscopi Armachani.

[Quod, sicut ex litteris tuis] nostro nuper apostolatu præsentatis accepimus, post multos labores maris et terræ, ac diversitatem gentium, ad injunctum tibi delegationis officium per Hiberniam exsequendum, prospere per Dei gratiam pervenisti, et Hibernicam Ecclesiam studuisti pro posse, in melius re-

(308) Episcopalem Anagninæ Ecclesiæ sedem tunc temporis tenebat Joannes, qui ab anno 1196 usque ad annum 1220, ex instrumentis innotescit. UGHELL. *Ital. sacr.* t. I, col. 350.

(309) Vid. supr. lib. II, epist. 154.

(310) L. IV, c. 4.

(311) Vide Capitul. lib. III, an. 789, c. 3, et capitulare Aquisg. an. 817, c. II.

(312) Reperitur, sed mutila quidem, inter Decretales, lib. I, tit. 6, *De electione et electi potestate*, cap. 28. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; varix etiam lectiones dantur.

(313) Joannes Campanus, patria Salernitanus, monachus Casinensis, tituli S. Stephani in Coelo monte presbyter cardinalis, a Cælestino PP. III, in prima, ex Ciaconio (ex Panvinio, vero, in secunda) creatione renuntiatus est. Cælestini jussu Germaniam adiit sedis apostolicæ legatus. Cælestino vita functo, cum Romanus pontifex dictus esset a decem cardinalibus, ad evitandum schisma electioni suæ

D libere cessit, et cum decem cardinalibus qui ipsum designaverant Lothario tituli SS. Sergii et Bacchi suffragium dedit. Innocentii nomine variis legationibus functus est: primo in regno Neapolitano una cum Gerardo, tituli S. Adriani diacono cardinali, ut regni illius civitates omnes ac principes in Marcialdum Romanæ Ecclesiæ infensissimum hostem concitaret; deinde solus in regno Siciliæ, ut in officio insulam illam contineret, tum quod ex testamento Augustæ Fredericus rex tutelæ apostolicæ fuerat commendatus. In Scotiam ab eodem Innocentio paulo post (anno 1204) et in Hiberniam insulasque adjacentes apostolicæ Sedis legatus missus est; qua legatione, teste Rogerio Hovedeno (in *historia Anglicana*, pag. 822), non manducat carnem, vinum et siceram non bibit, nec aliquid quod inebriare potest, sed aurum et argentum silit. Excessit e vita, sedente Innocentio, circa annum 1210.

formare, sicut ipsa operis exhibitio manifestat, gratum gerimus admodum et acceptum, et tuæ sollicitudinis studium plurimum in Domino commendamus. Verum, Ecclesie Armachanæ negotium, quod tibi videbatur arduum et difficile, sine nostro moluisti consilio terminare, sed nobis ejusdem duxisti negotii seriem tuis litteris intimandam, ut ex nostro postmodum rescripto cognosceres, qualiter tibi foret in ipso negotio procedendum. Sicut enim in tuis perspeximus litteris contineri, bonæ memoriæ Armachano archiepiscopo (314) viam universæ carnis ingresso, a Justitiario regio vocatus fuit archidiaconus Armachanus, ut pro substituendo Pontifice, ne regni pax posset aliquatenus impediri, suffraganeos Armachanæ Ecclesie convocaret, et omnes illos qui ad faciendam conventionem debuerant convenire; ac si per eum, ut dicebatur, omnes vocati fuerunt; sed pauci apud villam de Ponte, ad quos pertinebat electio, convenerunt, duo videlicet suffraganei Armachanæ Ecclesie, abbas de Mellifonte, qui privilegium demonstrabat se primam in electione vocem habere, ac prædictus archidiaconus Armachanus, qui, deliberato consilio, in tres personas, ut dicitur, convenerunt, in Miden. videlicet episcopum, qui unus erat ex suffraganeis, in archidiaconum Midie, et magistrum Manfredum, regium capellanum. Unus vero de duobus episcopis qui ad talem nominationem convenerat requisitus, firmiter asserebat quod interfuit illi electioni, sed tacuit, nec præbuit in ipsa electione consensum; aliis e contrario assentibus, quod ipsum consensisse crediderant, quia interfuit et nullatenus contradixit. Postmodum autem, plurimis diebus elapsis, præfatus archidiaconus Armachanus apud Armachan. episcopos suffraganeos convocavit, et omnes convenientes in ipsam metropolim, exceptis Midensi episcopo et abbate Mellifontis, qui nulla ratione per Hibernienses illuc poterant convenire, abbatem canonicorum regularium de Benger in archiepiscopum elegerunt, et ipsum, sicut consuetudinis esse dicebant, sequenti die Dominica in episcopum consecraverunt, qui post inunctionem suam, antequam Missarum solemnia finirentur, quemdam in acolytum ordinavit, et administrare præsumpsit. Cumque ipsum super hoc graviter redargueres, dicebat ipse, ac

(314) Vacante Ecclesia Armachana, quæ est metropolis totius Hiberniæ, Albertus quidam in archiepiscopum electus, et post electionem consecratus fuerat.

(315) Sic : locus corruptus.

A non provideretur utiliter ipsi Ecclesie, ac totius terræ quieti. Postmodum autem, cum dicto electo administratio per te interdicta fuisset, et concessa archidiacono memorato, ei unus suffraganeorum objecit, quod quamdam tabulam argenteam distraxerat ab ecclesia Armachana, qui tibi tandem confessus exstitit tabulam ipsam ab Armachanis clericis et laicis recepisse, ac vendidisse pro viginti marchis eandem, sed firmiter promittebat, quod quidquid de ipso contingeret de ipsius Ecclesie super hoc indemnitate præcaveret. Significasti præterea nobis, quod facta prima electione apud villam de Ponte, ne quid fieret in præjudicium illius electionis et dignitatis regis, qui assensum suum in electionibus asserit requirendum, ad nostram fuit audientiam appellatum. Nos igitur, litterarum tuarum tenore diligenter inspecto, sex in eis perspicimus contineri, quorum tria contra prædictum electum, et alia tria contra ejus electionem facere videbantur. Primum, nominatio facta de tribus, quam in litteris tuis aliquoties electionem appellas; contra quam, si electio vera fuit, antequam cassaretur, non debuerat aliquod attentari. Secundum, appellatio interposita; quæ, si legitima fuit, sequentem electionem penitus impedivit. Tertium, quia Midensis episcopus, et abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, ad electionem minime conveniunt: unde, si contempti fuerunt, vel alter vel ambo, plus eorum contemptus quam multorum contradictio, prædictam electionem debuit impedire. Quartum, quia præfatus abbas, sic electus, ante confirmationem obtentam administrare præsumpsit. Quintum, quia in die consecrationis suæ ordines celebravit, cum mundum pallium obtineret. Sextum, dilapidatio, quia tabulam argenteam alienare minime formidavit. [Verum, cum ad primam electionem (316) quæ, facta de tribus, dicenda videtur potius nominatio, non nisi quatuor de omnibus ad quos electio pertinebat, videlicet duo suffraganei Ecclesie Armachanæ, et prædictus abbas Mellifontis, et Archidiaconus Armachanus convenerint, et ex illa tali nominatione (317) nihil juris acquisitum fuerit nominatis, licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam; præsertim in ecclesia Armachana, cum, juxta constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari; nec talis appellatio interposita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attentatum fuerit in præjudicium regis dignitatis, quia non simplex nominatio, sed sollemnis electio debet principi presentari, ut postulatio præstet assensum, et si secus aliquin per usurpationem aliqui faciant abusive. Si autem præfati Midensis (318) episcopus et abbas Mellifontis (319) non contempti fuerunt, sed ad

(316) In Decret. ex prima electione.

(317) Hæc desunt in Decretal., et iusfra a vox talis.

(318) Decretal., *Miridiniensis*.

(319) Decret. addunt. qui interesse debuerant.

electionem vocati (si tamen sine periculo potuerint convocari), sive nequiverint, sive noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia electionem non potuit impedire;] quoniam, si ad locum illum inter Hibernienses secure non poterant proficisci, nec cæteri ad alium locum inter Anglicos tute poterant convenire; propter quod tibi super hoc credimus veritatem diligentius inquirendam, et si eos vocatos fuisse constiterit, si vocati absque periculo potuerunt, et illos noluisse, vel non potuisse ad electionem celebrandam venire, propter eorum absentiam, si canonicum aliud non obstat, electio ipsa non debet aliquatenus irritari. [Quod si eos vocatos non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis diligenter admoniti curaverint consentire.] Cæterum, cum, antequam tu ad partes Hibernicas pervenisses, illa fuerit electio celebrata, et electus ipse statim coeperit ministrare, tu satis id potes sub dissimulatione transire, cum id, sicut nosti, de metropolitanis Angliæ, Franciæ, Alamanniæ, et aliarum partium remotarum, qui concorditer sunt electi, Romana Ecclesia patiatur, Ecclesiarum utilitate pensata; quia, si tanto tempore quousque posset electus confirmationem cum pallio a Sede apostolica obtinere, regalia non reciperet, Ecclesia quæ interim administratore careret, non modicum incurreret detrimentum. [Super eo autem, quod in die consecrationis suæ antequam missarum solemnia finirentur, acolythum ordinavit, pro tali excessu eum corripias et castiges, nisi forte hoc esse de antiqua consuetudine cognoveris Ecclesiæ Armachanæ; de qua si tibi constiterit quod nunc factum est propter simplicitatem et ruditatem gentis illius, poteris misericorditer sustinere; districte tamen ex parte nostra prohibeas ne de cætero aliquid simile attentetur, cum solus Romanus pontifex, qui, sicut nosti (319'), ante hyninum angelicum consecratur, et postmodum ipse missarum solemnia incipit, et perlicit consecratur, in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri vero, qui inter epistolam et Evangelium consecrantur, quia consecratori concelebrant principaliter celebranti, ne dividatur mysterium unitatis, non debent tunc ordines celebrare. Præterea, cum non liceat archiepiscopo sine pallio convocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, et episcopos consecrare, multum profecto præsumit qui, antequam impetret pallium, clericos ordinare festinat, cum id non tanquam simplex episcopus, sed tanquam archiepiscopus, facere videatur. Quod autem tabulam argenteam asseritur vendidisse, dummodo ecclesiam Armachanam, sicut promissit, reddat indemnem, æquanimitè poteris præterire, cum id de cleri et populi processerit voluntate.] Sane, secun-

A dum ea quæ nobis tuis litteris intimasti, tibi præscripto modo duximus rescribendum; sed, cum tu de circumstantiis ejusdem negotii habere valeas notitiam pleniorè, et nos de discretione tua plurimum confidamus in isto et aliis negotiis, te sic credimus auctore Domino processurum, quod tuæ sollicitudinis prudentia merito poterit commendari, et tua legatio ad honorem et commodum sedis apostolicæ multipliciter redundabit. Postquam autem litteræ jam erant in nota, quibus devotioni tuæ præscripto modo duximus respondendum, supervenerunt nuntii ecclesiæ Armachanæ, litteras suffraganeorum, et capituli ejusdem ecclesiæ, ac electi, et ipsius terræ principum deferentes, quibus omnes prædictam electionem celebratam fuisse concorditer et canonicè asserebant: et licet in narratione facti a tuis litteris minime discordarent, super eo tamen quod in die consecrationis suæ ante impetrationem pallii præfatus electus acolythum ordinare præsumpsit, a nobis misericordiam humiliter postulabant, dicentes id non ex contemptu aliquo processisse, sed ex antiqua consuetudine hactenus in Armachana Ecclesia observata. Quod si electionem prædictam, exigente forte justitia, duxeris irritandam, consulimus et monemus, ut, si fieri unquam posset, de aliquo viro provido et honesto, qui non esset Hibernicus vel Anglicus, pro evitando scandalo, Armachanæ Ecclesiæ provideres. Sed, si fieri forsitan non poterit, talem ipsi Ecclesiæ præfici facias in pastorem, per quem ei melius consulatur. Cassellensis vero archiepiscopus, qui pro multis et magnis excessibus suis, suspensionis est sententia irretitus, licet dicatur tanta senectute confectus, quod ad nos venire non possit absolutionis beneficium petiturus, usque ad mandatum nostrum eidem sententiæ facias subjacere, quam auctoritate nostra præcipias inviolabiliter observari.

Dat.....

LXXXIV (320).

WALTERO BRENENSI COMITI, MAGISTRO JUSTITIARIO ET TERRÆ LABORIS.

Ut adversus Marculdum in Siciliam absque mora proficiscatur.

(Velletri, xviii Kal. Octobris.)

D Si naturam et consuetudinem patris prudenter ac diligenter attendas, nec minari nec moveri debetis, quod modo te mulcemus blanditiis modo te comminationibus deterremus, quia, juxta sententiam Salomonis, pater filium quem diligit corripit, et Deus quem amat arguit et castigat. Scias ergo, filii charissime, quia de paternæ dilectionis affectu processit quod aspere tibi scripsimus et te super quibusdam articulis arguimus vehementer, cupientes te semper esse cautum et providum, sollicitum et paratum, ut de bono procedas in melius, et nomen

(319') Hæc desunt in Decretal., ut infra voces cursivo caractere distinctæ.

(320) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 2. Ex Raynaldo mutilam edidit Baluzius. Nos integram ex Apograph. Vaticano et Conti exhibemus. Quæ apud Raynald. et Baluz. leguntur, hic uncis inclusa sunt.

tuum clarescat jugiter cum effectu. Excusationes itaque tuas libenter audivimus, quas nobis per nuntium et litteras intimasti, cum te velimus semper inculpabilem invenire. Quocirca, de plenitudine gratiæ nostræ securus, indubitata de nobis geras fiduciam, quod ad honorem et perfectum tuum efficaciter aspiramus, sperantes quod tu consiliis et beneplacitis nostris omnimodis acquiescas, et quanto amplius prosperaberis tanto devotior nobis fias. [Hoc est ergo consilium et beneplacitum nostrum, quod tibi sub obtentu gratiæ nostræ mandamus, ut, quia tibi locus offertur et tempus, et tam vigens necessitas quam evidens utilitas hoc requirit, omni excusatione cessante, festines in Siciliam proficisci, contra perfidum Marculdum, qui procul dubio te non exspectabit in campo, sed in aliquo recludetur castello, sicque de facili totam terram tibi faventem invenies, et tam in expensis quam aliis tibi et tuis sufficienter poteris providere, tantumque bonum inde proveniet quantum nec possumus nec volumus litteris explicare. Quod si forte non ires, tantum inde malum accideret, quantum omnipotens Deus accidere non permittat. Dum ergo te fama præcedit et succedit fortuna, res non solum difficiles sed pene impossibiles aggredi non formides.] Ad subventionem igitur expensarum, in tua ponimus optione, an velis omnes proventus cameriatius totius Apuliæ ac Terræ Laboris præsentialiter vendi, pro pretio etiam minori quam valeant, et pretium ipsum accipias universum, an malis ipsos proventus mercatoribus obligari pro pecunia mutuanda, etiam sub usuris, vel magis acceptes quod magistri camerarii de ipsis proventibus tibi vel procuratori tuo, vice nostra, respondeant in integrum; unde, nos tibi et litteras obligatorias mercatoribus exhibendas et litteras præceptorias assignandas magistris camerariis destinamus. [In tua præterea ponimus voluntate, utrum velis dilectum filium, nobilem virum, G. consobrinum et marescalcum nostrum, tecum venire, an ad eustodiam terræ in Apulia remanere. Apud comites etim et barones, aliosque fideles, et præcipue nobiles viros, Rogerium Theatinum, et Jacobum Tricaricensem comites, quibuscunque modis poterimus studebimus procurare, ut Diubuldum impediunt et impugnent, ne terram tuam possit offendere vel intrare. Neque per treugas et alias conventiones placabiles componere studeas cum adjacentibus et vicinis, nec timeas pro terra quam personaliter desereres, quia, si oporteret te damnum incurrere ex hac parte, tanto majus erit commodum quod consequeris ex illa, ut damnum æquanimitè sit commo postponendum.] Quid plura? Si nostrum vis sequi consilium et mandatum, quod utique sequi debes quantumcunque difficile videatur, facies incunctanter quod consulimus et mandamus. Te igitur pro servitio sanctæ matris Ecclesiæ labo-

(321) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 3.

rantem divina gratia et apostolica benedictio prosequatur.

Datum Velletri, xviii Kal. Octobris.

LXXXV (321).

MOBILI VIRO, JACOBO, CONSOBRINO ET MARESCALCO NOSTRO, MAGISTRO JUSTITIARIO ET CAPITANEO TOTIUS APULIÆ ET TERRÆ LABORIS.

Ut Waltero Brenensi comiti in Siciliam proficiscenti se adjungat, et de expensis ipsi providit.

(Velletri, xviii Kal. Octobris.)

Gaudemus in Domino et tuam prudentiam commendamus, quod, communem utilitatem præferens speciali. per tuas nobis litteras suggessisti, ut propter necessitatem urgentem et evidentem utilitatem, dilectum filium, nobilem virum, Walterum Brenensem comitem, ad succursum fidelium in Siciliam destinemus, asserens te paratum et ad remanendum et ad eundem, juxta nostræ beneplacitum voluntatis. Nos ergo tuum approbantes consilium, eidem comiti præcipiendo mandamus, ut, omni occasione cessante, in Siciliam transire festinet, in sua voluntate ponentes, utrum velit te secum procedere in Siciliam, an ad eustodiam terræ in Apulia remanere. Tu ergo ipsius sequaris consilium. Sed, si remanseris, castellum Barolum et Melfiæ et Rapollæ recipias, sed et (322)... si fieri potest, quæ de Andrensi detinet comitatu. Quod si processeris, expensas accipias de proventibus cameriatius Apuliæ ac Terræ Laboris. Nos enim ad subventionem expensarum, tam ipsi quam tibi providere volentes, in sua ponimus optione ut juxta beneplacitum ejus, aut omnes proventus ipsius cameriatius vendantur, pro pretio et minori quam valeant, et ei pretium assignetur; aut ipsi proventus, si fieri potest, mercatoribus obligentur pro pecunia eidem comiti mutuanda, etiam sub usuris; aut de ipsis proventibus sibi vel procuratori suo, vice nostra respondeatur in integrum, et super his obligatorias mercatoribus et præceptorias camerariis litteras destinamus. Tu ergo, fili charissime, de plenitudine gratiæ nostræ securus, procedas in omnibus sicut ad honorem Ecclesiæ ac regni profectum noveris expedire.

Datum Velletri, xviii Kal. Octobris.

LXXXVI.

UNIVERSIS MERCATORIBUS AD QUOS LITTERÆ ISTÆ PERVENIERINT.

Se ipsum pro Waltero Brenensi comite usque ad 3,000 uncias obligat.

(Velletri, ut supra.)

Per hoc scriptum omnibus innotescat, quod quicumque dilecto filio, nobili viro, Waltero Brenensi comiti certam mutuaverint pecuniæ quantitatem, usque ad tria millia unciarum, nos obligamus eis ad solutionem ipsius universos proventus magistri

(322) Desunt verba quedam.

camerarius Apuliæ ac terræ Laboris, et de ipsis A
faciemus illis, persolvi pecuniam mutuam.
atum, ut supra.

LXXXVII.

FRATRI RICHARDO, ET EUGENIO, MAGISTRIS CAMERARIIS
APULIÆ ET TERRÆ LABORIS.

Et ipsorum terræ proventus pro Waltero Brenensi
comite obligent.

(Velletri, ut supra.)

Præsentium vobis auctoritate mandamus atque
præcipimus, quod si dilectus filius, nobilis vir, Wal-
terus comes Brenensis, curaverit juxta mandatum
nostrum in Siciliam proficisci, pro liberatione re-
gis et regni defensione, contra perfidum Marcual-
dum, vos, juxta beneplacitum ejus, aut omnes pro-
ventus camerariatus totius Apuliæ ac Terræ Laboris
vendatis, pro pretio etiam minori quam valeant,
et ei universum pretium assignetis, aut ipsos pro-
ventus si fieri potest mercatoribus obligetis pro
pecunia prædicto comiti mutuanda, etiam sub usuris;
aut de ipsis proventibus sibi vel procuratori
suo, vice nostra, curetis in integrum respondere,
attentius provisuri, ut ad perficiendum aliquid præ-
missorum, quod ipse maluerit, diligens studium
impendatis et operam efficacem.

Datum, ut supra.

LXXXVIII.

CAPITULO TRANENSI.

De electione archiepiscopi (325).

(Velletri, xvi Kal. Octobris.)

Licet quidam vestrum in electione pontificis ab
initio dissensissent, tandem tamen omnes unani-
miter consensistis, dilectum filium G. fratrem Casi-
nensis abbatis, in archiepiscopum eligentes; cujus
electionem venerabilis frater noster, P. Portuensis
episcopus, tunc apostolicæ sedis legatus, examinari
præcepit, et examinationem redactam in scriptis
fecit sigillo archidiaconi et magistri Petri, cano-
nici Ecclesiæ vestræ, muniri, cum suo quoque si-
gillo ad sedem apostolicam transmittendam. Litteras
quoque suas nobis pro ipso fratre Casinensis
abbas deprecatorias destinavit, quas cum decreto
electionis omnium vestrum subscriptionibus robo-
rato, nec non et litteris suffraganeorum et populi,
tres de canonicis vestris, ab universitate capituli
destinati, nobis humiliter præsentarunt: petentes
electionem canonicam de persona idonea celebra-
tam auctoritate apostolica confirmari. Nos autem
ad majorem cautelam, a præfatis canonicis jura-
mentum recepimus, non a nobis exactum, sed ab
ipsis oblatum, et factum electionis, sicut est moris
et juris, examinavimus diligenter. Interim vero
nuntius præfati Casinensis abbatis suas nobis litteras
præsentavit, gravem contra jam dictum legatum
querimoniam continentes, quod postquam electio-

nem examinaverat, et eam ad nostræ transtulerat
deliberationis examen, nuntiis jam directis, iterum
eamdem electionem malitiose nimis examinari præ-
cepit: unde petebat per viros idoneos suspicione
carentes de ipso facto diligenter inquiri. Cumque
præfatus supervenisset episcopus, et ea quæ ge-
sta fuerunt intelleximus ab ipso, de communi fra-
trum nostrorum consilio examinationem secun-
dam, tanquam a non iudice factam, postquam ne-
gotium ad nostrum fuerat translatum examen, cen-
suimus irritam, et inanem. Quia tamen, ex his quæ
de quibusdam juramentis et promissionibus factis
audivimus, non levis in animo nostro est suborta
dubietas, ut, secundum Apostoli dictum, nianus cito
imponere nemini videremur, super his per inquisi-
tionem legitimam voluimus plenius edoceri, vene-
rabili fratri nostro, Botontino episcopo, et dilecto
filio nostro.... subdiacono capellano nostro, totius
inquisitionem negotii committentes; quibus dedi-
mus in mandatis, ut ad Tranensem accedentes Ec-
clesiam vos astringerent vinculo juramenti, ut super
electionis processu plenam aperiretis veritatem
et meram, diligenter et fideliter inquirentes de ju-
ramentis et promissionibus, et aliis articulis ad
negotium facientibus, utrum videlicet, et an fide-
liter aliqua promissio vel datio facta fuerit, a quo,
et cui, quando, et ubi, quibus mediantibus vel præ-
sentibus, utrum recepta vel spreta; et quis eam
recepit et spreverit, et si quascunque promissionem
et dationem noverat præcessisse, quare postea
eligebat; distinguentes inter scientiam et auditum,
et inter eos qui ab initio contradixerunt, et alios
qui consenserunt a principio, de quo fuit et a
quibus, qualiter et quando juratum: sicque fide-
liter omnia conscribentes, sub sigillis suis ad nos-
tram præsentiam destinarent: qui super præmissis
inquirentes diligentius veritatem, quæ innotuere
nobis fideliter transmiserunt sigillorum suorum
consignatione munita. Super quibus cum deliberare
vellemus, prædictus abbas ad præsentiam nostram
accedens nobis pro jam dicto fratre suo humiliter
supplicavit, et postulavit instanter, ut ex facto
electionis ipsius, cui resignabat omnino, circa personam
illius supersedere vellemus. Nos igitur, quia
id factum electionis illius nimis culpabiles vos invenimus,
unde graviter vos punire possemus, volentes
tamen Ecclesiæ viduatæ prout ad nostrum spectat
officium providere, de fratrum nostrorum consilio
personam idoneam, per quam Ecclesiam vestram
in spiritualibus et temporalibus credimus augmen-
tandam curabimus assignare, universitatibus
vestræ districtè præcipiendo mandantes quod, infra
quindecim dies post receptionem præsentium, aliqui
vestrum pro universitate capituli ad præsentiam
nostram accedant, jam dictam personam in
archiepiscopum recepturi. Alioquin, et culpam præ-
missam et inobedientiam subsecutam taliter cura-

(325) De argumento istius epistolæ, vide supra epistolam 69, et notas.

bimus castigare, quod pœna vestra erit aliis in exemplum.

Datum Velletri, XVI Kal. Octobris.

LXXXIX (324).

C. (325) ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS, ET PARSIO EPISCOPO, IN ARCHIEPISCOPUM PANORMITANUM ELECTO (326), REGIS SICILIE FAMILIARIBUS.

De morte Marcualdi.

(Velletri, VIII Kal. Octobris.)

[Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui post nubilum fecit serenum, et post lacrymationem et fletum gaudium et exultationem induxit, qui non dereliquit virgam peccatoris super sortem justorum, sed causam justam discrevit a gente non sancta, et eripuit vos ab homine iniquo pariter et doloso, qui non posuit Deum adiutorem sibi, sed in sua prævaluit vanitate; ut omnipotens Deus vos aliosque fideles tanquam aurum in fornace probaret: quatenus probatio vestræ fidei multo pretiosior esset auro, quod per ignem probatur, similis grano sinapis, quod quanto plus tunditur, tanto fortius inardescit. Unde, flagellato tandem miserabiliter pestilente viro, qui justo judicio dies suos finivit in malum, nunc fidei vestræ sinceritas invenitur in laudem et gloriam et honorem. Licet enim ad tempus propter nubis objectionem solis radius non illuxerit, ex quo tamen nubes evanuit, splendor ipsius gratius elucescet; et vos qui non

(324) Relata apud Raynaldum, sed non integra, anno 1202, § 5. Edita quoque a Baluzio, verum penitus ex Raynaldo. Integram exhibemus ex Apographo Conti. Quæ apud Raynaldum et Baluzium leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(325) Carus, ex monacho et abbate S. Mariæ de Altofonte, ordinis Cisterciensis, si qua Wioni fides (*Lign. vitæ*, part. 1, p. 73), Guillelmo montis Regalis archiepiscopo, defuncto anno 1189, successor datus fuerat. Ad ipsum sapius scripsit Innocentius; vide lib. 1, epist. 405, 406, 310, 316, 391; et lib. seq. Quo anno obierit Carus non satis compertum habemus. Vitam produxit ultra annum 1215, quo interfuit consilio Lateranensi. Roc. PARR. Sicil. sacr. t. 1, pag. 415.

(326) De isto jam egimus supra, epist. 39 hujusce libri quinti quam videsis.

(327) Joannes Cicala, cognomento Venetus, Pauli de Cicala, comitis Colisani et Aliphæ, germanus frater, anno 1194, ad Cephaludensem episcopatum vocatus fuit. De eo sæpius in Regestis Innocentii. Non multo post annum 1215, Præsulatus sui 20, e vita decessit. Roc. PARR. Sicil. sacr. t. II, pag. 485.

(328) Jam observavimus epistolam hanc cum fragmento, quod initio libri tertii epistola 1 exhibuimus, concordare.

(329) De episcopo Eliensi jam egimus supra, epistola 54 hujusce libri quinti.

(330) Anno Domini 1182, Samson, monachus S. Edmundi factus est abbas, confirmatus ab episcopo Wintoniensi Richardo, 11 Kal. Martii, et XII Kal. Aprilis a fratribus est receptus; qui rexit Ecclesiam 30 annis, et obiit 10 Kal. Januarii anno Domini 1211; ex registro Job. Lakinghith. ejusdem loci monachi. (*Monast. Anglic. t. I, pag. 295.*) De abbate S. Edmundi, Samson, qui anno 1199 iudex constitutus fuerat in causa ecclesiæ S. Trinitatis,

A curvastis genua vestra coram Baal, postquam nefandæ memoriæ Marcualdus interiit, qui vestræ circa nos voluntatis impediabat effectum, ea tam vigili studio quam studiosa vigilantia studebitis operari, quæ ad apostolicæ sedis honorem et regiæ personæ salutem totiusque regni commodum magnifice redundabunt.] Dum ergo tempus habetis, non negligatis bonum quod expedit operari, de plenitudine gratiæ nostræ securi, quæ vobis in prosperis aderit, sicut non defuit in adversis, cum ad honorem et profectum vestrum efficaciter intendamus, tanquam qui fortitudinis vestræ constantiam et fidei puritatem sumus in multis evidenter experti. Cum autem de statu vestro, et his quæ gesta sunt et geruntur post interitum Marcualdi, redditi fuerimus certiores, plenius et expressius nostrum vobis curabimus et exponere beneplacitum voluntatis et præsidium exhibere.

Datum Velletri, VIII Kal. Octobris.

In eundem fere modum..... Cephaludensi episcopo (327), familiari regio.

XC (328).

EPISCOPO ELIENSI (329), ABBATI SANCTI EDMUNDI (330), PRIORI CANTUARIENSI (331).

De ordinatione ecclesiarum Bathoniensis et Glastoniensis (332).

(Velletri, VIII Kal. Octobris.)

Qualiter, partibus olim in nostra præsentia constitutis, super negotio Bathoniensis et Glastoniensis

C vide etiam Rogerium de Hoved. (*Annal.* pag. 805, lin. 41.)

(331) Prior Cantuariensis Ecclesiæ, tunc temporis, erat Galfridus, qui, ex subpriori Ecclesiæ Christi, Osberno de Bisto anno 1191 vi Id. Maii a monachis deposito, eodem die suffectus fuerat. Prioratum usque ad annum 1206 obtinuisse creditur; certe, in vivis anno 1205 adhuc fuisse, ex instrumentis comprobatur. Anno 1199, Ecclesiæ suæ causam adversus Hubertum archiepiscopum in curia Romana procuravit; hoc, ex epistolis mss. de causa collegii Hakintonensis, constare dicitur in historia priorum Cantuariensium, apud Warthon. (*Angl. sacr.* part. 1, pag. 459.) Verum ibidem additur, ipsum causam, quam Romæ procurabat, decisioni anno 1202 factæ superfuisse: quod quidem cum epistola, hic ad ipsum, velut in Anglia tunc versantem; eodem anno 1202, directa, quo pacto conciliari possit, statuere in promptu non habemus.

(332) Controversia, quæ tunc inter monachos Glastonienses ab una, et Bathoniensem episcopum ab altera parte vertebatur, ab anno 1192, per centum fere annos, acerrima animorum contentione agitata, nonnisi anno 1290 tandem omnino sopita fuit. Peculiarem litis hujus historiam contexit Adamus de Domersham, monachus Glastoniensis; exstat apud Warthon. (*Angl. sacr.* part. 1, pag. 578.) Epistola hæc Innocentii 90, nec non epistola, mox exhibenda 92, quæ huc usque inter anecdota (saltem ut opinamur) in mss. codicibus delitebant, historica Adami narrationi belle admodum concinunt, et velut: pendix justissima in lucem prodeunt. Eas cum Adamo conferre operæ pretium videbitur cuiusque pontificis, in hac non levioris momenti causa iudicem agentis, decisiones et sententiam ad examinis trutinam revocandi otium erit et animus. Nos, ex instituti nostri ratione, in obscurioribus epistolarum

sis ecclesiarum fuerit processum a nobis, rescripti nostri series indicat evidenter. Volentes autem ipsam Bathoniensem ecclesiam ad similitudinem cæterarum cathedralium ecclesiarum Angliæ, in quibus sunt monachorum collegia, ordinari, quia id per nos tunc commodè non poterat explicari, vices nostras vobis, frater episcopo, et filii abbas, in hac parte duximus committendas (333). Dedimus ergo vobis per nostras litteras in mandatis, ut possessionibus monasterii, redditibus, et oneribus diligentius indagatis, ex ipsis ad omnes necessitates prioris, et fratrum ibidem Domino famulantium et servientium eorum, antiquo et consueto monachorum numero in nullo penitus diminuto, in certis possessionibus curaretis provisionem idoneam assignare. Ad hospitalitatem et eleemosynam per monachos faciendam, sicut in hujusmodi ecclesiis observatur, competentes juxta ecclesiæ facultates redditus deputantes, residuum autem cum cæteris oneribus venerabili fratri nostro, Bathoniensi et Glastoniensi episcopo, et successoribus ejus præcipimus applicari mandantes ut prior, secundum consuetudinem ecclesiarum cathedralium in quibus sunt collegia monachorum, institueretur ibidem, et secundum eandem consuetudinem gereret officium prioratus, cæteris nihilominus ad earumdem ecclesiarum similitudinem ordinatis. Quod si forsitan in his aliquid difficile vobis occurreret, quod sine apostolicæ sedis providentia expediri non posset, per vestras nobis litteras singula curaretis plenius intimare, ut, per relationem vestram sufficienter instructi, vos possemus per responsionem nostram super ambiguis reddere certiores; ac super quibusdam, et instruere vos postmodum curabimus per litteras nostras. Nam ubi diximus, quod eadem ecclesia ordinaretur ad similitudinem cæterarum ecclesiarum Angliæ, in quibus erant collegia monachorum, de illis et nos intelleximus, et intelligere vos volumus, in quibus vivebatur honestius, et ordo monasticus laudabilis servabatur, et vacabatur plenius operibus charitatis. Quia vero, ubi ad hospi-

talitatem et eleemosynam per monachos faciendam competenter mandavimus redditus deputari, de fabrica ecclesiæ et ædificatione domorum nihil expressimus, quibus eadem Glastoniensis Ecclesia maxime noscitur indigere, nihilominus vobis mandavimus, ut tam de his, quam de certis redditibus deputandis ad illa secundum (334) [prædictarum Ecclesiarum similitudinem disponere curaretis. Ne autem inter eundem episcopum vel successores ipsius, et priorem et conventum Glastonienses, scandalum in posterum oriretur, ecclesias existentes in possessionibus episcopo assignatis, ad episcopum, quæ autem essent in possessionibus monachis assignatis, statucretis ad monachos pertinere, infra trium mensium spatium prædicta omnia post susceptionem litterarum nostrarum, appellatione remota, efficaciter impleturi. Quod si forsitan memoratus episcopus infra terminum ipsum, occasione quacunque detentus, vel nollet, vel non posset in Angliam transfretare, vos nihilominus ad Glastoniensem ecclesiam accedentes, et de his quæ ad ordinationem pertinerent ipsius, tam ibidem quam in ecclesiis, ad quarum similitudinem eam ordinari mandavimus, diligentius inquirentes, tam rei veritatem, quam vestrum consilium super expressis capitulis nobis plenius scriberetis. Monachos, et qui de eadem ecclesia fuerant per eundem episcopum vel per suos violenter ejecti, nisi episcopus ad commonitionem vestram eos duceret revocandos, ad loca sua restituere, sublato appellationis obstaculo curaretis, facientes tamen eidem episcopo satisfieri competenter, et obedientiam et reverentiam debitam tanquam suo pontifici exhiberi. Eos vero qui temerarias in monachos manus injecerant, tandiu denunciaretis tanquam excommunicatos ab omnibus arctius evitandos; donec passis injuriam satisfacerent competenter, et cum vestrarum testimonio litterarum ad sedem venirent apostolicam absolvendi. Dilectum quoque filium, H. (335) monachum Glastoniensem, quem in præsentia nostra monachorum negotia fideliter et sollicite cogno-

Innocentii locis lucem aliquam præferre contenti, pauca ex Adamo, (*loc. cit.*), nec non ex Rogerio de Hoved. (pag. 730, 773, 790 et 792) deprompta, ad declarandum causæ, ut aiunt, statum, hic dabimus. Cætera quæ ad illustrandam historicam facti seriem necessaria videbuntur, in sequentibus notis exhibebimus.

Richardus, rex Angliæ, e terra sancta rediens, a duce Austriæ captus et Henrico imperatori VI traditus, in carcere detinebatur. Savaricus quidam erat circa imperatorem, consanguineus ejus et cancellarius in Burgundia, qui a rege jam victo obtinuit episcopatum Wellensem, eo quod ei multas impenderet humanitates et obsequia. Et quoniam Wellensis, cui mox adjunctus fuit Bathoniensis episcopatus, non videretur sufficere, cum esset ambitiosus et prodigus, petit etiam abbatiam Glastoniensem, in suo episcopatu s'tam. Ad imperatoris preces rex concessit, in arcto positus, partem regni sui, si sic peteretur, concessurus. Non multo post, Savaricus unionem Glastoniensis Ec-

clesiæ cum Bathoniensi obtinuit, suggerendo quod inimicitia inter illas aliquin sopiri nequirent. Res summopere displicuit monachis Glastoniensibus, qui præsulis, ambitione, avaritia, aliisque animi vitiis infamati, jugo cervicem submittere renitebantur. Ad sedem apostolicam appellant; abbatem sibi eligunt. Rex, modo episcopo, modo monachis et abbati ab ipsis electo, favere. Inde jurgia, inde lites, controversiæ, ad quas tandem dirimendas, hic, sed nondum satis felici conatu, prout diximus et ex sequentibus epistolis apparebit, pontifex accingitur.

(333) Vide fragmentum jam supra laudatum not. 328.

(334) Vide fragmentum jam supra laudatum, not. 328.

(335) Forsan legendum M. Martinum enim de Suremis vocat Adamus monachum quem monasterii sui causam Romæ procurasse dicit (pag. 582.)

vimus procurasse, ipsis in procuratorem concessimus, nisi omnes monachi ejusdem ecclesie infra octo dies post susceptionem litterarum nostrarum, illum sibi procuratorem idoneum communiter et concorditer ducerent eligendum: ut ipsum ad agenda negotia monasterii, tam extra quam intus, et coram vobis precipue in causa ipsa tanquam procuratorem recipere curaretis, compescentes per censuram ecclesiasticam quoslibet, appellatione remota, qui procuratorem ejus vel alia mandata nostra presumeret impedire; eidem insuper episcopo districtius inhibuimus, ne aliquid amplius exigeret, vel detineret de bonis Glastoniensis ecclesie, quam quod ipsi decrevimus assignari.] Vos autem, sicut nobis vestris litteris intimastis, in omnibus nostris jussionibus obedire parati cum Glastoniam venissetis, constitutis in presentia vestra procuratoribus et officiali episcopi, et conventu Glastoniensi postulante nostri executionem mandati, pars episcopi, non ut litem iudiciumque subiret, sed ut verba faceret pro ipso absente, ad elidendam monachorum intentionem, proposuit, divisionem possessionum et reddituum Glastoniensis ecclesie, inter prefatos episcopum et conventum, in curia charissimi filii nostri, J. regis Anglorum illustris, in ipsius et quorundam magnatum suorum presentia factam fuisse, antequam tenor mandati nostri ad episcopum vel suos etiam pervenisset, quibusdam monachis hoc procurantibus, et consentientibus nomine conventus ejusdem: eo videlicet, qui prior (336) ecclesie dicitur, et alio qui subpriorem (337) se gerit, medalio (338), etiam camerario (339) et cantore (340), cum litteris conventus de rato patentibus ipsi regi ab eisdem porrectis, quod etiam idem rex per suas ad vos directas litteras est testatus: prohibens ne statueretis aliquid contra partitionem factam in presentia sua de consensu partium, ut aiebat. Protestabatur enim hoc fore contra dignitatem regiam et honorem, si retractaretis quod auctoritate sua fuerat terminatum; presertim cum diceret suam esse possessionem ejusdem ecclesie baroniam, quoniam monasterium Glastoniense tenetur ei ad servitium quadraginta militum exhibendum, quod idem monachi minime diffitentur. Adjecit et pars episcopi, prefatos monachos conventus nomine destinatos, se observaturos ordinationem illam coram rege factam fide interposita promississe. Sed requisiti monachi utrum ita esset ut pars

A episcopi proponebat, dicti prior, subprior et medalius, se consensisse ac consentire in ordinationem predictam, et se fidem prestatisse simpliciter, et absolute dixerunt de ipsa ordinatione servanda. Camerarius autem et cantor se fidem dedisse de ordinatione illa servanda sub ea conditione dixerunt, si conventui foret accepta. Sacrista vero et quidam alius monachus dicebant se consentire in ordinationem illam, nec de ipsorum conscientia et consensu predictas litteras de rato, super ordinatione facienda coram rege, fuisse transmissas sunt unanimiter protestati, proponentes se contra illam partitionem ad sedem apostolicam appellasse. Ex parte vero episcopi, fuit propositum coram vobis, quod, cum sigillum Glastoniensis Ecclesie fuisset in quorundam custodiam monachorum, quos ad hoc episcopus deputarat, et sub sigillo procuratoris ipsius, ejusdem amoto sigillo, et fracto scrinio in quo repositum fuerat, sigillum ecclesie in aliorum monachorum custodiam est translatum; quare timebant ne aliquid in dispendium ejusdem ecclesie tunc temporis fuerit eodem sigillo signatum. Vos autem invenientes sigillum ipsum sub alia custodia, quam prius per dispositionem episcopi fuerat de partis utriusque consensu, illud salvum custodiri fecistis, irrita scripta censentes, si quæ tempore medio inter custodiam ejusdem sigilli ab episcopo ordinatam, et vestram, in damnum ejusdem ecclesie, vel in prejudicium juris episcopi seu conventus, confecta fuerunt (341). Super illo vero, qui prior ejusdem ecclesie dicitur (342), vobis occurrit articulus quidam in se difficultates continens, quem admodum videbatur, iis qui erant ex parte episcopi asserentibus ipsum fuisse priorem ab episcopo canonice constitutum, et de consensu conventus. Ad hoc autem incontinenti probandum, se prior ipse dicebat esse paratum: majore parte conventus in contrarium protestante se nunquam in eum tanquam priorem spontanee consensisse; et, lite pendente inter episcopum et W. Picam (343), prefatum monachum prioratum ab episcopo recepisse. Tenor quoque mandati nostri hujus articuli difficultatem adauxerat, ex quo vobis posse conjici videbatur id nos sensisse, ut facta ordinatione ipsius ecclesie juxta mandatum nostrum, prior, secundum consuetudinem aliarum cathedralium ecclesie Anglie quæ monachos habent, constitueretur ibidem; unde determinationi nostre quæstionem hujusmodi dimisistis. Monacho-

(336) Jacobus, quem Haraldo, priori legitimo, Savaricus suffecerat, ex Adamo, pag. 578.

(337) Jordanus de Spinowas, ex eodem, *ibid.*

(338) Sic legitur in Apographo. Quid sit *Medalius*, ignorare fatemur. Forte legendum *cellarius* vel *infirmarius*; Henricum enim infirmarium memorat Adamus (*loc. cit.* pag. 580).

(339) Nominis Eustachio, prout ex Adamo (pag. 581), et ex epistola 92, colligitur. Eundem Adamus, (*infra*) a monachis postea missum Romam affirmat.

(340) Hunc vocat Ricardum Adamus (*loc. cit.*

pag. 578.)

(341) Ad ista spectare videtur illud quod leviter tantum attingit Adamus (pag. 582): « Interim ne monachi suas procuraciones consignarent, sigillum capituli abbati S. Augustini et priori Glocestria commendavit. »

(342) Vide supra notam 336.

(343) Willelmus de Pica, conversione novitius, professione medicus, ait Adamus (*loc. cit.* pag. 580), electus fuerat abbas, lite pendente inter episcopum et monachos; et ex ista ipsa electione novæ litis materia exorta fuerat.

rum vero, sicut mandaveramus, procuratore admisso, quoniam episcopus absens erat, et pro necessariis quibusdam regni negotiis ad nos profectus (344), quemadmodum dicebatur, super his quæ inquirenda vobis injunximus veritatem diligentius inquirentes, eam nobis intimare curastis. Super iisdem vero nos certiores reddere curassetis, nisi possessionum Glastoniensis ecclesiæ incolæ quos vocaveratis ad præsentiam vestram, ut per eos possessionum eorundem, reddituum et onerum, vera vobis æstimatio innotesceret, a ministris regis sub interminatione carceralis pœnæ deterriti, ad vos accedere formidassent. Inquirentes itaque de antiquo et consueto numero monachorum accepistis a senioribus ejusdem monasterii se vidisse aliquando septuaginta duos, et non plures monachos in conventu: et a majoribus suis audisse, quod octoginta et amplius ibidem erant antiquitus constituti; sed ab illo antiquo tempore multa quæ tunc habebat monasterium, per alienationem et alio modo subtracta sunt usibus monachorum, in quorum ministeriis invenistis viginti tres servientes hæreditario jure ad officia constitutos, et hi necessarii videbantur. Alios autem reperistis circiter octoginta sub temporalibus stipendiis monachorum, ad diversos ipsorum usus, et commodos ac necessarios, ut asserunt, deputatos. De facultatibus vero monasterii, sicut intelligere potuistis, providus paterfamilias, cura diligenti adhibita et cultura, perciperet circiter octingentas libras annuas sterlingorum. Indagantes etiam, sicut mandaveramus, institutionem cathedralium ecclesiarum Angliæ, quæ monachos habent, in quibus honestius vivitur, et laudabilis ordo monasticus observatur, et plenius vacatur operibus charitatis, invenistis portionem monachorum ab episcoporum portionibus separatam et in quibusdam illarum unicum est et commune marsupium constitutum, in quod omnes redditus, et quæcunque ex obventionibus proveniunt, conferuntur, ex quo ad omnes usus monasterii, hospitum et pauperum, communiter, et fidei custodia ministratur. In aliis vero separatas portiones habent et marsupia, sacrista, cellarius, camerarius et eleemosynarius ad sua ministeria peragenda, generaliter autem prior constituitur ab episcopo cum monachorum assensu, et in plerisque præfato modo constituuntur ab episcopo quatuor officiales prædicti. Sane in fine litterarum vestrarum, prout injunctum fuerat vobis, frater episcopus, et filii abbas, vestrum consilium intimastis; quod videlicet, juxta illius Ecclesiæ conditionem præsentem vobis sufficere videbatur, ut in conventu ex ordine sexaginta monachi residerent, ad quorum usus omnes tam interiores quam exteriores, sustentationem pauperum et receptionem hospitum honeste ac plenarie faciendam, ad fabricam ecclesiæ restaurandam, et

A sustinendas et emendas operationes officinarum et aliarum domorum cum altaris oblationibus, sufficient facultates et redditus librarum sterlingorum circiter sexcentarum, arbitrio boni viri, et æstimatione communi taxati. Nos ergo super inquisitione ac deliberatione præmissa cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, eam de communi consilio approbantes, cum juri videbatur canonico concordare, per quod quarta pars ecclesiæ proventuum episcopo assignatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, nonobstante divisione prædicta, post diffinitionem nostram in præjudicium juris ecclesiastici perperam attentata, et illis litteris, quæ relatione pendente ad vos, frater episcope ac filii abbas, impetratæ dicuntur, ut secundum formam prioris mandati in ipso negotio procedere curaretis, universa, quæ ad dispositionem Glastoniensis monasterii pertinent, juxta quod alia vice scripsimus, præmissum sequentes consilium, omni contradictione et appellatione cessantibus, executioni mandatis. Per hoc tamen super honorificentis et obsequiis, quæ regiæ sublimitati debentur, nullum volumus præjudicium vel obstaculum generari. Verum, cum dictus episcopus, sicut nostris est auribus intimatum, plures possessiones Glastoniensis ecclesiæ alienare præsumperit, plures redditus promiserit, dans super his chartas sigillatas sigillo ecclesiæ quod violenter faciebat per quosdam monachos detineri; quosdam parentes, et fautores suos in ecclesiis pertinentibus ad ecclesiam Glastoniensem intruserit, et bona ecclesiæ dissipavit, post appellationem ad nos sæpius innovatam, in ipsius ecclesiæ maximum detrimentum: volumus nihilominus et mandamus, ut quæcunque super his et aliis ab ipso episcopo, in gravamen ecclesiæ, perperam noveritis attentata, irrita nuntiatis, ea, remoto cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, amotis quibuslibet illicitis detentoribus, in statum pristinum revocetis; inhibentes eidem episcopo ne de bonis Glastoniensis ecclesiæ aliquid exigere vel detinere præsumat, nisi quod ei secundum dispositionem nostram a vobis fuerit assignatum, neve in claustro vel capitulo, ducat de cætero clericos vel laicos, indecenter contra monasticam disciplinam. Volumus insuper et mandamus, ut dictus episcopus Glastoniensi ecclesiæ et ejus hominibus, et magistro M. de Summa, subdito nostro, injuste ablata restituat universa, et de damnis et injuriis intra duos menses satisfaciat competenter, et secundum portionem, quæ ei fuerit assignata subeat onera debitorum, quibus Glastoniensis ecclesia dicitur aggravata. Utrum autem possessiones sint dividendæ, ne forte negligatur utrinque quod communiter possidetur, an magis sint dividendi proventus, ne forte contingat eandem substantiam diverso jure censi, discretiori

(344) Savaricum Romam profectum esse asserit Adamus (*loc. cit.* pag. 582), et inde redire, diem obiisse supremum, anno 1250 (ex eodem, *ibid.*)

Apud Bathoniam tumultatum fuisse dicit auctor historiæ episcoporum Bathoniensium. Apud WALTERUM. *Angl. sacr.* part 1, p. 565.

vestre relinquimus providendum quemadmodum magis noveritis expedire. Verumtamen, ecclesias in quibus Glastoniense monasterium jus obtinet patronatus, ad præsentationem prioris et conventus spectare, saltem pro tribus partibus, censeat. Illum autem quem habet episcopus pro priore, si hite pendente sine consensu totius capituli, vel majoris et sanioris partis ipsius, inveneritis institutum, removens ab officio prioratus, alium faciatis priorem ordinari. Quod si citatus episcopus, per se vel procuratorem suum coram vobis comparere neglexerit, vos super prædictis omnibus juxta præmissam formam nihilominus procedatis. Si vero præfatus episcopus, contra ordinationem hujusmodi per se vel alium, venire præsumpserit, monasterium ipsum statutis apostolicis in hoc articulo proditis non obstantibus, appellatione remota, in statum pristinum reducat; dantes conventui eligendi sibi abbatem auctoritate nostra liberam facultatem; quia justum est, ut apostolicis privilegiis denudetur, qui præsumit mandatis apostolicis obviare. Quod si non omnes, etc.... tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Velletri, viii Kal. Octobris, pontificatus nostri anno quinto.

XCI.

ELIENSI EPISCOPO.

De compositione quadam ad monasterium Sancti Edmundi spectante.

(Velletri, xii Kal. Octobris.)

Significantibus nobis dilectis filiis, abbate (345) ac monachis monasterii S. Edmundi, ad nostram noveris audientiam pervenisse, quod cum inclytæ recordationis Eduardus, quondam rex Angliæ, villam de Mildehal [al. Mildenhall] cum jure patronatus Ecclesiæ aliisque pertinentiis ejusdem villæ, monasterio S. Edmundi liberaliter contulisset (346) et idem monasterium villam ipsam diu possedisset in pace, quidam Wintoniensis episcopus, Stigandus nomine (347), quem rex Anglorum Angliæ præfecerat universæ ab abbate atque conventu præfati monasterii qui tunc erant (348), cum multa instantia impetravit, ut ei ad firmam in vita sua villam concederent antedictam. Sed, cum idem episcopus pro suis excessi-

(345) Vide notas ad epistolam superiorem.

(346) De manerio de *Mildenhall* monachis S. Edmundi, ab Edwardo, rege Angliæ, concesso, vide librum ms. ejusdem cœnobii. *Monast. Anglic. t. I, pag. 296.*

(347) De Stigando, qui temporibus Edwardi regis Angliæ III, non Wintoniensem tantummodo episcopatum, sed et Doroberniensem invaserat archiepiscopatum, et postea, sub Guillelmo rege, in concilio Wintoniensi degradatus fuit, consulendi sunt, Willelmus, Malmesbur. *De gestis pontificum Anglor. pag. 204, lin. 34 et passim; Rogerius de Hoved. an. 1070. Annal. par. pr. pag. 453, lin. 8.*

(348) Anno 1065, Leofstano abbati successerat Baldwinus, professor in nobili monasterio S. Dionysii, confirmatus ab archiepiscopo Cantuariensi, qui rexit Ecclesiam S. Edmundi 32 annis, et obit anno Domini 1097, iv Kal. Januarii, plus quam oc-

bus per legatos sedis apostolicæ condemnationis sententiam incurrisset, rex, sicut erat de Angliæ consuetudine, omnes possessiones illius episcopi, qui se in archiepiscopatum intruserat evidenter, ad suas manus recepit. Inter quas memorata villa, quam ad firmam tenuerat, fuit in potestatem regiam deducta. Procedente vero tempore, illustris memoriæ W. rex, qui Angliam ceperat, in loco illo ubi victoriam obtinuerat, fecit ecclesiam fabricari, quæ abbatia de Bello ab illo fuit tempore appellata (349), cui, præter alia bona quæ contulit, patronatum ecclesiæ præfatæ villæ de Mildhealis [al. de Mildenhale] concessit (350), ad S. Edmundum rationabiliter pertinentem. Nunquam tamen abbatia de Bello ab illa ecclesia plusquam quadraginta solidos recepit nomine pensionis. Præfatum autem villam rex sibi retinuit, nec eam monasterium S. Edmundi usque ad tempora recolendæ memoriæ regis Riccardi potuit rehabere, qui ei villam cum donatione ecclesiæ, et aliis ad eam pertinentibus resignavit (351). Sed, licet villam ipsam sibi potestate regia restitutam in pace possideat monasterium antedictum, ecclesiam tamen ipsius villæ non hactenus assecutum, pro eo quod ecclesia de Bello fuerat in possessione pensionis ecclesiæ memoratæ. Cumque super hoc per ipsum abbatem et conventum S. Edmundi ad quosdam judices a nobis fuissent litteræ impetratæ, post altercationes varias fuit in arbitris compromissum, qui pro nobis pacis inter utrumque monasterium sunt taliter arbitrati, si diocesanus episcopus consentiret, quod fratres hospitalis S. Salvatoris quod... abbas S. Edmundi construxerat, ecclesiam sæpe nominatam possideret in integrum, solvendo abbati et conventu de Bello marcas quindecim annuatim. Sed cum a venerabili fratre nostro, Norwicensi episcopo (352), peteretur, ut ipsi compositioni suum præstaret assensum, ipse penitus contradixit: asserens hoc esse contra statuta Lateranensis concilii, per quod districtius inhibetur ne novi census imponantur Ecclesiis, vel veteres augmententur. Sed, cum multis viris peritis hoc non esse contra Lateranense concilium videatur, idem abbas et conventus humiliter postulaverunt a nobis, ut ipsi compositioni, si licita esset, dignaremur assensum apostolicum im-

D togenarius. Ex registro Job. Lakinghith, penes Bacon. (*Monast. Anglic. t. I, p. 295.*)

(349) Monasterium S. Martini de Bello, in diocesi tunc Selesiensis, postea Cicestrensis, rex Willelmus fundavit et provexit in loco ubi Angliam debellaverat, multa ibi et pretiosa, cum vivus tum mortuus, delegans. Altare ecclesiæ est in loco ubi Haroldi pro patriæ charitate occisi cadaver examine inventum est, WILLELM. MALMESB., pag. 258.

(350) Ecclesiæ de Mildenhale donatio, a rege Willelmo, abbatiæ S. Martini de Bello facta, memoratur in historia ms. abbatiæ hujus, (Lib. *De situ eccles. Belli, et de posses. p. 15, a.*) ex bibliotheca Cottoniana. *Monast. Anglic. t. I, p. 316.*

(351) His quæ in hac Innocentii epistola leguntur apprimè concinit Liber cœnobii S. Edmundi, supra laudatus. not.

(352) De isto jam egimus supra.

pertiri, et prædicto episcopo apostolica auctoritate mandare, ut compositionem ipsam ratam habeat, et acceptam. Quod si compositio ipsa non fuerit facienda, quæstionem ipsam modo præcipiamus alio terminari, per quem utrique monasterio sua justitia conservetur, et pax esse possit perpetua, sicut convenit per ea (353). Nos ergo finem litibus cupientes imponi, per quas ultra modum interdum in personis et rebus Ecclesiæ fatigamur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quod si partibus complacuerit ut prædictam ecclesiam, de qua lis vertitur inter monasteria memorata, fratres hospitalis S. Salvatoris accipiant pro bono pacis in integrum possidendam, et ipsi qui commodum assequantur, quod reliquum est de quindecim marcis supra quadraginta solidos veteris pensionis, sæpedito monasterio de Bello de suis proventibus suppleant annuatim; præcipientes ex parte nostra episcopo Norwicensi, ut hujusmodi compositioni suum præstet assensum; quem si forte malitiose negaverit, tu nihilominus auctoritate nostra suffultus, appellatione cessante, facias compositionem ipsam effectui mandari. Alioquin, partibus convocatis cum conjudicibus tuis, quibus causam eandem olim commisimus terminandam, audias hinc inde proposita, et quod canonicum fuerit appellatione remota decernas, facias quod decreveris per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari.

Datum Velletri, xii Kal. Octobris.

XCII.

GLASTONIENSIS EPISCOPO; ABBATI S. EDMUNDI; ET PRIORI CANTUARIENSIS.

De eodem argumento ac in epistola 90 (354).

(Velletri, iv Kal. Octobris.)

Gravem dilecti filii, Glastonienses monachi, fecerunt in præsentia nostra querelam exponi, quod venerabilis frater noster, Bathoniensis et Glastoniensis episcopus, suppressa sententiâ, quam inter ipsum et dictos monachos super divisione possessionum ipsius Glastoniensis Ecclesiæ, et quibusdam aliis capitulis tuleramus, post appellationem ad nos interpositam aliam divisionem fecit fieri per potentiam laicalem, ad ipsorum monachorum, et Glastoniensis Ecclesiæ maximum detrimentum. Cumque postmodum litteræ nostræ super ordinatione ipsius Ecclesiæ in Angliam pervenissent, dictus episcopus serrari fecit portas ecclesiæ per annum et ultra, et portam curiæ monasterii custodiri ne litteræ nostræ pervenirent ad monachos, vel monachi clau-

strum exire possent pro negotiis Ecclesiæ promovendis. Servientes vero episcopi ceperunt equos magistri M. de Summa (355), subdiaconi nostri, qui mandatum nostrum super ordinatione portarat. Idem autem episcopus A (356) monacho, subtraxit victum diutius, quia steterat in nostra præsentia contra eum; Guillelmum, clericum Glastoniensis Ecclesiæ, personam de Monchenine, capi fecit, et tam acriter in sua præsentia verberari, quod paucos post dies spiritum exhalavit. Execucionem etiam sententiæ nostræ et processum judicum impediri fecit per laicam potestatem. Cæterum, cum in Flandria fuissent ei nostræ litteræ præsentatæ, ipse cum cultello filium litterarum incidit, et statim litteras arguit falsitatis; et cum postmodum ad nostram præsentiam accessisset, in reditu suo scripsit Glastoniensi conventui, quod nos judicaveramus tam litteras illas, quam alias, quas dictus magister M. de Summa super ordinatione prædicta detulerat, esse falsas, et eum pro falsario habebamus. Duos etiam monachos (357), missos a conventu pro Ecclesia de Siret [at. Strete] conservanda, capi fecit, et in vinculis ferreis tamdiu post appellationem affligi, donec ab eis juramentum extorsit, quod nunquam essent de cætero contra eum. Alium vero monachum in eadem ecclesia existentem verberare fecit, et tam male tractari, quod incurabilem infirmitatem incurrit. Præterea duos alios monachos et dictum magistrum M. subdiaconum nostrum, cum relatione judicum ad nostram præsentiam accedentes capi fecit, et spoliatos equis, et aliis rebus suis, et relatione prædicta, tandiu affligi fecit in vinculis, præfato subdiacono amissis omnibus vix evadente, donec ab eisdem monachis sacramentum extorsit, quod nunquam venirent amplius ad sedem apostolicam contra eum (358). Postmodum vero, cum idem subdiaconus, E. camerarius, et Ph. monachus Glastonienses iter arripuissent iterum ad sedem apostolicam veniendi, servientes præfati episcopi, irruentes cum gladiis super eos, ceperunt monachos, et res omnes, et servientes eorum et dicti subdiaconi, eo solo vix per quemdam murum fugæ beneficio liberato (359). Plures autem monachos alios, et ante sententiam nostram, et post, et tam homines quam servientes ecclesiæ plures capi fecit dictus episcopus, et in ipsa Glastoniensi ecclesia, et extra, per servientes et fautores ipsius inhoneste tractari, et spoliari etiam rebus suis, et idem episcopus ac servientes et fautores ipsius intulerunt eis et Glasto-

(353) Sic in Apogr.

(354) Vide notas ad epistolam 90.

(355) Idem, procul dubio, ac ille quem *Martinum de Suremis* vocat Adamus de Domersham, pag. 582.

(356) De isto nihil apud Adamum.

(357) Thomam de Edinton, et Henricum Bagge nominat Adamus de Domersham, *loc. cit.*

(358) « Mittuntur interim a monachis Romam Willelmus de Abhedeston, et magister Adam, monachi, et M. Martinus de Suremis, clericus, qui a servis Savarici episcopi extra Wintoniam sunt com-

prehensi, equis et pecunia spoliati, in compedibus sunt detenti. Evasit tamen callide magister Martinus; reliqui duo ad diversa monasteria missi. » ADAM. *loc. cit.*

(359) Pergit Adamus (*loc. cit.*) « Conventus, his intellectis, eorum loco mittit Eustachium, et Philippum de Pisa; qui Londini a Savarici ministris intercepti sunt. Liberati vero tandem, Eustachius ad regem transfretavit; Philippus cum Martino Romanam adiit. »

niensi ecclesie damna plurima et jacturas. Cumque inhibuissemus eidem per litteras nostras (360), sicut bene meminimus, et fecissemus per iudices inhiberi, ne de bonis Glastoniensis ecclesie aliquid exigere, vel detinere præsumeret, nisi quod ei præceperamus per eosdem iudices assignari, ipse in maximum damnum ejusdem ecclesie, omnes redditus et bona ipsius, post appellationem ad nos multoties interpositam, occupare et dilapidare non timuit, possessiones et alia, quæ remanserunt ibidem adhuc dissipans et devastans; ecclesias etiam pertinentes ad Glastoniensem ecclesiam, lite pendente, sententia nostra nondum per dictos iudices executioni mandata, quibusdam fautoribus suis concessit illicite in præjudicium Glastoniensis Ecclesie, appellatione sæpius innovata. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, omni gratia et timore postpositis inquiratis, appellatione remota, super præmissis diligentissime veritatem, et quæ inveneritis per vestras nobis litteras fideliter intimetis. Quod si citatus episcopus coram vobis noluerit apparere, vos nihilominus ad inquirenda quæ præmissis procedatis, ne tam graves et grandes excessus remaneant incorrecti. Nihilominus et præfatum episcopum, et homines, et servientes, et fautores ipsius, ut Glastoniensi Ecclesie, monachis et eorum hominibus, et dicto subdiacono nostro ablata restituant universa, et de damnis et injuriis satisfaciant competenter, districtione qua convenit, remoto appellationis obstaculo, mediante justitia, compellatis. Testes autem nostros, etc., nullis litteris, etc. veritati, et justitie, etc. Quod si non omnes, etc. tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Datum Velletri, iv Kal. Octobris.

XCHII (361).

EPISCOPO VITERBIENSI (362).

Confirmatio dotationis ecclesie Sanctæ Mariæ de Palenzano, et castri Balnariæ, eidem per consules Viterbienses factæ.

(Velletri, ii Non. Octobris.)

Solet annuere sedes apostolica, etc. usque assensu. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Palenzano cum universis appendiciis, et pertinentiis suis; castrum etiam Balnariæ cum toto tenimento, et jure suo, quod tibi et ecclesie Sancti Laurentii Viterbiensis dilecti filii, Consules, iudices, et universus populus

(360) Vid. lib. iii, epist. 4.

(361) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 49.

(362) Raynerius, hujus nominis secundus, Viterbiensis Ecclesie præfuit anno 1199; Joanni, tituli S. Clementis cardinali, et Viterbiensi episcopo, ad episcopatum Albanensem transeunti, successor datus. Existat ejus memoria in Viterbiensis Ecclesie monumentis publicisque scripturis usque ad annum 1221. UGHELL. *Ital. sacr.* t. I, partis signatæ col. 311.

(363) Gaufridus, filius Petri; qui, Cantuariensi archiepiscopo (Huberto) a regimine regni deposito, factus Justitiarius Angliæ a Joanne rege Anglorum,

A Viterbienses in dotem pro suarum animarum salute dederunt, sicut ea juste possides et quiete, et in instrumento exinde confecto plenius noscitur contineri, tibi, et per te ecclesie jam dictæ, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio, etc. Nulli ergo, etc.

Datum Velletri, ii Non. Octobris.

XCV.

ELIENSI EPISCOPO, ABBATI SANCTI EDMUNDI.

Dat eis provinciam examinandi, an nobiles quidam viri, juxta preces regis Angliæ de voto crucis dispensari deberent.

(Velletri.)

Ex tenore litterarum quæ nobis ex parte vestra nuper præsentatæ fuerunt, accepimus, quod cum dilectissimus in Christo filius noster. J. rex Angliæ illustris, nobis per nuntios et litteras intimavit, quod nobiles viri, G. filius Petri (363), H. Bardof. W. (364) de Stotevill, W. Briewer, de Berkeleia, A. et T. (365) Basset, adeo ei necessarii erant tam pro regni custodia quam pro justitia exercenda, quod eorum obsequio non poterat sine gravi jactura carere; unde, postulabat a nobis, ut eos a peregrinationis proposito absolvere dignemur; cum quidam eorum præter necessitatem regiam, ea vel infirmitatis vel senectutis debilitate procul dulo laborarent, ut transfretare non possent sine gravi suorum corporum læsione, ac eorum aliqui per indulgentiam bonæ memoriæ. C. PP. prædecessoris nostri, se a peregrinationis proposito assererent absolutos; vobis litteris nostris præcipiendo mandavimus, ut, solum Deum habentes præ oculis, inquiretis, tam super necessitate regis, quam impellimentis expositis, indulgentiis et facultatibus eorundem, diligentius veritatem, et quod inveniretis per vestras nobis litteras curaretis quantocius intimare, ut per relationem vestram instructi procederemus, sicut videremus in ipso negotio procedendum. Vos ergo, quoniam ante receptionem mandati nostri, propter ardua negotia regni oportuit in Normanniam transfretare, in ipsius executione negotii procedere minime potuistis. Verum, post reversionem vestram in Angliam, cum mandatum nostrum curaretis diligenter exsequi ac devote, tres ex prædictis nobilibus, videlicet G. filius Petri, H. Bardof, W. Briewer, se per Dei gratiam sanos esse et incolumes responderunt, firmum propositum et promptam voluntatem

die coronationis suæ, gladium comitatus de Essex accepit. ROGER. DE HOVED. pag. 779, lin. 44; pag. 781, lin. 29; pag. 792 et 793.

(364) Willelmus de Stutevilla, qui anno 1191 vicecomitatum Lincolnie acceperat, anno 1200, testis adfuerat et subscripserat Willelmo regi Scotorum juranti fidelitatem Joanni Anglorum regi, et postea anno 1201 ab eodem Joanne rege vicecomes Eboraci constitutus fuerat. ROGERIUS DE HOVEDEN, pag. 700, 814 et 819.

(365) Gillebertus Basset, Thomas et Alanus fratres ejus una cum Willelmo de Stutevilla, diplomati, de quo nota superiori subscripti reperiuntur ROGER. DE HOVED. loc. cit.

habentes votum suæ peregrinationis fideliter exsequendi, nec se indulgentias obtinuisse, quibus se tueri possent ab hujus peregrinationis labore, nec unquam se procurasse ut super hoc indulgentiam obtinerent. Adjecerunt etiam, se tantam facultatem habere quod ad moderatos sumptus itineris eis sufficeret cum subsidiis amicorum, asserentes aliquos in regno existere, qui, ut arbitrantur, scirent adeo commode et prudenter, sicut ipsi, regis et regni negotia procurare. W. vero de Stotewill, et Rob. de Berkeleia, a venerabilibus fratribus nostris, Cantuariensi archiepiscopo et episcopo Wigornensi, propter certas causas competentes, voti facta compensatione, de auctoritate nostra se absolutos esse dixerunt. Sed A. et T. Basset, licet se bene valentes corpore, et promptos etiam voluntate ad executionem voti assererent, quibusdam tamen de causis sic se dicebant facultatibus diminutos, quod ad præsens ad proficiscendum erant penitus imparati. Omnium autem prædictorum nobilium erat vox una, et videbatur esse voluntas, quod prædictum regem, in hac tempestate bellorum, suis non relinquerent auxiliis ullatenus destitutum. Verum de absolutione duorum illorum, qui se dicunt, de auctoritate nostra, per prædictos archiepiscopum et episcopum absolutos, mirari compellimur, cum pro illorum absolutione, de quibus vobis specialiter scripseramus, aliis nos scripsisse minime recordermur. Reclimimus autem præfatum archiepiscopum nobis super quibusdam capitulis ad cruce signatos pertinentibus consultationem fecisse: cujus consultationi respondimus sicut vidimus expedire. Sed cum a nobis iterato quæsisset, an ei liceret secundum consultationem eandem procedere, ipsi rescribere procuravimus, quod per consultationem illam jus erat sibi editum, sed jurisdictio non commissa. Unde, si forte, quod non credimus, occasione consultationis illius, illos duos, vel alios, absolvere attentavit, cum ipse id facere non potuerit, hujusmodi absolutio irrita esse debet penitus et inanis. Quocirca, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus de absolutione illorum duorum diligentius inquirentes, si eos, occasione consultationis prædictæ, vel alio quocunque mandato, per suppressionem veritatis seu falsitatis expressionem obtento, inveneritis absolutos, præsertim si in litteris illis, quarum auctoritate absoluti dicuntur, factæ vobis commissionis expressa mentio non habetur; cum vobis inquisitionem commiserimus, nobis diffinitione servata, nec mandato nostro pendente aliquid attentari debuerit contra ipsum, absolutionem illam, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, denuntiatis irritam et inanem, injungentes eisdem ut peregrinationis propositum exsequantur. Si vero in litteris illis

A sit commissionis mentio prædictæ præcedentis, cum eas habeamus certa ratione suspectas, ipsas nobis cum litteris vestris totius negotii seriem continentibus transmittatis. Cæteris vero nobilibus qui se ad executionem voti voluntarios asserunt et potentes, illisque similiter qui voluntate prompti et corpore sunt valentes, firmiter injungatis ut reddant Domino quod voverunt.

Datum Velletri.

XCIV (366).

ARCHIEPISCOPO LUGDUNENSI (367).

Scribit de pœnis clericis delicta perpetrantibus infligendis.

(Velletri, vii Id. Octobris.)

B Enormes excessus archidiaconi Lugdunensis nostris auribus sæpius replicati, de fraternitate tua nos cogunt vehementius admirari, tanquam errata male corrigas aliorum, qui clericos etiam Lugdunensis Ecclesiæ graviter delinquentes negligis emendare. Inter alia sane ipsius facinora, quæ in eo ex quotidiano usu quasi domicilium elegisse dicuntur, assidua sacrilegia et rapinæ locum sibi vindicant potiore, cum, clericos, mercatores et alios, per stratam publicam transeuntes capere non metuat, et etiam spoliare, ad illos etiam sacrilegas manus irreverenter extendens qui cum litteris apostolicis revertuntur, sicut apostolatui nostro jam sæpius est relatum. Cum igitur tam detestabilis præsumptionis audaciam non possimus sub dissimulatione transire, qui secundum Apostolum, omnem inobedientiam prompti sinus ulcisci, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus, nisi dictus archidiaconus a te monitus injuriam passis satisfecerit, et a similibus de cætero curaverit abstinere, tu eum ab omni beneficio ecclesiastico, quod habet in provincia Lugdunensi, auctoritate nostra facias penitus alienum, et pro sacrilega manuum injectione in clericos excommunicatum publice nunties, et per totam Lugdunensem provinciam tandiu facias arctius evitari, donec passis injuriam satisfecerit competenter, et cum tuarum testimonio litterarum ad sedem venerit apostolicam absolvendus: attentius provisurus, ut, cum non careat scrupulo societatis occultæ, qui manifesto desinit facinori obviare, quæ præmisimus ita studeas efficaciter adimplere, quod nulla pro his macula tibi valeat irrogari, et virtus obedientiæ te amplius reddat in nostris oculis gratiosum, cum ea saltem jussus a nobis fueris fideliter exsecutus, quæ per te ipsum debueras jam fecisse.

Dat. Velletri, vii Idus Octobris, anno quinto.

(366) Indicata apud Bzovium, t. XIII, p. 91, n. 6.
(367) Rainaldus (*de Forès*), statim post prædecessoris abdicationem anno 1193, vel 1194, Lugdu-

nenis primas designatus fuit. Ex hac vita migravit anno 1226. *Gall. Christ.* t. IV, col. 133.

XCVI (368).

CAPITULO AUXITANO.

Ut contra archiepiscopum morbo caduco laborantem procedatur ad privationem, juxta decretum Gelasii papæ (369.)

(Later., iv Non. Novembris.)

Angustiis (370) et pressuris Ecclesiæ vestræ paterna benignitate compatimur, et ejus laboribus et adversitatibus condolemus, quæ, præter hoc, quod importabilem sustinet sarcinam debitorum, non solum hostibus videtur exposita, verum etiam scorpiones calcaneo ejus insidias paraverunt, extremitate caudæ lædentes quæ ipsorum corrosioni supersunt. Condolentes igitur laboribus ejus, compatientes etiam et pressuris, cum venerabilis frater noster..... (371), Lactorensis episcopus, quem de facto, cum de jure non possetis eligere, vobis in pontificem elegistis, cum vestris et charissimi in Christo filii nostri, J. regis Anglorum illustris ac reginæ matris ejusdem et quorundam litteris aliorum, qui pro ipso nobis humiliter supplicarunt, ad præsentiam nostram accesserit, quia tamen secum de vobis aliquem non adduxit, et suffraganeorum Ecclesiæ vestræ litteras non habebat, nobisque propter hoc de modo et processu electionis, quæ magis dicenda est postulatio, non personam nominaveritis alteri sedi conjugaliter copulatam, secundum institutiones canonicas, quas in his et consimilibus vo-

(368) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 12, et ex Raynaldo ipsissimis verbis apud Baluzium, tom. I, p. 666. Quæ apud utrumque leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(369) Dignissimum notatu argumentum, et ex quo multæ, eademque gravissimæ, exoriuntur, quoad Auxitanorum et Lactorensium præsulum chronologicam seriem, difficultates. Eas quidem solve non tentabimus, exponere vero breviter in notis sequentibus operæ pretium credimus.

(370) In hac Innocentii epistola, data Laterani, iv Non. Novembris, pontificatus anno v (id est 1202), vacare dicitur Ecclesia Auxitana, et ad ipsam a canonicis Auxitanis electum, seu potius, ut cum Innocentio loquamur, postulatum fuisse episcopum Lactorensis. Verum ab anno 1192 usque ad annum 1214, Bernardum, primo electum deinde archiepiscopum Auxitanum agnoscunt auctores novæ Galliæ Christianæ, eundemque putant cum eo quem Innocentius, cum de ipsius vita multis flagitiis fœdata ad sedem apostolicam relatum fuisset (lib. xiv, epist. 32 et 53), monuit ut, cum suscepto muneri impar eique gerendo minus idoneus esset, sponte archiepiscopatu se abdicaret; secus alium se in ejus locum succecturum. Nec frustra minatus est pontifex, siquidem, anno pontificatus decimo sexto (vid. lib. xvi, epist. 5) expostulante de antistitis vita et perversis moribus canonicorum collegio, ad archiepiscopum Burdegalensem atque Agennensem præsullem scripsit ut, inquisitione facta, ad depositionem procederet. *Gall. Christ. t. I, col. 989.*

(371) Nullum, ex instrumentis, ab anno 1197 usque ad annum 1215, Lactorensis episcopum, præter Bernardum II, memorant novæ Galliæ Christianæ auctores; et de ipsius in archiepiscopum Auxitanum electione, necnon de caduco morbo quo hic jam a septennio dicitur laborasse, altum præfe-

rum silentium. Constitentur tamen, in *Annalibus Tolosanensis dom. de la Faille*, fieri mentionem Raimundi, episcopi Lactorensis, ad annum 1204, in appendice in quo instrumenta continentur. Huic episcopo potest dari locus post Bernardum II, de quo nihil post annum 1199, et ante Arnaldum qui nonnisi anno 1215 in chartis nominatur. De eodem etiam agi potest in hac Innocentii epistola. *Gall. Christ. t. I, col. 1076.*

(372) Helias, cognomine de Malamorte (Gallice, *de Malmort*), quod est antiquæ nobilisque familie in Lemovicibus, cujus fuit toparcha de Malamorte, primus regis Francorum senescallus Lemovicensis circa annum 1187, ex cantore Lemovicensi Burdegalensis infulas adeptus est. Pauperum studiosus, fato functus est anno 1206, ut indicat chronicon S. Stephani Lemovicensis. *Gall. Christ. t. II, col. 819.*

(373) Episcopus Santonensis, Henricus, jam se debet anno 1189. Usque ad annum 1215 in instrumentis nomen ejus legitur. *Gall. Christ. t. II, col. 1072.*

(374) Ecce novus prodit abbas Silvæ Majoris. De Herberto enim nihil apud Galliam Christianæ auctores. Petrum III de Laubese agnoscunt ab anno 1192, saltem ab anno 1194, usque ad annum 1201, quo ipsum abbatia regimini cessisse aiunt. Eundem, littera P. designatum, collegam fuisse asserunt Lemovicensis episcopi, in inquisitione faciendâ, jussu papæ, de electione Raimundi de Rabastens in episcopum Tolosanum. Mox ei sufficiens Gumbaldum, quem ex priore, anno 1194, abdicanti Petro subrogatum asserunt, addentes ipsum judicem ab Innocentio PP. III delegatum fuisse, cum B. abbate S. Emilionis, in causa inter abbatem et parochianos S. Crucis Burdegalensis, pro decima laterum, 13 Octobris 1204 (quam quidem delegationem in Re-

mararii (375) Silvæ Majoris, quos, ne super inquisitione hujusmodi viderentur errare, ad consilium duxerant evocandos, confessus est iterum, superaddens, quod anno isto bis, in Octobri videlicet et in Maio, hujusmodi morbo fuerat infestatus; qui hac de causa postulationem ejus non duxerunt aliquatenus admittendam, donec super hoc responsum apostolicæ sedis haberent. [Nos ergo sanctorum Patrum nolentes institutionibus obviare, quæ morbo epileptico laborantes a missarum solemnibus arcendos esse decernunt, et præsertim bonæ memoriæ Gelasii papæ, prædecessoris nostri, qui edidit in consimili casu canonicum institutum, quod est ultimum septimæ causæ capitulum in corpore decretorum (376), jam dictis Xanctonensi episcopo, et notario, et dilecto filio..... (377) abbati de Corona, nostris damus litteris in mandatis, ut veritate diligentius inquisita, quæ secundum institutionem ejusdem Gelasii papæ viderint faciendæ, Deum habentes præ oculis faciant, auctoritate nostra suffulti, appellatione remota: si vero, propter præmissam occasionem, postulatio jam dicti Lactorensis episcopi juxta constitutionem canonicam non fuerit admittenda, ea penitus non obstante, vobis eligendi pontificem auctoritate nostra tribuant facultatem,] et si electionem ipsius quem duxeritis eligendum canonicam esse cognoverint, et personam idoneam, eam auctoritate nostra suffulti, nullius contradictione vel appellatione obstante, confirmant, et ne illi aliquid desit ad plenitudinem pontificalis honoris, vestris parentes laboribus et expensis, absque petitione alia pallium, quod per notarium memoratum transmisimus, ei sine difficultate conferant et assignent, tam super ipsius pallii datione quam forma juramenti tenore mandati apostolici, quod eundem notarium credimus in scriptis habere, servato.

Dat. Laterani, iv Non. Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

Scriptum est super hoc.... Xanctonensi episcopo, et S. subdiacono et notario domini PP., et abbati de Corona, *juxta quod superius continetur.*

gesto anni vii pontificatus Innocentii frustra investigavimus), et paulo post animam reddidisse vii vel vi Id. Januarii. *Gall. Christ.* t. II, col. 870.

(375) Armarius iste (prout in hac epistola vocatur) Silvæ Majoris, litteris initialibus Ar. per errorem pro Am. designatus, facile intelligitur idem esse ac Amalvinus, quem ex cellerario abbatem agnoscunt auctores Gallicæ Christianæ, ab anno saltem 1206 usque ad annum 1221 quo mortuus est. *Gall. Christ.* tom. II, col. 871.

(376) Vide Decreti par. II, caus. vii, quæst. 2, epist. Gelasii PP. Rustico et Fortunato episcopis.

(377) Erat is, verisimiliter, Rotbertus, quem annis 1199 et 1200 monasterio de Corona præfuisse probant instrumenta, et quem scimus in causa electionis Raimundi III (de Rabastens), episcopi Tolosani, inquisitionem una cum Joanne Lenovicensi episcopo, et P. Majoris Silvæ abbate, ante annum 1201, delegatum fuisse. *Gall. Christ.* t. II, col. 1046.

(378) De eo jam dictum supra, epist. 32.

(379) De istis jam egimus supra.

XCVII.

VERONENSI EPISCOPO (378), SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI.

De collatione canonicatus Veronensis.

(Later., II Kal. Novembris.)

Dilectus filius G. subdiaconus noster, canonicus basilicæ principis apostolorum, sua nobis conquestione monstravit, quod cum dilecto filio..... abbati Sancti Benedicti super Padum, dederimus in mandatis, ut si canonici Veronenses institutioni factæ de ipso per venerabilem fratrem nostrum..... Ostiensem episcopum et dilectos filios, P. tituli Sanctæ Cæciliæ, et J. tituli Sanctæ Priscæ, presbyteros cardinales (379), in Ecclesia Veronensi, et per nos postmodum confirmatæ, contradictores in aliquo apparerent, ipsos ecclesiastica censura compellere non differrent; idem, quia ad commotionem ipsius mandatum nostrum noluerunt aliquatenus adimplere, in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Nolentes igitur, ut idem canonici de sua contumacia gloriantur, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prædictæ excommunicationis sententiam, sicut rationabiliter lata est, facias inviolabiliter usque ad satisfactionem debitam observari, eosque, si infra viginti dies non satisfecerint, sicut debent, ab officio pariter et beneficio suspendere non moreris, firmiter eis ex parte nostra præcipiens, ut duo ex ipsis pro universitate satisfacturi, tam de contemptu, quam de subtractis proventibus, nostro se conspectui representent.

Datum Later., II Kal. Novembris.

XCVIII (380).

CANCELLARIO (381), ET MAGISTRO LOTARIO CANONICO PARIENSI.

De compositione inter Hospitalarios de Ceresiers, et abbatem conventusque monasterii Scarleiarum.

(Later., II Non. Nov.)

[Dilecti filii, abbas (382) et conventus de Escartis (383) Cisterciensis ordinis, sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex una parte, ac dilectos filios (384) Hospitalarios de Ceresiers Senonensis dioceseos (385) super usuario cujusdam memoris

(380) Relata, sed mutila, inter Decretales, lib. I, tit. XLIII. *de arbitris*, cap. IV. Quæ illic leguntur hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

(381) Ecclesiæ Parisiensis cancellarius magister Petrus, subscripsit litteris Odonis episcopi, quibus præsul ille pessimam abolevit consuetudinem, quam *festam fatuorum* vocitabant, anno 1198. *Hist. Eccl. Paris.* t. II, p. 216.

(382) Monasterii Scarleiarum, seu Eschaleii (gallice, *Eschaalis*) per errorem, in collectione Decretalium, *de Scarduna* vocati, abbas tunc temporis erat Robertus I, notus ex instrumentis ab anno 1198, et qui ab Innocentio privilegium protectionis obtinuisse dicitur anno 1201; notus adhuc anno 1203 *Gall. Christ.* tom. XII, col. 220.

(383) Decretal., *Scarduna*.

(384) Hæc Decretales omitunt.

(385) Decretal., *ex altera*, loco d. C. S. d., et om. quæ caractere cursivo distinximus infra.

in Oscha, quod Fagetum dicitur, et territorio vallis A
Morini quaestio verteretur, in charissimam in Christo
filiam, A. (386) reginam Francorum illustrem, fuit
compromissum utrinque; quæ auditis hinc inde pro-
positis, et causæ meritis plenius intellectis, de pluri-
morum episcoporum et aliorum virorum prudentum
consilio arbitrium duxit per diffinitivam sententiam
promulgandum,] et redactum in scripto proprio et
episcoporum, qui interfuerunt, fecit firmari sigillis,
contra cujus sententiam hospitalarii temere venire
non timent. [Quamvis autem secundum regulam iu-
ris civilis feminae ab hujusmodi publicis officiis sint
remotæ, alibique dicatur, quod licet summæ opi-
nionis, et optime constitutæ (387) arbitrium in se
susceperint: vel si patronæ inter libertos suos in-
terposuerint audientiam, ab omni sint judiciali ag-
mine separandæ, ut ex earum electione nulla pœna
adversus justos earum contemptores, nullaque pacti
exceptio habeatur; quia tamen juxta consuetudinem
approbatam, quæ pro lege servatur in partibus Gal-
licanis, hujusmodi feminae præcellentes in subjectos
(388) suos ordinariam jurisdictionem habere nos-
cuntur (389), discretioni vestræ per apostolica scripta
(390) mandamus, quatenus præfatos Hospitalarios
ut arbitrium ipsum, præsertim cum episcoporum
fuerit præsentia et consilio roboratum, sicut sine
praviatate provide latum est et abutraque parte sponte
receptum, observent, monere ac inducere procuratis,
eos ad hoc, si necesse fuerit, per pœnam in compro-
missione statutam appellatione postposita compellentes
(391)]. Testes autem, etc. cogantur, etc.

Datum Laterani, 11 Non. Novembris, pontificatus
nostri anno quinto (392).

XCLIX (393).

SIFFRIDO ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO (394)... HERBIPOL-
LENSI EPISCOPO (395), ET... ABBATI DE SALEM (396).
De electione episcopi Augustani (397).

(Laterani, vii Id. Novembris.)

Litterarum perlecto tenore, quas dilecti filii, ca-
(386) Agitur de Alienorde, priore uxore Ludovici
VII.

(387) Decretales legunt existant si, loco et o. c.;
infra examine pro agmine, prolatione loco electione,
et om. voces justos et hujusmodi.

(388) Decretal. legunt subditos.

(389) « In Gallia illustres feminae majoribus feudis
et parium dignitate aliquando potitæ sunt, eoque
nomine solebant interesse iudicii parium, quod variis
exemplis comprobavit Jo. Tillius in Commentar.
rer. Gallicar. cap. De Parib. Franc. Hujusmodi consue-
tudinem jam olim notam damnaverat synodus
Nannetensis (11, versus annum 895, can. 19). Mirum
videtur, quod quædam muliercula, contra divinas hu-
manasque leges, atrita fronte impudenter agentes
placita generalia et publicos conventus indesinenter
adveniunt, et negotia regni utilitatesque reipublicæ magis
pericurbant quam disponunt, cum indecens sit et etiam
inter barbara: gentes reprehensibile, mulieres virorum
causas discutere, et quæ de beneficiis suis et operibus
textilibus et muliebribus inter genitricias suas residen-
tes debuerant disputare, in conventu publico, ac si in cu-
ria residentes, senatoriam sibi usurpant auctoritatem ». Vide Dad. Alteser. not. in Decret. Innoc. loc. cit.

(390) Hæc omittunt Decretales, ut infra quæ cha-
ractere cursivo distinximus

pitulum Augustense, ad nostram præsentiam desti-
narunt, cognovimus evidenter, quod eorum Ecclesia
destituta pastore, deliberatione habita diligenti, de
religiosorum virorum consilio, unum de gremio ip-
sius Ecclesiæ concorditer elegerunt, asserentes ip-
sum apud eos probatæ ac inculpatae opinionis huc
usque fuisse, ætate, scientia, moribusque probatum,
et quantum ad parentes, magnis, imo majoribus n-
talibus originem contraxisse, uno duntaxat excepto,
quod cum venia devotæ confessionis nobis exprimi-
endum duxerunt, videlicet, quod eum de legitimo
natum matrimonio dicere non audebant; quem cum
debuissent primitus postulare, ob evidentem utilita-
tem ipsius Ecclesiæ, ac necessitatem urgentem, cum
quodam festinatione, ne superveniret fratrum dis-
sensio, elegerunt, timentes ne, discordantibus ipsis,
cum in personam aliam non potuissent inveniri concordes,
potentia sæcularis eorum disponendi diæcesim, et in ea
episcopum intrudendi, plenam sibi vindicare præsumeret
potestatem. Unde, ut possent evitare hoc malum, eis visum
fuit consultus in misericordia apostolicæ sedis malum
incidere, quam Ecclesiam ipsam calumniose subijcere
servituti, super quo a nobis veniam postulantes, factum
eorum petebant a nobis misericorditer confirmare. Nos
ergo cum fratribus nostris (398) u: in prima littera
secundi regesti usque (399), gravem electoribus pœ-
nam inflixit. Ne igitur contrarii videamur canonicis
institutis, electionem eorum de facto, cum electio
non sit de jure dicenda, secundum quod in negotio
quoque Mersburgensis Ecclesiæ in consimili casu
fecisse dignoscimus, non tam irritandam, quam irri-
tam decernimus, et inanem, et ut de benignitate
apostolicæ sedis nos sibi benevolos sentiant, quos de
jure sentire deberent offensos, cum et eligendi me-
ruerint potestate privari et ab ecclesiasticis bene-
ficiis per tres annos suspendi, ne eorum Ecclesia ob
reitoris defectum sustineat læsionem, misericorditer
sustinemus, ut nominata persona, quam per asser-

(391) Decretal., compellatis.

(392) Scilicet anno 1202, non vero anno 1210, ut
edidere correctores Romani.

(393) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(394) De eo jam dictum supra, epist. 14 et 15.

(395) Conradus de Rabenspurg [al. de Reinstein],
nobilis genere, eruditione et virtute; Herbipolensis
episcopus ab anno 1198. Occisus fuit a Pothone de
Reinstein et Henrico Hundt a Falkenberg, quod ob
facinus quoddam eos gravius objurgasset, festo S.
Barbaræ 1203. German. sacr. t. I, part. 1, pag. 14. De eo
sæpius in Regestis Innocentii PP. III, prout videbitur.
(396) Abbas cœnobii de Salem, tunc temporis
(juxta German. sacr., t. I, part. II, p. 78), erat Eber-
hardus, comes de Rhordoff, qui obiit anno 1240.

(397) Male concordat hæc Innocentii epistola cum
chronologica serie episcoporum Augustanorum in Ger-
mania sacra edita, ubi hæc pauca referuntur (t. I,
part. I, p. 12): « XXXVIII. Udalscalcus, comes a
Thennenloe [al. Eschenloe], cujus ope restauratum
et reedificatum fuit S. Udalrici cœnobium, et S. Cru-
cis Aug. fundatum, obiit an. 1194. XXXIX. Har-
dovicus II obiit an. 1208 ».

(398) Sic in apogr. Conti.

(399) Ad quam epistolam remandet notula ista in
apographo inserta, non satis compactum est.

tionem eorum circumspiciam accepimus, et discretam, procuracionem exerceat, non tanquam electus, sed tanquam canonicus Ecclesie ac dioceseos Augustensis, quo non velut electo, sed tanquam canonico Ecclesiam et diocesim procurante, si eum duxerint postulandum ad vos per se, vel per procuratores idoneos accedere non postponat. Quocirca, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus, tam de statu predictae Ecclesie, quam meritis et natalibus personae illius, quae fuerint inquirenda diligentius inquirentes, omnia in scriptis redacta infra quatuor menses ad audientiam nostram destinare minime differatis, cum quibus aliqui e predicto capitulo ad nos venire non tudent, recepturi iudicium aequitatis. Quod si non omnes his exsequendi potueritis interesse, tu, frater archiepiscopo, cum eorum altero nihilominus ea exsequaris, ita quod, si tu quoque interesse nequiveris, ipsi duo, de tuo tamen assensu procedant.

Datum Laterani, vii Id. Novembris.

Scriptum est super hoc predicto capitulo, secundum praemissam formam, usque fere in finem, videlicet iudicium aequitatis. Dat. ut supra.

C (400).

EPISCOPO PARIENSI (401), ET JOANNI ABBATI (402), AC CAPITULO SANCTAE GENOVEFAE PARIENSIENSIS.

Compositionem inter ipsos, super jure parochiali in parochia de Monte super capella factam, auctoritate apostolica confirmat (403).

(Laterani, vii Id. Novembris.)

Cum inter vos et ecclesias vestras, super jure parochiali in parochia de Monte super capella sanctae Genovefae, sita in civitate Parisiensi, et super procuracionibus quas tu, frater episcopo, in parochialibus ecclesiis Parisiensis dioceseos ad predictam ecclesiam Sanctae Genovefae de Monte pertinentibus requirebas, dudum fuisset controversia ventilata, tandem post labores varios et fatigationes multimodas, quas propter hoc sustinuitis, utrinque de utriusque partis assensu, mediantibus bonis viris, salva sedis apostolicae reverentia, eo fuit inter vos tenore compositum, quem vestris nobis litteris plenius expressistis, pari desiderio et voluntate unanimi supplicantes, ut eidem compositioni vobis et vestris ecclesiis necessariae manum nostrae confir-

A mationis apponere dignemur. Nos ergo vestris precibus inclinati, compositionem ipsam, sicut sine pravitate provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta, et in scriptis authenticis continetur, dummodo non vergat in praedictum apostolicam sedis, ad quam ecclesia Sanctae Genovefae nullo mediante dignoscitur pertinere, mandamus atque praecipimus inviolabiliter observari. Damus autem dilectis filiis... abbati Sanctae Columbæ Senonensis (404) et.... (405) magistro scholarum Aurelianensi, in mandatis, ut, cognita plenius veritate, si compositionem ipsam secundum praescriptum modum factam invenerint et receptam, eam auctoritate nostra confirmet, ut et nos ipsam, per eorum relationem instructi, auctoritate apostolica confirmemus.

Dat. Laterani, septimo Idus Novembris (406).

CI (407).

ARCHIEPISCOPO LUGDUNENSI (408).

Scribit de penis clericis delicta perpetrantibus infligendis, et illos exauctoratos in monasterium detrahendos decernit.

(Later., vi Idus Novembris.)

[Tuae discretionis prudentiam] in Domino commendamus, quod in talento tibi commisso superlucrareris laboras, durum illum exactorem attendens, qui non tantum in sortem suam convenit debitorem, verum etiam in usuras. In sollicitudine igitur tibi commissa providus et attentus, super quibusdam articulis apostolicae sedis providentiam implorasti, proponens, quod quidam homines tibi subjecti quam saepius, propter ebrietatem, cujus pessimus usus in illis partibus inolevit, manus injiciunt in clericos violentas, quosdam levius aliosque gravius offendentes; unde quidam illorum propter inopiam, quidam propter senectutem sive debilitatem, alii vero propter difficultatem itineris, et nonnulli propter guerras et inimicorum insidias, sedem apostolicam adire non possunt, super quo plurimis tibi commissis times imminere periculum animarum. Nos autem, de tua discretione gerentes fiduciam plenioram, auctoritate tibi praesentium indulgemus, ut eis qui levi offensa manus injecerint in clericos violentas, et propter occasiones predictas non potuerint apostolicam sedem adire, juxta formam Ecclesiae be-

nocentius.

(405) Jovinus, ad quem etiam Innocentius non semel litteras direxit. Vid. epist. 37 hujusce libri v.

(406) Litterae istae, abbati S. Columbæ et magistro scholarum Aurelianensi directae, habentur apud Baluzium, t. 1, lib. v, n. 400, p. 667, in eundem omnino modum et ipsissimo tenore, verbis tantummodo competenter mutatis, conceptae: *Data Laterani, vii Id. Novembris, pontificatus anno quinto.*

(407) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 11. Fragmentulum quoddam, ex hac, ut videtur, epistola depromptum, exstat inter Decretales, lib. v, tit. 37; De penis, cap. 6, ubi episcopo Londonensi directa dicitur. Pauca quae illic leguntur, hic initio, et circa finem epistolae, uncis inclusa sunt.

(408) De eo jam dictum supra, epist. 95.

(400) Indicata apud Bzovium, t. XIII, p. 91.

(401) De eo jam dictum supra, lib. III, epist. 11, not.

(402) De eo etiam jam actum est supra, lib. III, epist. 45, not.

(403) De argumento istius epistolae, consulenda historia Ecclesiae Parisiensis, tom. II, lib. XIII, cap. 6, ad quam lectores remandamus. Diversas diversorum super eodem litteras exhibet Baluzius, t. I, pag. 680 et seq. in appendice prima ad lib. v. Has, cum ex ipsius Innocentii Regestis depromptae non sint, nec ab ipso pontifice scriptae, typis denuo mandare nolimus, sed in indice generali, suo loco, notavimus.

(404) Elias, ex monacho Sylvae Majoris, anno 1195, abbas S. Columbæ Senonensis, obiit ix Kal. Octobris 1217. Ad ipsum multoties scripsit In-

beneficium absolutionis impendas, ita quod ab illis injuriam passis congrue satisfiat, itineris labore redempto per opera pietatis; cæteros autem ad sedem apostolicam absolvendos non differas destinare. Super eo vero quod nobis significare curasti, videlicet, quod incidentibus in canonem late sententiæ contra prohibitionem tuam indifferenter ab amicis communicatur et cognatis eorum, unde quamplures propter participationem ipsorum labem excommunicationis incurrunt, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut, ab illis sufficienti cautione recepta quod nostris debeant parere mandatis, eos ad communionem restituas, ita quod in termino competentis, quem illis secundum tuam industriam præsigni volumus et mandamus, ad Ecclesiam Romanam accedant, apostolicum recepturi mandatum, ad quam si venire neglexerint, eos in sententiam pristinam, nullius contradictione vel appellatione obstante, reducas, et facias eos ab omnibus tanquam excommunicatos arctius evitari, donec cum litteris tuis ad apostolicam sedem pro beneficio absolutionis accedant. [Ad illud præterea quod a nobis tertio requisisti, qualiter clerici in latrocinis vel aliis magnis sceleribus deprehensi teneri debeant, respondemus, quod, a suis ordinibus degradati, retrudi debent in arctis monasteriis ad pœnitentiam peragendam.] Cæterum, in quarta quam nobis consultatione fecisti, quod tibi faciendum existat de iis qui, matrimonio jam contracto, soboleque suscepta, in sexto consanguinitatis gradu inventi fuerint se ad invicem attingere, taliter respondemus, quod, cum videris expedire, dissimulare poteris circa taliter copulatos, maxime qui diu pacifice commanserunt.

Dat. Laterani, sexto Idus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

CII.

ARCHIEPISCOPIS ET EPISCOPIS IN REGNO UNGARIÆ
CONSTITUTIS.

*De præposituris regni Ungariæ apostolicæ sedi
subjectis.*

(Later., vi Idus Novembris.)

Significavit nobis charissimus in Christo filius noster, H..... rex Ungarorum illustris, quod regales præposituræ, sicut ad eum in temporalibus, sic ad nos in spiritualibus, nullo pertinent mediante; unde petebat, ut electus canonicè præpositus ad nos in propria persona, vel per nuntium cum litteris sui assensus, accederet, confirmationem electionis suæ a sede apostolica obtenturus. Nos autem, qui sic jura nostra volentes illibata servare, quod et vestra servantur illæsa, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus ad præposituras ipsas, sicut ad nos asseruntur sine medio pertinere, manus illicitas nullatenus extendatis, et jus earum temeritatis ausu nullus usurpet; quia, cum jura vestra vobis velitis illibata servari,

A indignum esset pariter et absurdum, si ea quæ ad nos pertinent turbaretis, nec nos id possemus æquanimitè sustinere.

Dat. Laterani, vi Id. Novembris.

CIII (409).

H. ILLUSTRIS REGI UNGARIÆ.

*Hortatur ut votum transeundi in terram sanctam
soleat.*

(Laterani.)

Regiæ magnitudinis litteras hilari vultu et alacri mente recepimus, et quæ nobis dilecti filii... abbas Pelisii, et C. archidiaconus, nuntii tui, nobis proponere voluerunt, intelleximus diligenter, eis aurem benevolam adhibentes, sicut qui te inter Christianissimos reges, et catholicos principes, obtentu magnificæ devotionis, quam circa nos, et Romanam semper Ecclesiam vestigiis prædecessorum tuorum inhærens habere dignosceris, specialis dilectionis prærogativa distigimus, et preces ac petitiones tuas, in quibus cum Deo possumus libenti animo exaudimus. Proposuerunt siquidem nobis iidem nuntii tui, et id etiam eadem litteræ continebant, ut super solvendo voto, quod pro subventionem terræ sanctæ pie ac laudabiliter emisisti, tibi consulere deberemus, cum venerabilium fratrum nostrorum, archiepiscoporum et episcoporum regni tui, aduonearis consilio, ut debitum peregrinationis susceptæ propter inimicitias Cului Bani, qui cum innumera multitudine paganorum, quamdam partem populi Christiani tuæ coronæ subjecti clam captivatum deduxit, et partem residuum sine intermissione debellare conatur, ad tempus debeas retardare. Nos autem, qui honorem tuum paterna charitate diligimus, regiæ serenitati de puro corde et conscientia bona et fide non ficta, consulimus, quatenus, si fieri potest absque periculo regni tui, quod utique fieri posse confidimus et speramus, tum pro salute animæ tuæ, tum pro terræ sanctæ necessitate, non tardes reddere Domino quod vovisti, ut, sicut princeps Catholicus et Christianissimus rex, divitias regni cælestis deliciis regni terreni præponere videaris, neve maculam in gloria tua ponas, et divinam incurras offensam, quam ex eo forsitan incurristi, quod postquam fuisti cruce signatus contra Christianos arma movisti, ex qua forte, justo judicio, præscripta contigit tuo regno jactura, quamquam hoc nobis præfati nuntii non retulerint, etsi contra paganos aut etiam Christianos, non impugnando, sed resistendo moveris arma, inculpabilis videaris. Nos enim, ad conservandum et protegendum in tua fidelitate regnum Ungariæ, quodcumque cum honestate poterimus, prompta sumus voluntate parati consilium et auxilium impertiri.

Datum Laterani.

CIV (410).

ROGERIO, ABBATI MONASTERII BEATORUM PETRI ET PAULI, SANCTIQUE AUGUSTINI, QUOD JUXTA METROPOLIM DOROBERNÆ SITUM EST, EJUSQUE FRATRIBUS.

Recipit eos sub protectione beati Petri, et enumerantur ipsorum bona et privilegia.

(Later., 11 Non. Novembris.)

Licet omnes ecclesias, ex injuncto nobis divinitus apostolatus officio, diligere atque honorare generaliter debeamus, et suam eis justitiam conservare, illis tamen propensiori cura nos convenit imminere, quæ ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ specialiter pertinere noscuntur, cui auctore Domino deservimus. Hoc nimirum intuitu, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et monasterium in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli, a gloriosæ memoriæ Æthelberto Anglorum rege, ad Orientem Dorobornæ civitatis, in suam sibi succedentium regum ejusdemque urbis præsulum sepulturam, a fundamento constructum, et sub jurisdictione sedis apostolicæ sine medio constitutum, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis memoriæ, Bonifacii ac Deodati, Agathonis, Joannis, Calisti, Innocentii, Lucii, Eugenii, Alexandri et Cælestini, Romanorum pontificum, præsentis scripti pagina communimus: statuantes, ut quascunque possessiones, quæcunque bona monasterium ipsum in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata consistent. Libertatem quoque ab eisdem prædecessoribus nostris per authentica privilegia eidem venerabili loco concessam, nos, auctore Deo, ratam et inconvulsam in posterum volumus conservari, et sicut monasterium ipsum, initio nascentis Christianæ religionis, apud regnum Anglorum in monasticæ religionis observantia existit primum (411), ita nihilominus cum omnibus ad ipsum pertinentibus, perpetuis futuris temporibus ab omni servitio liberum, ab omni mundiali strepitu maneat inconcussum; sed nec ecclesiasticis conditionibus, sive angariis, vel quibuslibet obsequiis secularibus aliquo modo subiaceat, neque ullus omnino in ejusdem monasterii dominium quolibet

A modo se ingerat, vel quamlibet imperandi sibi vindicet potestatem, vel aliquas molestias inferat, vel consuetudinem [sic] imponat, aut etiam in eo missarum solemnias nisi ab abbate et fratribus invitatus celebrare præsumat: obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ad ejusdem loci regimen extraneus assumatur, nisi forte, quod absit, in loco ipso idonea persona ad hujusmodi officium non poterit reperiri, sed de congregatione ipsa, et quem communis consensus, aut fratrum pars consilii sanioris, propria sibi elegerit voluntate, sine aliqua professionis exactione, in monasterio benedicatur eodem. Hæc igitur omnia, sicut a jam dictis prædecessoribus nostris constituta et privilegiorum sunt munimine roborata, ita etiam nos, vobis vestrisque successoribus, et per vos eidem monasterio, in perpetuum præsentis scripti pagina confirmamus. Concordiam quoque, quæ inter vos et bonæ memoriæ Theobaldum (412), quondam Cantuariensem archiepiscopum, super quinquaginta solidos et septem denarios, quos vestrum monasterium Ecclesiæ Cantuariensi singulis annis solvere consueverat, sicut per bonæ memoriæ Henricum, quondam Wintoniensem episcopum (413), et alios discretos viros, pacis intuitu, rationaliter facta est, et sanctæ memoriæ antecessorum nostrorum, Lucii, Eugenii, Alexandri et Cælestini, auctoritate firmata, nos etiam confirmamus; ut videlicet ecclesia Sanctæ Trinitatis Cantuariensis duo molendina apud Dovoram, quæ juris erant ipsius monasterii, et viginti solidos de præhenda quam idem monasterium habet in ecclesia Sancti Martini de Dovora, tali modo de cætero habeat in perpetuum, ut memoratos quinquaginta solidos et septem denarios ultra non exigat, salva in cæteris utriusque Ecclesiæ per omnia dignitate. Statuimus etiam ut in concambium trium solidorum, qui pro pane, potu et arietibus, archiepiscopo et Ecclesiæ Cantuariensi annuatim a vestro monasterio solvebantur, sicut pro bono pacis et utriusque Ecclesiæ quiete a jam dictis antecessoribus nostris, Lucio, Eugenio et Cælestino, provisum est, præfatus archiepiscopus tres habeat de terra ipsius monasterii solidatas, videlicet tres mansuras extra civitatem Cantuariensem, ante portam ecclesiæ Beati Gregorii, quas Ecclesia Cantuariensis de cætero in quiete possideat, ita ut nec eidem archiepiscopo nec alicui successorum

(410) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(411) De fundatione monasterii hujus, quæ ad annum circa 602 refertur, consulendi sunt Goscelinus (*Hist. min. de vita S. Augustini*, apud Wharton. *Angl. sacr.* part. II, p. 56.) et Mabillonius (*Annal. Bened.* t. I, pag. 270).

(412) Theobaldus, qui, ex abbate Beccensi, archiepiscopus Cantuariensis consecratus ab Alberico, Ostiensi episcopo; apostolicæ sedis legato, anno 1139, vi Id. Januarii, præfuit annos xxii; obiit anno 1161, xiv Kal. Maii. (STEPH. BIRCHINGT. *Hist. de vitis archiep. Cantuar.*; apud Whart. *Angl. sacr.* part. I, pag. 7.) Theobaldus iste, Henrico Anglorum regi II præcipuus auctor fuit ut Thomæ Beket,

tunc temporis archidiacono Cantuariensi, cancellariæ officium tribueret. (ROGER. DE Hov. ad an. 1157, *Annal.* part. I, pag. 491.)

(413) Henricus Blesensis, frater regis Stephani, qui primum monachus apud Cluniacum, postmodum episcopus Gurtoniensis, ad ultimum Wintoniensis episcopus fuit anno 1129; sedit annos XLIII. (THOM. RUBBOR. *Hist. maj. Eccl. Winton.* lib. V, cap. 3, apud Whart. *Angl. sacr.* part. I, pag. 282.) Henricus S. Thomam in archiepiscopum Cantuariensem consecravit, et in omnibus ei favorabilis existit et consolator in tribulationibus. (*Ibid.* cap. 4 pag. 285.)

suorum, per se sive per ministros suos, ab eodem monasterio vel fratribus exigendi aliquid licentia concedatur. Quia vero, ubi spiritus Dei est, ibi secundum Apostolum est libertas, nihilominus diebus et noctibus, in canonicis horis, signa pulsandi, et Dei omnipotentis laudibus insistendi liberam vobis concedimus facultatem, salva transactione, si qua super hoc inter vos et præfatæ Sanctæ Trinitatis ecclesiam intercessit. Concessionem quoque possessionum sive reddituum ad luminaria concinnanda, et ipsum monasterium reparandum et ordinandum, a bonæ memoriæ quondam Hung. abbate monasterii vestri, communi fratrum consilio et assensu rationabiliter factam, et eorundem prædecessorum nostrorum, Lucii, Eugenii, Alexandri, necnon et Cælestini, authentico confirmatam, nihilominus ratam manere censemus. Præterea, Estanores et totum litus usque ad medietatem aquæ, sicut eadem villa ab Henrico et Stephano, quondam Anglorum regibus, monasterio vestro rationabiliter est concessa et scriptis eorum firmata; molendinum etiam, quod infra Cantuariam apud Hestbergge situm est, sicut ab eodem rege Stephano, in compensatione t'esauri monasterii, legitime vobis datum est, auctoritate apostolica confirmamus. Constitutionem quoque ad vestitum monachorum, a vobis communi consilio et assensu rationabiliter et provide factam, videlicet de Sellinges, S. Waleclive, Ripple, Lagadun. et de decima de Gravesende, et aliis quibusdam minoribus redditibus, sicut eadem ab ipsis prædecessoribus nostris, Lucio, Eugenio, Alexandro, et Cælestino, confirmata est, ratam habemus et illibatam esse censemus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum, etc., usque subjaceat. Cunctis autem, etc., usque amen.

Datum Laterani, per manum Blasii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, ii Non. Novembris, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducentesimo secundo, pontificatus vero domni Innocentii papæ III anno v.

CV.

EPISCOPO (414), ET CAPITULO METENSI.

Episcopo, etiam non exposcenti, coadjutorem dat, quia lumen oculorum amiserat (415).

(Later., ii Id. Nov.)

Ad nostram noveritis audientiam pervenisse, quod tu, frater episcope, jam ita lumen amiseris oculorum, ut divina non possis officia celebrare, propter quod Metensis Ecclesia, tam in spiritualibus quam temporalibus, sustinet non modicum detri-

(414) De episcopo Metensi, Bertramao, dictum est supra, lib. III, epist. 34.

(415) Epistola notatu dignissima, et quæ nullatenus concinit eis quæ sive apud auctores novæ Gallicæ Christianæ (t. XIII, col. 752), sive in Historia nova Metensi (t. II, lib. III, p. 319) leguntur.

mentum. Volentes igitur eidem Ecclesiæ sollicitudine paterna consulere, qui tenemur omnibus ex susceptæ administrationis officio providere, venerabili fratri nostro... Prænestino episcopo (416), apostolicæ sedis legato, per scripta nostra mandavimus, ut inquirat super his omnibus diligentius veritatem, et si rem noverit ita esse, tibi, frater episcope, auctoritate nostra talem coadjutorem assignet juxta canonicas sanctiones, quod dicta Ecclesia nullam sui juris sustineat læsionem. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus coadjutorem, quem prædictus legatus tibi, frater episcope, duxerit deputandum, recipere procuretis. Alioquin, sententiam quam ipsa rationabiliter tulerit in rebelles, ratam habebimus, et eam faciemus auctore Domino firmiter observari.

Dat. Laterani, secundo Idus Novembris.

CVI.

AMALFITANO CAPITULO.

M. Theatinum archidiaconum, in archiepiscopum Amalfitanum ab ipsorum nuntiis electum, auctoritate apostolica confirmat.

(Later., xvii Kal. Novemb.)

Cum bonæ memoriæ archiepiscopus vester (417) viam fuisset universæ carnis ingressus, ejus nobis obitum per litteras vestras et nuntios lacrymabiliter intimastis. Nos autem, Ecclesiæ vestræ consulere cupientes, vobis inter cætera dedimus in mandatis, ut infra mensem post susceptionem litterarum nostrarum studeretis eidem in persona idonea, devota nobis, et clarissimo in Christo filio nostro, F... illustri Siciliæ regi, fideli, canonicè ac concorditer providere. Alioquin, aliquos ex canonicis vestris ad sedem apostolicam mitteretis, eum quem ipsis daremus in archiepiscopum recepturos. Vos ergo, per dilectos filios, monachos, archidiaconos, clericos, laicos, barones et reverendos presbyteros et cardinales diaconos, canonicos vestros, postulationem nobis triplicem præsentastis: primo, dilectum filium, P... (418) tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem; secundo, venerabilem fratrem nostrum, Cusentinum (419) archiepiscopum; tertio, illustris cardinalis prædicti nepotem, concedi vobis in archiepiscopum postulantes. Nos vero, cum fratribus nostris communicato consilio, nullam illarum duximus admittendam; primam, tum quia nolebamus eodem cardinale, utpote tam magno membro Ecclesiæ Romanæ, carere, tum quia cardinalis ipse propositum assumpserat pro crucis obsequio transfretandi, unde non posset ad præsens eidem Ecclesiæ providere; secundam, quia, cum urgens necessitas et evidens utilitas episcoporum translationibus

(416) Lib. v, epist. 8, not.

(417) Vid. lib. v, epist. 76.

(418) De isto jam dictum supra.

(419) Andreas reperitur electus Cusentinus anno 1201. Ei successit Lucas immediate, anno 1203 vel 1204. Ughell. *Ital. sacr.* t. IX, col. 275.

causam præsentem, nec urgentem necessitatem, nec A utilitatem insperimus evidentem, propterea quod dictus esset archiepiscopus transferendus; tertiam, quia nepos cardinalis ejusdem defectum patitur, sicut dicitur, tam ordinis quam ætatis, cum non solum trigesimum sed nec etiam vigesimum annum attigerit, nec sciatur adhuc an sit in subdiaconum ordinatus. Cæterum, ad instantiam cardinalis ejusdem, qui pro eadem ecclesia sollicitus existebat, et preces nuntiorum vestrorum, eligendi eis restitutum potestatem, cum super hoc mandatum a vobis communitè recepissent. Injunximus tamen eis ut de consilio nostro ad electionem procederent faciendam. Ipsi ergo, gratia sancti Spiritus invocata, in dilectum filium, M. (420) archidiaconum Theatinum, vota sua unanimiter conferentes, ipsum B in archiepiscopum elegerunt; de quo quia nos et fratres nostri plenam notitiam habebamus, utpote quem apud sedem apostolicam diu laudabiliter conversatum, verum, industrium esse novimus, et tam litteratura quam moribus adornari, ac in devotione nostra et fidelitate regia permansit fideliter hactenus, et nunc fidelius permanere (sic), factæ de ipso electioni vice regia præstantes assensum, ipsum auctoritate curavimus apostolica confirmare. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eum benigne recipere procuretis, et honorifice pertractare, salubria monita et statuta ipsius recipientes humiliter et inviolabiliter observantes et impendentes eidem, C tanquam archiepiscopo vestro, reverentiam et obedientiam tam debitam quam devotam.

Datum Laterani, die decima septima Kalendas Decembris.

Scriptum est super hoc M... Amalfitanensi electo, in eumdem fere modum usque confirmare. Monemus igitur discretionem tuam et exhortamur attentius, et per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus electionem ipsam recipias, et, factam tibi gratiam recognoscens, in devotione nostra et regia fidelitate persistas, et quæ ad honorem nostrum et regis noveris pertinere promoveas studiose. Volumus etiam nihilominus et mandamus, ut proximis quatuor temporibus nostro te conspectui repræsentantes, ordinationis munus et consecrationis beneficium susceperis.

Datum Laterani, decimo septimo Kalendas Decembris.

(420) Matthæus, prænobili familia Capuana, apud Amalphanos vetustissima, procreatus, vir fuit sane insignis ac fortunatissimus, cui cunctos antecessores suos, in his quæ sunt Christi, dictus est sapientia, pietate et gloria antecessisse. Anno 1215, eum Romam se contulisset invitatus ad œcumenicum concilium, in ostio Lateranensis ecclesiæ, ubi concilium celebrabatur, ita a multitudine oppressus fuit, ut statim venerabilis senex extinctus fuerit, et

CVII.

ARCHIEPISCOPO BISUNTINO (421), ARCHIDIACONO SILVANECTENSI, OMNIBUS ECCLESiarUM RECTORIBUS PER BISUNTINAM DIOECESIM CONSTITUTIS.

Ne monachi Cistercienses ad sæcularia judicia pertrahantur.

(Later., Id. Novembris.)

Non sine grandi cogimur admiratione referre, quæ nuper dilectis filiis, fratribus Cisterciensibus et aliis ejusdem ordinis, in vestra diœcesi accepimus contigisse. Sunt enim nonnulli de parochianis vestris, quemadmodum nostris est auribus intimatum, qui ad ea quæ Dei sunt respectum debitum non habentes, eos ad sæcularia pertrahere judicia non formidant, et examen aquæ frigidæ, ignisque candentis, vetitumque duellum subire compellunt, nullatenus attendentes, sacros canones non censere confessionem a quolibet per hujusmodi extorquendam, et quod sanctorum Patrum non est documento sancitum, non esse superstitiosis adinventionibus præsumendum. Nos ergo, quæ præmissa sunt circa prædictos viros religiosos attentari de cætero districtius inhibentes, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et districtè præcipimus, quatenus parochianos vestros monere studiosius et inducere procuretis, ut, ab hujusmodi conatibus illicitis penitus abstinere, similia de cætero non præsumant, quæ in contemptum Dei et ecclesiasticæ libertatis dispendium attentari noscantur. Alioquin, eos ad id per excommunicationis sententiam, appellatione remota, cogatis, quam usque ad satisfactionem condignam præcipimus inviolabiliter observari.

Datum Laterani, Idibus Novembris, anno v.

CVIII (422).

R. (423) TITULI SANCTORUM MARCELLI ET PETRI PRESBYTERO CARDINALI, CASSINENSI ABBATI.

Indulget ut recipiat a Roberto de Aquila duo castra. (Later., II Kal. Decembris).

Ex litteris quas nobis tua discretio designavit, intelleximus evidenter, quod cum nobilis vir Robertus de Aquila tecum convenerit, ut illa duo castra ad tuum monasterium pertinentia, quæ detinet violenter, receptis a te aliis possessionibus Ecclesiæ D Cassinensis, tibi debeat resignare, ad id efficiendum, cum non possis aliter, nostram postulas licentiam tibi dari, asserens quod, si dictum negotium differretur, magnum exinde periculum proveniret ecclesiæ Casinensi, et in damnum quoque Campaniæ non modicum redundaret, maxime cum eidem Roberto per Marcialdum, castellanum Diopuldi, pro-

in eadem basilica humatus. UGHELL. *Ital. sacr.* t. VII, col. 271.

(421) Amedeus I, filius et frater Guidonis de Fromont de Tramelai, electus circa annum 1194, post annos (ex Alberici Chron.) xxv in pontificatu exactus, archiepiscopali muneri cessit. Duxov. *Hist. Bisunt.* t. I, p. 173.

(422) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(423) De eo jam dictum supra.

missum sit et firmatum, quod, si duo illa castella per quæ sola transitus est, et per quæ ipsorum poterit malitia plurimum refrænari, ei dare voluerit, castellum Præventia (*sic*), et quædam alia ei sine qualibet difficultate concedet, et ideo prædicto monasterio tuo videbatur plurimum expedire, quod ne dictus M. illa castra posset aliquatenus obtinere, super compositione ipsa nostrum tibi præstaremus assensum pariter et favorem. Nos igitur, volentes in hac parte Cassinensi Ecclesiæ paterna sollicitudine providere, discretioni tuæ duximus respondendum, quod, habito saltem majoris et sanioris partis capituli tui consilio et assensu, ut dicta castra valeas rehabere, de licentia nostra aliquas de possessionibus Ecclesiæ Cassinensis eidem Roberto, prout Ecclesiæ tuæ curæ commissæ expedire cognoveris, poteris assignare.

Dat. Laterani, II Kal. Decembris.

CIX.

ABBATIBUS CISTERCIENSI (424), DE FIRMITATE (425), PONTINIACENSI (426), CLARÆVALLENSI (427), ET DE MORIMUNDO (428).

Littera exhortatoria ad permanendum in simplicitate regulæ.

(Later. X Kal. Decembris).

Quia qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter, ex eo Cisterciensem ordinem credimus hactenus usque adeo profecisse, ut a mari ad mare propagines suæ religionis extenderet, et in omnem terram fama honestatis ejus exiret, quod recte, pure ac simpliciter hactenus ambulavit, nec qui erant superiores in eo visi sunt tanquam dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo nolebant de prælatione contendere, aut sibi primos accubitus aut primas cathedras vindicare, vel suos excessus sub occasione defendere prælaturæ. Legerant enim quod principes gentium dominantur eorum, et qui potestatem habent super eos benefici nuncupantur. Verum discipuli Christi non sic, sed qui major est inter eos, servus omnium reputatur, et qui præcessor, tanquam ministrator existit; unde, præesse et subesse quasi paria reputantes, fratres se, non dominos, reputabant, nec præesse, sed subesse credebant, cum sibi subjectis et spirituales epulas et cor-

porales cibos cogebantur ex injunctæ sibi dispensationis debito ministrare. Nuper autem ad nos rumores pervenere sinistri, quod mutatus sit aliquantulum color optimus et nativus, et aurum in scoriâ sit conversum, cum aliqui jam de prælatione contendant, et quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærentes, a suæ rectitudinis tramite, ac propriæ simplicitatis consuetudine velle recedere videantur. Ne igitur, temporibus nostris, qui sincere zelamur Cisterciensis ordinis honestatem, alicujus dissensionis scrupulus oriatur, per quem, quod absit, fama vestri nominis offuscetur, discretionem vestram monemus, et exhortamur attente, et per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus, in simplicitatis et puritatis vestræ proposito persistentes, non retrahatis manum ab aratro, sed ad anteriora vos jugiter extendatis, occasionem scandali, et dissensionis materiam præcipue fugientes, ne forte, sicut Grandimontenses, in derisum et fabulam incidatis. Sane cum parati simus cum Apostolo inobedientiam omnem ulcisci, si quis usurpando prælationem indebitam, vel subjectionem debitam subtrahendo, quietem vestri ordinis turbare præsumeret, tantæ præsumptionis excessum taliter puniremus in eo, quod ipse illud Evangelicum verbum, quo dicitur, « vix illi per quem scandalum venit (*Matth. xviii, 7*), » in se frustra quereretur impletum. Eligeremus enim potius paucos offendi, quam totum ordinem aboleri.

Datum Laterani, X Kal. Decembris, anno V.

CX (429).

B. SPALATENSI (430) ARCHIEPISCOPO, ET J. CAPELLANO NOSTRO.

De Catharis expellendis.

(Laterani, XI Kal. Decemb.)

Illam gerimus de discretionem vestra fiduciam, quod secure vobis committimus ea quæ viris sunt prudentibus committenda, pro certo sperantes, quod illa promovere studebitis ad divini nominis gloriam et apostolicæ sedis honorem. Cum igitur in terra nobilis viri, Culinii Bani, quorundam hominum multitudo moretur, qui de damnata Catharorum hæresi sunt vehementer suspecti et graviter infamati, nos charissimo in Christo filio nostro Henrico, regi Ungarorum illustri, apostolica scripta direximus (431)

(424) De abbate Cisterciensi, jam dictum supra.

(425) De abbate qui monasterio de Firmitate tunc temporis præerat, nihil pro certo statuere possumus. Hæc tantum referuntur apud novæ Galliæ Christianæ auctores, t. IV. col. 1023.

IX. Nicolaus 1199 et 1201. Apud Sammarthanos, recensetur anno 1200, tempore Roberti episcopi Cabilonensis, in compositione cum Duranno, abbate S. Petri Cabilonensis.

X. Audo, sive Odo, anno 1203, donum Bartholomæi de Genesto militis excipit, memoratus anno sequenti, in charta Gerardi, abbatis S. Petri Cabilonensis.

(426) Joannes II, ab Innocentio III, anno 1202, epistolam accepisse dicitur (*Thea. Anecd. t. III, col. 1245*). De pace in ordine procuranda, quæ quidem in Regesto, nisi sit illa ipsa de qua hic agi-

tur, nusquam apparet. Præfuit usque ad annum 1214. *Gall. Christ. t. XII, col. 444.*

(427) Guido, nobili stemmate ortus, prius abbas Ursicampi, notus in instrumentis ab anno 1198, usque ad annum 1214. *Gall. Christ. t. IV, col. 803.*

(428) De abbatibus Morimundi, circa hæc tempora, paucissima reperiuntur in Gallia *Christ. t. IV, col. 817.*

XVIII. Guido I, anno 1200.

XIX. P. anno 1208, domum monialium S. Antonii Parisiensis ordini Cisterciensi addixit, itemque anno 1214 interfuit capitulo generali, ex tom. IV *Anecd. col. 1314.*

(429) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 8.

(430) Ad istum dirigitur epistola 2, lib. III, de argumento fere simili.

(431) Vid. lib. V, epist. 103.

contra illos, qui præfatum Culinum super hoc arguens et objurgans, præcepit, ut hujusmodi homines de tota terra sibi subjecta proscriberet, bonis eorum omnibus confiscatis. Ipse vero, semetipsum excusans, respondit, quod eos non hæreticos, sed catholicos esse crederet, paratus quosdam eorum pro omnibus ad sedem apostolicam destinare, ut fidem et conversationem suam nobis exponerent, quatenus nostro iudicio, vel confirmarentur in bono, vel revocarentur a malo, cum apostolicæ sedis doctrinam velint inviolabiliter observare. Nuper ergo, præfatus Culinus venerabilem fratrem nostrum... (432), archiepiscopum, et dilectum filium... archidiaconum Ragusinum, et cum eis quosdam ex præfatis hominibus ad nostram præsentiam destinavit, petens humiliter et implorans, ut aliquem virum idoneum de latere nostro in terram suam mittere dignaremur, qui tam ipsum quam homines suos de fide ac conversatione diligenter examinet, evellens et plantans quæ secundum Deum evellenda cognoverit et plantanda. Nos igitur, qui, licet indigni, vicem ejus exercemus in terris, qui non vult mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, petitionem hujusmodi decrevimus admittendam, cum correctionem illorum paterno desideremus affectu. Quocirca de communi fratrum nostrorum consilio, te, fili Joannes, ad hujus executionem negotii duximus destinandum; quod ut perfectius executioni mandetur, te, frater archiepiscopo, qui tam vicinitate locorum quam rerum experientia, super hoc notitiam obtines plenior, duximus adjungendum, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus ad terram præfati Culinii pariter accedentes, de fide ac conversatione, tam ipsius quam uxoris et hominum terræ suæ, inquiratis diligentissime veritatem, et quæ secundum fidem catholicam apostolicamque doctrinam inveneritis confirmanda, nostra freti auctoritate, secundum ritum ecclesiasticum confirmetis. Si qua vero inveneritis inter eos, quæ sapiant hæreticam pravitatem, et sanæ adversentur doctrinæ, ad viam veritatis secundum fidei regulam reducatis. Quod si forsitan monitis et mandatis vestris noluerint acquiescere, posse (sic) in eos, appellatione remota, secundum constitutionem quam edidimus adversus hæreticos procedatis; attentius provisuri ut, Deum habentes præ oculis, mandatum nostrum cum omni puritate ac sollicitudine studeatis implere. Nos enim, sententiam quam canonicè protuleritis, ratam habebimus, et faciemus auctore Deo inviolabiliter observari.

Dat. Laterani, xi Kal. Decembris, pontificatus nostri anno v.

CXI (432').

NOBILI VIRO, HENRICO, DUCI ZLESIÆ.

Confirmat concordiam inter eum et patrum initam.
(Later., vii Kal. Decembris.)

Inclytæ recordationis patris tui memoria, et tuæ devotionis merita promerentur, ut petitionibus tuis, præsertim quæ ad pacem pertinent, et continent honestatem, favorem apostolicum libentius impendamus. Sane, in audientia nostra fuit ex tua parte propositum, quod inter te ac nobilem virum Mesconem, patrum tuum, talis compositio intervenit, quod, acceptis mille marcis argenti, quas ipsi solvisti, contentus esset castris et terra, quæ compositionis tempore detinebat, nec ullo tempore ad aliquam partem terræ, vel castra, quæ titulo successionis paternæ tenebas, aspiraret ullatenus, aut te, vel filium tuum imposterum molestaret. Tu quoque, quod nec eum, nec filium ejus super castris omnibus quæ tenebat ullo tempore molestares, firmiter promisisti... fuit autem forma compositionis hujusmodi utriusque vestrum juramento firmata. Nos igitur, compositionem ipsam sicut provide facta est, et ab utraque parte sponte recepta, et in scripto authentico continetur, auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus... Nulli ergo, omnino hominum, etc. Hanc paginam nostræ confirmationis, etc.

Datum Laterani, vii Kal. Decembris.

CXII (433).

... GNEZNSI ARCHIEPISCOPO; ET... CRACOVIANI ET WRATIZLAVIENSI EPISCOPIS.

De eodem argumento.

(Later., vii Kal. Dec.)

Quæ ad pacem principum et quietem sub eis degentium populorum provide statuuntur, tanto debemus libentius approbare, quanto amplius ex officii nostri debito cognoscimus nos teneri, ut evangelizemus Christi fidelibus verbum pacis. Hoc igitur diligentius attendentes, compositionem, quæ inter nobilem virum Henricum Zlesia et Mesconem, patrum ejus, duces, vobis mediantibus intervenit, sub sigillis vestris et ducum ipsorum sedi apostolicæ præsentatam, libenter inspeximus, et auctoritate curavimus apostolica confirmare. Volentes igitur quieti ducum ipsorum plenius providere, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, et districte præcipimus, quatenus si qua partium contra compositionem eandem, ullo unquam tempore, venire præsumperit, nisi ad commotionem vestram a sua duxerit præsumptione cessandum, excommunicationis eam vinculo, sublato appellationis obstaculo, innodetis, et singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatam publice nuntiantes, mandetis ab omnibus arctius evitari, et sententiam ipsam sub solemnitate prædicta publicari per totam

(432) Vid. lib. v, epist. 16.

(433) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 19.

provinciam faciatis. Ne autem hujus compositionis A observantia vobis morientibus moriatur, cum aliquis vestrum, vocante Domino, viam fuerit universæ carnis ingressus, in hujus exsecutione mandati, mandamus et volumus ejus succedere successorem.

Datum Laterani, vii Kal. Decembris.

CXIII.

WRATISLAVIENSI EPISCOPO.

De eo qui in diaconum et mox in presbyterum est promotus.

(Laterani, x Kal. Decembris.)

Per tuas nobis literas intimasti, quod venerabilis vir.... canonicus regularis, canonici juris ignarus, in anniversario dedicationis cujusdam ecclesiæ in diaconum et postea, paschali sabbato, in presbyterum est promotus. Ideoque fraternitati tuæ B significatione præsentium intimamus, quatenus super hoc ei penitentiam competentem injungas, et si vir religiosus existit, et necessarius Ecclesiæ in qua manet, cum sit canonicus regularis, cum ipso poteris in exsecutione supradictorum ordinum dispensare.

Datum Laterani, x Kal. Decembris.

CXIV (434).

EPISCOPO PARIENSI (434*).

Ut sententiam ab archiepiscopo Senonensi, propter denegata: sibi ab abbate Sancti Maglorii et priore de Chastres procuraciones ratione visitationis debitas, latam, in sua diocesi faciat observari.

(Laterani, iv Kal. Decembris.)

[Cum ex officii nostri (435) debito Senonensem provinciam visitaret *venerabilis frater noster...* (436) archiepiscopus Senonensis, per Parisiensem diocesim transitum faciens, ad..... (437) abbatis Sancti Maglorii...., prioris de Chastres, et quorundam aliorum ecclesias (438) necesse habuit declinare; a quibus cum procuracionem sibi debitam postularet, ipsi eam exactam inhumaniter negaverunt, *illam solvere penitus contemnentes*, ad suæ negationis defensionem hoc solummodo allegantes quod non meminissent se procuracionem hujusmodi prædecessoribus ejusdem archiepiscopi exsolvisse, sed nec ab eis aliquando fuisse petitam.] Idem vero archiepiscopus, propter procuracionem sibi minus rationaliter denegatam, illos auctoritate rescripti quod C super hoc a sede apostolica impetrarat, ab officiorum exsecutione suspendit, eosdem postmodum, quoniam suspensionis sententiam non servabant, vinculo excommunicationis astringens, quod totum

(434) Reperitur inter Decretales, lib. II, tit. 26. *De præscriptionibus*, cap. 16. Quæ illic leguntur, hic unciis inclusa sunt; variæ lectiones dantur.

(434*) De eo jam dictum supra.

(435) Decretal. *aut*, et omittunt *ven. fr. n.*

(436) De eo, etiam, jam dictum supra.

(437) Gerbertus, seu Gobertus, vel etiam Joberthus, abbas S. Maglorii reperitur in instrumentis, ab anno 1196, usque ad annum 1203, et ultra.

(438) Decretal. *add. ejusdem diæcesos* et om.

in ipsius archiepiscopi litteris perspeximus contineri, qui eandem sententiam petebat auctoritate apostolica confirmari. [Nos igitur, præmissam allegationem eorum nullam penitus reputantes, cum contra procuracionem quæ ratione visitationis debetur præscribi nequiverit, quemadmodum nec contra visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi, etsi alius contra eum præscribere posset utramque, *fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo* (439) mandamus, quatenus sententiam, quam in contemptores *predictos, tam nostri auctoritate rescripti quam* (440) antiqua metropolitica consuetudine, tulit archiepiscopus memoratus, usque ad satisfactionem condignam *per tuam diocesim* (441) facias inviolabiliter observari; quia, secundum *legem divinam, non est os bori trituranti claudendum, et secundum* (442) Apostolum, qui spiritualiter seminat, non est magnum si metat carnalia, cum nemo cogatur suis stipendiis militare. Si quid enim aliud quam superius fuerit allegatum, contra intentionem archiepiscopi *scæpatis* (443) objicere voluerint et probare, nos eis faciemus *justitiæ plenitudinem* exhiberi.] Tu quoque obedientiam et reverentiam sibi debitam impendere non detractes, quia qui se scit aliquibus esse præpositum, moleste ferre non debet alium sibi esse prælatum. Unde mirari cogimur et moveri, quod, cum idem archiepiscopus tibi mandasset ut præfatam sententiam per diocesim tuam faceres observari, diceris respondisse, te non teneri ad exsecutionem sententiæ, de qua dubitares an fuerit juste prolata; quod quam sit frivolum et absurdum, nemo juris peritus ignorat.

Datum Laterani, iv Kal. Decembris, pontificatus nostri anno v.

CXV (444).

EPISTOLA CALOJOANNIS IMPERATORIS BULGARORUM AD PAPAM.

Litteræ Calojoannis, domini Bulgarorum et Blacorum, missæ domo Innocentio papæ III, translata de Bulgarico in Græcum, et de Græco postea in Latinum. Respondet epistolæ 266, lib. II.

Venerabili et sanctissimo patri summo pontifici, ego Calojoannes, imperator Bulgarorum et Blacorum, gaudium et salutem mando tibi. Notum facimus sanctitati vestræ quod nos recepimus vestras sacrosanctas litteras, quas nobis portavit religiosus archipresbyter Brundusinus, et nos reputavimus eas charas super omne aurum et quemlibet lapidem

infra verba *il. sol. p. c.*

(439) Decretal. *ideo, loco fr. t. p. a s. p.*

(440) Decretal. legunt *hujusmodi, de, loco p. t. n. a r. q.*

(441) Decretal. *om.*

(442) Decretal. *om.*

(443) Decretal. *om. et infra legunt justitiæ, loco just. plen.*

(444) Vide Gesta Innocentii, cap. 66. Hanc epistolam typis manda Ravualdus, an. o 1202, § 33.

pretiosum. Unde multas egimus gratias omnipotenti Deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suam ineffabilem bonitatem et respexit humilitatem nostram et reduxit nos ad memoriam sanguinis et patriæ nostræ, a qua descendimus. Et nunc, sancte Pater, tanquam bonus pastor et caput omnium fidelium Christianorum, filios sanctæ catholicæ et apostolicæ sedis congregare volens in unum, requisisti nos remotos secundum corpus. Et quamvis fratres mei bonæ memoriæ jamdudum voluerint mittere sanctitati vestræ, non tamen ad vos pervenire propter multos nostros contrarios potuerunt; et nos similiter probantes semel, secundo et tertio ad vos dirigere, deducere non potuimus quod optabamus in fructum. Et nunc videntes quod sanctitas vestra dignata est mittere imperio nostro, tanquam proprii et dilectissimi filii, sicut amantissimo et desiderantissimo patri mittimus misericordiæ vestræ religiosum electum Brandizuberensem, fidelem presbyterum Blasium, una cum fideli nuntio vestro, archipresbytero Brundusino, referentes vobis ex parte nostra gratiarum actiones et amicitiam et servitium sicut patri spirituali et summo pontifici. Sanctissime Pater, significastis nobis per sacras litteras vestras quod nos significarem vobis quid ab Ecclesia Romana petamus. Hoc autem petit imperium nostrum ab apostolica sede, ut nos simus in Ecclesia Romana sicut matris filialitate firmati. In primis petimus ab Ecclesia Romana matre nostra coronam et honorem, tanquam dilectus filius, secundum quod imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel et alii qui eos in imperio præcesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est sanctitati vestræ nobis istud implere, quidquid imperio nostro duxeris injungendum, illud ad honorem Dei et Ecclesiæ Romanæ complebitur. Nec miremini quod nuntius vester cito non rediit, quia nos suspicati fuimus aliquid contra eum, quia multi venerunt in imperium nostrum nos decipere cogitantes; sed nos ab omnibus bene novimus præcavere. Sed nos pro eo testimonium recepimus Prætaxati et ei acquievimus. Verum si placet vobis, sanctissime Pater, mittite nobis magnos nuntios de quibus nobis per vestras litteras intimastis, et istum destinate cum eis, et tunc certificabimus de prima missione pariter et secunda. Det vobis Dominus multos annos.

CXVI (445).

CALOJOANNI, DOMINO BLACORUM ET BULGARORUM.

Respondet epistolæ superiori.

(v Kal. Decemb.)

Apostolica sedes, cui, licet immeriti, præsidemus, evangelici verbi memor, quo beato Petro Apostolorum principi et cuilibet successoribus ejus intelli-

git esse dictum, si diligis me, pasce oves meas, ut puræ dilectionis affectum habere circa Dominum se ostendat, oves ejus pascere satagat, et in unius Ecclesiæ gremio remotas etiam congregare, ut sit unum ovile et unus pastor. Cum enim mater sit omnium generalis, ut circa filios matris exhibeat lenitatem, convocare ipsos et congregare conatur in unum, sicut gallina congregat pullos suos, et eos tum per legatos tum per litteras suas visitat ut et pastor suas oves agnoscat et cognoscat oves ovile pariter et pastorem. Hoc igitur attendentes, jampridem nobilitatem tuam per nuntium et litteras nostras duximus visitandam, ut intellecto devotionis affectu quem habes ad Romanam Ecclesiam matrem tuam, majores ad te nuntios postmodum mitteremus, qui tam te, qui ex nobili Romanorum prosapia diceris descendisse, quam degentem sub te populum verbo pascere et exemplo et de benevolentia et gratia sedis apostolicæ redderent certiore. Et licet de nuntio nostro primum tua nobilitas dubitaverit, sciens quod angelus Satanæ interdum in lucis angelum se transfiguratur, intellecta tamen postmodum per nobilis viri Prætaxati testimonium veritate, benigne ac honorifice ipsum recipere procurasti, sicut transmissæ ad nos tuæ litteræ continebant. Rescripsisti autem nobis per eum et humiliter intimasti, quod litteras nostras reputaveras pretiosas super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum, et Deo gratiarum exsolveras actiones quod te dignatus fuerat visitare. Addidisti etiam quod, licet inclytæ recordationis fratrum tuorum secutus exemplum, semel et secundo et tertio ad nos nuntios dirigere tentavisses, non potueras tamen quod desideraveras adimplere, sed nunc per nostras litteras confortatus, B. presbyterum, Brandizuberensem electum, cum nostro nuntio destinabas, quamvis idem electus ad nos propter viarum discrimina non potuerit pervenire. [Petisti vero humiliter ut coronam tibi Ecclesia Romana concederet, sicut illustris memoriæ Petro, Samueli et aliis progenitoribus tuis in libris tuis legitur concessisse. Nos igitur ut super hoc majorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter; ex quibus evidentem comperimus quod in terra tibi subjecta multi reges fuerint coronati. Præterea continebatur in eis quod tempore bonæ memoriæ Nicolai papæ, prædecessoris nostri, rex Bulgarorum, ad cujus consulta sæpissime respondebat, cum toto regno sibi commisso ad prædicationem ejus fuerat baptizatus et rex ipse ab eo archiepiscopum postularat. Legatus quoque Michaelis, regis Bulgarici, cum donis regalibus Adriano papæ, prædecessori nostro, regias litteras presentarat et postularat ab eo ut aliquem ex cardinalibus in archiepiscopum eligendum dirigeret, quem post approbationem eorum ad sedem apostolicam

(445) Vide Gesta Innocentii, cap. 8. Partem Epistolæ hujus vulgavit Raynaldus, anno 1202, § 34. Quæ apud ipsum leguntur, hic unciis inclusa sunt.

remeantem ipse postmodum consecraret. Cumque A
idem Adrianus illuc cum duobus episcopis quem-
dam subdiaconum direxisset, Bulgari corrupti do-
nis Græcorum et promissionibus circumventi, Ro-
manis ejectis, Græcos presbyteros receperunt. Li-
cet igitur tantæ memoria levitatis nos usque adeo
induxerit ad cautelam, ut nullum ex fratribus no-
stris, cardinalibus scilicet, ad tuam præsentiam
mitteremus, nihilominus tamen dilectum filium,
Joannem, capellanum et familiarem nostrum, apo-
stolicæ sedis legatum, virum providum et discre-
tum, quem nos et fratres nostri suæ religionis et
probitatis obtentu inter cæteros capellanos nostros
specialis in Domino dilectionis brachiis amplexa-
mur, ad te duximus destinandum, cui etiam com-
misimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad
spiritualia corrigat quæ corrigenda cognoverit et
statuat quæ secundum Deum fuerint statuenda].
Per ipsum quoque, archiepiscopo terræ tuæ pallium
insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii, de-
stinamus, ei juxta formam quam sub bulla nostra
dirigimus conferendum. Eidem quoque legato nostro
dedimus in mandatis, ut, si qui forsan in terra tua
promovendi ad ordines fuerint vel in episcopos
consecrandi, per vicinos catholicos duntaxat epi-
scopos et ordinandos ordinet et consecret conse-
crandos. Mandamus quoque ipsi, ut de corona pro-
genitoribus tuis ab Ecclesia Romana collata, tam
per libros veteres quam alia documenta, inquiret
diligentius veritatem et de omnibus tecum tractet
quæ fuerint pertractanda, ut, cum per ipsum et
nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores,
consultius et maturius prout procedendum fuerit
procedamus. Monemus igitur nobilitatem tuam et
hortamur in Domino quatenus legatum ipsum sicut
personam nostram benigne suscipias et honorifice
studeas pertractare, salubria monita et statuta
ipsius et tu ipse recipiens et ab universa Bulgaro-
rum et Blacorum multitudine recipi faciens et ser-
vari. Expedit enim tibi, tam ad temporalem glo-
riam quam salutem æternam, ut, sicut genere, sic
etiam imitatione Romanus, et populus terræ
tuæ, qui de sanguine Romanorum se asserit descen-
disse, Ecclesiæ Romanæ instituta sequatur, ut etiam
in cultu divino mores videantur patrios redolere. D

Data v Kal. Decembris.

CXVII (446).

EPISTOLA BASILII, ARCHIEPISCOPI ZAGORENSIS, AD PAPAM.

Gratias agit papæ.

Honorantissimo et sanctissimo summo pontifici
papæ, ego BASILIUS, indignus archiepiscopus san-
civitatis vestræ et pastor de Zagora, salutem, gau-
dium, et adorationem mitto vobis, tanquam patri
nostro spirituali.

Quamvis non possimus vos corporaliter adorare,
vos tamen spiritualiter adoramus, notificantes san-

(446) Vide Gesta Innocentii, cap. LXVII. Episto-
lam hanc laudavit Raynaldus, an. 1202, § 33.

(447) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 34,

ccitati vestræ quod, cum nos vidimus missum a vo-
bis Dominicum, archipresbyterum Brundusinum,
Deo gratias egimus, qui non desepxit nos humiles
et indignos servos suos, esurientes et sitientes gra-
tiam et benedictionem sanctæ catholicæ et aposto-
licæ sedis; quia domini nostri imperatores et nos
voluimus a multis annis mittere ad vos, sed non
potuimus et nunc per voluntatem omnipotentis Dei
et vestræ sanctitatis, quia misisti domino nostro
imperatori orationem et benedictionem, valde bene
fecistis. Nos autem hæc ab imperatore discentes,
qui fecit nos vocari, levavimus manus ad cælum
cum universo populo sic dicentes: Memor fuit no-
stri Dominus, quod nos non cogitavimus. Unde nos
omnes, parvi et magni, sicut toni filii, rogamus
vos sicut bonum patrem, ut dominus noster impe-
rator quod petit a vobis obtineat, quia dignus est
hoc obtinere; quia ipse ac totum imperium ejus
bonam devotionem ad Ecclesiam Romanam habent,
tanquam hæredes descendentes a sanguine Roma-
norum. Item rogamus sanctitatem vestram quod
sint vobis recommendati filius et socius noster,
Blasius presbyter, Brandizuberensis electus, una
cum fidelissimo nuntio vestro, Dominico, archipre-
sbytero Brundusino, quia eis commisit dominus
noster, Calojoannes imperator, sua secreta, et quod
isti dixerint vobis et nostræ litteræ, firmum habeatis;
et precamur sanctitatem vestram quod festi-
netis vestros nuntios destinare.

CXVIII (447).

EPISTOLA BELLOTÆ PRINCIPIS AD PONTIFICEM.

Communione cum Ecclesia Romana explet.

Ego, BELLOTA princeps, nimis peccator, adoro
majorem sanctitatem vestram superexaltatam uni-
verso mundo.

Facimus tibi notum, quod, veniente ad nos nun-
tio vestro, archipresbytero Dominico, et referente
ad nos de sanctitate et oratione vestra, valde gra-
tum habuimus et ego saluto ex parte Dei majorem
sanctitatem vestram, et peto orationem vestram et
benedictionem sanctitatis tuæ, ut ego debeam esse
particeps et uxor, filii mei et tota domus mea, gra-
tiæ Ecclesiæ Romanæ, et quicumque primum per
nos transierit, nobis deferat scripta vestra et ve-
stram benedictionem, ut in vestris orationibus con-
firmemur.

CXIX (448).

BASILIO ARCHIEPISCOPO DE ZAGORA.

Respondet epistolæ 117.

Quia nobis in beato Petro apostolorum principe
intelligimus esse dictum: Et tu aliquando conver-
sus, confirma fratres tuos; cum ab innumeris solli-
citudinibus quæ nobis incumbunt ad tranquillita-
tem convertimur nostræ mentis, remotos etiam fra-
tres et coepiscopos nostros, quos etsi habeamus
absentes corpore, præsentem tamen spiritu reputa-

(448) Vide Gesta Innocentii, cap. 69. Epistolam
hanc indicavit Raynaldus, anno 1202, § 34.

mus, confirmamus in his quæ ad salutem eorum et Ecclesiæ pertinent unitatem, ut sicut sunt in partem sollicitudinis evocati, sic etiam nostris monitis roborentur. Sane cum unum sit Ecclesiæ sanctæ corpus, juxta illud Apostoli: *Omnes unum corpus sumus in Christo* (Rom. xii, 5), æstimari non debet in uno corpore capita esse plura, sed is duntaxat post Dominum intelligendus est Ecclesiæ Dei caput, quem Jesus Christus, Dominus noster, vicarium sibi substituit et caput etiam nominavit, dicens ad Petrum: *Tu vocaberis Cephas* (Joan. i, 42); quod et Petrus interpretatur et caput. Sane, cum ei Dominus pascendas commiserit oves suas, *pasce*, inquit, *oves meas* (Joan. xxi, 17), ab ovili Christo, quod est Ecclesia, extraneum se demonstrat, qui caput eum habere noluerit et pastorem. Nos ergo quos Dominus, licet immeritos, vicarios suos esse voluit, et apostolorum principis successores, ut paternæ dilectionis affectum circa Bulgarorum et Blacorum Ecclesiam, quæ ex Romanis secundum carnem et sanguinem descendisse dicitur, per effectum etiam operis monstrarem, jam pridem dilectum filium, archipresbyterum Brundusinum, ad dilecti filii, nobilis viri, Calojoannis, domini Bulgarorum et Blacorum, præsentiam duximus destinandum, qui tam ipsum quam degentem sub eo populum Christianum in devotione sedis apostolicæ roboraret et nos de puritate fidei et sinceritate devotionis ipsius rediens redderet certiores. Gaudemus autem et tuam prudentiam in Domino commendamus, quod apostolicæ sedis magisterium recognoscens, scripsisti gratiam et benedictionem sanctæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ te sitire ac Deo gratiarum actiones egisse, quod prædictus nobilis nostris meruerat literis visitari. Volentes igitur adhuc plenus te ac Ecclesiam tibi commissam in ecclesiastica unitate ac devotione sedis apostolicæ roborare, dilectum filium, Joannem, capellanum et familiarem nostrum, apostolicæ sedis legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri suæ religionis et probitatis obtentu inter cæteros capellanos nostros specialis in Domino dilectionis brachiis amplexamur, ad te ac nobilem memoratum duximus destinandum; cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra ejusdem nobilis corrigat quæ corrigenda cognoverit et statuatur quæ secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque fraternitati tuæ pallium, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officii destinamus, tibi juxta formam quam sub bulla nostra dirigimus conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus, magisterium et primatum sedis apostolicæ recognoscens et in nostra et Ecclesiæ Romanæ devotione persistas, et legatum ipsum sicut personam nostram

benigne recipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et ipse recipiens et ab universa Bulgarorum et Blacorum multitudine recipi faciens et servari; ut qui a Romanis traxerunt originem, Ecclesiæ Romanæ instituta sequantur. Noveris autem, quod eidem legato nostro dedimus in mandatis, ut si qui forsitan in provincia tua promovendi ad ordines fuerint vel in episcopos consecrandi, per vicinos catholicos duntaxat episcopos et ordinandos ordinet et consecrandos consecret. Mandavimus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus ejusdem nobilis ab Ecclesia Romana collata, tam per libros veteres quam alia documenta inquirat diligentius veritatem et de omnibus tecum tractet quæ fuerint pertractanda, ut cum per ipsum nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores, consultius et maturius prout procedendum fuerit procedamus.

CXX (449).

NOBILI VIRO BELLOTÆ PRINCIPI..... UXORI, AC FILIIS
' EJUS.

Respondet epistolæ 118.

(Laterani, v Kal. Decembris.)

Recepimus litteras, quas per dilectum filium..... archipresbyterum Brundusinum vestra nobilitas destinavit, benignitate quam decuit et quæ significastis per eas intelleximus diligenter. Gaudemus autem in Domino et vestræ nobilitatis prudentiam commendamus, quod circa nos et Romanam Ecclesiam puræ geritis devotionis affectum et benedictione nostra muniri petitis et orationibus adjuvari. Monemus igitur nobilitatem vestram et exhortamur attentius et per apostolica scripta mandamus quatenus, in nostra et apostolicæ sedis devotione humiliter persistentes; dilectum filium J..... capellanum et familiarem nostrum, apostolicæ sedis legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri, suæ religionis et probitatis obtentu, inter cæteros capellanos nostros specialis dilectionis in Domino brachiis amplexamur, benignè recipere ac pertractare honorifice procuretis. Nos enim habentes vos in visceribus charitatis, oramus ad Dominum, ut sic per bona temporalia tribuat vos transire, quod tandem obtineatis æterna.

Datum Laterani, v Kal. Decembris.

CXXI (450).

JOANNI, QUONDAM ARCHIEPISCOPO LUGDUNENSI (451).
Declarat omnia quæ dicuntur in missa circa consecrationem et alia.

(Laterani, iii Kal. Decembris.)

Cum Marthæ circa plurima satagentis officio, in cura regiminis pastoralis, pro majori parte renuntians, in domo Domini quasi abjectus elegeris habitare cum illis, qui partem optimam elegerunt, sedentes ad pedes Domini cum Maria, ut in ejus lectiones.

Relata etiam, et integra, apud Raynaldum, anno 1202. § 14.

(451) De eo jam dictum supra, lib. v, epist. 62, not.

(449) Indicata apud Raynaldum, anno 1202. § 34.

(450) Relata, sed mutila, inter Decretales. lib. iii, tit. 44, *De celebratione missarum, et sacramento Eucharistiæ, et divinis officiis*, cap. 7. Quæ illic leguntur, hic unciis inclusa sunt; dantur variæ

lege jugiter meditentur, lippitudini Liæ Rachelis pulchritudinem præferentes, eam in te vigere credimus intelligentiam Scripturarum, ut non solum parvulis frangere possis panem, sed proVectis etiam cibum solidum ministrare ac nodos solvere difficultium quæstionum. Verum, quoniam in primatu apostolorum principis apostolicæ sedis magisterium recognoscens, ad eam credis majores causas Ecclesiæ referendas, consultationibus tuis, quas non ob commodum utilitatis terrenæ, cum non civilem contineant quæstionem, sed animarum profectum, ut videlicet in lucem prodeant obscura Scripturæ, novimus te movisse, libenter quod nobis inspirat Dominus respondemus. [Quæsisti siquidem, quæ sit forma verborum quam ipse Christus expressit, cum in corpus et sanguinem suum panem transsubstantiavit et vinum, cum illud in canone missæ quo utitur Ecclesia generalis adjecerit quod nullus evangelistarum legitur expressisse. Cum enim in Evangelio sic legatur: *Accipiens calicem gratias egit, benedixit et dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes; hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum* (Matth. xxvi, 27, 28); in canone missæ sermo iste, videlicet *mysterium fidei*, verbis ipsis interpositus invenitur. Unde, cum (452) evangelista Christum hoc dixissetur, moveris non modicum et miraris quod aliquis asseverare tentaverit eum aliquid plus dixisse quam evangelistarum aliquis asseveret. Verum, si formam ipsius canonis inspicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requisivit, alia duo, videlicet, *elevatis oculis in cælum et æterni testamenti*, poteris in ipso canone reperire, quæ in textu evangelico non leguntur. Sane multa tam de verbis quam de factis Dominicis, invenimus ab evangelistis omissa, quæ apostoli vel supplevisse verbo vel facto expressisse leguntur. Paulus enim, in Actibus apostolorum, sic ait: *Memnisse vos oportet verbi Domini Jesu, quoniam* (453) *ipse dixit: Beatius est magis dare, quam accipere* (Act. xx, 35); hoc nullus quatuor Evangelistarum descripsit. Nullus etiam eorumdem expressit quod Paulus de Christo, ad Corinthios scribens, ait: *Visus est plus quam quingentis fratribus simul, deinde visus est et Jacobo; novissime autem, tanquam abortivo, visus est et mihi* (1 Cor. xv, 6). Ipsi etiam evangelistæ inter se mutuo supplevisse leguntur, quæ ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa. Unde, cum tres evangelistæ posuerint: *Hoc est corpus meum* (Matth. xxvi, 27; Marc. xiv, 22; Luc. xxii, 19); solus Lucas adjecit, *quod pro vobis tradetur* (Luc. 22, 19). Et cum Matthæus et Marcus dicant: *pro multis* (Matth. xxvi, 28; Marc. xiv, 24), Lucas dicit: *pro vobis* (Luc. xix); Matthæus autem, in *remissionem peccatorum*, adjungit. Cæterum ea quæ adduntur in canone missæ possunt ex aliis locis

(452) Decret. addit. non.
 (453) Decretal., qui.

A Evangelii comprobari. Joannes enim, suscitationem Lazari descripturus, Jesum sursum oculos elevasse asserit et dixisse: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me* (454) (Joan. xi, 41); alibi etiam idem dicit: *Hæc locutus est Jesus et sublevatis oculis ad cælum, dixit: Pater, clarifica Filium tuum* (Joan. xvii, 1). Si tunc igitur oculos in cælum levavit ad Patrem, cum ad corpus exanime animam Lazari revocabat, probabilius esse videtur, quod tunc oculos levaverit ad Patrem in cælum, cum panem et vinum in corpus et sanguinem proprium commutavit. Cæterum, sicut superius est expressum, cum in textu evangelico. *Novi Testamenti* ponatur, hic interponitur: *et æterni*. Nam Vetus Testamentum, quod hircorum et vitulorum fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat. Novum autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna. Et ideo, testamentum illud fuit vetus et transitorium, hoc autem novum est et æternum; vel, ut utamur alia ratione, unde novum, id est ultimum, esse describitur, æternum inde, id est perpetuum, comprobatur. Novissimum etenim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur, juxta quod Apostolus testamentum in mortuis asserit confirmatum, alioquin non valere, dum vixerit qui testatur. Præterea non solum scriptura, sed et promissio dicitur testamentum, juxta quod Apostolus ipse scribit: *Ideo novi testamenti mediator est, ut repromissionem accipiant, qui vocati sunt hereditatis æternæ* (Hebr. ix, 15). Sic ergo intelligi debet quod in ipso canone reperitur: *Hic est sanguis meus, novi et æterni testamenti, novæ æternæ promissionis scilicet confirmator, sicut Dominus repromittit, Qui manducat, inquit, carnem meam, et sanguinem meum bibit, habet vitam æternam* (Joan. lv, 57). Ex eo autem verbo, de quo movit tua fraternitas quæstionem, videlicet, *mysterium fidei*, munimentum erroris quidam trahere putaverunt, dicentes in sacramento altaris non esse corporis Christi et sanguinis veritatem, sed imaginem tantum et speciem et figuram, pro eo quod interdum Scriptura commemoret, id quod in altari suscipitur esse sacramentum et mysterium et exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec auctoritates Scripturæ convenienter intelligunt nec sacramenta Dei suscipiunt reverenter, Scripturas et virtutem Dei pariter nescientes. Si enim ideo, quia figura est, sacramentum altaris veritas esse negatur, ergo nec mors nec resurrectio Christi, cum figura sit, veritas est credenda. Siquidem mortem et resurrectionem Christi similitudinem et imaginem esse Apostolus manifestat: *Christus, inquit, mortuus est pro delictis nostris, et resurrexit propter justificationem nostram* (Rom. iv, 25). Apostolorum etiam Princeps Petrus sic in epistola sua scribit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vesti-*

(454) Desunt hæc in Decretal.

gia ejus (1 Petr. 11, 21). Sic ergo tam mors Christi A quam ejus resurrectio est exemplum ut et nos peccato mortui justitiæ jam vivamus. Quare, si non fuit veritas quia fuit exemplum, ergo nec vere mortuus fuit Christus nec vere a mortuis resurrexit; sed abeit a fidelium cordibus error iste, cum ipse propheta de Christo testetur quod vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isa. LIII, 4). Dicitur tamen *mysterium fidei*, quoniam et aliud ibi creditur quam cernatur, et aliud cernitur quam credatur. Cernitur enim species panis et vini, et creditur veritas carnis et sanguinis, ac virtus unitatis et charitatis.] Quod autem *mysterium fidei* dicitur in hoc loco, alibi, secundum Joannem, spiritus et vita narratur. Nam spiritus est *mysterium*, juxta illud: *Littera occidit, spiritus autem vivificat* (II Cor. III, 6); fides autem est vita, secundum quod legitur: *Justus meus ex fide vivit* (Hebr. x, 38); propter quod ipse Dominus dicit: *Verba quæ locutus sum vobis spiritus et vita sunt* (Joan. vi, 64). [Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet, forma visibilis, veritas corporis et virtus spiritalis; forma panis et vini, veritas carnis et sanguinis, virtus unitatis et charitatis. Primum est sacramentum et non res. Secundum est sacramentum et res. Tertium, res et non sacramentum. Sed primum est sacramentum geminæ rei. Tertium vero, res gemini sacramenti. Secundum autem, sacramentum unius et alterius res existit. Credimus igitur quod formam verborum, sicut in canone reperitur, et a Christo apostoli et ab ipsis eorum acceperint successores.] Nam, sicut superius est expressum, multa de verbis et factis Dominicis ab evangelistis omissa et sermonibus suppleverunt apostoli et operibus expresserunt. [Quæsisisti etiam utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur. Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur quod, cum de latere Christi duo præcipua fluxerunt sacramenta, redemptionis in sanguine ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum et aqua, quæ commiscerentur in calice divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plenæ sint veritas et figura. Alii vero tenent, quod aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino, licet physici contrarium asseverent, qui aquam a vino per artificium posse asserunt separari. Præterea, potest dici quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita, quod vini saporem assumit; quod inde conjicitur (convincitur), quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem nec transit in sanguinem nec sanguini commiscetur, sed, accidentibus prioris vini commistum, corpori quod sub eis latet undique circumfunditur, non madidans circumfusum. Ipsa tamen accidentia vinum

appositum videntur afficere, quia, si aqua pura fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia permutare subjectum, sicut et subjectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo et virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconveniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur de ipsius latere processisse.] Illud autem est nefarium opinari, quod quidam dicere præsumperunt, aquam videlicet in flegma converti. Nam et de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum mentiuntur exisse, non attendentes quod de latere Christi duo fluxerunt sacramenta et quod non baptizamus in flegmate, sed in aqua, juxta quod Dominus protestatur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei* (Joan. III, 5). [Verum inter opiniones prædictas, illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ut expressius eluceat proprietates sacramenti. Nam, cum aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur: *Beati qui seminatis super aquas* (Isa. XXXII, 20), ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur. Per hoc enim quod et suscepit ipse de nostro, et accipimus ipsi de suo, tam insolubili nexu conjungimur, ut, qui est unum cum Patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, et per hoc, ipso communitate mediante, cum Patre unum efficimur. *Pater*, inquit, *sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut et nos* (Joan. XVII, 11).— *Non pro eis autem rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut et ipsi in nobis unum sint, et mundus credat quia tu me misisti* (ibid., 20, 21). Tertio vero loco, tua fraternitas requisivit quæ mutaverit, vel quando fuerit mutatum, aut quare, quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores codices continetur; sic videlicet: *Anue nobis, Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio*, cum in modernioribus sacramentariis habeatur: *Anue nobis, Domine, quæsumus, ut intercessione beati Leonis hæc nobis prosit oblatio*. Super quo tibi taliter respondemus, quod (455) quis illud mutaverit, aut quando mutatum fuerit, ignoramus: scimus tamen qua fuerit occasione mutatum; quia (456), cum D sacræ Scripturæ dicat auctoritas quod injuriam facit martyri qui orat pro martyre, idem est ratione consimili de sanctis aliis sentiendum, qui orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfecte beati, omnia eis ad vota succedunt, sed nos potius eorum orationibus indigemus, quos, cum miseris simus, undique mala multa perturbant. Unde quod in plerisque orationibus continetur, *prosit videlicet vel proficiat huic sancto vel illi talis oblatio ad gloriam vel honorem*, ita sane debet intelligi, ut ad hoc prosit, quod magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris aut etiam honoretur, licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam usque

(455) Decretal. om. quod.

(456) Vide supra.

ad iudicium augmentari, et ideo Ecclesiam interim sane posse augmentum glorificationis eorum optare. Utrum tamen in hoc articulo locum habeat illa distinctio qua docetur quod defunctorum alii sunt valde boni, alii valde mali, alii mediocriter boni et alii mediocriter mali, unde suffragia quæ sunt a fidelibus in Ecclesia pro valde bonis actiones sunt gratiarum, pro valde malis consolationes vivorum, expiationes vero pro mediocriter bonis et propitiationes pro mediocriter malis, tua discretio investiget.] De cætero tuis orationibus adjuvari petimus apud Deum.

Datum Laterani, III Kal. Decembris anno quinto.

CXXII (456*).

ILLUSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI.

De causa imperii.

(Laterani, XVI Kal. Decembris.)

Litteras et nuntios imperatoris dignitatis ea qua decuit benignitate recepimus; et tam ea quæ iidem nuntii proponere voluerunt quam quæ in litteris continebantur eisdem, intelleximus diligenter. Proposuerunt siquidem nobis dicti nuntii tui, et id etiam tuæ litteræ continebant, quod, cum Christianorum exercitus qui venturus est in subsidium terræ sanctæ præposuerit tuæ magnitudinis terram invadere et contra Christianos arma movere, nostro conveniebat officio ut eos a tali deberemus proposito revocare, ne forte manus suas de Christianorum nec sedantes et Dei exinde offensam incurrerent ac inimicos Christi, debilitati non modicum, non possent aliquatenus impugnare. Ex parte insuper tuæ celsitudinis adjecerunt quod Alexio, filio Isachii Angeli quondam imperatoris, qui ad Philippum ducem Sueviæ accessit, ut imperium contra te ipsius possit auxilio obtinere, favorem nullatenus præstaremus; quia imperium non debet ad eum aliqua ratione devolvi, cum illud non per successionem, sed per electionem nobilium conferatur, nisi forte genitus esset post adeptum fastigium imperatoris dignitatis. Quod utique idem Alexius non poterat allegare, cum priusquam pater ejus esset in imperatorem promotus natus fuerit; et quia pater ejus tunc privata erat persona, in imperio non poterat sibi jus aliquod vindicare. Id etiam ex parte tuæ celsitudinis fuit propositum coram nobis, quod, cum Fridericus imperator multum offenderit Romanam Ecclesiam, et eam odio iniquo fuerit persecutus, et filii sui patris vestigiis inhærentes eam non modicum aggravarint, prædicto duci Sueviæ, ut regnum posset modo quolibet obtinere, non præstaremus subsidium vel favorem. Ad quod efficiendum de facili debebamus induci, cum idem Philippus clericali fuerit characterem insignitus et personæ hujusmodi nec contrahere possint nec militari cingulo decorari vel

A dignitatem aliquam in populo obtinere, cum sint excommunicationis vinculo innodati. Nos autem imperiali prudentiæ taliter duximus respondendum, quod prædictus Alexius olim ad præsentiam nostram accedens, gravem in nostra et fratrum nostrorum præsentia, multis nobilium Romanorum astantibus, proposuit quæstionem, asserens quod patrem ejus injuste ceperis, et feceris etiam nequiter excæcari, eos diu detinens carcerali custodiæ mancipatos, et quia ad superiorem nobis non poterat habere recursum, et nos, juxta Apostolum, eramus tam sapientibus quam insipientibus debitores, ei justitiam facere tenebamur. Cumque nos eidem dedissemus responsum juxta quod vidimus expedire, recessit a nobis, et ad prædictum Philippum, sororium suum, cœcitus properavit; cum quo deliberato consilio sic effecit, quod idem Philippus nuntios suos ad principes exercitus Christiani sine qualibet dilatione transmisit, rogans eos et petens ut, quia pater suus et ipse fuerant jure suo et imperio nequiter spoliati, cum eo Constantinopolitanum deberent regnum intrare, ac ad illud recuperandum eidem præstare consilium et favorem, promittens eisdem quod, tam in subsidium terræ sanctæ quam in expensis et donativis, eis magnifice responderet, paratus etiam in omnibus et per omnia nostris stare mandatis et quod sacrosanctam Romanam Ecclesiam vellet juxta posse suum modis omnibus honorare ac ea efficere quæ nostræ forent placita voluntati. Cæterum, dicti principes deliberato consilio responderunt, quod, cum in tam arduo negotio sine mandato et auctoritate nostra non possent procedere nec deberent, nos volebant consulere super his ac exinde præstolari nostræ beneplacitum voluntatis, inducentes dilectum filium nostrum, Petrum, tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem, qui cum eis transfretare debebat, ut ad præsentiam nostram rediret et super prædictis omnibus nostram inquireret voluntatem. Verum idem cardinalis ad præsentiam nostram accedens, omnia nobis curavit proponere diligenter; et cum nuntii tui ad nostram accesserint præsentiam, super his cum fratribus nostris habebimus tractatum et illud statuimus quod tibi poterit merito complacere; quantum plures assererent quod hujusmodi postulationi benignum deberemus præstare favorem, pro eo quod Græcorum Ecclesia sit apostolicæ sedi minus obediens et devota. Super eo autem quod de juvando illo ad Romanum imperium obtinendum, qui Romanam Ecclesiam deberet diligere et nostris obsecundare mandatis, tua nos celsitudo voluit commonere, noveris quod, licet prædictus Philippus potens sit et multum abundet, tamen rex Otho adeo, nostro studio et diligentia mediante, per Dei gratiam est promotus, quod contra eum ille hactenus non potuit prævalere, ad quod exsequendum quantum

(456*) Integram exhibet Raynaldus, anno 1202, § 35, et ex ipso edidit Baluzius. Vide etiam *Gesta Innocentii*, cap. 82.

nobis subveneris, licet multa fuerint nobis promissa, imperialis excellentia non ignorat, quod utique tanto gratius deberes habere, quanto id te non promerente noscitur procuratum. Si enim idem Philippus obtinisset imperium, multa tibi ex imperio suo gravamina provenissent, cum per terram charissimi in Christo filii nostri Friderici, illustris regis Siciliae, nepotis sui, in imperium tuum insurgere de facili potuisset, sicut Henricus olim imperator, frater suus, per Siciliam tuam proposuerat imperium occupare. Licet autem a tempore inlyctae memoriae Manuelis, praedecessoris tui, Constantinopolitanum imperium non meruerit ut talia efficere deberemus, cum semper nobis et praedecessoribus nostris per verba responsum fuerit, et nihil operibus demonstratum, in spiritu tamen lenitatis et mansuetudinis duximus procedendum, credentes ut inspecta gratia quam tibi fecimus, emendare celeriter debeas quod tam a te quam a praedecessoribus tuis minus providebatenus est omissum, cum et secundum humanam industriam id debere studiosissime procurare, ut ignem in remotis partibus exstingueres, non nutries, ne usque ad partes tuas posset aliquatenus pervenire. Rogamus igitur imperialem excellentiam, monemus, consulimus et hortamur quatenus quidquid super his duxeris statuendum, operibus nobis et non verbis duntaxat studeas respondere, quia nos dilectionem quam ad te habemus in opere demonstrare curavimus et affectu. Disposuimus autem nostrum propter hoc nuntium destinare; qui si forte tardaverit, tu tamen non tardes super hoc nobis sicut expedire cognoveris respondere.

Datum Laterani, xvi Kal. Decembris.

CXXIII.

VERCELLIENSIS PRAEPOSITO; ET MAGISTRO WIDOTTO DE MAIO, CANONICO NOVARIENSI.

De quibusdam praebendis in ecclesia Januensi.
(Laterani, iii Kal. Decembris.)

In nostra praesentia constitutus dilectus filius..... Januensis capituli procurator, proposuit coram nobis quod cum ex eo quod Januensis civitas supposita fuerat interdicto, eorum fuissent redditus non modicum minorati, communi consilio statuerunt ut, si aliquas in eadem ecclesia contigerit vacare praebendas, eas, donec relaxetur sententia interdicti, non conferrent alicui, sed in communes usus potius retinerent. Cumque postmodum in eadem ecclesia praebendae quatuor vacavissent, venerabilis frater noster, archiepiscopus Januensis (457), ad quorundam fratrum nostrorum instantiam, dilecto filio, magistro B.... canonico Sancti Iventii Papiensis ignorante, atque irrequisito capitulo, ad quod dona-

(457) Bonifacius, ex archidiacono, Januensem ecclesiam regendam suscepit anno 1188. Annos quindecim bene functus suo munere, decessit anno 1203, die 22 Septembris. Gravissimae aliquando Bonifacii archiepiscopi cum canonicis suis contentiones fuerunt, quae tandem Alberto Vercellensi

tio pertinet praebendarum, unam earum cum de jure non posset, de facto concessit. Canonici vero, cum per nos interdicti fuisset sententia relaxata, unam praebendarum vacantium, dilecto filio.... nepoti, magistro scholarum ejusdem ecclesiae, pro quo litteras nostras receperant, conferentes, alias de personis aliis ordinarunt. Unde, cum donatio dictae praebendae ad archiepiscopum minime pertineret, praedictus petiit procurator donationem factam ab eo auctoritate apostolica revocari. Verum praedictus magister B...., qui postmodum supervenit, proposuit ex adverso quod tanto tempore praedicta praebenda vacarat, quod, secundum instituta Lateranensis concilii, ad archiepiscopum erat ejus donatio devoluta, quare illam confirmari sibi humiliter postulabat. Cumque nos super his coepissemus inquirere diligentius veritatem, ex utriusque partis confessione didicimus quod praedicta praebendae, una duntaxat excepta, quam capitulum infra tempus canonicum duxerat conferendam, tempore tanto vacarant, quod nec ad canonicos nec ad archiepiscopum, sed ad nos potius earum donatio pertinebat. Unde collationem earum, quarum unam ad mandatum nostrum quasi vice nostra.... nepoti, magistro scholarum, capitulum concesserat, et alteram, dum donatio sibi competere assignarat, volentes in suo robore permanere, aliarum donationem de consilio fratrum nostrorum apostolica curavimus auctoritate cassare. Ideoque discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatenus ad Januensem ecclesiam accedatis et latam a nobis cassationis sententiam publice nuntiantes, praebendas ipsas, quarum donatio ad nos spectat, vice nostra, sublato appellationis obstaculo, personis idoneis assignetis et faciatis ab eis pacifice possideri, contradictores, monitione praemissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Quod si non ambo his exsequendis potueritis interesse, alter vestrum, etc.

Datum Laterani, iii Kal. Decembris.

CXXIV.

PISANO ARCHIEPISCOPO (458).

Ne juramento ipsi a C..... iudice Turritano praestito abutatur absque sedis apostolicae beneplacito, cum idem iudex apostolicae sedi sit subjectus jure feudali.

(Laterani, ii Non. Decembris.)

Dilecto filio, nobili viro, C.... iudice Turritano, accepimus intimante, quod olim, mortuo..... fratre suo, iudice similiter Turritano, compulsus necessitate juravit pacem Pisanis et sub eodem juramento promisit, quod tibi tuisque successoribus udelita-

episcopo, et Petro Locediensi abbate Cisterciensis ordinis, apostolicae sedis delegatis, anno 1201, die 30 Maii compositae fuerunt UGHELL. *Ital. sacr.* t. IV, col. 1212.

(458) Vid. lib. iii, epist. 9, not.

tem præstaret quoties ab eis fuerit requisitus, et quod guerram aliis iudicibus Sardiniae faceret vel quibuslibet ibi manentibus, vel venientibus aliunde, quoties id sibi Pisanæ civitatis commune mandaret, et quod ad tuum vel certi nuntii tui præceptum, vel successorum tuorum, de terra sua Januenses expelleret mercatores. Cum idem iudex ad fidelitatem apostolicæ sedis et nostram teneat terram suam quæ beati Petri juris existit, nec in Ecclesiæ Romanæ præjudicium ab eo juramentum hujusmodi debuerit extorquere, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus super præmissis non prius ei mandatum aliquod facias vel fieri sinas, quam nostræ investigaveris et receperis beneplacitum voluntatis.

Datum Laterani, 11 Nonas Decembris.

CXXV.

NOBILI VIRO, C..... JUDICI TURRITANO.

De eodem argumento.

(Laterani, 11 Non. Decemb.)

Dilectus filius.... prior Montis Christi, ex parte tua quædam nobis proposuit, tam de juramento quod super pace Pisanis fecisti necessitate compulsus, N.... quondam, fratre tuo, iudice, tunc defuncto, quam super fidelitate præstanda venerabili fratri nostro, H.... Pisano archiepiscopo et successoribus ejus, quoties ab eis fueris requisitus, sub eodem juramento promissa, et guerra aliis iudicibus Sardiniae faciendâ vel quibuslibet ibi manentibus, vel venientibus aliunde, cum id tibi commune Pisanæ præceperit civitatis, et expellendis de terra tua mercatoribus Januensibus, cum id tibi dictus archiepiscopus vel certus ipsius nuntius vel ejusdem præciperent successores. Unde, ipsi archiepiscopo nostris damus litteris in præceptis ut, cum ad fidelitatem apostolicæ sedis et nostram teneas terram tuam, quæ beati Petri juris existit, nec in Ecclesiæ Romanæ præjudicium a te juramentum hujusmodi debuerit extorqueri, super præmissis non prius tibi mandatum aliquod faciat, vel fieri sinat, quam nostræ investigaverit et receperit beneplacitum voluntatis. Tu ergo, tanquam devotus Ecclesiæ filius, in fidelitate ipsius jugiter perseveres, quæ justis petitionibus tuis benignum præstabit assensum.

Datum Laterani, 11 Nonas Decembris.

Rescriptum cedulae interclusæ in litteris jam dicti iudicis Turritani.

Ex illo vero articulo quo jurasti quod non susti-

(459) De isto jam dictum est supra, lib. v, epist. 32.

(460) Ubertus II, quem alii Gilbertum vocant, in occisi Pistoris (de quo mox) loco collocatus est anno 1203 (potius 1202). Hunc, tanquam suæ Ecclesiæ dilapidatorem, episcopatus honore spoliavit Innocentius, anno 1212. Ughell. *Ital. sacr.* t. V, col. 4121.

(461) Pistor, monachus et prior abbatiæ Carcerum ordinis Camaldulensis, successerat Joanni episcopo Vicentino, anno, non 1185, ut refert Ughellus, sed 1184, prout patet ex instrumento apud Mittarellum (*Annal. Camaldul.*, t. IV, append. p. 120,

neres pro posse tuo ut Pisana Ecclesia honorem amitteret, quem in Sardinia apostolica sedes sibi concessit et quod eam juvares contra honorem ipsum sibi auferre volentes, contra nos et Ecclesiam Romanam non existimes te arctari si aliud duxerimus faciendum. Si autem archiepiscopus ipse tibi aliquid contra mandatum nostrum in præjudicium Ecclesiæ Romanæ præciperet, te ei in nullo præmissorum obedias, donec super his nostram sine dilatione requisieris et intellexeris voluntatem.

CXXVI.

EPISCOPO, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALI (459),
ET PRIORI S. GEORGII, VERONENSIBUS.

De feudo in Ecclesia Vicentina.

(Laterani.)

Dilectus filius, nobilis vir.... comes Hugutio, in nostra præsentia constitutus, a nobis humiliter postulavit, ut venerabili fratri nostro.... (460) Vicentino episcopo mandarem quatenus feudum, quod bonæ memoriæ P (461).... episcopus Vicentinus, ipsi abstulerat, ei restituere procuraret, et scriberemus alicui alii viro discreto, ut eum ad id cogeret exsequendum vel causam super hoc simpliciter committere dignaremur; verum, contra eum, intelleximus ex adverso proponi quod feudum ipsum eidem comiti quondam adjudicatum fuerat per vassallos Ecclesiæ Vicentinæ illorumque sententia primo per delegatum inclitæ recordationis F. quondam imperatoris ac tandem per ipsum imperatorem fuerat confirmata. Præterea, bonæ memoriæ C... papa, prædecessor noster, quod super hoc factum fuerat ratum habens, sub pœna officii et beneficii mandarat dicto P.... quondam episcopo Vicentino, ne prædicto comiti vel hæredibus ejus restitueret feudum ipsum nec aliud de novo conferret. Cæterum, contra hæc prædictus comes taliter replicavit quod, cum tempore illo vassallus non esset Ecclesiæ Vicentinæ de feudo illo, quod ei dicitur adjudicatum fuisse, nec auderet propter Vicentinorum inimicitias intrare diocesim Vicentinam, indicebatur ei terminus assignatus coram vassallis ejusdem Ecclesiæ, quo nec debuerat nec potuerat conveniri. Unde, si diffinitivam contra eum, quod tamen ipse negabat, sententiam protulissent, illa, tanquam a non iudice suo, imo per falsitatem et aliter etiam præter ordinem juris lata nec nomen sententiæ mereretur, nec posset, per confirmationem imperatoris prædicti aut nostram obtinere aliquam firmitatem. Quod si forsitan dictus episcopus, quasi per contumaciam

instr. 76); vir plane militaris parumque fortunatus. Pulsus in exilium ab Ezelino II de Romano et Jacobo Bononiense, Vicentiæ potestate, anno 1194, prope castrum Saledi sagittis confossus in prælio cecidit, circa annum 1200, si qua fides Gerardo Maurisio in sua Vicentina Historia. Pistoris occisionem anno potius 1203 assignandam existimat Mittarellus (*Annal. Camald.* loc. cit. pag. 195), Ughello astipulans, sed Gerardo Maurisio fidem conciliat Regestum hoc Innocentii PP. III, ubi anno pontificatus v, id est, Incarnationis 1202, Pistor bonæ memoriæ dicitur.

ejus, fuisset causa rei servandæ in possessionem inductus, nec istud valere poterat simili ratione; sed, posito quod valeret et quod episcopus fuisset post annum possessor effectus, adhuc tamen contra ipsum petitorium poterat intentare. Quia vero nobis non constitit de præmissis, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus accedens ad locum, tam episcopo Vicentino quam comiti sæpedicto securum, citra litis contestationem, auctoritate nostra, summam inquiras tam super his quam aliis quæ inquirenda fuerint, diligentius veritatem, et omnia sub sigillo tuo ad apostolicam sedem mittere non postonas, tam eidem episcopo Vicentino quam comiti memorato statuens terminum competentem, quo ad præsentiam nostram accedat per se, vel idoneum responsalem, ut plenius de omnibus per tuam relationem instructi, prout expedire viderimus, vel eidem comiti negemus audientiam vel commissionis litteras concedamus. [Contra hæc autem replicari poterat, ex adverso quod vel propter evidentiam facti, vel atrocitatem facinoris procedi poterat in absentem (462).]

Datum Laterani.

CXXVII (463).

P. DE STUINALDO, SORORIO ET SENESCALCO NOSTRO.

Ei concedit fiduciario jure castrum Juliani.

(Laterani, Non. Dec.)

Quia per tuæ sollicitudinis studium et laborem, non sine sumptibus et impensis, novimus procuratorem, quod homines de Juliano tibi nomine nostro Montem-Maximum, cum pertinentiis suis ad communitatem ipsorum spectantem, donationis titulo tradiderunt, ne in dispendium apostolicæ sedis et totius undique regionis posset ad manus contrarias devenire, nos ita tibi super studio et labore, nec non sumptibus et expensis, respondere volentes, quod utilitatem Romanæ Ecclesiæ procuremus, Montem ipsum cum omnibus pertinentiis suis tibi et hæredibus tuis feudali jure concedimus, nihilominus concedentes, ut in eo munitionem et castrum,

(462) Hæc ultima, ab argumento epistolæ hujus prorsus aliena, visibiliter hic interpolata fuerunt; verum sic legitur in apographo Conti.

(463) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 19.

(464) Celeberrima hæc Innocentii epistola, in qua pontifex ipse Franciæ regem nulli superiori subditum esse agnoscit et declarat, sæpius edita est. Inserta est inter Decretales, lib. iv, tit. 17, *Qui filii sint legitimi*, cap. 13. Sed ibi quædam desiderantur, quæ hic de more distinximus; quædam diverse leguntur, quæ ad majorem diligentiam notavimus. De argumento ipsius epistolæ, cum toties et a tantis viris illustratum fuerit, hic supersedendum censemus.

(465) Decr. addit. N. et om. ad sed. ap. ac., et infra vocem cum.

(466) De archiepiscopo Arelatensi jam egimus supra, epistola hujusce libri quinti 74, not.; ubi de incerta Ymberti de Aquaria mortis, successorisque ejus, Michaelis de Moresio electionis epocha fuse disputavimus. Difficultates quas illic attigimus auget id quod ex hac ista epistola 128 eruitur, nempe quod Arelatensis archiepiscopus, tunc cum pontifex

A sine contradictione cujuslibet, ædificare possitis. Tu autem et omnes hæredes tui, qui tibi successerint in eodem, nobis, et successoribus nostris, et Ecclesiæ Romanæ, fidelitatem perpetuo de ipso jurabis et annum censum unius aurei persolveris. Nulli ergo, etc., hanc paginam nostræ concessionis, etc.

Dat. Laterani, Non. Decembris.

CXXVIII (464).

NOBILI VIRO, WILLELMO, DOMINO MONTISPESSULANI.

De legitimatione liberorum.

(Data post vii Id. Septembris. Vide notas.)

[Per venerabilem fratrem nostrum (465), Arelatensem archiepiscopum (466), ad sedem apostolicam accedentem, tua nobis nobilitas supplicavit, ut filios tuos legitimationis dignaremur titulo decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod cum, diversis causis inspectis, cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensarit, sic ad actus spirituales ipsos legitimans ut possent in episcopos promoveri, (467) verisimilius creditur et probabilius reputatur, ut eos ad actus legitimare valeat sæculares, præsertim si præter Romanum pontificem inter homines superiorem alium non agnoscunt, qui legitimandi habeat potestatem; quia cum major in spiritualibus tam prudentia quam auctoritas et idoneitas requiratur, quod in majori conceditur, licitum esse videtur etiam in minori. Per simile quoque idem videtur posse probari, cum eo ipso quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis extollitur, eximitur a patria potestate. Præterea, si etiam simplex episcopus scienter servum alterius in presbyterum ordinaret, licet ordinator satisfacere domino *juxta formam canonicam* (468) teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet servitutis, Videtur siquidem monstruosum ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa sæculares actus illegi-

epistolam, de qua nunc agimus, dicitaret, aut apud sedem apostolicam yersabatur, aut, saltem (admisso quod Romam post expositam Willelmi supplicationem deseruisse poterat) nondum e vivis ereptus in curia Romana existimabatur: servus enim, non, *venerabilem tantummodo fratrem nostrum*, prout diserte in cunctis legitur exemplaribus, sed, certo certius, *bonæ memoriæ venerabilem fratrem nostrum*, scripsisset pontifex. Jam vidimus (loc. cit.) Ymbertum de Aquaria, modo fides epitaphio quod apud S. Trophimum legitur, sit habenda, hoc ipso anno 1202, xiii Kal. Augusti diem obiisse supremum. Ex iis vero quæ in hac Innocentii epistola 128, prout mox adnotabimus, de archiepiscopo Remensi, velut jam defuncto, leguntur, constat ipsam, nonnisi post vii Id. Septembris, nec etiam tam cito post vii Id. Septembris, scriptam fuisse; ita ut, ad salvandam epitaphii fidem, admittendum foret, nullum per duos, forsan per tres menses, de archiepiscopi Arelatensis morte nuntium ad curiam Romanam venisse, quod vix credi possit.

(467) In Decretal. addit. ex quo.

(468) Desunt hæc in Decretal. ut infra verbum *qua*.

timus remaneret. Unde, cum quo in spiritualibus dispensatur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri libere potest apostolica sedes efficere, in quo et summi pontificis auctoritatem exercet et supremi principis exsequitur potestatem.] Cum ergo videatur ex his legitimandi auctoritas, non tantum in spiritualibus, sed in temporalibus etiam penes Romanam Ecclesiam residere, ut super hoc filiis tuis gratiam faceremus ob tua et progenitorum tuorum merita, qui semper in devotione sedis apostolicæ perstitisti, humiliter ex parte tua idem archiepiscopus requirebat. [Videbatur autem ex eo trahere majorem audaciam postulandi, quod non longe petere cogebatur exemplum, sed in favorem petitionis hujusmodi quod nos ipsos in causa simili fecisse dicebat poterat allegare. Cum enim charissimus in Christo filius noster Philippus, rex Francorum illustris, charissimam in Christo filiam nostram, Ingeburgem, Francorum (469) reginam illustrem dimiserit et ex alia postmodum superducta puerum suscepit et puellam, et tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti, sicut cum filiis regis ejusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate sedis apostolicæ dispensandum;] præsertim, cum major id necessitas suaderet, et tu nobis specialius sis subjectus. Siquidem rex Francorum ex inclytæ recordationis Isabella, regina Francorum, legitimum olim suscepit hæredem, qui ei optatur et creditur in regni solio successurus. Tu vero ex legitima conjuge masculinum non habes hæredem, qui tibi et in devotione nostra et propria hæreditate succedat. Insuper, cum rex ipse in spiritualibus nobis subiaceat, tu nobis et in spiritualibus et in temporalibus es subjectus, cum partem terræ tuæ ab Ecclesia Magalonensi possideas, quam ipsa per sedem apostolicam temporaliter recognoscit. Quare, Magalonensi Ecclesia mediante, te nobis idem archiepiscopus assererat temporaliter subiacere. [Verum si veritas diligenter inspiciatur, res non similis sed valde dissimilis invenitur. Nam rex ipse a prædicta regina per bonæ memoriæ archiepiscopi Remensis (470) apostolicæ sedis legati, fuit (471) sententiam separatus. Tu vero uxorem tuam a te, sicut dicitur, temeritate propria separasti. Ipse quoque, priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perveniret, aliam superduxit, ex qua prolem geminam nascitur suscepisse. (472). Tu in contemptum Ecclesiæ aliam superinducere atten-

A tasti. Propter quod ipsa in te gladium exercuit ecclesiastica ultionis. Præterea, rex ipse prædictæ reginæ contra matrimonium affinitatem objecit, et coram præfato archiepiscopo testes induxit, cujus sententia quia cassata fuit solummodo propter judicium ordinem non servatum, nos ei (473), post restitutionem præfata reginæ, super hoc venerabilem fratrem nostrum, Octavianum, Hostiensem episcopum et dilectum filium, Joannem, tituli Sanctæ Priscæ presbyterum cardinalem, cognitores duximus concedendos. Tu vero, uxori tuæ nihil quod divortium induceret, sicut asseritur, objecisti; cum, etsi fides tui sit unum de tribus bonis conjugii, non tamen ipsius violatio conjugale vinculum violasset. De filiis quoque (474) regis ejusdem, utrum legitimi an illegitimi fuerint, quandiu pendet quæstio affinitatis objectæ, potest non immerito dubitari. Nam, si affinitas fuerit comprobata, prædictam reginam non esse regis conjugem apparebit, et per consequens alia videretur sibi legitime copulata, et filios ei legitimos peperisse. De tuis vero, quod sint legitime nati, nec tu ipse proponis, nec ulla præsumitur ratione (475). Insuper, cum rex ipse superiorem in temporalibus minime recognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subiacere potuit et subjecit, in quo forsitan videretur aliquibus quod per se ipsum, non tanquam pater cum filiis, sed tanquam princeps cum subditis, potuerit (476) dispensare. Tu autem aliis nosceris subiacere. Unde, sine ipsorum forsam injuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses, nec ejus auctoritatis existis ut dispensandi super his habeas potestatem. Rationibus igitur his inducti, regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex Veteri quam ex Novo Testamento tenentes (477), quod non solum in Ecclesiæ patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verum etiam in aliis regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem causaliter exercemus; non quod alieno juri præjudicare velimus, vel potestatem nobis indebitam usurpare, cum non ignoremus Christum in Evangelio respondisse: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari et quæ sunt Dei Deo. Propter quod postulatus ut hæreditatem divideret inter duos, Quis, inquit, constituit me judicem super vos?* D (178) Sed quia sic in Deuteronomio continetur: *Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et non [del. v.] lepram, et iudicium intra portas tuas, verba videris variari, surge, et ascende ad locum*

(469) Decretal. om. verba cursivo caractere distincta, et infra pro *illustrem*, initialem tantum *I* exhibent.

(470) Archiepiscopum Remensem, de quo hic agitur, hoc ipso anno 1202, vii Id. Septembris, Laudani decessisse compertum est. Vide *Galliæ Christianæ* auctores et alios.

(471) Decretal., *flhemensem archiepiscopum apostolicæ sedis legatum, fuit per.*

(472) Decretal. add. *sed*, et infra loco *affinitatem* legunt *impedimentum affinitatis*, et alia omittunt

Italico caractere distincta.

(473) Voculam hanc omittunt Decretal., ut modo præfata; pro *super hoc...* *cardin.* legunt *alios*, et infra *deputandos pro concedendos.*

(474) Decretal. legunt *ergo.*

(475) Hæc desunt in Decretal., ut infra vocula ipse.

(476) Decretal., *potuit*, et infra *unde...* *potest.*

(477) Decretal., *trahentes.*

(478) Hæc om. Decretal., ut infra *tuas, verba.*

quem elegerit Dominus Deus tuus, veniensque (479) A ad sacerdotes Levitici generis et ad judicem qui fuerit. Illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quæcunque dixerint qui præsumunt loco quem elegit, et docuerint te juxta legem ejus (480), sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministraverit Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur, et auferes malum de Israel (Deut. xvii, 8-12). Sane, cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, in hoc (481) quod ibi decernitur ut in Novo Testamento debeat observari. Locus enim quem elegit Dominus apostolica sedes esse cognoscitur, sic quod eam Dominus in se ipso lapide angulari fundavit (482-87). Cum enim Petrus urbem fugiens exiisset, volens eum Dominus ad locum quem elegerat revocare, interrogatus ab eo, Domine, quo vadis? respondit: Venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum; ipsum protinus est reversus. Sunt autem sacerdotes Levitici generis, fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores existunt. Is vero super eos sacerdos sive iudex existit, cui Dominus inquit in Petro: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in cælis (Matth. xvi, 19); ejus vicarius, qui est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo iudex vivorum C et mortuorum. Tria quippe distinguunt (488) iudicia; primum inter sanguinem et sanguinem, per quod criminale intelligitur et civile; ultimum inter lepram et lepram, per quod ecclesiasticum et criminale notatur; medium inter causam et causam, quod ad utrumque refertur tam ecclesiasticum quam civile; in quibus cum aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicæ recurrendum, cujus sententiam qui superbiens contempserit observare, mori præcipitur, et auferri malum de Israel (489), id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus a communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait: Nescitis quoniam angelos iudicabimus; quanto magis sæcularia?

(479) Decretal., venies, et infra om. q. a. e.

(480) Decretal., elegerit Dominus, pro e. e. d. t. j. l. e., et om. n. d. a. d. v. a. s., et infra e. a. m. d. l.

(481) Decretal. leg., ut. et infra hanc voculam omittunt.

(482-87) Hæc om. Decretal., ut infra verba ex Matthæo.

(488) Decretal., distinguit.

(489) Hæc decretal., om., ut infra Porro.... consuevit.

(490) Decretal. quod manseres et spurii, et infra e. n. supers. adh. dux.

(491) Decretal. legunt tuæ non duximus

(492) Desunt notæ chronologicæ, tam in apogra-

(1 Cor. vi, 3.) Porro sæcularis officium potestatis interdum et in quibusdam per se, nonnunquam autem et in nonnullis per alios exsequi consuevit. Licet igitur cum filiis sæpediti regis Francorum, de quibus an fuerint legitimi ab initio dubitatur, duxerimus dispensandum, quia tamen tam lex Mosæ quam canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante Domino, Manzer et spurtus (490) usque in decimam generationem in Ecclesiam non intrabunt, canone vero vetante tales ad sacros ordines promoveri; sæcularibus quoque legibus non solum repellentibus eos a successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, supersedendum adhuc duximus petitioni prædictæ, nec ad præsens super hoc tuis precibus (491) annuendum,] donec, si fieri poterit, et culpa levior et jurisdictio liberior ostendatur; licet personam tuam specialis dilectionis brachiis amplexemur, et in quibus cum Deo et honestate possumus specialem tibi velimus gratiam exhibere (492).

CXXIX.

ELIENSI (493) ET NORVICENSI (494) EPISCOPIB.

Mandat ut instituat præsentatus a monachis Dunelmensibus.

(Laterani, Id. Decemb.)

Significarunt nobis dilecti filii, prior et monachi Dunelmenses, quod cum aliquam ecclesiam vel vicariam quæ ad eos de jure pertineat, vacare contingit, et ad eam venerabili fratri nostro . . . Eboracensi archiepiscopo, personam idoneam repræsentant, idem archiepiscopus, ut vacantis ecclesiæ vel vicariæ fructus percipere valeat, per longum tempus differt personam admittere præsentatam. Quia igitur hoc ex radice avaritiæ potius quam de jure videtur procedere, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si prædictus archiepiscopus personam sibi præsentatam per quatuor menses recipere forte distulerit, dummodo non sit indigna, vos eam auctoritate apostolica instituere, appellatione postposita, procuretis, et monachos faciat interim fructus pacifice possidere. Nullis litteris veritati et justitiæ, etc. Quod si non ambo, etc. alter vestrum, etc.

Datum Laterani, Id. Decembris.

D phis quam in exemplaribus editis; sed vide notam superiorem.

(493) De isto jam dictum supra, lib. v, epist. 54.

(494) Joannes de Gray, clericus regis Joannis, archidiaconus Glocestrensis, ad episcopatum Norwicensem a rege promotus, consecratus fuit Westmonasterii, anno 1200, 24 Septembris, ab Huberto archiepiscopo, contra appellationem a monachis interpositam. Anno 1211, summus Hiberniæ justitiarius seu prorex constitutus, provinciam felicissime administravit. Obiit anno 1214, 18 Octobris in territorio Pictavensi, a Roma rediens, apud S. Joannem Angeliacum. Bartholom. de Cotton, De episc. Norw. apud Warthon. Angl. sacr. t. I, p. 410.

CXXX (495).

AGNETI ABBATISSÆ JOTRENSIS MONASTERII (496),
EJUSQUE SUCCESSORIBUS, TAM PRÆSENTIBUS QUAM
FUTURIS, MONASTICAM VITAM PROFESSIS, IN PER-
PETUUM.

Confirmantur privilegia.

(Laterani, Kal. Decembris.)

Officii nostri nos admonet et invitat auctoritas pro Ecclesiarum statu satagere, et earum quieti et tranquillitati salubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque et honestati conveniens esse dignoscitur, ut qui ad earum regimen, Domino disponente, assumpti sumus, eas et a pravorum hominum nequitia tueamur et beati Petri atque apostolicæ sedis patrocinio muniamus. Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris rationalibus postulacionibus annuentes, monasterium Jotrense, in quo divino estis mancipatæ obsequio, et quod ad proprietatem et jurisdictionem beati Petri et nostram, nullo mediante, spectare dignoscitur, ad exemplar felicis recordationis Innocentii et Alexandri, prædecessorum nostrorum, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis et his quæ post vos successerint et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis : Villam Jotri, in qua prænominatum monasterium situm est, cum omni justitia sua tam ecclesiastica quam forensi, parochialem ecclesiam Sancti Petri cum capellis ejusdem villæ, villam Sanceronis, altare Sancti Quirici, altare Sanceronis cum capella de Cinni, altare Meriaci, altare Saviaci, altare Sanctæ Columbæ, altare Veneliaci, apud Carnotum altare Collectæ Villæ, altare Sancti Prisi. In territorio Viromanensi, altare Novæ Villæ cum capella Sancti Christi, altare de Liecurt, altare de Marcel, altare de Chamle. Mercatum autem Jotri vobis nihilominus confirmamus, prohibentes ut nulli omnino hominum liceat idem mercatum qualibet temeritate aut alicujus mercati occasione minuere vel turbare. Ad hæc adjicientes, decernimus ut nullus posthac archiepiscopus vel episcopus, archidiaconus seu decanus, nec aliqua persona contra libertatem, a bonæ memoriæ Farone epi-

A scopo (497), prænominato vestro monasterio concessam, in presbyteris vel clericis ibidem Domino servientibus, seu in collatis beneficiis vel deinceps conferendis, aut in burgensibus ejusdem villæ potestatem vel jurisdictionem aliquam audeat exercere, vel contra eandem libertatem in eadem villa jus parochiale requirere, aut in parochiis et villis eidem monasterio pertinentibus aliquid minuere, auferre, aut permutationis titulo, absque consensu et voluntate Jotrensis capituli, alienare vel distrahere. In parochialibus autem Ecclesiis quas tenetis, quæ extra præscriptam villam sunt constitutæ, liceat vobis sacerdotes eligere et episcopo representare, quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam committet, ut de plebis quidem cura episcopo, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci abbatissa vel tuarum qualibet succedentium, nulla inibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu vel sororum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et beati Benedicti regulam, de eodem vel de collegio alterius cœnobii, si ibi aliqua ad hoc regimen digna reperta non fuerit, providerint eligendam, quæ juxta antiquam Ecclesiæ vestræ consuetudinem a quocunque malueritis episcopo, absque professione et promissione cujuslibet obedientiæ consecratur. Chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, benedictiones monialium, ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a diocæsano suscipietis episcopo, si quidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerit. Alioquin, liceat vobis quem malueritis adire antistitem, qui, nostra fretus auctoritate quod postulatur indulgeat. Sane novallium vestrorum, quæ propriis manibus aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas præsumat exigere. Præterea auctoritate apostolica prohibemus ne alicui liceat possessiones, quas a vestro monasterio tenet, sine licentia abbatissæ vel capituli, cuiquam in vita vel morte alienando concedere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prædictum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, etc., usque profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc., usque subiaceat. Cunctis autem, etc., usque æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

(495) Epistola notatu dignissima, utpote Plessæo, (*Hist. Meld.*) et post eum *novæ Galliæ Christiana* auctoribus prorsus incognita.

(496) De Agnete, monasterii Jotrensis abbatissa, hæc pauca in *Galliæ Christiana* (t. VIII, col. 1711) ex Plessæo quidem (t. I, p. 591) fere deprompta reperiuntur.

« X. Agnes I sedebat annis 1203 et 1206. (Imo jam ab anno 1202 sedisse ex epistola nostra evincitur.) Litem quam Eustachia (cui successerat Agnes) habuerat cum episcopo Meldensi, perse-

cuta est acriter, ac pene causam vicit. Videtur ea esse, cujus meminere *Necrologium capellanorum Jotri Nonis Julii, et Necrologium Beatæ Mariæ Suesionensis pridie Nonas ejusdem mensis.* »

(497) De isto libertatis privilegio, quod a S. Farone Jotrensi monasterio concessum fuisse hic dicitur, nihil apud Plessæum, nihil apud auctores *novæ Galliæ Christianæ*, ab anno 626 usque ad annum 672, quo temporis spatium episcopalem Meldi sedem occupasse fertur S. Faro.

Datum Laterani, per manum Blasii, sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconi et notarii, Turritani electi, Kal. Decembris, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno millesimo ducesimo secundo, pontificatus vero domni Innocentii papæ III anno quinto.

CXXXI.

EPISCOPO NIVERNENSI (498).

Ut beneficium trium marcarum ab ejus prædecessore magistro Blasio, subdiacono papæ et notario, nunc Turritano electo, olim concessum, dicti Blasii nepoti nunc conferat.

(Laterani.)

Quantum dilectus filius, magister Blasius, subdiaconus et notarius noster, Turritanus electus, utilis fuerit Ecclesiæ Nivernensi et quam fideliter ejus apud nos negotia studuerit promovere, per experientiam te credimus didicisse. Ne igitur apud eandem Ecclesiam obsequiorum ejus memoriam deperiret, si, eo in archiepiscopum Turritanum assumpto, tuæ devotionis affectus effectui devotionis ipsius non curaret, saltem in suis, liberaliter respondere, beneficium trium marcarum argenti ad pondus Trecense, quod bonæ memoriæ J.... (499), prædecessor tuus, in censu suo Nivernensi propria ei liberalitate concessit, dilecto filio..... nepoti ejus, sub tenore quo ipse illud habuit, duximus conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attente, et per apostolica tibi scripta mandamus quatenus beneficium ipsum nuntio nepotis ejusdem electi, sublato tædio cujuslibet dilationis vel difficultatis, assignes et proventus ipsius illi facias annis singulis cum integritate persolvi. Alioquin, noveris nos dilectis filiis..... abbati Dolensi, et G..... subdiacono nostro, priori de Leproso, per apostolica scripta mandasse, ut ipsi super hoc, sublato appellationis obstaculo, mandatum apostolicum exsequantur. Contradictores, etc.

Dat. Laterani.

Scriptum est illis super hoc.

CXXXII

ABBATI DOLENSI (500); ET HENRICO, SUBDIACONO PAPÆ, PRIORI DE LEPROSO.

Ut magistrum P.... de Vico, a capitulo Bituricensi, si major pars capituli consenserit, in canonicum et fratrem, non obstante decani et quorundam oppositione, recipi faciant.

(Laterani.)

Cum pro dilecto filio, magistro P... de Vico, venerabili fratri nostro..... (501), archiepiscopo et dilectis filiis, capitulo Bituricensibus, quondam scripta nostra direxerimus et mandatum, ut ipsum, pro reverentia beati Petri et nostra, in canonicum reciperent et in fratrem; licet dictus archiepiscopus

(498) De eo jam dictum supra.

(499) Joannes I, qui ex decano factus episcopus Nivernensis anno 1188, præfuit usque ad annum 1196. *Gall. Christ. t. XII, col. 641.* Vereor tamen ne legendum sit potius G., cum de Galtero, Joannis I successore, qui hoc anno 1202, 11 Januarii diem obiit supremum, hic agi videatur. Vid. *Gall. Christ. t. XII, col. 641.*

(500) De eo jam actum sæpius.

A et qui rectius sentiebant receptionem ipsius, sicut accepimus, acceptarent, nondum tamen mandatum nostrum fuit aliquatenus adimpletum, N. decano ejusdem Ecclesiæ, faciente; et cum iterum eis districtius scripsissemus, ipsi nondum præceptum nostrum, quod grave gerimus et molestum, voluerunt executioni mandare; imo vacantes præbendas post appellationes ab eo interpositas, excepta una quæ vacat, contra voluntatem sanioris partis capituli, qui mandatum nostrum adimplere volebant, aliis contulerunt. Nos igitur nolentes imperfectum relinquere quod de ipso dignoscitur laudabiliter inchoatum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus, si major et sanior pars capituli in eundem magistrum convenit, paucorum et dicti decani contradictione nequaquam obstante, ipsum, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, in canonicum et in fratrem recipi faciatis, dictam vacantem præbendam eidem, appellatione postposita, conferentes. Si quis autem restiterit quo minus mandatum apostolicum impleatur, vos eum, appellatione remota, censura ecclesiastica percussatis.

Dat. Laterani anno quinto.

CXXXIII.

EPISCOPO (502) ET CAPITULO ENCOLISMENSIBUS.

Commendat quemdam clericum ut in canonicum recipiatur.

(Laterani, xiv Kal. Januarii.)

C Ecclesiarum utilitatibus credimus profuturum, cum illos ad earum obsequium beneficiis exornamus, quos morum honestas reddit et scientia commendatos, qui etiam, dignis suffragantibus meritis, rogari potius quam rogare deberent. Cum igitur pro dilecto filio, W. Brunaterii, de cujus idoneitate personæ laudabile nobis testimonium perhibetur, preces vobis apostolicas direxerimus et mandata ut eum in canonicum vestrum reciperetis et fratrem, vos tamen, ad scripta nostra vobis pro ipsius receptione directa devotionem debitam non habentes nec attendentes quantum idem Ecclesiæ vestræ possit existere fructuosus, ipsum recipere contempsistis, sicut labor ejus ad nos indicat iteratus. Nolentes igitur quod de prædicto magistro misericorditer inchoavimus relinquere segniter imperfectum, universitati vestræ per iterata scripta præcipiendo mandamus quatenus præbendam, si qua vacat ad præsens in Ecclesia vestra, eidem sine difficultate qualibet assignetis. Quod si non est ibi certus numerus præbendarum et Ecclesiæ suppetant facultates, dummodo dictus magister ad obtinendum beneficium idoneus habeatur, vos eum in canonicum admittatis et fra-

(501) Archambaldus; notus in instrumentis, ab anno 1202 usque ad annum 1221. *Gall. Christ. t. II, col. 112.*

(502) Joannes I, de S. Vallio, (*de S. Val*) ex abbate Beatæ Mariæ de Corona, vir egregiis moribus et virtutibus conspicuus, factus episcopus Engolismensis, anno saltem 1181, ex instrumentis sedisse dignoscitur usque ad annum 1203, quo obiit die 7 Martii. *Gall. Christ. t. II, col. 1007.*

trem, ei stallum in choro et locum in capitulo assignantes. Alioquin, venerabili fratri nostro... episcopo (503), et dilecto filio... subdiacono nostro, archidiacono Alnisiensi, Xanctonensibus, nostris dedimus litteris in mandatis, ut vos ad id, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, nullius contradictione vel appellatione obstante, compellant; contradictores, si qui apparuerint, vel rebelles, ut a sua temeritate desistant per districtiorem eandem cogentes.

Dat. Laterani, xiv Kal. Januarii.

Scriptum est super hoc.

CXXXIV (504).

ARCHIEPISCOPO MAGUNTINO (505).

Ne Philippo, duci Sueviæ, adversus episcopum Herbipolensem faveat, et sententias a dicto episcopo adversus malefactores latas firmiter faciat observari.

(Laterani, x Kal. Januarii.)

Si quod tua res agitur, paries cum proximus ardet diligentius notavisses, cessante nostræ commotionis officio, per te ipsum ollam, in Ecclesiam et ecclesiasticos viros ab aquilone successam, studuisses juxta modum propriæ facultatis undis immergere, ne, si negligenterent, incendia vires sumerent ex neglectu. Rursum etiam, si sollicita meditatione pensasses quod frater qui a fratre juvatur est quasi civitas firma, venerabili fratri nostro, C. Herbipolensi episcopo, imperialis aulæ cancellario, contra sævitiam malignantium auxilium efficax præstitisses, ne quod attentatur in viridi, licentius in arido præsumatur, et quod in tantum virum et Ecclesiam potentiæ tantæ committitur, in minores clericos et Ecclesias pauperes licentius perpetretur. Accepimus etenim, quod nobilis vir Philippus, dux Sueviæ, adversus eundem episcopum rancore percepto, et personam persequitur et in Ecclesiam ejus proposuit debacchari; sicut etiam clericorum possessiones et familias ejusdem Ecclesiæ posuerit in direptionem et prædam, nec monialium sexui nec religioni pepercerit monachorum. Cum igitur Ecclesiarum jacturas et fratrum nostrorum non debeamus æquanimitè sustinere, sed teneamur etiam animam ponere pro ecclesiastica libertate, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus et sub pœna officii et beneficii districte præcipimus quatenus duci prædicto vel fautoribus ejus, contra episcopum memoratum nec auxilium nec consilium præstare præsumas, sed universis in tua diocesi constitutis ex parte nostra districte prohibeas, ne qualibet occasione in favorem ducis ipsius, contra justitiam et libertatem ecclesiasticam sævientis, dictum episco-

(503) Henricus, episcopus Santonensis, sedisse reperitur ab anno 1189, ad annum, saltem, 1213. *Gall. Christ.*, t. II, col. 1072.

(504) Indicata apud Raynaldum, an. 1202, § 19.

(505) De eo ac etiam de Herbipolensi episcopo, de quo hic agitur, vide supra, epist. 99.

(506) De eo vid. epist. 54.

(507) Erat is nomine Bertranus, qui prioratum suscepit anno 1188, et ejus obitus statuendus est anno 1209 ex Gaufridi de Coldingham historia Dunelmensi, cap. 18. Wharton. *Angl. sacr.* t. I,

pum vel ejus præsumat Ecclesiam molestare. Quod si contra præsumperint, sublato appellationis obstaculo, vinculo eos excommunicationis astringas, et terras eorum subicias interdicto. Illos autem, in quos dictus episcopus propter hujusmodi maleficium excommunicationis sententiam canonicè promulgavit, singulis diebus et Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, excommunicatos publice nunties et mandes ab omnibus usque ad satisfactionem debitam arctius evitari, et, si necesse fuerit, terras eorum subicias interdicto; provisurus attentius ut mandatum apostolicum, omni gratia et timore postpositis, efficaciter exsequaris, ne, si negligens fueris, sententiam suspensionis incurras. Datum Laterani, decimo Kalendas Januarii.

CXXXV.

EPISCOPO ELIENSI (506).

De collatione beneficii per monachos Dunelmenses.
(Laterani, Non. Januarii.)

Ex litteris et conquestione dilectorum filiorum... prioris (507), et conventus Ecclesiæ Dunelmensis, ad nostram averis audientiam pervenisse quod cum dilecto filio P... Thebert, nepoti venerabilis fratris nostri, Dunelmensis episcopi (508), in scholis Parisiis commoranti, vacantem Ecclesiam de Hoveden. liberaliter concessissent, ad venerabilis fratris nostri.... Eboracensis archiepiscopi, postmodum præsentiam quemdam fratrem suum cum litteris suis transmittere curaverunt, humiliter supplicantes, ut procuratorem ipsius P.... de ipsa Ecclesia investiret. Cumque eis benevole respondisset, asserens quod procuratorem suum nulla reciperet ratione, sed ipsum, si præsens esset, libenter et liberaliter investiret, dictus procurator, ne aliquid in domini sui præjudicium posset in posterum attemptari, sedem apostolicam appellavit. Postmodum autem eodem Petro a studio revocato, prædicti prior et monachi, eundem Petrum ipsi archiepiscopo per litteras capituli sui et monachos pluries præsentarunt; sed idem archiepiscopus institutionem ejus distulit pro suæ arbitrio voluntatis, contra præsentatores vel præsentatum nihil rationabile objiciens vel ostendens, sicut dilecti filii.... de Novo Monasterio [sic], et de Blancelandi [sic] abbates, et.... officialis de Northublandi [sic] suis nobis litteris intimarunt. Quare prædicti..... prior et monachi, appellationem sæpe pro se et ipso interpositam innovantes, ad sedem apostolicam dictum P.... et quemdam de suis fratribus cum litteris capituli transmiserunt, ipsum a nobis in eadem Ecclesia p. 788.

(508) Philippus Pictaviensis, gente Aquitanus, postquam Riccardo regi a secretis consiliis adhibitus sedulam ei operam diu præstitisset, in episcopum Dunelmensem electus est a monachis Dunelmensibus, obtentu ipsius regis, anno 1195. Joanni regi postea perquam charus exstitit. Obiit anno 1208. De ipsius cum monachis Dunelmensibus jurgiis et litibus consulendus Gaufridus de Coldingham, *Hist. Dunelmen.* apud Wharton. *Anal. sacr.* t. I, p. 726 et seq.

institutū postulantē. Verum, cum nuntius prioris et monachorum Dunelmensium, et dictus P.... in nostra essent præsentiā constituti, Willelmus clericus, nuntius dilecti filii, magistri Simonis, de rati-habitioe postmodum supervenit, quem procuratorem admisimus, cum ipsum esse procuratorem in eisdem litteris haberetur expressum, asserens dictam Ecclesiam de Hoveden. a prædictis.... priore et monachis, eidem magistro Simoni fuisse primo concessam, sicut in litteris eorumdem sigillo signatis, quas exinde se proponit habere, noscitur contineri, licet idem P.... sine auctoritate archiepiscopi, ad quem ipsius Ecclesie institutio pertinet, se intruserit in eadem. Quoniam igitur nobis non constitit de præmissis, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus, vocatis ad præsentiam tuam qui fuerint evocandi, inquiras super his diligentius veritatem, et illum, de cuius canonica præsentatione tibi constiterit, facias a dictis priore ac monachis auctoritate nostra eidem archiepiscopo præsentari, ut ipsum instituat in Ecclesia memorata, altari silentium super Ecclesia eadem imponens. Si vero idem archiepiscopus ipsum distulerit instituere canonice præsentatum, tu ex tunc, post quindecim dies, auctoritate nostra suffultus, omni dilatione et appellatione cessantibus, eundem cognita veritate instituas in Ecclesia memorata et facias ejusdem pacifica possessione gaudere, ita tamen, ut per hoc nullum in posterum juri ejusdem archiepiscopi præjudicium generetur. Contradictores vero censura ecclesiastica, appellatione remota, compescas et reducas in statum pristinum quidquid, post appellationem ad nos legitime interpositam, super eadem Ecclesia vel ejus pertinentiis temere inveneris immutatum. Nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint præter assensum partium, etc.

Datum Laterani, Non. Januarii, pontificatus nostri anno quinto.

CXXXVI (509)

ARCHIEPISCOPO BITURICENSI (510) ET EPISCOPO CLAROMONTENSI (511).

Mandat ut procedant contra priorem et monachos Sancti Portiani, qui fratribus militiæ Templi injurias quasdam intulerant, et eis, spreto mandato apostolico, satisfacere volebant.

(Laterani, vi Id. Decemb.)

Ex litteris dilectorum filiorum.... abbatis de Raom.... (512).... archidiaconi de Orliaco, et.... archipresbyteri, Claromontensium, nostro nuper apostolatu præsentatis, cognovimus evidenter quod cum monachi Sancti Portiani domum dilectorum filiorum nostrorum, fratrum militiæ Templi, olim nequiter invadentes, eam incendio concremarint et damnum eis quinquaginta marcarum et amplius

(509) Indicata apud Raynaldum, anno 1202, § 7, verum per errorem, prout notavimus ad epist. 36.

(510) De isto jam actum est sæpius.

(511) Robertus de Alvernia, ex decano Eduensi episcopus Claromontensis electus est an. 1195; anno 1227 transiit ad sedem Lugdunensem. Obiit anno 1232. Consulenda de eo Gallia Christiana, t.

A intulerint, violenter tabulam etiam altaris ecclesie ipsorum, sancto die Parasceve, in grave populi scandalum, confringentes, in quemdam fratrem ipsorum manus injecerint temere violentas, decimas insuper terrarum ipsorum fratrum, quas propriis sumptibus excolunt, ab eis contra privilegiorum apostolicorum indulta præsumperint extorquere, super oblationibus et exactionibus pro sepulchris hominum suorum et aliis eos multipliciter molestantes, ad conquestionem fratrum ipsorum eidem nostris dedimus litteris in mandatis ut priorem et monachos Sancti Portiani ad satisfactionem debitam de præmissis omnibus memoratis fratribus faciendam, et ab ipsarum decimarum exactione penitus desistendum per censuram ecclesiasticam compellere non differrent; illos etiam quos constaret violentas manus in fratres ipsos temere injecisse et alia sacrilegia quæ supradiximus perpetrasse, tandiu excommunicatos publice nuntiarent et facerent ab omnibus arctius evitari, donec passo injuriam satisfacerent competenter, et cum suarum testimonio litterarum ad sedem apostolicam accederent absolventi. Cumque judices ipsi dictum priorem et monachos, auctoritate litterarum nostrarum, semel, secundo et tertio ad suam præsentiam peremptorie citavissent, ipsi nec accedere voluerunt nec aliquem pro se mittere responsalem. Ad quorum malitiam superandam, quartam eisdem diem peremptoriam assignarunt, ad quam quædam responsalem miserunt, qui super dictis querelis Templariis ipsis noluit aliquatenus respondere, quasdam litteras producens in medium, quarum auctoritate exemptos a jurisdictione ipsorum dictos monachos asserebat; sed iidem adhuc volentes ipsorum contumaciam in spiritu lenitatis et mansuetudinis supportare, ipsis diem quintam, et eandem peremptoriam assignarunt. Ceterum, cum nihil aliud responderent, sed in sua potius ducerent contumacia persistendum, habito prudentum consilio super litteris, quarum auctoritate ipsorum iudicium subterfugere videbantur, quia ipsas revocatorias non esse pronuntiarunt, cum neque causæ, neque iudicii in eis mentio haberetur, in eos excommunicationis sententiam promulgarunt, quousque de jure dictis

D Templariis responderent. Postmodum vero ad prædicti prioris et monachorum petitionem, recepto ab ipso priore, et nomine Conventus a duobus monachis juramento, quod eorum super dictis querelis starent mandato, ipsos ab excommunicationis vinculo absolverunt, diem eis, in qua tractaretur de causa, nihilominus assignantes. Verum, die statuto, partibus in eorum præsentia constitutis, post litem super prætaxatis querelis, juxta quod juris ordo II, col. 275.

(512) De Raom.... Sic diserte legitur in apographis Vaticano et Conti. Si agitur de abbate monasterii Reomacensis, erat is, tunc temporis, Guillelmus II, qui notus est in instrumentis ab anno 1198, usque ad annum 1202. Gall. Christ. t. IV, col. 665.

postulat, contestatam, ex parte Templariorum testes receperunt productos, parati recipere, si quos idem monachi producere voluissent; et cum eis diem aliam assignassent, ex parte monachorum fuit propositum coram ipsis, ut dictos Templarios compellerent super suis querelis ad respondendum eisdem. Dicti etenim monachi cujusdam decimæ mistum [sic] tam proprietatem quam possessionem cum instantia postulabant; sed e contra Templarii respondebant, quod super quæstione ipsa respondere minime tenebantur, quia eosdem super causa ipsa ad curiam traxerant laicalem. Tandem vero, aliam diem eisdem monachis et Templariis peremptoriam assignarunt, ad quam nec venerunt monachi nec sufficientem curaverunt mittere responsalem; sed adhuc eorum volentes pertinaciam superare, ipsis diem aliam assignarunt, in qua quidem, utraque parte præsentem, post multas contentiones de consensu partium diem aliam et ipsam peremptoriam assignarunt, sperantes, quod, prout condictum fuerat, medio tempore eadem quæstio per duos honestos viros deberet concordia terminari; sed eodem die, duo ex ipsis monachis se ipsorum conspectui præsentarunt, litteras proferentes quibus se constitutos procuratores firmiter asserebant, cum in ipsis litteris nec eorum nomina, nec causa pro qua missi fuerant nec dies causæ præfixa fuerint declarata. Ipsi vero iudices, monachorum calumniam et contumaciam intuentes et attendentes etiam quod causa ipsa non sine gravamine fratrum ipsorum, coram eis frustratorie fuerat prolata, communicato prudentum consilio, sub pœna excommunicationis diffiniendo, dictis priori et monachis venterunt ne de cætero decimas terrarum Templariorum ipsorum, quas propriis manibus et sumptibus excolunt, vel exactiones pro sepulturis hominum eorundem ab ipsis extorquere vel quoquo modo super his eos præsumerent ulterius molestare; de manu iniectione violenta et aliis sacrilegiis, quia ipsi non constitit, neminem condemnantes; et cum super damnis quæ dicti Templarii sibi illata a monachis asserebant, ipsis facta non fuerit plena fides, super his pronuntiaverunt eosdem monachos absolutos. Quia vero præfati monachi, sicut ex litteris prædictorum accepimus, contra latam sententiam temere venientes, dictos Templarios super dictis articulis multipliciter aggravant et affligunt, ita quod eis constitit per testes omni exceptione majores, monachos ipsos de terris eorum, quas propriis sumptibus excolunt, decimas per violentiam exe-

A gisse et exactiones pro sepulturis hominum eorundem fecisse et quod corpora mortuorum pro hujusmodi exactione remanent inhumata, ac, in grave scandalum populi, in die sancto Parasceve, ceram de altari oratorii Templariorum ipsorum ausu sacrilego capientes, per violentiam asportarunt, in priorem et monachos excommunicationis sententiam protulerunt et ecclesias eorum supposuerunt ecclesiastico interdicto, præcipientes capellanis eorum et clericis, ut eandem sententiam tandiu inviolabiliter observarent, donec de prædictis prior et monachi fratribus Templi satisfacerent competenter; et, licet eadem sententia per vos firmiter observetur et eandem mandaverimus observari, prior tamen et monachi, sicut per testes idoneos receperunt, eandem sententiam non observant, sed in suis ecclesiis, ac si absoluti essent, apertis januis et pulsatis campanis, divina præsumunt solemniter officia celebrare. Nolentes igitur tantam ipsorum prioris et monachorum contumaciam, sicut nec debemus, clausis oculis pertransire, cum ferro abscondenda sint vulnera quæ fomentorum non sentiunt medicinam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus quatenus prædictam interdicti et excommunicationis sententiam facientes firmiter observari, ipsos priorem et monachos tandiu, appellatione remota, singulis Dominicis ac festivis diebus, pulsatis campanis, et extinctis candelis, excommunicatos publice nuntiatis, donec latam super dictis articulis a iudicibus ipsi sententiam firmiter observarint, et eisdem fratribus super damnis illatis et injuriis irrogatis satisfactionem curaverint congruam exhibere. Si vero in sua duxerint contumacia persistendum, abbatem, ad quem monasterium ipsum Sancti Portiani pertinere dignoscitur et eidem priori, præfatis terminum competentem, quo, cum litteris vestris satisfacturi de contemptu, nostro se conspectui præsentent, ad quem si venire contempserint, eos a prælationibus suis, sublato appellationis obstaculo, solemniter deponatis, nullis litteris, etc. Harum tenore tacito, etc. Quod si non ambo, etc.

Datum Laterani, vi Id. Decembris, anno quinto.

CXXXVII (513).

ELECTO CATALAUNENSI (514) ABBATI TRIUM FONTIUM (515).

Dat eis provinciam examinandi privilegia abbatisse et monialium Jotrensis monasterii.

(Laterani, iv Id. Januarii.)

[Ex parte..... abbatisse, ac sororum Jotrensis

(513) Epistolæ hujus fragmenta quædam leguntur in collectione Decretalium, lib. v, tit. 33, *De privilegiis et excessibus prælatorum*, cap. 13. Eandem, ex tabulario monasterii Jotrensis depromptam, deficiente tamen adhuc majori meliorique parte, typis mandavit Plessæus (*Histor. Eccles. Meld.* t. II, pag. 90). Nunc prodit integra et suis iisdemque indubitata fidei, notis chronologicis vallata. Quæ in Decretalibus exhibentur, hic unciis, ex more, inclusa sunt; quæ apud Plessæum, duplici virgula ad ini-

tium cujusque lineæ apposita distinximus. Variæ, quæ utrobique reperiantur, etsi levissimi momenti, lectiones dantur.

(514) Gerardus de Duaco, qui paulo antequam ab Innocentio daretur hæc epistola, ad episcopalem Catalauni sedem evectus fuerat, eam tenuit usque ad annum 1215, quo ipsum abdicasse refert Albericus (*Chronic.* pag. 491).

(515) Erat is nomine Guido II, qui non ante annum 1208 abbatiæ Trium-Fontium regimen susce-

« Ecclesie (516), nostris fuit auribus (517) intima-
 « tum quod venerabilis frater noster Meldensis
 « episcopus, commissionis occasione cujusdam
 « (518), ad venerabilem fratrem nostrum..... Pari-
 « siensem episcopum (519), et dilectum filium.....
 « abbatem de Latiniaco (520), a nobis (521) obtentæ,
 « in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privi-
 « legiis, quæ illas et earum Ecclesiam, clerum et
 « populum villæ Jotrensis (522) ad apostolicam se-
 « dem nullo mediante spectare declarant, quorum
 « ipse non erat ignarus, eas incepit graviter mo-
 « lestare, obedientiam ab ipsis ac clero et populo
 « villæ Jotrensis, qui secundum privilegia sedis apo-
 « stolicæ gaudent consimili libertate (523), subje-
 « ctionem omnimodam impendendam sibi requirens. »]
 Unde, cum ab eisdem iudicibus citarentur, ipsæ
 non contestando litem, sed excipiendo potius con-
 tra eos (524), nos sibi specialem in iudicio domi-
 num esse dixerunt et se nullam obedientiam epi-
 scopo Meldensi debere; quia, cum venerabilis frater
 noster, O. (525) Ostiensis episcopus, tunc aposto-
 licæ sedis legatus, earum privilegiis diligenter in-
 spectis, cognoverit monasterium earum ad jus et
 proprietatem sedis apostolicæ pertinere, ipsi abba-
 tissæ, quæ tunc temporis noviter erat electa, vice
 nostra munus benedictionis impendit et obedientiam
 nobis et Ecclesie Romanæ fecit ab ea specialiter
 repromitti, requirens ab ea propter hoc et accipiens
 juramentum. [« Verum, cum iudices et assessores
 « eorum (526) ipsas valde gravarent »] in eo quod
 negarent dilationem eisdem ad exhibenda privilegia
 libertatis, cum procuratores earum illis juramentum
 offerrent, se tunc privilegia non habere nec procur-
 ratum dolo fuisse, quominus eadem ad eorum præ-
 sentiam detulissent et ipsi eis breves inducias dare
 nollent, [« ad appellationis remedium (527) conve-
 « larunt »] contra iudices excipientes eosdem, tum
 quia eos asserebant esse suspectos, et præsertim
 ipsum Parisiensem episcopum, qui contra dilectum
 filium abbatem Sanctæ Genovefæ, consimilem cau-
 sam habebat (528), et ideo ipsum credebant aliam
 sententiam nolle dare quam vellet ab alio pro se
 dari, tum quia cum absque conjudice suo voluisset
 prius interprolocutoriam (528') promulgare, procura-
 toribus abbatissæ dicentibus se velle conjudicem

A
 ejus esse præsentem, responderat illis cum in nullo
 profecturum eisdem, quia, cum ille veniret, nihil
 faceret nisi quod vellet et ipse; tum quia illis post-
 modum rationabiles inducias denegabant; tum quia
 occasione litterarum illarum non debebant in causa
 procedere, pro eo quod Meldensis episcopus per
 litteras illas obedientiam debitam, quam abbatissa
 soli pontifici Romano tenetur impendere, ab ipsa,
 clero et populo Jotrensibus, sibi requirebat impendi,
 cum per privilegia Ecclesie Romanæ constaret illi
 eos in aliquo non teneri et de privilegiis suis nulla
 in eisdem litteris mentio haberetur. [« Sed iudices
 « ipsi appellationem (529) minime deferentes nec
 « fragilitati sexus compatientes earum, in abbatissæ
 « excommunicationis, clerum et populum villæ
 « Jotrensis (530) interdicti, sententias protulerunt.
 « Sane, cum (531) nuntii Jotrensis Ecclesie præ-
 « dictæ et alia multa in nostra præsentia retulisse-
 « sent, quibus eas et suos contra libertatem eis con-
 « cessam gravatos aiebant (532), privilegium nobis
 « apostolicum ostenderunt, per quod Ecclesiam Jo-
 « trensem constabat ad Romanam Ecclesiam spec-
 « cialiter pertinere. Nos autem eos (533) diutius
 « detinentes propter appellationem prædictam,
 « quia tandem nullus comparuit idoneus responsa-
 « lis qui partem defensaret adversam, licet postmo-
 « dum quidam simplex nuntius super hoc nobis præ-
 « dictorum..... Parisiensis episcopi et..... Latiniacensis
 « abbatissæ litteras præsentasset (534), privile-
 « gium apostolicæ sedis Ecclesie Jotrensis conces-
 « sum duximus innovandum, ita tamen ut per in-
 « novationem ipsius eidem Ecclesie nihil (535)
 « plus juris accrescat, quam per privilegia præde-
 « cessorum nostrorum obtinuit, cum per hoc ei
 « non novum concedere, sed antiquum jus conser-
 « vare velimus. »] Quia vero de prædictis exceptio-
 nibus nobis non potuit fieri plena fides, discretioni
 vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus
 si pars Jotrensis Ecclesie illis vel aliis probandis
 institerit contra sententias memoratas, vos, parti-
 bus convocatis, audiatis quæ super his duxerint
 proponenda, et si vobis constiterit prædictas sen-
 tentias post appellationem ad nos legitime interpo-
 sitam fuisse prolatas, denuntiatis eas, sublato ap-
 pellationis obstaculo, non tenere. Quod si alias mi-

perat, nec diu post annum 1203 ineuntem, vitam
 produxit, fato functus cum ad archiepiscopatum
 Remensem ab Innocentio destinaretur. *Gall. Christ.*
 t. IX, col. 959.

(516) Vide epist. 130.

(517) Decretal. existit, pro n. f. a., et om. v.
 fr. n.

(518) Commissionem hanc, datam Laterani, x
 Kal. Junii, pontificatus anno 5, exhibet Plessæus
 (loc. cit. p. 89); sed in Regesto frustra requiritur.

(519) De isto jam actum est sæpius.

(520) Joannes I, cognomento Britel, aut forsans
 Bretel, Latiniaci monasterii regimen auspicatus
 anno 1188, post multa præclara gesta per 28 annos
 ad cænobii commodum, vivendi finem attigit anno
 1215. *Gall. Christ.* t. VII, col. 500.

(521) Decret., *ver litteras ad iudices delegatos.*

(522) Decret. et Ples. Jotrensem.

(523) Hæc desunt in Decr. et infra *requirendo* pro
requirens legunt.

(524) Sic in apogr. ex archiv. Vatic.

(525) Vide primas libri tertii epistolas.

(526) Hæc in Decret. desunt.

(527) Decret. *beneficium.*

(528) Vide epistolam hujusce libri quinti cente-
 simam.

(528') Sic in apogr.

(529) Sic in apog. Conti; Decret. *appellationi.*

(530) Decret. Jotrensem.

(531) Decret. addit. *jam.*

(532) Decret. desunt.

(533) Decret. *eosdem nuntios*

(534) Hæc in Decret. desunt.

(535) Decret. *non.*

mus rationabiliter illas prolatas esse constiterit, eas exigente justitia revocetis. Alioquin, cum propter solam contumaciam fuerint promulgatæ, recepta juratoria cautione, tam abbatissa quam aliis a quibus videritis exigendam, quod super his ad mandatum nostrum juri parebunt, easdem curetis sententias, appellatione postposita, relaxare, id ipsum ad majorem cautelam nihilominus facientes, si eadem abbatissa fugere volens strepitum quæstionum ab exceptionum suarum maluerit probatione cessare. Cumque de privilegiis pontificum Romanorum nolimus ab aliis facile judicari, si prædictus Meldensis episcopus de jure suo voluerit experiri, præfigatis utrique parti terminum competentem, quo per se vel idoneos responsales propter hæc ad præsentiam nostram accedant. Nullis litteris, etc. Harum mentione non habita, etc.

Dat. Later., iv Idus Januarii, anno v.

CXXXVIII.

CLUSINO EPISCOPO (535) ET O... RODICOFANENSICASTELLANO; ACOLYTHO ET MAGISTRO P. SCRIPTORI NOSTRO.

De Neapoleone et Pepono post concordiam Romanorum cum Viterbiensibus carceri mancipatis, deque custodia eorum in arce Lariani.

(Laterani, iv Idus Januarii.)

Ad vestram credimus audientiam pervenisse, qualiter et in quantis nobilibus viris, Neapoleoni et Peponi, gratiam duxerimus faciendam. Sane cum idem N. in captivitate quondam devenerit Romanorum, et in Cannaparia carceris fuerit custodia mancipatus, tantoque arctius teneretur, quanto captivus cæteris nobilitate ac potentia præeminebat, nos de ipsius salute solliciti, ne in Cannaparia, ubi multi conceptivi ejus fuerunt mortui, moreretur, ipsum non sine difficultate multa eductum de carcere, in palatio nostro diu honorifice, non tanquam captivum, sed velut familiarem nostrum, fecimus conversari. Verum, postmodum, forte cum Viterbienses resiliere a tractatu concordie viderentur (536) et ex hoc non modicum contra eos Romanorum essent animi concitati, verentes ne quid contra eumdem N.... ex impetu fieret, si maneret in Urbe, ipsum ad arcem Lariani, quæ est fere præ cæteris Roccis Italiæ spatiosa, duximus destinandum, ubi ei fecimus honorifice deserviri. Ipse vero, velut beneficiorum nostrorum ingratus, non attendens quod nobis ex fuga ejus posset accidere et quanta seditio contra nos in Romano populo suboriri, fugam arripuit et ad patriam, nobis nescientibus, est recursus, in quo exuberantem circa se nostræ gratiæ plenitudinem licet ipse non consideraverit, aliis tamen apertius demonstravit, cum liqueat vel liquere debeat universis, quod si eum mandassemus arctius custodiri, sic evadere nullatenus potuisset. Licet autem non solum hominibus,

(535) De Clusinis præsulibus circa tempus in quo versamur, pauca hæc apud Ughellum occurrunt. *Ital. sacr.*, t. III, col. 729.

(536) Gualfredus floruit anno 1200, quem Man-

sed omnibus etiam animalibus sit commune, ut de cervice sua jugum captivitatis excutiant et libenter vincula quibus fuerint alligata dirumpant, ei tamen non erat aliquatenus formidandum, cum ipsi videri verisimile non deberet quod nos, qui curaveramus eum quasi de mortis articulo liberare, in captivitatem eum reduci vellemus, et Cannapariæ vinculis mancipari. De concordia quoque non debuerat suspicari quod eam fugiens impediret, cum, sicut post factum apparuit, post fugam ejus fuerit consummata. In qua nos autem dictum Peponem et S... qui cum eo ad sedem apostolicam accesserat, et quantum prædictum N... in aliis duxerimus honorandum, exprimere nolumus, sed ipsis relinquimus discernendum; N... commendantes in eo quod se

per nos constitetur ad vivos a mortuis revocatum. Verum prædictus P... et fratres ipsius ut male agerent proponentes, injuriam pro honore ac offensam nobis pro gratia rependerunt, cum in nepotes fratrum nostrorum manus extenderint et eos captos et redactos in vinculis turpiter pertractarint, cum crederemus non solum familiares nostros, sed omnes etiam qui nomen nostrum in tuitionem propriam invocarent, in terra eorum velut in patrimonio beati Petri securos, et quod ipsi nobiles pro tuitione ipsorum et res exponerent et personas. Nec sufficit hoc ipsis, sed veniendi ad nos iter omnibus præcludere cupientes, eos qui ad sedem apostolicam accedebant spoliare temere præsumperunt. Quamvis ergo super his et aliis et nos offenderint et se ipsos, facto pariter et exemplo, quia tamen et nepotes fratrum nostrorum quos ceperant liberarunt et restituerunt partem illorum, quæ abstulerant spoliatorum, residuum vel æstimationem ipsius restituere promittentes, et de injuriis nobis illatis satisfactionem plenariam pollicentur: attendentes debitum officii pastoralis, per quod non solum redeuntes recipere, sed revocare tenemur errantes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ab eodem P.... et fratribus ejus publice juratoria cautione recepta quod super his mandatis nostris humiliter pareant, pro quibus excommunicationis sunt vinculis innodati, absolutionis eis gratiam impendatis, ipsis unius mensis spatium indulgentes, infra quod vel restituant residuum spoliatorum, vel juxta vestræ discretionis arbitrium illud æstimatione congrua recompensent. A Neapoleone autem, cum excommunicatus non fuerit, exigi nolumus hujusmodi cautionem, sed in forma compositionis quam firmavimus inter Romanos et Viterbienses expressimus ut ipse cum duobus consanguineis suis juramento firmaret ut nec Romanos, nec alios ad Romanam Ecclesiam accedentes vel recedentes ab ea, occasione captivis propriæ in personis vel rebus aliquatenus impediret, volumus ut super hoc mandatum apo-

tes et Monaldeschus Bovaccianæ familiæ fuisse affirmant. XIII. Theobaldus vixit anno 1210. »

(536) Conferendus Muratori, *Annal.* t. VII, pa. t. pag. 144, an. 1200.

stolicum exsequatur. Ne quid autem per collusionem fieri videatur, præsentium vobis auctoritate mandamus ut ei ex parte nostra districtius injungatis quatenus regimen burgi Aquæpendentis quod nobis inconsultis accepit penitus derelinquat, cum nec sustinuerimus hactenus nec proposuerimus in posterum sustinere ut in eo quisquam, nisi indigena fuerit et vassalus noster existat, præter licentiam nostram et specialem concessionem recipiatur aut exerceat officium rectoratus, quod tanto expeditius debet efficere, quanto sibi foret potius eligendum regimen alicujus magnæ civitatis, quæ etiam ad beati Petri patrimonium non spectaret, relinquere, quam incurrere nostræ indignationis offensam, si nostræ tamen est gratiæ non ingratus. De cætero vero, ipse ac dictus P... et fratres ipsius nobis studeant humiliter obtemperare, ut et nos eorum respondere servitiis grata vicissitudine teneamur.

Datum Laterani, iv Idus Januarii.

CXXXIX.

CANTORI ET CAPITULO SANCTI FRONTONIS
PETRAGORIGENSIS.

De collatione præbendæ.

(Laterani, Id. Januarii.)

Si diligenter velletis attendere ac debita meditatione pensare, quanta Romanæ Ecclesiæ, quæ caput est omnium et magistra, reverentia et devotio debeat exhiberi, in plena voluntate firmoque proposito gereretis, ita ejus precibus auditum præstare facilem et benignum, quod a vobis repulsam minime paterentur, sed eas studeretis celeriter effectui mancipare. Sane, dilecto filio, G... de Sancto Sulpitio, subdiacono, referente, nos noveritis accepisse quod, cum bonæ memoriæ C... papa, prædecessor noster, preces et mandatum ad vos duxerit destinanda, ut ipsum reciperetis in canonicum et in fratrem, vos, contemptis tam ipsius precibus quam mandato, cum, sicut accepimus, recipere neglexistis, quod ipsius labor ad nos indicat iteratus. Volentes igitur eidem subdiacono paterna sollicitudine providere et quod a memorato prædecessore nostro est laudabiliter inchoatum, congruo effectui mancipari, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, pro reverentia beati Petri et nostræ, intuitu quoque ipsius subdiaconi, qui vobis in pluribus esse poterit fructuosus, eum in canonicum Ecclesiæ vestræ ac fratrem benignius admittatis, stallum in choro et locum in capitulo eidem tam li-

berter quam liberaliter assignantes et tales vos in executione mandati apostolici exhibentes, ne ulterius cogatur ad sedem apostolicam laborare.

Datum Laterani, Idibus Januarii, pontificatus nostri anno quinto.

CXL (536*).

SANCTI FRIDIANI PRIORI LUCANO (537), ET MAGISTRO
B. FABCALO, CANONICO PISANO.

De electione episcopi Lucani (537).*

(Laterani, v Id. Januarii.)

Ex litteris, nuper nobis sub nomine longe majoris partis Lucani capituli, sub veteri ac vero sigillo Ecclesiæ Lucanæ porrectis, sicut præsentibus apud nos Lucanenses canonici cognoverunt, accepimus quod cum olim dilectum filium, G (538).... Sancti Adriani diaconum cardinalem in episcopum sibi unanimiter elegissent, dilectum filium.... Lucanum electum (538*), tunc suum concanonicum, cum quibusdam aliis ad cardinalem eundem et per eum ad sedem apostolicam direxerunt, ab eis juratoria cautione recepta quod bona fide, sine fraude quacunque, studium et operam impenderent efficacem ut electioni suæ cardinalis ejusdem obtinerent assensum, nec dicto vel facto contrarium procurarent. Verum dictus electus contra proprium veniens juramentum cardinali eidem quædam impedimenta prætendit, per quæ, ne de se factam electionem reciperet, ejus animum revocavit, sicque, cum a quibusdam canonicorum in electione, non in primis sed in ultimis fuerit nominatus, electionem suam per nos obtinuit confirmari, licet factiosus, sceleribus plenus, matrimonio viduæ obligatus, perjurus et excommunicatus existat et contra concordiam Tusciæ molitur. Ipse quoque, post electionem suam quosdam qui in diaconos manus iniecerant violentas, temeritate propria præsumptuosus absolvit nec præcepit eisdem ut sedem apostolicam visitarent. Potestas quoque ac rectores militum cum militibus universis per suas nobis litteras intimarunt quod usque adeo dictus electus erat militibus odiosus, quod nisi metu potestatis a suo fuisent proposito revocati, ejus sanguinem effudissent. Adjecerunt etiam quod adulter et incestuosus existeret et post reditum suum cum popularibus conjurasset. Præterea A.... clericus, eadem impedimenta proposuit contra eum et illa se asseruit probaturum, sed tandem variando et vacillando visus est a suo proposito resilire. Cæterum, Lucani ca-

(536*) Epistola notatu dignissima, utpote ex qua multa lux affertur his quæ ab Ughello in chronologica Lucanorum [al. Lucensium] episcoporum serie referuntur *Ital. sacr. t. 1, col. 87*. Vide notas seqq.

(537) Illi nomen erat *Joannes*, ut alibi observatur.

(537*) Vacaverat episcopalis Lucanorum sedes anno 1202, per obitum Widonis, de quo jam egimus supra, epistola hujusce libri quinti 70.

(538) Gerardus Allucingolus, natione Tuscus, patria Lucanus, Lucii PP. III agnatus, tituli S. Adriani diaconus cardinalis ab eodem pontifice, in prima creatione, anno 1182 renuntiatus fuerat.

Diversas legationes obiit; tum sub ipso Lucio, tum sub Cælestino, tum etiam sub Innocentio PP. III. Plures et publicas ei Innocentius scripsit epistolas, quibus eum virum providum, honestum, inter cæteros fratres specialis devotionis brachiis amplexatum nuncupat. *Oldoin. Ad Ciaccon. t. 1, col. 1116*.

(538*) De isto verisimiliter agit Ug. ellus (loc. cit.): « Robertus, canonicus Lucensis, Widoni successus est anno 1201, cujus temporibus populabundi Pisani avidique proferendi imperii Lucanis aliquot castella ademerunt, etc. Mortuus est circa annum 1225. »

monici, qui cum electo venerant memorato, ex parte Lucani capituli quasdam nobis litteras præsenterunt, clausas quidem, sed quinque presbyterorum, diaconorum sex, quinque subdiaconorum et Bolgarini clerici, canonicorum Ecclesiae Lucanae subscriptionibus adnotatas, in quibus dicebant universos canonicos Lucanos præter archipresbyterum subscripsisse. Per eas autem capitulum ipsum humiliter postulabat ut, cum electus ipse in Lateranensi palatio in eorum episcopum ab his qui pro electione venerant cardinalis, concurrentibus votis fratrum purissime ac canonicè fuisset electus, dignaremur eum in episcopum consecrare, quatenus velut pastor idoneus eis præesse posset pariter et prodesse. Sub quinque quoque sigillis ex parte priorum sodalium Ecclesiarum, et capellanorum et universi cleri Lucani..... fuerint nobis litteræ præsentatæ, per quas asserebant eum instructum in spiritualibus et in temporalibus circumspectum, et de confirmatione ipsius nobis gratias referentes, eum petebant in episcopum consecrari. Idem quoque Lucanus potestas cum populo, et priores societatum Lucanae civitatis per suas litteras postulabant, asserentes electum ipsum vita, scientia et moribus adornatum. Præterea, venerabilis frater noster..... (539) Pisanus archiepiscopus, cum capitulo suo, et multi adjacentes episcopi, rectores quoque societatis Tusciae et ducatus, pro eo nobis humiliter supplicarunt, personam ejus varie commendantes. Cum igitur nemini cito manus imponere debeamus, ne videamur verbum Apostoli non notasse, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus auctoritate nostra suffulti, publice faciatis infra octo dies post susceptionem præsentium in Lucano capitulo nuntiari ut, si quis contra electum ipsum voluerit et valuerit procedere in aperto, infra mensem post denuntiationem factam appareat coram vobis, propositurus quidquid contra eum duxerit proponendum. Vos autem, auctoritate nostra suffulti, electo præsentè, si citatus tamen voluerit comparere, audiat quæ proposita fuerint, recipiat testes quos alterutra partium duxerit producendos, et tam depositiones eorum quam gesta omnia redigentes in scriptis, sub sigillis vestris ad nos fideliter destinatis, mandantes illis qui contra prædictum electum aliquid objecerint et ostenderint coram vobis, ut infra quindecim dies post mandatum vestrum apostolice conspectui repræsentent, ad quem terminum si forte non venerint, nos nihilominus, quantum de

A jure poterimus, in Domino procedemus. Quod si forsitan nullus apparuerit qui coram vobis aliquid contra eum objiciat et ostendat, vos nihilominus, auctoritate nostra inquiratis super præmissis omnibus, tam per famam loci quam alia documenta, diligentius veritatem et per vestras nobis litteras intimare curetis, præcipientes electo, ut quinque saltem ex Lucanis canonicis tum presbyteros, tum diaconos, qui bonæ vitæ ac laudabilis opinionis existant, secum ad præsentiam nostram ducat, qui si ei facti purgatio indicatur, eum velint et valeant compurgare. Volumus etiam, et mandamus, ut de illis diligentius inquiratis, qui sub nomine longe majoris partis Lucani capituli nobis contra prædictum electum litteras direxerunt, et quod inveneritis nobis fideliter rescribatis.

Datum Laterani, v Id. Januarii.

CXLI (539').

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (540).

Causam permutationis archidiaconatus et præposituræ, inter magistros S..... et B..... definiendam ipsi committit.

(Laterani, Id. Januarii.)

(540') [Cum olim ad nostram audientiam pervenisset, quod dilecti filii, magistri (541) S.... et B.... archidiaconatum et præposituram ad invicem permutassent (541'), magistri ejusdem B. obtentu causam super hoc bonæ memoriæ Matisconensi episcopo (542) duximus delegandam. Cumque idem C B... ad nostram postmodum præsentiam accessisset, ut negotium sine suspitione procederet, obtentu ipsius, dilectum filium..... (542') abbatem Cluniacensem, eidem episcopo duximus adjungendum. Verum, cum propter abbatis absentiam non fuisset a delegatis ipsis pariter in causa processum, utraque partium nostro se conspectui præsentavit et audientiam obtinuit coram nobis (543). Et [licet prædictus magister G. ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, idem tamen B... eam inficiabatur omnino, assertive proponens quod et ipse præposituram sine conditione qualibet resignarat (543'), et post liberam resignationem prædicti magistri G. archidiaconatum fuerat assecutus,] licet magister ipse G. proponeret ex adverso ipsum secum diutius de permutatione tractasse et complevisse tandem in manibus venerabilis fratris nostri..... (544-45) Eduensis episcopi quod tractarat. Quia ergo super facto ipsius B..... nobis non poterat de veritate constare, causam super hoc venera-

(539) De eo tam dictum est sæpius.

(539') Fragmenta hujus epistolæ leguntur in Decretalibus, lib. 1, tit. 2°. De officio et potestate judicis delegati, cap. 33; et lib. III, tit. 19, De rerum permutatione, cap. 7. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(540) Vide epistolam libri quinti 44, not.

(540') Vide Decretales, in utroque loco citato.

(541) In Decret. l. 1 et II, Magister.

(541') Decretal. commutassent.

(542) Vide epistolam libri quinti 35, not.

(542') Hugo, ex abbate Radingensi evasit Cluniacensis anno 1199. E vivis excessit, de suo monasterio bene meritus, anno 1207; auctor libri dialogorum de summo bono, qui habetur tom. V Anecdotor. col. 898. Gall. Christ. t. IV, col. 1144.

(543) Vide Decretales, lib. III, loc. cit.

(543') Decretal., resignavit.

(544-45) Vide epist. hujusce libri quinti 35, not.

hilibus fratribus nostris... (546) Lingonensi et (547) A Cabilonensi episcopis, sub certa forma duximus committendam. Ipsi ergo in mandati nostri executione procedere cupientes, partibus ad suam presentiam convocatis, receperunt testes utrinque productos, audierunt confessiones partium et depositiones testium publicarunt. Cumque, propter quemdam articulum qui eis dubitabilis videbatur, causam ad nos remittere proposuissent instructam, gesta omnia redigentes in scriptis sub sigillis propriis incluserunt et assignarunt partibus nobis fideliter presentanda (548). Verum supradictus B... delegatis nostris non deferens, imo verius deleganti, sigilla violavit illorum et scripta quæ nobis fuerant presentanda non erubuit aperire. *Cæterum, in nostra demum* (549) presentia constitutus, adversario suo presente, in excusationem propriam proposuit coram nobis quod iudices perperam processerant contra ipsum, cum acta in scriptis minus fideliter redigissent. Unde, timens ne litteras portaret Uria, scripta illorum aperuit et quod suspicatus fuerat adinvenit. Sane, si quid expediret melius notavisset, vel non recepisset scripta suspecta vel recepta nobis fideliter presentasset et ostendisset causam suspitionis propositæ coram nobis. Præterea, cum non quereretur de iudice quem ei proprio motu concessimus, sed de illo potius quem ipse duxerat eligendum, et iudices suas nobis litteras pariter (550) destinassent, de ipso pariter conquirentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam, sed ut in eo saltem puniretur in quo peccarat contra acta iudicum quæ temere violarat, ipsum, sicut non debuimus, sic nolimus exaudire, ne videretur dolus suus ei patrocinium attulisse (551). [Cum ergo nobis, tum per publicam famam, tum per validam præsumptionem, et probationem etiam manifestam (552), constaret quod suum præstiterat permutationi consensum; prædictus autem magister suum publice fateretur errorem, et hunc præpositura, et illum archidiaconatu curavimus spoliare, super hoc contra eos diffinitivam sententiam proferentes.] Tandem vero, cum festum Dominicæ Nativitatis instaret, uterque misericordiam humiliter postulavit, suppliciter et devote deprecans ut, cum ejus vicem geramus in terris qui, cum iratus fuerit, non obliviscitur misereri, nec continet suas miserationes in ira, cum eis misericorditer ageremus. Nos igitur attendentes quod justus et misericors est Dominus Deus noster, cum Propheta miserationes ejus aliis operibus anteponat, asserens

(546) Hilduinus, cognomento de Vandevre, filius Laurentii domini de Vandopera in Campania, ex Decano Lingonensi Episcopus Lingonensis, in locum Garnerii, quem et ipse violenter insecutus fuerat, anno 1200 electus est. Obiit aut abdicavit anno, saltem, 1204. *Gall. Christ.* t. IV, col. 594.

(547) Erat is, Robertus, qui Episcopatum iniit, ab anno saltem 1185, et tenuit usque ad annum 1214. *Ibid.* col. 897.

(548) Vide Decretales, lib. III, loc. cit.

PATROL. CCXIV.

A ipsas super omnia opera ejus esse et rursum affirmet quod justitia et iudicium sint præparatio sedis ejus, sic cum eis misericordiam duximus faciendam, ut justitiam minime læderemus, cum etsi contractus ipse illicitus fuerit, tamen Simoniacus non fuisset et pœna quæ debetur ex illo in concilio determinata non fuerit, unde relinquitur arbitrio judicantis. Quia ergo prædictus B.... amplius noscitur deliquisse, cum delictum suum semper nisus fuerit quasi per tergiversationis vitium occultare, memoratus autem magister G. minus deliquerit cum facti pœnitens errorem suum fuerit sponte confessus, prætaxatum B.... usque ad annum, eundem vero magistrum G. usque ad sex menses, manere decrevimus dictis dignitatibus spoliatos. Ex tunc autem archidiaconatum magistro ipsi G. et præposituram prædicto B.... nostra volumus auctoritate concedi. Tibi ergo vices nostras super hoc negotio committentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, elapso sex mensium spatio, a præterito festo Nativitatis Dominicæ, in quo ipsis gratiam fecimus, computando, archidiaconatum magistro ipsi, sublato appellationis et contradictionis obstaculo, nostra fretus auctoritate concedas. Proventus autem, qui medio tempore fuerint ex ipso percepti, pro satisfactione ipsius magistri in terræ sanctæ subsidium fideliter studeas destinare. Ne quid autem contra formam mandati nostri valeat attentari, si quid aliter, quod non credimus, super ipsis dignitatibus vel fuerit vel est factum, irritum decernimus et inane, cum nos illas donationi nostræ, cum causam commisimus, duxerimus reservandas.

Datum Laterani, Id. Januarii, anno quinto.

CXLII

ABBATI DOLENSI (553); ENG. [Sic.] SUBDIACONO PAPÆ, PRIORI DE LEPROSO

Ut episcopum Nivernensem ad præbendam P.... Turrilani electi nepoti, juxta mandatum papæ assignandam compellant.

(Laterani, Id. Januarii.)

Olim pro B.... de Sancto Portiano, paupere clerico, venerabili fratri nostro.... Nivernensi episcopo (554) apostolicas curavimus litteras destinare, ut quoniam ab eo fuerat ordinatus, ei tandiu provideret in necessariis, donec sibi beneficium ecclesiasticum assignaret. Postmodum vero cum per ipsum non fuisset mandato super hoc apostolico satisfactum, ipso ad nostram presentiam redeunte, donationem primo vacaturæ præbendæ nobis duximus

(549) Decretal., qui postmodum in nostra, et infra om. voculam suo; loco propriam legunt suam, et om. cor. nob.

(550) Decretal., per eum.

(551) Vide Decretales, lib. III, loc. cit.

(552) Hæc Decretal. om., et infra præstiterit legunt pro præstiterat.

(553) Vide epistolam libri quinti 72.

(554) Ibidem, epistol. 11.

retinendam, denuntiantes irritum et inane, si ipsa forsitan aliquid ordinaret, quam vacare postmodum nobis suis litteris intimavit, et quod super ea expectabat nostræ beneplacitum voluntatis. Licet autem annuum beneficium trium marcharum, quod dilectus filius magister Blasius, Turritanus electus, percipiebat in redditibus ipsius episcopi, P..... nepoti ejusdem electi, in partibus illis studentis, mandaverimus assignari, quia tamen idem B..... de medio est sublatus, et eidem episcopo etiam expedit provisione hujusmodi non teneri, prædictam præbendam eidem P..... duximus conferendam, ut incæpto litterarum studio liberius valeat imminere. Unde ipsi episcopo et dilectis filiis, decano (555) et capitulo Nivernensibus, per scripta nostra præcipiendo mandavimus, ut eidem P..... vel ejus procuratori, omni contradictione, dilatione et appellatione cessantibus, præbendam ipsam cum stallo chori et loco capituli assignare procurent, ita quod ex hoc idem electus, qui jam sibi multipliciter utilis existit sicut novit, et existere poterit in futuro, ad obsequium ejus fortius invitetur et nos devotionem suam possimus non immerito commendare. Quocirca, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus, si jam dictus episcopus mandatum nostrum super hoc noluerit effectui mancipare, vos illud sine difficultate qualibet studeatis, remoto contradictionis et appellationis obstaculo, adimplere, in irritum revocantes, si quid, quod non credimus, de præbenda ipsa inveneritis attentatum, et contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, sublato appellationis diffugio, censura ecclesiastica compescentes. Nullis litteris obstantibus, harum mentione non habita, a sede apostolica impetratis. Quod si non ambo, etc. alter vestrum, etc.

Datum Laterani, Idibus Januarii, anno quinto.

Scriptum est super hoc prædictis.... episcopo..... decano et capitulo Nivernensibus.

CXLIII.

ABBATIBUS, CADOMENSI (556), TROARNENSI (557) ET DE VALLE-RICHERII (558).

Mandat eis ut episcopum Lexoviensem ab indebita Hugonis de Rupe Petra, super archidiaconatum et præbendam, ipsi ab episcopi prædecessore assignata, molestatione compescant.

(Laterani, xix Kal. Februarii.)

Ad audientiam nostram, dilecto Hugone de Ru-

(555) De decanis Nivernensibus, circa hæc tempora, pauca reperiuntur in *Gallia Christiana* (t. XII, col. 663).

« XII. B. occurrit anno 1198, in chartis capituli. « Hic cine est qui in concilio Senonensi a Petro cardinali, legato apostolico, anno 1198 suspensus est « propter hæresim Poplicanam manichæorum sobolem? »

« XIII. H. decanus, cum G. episcopo et G. cantore conciliavit M. abbatem Castri-duni et priorem de Nogente, anno 1209, » etc.

(556) Sanson, abbas monasterii S. Stephani Cadomensis, notus est ab anno 1197 usque ad annum 1214. *Gall. Christ.* t. XI, col. 425.

(557) Durandus II *de Gunerville*, electus abbas Troarnensis, innolescit in instrumentis ab anno

A petra significante, pervenit quod cum bonæ memoriæ W. (559)..... prædecessor venerabilis fratris nostri..... (560) Lexoviensis episcopi, avunculus ejus, archidiaconatum et præbendam quamdam in Ecclesia Lexoviensi sibi liberaliter contulisset, idem episcopus, et B..... canonicus ejusdem Ecclesiæ, pro eo quod in annis est minoribus constitutus, ipsum molestare contendunt. Quia igitur episcopum ipsum non decet factis prædecessorum suorum temere obviare, nosque dicto Hugoni, ob memoriam præfati avunculi sui, qui nobis multa fuit devotionis et familiaritatis sinceritate conjunctus, gratiam volumus facere specialem, eidem episcopo per scripta nostra mandavimus ut ab indebita prædicti H..... super præmissis molestatione desistens, ipsum in B jure suo manuteneat ac defendat, nec permittat eum a quoquam occasione hujusmodi molestari. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus, si prædictus episcopus et alius mandatum nostrum neglexerit adimplere, vos ipsum episcopum qua convenit districtione et alterum, ut ab indebita præfati Hugonis molestatione desistat, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, cogatis. Quod si non omnes his exsequendis interesse potueritis, duo vestrum ea nihilominus exsequantur.

† Datum Laterani, xix (561) Kal. Februarii, anno quinto.

Scriptum est super hoc, episcopo, memorato.

CXLIV.

CAPITULO NOVARIENSI.

De collatione prohibenda.

(Laterani, xiv Kal. Febr.)

Ecclesiarum utilitati consulitur et earum providetur honori, cum tales ad earum obsequium assumuntur, qui honestate morum et scientia litterarum ipsas valeant honorare. Sane, ad audientiam nostram noveritis pervenisse, quod in Ecclesia vestra quam plures præbendæ tandiu vacaverunt, quod secundum Lateranensis statuta concilii ad nos est earum donatio devoluta. Volentes igitur non tam personæ in eadem Ecclesia providere, quam Ecclesiæ consulere in persona, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus D quatenus, si res ita se habet, ex nostro vobis meritum comparantes, unam præbendarum ipsarum

1178 usque ad annum 1195. Post ipsum, Robertus I non reperitur nisi anno 1210, *ibid.* col. 417.

(558) Idem dubitandi locus de abbate Vallis-Richerii. Ernaldus ex priore abbas electus, notus est ab anno 1196, usque ad 1198, quo ad ipsum scripsit Innocentius. Successor ejus, Alexander nonnisi anno 1203 reperitur, *ibid.* col. 447.

(559) Willelmus I (*de Rupiere*), qui electus anno 1192 (circiter), obierat anno 1201, vel 1202.

(560) Jordanus de Humeto (*du Houmet*), ex archidiacono Lexoviensi episcopus, Guillelmum, de quo diximus nota superiori excepit anno 1201 vel potius 1202; decessit anno 1218.

(561) Revocanda forsitan ad initium libri hæc epistola.

dilecto filio, Alibrando vicecomiti, subdiacono nostro, Mediolanensi ordinario, quem virum esse novimus providum et discretum et tam scientia quam moribus adornatum, sine difficultate qualibet conferatis et ipsum admittentes in canonicum et in fratrem, ei stallum in choro, et locum in capitulo assignetis. Alioquin, noveritis nos venerabili fratri nostro..... Cuman. (562) episcopo, et dilecto filio, Henrico de Setar. subdiacono nostro, ordinario Mediolanensi, per apostolica scripta mandasse, ut ipsi super hoc, sublato appellationis obstaculo, auctoritate nostra suffulti, mandatum apostolicum exsequantur; contradictores, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes.

Datum Laterani, xiv Kalendas Februarii (563). B

CXLV.

EPISCOPIS SILVANECTENSI (564) ET NOVIOMENSI (565);
ABBATI URSI-CAMPI (566) NOVIOMENSI.

Ut delegatos litteris apostolicis ad cognoscendum de certis causis constitutiones novas quibus regis jura lædantur ponere non sinant.

(Laterani, viii Kal. Februarii.)

Charissimus in Christo filius noster Ph..... rex Francorum illustris, per suas nobis litteras intimavit quod quidam, qui litterarum auctoritate nostrarum de causis cognoscunt, super ipsum et principes suos consuetudines ponere novas intendunt, quæ prædecessorum ipsius regis temporibus atque suis non fuerunt inductæ, quod quando idem rex burgensium suorum mobilia vel propter eorum delicta, vel propter tallias et servitia, in quibus tenentur eidem, saisiverit et eorum propter hoc debita præceperit arrestari, ut ab ipsorum debitorum illa recipiat, illi qui placita Ecclesiæ auctoritate nostra pertractant, vexant super hoc debitores et eos trahentes in causam per justitiam nostram debita reddi volunt, quod eidem regi, sicut asserit, exhæredationem afferre videtur, quemadmodum de Cornino, Riolfo, Geraldo Nigro et consanguineis ejus, quos propter excessus suos regia celsitudo bannivit, facere incœperunt. Cum igitur et deceat, et oporteat, ut ita justitiam et libertatem Ecclesiasticam conservemus, qui [Sic.] jurisdictionem et dignitatem regiam

A non lædamus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus his, qui super causis prædictorum burgensium delegati dicuntur a nobis, ex parte nostra firmiter injungatis, ut in præjudicium juris præfati regis procedere non præsumant, in irritum revocantes si quid per delegatos ipsos in juris ejusdem regis præjudicium fuerit attentatum. Quod si non omnes his exsequendis, etc., duo vestrum, etc.

Datum Laterani, octavo Kal. Februarii, anno quinto.

CXLVI.

ARCHIEPISCOPO (567) ET DECANO BURDEGALENSIBUS (568).

Mandat eis ut C..... Natali præbendam in ecclesia Xanctonensi, nonobstante decani et capituli appellatione, faciant assignari.

(Laterani, viii Kal. Febr.)

Præsumptuosam contumaciam et superbam rebellionem capituli Xanctonensis, quam per exhibitionem operis experimur, ad vestram jam credimus audientiam pervenisse et ut vobis plenius innotescat, ex his quæ sequuntur poteritis effici certiores. Cum enim felicis recordationis C. papa, prædecessor noster, pro dilecto filio, magistro C.... Natali, et bonæ memoriæ W. Roffio, subdiacono nostro, decano (569) et capitulo Xanctonensibus. multoties apostolica scripta misisset, ut ipsos in canonicos reciperent, eis stallum in choro et locum in capitulo assignantes, ipsi apostolicam contemnentem, quod eos non decuit, jussionem, id efficere noluerunt; et licet per bonæ memoriæ A.... tunc archidiaconum et dilectum filium, S.... (570) decanum Pictavenses, et B.... cantorem Sanctæ Radegundis, executores super his delegatos, propter eorum contumaciam manifestam, in ipsorum excommunicationis et in Xanctonensem ecclesiam interdicti, sententia fuerit promulgata, ipsi eandem nullatenus observantes, præsumserunt in ecclesia interdicta divina nihilominus celebrare. Nos quoque pro eisdem Magistris, dilectis filiis, P.... (571) abbati Auræ-Vallis, W... archidiacono Pictavensi, et W.... decano Asianensi, dedimus in mandatis ut, nisi prædicti canonici quasdam exceptiones, quas eis prætendebant, infra quadraginta dies per testes suf-

D

(567) Vide Supra.

(562) Legendum forte *Comen. pro Comensi*, episcopo. Is erat tunc temporis Ardizzo II, Vercellensis, qui ex præposito cathedralis, patriæ evasit episcopus anno 1198 et obiit anno 1204. Ughell. *Ital. sacr.* t. V, col. 291. Episcopi Comenses, sæpissime dicuntur Cumani in Regestis.

(563) Idem dicendum est de hac epistola ac de epistola superiori, not. 561.

(564) Gaufridus I, si Dableto fides, ex monacho et Thesaurario S. Dionysii electus est episcopus Silvanectensis, anno 1185, ob insignem doctrinam et pietatem: episcopale onus abdicavit anno 1213. *Gall. Christ.* t. X, col. 1405.

(565) De episcopo Noviomensi, vide lib. v, epist. 41.

(566) Balduinus I, qui et alias nominatur Baldus, sedebat anno 1197 et obiit anno 1211. *Gall. Christ.* t. IX, col. 1151.

(568) Stephanus, decanus Burdigalensis, occurrit ab anno 1187 usque ad annum 1195. Post eum, annis incertis, nominatur Geraldus II de Malamorte, de quo nihil usque ad annum 1217, quo factus est archiepiscopus. *Gall. Christ.* t. II, col. 855.

(569) Gaufridus, decanus Santonensis, innotescit in instrumentis ab an. 1199 usque ad an. 1206 *ibid.* col. 1088.

(570) Legendum verisimiliter *G. pro Guillelmum I*, quem decanum Pictaviensem fuisse, anno 1198 et 1200, ex chartis compertum est; cujusque successor Philippus, nonnisi anno 1211 et seqq. reperitur *ibid.* col. 1216.

(571) P. abbas Aurævallis; notus est anno 1197 et 1218, ex Chartulario S. Maxentii; idem fortassa ac P. de Verinnes, memoratus in Fontecomitis anno 1192, *ibid.* col. 1390.

ficientes probarent, eos ad receptionem ipsorum, per interdicti in ecclesiam Xanctonensem et excommunicationis sententiam in personas, remoto cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, compellere non tardarent. Cum autem jam dicti canonici in propositis exceptionibus probandis penitus defecissent, ipsi, tanquam viri providi et discreti, communicato prudentum virorum consilio, in eos et ecclesiam auctoritate nostra dictas sententias promulgarunt, sicut nobis fuit eorundem litteris intimatum. Ad cumulum vero iniquitatis eorum accedit, quod postmodum ex apostolicæ sedis benevolentia provocati, cujus obsequio dicti magistri quondam laudabiliter insisterunt et ob hoc gratiam nostram et fratrum nostrorum meruerunt plenius obtinere, prædictis et multis aliis commissionibus omissis et etiam sententiis latis, eis quasi de novo firmiter dedimus in mandatis, ut, si duæ præbendæ vacarent, eas, ob reverentiam apostolicæ sedis et nostram, ipsis quos ad hoc personas reputabamus idoneas liberaliter assignarent; quod si nulla vacaret, donationem nobis reservarent proximo vacaturæ, personæ idoneæ conferendæ: irritum quoque decrevimus et inane, si quid contra formam mandati nostri de ea ducentes præsumendum. Cumque post nostri receptionem mandati quædam præbenda in dicta ecclesia vacaverit, sicut dilectus filius magister Stephanus, subdiaconus et notarius noster, suis nobis litteris intimavit et ipse magister C..., eam sibi postulaverit assignari, vel juxta mandatum nostrum nobis reservari personæ idoneæ conferendam, ipsi, non attendentes sedis apostolicæ potestatem, sed nostræ benignitatis mansuetudine abutentes, ipsam alii de facto, quia de jure non poterant, sicut accepimus, assignarunt. Cum igitur in patientia sustinere minime debeamus quæ in contemptum sedis apostolicæ perperam attentantur, ne contumacibus et rebellibus contradicendi et reluctandi materiam præbeamus, quidquid de præbenda ipsa taliter factum est, irritum decernentes penitus et inane, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus et districte præcipimus, quatenus præbendam illam, amoto ab ea illo et quolibet illicito detentore, præfato magistro C... auctoritate nostra, sublato cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, conferatis et ei stallum in choro et locum in capitulo assignetis, canonicos ad receptionem ipsius, per excommunicationis in personas et interdicti sententiam in Ecclesiam Xanctonensem, contradictione et appellatione postpositis, compellentes. Si qui vero contradixerint vel expressim a vobis requisiti non consenserint manifeste, ipsos tandiu ab officio et beneficio denuntietis auctoritate nostra, appellatione remota, suspensos, donec cum litteris vestris rei veritatem plenarie continentibus nostro conspectui se præsen-

tent, ut, poena docente, cognoscant quam temerarium sit mandatis apostolicis contraire et latas potius auctoritate sententias non servare. Taliter autem studeatis mandatum apostolicum adimplere, ut devotio vestra per effectum operis comprobetur et obedientiam vestram debeamus dignis in Domino laudibus commendare. Scituri quod, sicut gratum habebimus et acceptum, si mandatum nostrum celeriter et efficaciter fueritis exsecuti, sic ferre non poterimus non moleste, si, quod non credimus, in hoc negligentes extiteritis aut remissi. Quod si forte canonici Xanctonenses sententiam a vobis auctoritate nostra latam ex solita contumacia non duxerint observandam, vos ipsam, singulis diebus Dominicis et Festivis, candelis accensis et campanis pulsatis, per Xanctonensem diocesim nuntiari publice faciatis, et eos, remoto cujuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, sicut excommunicatos præcipiatis ab omnibus arctius evitari, nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint harum tenore tacito a sede apostolica impetratæ. Quod si non ambo, etc., alter vestrum, etc.

Datum Laterani, viii Kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno quinto.

CXLVII.

ELIENSI EPISCOPO (572); DECANO (573) ET CANTORI LINCOLNIENSIBUS.

De voluntate episcopi Dunelmensis transfretandi in terram sanctam.

(Laterani.)

Cum fratrum et coepiscoporum nostrorum jura tueri, loci et officii nostri necessitas nos compellat, illorum præcipue indemnitati prospicere nos convenit et quieti, qui ad subventionem terræ sanctæ, in qua steterunt pedes Domini, viriliter se accingunt, et ibi proponunt strenue Domino militare. Cum igitur venerabilis frater noster... Dunelmensis episcopus (574), voluntatem habeat transfretandi et contra inimicos crucis Christi suum et suorum impendendi Domino famulatum, propositum ejus benigno favore prosequimur et tam personam ipsius quam omnes possessiones episcopatus sui, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et tutela. Volentes igitur, tam dicto episcopo quam clericis suis paterna sollicitudine providere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus quidquid eo in peregrinatione manente, post appellationem ab ipso et monachis vel clericis suis ad nos legitime interpositam, in eorum fuerit præjudicium attentatum, vos id auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, in irritum revoceatis, principali nobis quæstione servata. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, etc. Quod si non omnes his exsequendis, etc. Tu, frater episcopo, cum eorum altero, etc.

Dat. Laterani.

Vide *Monastic. Anglic. tom. III, pag. 271.*

(574) Vide epistolam libri quinti 153.

(572) Vide epistolam libri quinti 54.

(573) Rogerus de Rolvestan, fuit decanus an. 1198 et 1207, ex *Registr. decan. et capit. Lincoln.*

CXLVIII

EPISCOPO VERULANO (575).

Concessio ecclesie Sancti Vincentii monachis Casemarii.

(Laterani, II Non. Februarii.)

Ad nostram noveris audientiam pervenisse quod J... clericum, a prioratu ecclesie Sancti Vincentii suis culpis exigentibus amovisti, sed eam, donec ipsi melius provideres, ejus duxisti custodie commendandam. Cum ergo ad nos ipsius ecclesie pertineat patronatus, nos ipsam dilectis filiis... Abbati et fratribus Casemarii, salvo jure tuo, quandiu nobis placuerit, duximus committendam, ut possessiones ipsius excoli faciant et earum proventus in expensas fabricae monasterii quam erigunt de novo convertant. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus quatenus ad praesentationem dilecti filii B... ostiarii nostri castellani de Castro, aliquem ex fratribus ipsis investias de eadem, qui tibi de jure tuo studeat respondere, mandatum apostolicum taliter impleturus, quod non cogas fratres eosdem propter hoc denuo laborare.

Datum Laterani, II Non. Februarii, pontificatus nostri anno quinto.

CXLIX.

EPISCOPIS BELVACENSIS (576) NOVIOMENSIS (577); CANTORI REMENSIS.

Mandat eis ut B. clericum, in possessione ecclesie de Sarcum, ipsi a decano de Piceio concessae, manuteneant.

(Laterani, VII Idus Februarii.)

Dilecto filio, B... latore praesentium, accepimus intimante, quod cum olim venerabilis frater noster... Ambianensis (578) episcopus, super provisione ipsius apostolico mandato recepto... decano de Piceio, quia tunc vacans beneficium non habebat in quo providere posset eidem, injungere procurarit, ut quam cito se facultas offerret, aliquam sui decanatus Ecclesiam ad ejusdem donationem episcopi pertinentem ipsi clerico, episcopali auctoritate, conferret et idem decanus ipsum ecclesiam de Sarcum, tempore procedente vacante, curaverit investire, quia idem episcopus quod de mandato suo factum fuerat, postmodum irritare volebat, ipse clericus, voce ad

(575) Oddo electus fuit episcopus Verulanus anno 1190 et obiit anno 1212. Ughell. *Ital. sacr.* t. I, partis signatae col. 297.

(576) Bellovacenses infulas tunc temporis gerebat, vir in historia nimium famosus, Philippus (de Dreux) qui, ad episcopatum assumptus anno 1175, interit anno 1217, *Gall. Christ.* t. IX, col. 732.

(577) De isto jam dictum saepius,

(578) Lib. III, epist. 43, not.

(579) Balduinus II, de quo haec apud *Gallia Christiana* auctores, t. IX, col. 167. Prædisse dicitur in instrumentis ab anno 1192 ad annum 1206. Sed veremur ne praeposituram dimiserit anno 1202, quo tempore electus archiepiscopus cedere tamen coactus est Guidoni II. Exstant enim apud Martenium (*Anecd.* t. III, p. 988) litterae M... praepositi, B... decani totiusque capituli Remensis, scriptae anno 1202, vel saltem 1203, de

A nos appellationis emissa, nostro se conspectui praesentavit, super praedictis nobis deponens contra ipsum episcopum quæstionem. Unde nos jam dicto episcopo, quia non decebat eundem ipsum clericum contra justitiam molestare, nostris dedimus litteris in mandatis ut eum ecclesiam jam dictam permitteret, sicut de ipsa fuerat auctoritate sua canonice investitus, pacifice possidere vel in praesentia dilectorum filiorum B. (579)... praepositi, L. (580) decani et Fulconis de Sparnac. canonicus, Remensium, quibus causam ipsam commisimus, ei justitiam exhiberet. Verum episcopo mandatum nostrum adimplere nolente, idem iudices juxta mandatum nostrum procedentes in causa, postquam per testes juratos et omni exceptione majores, sicut in eorum litteris prospeximus contineri, constitisset eisdem quod jam dictus clericus de mandato ipsius episcopi per praefatum decanum de Piceio de jam dicta fuisset ecclesia investitus, ipsum de illa, nostri auctoritate mandati, solemniter investire curarunt, eum in possessionem inducentes illius, quam jam dictus episcopus respondebat alii se dedisse. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatenus praedictam ecclesiam, prout est praefato clerico per jam dictos iudices de nostri auctoritate adjudicata mandati, praevia ratione, amoto ab ea quolibet illicito detentore, faciatis ab ipso pacifice possideri, ac restitui fructus, quos exinde, post adjudicationem factam, eidem constiterit fuisse perceptos. Contradictores, si qui fuerint, per distractionem ecclesiasticam, appellatione postposita, compescentes. Nullis litteris, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, septimo Idus Februarii, pontificatus nostri anno quinto.

CL.

ABBATIBUS DE CORONA (581), ET DE BORNETO (582), ENGOLISMENSIS DIOECESeos.

Mandat eis ut in causa Petri Arlagras, clerici, cui praebenda in Ecclesia Petragoricensi, juxta mandatum C... papae, assignanda erat, sine mora procedant.

(Laterani, XI Kal. Februarii.)

Constitutus in praesentia nostra dilectus filius, Petrus Arlagras, clericus, sua nobis insinuatione

D
 « consecratione Gerardi, episcopi Catalaunensis, « facta de mandato ejusdem capituli Remensis, sede « archiepiscopali vacante. » Controversiam non dirimit epistola haec, in qua Remensis praepositus littera initiali B. designatur. Revocanda enim fortasse est, ut jam diximus, ad initium anni 1202, Innocentii pontificatus quinti.

(580) de isto haec reperiuntur in *Gallia Christiana*, t. X, col. 173 : « XVI. Balduinus, competitorum « habuisse videtur Leonem quemdam, cujus nomen « occurrit in chartis annorum 1199 et 1206; sed « praevalet electio Balduini, cujus nomen occurrere « dicitur in instrumentis ab anno 1204 ad annum « 1210. Occurrit vero anno etiam 1202 vel saltem « 1203. Ad Leonem quod spectat, fertur ille ad « Sandonyianos Remenses transisse. »

(581) Vide supra.

(582) De Borneti abbatibus, circa haec tempora,

monstravit quod, cum a bonæ memoriæ C... papa, prædecessore nostro, ad A... (583) quondam episcopum et capitulum Petragoricenses, ut ipsum in fratrem et canonicum suum reciperent, litteras deprecatorias et præceptorias impetrasset, ipsi apostolica mandata surdis auribus transeuntes, id efficere neglexerunt. Tandem ad venerabilem fratrem nostrum (584)... Burdegalensem archiepiscopum et te, fili abbas de Corona, ut eum in corporalem possessionem induceretis canonicæ [sic] memoratæ, appellatione cessante, litteras exsecutorias impetravit. Cum autem vos eum de Canonica curaretis juxta mandatum apostolicum investire, contradictores, eadem auctoritate suffulti, ab officio et beneficio suspendistis, qui nec sic eum recipere nec suspensionis voluerunt sententiam observare. Postmodum vero ad venerabilem fratrem nostrum (585)... episcopum Petragoricensem, et dilectum filium... priorem de Corona, a nobis litteras exsecutorias impetravit, ut dictos canonicos, remoto appellationis obstaculo, usque ad condignam satisfactionem facerent excommunicationis sententiæ subjacere, ipsam pulsatis campanis et accensis candelis, singulis diebus festivis et Dominicis innovantes. Sed quia in ipso negotio juxta formam mandati apostolici procedere neglexerunt, et tantæ præsumptionis excessum, qui in contemptum apostolicæ sedis nascitur redundare, non debemus clausis oculis præterire, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, juxta quod eisdem episcopo et priori mandavimus, super his, appellatione postposita, procedatis, nullis litteris obstantibus, si quæ apparuerint, harum mentione non habita, a sede apostolica impetratæ.

Dat. Laterani, xi Kalendas Februarii, pontificatus vestri anno v.

CLI.

DECANO ET CAPITULO BELNENSIBUS.

De recipiendo in canonicum B... proposito Beliniacensi.

(Laterani, ii Kal. Februarii.)

Ecclesiarum utilitatibus credimus profuturum, cum pro receptione illorum litteras apostolicas destinamus, quos honestas morum reddit et scientia commendatos. Sane, ad audientiam nostram, dilecto filio, B. præposito Beliniacensi, referente, pervenit quod, cum olim bonæ memoriæ G... (586),

pauci reperiuntur apud *Gallie Christianæ* auctores (t. II, col. 1051) : c. V. Raimundus I, an. 1201, ex codice 2670 Biblioth. Colbert. fol. 169, c. 2, teste Baluzio.

(583) Ademarus, qui episcopus Petragoricensis ab anno saltem 1189, obierat ante annum 1201. Vide *Galliam Christianam*. (*Ibid.* col. 1471.)

(584) Vide supra.

(585) Raimundus IV, (*de Châteauneuf*), Ademaro, de quo supra, successerat anno 1197, circiter et episcopales infulas gessit usque annum 1208, quo pastorali munere, propter ipsius in officio negligentiam, imo propter multa enormia ac gravia quæ de ipso publice nuntiabantur, ex Innocentii mandatis excessum fuisse videtur. (*Ibid.* col. 1473.)

A Sancti Angell diaconus cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, vobis preces direxerit et mandatum, ut ipsum in canonicum vestrum reciperetis et fratrem, vos, contemptis ejus precibus et mandato, id efficere noluitis, quare a venerabili fratre nostro, G... (587) Eduensi episcopo, qui super hoc mandatum ejus acceperat, fuit de ipsa canonica investitus; sed, vobis nihilominus ejus receptionem contradicentibus, ad postulationem ipsius ad nostram præsentiam accedentis, eidem episcopo nostris dedimus litteris in mandatis ut quod de ipso laudabiliter fuerat inchoatum effectui manciparet, ad receptionem ipsius vos censura ecclesiastica compellendo. Vos vero in vestra contumacia persistentes, ab eo fuistis officio beneficioque suspensi, et postmodum excommunicationis vinculo innodati, qui, latas in vos parvipendentes sententias, vestra nihilominus beneficia percepistis, ab ingressu ecclesiæ nullatenus abstinentes, sicut in ipsius episcopi litteris perspeximus contineri. Processu vero temporis, tu, fili decane, ad præsentiam nostram accedens, meruisti a nobis absolutionis beneficium obtinere, et ad petitionem tuam, dilectis filiis... Besuensi (588), M. (589)... tunc Sancti Stephani Divionensis, etc... Theolocensi (590) abbatibus, dedimus in mandatis, ut super canonicorum absolutione procederet, ab ipsis sufficienti cautione recepta, quod eorum mandato parerent, ita tamen, ne quod a nobis de ipso fuerat inchoatum, quantum ratio juris permetteret, sustinerent aliquatenus annullari; quorum unus, eodem præposito non citato nec recepto a vobis, duobus absentibus, præfatas sententias relaxavit (591), [qui nisi quod unicam tantum citationem partium in negotio postmodum minime processerunt], et sic eum in elusionem mandati apostolici recipere contempsistis, sicut non effectus rei sed defectus operis manifestat. Quare idem fatigatus laboribus et expensis, coactus est ad nos suum replicare laborem. Ut igitur contemptum vestrum celeriter redimatis per obedientiam subsequentem, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus memoratum præpositum, qui vobis et Ecclesiæ vestræ in pluribus existere poterit fructuosus, saltem hac vice in fratrem et canonicum admittatis, fraterna cum charitate tractantes. Alioquin, cum quod de ipso incæpimus nolimus relinquere inexpletum, noveritis nos

(586) Vide epistolam libri quinti 29, not.

(587) De episcopo Eduensi dictum est supra.

(588) Erat is verisimiliter Albertus, cui scribit Innocentius, lib. I, epist. 216.

(589) Agitur hic de Milone (*de Grancey*), quem electum anno 1178, annum 1198 attigisse suspicantur auctores *Gallie Christianæ* (t. IV, col. 757); quod quidem ex hac Innocentii epistola comprobatur.

(590) Quis fuerit, tunc temporis, Theolocensis, al. Tulleiensis, monasterii abbas, in ambiguo relinquunt auctores *Gallie Christianæ* (t. IV, col. 826). Odonem agnoscunt anno 1194; anno vero 1214, Gebuinum.

(591) Sic in Apogr. Conti.

dilecto fillo... abbati Cluniacensi, nostris dedisse A litteris in mandatis, ut si præmissa veritate nituntur, vos omni contradictione et appellatione postpositis, excommunicatos denuntiet et faciat usque ad satisfactionem congruam ipsam excommunicationem inviolabiliter observari.

Datum Laterani, II Kal. Februarii.

Scriptum est super hoc prædicto abbati Cluniacensi, juxta præmissam formam.

CLM.

N.... SANCTI JOANNIS ANGLIACENSIS (592) ET.... (593) SANCTI LEODEGARII ABBATIBUS, ET.... PRÆPOSITO (594) SANCTI LEODEGARII XANCTONENSIS DIOCESEOS.

De abusu in collatione præbendarum per monachos et canonicos Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Majoris Pictaviensis. B

(Laterani, VII Kal. Februarii.)

Cum, ex injuncto nobis apostolatus officio, omnium Ecclesiarum ad nos provisio pertinere noscatur, merito ea quæ perperam et contra canones exemptantur, per nostram debent correctionem ad viam rectitudinis et justitiæ revocari. Significantibus siquidem dilectis filiis, magistro W.... cameræ nostræ scriptore, et C... Sanctæ Mariæ Majoris Pictaviensis canonicis, nostris est auribus intimatum quod, cum integra beneficia, juxta solitum cursum ecclesiæ, de ipsius proventibus, residentibus in ea canonicis per totum annum valeant ministrari, abbas (595), et quidam canonici ejusdem Ecclesiæ, amoris Dei amorem sanguinis præferentes, post appellationem ad nos legitime interpositam, in Ecclesiæ maximum detrimentum et ipsorum præjudicium et gravamen, viginti per plures canonicos instituere, imo, quod verius est, intrudere præsumserunt. Utenim alter intrusioni alterius consentiret, abbas quatuor, quidam duos et aliorum quilibet unum clericum intruserunt. Verum quia talia sustinere non possumus nec debemus, discretioni vestræ, per apostolica scripta mandamus quatenus inquiratis de præmissis diligentius veritatem et, si vobis constiterit canonicos illos post appellationem ad nos legitime interpositam taliter institutos, cum omnia, pendente appellatione, in suo statu debeant permanere, ipsorum institutionem, appellatione postposita, nuntietis penitus irritam et inanem et de damnis et injuriis dictis canonicis irrogatis faciatis satisfieri competenter. Testes autem, etc. Quod si non omnes, etc. Duo vestrum, etc.

Datum Laterani, VII Kal. Februarii, pontificatus nostri anno v.

(592) Petrus II, abbas S. Joannis Angliacensis, reperitur ab anno 1170 usque ad annum 1214. Gall. Christ. t. II, col. 1101.

(595) Arnaldus II, ab anno 1187 usque ad annum 1244, (ex bibliotheca Cluniacensi), monasterio S. Leodegarii præfuit. Ibid. col. 1125.

(594) De præpositis S. Leodegarii Xanctonensis, nihil apud Galliæ Christianæ auctores.

(595) De abbatibus B. Mariæ Majoris Pictaviensis, circa hæc tempora, nihil etiam apud eosdem auctores, in imperfecta abbatum istius ecclesiæ serie.

CLIII (596).

PRIORI SANCTI FRIDIANI (597) ET MAGISTRO B.... CANONICO PISANO.

De ritu denuntiandi, excipiendi et accusandi.

(Laterani, III Id. Febr.)

(598) [Super his de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breviter respondemus quod tribus modis valet crimen apponi, denuntiando, excipiendo et accusando. Quando crimen in modum denuntiationis opponitur, non est inscriptio necessaria; sed cum in modum accusationis objicitur, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denuntiatio facienda. Cum autem excipiendo fuerit crimen objectum, distinguendum est quare opponatur et quando. Si enim objicitur ut ab accusatione vel testificatione aliquis repellatur, non est inscribi necesse; sed cum opponitur ut quis a promotione officii vel beneficii excludatur, si ante confirmationem objicitur, non cogitur quisquam inscribere, quia crimen hoc modo probatum impedit promovendum, sed non deicit jam promotum. Post confirmationem vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis aut etiam consecrandus, quia et ab obtinendo repellit et deicit ab obtento, ad extraordinariam quidem pœnam secundum arbitrium discreti judicis, citra vinculum tamen inscriptionis est excipiens astringendus, si defecerit improbando, pro eo quod crimine sic probato perdit quod per electionem et confirmationem ei fuerat acquisitum, sed ob hoc prius habita non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen causa hujusmodi criminalis, unde per procuratorem potest rite tractari.] Ad hoc nosse vos volumus quod super negotio, pro quo vestras nobis litteras destinastis, in præsentia nostra fuerat causa cœpta. Clericus autem, qui pro eo quod variaverat et vacillaverat coram nobis, de mandato nostro captus est et detentus, infamiam non incurrit. [Cæterum volumus et præsentium vobis auctoritate (599) mandamus, ut super inquisitionis articulis, tam de fama electi quam litteris contra eum sub nomine longe majoris et senioris partis capituli destinatis, cogatis testes, qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.] Ne autem propter termini brevitatem super his procedere non possitis, volumus, ut in tantum eum de concessione nostra et licentia prorogetis, quantum temporis occasione consultationis hujusmodi est elapsum.

Datum Laterani, III Idus Februarii, pontificatus nostri anno v.

Ibid. col. 1229.

(596) Relata inter Decretales, lib. v, tit. 1, De accusationibus, inquisitionibus et denuntiationibus, cap. 16. Fragmentum etiam alterum ejusdem epistolæ legitur ibidem, lib. II, tit. XXI, De testibus cogendis vel non, cap. 8. Quæ utrobique in Decretalibus leguntur, hic unciis inclusa sunt.

(597) Erat is nomine Johannes ut alibi observatum est.

(598) Vide Decretales, lib. v, loc. cit.

(599) Vide Decretales, lib. II, loc. cit.

CLIV.

N.... BISINIANENSI EPISCOPO (600), ET.... CUSENTINO ELECTO (601).

De abbacia Sanctæ Mariæ de Ligno.

(Laterani, 11 Id. Febr.)

Olim, si bene recolimus, tibi, frater episcope, ad petitionem dilecti filii.... abbas Sancti Spiritus de Panormo, dedimus in mandatis ut, quia quamdam abbatiâ Sanctæ Mariæ de Ligno sibi subjectam, eo quod in loco minus idoneo sita est, ad quemdam locum in quo ecclesia Sanctæ Trinitatis de Mungilito, censualis apostolicæ sedis, constructa dignoscitur, mutare disposuerat, si de vestra procederet voluntate, ipsi, si fieri posset de assensu diocesani episcopi et patroni transferendi abbatiâ illam ad prædictum locum, salvo censu Romanæ Ecclesiæ debito, auctoritate nostra tribueres facultatem. Verum quia, sicut ex litteris tuis accepimus, idem locus ad Romanam Ecclesiam nullo pertinet mediante, nec est requirendus assensus alicujus episcopi vel patroni, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus dictum locum auctoritate vestra eidem abbati, salvo prædicto censu, sine difficultate qualibet assignetis, non permittentes eum super hoc ab aliquibus indebite aggravari.

Datum Laterani, 11 Idus Februzrii, pontificatus nostri anno quinto.

CLV (602).

SALSEBURGENSI ARCHIEPISCOPO (603) ET SUFFRAGANEIS EJUS, ET ABBATIBUS, PRIORIBUS, ET ALIIS ECCLESiarum PRÆLATIS IN SALSEBURGENSI PROVINCIA CONSTITUTIS.

Adversus interfectores episcopi Herbipolensis (604)

(Laterani, x Kal. Febr.)

Innovatur quasi jugiter Ecclesiæ sanctæ dolor nec ei conceditur ad tempus modicum a jugibus suspiriis respirare. Laborat enim in gemitu suo, lavat per singulas noctes lectum lacrymis, sed nondum deprecationem ejus ad plenum Dominus exaudivit. Nondum siquidem exterserat genas suas, sed erant lacrymæ ejus in maxillis ipsius nec voluerat consolari, [cum sanguis sanctæ memoriæ A. Leodiensis episcopi (605) adhuc recens de terra clamaret; et ecce de novo vox audita est in Rama, ploratus et ululatus multus, cum, sicut accepimus, filii Belial in christum Domini manus sacrilegas injecerunt, bonæ memoriæ C... Herbipolensem episcopum, imperialis aulæ cancellarium nequiter occidentes. Condidixerant vicem ut injuste virum justum occiderent et hæreditate sanctuarium Domini possiderent, et quia dolorem conceperant, iniquitatem protinus pepererunt. Ne quid autem eorum fraudi deesset, sed

A osculo traderent Filium hominis sicut Judas, vultus deposuerunt hostiles et præconceptam diutius cordis malitiam quam exercere non potuerant inimici simulatæ pacis et amicitiaæ fictæ vellere velaverunt, sicque in vestimentis ovium lupi rapaces intrantes ovile, surrexerunt protinus in pastorem et sanguinem quem diu sitiverant, effuderunt. Nec suffecit hoc ipsis, sed ut sanguis sanguinem tangeret et abyssus invocaret abyssum, in corpus jam exanime sævientes, amputata, ut dicitur, ejus dextra, qua frequenter signaverat panem et vinum in corpus Christi et sanguinem convertendum et capite detruncato, coronam etiam, quam in clericalis religionis indicium ad imitationem apostolorum Principis deferebat, a reliqua parte capitis strictis gladiis amputarunt, non attendentes quod et in caput ejus et manus unguentum effusum fuerat sacratissimæ unctionis. Aliter etiam corpus ejus conciderunt in frustra, quasi vellent vel quod mactaverant manducare ac exponere quod ceperant tam impia venatione venale, vel ponere morticinum ejus escas volatilibus cœli et bestiis terræ carnes ejus.] Attendite igitur et videte si est dolor similis sicut dolor Ecclesiæ, cujus filios, imo sponso, mactant sicut oves occisionis iniqui, et velut impurum sanguinem prælatorum ejus effundunt. Si ergo in viridi hoc præsumunt, in arido quid audebunt? Si in virum tanta nobilitate conspicuum, tanta præditum dignitate, tanta honestate præclarum, tanta ornatum scientia et eloquentia præpollentem scelus tam nequissimum commiserunt, quid creduntur de cætero in minores Ecclesiarum prælatos et sæculares principes commissuri? Quæ potentia, quæ justitia, quæ auctoritas a talibus de cætero tuta erit? Si enim in christum Domini et per eum in Christum Dominum tam nefaria præsumpserunt, quid facient in minores? Nunquid inferioribus membris parcent, qui tantæ crudelitatis audaciam ausi sunt in caput etiam exercere? Porro, quod deterius est et ex eo amplius formidandum, quod jam bis ministeriales imperii tam immane facinus perpetrarunt, ad consequentiam trahitur scelus istud et tantæ malignitatis exemplum ad alios derivatur. Prius enim Otrō de Barchisten prædictum Leodiensem episcopum, in exilio positum, interfecit, et nunc sequaces ipsius tantum episcopum tam enormiter trucidarunt. Nolite igitur flere solummodo super illos qui quæ desunt passionum Christi, juxta quod de se testatur Apostolus, in suo corpore compleverunt, sed super vos ipsos etiam defleatis, quibus de cætero timendi sunt familiares ut hostes et amici velut inimici cavendi, ne magis familiaris noceat inimicus et inimici hominis domestici eius fiant.

uncis inclusa sunt.

(603) De eo jam dictum est supra.

(604) Vide etiam supra.

(605) Agitur de Alberto I, qui anno 1192, vel 1193, Remis occisus fuerat. Vide Albericum (*Chron. sub hoc anno*).

(600) Imperfecta apud Ughellum (*Ital. sacr. t. I, col. 572*). Bisinianensium præsulum series Raynaldum anno 1182, Guillelmum vero anno 1222, nullo intermediente, memorat.

(601) De isto jam dictum supra.

(602) Relata, sed non integra, apud Raynaldum, anno 1202, § 45; quæ apud ipsum leguntur, hic

Fugite igitur a facie arcus, ut liberentur electi, et quia non est principiis obviatum, saltem mediis obviate, ne sero medicina paretur, si expectantibus vobis finem, causa ægritudinis invalescat. Nos enim, quicumque monarchiam imperii obtineret, in tanto ei crimine nullatenus parcereamus, sed ejus obviamur conatibus pro ecclesiastica libertate, si etiam propter hoc ponere nos animam oporteret. Ne autem impunitas criminis aliquibus audaciam tribuat delinquendi, ex parte Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, auctoritate beatorum apostolorum Petri et Pauli, et ex ea quam nobis Dominus, licet indignis, ligandi et solvendi contulit potestate, anathematizamus eos qui præfatum episcopum occiderunt et omnes illos quorum favore, assensu, auxilio vel mandato expresso vel tacito est occisus, et etiam universos qui eis, post facinus perpetratum, auxilium, consilium aut receptaculum præstiterunt vel præstare de cætero attentarint. Ideoque universitati vestræ per apostolica scripta mandamus et in virtute sancti Spiritus, sub obedientiæ debito quo nobis tenemini, districtè præcipimus, quatenus sententiam nostram singulis Dominicis diebus et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, publice ac solemniter omnes et singuli nuntietis, tam homicidarum nomina quam eorum quos in mortem ejusdem episcopi verbo vel opere conjurare constiterit, publicantes. Terras autem homicidarum ipsorum et omnium qui eis super hoc præstiterint vel præstiterint favorem aut etiam modo præstant, denuntietis subjectas sententiæ interdicti, sic quod, præter baptismum parvulorum et poenitentiam morientium, nullum in eis ecclesiasticum sacramentum aut divinum officium celebretur, nec decedentium corpora tradantur ecclesiasticæ sepulturæ. Ab ipsorum quoque familiis nihil in oblationem vel eleemosynam admittatur nec impendatur eis aliquod sacramentum, nisi baptismum puerulis, et poenitentiam laborantibus in extremis. Præterea, quocumque devenerint, sub eodem tenore, quandiu fuerint præsentés, prohibeatis celebrare divina. Hæc autem statim post receptos rumores sub hac duximus districtione scribenda, sed cum plene didicerimus veritatem, longe districtius procedemus, nec erit apud nos acceptio personarum, quin et magnos et parvos cujuscunque dignitatis vel ordinis, indifferenter excommunicatos expressis nominibus nuntiemus et mandemus ab aliis nuntiari. Speramus præterea et quasi pro certo tenemus quod is qui nullum bonum irremuneratum dimittit nullumque malum deserit impunitum, sicut jam de interfectores prædicti Leodiensis episcopi dignam sumpsit sua potentia ultionem, sic in occisores istius eorumque fautores severius ulciscatur.

(606) In *Historia episcoporum Bathoniensium*, auctore canonico Wellensi (apud Wharton. *Angl. sacr. part. 1, p. 563*), legitur Savaricum, qui episcopatum non ultra annum 1205, 8 Augusti, produxit, archidiaconatum Bathoniæ priori et conventui Bathoniensi et eorum successoribus, integraliter pos-

Præterea volumus et sub eadem districtione mandamus quatenus, omni gratia et timore postpositis, inquiratis de singulis diligentissime veritatem et quod inveneritis non tardetis nobis fideliter intimare. Tu autem, frater archiepiscopo, mandatum nostrum, omni gratia et timore postpositis, fideliter exsequaris et ab aliis facias per districtionem ecclesiasticam, appellatione remota, executioni mandari.

Datum Laterani, x Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno quinto

In eundem fere modum, universis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, ducibus et cæteris Ecclesiarum prælatis in Alemania constitutis.

CLVI.

ABBATI SANCTI EDMUNDI LINCOLNIENSIS, DECANO, ET P. BLESENSI ARCHIDIACONO (606), BARTHONIENSIBUS.

Causam G. de Pertico, archidiaconi Nortimbricæ examinandam ipsis committit.

(Laterani, xv Kal. Martii.)

In nostra præsentia constitutus dilectus filius, G..... de Pertico, archidiaconus Nortimbricæ, sua nobis conquestione monstravit, quod venerabilis frater noster..... episcopus Dunelmensis (607), ecclesias de Estfolio et de Seton, ad ipsum archidiaconum de jure patronatus spectantes, præter conscientiam ejus quibusdam personis pro sua voluntate concessit, unde idem archidiaconus sibi ipsis ecclesiis asserens spoliatum injuste, restitutionem sibi petebat impendi et super aliis in quibus eundem episcopum sibi gravem et injuriosum aiebat, justitiam exhiberi. Dilectus vero filius, magister Constantinus, procurator ipsius episcopi, proponebat e contra, quod idem archidiaconus adeo in visitatione archidiaconatus sui se negligentem exhibuit et remissum, quod ex quo dictus episcopus consecrationem accepit, nunquam ibi suam præsentiam voluit exhibere, nec etiam per procuratorem aliquem administrationem archidiaconati debitam supplere curavit, propter quod ecclesiæ archidiaconatus illius maximum sustinent detrimentum, et idem episcopus, ob ejus absentiam et defectum, servitio debito defraudatur; quasdam insuper ecclesias, videlicet de Aventon et de Lin-tewecestre quas, præter archidiaconatum, titulo possidet qualicumque, de quibus centum libras sterlingorum percipit annuatim, sic inornatas et inordinatas esse dimittit, quod ibi divina more solito celebrari non possunt, domus etiam ecclesiarum illarum tempore suo dissipatæ sunt penitus et destructæ, eo quod non sit qui eas inhabitet et ad illarum reparationem intendat. Præterea, in eccle-

sidendum concessisse. Ex hac Innocentii epistola eruitur concessionem istam nonnisi post annum 1202 factam fuisse; si quidem P. Blesensis hic, anno 1203 ineunte, Archidiaconus, non Prior Bathoniensis diserte nominatur.

(607) De episcopo Dunelmensi dictum est supra.

suis aliis pensiones indebitas bisantiorum aliquot a personis deservientibus ibi nititur extorquere, ut occasione pensionum illarum ecclesias personis decedentibus sibi quocumque modo valeat usurpare. Cumque super his et aliis sæpe commonitus fuerit, non solum correctionem aliquam non admittit, verum etiam ipsi episcopo et clericis suis infert injurias et gravamen. Quia igitur per assertiones hujusmodi nobis non potuit de veritate constare, discretioni vestræ de utriusque partis assensu per apostolica scripta mandamus quatenus, partibus convocatis, et rationibus hinc inde plenius auditis et cognitis, quod canonicum fuerit, appellatione postposita, decernatis, facientes quod decreveritis inviolabiliter observari. Testes, etc. per districtiorem ecclesiasticam, etc. Nullis litteris, etc. si quæ apparuerint præter assensum partium, etc. Quod si non omnes, etc. duo vestrum, etc.

Datum Laterani, xv Kal. Martii anno quinto.

CLVII (608).

ARCHIEPISCOPO SENONENSI (609).

De jure metropolitano absolvendi, ante aut post appellationem.

(Laterani, xiii Kal. Martii.)

[Per tuas nobis litteras] intimasti, quod, cum venerabilis frater noster..... Antissiodorensis episcopus (610), in dilectum filium, Antissiodorensis archipresbyterum, excommunicationis sententiam promulgasset, archipresbyter tuo se conspectui præsentavit et quod staret mandato Ecclesiæ sufficientem obtulit cautionem, petens humiliter ut absolutionis ei beneficium exhiberes. Tu vero volens episcopo memorato deferre, ipsum sæpius monuisti, ut absolveret archipresbyterum memoratum; sed quia monitis non parebat, excommunicationem absolvere curavisti, quem episcopus pro absoluto non habet, utpote qui proponit quod ad te illius absolutio non spectabat. Unde quæris quid in similibus de cætero sit agendum. [Videtur enim aliquibus quod, cum ad metropolitanum per appellationem quæstio non deferretur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab Ecclesia separatus, sive appellaverit sive non, metropolitanus ei non debeat absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cujusdam epistolæ (611), quam dicunt scholastici *Decretalem et a bonæ memoriæ A... papa, prædecessore nostro* (612) emanasse proponunt, habetur quod, si ante appellationem in aliquem excommunicationis fuerit sententia promulgata, me-

(608) Relata sed mutila, inter Decretales, lib. v, tit. 39, *De sententia excommunicationis*, cap. 40. Quæ illic leguntur, hic uncis inclusa sunt; variæ etiam lectiones dantur.

(609) De eo jam dictum sæpius.

(610) Vide etiam supra.

(611) Exstabat olim in antiqua compilatione, § *de Offic. ord. quæsitum*. Sententia et verba, pro majori parte, ponuntur hic et incipit *Quod si ante*.

(612) *Decret. scholastici ab Alexandro papa*.

(613) Concil. Sardic. canon. 17.

metropolitanus ante litis ingressum ab eo juramento recepto, secundum Ecclesiæ consuetudinem, debet ipsum absolvere, nisi voluerit episcopo diocæsano deferre, ipsumque ad illum remittere absolvendum. Ubi etiam consequenter inferitur quod nec excommunicati audiendi sunt priusquam fuerint absoluti nec sunt ad illos a quibus appellaverant, remittendi. In Sardicensi autem concilio reperitur (613) ut is qui ab episcopo est abjectus, finitimos episcopos interpellat, et causa ejus audiatur et diligentius pertractetur; episcopus autem qui juste vel injuste abjecit eundem, patienter accipiat ut discutiatur negotium, quatenus vel probetur a pluribus ejus sententia vel etiam emendetur; prius tamen quam omnia diligenter ac fideliter examinata fuerint, nullus ante cognitionem communioni eum sociare præsumat, qui fuerat communioni privatus. Nos igitur credimus distinguendum utrum (614) proponat, se post appellationem legitime interpositam excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem esse patenter expressum. In quibus casibus, ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti, sed donec de ipsis constiterit, in cæteris evitari, quantum apostolica sedes etiam tales absolvere consueverit ad cautelam. Verum in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam ecclesiasticam contemnere videatur et per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quod si beneficium absolutionis humiliter postulaverit, metropolitanus eum debet absolvere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum; cui tamen si suffraganeus absolutionis beneficium secundum formam Ecclesiæ noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absolvat, cautione recepta, quod suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat et quod canonicum fuerit, justitia mediante, decernat. Quod si forsitan episcopus subditum suum propter manifestum excommunicasset excessum, metropolitanus eum non debet absolvere, nisi suffraganeus requisitus, malitiose sibi absolutionis beneficium denegaret.]

Datum Laterani, xiii Kal. Martii, pontificatus, etc. anno quinto.

CLVIII (614).

JOANNI (615) TITULI S. STEPHANI IN COELIO MONTE, PRESBYTERO CARDINALI, APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO.

Revocat abusus in Hibernia, ut filii patribus et nepotes avis in beneficiis non succedant.

(614) *Decretal. add. quis*.

(614) Epistolæ hujus apographum, quod ex apographo Conti exscribi cum cæteris hujusce libri epistolis curaveramus, nobis (quo casu nescimus), e manibus excidit, nec in nostra epistolarum Innocentii serie illud reperire unquam potuimus. Verum ex schedis nostris, ipsam in Regesto Vaticano, tom. 1, l.º 46, n.º 158, insertam esse, compertum habemus.

(615) De isto jam dictum est supra.

CLIX (615°).

EPISCOPO CASTELLANO (616); CAMALDULENSI (617), ET
S. FRIDIANI (618) PRIORIBUS.

De reformatione monasteriorum per Tusciam, etc.
(Laterani, xv Kal. Martii.)

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et gravi
mœrore turbati, quod, sicut multorum relatione
didicimus et ipsa rerum evidentia manifestat, mo-
nasteria per Tusciam, Marchiam et ducatum Spoletanum constituta, nullo medio ad Romanam Ecclesiam pertinentia, quæ, sicut esse noscuntur specialius apostolica protectione munita, sic esse debent in observantia regularis ordinis potiora, usque adeo sunt peccatis exalibitibus deformata et in spiritualibus et temporalibus diminuta, quod jam eis multo deterius esse videtur, quæ gaudere poterant speciali privilegio libertatis quam illis monasteriis quæ archiepiscopis, vel episcopis lege noscuntur diœcesana subjecta. In quo siquidem apostolicæ sedi a multis detrahitur quod ad reformationem, et correctionem abbatum et conventuum monasteriorum ipsorum, exstitit hactenus ultra quam debuerit negligens et remissa. Volentes autem, prout ex susceptæ tenemur administrationis officio, reformationi monasteriorum ipsorum sollicitius imminere, quorum curam debemus gerere specialem, cum fratribus nostris deliberantes diutius, ut viam ad hoc possemus eligere meliorem, cum per legatos a nostro latere destinatos abbates et conventus ipsos nequeamus annis singulis visitare, taliter duximus statuendum, quod hoc anno apud Perusium abbates monasteriorum ipsorum singuli, cum uno, vel duobus tantum monachis et quinque duntaxat equitaturis, ne monasteria in multarum personarum et equitaturarum numero immoderatis graventur expensis, convenientes in unum coram vobis, quos in capitulo vice nostra volumus residere, per quos etiam illos ad capitulum statuto termino convocari mandamus de reformatione religionis et ordinis studiose pertractent, et per vos vice nostra fungentes visitatores eligantur idonei, qui ad singula monasteria personaliter accedentes, quæ in ipsis circa temporalia et spiritualia corrigenda et reformanda cognoverint, tam in capite quam in membris regulariter, appellatione remota, corrigant et reforment; contradictores regulari restrictione, sublato appellationis obstaculo, punientes. Ipsi autem visitatores, cum ad monasteria prædicta causa visitationis accesserint, quaternarium

A equitaturarum numerum non excedant, ne de ipsorum præsentia propter expensarum gravamen monasteria læsionem incurrant, per quos ipsa speramus et cupimus in spiritualibus et temporalibus reformari. Si vero datum desuper fuerit, ut per hoc sollempne capitulum, quod cum deliberatione dignoscimur statuuisse, monasteria illa proficiant, singulis annis in diversis locis, et sub diversis personis, quæ debeant in capitulo præsidere, præcipiemus capitulum celebrari, taliter auctore Domino providere volentes, quod per statutum nostrum monasteriis vel abbatibus nullum prorsus in libertate sua præjudicium generetur. Unde, nos prædictis abbatibus et conventibus per scripta nostra districtè præcipiendo mandavimus, ut abbates ipsi, statuto loco et die, juxta quod præcipimus, convenire procurent, et sic auctore Domino efficaciter in nostri executione mandati procedant, quod ipsis ad animarum salutem proficiat, et per sollicitudinem suam monasteria sibi commissa valeant in melius reformari, nec nos negligentiam suam cogamur de cætero apostolica severitate punire. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus mandatum apostolicum, sicut de vestra discretionem confidimus, juxta quæ præmissimus diligenter et efficaciter studeatis implere. Quod autem per vos et visitatores fuerit ordinatum, quanto citius fieri poterit nobis volumus et præcipimus intimari. Quod si non omnes, etc., duo vestrum, etc.

C Datum Laterani, xv Kal. Martii anno v.

Scriptum est super hoc juxta præmissam formam, abbatibus et conventibus per Tusciam, Marchiam et ducatum Spoletanum (619).

Item scriptum est super hoc juxta præmissam formam..... Atrebatensi et.... Parisiensi episcopis, et..... Sanctæ Columbæ Senonensis, et.... Sancti Victoris Senonensis abbatibus, et quod conveniant pro facto ipso apud Parisios.

Scriptum est universis abbatibus et conventibus per Remensem et Senonensem provincias constitutis ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentibus.

It. scriptum est ut supra..... Bituricensi archiepiscopo, et..... de Silva, et..... de Corona abbatibus, pro universis abbatibus et conventibus per Bituricensem et Burdegalensem provincias et Aniciensem diœcesim constitutis, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentibus, ut conventus fiat apud Lemovicis.

(615°) Epistolam hanc, absque ulla tam libri quam epistolarum numeri indicatione, laudat Raynaldus, ad annum 1203, § 66.

(616) Episcopus Castellanus (sæu Tiphernas), ad quem dirigitur hæc Innocentii epistola, erat Raynerius II, qui ex priore episcopus electus fuerat anno circiter 1179, et obiit vii Id. Junii 1204. *Necrol. vet. canon. S. Floridi*, ed. a Sebast. Donati. p. 241.

(617) Erat is nomine Martinus, Camaldulensium prior ab anno 1188 exeunte, vir pietate, zelo promovendæ rei monasticæ et dexteritate in agendis negotiis plane insignis. Usus fuit sæpius ejus opera Innocentius, tum pro reparanda monachorum disci-

plina, tum pro quiete inducenda inter urbes Lombardicas. Obiit anno 1205. *Mittar. Annal. Camald.* t. IV, pag. 129, 191, 200.

(618) Priorem canonicæ S. Fridiani Lucensis, tunc temporis fuisse Joannem, ex instrumentis asserit *Mittarellus* ibid., pag. 191 et 197.

(619) Epistolam hanc, argumento, tenore, verbis tantummodo competenter mutatis, ei quæ ad episcopum Castellanum directa est omnino fere similem, ex autographo Fontis-boni, vulgavit *Mittarellus*, loc. cit. instrum. col. 254, n° 157. Notandum vero quod ibi iii Kal. Martii, anno sexto data expresse dicitur.

CLX (620).

REGI ANGLIÆ.

Ne impediatur ecclesiasticam libertatem.

(Laterani, x Kal. Martii.)

Cum, divina testante Scriptura, pater filium quem diligit corripiat et castiget, si magnificentiam regiam, quam sincera diligimus in Domino charitate, super his quæ contra caput et membra, nos videlicet et Romanam Ecclesiam, clericos et Ecclesias dignoscitur commisisse, apostolicis litteris reprehendimus et etiam increpamus, ei gratum debet existere pariter et acceptum, cum hoc ex dilectione noscatur, non ex indignatione aliqua, provenire, præsertim cum in hoc Apostoli exsequamur edictum, qui episcopum instruens, inquit ad Timotheum: *Insula opportuna importune, argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina (II Tim. iv, 2) (621)*. [Cum enim inclytæ recordationis R... rex Angliæ, frater tuus, sedi apostolicæ cum multa precum instantia supplicavit ut promotioni charissimi in Christo filii nostri, illustris regis, Oth... nepotis ejusdem regis et tui, in Romanum imperatorem electi, efficaciter intendere dignaremur, promittens ad id efficacem se operam impensurum, eodem rege, prout Domino placuit, sublato de medio, tu, qui eidem in regni solio successisti, non solum precibus, sed etiam promissionibus per litteras plures et nuntios apud nos et fratres nostros pro eodem negotio instare curasti, asserens te et terram tuam expositurum omnino ad ejusdem negotii complementum. Nos vero credentes ut quod promittebas verbo curares opera adimplere, promotioni ejusdem regi sollicitius intendere procuravimus, sicut per Dei gratiam effectus operis manifestat; sed qualiter tu postmodum, deserens nos et Romanam Ecclesiam, eidem regi manum auxilii tui subtraxeris, et juraveris contra ipsum, utinam nescirent alii, quia non potuit nos latere.] Super quo quidem in maximo difficultatis articulo quantum in te fuit sedem apostolicam posuisti, licet qui Ecclesiam suam non deserit, imo cum ea se asserit usque ad consummationem sæculi permansurum, ipsam ex alto respiciens, dignatus sit a tanto gravamine relevare, et quod ipsa incæpit contra opinionem multorum de bono semper in melius prosperare. Gratum tamen habemus, si, quemadmodum nuper accepimus, cum eodem rege veræ pacis fœdera reformasti, gratius habituri, si ea curaveris firmiter observare. Præterea, cum venerabilem fratrem nostrum. . . (622) Bathoniensem episcopum et quosdam abbates pro negotio cruce signatorum ad nostram præ-

A sentiam direxisses ac nos secundum qualitatem negotii magnificentiam regiam, in his quæ cum Deo potuimus, voluerimus exaudire, quia juxta voluntatem tuam ex toto petitiones regias, sicut nec debuimus, non duximus admittendas, tu, eisdem nuntiis ad tuam præsentiam redeuntibus, tanta fuistiurbatione commotus, quod publice inhibere curasti, ut nullus de regno tuo legatum, vel nuntium sedis apostolicæ, per totum regnum, præsertim per Angliam, recipere attentaret, et licet mandatum hujusmodi tanquam indiscrete prolatum postea revocasses, in quantum tamen in ejus prolatione apostolicam sedem offenderis, cum inauditum sit aliquem principum taliter hoc fecisse regia non debet discretionem ignorare (623). [Illud autem gravissimum reputamus quod, cum in regno tuo causas ecclesiasticas committimus cognoscendas, tu prohibes delegatis, ne in earum cognitione procedant. jurisdictionem nostram impediens, cum nos, si bene memineris, jurisdictionem tuam curaverimus conservare. Circa clericos autem et Ecclesias, postquam regni solium suscepisti, qualiter te habueris in multis, et, mansuetudine regali postposita, eos feceris inhoneste tractari,] non possumus sine mœrore recolere nec etiam sine dolore referre. Nam venerabilem fratrem nostrum.... (624) Lemovicensem episcopum expellens a sede propria, violenter ecclesiasticos redditus, sicut te non decuit, occupasti. Venerabilem quoque fratrem nostrum.... (625) Pictavensem episcopum, in multis aggravans et offendens, Ecclesiam et diocesim suam pene penitus destruxisti. In celebrandis etiam ipsorum electionibus indebitam tibi vindicans potestatem et proventus Ecclesiarum tuis usibus applicans, electiones niteris impedire, illosque tandem ad quos spectat electio illicita vexatione compellis, ut eligant juxta tui arbitrii voluntatem, sicut de Lincolnensi Ecclesia fecisse dignosceris, in qua electionem fieri non permittis (626), ut redditus ejus, qui magni sunt, in tuis valeas manibus diutius detinere; ac de canonicis Sagiensis Ecclesiæ, quorum bona per servientes tuos occupari fecisti et eos multis affici contumeliis, quoniam in electione celebranda juxta mandatum tuum minime processerunt, sed nec adhuc permittis Sagiensem episcopum (627) episcopatus sui pacifica possessione gaudere. Quid etiam feceris Constantiensi Ecclesiæ nullatenus ignoramus, licet forsitan id credas ad nostram notitiam non venisse. Præterea cum venerabilem fratrem.... Dublinensem archiepiscopum (628) antequam promotus esses in regem, contra eum in-

(620) Epistolam hanc non semel laudat, nec non diversa ejus fragmenta exhibet Raynaldus in *Annalibus*: primum anno 1199, § 50; deinde anno 1200, § 37; demum anno 1203, § 61. Quæ apud ipsum leguntur, hic uncis inclusa sunt.

(621) Vide Raynaldum, anno 1199, loc. cit.

(622) De isto jam dictum supra

(623) Vide rursus Raynaldum, anno 1203, loc. cit.

(624) Lib. v, epist. 78, nec.

(625) Ibidem.

(626) Vide Rogerium de Hoved., pag. 816, lin. 56. Willelmum ex præcentore et canonico in Lincolnensem episcopum, hoc ipso anno 1203 consecratum fuisse refert Mathæus Paris., pag. 209, lin. 47.

(627) Vide epistolam hujusce libri quinti 70.

(628) Joannem, Dublinensem archiepiscopum, memorat Rogerius de Hoved., pag. 811 et 818, et alibi; verum de ipsius exsilio nihil.

debite indignatione concepta, ab Ecclesia sua coe- A
 ris exulare, atque ab Ecclesia Romana sæpe com-
 monitus eum in gratiam tuam recipere non curaris,
 cum postquam te Dominus ex alto respiciens in re-
 gni solium sublimavit crederemus eidem archiepi-
 scopo divino intuitu magnificentiam regiam provi-
 suram, et recepturam ipsum in gratiam cui Provi-
 dentia divina magnifice sic providit, nostra reman-
 simus opinione frustrati, quia nec intuitu Dei nec
 precum nostrarum obtentu, quas pro eodem archie-
 piscopo sæpius recepisti, eidem gratiam regiam re-
 stituere procurasti, nec ut ad Ecclesiam suam ipsum
 redire permitteres et bona sibi restitueres ablata
 quibuslibet potuisti, quia noluisti, precibus inclina-
 ri; quin imo extra universum regnum tuum, cum
 jam senex sit et decrepiter, pro cuius senectute de-
 bueras specialiter misereri, cogitur vitæ necessaria B
 mendicare. Super quibus omnibus, in quantum
 Creatorem tuum offenderis, qui tibi tantam in terris
 tribuit potestatem, si diligenter attendis, timendum
 tibi est ne ipse qui in servis suis se ipsum honorari
 asserit et contemni, juxta verbum evangelicum, ubi
 dicitur: *Qui vos recipit, me recipit (Matth. x, 40),*
qui vos spernit, me spernit (Luc. x, 16), illatas in-
 jurias servis suis et ex parte vindicet in præsentī,
 ut tibi saltem vexatio tribuat intellectum et etiam
 reservet sibi vindictam aliam in futuro. Cupientes
 igitur, prout officii nostri sollicitudo deposcit, man-
 suetudinem regiam paternis commonitionibus et a
 malo retrahere et ad bonum propensius invitare, C
 magnitudinem tuam rogamus, monemus et exhorta-
 mur in Domino, in remissionem tibi peccaminum in-
 jungentes, quatenus quid te facere deceat vel vitare,
 magis quam hactenus feceris diligenter attendens,
 Romanam Ecclesiam quæ constitutione divina uni-
 versorum fidelium mater est et magistra, et te tan-
 quam specialem filium sinceris in Domino charitatis
 brachiis amplectatur, studeas attentius venerari,
 sicque universas Ecclesias et personas ecclesiasticas
 regni tui diligas et honores et ab ipsorum molesta-
 tione desistas, ipsis satisfaciens competenter in qui-
 bus eos dignosceris offendisse, quod et Deum, per
 quem reges regnant et temporum momenta decur-
 runt tibi reddas propitium et placatum et in Eccle-
 sis regni tui pro salute regia et incremento regni D
 tui ad eum offerantur orationes assidue ac devote.
 Sciturus quod (629), [nisi præmissas offensas cor-
 rigere curaveris per te ipsum et a consimilibus ab-
 stinere, nos, qui forsitan in his ultra quam oportue-
 rit nostrum pro te distulimus officium exercere,
 propter quod de taciturnitate nostra divinam offen-
 sam incurrisse timemus, nullatenus negligemus, quin
 post expectationem diutinam et admonitionem pa-
 ternam nostrum, sicut convenit officium exsequamur.

Datum Laterani, x Kal. Martii anno quinto.

CLXI (630).

EXERCITUI CRUCESIGNATORUM.

De captione Jaderæ.

[Dolemus non modicum et movemur quod iis qui-
 bus remissionis impendere gratiam solebamus et æter-
 næ polliceri retributionis augmentum, nunc, quod
 sine mœrore multo non dicimus, nostræ salutatio-
 nis alloquium et apostolicæ benedictionis præsidium
 cogimur denegare.] Ecce etenim aurum versum est
 in scoriam et pene penitus æruginavit argentum,
 cum a puritate vestri propositi recedentes et in in-
 vium declinantes a via, quasi manum retraxistis ab
 aratro et retrorsum cum Loth conjuge respexistis.
 Cum fugientes Ægyptum festinare debuissetis ad
 terram melle ac lacte manantem, errantes ad solitu-
 dinem divertistis, ubi reducentes ad animum quali-
 ter in Ægypto super ollas carniū sederatis, non
 solum esuristis allia et pepones, sed fraternum san-
 guinem sitivistis. Sane, rememorans serpens anti-
 quus qualiter inter semen mulieris et eum inimicitias
 Deus posuerit, post hominis primi lapsum, quia in ca-
 put prævalere non potuit, insidiatus calcaneo, se ip-
 sum occultavit in via, ut vel equorum ungulas tange-
 ret et cum equo prosterneret ascensorem, consueta
 fraudis astutia et solitæ nequitie malignitate procura-
 ns ut saktē modicum fermenti corrumpere totam
 massam et omnium facti rei, cum offenderetis in
 uno, totius laboris vestri meritum perderetis. At-
 tendens siquidem ipse hostis antiquus, qui est dia-
 bolus et Satanus, qui seducit universum orbem,
 quod majorem charitatem nemo habet quam ut
 animam suam ponat quis pro amicis suis, ut vos
 tantæ charitatis affectu et mercede privaret, contra
 fratres vestros bellum movere vos fecit et signa
 vestra primum contra fideles populos explicare,
 quatenus sic ei peregrinationis vestræ solveritis
 primitias et tam vestrum quam fratrum vestrorum
 sanguinem dæmonibus fuderitis. Habentes igitur
 faciem non euntis in Hierusalem, sed descenditis
 potius in Ægyptum, in Hierico ab Hierosolymis
 descendistis et incidistis ideo in latrones, qui et
 vos virtutum spoliarunt amictu et peccatorum pla-
 gas imposuerunt spoliatis, nec abire tamen volue-
 runt hactenus nec relinquere semivivos, cum adhuc
 apud vos immissiones per angelos malos fiant, ut
 tanquam pro necessitatibus vestris divertatis ad in-
 sulas et in sumptus vestros Christianorum spolia
 convertatis, sicut nuper Jaderam accepimus vos
 fecisse. Cum enim illuc navigio venissetis, signa
 vestra contra civitatem protinus expandentes, ten-
 toria in obsidione fixistis, vallavistis undique civi-
 tatem, et muros ipsius non sine multa effusione
 sanguinis suffodistis. Cumque cives subire cum
 Venetis iudicium nostrum vellent, nec in hoc etiam
 apud vos potuissent misericordiam invenire, circa
 muros suos Crucis imagines suspenderunt. Sed vos

(629) Vide denuo Raynaldum, anno 1202, § 61.

(630) Epistolam hanc refert auctor Gestorum In-

nocentii, cap. 86. Fragmentum exhibet Raynaldus,
 anno 1203, § 4

in Injuriam Crucifixi non minus civitatem impugnavistis et cives, sed eos ad deditionem violenta dextera coegistis. Debuerant autem vos a tam nequissimo proposito vel reverentia crucis assumptæ, vel charissimi in Christo filii nostri Henrici, regis Hungarorum illustris, et nobilis viri Andreæ ducis, fratris ejus, devotio, qui pro terræ sanctæ subsidio crucis signaculum assumpserunt, vel saltem apostolicæ sedis auctoritas, quæ vobis curavit districtius inlibere ne terras Christianorum invadere vel lædere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia causa justa vel necessaria forsitan occurreret, propter quam aliud agere, accedente consilio legati, possetis. Ne vero præmissa inhibitiõ segniter audiretur, si qui contra eam venire præsumerent, eos denunciavimus excommunicationis vinculo innodatos et beneficiis indulgentiæ quam apostolica sedes cruce signatis indulsit, immunes. Cæterum licet dilectus filius noster Petrus, tituli Sancti Marcelli presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, prohibitionis nostræ tenorem quibusdam ex vobis exponere curavisset et tandem litteræ nostræ vobis fuissent publice præsentatæ, nec Deo nec sedi apostolicæ detulistis, sed ut se redderent coegistis miseros Jadertinos. Veneti ergo in oculis vestris subverterunt muros civitatis ejusdem, spoliaverunt ecclesias, ædificia destruxerunt et vos cum eis Jadertinorum spolia divisistis. Ne igitur addatur peccato peccatum, et in vobis quod legitur impleatur : *Peccator contemnit cum in profundum venerit vitiorum* (Prov. XVIII, 3), universitatem vestram monemus et exhortamur attentius et per apostolica vobis scripta mandamus et sub interminatione anathematis districtè præcipimus quatenus Jaderam nec destruatis amplius quam hactenus est destructa, nec destrui faciatis, aut quantum in vobis fuerit permittatis, sed nuntiis regis ejusdem ablata omnia restituiere procuretis. Alioquin, vos excommunicationis sententiæ subjacere noveritis et a promissa vobis venia remissionis immunes.

CLXII.

COMITIBUS, BARONIBUS ET ALIIS CRUCESIGNATIS
(sine salutatione).

De eodem argumento.

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus et non modico mœrore turbati, quod qui a propriis laribus Christi milites recessistis in via, imo in invio potius Satanae satellites facti estis, et qui miseratis manum ad aratrum, conversi retrorsum jam apti non estis, juxta sententiam evangelicam, regno Dei. Cum enim ab Ægypto in Hierusalem ascendere novississetis, ab Hierosolima descendistis potius in Ægyptum et retro cum Loth conjuge respexistis; propter quod cum eadem estis in salis statum immutati, non illius quod in omni sacrificio jubetur apponi, sed illius verius de quo Dominus : *Si sal*

evanuerit, iniquis, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et ab omnibus conculcetur. Sane, cum crucem tuleritis propter Christum in eum arma postmodum convertistis; et qui debueratis Sarracenorum provinciam expugnare, Christianorum Jaderam occupastis. Accepimus enim quod cum illuc navigio venissetis, signa vestra, etc., in eundem modum usque Jadertinorum spolia divisistis. Licet autem super hoc fuerimus non modicum conturbati, gaudemus tamen in Domino quod culpam vestram cognoscitis et eam proponitis per pœnitentiam expiare, sicut venerabilis frater noster Suessionensis episcopus (631), et alii qui venerunt cum eo, ex parte vestra nobis humiliter intimarunt, qui etsi vestrum apud nos extenuarint excessum, noluerunt tamen, quia nec poterant, contumaciter excusare. Intelleximus namque per eos quod non inducti propria voluntate, sed quasi quadam necessitate coacti, ad expugnationem Jaderæ processistis, licet hoc tantæ crudelitatis audaciam non excuset, cum in hujusmodi necessitate induxeritis vosmetipsos, et cum pellem pro pelle ac cuncta quæ habet homo debeat dare pro anima sua. Ut igitur crimen vestrum penitus expurgetur, monemus universitatem vestram et exhortamur attentius, et per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandamus quatenus de tanto pœnitentes excessu et satisfaciendes congrue de peccato, per pœnitentiam placare Dominum, et per satisfactionem, proximum studeatis, universa redentes, quæ ad vos de Jadertinorum spoliis devenerunt et a similibus de cætero penitus abstinentes. Quia vero sententiam sedis apostolicæ quam pro facto proprio incurristis, præter auctoritatem nostram nullus valuit relaxare, cum inauditum sit hactenus ut quisquam eos quos Ecclesia Romana ligasset absolvere attentaret, nisi, forsitan in mortis articulo constitutos, sicut ipsa permittit, ideoque absolutio illa nulla fuerit quam vobis exhibuerunt episcopi vobiscum in exercitu constituti, dilecto filio, P... tituli Sancti Marcelli presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, dedimus in mandatis ut vel per se, vel per alium virum discretum, ab eis qui nondum juraverunt nostris stare mandatis hujusmodi exigant et recipiant juramentum, a juratis autem exposcant ut se jurasse taliter in eorum præsentia recognoscant, et sic vobis auctoritate nostra suffulti juxta formam Ecclesiæ munus absolutionis impendant. Deinde salvo in aliis mandato nostro vobis injungant sub debito juramenti ut vos, comites et barones, per litteras vestras apertas cum sigillis pendentibus, tam vos quam successores vestros sedi apostolicæ obligetis, quod ad mandatum ejus de tanta præsumptione satisfactionem curabitis exhibere, omnibus autem præcipiant in communi ut a similibus de cætero penitus caveatis, nec invadentes terras Christianorum, nec

(631) Vide Raynaldum, anno 1203, § 6. De episcopo Suessionensi dictum est supra.

lædentes in aliquo, nisi forsan illi vestrum iter nequiter impedirent vel alia justa, sive necessaria causa forsan occurreret, propter quam aliud agere interveniente apostolicæ sedis consilio valeretis. Cæterum verba quædam in ore posuimus episcopi memorati quæ ipse vobis poterit fideliter explicare.

A Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per apostolica scripta mandamus quatenus prædicto regis Hungariæ humiliter supplicetis ut de innata sibi regali clementia super offensa quam commisistis in eum, pro Deo et propter Deum vobis dignetur misericordiam exhibere.

APPENDIX LIBRI QUINTI.

CLXIII.

DILECTIS FILIIS MATTHEO ABBATI ET FRATRIBUS SANCTI LAURENTII DE AVERSA, TAM PRÆSENTIBUS QUAM FUTURIS, REGULARITER SUBSTITUENDIS IN PERPETUUM.

(Laterani, Id. Julii.)

Commissæ nobis Sanctæ et apostolicæ sedis hortatur auctoritas ut locis et personis ipsius auxilium devotione debita implorantibus tuitionis præsidium impendere debeamus; quia sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus assensus, sic legitima et justa desiderantium nulla est differenda petitio, præsertim eorum qui cum honesta et laudabili morum compositione gaudent omnipotenti Deo deservire, Eapropter, dilecti in Christo filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus. et prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, cœnobium sancti Laurentii de Aversa, in quò divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, atque ab omni tam ecclesiasticæ quam sæcularis personæ jugo ita omnino liberum manere decernimus ut soli sanctæ et apostolicæ Romanæ Ecclesiæ nullo medio perenniter sit subjectum. Statuimus quoque ut illa monasteria, ecclesiæ sive cellæ quæ cœnobio vestro concessa sunt, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant; quæ quidem his nominibus annotantur, videlicet cœnobium Sancti Laurentii de Aversa prædictum, situm extra mœnia civitatis Aversæ, cum ecclesia Sancti Petri sistente prope portam ejusdem monasterii, cum burgo quod est juxta dictum monasterium, ac cum alio burgo quod dicitur Verzalus, cum omnibus juribus, rationibus et pertinentiis, (632) et plures alias ecclesias quas brevitate causa prætermittit. Quas quidem Ecclesias sive parochiales sive populum non habentes, cum suis juribus vobis et eidem cœnobio auctoritate apostolica confirmamus; ipsas, et si quas alias cum suis hominibus et parochianis poteritis in futurum canonice adipisci, in favorem religionis vestræ et ut quietius et tranquillius omnium Creatori pro salubri statu universalis Ecclesiæ serviat, ab omni jure episcopali eximimus de speciali gratia et plenitudine potestatis, ita quod in nullo episcopali jure seu

contentiosa jurisdictione monachi seu clerici sæculares et parochiani in vestris ecclesiis sive cellis commorantes respondere diœcesanis episcopis teneantur neque coram eorum ordinariis conveniri valeant, etiamsi in loco non exempto delinquant forsitan, contrahant vel res litigiosæ existant. Et in majorem vestræ religionis favorem similiter indulgemus ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasterii vestri monachos et homines domesticos, servitores ipsius laicos pro ulla causa ullo modo sine Romani pontificis licentia suspendere aut excommunicare præsumat. Volumus etiam ac perpetua stabilitate firmamus ut nullus episcoporum vel archiepiscoporum audeat ædificare Ecclesiam sive capellam in locis quibus possit vestro monasterio, Ecclesiis sive cellis, vel earum parochianis aliquod præjudicium vel scandalum generari. Confirmamus etiam vobis et jamdicto cœnobio privilegia donationis ipsarum ecclesiarum, sive a laicis sive viris ecclesiasticis factæ sint; quarum Ecclesiarum instrumenta nostro conspectui ut authentica et legitima præsentastis apostolico judicio approbanda; quibus visis et intellectis, ipsa approbavimus et ratificavimus et ex certa scientia confirmavimus; quibus etiam etsi quòl forte injuria seu negligentia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis ex hac nostra suscipiant auctoritate. Nihilominus etiam confirmamus vobis et prælibato cœnobio privilegium centenariæ prescriptionis quod felicis memoriæ Urbanus (633) papa eidem cœnobio de benignitate apostolica indulset decernentes eos qui possessiones libertatesque ejusdem cœnobii, vassalorumque suorum jura seu redditus detinuerint occupatos, exinde fore penitus amovendos, ipsisque nullum omnino jus per detentionem vel possessionem hujusmodi se posse acquirere vel habere ac nullum vobis propter hoc vel juri ipsius cœnobii super his præjudicium, factum esse vel posse in aliquo generari, nisi legitime constiterit detentores ipsos præscriptione centenaria fore munitos. Statuimus etiam ut idem monasterium et universæ ejus Ecclesiæ et omnia quæ ad ipsum pertinent, quæta semper et ab omni jugo mortalium libera sub solius sanctæ Romanæ Ecclesiæ jure ac perpetua defensione permaneant et con-

(632) Hæc non sunt papæ, sed scribæ festinantis.

(633) Urbanus II.

sistant, ita quod super his nullo unquam tempore debeatis impeti vel modo quolibet molestari. Quod si aliquis contra hoc salubre præceptum ire tentaverit et possessiones et jura, libertates, vel alias res mobiles seu stabiles monasterii vestri vel ejus ecclesiarum, obedientiarum, oblatorum seu etiam aliquorum hominum vestro monasterio subjectorum abstulerint, sive ablata retinuerint, postquam ipsorum ordinarii a vobis tertio admoniti justitiam ecclesiasticam de his facere noluerint, a vobis admoniti semel, bis et tertio si non satisfactione congrua quod male egerint emandare studuerint, ex indulgentia sedis apostolicæ duximus concedendum ut liceat tibi, Matthæe abbas, tibi que canonicè succedentibus apostolica auctoritate super eosdem impetitores canonicam excommunicationis proferre sententiam et illos viciniis episcopis excommunicatos fore vestris denunciare apicibus; qui episcopi illos pro excommunicatis habeant et omnibus sibi commissis ut excommunicatos a sacratissimo corpore et sanguine Christi separatos evitare jubeant eis que ecclesiasticam denegent sepulturam. Quod si ausu tenerario, transactione seu arbitrio aliquo interveniente, per vos vel successores vestros seu per quemvis alium contra tenorem hujusmodi decreti absque licentia sedis apostolicæ non faciente de immunitate hujusmodi mentionem fuerit attentatum, ex nunc illud decernimus viribus omnino carere et præfatam cœnobiū cum omnibus suis membris habitis et habendis pleno jure sedi apostolicæ sit subjectum. De abundantiori quoque gratia sedis apostolicæ concedimus vobis et successoribus vestris ut si aliquam de vestris Ecclesiis, possessionibus vel redditibus alicui viro ecclesiastico sive in beneficium sive ad annum censum canonicè concesseritis, quod licitum sit vobis vestrisque successoribus bono vestri cœnobii post obitum ejusdem personæ ecclesiasticæ, vel cum beneficium ipsum vacaverit, a quoquam viro ecclesiastico concessum fuerit, beneficium ipsum sive redditus ad utilitatem vestram retinere, non obstante super hoc aliquo jure communi a nobis vel a nostris successoribus edito vel edendo, seu litteris a sede apostolica aut a nostris legatis cardinalibus super hoc impetrandis, nisi de hujusmodi privilegio expressam fecerint mentionem. Præterea quæcunque bona concessione pontificum, liberalitate principum vel oblatione fidelium vestrum hodie cœnobiū legitime possidet, vel in futurum canonicè possidebit, vobis vestrisque successoribus et eidem cœnobiō auctoritate apostolica nihilominus confirmamus. Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationes monachorum seu clericorum tam in ipso cœnobiō quam in adjacentibus villulis ac in ecclesiis civitatis et diocesis Aversanæ, a quocunque malueritis catholico accipiatis episcopo. In aliis vero monasteriis et obedientiis vestris hæc a diocesano episcopo prius postulabit; siquidem gratiam et communionem sedis apostolicæ habuerit et ea gra-

tis et absque pravitate voluerit impertiri. Alioquin, liceat vobis quemcunque malueritis adire antistitem, qui nostra fretus auctoritate quod postulatur indulgeat. Baptismum vero ac infirmorum oleum, visitationes per vos et per clericos vestros seu monachos in oppidis vestris, castellis seu villis habeatis. Missas autem publicas ab aliquo episcopo tam in cœnobiō quam in adjacentibus ejus Ecclesiis celebrari, stationes fieri, processiones deduci absque licentia abbatis et priorum seu rectorum locorum voluntate omnimode prohibemus, ne in servorum Dei recessibus sæcularibus occasio præbeatur ulla conventibus. Si quis autem adversus prædictum cœnobiū justam se putat habere querelam ac apud ejusdem cœnobii abbatem vel monachos litem per sententiam decidere aut diffinire noluerit, statuimus ut ante legatos nostros querimonia deferatur, quatenus æquitate iudicii sine personarum acceptione sua cuique justitia, Deo auctore, servetur. Sepulturam quoque cœnobii vestri et omnium ecclesiarum seu obedientiarum vestrarum liberam esse omnino censemus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat. Salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ubi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem et beati Benedicti regulam præviderint eligendum. Electus autem ad Romanum pontificem benedicendus accedat. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam cœnobiū temere perturbare aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere vel injuste datas suis usibus vindicare, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integre conserventur eorum pro quorum sustentatione et gubernatione concessa sunt usibus profutura: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita si non præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi aliena fiat atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax ejusdem Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructuum bonæ actionis percipiant et apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Datum Laterani per manum Blasii S. R. E. subdiaconi et notarii Idibus Julii, indictione v, incarnationis Dominicæ anno 1202, pontificatus vero domini Innocentii papæ III anno quinto.

CLXIV.

AD ROGERUM ABBATEM MONASTERII BB. PETRI ET PAULI
DOROBERN.

De confirmatione privilegiorum.

INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis ROGERO abbati monasterii Beatorum Petri et Pauli Sanctique Augustini quod juxta metropolim Doroberniæ situm est, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum.

Licet omnes Ecclesias ex injuncto nobis divinitus apostolatus officio diligere atque honorare generaliter debeamus et suam eis justitiam conservare, illis tamen propensiori cura nos convenit immingere quæ ad jus et proprietatem Ecclesiæ Romanæ specialiter pertinere noscuntur, cui auctore Domino deservimus. Hoc nimirum intuitu, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et monasterium in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli a gloriosæ memoriæ Æthelberto Anglorum rege ad orientem Doroberniæ civitatis in suam sibi que succedentium regum, ejusdemque urbis præsulum sepulturam a fundamento constructum, et sub jurisdictione sedis apostolicæ sine medio constitutum, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitis memoriæ Bonifacii, Adeodati, Agathonis, Joannis, Calixti, Innocentii, Lucii, Eugenii, Alexandri, et Cælestini Romanorum pontificum sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, statuantes ut quascunque possessiones quæcunque bona monasterium ipsum in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis præstante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata consistent. Libertatem quoque ab eisdem prædecessoribus nostris per authentica privilegia eidem venerabili loco concessam nos auctore Deo ratam et inconcussam in posterum volumus conservari; et sicut monasterium ipsum in initiis nascentis Christianæ religionis apud regnum Anglorum in monasticæ religionis observantia existit primum, ita nihilominus cum omnibus ad

A ipsum pertinentibus perpetuis futuris temporibus ab omni servitio liberum, ab omni mundiali strepitu maneat inconcussum, scilicet nec ecclesiasticis conditionibus sive angariis quibuslibet obsequiis sæcularibus aliquo modo subiaceat, neque ullus omnino in ejusdem monasterii dominium quolibet modo se ingerat, vel quamlibet imperandi sibi vindicet potestatem, vel aliquas molestias inferat, consuetudinem imponat, aut etiam in eo Missarum solemniam, nisi ab abbate et fratribus invitatus, celebrare præsumat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ad ejusdem loci regimen extraneus assumatur; nisi forte, quod absit, in loco ipso idonea persona ad hujusmodi officium non poterit reperiri; sed de congregatione ipsa, et quem communis consensus fratrum seu pars consilii sanioris propria sibi elegerit voluntate, sine aliqua professionis exactione in monasterio benedicatur eodem. Hæc igitur omnia, sicut a jamdictis prædecessoribus nostris constituta et privilegiorum suorum sunt maxime roborata, ita et nos vobis vestrisque successoribus et per vos eidem monasterio in perpetuum præsentis scripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei ac Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonæ actionis percipiant, et apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Datum Laterani, per manum Blasii S. R. Ecclesiæ subdiaconi et notarii, 11 Non. Novembris, indictione v, Incarnationis Dominicæ anno 1202, pontificatus vero Domini Innocentii papæ III, anno quinto.

ACTA VARIA.

Acta quæ sequuntur, cum multum utilia sint ad intellectum epistolæ 100, et nondum edita sint, visum est hic edere, descripta ex veteri chartulario episcoporum Parisiensium.

Littera abbatis et conventus Sanctæ Genovefæ Parisiensis facta inter ipsos et episcopum Parisiensem super jure parochiali Sanctæ Genovefæ et super procurationibus episcopi super ecclesia Sanctæ Genovefæ in civitate et aliis ecclesiis Sanctæ Genovefæ prædictæ.

Omnibus Christi fidelibus ad quos litteræ præsentis pervenerint, JOANNES abbas totusque conventus beate Genovefæ Parisiensis, salutem in Domino.

(634) *Sainte-Geneviève des Ardents.*

PATROL. CCXIV.

D Cum inter nos et Ecclesiam nostram ex una parte et virum venerabilem dominum Odonem episcopum, et Ecclesiam Parisiensem ex altera, super jure parochiali in parochia de Monte controversia vertetur et quæstione possessionis per examen sedis apostolicæ jam decisa, proprietatis quæstio superesset delegatis judicibus ab apostolica sede commissa; cum etiam tam super ecclesia Sanctæ Genovefæ (634) in civitate Parisiensi sita, in qua unum de ca-